



వేదాంగాలు

నిఘంటువు

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము-ఆంధ్ర ప్రతిపదార్ధ పర్యాయపద నిఘంటువు-౨




సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజీ
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయి బాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళస్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in



అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.



రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ శారదాంబాయైనమః

ఆంధ్రవాచస్పత్యము

ఆంధ్ర ప్రతిపదార్థ పర్యాయపద నిఘంటువు

ద్వితీయ సంపుటము

ఆంధ్రవిద్యా వాచస్పతీత్యాది బిరుదాంకితు లగు

శ్రీ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిచే

రచియింపఁబడి

ది ఓరియంటల్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ (రిజిస్టర్డు)

వారిచే ప్రకటితము

ద్వితీయ సంపుటము
వెల రు. 12-8-0

ది ఓరియంటల్ పవర్ ప్రెస్, తెనాలి.

శ్రీ

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము

విజ్ఞప్తి

" వాగర్థావివ సంపృక్తౌ వాగర్థప్రతిపత్తయే,
జగతః పితరౌ వందే పార్వతీపరమేశ్వరౌ."

I. సంస్కృతభాషలోని శబ్దార్థజ్ఞానమునకుమాత్రము అమరసింహప్రణీతమగు నామలింగానుశాసనము మున్నగు పెక్కు నిఘంటువులు గలవు. వీనిలో కవిచౌడప్ప "చౌడప్పసీసము", శ్రీ వేంకటేశాంధ్రము, ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రరత్నాకరము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు, ఆంధ్రభాషార్ణవము, ఆంధ్రపదాకరము, ఆంధ్రదీపిక, బ్రౌణ్యనిఘంటువు, చిన్నయసూరి నిఘంటువు, శబ్దరత్నాకరము, ఆంధ్రపదపారిజాతము, శబ్దార్థచంద్రిక, లక్ష్మీనారాయణీయము, వావిళ్ళనిఘంటువు (మొదటి సంపుటము) వెలువడినవి. వీనిలో కొన్ని పద్యనిఘంటువులు, కొన్ని అకారాది నిఘంటువులు. అకారాది నిఘంటువులు పర్యాయపదముల నీయవు. పద్యనిఘంటువులు పర్యాయపదములం గొంత వరకు దెలుపునుగాని అకారాదిగఁ జూపఁజాలవు. వీనియం దిట్టి చిక్కులు గలవు.

II. అందుపయిన నేను పర్యాయపదములందెలుపు నిఘంటువిధ మెట్లని చింతించి 25 సం॥రములు పరిశ్రమచేసి "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" వ్రాసి అచ్చొత్తించి ప్రథమముద్రణము పూర్తి గావించితిని. అచ్చుపూర్తియగు సరికి 2 వేల సెట్లను లోకము స్వీకరించినది. ద్వితీయముద్రణమునకు యత్నింపఁగా కాగితములకఱవు కలిగినది. చందాదార్లతొందర హెచ్చినది. నా స్వప్రయత్నములు వృథాయైనవి. అందు చాలనష్టము కష్టము పొందితిని. పరమేశ్వరానుగ్రహమున "ది ఓరియంట్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, తెనాలి" యజమానులు ము॥ శ్రీబ్రహ్మణ్యశర్మగారు తోడ్పడి ఈ ద్వితీయముద్రణమునకు మార్గదర్శకులైరి. ఇందులకు గ్రంథకర్తయును, వారి వంశీయులును శ్రీ శర్మగారికి ఎంతేని కృతజ్ఞులై యున్నారు.

ఆంధ్రవాచస్పత్యము

ద్వితీయ - తృతీయ సంపుటములు

స్వర్గీయ శ్రీ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారు రచియించిన ఈ మహాంధ్ర నిఘంటువు మొదటి సంపుటము ముద్రించి ప్రకటించు భాగ్యము మాకు కలిగినను, ముద్రణాసంబంధమైన యాతి బాధలవలన శ్రీ శాస్త్రిగారు జీవించి యుండగనే రెండు మూడు సంపుటములు ముద్రించి ప్రకటించు నదృష్టము మాకు కలుగలేదు. అనివార్యముగ కొంతకాలము వృథగా గడచిపోయినది.

పరమేశ్వరు కటాక్షమున నీ యుద్గ్రంథ మిపుడు ముద్రణ పూర్తి కా వచ్చినది; రెండవసంపుట మిపుడు అన్నివిధముల పూర్తియయి కాపీలు గూడ సిద్ధముగ నున్నవి. మూడవ సంపుటముగూడ అటులే వేగముగ పూర్తికాగలదని విశ్వసించుచున్నారము.

తెనాలి
1—11—1957

—ప్రకాశకులు

నియమవిధానక్రమము

1. ఈ నిఘంటువునందలి పదములన్నియు అకారాది హకారాంతము వఱకు ప్రాసాక్షరాది నియమముతో వ్రాయఁబడును.

2. ప్రతి అర్థమునకును అకారాది హకారమువఱకు గల పర్యాయ పదములు తద్విశేషములతో ప్రాసాక్షరాది నియమముఁతో వ్రాయఁబడును. (చూ : ధేనువు, నది, మత్స్యము, యుద్ధము, వాయువు, సదనము, సర్పము, స్వరము, హయము మొ.)

3. కకారము తరువాత క్ష కారమును, ల కారము తరువాత ళ కారమును వ్రాయఁబడును.

4. సంస్కృతపదములకు ప్రత్యయములఁ జేర్చి (తత్సమరూపములు) వ్రాయఁబడును.

5. ఇందు నిర్దుష్టమగు సంస్కృతపదములు రమారమి 50,000 ను, తెనుఁగుపదములు మున్నగునవి 50,000 ను కలసి ఒక లక్ష పదములవఱకు కలవని అంచనా వేయఁబడెను.

6. ప్రతి పదమునకును భాషాభాగమును, అర్థమును, గూఢపదములకు ప్రయోగములును, నానార్థములును, ప్రత్యర్థమునకు పర్యాయపదములును, విశేషించి తద్విశేషాదులును వ్రాయఁబడును. (చూ: అ, అంకము, అంగము, వాయువు, వీణె, సదనము, సర్పము, స్వరము, స్త్రీ, హయము మొ.)

7. మఱియు తత్సమము (వికృతి) లకు తద్భవము (వైకృతి) లును, తద్భవములకు తత్సమములును = గుర్తుతోను, రూపాంతరములు — గుర్తుతోను గనుపఱుపఁబడును. (చూ: కుడ్యము = గోడ, బమ్మ = బ్రహ్మ; అంబా-అంబేద మొ.)

8. పర్యాయపదములు శీర్షికాపదము లయినపుడు పైన వ్రాయఁబడిన వివరణాదులను వ్రాని పర్యాయపదములకుతుదిని, తద్విశేషాదులను గనుఁగొనుటకై తద్గణాద్యపద తదర్థసంఖ్యలను :చూ, అను గుఱుతుతో సూచింపఁబడును. (:చూ, అ. అమ్. అంకము. అంగము. మొ.)

9. వేఁట. యుద్ధము మొ. (వివిధవృత్తులకును, ప్రకృతి శాస్త్రములు, గణితము, ధర్మశాస్త్రము, జ్యోతిషము, వైద్యము, భూగోళము, వ్యాకరణము, సంజ్ఞావివరణములు, న్యాయములు, జాతీయములు మున్నగు వివిధశాస్త్రములకును సంబంధించిన పారిభాషిక పదములును, వ్యావహారిక పదములును, అకారాదిగ సాహిత్యపదములతో కలఁబోసి కూర్పఁబడును. (చూ : అలంకారము, అంగము, అంకోలబీజన్యాయము, అందెవేసిన చేయి మొ.)

10. చెట్టునకు * గుఱుతు చూపఁబడినది. చూ: కొబ్బరి, మామిడి మొ.)

11. ఇందుఁ గ్రియాపదములకు ధాతురూపములును, నామపదములకుఁ బ్రథమైకవచనరూపములును వ్రాయఁబడును.

12. సంస్కృత, వైకృత, దేశ్య, గ్రామ్య, వాడుక, పారిభాషిక, జాతీయ, ఉపసర్గ వీనికాయాయిసంజ్ఞ లిడఁబడును. నిర్దిష్టమగు అన్యదేశ్యము దేశ్యముగాఁ జేర్పఁబడినదిగాన దానికిఁ బ్రత్యేకముగా సంజ్ఞ యిడఁబడదు.

13. ద్వ్యయమునకు అవయవములైన పదములయొక్క సంజ్ఞలను ఆయా శబ్దములకడఁ జూచునది. అనఁగా "అందాఁక" అనుచో అంత శబ్దముయొక్క సంజ్ఞను అంతకడను, దాఁక శబ్దముయొక్క సంజ్ఞను దాఁకకడను జూడవలయునని యర్థము. ఇట్లు తక్కినచోట్లను దెలియవలయును. (వైకృతమును దేశ్యమును మిశ్రమమైన పదము.)

14. ఒక్కొకచో నించుక రూపభేదముగల శబ్దము దాని మొదటి రూపముకడనే రూపాంతరమని వ్రాయఁబడును. (చూ: అకటవికటము, ఒకతె మొ.)

15. ఒక్కొకయెడ 'ముపర్ణాంత' రూపము ముపర్ణములేని శబ్దరూపముకడనే రూ-అని వ్రాయఁబడును. (చూ: అగ్గలిక మొ.)

16. కొన్నిచోట్ల తెనుఁగు పదమునకు ఇయాంతరూపము, ఏదంతరూపము రెండును వ్రాయఁబడును. కొన్నియెడల ఇయాంతరూపముకడ ఏదంత రూపమును, ఏదంత రూపముకడ ఇయాంతరూపమును వ్రాయఁబడును. (చూ: అందకత్తియ; అగిసియ మొ; మఱియు అఱె - అటొ - మొదలగువాని భేదములను గుర్తింపవలయును.)

17. ఉకారలోపముగల అల్లు లోనగు వాడుకలోని పదములు ఒక్కొకయెడ ప్రత్యేకముగ వ్రాయఁబడవు. (చూ: అలుగు మొ.)

18. దేశ్యక్రియలయందు ఇంచుకు వచ్చెడు సామాన్యప్రేరణ రూపములు ప్రత్యేకముగా వ్రాయఁబడును. చూ : (అడఁగించు, ఇప్పించు మొ.)

19. తేటగాఁ దెలియఁబడుచోట్ల తఱచుగ దెనుఁగు పదములకు సంస్కృతపదములేకాడను, సంస్కృతపదములకుఁ దెనుఁగు పదములేకాడను అర్థములతో వ్రాయఁబడును.

20. ఒకపదము సంస్కృతముగాను తెనుఁగుగాను నున్నయెడల ముందు సంస్కృతార్థములను వెనుక తెనుఁగర్థములను గ్రమముగా వ్రాయఁబడును. అట్టిచోటుల సంస్కృతార్థములకు బ్రాకెట్టులేని విడిఅంకెలును, తెనుఁగర్థములకు బ్రాకెట్టుగల అంకెలును గుఱుతిడఁబడును. (చూ: అ, అంకము, అంగము. మొ.) ఇటులనే ఒక పదము తెనుఁగుగాను సంస్కృతముగాను నున్నయెడల ముందు తెనుఁగర్థములను వెనుక సంస్కృతార్థములను గ్రమముగా వ్రాయఁబడును. అట్టిచోటుల తెనుఁగర్థములకు బ్రాకెట్టుగల అంకెలును, సంస్కృతార్థములకు బ్రాకెట్టులేని విడి అంకెలును గుఱుతిడఁబడును. చూ: క్రుక్కు.

21. ఒక పదము విశేష్యము, విశేషణము, సర్వనామము, అవ్యయము, క్రియ అగునెడల ముందు విశేష్యార్థములును, వెనుక విశేషణార్థములును, నా వెనుక క్రియార్థములను వ్రాయఁబడును. (చూ: అంటు, ఎత్తు, ఒడ్డు మొ.)

22. ఇందుఁ గొన్నిటికి గ్రంథవిస్తరభీతిచే ప్రయోగములు సంగ్రహముగ వ్రాయఁబడి యుండుటవలన ఇందు వ్రాయఁబడిన అర్థములకు సందేహములు కలిగినయెడల ఆ యుదాహరణములకు ముందు వెనుకలను ఆ గ్రంథములయందు విశదముగఁ జూచుకొనవలయును.

23. ప్రయోగములు దొరకియు పాఠభేదములతోఁ గూడి యుండుటవలన నట్టిచోట్ల ఆశ్వాసాదిపద్యసంఖ్యలు వ్రాయఁబడును.

24. చదివెడివారికిఁ జక్కఁగా దెలియుటకై యిందు అర్థములోనగువది తఱచుగ సంధిలేక వ్రాయఁబడును. నియమబాహుళ్యముచే నీ క్రమము కొన్నియెడలఁ దప్పినను దప్పి యుండును.

25. క్రొత్తగ నచ్చటచ్చటఁ జేరిన నియమవిధానాదులను పాఠకు లా యా సందర్భాదులంబట్టి గ్రహించుకొనవలయును.

26. తెనుఁగున వాడుకలోనికివచ్చిన యన్యదేశీయాది శబ్దములు కొన్ని చేర్పఁబడినవి. ఇట్టి పదములకు గ్రంథదృష్టాంతాదులు దొరకుట దుస్సాధ్యము. అవి వాడుకయందున్నవి యున్నట్లే గ్రహింపవలయును.

27. రూపాంతరములలో కొన్నిమాత్ర మచ్చటచ్చట శీర్షికాపదములుగ నీయక నాయా పదములకడనే చూపఁబడినవి.

28. గ్రంథసంకేతాది పట్టికయందుఁ జేరని గ్రంథములు పెక్కులుండును. అట్టిచోట్ల నా యా గ్రంథముల పేర్లు వ్రాయఁబడును.

29. సంజ్ఞావివరణ పట్టికయందుఁ జేరని గుఱుతులు మెండుగ నుండును. అట్టిచోట్ల వాడుకనుబట్టి తెలిసికొనవలయును.

30. ప్రబంధాదులు పెక్కు ముద్రణాలయములయందు ముద్రింపఁబడిన కారణమున పాఠభేదములు వ్రాయ నలవికానన్ని గాన్పించుచున్నవి. తాళపత్ర గ్రంథములు పెద్దలు పెక్కుమంది వ్రాసిన కారణమున వాటియందు పాఠభేదములు విశేషముగఁ గాన్పించుచున్నవి. ఆ కారణమునఁ గొన్నిచోట్ల సుశబ్దాపశబ్ద నిర్ణయమును, అర్థనిర్ణయమును దుస్సాధ్యముగ నున్నది. అట్టిచోట్ల అట్టి పదములుగల పద్యము లుదాహరింపకయే నా బుద్ధికిఁ దగినరీతిని అర్థనిర్ణయాదులను వ్రాసితిని. అట్టిచోట్ల పాఠకులకు గ్రంథపరిశీలన మవసరమగునేని చూచుకొనుట కనువుగ నట్టి ప్రబంధాదులయొక్క ఆశ్వాసాదులను పద్యములయొక్క సంఖ్యను వివరించి పాఠకమహాశయుల కా పరిశ్రమ వదలివేసితిని. (ఉ॥ నేను స్వయముగ నాలువిధములగు తాళపత్రప్రతుల, నాలు విధములగు అచ్చు భారతప్రతుల నొకదానితో నొకటి పరిశీలింపఁగ నైదువేల పదములకు పాఠభేదములుఁ గాన్పించినవి.)

31. మొదటి ముద్రణము రెండువేల ప్రతులును అచిరకాలములోనే ఆంధ్రమండల మంతయు స్వీకరించుటవలనను, రెండవ ముద్రణమునకు ఆంధ్రమండలమంతయు ద్విగుణీకృతముగ ప్రోత్సహించుటంబట్టియు నీ పునర్ముద్రణమునకు సాహసించితిని.

32. బుద్ధిమంతు లిందుల పొరపాట్లు తెలిపి దిద్దించి నన్నుఁ గృతార్థుం జేయుదురని ప్రార్థించెద.

ఇట్లు

నిఘంటు కర్త

సంజ్ఞా వివరణ పట్టిక

సంకేతము	వివరణములు	సంకేతము	వివరణములు
అ.	అకారాన్తు. (ఇట్లు ఆ, ఇ. ఈ, ఉ, ఊ, ఋ,	నాట్య.	నాట్యశాస్త్రము.
	ఐ, ౯, చ్, జ్, త్, డ్, ఫ్, న్,ప్, ర్,వ్,శ్,	ని.	నిపాతము.
	భ్, న్, హ్. అనువర్ణములు గలచోట్ల అయా	న్యా.	న్యాయము.
	అన్త్యంగా చెప్పుకొనవలెను, ఉదా.— ఆకా	పర.	పరస్మైపది. [ఫలము.) = అనాస. మొ)
	రాంత ఇకారాంతము, ఈకారాంతము, చకా	పా.	పారిభాషికపదము. (ఉదా:- పుష్పసమూహ పరిణామ
	రాంత జకారాంతము, తకారాంతము అని.)	పాఠా.	పాఠాంతరము.
(అ. ఆ.	పుంలింగవిశే మైనప్పుడు, అకారాంతము.	పీ.	పీఠిక.
ఆ.)	(స్త్రీలింగవిశేషణ మైనప్పుడు) ఆకారాంతము	పు.	పుంలింగము.
	లేక ఈకాంతము. (నపుంసకలింగ విశేషణ	పుం. న.	పుంనపుంసకలింగము.
అం.	అంకము [మైనప్పుడు) అకారాంతము.	పుం. స్త్రీ	పుంస్త్రీలింగము.
అం. ప్రే.	అంతర్భావితప్రేరణము.	—పై.—	పైయర్థాదులే.
అ. క్రి.	అకర్మక క్రియ	ప్ర.	ప్రత్యయము.
అనౌ.	అనౌపవిభక్తిక	ప్రా.	ప్రాకృతము.
అప.	అపదము (ఆగము మొ॥)	ప్రే.	ప్రేరణము.
అప్ర.	అప్రసిద్ధము.	బ.	బహువచనాంతము.
అలం.	అలంకారములు.	బీజగ.	బీజగణితము.
అవ్య.	అవ్యయము.	మంత్ర.	మంత్రశాస్త్రము.
ఆత్మ.	ఆత్మనేపది.	మి.	మిశ్రము (సంస్కృతాంధ్రములు కలిసిన శబ్దము)
ఆమ్రే.	ఆమ్రేడితము.	ము.	మువర్ణకాంతము.
ఉదా.	ఉదాహరణము.	మొ॥	మొదలైనవి.
ఉప.	(తెనుఁగు పదము ముందున్నచో) ఉపపదము	యు.	యుగళము. (కొన్ని యర్థములయందు దేశ్యమును
	(అపి, ఉద్ద, ఎమొ.) (సంస్కృతపదములకు	యోగ.	యోగశాస్త్రము. [కొన్ని యర్థములయందు వైకృతమును
	ముందున్నచో)పసర్గము. (ప్ర. మొ.)	రూ.	రూపాంతరము.
ఉభ.	ఉభయము. (కొన్నిఅచ్చ తెనుఁగును, కొన్నిట	వా.	వాడుక.
ఏ.	ఏకవచనాంతము. [సంస్కృతమును.)	వి.	విశేష్యము.
ఔ.	ఔపవిభక్తికము.	విశే.	విశేషణము.
క్రి.	క్రియ.	వు.	వువర్ణకాంతము.
క్రి. విశే.	క్రియావిశేషణము.	వై. (లేక)	వైకృతము(తద్భవము)ప్రాకృతసమమును సంస్కృత
గ్రా.	గ్రామ్యము. (అనింద్య)	తద్భ.	ప్రాకృత భవము నైన పదము.
:చూ,	చూడుము. (సంస్కృతతెనుఁగు పర్యాయపదముల	వైద్య.	వైద్యశాస్త్రము.
ఛం.	ఛందశ్శాస్త్రము. కొఱకు.)	వ్యతి.	వ్యతిరేకార్థకపదము.
జా.	జాతీయము. (దేశీయము	వ్యవ.	వ్యవహారము.
జ్యో.	జ్యోతిశ్శాస్త్రము.	వ్యు.	వ్యుత్పత్త్యర్థము.
తంత్ర.	తంత్రశాస్త్రము.	వ్యాక.	వ్యాకరణము.
తద్వి.	తద్విశేషములు.	శత్ర.	శత్రంతము.
తర్క.	తర్కశాస్త్రము.	శబ్.	శబ్వీకరణము.
(తె. ప.)	తెలుఁగు పర్యాయపదము	సం.	సంస్కృతసమము. (తత్సమము.)
దే.	దేశ్యము.	సంగీత.	సంగీతశాస్త్రము.
ద్రు.	ద్రుతాంతావ్యయము.	సర్వ.	సర్వనామము.
ద్రు.	ద్రుతాంతము.	స. క్రి.	సకర్మకక్రియ.
ద్వ.	ద్వయము(వైకృతమును దేశ్యము మిశ్రమైనపదము)	(సం. ప.)	సంస్కృత పర్యాయపదములు.
ద్వి.	ద్వివచనాంతము. (తెనుఁగు బహువచనాంతములో	సా.	సామెత.
ధర్మ.	ధర్మశాస్త్రము. [అంతర్భూతము)	స్త్రీ.	స్త్రీలింగము.
ధా. లేక క్రి.	ధాతువు (క్రియాపదము)	=	ప్రకృతి వికృతులు గుఱుతు.
న.	నపుంసకలింగము.	*	వృక్షలతాది వాచకమగుటను తెలియఁజేయును.
నాటక.	నాటకపరిభాష.	....	ఈ గుఱుతు నడుమ కొన్ని యక్షరము లుండును.

☞ అచ్చతెనుఁగు పదములలో చకార-జకారపదములుండవు. చ జకారములు గలిగిన పదములే యుండును.

విమర్శక గ్రంథ సంకేతాది వివేచన పట్టిక

సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు
		సంస్కృతనిఘంటువులు
1	ఆ. ని.	ఆప్టని సంస్కృతాంగ్ల నిఘంటువు.
2	అభి.	అభిధానరత్నమాల.
3	అమర.	అమరకోశము.
4	అ. పా.	అమరపదపారిజాతము.
5	త్రి. శే.	త్రికాండశేషము.
6	ధన్వ. ని.	ధన్వంతరి నిఘంటువు.
7	నా. ర.	నానార్థరత్నమాల.
8	నా. సం.	నానార్థ సంక్షేప నిఘంటువు.
9	బ్రౌ. ని.	బ్రౌణ్యనిఘంటువు.
10	మే. కో.	మేదినీ కోశము.
11	రా. ని.	రాజనిఘంటువు.
12	వాచ. ని.	వాచస్పత్య (తారానాథతర్క) నిఘంటువు.
13	విశ్వ.	విశ్వకోశము.
14	వై. ని.	వైజయంతి నిఘంటువు.
15	శ. క. త.	శబ్దార్థ కల్పతరువు.
16	శ. కల్ప.	శబ్దకల్పద్రుమము.
17	శా. ని.	శాశ్వతనిఘంటువు.
18	సం. ఆం.	సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటువు.
19	స. సం.	సర్వశబ్దసంబోధిని.
20	హారా.	హారావళి.
		మిశ్రాంధ్ర నిఘంటువులు
21	ఆం. వా.	ఆంధ్ర వాచస్పత్యము (మొదటి ముద్రణము)
22	ఆం. దీ.	ఆంధ్ర దీపిక.
23	పురు. క.	పురుషోత్తమ కవీయము.
24	శబ్ద. ర.	శబ్దరత్నాకరము.
25	శ. చం.	శబ్దార్థచంద్రిక.
26	సూ. ని.	శ్రీ సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు.
		అచ్చతెనుఁగు నిఘంటువులు
27	లక్ష్మీనా.	లక్ష్మీనారాయణీయము (ఆం. ప. ప) నిఘంటువు
28	వైకృ.	వైకృత దీపిక.
29	శు. పా.	శుద్ధాంధ్రపద పారిజాతము.
30	ఆం. భా.	ఆంధ్రభాషార్ణవము.
31	ఆం. ప.	ఆంధ్ర పదాకరము.
32	ఆం. శే.	ఆంధ్రనామశేషము.
33	ఆం. సం.	ఆంధ్రనామ సంగ్రహము.
34	వేం. ఆం.	వేంకటేశ్వరాంధ్రము.
35	సాంబ.	సాంబనిఘంటువు.
36	చి. సూ.	చిన్నయసూరివ్రాఁతది.
37	బాల.	బాలచంద్రోదయము.
38	ఆం. భూ.	ఆంధ్ర భాషాభూషణము.
39	ఆం. సర్వ	ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వము.
		ప్రకృతిశాస్త్రములు
40	భౌ.	భౌతికశాస్త్రము (మై న.).
41	రసా.	రసాయన ,, (వే వి. శర్మ).
42	మ. మ.	మహమ్మదీయ మహాయుగం (కొ. వె. ల.)
43	ప. వి.	పదార్థవిజ్ఞాన శాస్త్రము (మం. సా.)
44	ఆం. చ.	ఆంధ్రుల చరిత్ర (చి॥ వీ॥)
45	వ్య. శా.	వ్యవసాయశాస్త్రము (గో. జో.)
46	ప. వా.	పరిణామవాదము (చి॥ దీ॥)
47	వృ. శా.	వృక్షశాస్త్రము (టి సా.)
48	శా. శా.	శారీరశాస్త్రము (పి చం.)
49	జం. శా.	జంతుశాస్త్రము (శి. ల.)
50	స్వీ. చ.	స్వీయచరిత్ర (కం॥ వీ॥)
51	హి. మ.	హిందూ మహాయుగము (కొ. వె. ల.)
52	అ. శా.	అర్థశాస్త్రము (సి. రా. రెడ్డి.)
53	శా. పరి.	శాస్త్రపరిభాష (సి. వెం. శి.)
		గ్రంథస్థమగు వేదములు శాస్త్రములు మొదలగునవి
54	వ్యా.	వ్యాకరణము.
55	వేద.	వేదములు.
56	నిరు.	నిరుక్తము.
57	జ్యో.	జ్యోతిషము.
58	కల్ప.	కల్పము.
59	ఛంద.	ఛందస్సు.
60	మీమాం.	మీమాంస.
61	న్యాయ.	న్యాయశాస్త్రము.
62	పురా.	పురాణములు.
63	ధర్మ.	ధర్మశాస్త్రము.
64	ఆయు.	ఆయుర్వేదము.
65	పాక.	పాకశాస్త్రము.
66	అర్థ.	అర్థవేదము.
67	కామ.	కామశాస్త్రము.
68	ధను.	ధనుర్వేదము.
69	మల్ల.	మల్లశాస్త్రము.
70	గజ.	గజశాస్త్రము.
71	వ్యూహ.	వ్యూహశాస్త్రము
72	అశ్వ.	అశ్వశాస్త్రము.
73	పురు. సా.	పురుషసాముద్రికము.
74	స్త్రీ. సా.	స్త్రీసాముద్రికము.
75	గాంధ.	గాంధర్వవేదము (రాగ - తాళ).
76	భావా.	భావవిద్యాయ ప్రమేయము.
77	అలం.	అలంకారములు.

సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు
78	నాటక.	నాటకలక్షణము.
79	కావ్య.	కావ్యలక్షణము.
80	ఛందో.	ఛందోలక్షణము.
81	భరత.	భరతశాస్త్రము.
82	చతు.	చతుష్షష్ఠి విద్యావివరణము.
83	క్షే. గ.	క్షేత్రగణితము.
		ఆంధ్రలక్ష్య గ్రంథములు
84	అచలా.	అచలాత్మజా పరిణయము.
85	అచ్చ. భా.	అచ్చతెనుఁగుభారవి.
86	అచ్చ. రా.	అచ్చతెనుఁగు రామాయణము.
87	అధ్యా.	అధ్యాత్మ రామాయణము.
88	అని.	అనిరుద్ధచరిత్రము.
89	అప్ప.	అప్పకవీయము.
90	అ. మ. క.	అష్టమహిషీకళ్యాణము.
91	అహ.	అహల్యాసంక్రందనము.
92	ఆం. చం.	ఆంధ్ర చంద్రాలోకము.
93	ఆము.	ఆముక్తమాల్యద.
94	ఇందు.	ఇందుమతీపరిణయము (ధూ.)
95	ఇందు. రా	,, (రామభద్రకవి)
96	ఉ. రా.	ఉత్తరరామాయణము.
97	ఉ. హరి.	ఉత్తరహరివంశము.
98	ఉ. హరిశ్చ.	ఉత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.
99	కకు.	కకుత్స్థవిజయము.
100	కలు. శ.	కలువాయిశతకము.
101	కవిక. ర.	కవికర్ణరసాయనము.
102	క. చౌ.	కవిచౌడప్పశతకము.
103	క. రం.	కవిజనరంజనము.
104	క. జ.	కవిజనాశ్రయము.
105	క. రాజ.	కవిరాజ మనోరంజనము.
106	క. స.	కవిసర్ప గారుడము.
107	క. పూ.	కళాపూర్ణోదయము.
108	కా. సం.	కావ్యాలంకారసంగ్రహము.
109	కాశీ.	కాశీఖండము.
110	కాళ.	కాళహస్తి మాహాత్మ్యము.
111	కాళ. శ.	కాళహస్తీశ్వరశతకము.
112	కిరా.	కిరాతార్జునీయము.
113	కుచే.	కుచేలోపాఖ్యానము.
114	కువల.	కువలయాశ్వచరిత్రము.
115	కుమార.	కుమారసంభవము (నన్నెచోడుఁడు)
116	కృ. క.	కృష్ణకర్ణామృతము.
117	కృష్ణాభ్యు.	కృష్ణాభ్యుదయము.
118	కృ. శకుం.	కృష్ణకవిశకుంతలా పరిణయము.
119	కృ. వి.	కృష్ణరాయవిజయము.
120	కృ. శ.	కృష్ణశతకము.

సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు
121	కే. బా.	కేయూరబాహు చరిత్రము.
122	క్రీడా.	క్రీడాభిరామము.
123	గం. వ.	గంధవహము.
124	గాధే.	గాధేయోపాఖ్యానము.
125	గో. రా.	గోపీనాథ రామాయణము.
126	ఘ. మ.	ఘటికాచలమాహాత్మ్యము.
127	చం. హా.	చంద్రహాస చరిత్రము.
128	చం. భా.	చంద్రభానుచరిత్రము.
129	చం. రే.	చంద్రరేఖావిలాసము.
130	చం. చ.	చంద్రాంగదచరిత్రము.
131	చం. ప.	చంద్రికాపరిణయము.
132	చం. రా.	చంపూరామాయణము.
133	చమ.	చమత్కారమంజరి.
134	చి. భా.	చిత్రభారతము.
135	చె. పు.	చెన్నబసవపురాణము.
136	జా. మా.	జాహ్నవీమాహాత్మ్యము.
137	జై. భా.	జైమిని భారతము.
138	తపతీ.	తపతీ సంవరణోపాఖ్యానము.
139	ద రా. చ.	దశరథరాజనందన చరిత్రము.
140	ద. కు.	దశకుమార చరిత్రము.
141	ద. చ.	దశావతారచరిత్రము.
142	దా. శ.	దాశరథీ శతకము.
143	ది. చ.	దిలీపచరిత్రము.
144	ద్వా. క.	ద్వాత్రింశిక (కథలు).
145	ద్వి. భాగ.	ద్విపదభాగవతము.
146	ద్వి సా.	ద్విపదసారంగధర.
147	ద్వి. నల.	ద్విపద నలచరిత్ర.
148	ద్వి. పర.	ద్విపద పరమయోగివిలాసము.
149	ద్వి. భా.	ద్విపద భాగవతము.
150	ద్వి. భార.	ద్విపద భారతము.
151	ద్వి. హరిశ్చ	ద్విపద హరిశ్చంద్ర.
152	ధనాభి.	ధనాభిరామము.
153	ధర్మ.	ధర్మఖండము.
154	ధాతు.	ధాతుమాల (ఆంధ్రము).
155	నరస.	నరసభూపాలీయము.
156	న. నాథ.	నవనాథచరిత్రము.
157	నలచ.	నలచరిత్రము.
158	నా. పం.	నారాయణకవి పంచతంత్రము
159	నార. పు.	నారసింహపురాణము.
160	నిరం.	నిరంకుశోపాఖ్యానము.
161	నిర్వ. రా.	నిర్వచనోత్తరరామాయణము.
162	నీతి. శ.	నీతిశతకము (నీసము).
163	నీ. సుం.	నీలాసుందరీపరిణయము
164	నృ. పు.	నృసింహపురాణము.

సంఖ్య	సంకేత ములు	పేరు	సంఖ్య	సంకేత ములు	పేరు
165	నైష.	శృంగారనైషధము.	209	రం. రా.	రంగనాథ రామాయణము (ద్వి.)
166	పండి.	పండితారాధ్యచరిత్రము. (ద్వి.)	210	రఘు.	రఘువంశము.
167	పద్మ.	పద్మపురాణము (ఉ. ఖం.)	211	రఘునా.	రఘునాథాభ్యుదయము.
168	పరమ.	పరమయోగి విలాసము.	212	రత్న.	రత్నపరీక్ష.
169	పా. హ.	పారిజాతాపహరణము.	213	రస.	రసమంజరి.
170	పాం. ప.	పాంచాలీ పరిణయము.	214	రసా.	రసాభరణము.
171	పాం.మా.	పాండురంగ మాహాత్మ్యము.	215	రసిక.	రసికజన మనోభిరామము.
172	పార్వ.	పార్వతీ పరిణయము.	216	రాఘ.	రాఘవపాండవీయము.
173	పు. చ.	పురూరవశ్చరిత్రము.	217	రాజగో.	రాజగోపాల విలాసము.
174	ప్ర. ప్ర.	ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.	218	రాజశే.	రాజశేఖరచరిత్రము.
175	ప్ర. లీ.	ప్రభులింగలీల.	219	రాజవా.	రాజవాహనవిజయము.
176	ప్ర.లీ.ద్వి.	,, ద్విపద.	220	రాజ. వి.	రాజశేఖరవిలాసము.
177	ప్ర. వెం.	ప్రబంధరాజవేంకటేశ్వర విజయవిలాసము.	221	రాధామా.	రాధామాధవము.
178	ప్ర. బో.	ప్రబోధచంద్రోదయము.	222	రాధికా.	రాధికాసాంత్వనము.
179	ప్రభా.	ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము.	223	రామరా.	రామరాజీయము.
180	ప్ర. భూ.	ప్రబంధమణి భూషణము.	224	రామలిం.	రామలింగేశ్వర శతకము.
181	బస. ద్వి.	బసవపురాణము (ద్విపద.)	225	రామాభ్యు.	రామాభ్యుదయము.
182	బహు.	బహులాశ్వచరిత్రము.	226	రామా.	రామాయణము.
183	బిల్హ.	బిల్హణీయము.	227	రా. ద్వి.	,, (ద్విపద.)
184	బ్ర. ఖం.	బ్రహ్మోత్తరఖండము.	228	రు. చ.	రుక్మాంగదచరిత్రము.
185	భ. సు.	భర్తృహరి (సుభాషిత రత్నావళి.)	229	రుక్మి.	రుక్మిణీపరిణయము.
186	భ. ప.	భద్రాపరిణయము.	230	లక్ష. సం.	లక్షణసార సంగ్రహం
187	భ. చ.	భల్లాణచరిత్రము.	231	ల. వి.	లక్ష్మీవిలాసము.
188	భాగ.	భాగవతము.	232	లక్ష్మీ.నృ.	లక్ష్మీనృసింహావతారము.
189	భాగ. ద్వి.	భాగవతము (ద్విపద.)	233	వన. వి.	వనమాలివిలాసము.
190	భాను.	భానుమతీ పరిణయము.	234	వరా. పు.	వరాహపురాణము.
191	భార.	భారతము.	235	వసు.	వసుచరిత్రము.
192	భాస్క. రా.	భాస్కర రామాయణము.	236	వాసి.	వాసిష్ఠరామాయణము.
193	భా. శ.	భాస్కరశతకము.	237	వాల్మీ.	వాల్మీకిచరిత్రము
194	భీ. పు.	భీమేశ్వరపురాణము.	238	విక్ర.	విక్రమార్క చరిత్రము.
195	భే. క.	భేషజకల్పము.	239	విజ. వి.	విజయ విలాసము.
196	భో.	భోజరాజీయము.	240	విజ్ఞా.	విజ్ఞానేశ్వరీయము.
197	భో. ప.	భోజసుతాపరిణయము.	241	వి. నం. వి.	విజయనందన విలాసము.
198	మనుచ.	మనుచరిత్రము (స్వారోచిష మనుసంభవము.)	242	విష్ణుపు.	విష్ణుపురాణము.
199	మల్ల.	మల్లభూపాలీయము.	243	విష్ణుమా.	విష్ణుమాయా నాటకము.
200	మ. పు.	మల్లపురాణము.	244	విప్ర.	విప్రనారాయణ చరిత్రము.
201	మల్హా.	మల్హాణచరిత్ర.	245	వీధినా.	వీధినాటకము.
202	మార్కం.	మార్కండేయ పురాణము.	246	వీర. వి.	వీరభద్రవిజయము.
203	ముకుంద.	ముకుందవిలాసము.	247	వేం.పం.	వేంకటకవి పంచతంత్రము.
204	మృ. వి.	మృత్యుంజయవిలాసము.	248	వేం. మా.	వేంకటాచల (కృ. కవి.)
205	మై.	మైరావణచరిత్రము.	249	వేం. మా.	వేంకటాచల మాహాత్మ్యము.
206	మొ. రా.	మొల్లరామాయణము.	250	వేణు. శ.	వేణుగోపాలశతకము.
207	యయా.	యయాతిచరిత్రము.	251	వేమన.	వేమనశతకము.
208	రంగా.	రంగారాయచరిత్రము.	252	వైజ.	వైజయంతీ విలాసము.

సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు
253	శశాం.	శశాంకవిజయము.
254	శాస. వ.	శాసనపద్యములు.
255	శి. ధ.	శివధర్మోత్తరము.
256	శి. ర.	శివరహస్యఖండము.
257	శి. రా.	శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.
258	శి. సా.	శివతత్త్వసారము.
259	శి. యో.	శివయోగసారము.
260	శుక.	శుకసప్తతి.
261	శు. చ.	శుకచరిత్రము.
262	శృం. ర.	శృంగార రసమంజరి.
263	శృం.రసా.	శృంగారరసాలవాలము.
264	శేష.	శేషధర్మము.
265	శ్రీరంగ.	శ్రీరంగ మాహాత్మ్యము (భై.)
266	శ్రీరం.మా.	,, (వరద.)
267	ష. చ.	షట్చక్రవర్తిచరిత్రము.
268	షో. చ.	షోడశకుమార చరిత్రము.
269	సకలనీ.	సకలనీతి సమ్మతము.
270	సత్య.సాం.	సత్యభామాసాంత్వనము.
271	సమీర.	సమీరకుమారవిజయము.
272	సర్వ. సా.	సర్వలక్షణ సారసంగ్రహము.
273	సప్యా.	సప్యానందము.
274	సాంబో.	సాంబోపాఖ్యానము.
275	సానం.	సానందోపాఖ్యానము.
276	సారం.	సారంగధర చరిత్రము
277	సా. ద్వి.	(ద్విపద.)
278	సిం. నా.	సింహాద్రినారసింహ శతకము.
279	సీతా.	సీతారామాంజనేయసంవాదము.
280	సీ వి.	సీతావిజయము.
281	సీమం.	సీమంతినీకళ్యాణము.
282	సుద.	సుదక్షిణాపరిణయము.
283	సురా.	సురాభాండేశ్వరము.
284	సు శ.	సుమతీశతకము.
285	సే. ఖం.	సేతుఖండము.
286	హంస.	హంసవింశతి.
287	హరిశ్చ.	హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము.
288	హర.	హరవిలాసము.
289	హ. వి.	హరభక్తవిలాసము.
290	హరి.	హరివంశము.
291	హ. ద్వి.	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము. (ద్విపద.)
292	హరి.వరా.	హరిభట్టువరాహపురాణము.
		సంస్కృతలక్ష్య గ్రంథములు
293	అమర.	అమరసుధ.
294	ఉత్త.	ఉత్తరరామచరితము.
295	కాదం.	కాదంబరీకావ్యము.
296	కావ్యా.	కావ్యాదర్శము.
297	గీత.	భగవద్గీత.
298	గీ. గో.	గీతగోవిందము.
299	పరా.	పరాశరస్మృతి.
300	భట్టి.	భట్టికావ్యము.
301	భామిని.	భామినీవిలాసము.
302	మనుస్మృ.	మనుస్మృతి.
303	మ. వీర.	మహావీరచరిత్రము.
304	మాలతీ.	మాలతీమాధవము.
305	మాళ.	మాళవికాగ్నిమిత్రము.
306	ముద్రా.	ముద్రారాక్షసము
307	మురా.	అనర్ఘరాఘవము (మురారి.)
308	మృచ్ఛ.	మృచ్ఛకటికము.
309	మే దూ.	మేఘదూతము.
310	యాజ్ఞ.	యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి.
311	రత్నా.	రత్నావళి.
312	రసగం.	రసగంగాధరము.
313	విక్ర.	విక్రమోర్వశీయము.
314	వేణీ.	వేణీసంహారము.
315	శాకుం.	అభిజ్ఞానశాకుంతలము.
316	శిశు. వ.	శిశుపాలవధము.
317	సం. కిరా.	కిరాతార్జునీయము.
318	సం.కు.సం.	కుమారసంభవము.
319	సం.చంరా	చంపూరామాయణము.
320	సం. దశ.	దశకుమారచరితము.
321	సం. నైష.	నైషధీయచరితము.
322	సం. పం.	పంచతంత్రము.
323	సం. ప్ర.	ప్రబోధచంద్రోదయము.
324	సం.భర్తృ.	భర్తృహరిసుభాషితము.
325	సం. భాగ.	భాగవతము.
326	సం. భార.	భారతము.
327	సం. రఘు.	రఘువంశము.
328	సం.రామా.	రామాయణము.
329	సం.సా.ద.	సాహిత్యదర్పణము.
330	హి. దే.	హితోపదేశము.
331	త. చం.	తత్సమచంద్రిక.
		కావ్యములు
332	ర. వం.	రఘువంశము
333	కు. సం.	కుమారసంభవము
334	మే. సం.	మేఘసందేశము
335	భారవి	భారవి
336	మురారి	మురారి

(మిగతవి స్పష్టము.)

పదముల పట్టిక

వర్ణాలి	శబ్దరత్నాకరము 5873		ఆంధ్ర వాచస్పత్యము - 12309								
	సం. పదములు	తెనుఁగు పదములు	సం. పదములు	తెనుఁగు పదములు	అ.క ములు	పారిభాషికములు	జాతీయములు	శాసన పదములు	ఆంగ్ల పరిభాష	వాడుక	లోకోక్తులు
అ	1521	855	2800	1323	254	833	8	....	47	20	14
ఆ	626	260	1062	475	69	259	5	3	23	18	8
ఇ	61	261	182	432	14	48	2	19	27	3	9
ఈ	29	119	56	183	6	3	2	0	0	0	2
ఉ	619	273	933	400	14	137	8	24	1	8	2
ఊ	36	102	83	132	3	22	....	....	....	1	...
ఋ	29	....	65	...	....	....	....	....	....	....	....
ౠ	....	....	1	....	....	....	....	....	....	....	....
ఌ	....	....	1	....	....	....	....	....	....	....	....
ౡ	....	....	1	....	....	....	....	....	....	....	...
ఎ	....	353	....	645	3	32	6	5	112	7	6
ఏ	44	160	142	218	14	63	3	2	29	3	3
ఐ	20	20	41	27	9	5	1	3	7	0	0
ఒ	....	308	....	445	3	15	5	8	5	3	5
ఓ	15	110	49	150	....	11	....	3	20	....	....
ఔ	34	18	66	15	2	5	....	....	7	1	...
క	1192	706	3956	2904	357	229	58		17	124	5
క్ష	125	0	342	0	5	9	0		0	2	0
ఖ	124	4	432	2	9	15	0			22	6
గ	460	1061	1322	1623	160	127	14			207	0
ఘ	89	0	208	0	16	13	1			6	0
ఙ	0	0	2	0	0	0	0			0	4
చ	231	686	800	982	114	55	23			49	2
ౘ	0	554	0	830	10	0	5			8	0
ఛ	53	0	135	0	8	5	0			2	1
జ	296	125	640	195	51	20	1			10	1
ౙ	0	545	0	600	0	0	0			20	
ఝ	23	0	65	0	8	1	0			2	
ఞ	0	0	1	0	0	0	0			0	
ట	9	50	28	55	0	0	0			35	
ఠ	2	16	3	22	0	1	0			6	
డ	26	156	36	166	3	0	1			46	
ఢ	6	0	6	4	0	0	0				
ణ	0	0	0	0	0	0	0				
	8704	9663	18927	16283	1654	3351	183	67	573	967	

ఆంధ్ర వాచస్పత్యమును గుఱించి పండితాభిప్రాయములు

విమర్శకాగ్రేసర కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిగారు

"ఇందున్న విశేషములన్నియు నితరనిఘంటువులందు లేవు. పెక్కేల? ఇందు సర్వస్వమును గలవు. దీనిని నిఘంటు సామాన్యముగా నెంచ దగినదికాదు. శబ్దార్థ సర్వస్వ మనవచ్చును. తారానాథ తర్కవాచస్పతిచే విరచింపబడిన వాచస్పత్యమువలెం దెనుంగున నీయది యుపయోగించుననుటకు సందియమింతయు నుండ నేరదు. కావున దీనిని శబ్దకల్పద్రుమమని చెప్పవచ్చును."—(పీఠికనుండి)

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు, యం. ఏ., బి. యల్.,

"......రత్నాకరమున బ్రవేశించు ధృతిశాలివలె భాషార్ణవమునం బ్రవేశించునాతండే భావార్థరహస్యముల నెఱుంగం జాలును. గభీరతత్త్వమును హృదయంగమ మొనరించుకొనంగలుగును. ఆంధ్ర వాచస్పత్యకర్త యీ యుత్కృష్ట కర్తవ్యమును నిర్వహించిరి. ఏదేని శాస్త్రమునకు అర్థము చెప్పవలసిన సందర్భమున దానినెఱింగించి ఆ శాస్త్రమునకు సంబంధించిన బహుళ విషయములను పూసగ్రుచ్చినట్లు వీరు తెలిపిరి. వివిధశాస్త్రములను చదువనివారు ఈ మహాగ్రంథమును పరిశీలించిరేని వాని విశేషములను కన్నులకు కట్టినట్లు కట్టెదుటం గాంచంగలరు......... వైజ్ఞానిక మహీరుహమిది ......—"

(సింహావలోకనమునుండి)

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు, యం. ఏ.,

"ఈ మహోద్గ్రంథము కారణముగ తమకు నమర్త్యకీర్తి సంఘటిల్లు ననుటకు సందేహములేదు."

భారతీతీర్థప్రధాని: బుర్రా శేషగిరిరావుగారు, యం. ఏ.,

"శబ్దనిర్వచనములు చాల జ్ఞానదాయకములుగ నున్నవి. విజ్ఞాన సర్వస్వమువలె నుపయోగించును."

గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు

"మీ నిఘంటువు శ్రీ సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువును మించియున్నది."

శ్రీ చిరంతనానందస్వామివారు, శ్రీరామకృష్ణమఠము, చెన్నపురి.

"నేను వ్రాసి ప్రకటించిన శ్రీ వివేకానంద జీవితచరిత్ర రచనకు దయతో మీరొసంగిన 'ఆంధ్రవాచస్పత్య' మెంతయు నాకుం దోడ్పడినది".

జటావల్లభుల పురుషోత్తంగారు, యం. ఏ., ప్రిన్సిపాల్, సంస్కృత కళాశాల, కొవ్వూరు.

"ఏతన్నిఘంటునిర్మాణమువలన మీ రాంధ్రుల శాశ్వత కృతజ్ఞతకుం బాత్రులైతిరి..."

దువ్వూరి జగన్నాథ శర్మగారు

"భళీ! ఇదివఱకుం బ్రకటితములైన నిఘంటువులకేకాక శ్రీ సూర్యరాయ - వావిళ్లాది రాంగల నిఘంటువులకుం గూడ పర్యాయపద సూచీకరణమందైతే తమ నిఘంటువు మాతృస్థానము కాంగలదని నా నమ్మకము."

కొమాండూరి శఠకోపంగారు, యం. ఏ., బి. యల్.,

" ...ఆంధ్రవాచస్పత్యములో అన్న తెలుఁగు పదములు పూర్వసాహిత్యపు శబ్దములనే గాక ఇప్పటి జనుల వాడుక పదములనుగూడ చేర్చినారు. ఒకే శబ్దమునకు సంస్కృతములోను తెలుఁగులోను గల వివిధార్థము లన్నిటిని చూపినారు. ఆవశ్యకమని తోచినచోట ఉదాహరణలను (క్లుప్తముగానే) ఇచ్చినారు. వైజ్ఞానిక పారిభాషిక పదముల నెన్నిటినో కామశాస్త్రిగారీ నిఘంటువులో చేర్చుట ఈ వైజ్ఞానిక యుగములో చాల ఉపయోగకరమైనది. ఇందులో సంస్కృతాంధ్ర శబ్దముల సంఖ్య క్రిందటికన్నను చాల హెచ్చినది. క్రొత్తగ కొన్ని మాండలిక పదములును చూపఁబడినవి. ఇది ఒక విధముగా గీర్వాణాంధ్రపదముల రెండింటి కోశమని చెప్పవచ్చు......".

జనమంచి సీతారామస్వామిగారు

" ఆంధ్ర వాచస్పత్యము ఆంధ్రగీర్వాణ భాషా వైశారద్యమునకు నిదర్శనమై పండితులకుఁ బరమ మిత్రమై, విద్యార్థులకుఁ గామధేనువై, కళాశాలలకుఁ బెన్నిధానమై, పాఠశాలలకుఁ జింతామణియై, యాంధ్రహస్తముల కమూల్యభూషణమై, గ్రంథాలయములకుఁ గల్పతరువై, నిఘంటువులకు శిరోరత్నమై విరాజిల్లునని విశ్వసించుచున్నాను."

గంటి లక్ష్మినారాయణగారు

"పూర్వ నిఘంటువులవలె యిది మనుష్యమాత్రులుగాక యే ఋషులో, యే దేవతలో వ్రాసినదన్నను నమ్మదగ్గదే."

గరిమెళ్ల వేంకటరామమూర్తిగారు

" ఇట్టి కార్యదీక్షా ధురంధరులగు మీకును మీ యాంధ్ర వాచస్పత్యమునకును కృపాళుఁడగు నప్పరమేశ్వరుఁడు చిరతరాయుస్సమృద్ధులఁ బ్రసాదించి సంరక్షించుఁగాత !..."

మంత్రిప్రగడ నరసింహం పంతులుగారు, బి. ఏ., బి. యల్.,

" ఎన్ని కష్టములకైన ఓర్చి నిఘంటువును పూర్తిచేయుట చాల శ్లాఘనీయము."

కావ్య పురాణతీర్థ, విద్వాన్ : జనమంచి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు

మ. జననం బాదిగఁ బెంచినట్టి జనని, స్సద్భక్తితో వందనం
బును గావించి నిఘంటు రత్నము మదిం, బూజ్యుల్ప్రశంసింపఁ బే
ర్మిని శ్రీ శ్యామల కామశాస్త్రి ! కృతిసం, తృప్తిం దదంఘ్ర్యంకితం
బును గావించిన ధన్యమూర్తివి నినుం, బోలంగ లేరెవ్వరున్.

గోరుగంతు అచ్యుత సూర్యనారాయణశర్మగారు

మ. ఎవరే శబ్దము నెట్లు వాడిరొ యటం, చేకాగ్రచిత్తంబుతోఁ
గవిరాడ్గ్రంథములన్ విమర్శనముగా, గాలించి తత్సార భూ
తవచోరత్నములన్ని యేర్చి మనయాం, ధ్రంబందుఁ గోశంబు నిం
త వివేకంబున వ్రాసినారె యెవరై, నన్ మున్ను విద్వన్మణీ !

ఇత్యాదు లింకను గలవు

శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము

త

త, ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంటు; చూ, సంయోగము; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము; 3. కోపము: చూ, రోషము; 4. తోఁక, పందితోఁక (అనికొందఱు): చూ, వాలము. 1; 5. పరస్పరవిరోధమును గలుగఁజేయు మాట: చూ, శబ్దము. 2; 6. దొంగ: చూ. హారకుఁడు. 1; పుం. న. 7. అడుట; పిఱ. 8. ఆడించువాఁడు; 9. ప్రస్తుతప్రయోజనపుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 10. కారణము: చూ, హేతువు. 1: 11. లక్ష్మీముఖము; అం. 12. చూ, దంత్యములు; 13. చూ, పరుషములు.

తంకర, దే. వి. తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తంగు, దే. వి. చూ, రూ-టంగు.

తంగువాఱు, దే. వి. చూ, రూ-టంగువాఱు.

తంగెదు, దే. వి. రూ-తంఁగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము.

తంగేటిజున్ను, జా. సులభముగా లభించునది. "అపవర్గ కాంక్షచే నాకొన్నవాఁకిఁదంగేటిజున్ను శ్రీరంగశాయి." కవికర్ణరసాయనము.

తంగేడు, దే. వి. చూ, రూ-తంగెదు *.

తంట, దే. వి. రూ-తంటా, 1. అప్పు: చూ, బాకి. 2; 2. మోసము: చూ, వంచన; 3. అతలకుతలము: చూ, భ్రమము. 1; 4. కలహము: చూ, యుద్ధము; 5, కొండియము-రూ-కొండెము. చాడి-రూ-చాడీ.

తంటలమారి, దే. విఱ. రూ-తంటాలమారి. కలహకారి: చూ, సూచకుఁడు. 1.

తంటసము, వా. వి. 1: చూ, తండసము. (1); 2: చూ, తండసము. (2).

తంటా, దే వి. చూ, రూ-తంట. 168.

తంటియము, దే. వి. రూ-తంటెము*: (తగిరిన = తంటెము అయినది) చూ, ప్రపున్నాటము.

తంటెము, —పై.—

తండకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = దంతియ. ఇంటిదూలము: చూ, మదనచేతులు; 2. కాటుకపిట్ట: చూ, పిచ్చుక; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4. కాలికివేసికొనెడు నగ: చూ, భూషణము. 2.

తండము, సం. వి. అ. పుం. = తండా, లంబాడీల గుంపు: చూ, సమూహము.

తండసము, సం. వి. అ. పుం. 1. కమ్మరకొలిమి: చూ, రంధ్రము. 1; దే. వి. (1) మంగలి వెంట్రుకలనూడఁబెటి కెడి పనిముట్టు: కుటిలిక, తంటసము; వా. (2) జరిమానా, తంటసము.

తండా, వై. వి. 1. = తండ. లంబాడీలగుంపు: చూ, సమూహము; 2. సరకునింపిన గోనెల సమూహము.

తండిరి, దే. వి. రూ-తంఁడ్రి: చూ, సవిత. 1.

తండు, దే. స. క్రి. ఇయ్యవలసినధనమును పోయియడుగు. (తఁడుకొను అనియు) (తగులుకొను అనియు.)

తండుగోల, దే. వి. (తండు + కోల) చేఁపలఁ బొడిచెడు చిల్లకోల, మండము. పంచ. వేం. 1, ఆ. 614: చూ, సర్వల.

తండులీణము, సం. వి. అ. పుం. 1. కడుగునీరు: చూ, శుక్తము. 1; 2. కీటకము: చూ, పురుగు; 3. బొబ్బరలు; చూ, ధాన్యము.

తండులకాలింగనము, అం. చూ, ఆలింగనములు.

తండులఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి*: చూ, శొంఠి.

తండులము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బియ్యము; 2: చూ, వాయువిడంగము*. (ఇట్లు తండులీయిక-తంతులువు.)

తండులాంబువు, సం. వి. ఉ. న. పులికడుగు: చూ, శుక్తము. 1.

తండులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టి *: చూ. ఖండీరము.

తండులీకము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

తండులీయకము, —పై.—

తండులీయము, 1. —పై.—; 2. ఒకానొక ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; 3: చూ, వాయువిడంగము*.

తండులేరము, సం. వి. అ. పుం; చూ, తండులి*.

తండులోత్థము, సం. వి అ. న: చూ, తండులాంబువు.

తండులోదకము, —పై.—

తండువు, సం. వి. ఉ. పుం. ఊ. స్త్రీ. 1. = తెడ్డు-తెడ్డు. రూ-తండువు-తర్దువు. హస్తాకారమైన దారువు: చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రము. 6.): 2 = త్రెడ్డు-తెడ్డు. రూ-తండువు-తద్దు-తడ్డు-తడ్డువు-తర్దువు-నావనడపు తెడ్డు: చూ, పీలి. 2; ఉ. పుం. 3. నందీశ్వరుఁడు (శ. ర.) (తుండి అని అమరము): చూ, వృషభము. 1.

తండెలు, దే. వి. రూ-తండేలు; చూ. సరంగు.

తండేలు, దే. వి.—పై.—

తండోపతండము, మి వి. 1: అహమహమిక, అహంపూర్విక. (పె. ప):—ఓహరి; వా. వి. బ. 2. గుంపులు గుంపులు;

తండ్రి, దే. వి. 1: చూ, రూ-తండిరి. అం. 2. చూ, స్త్రీ రత్నకులు.

తండ్రి తండ్రి, దే. వి. (తండిరి + తండిరి) తాత; చూ, పితామహుఁడు. 1.

తంతి, వై. వి. 1 = తంత్రీ. తీఁగియ: చూ, సూత్రము. 1; 2. వీణె మొదలగు వానికి వేసెడు ఉక్కు కమ్మి: చూ, సారణి. 3; వా. వి. 3. వార్తలనందించెడి ఉక్కు తీఁగె, తంతువు.

తంతియ, దే. వి. రూ. తంతె. మెట్టు: చూ, సోపానము. (బ తంతియలు = మెట్లు.)

తంతీపు, దే. వి. చూ, సంభ్రమము. ఆం. భా. ప్ర. 140. (తరితీపు అని కొందఱు).

తంతు, వై. వి. 1. = తంత్ర. క్షుద్రదేవతకొలువు. (దేశ్యమవి శ. ర.): చూ, పండుగ. 2; 2. = తంత్రమ్. ఉభయార్థ సాధకమైన ఉపాయము: చిట్కా. (సం. వ.).— తంత్రము; 3. వివాహాదులలోఁజేయు కార్యవిశేషము.

తంతుకాష్ఠము, సం. వి. అ న. 1. సాలెవానినాడె: చూ, నాడె; 2. నూలు వడికెడు కదురు; చూ, తర్కువు.

తంతుకీటము, సం. వి. అ. పుం. పట్టు పురుగు: చూ, పురుగు.

తంతునాగము, సం. వి. అ. పుం. నెగడు: చూ, మత్స్యము. 1.

తంతునాభము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలెపురుగు.

తంతుభము, సం. వి. అ. పుం. ఆవాలు: చూ, సర్షపము.

తంతువాయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలెపురుగు.

తంతువాయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సాలెవాఁడు: ఆం. 2: చూ, జాతులు.

తంతువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. నూలిపోఁగు: చూ, సూత్రము. 1: 2: చూ, తంతునాగము; 3: చూ, తంతి. 2; 4: చూ, తంతి. 3.

తంతుస్నేహము, సం. వి అ. పుం: చూ, తంతుభము.

తంతె, దే. వి. చూ, రూ-తంతియ.

తంత్రకము, సం. విణ (క్రొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

తంత్రభేదము, ఆం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తంత్రము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, తంతు 2; 2. స్వరాష్ట్ర చింత. (చూ, అవాపము. 4.); 3. వ్యాకరణశాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 4. కుటుంబవ్యాపారము; 5. ఉత్తమమైన ఔషధము; చూ, మందు. 1; 6. నవవిధజ్యోతిషగ్రంథములు: చూ. సిద్ధాంతము. 2. (చూ, జ్యోతిషము.); 7. ప్రధానము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 8. నూలుపడుగు: చూ, మగ్గము; 9. పరిజనము: చూ, పరివారము. 1; 10. ఒకానొక వేదశాఖ: చూ, వేదము; 11. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 12. ఇట్లుచేయఁదగినదనుట; 13. ఒకపదమునకు రెండర్థములు గలిగియుండుట; 14. = తంతు. క్షుద్రదేవతారాధనము: చూ, పండుగ. 2; 15. చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు 11-౧.)

తంత్రములు, ఆం. 1. మిత్రలాభము, మిత్రభేదము, సంధివిగ్రహము, లబ్ధనాశము. అసంప్రేక్ష్యకారిత్వము. (5); 2. అవ్యాజపాలిన్యాది — అవ్యాజపాలినీ, రాజ్యలక్ష్మీ ప్రసాదక, సర్వసామ్రాజ్య. అంగారగమన, రాజ్యపాలన, శ్రీబాలరాజ, చామరద్వంద్వ, ప్రవర్షరాజ, ధీర, గ్రామపాలన, మిత్రలక్ష్మీప్రయోగ, దుర్గపాలన, ప్రాణలక్ష్మీప్రయోగ, ప్రభాలక్ష్మీప్రయోగ, తోయలక్ష్మీప్రయోగ, గంధలక్ష్మీప్రయోగ, స్వప్నలక్ష్మీప్రయోగ, కామరూప, కళాజీవనిక. కుంజకంబళ, కటకప్రయోగ, బోధినీ, వశ్యలక్ష్మీప్రయోగ, పాదుక, ప్రజ్ఞాలక్ష్మీప్రయోగ. ఖేటక, చాపలేప, శల్య, భీమలక్ష్మీప్రయోగ, మణిస్థాపనప్రయోగ, పాతాళగమన, మర్దిని, స్ఫులింగలక్ష్మీ, శంఖమర్దళ, చక్రాయుధప్రయోగ, భైరవాదిప్రయోగ, సూపతంత్ర, లేఖతంత్ర, పృథివి, అశ్వ, గజ, గోరక్ష, ఐశ్వర్యలక్ష్మీ, శుల్క-, మిత్రలక్ష్మీప్రయోగ, జీవని, గిరి, వన, స్థానాపత్యప్రయోగ, శ్రీసర్వదండిని, విఘ్నచ్ఛేద, భరత, శృంగకాద్య ప్రయోగ, నరవాహన, స్తంభిని, దాహిని, మారిణి, ద్వేషిణి, మృతసంజీవని, ఉచ్చాటన, తోషణి, ఆకర్షణ, హర, మేఖలికా తంత్రములు (60); 3. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములు.— మహామయాశంబరము, యోగినీ జాలశంబరము, తత్వశంబరము, సిద్ధభైరవ తంత్రము, కాలాగ్ని భైరవ తంత్రము, ఆగ్ని భైరవ తంత్రము, శక్తిభైరవతంత్రము, యోగినీభైరవ తంత్రము, మహాభైరవ తంత్రము, ప్రధానభైరవ తంత్రము, బ్రాహ్మీతంత్రము, మహేశ్వరీ తంత్రము, కౌమారీ తంత్రము, వైష్ణవీతంత్రము, వారాహీ తంత్రము, ఇంద్రాణీ తంత్రము, చాముండా తంత్రము, శివదూతీ తంత్రము, యమళాష్టక తంత్రము, చంద్రజ్ఞాన తంత్రము, మాలినీవిద్య, మహాసమ్మోహనము, వామజుష్ట తంత్రము, మహాదేవ తంత్రము, వాతూలము, వాతూలోత్తరము, కామికము, హృద్భేద తంత్రము, తంత్రభేదము, గుహ్యతంత్రము, కలావాదము, వాత్స్యాయనాదికము, కళాసారము, కుండికామతము, మతోత్తము, వీణాఖ్యము, త్రోతలము, త్రోతలోత్తరము, పంచామృతము, రూపభేదము, భూతోడ్డామరము, కులసారము, కులోడ్డీశము, కులచూడామణి, సర్వజ్ఞానోత్తమము, మహాకాళీమతము, అరుణేశము, మిలినేశము, వికుంఠీశ్వరము, పూర్వము, పశ్చిమము, దక్షిణము, ఉత్తరము, నిరుత్తరము, విమలము, విమలోద్ధము, దేవీమతము, శుభాగమపంచకము, వశిష్ఠసంహిత, సనకసంహిత, శుకసంహిత, సనందనసంహిత, సనత్కుమార సంహిత (మహావిద్యలు 18 యును ఉపవిద్యలు 46 ను గూడి చతుష్షష్టి విద్యలయ్యె.)

తంత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 = తంతి, లోహపుతీఁగె : చూ, సారణి. 3; 2, తిప్పతీఁగె: * : చూ, సోమవల్లి; 3. నాడి : చూ, నరము. (1).

తంత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, చూ, తంత్రి. 2.

తంత్వాతర్చనము, సం. వి. అ. న. అనుగ్రోవి: చూ, మగ్గము.

తందనము, వై. వి. = తానః. మాటిమాటికి తానశబ్దపూర్వకముగ చేసెడి రాగాలాపము. కళా. 3, ఆ. 197 : చూ, స్వరము. 2.

తందర, వై. వి. = తంద్ర. 1. తూఁగు, కునికిపాటు : చూ, ప్రమీల; 2. నిద్దుర : చూ, స్వప్నము. 2.

తందరీణము. సం. వి. అ. పుం; చూ. తండులోదకము

తందువు, సం. వి. ఉ. పుం : చూ, రూ తండువు.

తందురీణము, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ- తండురీణము.

తంద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ = తందర. చూ, తందర.

తంద్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

తంద్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ —పై.—

తంపటి. వా. వి. కుండలో తేగలులోనగు వానిని నుంచి బోరగిలఁ బెట్టి గడ్డిలోనగువానిచేత నుడికించుట.

తంపటిదోసకాయ, జా. క్రమవిరుద్ధముగా తయారైనది.

తంపర, దే. వి. తామరగుంపు, షండము: చూ, సహస్రపద్మము. 1.

తంపి, దే వి. రూ-త్రంపి 1. దాకిగుంట : చూ, రంధ్రము. 1;2 యుద్ధము : చూ, యుద్ధము. 1.

తంబ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు : చూ, ధేనువు; దే. వి. (1) తంబలిగె * : చూ, శిబి

తంబళ, దే. వి రూ- తంబళి- తంబన-తమ్మళి- తంబిగ. 1. శివార్చనచేసి బ్రతికెడు జాతి. (తంబళవాండ్ర, తంబళోడి); 2. అర్చకుడు : చూ, పూజారి; 3. శివార్చకుడు : చూ, పూజారి; విష్ణ్వర్చకుడు : చూ, పూజారి.

తంబళి, — పై. —

తంబిగ, — పై —

తంబు. దే వి. రూ- తమ్ముడు : చూ, సహోదరుడు. (ఇది వావి వ్యంగ్య సంబోధనమునందు వాడబడును.)

తంబుగ, దే వి. మెడ నిడుపుగా నుండెడు చెంబు : చూ, పాత్రము 6.

తంబుర, పై వి = తుంబురు. రూ-తంబురా- తంబుఱ తంబుఱా. ఉ. రా. 6, ఆ. 116 : చూ, వీణె.

తంబురా, —పై. —

తంబుఱ, —పై. —(తంతి + బుఱ్ఱ)(ద్వయమనిశబ్దరత్నాకరము.) ఉ. రా. 6, ఆ 116.

తంబుఱా, పై. వి = —పై —

తక, వా వి చూ, కిట.

తకతక, దే.వి తాళమునందగు ధ్వన్యనుకరణము:చూ, హూహూ.

తకపికలాడు, దే వి. క్రి. (తకపి లు + ఆడు) ఇట్టట్టు చలించు. శశాం. 4, ఆ. 61 : చూ, చలించు.

తకపికలుసేయుట, జా. ఎచ్చుతగ్గులు సేయుట. "మకరాంకుని యనఁగు మేనమామకు నీకుం దకపికలు సేయవలదనుము." విజ. 2, ఆ 196.

తకరరు, వా. వి. చూ, రూ-తకరారు.

తకరారు, వా వి 1. భేదము; 2 వివాదము.

తకాలీ. హిం. వి. సేద్యముచేయుటకై సహాయముగా నియ్యబడెడు సొమ్ము.

తక్క, దే అవ్య. కాక : చూ, వినా.

తక్కటి. దే. వి మూఁడు ముఖములుగల దీపారాత్రికపు శట్టు

తక్కడ, పై. వి 1 = తర్కారి, రూ-తిక్కిడ- తక్కెడ. కూరనెల్లి* : చూ, శ్రీపర్ణము. 1; పై. వా. వి 2. = త్ర్యంకటమ్. (పేముతట్టలు వ్రేలవేసిన) తక్కెడ-రూ- తక్కిడ- తక్కిడీ తక్కెడ : చూ, త్రాసు.

తక్కరి, పై. వి. 1 = తర్కారి* : చూ, వైజయంతి. 4; పై. విశ. రూ-టక్కరి. (తక్కు + అరి) 2. మోసకాఁడు జై. 8, ఆ. 111 : చూ, వంచకుఁడు; 3. వంచకురాలు : చూ, స్త్రీ.

తక్కలి, చూ, రూ- తక్కరి. 1. *.

తక్కారి, —పై. —

తక్కాలి. —పై.—

తక్కిడ, పై. వి. చూ, రూ-తక్కడ. 1— 2.

తక్కిడి, పై వి 1 = తస్కర. మోసము : చూ, వంచన; 2 = తర్కారి జయంతి*చూ, వైజయంతి. 4;3. చూ,రూ-తక్కడ.2.

తక్కిడికాఁడు, పై. విశ. మోసకాఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 47 : చూ. వంచకుఁడు. 1.

తక్కిలి, పై వి. = తర్కారీ* : చూ, వైజయంతి. 4.

తిక్కిలి. — పై —

తక్కు, పై. వి = రక్క. రూ-టక్కు. 1. మోసము : చూ, వంచన; 2 అసత్యము : చూ, వితథము; 3. న్యూనము : చూ, వెలితి. 2; దే. వి 4. మిగులు. భార. సౌ. 2, ఆ. 60 : చూ, శేషము 1; దే. విశ. 5. ఇతరము:చూ, పరాయి; దే. అ. క్రి. 6. తప్పు. భార. సౌ. 2, ఆ 100. చూ, మిడివోపు; దే. స. క్రి 7. విడుచు. భార భీష్మ 3, ఆ. 306 : విసర్జించు; పై. అ. క్రి. 8. టక్కుచేయు : చూ, వంచించు.

తక్కుట, దే వి. తక్కుట, మోసగించుట, సిర్వి. 4, ఆ. 66.

తక్కులాఁడి, ద్వ. విశ. (తక్కులు + ఆఁడి) : చూ, రూ-టక్కులాఁడి.

తక్కువ, దే. వి. కొఱత : వెలితి. 2.

తక్కువపడు, ద్వ. అ క్రి : చూ, లోపించు. 2.

తక్కువ పఱచు, ద్వ స. క్రి : చూ, చిన్నపుచ్చు, అగడుచేయు

తక్కువపఱచుట, దే వి. అధఃకరణము, అధఃకారము.

తక్కువపాటు, ద్వ. వి 1. కొఱతపాటు, భార. ఆర. 6, ఆ. 17. చూ, లోపము. 2; 2. న్యూనము ; చూ, వెలితి 2.

తక్కె, దే. వి. 1. రెండువీసెలయెత్తు. రూ- తక్కెడు, ఎత్తు, ఎత్తెడు, రెండువీసెలు; పై.వి. 2 = తర్కారి* ; వైజయంతి.4.

తక్కెడ- పై. వి. 1 = తర్కారీ. తక్కిలి, తక్కోలకము. *.చూ, వైజయంతి. 4. 2. = తర్కారీ. కూరనెల్లి : *.చూ,శ్రీపర్ణము. 1; 3. = త్ర్యంకటము : చూ, తక్కడ. 2.

తక్కెడు, దే. వి. = : చూ, రూ- తక్కె. 1.

తక్కెఱ, దే. విశ. అల్పము : స్వల్పము.

తక్కెల, పై. వి. = చూ, రూ-తక్కెడ. 1.

తక్కేడ, పై. వి. = —పై. —

తక్కేల, పై వి. = —పై.—

తక్కొను, దే. అ. క్రి : చూ, యత్నించు. భార. ఆది. 4, ఆ. 79.

తక్కోలకము, సం. వి ఆ. న. రూ-కోలకము * చూ, తక్కెడ. 1. (తక్కోలఫలమని కొందఱు)

తక్కోలము, సం. వి. ఆ. న: చూ, తక్కోలకము.

తక్కోలబుట్లు, మి. వి: చూ, కటిఫలము.

తక్తు, వా. వి సింహాసనము: చూ, తఖ్తు.

తక్రకౌండిన్య న్యాయము, న్యా. "బ్రాహ్మణులకందఱికిని పెరుగు వడ్డింపుము కౌండిన్యునకు మాత్రము మజ్జిగ వడ్డింపుము." అన్నపుడు కౌండిన్యుఁడు బ్రాహ్మణుఁడైనను సామాన్యవిధి యిటఁ బ్రవర్తిల్లదు. విశేషవిధిచే సామాన్యవిధికి బాధగలిగి నపు డీ న్యాయము వర్తించును.

తక్రము, సం. వి. అ. న. పాతికపాలు నీళ్ళుచేర్చిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

తక్రాటము, సం. వి అ. పుం. పెరుఁగుచిలికెడు కవ్వము: చూ, మ. థానము.

తక్రాంతంభోజనమ్, న్యా. భోజనముచివర మజ్జిగను బోసికొన వలయును.

తక్షకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. తక్షకుఁడను సర్పరాజు: చూ, సర్పము; 2. వడ్లవాఁడు. రూ-తక్షుఁడు-తక్షనుఁడు (కృశముగఁజేయువాఁడు): చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తక్షణము, సం. వి. అ. న. 1. (క్రమాను.) చెక్కుట; వా. వి. 2. జరుగుసు, వెంటనే: చూ, అకస్మాత్తు, దబ్బున.

తక్షిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వాడిస: చూ, వాలి.

తక్షశిల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తక్షశిలయను దేశము: చూ, దేశము.

తక్షుఁడు, సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-తక్షకుఁడు. 2.

తగటి, దే. విశ. (తగటు + ఇ) రూ-తగటీ. సరిగది: చూ, వస్త్రము.

తగటీ, దే. విశ—పై.—

తగటు, దే. వి. జలతారు. అచ్చ, బాల, కాం. 93: చూ, సరిగ.

తగడు, దే. వి. బంగారు లోనగుకాఁబేర. పాండు. 3, ఆ. 202: చూ. సరిగ.

తగణము, పా. రెండుగురువులు ఒకలఘువు గలది. ఉదా— శ్రీరామ (చూ. అష్టగణ లక్షణము.)

తగము, పాత + గ ఉదా.— విశ్వేశ్వరా (చూ, ఉపగణములు.)

తగరపాదికము, సం. వి. అ. న. తగరము; చూ, లోహము. 1.

తగరము, సం. వి. అ. పుం. 1. = తగరు. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1: 2. జిహ్మము*: చూ, నందివర్ధనము; వై. వి. (1). = తమల-త్రపుల. రూ-తగరము: చూ, లోహము 1.

తగరు, వై. వి. 1. = తగర. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1; అం. 2. చూ, దిక్పాలవాహనములు.

తగరురవుతు, వై. వి. = తగర రాహుత్త. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు తగరబాబాసామి)

తగవరి, దే. వి (తగవు + అరి) రూ-తగువరి. న్యాయాధిపతి: చూ, స్వామి. 3.

తగవు, దే. వి. రూ-తగువు. 1. న్యాయము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 64: చూ, సత్యము. 1; 2 తగుట; 3. ధనాది నిమిత్తమైన జగడము: చూ, యుద్ధము; 4. పెండ్లప్పుడు పెండ్లి కూఁతునకు తల్లిదండ్రులిచ్చెడు బహుమానము; అగవు— అగువు, విశ. 5. తగినది. యుక్తము భార స్త్రీ. 2, ఆ. 62: చూ, సమీచీనము. 1; వా. వి. 6. తగాదా. "తగవు తెచ్చినాఁడు."

తగవుగోరి, దే. విశ. (తగవు + కోరి) సంధిచేయువాఁడు: చూ, మధ్యస్థుఁడు.

తగాదా, వా వి. 1. తగవు; 2. వ్యాజ్యము.

తగాయిదా, వా. వి.—పై.—

తగియుండు, వా. అ. క్రి: చూ, సార్థకమగు

తగిరిస, దే. వి. తంటెము*: చూ, ప్రప్పన్నాటము.

తగిలించు, దే. స. క్రి: అంటించు. 3.

తగు, దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. యుక్తమగు: చూ, పరిపడు. 2.

తగుకత్తి, ద్వ. వి. పాదనకు ఉపయుక్తమైన కత్తి: చూ, రిష్టి 2

తగులఁగట్టు, దే. స. క్రి. (తగులన్ + కట్టు) తగిలించు: చూ, తగులఁబెట్టు.

తగులఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (తగులన్ + పడు) తగులు, చిక్కు (ప్వార్థమువపడు): చూ, లోఁబడు.

తగులఁబెట్టు, దే స. క్రి. (తగులన్ + పెట్టు) 1: చూ, తగులఁగట్టు; 2 కాల్చు: చూ, దహించు.

తగులము, దే. వి. రూ-తగులు-తవులు-తౌలు. 1. చొక్కు: చూ, వ-పు. 2; 2. ఆసక్తి. భార. విరా. 2, ఆ. 261: చూ, వాంఛ; 3. అడ్డపాటు: చూ, వారణము 1.

తగులాటకత్తె, ద్వ. వి. (తగులాటము + కత్తె) తగులాటము గల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. 1.౨౧౧.

తగులాటము, దే. వి. (తగులు + ఆట) తగులు: చూ, బంధము. 1, (ఇది పోరాటము మాటాటము వంటిది)

తగులు, దే. వి. 1. రూ-తవులు-తౌలు, ఆసక్తి. భార. అర. 2, ఆ. 62: చూ, వాంఛ; 2. చొక్కు, అభిలాష: చూ, వ-పు. 2; 3 పశువుమెడత్రాడు. ఆం, భా. ద్వి. 231: చూ, సూత్రము. 1; 4. తగులాటము కళా 4, ఆ. 49: చూ, బంధము. 1; అ. క్రి 5 చిక్కు: చూ, లోఁబడు; 6. తాఁకు: చూ, స్పృశించు; 7. సక్తమగు: చూ, మేళగించు. 1; 8 అంటు: చూ, లంకించు. 1; 9. పొసఁగు: చూ, పొసఁగు; 10 పట్టు; "ఆయిల్లు కట్టుటకు ఖర్చు ఏమితగిలెను": చూ, పట్టు; అం. ప్రే. 11. తగులఁజేయు. కళా, 3, ఆ. 197. తగులుచు-రూ- తగుల్చు-తవులుచు-తౌలుచు-తౌల్చు. (సం. వ).— క్రీలించు; స. క్రి. 12: చూ, వెంబడించు.

తగులుకొను, దే అ. క్రి. 1. మంటయెత్తు. "ఆ గుడిసె తగులు కొన్నది.": చూ, రౌలు; స. క్రి. 2. కామించు. రూ-తవులుకొను, తౌలుకొను: చూ, సంభోగించు.

తగులుకోలు, దే. వి. తగులుకొనుట : చూ, లంకెపాటు.

తగులుగొంతి, దే. విశ. (విటుని) తగులుకొనునట్టిది. (ఆఁడుది): చూ, విటుకులాఁడి.

తగులుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-తగులు. 11.

తగుల్చు, దే. ప్రే. —పై.—

తగులుడు, దే. వి. 1: చూ, తగులుకోలు; 2. పెట్టుబడి: చూ, వ్యయము.

తగులుదల, —పై.—

తగులుబడి, —పై.—

తగులువడు, ద్వ. అ. క్రి. చిక్కు: చూ, లోఁబడు.

తగులువాటు, ద్వ. వి. తగులువడుట.

తగువు, దే. వి: చూ, రూ- తగవు.

తగ్గించు, దే. స. క్రి: అతకరించు, తీసివేయు. ప్రే.—క్రిందు పఱచు. అ. క్రి.— అణగువడు, ఓసరిలు- రూ-ఓసరిల్లు- ఓసరు, తగ్గు, తఱుఁగు-రూ-తఱుగు. (మి. ప.).— అ క్రి.— అల్పతనొందు. (సం. వ.) స. క్రి.— అధఃకరించు, 2. చూ, సంక్షేపించు.

తగ్గింపు, దే. వి. చౌక: చూ, వెల. 1.

తగ్గు, దే. వి. 1. తక్కువ. రూ-తగ్గుదల: చూ. వెలితి. 2; అం. 2. త్రివర్గమునందొకటియగు క్షయము. (త్రివర్గములు. — క్షయ స్థానవృద్ధులు. = తగ్గు నిల్కడ పెరుగుట.) చూ, వర్గములు; దే. అ. క్రి 3. తక్కువగు: చూ, ముక్కు. 4; 4. ఓసరిలు. ఆం, భా. తృ. 96: చూ, తగ్గించు; 5. వెనుకకుదీయు: చూ, వెనుకదీయు; 6. తెగిపడు. భార. విరా. 4, ఆ. 87.

తగ్గుదల, దే. వి; చూ, రూ- తగ్గు. 1.

తచ్చన, దే. వి. 1. ఆట చూ, పరిహాసము; 2 కపటము : చూ, వ్యాజము. 1.

తచ్చనలాడు, దే. అ. క్రి. పరిహసించు; చూ, పిసాళించు.

తచ్చనచేయు, ద్వ. స క్రి. (తచ్చన + చేయు) —పై.— పాండు. 1, ఆ. 199.

తటకా, దే. వి. నివ్వెఱ; చూ, వెఱవెఱపాటు.

తటకాపడు, ద్వ. అ. క్రి. చేష్టలుతక్కు. సా 2, ఆ. 37.

తటకాపాటు, ద్వ. వి. రూ- తటుకుపాటు. ఆశ్చర్యము; చూ, వింత. 1.

తటతట, దే. వి. గుండెలదరుటలో. గువానియందగుననుకరణము. ప్రభా. 3, ఆ. 126 : చూ, హహాహా.

తటపటాయించు, వా. అ. క్రి 1. వెనుక ముందులు ఆలోచించు; 2. సందేహించు.

తటమట, దే. వి. 1. మోసము ; చూ, వంచన; విశే. 2. మోసముగలది. రూ- తటపట : చూ, వంచకము ; 3. కలఁతనొందినది. లక్ష్మి. 4, ఆ. 172; చూ, వ్యాకులము.

తటమటించు, దే. స క్రి. 1. మోసపుచ్చు : చూ, వంచించు; 2 కలఁచు. భాగ. 4, స్కం. 746 : చూ, కలగుండువెట్టు.

తటము, సం. వి. అ. న. 1. వరిమడి ; చూ, భూమి. 1. (చూ, పొలము); పుం, న. 2. = తట్టు. రూ - తటి. ఏటి ఒడ్డు : చూ, రోధస్సు; 3. చోటు : చూ, స్థానము. 1; పుం 4. కొండచఱియ ; చూ, పర్వతము.

తటపట, దే వి : చూ. రూ - తటమట. 1-2-3; 4. కల్ల : చూ, వితథము.

తటపటచేయు, దే. స. క్రి : చూ, వంచించు. తటవిటలు, వా. వి. బ. చిక్కులు.

తటవిట్లు,—పై.—

తటస్థము, సం. విశే. 1. సమీపమందున్నది : చూ, సమీపము. 1; 2. ఒనఁగూడినది : చూ, సిద్ధము. 3; వా. వి 3. కలుగఁజేసికొనక పోవుట. “తటస్థవృత్తి.”

తటస్థించు, సం. అ. క్రి. 1 : చూ, సమీపించు; 2 : చూ, సిద్ధించు.

తటస్థుఁడు, సం. విశే. 1 న్యాయస్థుఁడు : చూ, సత్యవంతుఁడు; వా. 2. కలుగఁజేసికొననివాఁడు.

తటాకపరివాహన్యాయము, స్వా. చెఱువునీరు తూముగుండా కొంచెముగానైన విడువనియెడల గట్టు బ్రద్దలయి నీరంతయుఁబోవుననువిధము.

తటాకము, సం. వి. అ. పుం. రూ - తటాగము - తడాకము - తడాగము. చెఱువు : చూ, సరస్సు 1; అం. 2. సంతానములు ఏడింటిలోనొకటి : చూ, సంతానములు.

తటాగము,—పై.—

తటాన, దే. ద్ర. క్రి. విశే. రూ - తటాలున - తటుకున - తటుక్కున - తడుకున. దబ్బున : చూ, డబ్బాటు; చూ, సద్యము. 1.

తటాయించు, దే. స. క్రి. అడ్డగించు : చూ, వారించు.

తటారించు, దే. అ. క్రి. చొచ్చు. అం, భా. తృ. 122 : చూ, సోఁకు. 4.

తటార్ధము, సం. వి. అ. పుం. దున్న : చూ, మహిషము.

తటాలు, దే. వి : చూ, తటతట జై. 6, ఆ. 13.

తటాలున, దే. ద్ర. క్రి. విశే : చూ, రూ - తటాన. వసు. 2, ఆ 83.

తటి, సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1 : చూ, తటము. 2; 2 : చూ, తటము. 3.

తటిత, సం. వి. త్. స్త్రీ. రూ - తటిత్తు - స్తటిత్తు. మెఱపు : చూ, విద్యుత్తు.

తటిత్తు, —పై.—

తటిత్పతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. మబ్బు : చూ, మేఘము. 1; అం. 2 ; చూ, విద్యుత్తులు.

తటిత్వంతము, సం. వి. త్. పుం. రూ - తడిత్వంతము. మబ్బు : చూ, మేఘము. 1.

తటిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఏఱు : చూ, నది. 1.

తటుకున, దే. ద్ర. క్రి. విశే : చూ, రూ. తటాన. జై. 4, ఆ. 107.

తటుక్కున, —పై.—

తటుకుపాటు, ద్వ. వి : చూ, రూ - తటకాపాటు - అం, భా. ప్ర. 182.

తట్ట, దే. వి. 1. తబుకు : చూ, పాత్రము 6 ; 2. వెదురుబద్దలు లోనగు వానితో నల్లిన పల్లెము, చిన్నగంప (అనికొందఱు) “ఎండుపుతట్ట - తక్కెడతట్ట.” మొ : చూ, సజ్జ. 1.

తట్టగిల్లు, దే. అ. క్రి. తట్టయగు.

తట్టము, దే వి : చూ, టంగువాఱు. కళా. 3, ఆ. 62.

తట్టన, వై. వి. ధైర్యము. ఉ. హరి. 3, ఆ. 123 చూ, స్థైర్యము. 1.

తట్టాడు, దే. స. క్రి. (తట్టు + ఆడు) (అడుగులు) ఇట్టట్టుఇడు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 147.

తట్టి, దే. వి. 1. కంచము : చూ, పాత్రము. 6; 2. తెర. నిర్వ. 5, ఆ. 100 : చూ, వేఁటతెర.

తట్టు, వై. వి. 1. = తటమ్. ఒడ్డు : చూ, రోధస్సు; 2. వైపు : చూ, పార్శ్వము. 2; 3. = దండ. రూ - తట్టువ - తట్టువము. గుఱ్ఱము : చూ, హయము; 4. = దండ. రూ - తట్టువ - తట్టువము. కుత్సితాశ్వము, పొట్టిగుఱ్ఱము (అని కొందఱు) : చూ, హయము; దే. వి. 5. శబ్దదోషములలో నొకటి; 6. దెబ్బ : చూ, హతి. 1; అ. క్రి. 7. కలుగు : చూ, పుట్టు. 2; 8. తోఁచు : చూ, స్ఫురించు. 2: స. క్రి. 9 చఱచు : చూ, పటతళించు.

తట్టుగాలి, వా. వి. 1. ప్రక్కగాలి; 2. కోపము; 3. చిరాకు; 4 పోవుకాలము (పోయెకాలము) “నీకు ఏమిత్తట్టుగాలి వచ్చనదిరా!” (వినాశకాలము)

తట్టుచేయు. ద్వ. వి. కోటకొమ్మమీఁది అవయవము : చూ, సదనము. 1.

తట్టుపునుఁగు, ద్వ. వి. తట్టియెత్తిన మేలైన పునుఁగు : చూ, పూతిపునుఁగు.

తట్టుముట్టాడు, ద్వ. స. క్రి. (తట్టుముట్టి + ఆడు) (వారిత్ర్యము) చుట్టుకొను : చూ, వేష్టించు.

తట్టుడు, వై. వి. = : చూ, రూ - తట్టు. 3-4. (అశ్వము.—స్వా. 4, ఆ. 113).

తట్టుపడు, ద్వ. అ. క్రి. (తట్టు + పడు) : చూ, బాధపడు. స్వా. 4, ఆ. 37.

తట్టువము, వై. వి. = : చూ, రూ - తట్టు. 3-4 (కుత్సి తాశ్వము.-అచ్చ. బాల, కాం. 37.)

తట్టువా. వై. వి. = —పై—

తట్టుమొఱంగబడు, ద్వ. అ. క్రి. తొప్పరిలంబడు. ఆం. భా. తృ. 101 : చూ, వ్రాలు. 3.

తట్ర, వై. వి. = త్వష్ట. బంగారు పనిచేసి బ్రదికెడి జాతి (తట్రవాండ్రు - తట్రవి.) : చూ, స్వర్ణకారుండు.

తట్రు, వై. వి. = —పై —

తడ, దే. వి. 1. ధన్వము * (దీనిభేదము గూబతడ) (గాత్ర వృక్షము) : చూ, మహాబల; 2. అడ్డి : చూ, వారణము. 1; 3. కద : చూ, సమీపము.

తడంబడు, ద్వ. అ. క్రి. (తడ + పడు) 1 తొట్రుపడు : చూ, సంభ్రమించు; 2. వ్యత్యాసపడు. కళా, 3, ఆ. 10 : చూ. వ్యత్యస్తమగు; 3. చలించు : చూ, సలించు. (ప్రే. తడంబఱచు.)

తడంబాటు. ద్వ. వి. 1: చూ, వ్యత్యయము. స్వా. 4, ఆ. 52; 2. చలనము ; చూ, లోలము.

తడక, దే. వి, రూ - తడికి - తడికె - తడుక. 1. దడి, ఈంత బ్రద్దలు లోనగువానితో నల్లి గుడిసెలకు అమర్చెడు తలుపు : చూ, వాకిలి; 2. పక్షుల వేంటాడువాండు మఱుంగుగా నుంచుకొనెడుసాధనము. భాగ. 7, స్కం. 59; వా. 3. ఒకానొక ధ్వని. "తత్తడక తడక.", 4. నిజముకానిది.

తడకట్టు, దే. వి. 1. అడ్డగింత. రా, వి. 3, ఆ. 8 : చూ, వారణము. 1; స. క్రి. 2. అడ్డగించు : చూ, వారించు.

తడకదోపరి, దే. వి. తడికత్రోసివేసి లోపలదూఱెడు దొంగ. రూ - తడికద్రోపరి - తడికె దోపరి ; చూ, హారకుండు.

తడకాలు, దే. వి. మల్లబంధవిశేషము, ఆం. భా. ద్వి. ష. 209. (చూ, విన్నాణములు.)

తడిగము, దే. వి. రూ-తటాగము-తటాగాము-తడాకము. పక్కాలి, పద్మాకరము, ఎడ్డుమీంద నీళ్ళుతెచ్చెడు తోలుసంచి: చూ, సంచి.

తడిస, దే. వి. కట్టుగామండు సార: చూ, నడి, 3.

తడిపెట్టు, దే. స. క్రి. తడఁబఱచు.

తడయు. దే. అ. క్రి, ఆలస్యముచేయు: చూ, వివరించు. 3.

తడవ, దే. వి: తరవాయి, ఆవృత్తి : చూ, వెండియు.

తడవాడు, దే. అ. క్రి. (తడవి + ఆడు) 1. చూ, డోంగాడు; 2. తడంబడు. చూ, ఉకలుకలాడు.

తడవియాడు, దే. అ. క్రి: చూ, డోంగాడు.

తడవిల్లు, దే. వి. తడబ్రద్దల విల్లు: చూ, బాణము. 1.

తడవు, దే. వి. 1. రూ-తడవు. ఆలస్యము. భార. ఉద్యో. 4, అ. 195. చూ, విలంబము. 1; 2. రూ-తడువు. చిరకాలము, *(అంత మొదలగు శబ్దములు ముందువచ్చునప్పుడు ఇది కేవలము కాలవాచకమగును. ఉదా.—అంతతడవు-ఇంతతడవు-ఎంతతడవు-కొంతతడవు మొ.); అ. క్రి 3. చేతులలో అట్టిట్టు ప్రాంకు, భార. ఆది 6, ఆ. 160. చూ, ప్రాంకు. 4; 4. చూ, దోంగాడు; స. క్రి. 5. చూ, నిమురు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 151; 6. చూ, వెదకు; 7 ప్రస్తావించు కళా 3, ఆ. 38 చూ, వచించు; 8. చూ, విచారించు. కళా. 8, ఆ. 256; 9. చూ, రక్షించు.

తడవుంగనినపట్టింగన్నయ్య, ద్వ. వి. చూ, శివుండు. వేం. ఆం. 2.

తడవుట, దే. వి: చూ, వెదకుట. ఆం, భా. ద్వి. 178.

తడవుకు, దే. వి. 1. చూ, తడవుట; 2. పరామరిక: చూ, విమర్శనము.

తడవుదాల్పు, దే. వి. బ్రహ్మచారి. చూ, వటువు.

తడ(మ)వులనిడుపడు, దే. వి. శేషుండు. అచ్చ. యు, కాం. 449. చూ, సర్పము.

తడాకము, సం. వి అ. పుం. చూ, రూ-తటాకము.

తడాకా, వా. వి. శక్తి. "నాతడాకా చూపుము"; (గోదావరి జిల్లాప్రాంతమున వాడుక) (పరుషవాక్యపరిణామము.)

తడాగము, సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, రూ-తటాకము, 2. బంగారు కడియము. చూ, భూషణము. 2.

తడి, దే. వి. 1. తేమ, చూ, పదను. 2: 2. నీరు: చూ, సలిలము; విశ. 3. తేమగలది. చూ, వోదము.

తడిక, దే వి. చూ, రూ-తడక.

తడికద్రోపరి, దే. వి. (తడిక + త్రోపరి): చూ, రూ-తడకదోపరి.

తడికె, దే. వి. చూ, రూ-తడక.

తడికెదోపరి, దే. వి. చూ, రూ-తడకదోపరి.

తడిత్తు, సం. వి. త్. స్త్రీ. చూ, తటిత్తు.

తడితీయు, దే. అ. క్రి. ఆఱు. చూ, మిడుకు. 8.

తడిత్వంతము, సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ-తటిత్వంతము.

తడిపొడి, దే. విశ. కొంచెము తడిగలిగి పొడిగానుండునది.

తడిప్రాంతను గొంతుంగోయుట, జా. చాంపక్రిందనీటివలె తెలియనీయకుండంగ ఆయాసపెట్టి చంపుట. "ఉసుపతి హిమఘృణిచే బలెం, దడిప్రాంతం గొంతుంగోయు తగవెఱింగితివో." (పాంచాలీపరిణయము)

తడిబట్ట, దే. వి. తడిసినబట్ట. చూ, వస్త్రము.

తడియు, దే. అ. క్రి ఇవముకొను: చూ, నాను.

తడియొత్తు, దే. వి. (తడి + ఒత్తు) తడి తుడుచుకొను గుడ్డ. చూ, వస్త్రము.

తడుక, దే. వి. చూ, రూ-తడక.

తడుకు, దే. వి. 1. తోంట లోనగువానిచుట్టు నేర్పఱచెడు వెలుగు. స్వా. 4, ఆ 37. చూ, వెలుగు. 2. తెట్టుకొఅకు ముండ్లనల్లిన తడుక. ఆం. భా. తృ. 34. చూ, బొందెము.

తడుకున, దే. ద్ర. క్రి. విశ. చూ, రూ-తటుకున.

తడుపంచె, దే. వి. 1. చిన్నబట్ట. రూ-తడుపంచె-తడుపు, పొత్తియ-రూ-పొత్తె. చూ, వస్త్రము; 2. తడిసినబట్ట. చూ, తడిబట్ట.

తడుపంచె. —పై.—
తడుపాత, వా. వి. —పై.—
తడుపు, దే. వి. 1. గోఁచి. చూ, బొట్టము; 2. చిన్నబట్ట. జై. 8, ఆ 26: చూ, తడుపంచె. 1; 3 తడిసినబట్ట. కాశీ. 2, ఆ 75: చూ, తడుపంచె. 2; విశ. 4. తడిసినది (వస్త్రము); ప్రే 5. తడియఁజేయు.
తడుపుదాలుపు, దే. వి. (తడుపు + తాలుపు) బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు.
తడుము, దే స. క్రి. 1; చూ, నిముడు. స్వా 4, ఆ. 30; అ. క్రి. 2: చూ, యోచించు.
తడువు, దే. వి. చూ-రూ-తడవు. 1-2.
తడువుతీర్పు, దే. వి. విలంబితము.
తడ్డు, సం. వి. ఉ. పుం. నాపసడపుతెడ్డు: చూ, తెడ్డు.
తడ్డువు, సం వి. ఉ పుం. = తెడ్డు. —పై.—
తణగము, దే వి. చూ, రూ-తడ ము.
తణగాము. —పై.—
తణగామొద్దు, దే వి. పీస్కుతెచ్చేకి యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.
తత్, సం. వి-. న్ 1. మతియొకటి; అవ్య. 2. కారణము: చూ, హేతువు 1.
తత ము, సం. వి. అ పుం. గాలి. చూ, వాయువు.
తతము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, తతగము; విశ - 2. విరివియైనది; 3 వ్యాపించినది: చూ, విపులము; అం. 4. వాదిత్రము (చూ. ఆతోద్యము) (చూ, వీణె) (చూ. తత వాద్యములు.)
తతవాద్యములు, అం : పరివాదిని, చతుర్దశి, ఏకాదశి, త్రయోదశి, మహతి, బృహతి, కలావతి, కచ్ఛపి, వితతము, పినాకిని, పౌర్ణమి, రావణహస్తము, ఉదుంబరము, షట్కర్ణము, హస్తభము, సారంగి, ఆలాపిని, రుద్రవీణ, వ్యాళీముఖము, బల. (20) (వీనాదులు తతములు.) : చూ, వాద్యములు.
తతి, సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1. గుంపు : చూ, సమూహము; దే. వి (1) కాలము. య. 1, ఆ. 95 : చూ, సమయము.
తతిమ్మా, వా. విశ. మిగతా, తక్కిన.
తత్క్షణము, వా. సం. అవ్య. అప్పుడు : చూ, సద్యము.
తత్తడి, దే. వి గుఱ్ఱము : చూ. హయము.
తత్తడినెక్కుదంట, దే వి. కుబేరుఁడు : చూ, శ్రీదుఁడు.
తత్తబడ, దే వి. రెండు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 116. చూ, పేన. 1.
తత్తరపాటు, వై. వి = తంద్రా. రూ - తత్తరము - తత్తఱ - తత్తఱపాటు - తత్తఱము : చూ, సంభ్రమము. 1.
తత్తరము, వై. వి = —పై.—
తత్తఱ,—4 పై.—(దేశ్యమని శ. ర.)
తత్తఱపడు, ద్వ. అ క్రి : చూ, సంభ్రమించు
తత్తఱపాటు, వై. వి. = : చూ, రూ - తత్తరపాటు (ద్వయము అని శ. ర.)
తత్తఱపెట్టు, దే స. క్రి. తత్తఱపఱచు.
తత్తఱము, వై. వి. = : చూ, రూ - తత్తరము - (అం, భా. ప్ర. 140.)
తత్తరించు, దే. అ. క్రి, రూ - తత్తఱిలు - తత్తఱిల్లు. 1 : చూ, సంభ్రమించు; 2: చూ, పతించు.

తత్తఱిలు, దే. అ. క్రి.—పై. (చలించు.-టీకా. -7. ఆ, 76.)
తత్తఱిల్లు, .—పై —
తత్తెర, దే. వి. సారాయిపోసెడుతిత్తి : చూ, సారాయితిత్తి.
తత్పురుషు, సం. విశ. (ఒకట) ఆసగలవాఁడు : చూ, లుబ్ధుఁడు. 2.
తత్పురుషసమాసము; అం. చూ. శివాననములు; 2. ఒకానొకసమాసము.
తత్ర, సం. అవ్య. 1. తత్రార్థకము. (తె. ప):- అందు, అట, అక్కడ, అగ్గెవ, అచట - అచటు, అచోటు, అచోటు, అచ్చోటు, అచ్చోటు, అచ్చో. అటు, రూ- అచ్చట-అచ్చోట, అయ్యెడ - రూ - ఆయెడ - అవ; 2. కూడుకొనియుండుట; 3. పాటిపోవుట.
తత్రత్యము, సం. విశ. అక్కడకలిగినది.
తత్రభవానుఁడు, సం. వి త్. పుం : చూ, శ్లాఘ్యుఁడు.
తత్త్వజ్ఞుఁడు, సం విశ. తత్త్వముతెలిసినవాఁడు: చూ, హంసుఁడు. 2.
తత్త్వము, సం. వి. అ. న 1. పరమాత్మ : చూ, హంసుఁడు. 2; 2 స్వభావము : చూ, రూపు. 3, 3. చూ, ఘనము. 1; (పంచవి శతితత్త్వములు. — అష్టప్రకృతులు షోడశవికారములు. పురుషుఁడు); 4. పదార్థము: చూ, వస్తువు; అం. 5: చూ, ఆకాశము లు.
తత్త్వకంబరము, అం; చూ, తంత్రములు.
తత్ప్రతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆమె . చూ, స్త్రీ.
తత్సమము, అం. సంస్కృతశబ్దముతోను ప్రాకృతశబ్దముతోను సమానమైన రూపము గలది.
తత్సము, సం. వి. అ. పుం. ఎరవేసినమాంసము: చూ, శుక్తము. 2.
తత్సామీప్యాత్తాచ్ఛబ్ద్యమ్, న్యా. ఒక వస్తువునకు దాని దగ్గఱనున్న వస్తువునుబట్టి పేరువచ్చును. గొల్లపల్లెనేకమున్నను గంగదగ్గఱనున్న గొల్లపల్లెకు గంగదగ్గరనున్న గొల్లపల్లెయని పేరువచ్చును. దుర్మార్గునొద్ద మంచివాఁడుచేరిన వానినిగూడ దుర్మార్గుఁడని నిందింతురు.
తథా, సం. అవ్య. 1. వలెను. పోలికయందు వర్తించును. (వత్, వా, యథా, తథా, ఇవ, ఏవం ఈ ఆఱును పోలికయందు వర్తించును.); 2. అటు - అటులన్ - అట్టు - అట్టులన్ - అట్టులు. అటువోలె - అట్టువోలె, అలాగు రూ - ఆలాగు; 3. పరస్పర నిరపేక్షములగు నవయవవస్తువులకు నొక క్రియతో సంబంధముగలుగుట; 4. పరమార్థము; 5. ఉత్తరువుచేయుట; 6. నిశ్చయము: చూ, సత్యము; 7. వింపించుట; 8. లెస్స: చూ, శుభము. 1; 9. సాంతము; 10. యోగ్యమగుపని.
తథాగతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.
తథ్యము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, సత్యము; విశ. 2 సత్యమైనది. చూ, సత్యము.
తథ్యానుజుఁడు, సం. వి. అ పుం. బృహస్పతిగ్రహము : చూ, సురాచార్యుఁడు.
తదా, సం. అవ్య. అప్పుడు : చూ, సద్యము.
తదాత్వము, సం. వి. అ. న. అకాలము.
తదాముఖము, సం. వి. అ. న. ఆరంభము : చూ, సన్నాహము.

తదియ, వై. వి = తృతీయా. రూ - తద్దె. 1. పక్షమునందు మూఁడవతిథి : చూ, హరివాసము; అం. 2. శుక్లపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి : చూ, శుక్లపక్షతిథులు; 3 కృష్ణపక్ష తిథులు పదునేనింటిలో నొకటి : చూ, కృష్ణపక్షతిథులు.

తదీయము, సం. విశ. తత్సంబంధమైనది.

తదేకదేశభూతంతద్గ్రహణేనగృహ్యతే న్యా. ఒకదానిలో కలసిన మఱియొకవిషయము. దేనితో కలియునో దానిపేరుతోనే వ్యవహరించును. గంగానదిలో అనేక ఉపనదులు కలిసినను గంగానది అనే పేరునే పొందును.

తద్గుణము, అం. 1. అలంకారములు నూటింటిలో నొకటి (తన గుణము విడిచి యన్యసంపర్కముచే తద్గుణమువచ్చుట. "చెలి ముత్తె మధరకాంతిచేఁ బవడమయ్యె"; చూ, అలంకారము. 3; 2. అగుణము.

తద్గుణముపలభ్యతే, న్యా. ఎట్టివారితో కలిసి ఉండిన అట్టి గుణములే వచ్చును. రెండు ఎఱ్ఱబట్టల మధ్య నొక తెల్లబట్ట నుంచినచో దానికికూడా ఎఱుపురంగు కలుగును.

తద్ద, దే అవ్య. భృశార్థకము. "తద్దతగదు, తద్దనెమ్మి". చూ, నెట్టన.

తద్దయు, దే క్ర.—పై —

తద్దినము, సం. వి. అ. న 1. ఆదినము, ప్రత్యాబ్దికము (వాడుక యందు మృతిఁబొందిన దినము), ఏఁడుడి, అబ్దికము : చూ, సాంవత్సరికము.

తద్దు, సం. వి. ఉ. పుం. = తెప్ప, నావ నడపునది, తండువు : చూ, పీలి. 2.

తద్దె, దే. వి. 1. ఉత్సవము. "అట్లతద్దె, ఉండ్రాళ్ళతద్దె." : చూ, పండుగ 2; వై. వి. 2. = : చూ, రూ - తదియ.

తద్ధితమూఢో వైయాకరణః; తద్ధితరూఢో వైయాకరణః, న్యా. సామాన్యముగా వైయాకరణులకు సిద్ధాంత కౌముదిలోని తద్ధిత భాగము నుడువలేరు. కావున నందు మూఢుఁడై యుండును. తద్ధితరూఢుఁడేయనఁగాఁ తద్ధితభాగమును క్షుణ్ణముగాఁజదివిన వాఁడే వైయాకరణుఁడు.

తద్భవము, వా. వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయములచేఁ దద్భవంబులగు. (వర్ణలోపము. — వైకృతి = తద్భవము :— (భోజనము = ప్రకృతి; తత్సమము ; బోనము = వికృతి, వైకృతి, తద్భవము):— భోజనమ్ - బోనము. ఇట జకారమునకు లోపము; వర్ణాగమము. — రథః- అరదము. ఇచట "అ" యాగమము; వర్ణవ్యత్యయము. - శుచిః - చిచ్చు, కతః - చలక, చంద్రః - చందురుఁడు, సముద్రుఁడు - సంద్రము ఇవి సంస్కృతభవములు. ప్రవాళమ్ - పవడము, కాంస్యమ్ - కంచు ఇవి ప్రాకృతభవములు.)

తద్భవిష్యము, సం. విశ. దైవపరము, ఏత్ప్రరాశి, తనంతగల యతఁడు. వా. వి పలువ : చూ, బ్రహ్మ. 1.

తనకలి, దే వి. 1. చిక్కు, సంకటము : చూ, శోకము; విశ. 2. చిక్కుఁగలది; 3. చిక్కులఁబెట్టువాఁడు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 133 : చూ, సూచకుఁడు. 1.

తనకా, తనఖా. వ్రా. వి. తాకట్టు: చూ, వారకము.

తనికీ, తనిఖీ. వా. వి. శోధన.

తనజన్మనక్షత్రము, అం. తానుపుట్టిననక్షత్రము; చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి.

తనతల్లి, అం. : చూ, మాతలు. తనదీపమని ముద్దుపెట్టుకొనిన నోరు కాలును. లో. ఉదా.—"ఇంటిదీపమనుచు నిగిలించుకొని ముద్దు, పెట్టుకొన్న నోరు బెట్టుగాలు, నృపుల సమ్ముఖంబు నెవరు వెంచుచు జను, వాఁడు మిగులఁ బరిభవంబునొందు." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

తనము, సం. వి. అ. పుం. 1. చందనము : చూ, వాసన. 1; 2. చిత్తము : చూ, హృదయము, 2; వై. అవ. (1) = త్వమ్ : భావార్థమునందు వచ్చెడు ఒక ప్రత్యయము. "గొప్పతనము. చిన్నతనము." మొ.

తనయ, సం. వి, ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు చూ, పుత్రిక. 1.

తనయుఁడు, సం వి అ. పుం. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు 1.

తనరారు, ద్వ. అ. క్రి. (తనరు + ఆరు) రూ-తనరు. 1. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 2. ఉన్నతమగు, నిక్కు. భార. విరా. 1, ఆ. 162. చూ, పొడుగు. 6.

తనరు. వై. వి. 1. మంజులము. చూ, హృద్యము; అ. క్రి రూ- తనరారు. 2. అతిశయించు. భార. ఆది 7, ఆ. 180: చూ, ముమ్మరించు; 3: చూ, తనరారు. 2; 4. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 5. = తనఁ: చూ, విజృంభించు. భార. విరా. 2, ఆ. 133.

తనరుచు, వై. అ. క్రి. రూ- తనర్చు: చూ, రూ-తనరు 2-3-4-5; అం. ప్రే. 6. తనరఁజేయు, లక్ష్మి. 4, ఆ. 8.

తనర్చు, -పై.-

తనరుపు, వై. వి, రూ-తనర్పు. 1. అతిశయము. చూ, హేరాళము. 1; 2. ఉన్నతము. చూ, పొడవు. 2; 3. విశాలము: చూ, విస్తారము. 1; 4; చూ, హ్లాదనము.

తనర్పు, —పై — (పొడవునకు.—భార. సభా. 1, ఆ 62; అతిశయమునకు - భార. స్త్రీ. 1, ఆ. 88.)

తనవయస్సు, అం. తన యేండ్లు: చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁ గూడనివి.

తనాబి, దే. వి. స్తంభములమీఁదిగోడకు క్రిందవేసెడు పెద్దపలక: చూ, మదనచేతులు.

తని, వై. విశ. 1. అల్పము. జై. 6, ఆ. 85: చూ. స్వల్పము; 2. = తనుః. అలఁతి: చూ, సూక్ష్మము. 4.

తనిమము, సం. వి. న్. పుం. 1. కార్శ్యము; చూ, అవస్థలు; 2; చూ, విస్తారము. 1; 3. శరీరత.

తనియు, దే. అ. క్రి; చూ, తృప్తిపడు.

తనియువాఁడు, దే. వి. ఆపోవువాఁడు. (సం. ప).—ఆప్యాయిత.

తనివి, దే. వి, రూ-తనువు. తృప్తి. చూ, సౌహిత్యము.

తనివిలేనివాఁడు, దే. వి. చూ, అతృప్తుఁడు.

తనివు, దే వి. చూ, రూ-తనివి.

తనివెచ్చ, దే. వి. ఇసుమంతకాఁక. చూ, మందోష్ణము (చూ, వేఁడిమి.)

తనివోవు, దే. అ. క్రి. (తనివి + పోవు); చూ, తనియు.

తనిసను, దే. అ. క్రి. (తనివి + చను) —పై.—

తనిసినవాఁడు, దే. వి. చూ, ఆప్యాయితుఁడు.

తను, దే. విశే. వృత్తియందు తనువుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. నిర్వ. 4. ఆ 78.

తనుకాంతి, అం. దీనికి ఉపమానములు.—బంగరుమ్రు, మెఱుపుతీఁగె, కుందనము, పచ్చనపసుపుకొమ్ము.

తనుకు, దే. వి. 1. రూ-తన్కు. తాపము: చూ, సంతాపము: అ. క్రి. 2. కలుగు. భార. సభా. 1, ఆ. 42: చూ, పుట్టు. 2; 3. జ్వలించు. భార. ఆది. 2, ఆ. 169: చూ, మండు. 1; 4: చూ, ప్రకాశించు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 89: 5. తపించు: చూ, సంతాపించు.

తనుగంధము, అం. దీనికి ఉపమానములు. — కర్పూరము, ఉత్పలము, పాటలపుష్పము, పద్మము, పువ్వు, మంచిగంధము, మొగలిపువ్వు.

తనుజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు: చూ. సూన. 1.

తనుజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

తనుత్రము, సం. వి. అ. న. కవచము: చూ, వారవాణము.

తనుత్రాణము, —పై.— (శిరస్త్రాణము శిరస్కము, ముఖత్రాణము దలపము, ఉదరత్రాణము నాగోదము, జంఘాత్రాణము మంఖణము, బాహుత్రాణము బాహులము, అంగులీత్రాణము గోధ.)

తనుత్వచ, సం. వి. చ్. స్త్రీ. —పై—(ఇట్లు తనుత్వచము, తనుపత్రము.)

తనుపారు, దే. అ. క్రి. (తనుపు + ఆరు) 1. చూ. తృప్తిపడు; 2. చల్లబడు, ఉ. హరి. 4, ఆ. 3: చూ, శైత్యించు.

తనుపు, దే. వి రూ-తన్పు. 1. ఇగము: చూ, శైత్యము: 2: చూ, సంతోషము; 3. పితృయజ్ఞము; 4. వజ్రకాంతి. అం, భా. తృ. 42. చూ, వెలుతురు. 1; 5. రూ-తన్పు-తనివి-తన్వి. భార. విరా. 1, ఆ. 310. చూ. సౌహిత్యము; 6. శైత్యోపచారము; 7. తడి: చూ, పదను. 2; ప్రే. 8. రూ-తన్పు-తనియఁజేయు.

తనుప్రజాత, అం. చూ, దూతీచతుష్టయము.

తనుభస్త్రి, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, ముక్కు.

తనుమధ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. సన్నని నడుముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ: పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒకతగణము ఒక యగణముఁగలదై యాఅపఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము. ఉదా.—"కామేపలి వాసున్, మేమెంతుమనంగన్, స్వామీ తనుమధ్యన్, భామిన్ దయలొప్పున్." చూ, వృత్తము. 1.

తనురసము, సం. వి. అ. పుం. చెమట: చూ, స్వేదము.

తనురుహము, సం. వి. అ. న. రూ-తనూరుహము. 1. రోమము: చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షిఱెక్క: చూ, ఱెక్క.

తనువడు, ద్వ. అ. క్రి. (తనువు + పడు) చల్లనగు: చూ, శైత్యించు.

తనువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. రూ తనుస్సు: చూ. శరీరము; 2. తోలు: చూ, బెరడు; విశే. 3.=తని. చిన్న: చూ, స్వల్పము; 4. బక్క: చూ, పేలవము; 5. సన్నము. (విస్తరింపఁబడు సన్నని నూలుపోఁగు): చూ, సూత్రము. 1; అం. 6: చూ, భావములు.

తనువెచ్చ, దే. వి: చూ, రూ-తనివెచ్చ.

తనుహ్రదము, సం. వి. అ. న: చూ, ముడ్డి.

తనూకృతము, సం. విశే. చూ, తష్టము.

తనూజుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తనుజుఁడు.

తనూనపాత్తు, సం. వి. త్. పుం. 1. అగ్ని: చూ. వహ్ని. 1; అం. 2: చూ, గహీనతానములు.

తనూభవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కొడుకు చూ తనుజుఁడు.

తనూరుహము, సం వి. అ. న: చూ. రూ-తనురుహము.

తనూహ్రదము, సం. వి. అ. న. చూ, రూ-తనుహ్రదము.

తన్కు, చూ, రూ-తనుకు. 1.

తన్ను, దే వి. 1. పాదతాడనము; స. క్రి. 2. అడుగుతాటించు, గుదిత్రోయు, తన్ను, తాఁచు. (సం. ప)—అంఘ్రితాడించు; 3. ఒరయు చూ, రద్దు, 1.

తన్నుఁగోల, దే. వి, (తన్ను + కోల) ఏటవాలుగా పోటిపెట్టిన కోల. చూ, బోటు. 4.

తన్నుగట్టఁద్రాళ్ళు తానే తెచ్చుకొన్నట్లు, లో. స్వయంకృతాపరాధము. ఉదా.—"తన్నుగట్టఁద్రాళ్ల తానె, కొనివచ్చిన జాడయనుచుఁ గుదియించి కరంబునఁ బాశముఁగొని దానవ,వనధీశుఁగట్టె ననురవర్యుం డాజిన్." (కవికర్ణరసాయనము.)

తన్నుగన్నవాఁడు, అం. చూ, పితలు.

తన్నుగోడ, దే. వి. అండగోడ: చూ, ముట్టుగోడ. (చూ, మఱుఁగుగోడ.)

తన్నుబల్ల, దే. వి. ద్వారముయొక్క అరిఁగళ్ళమీఁదవేసెడు పలక. చూ, మదనచేతులు.

తన్నుబిల్ల, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తన్నుమానినధర్మము - మొదట చెడ్డబేరము గలదా? లో. ఉదా. —"తన్నుమాని పరులరక్షింపవలెననుట నీతికాదు. తన్నుమానిన ధర్మము - మొదట చెడ్డబేరము గలదా? యను లోకోక్తి విన్నాఁడవుగావా? (నీతిచంద్రిక - మిత్రలాభము.)

తన్నులాడు, దే. అ. క్రి. (తన్నులు + ఆడు) ఒకరినొకరు తన్నుకొను.

తన్పు చూ, రూ-తనుపు.

తన్మనము, సం. వి. అ పుం. ఏనుఁగు వెన్నెముకయొక్క మాంసాదిభాగము: చూ, హస్తి

తన్మయము, సం. విశే. తత్స్వరూపమైనది.

తన్మాత్రము, సం. వి. అ. న. శబ్దాది-పంచతన్మాత్రములు.— శబ్దము, స్పర్శము, రూపము, రసము, గంధము.

తన్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. కృశించిన దేహముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; దే. వి. (1) రూ. తనివి. తృప్తి, విజ. 2, ఆ. 109: చూ, సౌహిత్యము; (2) ఒకానొక వృత్తము, ఒక్కొక్క పాదమునందు భ, త, న, స, భ, భ, న, యగణములు గలిగి పదునాలుగింట యతిగల ఇరువదినాలుగవ ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

తపతప, దే, వి, ఱెక్కలు గుండెలు లోనగునవి కొట్టుకొనుట యందగు ననుకరణము, కాశీ. 8, ఆ. 21: చూ, హూహూ.

తపతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శనితల్లి: చూ, వరి.

తపనతనయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జమ్మి; చూ, శమి; 2. యమునానది: చూ, నది.

తపనమణి, సం. వి. ఇ. పుం. సూర్యకాంతమణి: చూ, రత్నము. 1.

తపనము, సం. వి. అ. న. 1. తాపము: చూ, సంతాపము; 2. నాయికకు విరహమునందు కామునిచే మన్మథావేశముచే కలిగెడు చేష్ట; చూ, సంయోగము; పుం. 3. వేసవికాలము, (జ్యేష్ఠ ఆషాఢ మాసములు): చూ, మాసద్వయము; 4. (పాపులను దహించునదియనది.): చూ, నరకములు; 5. జీడి*; చూ, భల్లాతకి; 6. పిన్నసెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1; 7 వెచ్చని: చూ, వేఁడిమి.

తపనీయకము, సం వి. అ. న. బంగారు; చూ, లోహము. 1.

తపనీయము, — పై. —

తపనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-తపానుఁడు. తాపనుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.

తపము, సం. వి. అ. పుం. రూ-తపస్సు. 1: చూ, తపనము. 3; స్. న. 2: రూ-తపస్సు, అతిరసము, జపము-రూ-జాపము, మంత్రావృత్తి, (తె.వ.).— కాక-రూ-క్రాక, తపము; 3. రూ-తపస్సు. తపోలోకము: చూ, లోకము: ; 4. రూ-తపస్సు. చాంద్రాయణాది పుణ్యకర్మము (కృచ్ఛ్రాదికర్మ); స్ పుం. 5. రూ-తపస్సు. శిశిరఋతువు (మాఘ ఫాల్గుణ మాసములు): చూ, మాసద్వయము; 6. రూ-తపస్సు. మాఘ మాసము; చూ, మాసము. 1; 7. పక్కి: చూ, పక్షి.

తపసి, వై వి. 1 = తపస్వి. జడదారి: చూ, ముని. 1; 2. గార*: ప్వా. 3, అ. 77; చూ, హింగువి.

తపసికన్నావు, ద్వ. వి చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తపసుఁడు, సం. వి అ. పుం.— పై. —

తపస్సంతఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

తపస్తక్షుఁడు, — పై. —

తపస్థలి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. కాశీపట్టణము; చూ, దేశములు. (చూ, క్షేత్రములు.)

తపస్య, సం వి ఆ. స్త్రీ. వ్రతానుష్ఠానము, వ్రతచర్య (పని విమిత్తము తిరుగులాడుట)

తపస్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఫాల్గుణమాసము: చూ, మాసము. 1; అ. న. 2, కుందపుష్పము.

తపస్వి, సం. వి. న్. పుం. 1. = తపసి-తిపిసి. తాపసుఁడు, వ్రతి: చూ, సన్న్యాసి. 1; విశ. 2. కనికరింపఁదగినవాఁడు.

తపస్విని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తాపసురాలు; చూ, స్త్రీ 2. కటుకరోహిణి*: చూ, కటుకాదవి; 3, జటామాంసి*; చూ, మాంసి. 1,

తపస్సు, సం. వి. స్. న. = తపము-రూ-తపము.

తపాత్యయము, సం. వి. అ. పుం. వర్షకాలము (శ్రావణ-భాద్రపద మాసములు): చూ, మాసద్వయము.

తపానుఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ, రూ-తపనుఁడు.

తపారము, దే. వి. రూ-తపాల. ఒకరకము కుళ్ళాయి: చూ, వస్త్రము.

తపాలు, — పై. —

తపించు, సం. అ. క్రి. 1: చూ, సంతాపించు; 2, చూ, జపించు,

తపిసీలు, వా వి తీ్రా, వివరము, రూ-తబిసీలు-తబ్సీలు.

తపువు, సం. వి. స్. పుం 1. నిప్పు చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ. తపనుఁడు.

తపేల, దే వి రూ తపేలా-తప్పేల-తప్పేలా-పచనపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

తపేలా, — పై. —

తపోధని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టికూర*: చూ, ఖండీరము. 2.

తపోధనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తపస్సే ధనముగాఁ గలవాఁడు: చూ, ముని. 1.

తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, అం. నూరకు దేశమున తపతీనదికి సమీపమునునుండు బ్రాహ్మణులు. శివాలయములందు పూజారులుగానుండి శివార్పిత ద్రవ్యముల భుజించెదరు. భూమిని సాగుబడిచేసి జీవించెదరు ఋగ్వేదులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తపోపహుఁడు, సం. వి. హ్. పుం; చూ, సూర్యుఁడు.

తపోలోకము, అం. చూ, ఊర్ధ్వలోకములు. (చూ, అధోలోకములు.)

తపోవటము, సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మావర్త దేశము: చూ, దేశము.

తపోవృద్ధు, అం: చూ, వృద్ధులు.

తప్తకాంచనము, సం. వి. అ. పుం. మేలిమి బంగారము: చూ, లోహము 1.

తప్తకుంభము, సం. వి. అ. పుం. తప్తకుంభమను నరకము; చూ, నరకములు.

తప్తకృచ్ఛ్రము, అం. ఒకానొక వ్రతము. మూఁడురోజులు వేడినీరును, మూఁడురోజులు వేఁడిపాలును, మూఁడురోజులు వేఁడినేయియును, త్రాగి, మూఁడురోజులు ఏమియును త్రాగక ఉపవసించుట. (6 పలముల నీరును-3 పలముల పాలును 1 పలము నేయియును త్రాగవలెను.

తప్తతైలాంబు న్యాయము. న్యా. కాగిన నూనెపై నీటిబొట్టు వేసిన భగ్గున మండుననురీతి.

తప్తపాషాణకుండము, సం. వి. అ. న: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తము, సం విశ. తపింపఁజేయఁబడినది. కాఁచబడినది: చూ, శ్రాణ. 2.

తప్తరూపకము, సం. వి. అ. న. వెండి: చూ, లోహము. 1.

తప్తరూపము, సం. వి. అ. పుం. — పై. —

తప్తవాలుకము, సం. వి. అ. పుం. తప్తవాలుకమను నరకము; చూ, తప్తకుంభము.

తప్తశిలారోహణము, అం. చూ, బౌద్ధధర్మములు.

తప్తశూర్మికుండము, సం. వి అ. పుం: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తసురాకుండము, — పై —

తప్తాయఃపిండన్యాయము, న్యా. కాలిన యినుపగుండునకు పొగయుండుదుగాని తిక్కిన యగ్నిలక్షణములన్నియుఁ గలిగియుండుననురీతి.

తప్తాయసపత్రబిందున్యాయము, న్యా. కాలినయినుపతేకుపై నీటిబొట్టుపడినయెడల నామరూపములు లేక నశించుననురీతి.

తప్తు, వా. వి. సింహాసనము: చూ, తఖ్తు.

తప్తుఁడు, సం. విశే. తాపయుక్తుఁడు.

తప్తేన సంధానముపైతి తప్తః, న్యా. కరిగిన పదార్థము కఱగిన పదార్థముతోడనే కలియును. సమానవ్యసనతప్తుఁ డట్టివాని తోడనే కలియును.

తప్ప, దే. వి. 1. గింజపట్టని ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; అవ్య. 2. కాక: చూ, వినా.

తప్పకనుజూచు, దే. స. క్రి: చూ, పాఱఁజూచు. అ, ధా. శృం. 133.

తప్పకాయ, దే. వి. చూ, తప్ప. 1.

తప్పట, వై వి = తమ్మట; చూ. వీణె.

తప్పితము, వై. వి.= దండ. రూ-తప్పిదము తప్పు: చూ, నేరము (ద్వయమని శ. ర.)

తప్పిదము, (తప్పు + ఇదము) —పై.—

తప్పిదారి, జా, పొరపాటున. "ఈ పరమగోప్య మో పుత్త్రి యో పురంధ్రి తప్పిదారియు యెఱిఁగింపఁ దరముగాదు." (పాండురంగ మాహాత్మ్యము) (వాడుక తప్పిజాఱిఅనియు.)

తప్పిపోవు, ద్వ. వి: చూ, అసిపోవు.

తప్పు, వై వి, 1.= దమ్భః: చూ, తప్పితము (దేశ్యమని శ.ర.); దే. స. క్రి. 2, అతిక్రమించు. భార. ఆది, 3, ఆ. 14. చూ, దాఁటు. 6; అ. క్రి. 3, తక్కు. జై, 7, ఆ. 68: చూ, మిడివోవు; వై. అ. క్రి. 4, తప్పుచేయు.

తప్పుడు, వై. వి. తప్పుట; తప్పుడల.

తప్పుడుగాయ, ద్వ. వి. ఒకానొకపక్షి: చూ, పక్షి.

తప్పుడువడు. వై. అ. క్రి. (తప్పుడు + పడు) 1. తప్పుపడు; 2. పరితప్పు.

తప్పుత్రోవ, ద్వ. వి. తప్పుదారి: చూ, మార్గము. 1.

తప్పువల, ద్వ. వి; చూ, తప్పుడు.

తప్పుదారి, ద్వ. వి చూ, తప్పుత్రోవ.

తప్పుదెబ్బలు, ద్వ. వి. బ. 1. బడులయందు ప్రొద్దుపోయి వచ్చినందులకై వచ్చిన క్రమమునుబట్టి బాలురను ఉపాధ్యాయులు కొట్టెడు ఒకటిరెండు (సిరిచుక్క) మొదలగు దెబ్బలు; వా. 2. నేరస్థునికి విధించు దెబ్బలు.

తప్పెట, వై. వి. 1.= తమ్మట: ఆనకము, పటహము, అంక్యము: చూ, వీణె; 2: చూ, వాయసోలి*; 3. అడవిఉల్లి*: చూ, సరటి.

తప్పేల, వా. వి: చూ, రూ-తపేల.

తప్పేలా, —పై.—

తఫావతు, వా. వి మాటతేడా, భేదము, లోపము, తక్కువ. (తభావతు అనియు)

తబక, దే. వి; చూ, తప్ప. 1.

తబము, వై. వి.= తపస్సు: చూ, తపము. 2.

తబిస, వై. వి.= తపస్వి. ఋషి చూ, ముని. 1.

తబిసి, —పై.—

తబిసీలు, వా. వి. వివరము. రూ-తబ్సీలు-తపిసీలు.

తబుకు, దే. వి. 1. తాంబూలపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6; 2. పాత్రి. చూ, పాత్రము. 6.

తబుసు, వై. వి.= తపస్సు: చూ, తపము. 2.

తబేలా, వా. వి. గుఱ్ఱపులాయము: చూ, సదనము. 1-3*— (3ఱ).

తబ్బిబ్బు, దే. వి. తడఁబాటు. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, వ్యాకులము.

తబ్దీలు, వా. వి. మార్పు.

తబ్సీలు, వా. వి. చూ, రూ-తబిసీలు.

తమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రేయి: చూ, రాత్రి; వా. అప. (1) మీయొక్క. "తమసంబంధము."

తమంగము, సం. వి. అ. పుం; రూ-తమగము: చూ, మంచె. (మంటపము అనికొందఱు.)

తమకపడు, ద్వ. అ. క్రి. (తమకము + పడు) 1. త్వరపడు. జై. 2, ఆ. 22: చూ, సంభ్రమించు; 2, మోహించు, రూ-తమకించు-తమికొను-తమకు: చూ, వలచు. 3.

తమకము, దే. వి. 1. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1: 2. యువయువతి సంభృతప్రేమ: చూ, వలపు. 2; 2. త్వర. ఉ. హరి. 4, ఆ, 253: చూ, సంభ్రమము. 1.

తమకి, దే. విణ. (తమకము + ఇ) 1: చూ, వేగిరకాఁడు; 2. చూ, వలపుకాఁడు.

తమకించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంభ్రమించు; 2: చూ, వలించు. పంచ. నా. 2. ఆ, 11.

తమకు, దే. వి. 1. రీతి. పాండు. 3, ఆ, 79: చూ, విధము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, వలించు.

తమగము, వై. వి.= తమంగః: చూ తమంగము.

తమట, దే. వి. అగ్నిజ్వాల: చూ, వహ్ని. 1.

తమటము, సం. వి. అ. పుం.= తముకు. రూ-తమ్మటము. 1. తప్పెట: చూ, వీణె; వై. వి. (1)= తమట. తప్పెట; చూ, వీణె.

తమము, సం. వి. న్, న. 1. చీఁకటి. చూ, మేచకము. 1; 2. గుణములు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు; 3. ఏడుపు: చూ, శోకము; పుం. న. 4. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 2; అం. 5. మేఘములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, మేఘములు.

తమరకము, సం. వి. అ. న. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తమరము, సం. వి. అ. న.—పై.—

తమలపాకు, దే. వి. తములపుటాకు: చూ, రూ. తములపాకు.

తమలపాకుతీఁగె, ద్వ. వి: చూ, నాగవల్లి. 1.*.

తమలము, వై. వి.= తాంబూలమ్. రూ-తములము-తమ్మలము-తమ్ములము: చూ, వీడియము.

తమసము, సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి. చూ, మేచకము. 1; 2. ఒకనరకము: చూ, నరకములు; 3: నుయ్యి: చూ, నతము.

తమసుఁడు, వై. వి: చూ, తమస్సు. 4.

తమస్విని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. త్రియామ: చూ, రాత్రి; 2 పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.

తమస్సర్గము, అం. చూ, సృష్టిసర్గములు.

తమస్సు, సం వి స్. న. 1. రూ-తమ-తమి: చూ, రాత్రి: పుం. 2. ధూళి: చూ, రేణువు. 1; 3. ముట్టు: చూ, రేతస్సు. 1; 4 రాహుగ్రహము; చూ, రాహువు.
తమాము, వా. అప. బొత్తిగా; అంతయు.
తమాయించు, దే. అ. క్రి. 1. అడఁగు: చూ, ముక్కు. 4; అ. క్రి. 2. స్తిమితమగు.
తమాలపత్రము, సం. వి. అ. న. 1 నొసటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. మకరికాపత్రము: 3. చీఁకటిమ్రాను*: చూ, తమాలము. 1.
తమాలము, సం. వి అ. న. 1; చూ, తమాలపత్రము, 1; పుం. 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేతపుష్పము; 4: కాలస్కంధము, కృష్ణస్కంధము, తమాలపత్రము, తాపింఛము (తె.ప) — చీఁకటిచెట్టు, చీఁకటిమ్రాను; 5. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యామలకి; 6: చూ, సిమ్మ*.
తమాషా, వా. వి. 1. గమ్మత్తు; 2. వేడుక; 3. ప్రజ్ఞ; 4. శక్తి; 5 మాయ (రూ-తమాషా)
తమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, తమస్సు. 1; 2. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; దే. వి. (1) త్వర. కళా 5, అ. 44. చూ, సంభ్రమము. 1; (2) కుతూహలము. అచ్చ. అ. కాం. 1 7; చూ, వ్యసనము. 8; న. (3) కోరిక: చూ, వాంఛ; (4) చొక్కు; చూ, వలపు. 2.
తమిఁద, దే. వి. రూ-తమిఁదె-తవిఁద-తవ్విఁద. రాగిపైరు: చూ, సస్యము. 1; ఐ 2. రాగులు: చూ, ధాన్యము.
తమిఁదె, —పై.—
తమికొను, దే. అ. క్రి. 1. త్వరపడు: చూ, సంభ్రమించు; 2. కుతూహలపడు: చూ, సంతోషించు; 3. కోరు: చూ, వాంఛించు; 4. మోహపడు: చూ, వలచు. 3; ప్రే. 5. తమికొల్పు, మోహపఱచు. అచ్చ అర. కాం. 58.
తమిరె, దే. వి. కాఁడినడిమిచీల: చూ, శమ్య.
తమిస్ర, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చీఁకటిరేయి: చూ, రాత్రి; 2 చిమ్మచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.
తమిస్రము, సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కోపము: చూ, రోషము.
తముకు, వై. వి.= తమటము. తుడుము: చూ, వీణె. (దేశ్యమని శ. ర.)
తములపాకు, ద్వ. వి. (తములము + ఆకు): రూ-తములపు టాకు-తమలపాకు, ఆకు.
తములము, వై. వి.= తాంబూలమ్: చూ, రూ-తమలము.
తమోదీపన్యాయము, న్యా. దీపమున్నయెడల చీఁకటియుండదను రీతి (దీపమును జట్టుకొని చీఁకటిని వెదకినరీతి.)
తమోఘ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3; చూ, హిమాంశువు; 4. బుద్ధుడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 5. కేశవుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 6; చూ, శివుఁడు. 1.
తమోనుత్తు, సం. వి. ద్. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, హిమాంశువు; 3; చూ, సూర్యుఁడు; 4; చూ, దివిటి
తమోనుదుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
తమోపహుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, తమోఘ్నుఁడు 1—2—3—4.
తమోమత్తు, సం. వి. న్ పుం చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.
తమ్మ, వై వి 1.= తాంబూలమ్, నమలిన తాంబూలము, చెమ్మ, ఆవేలము: చూ, వీడియము (దేశ్యమని శ ర.); దే. వి. 2. తంటి*: చూ, శింబ.
తమ్మంటు, దే. వి. (తమ్మె + అంటు) చెవినగ. పాండు. 1, అ. 165; చూ, భూషణము. 2. (తమ్మెట్టు అనియు వాడుక.)
తమ్మటము, సం వి. అ. పుం. 1.= తప్పెట. రూ-తమటము. కళా. 7, అ. 62; వసు. 6, అ. 9: చూ, వీణె; వై. వి. (·)= తమట —పై.— (పురుషోత్తమకవీయము)
తమ్మతసుక, దే. వి. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6.
తమ్మపడిగ, ద్వ. వి. రూ-తమ్మపడిగె-తమ్మపడిగె.—పై—
తమ్మపడిగము, —పై.—
తమ్మపడిగె, —పై.—
తమ్మము, వై. వి.= తాంబూలమ్. రూ-తమ్మము; చూ, వీడియము.
తమ్మళి, దే వి; చూ, రూ-తంబళి.
తమ్మళి, —పై—
తమ్మి, వై. వి. 1 = తామరసమ్ రూ-తామర: చూ, సహస్రపత్రము. 1; 2. పద్మవ్యూహము; దే. వి. 3. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
తమ్మికంటి, ద్వ. వి. (తమ్మి + కన్ను) 1 ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. కమలములవంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ. స్త్రీ; 3 వెన్నుఁడు: చూ. విష్ణువు. 1. (ఇట్లు తామరకంటి.)
తమ్మికెంపు, ద్వ. వి; చూ, తమ్మిజాయి.
తమ్మిగద్దియదళవాయి, ద్వ. వి. నలువ. చూ, బ్రహ్మ. 1.
తమ్మిచక్కలిగింత, ద్వ. వి: చూ, తమ్మిదొర. పాం. 1, అ. 9.
తమ్మిచుట్టము, ద్వ. వి.—పై.— ఆం, భా. ప్ర. 81.
తమ్మిచూలి, ద్వ. వి. పద్మయోని. భాగ. 1, స్కం. 19: చూ, బ్రహ్మ 1.
తమ్మిదీవి, వై వి 1. పుష్కరద్వీపము: చూ, లంక. 1; అం. 2. చూ, ద్వీపములు.
తమ్మిదొర, ద్వ. వి. పద్మినీవల్లభుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.
తమ్మిపగతుఁడు, ద్వ. వి. అబ్జారి: చూ, హిమాంశువు.
తమ్మిపుట్టు, ద్వ వి: చూ, తమ్మిచూలి.
తమ్మిటెడారంపు గరితమిన్న, ద్వ వి. చూ, తమ్మియింటిగరిత.
తమ్మియ, దే వి రూ-తమ్మె. 1. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2 పలుపుతమ్మె: చూ. రూ-తమ్మె: 3. చెవియొక్క అడుగు భాగము.
తమ్మియింటి గరిత, ద్వ వి. పద్మాలయ: చూ, లక్ష్మి 1.
తమ్మిజాయి, ద్వ వి పద్మరాగమణి. చూ, రత్నములు.
తమ్మివాల్గంటి మగఁడు, ద్వ. వి: చూ, తమ్మిదొర.
తమ్ముఁడు, దే. వి. రూ-తమ్మువాఁడు-తంబు: చూ, సహోదరుఁడు. (వృత్తియందు తమ్ముగమి-తమ్ముగుబ్బు-తమ్ముదోయి-తమ్ముప్రోవు మొ.)
తమ్ముల పగవాఁడు, ద్వ. వి; చూ. తమ్మిపగతుఁడు.

తమ్ముళము, వై వి. =: చూ, రూ-తామలము-నై. 6, ఆ 141.
తమ్ముళవిందు, ద్వ వి చూ, తమ్మిదొర.
తమ్ముళవాఁడు, దే వి: చూ, రూ-తమ్ముఁడు.
తమ్మె, దే. వి: చూ, రూ-తమ్మియ
తయనాయతి, వా. వి. కాఁచికొని యుండుట: రూ-తయినాయితి
తయారు, వా. వి: చూ, సిద్ధము.
తయినాయితి, వా. వి; చూ, రూ- తయనాయతి.
తయిపారు, వా. వి: చూ, రూ- తైపారు.
తయిరు, వా. వి. రూ- తైరు: చూ, పెరుఁగు. 1.
తరంగన్యాయము, న్యా ఒకదానివెంబడి నొకటి విడువకవచ్చు నను రీతి.
తరంగప్రతిబింబన్యాయము, న్యా. తరంగమునందఁ ప్రతిబింపించు సూర్యుఁడొక్కఁడైనను, ప్రతిబింబములు తరంగములయందుఁ జాల గాన్పించుననురీతి.
తరంగము, సం. వి. అ. పుం. = తరగ. అల: చూ, వీచి. 1.
తరంగిణి, సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. ఏఱు: చూ. నది; అం. 2. చూ, భాషా-గములు. (చూ, భాష. 1.)
తరండము, సం. వి. అ. పుం, న. 1, ఓడ, ఏఱుదాఁటుపుట్టి. (అని కొందఱు: చూ, హోడము; 2. గాలపుదారము కట్టిన కొయ్యలోనగునది.
తరఁగ, వై. వి. = తరంగః: చూ, వీచి. 1.
తరక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కోరింద; చూ, ముర్మరి.
తరకటించు, వై. అ క్రి. = తర్కించు; చూ, వాదించు.
తరకటింపు, వై. వి. = తర్కః; చూ, వాదము. 1.
తరకసము, దే. వి. రూ-తరకసా. అమ్ములపొది. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, బాణము. 1.
తరకసా, 1.—పై—; 2: చూ, తరకటింపు.
తరక్షువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సివఁగి. 1.
తరగంపియ, దే. వి. రూ-తరగంపె. ఒకానొక అంపము: చూ, అంపము.
తరగంపె, —పై.—
తరగతి, వా. వి. (తరము + గతి) 1. తరమును దెలిపెడు భాగము; 2, క్లాసు. "మాబడియందు నాలుగు తరగతులు గలవు."
తరగతిగుండ్లు, మి. వా. వి, బ. అఁడుదాని మెడనగ; చూ, భూషణము, 2.
తరటు, దే వి. 1. రూ-తఱటు. చబుకు: చూ, మునికోల 2; 3. అశ్వాదుల శీఘ్రలంఘనము: చూ, హయము; 3. తోలునారి: చూ, స్థావరము. 1.
తరణము, సం. వి. అ. న. 1. (ఏఱు మొదలైనవి) దాఁటుట; చూ, లంఘ; పుం. 2. ఓడ; చూ, హోడము.
తరణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-తరము-తరి. తర్ణి, ఓడ; చూ, హోడము; 2. ఏఱు: చూ, నది; 3. దాఁటుట చూ, లంఘ; 4. చిన్నగోరఁట *: చూ, మహాసహ; 5. కుమారియను మందు; 6: చూ, నేమంతి *; పుం. 7: చూ, సూర్యుఁడు; 8; చూ, సముద్రము.
తరతమభావము, సం. వి. అ. న. తారతమ్యము: చూ, వాసి. 4.

తరతరము, దే. అవ్య. క్రి. విశ. 1. క్రమక్రమముగా. భార ఆది. 2, ఆ. 4; 2. పరంపరగా.
తరపణ్యము, సం. వి. అ. న. ఆతరము, ఆవాపము. (తె. ప.). —ఓడకేవు, కేవు.
తరపణ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, మాలిమి. 3.
తరపు, దే. స క్రి. 1. పోఁగొట్టు. భాగ. 6, స్కం. 89: చూ భంగించు; వా. వి 2. రూ-తరఫు. పక్షము, ఒకవైపు.
తరబడి, దే. వి. (తరము + బడి) రూ-తరము. 1: చూ, పురుషాంతరము: 2, మానము: చూ, తరము; 3 సామ్యము; చూ, సమానము. 2; 4. వరుస: చూ, పంక్తి. 1; 5. వస్తువు: చూ, సరకు. 2.
తరబియతు, వా. వి. నేర్పు (రూ-తరిఫియ్యత్తు అనియు)
తరము, సం వి. అ. పుం. 1. దాఁటుట: చూ, లంఘ; 2 పడవ, పుట్టి (అని కొందఱు): చూ, హోడము; 3. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1: 4 చెట్టు: చూ, వృక్షము; న. 5. వడి: చూ, స్యదము. 1; 6. చూ, మానము; 7. బలము; చూ, శక్తి. 1; వా. 8. భూమితరము; దే. వి. రూ. తరబడి (1): చూ, తరబడి. 1. భార ఆను. 4, ఆ. 220, (2): చూ, తరబడి. 2. భార. ఉద్యో. 4, ఆ; 218; (3): చూ, తరబడి. 3. వసు. 1, ఆ. 41; (4): చూ, తరబడి. 4, స్వా. 4, ఆ. 40: (5): చూ, తరబడి. 5. విజ. 1, ఆ. 214; విశ. (6): చూ, శక్యము; (7): చూ, శక్తము. ఉ. హరి. 4, ఆ 131; (8); చూ, సమానము. 2. నై. 3, ఆ. 156; (9): చూ, సంభ్రమము; (10); చూ, శైఘ్ర్యము. ఆం, భా. తృ. 15; (11) ఇద్దఱు మోయుబరువు.
తరమిడి, వా. వి. 1. శీఘ్రము: చూ, స్యదము. 2: క్రి. విశ. 2: చూ, మఱిమఱి.
తరలము, సం వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-తరళము. 1; 2. పాలెవాండ్లపల్లె: చూ, దేశము; విశ. 3. మెఱయునట్టిది.
తరలి (తరళి), అం. ఒకానొక వృత్తము. (ఒక్కొక్కపాదమునందు భ స, జ, న, ర, గణములుగలిగి పదునొకటింట యతిగల పదునెనిమిదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. సులక్షణసారము 52 ప): చూ, వృత్తము. 1.
తరలిక, వా. వి: చూ, ప్రయాణము.
తరలు, దే. అ. క్రి. రూ-తర్లు. ప్రయాణమగు: చూ, వెళ్ళు. 3.
తరలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, అంకుమగఁడు.
తరలుఁడు, వా. వి: చూ, తరలిక.
తరవరి, వై. వి. = తరవారిః. రూ-తరవలి-తరవళి. 1. పట్టాకత్తి. (ముప్పదియంగుళములకు మించినది) ఉ. హరి. 6, ఆ. 50: చూ, రిష్టి, 2; 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2. (చూ, బాణము. 1.)
తరవలి, వై. వి. = —పై.—ఉ. హరి. 4, ఆ. 229.
తరవళి, —పై.—
తరవాణి, దే. వి. కూటినీళ్ళు: చూ, శుక్తము. 1.
తరవాయి, దే. వి, 1. కాలము: చూ, సమయము 1; 2. ఉపక్రమము. చూ, యత్నము; 3. అనుక్రమము. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 249: చూ, పరిపాటి; 4. అవృష్టి: చూ, తడవ; విశ. 5. మిగిలినది.

తరవారి, సం. వి. ఇ. పుం. = తరవరి-తరవలి-తరవాలి: చూ, తరవరి.

తరసా, వై. వి = త్వర. శీఘ్రము: చూ, స్యదము. 1.

తరసము, సం. వి. అ. న. పొల: చూ, రక్తము. 2.

తరస్వి, సం. వి న్. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము 1; విశ 2. బలిమిగలవాఁడు: చూ, లావరి; 3. వడిగలవాఁడు: చూ, వేగిరకాఁడు.

తరస్సు, సం. వి. స్. పుం. 1. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 2. వడి: చూ, స్యదము.

తరహా. వా. వి రీతి; చూ, విధము. 1.

తరళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. కాఁపుఁగంజి. చూ, సాదము. (1); 2. కల్లు; చూ, సుర. 1; అం. 3. రూ-తరళము. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు న, భ, ర, స, జ, జ, గురువులుగలిగి పండ్రెండవ యింట యతిగల ఏకోనవింశచ్ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. (దీనినే ధ్రువకోకిల యనియు అందురు): చూ, వృత్తము. 1.

తరళము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-తరలము. హారమధ్య రత్నము: చూ, రత్నములు. (చూ, భూషణము, 2.); 2 నెమ్మి*: చూ, వంజులము. 2; 3: చూ, రూ-తరళ. 3; విశ 4 = తల్లడము. చలించునది: చూ, వలితము. 3; 5. అనురాగముగలది: చూ, వల్లభము; 6. ప్రకాశించునది; చూ, శుభ్రము, 4.

తరళితము, సం. విశ. చలించినది, ప్రేంఖోలితము: చూ, వలితము. 3.

తరళేక్షణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ-1; 2. చలించు కన్నులుగల ఆఁడుది, క్రాలుగంటి; చూ, స్త్రీ. 1-ఇఉ-౫.

తరాజు, వై. వి. = ఆరాచి. రూ-తరాసు: చూ, త్రాసు (దేశ్యమని శ. ర.)

తరాన్ధువు, సం. వి. ఉ. పుం. ఒకానొక ఓడ: చూ, హోడము.

తరాలువు, —పై.—

తరాసు, వై. వి. = : చూ, రూ-తరాజు. (దేశ్యమని శ. ర.)

తరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఓడ: చూ, హోడము; 2: చూ, పొగ: 3. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 4. మాగాణి; చూ, భూమి. 1; 5 బట్టలులోనగు వాని పెట్టె; 6 ఓడతెడ్డు: చూ, పీలి 2 (అగప); వై. వి. (1) = తృ. త్రచ్చుట: చూ, మథనము; వై. వి. బ. (2) = తరంగిణి. రూ-తటి: చూ, పశి. 1.

తరించు, సం. స. క్రి. = తటియు. 1. సముద్రములోనగు వానిని ఓడలోనగు సాధనములచే దాఁటు: చూ, లంఘించు. 2: వా. 2. మోక్షమునొందు. "మీరాకచే మా పెద్దలు తరించిరి."

తరిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వడవ: చూ, హోడము.

తరికము, సం. వి. అ. పుం. —పై.—

తరికాఁడు, వై. విశ. త్రచ్చువాఁడు.

తరిగంబము, వై. వి. (తరి + కంబము) చల్లరాడు: చూ, దండవిష్కంభము.

తరిగట్టు, వై. విష్కవ్వంపుమల: చూ, పర్వతము.

తరిగట్టుత్రాడు, ద్వ. వి. శేషఫణి. సాం. తిర్య. 10: చూ, సర్పము.

తరిగడవ, వై. వి (తరి + కడవ) మంథని, పెరుఁగు త్రచ్చెడు కుండ: చూ, భాండము. 3.

తరిగొండ, (వై. వి. తరి + కొండ): చూ, తరిగట్టు. కాశీ. 6, ఆ 131.

తరిగొట్టు, ద్వ వి రూ-తటిగొట్టు. లాంగలి*: చూ, హలిని.

తరిగోల, ద్వ. వి. (తరి + కోల) కవ్వము: చూ, మథానము.

తరిచట్టు, ద్వ. స. క్రి. (పెరుగు దేవతాదులకు నివేదనము చేయు.)

తరిటి, దే వి రెండుపెండెలు బిగించెడు గోనెపట్టు. రూ-తరీటి.

తరీటి, —పై.—

తరిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఓడ: చూ, హోడము.

తరితీపు, ద్వ. వి. 1. ఆశ్రద్ధ ఉ. రా. 6, ఆ. 51: చూ, మందెమేలము. 1; 2. ఉద్ధృతి. స్వా 5, ఆ 7: చూ, విలంబము. 1; 3. గర్వము. శశాం. 2, ఆ. 91: చూ, హంకారము; 4 చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1, 5. కోరిక: చూ, వాంఛ; వా. 6. రూ-తఁతీపు.

తరితీపుసేయు, ద్వ అ. క్రి. (తరితీపు + చేయు.) 1. గర్వించు: చూ, హంకరించు; స. క్రి. 2: ఒప్పరికించు, కన్నడించు. (సం. వ.)—ఉపేక్షించు.

తరిత్రాడు, ద్వ. వి. త్రిప్పుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తరిదాలుపు, ద్వ వి. (తరి + తాలుపు) మంధర పర్వతమును ధరించినవాఁడు, రూ-తరిదాల్పు. లక్ష్మీ. 1, ఆ. 54: చూ, విష్ణువు. 1.

తరిదాల్పు, —పై.—

తరిపిమూడ, దే. వి. (రూ-తరుపు-తటిపి-తఱుపు.) బిడ్డ యము (ఆఱునెలల దూడ యనికొందఱును, ఏఁడాదివయస్సు చెల్లిన ఆఁడుదూడయని కొందఱును): చూ, ధేనువు.

తరిపట్టు, దే. స. క్రి. (తరి + పట్టు) దేవతల నుద్దేశించి పెరుఁగును త్రచ్చకనిలుపు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 308.

తరివె, దే. వి. మ్రానుచిలుకుట. రూ-తిరువడి-తటిమెన.

తరీష, సం. వి. అ. స్త్రీ. ఓడ: చూ, హోడము.

తరుచు, వై. స. క్రి. = తక్ష్. రూ-తర్చు-చిలుకు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 194; చూ, మథించు.

తరుచుట, దే. వి. రూ-తర్చుట-త్రచ్చుట.

తరుణజ్వరము, పా. సప్తాహావధియగు జ్వరము.

తరుణదధి, సం. ఇ. వి. న. ఐదుదినముల పెరుఁగు; చూ, పెరుఁగు. 1.

తరుణము, సం. వి. అ. న. 1. కుబ్జపుష్పము. (ఇదె విరజాజి పువ్వు.): చూ, విరజాజి. పుం. 2. ఆముదపుఁచెట్టు: చూ, వ్యడంబకము; విశ. 3. యౌవనముగలది, కోడె. చూ, పడుచుది, 4. క్రొత్తది: చూ, నూతనము; దే. వి. ( ) కాలము: చూ, సమయము. 1.

తరుణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-తలుని 1. ఆఁడుది; చూ, స్త్రీ; 2. యౌవనముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తరుణిమ, సం. వి. న్. పుం. జవ్వనము: చూ, వయస్సు. 1.

తరుణుఁడు, సం. విణ. రూ-తలునుఁడు: చూ, యౌవనుఁడు. "తరుణీతరుణులు".
తరుతూలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సుడిగాలి: చూ, వాయువు.
తరునఖము, సం. వి. అ. పుం. ముల్లు; చూ, సితాగ్రము.
తరుపు, దే. వి. 1: చూ, తరిపిమూడ; 2. ముదురుతోరమల్లి*; 3. దృఢము: చూ, స్థైర్యము. 1.
తరురాగము, సం. వి. ఇ. పుం. చిగురు. చూ, విద్రుమము.
తరురాజము, సం. వి. అ. పుం. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము.
తరువడి, దే. వి: చూ, తరిపె, కళా. 2, ఆ. 15.
తరువాత, దే. వి రూ-తరువాయి: చూ, పిమ్మట.
తరువాయి, దే. వి.— వై.—(రూ-తరవాయి) నిర్వ. 4, ఆ 8.
తరువారి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-తరవారి.
తరువు, సం. వి. ఉ పుం. 1. చెట్టు; చూ, వృక్షము; అం. 2. స్వామ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, స్వామ్యములు; దే వి. (1) ఇయ్యవలసిన ధనాదికమును ఇమ్మని చేయు నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; (2) పెక్కుమంది కలసి ఆయుధాదుల మోయుట (మోయించుట, లేక ఎత్తుట.)
తరువుకత్తె, ద్వ. విణ. తరువువచ్చినది (అంకుది): చూ, స్త్రీ.
తరువుకాఁడు, దే. విణ. తరువువచ్చినవాఁడు.
తరువోజ, అం. ఒకానొక వృత్తము. మూఁడింద్రగణములు, ఒక సూర్యగణము, మరల మూఁడింద్రగణము లొకసూర్యగణము 4-7 గణముల యాదియక్షరములు యతులు రెండు గలిగియుండును. ఉదా.—"శతముఖ, ద్రుహినాది—సకలద్యు, భవులు, సతతమీ, ప్సితసిద్ధి-చనఁగొల్తు, రెదల,": చూ, వృత్తము. 1.
తరుశాయి, సం. వి న్. పుం. పక్కి: చూ, పక్షి.
తరెర, దే. వి. తలనొప్పి: చూ, శిరోభారము.
తర్కము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-వితర్కము. ఊహ: చూ, హృల్లేఖము. 3; 2. అధ్యాహారము: చూ, హంసపాదము; 3. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4. కోరిక: చూ, వాంఛ; 5 = తరగటింపు (తర్కశాస్త్రము రెండు విధములు.— న్యాయశాస్త్రము, కణాదశాస్త్రము); చూ, కాణాదము (చూ, శాస్త్రము); 6: చూ, విచారణ.
తర్కారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = తక్కిలి*; చూ, వైజయంతి
తర్కించు, సం. అ. క్రి. తర్కముచేయు.
తర్కుటము, సం. వి. అ. న: (నూలు) వడుకుట: చూ, వడుకుడు.
తర్కుపీఠి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. రాటపుచెవి, రాటముయొక్క అడుగుచట్టము (అని కొందఱు): చూ, వర్తని.
తర్కులాసకము, సం. వి. అ. పుం: కుల్లోలము.
తర్కువు, సం. వి. ఉ. పుం. (నూలువడికెడు) కదురు: కపాలనాలిక, కార్పాసనాలిక, తంతుకాష్ఠము. (తె.ప).—కదురు, తిక్కడి.
తర్కుశానము. సం. వి. అ. న. కదురుకు అకుసాన, సామకము: చూ, రాయి.
తర్చు. వై. స. క్రి: చూ, రూ- తరుచు.

తర్జనము, సం. వి. అ. న. 1: (తెప).— అదలుపు. రూ-అదల్పు, దట్టన; అం. 2. చూ, హస్తక్రియలు.
తర్జని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జుట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.
తర్జించు, సం. స. క్రి చూ, బెదరించు.
తర్జుమా, వా. వి. 1. భాషాంతరము; 2. విమర్శించి నిజమును తెలిసికొనుట.
తర్దువు, సం. వి ఊ. స్త్రీ. = గ్రెద్ద. గ్రామసిగఁటెఁడు: చూ, తండువు. 1-2.
తర్ణకము, సం. వి. అ పుం. 1. అప్పుడు పుట్టిన దూడ: చూ, ధేనువు; 2. దిరిసెన*: చూ, శిరీషము.
తర్ణి, సం. వి. ఇ పుం. 1. రూ-తరణి; చూ, హోడము; 2: చూ, సూర్యుఁడు.
తర్దనికము, సం. వి. అ. పుం. కాకిగూఁడు: చూ, సదనము. 1.
తర్దరీకము, సం. వి. అ. న: చూ, తర్ణి. 1.
తర్దువు, సం. వి ఉ. పుం: చూ, నూద్కుఁడు
తర్పణము, సం. వి. అ. న. 1. తనివి; చూ, సౌహిత్యము; 2. పితృయజ్ఞము; 3. ప్రీణనము, తృప్తిపొందుట; 4. యజ్ఞకాష్ఠము; 5. తర్పణములు— ప్రాతస్సంధ్యా తర్పణము.— సంధ్యాం తర్పయామి, గాయత్రీం తర్పయామి, బ్రాహ్మీం తర్పయామి, నిమృజీం తర్పయామి; మాధ్యాహ్నికతర్పణము — సంధ్యాం తర్పయామి, సావిత్రీం తర్పయామి, రౌద్రీం తర్పయామి, నిమృజీం తర్పయామి; సాయంకాల తర్పణము:- సంధ్యాం తర్పయామి, సరస్వతీం తర్పయామి, వైష్ణవీం తర్పయామి, నిమృజీం తర్పయామి అని త్రివిధము. తద్వి.. ౧. జలతర్పణము, అంబుతర్పణము.
తర్మము, సం. వి. న్. న. యూపస్తంభపుకొన.
తర్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ- తరలు.
తర్షణము, సం. వి. అ. న. దప్పిగొనుట.
తర్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. దప్పి: చూ, పిపాస; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ, 3. కడలి; చూ, సముద్రము; 4. తెప్ప: చూ, హోడము.
తర్షితుఁడు, సం. విణ. రూ-తృషితుఁడు. దప్పిగొన్నవాఁడు: చూ, సతృష్ణు.
తర్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
తర్వాత, దే. వి: చూ. రూ-తరువాత, అం, భా. తృ 73.
తఱక, దే వి రూ-తలకపొల్లు-తఱక, తప్పవడ్లు: చూ, ధాన్యము.
తఱచు, దే. వి రూ-తఱుచు. 1. బాహుళ్యము. భార భీష్మ. 2, ఆ 188: చూ, విస్తారము 1; విణ. 2 బహుళము: చూ, మొత్తము: 3 అధికము. స్వా. 3, ఆ. 84: చూ, హేరాళము. 1;
తఱచుదనము, దే. వి. రూ-తఱుచుదనము. ఒత్తు. చూ, మిసిమి.
తఱటు, దే. వి. 1: చూ, రూ-తరటు. 1; 2. మోటుతనము. భార. అం. 1, ఆ. 300; చూ, మౌర్ఖ్యము; విణ. 3. మూర్ఖము: చూ, మౌర్ఖ్యము; స. క్రి. 4. కితతోకొట్టు: రూ-తఱటుగొను, తఱటుసేయు.

తఱటుగొను. దే స. క్రి. (తఱటు + కొను): చూ, తఱటు. 4.
తఱటుసేయు ద్వి. స. క్రి. (తఱటు + సేయు) —పై.—, పాండు. 1, ఆ 163.
తఱతఱ. దే. వి. తత్తఱ; చూ, సంభ్రమము. 1.
తఱతఱపాటు. దే అ. క్రి. (తఱతఱ + పాటు) తత్తఱపడు: చూ, సంభ్రమించు.
తఱపి. దే. వి 1: చూ, తరిపిదూడ; 2. యౌవనము. పాండు. 4, ఆ 286; చూ, ఎఱుప్పు. 1; విశ. 3. లేతపది. కాశీ. 1, ఆ. 123: చూ, లేత. 1.
తఱపిమావు. దే వి. (తఱపి + ఆవు) ఐహుకాలమునకు ముందీనిన యావు, బష్కయణి: చూ, ధేనువు.
తఱలు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సలించు; 2: చూ, సంభ్రమించు; స. క్రి 3. విడుచు: చూ, విసర్జించు.
తఱలించు. దే ప్రే. తఱలఁజేయు. రూ-తఱల్చు.
తఱల్చు —పై.—
తఱి. దే వి. 1. రూ-తతి. కాలము: చూ, సమయము 1; 2. దగ్గఱ అచ్చ. బాల, కాం. 146: చూ, సమీపము. 1; 3. త్రాసుకోనగువాని యొత్తెడురేఖ. కాశీ. 5, ఆ. 284: 4. వృత్తియందు తఱిమెన శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపగా మిగిలినరూపము. తఱిగోష్ఠ మె; వై. వి. ఐ. 5 = తరంగః; చూ, ఐశి. 1. (దేశ్యమని శ. ర.); 6 = తరంగః. అల; చూ, వీచి. 1.
తఱిట్టుదారి. ద్వి. వి. వెన్నుఁడు, అం, సం. దే. 7; చూ, విష్ణువు. 1.
తఱిగొను. దే. అ. క్రి (తఱి + కొను): చూ, యత్నించు.
తఱిగొష్ఠ. ద్వి. వి: చూ, రూ-తరిగొష్ఠ*.
తఱిపడు. దే. అ. క్రి, ఒత్తుకుపడు: రూ-తఱిపడు.
తఱిపివెన్నెల. ద్వి. వి. పండువెన్నెల: చూ, వెన్నెల
తఱిమెన. దే వి: చూ, తరివె. (దీనికి వృత్తియం దంత్యవర్ణము లోపించును: చూ, తఱి 4.)
తఱిమెనఁబెట్టు. దే. స. క్రి. (రూ-తఱిమెనఁబట్టు) గ్రామనుచిలుకు: చూ, మఱుచు 2.
తఱియఁబడు. వై. అ. క్రి. (తఱియన్ + పడు) తఱియు, (స్వార్థమునపడు) భార. విరా. 4, ఆ. 213: చూ, సమీపించు,
తఱియు, దే. అ. క్రి. 1. —పై.— భార. విరా. 5, ఆ. 16; వై. స క్రి. 2 = త్వా అతిక్రమించు: చూ. దాఁటు. 6; 3. = త్వా దాఁటు. భార. అర. 6, ఆ. 111: చూ. తరించు. 1; 4. = : చూ, తరించు. 2,
తఱివడు. దే అ. క్రి. చూ, రూ-తఱిపడు.
తఱుఁగు. దే. అ. క్రి. 1, తగ్గు, భార. అర. 7, ఆ 158; నిర్వ. 5, ఆ. 105: చూ, గ్రుక్కు. 9; 2: చూ, తగ్గించు.
తఱుగరి, దే. వి (తఱుగు + అరి) తఱుగుబేరకాఁడు.
తఱుగాకు, దే. వి. (తఱుగు + ఆకు) కోయుగూర*: చూ, మారిషము.
తఱుగు. దే, వి. 1. అమ్మెడువానికిని కొనెడువానికిని వాక పరకును వెలకుదీర్చి తీసియిచ్చి వారివద్ద పుచ్చుకొనుతఱుని దీసికొను ద్రవ్యము. (కమీషన్, రుసుము, బ్రోకరేజీ, లంచము ఇత్యాదులు,; స. క్రి. 2. ఖండించు: చూ, వెలగు; 3. చించు. భార. అర. 2, ఆ. 1?7: చూ, భేదిల్లు 1; అ. క్రి. 4; చూ, తగ్గించు. అం, భా. శ్రీ. 96; 5. క్షతిచేయు. అం, భా. త్రి. 132.
తఱుగుబేరము. ద్వి. వి అడిసాటా: చూ, వర్తకము.
తఱుచు, దే. వి : చూ, రూ-తఱచు.
తఱుచుదనము, దే .వి: చూ, రూ-తఱచుఁదనము.
తఱుపు, దే. వి. 1. చూ, తరిపిదూడ; 2. వజ్రప్రశనిధి: చూ, రత్నములు.
తఱుము, దే. అ. క్రి. 1. కవియు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 10: చూ, వ్యాపించు: 2. త్వరపడు. భార. విరా. 1, ఆ. 47: చూ, సంభ్రమించు; స. క్రి. 3 : చూ, వెంబడించి పరుగెత్తించు భార. ద్రో. 1, ఆ. 331; 4. చూ, బలాత్కరించు; 5. చూ, తఱిమెనఁబెట్టు; 6: చూ, వెళ్ళగొట్టు.
తఱుఁబెకము, ద్వి. వి. వలీముఖము, అచ్చ. యు, కాం. 197: చూ, వానరము.
తఱుమోపిమెకము, —పై— అచ్చ. యు, కాం. 81.
తఱువు, దే. అ. క్రి. 1. తగ్గు: చూ, గ్రుక్కు. 9; స. క్రి. 2. ఖండించు; చూ, వెలగు.
తఱుసలి, దే. విశ. 1. ఉద్ధతుఁడు: చూ, పొగరుఁబోతు; 2. ఉద్ధతురాలు: చూ, స్త్రీ.
తఱ్ఱు, దే. విశ. రూ-తఱ్ఱు. నీచుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు, 2.
తఱ్ఱు, —పై.—
తల, దే. వి. 1. జిత్తు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 75. చూ, యుక్తి; 2. చివర: చూ, సుద. 3; 3 గుంపు: చూ, సమూహము; 4. నెత్తి. చూ, శిరము. 1; 5. తలమీఁది వెండ్రుకలు; 6. పూనిక: చూ, సన్నాహము; 7. ముందుభాగము. భార. భీష్మ. 3, ఆ 70: చూ, ముందఱ. 1; 8. మొత్తము. భార. శల్య. 1, ఆ, 100: చూ, వెరసి. 1; 9. ఎడ. వ్యవహారము: చూ, సత్యము. 1; 10. కాలము. నిర్వ. 7, ఆ 31: చూ, సమయము. 1; విశ. 11. మొదటిది. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 268: చూ, మొదలు. 4; వై. వి. 12. = స్థః మ్ తావు: చూ, స్థానము 1; 13 ఎలుక. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 258: చూ, సోదె; 14. పక్షము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 135: చూ, ప్రక్క. 2; అం. 15. చూ, కళాస్థానములు,
తలంటు, చూ, రూ-తలయంటు.
తలకించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సలించు; ప్రే. 2 తలంకఁజేయు.
తలఁకు, దే. వి. 1. రూ-తలరు. చూ, వెఱపు: 2. చలనము: చూ, లోలము; అ క్రి. 3. చలించు ఉ. హరి. 6, ఆ. 205: చూ, సలించు; 4. భయపడు. చూ, గ్రుక్కు 6. భార. ఆది. 8, ఆ. 8.
తలఁగు, దే. అ. క్రి రూ-తల్గు-తలవు. తొలఁగు. భార. అర. 2, ఆ 64. చూ, విడుచు. 6.
తలఁగుడు, దే. వి; చూ, విమోచనము.

తలఁచు, దే. స. క్రి. రూ-తల్చు-తలఁపుచేయు. 1. ఎంచు, ఊహించు. చూ, యోచించు; 2. చూ, ధ్యానించు; 3. చూ, స్మరించు.
తలఁచుట, అం. చూ, దశావస్థలు.
తలఁకు, దే. వి. (రూ-తలఁకు-తలరు-తల్లడింపు-తల్లడము) భయము: చూ, వెఱపు.
తలఁదోఁకలేని, వా. వి. మొదలుతుదలేని.
తలఁదన్నుట, జా. అతిశయించుట. "లోకమునం దన్ను దల దన్నువాఁడు లేకుండునే" "ఔదలదన్నం జనునట్లు మించె ననినం దప్పేమి యొప్పేయగున్." (కళాపూర్ణోదయము.)
తలఁపు, దే. వి. 1. గుండె. ఉ. హరి. 2, అ. 142: చూ, హృదయము. 2; 2. చింత. భార. అర. 7, ఆ. 128: అభిప్రాయము (అనికొందఱు) భార. సౌ. 1, ఆ 45. చూ, పశ్చాత్తాపము; 3. కోరిక. భార. విరా. 1, ఆ. 187: చూ, వాంఛ; 4. జ్ఞప్తి. కళా. 7, ఆ. 38: చూ, స్మృతి. 1; 5. భావన, తలఁచుట. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 7: చూ, యోచన.
తలఁపుకేళాకూళి, ద్వ. వి, మానస సరస్సు: చూ, సరస్సు. 1.
తలఁపుచేయు, దే. అ. క్రి. భావించు: చూ, యోచించు.
తలఁపుచూలి, దే. వి భావజుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.
తలఁపుమానికముగలాఁడు, ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. సాం. దే ౧౧: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. (ఇట్లు తలఁపువాయి సంతరించినదొర.)
తలఁపుమిన్న, ద్వ. వి. చింతామణి. చూ, రత్నములు. (ఇట్లు తలఁపురతనము-తలఁపుఱాయి.)
తలఁపుసాకిరి, ద్వ. విణ. ఈకార్యము నీవెఱిఁగి యుండుమని పలుమాఱు వాదిచే తెలిపింపఁబడినసాక్షి, స్మారితుఁడు: చూ, సాక్షి.
తలఁబట్టుట, జా. సమగ్రముగాఁ దెలియుట. "చదివిన పురాణము లన్నియు నాకు దలఁబట్టిపోయినవి. (ధర్మజ రాజసూయము.)
తలఁబ్రాలు, ద్వ. విణ. (తలన్+ప్రాలు): చూ, సేసఁబ్రాలు.
తలకట్టు, దే. వి. 1. కిరీటము: చూ, సీసకము. 1; 2 తలచుట్టు; చూ, పాగ. 2. (చూ, వస్త్రము): 3. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 4. పాగకట్టుట: చూ, తలచుట్టు. 1; 5. అకారము యొక్క రూపాంతరము: చూ, వర్ణము. 1; 6: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; విణ. 7. ముఖ్యమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
తలకడచు, దే. స. క్రి. తలమీఱు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 345: చూ, దాఁటు. 6.
తలకపొల్లు, ద్వ. వి. గింజపట్టనివడ్లు: చూ, ధాన్యము.
తలకప్ప, దే. వి. ఎరచిల్లపుఉఁగు: చూ, మత్స్యము. 1.
తలకాఁడి, దే. వి. కాఁడికిముందటికాఁడి, ప్రాసంగము: చూ, యుగము. 5.
తలకాయ, దే. వి. తల. హరిశ్చ. 3, ఆ. 91: చూ, శిరము, 1.
తలకూడు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సిద్ధించు. భార. అర. 7, ఆ. 316; ప్రే. 2. తలకూర్చు, పంచ. నా. 1, ఆ. 242.
తలకెదవు, దే. విణ. 1: రూ-తల్లకెదవు, తలక్రిందు-రూ-తల్లక్రిందు. (సం. ప.)—అధోముఖము; 2. అవరోహణ క్రమము గలది. రూ-తల్లకెదవు, తలక్రిందు-రూ-తల్లక్రిందు: చూ, విలోమము.
తలకొట్టుట, జా. పరాభవముచేయుట, నిర్జీవముచేయుట "కట్టా! నాపుఁ దలకొట్టిన-యట్లుల నట్టిపలుకులు నీయెదఁబుట్టఁజనునే" (ధర్మజ రాజసూయము.)
తలకొట్లమారి, దే. వి. (తలకొట్లు+మారి) 1. శిరశ్ఛేదనము పొందినవాఁడు, దుష్టుఁడు; చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. అవినీతుఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు.
తలకొను, దే. అ. క్రి 1. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2: 2: చూ, యత్నించు; స. క్రి. 3. తాల్చు; చూ, వహించు; ప్రే. 4. తలకొల్పు. కళా. 8, ఆ. 244.
తలకొను దెంచు, దే. అ. క్రి. (తలకొను+తెంచు): చూ, తలకొను. 1. (స్వార్థమునతెంచు) భార ఆది. 3, ఆ. 191.
తలకొఱివి, దే. వి అపరకర్మము చేయువాఁడు. (తలగోరు పట్టినవాఁడు.) శవము తొమ్మన నుంచెడు నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1.
తలకోల, దే. వి. సాధువుకాని యావును పిదుకునపుడు కొనను త్రాడుకట్టి దాని కొమ్ముకుఁ తగిలించి పట్టుకొనెడు కోల.
తలకోలు, దే. వి. తలకొనుట.
తలక్రిందగుట, జా. వ్యత్యస్తమగుట.
తలక్రిందు, దే. విణ రూ-తల్లక్రిందు: చూ, తలకెదవు.
తలగడ, ద్వ. వి. (తల+కడ) 1. ఉపధానము రూ-తలయంపి - తలాట - తలాటి - తలాఁడు - తలాడ - తలాఁపి - తలాఁపు - తల్లడ - తల్లఁపి: చూ, లోడు; 2. (పండుకొనునపుడు) తలయుంచుకొనెడు దిక్కు: రూ - తలయంపి - తలాట - తలాటి- తలాఁడు - తలాడ -తలాఁపి - తలాఁపు- తల్లడ - తల్లఁపి: చూ, హరిత్తు.
తలగడుగు, దే. వి. (తల+కడుగు): చూ, తలయంటు. 1, పాండు. 3, ఆ 9.
తలగాము, ద్వ. వి. రాహువు: చూ, రాహువు
తలగిల్లి మొలవేయుట. జా. తల్లక్రిందుచేసి పాతిపెట్టుట. అనఁగా నాశనముచేయుట. "నన్నేమో మీరు తలగిల్లి మొలవేయుదురని భీతిల్లఁబోను." (ధర్మజరాజసూయము.)
తలగుంజ, ద్వ. వి. నిట్టరాడు. చూ, స్తంభము, 1.
తలగోచపట్టుట. వా. వి. అపరకర్మ చేయువాఁడు శవముతో నిప్పు తీసికొనిపోయి శవము తొమ్మున నిప్పుముట్టించి కర్మ చేయుట. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)
తలచమురు. దే. వి. కమ్మనూనియ: చూ, స్నేహము 2.
తలచావడి, దే. వి. అజారము, ఇంటిముందటి చావడి: చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.)
తలచీర, దే. వి. మీఁదను మునసను జేర్చి బిగించెడు చీర: చూ, శూలము.
తలచుట్టు, దే. వి. 1. పాగకట్టుట: భార. విరా. 5, ఆ, 210 చూ తలకట్టు. 4; 2. పాగ: చూ. తలకట్టు. 2. (చూ. వస్త్రము.)
తలచూపు, దే. అ. క్రి. 1. ఎదుటగు: చూ, మోహరించు; 2. తోఁచు: చూ, పొడచూపు.

తలడించు, దే. అ. క్రి. (రూ-తలడిల్లు-తల్లడకుడుచు, తల్లడపడు- తల్లడిలు- తల్లడిల్లు- తల్లడించు - తలకు - తలఁకు - తలఁకించు.) చలించు: చూ, చలించు.

తలడిల్లు, —పై.—

తలతల, దే. అవ్య. మనుష్యునికి మనుష్యునికి.

తలతలము, వా. అవ్య. తొలఁగుము తొలఁగుము.

తల తాకట్టుపెట్టుట, జా. తానమ్ముడువోవుట. "ఎప్పటనో తల తాకట్టుపెట్టి తెచ్చి." (ధర్మజరాజసూయము)

తలతిక్క, వా. వి. పట్టినపట్టు వదలకుండుట.

తలత్రాడు. దే. వి. ఎద్దుకొమ్ములకుఁ గట్టెడు కుచ్చులతోడి త్రాడు: చూ. సూత్రము. 1.

తలదువారము, వ్యా. వి. తలవాకిలి. అచ్చ. అ, కాం. 10: చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.)

తలనట్టు, దే. వి. వేరుపురుగు కొఱికి మోవు లెండు: పొంవు.

తలనొచ్చు. దే. అ. క్రి: చూ, ఏడ్చు. 1.

తలనొప్పి. వా. వి: చూ, తరెర.

తలపట్టులు పట్టుకొనుట, జా, వివాదపడుట, జుట్టు పట్టుకొని కయ్యమాడుట. "తమలోఁ దాము తలపట్టులు పట్టుకొనుచు కష్టనష్టముల పాలగుదురు." (ధర్మజ రాజసూయము); "లోఁ దలపట్లు పట్టుకొని కుయ్యో యంచు మొత్తోయటంచును క్షోభిల్లుచు." (చాటుధార.)

తలపట్లు, జా. సి పట్లు. "వాక్యోపవాక్యంబులం, గాకై మందల పట్లుసం దొడఁగి రా కళ్యాణ వేదీస్థలిక్." (పాంచాలీ పరిణయము)

తలపడు, దే. స. క్రి. 1. ఎదిరించు. భార. – ద్రో. 5, అ. 118: చూ, ప్రతిఘటించు; 2. తాఁకు. భార. విరా. 3, అ. 184: భార. శల్య. 2, అ. 267: చూ, స్పృశించు; అ. క్రి. 3. ప్రారంభించు. జై. 7, అ. 178: చూ. యత్నించు: 4. ఏర్పడు: చూ, సిద్ధించు.

తలపాగ, వా. వి: చూ, పాగ. 2.

తలపాటు, ద్వ. వి. 1. ప్రారంభము. నిర్వ. 10, అ, 11. చూ. సన్నాహము; 2. ఎదిరించుట: చూ, లూటీ 4.

తలపాలు, వా. వి. 1. తలవైపు; 2. పుట్టె. ఆం, సం. మా. 28. చూ, శల్యము. 1.

తలపుండ్లు గడగుట, జా. సహాయ సంరక్షణాదులు చేయుట. "తలపుండ్లు గడిగించి తను బ్రదికించె గా, యడవి జోరా హతుండయినఁ దెచ్చి." (పాండురంగ మాహాత్మ్యము).

తలపుష్పపుటము, ఆం. చూ, కరణములు.

తలపూ వాడకయుండుట, జా. ఆయాసపడకుండుట. "తలపూ వాడకయుండుము." (పారిజాతాపహరణము.)

తలపెట్టు, దే. అ. క్రి. 1 ప్రారంభించు. భార. కర్ణ. 3, అ. 115; చూ, యత్నించు; స. క్రి. 2. ప్రస్తావించు. కళా, 5, అ. 57: చూ, వచించు; ప్రే. 3. తలపడఁజేయు, ఎదిరింపఁజేయు.

తలపొలము, దే. వి. పొలిమేర వెంబడినున్న పొలము. భార. ఉద్యో. 2, అ. 13: చూ, భూమి. 1.

తలపోఁత, దే. వి. 1. చింత: చూ. తలఁపు. 2; 2. ఆలోచన, విచారము. భార. ఉద్యో. 1, అ. 176: చూ, యోచన.

తలపోటకము, సం. వి. అ. పుం. తంగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము.

తలపోయు, దే. అ. క్రి. (తలఁపు + పోయు.) 1. చూ, యోచించు; 2. చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 3. పురాతన విషయములు ఆడిపోసికొనుచు ఏడ్చు.

తలప్రాణము తోఁకకువచ్చుట, జా. ప్రాణాంతమునకు వచ్చుట. "పాముతల నలుక ప్రాణము తోఁకబట్టును."

తలబంటి, దే. వి శిరఃప్రమాణము: తలమునుక రూ-తలమున్క.

తలబీకనకాయ, దే. విశ. కలఁతనొందినది. జై. 7, అ. 113.

తలబీకరకాయ, వా. విశ.—పై.—

తలమాటు, దే. వి. చేటు. నిర్వ. 9, అ. 66: చూ, రుత్త.

తలమానికము, ద్వ. వి. 1. అలంకారార్థము శిరమునందుంచుకొనెడు రత్నము: చూ, రత్నములు; విశ. 2: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

తలమించు, దే అ. క్రి. ముందుమించు.

తలమిగులు, దే. అ. క్రి. ముందుమిగులు. భార. ద్రో. 1, అ, 376.

తలమీఁదివారు, జా. తనపై యధికారులు, తనకంటె నెక్కువవారు.

తలమీఱు, దే. అ. క్రి. ముందుమీఱు. పాండు. 4, అ. 281.

తలము, సం. వి. అ. న. 1. వింటిదెబ్బ తగులకుండ చేతికి తొడుగుకొనెడి అత్తెము: చూ. వారవారణము; 2. అడవి: చూ, విపినము; 3. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4. పాతాళలోకము: చూ, లోకము. 1; పుం. న. 5. స్వరూపము. చూ, రూపు. 3; 6. క్రిందభాగము: చూ, దిగువాటు; 7. రూ-తాలము, కాళ్లు చేతుల క్రింది భాగము; 8. తాటి*: చూ, శ్రీతాళము; 9. చాఁచినవ్రేళ్లుగల అఱచేయి: చూ, హస్తము. 10. కత్తియొక్కపిడి: చూ. పిడి; 11. ఎడమచేతి తంతిమీటు: చూ, స్వరము. 2; 12. అఱచేతి దెబ్బ చెంపదెబ్బ(అనికొందఱు); న. 13, ఆలవాలము: చూ, పాదు. 1; పా. 14. త + ల. ఉదా:= —దామోదర. (చూ, ఉపగణములు.); దే. వి. (1) చోటు; చూ, స్థానము. 1; (2): ఏతము-రూ-ఏతాము; (సం. ప), ఆరఘట్టము, ఉద్ఘటనము-రూ-ఉద్ఘాటనము, ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి, ఘటయంత్రము-రూ-ఘటీయంత్రము; తద్వి — (ఎ) మళ్ళకునీళ్ళెత్తెడు తాటిదోనె. (తె. ప.)—కారేము, (బి) గిలక. (తె. ప)—కప్పి, గిలక; (సం. ప) — కప్పి. గిలక; (సం. వ). — ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి; విశ; (3) సాధ్యము. సా. 2, అ. 12. చూ, శక్యము.

తలముఖము, ఆం. చూ, నృత్తహస్తములు.

తలముదప్పు, దే. అ. క్రి. (తలము + తప్పు) అశక్యమగు: దెప్పరించు.

తలమునుక, దే. వి. రూ-తలమున్క. 1. శిరస్నానము: చూ, స్నానము. 1; 2. శిరఃప్రమాణము. విజ. 3, అ. 15; చూ, తలబంటి.

తలమున్క, —పై.—

తలముష్కు, దే. వి. బ. 1. వేఁటకాని సాధనము: చూ, వాగుర; 2. దొంగయొక్క సాధనము; చూ, ములుబంతి; వా. 3. జుట్టుముష్కు.

తలయంటు, దే. వి. (తల+అంటు) 1. తలమీఁద (నూనె పెట్టి) రాచుట. రూ-తలంటు: చూ, స్నానము. 1; అ. క్రి. 2. తలమీఁద (నూనెపెట్టి) రాచు. రూ-తలంటు; చూ, రుద్దు. 1;వా 3. నెత్తికొట్టు."దొంగ ఆమె నగలను తలయంటి దొంగిలించెను" (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

తలయంపి, దే. వి. రూ-తలాఁపి: చూ, తలగడ. 1. భార, ఉద్యో. 1, ఆ. 66.

తలయేరు, దే. విః తలనొప్పి: చూ, శిరోభారము.

తలయేఱు, దే. వి, గగనగంగ: చూ, నది.

తలయెత్తు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, మొలకెత్తు. పాండు. 2, ఆ. 52.

తలరు, దే. వి. 1. భయము. అం, భా. ప్రి. 133: చూ, వెఱపు; అ, క్రి. 2. చలించు. భార. సభా. 1, ఆ, 244: చూ, సలించు; 3. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 4. చింతించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 118: చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 5. కలఁగు. భార. అర. 7, ఆ. 340: చూ, సంక్షోభించు; 6: చూ, సంభ్రమించు. అచ్చ. యు, కాం. 473.

తలలోనాలుక, జా. అత్యంతమైత్రి. (అవినాభావ సంబంధము) "తలలోపల నాలుక పూ, సలలో దారంబు." పాండు. 3, ఆ. 59.

తలవంపు, దే. వి. 1. తలవంచుట; 2. మానభంగము.

తలవకారము, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

తలవరి, వై. వి. = దళవర, రూ-తలారి. దొంగలఁ బట్టు బంటు: చూ, రక్షకుఁడు.

తలవాకిటను మెలంగు చెలువ, ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి.

తలవాకిలి, దే. వి. ఇల్లు లోనగువాని మొదటి ద్వారము: చూ, హజారము: (చూ, సదనము. 1.)

తలవాడి, దే. వి. రూ-తలవాడు-తలవాడె, దవ, ఇక్ష్వగ్రిము: చూ, వాడెదవ.

తలవాడు,—పై.—

తలవాడె,— పై.—

తలవిడి, దే. వి. తలనఱికిన తాటిచెట్టు లోనగు తృణద్రుమము యొక్క తలతుండు.

తలవిలాపితము, అం: చూ, కరణములు.

తలవీడు, దే. వి. 1. పురఃప్రదేశము; 2. సమీపప్రదేశము.

తలవు, దే. అ. క్రి.రూ-తలఁగు. 1. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; అం. పే్రి. 2. రూ-తలఁగు. తొలగించు.

తలవెట్టి, జా. బుద్ధిమాంద్యము. "మ. తలవెట్టే పచరింప నేటికి సమిద్ధానంబు దానంబు." పాండు. 4, ఆ. 98.

తలసంఘటితము, అం: చూ, కరణములు.

తల సంస్ఫోటితము,.— పై.—

తలసాల, ద్వ. వి: చూ, తలదువారము.

తలా, దే. అవ్య. క్రి. విణ. చెఱి. ప్రభా. 5, ఆ. 89: చూ, ఖిధము,

తలాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-తలగడ. 1—2.

తలాఁపి, దే. వి. (తల+ఆఁపి) రూ-తల్లఁపి:—పై.—(దిండు నకు.- ఉ, హరి. 5, ఆ. 204.)

తలాఁపు, దే. వి.—పై.—

తలాజీయ బ్రాహ్మణులు, అం. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖవారు : చూ, బ్రాహ్మణులు.

తలాట, దే. వి: చూ, రూ-తలగడ. 1—2.

తలాటగుమ్మము, వా. వి. సింహద్వారము.

తలాటము, దే. వి. (తల+ఆట) 1. పికిలిపిట్ట ఱెక్కలులోనగు వానిచే నేర్పఱచి గుఱ్ఱము నెత్తిని నిలుపుగా నమర్చెడు తురాయి, లేవ. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, భూషణము. 2; వా. 2. తల: చూ, శిరము. 1; 3. జీవనము. "నీ తలాటము సుఖముగా జరుగును."

తలాటి, దే. వి: చూ, రూ-తలాట.

తలాడ, ద్వ. వి.—పై.—

తలాతలము, సం. వి. అ. న. ఏడవ క్రిందిలోకము: చూ, అధోలోకము.

తలారి, వై. వి. = దళవర: చూ, రూ-తలవరి.

తలారించు, దే. అ. క్రి. మరలు: చూ, వత్రిల్లు.

తలారిదొర, ద్వ. వి: చూ, కొత్వాలు.

తలి, దే. వి: చూ, రూ-తల్లి (1).

తలికె, దే. అవ్య. ముందు: చూ, ముందఱ. 1.

తలిమము, సం. వి. అ. న. 1. = తలివము-తడిమము. దూదిపఱుపు: చూ, శయ్య. 1; 2. మేలుకట్టు: చూ, వితానము; 3. జాతికట్టనపునేల: చూ, భూమి. 1; 4. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 5. రమ్యము: చూ, హృద్యము; విణ. 6. మెత్తనిది: చూ, మృదువు; 7. కుట్టిమము: చూ, భూమి. 1.

తలియ, వై. వి. = స్థాలికా-స్థాల. రూ-తళిగ-తళియ-తెలిగ-తెలియ-తెలె. భోజనపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

తలిరు, దే. వి. చిగురు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 223: చూ, విద్రుమము.

తలిరుచు. దే. అ. క్రి. రూ-తలిర్చు. 1: చూ, పల్లవించు; 2: చూ, సంతోషించు; 3: చూ, ముమ్మరించు.

తలిరుదాసరి, ద్వ. వి. ఒకానొకదాసరి: చూ, శూద్రుఁడు.

తలిరుదిండి, దే. వి. (తలిరు+తిండి) కోయిల. విజ. 3, ఆ. 39: చూ, పికము.

తలిరుఁబోఁడి, దే. వి. (తలిరు+పోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. చిగురువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తలిరుపు, దే. వి. తలిరుచుట. రూ-తలిర్పు.

తలిరుమేఁతరి, ద్వ. వి: చూ, తలిరుదిండి. సాంబ. తిర్య. 7.

తలిరువిలుకాఁడు, దే. వి. రూ- తలిరువిల్కాఁడు: చూ, మన్మథుఁడు. (ఇట్లు తలిరువిలుతుఁడు-తలిరువిల్తుఁడు.)

తలిర్చు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తలిరుచు. (సంతోషించుటకు.—భార. ద్రో. 1, ఆ, 211; అతిశయించుటకు.—భార. అర. 7, ఆ. 180).

తలిర్పు, దే. వి: చూ, రూ-తలిరుపు.

తలివము, వై. వి. = తలి:చూ రూ-తలిమము 1

తలుకు, దే. వి. రూ తళుకు. అధికప్రకాశము. అచ్చ. సుం, కాం. 83. చూ, వెలుగు 1.

తలుగు, దే. వి. రూ-తల్గు. పసులఁగట్టెడు పలుపు, సంధానము: భార. విరా. 1, ఆ. 271: చూ, సూత్రము. 1.

తలుని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-తరుణి.

తలునుఁడు, సం. విశ: చూ, రూ-తరుణుఁడు.

తలుపు, దే వి. రూ-తల్పు: చూ, వాకిలి.

తలేజు, వా. వి: చూ, తలనొప్పి.

తలోదరి, సం. వి ఈ స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తల్గడ, ద్వ. వి: చూ, రూ-తలగడ.

తల్గు, దే. వి. 1: చూ, రూ-తలుగు; అ. క్రి 2. అపసరిల్లు భార. అర. 6, ఆ. 366: చూ, రూ-తలఁగు.

తల్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-తలఁచు.

తల్పము, సం. వి అ. న. 1. = తలిపము. దూదిపఱుపు: చూ, శయ్య. 1; 2. అట్టడి, కొత్తళముమీఁది యిల్లు: చూ, సదనము. 1; 3 పెండ్లాము: చూ, భార్య; 4. అన్నము: చూ, సాదము. (1).

తల్పు, దే. వి; చూ, రూ-తలుపు.

తల్లఁపి, దే. వి; చూ, రూ-తలాఁపి రా, వి. 3, అ. 28.

తల్లకెడవు, దే. వి; చూ, రూ-తలకెడవు.

తల్లక్రిందు, దే. వి. — పై — జై. 2, అ. 78.

తల్లజము, అం. చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. (వృత్తియందు ఉత్తర పదమై శ్రేష్ఠతను దెలుపును. "కుమారీ తల్లజము.")

తల్లడకుడుచు, ద్వ. అ. క్రి. (తల్లడము + కుడుచు) రూ-తల్లడించు-తల్లడపడు - తల్లడిలు - తల్లడిల్లు చలించు; చూ, సలించు.

తల్లడపడు, వై. అ. క్రి. (తల్లడము + పడు) — పై. — భార. అర. 1, ఆ. 165.

తల్లడపాటు, దే. వి. 1. చలనము; చూ, లోలము; విశ. 2. కలఁత నొందినది; చూ, వ్యాకులము.

తల్లడపెట్టు, ద్వ. స. క్రి. (తల్లడము + పెట్టు) 1. బాధపెట్టు: చూ, బాధించు; 2. చలింపఁజేయు.

తల్లడము, వై. వి 1 = తరళమ్. చలనము: చూ. లోలము; 2. బెదరు: చూ, వెఱపు.

తల్లడించు, దే. అ. క్రి. చలించు: చూ, సలించు.

తల్లడింపు, వై. వి. 1. = తరళమ్: చూ, తల్లడము. 1; 2; చూ, తల్లడము. 2; విశ. 3: చూ, తల్లడపాటు. 2.

తల్లడిలు, వై. అ. క్రి. చలించు. స్వా 5, అ. 81; భార. సభా. 1, ఆ. 2?7; చూ, పలించు.

తల్లడిల్లు, — పై. —

తల్లి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. యౌవనముగల ఆఁడుది, జవరాలు: చూ, స్త్రీ; దేవి. (1). రూ-తలి; చూ, మాత. 1; విశ. (2) మొదటిది, చూ, ప్రథమము. 1; (3) ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. ఉదా.—"తల్లి కొండ్ర-తల్లిగోడ." మొ.

తల్లికొండ్ర, దే. వి. మొదటికొండ్ర: చూ, లాంగలము.

తల్లిగోడ, ద్వ. వి పునాది, ఇంటికి ముఖ్యమైన ప్రక్కగోడ (అని శ. ర.): చూ, మఱుఁగుగోడ.

తల్లితండ్రి, వా. వి. తాత: చూ, మాతామహుఁడు.

తల్లితల్లి, దే. వి. 1: చూ, లక్ష్మి; 2. అమ్మమ్మ: చూ, మాతామహి.

తల్లియిల్లు, జా. చోరవగాఁ బ్రవేశించుటకుఁ దగిన స్థలము, సమస్తమగు కోరికలను దీర్చుస్థలము, ఉనికిపట్టు. "అశేష ధర్మ విశేషములకుం దల్లియిల్లై." (ధర్మజ రాజసూయము.)

తవక్షీరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కర్మరి* చూ, వంశరోచన.

తవన, దే. వి. కొద్దికాలము.

తవరము, వై. వి = తమరమ్. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తవశి, దే. వి. 1. రూ-టవశి, అసత్యము: చూ, వితథము; 2. దొంగ; చూ, హారకుఁడు.

తవాక్షీరి, సం. వి ఈ స్త్రీ: చూ, రూ-తవక్షీరి*.

తవాయి, దే వి. 1; చూ, తప్పు 1; 2: చూ, యుద్ధము; వా. 3. దండుగ.

తవాప్యర్థం మమాప్యర్థమ్, న్యా. నీకును సగము నాకును సగము. ఇట్టిదే 'దొంగలును దొంగలును గలిసి యూళ్ళు పంచుకొన్నారు.' అని ఆంధ్రభాషీయము.

తవిఁద, దే. వి: చూ, రూ-తమిఁద-తమిఁదె.

తవు, చూ, రూ-తగు.

తవుకోల, వా. వి: రూ-తవ్వుకోల. ఆం, భా. ద్వి. 230: చూ, ముద్గరము.

తవుటికి పొడుచు కొనుము, జా. వెట్టికి సిద్ధపడుము.

తవుటిపాము, దే. వి. (తవుడు + పాము) రూ-తౌటిపాము. మలుగుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తవుడు, దే. వి: రూ-తౌడు. (సం. ప).—కంణాకము-రూ-కంబూకము, కండనము.

తవులఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. తగులు. భార. ఉద్యో. 2, అ. 195; చూ, లంకించు 1.

తవులు, చూ, రూ-తగులు. (చిక్కుకొను.—భార. అర. 1, అ. 211.)

తవులుకొను, చూ, రూ-తగులుకొను; ప్రే. 3. తవులుకొలుపు. జై 8, ఆ. 114.

తవులుచు, దే. ప్రే. తగులఁజేయు: చూ, తగులు. 11.

తవులువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తగులువడు.

తవుల్చు, దే. ప్రే. చూ, రూ-తవులుచు.

తవెల, దే. వి పెద్దనోటికుండ. రా, వి. 3, ఆ. 103: చూ, పాత్రము. 6.

తవ్వ, దే. వి. మానికెలోసగము, అర్ధశేరు: రూ-త్రవ్వ, పడి.

తవ్వింద, దే. వి; చూ, రూ-తమిఁద. జై. 4, ఆ 95.

తవ్విదండములు, వా. విశ. బ; చూ, కోటానఁగోటులు.

తవ్వుగోల, వా. వి; చూ, రూ-తవుకోల.

తష్టము, సం. విశ. రూ-త్వష్టము, బాడిస లోనగువానిచేఁ జెక్కఁబడినది. చెక్కఁబడిన కాష్ఠాదులు చూ, తనూకృతము.

తష్టి, వా. వి. కోరిక. "తష్టి తీరినదా?"

తసరబు, వా. వి. పళము.

తసరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-త్రసరము.

తసి, దే. వి. దట్టమగు నాఱు వరుస; సద-రూ-సదయి.

తసుకు, దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3. ప్రేమ గలిగినట్టు చేయుచేష్ట; అ. క్రి. 4. ప్రేమగలిగినట్టు చేష్టించు.

తసుకులాఁడి, దే. విణ. (తసుకులు+ఆఁడి) తసుకులు గలది. (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

తస్కరము, సం. వి. అ. పుం. 1. మ్రంగ*: చూ, శ్వసనము. 1;2. కాకిదొండ*: చూ, దొండ; 3. తోఁడేలు: చూ, వృకము; 4. = తక్కిలి, మోసము: చూ, వంచన; 5. = తెక్కలి. దొంగతనము. (తస్కరణము అనియు వాడుక): చూ, హరణము. 1.

తస్కరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒణ్ణికసింద*: చూ, షడ్గ్రంథ.

తస్కరించు, సం. స. క్రి: మ్రుచ్చిలించు: చూ, సడపు.

తస్కరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

తస్స, దే. వి. దుర్మాంసము. "నీతస్స చెక్కెదను".

తహతహ, దే. వి. 1: చూ, సంభ్రమము. ఆం, భా. ప్ర. 140; 2: చూ, శ్రమము. 1; 3. తమి: చూ, వ్యసనము. 8.

తహతహపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

తహతహపెట్టు. దే. స. క్రి. తమకపరచు: చూ, సంభ్రమించు.

తహశ్శీలు, వా. వి. రివెన్యూ, వసూలు.

తహశ్శీలుదారు, వా. వి. రివెన్యూవ్యవహారములఁజూచు ఉద్యోగస్థుఁడు, తాలూకాపై యధికారి, జిల్లాకలెక్టరుక్రిందియుద్యోగి.

తళతళ, దే. వి. 1. (మిఱుమిట్లుకొలుపు) భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 114: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెఱయుటయందగు ననుకరణము. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 174: చూ, హుహూ.

తళిగ, వై. వి. రూ-తళియ: 1. స్థాలికా-స్థాల. కంచము: చూ, పాత్రము. 6; 2. భగవన్నివేదనార్హమైన యన్నము: చూ, సాదము. (1).

తళియ,—పై.—

తళుకు, దే. వి. 1. రూ-తళుక్కు-తళ్కు. కిరణము. ఆం, భా. వ్రి. 82: చూ, హాయనము. 2; 2. రూ-తళుక్కు - తళ్కు. అధికప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఒకానొకడేగ: చూ, శ్యేనము. 4. ఆఁడుడేగ: చూ, శ్యేనము.

తళుకొత్తు, దే. అ. క్రి. (తళుకు+ఒత్తు) మిక్కిలి ప్రకాశించు. భార. ఆర. 7, ఆ. 210: చూ, ప్రకాశించు. 1.

తళుక్కు, దే. వి. 1: చూ, రూ-తళుకు. 1; 2:చూ, రూ-తళుకు. 2; 3. మెఱయుటయందగు ననుకరణము. శశాం. 3, ఆ. 9: చూ, హుహూ.

తళ్కు.—పై.—

తళ్లు, దే. వి. బ. 1. చెఱువులోనగువానియందు గాలిచేత ఉబికి దరిని మోఁదెడు చిన్న చిన్న అలలు, తవాయి: చూ, వీచి. 1; వా. వి. బ. 2. తడవలు, పంటభూమియందు అప్పుడప్పుడు నీరు పాఱించుట. "వరిచేను ఎండకుండఁగ పెక్కుతళ్లు కట్టుటచే ఫలించినది." (గోదావరీ మండలమున వాడుక.)

తా

తా, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కరుణ: చూ, దయ; దే. స. (1) తాను అనుదానికి ప్రాతిపదికము.

తాండవతాళికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నందికేశ్వరుఁడు: చూ, శాలంకాయనుఁడు.

తాండవము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఉద్ధతమైన నృత్యము. (మృదుమధురమైన నాట్యము లాస్యమనఁబడును.): చూ, ఉద్ధతము. 2: (చూ, నాట్యము); 2. తృణవిశేషము: చూ, తృణము. 1; అం. 3: చూ, గతులు.

తాండవించు, సం. అ. క్రి. ఉద్ధతముగా నృత్యముచేయు.

తాండ్ర, దే. వి. రూ-తాఁడి-తాఁడికాయ-తాఁడె*: చూ, విభీతకము; 2. వా. మామిడితాండ్ర; 3. తాటితాండ్ర (ఇత్యాది).

తాండ్రపురుగు, ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.

తాంతము, సం. విణ. బడలినది (క్లాంతము.)

తాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బడలిక: చూ, శ్రమము. 1.

తాంత్రికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్య సోమ సిద్ధాంతముల నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, జ్ఞాతసిద్ధాంతుఁడు; 2. విషవైద్యుఁడు, గారడీఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి; 3. తాంత్రిక మతస్థుఁడు; వా. 4. తంపి పెంచువాఁడు.

తాంబాళము, దే. వి. తాంబూలము మొదలగునవి యుంచుకొను టకు ఉపయోగమగు ఇత్తడి లోనగువానితోఁజేయు పెద్దతట్ట: (చూ, హడపము. 1): చూ, పాత్రము. 6.

తాంబూలదాని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వక్కలాకుల తిత్తి: చూ, హడపము. 1.

తాంబూలదానిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వక్కలాకుల తిత్తిగఢ ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తాంబూలదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తాంబూల మిచ్చువాఁడు: చూ, వాగ్గులికుఁడు.

తాంబూలము, సం. వి. అ. న. 1. = తమ్ములము. తమ్మ, వక్కాకు: చూ, విడెము; 2: చూ, పోఁక*; అం. 3: చూ, ఉపచారములు; 4: చూ, అర్చన; 5: చూ, అష్టభోగములు. (భోగములు.)

తాంబూలవల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-తాంబూలవల్లిక. తమలపాకు తీఁగె*: చూ, నాగవల్లి.

తాంబూలవల్లిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తాంబూలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాంబూలవల్లి*.

తాఁకించు, దే. స. క్రి. 1. శ్రమపరచు: చూ, శ్రమపెట్టు; ప్రే. 2. తాఁకఁజేయు.

తాఁకు, దే. వి. 1. రూ-తాఁకుడు. ముట్టు: చూ, స్పర్శము. 1; అ. క్రి. 2. మార్కొను: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 3. అంటు: చూ, స్పృశించు; 4. (యుద్ధమున) ముట్టు. భార. ద్రో. 1, ఆ. 200.

తాఁకుడు. దే. వి: చూ, తాఁకు. 1 సా. 2, ఆ. 197.

తాఁకుడుపేఁకి. దే. వి. వరుస మేరకు వచ్చెడు జ్వరము: చూ రోగము. 1.

తాఁకుఁదల, దే. వి. (తాఁకు + తల) యుద్ధ ప్రారంభము: చూ, యుద్ధము.

తాఁగలి, దే. వి. పల్లపుమడి: చూ, భూమి. 1.

తాఁచు, వా. వి. 1: చూ, రూ-త్రాఁచు; దే. స. క్రి: చూ, తన్ను. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 128.

తాఁజెడ్డకోఁతి వనమెల్లఁజెఱచె, లో. ఉదా- తాఁజెడ్డకోఁతి వనమెల్లఁ జెఱచినదన్నట్టు దుర్జనుండు తాను చెడుట చాలక తనవారికిఁ గూడ వీడనికీడుఁ దెచ్చిపెట్టును. " (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

తాఁటి, దే. వి. 1: చూ, వంచన; 2. రూ-తడప, చెట్టుపైపట్టు: చూ, బెరడు.

తాఁటకత్తె, ద్వ. వి. మోసకత్తె; చూ, స్త్రీ.

తాఁటదమ్మఁడు, ద్వ వి. జీవనార్థము సన్న్యాసి వేషము ధరించిన వాఁడు. లింగి; చూ, ముని. 1.

తాఁడి, దే. వి. 1: చూ, రూ-తాండ్ర*; అం, 2. కరక-తాఁడి-ఉసిరిక. ఈ ఫలములు మూడింటిలో నొకటి; చూ, ఫలములు (చూ, త్రయము.)

తాఁడికాయ, దే. వి. తాడిచెట్టుకాయ (కఫము, దగ్గు, దాహము, వాంతి తగ్గించును.)

తాఁడె, దే. వి: చూ, రూ-తాఁడి.*.

తాఁపు, దే. వి. తన్ను: చూ, హతి.

తాఁబెట్టినదేభిక్షము, జా. తనవలననే యారంభమైనది. "సకల కృత్యములయందుఁ దాఁబెట్టినదేభిక్షమనుచు తేని నధి షేవించుచు" (ధర్మజరాజసూయము.)

తాఁబేటిపెంకు భస్మము, పా. తాఁబేటి (డిప్పబొరుసు) పెంకును ఒకదినము నిమ్మపండ్లరసములో నానఁబెట్టి వేఁడివీళ్ళతోఁ జక్కఁగాఁ గడగి రెండు మూకుళ్ళనడుమనుంచి చీలమునిచ్చి 100 పిడకలతో పుటమువేయ భస్మమగును.

తాఁబేలు, దే. వి. రూ-తాఁమేలు, దాసరయ్య-రూ-దాసరిగాఁడు, వల్లదాసరిగాఁడు, మొగపిలికి. (సం. ప)—అ, ఉద్భటము, కచ్ఛపము, కఠినపృష్ఠకము, కమఠము, కూపాలయము, కూర్మము, క్రోడపాదము, క్రోడాంఘ్రి, గూఢాంగము, చతుర్గతి, వృత్తము; తద్విశేషములు.—ఆఁడుతాఁబేలు.—(తె. ప):- ఆఁడుతాఁబేలు; (సం. ప).—కచ్ఛపి, కమఠి, గరణము, ఢులి-రూ-ఢులి-తులి-(చూ, వృత్తము. 4.) తద్వి. ౧—ఆది కూర్మమునకు....అకూపారము.

తాకట్టు, దే. వి. (తాఁకు + కట్టు, అప్పుతీసికొనిన వానియొద్ద మంచెడు ఈడు; అగావు, అడ్డము, ఆయకము, ఈడు, ఉద్దనవు, ఉద్దర-రూ-ఉద్దరువు, ఎగుదల, ఏపు, కుదువ, కోరు: గిరవు, గీవు, తనకా-రూ-తనఖా, తాకట్టు, తేగడ, పాయిదా, పెనుపు, బందకము, బ్రోది, రో రూ రోయి, వారకము; (సం. ప).—ఆధి, ఆహకము, బంధకము-(చూ, వారకము.)

తాకట్టుంచు, వా. స. క్రి; చూ, కుదువపెట్టు.

తాగడించు, దే. స. క్రి. (తాఁకు + గడించు) నిర్బంధించు: చూ, వారించు.

తాగాఁడ, దే వి. నూతిమీఁది కొయ్య. రూ-తాగాఁడి-తాగాఁడు-తాగాఁడె-తాగాణి: చూ, పీనాహము.

తాగాఁడి, —పై.—

తాగాఁడు, —పై.—

తాగాఁడె, —పై.—

తాగాణి, —పై.—

తాగు, దే. స. క్రి. (నీళ్ళులోనగునవి) త్రాగు. రూ-త్రాగు త్రావు.

తాగుఁబోతు, దే. విణ. నియతి లేక మద్యపానముచేయు స్వభావము గలవాఁడు: చూ, లొట్టిముచ్చు.

తాచు, వై. స. క్రి. 1.=ప్రా. తొలుచు: చూ, వారు. 1; 2. రంధ్రము చేయు: చూ, మల్చు; 3. అవలంబించు; చూ, ప్రాపుఁగొను; 4. నిలుపు. ఆం. భా. తృ. 122. చూ, స్థాపించు.

తాజా, వా. వి. క్రొత్తది. పైన వ్రాయుట మఱచి క్రింద వ్రాయఁబడిన విషయము. (తాజాకలము = క్రొత్తగా చేర్పఁబడినది.)

తాజు, దే, వి. చూ, కళాయ.

తాట, వా. వి పలచన, బలములేమి. "తాట చెక్కలు".

తాటంకము, సం. వి. అ. పుం. రూ-తాడంకము. దంతములోనగు వానిచేఁ జేయఁబడిన చెవికమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

తాటపక్కవేయుట, జా. చిదుకఁగొట్టుట. "తప్పుచేసినవానిని తాటపక్కవేయుట ధర్మము."

తాటాకు, వా. వి: చూ, ఆకు. 4.

తాటాకుచక్కెర, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తాటాకుచప్పుళ్ళకు కుందేళ్ళు బెదరవు, జా. బెదరింపుమాటలకు లక్ష్యము చేయకుండుట.

తాటాదూటము, దే. విణ. చక్కన తప్పినది. అప్ప. 4, ఆ. 381.

తాటాబూటము, వా. విణ. —పై.—

తాటి, వై. వి. = తాళ*: చూ, శ్రీతాళము.

తాటించు, వై. స. క్రి. = తాడన. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2.

తాటికట్టవ, వా. వి. హద్దుగా నేర్పడిన తాటిచెట్లవరుస.

తాటికట్టెడ, ద్వ. వి. తాటిచెట్టుమీఁది పాము: చూ, సర్పము.

తాటికల్లు, వై. వి. తాలతి: చూ, సుర. 2.

తాటిగిఱిపాము, ద్వ. వి. రూ-తాడిగిఱిపాము, తాటికట్టెడ: చూ, సర్పములు.

తాటిడాల్దొర, ద్వ. వి. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, భీష్ముఁడు.

తాటిపడగవాఁడు,—వై.—

తాటిబెల్లము, వా. వి. ఒకరకము బెల్లము: చూ, శర్కర. 1-౪. (వేడినిచ్చును.)

తాటిరిక్క, వై. వి. జ్యేష్ఠానక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1-౧౮.

తాటిరిక్కనెల, ద్వ. వి. జ్యేష్ఠమాసము, పెద్దనెల: చూ, మాసము. 1.

తాటిసవతురిక్క, వై. వి: చూ, తాటిరిక్క.

తాటోటు, దే. వి. 1. టక్కు, అసత్యము: చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3: చూ, బొంకులాఁడు; 4: చూ, వంచకుఁడు.

తాండకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—తాటంకము.

తాడఘ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సుత్తె.

తాడనము, సం. వి. అ. న. 1. = తాటింపు: చూ, హతి; అం. 2: చూ, హస్తక్రియలు.

తాడనములు, అం. సమతల తాడనము, ముష్టితాడనము (2).

తాడించు, సం. స. క్రి. = : చూ, తాటించు.

తాడి, వై. వి. = తాళ. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము.

తాడిఁదన్నువానికిఁ దలదన్నువాఁ డుండును, లో. ఒకనిమించి యొకఁ డుండును. ఉదా.- "కడుఁ బ్రావీణ్యధురీణుఁ డీతఁ డయినన్--సంక్షోభించున్ దాడిఁ ద,న్నెడువానిం దలఁదన్ను వాఁడుగలఁ డన్వేషింప నంచెన్నితిన్". కళా. 2, ఆ. 86.

తాడిగిరిపాము, ద్వ. వి: చూ, రూ-తాటిగిరిపాము.

తాడిత, అం: చూ, భూచారులు.

తాడితము, సం. విణ. కొట్టఁబడినది: ఆయస్తము, ఆవిద్ధము, ఆహతము.

తాడితాంగములు, అం. శిరము, బొమ్మ, పార్శ్వము, వీఁపు, యోని (5).

తాఁడు, దే. వి. 1. రూ-త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; వై. వి. 2. = తాళ. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము.

తాత, సం. వి. అ. పుం. 1. తండ్రి: చూ, పితరుఁడు; విణ. 2. కనికరింపఁదగినవాఁడు: చూ, సురతుఁడు; వై. వి. (1) = ధాతా: అచ్చ.యు, కాం. 428: చూ, బ్రహ్మ. 1; (2) = తాత. తండ్రికి తండ్రి: చూ, పితామహుఁడు; (దేశ్యమని కొందఱు); (3) తల్లికి తండ్రి: చూ, మాతామహుఁడు. 5.

తాతతల్లి, ద్వ. వి: చూ, లక్ష్మి. 1. (అం. సం. దే. 10.)

తాతపనఁటివెల్లి, ద్వ. వి. గంగ: చూ, నది.

తాతస్యకూపోఽయ మితి బ్రువాణాః క్షారం జలం కాపురుషాః పిబంతి, న్యా. ఇది మాతండ్రిగారు త్రవ్వించిన నూతినీరు అని మూర్ఖులు ఆ ఉప్పునీరే త్రాగుదురు,పెద్దవారు చేయు పనులు చెడ్డవైనప్పటికిన్ని మంచివనుకొనెదరు.

తాతాచార్యులుగారి ముద్ర, జా. 1. తిరుగులేని తీర్మానము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.) వా. 2. చక్రాంకితము, పంచసంస్కారము, సమాశ్రయణము.

తాత్పర్యము, సం. వి. అ. న. 1. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; వా. వి. 2. సారాంశము.

తాదృక్పుండుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మచారి.

తాదృక్షము, సం. విణ. రూ-తాదృశ్యము. అటువంటిది.

తాదృశము,.—వై.—

తానకము, వై. వి. 1. = స్థానకమ్. జెట్లు నిలుచుటయందలి భేదము; 2. = స్థానమ్. చోటు: చూ, స్థానము. 1.

తానజభాష, అం. తానోద్భవ: చూ, భాష. 1.

తానదసీల, అ: చూ, టక్కజభాషలు: (చూ, భాష. 1.)

తానము, సం. వి. అ. పుం. 1. = తందనము. తన్నకారముతో పాడెడుపాట: చూ, స్వరము. 2; వై. వి. (1) = స్నానమ్: చూ, స్నానము. 1; (2) = స్థానమ్. రా. వి. 2, ఆ. 1: చూ, స్థానము. 1; అం. (3): చూ, అష్టాదశపదార్థములు. అష్టాదశపదార్థములయందుఁ గలుగు భేదములు.—నాదము ౨.—ఆహతము, అనాహతము; శ్రుతులు ౨౨:—తీవ్ర, కుముద్వతి, మంద, ఛందోవతి, దయావతి, రజని, రక్తిక, రౌద్రి, క్రోధ, వజ్రిక, ప్రసారిణి, ప్రీతి మార్జని, క్షితి, రక్తా, సందీప, ఆలాపి, మదంతి, రోహిణి, రమ్యా, ఉగ్ర, క్షోభిణి; స్వరము ౭:— షడ్జము, ఋషభము, గాంధారము, మధ్యమము, పంచమము, ధైవనిషాదము; స్థాయి ౩:— మంద్రము, మధ్యము, తానము; గ్రామము 3:— షడ్జ గ్రామము, మధ్యమగ్రామము, గాంధార గ్రామము, షడ్జ గ్రామగత మూర్ఛనలు ౭:- తారమాద్ర, రజవి, ఉత్తరాయత, శుద్ధషడ్జ; మత్సరకృత్తు, అశ్వక్రాంత, ఆధిరుద్గత; మధ్యమ గ్రామగత మూర్ఛనలు ౭:—సౌవీరి, హరిణాశ్వ, కలోపనత, శుద్ధమధ్య, మారి, పౌరవి, హృశ్యక; గాంధారగ్రామగత మూర్ఛనలు ౭:—నంద, విశాల, సుముఖి, చిత్ర, 1. చిత్రవతి, సుఖ, ఆలాప: (చూ, తానములు.)

తానములు, అం. తానముల వివరము షడ్జ మధ్యమ గ్రామములలోఁ జెప్పఁబడిన మూర్ఛనా సప్తకద్వయములో ప్రత్యేకమవాంతరభేదములు నాలుగు కలవు. వాటిచేత నొక్కొక్క సప్తకము ఇరువదెనిమిది భేదములుగా నైనది. అవాంతర భేదములు 4.—శుద్ధమూర్ఛన, కాకతీమూర్ఛన, అంతర మూర్ఛన, కాకల్యంతర మూర్ఛన; తానములు మూఁడు.— శుద్ధతానములు 28, కూటతానములు 28, సర్వతానములు 28: (చూ, స్వరము. 2.)

తానములు. 3.

శుద్ధ. 28. — కూట. 28. — సర్వ. 28.

సహీన. 7.	రిహీన 7.	సహీన 7.	నిహీన 7.	ఎహీన 7.	రిహీన 7.	గహీన 7.	మహీన 7.	స-మహీన7.	ప-రిహీన 7.	రి-ధహీన 7.	ని-గహీన 7.
అగ్నిష్టోమము	స్విష్టకృత్తు	అశ్వక్రాంతము	చాతుర్మాస్యము	సావిత్రి	అగ్నిచిత్తు	సర్వస్వదక్షిణము	ఇడ	జ్యోతిష్టోమము	సౌభాగ్యకృత్తు	త్రైలోక్యమోహనము	భైరవము
అత్యగ్నిష్టోమము	బహుసువర్ణము	యవక్రాంతము	సంస్థ	అర్థసావిత్రి	ద్వాదశాహము	దీక్ష	పురుషమేధము	దర్శము	కారీరి	వీరము	కామదము
వాజపేయము	గోసవము	విష్ణుక్రాంతము	శస్త్రశ్లోకము	సర్వతోభద్రము	సప్తాహము	సోమము	శ్యేనము	నాంది	శాంతి	కందర్పబలశాసనము	గర్భదము
షోడశి	మహావ్రతము	సూర్యక్రాంతము	చతుర్దశి	ఆదిత్య	సోమము	సమిత్తు	వజ్రము	పౌర్ణమాసి	పుష్టికృత్తు	శంఖచూడము	అష్టాకపాలకము
పౌండరీకము	విశ్వజిత్తు	జగత్క్రాంత	సౌత్రామణి	గవామయనము	అశ్వప్రతిగ్రహేష్టి	స్వాహాకారము	ఇషువు	రాత్రిసత్రము	వైనతేయము	గజచ్ఛోటీయము	స్విష్టకృత్తు
అశ్వమేధము	బ్రహ్మయజ్ఞము	వలభిత్తు	చిత్ర	సర్పాణామయనము	బర్హి	తనూనపాత్తు	అంగిరస్సు	సౌరభము	ఉచ్చాటనము	రౌద్రము	వషట్కారము
రాజసూయము	ప్రాజాపత్యము	నాగయక్షకము	ఉద్భిత్తు	కౌండపాయనము	అభ్యుదయము	గోదోహము	కంకము	చింత్యము	వశీకరణము	విష్ణుక్రమము	మోక్షదము

☞ (చూ, వర్ణచతుష్టయము; అలంకారము. 3; గమకములు; అంశములు; జాతులు; రాగములు; రాగాంగములు మొదలగునవి; మరియు మతంగముని మతప్రకారమున స్త్రీపురుష రాగములును గలవు.)

తానవము, సం. వి. అ. న. తనుత్వము.
తానాంబ, అం. చూ, టక్కజభాషలు. (చూ, భాష. 1.)
తాను, దే. స. తాశబ్దమునకు ప్రథమైకవచనము
తాను ఒకయింటి అల్లుఁడే, లో. సర్వసాధారణమగు ఒకవిషయమునుగూర్చి ఒకఁడు మఱియొకనిని ఆక్షేపించునపు డుపయోగింతురు.
తానుజేసిన ధర్మము, అం. చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి
తానుబట్టిన కుందేటికి మూఁడే కాళ్ళు, లో. ఉదా.—"నాకుం దోఁచినంత యెత్తిచెప్పితి. ఎంతచెప్పిన నతండు తానుబట్టిన కుందేటికి మూఁడేకాళ్ళనుచున్నవాఁడు." (నీతిచంద్రిక—మిత్రభేదము.)
తానూరము, సం. వి. అ, న, సుడిగుండము; చూ, సుడి.
తానొకటిదలఁచిన దైవమొకటితలఁచును, లో. ఉదా.—"పూనుకొని తన ప్రయత్నము, లే నిజములు దైవఘటన లిల లేకున్నన్, మానవుఁడొకటి తలంచినఁ, దానొకటి తలంచుఁగాక దైవం బజలా." (కుచేలోపాఖ్యానము.)
తానోద్భవ, అం. 1. పంచమిజభాషలు (చూ, భాష. 1.); 2. తాజనభాష. (చూ, భాష. 1.)
తాప, దే. వి 1: చూ, నిచ్చెన. పా. 2, ఆ, 93; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము.
తాపత్రయములు, అం. అ(ఆ)ధ్యాత్మికము, ఆధిభౌతికము, ఆధిదైవికము, (చూ, త్రయము.)
తాపనము, అం. (తాపనము) చూ, నరకములు.
తాపనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తపనుఁడు.
తాపము, సం, వి అ. పుం 1: చూ, సంతాపము; 2. బాధ: చూ, శోకము; 3.=దూప. దప్పి: చూ, పిపాస.
తాపములు, అం చూ, తాపత్రయములు.
తాపరము, వా. వి: చూ, తాప 2.
తాపసతరువు, సం. వి ఉ. పుం. గార*; చూ, హింగుది.
తాపసము, అం. చూ, తాపనము.
తాపసుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. తపస్సు చేయువాఁడు: చూ, సన్న్యాసి 1; 2. కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదివ్రతముల నాచరించువాఁడు.
తాపి, సం. వి. అ. పుం. 1. బుద్ధుఁడు; చూ, బుద్ధుఁడు. 1; దే వి రూ—తాపీ. (1) కీలకము: చూ, మర్మము. 1; (2) జాడ: చూ, సూచన 1; వై. వి. (3) బేలుదారి; (4) సున్నము పూయు ఇనుపపనిముట్టు: చూ, చెక్కతాపి
తాపించు. వై. స. క్రి. 1.=స్థాపన. నిలుపు, నెలకొలుపు: చూ, స్థాపించు; 2. చెక్కు; చూ, వారు. 1, 3 మోదు. కాశీ. 7, ఆ 91: చూ, మొత్తు. 2.
తాపింఛము, సం. వి. అ. పుం. (సముద్రసమీపమందలి నల్లని యాకులుగల) చీఁకటిమాను*; చూ, తమాలము.
తాపికత్తియ, ద్వ. వి. రూ-తాపికత్తె-తాపుకత్తియ తారుపుకత్తె-తారుపుడి-తార్పుకత్తియ-తార్పుకత్తె. కుట్టని (సంధానము చేయునది.); చూ, శంభళి.
తాపికత్తె, —పై.—
తాపికాఁడు, దే. వి. సంధానము చేయువాఁడు. భార. ఆది. 4, ఆ. 261.
తాపిత, దే. వి రూ-తాపితా మేలైన పట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.
తాపితము, సం. విశే. తపింపఁజేయఁబడినది. చూ, సంతాపితము.
తాపితా, దే. వి: చూ, రూ-తాపిత.
తాపివాఁడు, వా. వి: చూ, రూ తాపీవాఁడు.
తాపీ, దే. వి. వై. వి; చూ, రూ-తాపి.
తాపీవాఁడు, వా. వి. రూ-తాపివాఁడు సున్నము పూయువాఁడు: చూ, సూనరి.
తాపు, దే. వి. 1.=స్థాపనమ్ అవలంబము; చూ, ప్రాపు 2; వై. స. క్రి. 2. చెక్కు: చూ, వారు. 1; 3. స్థాపన. ఏర్పఱచు: చూ, తాపించు. 1.
తాబంను, దే. వి. పావడ, గాగర; చూ, వస్త్రము.
తాబేదారు, వా. వి. తనక్రింది సేవకుఁడు.
తామర, వై. వి. 1.=తామరసమ్. తామరపువ్వు, కమలము: చూ, సహస్రపత్రము. 1; 2. మండలాకారకుష్ఠము. రూ-దామర, పడిదామర, పొడదామర: చూ, మండలము. 3.
తామరకెంపు, ద్వ. వి. పద్మరాగమణి: చూ, రత్నము 1.
తామరచెలి, ద్వ వి. పద్మమిత్రుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.
తామరతంపము, ద్వ. వి. రూ-తామరతంపర-తామరదంపము. 1. కమలషండము: చూ, పద్మము. 1; 2. అభివృద్ధి: చూ, సమృద్ధి.
తామరతంపర, —పై.—
తామరదంపము, —పై.—
తామరతంపరలు, జా. సమృద్ధి. తామరవలె వృద్ధిగా నుండునవి. తామరలయొక్క సముదాయము. "అఖిలైకధర్మములు తామరతంపరలై చెలంగె." (విజయ): "ప్రబలి తామర తంపరై పరిఢవిల్లి." (సారంగధర): "ఉత్తమతనయాది సంపదలు తామరతంపరలై ప్రవర్ధిలన్" (కళాపూర్ణోదయము); "సంపద తామరతంపరయై పొదలెన్" (రామాభ్యుదయము).
తామరతీఁగె, వై. వి కంవారము: చూ, పద్మము. 1.
తామరతూపరి, ద్వ. వి (తామరతూపు+అరి): చూ, మన్మథుఁడు.
తామరదంపము, ద్వ. వి; చూ, రూ-తామరతంపము.
తామరదుంప, ద్వ. వి; చూ, పద్మకందము.
తామరదుద్దు, ద్వ. వి. కర్ణిక; చూ, ముద్దె. 2. (చూ, పద్మము. 1.)
తామరపాకు, ద్వ. వి. (తామర+ఆకు) 1. పద్మపత్రము: 2. పత్రపాత్రము: చూ, విస్తరి.
తామరపువ్వు, వై. వి. కమలము. చూ, పద్మము. 1.
తామరపూస, ద్వ. వి; చూ, తామరదుద్దు.
తామరపొక్కిలివాఁడు, ద్వ. వి. వెన్నుఁడు. సాంబ, దే. 4. చూ, విష్ణువు
తామరబావి, వై వి: చూ, సరస్సు. 1.
తామరబాయి, ద్వ. వి; చూ, తామరకెంపు.
తామరరేకు, ద్వ. వి. తామరపువ్వుయొక్క దళము: చూ, సహస్రపత్రము. 1.

తామరసము, సం. వి. అ. న. 1. = తమ్మి. తామర; చూ, పద్మము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. రాగి; చూ, లోహము. 1.

తామలకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక*. చూ, భూమ్యాలకి.

తామలిప్తము, సం. వి. అ. పుం. వేలాకూల మను దేశము: చూ, దేశము.

తామలిప్తి, సం. వి. ఇ. పుం. —పై.—

తామసమనువు, అం. చూ, మనువులు.

తామసము, సం. వి అ. పుం. 1. పాము; చూ, సర్పము; విణ 2. తమోగుణముగలది; దే. వి. (1) ఆలస్యము. పా. 4, ఆ. 11: చూ, విలంబము. 1; సం. అం. 3. చూ, అస్త్రములు.

తామసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీఁకటి; చూ. మేచకము. 1. 2. కటికచీఁకటికలరాత్రి (అధికమైన తమస్సుగలది.): చూ, రాత్రి; 3: చూ, పార్వతి. 1; వై. వి. (1) = తామసుఁడు; కోపి; చూ, రోషణుఁడు; (2) దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తామసించు, దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు. జై. 3, ఆ. 10; చూ, విపరించు. 3.

తామసుఁడు, సం. విణ. 1. తమోగుణము గలవాఁడు; 2: చూ, రూ-తామసి. (2).

తామిస్రము, సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; అం. 2. చీఁకటిమయమైన నరకము; చూ, నరకములు.

తామేలు, దే. వి: చూ; రూ-తాఁబేలు.

తామ్రకము, సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

తామ్రకర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తామ్రపర్ణి. 2.

తామ్రకుట్టకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రాగిపనివాఁడు; చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తామ్రకృమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఆరుద్రపురుగు: చూ, పురుగు.

తామ్రచూడము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోడి: చూ, పుంజు; 2. తామ్రచూడ మను అభినయహస్తవిశేషము; చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 3: చూ. అసంయుతహస్తములు.

తామ్రపత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ; చూ, అశ్మయోని *.

తామ్రపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తామ్రపర్ణియను నది. (తిరునల్వేలి జిల్లాలో నున్నది.): చూ, నది; 2. పడమటిదిక్కునందుండెడు ఆఁడేనుఁగు, వరుణదిగ్గజముభార్య, రూ తామ్రకర్ణి: చూ, హస్తి; అం. 3: చూ, దిగజభార్యలు.

తామ్రపల్లవము, సం. వి. అ. పుం. అశోకము*; చూ, హేమపుష్పము.

తామ్రపుష్పిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాకిదొండ*. చూ, దొండ. (రక్తఫల).

తామ్రము, సం. వి. అ. న. 1. రాగి: చూ, లోహము. 1; పుం 2. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3. ఎఱ్ఱనిది: చూ, వర్ణము. 6; అం. 4. ఒకానొకభస్మము: చూ, భస్మములు; 5: చూ, ఖండములు.

తామ్రవృత్తము, సం. వి. అ. పుం. ఉలవ*: చూ, సరటి. (చూ, ధాన్యము.)

తామ్రాక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, సాఁతుడు షలుఁగు; విణ. 2. ఎఱ్ఱని కన్నులు గలది.

తామ్రార్ధము, సం. వి అ. న. కంచు; చూ, లోహము. 1.

తామ్రిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. గురివెంద*: చూ, శ్వేతపాకి.

తాయము, దే. వి. తినఁదగిన మఱుఁగువస్తువు. తాయిల్లము.

తాయి, వై. వి = దాయి-త్రాయస్త్రీ. తల్లి. చూ, మాత. 1.

తాయిత, ద్వ. వి (రూ-తాయిత్తు-తాయెత - తాయెతు - తాయెత్తు - తాయెదు-తావీజు) 1. జుబ్బ, కేయూరము: చూ, భూషణము-2; 2. తల్లి బిడ్డలకుఁగట్టు రక్షాబంధనము; చూ, రక్ష. 2.

తాయెత్తు, —పై.—

తాయిల్లము. వా. వి; చూ, రూ తాయము. (గోదావరీమండలమున వాడుక.) (ఏమన్నా అనుపదమువంటిది.)

తాయెత, ద్వ. వి: చూ, రూ-తాయిత.

తాయెతు, —పై.—

తాయెత్తు, ద్వ వి. (తాయి + ఎత్తు)—పై.—

తాయెదు, —పై.—

తార, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బృహస్పతిభార్య: చూ, భార్య; 2. వాలిభార్య, సుగ్రీవునిభార్య (అని కొందఱు), చూ, భార్య; 3. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; 4. ఓంకారము: చూ, ప్రణవము; (చూ, ఓమ్,; అం. 5. చూ, కన్యకలు; దే. వి. (1) సుషిర వాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

తారకమంత్రము, అం. శ్రీరామమంత్రము: చూ, మంత్రము. 1.

తారకజిత్తు, సం. వి. ద్. పుం. కుమారస్వామి; చూ, స్కందుఁడు.

తారకము, సం. వి ఆ. స్త్రీ. అ. న. 1. కంటినల్లగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 2. రిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1; అ. న. 3 కన్ను: చూ, లోచనము; అం. 4: చూ, ఆకాశములు.

తారకాణ, దే. వి. (రూ-తారకాణము-తారుకాణము-తార్కాణ-తార్కాణము) మూదల-రూ-మూదలిక. దృష్టాంతము: చూ, రుజువు.

తారకాణము, —పై.—

తారకాణించు, దే. స. క్రి. రూ-తార్కాణించు, దృష్టాంతపఱచు-సా. 2, ఆ. 279; చూ, రుజువుపఱచు.

తారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సరంగు; 2. తారకుఁడను రక్కసుఁడు; (తారకాసురుఁడు): చూ, రాక్షసుఁడు. 1. విణ. 3. దాఁటించువాఁడు.

తారణ, అం. 1. చూ, సంవత్సరములు; సం. విణ. 2. తరింపఁజేయునది.

తారటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పడవ: చూ, పోడము.

తారణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తారటి.

తారతమ్యము, సం. వి. అ. న. తరతమభావము, న్యూనాధిక్యము: చూ, వాసి. 4.

తారపీఁట, ద్వ. వి. ఎద్దు వెన్నుపైవేయుపీఁట: రూ-తారాపీఁట: చూ, పీఁట.

తారమంద్ర ప్రసన్నము, అం. అలంకారములు ఏడిఁటిలో నొకటి: చూ, అలంకారము. 3.

తారమంద్రము, అం. చూ, షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు.

తారమాక్షికము, సం. వి. అ. పుం. తైలవర్ణముగల తేనె: చూ, మధువు. 5.

తారము, సం. వి. అ. న. 1. వెండి: చూ, లోహము. 1. 2. కనుగ్రుడ్డు; చూ, లోచనము; 3. రిక్క: చూ, నక్షత్రము; 1; పుం. 4. పులుగడిగిన ముత్యము: చూ, రత్నము. 1; 5. ముత్తెము పులుగడుగుట; విణ. 6. తలలోనుంచి పలుకం బడిన గొప్పమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; దే వి. (1) నాలుగు కాసులనాణెము: చూ, దమ్మము; (2) మౌక్తిక విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

తారలు, అం. 1. జన్మాది.—జన్మము, సంపత్తు, విపత్తు, క్షేమము, ప్రత్యక్కు, సాధనము, నైధనము, మిత్రము, పరమమైత్రి (9); 2. పురుషలక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు = నల్లగ్రుడ్లు.—తేనెవలెను తేనెటీఁగవలెను పచ్చనైయున్న శుభకరము); చూ, లక్షణాంగములు; 3. స్త్రీ లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు = నల్లగుడ్లు—నల్లనైన భాగ్యవతి యగు:) చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 4. (చూ, అంగిమ. 9.): చూ, నాట్యోపయోగాంగములు.

తారసము, దే. వి 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; 2. తలపాటు. జై. 5, ఆ. 415: చూ, యత్నము; విణ. 3. సమీపించినది. స్వా 5, ఆ. 81: చూ, సమీపము. 1.

తారసించు, దే అ. క్రి 1. రూ-తారసిలు-తారసిల్లు-తారు: చూ, సమీపించు; 2: చూ, వ్యాపించు.

తారసిలు, —పై— (సమీపించుటకు.—కళా. 8, ఆ. 91; వ్యాపించుటకు.—ఉ. రా. 1, ఆ. 127.)

తారసిల్లు, —పై—

తారస్థాయి, అం: చూ, ఉచ్చతమము

తారాక్రియలు, అం. లేపనము, చలనము, పాతము, భ్రమణము, ప్రవేశనము, నివర్తనము, నిష్క్రామము, సముద్వృత్తము, ప్రాకృతము, (9).

తారాజువ్వ, వా. వి: చూ, బాణసంచు.

తారాడు, దే. అ క్రి. 1. (తారి + ఆడు): చూ, తిరుగులాడు; 2: చూ, జీరాడు.

తారాపథము, సం. వి. అ పుం ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1.

తారాపీఁట, ద్వ. వి: చూ, రూ-తావిపీఁట.

తారి, వై. వి ఆటాడించెడు సూత్రధారి: చూ, సూత్రధారుఁడు.

తారిణి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య.

తారీఖు, వా. వి: చూ, రోజు: చూ, దినము.

తారు, దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు. రాఘ. 1, ఆ. 19: చూ, సంచరించు; 2. పోవు: చూ, వెళ్లు. 3; 3. కదియు. స్వా 3, ఆ. 16: చూ, సమీపించు.

తారుకాణము, దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ.

తారుకొను, దే స. క్రి. రూ-తార్కొను. 1. కదియు: చూ, ప్రాపించు; ప్రే. 2. తాఱుకొలుపు.

తారుచు, దే ప్రే. రూ-తార్చు. కదియించు, తారఁజేయు.

తారుచువాఁడు, దే. వి. రూ-తార్చువాఁడు: చూ, దూతుఁడు.

తారుణి, అం. ఖండములు ౯ లో నొకటి: చూ, ఖండములు.

తారుణ్యము, సం. వి. అ. న. యౌవనము: చూ, వయస్సు.

తారుపు, దే. వి. రూ-తార్పు. 1. తార్చుట; 2. బరిణె. చూ, పాత్రము. 6.

తారుపుకత్తియ, ద్వ. వి: చూ, రూ-తావికత్తియ.

తారుపుకత్తె, ద్వ. వి —పై.—

తారుపుది, దే. వి.—పై.— (ఆ. పరా. సర. 66.)

తారుమారగు, దే. అ. క్రి. రూ-తాఱుమాఱగు ఆం. సం. మా. 66: చూ, వ్యత్యస్తమగు.

తారుమారు, దే. వి. రూ-తాఱుమాఱు: చూ, వ్యత్యయము.

తారేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అంగదుఁడు: చూ, వానరము; 2. బుధుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

తార్కాణ, దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ ప్రభా. 3, ఆ. 85.

తార్కాణము, —పై.—

తార్కాణించు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-తారకాణించు. ప్రభా. 4, ఆ. 115.

తార్కిక ప్రమాణములు, అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శాబ్దము. (4).

తార్కికుఁడు, సం. వి అ. పుం. తర్కశాస్త్రము తెలిసినవాఁడు: అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాని.

తార్కొను, చూ, రూ-తారుకొను (కదియు.—పంచ నా. 1, ఆ. 338; తార్కొలుపు.—భాగ. 3, స్కం. 927.)

తార్క్ష్యశైలము, సం. వి. అ. న. గరుడ పచ్చ రాళ్ళవలనఁ బుట్టినది: చూ, రసాంజనము.

తార్క్ష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూరుఁడు. చూ, సూరసూతుఁడు.

తార్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-తారుచు.

తార్చువాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-తారుచువాఁడు.

తార్పు, దే వి: చూ, రూ-తారుపు.

తార్పులాడు, దే. అ. క్రి. (తార్పులు + ఆడు) (పెంపుడు పొట్టేలు కోడి మొదలగునవి) జగడమాడు: చూ, పోటులాడు.

తార్పుకత్తియ, ద్వ. వి: చూ, రూ-తావికత్తియ.

తార్పుకత్తె, —పై.—

తార్యము, సం. విణ. తిరింపఁదగినది.

తాఱు, దే. అ. క్రి 1. అడఁగు. ఉ. హరి 3, ఆ. 5?: చూ, సుక్కు. 4; 2: చూ, మఱుఁగుపడు.

తాఱుమాఱు, దే. వి. క్రమము తప్పుట చూ, వ్యత్యాసము; విణ. 2 క్రమము తప్పినది: చూ, వ్యత్యస్తము.

తాఱుమాఱుపడు, ద్వ. అ. క్రి. (తాఱుమాఱు + పడు): చూ, వ్యత్యస్తమగు.

తాలకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తాటికల్లు: చూ, సుర. 2.

తాలతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాలకి.

తాలధ్వజుఁడు, సం. వి. అ పుం. 1. బలరాముఁడు. చూ, హలాయుధుఁడు; 2. భీష్ముఁడు; చూ, శాంతనవుఁడు.

తాలపర్ణి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. మురయనెడు గ్రంధ ద్రవ్యము*; చూ, రాజార్హము.

తాళభృత్తు, సం. వి. త. పుం. బలరాముఁడు: చూ, హలాయుధుఁడు

తాళమర్దలము, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక వాద్యము: చూ, వాద్యము. 2.

తాళము, చూ, రూ-తాళకము.

తాలవ్యములు, అం. 1. "ఇ ఈ చ ఛ జ ఝ ఞ య శ"; 2. ఇ ఈ ఎ ఏ ఐ గూడిన చజలు తాలవ్యంబులు.

తాలాంక, సం. వి అ స్త్రీ యమునానది: చూ, నది.

తాలాంకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

తాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యాలకి; దే. వి. (1) పుస్తె. పాండు. 4, ఆ. 144: చూ, మంగళసూత్రము (చూ, భూషణము. 2.)

తాలించు, దే. స. క్రి. కూరలు మొదలగునవి తిరుగఁబోయు: చియ్యఁబోయు.

తాలింపు, దే వి. 1. తిరుగఁబోఁత: చూ, పోతాళింపు; 2. తాలించినకూర. పాండు. 2, ఆ. 24: చూ, శాకము 5.

తాలిక, దే. వి. మెలిక: చూ, లంకె.

తాలిబొట్టు, ద్వ. వి 1. చూ, తాలి (1); 2. మంగళసూత్రపు బొట్టు, బొట్టు, మినుకు. చూ, భూషణము. 2.

తాలిమి, దే. వి. రూ-తాల్మి-తాళిక. 1. ఓరిమి; చూ, శాంతము. 1; 2. ధైర్యము. కళా. 7, ఆ. 206; చూ, స్థైర్యము. 1.

తాలిమికత్తియ, ద్వ. విశ. రూ-తాలిమికత్తె. క్షమావంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

తాలిమికత్తె, —పై—

తాలిమికాఁడు, దే. విశ: చూ, సహనుఁడు.

తాలీశవ, సం. వి. అ స్త్రీ. చూ, తాలి. 1, *.

తాలీసపత్రము, సం. వి. అ. న. 1. చూ, తాళిసపత్రి; 2; చూ, తాలి. 1,*.

తాలు, దే. వి. ఎన్నుతీసి యెండిపోయినపైరు, తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తాలుచు, దే స. క్రి. రూ-తాల్చు. 1. ధరించు: చూ, వహించు; 2. నూలు పిరిపెట్టు; 3. తిరికలు వేయు; 4. దారములోనగు వానిపేను; 5. పిండిలోనగువానిని, మెతికలులోనగు వానిని చేతితో తట్టియెత్తు.

తాలుపు, దే. వి. ధరించుట, రూ-తాల్పు చూ, పెట్టుకొనుట.

తాలుమూలము, సం. వి. అ. న: చూ, అంకిలి. 1.

తాలువు, సం. వి. ఉ. న. = దాలువ-దవడ-దవుడ-దౌడ; చూ, వెంవి.

తాలువులు, అం. 1. పురుష లక్షణాంగములు 18 లో నొకటి. (తాలువులు = పెలవులు.— పద్మదళసమమైన రాజగును. రక్తవర్ణములైన ధనభోక్తయగును. నీలవర్ణములైన దరిద్రుఁడగును): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీ లక్షణాంగములు 38 లో నొకటి. (తాలువులు = పెలవులు — ఎఱ్ఱగనున్న శుభవతియు అదృష్టవతియు నగును. తెల్లనైన దాసియగును. నల్లనైన దరిద్రురాలును, దుఃఖవంతురాలును అగును.): చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు.

తాలూకా, వా. వి. పరగణా. జిల్లాలో నొకభాగము. "కాకినాడ తాలూకా" "రాజమహేంద్రివరము తాలూకా."

తాలూకు, వా వి. యొక్క; విశ. చెందినది; సంబంధించినది. "నాతాలూకు ఆస్తి."

తాల్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-తాలుచు; (దారములోనగు వాని పేనుటకు.— ఉ, హరి. 5, ఆ 131.)

తాల్పు, దే. వి. చూ, రూ-తాలుపు.

తాల్మి, దే. వి: చూ, రూ. తాలిమి.

తావకాళ్ళు, దే. వి. బ. (తావలము + కాళ్ళు) ఏతమెత్తువాఁడు కాళ్ళుచాఁచుకొనుటకు అమర్చిన పట్టెలు రూ-తావకోళ్ళు.

తావకీనము, సం. విశ నీది, త్వదీయము.

తావకోళ్ళు, దే. వి. బ; చూ. రూ-తావకాళ్లు

తావడము, దే. వి. 1. రూ-తావళము. రుద్రాక్షలులోనగునవి గ్రుచ్చిన హారము. నై. 8, ఆ 170; చూ, భూషణము. 2; 2. కందకము: చూ, బంతి. 3.

తావత్, సం. అవ్య. 1. అంతయు; చూ, యావత్తు; 2: అందాఁక, అందనుక; 3. అంతమాత్రము; 4. ప్రశంసనార్థకము: చూ, నేబాసు; 5. పున్నమ అమవసలు.

తావరము, వై. విశ. = స్థావర. స్థిరమైనది, స్థిరమైయుండునది.

తావలము, దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2 ఆవాసము భార. అర. 5, ఆ. 47; చూ, ప్రాపు; 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

తావళము, దే వి: చూ, రూ-తావడము.

తావారము, దే. వి: చూ, రూ-తాణ్వారము.

తావి, దే. వి. 1, పరిమళము: చూ, వాసన. 1; 2. కమల ధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తావిగట్టు, ద్వ. వి. మలయపర్వతము: చూ, పర్వతము.

తావిగుబ్బలి, —పై.—

తావితోఁ బెనఁచినది, ద్వ. విశ. వంటచేయఁబడినది. పొనటినది, పొటిరనది: చూ, సంస్కృతము. 6.

తావినూనె, దే. వి. తావిగలనూనె, అత్తరు. చూ, ప్రబోధనము.

తావిమోపరి, దే. వి గంధవహుఁడను గాలి: చూ, వాయువు.

తావిపిలుకాఁడు, దే. వి చూ, మన్మథుఁడు.

తావీజు, వా. వి: చూ, రూ-తాయిత. 1—2.

తావు, వై. వి. = స్థానమ్. రూ-టావు 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; వా. వి. 3. ఒకబందు కాగితము: రూ-టావు-తావు; 4: చూ, వటపత్రము.

తావుకొను, దే. అ. క్రి. నెలకొను: చూ, స్థిరపడు.

తావేజు, వా. వి: చూ, రూ-తావీజు.

తావేలు, వా. వి. తహవ్వేలు: రుజువు; ఆరా.

తాసికీలు, వా. వి బ. కొండెములు.

తాసీలు, —పై.—

తాసీలుదారు, వా. వి: చూ, రూ-తహశ్శీలుదారు.

తాహతు, వా. వి. గొప్ప, మరియాద

తాళ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. తాటిచెట్టు: చూ, తాడి. 1.

తాళకము, సం. వి. అ. న. 1. పర్వతధాతు విశేషము; 2: చూ, హరిదళము; 3. తొగరిమన్ను: చూ, సురాష్ట్రిజము. 2; 4. చిన్నబీగము: చూ, బీగము.

తాళకళలు, అం. చంచత్పుటము-రూ- చాచత్పుటము - షట్పితాపుత్రిక, సంపద్వేష్టము, ఉద్ఘట్టము. (5); (చూ, తాళము. 2.)

తాళక్రియలు, అం. మార్గక్రియలు, దేశ్యక్రియలు. (2).

తాళగించు, వై. అ. క్రి. తాళమువేయు లక్ష్మి. 2, ఆ. 82: చూ, తాళించు. 1 2

తాళగిరి, వై. వి తాళమువేయువాఁడు: చూ, సీకారి

తాళజాతులు, అం. చతురశ్రము, త్రిశ్రము, మిశ్రము, ఖండము, సంకీర్ణము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళపత్రము, సం. వి. అ. న. 1: ఆకు, కమ్మ, తాటాకు; 2. చెవ్వాకు. చూ, భూషణము. 2.

తాళప్రాణములు, అం. గాంధర్వ వేదమునందలి తాళాధ్యాయము నందున్నవి 10.— కాలప్రాణములు 12, మార్గప్రాణములు (తాళమార్గములు) 6, నిశ్శబ్దక్రియలు 4 + దేశీయక్రియలు 4 = 8, అంగప్రాణములు 6, గ్రహప్రాణములు 4, జాతిక్రియలు 5, ముఖ్యకళాప్రాణములు 5 + జన్యతాళములు 96 = 101, లయప్రాణములు 3, యతిప్రాణములు 6, ప్రస్తారప్రత్యయ ప్రాణములు 19. మొత్తము 170. మఱియు సూడకములు (సూళాదిసప్తతాళములు) 7, వాద్యములు 4, తతవాద్యములు 20, అనద్ధవాద్యములు 18, సుషిరవాద్యములు 10, ఘనవాద్యములు 6, పంచమహావాద్యములు 5. మొత్తము 63. (చూ, స్వరము. 2.)

తాళమార్గములు, అం. (మార్గప్రాణములు) దక్షిణము, వార్తికము, చిత్రము, చిత్రతరము, చిత్రతమము 6. అతిచిత్రము, 7. (అతిచిత్రతమము.)

తాళము, సం. వి. అ. న. రూ-తాలము. 1: చూ, బీగము. (పుం. అని కొందఱు); పుం. 2. పాడునపుడు చేతులతో చఱచెడు చఱపు. తద్విశేషములు ౧.— తాళప్రాణకళాభేదములు — (సం.—ప.) అంగము, అద్వితీయకము, అప్రతితాళము, అవిజ్ఞేయము, ఉత్తరక్రీడ, ఉద్ఘట్టము, ఉద్దీక్షణము, ఉద్దీర్ణము, ఏకతాళము, కరుణాఖ్యము, కల-రూ-కళ, కాష్ఠ, కుడుక్కకము, కృష్ణ, క్రియ, క్రీడము, ఖండము, గరుడతాలము, తాళప్రతీయకము మొ (చూ, స్వరము. 2.) ౨ తాళమానాష్టలవకాలము. (సం. ప.)— కాష్ఠ; ౩. తాళప్రాణక్రియాభేదము. (సం. ప.)— ఆవాపము; ౪. తాళప్రాణ జాతివిశేషము — (సం. ప.)—ఖండము; ౫ ఎనిమిది యక్షరములకాలము. — (సం. ప.)— ఆదితాళము; ౬. నృత్తగీతాదులకాలము,—: చూ, ఘనము. 1; 2. లఘ్వక్షరముయొక్క చతుర్థభాగోచ్చారణము చేయునంతటికాలము.— త్రుటి. (మిగత విశేషాంశము లకు 'స్వరము. 2.' ౧౪౧–(౨) చూడుము.) 3. = తాడి. రూ-తాడము. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము; 4. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2; 5. తాళమువేసెడు కంచువాద్యము: చూ, వీణె; 6. లొడితెడుకంటె హెచ్చు; 7. యక్షధూపము: చూ, సర్జరసము; 8. చూ, హరిదళము; 9 విల్లు: చూ, బాణము. 1; 10. అఱచెయ్యి: చూ, హస్తము; అం. 11. చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు; 12: చూ, ఘనవాద్యములు; 13: చూ, ప్రణవనాదములు; ౧౪ అక్షరకాలము:— అట, ఆట, అటతాళము, అడతాళము (చూ, సూడకములు.) దే. వి. (1) మల్లబంధవిశేషము. భార. విరా. 2, ఆ. 18: చూ, మల్లశాస్త్రము; వై. వి. (2) = తాల. తలుపు లోనగు వానికి వేసెడు తాళము: (చూ, తాళము. 1.) చూ, బీగము.

తాళముచెవి, వా. వి తాళమువేయుటకును తీయుటకును తగిన పొడవగు పనిముట్టు: చూ, బీగము.

తాళములు, అం. ధ్రువము, మఠ్యము (మత్యము), రూపకము, త్రిపుట, జంపె, అట, ఏకము (7): (చూ, తాళము. 2.)

తాళమూలిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. నేలతాడు*. చూ, శిలీంధ్రకము.

తాళవర్జితము, అం. చూ, గాయకదోషములు.

తాళవృంతము, సం. వి. అ. న: చూ, విసనకఱ్ఱ

తాళప్రతీయకము, సం. వి. అ. పుం. తాళప్రాణకళాభేదము: చూ, తాళము. 2.

తాళసపత్రము, సం. వి. అ. న. =; చూ, తాళిసపత్రిరి.

తాళాంగములు (అంగప్రాణములు), అం. అనుద్రుతము (విరామము), ద్రుతము, లఘువు. గురువు, ప్లుతము, కాకపాదము. (6).

తాళారోహణన్యాయము, న్యా తాటిచెట్టెక్కువాని నెంతదనుక నెగఁద్రోయు పరసకీతి.

తాళాధ్యాయము, వా. 1. శివశక్తుల సామరస్యాత్మక రూపమే తాళము. మఱియు ఘాతజధ్వనులతో తన్మధ్యస్థము లయిన విరామకాలములతోనయిన నృత్యగీతవాద్యకాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము, దీనిని గుఱించి తెలుపునది తాళాధ్యాయము; వా, 2. కొట్టుట, తన్నుట. "నీకు పారము రానున్నచో తాళాధ్యాయము తప్పదు."

తాళాలు, వా. వి. బ: చూ, కిన్నెర. ఆం. భా. ద్వి 207. (తాళములు).

తాళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = తాడి*: చూ, శ్రీతాళము; దే. వి. రూ-తాళీ. (1) పతకము, హారము నడుమనుండెడు రత్నపు బిల్ల: చూ, భూషణము. 2; (2) రూ-తావడము-తావళము, ఒకానొక హారము. ఉ, రా. 5, ఆ. 305: చూ, భూషణము.2.

తాళించు, దే. స. క్రి. 1. జూదమాడునపుడు క్రింద వేయుటకై పాచికలను చేతనుంచుకొని యిటు నటు త్రిప్పు. ఉ. హరి, 3, ఆ. 64; వై. అ. క్రి 2. తాళమువేయు. లక్ష్మి. 2, ఆ. 82: తాళగించు, దరువువేయు.

తాళిక, దే. వి. 1. ఓపు: చూ, శాంతము. 1; విణ. 2. చాలినది: చూ, శాంతము. 3.

తాళికయగు, దే. అ. క్రి. తాళు: ఆఁగు.

తాళితాఁకు, దే. అ. క్రి. మూర్ఛిల్లు. సాంబ. మా, 42: చూ, సొమ్మసిల్లు.

తాళిసపత్త్రిరి, వై. వి. = తాళిసపత్రి. (సం. ప.)— తాళీసపత్రము-రూ-తాళసపత్రము.

తాళిసము, అం. ఒకానొక భస్మము: చూ, భస్మములు.

తాళీ, దే. వి: చూ, రూ-తాళి (1) (2). (హారవిశేషము నకు.— అచ్చ. సుం, కాం. 34.)

తాళికుఁడు, దే. విణ. కార్యకర్త: చూ, వ్యవహర్త. 2.

తాళు, దే. అ. క్రి. 1. తాళియగు: చూ, శాంతించు; 2: చూ, సహించు; 3. ఆత్రపడక విచారించు: రూ-తాళుకొను, నిదానించు, నిబ్బరించు.

తాళుకొను, —పై.—

తాళ్ళపాము, వా వి, 1. ఒకానొక బాలక్రీడ: చూ, బాలక్రీడ; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. (ఇట్లు తాడిల్లిపాము.)

తాళ్వారము, దే వి. రూ-తావారము. స్తంభముల మీఁదికి దించిన సోవా: చూ, సదనము. 1.

తి

తి, వా. వ్యాకరణంబున—1. ఆట్టుమొదలగు శబ్దంబుల తివర్ణంబంతాగమంబును రేఫంబున కొక్కటికి లోపంబునగు; 2. విభక్తి పరంబగునపుడు గోయిప్రభృతుల తుదియక్షరంబు తివర్ణంబగు; 3. టి-తివర్ణంబులు పరంబులగునపు డుత్వంబున కిత్వంబగు; 4. టి వర్ణంబు పరంబగునపుడు క్రిందు-మీఁదు-ముందు పువర్ణంబుల యుత్వంబున కత్వంబగు; 5. ఔపవిభక్తికముల తృతీయాసప్తములకత్వంబాదేశంబు బహుళంబుగానగు. (4—5 అర్థంబుల యంశంబులు 'తి'కి సంబంధించినవిగాన నిట వివరింపఁబడియె.)

తిఁట, దే. వి. తినుట: చూ, సాపాటు.

తిండి, దే. వి. 1. భోజనము: చూ, సాపాటు; 2. ఆహారము. జై. 3, ఆ 34; చూ, సాదము. (1).

తిండికత్తియ, ద్వ. విణ. రూ-తిండికత్తె తిండిపోతు; చూ, స్త్రీ.

తిండికాఁడు, దే. విణ రూ-తిండీఁడు: చూ, భక్షకుఁడు.

తిండిపోతు, దే. విణ. 1: చూ, తిండికత్తియ; 2: చూ, తిండికాఁడు.

తిండీఁడు, దే. విణ; చూ, రూ-తిండికాఁడు.

తిందుకిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అగ్నిమేడి*.

తింతిణి, సం. వి. ఈ స్త్రీ చింత*: చూ, బహుపత్ర.

తింతిణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తింతిడము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, తింతిరి*; న. 2. చింతపండు: చూ, తింత్రిణీకము.

తింతిడి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1; చూ, తింతిరి*: 2. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4.

తింతిడిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తింతిరి*.

తింతిడీకము, సం. వి. అ. న: చూ, తింతిడము.

తింతిలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిరి*:

తింతిలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తింత్రిడీకము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-తంతిడీకము - తింత్రిణీకము.

తింత్రిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిరి*.

తింత్రిణీకము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-తింత్రిడీకము.

తింకదుము, సం. వి. అ. పుం.= చూ, తుమ్మికి-తుమికి.

తికమక, దే. వి. 1. కలఁత. పా. 1. ఆ 94. చూ, సంతాపము; 2. చూ, సంభ్రమము; 3 అంగములయొక్క అస్వాధీనత. భాగ. 6, స్కం. 388.

తికమకగొను, దే. అ. క్రి. (తికమక + కొను) 1; చూ, సంభ్రమించు. భాగ. 6, స్కం. 27; 2. అంగములయొక్క అస్వాధీనతను పొందు: తికమకలాడు.

తికమకలాడు, —పై.—

తికము, వై. వి. 1.= త్రిక. ముడ్డిపూస: చూ, రూ టి; వై. స. 2.= త్రిక. మూడు: చూ, మూఁడు.

తికోషము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తిమి 2.

తిక్క, దే. వి. రూ- త్రిక. 1 పిచ్చి: చూ, వెఱ్ఱి. 1; 2. పిచ్చివాఁడు; చూ, వెఱ్ఱివాఁడు; 3: చూ, పైత్తము. (చూ, ధాతువు.)

తిక్కగొను, దే. అ. క్రి. (తిక్క + కొను) పిచ్చెత్తు: చూ, వెఱ్ఱెత్తు

తిక్కటమిక్కట, దే. వి కలఁత: చూ, సంతాపము.

తిక్కటిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ. రూ తిక్కణిక.

తిక్కడి, దే. వి. నూలుపడికెడు చిప్పదురు: చూ, తర్కువు.

తిక్కణిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. చూ, మట్టిపగడము.

తిక్కన, ఆం. కవులు ముగ్గురిలో నొకఁడు: చూ, కవులు (ఇతని యి టిపేరు కొట్టరువువారట.) (గ్రామనామము ఇంటిపేరయ్యెనందురు.) చూ, కొట్టరువు-కొ ట్ర.

తిక్కశంకరయ్య, జా. పట్టు వీడని వాఁడు.

తిక్త, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కటుకరోహిణి* చూ, శకులాదని. 1.

తిక్తకర్కోటకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కందవల్లి*. చూ, వంధ్యాకర్కోటకి.

తిక్తగుంబ, సం. వి ఆ స్త్రీ. కానుగ *: చూ, శాదఘ్నము.

తిక్తబీజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ పెద్దచేదు అనుగు*: చూ, సొఱ

తిక్తము, సం. వి. అ. న. 1. చేఁతిపొట్ల*: చూ, పొట్ల; పుం. 2; కసరు, చేఁదు.(సం. వ.)—కటువు; విణ. 3. సుగంధముగలది, కషాయము, సురభి: చూ, వాసన; 4. చేఁదైనది.

తిక్తవారము, సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మెదల మైధునము; చూ, సంయోగము; 2. పిశాచము పట్టిన మనస్సు: చూ, హృదయము. 2.

తిక్తశాకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉలిమిరి*; చూ, శ్వేతపుష్పము; 2. చంద్ర *: చూ, వెలిచంద్ర.

తిక్తాలాబువు, సం. వి. ఉ. పుం. చేఁతిసొఱ*: చూ, సొఱ.

తిగ, వై. స.= త్రికమ్. రూ-తివ-తీ. "తే-ఉన్నవాఁడీశ్వరుఁడే తిగ-కన్ను లేని, శంభుఁడఘ చును." (చంద్రాలోకము. 15.); చూ, మూఁడు.

తిగకంటి, ద్వ. వి. (తిగ + కన్ను) ముక్కంటి. అచ్చ. అ. కాం. 13: చూ, శివుఁడు. 1.

తిగకాళ్ళదేవర, ద్వ. వి. నిప్పు: సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1,

తిగప్రోలుదాయ, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. (ఇట్లు తిగప్రోలువేఁటకాఁడు.)

తిగవంచ. ద్వ. స. రూ-తీవంచ: చూ, నాలుగు.

తిగియు, దే. స. క్రి. రూ-తివియు. ఆకర్షించు: చూ, రెమ్ము.

తిగుచు, దే. స. క్రి. రూ-తివుచు.

తిగుచువాఁడు, ద్వ. వి: ఈడ్చువాఁడు. (సం. వ.)— కర్షకుఁడు. రూ-కార్షకుఁడు.

తిగ్మము, సం.వి. అ. న. 1. వెట్ట: చూ, వేఁడిమి; విణ. 2. వేఁడిమికలది: చూ, వేఁడిమి.

తిట్ట, దే. వి. గుట్ట. భార.ద్రోణ. 5, ఆ. 193; భార. విరా. 5, ఆ. 154: చూ, రాశి. 1.

తిట్టాట, దే. వి: చూ, శాపము. 1.

తిట్టాడు, దే. స. క్రి. (తిట్టు+ఆడు) తిట్టు: చూ, శపించు.

తిట్టు, దే. వి. 1: చూ, తిట్టాట. పాండు. 5, ఆ, 270; 2. అపదూఱు: భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 331: చూ, నెగ్గింపు; స. క్రి. 3: చూ, తిట్టాడు. కళా. 4, ఆ. 19; 4. దూఱు: చూ, నెగ్గించు.

తిట్టువడు, ద్వ. అ. క్రి. (తిట్టు+వడు): చూ, వీటిబోవు.

తిట్టువాటు, ద్వ. వి: చూ, తిట్టు. 2.

తిడిమ్మి, దే. వి. 1. రథము పాఱునప్పటి మ్రోతయం దగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. రథము పాఱునప్పటి మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

తిణింగిణి,అం. విన్నాణములు 32 లో నొకటి:చూ,విన్నాణములు.

తిణిఁగి, అం.—పై.—(ఇట్లు సింగిణి.)

తితఉవు, సం. వి. ఉ. పుం, న. రూ-తీతఉవు. చాలని. (తె. ప) .—జల్లి-జల్లెడ.

తితిక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 2; అం. 2: చూ, శమాదులు.

తితిక్షువు, సం. విణ. ఉ: చూ, సహనుఁడు.

తిత్తి, వై. వి. = భస్త్రి. 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్త్ర; 2. మృగములతోలు. స్వా. 4, ఆ. 60: చూ, బెరడు. 1; 3. ఒలిచి సుతిపోయుట కేర్పరచినతోలు: చూ, బెరడు. 1; 4: చూ, తత్తెర; 5. కత్తులతిత్తి: చూ, హడపము. 2;6. వక్కాకుల తిత్తి: చూ, హడపము. 2; 7. అసిమి: చూ, సంచి.

తిత్తికాఁడు, వై. విణ: చూ, సుతికాఁడు.

తిత్తిరి, సం. వి. ఇ. పుం. =: చూ, తీతువు.

తిథి, సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1. = తేది. పాడ్యమి లోనగునది. (శుక్లపక్షము మొదటనుండి క్రమముగా ఐదేసి తిథులు నంద, భద్ర, జయ, రిక్త, పూర్ణ యను నామములు కలవి యగును.): చూ, తిథులు; 2. ఆబ్దికము, శ్రాద్ధదినము: చూ, సాంవత్సరికము; అం. 3: చూ, పంచాంగములు: (చూ, అంగము. 9); 4: చూ, దినాంగములు; 5. తద్వి.—మూఁడువారములు కూడినతిథికి.- అవమము, త్రిద్యుస్పృక్కు: (చూ, దినము.)

తిథిప్రణీ, సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తిథులకు అధిపతులు, అం. పాడ్యమికి-అగ్ని, వి-బ్రహ్మ, త-పార్వతి, చ-విఘ్నేశ్వరుఁడు, పం-ఆదిశేషుడు, ష-కుమారస్వామి, స-సూర్యుఁడు- అ-శివుఁడు, న-అష్టవసువులు, ద-దిగ్గజములు, ఏ-యముఁడు, ద్వా- విష్ణువు, త్రి-మన్మథుఁడు, చతు-కలిపురుషుఁడు, పౌ- చంద్రుఁడు, అమా-పితృదేవతలు: (చూ, తిథి.)

తినాసము, వై. వి. = తినిశము. నెమ్మి*: చూ, స్యందనము:

తినిపించు, దే. స. క్రి. తినునట్లుచేయు.

తినిపించువాఁడు, దే. వి: చూ, ఆశయిత.

తినిశము, సం. వి. అ. పుం. =: చూ, తినాసము.

తిను, దే. స. క్రి: చూ, సాపడు.

తినుకు, దే. వి. 1. ముక్కిముక్కి విష్ఠించుట: చూ, యాతన; అ. క్రి. 2. ముక్కిముక్కి విష్ఠించు: చూ, విష్ఠించు.

తినుట, దే. వి. తినఁబడుట: చూ, భుక్తము. 1.

తినువాఁడు, దే. వి. కుడుపరి: చూ, మ్రింగువాఁడు.

తిన్న, దే. విణ. 1. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము;2. యుక్తము. పాండు. 2, ఆ. 121: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మ. నిమ్మళము: చూ, స్వస్థము; 4. సూటి, ఋజువు (అనియు): చూ, లక్ష్యము.1;5. సౌమ్యము. భార. సౌ. 1, ఆ. 80. సవరణ-రూ-సవరణము: (చూ, సౌమ్యము.)

తిన్నఁగా, దే. దర్: చూ, ఒయ్య. 1.

తిన్నఁదనముగలవాఁడు, దే. వి: చూ, సరళుఁడు.

తిన్నన, దే. వి. 1. మనోజ్ఞత. ఆం, భా. తృ. 14: చూ, హృద్యము; 2. యుక్తత: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మన, స్వస్థత: చూ, స్వస్థము; 4. మయివడి-రూ-మెయివడి-మైవడి; చూ, సౌమ్యత; 5. ఋజుభావము. పాండు. 3, ఆ. 94: చూ, హృద్యము.

తిన్నియ, దే. వి. రూ-తిన్నె-తినియ-తినె. అచ్చ. ఆ, కాం. 10: చూ, వేదిక.

తిన్నె, 1.—పై.—; 2. గవనివాకిట వాటముగ నేర్పఱచిన మట్టిదిబ్బ, హస్తినఖము: దిబ్బ.

తిపరతాండము, వా. వి. మనస్సునకు కుదురుపాటు లేకుండఁజేయుట. ("తిపరతాండము పెసరపప్పు.")

తిపిరి, వా. వి: చూ, సొఱకాయ.

తిపిరికిన్నెర, వా. వి. సొఱకాయచే రచించిన వాద్యము: చూ, వీణ.

తిపురుకట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

తిప్ప, వై. వి. = ద్వీప. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. చిన్న కొండ: చూ, పర్వతము; 3. ఉద్ధ. వసు. 1, ఆ. 137: చూ, రాశి. 1.

తిప్పకాయ. దే. విణ. ఆకతాయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. (ఇట్లు దిప్పకాయ.)

తిప్పతీఁగ, దే. వి. రూ-తిప్పతీఁగె*: చూ, సోమవల్లి (దీని నుండి తిప్పసత్తు తీయుదురు. ఇది జ్వరములమీఁద పని చేయును.)

తిప్పత్రిమ్మరి, ద్వ. వి. 1. కోఁతి. అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 28: చూ, వానరము; 2. కొండచిలువ: చూ, సర్పము.

తిప్పతెల్లు, ద్వ. వి. ఇక్షుకము*: చూ, బాణ.

తిబిరి, దే. వి. 1. మాఱుపాటు: చూ, వ్యత్యయము; విణ. 2. అల్పము: చూ, స్వల్పము; వా. వి. 3. లెక్కలలోని పొరపాటు. (తేడా.)

తబ్బి, దే. వి. ముందటికి కుట్టు పోనిచ్చుచు వెనుకకు మరలించి మరలించి కుట్టెడు గట్టికుట్టు: చూ, స్యూతి. 1.

తిమి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నూఱుయోజనముల పొడవుగల చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మున్నీరు: చూ, సముద్రము. 1. [మత్స్యము. 1.

తిమింగిలము, సం. వి. అ. పుం. తిమిని మ్రింగెడుచేఁప: చూ,

తిమిటము, సం. వి అ. పుం. నాటామ్రమను ఫలవిశేషము: నాటామ్రము, నేటుపు.

తిమితము, సం. విశ. 1. తడిసినది: చూ, వోదము. వా. వై. వి. (1) = స్తిమితము. నెమ్మది.

తిమిరము, సం. వి. అ. న. 1. రూ-తీమిరము. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కంటి తెవులు: చూ, బిడాలము. 2; 3. = తిమిరి. రూ-తిమ్మిరము: చూ, తిమ్మిరి

తిమిరి, వై. వి = తిమ్మిర: చూ, రూ-తిమ్మిరి. (దేశ్యమని శ. ర.)

తిమిఁమీను, ద్వ వి ఒకరకపుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిమీతిమింగిలము, జా. తిమినిమ్రింగిన చేఁపను మ్రింగెడు పెద్దచేఁప (గుడిని గుడిలోని లింగమును మ్రింగెడి యూహ గల వానియందు వాడెదరు.)

తిమురు, వై. వి. = తిమ్మిర. 1: చూ, రూ. తిమ్మిరి. (దేశ్యమని శ. ర); దే. వి. 2. గర్వము: చూ, హంకారము; అ. క్రి. 3: చూ, సంభ్రమించు; 4: చూ, విజృంభించు; 5. ఒళ్లు విఱుచు; 6. గర్వించు: చూ, హంకరించు.

తిముకుకొను, దే. అ. క్రి ఆగ్రహముతో పెనఁగులాడి వదలించుకొను.

తిముకుపట్లు, దే. అ. క్రి కొఱుకుపాటు.

తిమ్మ, దే. విశ: చూ, తిన్న. 3

తిమ్మఁడు. దే వి. (తిరుమల + ఁడు) కోఁతి: చూ, వానరము.

తిమ్మతియ్యము, దే. వి. (తిమ్మ + తియ్యము) రత్యతృప్తి: చూ, సంయోగము.

తిమ్మన, దే వి. 1. స్వస్థత: చూ, స్వస్థము; 2. మంజులము. ఆం. సం. మాన. 52: చూ, హృద్యము; 2. ఒకానొకకవి "ముక్కుతిమ్మనార్య ముద్దుపలుకు." పాం. పీఠిక.

తిమ్మనము, వై. వి. = తేమనమ్. చల్లపులుసు: చూ, మజ్జిగ.

తిమ్మిని బ్రహ్మిని బ్రహ్మిని తిమ్మినిఁజేయువాఁడు, జా. తలలు తీసి తలలు పెట్టు (మార్చు)వాఁడు.

తిమ్మప్ప, ద్వ. వి. వేంకటేశ్వరస్వామి రూ-తిమ్మప్పఁడు; చూ, వేలుపు.

తిమ్మప్పఁడు, ద్వ. వి. (తిరుమల + అప్పఁడు) —వై.— రా, వి. 1, అ. 26.

తిమ్మవడు, ద్వ. అ. క్రి (తిమ్మ + పడు) నేదదేఱు: చూ, రెక్కొను.

తిమ్మిరము, సం. వి. అ. న. = తిమురు: చూ, తిమ్మిరి.

తిమ్మిరి, వై. వి. = తిమ్మిర. స్పర్శము తెలియని రోగము.) (రూ-తిమిరి-తిమురు) (దేశ్యమని శ. ర.); చూ, బోమ.

తిమ్ము. వా. స. క్రి: చూ, దీవించు.

తియ్య, దే. విశ. కమ్మనిది. లక్ష్మీ. 1, ఆ 47. చూ, మధురము.

తియ్యఁబోఁడి, దే. వి. (తియ్య + బోఁడి) 1. చెఱకువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తియ్యకంద, మి. వి. కనరులేనికంద, చిరుగడము*; చూ, సూరణము.

తియ్యగూర, ద్వ. వి. (తియ్య + కూర) పులుసుచేరని కమ్మగూర. కాశీ, 7, అ. 186: చూ, వ్యంజకము, 1: (చూ, శాకము. 1.)

తియ్యఁదనము, దే. వి. కమ్మన; చూ, మధురము.

తియ్యదానిమ్మ, ద్వ. వి. తియ్యనివిత్తులుగల దానిమ్మ*: చూ, రక్తబీజకము.

తియ్యన, దే. వి: చూ, తియ్యఁదనము (విశేషణమగుచో "తియ్యని పలుకులు")

తియ్యనినోరఁ జేఁదుమేయుట, జా. మంచివాఁడై యుండియుఁ జెడ్డతనము చూపించుట. "నీయట్టి గట్టి దొరకు నుచితంబే తియ్యనినోరం జేఁదు మేయుట నాయంబుగావని." (ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము)

తియ్యనిమ్మ, దే. వి. కమ్మనిమ్మ*: చూ, శర్కరాంకము.

తియ్యమాను, దే వి చెఱకు, రూ-తీయమ్రాను. మధుతృణము*; చూ, రసాలము, 3.

తియ్యమామిడి, దే వి. ఎలమావి, సహకారము* చూ, మామిడి.

తియ్యము, దే. వి (రూ - తియ్య - తియ్యన - తీయ - తీయము.) 1. ప్రియవచనము. ఉ. హరి. 5, అ. 31. చూ, శబ్దము. 2; 2. ప్రేమము. భార. అర. 6, అ. 184: చూ, స్నేహము. 1; 3. మంజులము. ఆం, భా. తృ- 14: చూ, హృద్యము.

తియ్యమునగ, ద్వ. వి. ఎఱ్ఱమునగ*; చూ, శిగ్రువు. 1.

తియ్యమ్రాను, దే. వి: చూ, రూ-తియ్యమాను.

తియ్యవిలుకాఁడు, దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తిరగలి, దే. వి: చూ, రూ-తిరుగలి.

తిరపడు, వై. అ. క్రి. (తిరము + పడు): చూ, స్థిరపడు. ఉ. హరి. 3, ఆ 91.

తిరము, వై. విశ. = : చూ, స్థిరము. ఉ, హరి 4, అ. 162.

తిరశ్చీనము, సం. విశ. 1. అడ్డముగాఁబోవునది; అ , 2. చూ, గ్రీవాభేదములు.

తిరస్కరించు, సం. స. క్రి: చూ, భంగించు.

తిరస్కర, (రి) ణి. సం. వి ఈ స్త్రీ = తెర; చూ, వస్త్రము.

తిరస్కారము, సం. వి. అ. పుం. తెగడిక: చూ, వహేళనము.

తిరస్కృతము, సం. విశ. తెగడఁబడినది. చూ, వహేళనము.

తిరస్క్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తిరస్కారము.

తిరస్తు, ఆం. (రాష్ట్రిము) రాజ్యాంగములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, రాజ్యాంగములు.

తిరి, దే, వి. జిన. ఉ, రా. 3, అ. 106: చూ, వేనలి 1; 2. సుడి చూ, సుడి, 1.

తిరిక, దే. వి. మెలిక: చూ, లంకె.

తిరిగివచ్చు, దే. అ. క్రి. 1. ప్రదక్షిణమగు: చూ, వలగొను; స, క్రి. 2. పరివేష్టించు. ఉ. హరి. 2, అ. 168: చూ, వేష్టించు,

తిరితీపులాడు, దే అ. క్రి. (తిరితీపులు + ఆడు) పెనఁగులాడు: చూ, వెంటిగొను.

తిరిపగాఁడు, దే. వి. (తిరిపము + కాఁడు) (రూ-తిరిపరి-తిరిపె. తిరిపెగాఁడు) భిక్షుకుఁడు: చూ, యాచకుఁడు.

తిరిపగొట్టు, దే. విశ. విడువని బిచ్చగాఁడు, అవిరక్తభిక్షకుఁడు: చూ, యాచకుఁడు.

తిరిపము, దే. వి. బిచ్చము: చూ, యాచన.

తిరిపమెత్తికొను, దే. స. క్రి: చూ, యాచించు.

తిరిపరి, దే. విణ. (తిరిపము + అరి): చూ, తిరిపగాఁడు. కాశీ 7, ఆ. 52.
తిరిపె, —పై.—
తిరిపెగాఁడు, —పై.—
తిరిపెము, దే. వి: చూ, రూ-తిరిపము.
తిరియు, దే. స. క్రి. రూ-తిరుచు. భిక్షమెత్తు. భార. సౌ. 1, ఆ. 217; చూ, యాచించు.
తిరిర, దే వి. తిఱికి యను చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
తిరివడు, ద్వి. అ. క్రి. (తిరి + పడు) కలఁతపడు: చూ, సంక్షోభించు.
తిరివెట్టు, దే. స. క్రి. (తిరి + పెట్టు) కలఁతపఱచు: చూ, సంక్షోభించు.
తిరీటకము, సం. వి. అ. పుం. రూ-తిరీటము: చూ. లొద్దుగు*.
తిరీటము, 1.—పై.—; న. 2. కిరీటము: చూ, సీసకము. 1.
తిరు, వై విణ = శ్రీ శ్రీప్రదము, శుభకరమైనది; చూ, శుభము. 4. "తిరునామము, తిరుమేను" మొ (దేశ్యమని శ. ర.)
తిరుఁడు, వై. విణ. = స్థిరః: చూ, స్థిరుఁడు.
తిరుకాపు, ద్వి. వి. భగవంతునియొక్క అలంకారము: చూ, భూషణము. 2.
తిరుకొలను, వై. వి. రూ-తిరుకోణంబు. పుష్కరిణి; చూ, సరస్సు. 1. (దేశ్యమని శ ర.)
తిరుకోణంబు, వై. వి.—పై —
తిరుక్షౌరము, జా. ఏమియులేకుండఁజేయుట.
తిరుగఁబడు, ద్వి. అ. క్రి. (తిరుగన్ + పడు) 1. ఎదిరించు: చూ, ప్రతిఘటించు; 2. తిరుగు: చూ, అల్లాడు. 2; 3 మరలు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 61: చూ, వట్రిల్లు; 4. ఎదురెక్కు. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 69: చూ, పల్లటిల్లు; వా. 5 వీఁపుక్రిందగు, వెలకిలఁబడు: చూ, వెలికిలు. (స్వార్థమున పడు).
తిరుగఁబోఁత, దే. వి. రూ-తిఱుగఁబోఁత. తిరుగఁబోయుట, తాలింపు. రా, వి 2; ఆ 10: చూ, సాతాళింపు.
తిరుగఁబోయు, దే. స. క్రి. (తిరుగన్ + పోయు) తాలించు: చూ, సాతాళించు.
తిరుగడ, ద్వి. వి. (తిరుగు + గడ) మరపెట్టిన గొట్టము: చూ, మరచుట్టు.
తిరుగలి, దే వి. 1. (తిరుగు + కలు) పిండిలోనగునవి విసరెడు శిలాయంత్రము: రూ-తిరగలి-తిఱుగల్లు, జక్కి. (సం. ప).— ఘరట్టము, చక్రికాయంత్రము; వా. 2. బియ్యముపైనఁగల ఎఱ్ఱనిచారపోకుండునట్లు విసరెడు గఱుకులగళ్ళు గల వడ్ల తిరగలి. (ఈబియ్యము మరబియ్యముకంటె ఆరోగ్యప్రదము.); దే. వి. 3. (తిరుగు + కలి) భ్రమము: చూ, విహారము. 1.
తిరుగాడు, దే. అ. క్రి. (తిరుగు + ఆడు) తిరుగు. జై. 8, ఆ 125. చూ, సంచరించు.
తిరుగు, దే. వి 1. రూ-తిరుగుడు. తిరుగుట. పాండు. 4, ఆ. 278: చూ, విహారము. 1; 2. రూ-తిరుపు. అపజయము. అం, భా. ద్వి. 224: చూ, పరాజయము; అ. క్రి. రూ-తిరుపు; 3: చూ, సంచరించు. ఉ. హరి. 6, ఆ. 140; 4: చూ, పరిభ్రమించు; 5. వెనుకకు మరలు: చూ, వెనుదీయు. 1. 6; చూ, వట్రిల్లు. భాగ. 1, స్కం. 82; స. క్రి. రూ-తిరుపు, 7 పరివేష్టించు. పాండు. 4, ఆ. 275; నై. 2, ఆ 4: చూ, వేష్టించు.
తిరుగుఁబోతు, దే. విణ. (తిరుగు + పోతు) 1. తిరుగునట్టి స్వభావముగలవాఁడు; 2. తిరుగునట్టి స్వభావముగలది; చూ, స్త్రీ; 3. కులట; చూ, అఁకులాఁడి; 4. లంజెకాఁడు: చూ, విటుఁడు.
తిరుగుడు, దే. వి. రూ-తిఱుగుడు. 1. తిరుగుట: చూ, విహారము. 1; 2; చూ, సంభ్రమము; 3: చూ, వ్యత్యయము; 4. తిరుగుడునొక్కు: చూ, మ(అ)ర; 5. చక్రము: చూ, శకటము. 1: (చూ, చక్రము. 10.)
తిరుగుడుచీల, దే వి. రూ-తిఱుగుడుచీల. తిరుగుడు నొక్కులు గల చీల: చూ, మ(అ)ర,
తిరుగుడుత్రాడు, దే. వి. పశులను బట్టెడు సాధనము, త్రిప్పుడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.
తిరుగుడునొక్కు, దే. వి. (రూ-తిరుగుడు-తిఱుగుడు-తిఱుగుడునొక్కు); చూ, మ(అ)ర.
తిరుగుడుపడు, ద్వి. అ. క్రి: చూ, పరిభ్రమించు
తిరుగుడుపాటు, ద్వి. వి తిరుగుడుపడుట; నిర్వ 3, ఆ 2.
తిరుగుడుబిల్ల, దే. వి స్త్రీల శిరోభూషణము: చూ, భూషణము. 2.
తిరుగుడుబిల్లలు, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.
తిరుగుదల, దే. వి. మరలుట: చూ, మరఁబాటు.
తిరుగుమొగము, ద్వి. విణ 1. అభిముఖము. "వ్యాధి కొంచెము తిరుగుమొగము పట్టినది.": చూ, ముందఱ. 1: 2. విముఖము: చూ, సౌలయిక.
తిరుగులాడు, దే అ. క్రి; తారాడు.
తిరుగువాఱు, దే. స. క్రి. (తిఱుగు + పాఱు) పరివేష్టించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 247: చూ, వేష్టించు.
తిరుచిన్నము, ద్వి వి. సన్నగాళె. ఒకానొక వాద్యము: చూ, వీణె.
తిరుచు, దే. స. క్రి: చూ, తిరియు.
తిరుచూర్ణము, మి. వి. పసుపు బియ్యము చేర్చిచేసి వైష్ణవులు నొసటనుంచుకొనెడు పొడి: చూ, బొట్టు. 1.
తిరునామము, ద్వి వి. తిరుమణిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.
తిరునాళ్ళు, దే వి. రూ-తిరునాళ్ళు దేవోత్సవము: చూ, పండుగ. 2.
తిరువాళ్ళు, —పై.—
తిరుపీఱు, దే. వి. శైవులు నొసటనుంచుకొనెడు గోమయపిండభస్మము: చూ, భస్మము.
తిరుపగూడ, దే. వి (తిరు + గూడ) గూడ, వైష్ణవులు తిరుమణిపెట్టె మొదలైనవియుంచి చంకను దగిలించుకొనెడు తాటాకుల బుట్ట: చూ, సజ్జ. 1.
తిరుపతి, దే. వి. తిరుమల (చిత్తూరుమండలములోనిది) విష్ణుక్షేత్రము, వేంకటాచలము: చూ, పర్వతము.
తిరుపు, దే. వి. తిరుగుట: చూ, విహారము. 1.
తిరుపులుగట్టు, దే. అ. క్రి. (తిరుపులు + కట్టు): చూ, వ్యాపించు. పంచ. వేం. 4, ఆ. 147.

తిరుప్పాణియాళ్వారు, అం: చూ, ఆళ్వారులు.

తిరుమంగయాళ్వారు, అం.—పై.—

తిరుమజ్జనము, మి. వి. భగవంతుని యభిషేకము: చూ, స్నానము. 1.

తిరుమణి, వై. వి.=శ్రీమృత్. (తిరు+మన్ను) రూ-తిరుమన్ను. వైష్ణవులు నొసటనుంచుకొనెడు ధవళమృత్తిక: చూ, బొట్టు. 1. (ద్రావిడమని శ, ర.)

తిరుమణివడము, మి. వి. తామరపూసలదండ: చూ, భూషణము. 2.

తిరుమన్ను, వై. వి =: చూ, రూ-తిరుమణి.

తిరుమల, ద్వి. వి: చూ, తిరుపతి.

తిరుమాళిగ, ద్వి. వి. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

తిరుముడి, దే. వి. వైష్ణవుడు: చూ, బ్రాహ్మణుడు.

తిరుముషియాళ్వారు, అం: చూ, ఆళ్వారులు.

తరుపడికోల, దే. వి. దాసరివాని దీపస్తంభము: చూ, స్తంభము. 1.

తిరువరంగములు, దే వి. బ. శాలిధాన్యము; చూ, ధాన్యము.

తిరువరాధనము, మి వి. (తిరు+ఆరాధనము) (వైష్ణవుల భాషయందు) దేవతార్చన: చూ, సపర్య. (తిరుశబ్దము విశిష్టాద్వైతమతస్థుల భాషలోనిది.)

తిరువు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తిరుగు.

తిర్గు, —పై.—

తిరోధానము, సం. వి. అ. న. మఱుగుపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3.

తిరోభావము, సం. వి. అ. పుం. మఱుగుపడుట: చూ, వ్యవధానము. 3.

తిరోహితమగు, మి. అ. క్రి: చూ, మఱుగుపడు.

తిరోహితుడు, సం. విణ: మఱుగుపడినవాడు

తిర్యక్కరణబంధములు, అం. సముద్గతము, పరివర్తితము, సమాంగకము, అభిత్రికము, సంపుటము, వేణుకాఖ్యము, కుక్కుటము, మానితము. (8).

తిర్యక్కరణము, అం. (శుకవాణి ప్రక్కవాలుగ బవ్వళింప పురుషుడెదురుగ బవ్వళించికూడుట): చూ, బంధములు.

తిర్యక్కు, అం. 1. చూ, రతులు; 2. చూ, బాహ్యప్రచారములు

తిర్యక్కోశము, సం. వి. అ. పుం. ఉపస్థలోపల నడ్డముగు మొగ్గగలది, భగభేదము: చూ, భగము. 12.

తిర్యక్ఛేద, అం. చూ, కంఠక్రియలు.

తిర్యక్స్పర్శము, అం. చూ, స్పృషిసర్గములు.

తిర్యగము, అం. 1. చూ, చుంబనములు; 2. చూ, చుంబనములు.

తిర్లి, దే. వి. రూ-తిర్వళిక. దీపము: చూ, స్నేహాశము (తిరువరాదనసమయమున వెలిగించెడు దీపము.): చూ, తిరువరాధనము.

తిర్వళిక, —పై.—

తిలి, దే వి. 1. మెలి: చూ, లంకె; 2. కర్ణరంధ్రాదులలో త్రిప్పెడువర్తి: చూ, వత్తి.

తిలికి, దే. వి. తిరిరఅను చేప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిలిగొట్టు, దే. వి. (రూ-తిలిపగొట్టు-తిరిపగొట్టు-తిత్తిగొట్టు-తిత్తి-తిత్తె): చూ, యాచకుడు.

తిలిపగొట్టు, —పై.—

తిఱుగబోత, దే. వి. తాలింపు: చూ, సొతాళింపు.

తిఱుగల్లు, దే. వి: చూ, రూ-తిరుగలి. 1-2.

తిఱుగుడు, దే వి. 1: చూ, రూ-తిరుగుడు. 4; 2. భ్రమణము: చూ, విహారము. 1.

తిఱుగుడునొక్కు, దే. వి: చూ, రూ-తిరుగుడు. 4.

తిత్తి, దే. వి. 1: చూ, రూ-తిలిగొట్టు. అం, భా. ద్వి. 176; 2: చూ, కోశము; (చూ, వల. 1.)

తిత్తిగొట్టు, దే. విణ: చూ, రూ-తిలిగొట్టు.

తిత్తె, దే. వి.—పై.—

తిలకము, సం. వి. అ. న. 1. సౌవర్చలమనెడి యుప్పు: చూ, లవణము. 1; 2. కడుపులో కుడిప్రక్కనుండెడు ఎఱ్ఱని మాంసము. నీరుతిత్తి (అనికొందఱు): చూ, మాంసము; పుం. న. 3. నుదుటిముక్క: చూ, బొట్టు. 1; పుం. 4. నల్లగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 5: చూ, పుట్టుమచ్చ; 6 బొట్టుగు*: చూ, (దీనికి దోహదక్రియ వీక్షణము.): చూ, నువ్వులు; 7: చూ, బొట్ల*; విణ. 8: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 9: చూ, సంయుతహస్తములు.

తిలకాలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుట్టుమచ్చ.

తిలకించు, దే. స. క్రి. 1. చూచు: చూ, వీక్షించు; అ. క్రి. 2. ప్రకాశించు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 97: చూ, హాపణిల్లు; 3. ప్రసన్నతనొందు, తెలియు, తేఱు: చూ, వెలయు.

తిలఘాతకుడు, సం. వి. అ పుం. 1.=: చూ, తెలుకలవాడు; అం. 2. జాతులు 18 లో నొకడు: చూ, జాతులు.

తిలతండులన్యాయము, న్యా. నువ్వులును బియ్యమును గలిపినం గలియును, విడదీసిన విడును అనురీతి.

తిలతండులము, వా. 1. బాహ్యసంభోగాలింగన విశేషము: చూ, రతిబంధము; అం. 2: చూ, జాత స్మరాలింగనములు: (చూ, ఆలింగనములు.)

తిలపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ, న్. పుం. రక్తచందనము: చూ, వాసన.

తిలపింజము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తిలపేజము.

తిలపిష్టము, సం. వి. అ. న.=. చూ. తెలికపిండి.

తిలపుష్పనాసిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సుఖానుభవము గలిగెడు ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

తిలపేజము, సం. వి అ. పుం. పొల్లునువ్వులు: తిలపింజము: (చూ, నువ్వులు.)

తిలబీజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గురివెంద*: చూ, శ్వేతపాకి.

తిలభావి, సం. వి. న్. పుం. నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము.

తిలభావిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జాజి, మాలతి*: చూ, సుమనస్సు.

తిలమయూరము, సం. వి. అ. న. గురుంటకము: చూ, మయూరము.

తిలయంత్రము, సం వి. అ. న. గానుగ: చూ, పరంజము. 1.

తిలలు, సం. వి. అ. పుం. బ.=తెలకలు. 1. చూ, నువ్వులు. (ఇది సంస్కృతమున నిత్యబహువచనాంతము కాదు.); అం. 2. చూ, దానములు; 3: చూ, దానములు; 4: చూ, మహాదానములు.

తిలాంజలిన్యాయము, న్యా. నువ్వులనీళ్ళు వదలు విధము.
తిలిత్సము. సం. వి. అ. పుం. తిలిప్పము-రూ-తిలీప్పము, కొండ చిలువ: చూ, సర్పము.
తిలౌదనము, సం. వి. అ. న. నువ్వులపులగము, కృసరవిశేషము: చూ, సాదము. (1).
తిల్వకము, సం. వి. అ. పుం. పట్టికాలోధ్రము*. చూ, లొద్దుగు.
తిల్పము, సం. వి. అ. పుం. ఎఱ్ఱలొద్దుగు*. చూ, లొద్దుగు.
తిల్యము, సం. విశే. రూ-తైలీనము. 1. తిలలు పండునది (పొలము): చూ, భూమి. 1; అ న. 2. నూనె: చూ, స్నేహము. 2.
తిల్లిక, వా. వి: చూ, రూ-తిర్లిక.
తిల్వకము, సం. వి. అ. పుం. తిల్వకమను గ్రంథ్యము, చూ, రాజార్హము.
తిల్వము, సం. వి. అ. పుం: చూ, లొద్దుగు*.
తిస, వై. స.=త్రికమ్: చూ, రూ-తిగ, అచ్చ. సుం, కాం. 58.
తివారిబ్రాహ్మణులు, ఆం. వీరు కన్యాకుబ్జులు వీరు సామవేదులు, కౌతుమశాఖ, గోభిలసూత్రమువారు నైయున్నారు: చూ, కన్యాకుబ్జులు (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
తివాసి, వై. వి=శ్రీఖాసి. రూ-తివాసీ. మేలైన చిత్రాసనము ఉ. రా. 6, ఆ. 128; చూ, రల్లకము.
తివాసీ, —పై.—
తివియు, దే. స. క్రి. (రూ-తివుచు-తిగియు-తిగుచు.) ఆకర్షించు: చూ, రెమ్మ.
తివుచు, —పై.—
తివుట, దే. వి. 1. రూ-తివురు. శీఘ్రము. ఆం, భా. ప్ర. 65: చూ, స్యదము. 1; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ.
తివురు, దే. వి. 1. రూ-తివుట. శీఘ్రము. ఆం, భా. ప్ర. 65: చూ, స్యదము 1; స. క్రి. 2. కోరు. భార. ఆది. 8, ఆ. 242: చూ, వాంఛించు; వై. అ. క్రి. 3.=తీవ్ర. త్వరపడు. భార. ఆది. 7, ఆ. 115: చూ, సంభ్రమించు; 4. కుతూహలపడు. భార. ఆది. 4, ఆ. 251. చూ, సంతోషించు; 5. చూ, యత్నించు. భార. ఆర. 3, ఆ. 8; 6. మ్రోగు: చూ, శబ్దించు; 7. కోపించు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 96: చూ, రోషించు.
తివ్వ, వై. వి.=దీర్ఘ. (రూ-తీఁగ-తీఁగియ-తీఁగె తీవ-తీవియ-తీవె): చూ, లత. 1.
తిష్యఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తిష్యఫలి. ఉసిరిక*. చూ, శ్రీఫలి. 1.
తిష్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-త్విష్యము. పుష్యమి: చూ, రిక్క. 1. ర; 2. పుష్యమాసము, పుష్యము: చూ, మాసము. 1; 3. కలియుగము: చూ, యుగములు.

తీ

తీ, వై. స. వృత్తియందు తీగ శబ్దమునకగు ఆదేశము. "తీవంచ"; 2.=త్రి: చూ, రూ-తిగ.
తీంట్రము, దే. వి. తీఁట, దురద: చూ, విదర్చిక.
తీండ్ర, దే. వి. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. తీక్ష్ణము. చూ, మిడి. 4; 3. తేజము, ఉష్ణము (అగియు). పాండు. 3, ఆ. 110: చూ, వేఁడిమి; 4. ప్రతాపము: చూ, వాఁడిమి; 5. చుఱుకు. స్వా. 5, ఆ. 17; పాండు. 2, ఆ. 268: చూ, వేగము. 3.
తీండ్రము, వై. విశే=తీక్ష్ణ. రూ-తీవ్రము. వెట్ట, భీకరము. భాగ. 7, స్కం. 345: చూ, మిడి. 4. (దేశ్యమని శ. ర.)
తీండ్రించు, దే. అ. క్రి. ప్రకాశించు. స్వా. 6, ఆ. 39: చూ, హవణిల్లు; 2. జ్వలించు. స్వా. 4, ఆ. 17: చూ, మండు. 1.
తీఁగ, వై. వి=దీర్ఘ. 1. వీణె మొదలగువానికి వేసెడు ఉక్కుతీఁగె: చూ, సారణి. 3; 2: చూ, రూ-తివ్వ. నై. 3, ఆ. 88; 3. మొలనూలు. చూ, భూషణము. 2; 4. స్త్రీల మెడను ధరించెడు బంగారపువగ కళా. 8, ఆ. 137: చూ, భూషణము. 2.
తీఁగఁబోఁడి, ద్వ. వి. (తీఁగ+పోఁడి) రూ-తీవఁబోఁడి. 1. తీఁగవలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
తీఁగకానుగు, ద్వ. వి: చూ, శాదఘ్నము*.
తీఁగగఱిక, ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.*
తీఁగజాజి, వై. వి: చూ, సుమనస్సు*.
తీఁగతుమడి, ద్వ. వి. చూ, దీర్ఘమూల*.
తీఁగపాఁచి, ద్వ. వి. చూ, శైవలము*.
తీఁగపాల, ద్వ. వి: చూ, మనుపాల*.
తీఁగపేరికల్కిమగఁడు, ద్వ. వి. కుమారస్వామి. చూ, స్కందుఁడు.
తీఁగబచ్చలి, ద్వ. వి. అల్లుబచ్చలి*; చూ, బచ్చలి
తీఁగమల్లియ, వై. వి. 1. ఒకానొకమల్లె*; చూ, హసంతి. బ. 2. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.
తీఁగమెఱుఁగు, ద్వ. వి. 1. ఉఱుములేనిమెఱుపు చూ, విద్యుత్తు. 1; 2. ప్రొద్దుతిరుగుడు*. చూ, సూర్యానువర్తిని.
తీఁగమోడి, ద్వ. వి. గొలుసుమోడిబ్రాఁత: చూ, వ్రాఁత.
తీఁగయిల్లు, ద్వ. వి. (తీఁగ+ఇల్లు) పొదరిల్లు; చూ, సదనము. 1.
తీఁగయెలుఁగు, ద్వ. వి. (తీఁగ+ఎలుఁగు) హీనస్వరము: చూ, స్వరము. 2.
తీఁగలుపాఱు, ద్వ. అ. క్రి. (తీఁగలు+పాఱు): చూ, వ్యాపించు.
తీఁగవిలుకాఁడు, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
తీఁగసరులు, వై. వి. బ. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.
తీఁగసాఁగు, ద్వ. వి. (తీఁగ+సాఁగు); చూ, వర్ధిల్లు.
తీఁగియ, వై. వి.=దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ.
తీఁగె, —పై.—
తీఁగెమెడనూలు, ద్వ. వి. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2.
తీఁట, దే. వి. (రూ-తీంట్రము-తీవివరము.) దురద; చూ, విదర్చిక. (ఒకరకముగజ్జి).
తీఁటకసింద, దే. వి; చూ, సముద్రాంత*. (దీని కషాయము గర్భాశయ ఉన్మాదములలో మంచి పనిచేయును.)
తీఁటకసివింద, —పై.—(ఆం, భా. ద్వి. 54.)
తీఁటకసివెంద, —పై.—
తీఁటకోవెల, 1.—పై.—; 2. దూలగొండి*; చూ, శూకశింబి.

తీఁడిరించు, దే. అ. క్రి. ప్రకాశించు. కాశీ. 3, ఆ. 235: చూ, హవణిల్లు.

తీఁపురము, దే. వి. లప్పు: చూ, సొంటు.

తీక్ష్ణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊరఁగోగు*: చూ, మృదుద్రుమము.

తీక్ష్ణకంటక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దృష్టావేళ*.

తీక్ష్ణకర్మ, సం. వి. న్. పుం. తీక్ష్ణమగు కర్మగలవాఁడు: చూ, అయశ్శూలికుఁడు.

తీక్ష్ణగంధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. నల్లావలు: చూ, సర్షపము.

తీక్ష్ణగంధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మునగ*: చూ, శిగ్రువు. 1; 2. పెద్దతుమ్మి*: చూ, తుమికి; 3. నెరవెంద*: చూ, సరవెంద.

తీక్ష్ణతుండము, సం. వి. అ. పుం. దోమ: చూ, మశకము. 1.

తీక్ష్ణపత్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉప్పి*: చూ, లవణి.

తీక్ష్ణము, సం. వి. అ. న. 1. = తీంద్రము. వెట్ట: చూ, వేఁడిమి; 2. విషము: చూ, విసము. 1; 3. పోరు: చూ, యుద్ధము; 4. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; 5. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; పుం. 6. గాజుప్పు: చూ, లవణము. 1; విణ. 7. చుఱుకైనది: చూ, రౌద్రము. 3; 8. వాఁడియైనది: చూ, మిడి. 4.

తీక్ష్ణసారము, సం. వి. అ. పుం. ఇప్ప*: చూ, మధూకము.

తీడు, దే. స. క్రి. వాఁడిచేయు. పంచ. వేం. 2, ఆ. 197.

తీతువు, వై. వి. = తిత్తిరి. (సం. ప).—అర్ధపారావతము, ఖరకోణము, ఖరక్వాణము, తిత్తిరి; తద్వి-తిత్తిరి పక్షుల సమూహము.— (సం. ప) .—తైత్తిరము.

తీన్‌తేఱ, వా. అవ్య. పీరసము.

తీనియ, దే. వి. రూ-తిన్నియ. అచ్చ. యు, కాం. 439: చూ, వేదిక.

తీనె,—పై.—

తీపారు, దే. అ. క్రి. (తీపు + ఆరు): చూ, మనోజ్ఞమగు.

తీపి, దే. వి. 1. తీపు. కమ్మనిరసము: చూ, మాధుర్యము; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ; విణ. 3. కమ్మనిది: చూ, మధురము.

తీపు, దే. వి. 1. కమ్మన: చూ, మాధుర్యము; 2: చూ, యాతన; 3. అరఁటిగెలలోనిఅత్తము. ఆం, భా. ద్వి. 58: చూ, పూగుత్తి; విణ. 4. కమ్మనిది: చూ, మధురము; అం. 5: చూ, రసములు.

తీపుద్రాడు, దే. వి. (తీపు + త్రాడు) వేఁటాడుటకుఁదగిన సాధనము: చూ, వాగుర.

తీమునగ, ద్వ. వి: చూ, రూ-తియ్యమునగ*. ఆం, భా. ద్వి. 44.

తీయ, దే. విణ: చూ, తీపి. 3.

తీయదోస, దే. వి. తియ్యనిదోస*: (చూ, దోస): చూ, హరివాలుకము.

తీయవ. దే. వి: చూ, తీపు. 1-5.

తీయము, దే. వి: చూ, రూ-తియ్యము. విజ. 3, ఆ. 182.

తీయమునగ, ద్వ. వి: చూ, రూ-తియ్యమునగ.

తీయు, దే. అ. క్రి. 1. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; 2. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు; 3. తగ్గు: చూ, సుక్కు, 9; స. క్రి. 4. ఈడ్చు: చూ, రెమ్మ; 5. కొను: చూ. విలుచు; 6. వెలయిచ్చికొను; 7. వేయు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 119: చూ, విసరు. 8.

తీయువాఁడు, దే. వి: చూ, గ్రహీత.

తీరబకన్యాయము, న్యా. ఒడ్డున కొంగ జపముచేయుచున్నట్లుండి చేఁప చేరువకు రాఁగా లటుక్కునఁబట్టి మ్రింగుననురీతి.

తీరము, సం. వి. అ. న. 1. = దరి. ఒడ్డు: చూ, రోధస్సు; 2. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తీరు, దే. వి. రూ-తీఱు. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. శరము: చూ, బాణము. 1; 3. రీతి: చూ, విధము. 1; 4. మంజులము. వేం. ఆం. 56: చూ, హృద్యము; 5. సొగసు: చూ, సౌందర్యము; 6. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; అ. క్రి. 7. చచ్చు: చూ, మరణించు; 8. చక్కఁబడు, యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; 9. శక్యమగు. నిర్వ. 7, ఆ. 76: చూ, సిద్ధించు; 10. చెడు: చూ, నశించు; 11. పాయు: చూ, విరియు. 1; 12. అవకాశపడు.

తీరుకు, దే. వి. ఒకానొక నాట్యగతి: చూ, నాటకము. 1. (తీరుకులు = కోపులు.)

తీరుచు, వై. ప్రే. = తీర. (రూ-తీర్చు-తీఱుచు-తీఱుపు) దేశ్యమని శ. ర). 1. నెఱవేర్చు, తీర్పుచేయు (అని కొందఱు): చూ, సవరించు; 2. చక్కఁబఱచు, దిద్దు. విజ. 1. ఆ. 132: చూ, సవరించు; 3. నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించు; 4. నాశముచేయు; 5. పాయఁజేయు: చూ, పాపు.

తీరుపరి, దే. వి. రూ-తీర్పరి. (తీరుపు + అరి) 1. న్యాయాధిపతి: చూ, స్వామి. 3; 2. చారుఁడు: చూ, వేగువాఁడు; విణ. 3. అధిపతి: చూ, ప్రభువు. 2; 4. కార్యనిర్వాహకుఁడు. జై. 8, ఆ. 57: చూ, సమర్థుఁడు.

తీరుపు, దే. వి. రూ-తీర్పు. 1. న్యాయము, తెగతెంపు, ఉ. రా. 6, ఆ. 139: చూ, సత్యము. 1; 2. చక్కఁబాటు; 3. తాళమానలయ: చూ, నాటకము. 1; 4. బాకీని తీర్చుట; వా. 5. ధాన్యాదులుగొనినవారు అమ్మినవారి కిచ్చెడు పద్దు.

తీరువ, దే. వి. (రూ-తీరువాయి-తీర్వ.) పంటపెట్టువాఁడు రాజున కిచ్చెడు సీటిపన్ను: చూ: పిస్తు. 1.

తీర్చు, వై. ప్రే: చూ, రూ-తీరుచు- (దేశ్యమని శ. ర.) చక్కఁబరచుటకు.—భార-విరా. 1, ఆ. 101; నాశముచేయుటకు.-భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 273. సవరించుటకు.— భార. విరా. 1. ఆ. 54; నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించుటకు. —ఉ, రా. 6, ఆ. 139.

తీర్ణము, సం. విణ. దాటఁబడినది: చూ, లంఘు.

తీర్థంకరుఁడు. సం. విణ. తీర్థకరుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

తీర్థకరుఁడు,—పై.—

తీర్థకాకన్యాయము, న్యా. కాకి గంగాదితీర్థములయందు మునుఁగునుగాని దానివలనఁగలుగు ఫలము నెఱుఁగదను రీతి.

తీర్థమాట, మి. వి. తీర్థమాడుట. కాశీ. 5, ఆ. 48: చూ, స్నానము. 1.

తీర్థమాడు, మి. అ. క్రి (తీర్థము + ఆడు) స్నానముచేయు: చూ, నీళ్ళాడు; ప్రే. 2. తీర్థమార్చు. కాశీ. 6, ఆ. 270.

తీర్థము, సం. వి. అ. న. 1. మహర్షులు స్నానముచేసిన పుణ్యోదకము: చూ, సలిలము; 2. పుణ్యనది: చూ, నది; 3: చూ, రేవు. 1-2; 4. నూతి దగ్గఱ నుండెడు తొట్టి: చూ, నిపానము. 1; 5. పుణ్యక్షేత్రము: చూ, భూమి. 1; 6. జన్నము: చూ, యజ్ఞము; 7. నియమనగ్రంథము: చూ, శాస్త్రము; 8. ఉపాయము: చూ, వెరవు; 9. భాజనము: చూ, పాత్రము. 6; 10. స్త్రీరజస్సు, ముట్టునెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 11. ఉపాధ్యాయుఁడు. (శ. ర): చూ, తీర్థుఁడు; 12. మంత్రి (శ. ర): చూ, తీర్థుఁడు.

తీర్థయాత్ర, అం. (గంగాది తీర్థములు సేవించుట): చూ, శకున రహితములు.

తీర్థరాజి, సం. వి. ఇ. పుం. కాశి: చూ, దేశము. 176: (చూ, క్షేత్రములు.)

తీర్థవాసి, సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) తీర్థసేవచేయువాఁడు: తైర్థికుఁడు.

తీర్థుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, తీర్థము. 11-12.

తీర్పరి, చూ, రూ-తీరుపరి.

తీర్పు, దే. వి: చూ, రూ-తీరుపు. (చక్కఁబాటునకు—భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 193.)

తీఱమి, దే. వి. అక్కఱ, పోరామి. భార. విరా. 1, ఆ. 128: చూ, వ్యాపారము. 1.

తీఱిక, దే. వి. తీఱుబడి, అవకాశము: చూ, సందు. 6.

తీఱు, దే. వి. అ. క్రి: చూ, రూ-తీరు. (నశించుటకు.—భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 273; పాయుటకు.- భార. ఆది. 4, ఆ. 19; అవకాశపడుటకు.—భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 102.)

తీఱుగడ, దే. వి. 1. రూ-తీరుదల. తేఱుగడ, ముగియిక: చూ, సమాప్తి. 1; 2: చూ, తీఱిక.

తీఱుచు, వై. ప్రే. = తీర: చూ, రూ-తీరుచు.

తీరుదల, దే. వి: చూ, రూ-తీరుగడ. ఉ, రా. 6, ఆ. 302.

తీఱుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, నశించు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 696.

తీఱుపాటు, ద్వ. వి: చూ, తీఱిక.

తీఱుపు, వై. ప్రే: చూ, రూ-తీఱుచు. రాఘ 1, ఆ. 42. (దేశ్య మని శ. ర.)

తీఱుబడి, దే. వి: చూ, తీఱిక.

తీలగు, దే. అ. క్రి. (తీలు + అగు) రూ-తీలుపడు. అడఁగు: చూ, స్రుక్కు. 4.

తీలు, దే. వి. లోపల నణఁగియుండుట: చూ, స్తబ్ధము.

తీలుపడు, ద్వ. అ. క్రి. తీలగు. పాండు. 4, ఆ. 18: చూ, స్రుక్కు, 4.

తీలుపాటు, ద్వ. వి: చూ, పీలుపాటు. నై. 7, ఆ. 52.

తీవ, వై. వి. = దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ.

తీవంచ, ద్వ. స. (తిగ + వంచ) మూఁడువొకటి "సీ. వామాక్షి మొకాతె తీ-వంచవేయుమటన్న, నది శిల్పిరాక యె-ట్లగు నటంచు" చమ. 1, ఆ. 43; పండి. పురా. 125. పొ.

తీవంచమోములదిట్ట, ద్వ. వి. నల్మోము దేవర. సాం. దే. 5: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తీవరపడు, వై. అ. క్రి. (తీవరము + పడు): చూ, సంభ్రమించు.

తీవరపాటు, వై. వి. తీవరపడుట: చూ, సంభ్రమము. 1.

తీవరము, వై. వి. = తీవ్రము. త్వరితము: చూ, స్యదము.

తీవరించు, వై. స. క్రి. త్వరితపఱచు. శశాం. 4, ఆ. 24.

తీవరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. చేఁపలఁబట్టువాఁడు: చూ, వలఱేఁడు (శ. ర); 2. సముద్రుఁడు: చూ, సముద్రము; వై. వి. (1). = ధీవరః. చేఁపలుబట్టువాడు: చూ, వలఱేఁడు (పురుషోత్తమకవీయము.)

తీవియ, వై. వి. = దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ. అచ్చ. బాల, కాం. 189.

తీవిరము, దే. వి: చూ, రూ-తీఁట.

తీవె, వై. వి. = దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ.

తీవెసరులు, వై. వి. ఒకరకమువడ్లు : చూ, ధాన్యము.

తీవ్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లావలు: చూ, సర్షపము; 2. కటుకరోహిణి: చూ, శకులాదని. 1; 3. తిఁగగఱిక*: చూ, తృణము. 1.

తీవ్రగంధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఓమము: చూ, యవాని.

తీవ్రగంధము, సం. వి. అ. పుం. కారుబుడమ*: చూ, బుడమ.

తీవ్రము, సం. వి. అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హేరాళము. 1; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3. మిక్కిలి వేఁడిమి గలది: చూ, వేఁడిమి; 4. కారముగలది: చూ, కారము. 1; 5. = తీవరము. శీఘ్రము: చూ, స్యదము; అం. శ్రుతులు 22 లో నొకటి: చూ, శ్రుతులు.

తీసికొను, దే. స. క్రి: చూ, కొను. 6.

తీసివేఁత, వా. వి. ఎత్తివేఁత: చూ, వ్యవకలనము.

తీసివేయు, దే. స. క్రి. 1. ఖండించు: చూ, సెలగు; 2. తగ్గించి వేయు: చూ, ఎత్తివేయు. 1; 3: చూ, తగ్గించు; అ. క్రి. 4: చూ, వ్యయించు.

తు

తు, సం. అవ్య. 1. పాదపూరణమందు వర్తించును: "తతస్తు రాజంతం", త్వర్చాహేత్యః పాదపూర్తా వితిశేషః: చూ, చ. 1; 2. అయ్యవే; 3. విశేషమందు వర్తించును "పూజ్యాగాః కపిలాతు పూజ్యతరా.": చూ, హేరాళము. 1; 4. నిశ్చయార్థకము. "వేదాస్తుప్రమాణం": చూ, సత్యము; 5. మర్యాదయందు వర్తించును. (పూజయందు వర్తించును.) "వేదాధ్యస్తు ద్విజాతీనాం.": చూ, సన్మానము; 6. హేత్వర్థకము. "ద్విజస్తుజలదైశ్చనాభవిత్రీవృష్టిసంహతిః.": చూ, హేతువు. 1; 7. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 9. నిద్దుర: చూ, స్వప్నము. 2; 9. దూరమునుండి పిలుచుట: చూ, సంబోధనము; 10. గుంభ్రింపు: చూ, వికారము. 1; 11. మేలు: చూ, శుభము; 12: చూ, లుఠనము. 1.

తుంగ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జమ్మి*: చూ, శమి; దే. వి. (1) తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, (అని కొందఱు)*: చూ, తృణము. 1.

తుంగభద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తుంగభద్రానది : చూ, నది; అం. 2: చూ, గంగలు. (చూ. నది.)
తుంగభద్రము, సం. వి. అ. పుం. మదపుటేనుఁగు: చూ, హస్తి.
తుంగము, సం. వి అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. కొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము; 3: చూ, పొన్న*; విణ. 4. పొడవైనది: చూ, నోగ. 2.
తుంగముస్తె, వై. వి: చూ, తుంగ. (1)
తుంగి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాయింట*; 2: చూ, రాత్రి.
తుంగీపతి, సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.
తుంచు, వా. స. క్రి. పెంచు.
తుంట, దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. చెఱకు*: చూ, సాలము. 3; వై. విణ. 3.=ఖంర-దుష్ట (రూ-తుంటరి-తూఁట-తూఁటరి-తూఁడరి) దుష్టుఁడు. వసు. 3, ఆ. 176: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
తుంటరి, మి. విణ. (ద్వయమని శ. ర; వై అని మఱికొందఱు) (తుంట+అరి) తుంట, వై; అరి. సం. అని శ. ర.) (తుంటరి = ఖంర—దుష్ట. అని పురుషోత్తమ కవీయము) దుష్టుఁడు: చూ. వ్యాధుఁడు 2.
తుంటరితనము, ద్వ. వి: చూ, ఒడుపరితనము.
తుంటవిలుతుఁడు, దే. వి. ఇక్షుధన్వుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.
తుంటి, దే. వి. కంటిపార్శ్వభాగము, మలుగు. స్వా. 4, ఆ. 17: చూ, రొండి.
తుంటికూర, ద్వ. వి: చూ, శైవలము.
తుండకేరి, సం వి. ఆ. స్త్రీ. = దొండ*: చూ, రక్తఫల.
తుండము, సం. వి. అ. న. = తొండము. 1. పక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 2. నోరు: చూ, వదనము .2; 3. మొగము: చూ, వదనము. 1; 4. ఏనుఁగుముక్కు (ఇదివైకృతమని కొందఱు): చూ, హస్తి; వై. వి. (1) = త్వష్ట. ఖండము: చూ, శకలము. 4.
తుండి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. రూ-తుంది. ఉబుకుడుబొడ్డు, ఊదబొడ్డు: చూ, బొడ్డు 1; పుం. 2. పక్షిముక్కు: చూ, తుండము 1; 3. మొగము: చూ, వదనము. 1; న్. 4. పక్కి: చూ, పక్షి; 5. వందొమ్మిదియేండ్లయేనుఁగు: చూ, హస్తి.
తుండించు, వై. స. క్రి. ఖండించు, భేదించు. ఉ, హరి. 6, ఆ, 129: చూ, పెలగు. [2: చూ, ప్రత్తి*.
తుండికేరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దొండ*: చూ, రక్తఫల;
తుండిభుఁడు, సం. విణ. రూ—తుందిభుఁడు—తుండిలుఁడు. పొడవైన బొడ్డువాఁడు: చూ, బొడ్డువాఁడు.
తుండిలుఁడు, —వై.—
తుండు, వై. వి. = ఖండ. తుండెము: చూ, శకలము. 4.
తుండె, వై. వి. = తోడన. —వై.—
తుండెము, వై. వి. = తోడన —వై.— [అంగము. 9)
తురుష్కాంగములు, అం. ఛాయాతుండి, తురుష్కతుండి (చూ,
తుంతుర్పము, సం. వి. అ, పుం. తుంపురు: చూ, శీకరము.
తుందకూపి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొక్కిలి: చూ, బొడ్డు. 1.
తుందపరిమృజుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సోమరి.
తుందము, సం. వి. అ. న. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1.
తుంది, సం. వి. ఇ. న. 1. —వై.—; పుం. 2: చూ, రూ—తుండి. 1; విణ. (న్. ఈ. న్.) 3. = తొంద. (రూ—తుందిలుఁడు-తుదిభుఁడు-తుందికుఁడు.) బొజ్జకడుపువాఁడు: చూ, బొజ్జవాఁడు.
తుందికరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తుందకూపి.
తుందికుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ—తుంది. 3.
తుందిభుఁడు, సం. విణ. 1. = దొడ్డు: చూ, రూ—తుంది. 3; 2: చూ, రూ—తుండిభుఁడు.
తుందిలుఁడు, —వై.—
తుందుడుకు, దే. వి. (తుడుకు+తుడుకు) 1. ఆరాటము: చూ, సంతాపము; 2. మనోవ్యథ: చూ, శోకము; 3. విచారము. ఉ, రా. 6, ఆ. 212: చూ, సంతాపము; 4. కలఁత: చూ, సంతాపము; విణ. 5. యోచింపక త్వరపడి చేయువాఁడు.
తుందునుకలు, దే. వి. బ, (తునుకలు+తునుకలు) తుత్తునియలు: చూ, శకలము. 4.
తుందుభము, సం. వి. అ. పుం ఆవాలు చూ, సర్షపము.
తుంపర, వై. వి. = తుషార. రూ-తుంపురు. గాలిచే చెదరిపడు వానలోనగువాని నీటిబొట్టు: చూ, శీకరము: (చూ, వాన. 1.); 2. త్రస్న: చూ, ప్రస్న.
తుంపిళ్ళు, దే. వి. బ. తూరవాన: చూ వాన. 1,
తుంపురు, వై. వి. =: చూ, రూ—తుంపర,
తుంపెసలాడు, దే. అ. క్రి. (తుంపెసలు+ఆడు.) 1: చూ, సలించు; 2: చూ, వ్రేలాడు; 3. నర్తించు. పా. 2, ఆ. 9: చూ, మలపుగొను.
తుంపెసలు, దే. వి. చలనము, చూ, లోలము.
తుంపెసలు గునియు, దే. అ. క్రి: చూ. సలించు.
తుంబ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాలుపితుకుచెంబు: చూ, పాత్రము. 6; వా. వి. 2: చూ, తుండు. 2.
తుంబకము, సం. విణ. నంగిమాట: చూ, శబ్దము. 2.
తుంబి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = తుమ్మి*: చూ, తుమికి; 2. ఆనబ*: చూ, సొఱ.
తుంబిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = తూము. బండిచక్రము నడిమి రంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 2: చూ, తుంబి. 2*.
తుంబీవికల వీణాన్యాయము, న్యా. తుంబకాయబుఱ్ఱ లేనిదే వీణ పాడదనురీతి.
తుంబురి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుకుక్క, సరమ, శుని: చూ, శునకము; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.
తుంబురు, అం. 1: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు: (చూ, భాష. 1.); 2. = తంబురా. ఒకానొక తంత్రీవాద్యము: చూ, వీణె.
తుకతుక, దే. వి. 1. కలఁత: చూ, సంతాపము; 2. కోపము: చూ, రోషము; 3. ఉడుకుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 4. కాఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
తుకము, దే. వి. విత్తనాల చల్లకపు అంచన.
తుకాక్షీరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తవాక్షీరి*: చూ, వంశరోచన.
తుకాటము, దే. విణ. మిక్కిలి ప్రాఁతది: చూ, పురాతనము.

తుక్కు, దే. విణ. 1. అల్పము: చూ, స్వల్పము; 2. గాదము పట్టు, చెత్త: చూ, పెంట. 1; వా. 3. పనికిమాలినది, తుక్కుడు.

తుక్కుడు, దే. వి. 1: చూ, తుక్కు, 2; వా. 2: చూ, తుక్కు. 3.

తుక్ఖారము, సం. వి అ. పుం. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

తుగాక్షీరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-శుకాక్షీరి*.

తుచ్ఛ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రల.

తుచ్ఛమగు, మి. విణ తొచ్చెమగు.

తుచ్ఛుఁడు, సం. విణ. = తొచ్చెము-తోచ; చూ, వ్యాధుఁడు 2.

తుజాలకము, సం. వి. అ. పుం. అరుబొండ*; చూ, రక్తఫల.

తుజుగు, దే. విణ: చూ, వేగిరకాఁడు.

తుటాయించు, దే. స. క్రి. అలక్ష్యముచేయు.

తుటారము, దే. వి. 1. పరుషవచనము, కష్టపు పుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. దిట్టతనము. అచ్చ. అ. కాం. 38; చూ, హొంత; 3. అతిక్రమణము; చూ, పర్యయము; 4. తుచ్ఛ వచనము, తొచ్చెము: చూ, శబ్దము. 2.

తుటారి, దే విణ. (తుటారము + ఇ) రూ-తుటారికత్తియ-తుటారికత్తె. 1. దిట్టతనముగలది; చూ, స్త్రీ: 2. పారుష్యము కలది: చూ, స్త్రీ.

తుటారించు, దే. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు. చూ, భంగించు; 2. అతిక్రమించు: చూ, దాఁటు. 6.

తుటారికత్తియ, ద్వ. విణ: చూ, రూ-తుటారి.

తుటారికత్తె, —పై.—

తుటారికాఁడు, దే విణ. 1. దిట్టతనము గలవాఁడు: చూ, దిట్టఁడు; 2. పారుష్యము గలవాఁడు. (స్వార్థమునకాఁడు.)

తుటుక్కు, దే. వి. గుండెలు అదరుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

తుటుమము, సం. వి. అ. పుం. ఎలుక: చూ, మూషికము.

తుటుము, దే. వి. 1. (రూ-తుట్టియ-తుట్టె-త్రుట్టియ-త్రుట్టె-తుడుము.) గుంపు: చూ, సమూహము; 2. దండు. ఆం, పదా. నర. 111: చూ, సేన. 1: 3. పరి, పరిగమి, చతురంగ బలసేన. అచ్చ. యు, కాం. 480: చూ, సేన. 1.

తుట్ట, వా. వి. 1. లేనినింద ఆరోపించుట; చూ, నింద. 1; 2. మండుచు గాలిచేనెగిరి మఱియొకచోట పడెడు గడ్డిలోనగు వాని చుట్ట: చూ, వహ్ని. 1; 3. లేనిమాట పుట్టించుట; 4. అసత్యము.

తుట్టకుద, దే. వి (తుద + తుద) కట్టకడ: చూ, సుద. 3.

తుట్టపురుగు, వా. వి. పెంటపోగులులోనగువాని యందుండెడ తుట్టెవంటి పురుగు; చూ, పురుగు.

తుట్టమర, దే. అవ్య. క్రి. విణ బొత్తిగా. (శ. ర.)

తుట్టియ, దే. వి. రూ-తుట్టె. 1. వర్గము; చూ, సమూహము; 2. తేనెతుట్టె: చూ, మధుపటలము.

తుట్టు, దే వి. 1. దండుగ: చూ, సేగి; విణ. 2. నాశకుఁడు. రా. వి 3, అ. 8; చూ, వేరువిత్తు.

తుట్టె, దే వి; చూ, రూ-తుట్టియ.

తుట్టెగట్టు, దే. అ. క్రి. (తుట్టె + కట్టు) (పురుగులుపట్టి) ఉండలుగట్టు.

తుట్టెపురుగు, ద్వ. వి. సామాన్యసర్పము: చూ, సర్పము. 1.

తుట్టెపురుగుగొంగ, ద్వ. వి. గరుడుఁడు. వేం. అం. 18. చూ, హరివాహనుఁడు.

తుట్ర, దే. వి. 1. మంచువంటి తూరవాన, తుఱ్ఱు: చూ, వాన. 1; వా. 2. ఊర్చిన పెంటకుప్ప.

తుడుచు, దే స. క్రి. రూ-తుడ్చు. 1. తడిపోవనొత్తు: చూ, ప్రాము. 4; 2. ఊడుచు. భార. సభా. 2. ఆ. 200; చూ, సమ్మార్జించు.

తుడుపు, దే. వి రూ-తుడ్పు. 1. తుడుచుట: చూ, రుద్దుడు; 2. తప్పు వ్రాలను గిలికిన గిఱుకు: చూ, గిఱుకు. 1; 3. చీట్లాటలోని గెలుపురంగు. రూ-తురుపు; 4; చూ, ఊడుపు. 3. వా. వి. 5. తప్పిన అక్షరములపైన గీచినగీత.

తుడుము, దే. వి. 1. రూ-తుముకు. మద్దెవు. అచ్చ. సుం. కాం. 109; చూ, వీణె; 2. గుంపు. రూ-తుటుము; చూ, సమూహము.

తుడ్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-తుడుచు.

తుడ్పు, దే. వి: చూ, రూ-తుడుపు.

తుతినాగము, దే. వి. తుత్తము: చూ, లోహము. 1.

తుతె, దే. వి: తంతియ అం, పదా. నర. 44; చూ, సోపానము.

తుత్తనాగము, దే. వి: చూ, రూ-తుతినాగము

తుత్తము, —పై.—

తుత్తి, దే. వి. కంగునీపత్రము*; తుత్తిరి.

తుత్తిరి, —పై.—

తుత్తుంబిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. ఒకానొక వాద్యము: చూ, వీణ.

తుత్తునియలు, దే. వి. బ (తునియలు + తునియలు) చిన్న చిన్న తునుకలు: చూ, శకలము. 4.

తుత్తుమురు, దే. వి. (తుమురు + తుమురు) మిక్కిలి తుమురు. (తుమురు = పొడి)

తుత్థ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. రూ-తుచ్ఛ. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రల; 2. నీలి*; చూ, రంజని.

తుత్థము, సం. వి. అ. న. 1. మైలతుత్తము వండిన అంజన విశేషము: చూ, రసాంజనము; పుం. 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; వా. 3: ఒకానొక భస్మము.

తుత్థాంజనము, సం. వి. అ. న. మయిలుతుత్తము; చూ, రసాంజనము.

తుద, దే. వి. రూ-సుద. 1. అగ్రము. చివర: చూ, సుద. 3; 2. అంతము, కడ: చూ, సుద. 3.

తుదకులమునేర్పరి, ద్వ. వి. కాలిపుట్టువు. సాం. మాన. 3: చూ, శూద్రుఁడు.

తుది. దే. వి. 1. కడ, అంతము: చూ, సుద. 3; 2. చావు: చూ, సావు.

తుదిదిక్కువెంకి, ద్వ. వి. ఈశానుఁడు: చూ, శివుఁడు. 1.

తుదిముట్టు, దే. అ. క్రి. చచ్చు: చూ, సమయు.

తుదిరేయి, దే. వి. బ్రహ్మదిన ప్రళయము, కల్పాంతము: చూ, సంవర్తము. 1.

తుపివాఁడు, దే విశే. కనిష్ఠుఁడు: చూ, సహోదరుఁడు.
తుసక, దే. వి: చూ, రూ-తునుక.
తుసికోల, దే వి. (తూసిక + కోల) తూఁచునట్టికోల: రూ-తూనికకోల-తూనికోల-తూనకోల, త్రాసుగడ, దండి-రూ-దండె. (సం. ప)—తుక్షము, తులాదండము.
తుసికోలపద్దు, దే. వి. గవుండ్లవాఁడు బుద్ధితగిలించుకొని పోయెడు తుసికోలవంటి దుడ్డుకోల.
తుసియ, దే. వి. రూ-తునె: చూ, తునక.
తుసియు, దే. అ. క్రి. రూ-తునుఁగు, ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కలౌఅు.
తునుఁగు, —పై.— అన్న. ఆర, కాం. 109; 2 కివ్వ: చూ, మడియు.
తునుక, దే. వి. రూ-తునక: చూ, శకలము. 4.
తునుమాడు, దే. స. క్రి (రూ - తునుము - తున్మాడు - తున్మ) (తునుము + ఆడు) 1. ఖండించు చూ, నెలగు; 2 చంపు. జై. 5, ఆ. 73: చూ, సంహరించు.
తునుము, —పై —(ఖండించు.—ఉ. హరి. 3, ఆ 22)
తునుముట, దే వి. హింస. చూ, వధము.
తునె, దే వి: చూ, రూ తునియ.
తున్నకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నంది*.
తున్నవాయము, సం. వి. అ. పుం. బట్టలుకుట్టుట: చూ, సౌచికము.
తున్నవాయుఁడు, సం. వి, అ. పుం. కుట్రపువాఁడు: చూ, సౌచికుఁడు.
తున్మాడు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-తునుమాడు.
తున్మ, —పై.—
తుపర, వై. వి. = తుషార, రూ-తుంపర చూ, శీకరము: (చూ, వాన. 1.)
తుపాకి, దే. వి. సిపాయిలు మందుగుండువేసి దట్టించి కాల్చెడు ఇనుపక్రోవి: చూ, బాణము. 1.
తుపాను, దే. వి. గాలివాన: చూ, వాన 1.
తుపానుగాలి, దే. వి. ఈఁదురు: చూ, వాయువు. 1.
తుపారము, దే. వి. వస్త్రమకుట భేదము: చూ, సీసకము. 1.
తుభాసి, వై. వి. = ద్విభాషీ ఒక భాషను మఱియొక భాషతో చెప్పెడువాఁడు.
తుపుక్కు, దే. వి ఉమియుట, కాండ్రించి ఉమియుట లోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
తుప్ప. దే. వి. 1. చిన్నపొద, గుల్మము: చూ, పొద. 2; వా. 2 ప్రాణము, దువ్వెనతో దువ్వనితలవెండ్రుకల గుంపు (అని కొందఱు.) "నీతుప్ప తీసెదను "
తుప్పటిల్లు, వై. అ. క్రి. = తృప్తి. తనియు. స్వా 2, ఆ. 11: చూ, తృప్తిపడు.
తుప్పర. వై. వి. = తుషార: చూ, రూ-తుంపర.
తుప్పలుదూలు, దే. అ. క్రి. (తూలు + తూలు). మిక్కిలి చలించు: చూ, చలించు.
తుప్పు, దే. వి రూ-త్రుప్పు 1 లోహమలము: చూ, లోహము. 1: 2: చూ, తుపుక్కు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 162: వా. 3. ముక్కుట (కంపు.) "తడియుటచే ధాన్యము తుప్పు (కంపు) కొట్టుచున్నవి. "
తుబరము, సం. వి అ పుం: చూ, రూ-తూబరము
తుభము, సం. వి. అ. పుం. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.
తుమిక, వై. వి. = తిందుక *: చూ, స్ఫూర్జకము.
తుమికి, వై. వి. = —పై. —
తుమురు, దే. వి 1. ధూళి: చూ, రేణువు: 1; 2. సూక్ష్మ ఖండము. భార, శల్య. 2, ఆ. 256: చూ, శకలము. 4.
తుములము. సం. వి. అ. న. 1. = దొమ్మి. దొమ్మి యుద్ధము: చూ, యుద్ధము; పుం. 2: చూ, తాండ్ర*.
తుమ్మ, దే వి. అరిమేదము*: చూ, విట్ఖదిరము.
తుమ్మకట్టు, వా. వి. 1. తుమ్మచెట్టుకట్టు: 2. క్షుతము చేయవలదు. (వ్యతిరేకమందు.—దగ్గకట్టు, ఇట్లు తినకట్టు మొ.)
తుమ్మి, వై. వి. = తుంబీ. ద్రోణ*: చూ, తుమిక.
తుమ్మిక, —పై.—
తుమ్మికి —పై.—
తుమ్మిపూరాజనాలు, ద్వ. వి. ఒకరకము వడ్లు: చూ, ధాన్యము.
తుమ్ము, దే. వి 1. (సం. ప.)— కాశము, క్షుధువు, క్షవము, క్షుత, క్షుతము; అ. క్రి. 2. క్షుతము చేయు.
తుమ్మెద, దే. వి. పూఁదేనెఁద్రావెడి యొకరకము నల్లరెక్కల పురుగు: చూ, భ్రమరము.
తుమ్మెదకంటు, ద్వ. వి చూ, సంపెఁగ*.
తుమ్మెదమామిడి, దే. వి. కోశామ్రము*: చూ, మామిడి.
తుమ్మెదయల్లె, అం. మన్మథుని మొదటిపేరగు వింటియొక్క నారి. (వీని బాణములు.— కలువ, తామర, మావిపూలు.) (చూ, బాణము. 1.) వేం. అం. 8: చూ, మౌర్వి. 1 (చూ, మన్మథబాణములు.)
తుమ్మెదరేపుడు, దే. వి. చూ, బాలక్రీడ.
తురంగమము, సం. వి. అ. పుం. = తురికి. గుఱ్ఱము: చూ హయము.
తురంగము, సం. వి. అ. పుం. = —పై.—
తురంగలీల, అం: చూ, ఐస్యతాళములు.
తురక, వై. వి. = తురుష్క: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.
తురకదొగ్గలి, ద్వ. వి. ఒకరకము దొగ్గలి*: చూ, రక్తబాష్పము
తురకపికిలి, ద్వ. వి. ఒకరకము పికిలిపిట్ట: చూ, పికిలిపిట్ట.
తురకబాయి, ద్వ. వి. బొంతబాయి: చూ, రాయి.
తురకవేము, ద్వ వి. తృణనింబము* (ఋతురక్తమును జారీ చేయును.): చూ, వేము.
తురగజాతి, అం: చూ, అంతరజాతిత్రయము.
తురగబ్రహ్మచర్యకము, సం. వి. అ. న. అభావముచే బ్రహ్మచర్యము వహించుట. (లేకపోవుటవల్ల ఆఁడుదానిని వదలుట.)
తురగము, సం వి. అ. పుం. 1. చూ, రూ-తురంగమము: 2. గుండె: చూ, హృదయము. 2; అం. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదము న-న-న-న-స-ల-గ

గురువులతోఁగూడి పదునేనవయింట యతిగల ద్వావింశచ్ఛందస్సునం దుద్భవించిన వృత్తము. అప్ప. 4, ఆ. 248: చూ, వృత్తము. 1.

తురగములు, అం. (గుఱ్ఱములు): చూ, సేనాంగములు: (చూ, అంగము. 9): (చూ, చతురంగములు.)

తురగవల్గనము, అం. నవవిధ రగడలలో నొకటి. ఒక్కొక్క పాదము హయప్రచారగతిగ రెండు పాదములు కలిసి ఒక పాదముగా అగును. యతి యయిదవగణాద్యక్షరము: చూ, రగడ: (చూ, వృత్తము.)

తురగి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పెన్నేరు*; 2. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; అం. 3: చూ, అవాంతరజాతులు.

తురా, దే.వి. రూ-తురాయి. 1. నిడువుకాఁడబెట్టి కట్టిన పూబంతి: చూ, పూబంతి; 2. తలనుంచెడు ఒకానొకభూష. శశాం. 5, ఆ. 7: చూ, భూషణము. 2.

తురాయణము, సం. వి. అ. న. తడఁబడకుండ చదువుట: చూ, పఠనము.

తురాయి, దే. వి: చూ, తురా.

తురాషాహుఁడు, సం. వి. హ్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

తురి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కండెలుంచి నేసెడు యంత్రము: చూ, నాడె.

తురికి, వై. వి. 1 : చూ, కచ్చి; 2. = తురంగః. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

తురితము, వై. అవ్య. క్రి. విశ. = త్వరితమ్: చూ, వేగము. 1.

తురితు, = —పై.—

తురీన, వై. ద్ర. క్రి. విశ. = —పై.—

/తురీయము, సం. వి. అ. న. 1. బ్రహ్మము, పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; విశ. 2. నాలవయవస్థ: చూ, తుర్యము.

తురుంభము, సం. వి. అ. పుం. = తుఱుము. పూలదండలు మొదలగునవి తుఱిమినకొప్పు: చూ, వేనలి.

తురుజ, దే. వి: చూ, గండీరము*.

తురుతు, వై. అవ్య. క్రి. విశ: చూ, తురితము.

తురుపు, వా. వి: చూ, రూ-తుడుపు.

తురుపు, వా. వి. 1. గుఱ్ఱపుదండు; 2. చీట్లాటయందలి నాలుగు రంగులలోను గెలుపుకొరకు చెప్పెడు యొకానొకరంగు, (ఇస్పేటు తురుపు, కళావరు తురుపు, అరఖు తురుపు, డైమాను తురుపు; తురుపు తుడుపు అనియు.)

తురుము, వై. వి. = తురుంభ. రూ-తుఱుము. 1; దే. వి. 2: చూ, రూ-తుఱుము. 2; 3. కాయపెండళము: చూ, సమష్టిల.

తురుష్కతుండి, అం: చూ, తుండ్యుపాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

తురుష్కము, సం. వి. అ. పుం. 1. చిల్లమడ్డి. తురుష్కమను గ్రంధ్యము. (కపియను గంధద్రవ్యము): చూ, రాజార్హము; 2. తురుష్కదేశము: చూ, దేశము; 3. టికము: చూ, ముడ్డిపూస; స. 4. తిగ: చూ, మూఁడు.

తురుష్కుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = తురక. (మాలవానికంటె ఇతరమగు పంద్రెండు కడపటి జాతులలో నొకఁడు): చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

తుర్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తురి.

తుర్యతుండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిండిదొండ*: చూ, రక్తఫల.

తుర్యము, సం. విశ: చూ, తురీయము: (చూ, అవస్థలు.)

తుఱఁగలి, దే. వి. ప్రకాశము. భార. విరా. 1, ఆ. 294: చూ, వెలుతురు. 1.

తుఱఁగలించు, దే. అ. క్రి. 1. ప్రకాశించు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 155: చూ, హవణిల్లు; 2. అతిశయించు. విజ. 3, ఆ. 42: చూ, ముమ్మరించు; 3. ఒప్పు. ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు.

తుఱఁగలిగొను, —పై.—

తుఱుఁగు, దే. స. క్రి. (బలవంతమున లోపలవేసి) క్రుక్కు: చూ, దోపు. 5.

తుఱుతు, వై. వి. = త్వర. 1. వేగిరపాటు: చూ, వేగము. 3; క్రి. విశ. 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.

తుఱుము, వై. వి. 1 = తురుంభ. రూ-తురుము. పూలుముడిచిన కొప్పు, కొప్పు (అనియు); చూ, వేనలి; దే. వి. 2. రూ-తురుము. పొడి: చూ, సురుము; స. క్రి. 3. తుఱుముపీటతో పొడిచేయు; వై. స. క్రి. 4. (కొప్పుగా) ముడుచు. భార. విరా. 1, ఆ. 291; 5. (కొప్పున) చెరువు. స్వా, 3, ఆ. 84.

తుఱుముపీఁట, ద్వ. వి. తుఱుముట కనువుగా చివరను పండ్లేర్పఱచిన యినుపకమ్మి చెక్కినపీఁట: చూ, పీఁట.

తుఱ్ఱ, దే. వి: చూ, తుట్ర. ఆం. పదా. సుర. 46.

తుఱ్ఱు, వై. వి. 1. = త్వర: చూ, రూ-తుఱుతు; 2. పిట్ట ఎగురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. "పిట్ట తుఱ్ఱున యెగిరిపోయినది.": చూ, హూహూహా.

తుల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, త్రాసు; 2. = దూలము. తనాబి, కడయొత్తు: చూ, దూలము; 3. నాఱుపలముల కొలఁది; 4. పోలిక: చూ, సామ్యము; 5. ఒకరాసి: చూ, రాశి. 2; అం. 6. (తులారాశి): చూ, రాసులు. (తులాసూత్రము ప్రగ్రాహము.)

తులకించు, దే. అ. క్రి. 1. ప్రకాశించు: చూ, హవణిల్లు; 2. కుతూహలపడు: చూ, సంతోషించు.

తులకింపు, దే. వి. ప్రకాశము. విజ. 1, ఆ. 196: చూ, వెలుతురు. 1.

తులము, దే. వి. పలమునందు మూఁడవభాగము. (రూపాయయెత్తు.)

తులసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = తొళసి: చూ, హరిప్రియ. (తులసి రసము విషములకు విరుగుడు; దోమలు చేరవు.)

తులసిసేవనము, అం: చూ, సుజ్ఞానదాయకములు.

తులాకోటి, సం. వి. ఇ. పుం. అందె, నూపురము: చూ, భూషణము. 2.

తులాదండన్యాయము, న్యా. త్రాసు బరువుగానున్నవైపు క్రిందికి, తేలికగా నున్నవైపు మీఁదికిని బోవుననురీతి.

తులాదండము, సం. వి. అ. న: చూ, తునికోల.

తులాదివ్యము. అం. చూ, దివ్యములు.
తులాపురుషకృచ్ఛ్రము, పా. ఒకానొక కృచ్ఛ్రము : చూ, కృచ్ఛ్రము.
తులాపురుషము, అం. 1. మహాదానములు 16లో నొకటి ; చూ, మహాదానములు; 2. తెలికపిండి, పచ్చినస్తువులు, మజ్జిగ, జలము, పిండి ఈ మైపసుకలిసినది తులాపురుషము.
తులాబీజము, సం. వి. అ. పుం. గురివెంద* : చూ, శ్వేతపాకి.
తులితము, సం. విణ. 1. సరిపోల్పఁబడినది: చూ, సుషమ; 2. తూఁచఁబడినది.
తులువ, దే. విణ. వేగముగలది : చూ, స్యదము. 1.
తులువ, దే. విణ. కుత్సితుఁడు : చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
తులువకత్తె, ద్వ. వి. వంపుచురకత్తి : చూ, రిష్టి. 2.
తులువగుట్టము, దే. వి. సీవాళ్వము : చూ, హయము.
తుల్యమగు, మి. అ. క్రి. సరియగు, సమానమగు.
తుల్యము, సం. విణ. సమము, సరి ; చూ, సమానము. 2.
తుల్యయోగిత, అం. అర్థాలంకారములలో నొకటి : (వర్ణ్యమున కితరవస్తువునకును ధర్మైక్యము చెప్పుట. ఉదా :— కమలములు ముడిగెను. జారిణుల వదనములు ముడిగెను.) ; చూ, అలంకారము. 3.
తువర, వై. వి. 1. = తోగర. ఒగరు—వగరు. రుచి, రూ - తువ్వర—తూవర : చూ, రసము. 5; దే. వి. 2. రూ-తువ్వర-తూర. చినుకు : చూ, వాన. 1.
తువరము, సం. వి. అ. పుం. 1. = తువర : చూ, తువర. 1; విణ. 2. ఒగరైనది ; చూ, తువర. 1. (చూ, రసము. 5.)
తువరయావనాల(ళ)ము, సం. వి. అ. పుం. కషాయ యావనాళ ధాన్యము : చూ. ధాన్యము.
తువరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = : చూ, తొగరి.
తువాలు, వా. వి, రూ - తువ్వాలు. రుమాలు, చేతిగుడ్డ : చూ, వస్త్రము.
తువ్వర, దే. వి. రూ - తువర - తువర. 1. సన్నవాన. జై. 4, ఆ 138 ; చూ, వాన. 1; 2. దూళి : చూ, రేణువు. 1.
తువ్వాయి, వా. వి. అప్పుడే పుట్టినదూడ. "మా ఆవునకు తువ్వాయి పుట్టినది" ; 2. పాలుత్రాగెడుదూడ.
తువ్వాలు. వా. వి : చూ, రూ - తువాలు.
తుషము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ - తుసము, ఉమక - రూ - ఉముక -ఊఁక, నూఁకపొట్టు, పొట్టు. (సం, ప).—అక్షము, కంక పత్రము. కటంగరము; 2: చూ, తాండ్ర*.
తుషాగ్రహుఁడు, సం. వి అ. పుం. అగ్నిహోత్రుఁడు : చూ, వహ్ని. 1.
తుషానలము, సం. వి. అ. పుం ఊకనిప్పు : చూ, వహ్ని. 1.
తుషారము, సం. వి అ. పుం. 1. మంచు: చూ, హిమము; 2. = తుంపర. జల్లు: చూ, వాన. 1; విణ. 3. చల్లనిది: చూ, శీతలము. 5.
తుషారాట్టు, సం. వి. జ్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుతేఁడు.
తుషితుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గణదేవతావిశేషము (వీరు ముప్పదియాఱుగురు. ; చూ. గణదేవతలు.
తుషోదకము, సం. వి. అ. న. పులిగడుగు: చూ, శుక్తము.
తుష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ. హ్లాదనము.
తుష్టుఁడు, సం. విణ: చూ, హృష్టుఁడు.
తుసము, వై. వి: చూ, రూ-తుషము.
తుస్సి, దే. విణ. తుపరభూమి, రూ-తుస్సె. తోవర: చూ, సురాష్ట్రజము. 2.
తుస్సు, వై. విణ. 1. అధమము : చూ, హీనము. 1; వా వి 2. అపానవాయువు విడుచునపుడందలి ధ్వన్యను కరణము, "తుస్సుపిత్తు": చూ, హూహూ; 3. ఉపాహారము, పిసిఁడి చిచ్చు బుడ్డి లోనగునవి పేలకను, సరిగా కాలకను చీఁదుట లోనగువానియందలి ధ్వన్యనుకరణము; చూ, హూహూ.
తుస్సుపెంజెర, ద్వ వి. పెంజెరభేదము. ఒకరకపు కొంత చిలువ; (చూ, పెంజెర): చూ, సర్పము.
తుస్సె, దే. విణ: చూ, రూ-తుస్సి. అం. భా. ద్వి. 4.
తుహినకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చలివెలుఁగు: చూ, హిమాంశువు.
తుహినము, సం. వి. అ. న. మంచు: చూ, హిమము.
తుళువము, అం. చూ, దేశము.

తూ

తూ, దే వి 1. తూపొడుచుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూ హూ; వా. 2. బాలబాలికలయొక్క ఆటలయందలి ఒట్టు. "తూ నాబొడ్డుకు తూ" (తూతూఅనియు.)
తూఁగాడు, దే. అ. క్రి. (తూఁగి + ఆడు) 1: చూ, సలించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 344; 2: చూ, వ్రేలాడు.
తూఁగియాడు, —పై —
తూఁగు, దే. వి. 1. నిద్ర: చూ, స్వప్నము. 2; 2. కూరుకుపాటు: చూ, ప్రమీల; అ. క్రి. 3. ఊఁగు: చూ, వ్రేలాడు; 4. కూరుకు; చూ, నిద్రించు; 5. రూ-తూఁగాడు-తూఁగియాడు, తూలు-రూ-తూలియాడు: చూ, సలించు; 6. తూనిక పడు; 7. నడచు; చూ, వెళ్ళు. 3.
తూఁగుటుయ్యాల, ద్వ. వి. తూఁగుమంచము. కళా. 2, ఆ. 17: చూ, పాలకి.
తూఁగుపలక, ద్వ. వి. తా. పివాఁడు గోడల మట్టము చూచుటకై తాయివ్రేలఁగట్టిన నిడుపాటిపలక.
తూఁగుమంచము, ద్వ. వి: చూ, తూఁగుటుయ్యాల.
తూఁచు, దే. ప్రే. తూఁగఁజేయు: దడకట్టు.
తూఁట, దే. వి. 1. రూ-తుంట. ఖండము: చూ, శకలము. 4; వై. విణ. 2. = దుష్ట. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
తూఁటకట్ట, వా, వి. గడ్డిని జడగానల్లి నిప్పుముట్టించెడుకట్ట.
తూఁటకట్టు, దే. అ. క్రి. కోఁతపడు. చూ, వ్రక్కవాఱు.
తూఁటరి, వై. విణ. (తూఁట + అరి) = ఖంత. దుష్టుఁడు, రూ-తూఁడరి. భాగ. 6, స్కం. 182: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
తూఁటాడు, దే. స. క్రి. (తూఁటు + ఆడు): చూ, వేధించు. జై. 7, ఆ. 4.
తూఁటి, దే. వి. నళి, తుంటికూర: చూ, శైవలము.
తూఁటికూర, ద్వ. వి. —పై. — (దేశ్యమని శ. ర)
తూఁటిగానపు తేజిగలబోటి, ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి. అం. భా ప్ర. 42.

తూఁటు, దే. వి. రూ-తూము. 1. కనుమ. ఆం, భా. ప్ర. 145: చూ, రంధ్రము. 1; 2. చిల్లి; చూ, రంధ్రము. 1.

తూఁటుకట్టు, దే. అ. క్రి. తూఁటుపడు, తూఁటుపోవు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 131; చూ, తోఁటలువాఱు

తూఁటరి, వై. విణ.=ఠంత: చూ, రూ తూఁటరి.

తూఁడు, దే. వి. తామరపువ్వులోనగువానివేరు, బిసము. విజ. 1, ఆ, 191: చూ, పద్మము. 1.

తూఁడుదిండి, దే. వి. (తూఁడు + తిండి) తెలిపిట్ట అచ్చ. యు, కాం. 30: చూ, హంస. 1.

తూఁడునూలునారి, అం. మన్మథుని మూఁడవది యగు వింటి యొక్కనారి. (దీనిబాణములు—మంకెన, అశోక, మల్లెపూలు.) వేం. ఆం. 9: చూ, స్థావరము. 1; (చూ, బాణము. 1.) (చూ, మన్మథబాణములు)

తూఁడువిల్తుఁడు, దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు, వేం. ఆం. 8.

తూఁతకొమ్ము, దే. వి. మురళి, వంశనాళవాద్యము: చూ, వీణ (తూఁతూబాకా అనియు)

తూఁతూబాకా, వా. వి.—పై.—

తూకము, దే. వి. రూ-తూకు. 1. పూనిక. జై. 7, ఆ. 40: చూ, యత్నము; అం. 2. నాట్యములోని పదునాలుగు అంగములలో తుక యనునది ఒకానొకయంగము; (చూ, నాటకము. 1.)

తూకు, —పై.—

తూకొను, దే. అ. క్రి. (తూకు + కొను) 1. పూను: చూ, యత్నించు; 2. ప్రవేశించు. ఆం, భా. తృ. 122: చూ, సోఁకు. 4.

తూణము, సం. వి. అ. పుం.=దొన. రూ తూణి-తూణీరము. అమ్ములపొది (ఇది ఆ. స్త్రీ గాను, ఈ. స్త్రీ. గాను గలదు): చూ, బాణము. 1.

తూణీరము, సం. వి. అ పుం. —పై—

తూదము, సం. వి. అ. పుం. గంగరావి*: చూ, రావి,

తూవసస్యకము, సం. వి. అ, పుం. పోఁకమామిడి*: చూ, మామిడి.

తూనరతుక్కము, దే. వి. చూ, బాలక్రీడ

తూనిక, దే. వి: చూ, తులామానము. (రూ-తూనికె.)

తూనికకోల, దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనికవేయు, దే. స. క్రి: చూ, తూఁచు.

తూనికె, దే. వి: చూ, రూ-తూనిక.

తూనికోల, దే. వి: చూ, రూ తునికోల.

తూనిఁగ, దే. వి. పతంగిక. రూ-తూనీఁగ. చూ, మక్షిక.

తూనీఁగ, —పై.—

తూనీఁగతానిగ, దే. వి. చూ, బాలక్రీడ.,

తూనుకోల, దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనెకొట్లాట, దే, వి; చూ, బాలక్రీడ.

తూపరము, దే. వి. 1. చిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కనుమ. అం, భా. ప్ర. 145: చూ, రంధ్రము. 1.

తూపరాణ, దే. వి. (రూ-తూపరాణి-తూపరాణము.) తూము, నీళ్ళుబయటికివచ్చు తూము: చూ, తూము. 2.

తూపరాణము, 1.—పై.—; 2. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1.

తూపరాణి, దే వి: చూ, రూ-తూపరాణ.

తూపి, వై. వి.=స్తూప. గుడిలో మూలవిగ్రహము ఉండెడు చోటికి మీఁద విమానమువలె ఎత్తుగా కట్టిన కట్టడము.

తూపు, దే. వి. అమ్ము. చూ, బాణము. 1.

తూపురాసి, ద్వ. వి: చూ, తూము. 2.

తూపురిక్క, ద్వ. వి శ్రవణనక్షత్రము, కరివేల్పురిక్క: చూ, రిక్క. 1-౨౨.

తూపురూపురిక్క, ద్వ. వి: చూ, తూపురిక్క.

తూపురిక్కనెల, ద్వ. వి. శ్రావణమాసము: చూ, మాసము. 1,

తూపొడుచు, దే. స. క్రి: ఉమియు, క్రాయు.

తూబరము, సం. వి. అ. పుం. రూ. తువరము. కాలమున కొమ్ములు మొలవని యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

తూబరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-తుబరుఁడు. 1. పేడిమూతివాఁడు, ప్రాయమున గడ్డము మీసము రాని మగవాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు; 2. అంతఃపుర కావలివాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

తూము, వై. వి. 1.=తుంబికా. బండిచక్రము నడిమిరంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. నీళ్ల బయటికి వచ్చునట్లు కట్టిన కట్టడము. వసు 5, ఆ. 17: చూ, మరిగొమ్ము; 3. నాలుగు కుంచముల కొలఁది: చూ, ప్రస్థము; 4. సూదిచెవి: చూ, రంధ్రము. 1; 5. నగలమోపునందలి రంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 6. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; వా. 7. వంటకాలువకు ప్రక్కను చేర్చివేసెడి కుండతూర. "కుండతూము": చూ, తూర. 4. (చూ. మరిగొమ్ము.)

తూర, దే. వి. 1. వానబొట్టు: చూ, వాన. 1; 2. తుంపర: చూ, సీకరము; 3. రూ తూల, పండుచేఁప చూ, మత్స్యము. 1; వా. వి. 4: చూ, తూము. 7. "కుండతూర, తాటితూర" మొ.

తూరజల్లు, ద్వ. వి ధారావర్షము: చూ, వాన. 1.

తూరనగోలీలు, దే వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

తూరనడుక్కా, దే. వి.—పై.—

తూరనతుంకములు, దే వి. బ.—పై.—

తూరి, దే. వి. తడవ, ఆవృత్తి (ఇది ఏకాద్యర్థక శబ్దపూర్వకము గానే ప్రయోగింపఁబడును. ఉదా. "ఒకతూరి-ఈతూరి"): చూ, సారి. 2.

తూరు, దే, వి. 1. తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము; అ. క్రి. 2. సన్నగాతూరపడు.

తూరుపాఱు, దే వి. 1. ఒకానొకగాలి. రూ-తూర్పాఱు, తూర్పిడి: చూ. వాయువు; 2. తుచ్ఛధాన్యోత్క్షేపణము: తూరుపాఱఁబట్టుట.

తూరుపాఱఁబట్టుట, జా. 1. ధాన్యము తూరు (అనఁగాఁబొల్లు) గాలిలో నెగురునట్లు పట్టుట; 2. ఎగురఁగొట్టుట; 3. తేలికచేయుట "నాలుక తుదిపలుకులైన నూరక తూరుపాఱఁబట్టుచున్నాఁడవు." (ధర్మజ రాజసూయము)

తూరుపాఱఁబట్టు, దే. స. క్రి (తూరు + పాఱన్ + పట్టు) రూ. తూర్పాఱఁబట్టు. గలపొట్టు లోనగునవి యెగిరిపోవునట్లుగా చేట లోనగువానితో ధాన్యము లోనగు వానిని పైకెత్తి క్రిందుగాఁబోయు.

తూరుపు, దే. వి: చూ, రూ-తూర్పు.
తూరుపుఁగొండ, ద్వి. వి. ఉదయాద్రి: చూ, పర్వతము.
తూరుపుపడి, ద్వి. వి. ఇంద్రుఁడు. ఆం, భా. ప్రె. 46: చూ, వేలుపుఱేఁడు.
తూరుపుఱేఁడు, దే. వి.—పై.—
తూరుపెత్తు, దే. వి. (తూరుపు+ఎత్తు) రూ-తూర్పెత్తు. 1: చూ, ఎగరఁబోఁత; స. క్రి. రూ-తూర్పెత్తు; 2. ధాన్యాదికములను ఎత్తి తూర్పుగాలికివిడుచు; 3. ఏదేని గాలివాటముగా ఎత్తివిడుచు; 4. వెండ్రుకలు పాయఁదీసి అడ్డముగా మీఁది కెత్తిపట్టు. పాండు. 3, ఆ. 30.
తూర్చు, దే. ప్రే. రూ-దూర్చు. గుచ్చు. నై. 4, ఆ. 81: చూ, రూ-తూఱుచు.
తూర్ణము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. త్వరితము: చూ, స్యదము; విణ. 2. వడిగలది: చూ, స్యదము.
తూర్పాఱ, దే. వి: చూ, రూ-తూరుపాఱ. 1.
తూర్పాఱఁబట్టు, దే.స. క్రి: చూ,రూ-తూరుపాఱఁబట్టు.
తూర్పిడి, దే. వి: చూ, తూరుపాఱ. 1.
తూర్పు, దే. వి. (రూ-తూరుపు-తూఱుపు.)1. ప్రాగ్దిశ: చూ, హరిత్తు; అం. 2: చూ, దిశలు; 3: చూ, దిశలు; 4: చూ, దిక్కులు.
తూర్పెత్తు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-తూరుపెత్తు.
తూర్యగంజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ద్రగడమను వాద్యము: చూ, వీణె.
తూర్యత్రియకౌశలము, అం: చూ, సుగుణములు.
తూర్యము, సం. వి. అ. న. 1. వాద్యము: చూ, వీణె; పుం, న. 2. వాద్యపుమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
తూఱఁబడు, ద్వి. అ. క్రి. (తూఱన్+పడు) తూఱు, ప్రవేశించు. నిర్వ. 4, ఆ. 76: చూ, సోఁకు. 4.
తూఱు, దే. అ. క్రి.—పై.—భార. భీష్మ. 2, ఆ. 398
తూఱుచు, దే. ప్రే. తూఱఁజేయు: గుచ్చు, తూర్చు.-రూ-దూర్చు. (ఎక్కించు అనియు.)
తూఱుపు, దే. వి: చూ, రూ-తూరుపు-తూర్పు.
తూల, దే. వి. తూర. పండుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
తూలఁబాటు, దే. అ. క్రి. (తూలన్+పాటు) 1. తూలు, చలించు: చూ, సలించు; 2. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5.
తూలకంటకము, సం. వి. అ. పుం. గొబ్బి*: చూ, మొగబీర.
తూలకార్ముకము. సం. వి. అ. న. దూదియేకువిల్లు, పింజనము: చూ, బాణము. 1.
తూలనాసిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దూదిచుట్ట.
తూలనాళిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—
తూలపోవు, మి. అ. క్రి. (తూలము+పోవు) చిన్నవోవు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 259: చూ, విన్నవోవు. (ప్రే. తూలపుచ్చు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ.298.)
తూలము, సం. వి. అ. న. 1. గంగరావి*: చూ, రావి; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; పుం, న. 3. = దూది. విత్తులు తీసినప్రత్తి, ఏకుపు: చూ, ప్రత్తి.
తూలాడు, దే. అ. క్రి. (తూలి+ఆడు) రూ- తూలియాడు-తూలు, చలించు. భార. విరా. 5, ఆ. 184: చూ, సలించు.
తూలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తూలిక: చూ, తెక్క. 1; దే. వి. (1) (తూల+ఇ) చేఁపలనుబట్టి జీవించెడి యొకానొక జాతివాఁడు: చూ, వలతేఁడు; (2) తూలికాఁడు. మేఁకలను బట్టి జీవించెడి యొకానొకజాతివాఁడు.
తూలిక, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిన్నయీఁక: చూ, తెక్క. 1; 2. వ్రాసెడుకలము; చూ, లేఖిని; 3. (చిత్రమువ్రాసెడు) వాగర, జాలిని: చూ, వాగఱ; వా. 4.= తూలిక: చూ, , తూలిక. (1); వై. వి.= తూలిక. (1) మాల్యగ్రంధి. ఆం. పదా. 439: చూ, పూవులపొట్లము.
తూలికాఁడు, దే. వి: చూ, తూలి. (1), (2).
తూలించు, దే.స.క్రి.చంపు.సాంబ.మా,32: చూ, సంహరించు.
తూలియాడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తూలాడు. నై. 7, ఆ. 92.
తూలు, దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2. అపసరిల్లు: చూ, విరియు. 5; 3. ఉపశమిల్లు. ఆం, భా. తృ. 87: చూ, సుళ్కు. 4.
తూలుచు, దే. ప్రే. రూ-హూల్చు. 1. చలింపఁజేయు; 2. తొలఁగించు. సా. 1, ఆ. 101.
తూలుమాటలు, వా. వి. తిట్లు, బండబూతులు, కుచ్చితపుతిట్లు, త్రాగుబోతుమాటలు.
తూల్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-తూలుచు.
తూవర, చూ, రూ-తువర,
తూవరము, వై. వి.—పై.— (సం. అని కొందఱు.)
తూషణము, అం: చూ, ముఖరితులు.
తూష్ణీమ్, సం. అవ్య. మౌనమందు వర్తించును, తూష్ణీకామ్. చూ, మౌనము.
తూష్ణీంశీలుఁడు, సం. విణ మాటలాడక ఊరకుండువాఁడు: రూ- తూష్ణీకుఁడు.
తూష్ణీకామ్. సం. అవ్య: చూ, తూష్ణీమ్.
తూష్ణీకుఁడు, సం. విణ: చూ, తూష్ణీంశీలుఁడు.
తూస్తము, సం. వి. అ. న. దుష్కృతము: చూ, పాపము.

తృ

తృటము, సం. వి. అ. పుం. = చిటిక. తృటి: చూ, స్వరము. 2.
తృటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. = చిటిక.—పై.—; ఈ. స్త్రీ. 2. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రల.
తృట్టు, సం. వి. ష్. స్త్రీ. 1. రూ-తృషము-తర్షము. దప్పి. పాండు. 5, ఆ. 179:చూ, పిపాస; 2. ఇచ్చ: చూ,వాంఛ.
తృణకుటి, సం. వి, ఈ. స్త్రీ. పూరిగుడిసె: చూ, సదనము. 1.
తృణకేతువు, సం. వి. ఉ. పుం. వెదురు*: చూ, వేణువు.
తృణగండము, సం. వి. అ. పుం. ఉచ్చింటుఁడను చేఁప: మత్స్యము. 1.
తృణగ్రాహి, సం. వి. న్. పుం. పచ్చ, మరకతము: చూ, రత్నములు: (చూ, తృణమణి. 2.)
తృణచ్ఛన్నకూపన్యాయము, న్యా. గడ్డికప్పుకొనియున్న బావి విధము. గోముఖవ్యాఘ్రమువంటిది.

తృణజలూక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. జలగవలెనుండి గడ్డిలో తిరుగు పురుగు: చూ, పురుగు.

తృణజలూకన్యాయము, న్యా. గడ్డిపైపురుగు మూతికి సమీపమందు రెండుకాళ్లను వెనుకవైపున చివర రెండుకాళ్లను గలది. అది వెనుకకాళ్ళతో నిలబడి ముందునిలుచుట కాధారము చూచుకొని ముందుకాళ్ళు నక్కడబెట్టి తరువాత వెనుక కాళ్లు తీయుననురీతి

తృణత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తృణభావము; 2. (రూ-తృణీత-త్రిణత.) విల్లు: చూ, బాణము. 1.

తృణతతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ గడ్డిమేటి. చూ, మేటి.

తృణద్రుమములు, సం. వి. అ. పుం. బ. తాటి, కొబ్బరి, ఈఁత, ఖర్జూరము మొ.

తృణధాన్యము, సం. వి. అ. న. 1. విత్తక పండెడు గునుకు నివ్వరి దూసరి లోనగునవి: చూ, ధాన్యము; వా. 2. గడిజాతి సస్యములు-వరి, జొన్న, గోధుమ లోనగునవి.

తృణధ్వుక్కు, సం. వి. హ్. పుం బడబాగ్ని, కాకధ్వజము: చూ, వహ్ని. 1.

తృణధ్వజము, సం. వి. అ. పుం. వెదురు*: చూ, వేణువు.

తృణనింబము, సం. వి. అ. పుం. నేపాళవేము*: చూ, అశ్వతిక్తము.

తృణపంచమూలము, అం. వరి, దర్భ, గనపద-టు, చెఱుకు, కామంచిగడ్డి (5).

తృణపుష్పిక, సం. వి ఆ. స్త్రీ కొండయల్లము*: చూ, శృంగబేరము.

తృణపూలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ గడ్డిబొమ్మ, చంచ: చూ, బింబము. 3.

తృణమణి, సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. నీలము: చూ, రత్నము. 1; పా. 2. తృణగ్రాహి, ఉన్నిగుడ్డతోరాచిన గడ్డిపోఁచలు మొదలగువాని నాకర్షించు వస్తువు.

తృణమత్కృణుఁడు, సం. విణ. జూదములో జమానతు ఇచ్చువాఁడు; చూ, లగ్నకుఁడు.

తృణము, సం. వి. అ. న. 1. (క్రిక్కిసలోనగు) గడ్డి: అంబరీషము, అర్జునము, అశు, ఋశము, కక్షము, కచపము, కచ్ఛరుహ, క్షేత్రియము, గవాదనము, ఘాసము, తృణము. (తె ప) —కసవు,కసవు. గడ్డి, గవతము,గాదము,చెత్త, పిల్లిపులు రూ-పుల్లు, పూరి: (చూ, హరిత. 1.) తృణవిశేషములు.- (౧) ఊర్ధ్వమూలము, ఋషిశప్రము, కుందరము, ఖంజ, ఖగ్గదమ, ఖరచ్ఛదము, జయ, తాండవము, వారుణి. (తె. ప).— ఉలస, ఊవర, కొంద్ర, గాబ, గాబము, గునుకు, గొలివె, గోళ్ళగొండి, దూసరి, నాలికచేఱు. నెంద్ర, బరపట, బూరగడ్డి, వంచవిదియ, వెట్టిచెఱకు; (౨) అంట్రింతగడ్డికి.— (తె. ప)— అంటిస-అంట్రింత, అంటింత, చిగిరింత; (౩) అడవికిక్కిసకు.— దేవనాళము. (తె. ప)—అడవికిక్కిస;(౪) అడవిగెనసునకు —పిండాంశుకము, పిండాలువు. (తె. ప)— అడవిగెనసు; (౫) అవురుకసవునకు —కుమారము, వీరణము, వీరతరము, వీరతృణము. (తె ప)— అగురు—అవురు—ఔరు; (౬) అశ్వలాయనదర్భకు.— అశ్వలాయనము, అశ్వవాలకము, కాశ, కాశగర్భము, కాశము, శరము; (౭) ఉప్పుగడ్డికి.—(తె. ప).—కాను, కారె; (౮) కాకి చెఱుకునకు (కుందుబెల్లు).—ఇంద్రము, ఇక్ష్వారిక-రూ-ఇక్ష్వాలిక, కాండ్రేక్షువు, కాకేక్షువు, కాశము, కాశేక్షువు, ఖరచ్ఛదము, గుంద్ర, గుంద్రము, గుచ్ఛపుష్పిక, తేజనకము, ముంజము, ముంజేక్షువు, వాయసేక్షుకము, వాయసేక్షువు, శరము, శ్వేతచామరకము. (తె. ప).—కాకిచెఱకు, కాకితెల్లు, కుందుబెల్లు, పౌనిక, బెల్లు; (౯) బెల్లుకు.— కటుకము, కాండకాండకము, చామరపుష్పము, శణము, (తె. ప).—కనపపులు, కనుము, రెల్ల — రెల్లు — బెల్లు; (౧౦ పెద్దబెల్లుకు.—ఖడ్గటము, బృహత్కాశము; (౧౧)బెల్లు గడ్డికి.—ఇక్షుగంధ, కాశము, పోటగళము, బల్బజము; (౧౨) కామంచికి —కత్తృణము—రూ-కాత్తృణము, కాకధాతువు, కాకమాలి, కాకమాచి, కామంచిక, గంధకతృణము, గుడఫల, చపలము, ఛత్ర, ఛత్రాతిఛత్రము, జలనాభము, జాత్యంభము, దేవగంధిక, దేవజగ్ధకము, దేవజగ్ధము, దేవజగ్ధిక, ధ్యామకము, ధ్యామయము, పౌరము, బిందుచిత్రము, రౌహిషము, వాయసి, సౌగన్ధికము. (తె. ప).—కామంచి— కావంచి; (౧౩) గ్రుడ్డికామంచికి.—అతిఛత్ర—అతిఛత్రము, ఆతంత్రము, గుహ్యము, చుకనాశనము, ఛత్ర, ఛత్రాతిఛత్రము, తృణరాజము, పలఘ్నము—పాలఘ్నము, బీజకము, భూతృణము, మాలాతృణకము, రౌహిషము. (తె. ప) — గుడ్డికామంచి — గ్రుడ్డికామంచి, గొడుగుగడ్డి; (౧౪) కిక్కిసకసవునకు (క్రోవివంటితృణము) —ధమనము, నడము-నలము-నళము-నళ-నళిక-నాళిక, నడ్య, పోటగళము, మృదుపుష్పము, సూన్యమధ్యము. (తె. ప).—కిక్కిసకసవు, క్రోలుకసవు, గనుపదంటు; (౧౫) కుశదర్భకు.— ఉలపము, ఉల్లానము, ఋషిశప్రము, కర్మమూలము, కుతపము, కుథము, కుశము, కూర్చ, క్షురపత్రము, దర్భ, పవిత్రము. (తె. ప).— కొన్నె, దబ్బ; (౧౬) గంటమార్వకు.—కలాయ, గండదూర్వ, గండాలి, గ్రంథిపర్ణి, శకులాక్షి; (౧౭) గడ్డిపబ్బునకు (తృణస్తంభము) —కాండము, గుచ్ఛము, గుల్మము, (తె. ప) —కరుగు, కరువు, గంట, గంటకట్ట, దుబ్బు, పైరుదుబ్బు, పొట్టకట్ట (చూ, పొట్టకట్ట); (౧౮) గడ్డిపరకకు.—(సం. ప)-త్రినకమ: గరికకు—అనంత, అమర, గుణ, దూర్వ, భార్గవి, రసాల, లత, శతపర్వక. సహస్రవీర్య, హరిత.హత్తు: (తె. ప).—గరిమిడి. గరిక; (౧౯) నల్లగరికకు —శష్పము, శాంభవి (తె. ప) —నల్లగరిక; ౨౦. తెల్లగరికకు. (శ్వేతదూర్వ):—అనంతసముద్భవ, గండాలి, గోలోమి, శకులాక్షకము, శతవీర్య, సహస్రవీర్య, సిత, (తె. ప.):—తెల్లగరిక; ౨౧. తీఁగెగరికకు:—అజయ, గండాలి, తీవ్ర, శకులాక్షకము. (తె ప)— తీఁగెగరిక-తీఁగెగరిక, నిడుపుగరిక; ౨౨. గింజలేనివరిపోచకు:—కిర్మి, రులాలము. (తె ప) మోసు; ౨౩. గుంద్రమూలాతృణమునకు:—ఎరక, గుంద్రమూల; ౨౪. గుచ్ఛబంధా తృణమునకు:—ఆశయ, గుంజాల, గుండానిని, గుచ్ఛబంధ, గుచ్ఛభద్ర, గుచ్ఛమూలిక; ౨౫ గోమూత్రికాతృణమునకు:— కృష్ణభూమిజ, గోమూత్రిక; ౨౬. చణికతృణమునకు:— గోదుగ్ధిక, చణిక; ౨౭. చించోటకమనుగడ్డికి:— కొంచా.

దనము, చించోటకము; ౨౮. చిప్పగడ్డికి:—కేశి, గుహ్యా, ఓజము, గోమయప్రియము, భూతకేశి, భూతికము, భూతృణము - భూస్తృణము, మాలాతృణము. (తె. ప):— చిప్ప, చిప్పకసవు, చిప్పగడ్డి, చిప్పర; ౨౯. జరడీతృణమునకు:— గర్మోటిక, జరడి; ౩౦. జలతృణవిశేషమునకు:- చూ, శైవలము; జమ్మునకు:—(తె. ప).— జంబు-జమ్ము; ౩౧. తుంగగడ్డికి.—అంత్యము, అబ్దము, కర్ణపూరము, కర్తనము, కలాపిని, కాండగుండము, తోయదము, నాగరముస్త. (తె. ప).- తుంగ; ౩౨. గుండ్రపుంగకు.—గుండము, గుండాల, గుండాసిని, అంబుపత్ర, ఉచ్చట, చక్రల చలదళము, జలాశ్రయము, దీర్ఘరాజము, హాలపత్రము; (తె. ప).— గుండతుంగ—గుండ్రతుంగ, గుండ్రా; చూ, ముపుకము. 1-౨; ౩౩ తుంగముస్తెకు.—అబ్దము, కిశేరువు, కురరము, కురువిందము (పచ్చతుంగముస్తె, భద్రముస్తకము, వత్రువముస్తె, కోలతుంగముస్తె, తుంగముస్తె లోనగువానియొక్క పర్యాయపదములు "ముస్తకము" అనుపదముకడం జూచుకొనవలెను). ౩౪. పర్పాటకమునకు;— కవచము, టృణాఘ్నము, (తె. ప).— పర్పాటకము; ౩౫. పశ్వాదులకసవునకు:— (లేంతకసవు).—ఘాసము, బాలతృణము, యవసము; ౩౬. పొల్లుకసవునకు.—కడంగరము, బుసము-బుషము. (తె. ప):— పొల్లుగడ్డి; ౩౭. పూచికకు:— (తె. ప):—పూచి-పూచిక, పూసకామంచి; ౩౮. మొదవుగడ్డికి:—అనుమత, ఇక్ష్వాలిక-ఇక్ష్వాళిక, బల్బజము. (తె. ప):— బొద, మొదవ-మొదువు, మోదయము; ౩౯. పోనుంగునకు:— (తె. ప):—పోణుకుగడ్డి, పోనుంగు; ౪౦. మూండంచుల తుంగకు:— (తె. ప):— ముయ్యంచుతుంగ; ౪౧. యావనాళశరమునకు:—ఖరపత్రము, యావనాలశరము; ౪౨. రక్తతృణమునకు.— (తె. ప):— చెంగలి; (౪౩) లఘుతృణమునకు.—ఖడము; ౪౪. వాసనగడ్డికి:-కరేందుకము, కర్పూరతృణము, గంధతృణము, భూతికము, భూతృణము, భూస్తృణము, (తె. ప):— వాసనగడ్డి; ౪౫ వృత్తతృణమునకు:- గుచ్ఛము: ౪౬ శిల్పికాదితృణవిశేషమునకు:- అంబువాహము; క్షేత్రజ, గోమూత్రిక, చణిక, శిల్పిక; శూకతృణమునకు:—కనిష్ఠకము, (ఇందలి విశేషములకును మిగతవిశేషములకును గల పర్యాయపదాదులకు "హరిత. 1." చూడుము); ౪౭. ఔలపము; 2. చామలోనగు పైరు: చూ, సస్యము. 1.

తృణరజ్జున్యాయము, న్యా. బలములేని గడ్డిపరకలు పోంగుజేసి త్రాడల్లి యేనుంగునైనం గట్టవచ్చుననురీతి.

తృణరాజము, సం. వి. అ. పుం 1, తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము; 2. గిఱకతాటిచెట్టు: చూ, హింతాళము; 3. కొబ్బరి*: చూ, నారికేళము.

తృణవీవదాధ్యామ, అం. చూ, అశ్వసంచార మార్గములు.

తృణశూన్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తృణశూన్యము. తృణశూల్య-తృణశూల్యము. మల్లె*; చూ, హసంతి. 2.

తృణశూన్యము, సం. వి అ. న. 1.—పై.—(ఆకారాంత స్త్రీలింగమున అగును); అ. పుం, న. ఆ స్త్రీ. 2. మొగలి పండు: చూ, మొగలి; విశే. 3. తృణములేనిది.

తృణశూల్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-తృణశూన్య.*

తృణశూల్యము, చూ, రూ-తృణశూన్యము. 1—2—3.

తృణషట్పదము, సం. వి. అ. పుం. కందురీంగ: చూ, మక్షిక.

తృణసార, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరంటి*: చూ, రంభ. 2.

తృణహర్మ్యము, సం. వి. అ. న. గడ్డిమేడ, మయటము; చూ, సదనము. 1.

తృణిత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ· చూ, రూ-తృణత.

తృణీకరించు, సం. స. క్రి. అలక్ష్యముచేయు.

తృణేన కార్యం భవతీశ్వరాణామ్, న్యా. సర్వసమర్థులును గడ్డిపరకతోం బనిపడును.

తృణైర్విరచ్యతేరజ్జు ర్బధ్యంతే తేన దంతినః, న్యా. తృణములు త్రాడుగా నేర్పడి యేనుంగును బంధించుచున్నవి. ఇట్టిదే "బలవంతమైనసర్పము చలిచీమలచేతంజిక్కి చావదె సుమతీ!"

తృణ్యా, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: గడ్డిమోపు: చూ, మోపు. 5.

తృతీయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = తదియ-రూ-తద్దె మూండవతిథి. చూ, తిథి.

తృతీయకము, అం. చూ, జన్యతాళములు.

తృతీయప్రకృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ-తృతీయాప్రకృతి. నపుంసకుండు, పేడి: చూ, సౌవిదల్లుడు.

తృతీయము, సం. స. 1. మూండవది; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు పండ్రెండింటిలో నొకటి (ధైర్యము, సోదరుండు, యుద్ధము, పాత్ర, ఆభరణము, కంఠము, భటులు, శాంతము, మిత్రులు, ఉపాయము, ఆయుపు, సహజము, భ్రాతృ. విక్రమము); చూ, లగ్నకారకత్వములు; 3. పక్షమందు మూండవ తిథి; చూ; తృతీయ.

తృతీయాకృతము, సం. విశే. మూండుచాళ్ళు దున్నినది (నేల); చూ, భూమి. 1.

తృతీయాతిరాత్రము, అం: చూ, క్రతుచతుష్టయము.

తృతీయాప్రకృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ; చూ, రూ-తృతీయప్రకృతి.

తృప్తము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పురోడాశము. 1-2-3; విశే. 4, తృప్తిపొందినది.

తృప్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. = తనివి; చూ, సౌహిత్యము.

తృప్తిపడు, మి. అ. క్రి. (తె. ప)— ఆదటవోవు, అపోవు, తనియు, తనివోవు, తనిసను, తనుపారు, తుప్పటిల్లు.

తృప్తుండు, సం. విశే. తనివిన్బొందినవాండు.

తృఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-త్రిఫల.

తృష, సం. వి. ఆ. ష. స్త్రీ. 1. దప్పి: చూ, పిపాస; 2. కోరిక; చూ, వాంఛ.

తృషితుండు, సం. విశే. 1. దప్పిం గొన్నవాండు: చూ, సతృట్టు; 2. ఇచ్ఛంగొన్నవాండు: చూ, లుబ్ధుండు. 2.

తృష్ణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తృష. 1—2; అం. 3. (చూ, రసనా మలము): చూ, ఊర్ములు.

తృష్ణక్కు, సం. విశే. జ్: చూ, తృషితుండు.

తృష్ణాఘ్నము, సం. వి. అ. పుం. పర్పాటక మను గడ్డి; చూ, తృణము. 1.

తె

తెంకాయ, దే. వి: చూ, రూ-టెంకాయ.

తెంకాయచెట్టు, దే. వి: చూ, రూ-టెంకాయచెట్టు.

తెంకి, దే. వి. రూ-టెంకి. చోటు : చూ, స్థానము 1; 2. ఇల్లు; చూ, సదనము 1. (దేవళము అనికొందరు.)

తెంచు, దే. ప్రే. తెగఁజేయు రూ-త్రెంచు. తెంపు-త్రెంపు.

తెండు, దే. అ. క్రి. 1. పరుండు: చూ, శయనించు; వా. 2. తీసికొనిరండు. "ఆసంతు తెండు."

తెందెప్పలు, దే. విణ బ (తెప్పలు + తెప్పలు) రూ-తెందేపలు, దరిలేనిది. సా. 1, ఆ. 67: చూ, అపారము.

తెందేపలు, —పై.—

తెంపరి, దే. విణ. (తెంపు + అరి) 1. తెగుదారి; చూ, సాహసికుఁడు; 2. శూరుఁడు. జై 2, ఆ. 46: చూ, హంవీరుఁడు. 2.

తెంపి, దే. వి. 1. అనాథ: చూ, విధవ; 2. తెగువ: చూ. సాహసము; 3. తెగుట : తెంపు. భార. విరా. 5, ఆ. 61.

తెంపు, దే. వి. 1 తెగువ: చూ, సాహసము; 2. తెగుట: చూ, తెంపి. 3; ప్రే. 3: చూ, రూ-తెంచు.

తెకతెక, దే. వి. ఉడుకుట, క్రాఁగుట, ఎగయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. రామా. 5, ఆ. 22: చూ, హాహా.

తెకతేర, దే. విణ. (తేర + తేర) 1. బొత్తిగా సంబంధములేనిది. పా. 4, ఆ. 58; క్రి. విణ. 2. మిక్కిలి వ్యర్థము. కళా. 3, ఆ. 191: చూ, వ్యాహతము. 2.

తెక్కరము, దే. వి. అగ్గలిక: చూ, విలాసము.

తెక్కలి, వై. వి. 1. = తస్కర. చౌర్యము: చూ, హరణము. 1; 2. మోసము, భార. శల్య. 2, ఆ. 401: చూ. వంచన ; 3. ఏమరిక : చూ, ప్రమాదము: విణ. 4 మోసముచేయునది. భాగ. స్కం. 352: చూ, వంచన.

తెక్కలికాఁడు, ద్వ. వి. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; విణ. 2: చూ, వంచకుఁడు. భార స్త్రీ. 2, ఆ. 137.

తెక్కలిపాటు, వై. వి. ఆపద భాగ. 6, స్కం. 349: చూ, విపత్తు.

తెక్కు, దే. వి. 1. పడుచుఁదనపు టెక్కు: రూ-టక్కు-టిక్కు—టెక్కు—టెక్కువ— తెక్కెర, నిక్కు, 2. అగ్గలిక. పా. 5. ఆ. 10: చూ, విలాసము.

తెగ, దే. వి. 1. రూ-తెవ. గుంపు. అచ్చ యు, కాం. 236: చూ, సమూహము; 2. జాతియసమూహము: చూ, సమూహము; 3. పక్షము. ఉ, రా. 6, ఆ. 99: చూ, ప్రక్క: 2; 4. (ఎక్కుపెట్టిన) అల్లెత్రాడు. ఉ, హరి 3, ఆ. 53. చూ, మౌర్వి. 1; 5. జ్యాకృషి. ఎక్కుపెట్టుట; 6. రీతి: చూ, విధము. 1; 7. దీర్ఘము: చూ, పొడవు. 2; క్ర. 8. నిశ్శేషముగా; 9. ఖండితముగా. "తెగనాడ వలదు సభలను."

తెగఁగొట్టు, దే. స. క్రి. (తెగఁ + కొట్టు) 1. నఱకు: చూ, ఖండించు; వా. 2. మధ్యవర్తిని.గా నుండి స్థిరపఱచు.

తెగఁజూచు, దే. స. క్రి. (తెగఁ + చూచు) చంపు. భార విరా. 1, ఆ. 324: చూ, సంహరించు.

తెగఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (తెఁగ + పడు) తెగించు: చూ, సాహసించు.

తెగఁబాటు, దే. అ. క్రి. (తెగఁ + పాటు): చూ, తెగఁ + పాటు): చూ, తెగఁబడు.

తెగచు, దే. అ. క్రి. కలఁగు: చూ, సంక్షోభించు.

తెగటాఱు, దే అ. క్రి: (తెగటు + ఆఱు) చూ, మరణించు, భార. ఆర. 4, ఆ 254.

తెగటాఱుచు, దే. ప్రే. తెగటాఱఁజేయు: రూ-తెగటార్చు.

తెగటార్చు —పై.—

తెగటార్పు. దే. వి. హింస. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, వధము.

తెగటు, దే. వి. 1. త్రుళ్లు, గర్వము: చూ, హంకారము; అ. క్రి. 2. త్రుళ్లు, గర్వించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 377: చూ, హంకరించు.

తెగడ, వై. వి. = త్రిపుటా. త్రివృతా * (దీనిభేదములు.— తెల్లతెగడ, నల్లతెగడ. ఇదే తెల్లతెగడ): చూ, సర్వానుభూతి.

తెగడిక, దే. వి. రూ- తెగడు: చూ. నింద. 1.

తెగడికమానిసి. ద్వ. వి: అవగణితుఁడు.

తెగడు, దే. వి. 1: చూ, రూ-తెగడిక. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 313; అ. క్రి. 2. ఉపేక్షింపఁబడు; స. క్రి. 3. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 4 ఉపేక్షించు: అచ్చ. బాల, కాం. 112: చూ, కన్నడించు; 5. దూఱు. నిర్వ. 10, ఆ. 12: చూ, నెగ్గించు.

తెగనీలుగుట, వా. వి. 1. చెప్పినమాట వినకపోవుట; 2. నాకేమనెడి గర్వము: చూ, హంకారము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

తెగవేయు, దే. స. క్రి. నఱకు: చూ, నెఱకు.

తెగసాఁగుట, వా. వి: చూ, తెగనీలుగుట.

తెగించు. దే అ. క్రి: చూ, తెగఁబడు.

తెగు, దే. అ. క్రి. రూ-త్రెగు-త్రెయ్యు. 1: చూ, మరణించు; 2. ఛిన్నమగు: చూ, భేదిల్లు. 2; 3. ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కలాఱు; 4. తీర్పగు. రూ-త్రెగు-త్రెయ్యు. జై. 8, ఆ. 209; 5: చూ, తెగఁబడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 205.

తెగుట, దే. వి: చూ, సావు. ఆం, భా. ద్వి. 226.

తెగుడు, దే. వి. నఱకుడు: చూ, విచ్ఛేదనము. 2.

తెగుదల, దే. వి. 1. అంతము. నిర్వ. 9, ఆ. 53: చూ. సుద. 2; 2. క్షయము. భార-ఆర. 5, ఆ. 340: చూ, రుత్త.

తెగుదారి, దే. విణ. (తెగువ + దారి) 1. తెంపరి: చూ, సాహసికుఁడు; 2. ఈఁగికాఁడు. ప్రభా. 1, ఆ. 46: చూ, దాత; 3. సాహసికుఁడు, సాహసికురాలు. ఉ, రా. 6, ఆ. 240.

తెగుదెంపు. దే. వి. (తెగు + తెంపు) తీర్పు, జై. 8, ఆ. 210: చూ, సత్యము. 1. (తెగదెంపు అనియు వాడుక.)

తెగుబడి. దే. వి 1: చూ, తెగుడు; 2. దుక్కి: చూ. వ్యవసాయము. 2; 3. అమ్మకము: చూ. విక్రయము.

తెగులు. దే. వి. రూ-తెవులు. 1. వ్యాధి: చూ, రోగము. 1; 2. సస్యరోగము: చూ, నావి.

తెగులుగొంటు, దే. విణ. రూ-తెవులుగొంటు- తెవ్లుగొంటు. 1. వ్యాధిగ్రస్తుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు; 2. వ్యాధిగ్రస్తురాలు: చూ, స్త్రీ: 3. వ్యాధిగ్రస్తము: చూ, రోగము. 1.

తెగులుగొను, దే. అ. క్రి. (తెగులు + కొను): రూ-తెవులుగొను, తెవులుపడు.

తెగువ, దే. వి. 1. తెంపు; చూ, సాహసము; 2. దాతృత్వము: చూ, వితరణము.

తెగుపడు, ద్వ. అ. క్రి. (తెగుడు + పడు) భేదపడు: చూ, వేఱుపడు.

తెచ్చు, దే. స. క్రి. తీసికొనివచ్చు: కొనివచ్చు. (సం. ప.):— ఆనయించు.

తెచ్చుట, వా. వి. పొందుట: (సం. ప.)— ఆనయము — రూ— ఆనేయము, ఆహరణము, ఆహరము, ఆహృతి; తద్వి:— పొందింపఁదగినది.— ఆనేతవ్యము.

తెచ్చువాఁడు, వా. వి: చూ, ఆనేత.

తెటిక, దే. వి తెప్ప: చూ, హోడము.

తెటుకు, వా. వి. వంపు, ఎగుడు దిగుడు. "మంచపుపట్టెలు తెటుకుగానున్నవి"; 2. తేడా, భేదము. "నీమాట తెటుకుగ నున్నది."

తెట్ట, వై. వి. = ఘట్ట. ప్రోవు: చూ, రాశి 1.

తెట్టగిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (తెట్టగిలన్ + పడు) రూ-తెట్టగిలు-తెట్టగిల్లు, తెల్లవాఱు; చూ, సొల్వాడు (స్వార్థమునపడు.)

తెట్టగిలు, దే. అ. క్రి. —పై.—

తెట్టగిల్లు, —పై.—

తెట్టతెన్ను, ద్వ. వి. ఘంటాపథము, సంసరణము, ఘంటలతోఁ గూడిన యేనుఁగులదారి: చూ, మార్గము. 1.

తెట్టతెరువు, —పై.—

తెట్టి, దే. వి. (రూ-తెట్టియ-తెట్టువ-తెట్టె-తొట్టి-తొట్టువ.) 1. నీటి మీఁదిమడ్డి; 2. పెరుఁగుమీఁదితెట్టె: చూ, మీఁగడ.

తెట్టియ, వై. వి. రూ-తెట్టె. 1.—పై.—; 2. తేనెపెర, తెట్టె: చూ, మధుపటలము; 3 తృణకాష్ఠాదివికారము: రూ-తెట్టువ— తెట్టె.

తెట్టు, దే. వి. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తెట్టువ, వై. వి. 1. నీటియందుగాలి కొాక ప్రక్కఁజేరిన తృణాది సమూహము. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 110: చూ, రూ-తెట్టియ. 3; 2. వర్గము ఉ, రా. 3, ఆ. 78: చూ, సమూహము.

తెట్టువగట్టు, ద్వ. అ. క్రి. (తెటువ + కట్టు) నీటియందు తృణాది కము గాలి కొాక ప్రక్కఁజేరు. నిర్వ. 1, ఆ. 51. రూ-తెట్టువలుగట్టు-తెట్టెగట్టు, తెట్టువలుగొను-తెట్టెలుగొను.

తెట్టువలుగట్టు, —పై.—

తెట్టువలుగొను, —పై.—

తెట్టువు, దే. వి. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తెట్టె, వై. వి. 1: చూ, రూ-తెట్టియ. 1-2-3; 4. రూ-తెట్టెము. గుంపు: చూ, సమూహము.

తెట్టెము, వై. వి: చూ, రూ-తెట్టె.

తెట్టెలుగట్టు, ద్వ. అ. క్రి. (తెట్టెలు + కట్టు) ప్రోవుకొను: చూ, రాశిపడు.

తెట్టెలుగొను, (తెట్టెలు + కొను) — పై. — ఉ, హరి. 3, ఆ. 27.

తెడ్డు, వై. వి. = తండువు-తండూ. రూ-త్రెడ్డు. 1. కొయ్య గరిటె: చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రము. 6.); 2. పడవ త్రోసెడుపలక; చూ, పీలి. 2.

తెడ్డునకుఁ బాకగుణము తెలియునా, లో. ఉదా — "ఉ. కర్తవు గావు హర్తవునుగా వభిరక్షివిగావు నీవు స, త్కీర్తిధురీణ యింతకును గృష్ణుఁడె మూలము గాన పుణ్యవి, స్ఫూర్తియుఁ బాపవైకృతముఁ బూరుషుఁబొందునె యస్వతంత్రతన్, వర్తిలు చున్కిఁ దెడ్డునకు వచ్చునె పాకగుణాగుణాపదల్" (పాండురంగ మాహాత్మ్యము. 5, ఆ. 45.)

తెడ్డుమూతికొంగ, ద్వ. వి. జలపక్షివిశేషము: చూ, బకము.

తెనమఱు, దే. అ. క్రి. పరుండు. చూ, శయనించు.

తెనుంగు, తెనుఁగు, వై. వి. = త్రినగ. రూ-తెలుఁగు ఆంధ్ర భాష. య. 1, ఆ. 1: చూ, భాష. 1.

తెనుఁగువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, రూ-తెలుఁగువాఁడు.

తెనువాఁడు, వా. వి.—పై.—

తెన్నిడి, దే. వి రీతి: చూ, విధము. 1.

తెన్ను, దే. వి. 1. దారి: చూ, మార్గము. 1; 2. కష్టము: చూ, మండలము. 3.

తెన్నుండు, దే. అ. క్రి. రూ-తొన్నుండు. పరుండు: చూ, శయనించు.

తెప్ప, దే. వి. 1. రూ-తేప-తేపిక: చూ, హోడము: 2. రూ-తేవ. ప్రోవు. వసు. 1, ఆ. 139: చూ, రాశి. 1.

తెప్పదెరలఁగ, దే. ద్ర. క్రి. విణ. అతిశీఘ్రముగ: చూ, స్వరము. 1.

తెప్పఁదేలు, దే. అ. క్రి. 1. (తెప్పన్ + తేలు) 1. ఓలలాడు. చూ, తేలు. 4; ప్రే. 2. తెప్పఁదేల్చు. కళా. 6, ఆ. 262.

తెప్పలుఁదేలుట, జా. ఓలలాడుట. "నిచ్చనిచ్చలు గ్రొత్తలై యొచ్చరించు, ఖేలనంబులఁ దెప్పలఁ దేలుచుండె." (కవికర్ణ రసాయనము.)

తెప్పి, వా. వి. మగగుఱ్ఱి తుదను చర్మములోపల నుండెడు ఎఱ్ఱని కండ: రూ-తొప్పి

తెప్పిర్లు, దే. అ. క్రి. అపాయమునుండి తేఱు. రూ-తెప్పిఱిలు-తెప్పిఱిల్లు తెప్పిఱు-తేఱు.) ఉ, రా. 3, ఆ. 358: చూ, సేకరించు.

తెప్పిఱిలు, —పై—

తెప్పిఱిల్లు, —పై.—

తెప్పిఱు, —పై.—

తెప్పున, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, తెప్పదెరలఁగ

తెబక, దే. వి. 1. మొత్తము; చూ, సమూహము; వా. 2. తేరగా వచ్చినసొమ్ము, లాటరీలో వచ్చినసొమ్ము. (ఉత్తరసర్కారు లలోవాడుక.)

తెమడ, దే. వి: చూ, శ్లేష్మము.

తెమలు, దే. అ. క్రి. 1. చలించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 209: చూ, సలించు; వా. 2. తెఱవిచేసికొను.

తెమలుచు, దే. ప్రే. తెఱవిచేసికొను. రూ-తెమల్చు.

తెమల్చు, — పై.—

తెమ్మ, వై. వి 1 = తేమః. చెమ్మ: చూ, పదను. 2; 2. లోష్టము మంటిగడ్డ: చూ, భూమి. 1.

తెమ్మ, వా. స. క్రి: చూ, రూ-తే.

తెమ్మెర, దే వి. (తెమ్మ + ఎర) 1. చల్లగాలి, మలయమారుతము విజ. 3, ఆ, 40; చూ, వాయువు; 2 చిఱుగాలి, మందమారుతము. చూ, వాయువు (ఎరశబ్దమునకు వృత్తియందు గాలియర్థమని తెలియవలయును)

తెమ్మెరకొడుకు, ద్వ. వి: చూ, భీముడు. సాం. మా 12.

తెమ్మెరచెలి, దే. వి. అగ్ని. సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1.

తెయితక్కలు, వా. వి. బ 1. ఒకరకము గంతులు. "తెయితక్క తెయ్యి అని ఆడెను"; 2. కపటనాటకము. "నీతెయితెక్కలును నీకమాషాలును నావద్గఅపనికిరావు."

తెర, వై. వి 1. = తరంగ. అల. ఉ, హరి. 4, ఆ 216: చూ, వీచి. 1; 2. మఱుంగుచీర. భార. సౌ. 1, ఆ. 147; చూ, వస్త్రము. 3. అడ్డువల: చూ, వల. 1; 4 = తిరస్కరిణి. గండవడము. చూ, వస్త్రము; 5. తట్టి: చూ, వేటతెర; బ. 6: చూ, పరంపర. భార. సభా. 1, ఆ. 226; 7. అడ్డపాటు; చూ, వ్యవధానము. 3; వా. 8. నాటకాడులయందు క్రిందకును మీందకును లాగెడు చిత్రవర్ణములుగల (సీను) అడ్డువస్త్రము; 9. తోలుబొమ్మలులోనగు ఆటలయందు బొమ్మలనాడించుట కనుపుగఁగట్టిన తెల్లనిబట్ట.

తెరంగు, దే. వి. రూ-తెఱంగు 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2 దారి: చూ, మార్గము. 1.

తెరచాప, ద్వ. వి. డమాను, ఓడకొయ్యకుఁగట్టు తంతుపటము: చూ, చాప. 2. (చూ, వస్త్రము.)

తెరతెర, వై. వి. (విడువకసాగునది) కాలువ, (పరంపర): చూ, వెల్లి. 4; వా. 2 పరంపర. "వానికి దగ్గు తెరతెరగా వచ్చుచున్నది."

తెరనాటకపుజంగాలు, మి. వి. బ: చూ, బొమ్మలాటవాండ్రు.

తెరపి, దే. వి; చూ, తెర. 7.

తెరయీంగ, దే. వి. తూనీఁగ. ఆం. భా. ద్వి. 65: చూ, మక్షిక.

తెరల, దే. వి. కబళము. చూ, సాపాటు.

తెరలఁబాఱు, దే. అ క్రి. (తెరలన్ + పాఱు) కొలఁగు: చూ, విరియు. (స్వార్థమున పాఱు)

తెరలిక, దే. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.

తెరలు, దే. వి. 1. రూ-తెరతెర-తెర్లు. పరంపర. పాండు. 1, ఆ. 184: చూ, వెల్లి. 4; అ. క్రి. 2. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; 3 బయలుదేఱు జై. 3, ఆ 57; చూ, వెళ్ళు 3; 4. కలఁగు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 52; లక్ష్మీ. 3, ఆ 3.: చూ, సంక్షోభించు; 5. చచ్చు. ఆం. భా. శ్వ. 87: చూ, మరణించు: 6. నీళ్ళలోనుగుసవి కాఁగి సలసల పొంగు; రూ-తెర్లు.

తెరలుచు; దే. ప్రే. తెరలఁజేయు రూ-తెరల్చు. భార. ద్రో. 4, ఆ. 147.

తెరల్చు, —పై.—

తెరలుడు, దే. వి చూ, ప్రయాణము.

తెరవ, దే. వి రూ-తెఱవ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తెరవాఱు, ద్వ. అ. క్రి (తెర + పాఱు) జిడ్డుదేఱి తెరగట్టు; (తెర = అల).

తెరవు, దే. వి (రూ-తెరఁగు-తెరకువ-తెరువు-తెర్వు-తెఱవు.) దారి: చూ, మార్గము. 1.

తెరవేఁట, ద్వ. వి. తెరయెత్తి ఆడెడువేఁట: చూ, వేఁట. 3

తెరవేఁటకాఁడు, ద్వ. వి తెరయెత్తి వేఁటాడెడువేఁటకాఁడు. స్వా. 4, ఆ. 4: చూ. వేఁటకాఁడు.

తెరువు, దే. వి దారి: చూ, రూ-తెరవు.

తెరువుమఱవు, దే వి. రూ-తెఱవుమఱవు. అపస్మారము; చూ, విస్మృతి.

తెరువరి, దే. విశ. (తెరువు + అరి) దారినడచువాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.

తెరువాటీఁడు, దే. విశ. (తెరువాటు + ఈఁడు) రూ-తెరువాటుకాఁడు, దారిదొంగ; చూ, ముచ్చు. 1.

తెరువాటు, దే. వి. (తెరువు + ఆటు) (దొంగలు) దారికొట్టుట, అభిగ్రహణము: చూ, ముచ్చిలి.

తెరువాటుకాఁడు, దే. విశ. చూ, రూ-తెరువాటీఁడు.

తెరవు, దే. వి. దారి. ఉ, హరి. 6, ఆ. 28; చూ, రూ-తెరవు.

తెర్లు, చూ, రూ-తెరలు.

తెర్వు, దే. వి. చూ, రూ-తెరవు.

తెఱ, దే. వి. రూ-తెఱ్ఱ. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని 1; 2. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; విశ. 3. తెఱపయినది.

తెఱంగు, దే వి. 1. రూ-తెరంగు. రీతి. అచ్చ. యు, కాం. 37: చూ, విధము. 1; 2. చక్కన. భార. అర. 7, ఆ. 158: చూ, సౌందర్యము; 3. సంధి. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 262: చూ, సాప్తపదీనము.

తెఱంగువడు, ద్వ. అ. క్రి. (తెఱంగు + పడు) 1. సంధియగు, ముడివడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 21; చూ, సంధించు; ప్రే. 2. తెఱంగుపఱచు.

తెఱకువ, దే. వి. 1. తెలివి. భాగ. 1, స్కం. 99: చూ, బుద్ధి; 2. ఉపాయము స్వా. 2, ఆ. 20: చూ, తెరవు.

తెఱకొను, దే. అ. క్రి. (తెఱు + కొను) బయలువెడలు: తెఱు.

తెఱగంటి, దే. వి. (బ. తెఱగంటులు) (తెఱ + కన్ను) 1. అనిమిషుఁడు. ఉ.రా. 4. ఆ. 318: చూ, వేలుపు; 2. అనిమిషస్త్రీ; చూ, వేలుపులు. 2; 3. చేప. అనిమిషము: చూ, మత్స్యము. 1.

తెఱగంటిబోనము తెచ్చినలావరి, ద్వ వి. గరుత్మంతుఁడు. వేం. ఆ. 18: చూ, హరివాహనుఁడు.

తెఱగంటిమ్రాఁకు, దే వి. కల్పవృక్షము. సాం. దే. 19: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

తెఱగంటియన్నులు, దే. వి బ: చూ, అచ్చరలు.

తెఱగంటిఱేఁడు, దే. వి. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

తెఱచు, దే. స. క్రి. తెఱపిఁజేయు.

తెఱచుట, దే. వి: తెఱప. (సం. ప) — ఉద్ఘాటనము.

తెఱనోటిమెకము, ద్వ. వి. (తెఱనోరు + మెకము): చూ, సింహము.

తెఱప, దే. వి. 1: చూ, తెఱపు; 2. ఓప్పు చూ, శాంతము. 1; 3. అడ్డపాటు; చూ, వ్యవధానము. 3; విణ 4. మఱుఁగు లేనిది: చూ, తెఱపి. 3. వా. వి. 5. సుఖము: తెఱపి.

తెఱపి, దే. వి. 1. వకాశము. భార. అర. 6, ఆ. 350: చూ, పందు. 6; 2. తలపైవరువుదిగిపోవుట; విణ. 3. మఱుఁగు లేనిది తెఱప-రూ-తెరిపి. (సం. ప)— అవకాశము; వా. 4 ధాళీ; 5; చూ, తెఱప. 5. వి. అ. చూ, రూ తెఱప. 3.

తెఱపుమఱపు, ద్వ. వి. 1. (చిత్తస్వాస్థ్యము తప్పిప్పుడు కలుగు) మఱపు; చూ, రూ-తెరుపుమఱపు; 2. అకటవికటము: చూ, వ్యత్యయము.

తెఱమొగము మెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెఱలు, దే. అ. క్రి. 1. (వాసన) బయలు వెడలు: చూ, తెఱకొను; 2. మరణించు. సాం. మా. 36. చూ, సమయు.

తెఱవ, దే. వి. (తెఱ + వా) ఆఁడుది. భార. అర. 4, ఆ. 295: చూ, రూ-తెరవ

తెఱవామెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము. 1.

తెఱవు, దే. అ క్రి. 1. దారి: చూ, రూ-తెరవు. 2. రూ-తెఱఁగు. రీతి. అచ్చ. అ, కాం. 22; చూ, విధము. 1.

తెఱవుగాపరి, ద్వ. వి. కోల్పులి. సాం. తి. 1; చూ, శార్దూలము.

తెఱిపి, దే. వి. రూ-తెఱప-తెఱపి-తెరపి 1. ఆడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; 2. అరతి: చూ, విరామము; విణ. 3; చూ, తెఱపి. 3.

తెఱుకువ, దే వి. తెలివి; చూ, హృల్లేఖము. 2.

తెష్ట, దే. విణ. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, తెఱ. 2.

తెల, వై. విణ. = ధవళ. రూ-తెల్ల. (ఆమ్రేడితమందు తెలతెల) శుక్లవర్ణము. ప చ. నా. 5, ఆ 19. చూ, వర్ణము. 6.

తెలకపిండి, వై. వి. = తిలపిష్టము: చూ, రూ-తెలికపిండి.

తెలకలు, వై. వి. బ. = తిలః: చూ, నువ్వులు.

తెలకివాఁడు, వై వి. = తిలఘాతుక: చూ, తెలుకులవాఁడు.

తెలగ, వై. వి. = త్రిలింగ. రూ-తెలగా. 1. త్రిలింగదేశ శూద్రుఁడు, నాలవకోలమువాఁడు; చూ, శూద్రుఁడు; 2. త్రిలింగదేశమునందలి యొకానొక శూద్రజాతి; చూ, శూద్రుఁడు; బ. 3. ఆజాతివారు (వృత్తియందు దీర్ఘమునకు హ్రస్వము. ఉదా.—తెలగ(గా) బలిజెలు. (బ. తెలగలు-తెలగాలు.)

తెలగాణ్యబ్రాహ్మణులు, అం. కృష్ణయజుర్వేదులును, ఋగ్వేదులును కలరు వీరు క్రమముగా ఆపస్తంబ ఆశ్వలాయన కాత్యాయన సూత్రముల ననుష్ఠించువారు. వీరిలో దుంప తెలగాణ్యమని, చవిటితెలగాణ్యమని ద్వివిధము. వీరిలో గ్రామ పాచకారి (పురోహిత) వృత్తివలన జీవించువారు కొంత కాలముపఱకు నింద్యముగఁ జూడఁబడిరి: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తెలచు, దే స. క్రి: చూ, రూ-తెలుచు (ఇది వెలచు క్రియ వంటిదిగా నుండవచ్చును.)

తెలతెలఁబోవు, ద్వ. అ. క్రి. (తెలతెల + పోవు): చూ, వెల్వెలఁబాఱు.

తెలతెలవాఱు, — పై.— అచ్చ. బాల, కాం. 78; 2. తెల్ల తెల్లవాఱు: చూ, వేవు.

తెలతెలవాఱు, (తెలతెల + పాఱు). 1.—పై —అచ్చ. బాల, కాం. 78; 2. తెల్లగా తెల్లవాఱు: చూ, వేవు.

తెలనాకు, ద్వ. వి. తెల్లని సన్నపు తములపాకు. రూ-తెల్లనాకు. కిశా. 2, ఆ. 17.

తెలవాఱు, ద్వ. అ. క్రి రూ-తెల్లవాఱు 1. ఉదయమగు: చూ, వేవు; 2. తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు.

తెలి, వై. విణ. 1 = ధవళ. తెల్లనిది. "తెలినవ్వు": చూ, వర్ణము. 6; 2. నిర్మలము, తేట, నిచ్చలము: చూ, నిర్మాల్యము; 3 కంచము. రూ-తెలె: చూ, పాత్రము. 8; 4. పక్వ ఘృతము: చూ, హవిస్సు. 1.

తెలికపిండి, వై వి. రూ-తెలకపిండి, గానుఁగపిండి. (సం ప)- తిలపిష్టము, పిణ్యాకము.

తెలికలు, వై. వి. బ. = తిలః నువు రూ-నువ్వు, నూగు-రూ-నూవు. బొట్టుగు- రూ-బొట్టువు (వృత్తియందు ఏకవచనాంతము. తెలికపిండి మొ.): చూ, నువ్వులు.

తెలికవాఁడు, వై. వి. = తిలఘాతుక: చూ, రూ-తెలుకులవాఁడు.

తెలికాకి, వై. వి. ధ్వాంక్షము: చూ, వాయసము. 1.

తెలిగ, వై. వి. = స్థాలికా. కంచము: చూ, పాత్రము 8.

తెలిగంటి, ద్వ. వి. (తెలి + కన్ను) ధవళాక్షి, ఆఁడుది. ఉ, రా. 2, ఆ. 137: చూ, స్త్రీ.

తెలిగాము, వై. వి = ధవళగ్రహ శుక్రుఁడు: చూ, శుక్రుఁడు.

తెలిగిబ్బ, ద్వ. వి. ఈశవృషభము. ఆం, భా. ప్ర. 64: చూ, వృషభము. 1.

తెలిగొను, ద్వ. అ. క్రి (తెలి + కొను) ప్రమాణము చేయించు.

తెలిదమ్మి, వై. వి. (తెలి + తమ్మి) (రూ-తెల్లదమ్మి-వెలిదమ్మి-వెల్లదమ్మి.) పుండరీకము: చూ, పద్మము. 1.

తెలిదమ్మికంటి, ద్వ. వి (తెలిదమ్మి + కన్ను) పుండరీకాక్షుఁడు: చూ, విష్ణువు 1.

తెలిదీవిమనీఁడు, — పై —.

తెలిదెమ్మకిరి, ద్వ వి. ఎరపిల్లపులుఁగు (ఒకానొక చేఁప అని కొందఱు.): చూ, మత్స్యము. 1.

తెలిపక్కము, వై వి. = ధవళపక్షము. రూ-తొలుపక్కము. శుక్లపక్షము: చూ, పక్షము. 1.

తెలిపిట్ట, వై. వి. = ధవళపిత్సన్. శ్వేతగరుత్తు: చూ, హంస. (ఇట్లు తెలిపులుఁగు.)

తెలిపెకువాఁడు. వా. వి. చూ, ఆవేదకుఁడు.

తెలిమెకము. వై. వి. = ధవళమృగ: చూ, సింహము.

తెలిమొదవు, ద్వ వి కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

తెలిమోముపక్కి, వై. వి. = ధవళముఖపక్షి. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

తెలియ, వై. వి = స్థాలికా: చూ, రూ-తెలె.

తెలియమి, వా. వి. అప్రసిద్ధి: చూ, రహస్యము.

తెలియు, దే. అ. క్రి. 1. ఎఱుకపడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 102: చూ, విదితమగు; 2. తేటపడు. జై. 8, ఆ 63: చూ, విశదమగు; 3. మేలుకొను: చూ, లేచు. 2; 4. ప్రసన్నత

నొందు. భార. భీష్మ. 1, ఆ 102: చూ, వెలయు; స. క్రి. 5: ఎర్గు - రూ-ఎఱుఁగు, కను, కనుగొను - రూ-కన్గొను.

తెలియేఱు, ద్వ. వి. ఆకాశగంగ. చూ, నది.

తెలివరి, వా. ః: చూ, విద్వాంసుఁడు.

తెలివాఁక, ద్వ. వి. చూ, తెలియేఱు. సాంబ. దే 16.

తెలివి, దే. వి. 1. ప్రసన్నత, తేఁ, తేఱు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 263: చూ, శుద్ధము. 3; 2. ప్రకాశము, కాంతి. చూ, వెలుతురు. ; 3. రూ-తెలివిడి, వివేకము. భార ద్రో. 2, ఆ. 213 : చూ, బుద్ధి ; 4 తెలుపు. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వర్ణము 6; 5. దేహాత్మాది భేదజ్ఞానము: చూ, బుద్ధి (ఇ.దలి 3 వ అర్థము చూడుము.); 6. గెలివి భార. ద్రో. 2, ఆ. 375: చూ. వికాసము; 7. నిద్ర, తేఱుట స్వా. 3, ఆ 23.

తెలివికత్తె, ద్వ విశే. ప్రాజ్ఞ, వివేకముగలది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

తెలివికాఁడు, దే విశే. రూ-తెల్వికాఁడు. 1. ప్రాజ్ఞుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు. 2. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

తెలివిడి, దే. వి. 1 తెలివి. చూ, హృల్లేఖము. 2; 2. దృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము. 1; 3. తెలియఁజేయుట.

తెలివితేటలు, జా. నిర్మలమైనబుద్ధి. "నీతెలివితేటలు మంచివి." "వాఁడు తెలివితేటలు గలవాఁడు."

తెలివిలేనితనము, వా. వి: చూ, మఱపు 2.

తెలివిలేనివాఁడు, వా. వి: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

తెలివిల్తుఁడు, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు. వేం. ఆ. 8.

తెలివేల్పు, వా. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. పదా. సుర. 10.

తెలుకులవాఁడు, వై. వి.= తిలఘాతకః: రూ-తెలకవాఁడు-తెలుకులి - గాండ్లవాఁడు. (సం. ప)—తిలఘాతకుఁడు.

తెలుంగు, తెలుఁగు. వై. వి = త్రిలింగః: చూ, రూ-తెనుఁగు.

తెలుఁగువాఁడు, ద్వ. వి: రూ-తెల్గువాఁడు. తెనుఁగువాఁడు-తెన్గువాఁడు. (సం. ప)—ఆంధ్రుఁడు.

తెలుకులి, వా. వై. వి =: చూ, తెలుకులవాఁడు.

తెలుచు. దే. స. క్రి. రూ-తెలచు-తెల్చు. 1. మ్రొక్కు రాఘ. 1, ఆ. : చూ, నమస్కరించు; 2. తేర్చు: చూ, తెలుపు. 9 భార. విరా. 4, ఆ. 227; 3. ప్రార్థించు. కళా. 6, ఆ 268. చూ, వేడికొను.

తెలుపాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలుపు + ఆఱు) (రూ-తెలుపువాఱు-తెల్లవాఱు-తెలవాఱు-తెల్వాఱు.) 1. తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు; 2. ఉదయమగు: చూ, వేవు.

తెలుపు, దే వి. 1. ఊఱట: చూ, విశ్రాంతి. 2; వై. వి. 2.= ధవళః. (రూ-తెల్ల-తెల్లన-తెలి-తెల్ల.) ధావళ్యము చూ, వర్ణము. 6; 3. మిక్కిలి గరగర: చూ, పరిశుద్ధి; 4. మేహరోగము: చూ, రోగము. 1; విశే 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6. అం. 6. పంచరంగులలో నొకటి: చూ, రంగులు; ప్రే. 7. ఎఱిఁగించు: చూ, బోధించు: 8. మేలుకొలుపు. భార. అర. 7, ఆ. 252: చూ, శుభోదయము; 9. తేర్చు చూ, తెలుచు. 2; 10. తెలియఁజేయు.

తెలుపుడు, దే. వి. ఎఱుక. రూ-తెల్పుడు: చూ, సూచకము

తెలుపుడుసేయు, ద్వ. స. క్రి. (తెలుపుడు + చేయు) ఎఱిఁగించు: చూ, సూచించు. (రూ-తెల్పుడుసేయు.)

తెలుపువాఱు, ద్వ. అ. క్రి. (తెలుపు + వాఱు) తెలుపాఱు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 13 : చూ, వెల్లబాఱు.

తెలె, వై. వి = స్థాలికా, స్థాలీ. భోజనపాత్రము, కంచము. రూ-తెలియ. చూ, పాత్రము. 6.

తెల్గువాఁడు, వా వి: చూ, రూ-తెలుఁగువాఁడు.

తెల్చు, దే స. క్రి: చూ, రూ-తెలుచు.

తెల్పుడు, దే. వి: చూ, రూ-తెలుపుడు.

తెల్పుడుసేయు, ద్వ. స. క్రి: చూ, రూ-తెలుపుడుసేయు

తెల్ల, వై. విశే. 1.= ధవళః రూ-తెల. తెల్లనైనది: చూ, వర్ణము, 6; 2. రూ-తెల్లమి-తెల్లము, తేట-రూ-తేటతెల్ల: చూ, స్పష్టము

తెల్లఉల్లి, వా. వి: చూ, వెల్లుల్లి *

తెల్లకలిగొట్టు, ద్వ వి. కాష్ఠపాటలి*: చూ, స్థాలి. 2.

తెల్లకలువ, వై. వి. = ధవళకైరవ. రూ-తెల్లకల్వ, కైరవము*. ఆం, భా. ప్ర. 164: చూ, పద్మము. 1.

తెల్లకల్వ, —పై.—

తెల్లకాకి, వై. వి. చూ, రూ-తెలికాకి

తెల్లకొక్కెర, వై. వి బకాక: చూ, బకము;

తెల్లగొగ్గెర, ద్వ. వి. కర్జకము*. చూ, పర్ణాసము.

తెల్లగడ్డ, వై. వి: చూ, వెల్లుల్లి*.

తెల్లగన్నేరు, ద్వ. వి: చూ, హయమారకము*.

తెల్లగఱిక, ద్వ. వి. శతవీర్య*; చూ, తృణము, 1.

తెల్లగలిజేరు, ద్వ వి: చూ, వర్షకేతువు*.

తెల్లగలువ, వై వి. =: చూ, రూ-తెల్లకలువ.*

తెల్లగినియ, వై. వి: చూ, శిరీషపత్ర*.

తెల్లగినె, వై. వి: చూ, శుకనామము. 1.

తెల్లగుబ్బలి, ద్వ వి. కైలాసపర్వతము. వేం. ఆ . 77: చూ, పర్వతము.

తెల్లగురిగింజ, ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.

తెల్లగురిజ, వై. వి. — పై. —

తెల్లగోరంట, వై వి. నైరేయకము*: చూ, మహాసహ.

తెల్లచెన్నంగులు, ద్వ వి బ ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

తెల్లచెఱకు, ద్వ. వి. తేజనకము*: చూ, హరిత. 1.

తెల్లచెఱకుపంటు, జా. అతిమధురిమకై కల్పనఁజేసిన వస్తువు. ఉదా.—"కుందనము కమ్మవలపుం, జెందినచందమునఁ దెల్లచెఱకునఁబండై, సుందరియగు నక్కన్నియ, యందెలఁ బ్రాయంబువిడువ నాయతమాయెన్." (కవికర్ణరసాయనము.)

తెల్లజనము, వై. వి. రూ-తెల్లజనుము. వృత్తపర్ణి*: చూ, శణము.

తెల్లజనుము, —పై. —

తెల్లజిలకఱ్ఱ, వై. వి. శ్వేతజీరకము*; చూ, సుషవి 2.

తెల్లజిల్లేడు, ద్వ. వి అలర్కము*; చూ, వికీరణము.

తెల్లడాలుమెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము. 1.

తెల్లతగరము, వై వి. ఖురకము: చూ, లోహము. 1.

తెల్లకుమ్మ, ద్వ. వి. క్షోమవల్కము*; చూ, విట్ఖదిరము.

తెల్లతెగడ, వై. వి. త్రివృత*: చూ, సర్వానుభూతి.
తెల్లతేజీ, ద్వ. వి ఉచ్చైశ్శ్రవము: చూ, హయము.
తెల్లతొగరపి, వై. వి. కిటుసత్రమ*; చూ, హరిప్రియ.
తెల్లదనము, వై. వి. తెల్లన: చూ, వర్ణము. 6.
తెల్లదమ్మి, వై. వి: చూ, రూ-తెలిదమ్మి.
తెల్లదామర, —వై.—
తెల్లదింటెన, ద్వ. వి అశ్వఖురము*: చూ, దింటెన.
తెల్లదీవి, వై. వి. = ధవళద్వీప. శ్వేతద్వీపము. చూ, లంక. 1.
తెల్లన, వై. వి. = ధవళ. 1. శుక్లవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విశ 2. తెల్లనిది. అచ్చ. బాల, కాం. 6: చూ, వర్ణము. 6.
తెల్లనాకు, ద్వ. వి. (తెల్లని + ఆకు): చూ, రూ తెలనాకు (తెల్లన = తెల్లనాకు.)
తెల్లనార, ద్వ. వి. ఒకానొకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.
తెల్లనిదొర, ద్వ. వి. 1: చూ, శివుడు. విజ. 1, ఆ. 1'6; 2: చూ, బలరాముడు.
తెల్లనిపిట్ట, వై. వి: చూ, హంస. సా బ తిర్య. 7.
తెల్లనిబట్ట, వా. వి. శ్వేతవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.
తెల్లనిమయిదంట, ద్వ. వి: చూ, బలరాముడు.
తెల్లనివాడు, వా. వి: చూ, శ్వేతముఖుడు.
తెల్లనీరుల్లి, వా. వి తెల్లనీరుల్లిగడ్డ: చూ, పలాండువు.
తెల్లనేలగుమ్మడు, ద్వ వి. విదారి*: చూ, భూమికర్కారువు.
తెల్లపులుగుడు, ద్వ వి. శ్వేతవాతంగిని*: చూ, వాతంగిని.
తెల్లపుటము, ద్వ. వి. కుష్ఠము, శ్విత్రము: చూ, మండలము. 3.
తెల్లబల్లి, వా. వి. తెలుపురంగుగలబల్లి: చూ, బల్లి.
తెల్లబుడమలు, ద్వ వి. ఒకరకపువడ్లు: చూ, ధాన్యము.
తెల్లమి, వై. విశ. రూ-తెల్లము: చూ, స్పష్టము.
తెల్లము, —వై.—
తెల్లములక, ద్వ. వి. శ్వేతబృహతి* (ములక అనునది త్రివ ములక, తెల్లములక, పెద్దములక అని త్రివిధము): చూ, హింగుళి.
తెల్లమొదవు, ద్వ. వి; చూ, రూ-తెలిమొదవు.
తెల్లమ్రాను, ద్వ వి. కల్పవృక్షము: చూ, వేలుపుచెట్టు.
తెల్లయిఖుగుడు, ద్వ. వి శ్వేతపత్రము*: చూ, శింశుప.
తెల్లయుప్పి ద్వ వి. మౌక్తికఫ.*: చూ, లవణి.
తెల్లయురగ పిల్లివేళ్ళది, ద్వ. వి. కోడిడేగ: చూ, పుంజు.
తెల్లయేనుగు, వై. వి. (తెల్ల + ఏనుగు) ఐరావతము; చూ, హస్తి.
తెల్లలొద్దుగు, వై. వి. జీర్ణవృంతము* చూ, లొద్దుగు.
తెల్లవట్టివేరు, ద్వ వి. లామజ్జకము*: చూ, వట్టివేరు.
తెల్లవస, వై. వి. హైమవతి*: చూ, విష.
తెల్లవాకుడు, వై. వి. శ్వేతకంటకారిక*: చూ, వాకుడు.
తెల్లవాటగ, ద్వ వి. రూ - తెల్లవాటి - తెల్లవాలుగడ: చూ, వేగుజాము.
తెల్లవాటి, —వై.—
తెల్లవాఱు, ద్వ. అ. క్రి. (తెల్ల + పాఱు) 1. ఉదయమగు: చూ, రూ-తెలవాఱు. 1; 2. తెల్లనగు భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 112; చూ, రూ-తెలవాఱు. 2; 3: చూ, తెల్లగిల్లబడు. "వాని పని తెల్లవాఱెను."
తెల్లవాఱు డ, ద్వ వి చూ, రూ-తెల్లవాఱగ.
తెల్లవాలు, ద్వ. వి రూ-తెల్లావలు. వెట్టియావాలు, చూ, సర్షపము.
తెల్లవావిలి, ద్వ. వి. శ్వేతసురస, పుల్లవావిలి, బందెడ*: చూ, వావిలి.
తెల్లవెంపలి, ద్వ. వి. శ్వేతపుంఖము.*: చూ, వెంపలి.
తెల్లసుగంధిపాల, మి. వి ఉత్పల శారిబ*: చూ, శారిబ.
తెల్లావలు, ద్వ. వి: చూ, రూ-తెల్లవాలు.
తెల్లి, వై. వి = ధవళ. తెల్లదనము; చూ, వర్ణము. 6.
తెల్వికాడు, దే వి: చూ, రూ-తెలివికాడు.
తెవ, దే వి. రూ-తెగ. గుంపు అచ్చ. బాల, కాం. 189. చూ, సమూహము.
తెవడు, దే స. క్రి: చూ, రూ-తెగడు.
తెవులు, దే. వి: చూ, రూ-తెగులు.
తెవులుగొంటు, దే. విశ: చూ, రూ-తెగులుగొంటు-తెవ్లుగొంటు. భార. విరా. 1, ఆ. 101.
తెవులుగొను, దే. అ. క్రి. రూ-తెగులుగొను, తెగులుపడు-రూ-తెవులుపడు: చూ, రోగపడు.
తెవులుపడు, (తెవులు + పడు)-వై-కాశీ. 4, ఆ. 60.
తెవ్లుగొంటు, దే. విశ: చూ, రూ-తెవులుగొంటు.
తెస్సుబాఱు, వా, అ క్రి. వెల్వెలబాఱు. "నీతెలివి తెస్సుబాఱు చున్నది; (ఇట్లు తెస్సు ఓడు-తెస్సోడు అనియు ఉత్తరసర్కారు లలో వాడుక)

తే

తే, వా క్రి. తీసికొనిరమ్ము: తెమ్ము. (చూ, తెచ్చు).
తేకు, దే. వి. చూ, రూ-టేకు. *.
తేకువ, దే. వి 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. తెలివి: చూ, బుద్ధి; 3. భయము. భార. ద్రో. 2, ఆ. 19; చూ, వెఱపు; 4. నిలుకడ: చూ, పాదు.
తేంకాయచెట్టు, దే. వి. 1. తెంకాయ* చూ, నారికేళము; వా. వి. 2. తేయాకుచెట్టు.
తేటగీతము, తేటగీతి. పా. ఉపజాతులలో నొకటి. నాలుగు పాదములు సరిసమైనవే. ఒక్కొక్క పాదమున ఒక సూర్య గణము రెండింద్రగణములు మఱిరెండు సూర్యగణములు గలిగి నాలుగవ గణాద్యక్షరము యతిగాగల పద్యము. (గీతి-గీతము-ఎత్తుగీతి.) "ఉదా. రామ, నామీఁద, నీకింత ప్రేమ, రాదె.": చూ, వృత్తము. 1.
తేటి, దే. వి. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.
తేటితెగిదణి, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుడు.
తేటియల్లెవాడు, దే. వి.—వై.—
తేటియల్లెవింటిదొర, —వై.— అం, భా. ప్ర 45.
తేడు, దే అ. క్రి. 1. తెండు; చూ, శయనించు; వా. 2. తీవి కొనిరాడు. (వ్యతి.)
తేగ, దే. వి తాటిమొలక. తెంగట-రూ-గెంగెట (సం. ప.)—ఆర్యోక్ష్మి.

తేగడ, దే. విణ. 1. తేసినది (నాణెము): చూ, లోహము. 1; 2. వృద్ధి: చూ, వారకము.
తేగము, వై. వి. = త్యాగము; చూ, వితరణము.
తేగాకత్తి, ద్వ. వి. చురకత్తి; చూ, రిష్టి. 2.
తేజఃప్రదము, అం. చూ. అస్త్రములు.
తేజఃఫలము, సం. వి. అ. పుం; చూ. కంటవృక్షము.
తేజనకము, సం. వి. అ. పుం. కాకివెదురు (ఇది తెల్లచెఱకు అని శ. ర.) *; చూ, హరిత. 1, (చూ, తృణము. 1.)
తేజనము, సం. వి. అ. పుం. వెదురు*; చూ, వేణువు.
తేజని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చాఁగ*; చూ, ద్రవ.
తేజము, సం. వి స్. న. = తేజః. రూ-తేజస్సు. 1. ప్రకాశము; చూ, వెలుతురు. 1; 2. కోశబలమువలనఁ గలిగిన తేజస్సు: చూ, ప్రభావము; 3. పరాక్రమము, శౌర్యము; చూ, శక్తి. 1; 4. ఇంద్రియము: చూ, రేతస్సు. 1; అం. 5: చూ, ద్రవములు; 6. చూ, మూర్తులు; 7. చూ, గుణములు; 8 చూ, భూతములు.
తేజస్తిమిరన్యాయము, న్యా. వెలుఁగున్నచోటఁ జీఁకటి యుండదను రీతి.
తేజస్వి, సం. విణ. తేజస్సుగలవాఁడు.
తేజస్విత (పరాక్రమ), అం. చూ, నాయకగుణములు.
తేజస్సు, చూ, రూ-తేజము.
తేజి, దే. వి. రూ-తేజీ. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. పూజ్యాశ్వము: చూ, హయము. (ఇదె ఉన్నతవాజి.)
తేజితము, సం. విణ. వాఁడి చేయఁబడినది, శాతము: చూ, శితము. 1.
తేజీ, దే. వి: చూ, రూ-తేజి.
తేజోపకర్షణము, అం. చూ, అస్త్రములు.
తేజోవతి, అం. చూ, దిక్పాలపట్టణములు.
తేజరిలు, వై. అ. క్రి. = తేజః రూ-తేజరిల్లు: చూ, ప్రకాశించు. 1.
తేజరిల్లు. —పై—
తేజు, వై వి = తేజః. 1. ప్రకాశము, కాంతి. అచ్చ. బాల, కాం. 26; చూ, వెలుతురు. 1; 2 కోశబలము వలన కలిగిన తేజము, ప్రతాపము. అచ్చ. బాల, కాం. 43; చూ, ప్రభావము. 1; 3; చూ, తేజము. 2.
తేట, దే. వి. 1. ప్రసన్నత: చూ, శుద్ధము. 3; 2. నైర్మల్యము; చూ, నిర్మాల్యము; 3. తేఁటినమజ్జిగ లోనగునది; విణ. 4. నిర్మలము. "నీళ్ళుమిక్కిలి తేటగా నున్నవి"; చూ నిర్మాల్యము; 5. ప్రసన్నము. "తెలివితేటలు" "ఇప్పుడు వీని మొగము తేటగా నున్నది,"; చూ, శుద్ధము. 3; 6 విశదము. "నీవు తేటగా మాటాడుము.": చూ, స్పష్టము.
తేటతెల్ల, ద్వ. విణ. 1. మిక్కిలి స్పష్టము; చూ, స్పష్టము; 2. వెల్లడి, విశదము. హరిశ్చ. 4, ఆ 36: చూ, స్పష్టము.
తేటపడు, ద్వ. అ. క్రి; చూ; విశదమగు. వసు. ?, ఆ 75.
తేటిక, దే. వి. తెప్ప: చూ, హోడము.
తేడా, వా. వి 1. భేదము. వా. వి. 2. పెచ్చు.
తేడామాట, వా. వి: చూ, మాటతేడా.

తేఱువు, దే. వి. రూ-త్రేఁపు-తేన్పు; చూ, రూ-త్రేనుపు.
తేది, వై. వి = తిథి. 1 (సౌరమానమునందు) దివి, దినము. చూ, రోజు; 2. ఇంగ్లీషుతారీఖు. (డేట్).
తేనియ, దే. వి. రూ-తేనె: చూ, మధువు. 5.
తేనియతిండి, దే. వి. రూ-తేనెతిండి. తుమ్మెద, మధుపము: చూ, భ్రమరము.
తేనీఁగ, దే వి; చూ, రూ-తేనెటీఁగ. అం, భా. ద్వి. 95.
తేనీరు, వా. వి. తేయాకువేసికాఁచిన కషాయము. (టీ, టీవాటర్).
తేనె, దే. వి. 1; చూ, రూ-తేనియ (పుట్టతేనె, పెరతేనె లోనగు రకములు కలవు.); అం. 2. చూ, అమృతములు; 3. చూ, అర్ఘ్యములు.
తేనెగద్ద, ద్వ. వి. ఒకరకముగ్రద్ద: చూ, హరివాహనుఁడు.
తేనెగాజు, దే వి. కాచవలయవిశేషము; చూ, భూషణము. 2.
తేనెటీఁగ, దే వి. (తేనె + ఈఁగ) సరఘ; చూ, మధుమక్షిక.
తేనెతిండి, దే. వి: చూ, రూ-తేనియతిండి.
తేనెతుట్ట, దే. వి; చూ, మధుపటలము.
తేనెతెర, దే. వి: చూ, తేనెతుట్ట.
తేనెతొన, దే. వి. రూ-తేనెతొల. 1. ఒకరకపు పిండిభక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము; వా. 2: చూ, తేనెతుట్ట.
తేనెతొల. —పై—
తేనెదానిమ్మ, ద్వ. వి. తియ్యదానిమ్మ*: చూ, దానిమ్మ.
తేనెపటికబెల్లము, ద్వ. వి. చిన్నిపూవుతేనె: చూ, శర్కర. 1.
తేనెపట్టు, చూ, తేనెతొన.
తేనెపూసినకత్తి, జా. పైకినెమ్మదిగాఁ గాన్పించుచు లోనఁ గ్రౌర్యము గలవాఁడు. "తేనెపూసినకత్తి ధాత్రీసురుండు." (పాండురంగ మాహాత్మ్యము.)
తేనెమామిడి, దే. వి. తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి.
తేనెమ్రాను, దే. వి: చూ, కేశముష్టి. 3 *.
తేనెయరఁటి, దే. వి. (తేనె + అరఁటి) బూడిదెవర్ణపు పండ్లుగల నల్లని అరఁటి*: చూ, రంభ. 2.
తేనెలుట్టిపడుట, జా. మధురములుగనుండుట, ఆనందముచే తియ్యని లాలాజలము ఊఱుట. "పలుకులఁ దేనెలుట్టిపడఁ బల్కవు నేఁడిదియేమి." (పారిజాతాపహరణము.)
తేనెసారాయి, ద్వ. వి. తేనెతోఁజేసిన మద్యము: చూ, సుర. 2.
తేప, దే. వి. 1. తడవ: చూ, వెండియు; 2. రూ-తెప్ప. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 160: చూ, హోడము.
తేపిక, దే. వి: చూ, రూ-తేప. 2. అం, భా. ప్ర. 157.
తేమ, వై. వి. = తేమః. 1. రూ-తెమ్మ: చూ, స్తేమము; విణ. 2. తడిసినది: చూ, స్తేమము.
తేమగిల్లు, వై. అ. క్రి. చెమ్మగిల్లు: చూ, పదనుకొను.
తేమనము, సం. వి. అ. న. 1. = తెమ్మ. తడియుట: చూ, స్తేమము; 2. = తిమ్మనము, మజ్జిగపులుసు: చూ, మజ్జిగ.
తేమము, సం. వి. అ. పుం. = తెమ్మ- చెమ్మ: చూ, స్తేమము.
తేమానము, దే. వి: చూ, వడ్డి.
తేమ్రాను, దే. వి. 1. కొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము; వా. 2. తేయాకుచెట్టు.

తేయాకు, వా. వి. (తే + ఆకు) తే అను ఒకానొక చెట్టుఆకు. (తే అన్యదేశ్యము)

తేయు, దే. అ. క్రి: చూ, జీర్ణించు.

తేర, దే. వి. 1. తేట: చూ, శుద్ధము. 3; 2: సంబంధములేమి; విశే. 3. సంబంధములేనిది; క్రి. విశే. 4. వ్యర్థముగా: తేరకు; 5. అనాయాసముగా. "వానికిసొమ్ము తేరగావచ్చెను. (తేర = తేరగా) వై. 6, ఆ. 20": తేరకు; తద్వి.—సునాయాసముగా.— తేరకుఁదేర.

తేరకత్తియ, ద్వ. విశే. రూ-తేరకత్తె. 1. సంబంధములేనిది (ఆఁడుది), రిత్తకత్తె: చూ, స్త్రీ; వా. 2 తేరగావచ్చిన యాఁడుది.

తేరకత్తె, ద్వ. విశే —పై.—

తేరకాఁడు, దే విశే. సంబంధము లేనివాఁడు: చూ, పరాయి వాఁడు. (ఈపదమునకు 'తేర' కడనుండెడు అర్థములనుబట్టి ఇతర అర్థములను ఊహించునది.)

తేరకు, దే. ద్ర. క్రి. విశే. చూ, తేర. 4-5.

తేరకుఁదేర, దే. అవ్య క్రి. విశే: చూ, తేర. 5. పాండు. 3: ఆ. 67.

తేరకొను, దే. అ. క్రి. తేటపడు. స్వా. 3, ఆ. 91: చూ, విశదమగు.

తేరినది, దే. వి. ప్రసన్నము. ఆం. భా. ప్ర. 158: చూ, శుద్ధము. 3.

తేరు, దే. వి. 1. రథము: చూ, శకటము. 1; 2. బండి: చూ, శకటము 1; 3. జలాదుల నైర్మల్యము: చూ, నిర్మాల్యము: అ. క్రి- 4. కలుగు. రాఘ. 1, ఆ. 19. చూ, పుట్టు. 2.

తేరుకాఁడు, దే. వి: చూ, రథికుఁడు.

తేరుపూన్పరి, దే. వి. (తేరుపూన్పు + అరి): చూ, సారథి. అచ్చ. అ, కాం. 118.

తేర్చు, దే. స. క్రి. 1: చూ, తెలుచు. 2; ప్రే. 2: చూ, రూ-తేఱుచు. 1—2.

తేఱి, దే. వి. కాఁచఁగా తేఱిననెయ్యి: చూ, హవిస్సు 1.

తేఱిచూచు, దే. వి. తేరకొనఁజూచుట చూ, వీక్షణము.

తేఱిపాఱచూచు, —పై.—

తేఱు, దే. వి. 1. ప్రసన్నత. ఆం, భా ప్ర. 50: చూ, శుద్ధము. 3; అ. క్రి 2. చచ్చు. సాంబ. మాన. 36: చూ, సమయు: 3: చూ, తేటపడు. స్వా. 3, ఆ 23; 4. ప్రసన్నతనొందు: చూ, వెలయు; 5. ఉపశమిల్లు: చూ, ప్రుక్కు. 4: 6. స్వస్థమగు, తేఱుకొను: చూ, రెక్కొను: 7. తెప్పిఱిలు: చూ, పేకరించు: 8. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 9. సమాప్తమగు: చూ, సరిపోవు. 3; 10: చూ, తేరకొను. అచ్చ. అర, కాం. 107

తేఱుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, తేఱు. 6.

తేఱుగడ, దే. వి. 1. ముగియిక: చూ, సమాప్తి. 1; 2. తెలివిడి, దృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము. 1.

తేఱుచు, దే. ప్రే. రూ-తేర్చు. 1. ప్రసన్నతనొందు; 2. చంపు: చూ, సంహరించు.

తేలగిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (తేలగిలన్ + పడు) 1. పైకితేలు: రూ-తేలగిలు-తేలగిల్లు-తేలు-తేలాడు-తేలిపోవు. తేలియాడు: 2 పరవశమగు. రూ-తేలగిలు-తేలగిల్లు-తేలు: చూ, విస్మృతి నొందు. (స్వార్థమున పడు)

తేలగిలు, దే అ. క్రి: చూ, తేలగిలఁబడు.

తేలగిల్లు, —పై.—

తేలవేయు, దే. స. క్రి తేలగిలవేయు.

తేలాడు, దే. అ. క్రి. (తేలి + ఆడు): చూ, తేలగిలఁబడు. 1.

తేలించు, దే స, క్రి జయించు: చూ, విజయమునొందు.

తేలిక, దే. వి. 1. లఘుత్వము: చూ, లాఘవము; విశే. 2. లఘువు: చూ, లాఘవము.

తేలికగాలి, వా. వి. ఉలకనిగాలి: చూ, వాయువు.

తేలికపఱచు, దే. అ. క్రి. లాఘవపఱచు: చూ, తిరస్కరించు.

తేలిపోవు, దే. అ. క్రి. 1. హానిచేయక తొలఁగిపోవు చూ, విరియు. 5; 2. తొలఁగిపోవు: చూ, విరియు. 5; 3: చూ, తేలు 2; 4: చూ, తేలగిలఁబడు. 1.

తేలియాడు, దే. అ. క్రి: చూ, తేలగిలఁబడు. 1.

తేలీబ్రాహ్మణులు, అం. వీరు ఋగ్వేదులును శుక్లయజుర్వేదులును కూడ కలరు. వీరు తిలఘాతకులకు పురోహిత్యము చేయు వృత్తి కలవారుగా నున్నారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తేలు, దే. వి. 1. పొట్టియ: చూ, వృశ్చికము 1; అ. క్రి 2. నీళ్ళలో మునుఁగక మీఁద సంచరించు: ఓలలాడు-రూ-ఓలాడు, జలకమాడు, తెప్పలదేలు, తేలిపోవు; 3. మునుక వేయు, నీళ్ళలో క్రీడించు (అని కొందఱు) విజ 1, ఆ 94: చూ, నీళ్ళాడు. 2; 4. పైకితేలు. పాండు. 3, ఆ 65: చూ, తేలఁగిలఁబడు. 1; 5. తలచూపు: చూ, పొడచూపు: 6. పరవశమగు: చూ, తేలగిలఁబడు. 2; వా. 7. వెల్లడియగు "వారి గుసగుసలలోని సంగతి తేలినది"; 8. తెలివియగు. "ఉభయవాదులును చెఱిమొక నూఱుహపాయలు దండుగతోను తేలిరి "

తేలుకుట్టు, దే అ. క్రి. తేలుకొండెతోపొడుచు.

తేలుకొండి, దే. వి వృశ్చికాలి*: చూ, వృశ్చికము. 2.

తేలుకొండిమల్లు, దే. వి: అలము-రూ-అలము-అలము.

తేలుచు, దే ప్రే తేలఁజేయు: రూ-తేల్చు.

తేలుతోఁక, దే. వి కొండె: చూ, వాలము. 1.

తేలుబాణము, మి. వి. ఒకరకముబాణసంచు: చూ, బాణసంచు.

తేలుమణి, మి. వి: చూ, తేలుకొండి*.

తేలుమీను, ద్వ. వి. చిలిచిమము: చూ, మత్స్యము. 1.

తేలుమేసరి, దే. వి: చూ, బిలేశయ.

తేలుమొన, దే. వి: చూ, తేలుకొండి*.

తేలురాసి, ద్వ. వి. వృశ్చికరాశి: చూ, రాశి. 2.

తేలువాఱు, దే. అ. క్రి. (తేలు + పాఱు) జనించు. చూ, పుట్టు. 2.

తేల్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-తేలుచు.

తేవ, దే. వి. ఒకానొకపండుగ: చూ, పండుగ. 2.

తేవనము, సం. వి. అ. న. 1. ఆటతోఁట; చూ, వనము. 2; 2. ఆట; చూ, విలాసము. 1.

తై

తైజసము, సం వి. అ. న. 1. బంగారు వెండి లోనగు ధాతు ద్రవ్యము: చూ, **లోహము.** 1; పుం. 2. రాజసగుణము సత్వాదిగుణములు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు 2. (చూ, త్రయము)

తైజసావర్తని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారులోనగునవి కరఁగు మూస. చూ, మూస.

తైతిల, వా. అం: చూ, రూ-తైతుల.

తైతిలము, సం. వి. అ. న. 1. చూ, రూ-తైతుల; పుం. 2. మందెఁగ; చూ, భక్ష్యము.

తైతుల, అం. రూ-తైతిల-తైతిలము; చూ, కరణము. 14; కరణములు. 2.

తైత్తిరము, సం. వి అ. న తిత్తిరిపిట్టలగుంపు: చూ, తీతువు

తైరు, దే వి. దధి. చూ, పెరుఁగు. 1.

తైపారు, వా. వి. ఋజువు, తయ్యిపారు.

తైర్థికుఁడు, సం. విణ: చూ, తీర్థవాసి.

తైలకంద, సం. వి ఆ స్త్రీ. కరవీరకంద*: చూ, సూరణము.

తైలంగసామవేద బ్రాహ్మణులు, పా. వీరు రణాయనిశాఖవారు. వీరిలో భరద్వాజ, వాధూలస, గౌతమ, అత్రి, నితుందిల (నిత్యుందిన), వాసిష్ఠ, కాండిన్యులను సప్తగోత్రములవారును గలరు. వీరిది ద్రాహ్యాయణ సూత్రము: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తైలపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిల్లమద్ది (దేవదారుబంకచేఁ జేయఁబడి సరళద్రమమను పేరుగలది): చూ, సల్లకి. 3; 2. పీతచందనము; చూ, వాసన.

తైలపాయిక, సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఖలాధార. (తె ప) — గబ్బిడము—రూ—గబ్బిడా—గబ్బిడాయి-గబ్బిరాయి-గబ్బిలము - గబ్బిలాయి, జిబ్బటీ-రూ-జిబ్బడాయి; గబ్బిలపుజాతి భేదములు.— అజినపత్ర, చర్మచటక-రూ-చర్మచటి, జతుక-రూ-జతూక. (తె. ప) —చివుక-చివుకపిట్ట, చీకురాయి - రూ-చీకురువాయి, చీకువాయి, జివ్వీక-రూ-జీవుక; 2. ఎఱ్ఱతోఁట కూర*: చూ, **మారిషము.**

తైలపిపీలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱచీమ; చూ, పిపీలిక.

తైలపిపీలిక, సం. వి ఆ స్త్రీ. —పై.—

తైలము, సం. వి. అ. న. నూనె; చూ, స్నేహము. 2. తద్వి-శేషరకము మందునూనె:—అంగారకము.

తైలికుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, తెలకులవాఁడు.

తైలీనము, సం. విణ. తిలలు పండునది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

తైషము, సం. వి. అ. పుం. పుష్యమాసము, పౌషము: చూ, **మాసము.** 1.

తొ

తొంక, దే. వి. రూ-తోఁక. అచ్చ. సుం, కాం. 105. చూ, **వాలము.** 1.

తొంగలి, దే. వి. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుఁగురు. 1; విణ. 2. వాలునది. స్వా. 2, ఆ. 32: చూ, వాలుపు; 3. ప్రవించు నది: చూ, స్రావకము.

తొంగలించు, దే. అ. క్రి. 1. అలరు: చూ, వికసించు; 2. అతిశయించు. భాగ. 3, స్కం. 47: చూ, ముమ్మరించు; 3. చూ, ప్రకాశించు; 4: చూ, వర్ధిల్లు; 5: చూ, ప్రవించు; 6. నిక్కు: చూ, పీఁకు.

తొంగలిగొను, దే. అ. క్రి: చూ, తొంగలించు.

తొంగలిపాట్లు, ద్వ వి. బ: చూ, నమస్కారము.

తొంగలిదెప్ప, దే. వి. ఘనపక్ష్మము: చూ, తెప్ప.

తొంగిళ్లు, దే. వి. బ నీళ్లలోనగువాని బొట్లు: చూ, బొట్టు, 6.

తొంగు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, శయనించు; 2. వాలు. విజ. 3, ఆ. 29: చూ, వ్రాలు. 3.

తొంట, దే వి. 1. చెట్టుపట్ట: చూ, బెరడు; 2. కసవువెంటి, పిరి: చూ, వెంటి.

తొంటచేతివాఁడు, ద్వ. వి. (తొంటచేయి+వాఁడు) ఈడ్చఁబోయిన చేయికలవాఁడు, కుకరుఁడు, కోణి: చూ, వంకర చేతువాఁడు.

తొంటచేయి, ద్వ వి. ఈడ్చఁబోయినచేయి: చూ, హస్తము.

తొంటి, దే విణ. తొల్లిటి. "తొంటిపువ్వు.": చూ, తొలి. 5.

తొంటె, దే. వి. పూర్వము—పై.—

తొండ, దే వి: చూ, సరటము.

తొండపుఁద్రాడు, ద్వ. వి. (తొండము+త్రాడు) కపిలెబొక్కెన తోఁకకు కట్టెడుత్రాడు. రూ - తొండాపుఁద్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తొండపుదోమ, ద్వ. వి. (తొండము+దోమ) ఏనికదోమ: చూ, మశకము. 1.

తొండము, వై. వి = తుండ. 1. గజహస్తము: చూ, హస్తి; 2. పక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 3. ఈఁగముక్కు: చూ, ముక్కు: వా. 4. కపిలెబొక్కెనతోఁక. (వంపుగనుండు గొట్టములు లోనగువానిని తొండము అనియే వాడెదరు.)

తొండముచివర, ద్వ. వి: అంగురి.

తొండరప్పొడియాళ్వారు, అం. చూ, ఆళ్వారులు.

తొండరూపురిక్క, ద్వ. వి. పుష్యమి, పొట్లరూపురిక్క: చూ, రిక్క. 1-ఁ.

తొండాడు, దే. స. క్రి. త్వరపడుచు.

తొండాపుఁద్రాడు, ద్వ. వి: చూ, రూ-తొండపుఁదాడు.

తొండి, దే. వి: చూ, రూ-దొండి.

తొండు, దే. వి. రూ-తొండొరు. చండిపోతు: చూ, సోమరి.

తొండుతనము, దే వి. రూ-తొండొరుతనము. అలసత్వము: చూ, విలంబము.

తొండొరు, దే. వి: చూ, రూ-తొండు.

తొండొరుతనము, దే. వి: చూ, రూ-తొండుతనము.

తొండ్లి, దే. వి. తొండ్లియనుచెట్టు. హంస. 4, ఆ. 11; చూ, వృక్షము.

తొంద, వై. వి. = తుందీ. రూ-తొందు. బొజ్జవాఁడు: చూ, లంద.

తొందర, వై. వి. (తొర + తొర) రూ - తొందఱ = త్వర. **1.** జాలుపాటు; చూ, స్ఖలనము. 2; **2.** వేగిరపాటు; చూ, సంభ్రమము. 1; **3.** బాధ; చూ, శోకము; **4.** = త్వరా. మిక్కిలిసంభ్రమము: చూ, సంభ్రమము. 1.

తొందరచేయు, వై. స. క్రి. **1.** ఏచు. చూ, బాధించు; వా **2.** తొందరపెట్టు, చులుకుదనము కలుగఁజేయు.

తొందరపడు, వై. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

తొందరపాటు, వై. వి: చూ, తొందర, **2.**

తొందఱ, వై. వి. = త్వర: చూ, రూ-తొందర.

తొందఱచేయు, వై. స. క్రి: చూ, రూ-తొందరచేయు.

తొందఱపడు, వై. అ. క్రి: చూ, రూ-తొందరపడు.

తొందఱపాటు, వై. వి: చూ, రూ-తొందరపాటు.

తొందఱమాట, ద్వ. వి. కొవ్వెమాట: చూ, శబ్దము. **2.**

తొందళము, దే. వి. **1.** కొళంబు: చూ, పులుసు. **2;** వా. **2.** కలగలపు.

తొందు, వై. విశ. = పందీ. చూ, రూ-తొంద.

తొంబ, వా. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.

తొంబంద్రు, ద్వ. స. బ. తొంబదిమంది (తొంబదికి మహ న్మహత్వర్థకరూపము.)

తొంబందుము, ద్వ వి. బ. అధికనవకము: రూ-తొమ్మందుము.

తొంబది, ద్వ. స. బ. తొమ్మిదిపదులు: (సం. ప.) — నవతి.

తొంబదితొమ్మిది, ద్వ. స. బ. (99.) నిర్వ. ఉ. రా. 8, ఆ. 84; " మాటికి తొంబదిమంది ఉత్తీర్ణులైరి."

తొంబదినూఱు, ద్వ. స. బ: రూ-తొంబనూఱు-తొంబన్నూఱు-తొమ్మనూఱు-తొమ్మన్నూఱు. (తొంబదినూఱులు.)

తొంబనూఱు, —వై.—

తొంబన్నూఱు, —వై.—(ఇట్లు తొంబదివేలకు.—హరి. పూ. 3, ఆ. 7.)

తొకతొక, దే విశ. తొక్కుమాట; చూ, శబ్దము. **2.**

తొక్క, వై. వి. **1.** = త్వక్. చెట్టు లోనగువాని తోలు, పట్ట: చూ, బెరడు; వా. **2.** నిర్లక్ష్యమునందుపయోగించుమాట, " పో పో తొక్కకబుర్లు చెప్పినావు. "

తొక్కట, దే. వి రూ-తొక్కటము-త్రొక్కట-త్రొక్కటము. **1.** ఆనరు శశాం. 5, ఆ. 121; చూ, సంకటము; **2** వ్యధ: చూ, శోకము.

తొక్కటము, —వై.—

తొక్కటపడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-త్రొక్కటపడు, ఇంద్రపడు; చూ, సంతాపించు.

తొక్కటపాటు, ద్వ. వి. రూ-త్రొక్కటపాటు: చూ, సంకటపాటు: (చూ, శోకము.)

తొక్కిస, అం: చూ, మల్లశాస్త్రము.

తొక్కు, దే. వి. **1.** ఉప్పును కారమును చేర్చి మామిడికాయ లోనగువానిని తోటిలోవేసి త్రొక్కిన ముద్ద, పచ్చడి. చూ, భక్ష్యము; **2.** ఊరుబిండి: చూ, భక్ష్యము; **3.** అశక్యము: చూ, లావు. **7; 4.** అవ్యక్తము (బిడ్డలమాట) భార, ఆది. **6,** ఆ. **260;** చూ, శబ్దము. **2;** వై. వి. **5** = త్వక్, చర్మము: చూ, రూ-తొక్క. **1;** దే. స. క్రి. **6.** ఉప్పును కారమును చేర్చి మామిడికాయ లోనగువానిని తోటిలోవేసి చదియఁగొట్టు.

తొక్కుడు, దే. వి: చూ, తొక్కు. **1-2.**

తొక్కుడుగమ్మి, ద్వ వి గడపక్రిందికమ్మి. రూ-త్రొక్కుడుగమ్మి-తొక్కుడుపట్టె-త్రొక్కుడుపట్టె.

తొక్కుడుపచ్చడి, దే. వి. ఉప్పును కారమును చేర్చి తోటిలో వేసి తొక్కిన మామిడికాయ లోనగువాని వ్యంజనము: చూ, భక్ష్యము.

తొక్కుడుపట్టె, ద్వ. వి. **1:** చూ, తొక్కుడుగమ్మి; వా. **2.** తొక్కుడు ఏతముమీఁది పట్టె. (చూ, ఏతము.)

తొక్కుడుబిళ్ళఆట, అం.

తొగ, వై. వి. **1.** కష్టము: చూ, శోకము; విశ. **2:** అగచాట్ల పోతు, అగచాట్లమారి-రూ-అగసాట్లమారి, కడగండ్లమారి, (సం. ప.) — అభిపన్నుఁడు, కష్టశీలుఁడు, కష్టాత్ముఁడు, కృచ్ఛ్రీఁడు; దే. వి. **3.** కలువ: చూ, పద్మము. **1; 4.** గుంపు. విజ. 3, ఆ. 64: చూ, సమూహము; **5.** రీతి: చూ, విధము, **1.**

తొగకంటి, దే. వి. (తొగ + కన్ను) **1.** ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; **2.** తొగలవంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తొగకొమ్మ తొలఁగుబావ, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. **వేం. అం. 11.**

తొగచెలికాఁడు, దే. వి. కుముదబాంధవుఁడు, చందురుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తొగట, దే. వి. **1.** గుడ్డలునేసి బ్రదికెడుజాతి, " తొగటవాఁడు, తొగటది, తొగటసెట్టి. "; **2.** సాలె: చూ, సాలెవాఁడు.

తొగడు, దే. వి. లోపలికణఁగుట.

తొగర, వై. వి. = తువరి. రూ తొవర. ఒగరు: చూ, రసము. **5.**

తొగరి, వై. వి. = తువరి. రూ-తొవరి. **1.** తొవరి, కంది*: చూ, సురాష్ట్రజము. **1; 2.** తొవరిమన్ను, సురాష్ట్రదేశపు మన్ను: చూ, సురాష్ట్రజము. **2; 3.** అడవితొగరితీఁగె, అడవి కందితీఁగె: చూ, సురాష్ట్రజము. **3.**

తొగరు, దే. వి. రూ-తొవరు. **1.** ఎఱుపు, రక్తవర్ణము: చూ, వర్ణము. **6; 2.** ఎఱ్ఱనూలు: చూ, పోఁగు **1;** విశ. **3.** ఎఱ్ఱనిది, పాండు. **4,** ఆ. **9:** చూ, వర్ణము. **6.**

తొగరుకొను, దే. అ. క్రి. ఎఱ్ఱనగు (ప్రే. తొగరుకొలుపు.)

తొగరుముక్కుపులుఁగు, ద్వ. వి. చిలుక. అం, సం. తిర్య **13:** చూ, శుకము.

తొగరుమోముపల్లు, —వై.— వే. అం. **99.**

తొగతేఁడు, దే. వి. రూ-తొగలతేఁడు, చందమామ: చూ, హిమాంశువు. (ఇట్లు తొగదొర.)

తొగలతేఁడు, —వై.—

తొగలవాఁడు, దే. వి: చూ, తొగట. **2.**

తొగవిందు, దే. వి: చూ, తొగచెలికాఁడు.

తొగసూఁడు, దే. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

తొచ్ఛియము, వై. వి. = తుచ్ఛమ్. తుచ్ఛవచనము. రూ - తొచ్చెము: చూ, శబ్దము. **2.**

తొచ్చెము, —వై.—

తొటతొట, దే. వి. తొఱగుట, పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (తుటతుటఅనియు.)

త్పొప, దే. వి. 1. కోటరము. (రూ-తొఱ్ర-తొఱ్ఱు-తొఱ-తొఱట-తొఱ్ఱి-దొఱట-దొఱ్ఱప): చూ, రంధ్రము. 1; విశే. 2. వలుద చూ, స్థూలము. 2.

తొట్టగిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (తొట్టగిలన్ + పడు) తొట్రుపడు. పాండు. 4, ఆ. 165: చూ, సంభ్రమించు.

తొట్టగిలు, దే. అ. క్రి. రూ-తొట్టగిల్లు. 1. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 2. కలుగు: చూ. పుట్టు. 2; వా. 3. వంపగు. "మంచము తొట్టగిలినది."

తొట్టగిల్లు, —పై.—

తొట్టి, దే. వి. 1: చూ, తెట్టి. అం. భా. ప్ర. 157; 2. నోరు వెడల్పును అడుగు సన్నమునైన గంపవంటి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6; 3. పసులు నీళ్లుత్రాగుట లోనగువానికుపయుక్తముగ జాతితో కట్టిన కట్టడము: చూ, నిపానము; 4. కొప్పెర: చూ, పాత్రము. 6; 5: చూ, గాఁడి. 3; అం. 6. చూ, విన్నాణములు.

తొట్టికట్టు, దే. వి. 1. లోఁగిలి: చూ, సదనము. 1; 2. అంకణము: చూ, ముంగిలి. 2.

తొట్టియ, దే. వి. రూ-తొట్టె. 1. నేయువాఁడు నూలుకంటె నుంచుకొనెడు నాడె: చూ, నాడె; వై. వి. 2. = డోల. ఉయాల. (రూ.-తొట్టె-తొట్ల-తొట్లియ-తొట్లె): చూ, పాఁకి.

తొట్టిల, దే. వి. తొట్ల-రూ-తొట్టెల. వసు, 3, ఆ. 21: చూ, పాలకి.

తొట్టు, దే. వి. 1. చెఱువులోపలి పొలము: చూ, భూమి. 1; 2. స్పృక్కు: చూ, స్పర్శము. 1; 3. పాము: చూ, సర్పము; 4. పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 5. గుంపు, తెట్టువ: చూ, సమూహము; అ క్రి. 6: చూ, వ్యాపించు; 7: చూ, ప్రవహించు. భార. అర. 5, ఆ. 421; 8 చూ, స్రవించు; 9: ఎగఁబట్టు, ఎత్తిపెట్టు. (సం. ప.)—ఉద్వహించు; 10. నిండుకొను. పా. 4, ఆ. 66: చూ, మెండుకొను; 11. నాటు; చూ, మొనవేయు; 12. జరగు: చూ, సాగు; స క్రి. 13. అంటు: చూ, స్పృశించు; 14. అవలంబించు: చూ, ప్రాపుగొను. 15. మొదలుకొను. భార. ఆది 3, ఆ. 154: చూ, వహించు.

తొట్టుకొను, దే. అ క్రి: చూ, రూ-తొట్టు. 6 మొదలు 15 వఱకు. (స్వార్థమునకొను.)

తొట్టువ, దే. వి: చూ, రూ-తెట్టువ.

తొట్టె, చూ, రూ-తొట్టియ.

తొట్టెల, దే. వి; చూ, రూ-తొట్టిల.

తొఱ్ర, దే. వి. తొఱ్ఱి: చూ, రూ తొట్ట. 1.

తొట్రగిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొట్రిలు.

తొట్రగిల్లుట, దే. వి. ఉరియాట. అం, భా. ప్ర. 143. చూ, స్ఖలనము. 2.

తొట్రిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (తొట్రిలన్ + పడు): చూ, సంభ్రమించు భార. విరా. 2, ఆ. 104.

తొట్రిలు, దే. అ. క్రి. రూ-తొట్రిల్లు తొట్రగిల్లు. 1. తడఁబడు; చూ, లుకలుకలాడు; 2. భేదిల్లు: చూ, వేఱుపడు.

తొట్రిల్లు, —పై.—భార. అర. 7, ఆ. 219.

తొట్రు. దే. వి. 1. తొందర: చూ, సంభ్రమము. 1; 2: చూ, తొట్రగిల్లుట: 3: చూ, రూ-తొట్టు. 1. (ప్రే. తొట్రుకొలుపు.)

తొట్రుకొను, దే. అ. క్రి; చూ, సంభ్రమించు.

తొట్రుపడు, ద్వ. అ. క్రి. 1.—పై.—భార. విరా. 4, ఆ. 51; 2: చూ, తొట్రిలు. 1.

తొట్రుపాటు, ద్వ. వి: చూ, తొట్రగిల్లుట భార. విరా. 2, ఆ. 106.

తొట్ల, వై. వి. = డోల. ఉయాల: చూ, రూ-తొట్టియ. 2. (దేశ్యమని శ. ర.)

తొట్లియ, —పై—కళా. 5, ఆ. 2. (దేశ్యమని శ. ర)

తొట్లె, —పై.—(దేశ్యమని శ. ర.)

తొడ, దే. వి గజ్జకును మోఁకాలికిని నడిమి భాగము; చూ, కురు, కుఱుచ, (సం. ప.)—అంకపాళిక, ఉత్సంగము, ఊరువు, అంకపాలి-అంకపాళి - సక్థి - అంకము, తద్వి —, తొడపైభాగము.—ఒడి. తొడ. (సం. ప.)—అంకము ఉత్సంగము, ఉపస్థ, కోలము, క్రోడము, అవ్య ఆరాత్; తొడలోపలిభాగము.— క్రిందొడ.

తొడఁకు, దే. అ. క్రి: రూ-తొణఁకు-తొనఁకు. తొలకాడు— తొలఁకు, చిందు.

తొడఁగు, దే. అ. క్రి. 1. ప్రారంభించు: చూ, యత్నించు; 2. మొదలుకొను. భార. అర. 6, ఆ. 115: చూ, వహించు.

తొడగు, దే. వి. చూ, రూ-తొడవు.

తొడతొక్కిడి, వా. వి. 1. ఇఱుకు, జనసమ్మర్దము; 2. అధికము: చూ, హెరాళము. 1; 3. తొడదగ్గఱపని, చీఁకటి తప్పుపని.

తొడప, దే. వి. 1. త్వక్కు. అం, భా. ద్వి. 131: చూ, బెరడు, 2. బండికల్లు లోనగు వాని మొనను వేసెడు లోహవలయము: చూ, శంబరము

తొడపటము, దే. వి. 1. రూ-తొరపణము. దారువుల రంధ్రము చేయు పనిముట్టు. (చూ, పిడసాన); వా. 2. పెక్కుమంది గలిగి వివరము తెలియనిదొమ్మి: చూ, లటపటము. "వారును వీరును తగవుపడి తొడపటమై కొట్టుకొనిరి; 3. చూ, తొత్తడము; 4. వేన్నీళ్ళుచల్లార్చుట. (గోదావరీ మండలప్రాంతమున వాడుక.) (తొడపడము-తొరపడము అనియు.)

తొడపాశము, వా. మి. వి. 1. తొడను బొట్టన చూపుడు వ్రేళ్లతో నొక్కుట: చూ, గొంటిపిక్కు: (ఉత్తరసర్కారులయందు వాడుక). 2: చూ, తొడతొక్కిడి. 3.

తొడపుట్టువు, దే. వి. ఊరుజుఁడు; చూ, వైశ్యుఁడు

తొడబిడ్డ, —పై.—సాంబ, మాన. 2.

తొడబెల్లము, దే. వి: చూ, తొడపాశము. 1—2.

తొడయు, దే. స. క్రి. 1. ఊడుచు: చూ, సమ్మార్జించు; 2. కడుగు: చూ, ప్రక్షాళించు.

తొడరిక, దే. వి. అనుసరణము: చూ, వెంబడి.

తొడరు, దే. వి. 1. ఉత్సాహము: చూ, యత్నము; 2. ఆయితము; చూ, యత్నము; 3. అభిముఖము: చూ, ముందఱ. 1; అ. క్రి. 4. కలుగు, లక్ష్మి. 4, ఆ. 114: చూ, పుట్టు. 2; 5: చూ, యత్నించు. భార. విరా. 1, ఆ, 127; 6. సక్తమగు; చూ, మేళగించు. 1; 7. తొట్రుపడు. భార. అర.

2, ఆ 85: చూ, సంభ్రమించు; స. క్రి 8. ఎదిరించు: భార. సభా. 1, అ. 1.3; భార. విరా. 1, అ 74: అభిమానముగు (అనికొందఱు): చూ, ప్రకాశించు; 9. అనుసరించు: చూ, వెంబడించు; 10. పొందు. చూ, ప్రాపించు; 11. అనుకరణ చేయు పా. 4, ఆ 28 చూ, అనుకరించు.

రొఘపవు, దే. వి 1. ఆయతము. భార. శల్య. 1, ఆ. 349; చూ, యత్నము: విశ. 2. మొదటిచె.

రొఘలు, అం. 1. చూ, నక్షత్రస్థానములు; 2. చూ, కళలుండు స్థలములు; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.—ఏనుఁగు తొండము, అరఁటికంబము.

రొఘతేఁవాని పైఁగోము. ద్వ. వి. గరుడుఁడు. సాం. దే 15: చూ, హరివాహనుఁడు.

తొడవసము, దే. వి. త్వక్కు, అం, పదా. నర. 70: చూ, బెరడు.

తొడవిల్లు, దే. వి. బాణమును సంధించిన కార్ముకము: చూ, బాణము. 1.

తొడిపు, దే. వి. రూ-తొడిగు, నగ. చూ, భూషణము. 2.

తొడి, దే. వి. త్వర: చూ, సంభ్రమము.

తొడిఁబడు, దే. అ. క్రి. (రొడి + పడు) 1. చలించు: చూ, సలించు; 2. చెదరు కళా. 6, అ. 64: చూ, వెల్లివిరియు; 3. తొట్రుపడు: చూ, సంభ్రమించు; వా. 4 (తొందఱచేతను వ త్తివలనను) ఉచ్చారణలోపము కలుగు.

తొడికిలు, దే స. క్రి; చూ, లంఘించు.

తొడికొను, దే. స. క్రి. (రూ-తొడుకొను - తోడికొను - తోడు కొను-తోకొను-తోడ్కొను) పిలుచుకొను: చూ, వెంటఁ దీసికొను.

తొడితెచ్చు, దే. స. క్రి; చూ, రూ-తోడితెచ్చు.

తొడిమ, దే. వి రూ-తొడిమె: చూ, వృంతము.

తొడిమె, —పై—

తొడు, దే. స. క్రి. 1. సొమ్ములు లోనగువాని తొడుగు. భార. ఆది. 7, అ. 165. చూ, తొడుగు. 8; 2. బాణముతొడుగు. భార. భీష్మ. 3, అ. 40: చూ, తొడుగు. 9.

తొడుకు, దే. వి. 1. గోమహిష్యాదులు; చూ, పసులము; 2. ఆవు. అచ్చ. అ, కాం. 92: చూ, ధేనువు; 3. దొంగ మేఁత: చూ, మేఁత; స. క్రి. 4. పట్టు. పాండు. 5, అ. 181: చూ, ప్రాపుగొను; 5. ఒడిసిపట్టు; 6. ఒడియు: చూ, రెమ్ము. 2; (చూ, లంఘించు); 7. గ్రహించు: చూ, పుచ్చుకొను.

తొడుకుసామి, ద్వ. వి; చూ, శివుఁడు. వేఁ, అం. 2.

తొడుకుసాహిణిమామ, ద్వ. వి. హిమాద్రి. వేం, అం. 77; చూ, పర్వతము.

తొడుకొను, దే. స. క్రి. 1; చూ, రూ - తొడికొను; 2. తొడుగుకొను.

తొడగట్టు, దే. వి. (తొడుగు + కట్టు) (రూ-తొడుగట్టు-తొడుగు-తొడుపు-తొడ్గు.) ముండ్లకంపమోపు, ముండ్లకంప (అని కొందఱు.) స్వా. 3, ఆ 130: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తొడుగట్టు, —పై—

తొడుగు, రూ-తొడ్గు-తొడుపు. 1.—పై.—స్వా. 4, అ. 54; 2. ఆభరణము, నగ: చూ, భూషణము. 2; 3. దుప్పటి; చూ, వస్త్రము; 4. గదాదండములు లోనగువానికి వెసెడు ఇనుము లోనగువాని కడియము: రూ-తొడుపు - తొడువు - తొడ్గు, అనుసు: 5. కవచము. జై. 2, అ. 78: చూ, వార వారణము; 6. శరము: చూ, బాణము. 1; 7. గవుసెన, వీణె మొదలగువానిమొఱ: చూ, నిచోళము; స. క్రి. 8. రూ-తొడు (భూషణాదులను) ధరించు: చూ, పఖించు; 9. రూ-తొడు (వింటబాణము) సంధించు రూ-తొడువు-తొడ్గు: చూ, సంధించు. 4.

తొడుపు, దే. వి. 1. అనుసు: చూ, రూ-తొడుగు. 4; 2. కవ చము. చూ, వారవారణము; 3. చెప్పినది మరలచెప్పుట; చూ, ప్రస్తారము. 2.

తొడువు, చూ, రూ-తొడుగు.

తొడుసు, దే. వి. 1. చుట్టఱికము; చూ, సంబంధము; 2. భోగ వనిత: చూ, స్త్రీ; 3. చిక్కు: చూ, గ్రుక్కు 3.

తొడ్గు, చూ, రూ-తొడుగు (భూషణము ధరించుటకు.—భార. ఆది. 1, అ. 114)

తొణఁకు, వా. అ. క్రి. చూ, రూ-తొడఁకు. "బిందెలోని నీరు తొణఁకుచున్నది.": తొణికిలు.

తొణికిలు, దే. స క్రి; చూ, రూ-తొడికిలు; వా, అ. క్రి. 2: చూ, తొణఁకు.

తొత్తటము, దే. వి. భేదముతెలియనికూడిక, తొడపటము: చూ, సంకరము. 1.

తొత్తటికము, దే. వి. (తొత్తు + అటికము) తొత్తుదనము.

తొత్తు, దే. వి. 1. దాసి: చూ, బానిసె; 2. బోగముది: చూ, వేశ్య.

తొత్తుకొడుకు, వా. ద్వ. వి. 1. బోగమువాని కొడుకు; 2. దాసీ దానికొడుకు; 3. తప్పుచేసినవానిని తిట్టెడుతిట్టు. "నీవు దొంగ తొత్తుకొడుకువురా?" "తొత్తుకొడకా," అనియు (ఉత్తర సర్కారులలో వాడెదరు.)

తొత్తులమారి, దే. విణ. తొత్తులయిండ్లకుఁబోవు స్వభావము కలవాఁడు.

తొన, దే వి. 1. పనసపండులోనితొల: రూ-తొల; విణ. 2. అద్దికము. జై. 1, అ. 105: చూ, రక్షకము; వా. 2. కడుపుమీఁది మడుపు; చూ, మడత. 3.

తొనఁకు, దే. వి. తొట్రుపాటు. భార. కర్ణ. 1, అ. 110; చూ, సంభ్రమము. 1; అ. క్రి. 2 చిందు. చూ, రొఘకు; 3. చలించు, వసు. 3, అ. 150; అం, భా. తృ. 63; చూ, సలించు.

తొమ్నండు, దే. అ. క్రి. రూ-తెమ్నండు: చూ, శయనించు.

తొపారము, దే. వి. దేగలముఖమునఁగట్టెడుతోలుగంత: రూ-తోపారము.

తొప్పగఁదోఁగు, దే. అ. క్రి. (తోఁగు + తోఁగు) 1. మిక్కిలి తోఁగు. రూ-తొప్పఁదోఁగు. భార. అర. 7, అ. 76; ప్రే; 2. తొప్పఁదోఁచు.

తొప్పఁదోఁగు, —పై—

తొప్పటిలఁబడు, దే. అ. క్రి. తట్టువిఱుగఁబడు: చూ, వ్రాలు. 3.

తొప్పఱిలు, —పై.— (రూ-తొప్పఱిల్లు-తొప్పఱు.)
తొప్పఱిల్లు, —పై.—
తొప్పఱు, —పై —
తొప్పలుపోరలు, దే. విణ బ: చూ, కోటానఁగోటులు.
తొప్పి, దే. వి. 1: చూ, రూ-టోపి; వా. 2: చూ, రూ-తెప్పి.
తొబిక, దే. విణ. విత్తులురాలినది (మిరపకాయలోనగునవి.)
తొమ్మండ్రు, దే. స. బ. తొమ్మిదిమంది. (తొమ్మిదికి మహ న్మహత్త్వార్థకరూపము. "నీ తొమ్మండ్రుకొడుకులఁ," ఉ, హరి 2, ఆ 144.
తొమ్మందుము, ద్వ. వి. బ. (తొమ్మిది+తూము): చూ, రూ-తొంబందుము.
తొమ్మనూఱు, దే. స. బ. (తొమ్మిది+నూఱు) తొమ్మిది నూఱులు. రూ-తొమ్మన్నూఱు. సర్వ ఉ, రా, 8, ఆ 84
తొమ్మన్నూఱు, —పై.—
తొమ్మాసు, దే. వి. నాశము. "దానిని తొక్కి తొమ్మాసు చేసి నారు": చూ, రుత్త.
తొమ్మిది, దే. స. ఖండము, అంకము, నవకము: చూ, ముమ్మూఁడు. భార. ద్రోణ. 4, ఆ. 189; భార భీష్మ 2, ఆ 34. భార. ద్రోణ. 3, ఆ. 207; కాశీ. 3, ఆ. 131. (తొమ్మిదికి బహువచనరూపము 'తొమ్మిదులు' గని తొమ్మి దులు" గాదని తెలియునది.)
తొమ్మిదియంకములుగలవి, అం. పాశములు, ఆత్మలు, వర్ష ములు, ఖండములు, గ్రహములు, బ్రహ్మలు, రసములు, రత్నములు, ధాన్యములు, నిధులు, రంధ్రములు, వ్యాకరణ ములు, స్థాయీభావములు, తారలు, మేఘములు, భక్తులు, చక్రములు, ద్రవ్యములు, శిరోభేదములు, చేతనరత్నములు, అప్రకాశములు, అజ్ఞానదాయకములు, భక్తిలక్షణములు, గతి భేదములు, సంబంధములు, సృష్టిసర్గములు మొ.
తొయ్యలి, దే. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
తొయ్యేరు, వా. వి. ఒకానొక గ్రామనామము యిఁటిపేరుగ మాటి "తొయ్యేటి"వారైరి
తొర, వై. వి. 1. =త్వర. వేగిరపాటు: చూ, స్వదము. 1; 2 ఆపద. హరిశ్చ. 4, ఆ. 108: చూ, విపత్తు; విణ. 3. =త్వర. త్వరితము: చూ, స్వదము. 1.
తొరఁగు, దే. అ. క్రి. 1. రూ-తొరుఁగు. విజ. 1, ఆ. 179: చూ, ద్రవించు; 2. ప్రవహించు. భార. విరా 1, ఆ. 12: చూ, వెల్లిగొను, 3. పడు. భార. అర. 1, ఆ 183-184 చూ, దొరలు; 4. చూ, తొప్పఱిలఁబడు.
తొరపడు, వై. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.
తొరపణము, దే వి: చూ, రూ తొడపటము. 1.
తొరపుట, వా. వి: చూ, తొడపటము, 4.
తొరలించు, దే. ప్రే. పేన్నీళ్ళుచల్లాప్పు: రూ-తొరుపు తొర్లించు-తొర్లించు.
తొరలు, దే అ. క్రి. 1. కలుగు: చూ, సంభవించు 2. వేఱు రూపముగు; మాఱు.
తొరలుచు, దే. ప్రే రూ-తొరల్చు. బదిలించు; చూ, మార్చు. 3.
తొరల్చు, —పై.—
తొరితొరి, వే. అవ్య. క్రి. విణ లెస్సగా: చూ, లెస్స. 2.
తొరుఁగు, దే, అ. క్రి: చూ, రూ తొరఁగు.
తొరుపు, దే. స. క్రి. చూ, తొరలించు.
తొర్లించు, దే. ప్రే. —పై.—
తొఱ, దే. వి. రూ-తొఱ్ఱ. చూ, రంధ్రము. 1.
తొఱఁగు, దే. వి. 1. విడివడుట. రూ తొఱవు; స. క్రి. 2 విడుచు. కళా. 7, ఆ. 225: చూ, విసర్జించు, వా. 3. చెఱచు: చూ, త్రెక్కొను. 1.
తొఱఁగుపోవు, దే. అ. క్రి. (పసులు) తప్పించుకొనిపోవు: రూ-తొఱఁగుపోవు.
తొఱఁగుపోవు, —పై.—భార. విరా. 1, ఆ. 279.
తొఱఁగుట, దే వి. చూ, విమోచనము.
తొఱట, దే వి: చూ, తొఱ.
తొఱటవాఱు, దే. అ. క్రి. (తొఱటలు+పాఱు) చిల్లులుపడు. జై. 7, ఆ 101; చిందరవోవు, చిల్లులుపోవు' చీదఱగొను, చీఁకులుపోవు, తూఁటుకట్టు.
తొఱతేనె, దే. వి. పుట్టతేనె: చూ, మధువు. 5.
తొఱవు, చూ, రూ-తొఱఁగు.
తొఱ్ఱుద్రొక్కు, దే వి. (తొఱ్ఱికుక్క+కొఱ్ఱికుక్క) గట్టి తొఱ్ఱుక్కడు.
తొఱ్ఱ, దే. వి. (రూ తొఱ తొఱట-తొఱ్ఱ-తొఱ్ట-తొఱ్రు-దొఱట-దొఱ్ఱ): చూ, రంధ్రము. 1.
తొఱ్ఱి, దే వి. 1. ముందటిపంటులేనినోరు: చూ, వదనము 1; 2: చూ, తొఱకు. 1. ఆం. భా. ద్వి. 261; 3 రిప్ప, వీసర. రూ—వీసరము: చూ, వెలితి.
తొఱ్ఱివాఁడు, దే. విణ. తొఱ్ఱినోటివాఁడు, పతితదంతుఁడు.
తొఱ్ఱు, దే వి ఆవు. పాండు. 5, ఆ. 240: చూ, ధేనువు.
తొఱ్ఱుపటు, దే. వి. ఆవులమంద. భార. ఆది. 8, ఆ. 210: చూ, ధేనువు.
తొల, దే. వి: చూ, రూ-తొన. 1.
తొలఁకాడు, దే అ. క్రి. (తొలఁకి+ఆడు) 1. చిందు: చూ, తొడఁకు; 2. చలించు: చూ, సలించు; 3. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 4. ప్రకాశించు. చూ, హవణిల్లు.
తొలఁకియాడు, —పై.—
తొలఁకు, దే. వి 1. అతిశయము: చూ, హేరాళము. 1; 2. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 3 అల: చూ, వీచి 1; 4. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి 5. చలించు: చూ, సలించు; 6. చూ, తొడఁకు. పా. 5, ఆ. 86; 7. అతిశ యించు: చూ, ముమ్మరించు; 8: చూ, తొలఁకాడు. 4. కళా. 4, ఆ 105.
తొలఁగఁబాఱు, దే. అ. క్రి (తొలఁగన్+పాఱు, తొలఁగు: చూ, విరియు. 5.
తొలఁగించు, దే. స. క్రి. ఈఁగు: చూ, విసర్జించు.
తొలఁగింపు, వా. వి. త్యక్తము.
తొలఁగు, దే. అ. క్రి: చూ, తొలఁగఁబాఱు.
త్రొలఁగుడు, దే. వి: చూ, రూ-తలఁగుడు.

తొలఁగువావ, ద్వ. వి: చూ, శత్రువు.

తొలఁచు, దే. ప్రే తొలఁగఁజేయు. పాండు. 2, ఆ. 56.

తొలక, దే. వి. రూ-తోలు. చెట్టుపైపట్ట: చూ, బెరడు.

తొలకరి, ద్వ. వి. రూ-తొలుకరి-తొల్కరి-తొలుకారు-తొల్కారు. 1. (చైత్రవైశాఖమాసములయందు కురియు) వాన "తొలకరి వానలు" చూ, వాన 1; 2. వర్షర్తువు. వసు. 3, ఆ. 15: చూ, మాసద్వయము.

తొలకరించు, దే. అ. క్రి. రూ-తొల్కరించు. 1. (చైత్రవైశాఖ మాసములయందు) వానకురియు: చూ, వర్షించు; 2. వాన కురియు: చూ, వర్షించు; 3. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2.

తొలకరిమెఱుపు, అం. 1. మల్లయుద్ధగతిభేదము: చూ, కాయమానములు; దే. వి. 2. వర్షకాలారంభమందలి తటిత్తు. రూ-తొలుకరిమెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1.

తొలకరిగిల్లగువ్వ, దే. వి: చూ, హంస. వే, అం. 97.

తొలకరిసూత్ర, —పై.—

తొలకు, దే. వి. మృగముల వెనుకకాలి మూలమునకును ప్రక్కకును నడిమిచోటు: చూ, ఉపరంధ్రము.

తొలతేనె, దే. వి. ఒకరకముతేనె: చూ, మధువు. 5

తొలసి, వై. వి.=తులసీ, తొళసి*: చూ, హరిప్రియ.

తొలి, దే. వి. రూ-తొల్లి, 1. కందరము ఆం, భా. ప్ర. 145: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము. చూ, రంధ్రము. 1; 3. తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1; 4. బండికంటినడిమితూము. పిండిక. చూ, రంధ్రము. 1; 5. ముందు, పూర్వకాలము, (రూ-తొల్లి-తొలుత-తొల్త-తొలితొలుత-తొంటి-తొంటె); చూ, మొదలు. 4; 6. ఎత్తనగోలు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 79: చూ, మొదలు. 4. (ఆమ్రేడితమందు తొలి తొలి); విణ. 7. ముందటిది. "తొలిజాము": రూ, తొల్లి. వెనుక-రూ-వెన్క: చూ, పూర్వము. 1; 8. మొదటిది. "తొలిముద్ద": చూ, మొదలు. 6; అవ్య. 9. పురార్థకము. అం, భా. తృ. 78. రూ-తొల్లి-తొలుత-తొలుదొల్త. చూ, మొదలు 4: తొక్కుడు బిళ్ల ఆట గడులలోని మొదటిగడి: చూ, తొక్కుడుబిళ్ళ.

తొలిక, దే. వి. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1.

తొలికోడి, వా. వి. తెల్లవాఱుజామున మొట్టమొదట కూసెడుకోడి: చూ, పుంజు.

తొలిచదువులు, దే. వి. బ. మొదటిమినుకులు. రూ-తొల్చదువులు: చూ, వేదము. (ఇట్లు తొలుపలుకులు, తొలుమినుకులు.)

తొలిచూలావు, వా. వి. ఉపసర్య: చూ, దేనువు.

తొలిచుక్క, దే. వి. ఆద్యకృషి, మున్నరక. అం, భా. ద్వి. 281: చూ, లాంగలము. 1.

తొలినాఁడు, దే. వి. రూ-తొలునాఁడు. అన్యదివ పూర్వదినము: చూ, రోజు.

తొలివారము, మి. వి. ఆ. పుం. జాను (అది) వారము: చూ, వారము. 2.

తొలివేలుపు, దే. వి. రూ-తొలువేలుపు. 1. నలువ. చూ, బ్రహ్మ. 1; 2. అసురుఁడు, పూర్వదేవుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

తొలివేల్పుపగతురు, ద్వ. వి. బ. దేవతలు. సాం. దే 18. చూ, వేలుపు.

తొలిసంజె, వా. వి: చూ, అగ్రసంధ్య.

తొలు, దే. విణ. వృత్తియందు తొలుతశబ్దమునకును తొలుకు శబ్దమునకును మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "తొలుచూలు, తొలుమబ్బు" మొ.

తొలుక, వై. వి.=త్వక్: చూ, బెరడు.

తొలుకరి, ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలకరి.

తొలుకరిమెఱుపు. దే. వి: చూ, రూ-తొలకరిమెఱుపు.

తొలుకారు, ద్వ. వి. 1. (తొలుక+కారు): చూ, రూ-తొలకరి. 1; 2. (తొలుత+కారు) ముక్కారుపంటలలో మొదటికారు పంట: చూ, ముక్కారుపంట.

తొలుకు, దే. స. క్రి. కురియు; చూ, వర్షించు. (వృత్తియందు అంత్యవర్ణలోపము. "తొలుకారు, తొలుమొగులు" మొ)

తొలుకుడుపు, దే. వి. (తొలుత+కుడుపు) అన్నప్రాశనము: చూ, కర్మములు. 1.

తొలుగట్టు, ద్వ. వి. (తొలుత+గట్టు) ఉదయాద్రి, పూర్వపర్వతము. వసు. 6, ఆ 6: చూ, పర్వతము.

తొలుచదువులు, దే వి. బ (తొలుత+చదువులు): చూ, రూ-తొలిచదువులు.

తొలుచు, దే. స. క్రి. రూ-తొల్చు. 1. నాఱులోనగువాని గ్రుచ్చు. అం, భా. తృ. 112: చూ, నాఱువాటు; 2. రంధ్రముచేయు: చూ, మర్చు; 3. తోఁడు, కెల్లగించు. భార. స్త్రీ 2, ఆ. 109; చూ, విచారించు.

తొలుజాతివాఁడు, ద్వ. వి. విప్రుఁడు: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

తొలుత, చూ, రూ-తొలి. 5—7—8—9. (క్ర.పురార్థకము.— వసు. 4, ఆ. 36.)

తొలుతొలుత, ద్వ క్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-తొలుదొల్త.

తొలుదీవి, ద్వ. వి. (తొలుత+దీవి) నేరేడుదీవి. వసు. 1, ఆ. 93: చూ, ద్వీపములు.

తొలుదెస, ద్వ. వి. తూరుపుదెస ఆం, భా. ప్ర 71: చూ, హరిత్తు.

తొలుదొల్త, ద్వ. క్ర. క్రి. విణ: చూ, తొలి. 9.

తొలునాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-తొలినాఁడు.

తొలునీటిరిక్క, ద్వ వి. (తొలుత+నీటిరిక్క.) పూర్వాషాఢానక్షత్రము. నీటిరిక్క-రూ-నీరురిక్క: చూ, రిక్క. 1. ౧౫.

తొలుపంది, దే. వి. (తొలుత+పంది) రూ-తొల్పంది. ఆదివరాహము. అచ్చ బాల, కాం. 158: చూ సూకరము.

తొలుపక్కము, ద్వ వి. (తొలుత+పక్కము): చూ, తెలిపక్కము.

తొలుపలుకులు, దే. వి. బ: చూ, తొలిచదువులు.

తొలుమినుకులు, దే. వి. బ —పై.—

తొలుమొగులు, దే. వి. వర్షించుచున్నమేఘము. అచ్చ యు, కాం. 65: చూ, మేఘము. 1.

తొలురిక్క, ద్వ. వి. అశ్వినీనక్షత్రము: చూ, రిక్క: 1-1.

తొలురిక్కనెల, ద్వ వి అశ్వయుజమాసము:

తొలువేలుపు, ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలివేలుపు.

తొలుసంజె, ద్వ. వి: చూ, సూర్యోదయము.
తొల్కరి, ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలకరి.
తొల్కరించు, దే. అ. క్రి : చూ, రూ-తొలకరించు.
తొల్చదువులు, దే. వి. బః చూ, రూ-తొలిచదువులు.
తొల్చు, దే. స. క్రి. చూ, రూ-తొలుచు.
తొల్జంగమయ్య, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.
తొల్కారు, ద్వ వి: చూ, రూ-తొలుకారు.
తొల్త, దే. వి: చూ, రూ-5-7-8. తొలి.
తొల్పంది, దే. వి. చూ, రూ-తొలుపంది.
తొల్లి, దే. వి. 1. చూ, తొలి. 5; 2: చూ, తొలి. 6: 3. బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; అవ్య. 4: చూ, తొలి. 9. ఆం. భా. తృ. 73; విశ. 5. ముందటిది. "తొల్లిఁటివాఁ-తొల్లిటివారు.": చూ, పూర్వము 1.
తొల్లించు, దే ప్రే: చూ, రూ-తొరలించు.
తొల్లింటికత, వా. వి. పురావృత్తము: చూ, సమాచారము. 2.
తొల్లింటిది, దే. విశ. పూర్వకాలసంబంధమైనది.
తొల్లిక, దే. వి. 1. ఒకరకముచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. రూ-తొళ్ళిక: చూ, ముద్గరము.
తొవ, దే వి. కలువ: చూ, రూ-తొగ.
తొవర, వై. వి. = తువర: చూ, రూ-తొగర.
తొవరి, వై. వి. = తువరి: చూ, రూ-తొగరి.
తొవరు, చూ, రూ-తొగరు. (ఎఱ్ఱనిది,—అచ్చ. యు, కాం. 323.)
తొస్స, దే. వి. ఉచ్చారణలోపము. తొస్సి.
తొస్సి, వా. వి. —. పై.—
తొస్సె, దే. విశ. పండ్లులేనిది, బొక్కి : చూ, బోసి.
తొళక, దే. విశ. పలుచనిది, తనువు; చూ, పేలవము.
తొళసి, వై. వి. = తులసి: చూ, రూ-తొలసి.*
తొళ్ళిక, వా. వి: చూ, రూ-తొల్లిక. 2.

తో

తో దే. అవ. 1. తృతీయావిభక్తి యందు వచ్చెడు ఒకానొక ప్రత్యయము: చూ, చే. 1; ద్ర. 2. కూడ. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 112: చూ, సైకము; 3. వెంట జై. 5, ఆ. 192: చూ, వెంబడి.
తోమ్, వా. అవ్య. ఒకానొకరాగభాగము. "తధకిణతోమ్."
తోఁక, దే. వి: చూ, రూ-తొంక.
తోకగుంజె, ద్వ. వి. ఆఁదోఁకగా నేర్పఱచిన స్తంభము: చూ, స్తంభము. 1.
తోఁకచిచ్చు, ద్వ. వి. ఉపాహితము, నిప్పుదగిలించిన విడుకల వరుస. స్వా. 1, ఆ. 37: చూ, పిడక.
తోఁకచుక్క, ద్వ. వి. ధూమకేతువు: చూ, రిక్క. 1.—(—).
తోఁకత్రెంచుకపోవుట, జా. పారిపోవుట. "నీమాటవిన్నఁదా నిలుచునే మరుతేజి తోఁక త్రెంచుక కానఁ దొలఁగి చనక." (రసికజనమనోరంజనము)

తోఁకత్రొక్కినత్రాచువలె, లో. ఉదా. —"అనినఁ దోఁకఁద్రొక్కిన త్రాఁచుచందంబున సముత్థితుండై వళక్ష పక్షీంద్రుండు రోషావేశంబున," (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.)
తోఁకపురుపు, ద్వ. వి. రూ-తోఁకపుర్వు: చూ, పురుగు.
తోఁకపుర్వు. —పై.—
తోఁకమిరియము, ద్వ. వి: చూ, చలువ మిరియము (చూ, మిరియము.)
తోఁకలేనిపిట్ట తొంబై ఆమడ వెళ్ళెను. లో. జాబు.
తోఁగు, దే. వి. 1. సదుర: చూ, స్వప్నము. 2; 2 తడి: చూ, పదను. 2; అ. క్రి. 3. ముసుఁగు. పాండు. 1, ఆ. 10: చూ, నీహారః; 4. తడియు. కళా. 3, ఆ. 16: చూ, నాను.
తోఁచిగాఁడు. దే. వి. ఒకానొకడేగ. స్వా. 4, ఆ. 55: చూ, శ్యేనము. 1.
తోఁచు, వై. వి. = తుచ్ఛ. (దేశ్యమని శ. ర.) మాదిగ: చూ, కడజాతివాఁడు.
తోఁచు, దే. అ. క్రి. 1. ఉదయించు, రూ-తోఁతెంచు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 128: చూ, స్ఫురించు. 2; 2. భావముదయించు: చూ, స్ఫురించు 2; 3. ప్రత్యక్షమగు, తలచూపు; చూ, పొడచూపు; 4. ఫలపరిమితి నూహించు, అంచించు, అంచనకట్టు, అంచన జూచు, అంచనవేయు, అద్దించు, అద్దు, ఉండఁజూఁచు, ఉజ్జగొను, ఉజ్జాయించు. (సం. వ. .- ఊహించు; ప్రే 5. తోఁచఁజేయు పాండు. 2, ఆ. 128.
తోఁచుట, వా. వి: చూ, ఉపస్థితి. 2.
తోఁట, దే. వి. 1. ఇంటితోఁట కళా. 2, ఆ. 49. చూ, వనము. 2; 2. ఉపవనము, తోఁపు, హౌసుతోఁట. కళా. 2, ఆ. 41; చూ, వనము. 2; 3. ఆశ్రమము; చూ, సదనము. 1.
తోఁటకాఁపు, దే. వి. రూ-తోఁటవాఁడు - తోఁటీఁడు, కఱవేక్షకుఁడు: చూ, వనపాలుఁడు.
తోఁటకూర, దే. వి: చూ, మారిషము*.
తోఁటపోఁక, ద్వ వి. భూపూగము.*: చూ, పోఁక.
తోఁటమాలియ, ద్వ. వి. రూ-తోఁటమాలె-తోమాలియ-తోమాలె. 1. (ఆకులు పుష్పములు కూర్చికట్టిన దండ); చూ, వనమాల; వా వి 2. తోఁటను పెంచువాఁడు.
తోఁటమాలె, —పై.—
తోఁటమొల్ల, ద్వ. వి. కుందము, మల్లియ-రూ-మల్లె*: చూ, మొల్ల.
తోఁటవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, తోఁటకాఁపు.
తోఁటీఁడు, ద్వ. వి. (తోఁట + ఈఁడు)—పై.—
తోఁచు, దే. స. క్రి. 1. కెల్లగించు: చూ, విదారించు; 2. నూలిపోఁగు తీసి చుట్టు : చూ, చుట్టు. 5.
తోఁడుడు, దే. వి. తంతునిస్సరణము. (నిస్సరణము = వెడలఁబాటు): చూ, వెలువుడు.
తోఁడుఁబోతు, దే. వి. 1. వంపుచేయుట: చూ, హింసాకర్మ; విశ. 2. వంపుచేయువాఁడు. హింసాకర్మ చేయువాఁడు.
తోఁడెలు, దే. వి. రూ-తోఁడేలు. స్వా 4. ఆ. 50: చూ, వృకము.

తోఁదేటికడుపుమేటి, ద్వ వి. (తోఁదేలు + కడుపుమేటి) : చూ, భీముఁడు.
తోఁదేలు, దే. వి: చూ, రూ తోదెలు. (తోఁదేలువృ అనికొందఱు.)
తోఁదేఁటికోఁగ, ద్వ. వి. పెద్దపుప్పి: చూ, రామము. 3.
తోఁతెంచు, దే. అ. క్రి. (తోఁచు + తెంచు) 1. ఉదయించు: చూ, స్ఫురించు. 2; 2. కనఁబడు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 174: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 3. కనిపించు. భార. అర. 4, ఆ. 226: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 4. దూరమునుండి సమీపమునకు నడచు: చూ, వచ్చు 2.
తోఁప, దే. వి. 1. పిండికూడు, సంకటి: చూ, సాదము. (1); వా. 2. తొక్కు. "తోఁపరేఁగునట్లు కొట్టెను."
తోఁపిక, దే. వి రూ-తొ.పు. తలఁపు: చూ, వాంఛ.
తోఁపు. 1 —పై.—; 2. ఎఱుపు : చూ, వర్ణము. 6; 3. పెంపుడువనము. చూ, వనము 2; 4 చీమిడి ఆం. భా. ద్వి. 126: చూ, శిఘాణము; 5. బట్ట. చూ, వస్త్రము; 6. ఎఱ్ఱ (కపిలవర్ణము) బట్ట; అరుణవస్త్రము, ఆం. భా. ద్వి. 154: చూ, వస్త్రము; 7. సుకియలు లోనగువాని మూఁకపిండి (బూరెలపై చోవిపిండి అని కొందఱు.): చూ, సాదము. (1).
తోఁబుట్టినది, దే వి: చూ, సహోదరి. ఆం, భా. ద్వి. 113.
తోఁబుట్టు, దే. వి. (తోన్ + పుట్టువు): చూ, రూ-తోడఁబుట్టు. అచ్చ. బాల, కాం. 6.
తోఁబుట్టుగు, దే. వి. (తోన్ + పుట్టుగు)-పై—. జై. 7, ఆ 134.
తోఁబుట్టువు, దే. వి —పై.—
తోకము, సం. వి. అ న. బిడ్డ: చూ, శిశువు.
తోకొను, దే. స క్రి: చూ, రూ-తోడికొను. భార. అర. 3, ఆ. 220.
తోక్మము, సం. వి. అ న. 1, గులిమి: చూ, పింజూషము; పుం. 2. పచ్చన: చూ, వర్ణము 6; 3. పచ్చయవలు: చూ, ధాన్యము; విశ. 4. పచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.
తోటకము, అం. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు స-స-స-స గణములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగల ద్వాదశ ఛందోద్భవవృత్తము. "కపటా పరుషాశయ-కాం, తి సిధీ.": చూ, వృత్తము. 1.
తోటి, దే. వి. మాల. జై. 8, ఆ. 65: చూ, కడజాతివాఁడు.
తోడ, చూ, రూ-తో. (వెంబడికి—స్వా. 2, ఆ 33.)
తోడంటు, దే వి. (తోడు + అంటు) చేమిరి: చూ, తోడు. 4.
తోడఁబుట్టు, దే. వి. (తోడన్ + పుట్టు) (రూ-తోడఁబుట్టుగు-తోడఁబుట్టువు-తోఁబుట్టు-తోఁబుట్టుగు) తోడు, తోడిచూలు, పైదోడు. 1: చూ, సహోదరుఁడు; 2: చూ, సహోదరి.
తోడఁబుట్టుగు, —పై.—
తోడఁబుట్టువు, —పై.—
తోదనము, సం. వి. అ. న. = తుండెము, తునుక: చూ, శకలము. 4.
తోడా, దే వి. 1. హస్తభూషావిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 2. కాలికివేసికొను బిరుద : చూ, భూషణము. 2; 3. చూ, బాలక్రీడ; వా. 4. శిక్షార్హుని ముంజేతులకుఁ దగిలించుసంకెల; 5. చేతికివేసికొను ఓరుదు. (బంగారుమురుగు) "తోడా మురుగు."
తోడి, అం. 1: చూ, రాగాంగములు: (చూ, స్వరము. 2); 2: చూ, స్త్రీరాగములు. (చూ, స్వరము. 2.)
తోడికొను, చూ. రూ. తోడుకొను.
తోడికోడలు, దే. వి. మగనితోడఁబుట్టినవాని భార్య. యాత: చూ, భార్య.
తోడిచూలు, దే. వి: చూ, తోడఁబుట్టు.
తోడితెచ్చు, దే. స. క్రి. 1 పిలుచుకొనివచ్చు. రూ-తోడ్తెచ్చు-తోడ్తెచ్చు-తోతెచ్చు; ప్రే. 2. తోడితెప్పించు: రూ-తోడ్తెప్పించు-తోతెచ్చు.
తోడిపెండ్లాము, దే వి ఏరలు-ఏరాలు, సవరాలు, సపత్ని: చూ, సవతి (చూ, భార్య.)
తోడియల్లుఁడు, దే వి: చూ. షడ్డకుఁడు.
తోడివాఁడు, దే వి: చూ, సహాయుఁడు. 1.
తోడు, దే. వి. 1 త్వక్కు ఆం, భా. ద్వి. 37: చూ, బెరడు; 2: చూ, తోడఁబుట్టు. 1; 3: చూ, తోడఁబుట్టు. 2; 4: చేమిరి, తోడంటు (సం. ప.). - ఆతంకము, ఆతంచనము; 5. ఆన: చూ, సెలవు; 6. (శపథమునందుఁ బలుకునది) మాట: చూ, శబ్దము. 2; విశ. 7. సహాయము; చూ, వెంబడి; వా. వి, 8. దిక్కు, అండ "నాకు నీవు తోడు"; వా. స. క్రి. 9. (నూలుపోఁగు) చుట్టు;
తోడుఁబాలు, ద్వ. వి. పాలుపిండఁబోవునపుడు పాలదుత్తలో నుంచుకొనెడు నీళ్లు; చూ, సలిలము. 1.
తోడుకొను, దే. అ క్రి. రూ-తోడ్కొను-తోడికొను. 1. (పాలు) పేరుకొను; స క్రి. 2. పిలుచుకొను: చూ, వెంటఁ దీసికొను.
తోడుచల్ల, దే వి. చేమిరిపెట్టు మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.
తోడుత, దే. క్రి వెంబడిని. (రూ-తోడుతో-తోడుతోడ-తోడ్తో-తోడ్తోడ.) భార. విరా. 1, ఆ. 118: చూ, సైకము.
తోడుతో, —పై.—
తోడుతోడ, —పై.—
తోడునీడ, దే. విశ. 1: చూ, సహాయుఁడు. స్వా. 2, ఆ. 17; జా. విశ. 2: (చూ, తోడు. 7.) సహాయము. "అఖిలకళలందుఁ దోడునీడగుచు మెలఁగు" (కళాపూర్ణోదయము.)
తోడుపట్టి, ద్వ వి: చూ, తోడు. 1.
తోడుపడు, ద్వ. అ క్రి రూ-తోడ్పడు. సహాయపడు.
తోడుపాటు, ద్వ వి. రూ-తోడ్పాటు: చూ, వెంబడి.
తోడుపాయసము, వా. మి. వి. అనుకుగావండిన పరమాన్నము.
తోడుపెట్టు, దే. స. క్రి. చేమిరిపెట్టు.
తోడులేనివాఁడు, వా విశ. అసహాయుఁడు: చూ, విశి. 12.
తోడువోవు, దే. అ. క్రి. (తోడు + పోవు) సరియగు, సరిపోవు: చూ, సమయు. 3.
తోదెము, దే. వి. రూ-తోలెము: చూ, స్వల్పము.
తోడ్తెచ్చు, చూ, రూ-తోడితెచ్చు. భార. విరా. 4, ఆ. 68.
తోడ్కొను, దే. స, క్రి: చూ, రూ-తోడుకొను.

తోడ్తో, దే. క్ర: చూ, రూ-తోడుత.

తోడ్తోడ, —పై—

తోడ్పడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ తోడుపడు.

తోడ్పాటు, ద్వ వి: చూ, రూ-తోడుపాటు.

తోణము, దే. వి. చాపకర్షణ బలసాధనము. అం, భా స్వ. 212: చూ, బాణము. 1.

తోతెచ్చు, చూ, రూ తోడితెచ్చు.

తోత్రము, సం. వి అ. న. 1. ఏనుఁగును పొడిచెడు ఇరిగోల, ఈఁటె, వైణుకము: చూ, బాణము. 1; 2. పసులనుదోలెడు ములుకోల: చూ, ములుకోల. 2; అం. 3. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము. 1.)

తోదకము, అం. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమున-జ-జ-యగణములతోఁ గూడ యెనిమిదింట యతిగల ద్వాదశ ఛందస్సునఁ బుట్టిన వృత్తము, "కొలుతు, మురారి, ని-గోర్కు, లు దీర్పన్" (అప్ప. 4, ఆ, 232, పొరఁ)

తోదనము, సం. వి. అ. న. 1. నొప్పించుట; 2: చూ, తోత్రము. 2; అం. 3. చూ, హస్తక్రియలు.

తోను, దే. వి వరుసకట్టు.

తోనకము, వై వి. = తోరణ. ఆకుమండలపుడ, చూ, తోరణము.

తోనమ్మ, దే వి. అల్పబాణము: చూ, బాణము. 1.

తోకాఁడు, దే. వి. పుంశ్యేనము: చూ, శ్యేనము.

తోపరా, వా. వి. ఉలవలసంచి.

తోపాటు, దే అవ్య. 1. వలె: చూ, సామ్యము; వా 2. కూడ

తోపారము, దే. వి. డేగలముఖమునకుఁ గట్టెడు తోలుగంత. రూ-తొపారము: చూ, బెరడు.

తోపి, దే వి. రూ-టోపి: చూ, సీసకము. 1.

తోపు, వా. విణ పింగళ (అరుణ) వర్ణము, ఒకరకము ఎఱుపు "తోపుచీర": చూ, వర్ణము. 6.

తోమకము, దే. వి: చూ, తోముడు.

తోమరము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. చిల్లకోల, సర్వల : చూ, బాణము. 1; అం. 2 : చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము. 1.)

తోమారియ, ద్వ. వి (తోఁట + మాలియ) : చూ, రూ- తోఁట మాలియ (వనమాల.—పాండు. 2, ఆ. 21.)

తోమాలె, —పై—

తోము, దే. స. క్రి. మురికిపోవరుద్దు : చూ, రుద్దు. 1

తోముడు, దే. వి ; చూ, రుద్దుడు.

తోయగాఁడు, దే. విణ. (తోయము + కాఁడు) విధముగలవాఁడు.

తోయజము, సం. వి. అ. న. తామర, నీటిపుట్టుగు : చూ, పద్మము. 1.

తోయజాక్షి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. ఆఁడుది : చూ, స్త్రీ: 2. తామరపువ్వువంటి కన్నులుగల ఆఁడుది : చూ, స్త్రీ. (దీనికి తెనుఁగు తమ్మికంటి.)

తోయడింభము, సం. వి. అ. పుం : చూ, వడగల్లు.

తోయదము, సం. వి అ. న. నెయ్యి : చూ, హవిస్సు 1; పుం. 2. మబ్బు : చూ, మేఘము. 1; 3. తుంగ* చూ, తృణము. 1.

తోయధి, సం. వి. ఇ. పుం. మున్నీరు : చూ, సముద్రము.

తోయపిప్పలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ నీరుపిప్పలి* : చూ, శకులాదని. 2.

తోయము, సం వి అ. న. 1. జలము : చూ, సలిలము; దే. వి. (1) వర్గము, తెగ. కళా. 7, ఆ. 76 : చూ, సమూహము; (2) దండు : చూ, సేన 1; (3) రీతి. భాగ. 2, స్కం. 78 : చూ, విధము 1; (4) అదను. భాగ. 1. స్కం. 459 : చూ, సమయము. 1; (5) పరిజనము : చూ, సంగడము. 5; (6) తడవ : చూ, వెండియు.

తోయరుహము, సం. వి. అ. న : చూ, తోయజము.

తోయలక్ష్మీప్రయోగము, అం : చూ, తంత్రములు.

తోయలి, దే. వి : చూ, రూ- తొయ్యలి.

తోరణ, వై. వి. 1. = తోరణమ్: చూ, తోరణము. 1; వా. 2. బారు : చూ, పంక్తి. 1.

తోరణము, సం. వి. అ. పుం. 1. = తోరణ-తోరకము-తోరనము-దోరణము, పుష్పమాలికాదులు గట్టఁబడి గృహమునకు వెలుపల స్తంభద్వయముచేత నేర్పఱుపఁబడిన ద్వారమునకును, మంగళార్థముగా ఆతోరణమునకుఁ గట్టెడు మామిడాకులు లోనగువాని సరమునకును, రెండు స్తంభములకుగాని గుమ్మమునకుగాని కట్టిన మామిడిచిగురు లోనగువాని మాలికకును పేరు; వా. 2. బారు : చూ, పంక్తి 1; అం. 3 : చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

తోరణస్తంభము, సం. వి. అ. పుం. నాందీకము : చూ, స్తంభము. 1.

తోరనము, వా. వై. వి. చూ, తోరణము. 1.

తోరమల్లి, దే. వి. వజ్రమువలె తెల్లగానుండు అప్రముఖవిశేషము: చూ, రాయి, రత్నము.

తోరము, వై. వి. 1. వ్రతసూత్రము. స్వా. 3, ఆ. 88 : చూ, సూత్రము. 1; విణ = స్థూల. 2. లావైనది : చూ, స్థూలము. 4; 3. అధికము : చూ, హెచ్చు. 1; 4 మిక్కిలి బలము కలది. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 140 ; చూ, బలిష్ఠము; 5. మంజులము : చూ, హృద్యము. ఆం. సం. మాన. 52; 6. అందము : చూ, సౌందర్యము.

తోరహత్తము, వై. వి = స్థూలహస్త ; చూ, మల్లశాస్త్రము.

తోరహత్తు, వై. విణ ; చూ, సమృద్ధి.

తోరెము, దే. వి. రూ- దోరెము, డేనుకట్టు త్రాడు : చూ, సూత్రము. 1.

తోలించు, దే. స. క్రి : చూ, తోలుచు.

తోలు, దే. వి. 1. రూ- తోలుక. చర్మము ; చూ, బెరడు; 2. జంతువు లోనగువాని చర్మము ; చూ, బెరడు; వా. స. క్రి. 3. పసులు లోనగువాని నడపించు : చూ, వెలుచు.

తోలుక, దే. వి : చూ, రూ- తోలు. 1.

తోలుచు, దే. ప్రే. తోలఁజేయు : తోలించు.

తోలుదాలుపు, దే. వి. రూ- తోలుదాల్పు, అప్ప, బాల, కాం. 176 : చూ, శిశువు. 1.

తోలుబోగు, వా. అ. క్రి : చూ, తోలూడ్చు.
తోలువాయిద్యము, ద్వ. వి. ఆనద్ధము, తోలుకప్పిన వాద్యము : చూ, వీణ.
తోలూడ్చు, వా. అ. క్రి : తోలుబోగు, ఒలియు స. క్రి. — ఒలుచు.
తోలెము, దే. వి : చూ, రూ- తోడెము.
తోవ, దే. వి. 1. కలుప, ఆం. పదా. 6-49 : చూ, పద్మము. 1; 2. కొడిగా, వసుచ, ఆం, భా. ద్వి. పుర. 21 : చూ, సదనము. 1.
తోదకము, పా. ఒకానొకవృత్తము. ఉదా.— భ, భ, భ, గగ. 7 యతి. "తోయజలోచన-తోడగుమయ్యా."
తోషిణి, అం : చూ, తంత్రములు.
తోసము, వై. వి. = చూ, సంతోషము. సాం. సూన. 23.
తోసిరాజు, మి. వి. 1. తొలఁగఁదగిన రాజు. విజ. 1, ఆ. 103. (చదరంగమునందలి పరిభాష. దీనిని భాషాంతరమందు షహా అందురు. "తోసిరాజు ఆటకట్టు"; జా. 2. లక్ష్యము చేయకుండుట.
తోసివేయు, వా, స. క్రి. 1 రీసివేయు. 2. (వావా) కొట్టివేయు.

తౌ

తౌ, దే. అ. క్రి : చూ, రూ- తవ్వు-తగు
తౌటిపాము, దే. వి. (తౌడు + పాము) : చూ, రూ-తవుటిపాము.
తౌడు, దే. వి: చూ, రూ- తవుడు.
తౌర్యత్రికము, సం, వి. అ. న. నృత్తగీతవాద్యములు మూఁడును గూడుట, నాట్యము. (చూ, ఉద్ధతము-చూ, లాస్యము.)
తౌలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, రూ-తవులఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 195.
తౌలు, దే. అ. క్రి : చూ, రూ-తగులు. (తవులునకు— భార. ఆర. 1, ఆ. 211.)
తౌలుకొను : చూ, రూ-తవులుగొను. 1-2; దే ప్రే. 3 : చూ, రూ-తవులుకొలుపు. జై. 8, ఆ. 114.
తౌలుచు, దే. ప్రే : చూ, రూ-తగులుచు.
తౌలుపడు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, రూ-తవులుపడు.
తౌల్యము, సం. వి. అ. న. సామ్యము : చూ, సమానము. 2.
తౌశపము, అం : చూ, దేశములు.

త్య

త్యక్తము, సం. విశే. విడువఁబడినది, నిర్వ్యర్థము: చూ, హీనము. 3-౧.
త్యజనము, సం. వి. అ. న, వర్జనము, విడుపు : చూ, విమోచనము.
త్యజించు, సం. స. క్రి వర్జించు, విడుచు : చూ, విసర్జించు
త్యజేతవంతము, సం. విశే. రూ త్యాజితవంతము. విడిచిపెట్టినది: చూ, హీనము. 3.

త్యా

త్యాగము, సం. వి. అ. పుం. 1 = తేగ-చాగము, ఈవి : చూ, వితరణము.
త్యాగరత్నము, సం. వి. అ. న. = చాగరతనము, చింతామణి : చూ, రత్నములు.
త్యాగరాజకృతి, వా. (సంగీతవిద్యను లోకమునకు త్యాగము చేసిన విద్వాంసుఁడగు) త్యాగరాజు చెప్పినకృతి (త్యాగరాజ కృతులు పెక్కు గలవు.)
త్యాగి, సం. విశే. 1. = చాగి. దాత: చూ, వదాన్యుఁడు.
త్యాజితవంతము, సం, విశే: చూ, రూ-త్యజేతవంతము.
త్యాజ్యము, సం. విశే. 1. విడువఁదగినది: చూ, హీనము 2; వా. వి 2. విడువఁదగినకాలము; 3. దోషయుక్తమైన కొద్దికాలము; (పంచాంగమునందు ప్రతిదినమును త్యాజ్యము చూపఁబడును)

త్ర

త్రంగ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ఉద్రంగము 2.
త్రంగము, సం. వి. అ. పుం. — పై. —
త్రంపి, దే. వి: చూ, రూ-తంపి. 1.
త్రచ్చన, వై. వి. 1. ఆట: చూ, పరిహాసము; 2 చిలుకుట: చూ, మథనము; 3. చెక్కుట: చూ, చెరువు. 1.
త్రచ్చు, వై. స. క్రి. = త్రా, తక్షి. రూ-తెరుచు. చిలుకు: చూ, మథించు.
త్రచ్చుట, వై. వి. చిలుకుట, ఆం. భా. ద్వి. 265: చూ, మథనము.
త్రప, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చూ, సిగ్గు; 2: చూ, అంకలాఁడి; అం. 3. (తనవరుని నామంబుఁ బరాకువఁ బేరొ్కని తన నెచ్చెలి వినెఁగదాయని యచ్చోటి మోమువంచె: చూ, సంచారిభావములు.
త్రపిష్ఠుఁడు, సం. విశే. మిక్కిలి సిగ్గుగలవాఁడు. చూ, హ్రీమంతుఁడు.
త్రపుకర్కటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ముల్లుదోస*: చూ, దోస.
త్రపులము, సం. వి. అ. న. 1 = తగరము: చూ, లోహము. 1; 2. సీసము: చూ, లోహము. 1.
త్రపువు, సం. వి. ఉ. న. 1.— పై.—; ఉస్. న. 2.— పై.—
త్రపుస, సం. వి. ఆ స్త్రీ. చేఁదుగలదోస*: చూ, దోస.
త్రపుసము, సం. వి. అ. న. రూ-త్రాపుసము. తగరపుబొమ్మ: చూ. బింబము. 3.
త్రమ్మ, దే. వి 1. రూ-తుమురు-త్రుమ్మ-దుము-దుమ్మ చూ, రేణువు. 1; స. క్రి. 2: దుమ్ముచేయు. రాఘ. 1, ఆ. 42.
త్రయము, సం. వి. అ. మూఁటిసమూహము. త్రయి, త్రికము. తద్విశేషములు.— అం. మూఁడంకములుగలవి — అంతరజాతులు (శశాది), అంబలు, అగ్నులు, అగ్నులు, అనుప్రాసము (అలంకారము), అభిషేకములు, అలంకారములు. అవస్థలు, అవాంతరములు (హరిణ్యాది), ఆదిశక్తులు, ఆనందములు

(మనుష్యానందాది), ఇచ్ఛాదులు, ఈషణములు, ఉదయములు (క్షయాది), ఋణములు, కటుకములు (త్రికము), కరణములు, కర్తృత్రయము (ప్రకృత్యాది), కర్మలు (కాయికాది), కర్మలు (పుణ్యాది), కర్మలు (ఆగామ్యాది), కవులు, కాండములు, కార్యములు, కాలములు (ఉదయాది), కాలములు (త్రిషవణము = గ్రీష్మాది), కావ్యదోషములు, కావ్యపాకములు (పాకములు), కావ్యరీతులు (రీతులు), కుంభకారత్రయము, కైశ్రిస్తవత్రిపుటి, క్రియాకాలములు, క్రియలు, క్షారములు, గజజాతులు (జాతులు), గాయత్రీమంత్రత్రిపాదములు, గుణములు (త్రైగుణ్యము), గురువులు, చిత్రమూలాది, జాతికములు (ఏలకులు మొ.), జ్ఞానములు, తత్త్వములు, తాపములు, త్రికము (శొంఠి మొ.), త్రిదండము (మనోదండాది 1-2), త్రిదోషములు, దండములు (మనోదండాది), దండలు, దశలు, దీక్షలు, దేవత్రయము, దేవీత్రయము, దేహములు, (లక్షణములకు లిగెడు) దోషములు, ద్వంద్వాలు, ధనగతులు, నాడీక్రియలు, నాకలు, నాయకులు (దేవాది), నాయకులు (పతి మొ.), నాయికలు, నేత్రములు (జ్ఞానాది), నేత్రములు (భ్రూమధ్యాది), పత్రములు (లవంగపత్ర్యాది), పాపములు, పునర్నవాత్రయము, పురుషములు, పూర్వరాగము (కుసుంభ, నీలి, మంజిష్ఠములు), ప్రకృతులు (శ్లేష్మాది), ఫలములు (త్రికము), బంధనములు, భక్తులు, భేదములు, మండలములు, మతములు, మదములు, మధువులు, ముక్తులు, మూర్తులు, మౌనములు, యతులు, రాజముఖ్యగుణములు, రాములు, లక్షణలు (లక్షణములు), లక్ష్యములు, లయలు, లవణములు, లింగములు (శ్రీలింగాది), లింగములు (శ్రీశైలాది), లోకములు (స్వర్గాది), లోకములు (పృథివ్యాది), వర్గములు, వాసనలు, విధులు, వృత్తులు, వృద్ధులు, వేదములు (త్రయి), వేదస్వరములు, వైద్యశాస్త్రస్కంధములు, వైరాగ్యములు, వ్యసనములు, వ్యాహృతులు, శక్తులు (జననము మొ.), శక్తులు (సిద్ధులు) (ఉత్సాహాది), శక్తులు (ఇచ్ఛాది), శక్తులు (జీవనదాత్ర్యాది, శత్రువులోడి సంధులు, శాస్త్రములు, శుద్ధులు, సంగములు, సంహితలు, సింహాసనములు, సిద్ధిత్రయము, సుఖములు, సూత్రత్రయము (యజ్ఞోపవీతము లోనగునవి), స్థానములు, స్వరములు, స్వాధ్యాయము (వాచికాది) (ఇందుగల పదములకు 'త్రి' చేర్చి యుచ్చరింపవలెను— త్రిమూర్తులు, త్రిలోకములు: త్రిగుణములు మొ.): చూ, మూఁడు అంకములు గలవి.

త్రయరాశికము, పా: చూ, రూ-త్రైరాశికము.

త్రయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఋగ్యజుస్సామవేదములు (చూ, వేదము): చూ, త్రయము; 2. మూఁటిసమూహము: చూ, త్రయము; 3 ఏనుఁగుకాలి సంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 4. కుటుంబముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 5. మంచిమనస్సుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ: అం. 6. ధర్మాధర్మములు తెలిపెడు శాస్త్రము, రాజవిద్యలు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, విద్యలు : (చూ, ఆన్వీక్షికి.)

త్రయీతనువు, సం. వి ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

త్రయీధర్మము, సం. వి. అ. పుం. వేదవిహితధర్మము.

త్రయీశిత, అం: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.

త్రయోదశము, సం. వి. పదుమూఁడవది.

త్రయోదశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదుమూఁడవ తిథి: చూ, తిథులు-తిథి; 2. పదుమూఁడు తంతువులుగల పరివాదిని యను వీణె. చూ, వీణె; విణ. 3. పదుమూఁడవది; అం. 4: చూ, తతవాద్యములు; అం. 5. చూ, తిథి.

త్రవు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-త్రవ్వు. (పుట్టుపూర్వోత్తరములనెత్తు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ. 311.)

త్రవుకోల, దే. వి: చూ, రూ-త్రవ్వుకోల.

త్రవ్వ, దే. వి రెండుసోలలు: చూ, రూ-తవ్వ.

త్రవ్వటము, దే. వి త్రవ్వుట. కళా. 4, ఆ. 78.

త్రవ్వితలకెత్తుట, జా విశేషముగా నిచ్చుట. హెచ్చుగా నిచ్చుట, అమితలాభము గలిగించుట. "కొమరులుపుట్టి సుకేమో యట్టె త్రవ్వి తలకెత్తెదరని చిత్తంబులో" (ధర్మజ రాజ సూయము; "అమరు నేమి త్రవ్వితలకెత్తి రమరులీ, యుర్వి మనుజు లేమి యొసఁగరైరి." (వైజయంతీ విలాసము.)

త్రవ్వితంబోసికొనుట, జా. పూర్వపుసంగతులను మరల జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొని యదియే యాలోచించుట. "లేనిపోనివి త్రవ్వితంబోసికొననేల?" (ధర్మజరాజసూయము.)

త్రవ్వు, దే. స. క్రి. రూ- త్రవు- త్రవ్వటించు. 1. ఖననము చేయు; 2. ఖండించు : చూ, నెలగు; 3. పుట్టు పూర్వోత్తరములనెత్తు; 4 ప్రస్తావనకుఁదెచ్చు; వా. 5. (మొక్కలకు గొప్పులు) త్రవ్వు; 6. (కొంపలు కట్టుటకును తీయుటకును గోతులు) త్రవ్వు.

త్రవ్వుకోల, దే వి. రూ- త్రవుకోల - తవుకోల - తవ్వుగోల : చూ, ముద్గరము.

త్రవ్వువాఁడు, వా విణ : చూ, రూ- త్రవ్వెడువాఁడు.

త్రవ్వెడువాఁడు, వా. విణ. రూ- త్రవ్వువాఁడు (సం.వ.) — ఖనకుఁడు, ఖాతకుఁడు.

త్రసకము, సం. వి అ. న. గడ్డిపరక : చూ, తృణము. 1.

త్రసము, సం. విణ. తిరుగునది : చూ, చలమానము. 1.

త్రసరము, సం. వి అ. పుం. రూ - తసరము. పడెకట్టు, నూలుచుట్టుట (అనికొందఱు) : చూ, మగ్గము.

త్రసరేణువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. సంజ్ఞాదేవి; పుం. 2 మువ్వది పరమాణువుల కొలఁది.

త్రస్త, అం. : సంచారిభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.

త్రస్తము, సం. విణ. భయపడినది : చూ, భీతము.

త్రస్తరి, దే. వి. ఆట : చూ, పరిహాసము.

త్రస్తరించు, దే. అ. క్రి. పరిహాసమాడు ; చూ, పిసాళించు.

త్రస్నువు, సం. విణ. భయపడువాఁడు: చూ, వెఱపరి.

త్రస్స, దే. వి. వేదాధ్యయనము చేయునపుడు నోటనుండి రాలెడు తుంపర, బ్రహ్మబింధువు : చూ, ప్రస్స.

త్రా

త్రాఁచు, దే. వి. రూ- తాఁచు. పడగదారి : చూ, సర్పము (త్రాఁచులలో భేదములు- నల్లత్రాఁచు, తెల్లత్రాఁచు, గోధుమత్రాఁచు, మొ.)

త్రాగు, దే. స. క్రి : రూ-త్రావు, ఆను, అరగించు, కుడుచు-రూ - కుడుచు, క్రోలు, త్రెక్కొను, నిముకు. (సం ప.)— ఆమతర్షించు.

త్రాగుబోతు, వా. వి కల్లు సారాయి బ్రాందిలోనగువాని నెల్ల ప్పుడు పానముచేయువాడు.

త్రాగుడు, దే. వి. రూ-త్రావుడు: చూ, పానము. 1.

త్రాడు, దే. వి. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2. రూ-తాడు. పేనినదారము, పాశము: చూ, సూత్రము. 1; 3. రాశి. *. సాం.బ. స్థా. 3: చూ, శ్రీరాశము; 4. రూ తాడు. చేప: చూ, సూత్రకము. 1; వా. 5. మంగళసూత్రము. "నా త్రాడుగట్టిదిగాన నాభర్త 99 ఏండ్లు జీవించెను." (బ. త్రాడులు-త్రాళులు-త్రాళ్లు.)

త్రాడుతాలుపు, దే. వి. వాశి. అప్ప. సుం. కాం. 41: చూ, వరుణుడు. 1.

త్రాడుబారుట, జా. దృఢత్వమునొందుట; సద్దేశ్యము లేపం డుట. "తావకాపరాధముల కంతంబుగలదె త్రాడు బారెడు దొష్యంబుం దవులుకతన." (శ్రీనివాస విలాసము.)

త్రాడువడు, ద్వ. అ. క్రి. 1. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు; 2. దారమగు.

త్రాణ, వై. వి. = ద్రవిణమ్. బలము: చూ, శక్తి, 1.

త్రాణము, సం. వి. అ. న. 1. కలుగానుగు*: చూ, వార్షికము. 1; 2. కాపు; చూ, రక్షణము; విణ. 3. రూ-త్రాతము. కావఁబడినది: చూ, రక్షితము.

త్రాత, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రక్షకుడు.

త్రాతము, సం. విణ: చూ, రూ-త్రాణము. 3.

త్రాపుషము, సం. విణ. త్రపువుచేత చేయఁబడినది.

త్రాపుసము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-త్రపుసము.

త్రాయంతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, త్రాణము. 1. *; 2 = తాయి. తల్లి: చూ, మాత 1; విణ. 3. కావఁబడుచుండునది: చూ, రక్షితము.

త్రాయమాణ, సం. వి ఆ స్త్రీ చూ, త్రాణము. 1. *.

త్రావణ, అం. 1; చూ, పంచమజభాషలు (చూ, భాష. 1.); 2: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు (చూ, భాష. 1.)

త్రావు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-త్రాగు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ .95.

త్రావుడు, దే. వి: చూ, రూ త్రాగుడు.

త్రాసము, సం. వి. అ. పుం. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2. మణిదోష విశేషము; చూ, రత్నము. 1; అం. 3: (చిత్తరువునందు వ్రాసిన మన్మథునింగాంచి యయ్యింతి బెదురు చూపులతో దవ్వునం బోవసాగెను): చూ, సంచారీ భావములు.

త్రాసు, దే. వి: రూ-తరాజు, తరాసు. (సం. వ).—ఆరాచి-నారాచి, ఏషణి-ఏషణిక, తుల, త్ర్యంకటము, నారాచి. తద్వి—తక్కెడకు.—తక్కెడ—రూ-తక్కిడి. తిక్కెడ, దడ (సం.ప.) వ).—ధటము. పెద్దతక్కెడకు.—కాటా.

త్రాసురాశి, ద్వ. వి. తులారాశి: చూ, రాశి 1.

త్రాళ్ళరాశిగాడు, ద్వ. వి: ఎలికె: చూ, మూషికము.

త్రాసుగడ, వా. వి: చూ, తునికోల.

త్రి

త్రి, సం, స. = తి: చూ, మూడు.

త్రింశత్తు, సం. స. త్. స్త్రీ. 1: ముప్పది; అం 2: చూ, ముద్దిపూస.

త్రింశము, సం. స. ముప్పదవది.

త్రిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ నూతిగిరక: చూ, రాట్నము.

త్రికంటకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ముల్లువెదురు*; 2. పెద్దపల్లేరు*: చూ, పల్లేరు; 3. లఘుగర్గము, ఏనుగు పల్లేరువంటిచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

త్రికకుత్తు, సం. వి. ద్. పుం. 1. త్రికూటాద్రి: చూ, పర్వతము; 2. వెన్నుడు; చూ, విష్ణువు. 1; 3. అభినయహస్త విశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1.

త్రికటుకము, అం. సొంటిపిప్పిలిమిరియాలు: చూ, త్రయము. (గళరోగగుల్మ పీనసములను హరించి దీపనపాచకశక్తి నిచ్చును.)

త్రికటువు, —పై.—

త్రికము, సం. వి. అ. న. 1. = లిప. మూడుపిండలసమూహము: చూ, త్రయము. 1; 2. = తికము-రూ-టికము: చూ, ముద్దిపూస; 3: చూ, త్రికటుకము; 4. కరచరణాది యుసిరికలు: చూ, త్రయము. 2; 5. మూడుదారులు కలయుచోటు: చూ, మార్గము. 1; వా. 6. షష్ఠాష్టమవ్యయములు; 7. కావ్యలక్షణము. — సంఖ్యాబద్ధమగు ముక్తకాదికములలో నొకటి: చూ, మహాకావ్యము. (చూ, దండకము. 7.)

త్రికరణములు, అం. మనస్సు, వాక్కు, కాయము. (చూ, త్రయము.)

త్రికాష్ఠి, సం. వి. ఇ. న. = త్రిక్కుటి: చూ, బాణము. 1.

త్రికూటము, సం. వి. అ. న. 1. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2: చూ, త్రికకుత్తు. 1.

త్రికోణము, సం. వి. అ. న. మూడుమొనలు కలసినరూపము, త్రిభుజము, ముక్కోణము: చూ, కోణము, కోణమానము.

త్రిక్క, దే. వి: చూ, రూ-తిక్క. 1—2; ద్ర. 3 విశార్థ ము: చూ, విత.

త్రిక్కుటి, వై. వి. = : చూ, త్రికాష్ఠి.

త్రిక్కు, వై. వి. 1 = రక్కు. మోసము: చూ, వంచన; దే వి. 2. చిక్కు, బాధ: చూ, శోకము; అ. క్రి 3. తక్కు, తప్పు, గెంటువడు; చూ, మిడివోవు.

త్రిగర్త, సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, ఱంకులాడి.

త్రిగర్తము, సం. వి. అ. పుం. త్రిగర్తదేశము: చూ, దేశము.

త్రిగుణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముయ్యాకుపొన్న *: చూ, సాలపర్ణి.

త్రిగుణములు, అం: చూ, త్రయము, గుణములు.

త్రిగుణాకృతము, సం. విణ మూడుచాళ్లదున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

త్రిపుటము, సం. వి. అ. పుం. = తెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

త్రిజాతములు, అం. ఏలకులు, లవంగాలు, దాల్చినిచెక్క. (చూ, త్రయము.)

త్రిణత, సం. వి ఆ. స్త్రీ. రూ-తృణత. 2.

త్రితయము, సం. న: చూ, త్రి.
త్రిదండము, అం. పుం. 1. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము అను మూఁడుదండములుగల సన్న్యాసాశ్రమము: చూ, త్రయము; అం. న. 2. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము; చూ, త్రయము.
త్రిదండి, సం. వి. న్. పుం. మనోదండ, వాగ్దండ, కర్మదండము లను మూఁడుదండములుగల సన్న్యాసి: చూ, సన్న్యాసి. 1.
త్రిదశాయుధము, సం. వి. అ. న. ఇంద్రుని వజ్రాయుధము; చూ, బాణము. 1.
త్రిదశాలయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.
త్రిదశుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దేవత: చూ, వేలుపు.
త్రిదివ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రిదివ అను ఏఱు: చూ, నది.
త్రిదివము, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.
త్రిదివేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, త్రిదశుఁడు.
త్రిదోషజము, అం. ఏనుఁగుయొక్క త్రిదోషజజ్వరము. (ఇవి మూఁడు. — పిత్తజ్వరము, పాలకము, కూటపూర్వము అనునవి.)
త్రిదోషము, అం. 1. వాతపిత్తశ్లేష్మములు: చూ, త్రయము; 2. లక్షణములకు గలిగెడివి - అతివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవము: చూ, త్రయము.
త్రిద్యుస్పృక్కు, సం. వి. క్. పుం. మూఁడువారములు కూడిన తిథి, అవమము. (చూ, తిథి. 5.) చూ, వారము.
త్రిధాముఁడు, సం. వి. న్. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2. వెన్నుఁడు; చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; 4: చూ, యముఁడు; 5. గణపతి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.
త్రినగము, సం. వి. అ. పుం. = తెనుఁగు; చూ, తెనుఁగు.
త్రినేత్రక్రియ, అం. క్రియాంగములు పండ్రెండింటిలో నొకటి. (చూ, అంగము. 9): చూ, క్రియాంగములు.
త్రినేత్రచూడామణి, సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.
త్రిపతాకము, సం. వి. అ. న. 1. మూఁడురేఖలుగలనొసలు; పుం. 2. అభినయహస్తవిశేషము. (బొటనవ్రేలినివంచి చూపుడువ్రేలి మొదటఁగూర్చి యుంగరపువ్రేలిని వంచి కడమవ్రేళ్ళను జాఁచిపట్టినది); అం. 3. చూ, అసంయుత హస్తములు.
త్రిపథగ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గంగానది, ముత్రోవద్రిమ్మరి: చూ, నది. 1.
త్రిపద, అం. 1. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు నాలుగు ఇంద్రగణములుగలిగి మూఁడవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగలవృత్తము: చూ, వృత్తము 1; 2. చిత్రకవిత్వము నందొకటి. ఉదా —"దేవముని వంద్యగోవింద - దితిజహరణ, పుండరీకాక్ష యవ్యక్త-పుణ్యపురుష, యమరసన్నుతగోపాల-హరిముకుంద, దేవ యవ్యక్త హరియనాఁ-ద్రిపదయయ్యె.": చూ, వృత్తము. 1.
త్రిపది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏనుఁగుకాలిసంకెల: చూ, శృంఖలము. 2.
త్రిపర్ణిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, సాలపర్ణి. *.
త్రిపాత్తు, సం. వి. ద్. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

త్రిపుండ్రకము, సం. వి. అ. న. నొసటనుంచిన విబూదిలోనగు వాని మూఁడురేఖలు; త్రిపుండ్రము.
త్రిపుండ్రము. సం. వి. అ. న.—పై.—
త్రిపుట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చిట్టేలకి *: చూ, పత్రల; 2. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి; 3. చూ, మల్లె *; 4. చూ, బొల్లిబూసర*; అం. 5. (రూ-త్రిపుటము,): చూ, సూడకములు. (ఇదె సప్తతాళములలో నొకటి: చూ, తాళములు, తాళము. 2,): చూ, స్వరము. 2.
త్రిపుటము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏడక్షరములకాలము: చూ, త్రిపుట. 5; 2. తీరము: చూ, రోధస్సు; 3. నాడి; చూ, నరము. (1).
త్రిపుటీఫలము, సం. వి. అ. న. ఆముదము *; చూ, వ్యడంబకము.
త్రిపురదహనుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
త్రిపురము, సం. వి. అ. న. 1. మయునిచే నిర్మింపఁబడిన మూఁడుపురములు: చూ, దేశము; పుం. 2: చూ, బంగి.*.
త్రిపురాంతకుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, శివుఁడు. (ఇతనికి త్రిపురసంహారమపుడు తేరు భూమి, చక్రములు సూర్య చంద్రులు, గుఱ్ఱములు వేదములు, చాపము మేరువు, నారి శేషుఁడు, బాణము విష్ణువు అయ్యెను)
త్రిపుష్పి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లఉమ్మెత్త *: చూ, హాలాపుష్పము.
త్రిప్పట, దే. వి. రూ-త్రిప్పు-త్రిమ్మట: చూ, విహారము. 1.
త్రిప్పరి, దే. విణ. (త్రిప్పు + అరి.) రూ-త్రిమ్మరి-త్రిమ్మరీఁడు-దిమ్మరి: చూ, దిమ్మరీఁడు.
త్రిప్పికొను, దే. అ. క్రి. 1. లిరిగికొను: చూ, మట్టిల్లు; ప్రే. 2: త్రిప్పికొలుపు.
త్రిప్పియాడు, దే. ప్రే. (త్రిప్పి + ఆడు) తిరుగఁజేయు, త్రిప్పు, మలపు. భార. శల్య. 1, ఆ. 317: చూ, మరిఁచు. (స్వార్థమునఆడు.)
త్రిప్పు, దే. వి. 1 తిరుగుడు. లక్ష్మీ. 5, ఆ. 172: చూ, విహారము 1; ప్రే. 2: చూ, త్రిప్పియాడు. జై. 5. ఆ. 173. (తలత్రిప్పు, ఒడలుత్రిప్పు, గానుగత్రిప్పు, చక్రముత్రిప్పు ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)
త్రిప్పుడుత్రాడు, దే. వి; చూ. తిరుగుడుత్రాడు.
త్రిప్పుత్రాడు, దే. వి: చూ, తరిత్రాడు.
త్రిప్పుళ్ళు, వా. వి. బ. 1. తిరుగుటలు; 2: చూ, బాలక్రీడ.
త్రిప్రాస, అం. హ్రస్వాక్షరమున కవ్వల నొకటి రెండక్షరములు. తక్కిన పాదములందుఁ గూడఁగూర్చి చెప్పినచో వానిని ద్విప్రాస, త్రిప్రాసములందురు.
త్రిఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తృఫల-త్రిఫలి. 1. కరకతాడి యుసిరికలు: చూ, త్రయము; 2. ద్రాక్షాకాశ్మర్య ఖర్జూర ఫలములు: చూ, త్రయము; 3. జాజీలవంగపూగ ఫలములు. చూ, త్రయము.
త్రిఫలములు. అ. కరక తాడి ఉసిరికలు: చూ, త్రయము.
త్రిబాహువు, అం, చూ, ప్రచారములు.
త్రిభంగి, అం. 1. మాలికావృత్తములలో నొకటి. న, న, న, న, న, న, స, స, భ, మ, స, గ. 2—10—18

అక్షరములు ప్రాసయతి మున్నగుని. "వెస మనిచెడు దొర, విసరుహనయన య, నిసతము వేడ్క- భజింతు నీనుతింతు న్సక్తిఁదలంతున్", చూ, వృత్తము. 1; అం. 2. చూ, జన్యతాళములు,

త్రిభండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

త్రిభద్రకము, సం. వి. అ. న. రతి: చూ, సంయోగము.

త్రిభద్రము, —పై.—;

త్రిభిన్నము, అం. 1; చూ, జన్యతాళములు; 2: చూ, గమకములు.

త్రిముఖ, సం. వి. ఆ, స్త్రీ. బుద్ధుని తల్లి. చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

త్రిమూర్తి, స. వి. ఇ. పుం. 1. బ్రహ్మ విష్ణువు మహేశ్వరుఁడు అను పేళ్ళుగల మూఁడుశరీరములు గలవాఁడు: 2; చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

త్రిమూర్తులు, అం, బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు.

త్రిమ్మట, దే. వి. 1; చూ. రూ-త్రిప్పట, 2. ఆపద: చూ, విపత్తు.

త్రిమ్మటకాఁడు, దే. విజ: చూ, త్రిప్పరి. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 213.

త్రిమ్మరి, —పై.—

త్రిమ్మరీఁడు, (త్రిమ్మరి + ఈఁడు) —పై.—వసు. 3. ఆ. 137,

త్రిమ్మరు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంచరించు; స. క్రి. 2. చుట్టి వచ్చు.* భార. ఆర. 3, అ. 23; చూ, వలగొను.

త్రియంబకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ. రూ-త్ర్యంబకుఁడు. (వాడుక.)

త్రియామ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రాతిరి: చూ, రాత్రి; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. యమునానది: చూ, నది.

త్రిరాత్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముట్టుది: చూ, రజస్వల,

త్రిరాత్రకృచ్ఛ్రము, అం. మూఁడుదినము లుపవసించుట. చూ, కృచ్ఛ్రము.

త్రిరాత్రము, సం. వి. అ. న. 1. మూఁడురాత్రులు. చూ, రాత్రి: పుం. 2. ఒకానొక యాగము: చూ, యజ్ఞము; 3. పట్టణమునందలి వెదురుపొద.

త్రిరేఖాన్వితగ్రీవ, అం. రాజుభార్యయయ్యెడు మగువకు గురుతు: చూ, లక్షణము. 1.

త్రిలక్షణములు, అం. జహల్లక్షణము, అజహల్లక్షణము, జహదజహల్లక్షణము.

త్రిలింగము, సం. వి. అ. పుం. 1 = తెలుఁగు: చూ, తెనుఁగు; అం. 2: చూ, దేశములు.

త్రిలింగములు, అం. స్త్రీలింగ పుంలింగ నపుంసకలింగములు (3).

త్రిలోకములు, అం. స్వర్గమర్త్యపాతాళములు.

త్రిలోకి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, త్రైలోక్యము,

త్రిలోచన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, స్వాహా. 2,

త్రిలోచనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ముక్కంటి: చూ. శివుఁడు. (ఇట్లు త్రినేత్రుఁడు.)

త్రివత్సము, సం. వి. అ. పుం. మూఁడేండ్ల కోడెదూడ: చూ, వృషభము. 1.

త్రివర్గము, సం. వి. అ. పుం. 1 ధర్మార్థకామములు : చూ, త్రయము; 2 సత్త్వరజస్తమములు: చూ, త్రియము; 3 క్షయస్థానవృద్ధులు: చూ, త్రయము; 4. త్రికటుకములు: చూ, త్రయము; 5. త్రిఫల: చూ, త్రయము.

త్రివర్ణము, అం. (చూ, అలంకారము. 3): చూ, ఆరోహిక వర్ణగరాలంకారములు.

త్రివిక్రమాయనమః, అం. (త్రివిక్రమః = త్రిలోకాన్ విశేషేణ క్రామతి = వ్యాప్నోతి) సకలజగత్తును వ్యాపించియుండు వస్తువు కొఱకు నమస్కారము: చూ, ఓమ్.

త్రివిక్రమము. అం. చూ, ఉత్తాన కరణబంధములు.

త్రివిక్రముఁడు, సం. వి. అ. పుం. మూఁడు లోకములను మూఁడు అడుగులుగా కొలిచిన విష్ణువు: చూ, విష్ణువు. 1.

త్రివిష్టపము, సం. వి. అ. న: చూ, స్వర్గము.

త్రివృత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ = తెగడ. రూ-త్రివృత్తు. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

త్రివృత్తు, సం. వి. త్. స్త్రీ —పై.—

త్రివేణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంగ: చూ, నది.

త్రిపేత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

త్రిశంకువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2 పిల్లి. చూ, మార్జాలము; 3. మిడుత: చూ, శలభము.

త్రిశంకుస్వర్గము, లో. రెంటివిధములుగా చెడినవానియెడ వాడుదురు.

త్రిశంఖజుఁడు, సం. విజ. హరిశ్చంద్రమహారాజు: చూ, రాజు 1.

త్రిశరణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

త్రిశిఖము, సం. వి. అ. న. 1. త్రిశూలము: చూ, ముమ్మొనవాలు; 2. కిరీటము: చూ, భూషణము. 2.

త్రిశిఖుఁడు, సం. వి. అ. పుం. త్రిశిఖుఁడను రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

త్రిశిరఃపురి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = తిరిచిరాపల్లె ఒకపట్టణము: చూ, దేశము.

త్రిశిరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

త్రిశూలము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, త్రిశిఖము. 1; అం. 2. (ముమ్మొనవాలు): చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: (చూ, బాణము. 1); 3: చూ, అసంయుతహస్తములు; 4: చూ, దిక్పాలాయుధములు.

త్రిశూలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంజాయి*: చూ, భంగి.

త్రిశృంగము, సం. వి. అ. పుం. పరికెగడ్డ: చూ, శృంగాటకము. 2.

త్రిశ్రము, అం: చూ, తాళజాతులు.

త్రిషవణము, అం. 1. మూఁడుసవనములు (ప్రాతస్సవనము, మధ్యందినసవనము, సాయంసవనము: (చూ, త్రయము): చూ, సవనము; 2. మూఁడుకాలములు: చూ. త్రయము,

త్రిష్టుప్పు, సం. వి. ప్. స్త్రీ. రూ-త్రిష్టుక్కు-త్రిష్టుభము. 11 వ ఛందస్సు: చూ, ఛందస్సులు.

త్రిసంధ్యము, సం. వి. అ. న. పూర్వాహ్ణమధ్యాహ్నాపరాహ్ణ సంధ్యలు: చూ, సంధ్యలు.

త్రిసర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ నువ్వులు బియ్యము ఉడ్డులుపోసి చేసిన పులగము: చూ, సాదము. (1).

త్రిసీత్యము, సం వి. అ. మూఁడుచాళ్ళు దున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

త్రిసూత్రము. సం. వి. అ. న. 1. బ్రహ్మసూత్రము చూ, సూత్రము. 1; పుం. 2. పద్మమువలె అఱురేఖలుగల వైదూర్యము: చూ, రత్నము. 1.
త్రిస్థానగమకప్రౌఢి, అం. చూ, సుగుణములు.
త్రిస్రోత, సం. వి. స్. స్త్రీ. 1. (మూఁడు ప్రవాహములుగలది) గంగానది: చూ, నది; 2. ఒకానొకనది: చూ, నది.
త్రిస్వరములు, అం. ఉదాత్తము, అనుదాత్తము, స్వరితము. (3): చూ, త్రయము.
త్రిస్వరయుక్త రాగములు, అం. సామికములు: చూ, రాగములు
త్రిహల్యము, సం. విణ: చూ, త్రిసీత్యము.
త్రిహాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ మూఁడేండ్లపెయ్య: చూ, ధేనువు

త్రు

త్రుగు, దే అ. క్రి. 1. చచ్చు. సాంబ. మా. 36. చూ, సమయు; 2. తునుకలగు. భార ద్రో. 5. ఆ. 339: చూ, వ్రక్కలౌ; 3: చూ, నశించు.
త్రుగుట. దే వి: చూ, (సాపు.) అం, భా. ద్వి 225.
త్రుంగుడు, దే. వి. 1. ప్రళయము: చూ, సంవర్తము. 1; 2. నాశము: చూ, రుత.
త్రుంగుడువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, నశించు.
త్రుంచు, దే స క్రి. 1. చంపు. అం, భా. తృ. 123: చూ, సంహరించు; ప్రే. 2. తునుకలుచేయు; 3. చంపు: చూ, సంహరించు; 4. ఉత్తరించు: చూ, భేదిల్లు.
త్రుంచుట, దే వి. హింస. అం, భా. ద్వి. 224: చూ, వధము.
త్రుంపు, వై. వి.= త్వష. తునుక. రూ-త్రుంపుడు జై 5, ఆ. 192: చూ, శకలము. 4 (దేశ్యమని శ. ర.)
త్రుంపుడు, —పై— (దేశ్యమని శ. ర.)
త్రుళుక్కు, దే. వి. 1. త్రుళ్లు, గర్వము: చూ, హంకారము; 2. చిలుము: చూ, లోహము. 1.
త్రుటనము, సం. వి. అ. న. తెగుట, చచ్చుట: చూ, మరణము
త్రుటి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1. అవ్యక్తస్వరము యొక్క చతుర్థభాగోచ్చారణము చేయునంతటి కాలము: చూ, కాలము; 2. ఇంచుక: చూ, స్వల్పము; 3: చూ, సంశయము; 4 చిట్టెలకి: చూ, ప్తతల.
త్రుటితము, సం. విణ. తెగినది: క్రోధము.
త్రుట్టియ, దే. వి. రూ-త్రుట్టె. వర్గము: చూ, సమూహము,
త్రుట్టె, —పై.— (త్రుట్టెగట్టి= గుమిగూడి)పాండు. 5, ఆ. 216.
త్రుప్పు, దే. వి. 1. రూ-తుప్పు. ఇనుముమీఁది ముటికి. పాండు. 1, ఆ. 182: చూ, లోహము. 1; 2. రుచిలేమి. స్వా. 2, ఆ. 11: అరుచి, అరోచకము.
త్రుప్పుడు, దే. వి. పశుపక్ష్యాదుల మేని రోమము, ఉన్ని. భార. విరా. 5, ఆ. 239; జై. 1, ఆ 45: చూ, వెండ్రుక. 1.
త్రుమ్ము, దే. వి. రూ- తుమురు- త్రుమ్ము- దుమారము, ధూళి: చూ, రేణువు. 1.
త్రుస్సు, దే వి నీళ్ళుచిమ్ముటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
త్రుళుమింత, వా. వి. పెరుగుట: రూ-త్రుళ్ళుమింత- త్రుళ్ళగింత.
త్రుళ్లగించు, దే. అ. క్రి. ఎగురు: చూ, లంఘించు.
త్రుళ్లగింత, దే. వి: చూ, రూ-త్రుళుమింత.
త్రుళ్లడంచు, దే. స. క్రి. చంపు: వేం. అం. 52: చూ, సంహరించు.
త్రుళ్ళాట, వా. వి క్రీడ: చూ, విలాసము. 1.
త్రుళ్లింత, దే. వి. 1. ఎగిరిపాటు: చూ, విజృంభణము; 2. గర్వము: చూ, హంకారము.
త్రుళ్ళియాడు, దే. అ. క్రి. 1. ఎగిరిపడు: చూ, లంఘించు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు. (స్వార్థమున ఆడు.)
త్రుళ్ళు, దే. వి. 1. గర్వము. చూ, హంకారము; 2. ఎగిరిపాటు: చూ, విజృంభణము; అ. క్రి. 3 గర్వించు: చూ, హంకరించు; 4. ఎగిరిపడు. చూ, లంఘించు; 5. చచ్చు. సాంబ. మాన. 36: చూ, మరణించు.
త్రుళ్లుఁబోతు, దే. విణ త్రుళ్లునట్టి స్వభావముగలవాఁడు.
త్రుళ్ళుపిండి, ద్వ. వి. స్ఫోటకము కనిపించినప్పుడు పోలేరమ్మకు కొట్టిపెట్టెడు పిండి: చూ, సాపము. (1).
త్రుళ్ళుమింత, దే. వి: చూ, రూ-త్రుళుమింత.

త్రె

త్రెంచు, దే. ప్రే: చూ, రూ—తెంచు.
త్రెంపు, —పై.—
త్రెక్కొట్టు, దే. అ. క్రి. ఎగఁదట్టు.
త్రెక్కొను, దే. స. క్రి. 1. చెరచు—రూ చెఱచు. తొలఁగు. భార. అర. 6, అ. 192; 2. చంపు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 306; చూ, సంహరించు; 3. కలఁచు, కలఁచియాడు, కలగుండువెట్టు, చోపు, తటమటించు. జై. 5, ఆ 169; 4 కబళించు: చూ, మ్రింగు; 5: చూ, త్రాగు. భార. విరా. 5, ఆ. 58.
త్రెక్కొలు, దే. వి. త్రెక్కొనుట.
త్రెక్కొలుకొను, దే. స. క్రి చంపు: చూ, సంహరించు.
త్రెగు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తెగు.
త్రెడ్డు, వై. వి = : చూ, రూ-తెడ్డు.
త్రెయ్యు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తెగు.
త్రెవ్వన, దే వి. చక్కన: చూ, సౌందర్యము.
త్రెవ్వు, దే. అ. క్రి. రూ-తెగు ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కలౌ.
త్రెళ్లు, దే అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు; 2. పడు. భార. సభా. 2, ఆ. 69; చూ, దొరలు.
త్రెళ్లుట, దే వి. చూ, మరణము.

త్రే

త్రేంచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-త్రేనుచు. స్వా. 6, ఆ. 28.
త్రేఁచు, —పై.—
త్రేఁపు, దే. వి: చూ, రూ-త్రేనుపు.

త్రేగుడు, దే. వి. బిగటపాటిన యెంగిలి లోనగునది: రూ-త్రేవుడు.

త్రేతాగ్నులు, అం. 1. దక్షిణాగ్ని, గార్హపత్యము, ఆహవనీయము: (చూ, అగ్నులు, త్రయము); చూ, వహ్ని. 1; 2. చూ, శుభావర్తములు.

త్రేతాయుగము, అం. 1. యుగములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, యుగములు; పా. 2. త్రేతాయుగంబున జనోదయ లగ్నమే జన్మలగ్నము.

త్రేంచు, దే. అ. క్రి. రూ-త్రేంచు-త్రేయు-త్రేన్చు. (సం. ప.)-ఉద్గారించు.

త్రేనుపు, దే. వి. రూ-త్రేవు-తేప్పు-తేణుపు (సం. ప.)—అమ్లిక, ఉద్గరణము-రూ-ఉద్గారము.

త్రేన్చు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-త్రేనుచు.

త్రేప్పు, దే వి. చూ, రూ-త్రేనుపు.

త్రేవుడు, దే వి: చూ, రూ-త్రేగుడు.

త్రై

త్రైగుణ్యము, సం. వి అ. న. 1. సత్వరజస్తమోగుణములు: చూ, త్రయము; 2. శైత్యసౌగంధ్య మాంద్యములు: చూ, త్రయము.

త్రైగుణికుడు, సం. విణ. మూడురెట్టింపుల వడ్డికి ఇచ్చెడు వాడు.

త్రైలింగుడు, సం. విణ.=తెలగ. త్రిలింగదేశ శూద్రుడు: చూ, తెలగ. (కాపు అని వాడుక.)

త్రైలోక్యము, సం. వి. అ. న. రూ-త్రిలోకి. త్రిలోకముల సమాహారము.

త్రైలోక్యమోహనము, అం. చూ, రి-థ-హీనతానములు: (చూ, సర్వతానములు.)

త్రైవర్గికుడు, సం. విణ. ధర్మార్థకామములయందిచ్ఛగలవాడు.

త్రైవిద్యుడు, సం. వి. అ. పుం. వేదము తెలిసినవాడు: చూ, వేదాంతి. 1:

త్రొ

త్రొక్కట, దే. వి రూ-త్రొక్కటము; చూ, రూ-తొక్కట.

త్రొక్కటపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తొక్కటపడు.

త్రొక్కటపాటు, ద్వ. వి: చూ, రూ-తొక్కటపాటు.

త్రొక్కటము, దే. వి: చూ, రూ-త్రొక్కట.

త్రొక్కు, దే. వి. 1. త్రొక్కుడు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 36: చూ, సంయోగము; స. క్రి. 2. పాదములతోనదుము; 3. (అంటు) త్రొక్కు: అంటుకట్టు, అంటుత్రొక్కు, ఒత్తు, కదియకట్టు, మట్టు, మెట్టు.

త్రొక్కుడు, దే. వి. 1: చూ, త్రొక్కు. 1. భాగ. 6, స్కం. 349: 2. పక్షిరతము. చూ, సంయోగము; 3. ఆపద; చూ, విపత్తు.

త్రొక్కుడుగమ్మి, ద్వ. వి: చూ. రూ-తొక్కుడుగమ్మి.

త్రొక్కుడుపట్టె, 1.—పై.—; బ. 2. సాలెవాడు నేయునప్పుడు త్రొక్కెడు చెక్కలు.

త్రొక్కుడుపలక, ద్వ. వి. వాకిలిపనివాని క్రిందిపలక.

త్రొక్కుడుబిళ్ల, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

త్రొక్కుడువడు, ద్వ. అ. క్రి. సంగమునుపడు: రూ త్రొక్కువడు.

త్రొక్కువడు, —పై.—

త్రో

త్రోచు, దే. స. క్రి. 1. చంపు: చూ, సంహరించు; 2. త్రోయు: చూ, నిషేధించు; 3. అశ్రద్ధచేయు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ, 302: ఒప్పుకొంచు, కన్నడించు, తరితీపుసేయు. (సం. ప.)-ఉపేక్షించు; అ. క్రి. 4. వేగముగలుగు: చూ, వదిగొను; 5. పూను. ఉత్సహించు: చూ, యత్నించు; 6. నడచు: చూ, వెళ్లు 3; 7. కపియు: చూ, వ్యాపించు; 8. మీఱు వై. 1, ఆ. 89: చూ, ముమ్మరించు.

త్రోటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 2 చేపముక్కు: చూ, ముక్కు; 3. చేప*: చూ, వారంగి.

త్రోటిక, అం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (5-7-8-9 అంకములు దేవమనుష్యమిశ్రము): చూ, నాటికలు.

త్రోతలము, అం. చూ, తంత్రములు.

త్రోతలోత్తరము, అం.—పై.—

త్రోత్రోపు, దే. వి. (త్రోపు+త్రోపు) మిక్కిలిత్రోపు: చూ, వహేళనము.

త్రోత్రోపులాడు, దే. స. క్రి. (త్రోత్రోపులు+ఆడు) మిక్కిలి త్రోయు; చూ, నిషేధించు.

త్రోపడు, ద్వ. అ. క్రి. (త్రోపు+పడు) త్రోయబడు: చూ, రూ-త్రోపువడు. స్వా. 3, ఆ. 23.

త్రోపనంగొలవి, దే. వి. 1. ఉభయభ్రష్టుడు: చూ, వెలివాడు. 1; విణ, 2. ఉభయభ్రష్టురాలు: చూ, వెలికత్తె.

త్రోపరి, దే. విణ. (త్రోపు+అరి): చూ, నిరాకరిష్ణువు.

త్రోపాటు, ద్వ. వి. త్రోపడుట, త్రోపు: చూ, విఘ్నము.

త్రోపాడు, దే. స. క్రి. త్రోపు+ఆడు): చూ, త్రోయు. భార. విరా 2, ఆ. 343.

త్రోపు, దే. వి. 1. త్రోయుట. భార. సభా. 2, ఆ 41; చూ, త్రోపాటు; 2. తిరస్కారము: చూ, వహేళనము; 3; చూ, నిషేధము.

త్రోపుడు, దే. వి 1. త్రోపు: చూ, నిషేధము; 2: చూ, చిత్రిక.

త్రోపుడు వెట్టు, దే. స. క్రి. చిత్రికతో మ్రాను నునుపుపఱచు.

త్రోపుడువల, దే. వి. ఒకరకమువల: చూ, వల, 1.

త్రోపువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-త్రోపడు.

త్రోపుసేయు, ద్వ. స, క్రి: చూ, తిరస్కరించు.

త్రోముడు, దే. వి: చూ, రుద్దుడు.

త్రోయు, దే. స. క్రి. చూ, నిషేధించు.

త్రోయువాడు, దే. విణ: చూ, త్రోవరి.

త్రోలు, దే. స, క్రి: చూ, రూ-తోలు. 2.

త్రోలుట. వా. వి. 1. యుద్ధమువలనఁ బాఱుట, చోదనము, ఆం, భా. ద్వి. 220: చూ, విద్రావము; 2. పసులు లోనగు వానిని నడిపించుట. (తోలుట.)
త్రోవ, దే వి. దారి: చూ, మార్గము. 1.
త్రోవనడచుట, అం: చూ, అష్టకష్టములు.
త్రోవరి, దే. విఙ. (త్రోవ + అరి): చూ, పాంథుఁడు.

త్ర్య

త్ర్యంకటము, సం. వి. అ. న. =; చూ, త్రాసు.
త్ర్యంగటము, సం. వి, అ. న. ఒకరకము చిక్కము: చూ, శిక్యము. 1.
త్ర్యంగటుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
త్ర్యంబకసఖుఁడు, సం. వి. అ. పుం: ముక్కంటిచెలి, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
త్ర్యంబకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-త్రియంబకుఁడు (అనికొందఱు), ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు. 1.
త్ర్యక్షరి, అం. చూ, శబ్దాలంకారములు (చూ, హేతువు. 2.)
త్ర్యక్షరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మనువు కుదుర్చువాఁడు: చూ, నాగవీటుఁడు.
త్ర్యక్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
త్ర్యబ్ది, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మూడేండ్లపెయ్య: చూ, ధేనువు.
త్ర్యశ్యము, అం: చూ, జాతిక్రియలు.

త్ర్యు

త్ర్యుషణము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-త్ర్యూషణము.

త్ర్యూ

త్ర్యూషణము, సం. వి. అ. న. సొంటి, పిప్పలి, మిరియాలు: చూ, రూ-త్ర్యుషణము: చూ, త్రికము. 3: చూ, త్రయము.

త్వ

త్వమ్, సం. స. 1. (యుష్మత్) నీ శబ్దమునకు ప్రథమైకవచనము; చూ, నీవు: అవ్య. 2. నీవు అనుట: చూ, అని. 2.
త్వక్కండురము, సం. వి. అ. న: చూ, వ్రణము.
త్వక్కు, సం. వి. చ్. స్త్రీ. రూ-త్వచము. = తొలుక-తొక్క. 1. తోలు; చూ, బెరడు; 2. చెట్టుపట్ట: చూ. బెరడు; 3. రూ-త్వచము. లవంగపువట్ట: చూ, వరాంగకము; 4. నార: చూ, బెరడు: 5. = చెక్క. (కొంత లోపలి భాగము కొంత వెలుపలి భాగము గల (మానితుండులోని) పొరాటు చెక్క: చూ, బెరడు; అం. 6 జ్ఞానాదిపంచేంద్రియములలో నొకటి: చూ, ఇంద్రియములు; 7. త్వగాదిగణేంద్రియములలో నొకటి: చూ, ఇంద్రియములు.
త్వక్పత్రము, సం. వి. అ. న. 1. లవంగపుపట్ట, చూ, వరాంగకము; 2. ఇంగువాకు: చూ, పర్ణము. 1.
త్వక్పుష్పము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రోమాంచము.
త్వక్పుష్పిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శోభి: చూ, సిధ్మము.
త్వక్సుగంధకము, సం. వి, అ. పుం. నారింజ* చూ, శర్కరాంకము.
త్వక్షీర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-త్వక్షీరము-త్వక్షీరి-తుకాక్షీరి-తుగాక్షీరి-కవాక్షీరి-తవక్షీరి)*: చూ, వంశరోచన.
త్వక్షీరము, సం. వి. అ. న.—పై.— (ఇది ఆకారాంత స్త్రీలింగమును, ఈకారాంత స్త్రీలింగమును అగును.)
త్వక్సారము, సం. వి. అ. పుం. రూ-త్వచసారము. వెదురు*: చూ, వేణువు.
త్వగంకురము, సం. వి. అ. పుం: చూ, త్వక్పుష్పము.
త్వచము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-త్వక్కు. పా. 2. త్వచములు,— అవరణత్వచము, ఆగంతుకత్వచము, తాంతవత్వచము, శ్లేష్మత్వచము, రక్తజలత్వచము మొ.
త్వచిసారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-త్వక్సారము.
త్వచిసుగంధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఏలకి*; చూ, పత్రల.
త్వర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = తరవు-తుఱు-తొర-దురము. 1. శీఘ్రము, వేగిరపాటు: చూ, స్యదము. 1, 2; చూ, సంభ్రమము. (త్వరత్వర = దురదుర, అతివేగము.)
త్వరపడు, మి. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.
త్వరితము. సం. క్రి. విఙ. . అన. = తుదతు. 1. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 1; విఙ. 2 వడిగలది: చూ, వేగము. 1.
త్వష్ట, సం. వి. ఋ. పుం. 1. = తట్రి. వడ్లవాఁడు. త్వష్ట్రి (అనికొందఱు): చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2. = తుండు-తుంపు-తునుక: చూ, శకలము. 1; విఙ. 3, చెక్కఁబడినది, చూ, రుషితము: అం. 4: చూ, ఆదిత్యులు.

త్వా

త్వాదృశము, సం. విఙ. నీవంటిది.
త్వాష్ట్రము, వా. వి. 1: చూ, తఱుటు. 2; 2. మోటువాఁడు, మోటుది, మొద్దు (తాష్ట్రము అనియు.)
త్వాష్ట్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రధి, లఘ్వి, తేలికగాఁ బోవు రథము: చూ, శకటము. 1.
త్వాష్ట్రికము, అం: చూ, అస్త్రములు. (చూ, బాణము. 1.)
త్వాష్ట్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. వృత్రాసురుఁడు; చూ, వృత్రుఁడు. వా. 2; నిష్క్రియోజకుఁడు: చూ, వ్రాజె.

త్వి

త్విట్టు, సం. వి. ష్. స్త్రీ. రూ-త్విష-త్విషి. 1. కిరణము, జిగి (అనికొందఱు): చూ, హాయనము. 2; 2. మంట: చూ, వహ్ని. 1; 3. వెలుఁగు (ఇది త్విష అనిన ఆ. స్త్రీ. అగును): చూ, వెలుతురు. 1.
త్విషాంపతి, సం. వి. ఇ. పుం. వెలుఁగుఱేఁడు. చూ, సూర్యుఁడు.

త్స

త్సరువు, సం. వి. ఉ. పుం. కత్తిలోనగువాని పిడి: చూ, పిడి. 2.

థ

థ, ఒక యక్షరము సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. దంపమూను: చూ, హిమాంశువు: 3. అలి: చూ, పీవి. 1; 4. భయమును పాఱవోలుట: చూ, రక్షణము; 5. ఒకరోగము: చూ, రోగము. 1; 6. భయమునకుగుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 7. తినుట: చూ, భుక్తము. 1; ఆ. స్త్రీ. 8. ఏఱు: చూ, నది; 9 భయమును పాఱవోలుట: చూ, రక్షణము; విశ. 10. తెలుపుగలది. చూ, వర్ణము. 6; 11. నలుపుగలది. చూ, వర్ణము. ౯; 12. పెద్దది: చూ, విపులము; అం. 13. తవర్గమునందలి రెండవ యక్కరము: చూ, కవర్గము; ("థ" వత్తు.—"స" అను నక్షరముక్రింద "థ" అనునదిగాని "ధ" యెన్నఁడు నుండదు. ఉదా.—అస్థి, అస్థికము, ప్రస్థము, వ్యవస్థ, స్థానము, స్థితము, స్థిరము మొ.)

థు

థుత్కారము, సం. వి. అ. పుం. ఉమియుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

థూథూ, సం. అవ్య.—పై.—

థైథై, సం. అవ్య. వాద్యానుకరణ శబ్దవిశేషము: చూ, హూహూ.

ద

ద, ఒకయక్షరము సం. వి. అ. పుం. 1. ఈశ్వరుఁడు: చూ, శివుఁడు; 2. గురుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు; 3. త్రాగుడు: చూ, పానము. 1; 4. రాగములేమి: చూ, విరక్తి; 5. చూపు: చూ, వీక్షణము; 6. పెండ్లాము: చూ, భార్య; 7. సరిగమ పదనిస యను సప్తస్వరములలో నొకయక్షరము: చూ, స్వరము. 2; అం. 8. సరళాక్షరములలో నొకటి: చూ, సరళములు; 9. తవర్గమునందలి మూఁడవ యక్కరము: చూ, కవర్గము; వా. వి. 10. దా, పిలుపు.

దమ్, సం. అవ్య. పెండ్లాము: చూ, భార్య.

దంగు, దే. అ. క్రి. రూ-డంగు: చూ, మెదుగు.

దంపుడు, దే. విశ. దంచినది. "దంపుడు బియ్యము."

దంగుడులు, దే. వి. బ. రూ-దంగుళ్లు: చూ, చేరుడుబియ్యము.

దంచన, దే. వి. రూ-దంచనము-దంచెనము-డెంచనము. పెద్ద ఫిరంగి; చూ, బాణము. 1. (చూ, బాణాసంచు)

దంచనము, —పై.—

దంజాంరిబ్రాహ్మణులు, అం. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దంట, దే. వి. 1. = దండ. రూ-జంట. "దంటమోముల వేలుపు."; చూ, రెట్టి. 1; వై. విశ. 2. నే ఏరి. కళా. 5, అ. 39; చూ, సమర్థుఁడు; 3. = ధృష్టః. దిట్టతనము గలవాఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 147: చూ, దిట్టరి; 4. = ద్వంద్వః ద్వంద్వము: చూ, సంగడికా.

దంటపోరు, ద్వ. వి ఎక్కటికయ్యము: చూ, యుద్ధము.

దంటమోములదేవర, ద్వ. వి. అగ్ని. అచ్చ. యు, కాం. 280: చూ, వహ్ని. 1.

దంటు, వై. వి. = దండః. 1. జొన్న లోనగువాని కఱ్ఱ: చూ, సస్యము; 2. సస్యదండము. ఆం, భా. ద్వి. 238: చూ, సస్యము; 3. యావనాళాదిదండము. ఆం, భా. ద్వి. 76: చూ, సస్యము; వా. 4. సారములేమి. "దొప్పదంటుప్రశ్నలు."; 5. దంటు ఇంటిపేరుగాఁ గలవారు.

దండ, అం. 1. ఆకాశచారులలో నొకఁడు: చూ, ఆకాశచారులు; వై. వి (1) హారము: చూ, భూషణము. 2; దే. వి. (2) దగ్గఱ. చూ, సమీపము. 1; (3) అండ. హరిశ్చం. 4, ఆ. 97: చూ, ప్రాపు. 2; (4) ఎదురుయుద్ధమునకు ముల్లుకోలతో పొడవుగా నేర్పడినమన్ను: చూ, దొరువు. 6; (5) రోలు సిద్దెమూతి ప్పు: దప్పి-రూ-దప్పా; (6.) ముష్టియుద్ధము యొక్క మొదటిగలి: చూ, యుద్ధము.

దండకడియము, వై. వి. సందిదండ: చూ, భూషణము. 2.

దండకము, సం. వి. అ. పుం. 1. దండకారణ్యమను అడవి; చూ, విపినము (ఇది ఆ స్త్రీ అగును.): 2. దండకమను దేశము: చూ, దేశములు; 3. ప్రార్థన. "శ్యామలా దండకము, ఆంజనేయదండకము"; 4. చెట్టుబోదె: చూ, ద్రుమము; విశ 5. మోసము: చూ, వంచన; అం. 6. మాలికావృత్తములు అయిదింటిలో నొకటి. ఉదా.—న, స, హ, తగణములం దేదైన నొకటి యాదినుంచి పిమ్మట దుదిదాఁకఁ దగణములంగూర్చి గురువుతో సమాప్తి సేయునది. "శ్రీరామ, నారాయణా వాసు, దేవా జ, గన్నాయ, కా భక్త, చింతామ, ణీ కృష్ణ, విష్ణూ ద, యాహా న, మస్తే న, మః: చూ, వృత్తము. 1. (చూ, గద్య); 7. కావ్యలక్షణమున.—చాటువు అనఁగా నప్పటికప్పుడు కవి చెప్పిన పద్యములు. ఇవి గ్రంథస్థములు గావు. ఇవి సంఖ్యాబద్ధము అసంఖ్యాబద్ధము అని యిరు తెఱఁగులు. (అసంఖ్యాబద్ధములో దండక మొకటి,: చూ, మహాకావ్యము.

దండకవిలియ, ద్వ. వి. ప్రాఁత లెక్కపుస్తకపుకట్ట: చూ, పుస్తకము.

దండగోల, దే. వి. (దండ + కోల) ఊఁత. జై. 1, అ. 100: చూ, ప్రాపు. 2.

దండచక్రము, అం. చూ, అస్త్రములు: (చూ, బాణము. 1.)

దండచే. వై. వి. = ధృష్టశయ- దృఢశయ. రూ-దండచేయి. ప్రగండము: చూ, సందిలి.

దండచేయి, వై. వి. = —పై.—

దండచేరు, ద్వ. వి. సందిటఁగట్టుకొనెడు తోరము: చూ, సూత్రము. 1.

దండత్రయము, అం. వధము, అర్థహరణము, పరిక్లేశము: (చూ, త్రయము.)

దండధరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యముఁడు; 2: చూ, రాజు. 1.

దండనము, సం. వి. అ. న. దండించుట: చూ, శిక్ష. 2.
దండనాయకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సైనికుఁడు.
దండనిలుకడ, అం: చూ, ఉపవీతములు.
దండనీతిశాస్త్రము, పా. (కామందకార్యార్థ శాస్త్రము) అర్థశాస్త్రము నీతిశాస్త్రమును రాజనీతియను దండనీతియును అని పాడఁబడు చున్నది. అందు దండనీతి యొకటి. దీనిచేత గ్లానిఁ బొందింపఁ బడును. గనుక సామదానాభేదములలో నాలవ యుపాయము దండము. అది దీనిచేత ప్రధానముగాఁ బ్రతిపాదింపఁ బడును.) (చతురంగబలము లనునయించుట. ఇది రాజవిద్య లగు అన్వీక్షికి, త్రయీ, వార్త, దండనీతియను నాలుగింటి లోను ఒకటి: చూ, రాజవిద్యలు; (చూ, విద్యలు): (చూ, ప్రకరణములు; (చూ, దండము.)
దండపడు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, సమీపించు; 2. ఎద్దు ముడ్డి మీఁద ముల్లుకోలతో పొడుచుచుగా బొరుసుగా నేర్పడు.
దండపక్షము, అం. 1. చూ, నృత్తహస్తములు; 2. చూ, కరణములు.
దండపరుషము, అం. 1: చూ, క్రోధజములు; 2. చూ, వ్యవహారపదములు.
దండపాటు, ద్వ. వి దండపడుట, సమీపించుట: చూ, సమీపము. 1.
దండపాదము, అం. 1. చూ, ఆకాశమండలములు; 2: చూ, కరణములు.
దండపాలము, సం. వి. అ. న. తిమింగిలభేదము. చూ, మత్స్యము. 1.
దండపాశికుఁడు, సం. వి. అ. పుం రక్షకభటుఁడు: చూ, పోలీసు.
దండపోరు, వా. వి. ఎక్కటికయ్యము. ఆం. పదా. నర. 43. చూ, యుద్ధము.
దండప్రధానహేతుకము, అం. చూ, శత్రువుతోడి సంధులు.
దండము, సం. వి. అ. పుం, న. 1.= కఱ్ఱ. కఱ్ఱ: చూ, వేత్రము. 1; పుం. 2.= దండుగ: చూ, సేగి. 4; 3 చెట్టు బోదె; చూ, మ్రాను; 4 = దంటు. కాఁడ. ఆకుల యానెలు (అడికొండలు: చూ, పర్వరీణము; 5. కవ్వము; చూ, మథనము. 6. వాద్యమువాయించెడి కొడుపు,కోడుపు,కోణము: చూ, వీణె; 7. = దండు: చూ, సేన 1; 8. గర్వము: చూ, హుంకారము; 9. అదుముడు: చూ, పీడనము; 10 కొల: చూ, వధము; 11. బార: చూ, వ్యామము; 12. కట్టువా, సాధారణపుట్టము: చూ, హయము; 13. తోఁక తెగనియెద్దు. చూ, వృషభము. 1; 14 హారమునందలిపేట: చూ, భూషణము. 2; 15. కప్పము: చూ, లంచము; 16. = దంట— దొంతు. జత: చూ, దంట. 1; 17. గుంపు: చూ, సమూహము; 18. రాజశిక్ష, దండన: చూ, శిక్ష 2; 19. జొన్న లోనగుకఱ్ఱ: చూ, సస్యము; 20. సస్యదండము: చూ, సస్యము; 21. యోవనాశాదిదండము: చూ, సస్యము; అం. 22: చూ, ఉద్ధతము; 23: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: (చూ, బాణము. 1); 24: చూ, ఆసనములు; 25: చూ, దిక్పాలాయుధములు; 26: చూ, ఉపాయములు; 27: చూ, ఉపాయములు; 28. "దండాదయః యుధిభేదాః"= యుద్ధమందుఁజేయఁబడు దండము మొదలైనవి వ్యూహభేదములు. బలము నడ్డముగాఁదీర్చుట వ్యూహము. దే. వి. (1): చూ, నమస్కారము; (2) దండు: చూ, సేన.
దండములు, అం. వధించుట, ధనము హరించుట, పీడించుట.
దండయాత్ర, సం. వి. అ స్త్రీ 1. దిగ్విజయము: చూ, విజయము. 2 యుద్ధయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 3 అధ్వరయాత్ర (నిదుర లోనగుసమయములందు శత్రువులపైఁబడుట): చూ, యుద్ధము.
దండలాసకము, అం. నృత్యవిశేషము, కోలాటము: చూ, ఉద్ధతము.
దండలు, అం. మల్లశాస్త్రములోనివి — సమము (సమదండ), గజము (గజదండ) భృంగి (భృంగిదండ), ఎదిమవరభృంగి (ఎదిమవరదండ), కుడివరభృంగి (కుడివరదండ), భృంగి పలలము, పయిసరము (పేసరిపుదండ), సింగము (సింగపు దండ), పొదలిక (పొదలికదండ), అడుగడుగు పొదలిక (అడుగడుగు పొదలికదండ), మద్దెలసంచు (మద్దెలసంచు దండ), కుక్కుటము (కుక్కుటపు దండ) (12).
దండవాక్పారుష్యము, అం చూ, వివాదములు.
దండవిష్కంభము, సం. వి. అ. పుం. చల్లరాడు: చూ, స్తంభము. 1.
దండవ్యూహములు, అం. 1. ప్రదరోదరము, దృఢకేశము, శ్వావతు, శ్వాసుక్షి, ప్రతిష్ఠము, సుప్రతిష్ఠము, ధ్యానము, విజయము, సంజయము, విశాలము, అవిజయము, సూచి, స్థూణాకర్ణము, చమూముఖము, రథాస్యము, వలయము, దుర్జయము (17); 2: చూ, ప్రకృతివ్యూహములు.
దండిసిలు, దే. అ. క్రి రూ-దండసిల్లు. 1. చూ, మఱుఁగుపడు; 2. చూ, పీడితమగు.
దండసిల్లు, దే. అ. క్రి. —పై.—
దండాగొండెము, వా. వి. లంకె.
దండాట, ద్వ. వి. (దండ + ఆట): చూ, దేగాట.
దండాపూపన్యాయము, న్యా. చిలుకకొయ్యను గారెలు తగిల్చిరి. అచిలుకకొయ్యను ఎలుక కొట్టివేసినది అని చెప్పినతర్వాత గారెలు తిన్నదని వేఱేచెప్పనేల? దీనినే "కైముత్యన్యాయ" మందురు.
దండాపూపికాన్యాయము, న్యా. —పై.—(అపూపికములు = అప్పచ్చులు.)
దండాభావన్యాయము, న్యా. కఱ్ఱలేనివానిని గొఱ్ఱె కఱచినదనురీతి.
దండాయుధాంశము, అం. షష్ట్యంశములలో నొకటి: చూ, షష్ట్యంశములు.
దండాహతము, సం. వి. అ. న: చూ, మజ్జిగ.
దండి, సం. వి. న్. పుం. 1. దండియనుకవి; 2: చూ, యముఁడు; 3. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు; 4. పూర్వజైనవిశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; విణ. 5. దండము గలవాఁడు; దే. వి. (1) వీరము: చూ, శౌర్యము. 1; (2) కోశబలమువలన గలిగిన తేజము: చూ, ప్రతాపము. 1; విణ. (3): చూ, ప్రతాపవంతుఁడు; (4): చూ, శౌర్యవంతుఁడు; భార. భీష్మ. 1, ఆ. 192; (5) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి; (6) గొప్ప: చూ, మహితము.

దండించు, సం. స. క్రి: చూ, శిక్షించు.
దండిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. = దండె. కిన్నర: చూ, వీణ; 2. హారమునందలి పేట: చూ, భూషణము. 2; 3. = దన్నెము. జట్టిబావేయు దండెము: చూ, దండియ. 8.
దండితుఁడు, సం. విణ దండింపఁబడినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు.
దండియ, వై. వి. రూ-దండె. 1. = దండికా. వీణ: చూ, వీణ; 2 = దండికా. తుంబుర: చూ, వీణ; 3. = దండికా. కిన్నెర; చూ, వీణె; 4. = దండికా. పల్లకీబొంగు, కొమ్ము: చూ, బొంగు; 5. త్రాసుకోల; చూ, తనికోల; 6. పసుగు నేల రాసుకొనకుండ మగ్గపుగుంత కెదుట అడ్డముగా పాతిన కొయ్య; 7. ఏతపుకడవకు మీఁద నడ్డముగానుంచి కట్టెడు కొయ్య; 8. = దండికా. జట్టిబావేయు దండెము (త్రాడు లేక వెదురులోనగునది), దండియము-రూ-దండెము - దణ్టెము - దన్నెము: చూ, సూత్రము. 1.
దండియము, వై. వి. రూ-దండెము. 1. = దండికా.—వై.— పాండు. 4, ఆ. 287; 2. కానొర గరిడిసాధనము. "దండి యములు తీయుట."
దండు, వై. వి. 1: చూ, సమూహము. అచ్చ. బాల, కాం. 162; 2. = దండః: చూ, సేన. 1.
దండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్యునకుఁ బరిచర్య సేయు విండ్రాదులు 18లో క్రమముగా ముఖ్యులగు ముగ్గురిలో దండుఁడొకఁడు, (దండుఁడు, పింగళుఁడు, మాఠరుఁడు అని వీరు మువ్వురు. సూర్యుఁడు దైత్యులను వధమిచ్చు విష్ణుముచేయుటకు రుద్రాగ్నియములు క్రమంబుగ వైమూఁడునామములతో వర్తింతురు.); 2: చూ, యముఁడు; 3. దండించువాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.
దండుకొను, వా. స. క్రి. అడుగుకొను. "పిల్లలు భోగిముందు రోజున పిడుకలు దండుకొందురు."); చూ, యాచించు.
దండుగ, వై. వి. = దండ. (రూ-దండువ-దండుగు-దండుపు.) 1. రాజు ధనవంతుని బలాత్కారము చేసి పుచ్చుకొనెడు ధనము: చూ, వడుసుడి; 2. జరిమానా: చూ, వడుసుడి; 3. నష్టము: చూ, నేగి.
దండుగిచ్చు, వా. స. క్రి; చూ, అచ్చు. 22.
దండుగు, వై. వి. = : చూ, రూ-దండుగ.
దండుదారి, దే. వి. తెట్టతెన్ను: చూ, మార్గము. 1.
దండుదారి, దే. వి. తెట్టతెన్ను; చూ, మార్గము. 1.
దండుదీవియ, వై. వి. = దీపదండ, దీపపునెమ్మె: చూ, నెమ్మె.
దండుబాట, ద్వ. వి: చూ, దండుదారి.
దండుముండ, ద్వ. వి: చూ, దండులంజె.
దండులంజె, వై. వి. = ధృష్టలంజా. బజారి, గట్టివా: చూ, స్త్రీ.
దండువ, వై. వి. = దండ: చూ, రూ-దండుగ.
దండువు, వై. వి. = —వై.—
దండూరా. వా. వి. టముటము: చూ, సాటింపు.
దండె, వై. వి: చూ, రూ-దండియ.
దండెత్తు, ద్వ. అ. క్రి. (దండు + ఎత్తు) యుద్ధప్రయత్నము చేయు. ఎత్తు-రూ-ఎత్తుదెంచు, దాడిచేయు.
దండెపుఁబీటలు, వై. వి. బ. (దండెము + పీటలు) గడచీల తగుల్చుటకు దండెకునడుమ గ్రుచ్చినరంధ్రములుగల రెండు పీటలు.
దండెము, వై. వి. = : చూ, రూ-దండియము. శశాం. 1, ఆ. 17.
దండెములు, అ. కన్నాతలు. అం, భా. ద్వి. 207: చూ, విన్నాణములు.
దండో దశగుణో భవేత్, న్యా. (స్పష్టము.)
దండోరా, వా. వి: చూ, రూ-దండూరా.
దండ్యుఁడు, సం. విణ. దండింపఁదగినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.
దంతక్షతములు, అం. 1. ఉచ్ఛూనకము-కోలచర్చితము - ఖండాభ్రకము - ప్రవాళమణి - బిందుకము - మణిబిందుమాలిక - మూధకము. (చూ, కామము. 8); 2: చూ, వాతెరకెంపు.
దంతధావనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పలుదోముట; పుం. 2. చంద్ర*: చూ, వెలిచంద్ర.
దంతభాగము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు ముందలిభాగము: చూ, హస్తి.
దంతమధ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, కటము. 12: (చూ, శంఖము. 2.)
దంతమలము, సం. వి. అ. పుం, న: చూ, పండ్లపాఁచి.
దంతము, సం. వి. అ. పుం. 1. రదనము: చూ, పల్లు. 1—2; 2. కొండనడుము: చూ, పర్వతము; 3. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; 4. పొడవుడాయి: చూ, రాయి.
దంతములు, అం. దీనికి ఉపమానములు.— మొల్లలు, ముత్యములు, దాడిమీబీజములు, వజ్రపుముక్కలు, కేసరములు, నక్షత్రములు; అం. 2. పురుష లక్షణాంగములలో నొకటి (మల్లెమొగ్గలవలె నున్న రాజగు. రక్తోపాసరదంతము లైన నిత్య మాఁకలిపప్పియుఁ గలవాఁడగు. ముప్పదిరెండైన రాజును భోగియునగు.): చూ, లక్షణాంగములు; 3. స్త్రీలక్షణాంగములలోనొకటి (దంతములు సముములై తెలుపుగలిగిన శుభప్రదము. దానిమ్మగింజలవలె నున్న రాజపత్నియగు. సున్నగనున్న సుఖవతియగు. విషములైన దొంగదగు. స్థూలములైన దుఃఖియగు. కాలిసరితినున్న మగని విడుచును. విరళములైన స్వల్పసుఖము దుఃఖము గలుగును): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.
దంతరోగములు, అం. దాలనము, క్రిమిదంతము, దంతహర్షము, కరాళము, దంతచాలనము, దంతశర్కర, అధితము, శావదంతము, దంతభేదము, కలిపాకము.
దంతశఠ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పులిచింత*.
దంతశఠము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ. నిమ్మ*, 2: చూ, వెలఁగ*; 3. చింత*; చూ, బహుపత్ర; 4. నారింజ*; చూ, శర్కరాంకము.
దంతావళము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు (దంతములుగలది): చూ, హస్తి.
దంతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = దంతి-దంతె. జాంబవతీ*: చూ, విశల్య. 5; న, పుం. 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. కొండ. చూ, పర్వతము; 4: చూ, ముకూలకము*; విణ. 5. కోఱ పంటివాఁడు; వై. వి. (1). = దంతి, జాంబవతీ*: చూ, విశల్య. 5: (చూ, దంతి. 1.); వా. వి, (2) వండ్లకట్టు.

(వ్యవసాయపు పనిముట్టు. చెత్తచెదారములను నొల్లి చదునుగను గుల్లగను చేయును.)

దంతియ, వై. వి. రూ-దంతె. 1.= తండకః, మిద్దెటింటికి అడ్డముగా వేసెడుపట్టె (దూలము): చూ, మదనచేతులు; 2. అచ్చుకట్టుదంతె; వా. 3. కలుపు పోవునటుల దున్ను పనిముట్టు.

దంతురము, సం. విణ. ప్రక్కలణఁగి నడుము పొడవైనది: చూ, సోఁగ. 2.

దంతురుఁడు, సం. విణ: చూ, మిడిపండ్లవాఁడు.

దంతులు, వా. వి మూఁడు చిన్నచిన్న గుంటలచే (మూఁడు గుంటకలును ఒకకాఁడికే కట్టఁబడి ఒకజత ఎడ్లచేత నే లాగఁబడును.)

దంతె, వై. వి. 1.= : చూ, రూ-దంతి. 1. (1): 2.= తండకః; చూ, రూ-దండియ. 1; 3. చూ, రూ-దంతియ. 1; 4: చూ, రూ-దంతియ. 2; 5: చూ, రూ-దంతియ. 3.

దంత్యము. సం. విణ. దంతమునందు పుట్టినది.

దందడి, దే వి. 1. అరుపోరు: చూ, యుద్ధము; 2. తఱచు: చూ, మొత్తము; విణ. 3. తఱచైనది. భార. అర. 4, అ. 169: చూ, మొత్తము.

దందడించు, దే. అ. క్రి. తఱచగు. భార. అర. 7, అ. 28: క్రందుకొను, జాముకొను, జీబుకొను.

దందడివెట్టు, దే. స. క్రి. ఘర్షించు. భార విరా. 4, అ. 184: చూ, రాయిడిచేయు.

దందన, వై. వి. 1.= దంధన. గారడము: చూ, మాయము. 1; విణ. 2. అలస్యము: చూ, విలంబము. 1. (రూ-దందనము.)

దందనకత్తియ, వై. విణ. రూ-దందనకత్తె. జాలముచేయునది: చూ, స్త్రీ.

దందనకాఁడు, ద్వ. విణ. జాలముచేయువాఁడు.

దందశూకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము.

దందశూకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దందశూకఁడను రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దందనము, సం. వి. విణ. =: చూ, రూ-దందన.

దంప, వా. వి. సాగుబడినేల "దంపతడిసినది."

దంపకఱ్ఱు, ద్వ. వి. (దమ్ము+కఱ్ఱు): చూ, దంపనాఁగలి.

దంపతులు, సం. వి. ఇ. పుం. ద్వి. = జంపతులు. ఆలుమగలు-రూ-ఆల్మగలు. (వధూవరులు.)

దంపనాఁగలి, వై. వి. (దమ్ము+నాఁగలి) అదునున దున్నెడు నాఁగలి. (ఇందలి భాగములు -నాఁగటిదుంప, కఱుకోల, ఏడికోల, మేడి, పిడిసీల): చూ, లాంగలము. 1: (చూ, ఇనుపనాఁగలి, క్లైమాక్సునాఁగలి) (దక్షిణ కన్నడపు నాఁగలియు ఇట్లేయుండును.)

దంపు, దే. వి. 1: చూ, దంపుడు; క్రి. 2. చూ, దంచు. భాగ. 6, స్కం. 370.

దంపుటిల్లు, దే. వి. (దంపు+ఇల్లు) దంచునట్టియిల్లు: చూ, పదనము. 1.

దంపుడు, దే. వి. దంచుట: రూ-దంపు, కొట్టుము, (సం. ప.)-అవహననము.

దంపుడుబియ్యము, వా. వి ఇ: చూ, దంగుడులు.

దంపుష్క, వా. వి. ఇ.—వై.—

దంబుగము, దే వి. రూ-తంబుర (ఉ): చూ, వీణె.

దంభము, సం. వి. అ. పుం. 1. = డంబు దబ్బు- కపటము: చూ, వ్యాజము 1; 2. = తప్పు: చూ, నేరము; అం. 3: చూ, హేయగుణములు.

దంభోళి, సం. వి. ఇ. పుం వజ్రాయుధము, డాలివాలు: చూ, బాణము. 1.

దంశనము, సం. వి. అ. న. రూ-దంసనము. 1; రూ-దశనము-దంసనము. (తె. ప.)— కఱచుట, కాటు; 2. కవచము: చూ, వారవారణము; పుం. 3. రూ-దంసనము: చూ, పల్లు. 1—2.

దంశము, సం. వి. అ. పుం. 1. అడవియీఁగ: చూ, మక్షిక; 2. కాటు: చూ, దంశనము. 1; 3. కవచము: చూ, వారవారణము.

దంశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ దోమ: చూ, మశకము.

దంశిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ పటుకాటు: చూ, నంద శము.

దంశితుఁడు, సం. విణ. 1. కాటుపడ్డవాఁడు; 2. కవచము [illegible]గినవాఁడు.

దంష్ట్రి, సం. వి. ఆ. స్త్రీ కోఱపల్లు: చూ, పల్లు. 1.

దంష్ట్రాయుధము, సం. వి. అ. పుం. పంది అడవిపంది (అని కొందఱు:) చూ, సూకరము.

దంష్ట్రి, సం. వి. న్. పుం.—వై.—

దంసనము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దంశనము.

దక్కించు, వా. స. క్రి. చెల్లించు. "నాకు మాటదక్కించును."

దక్కినంపుఁద్రోవ, దే. వి. దక్షిణాయనము: చూ, అయనము.

దక్కినంపురాయఁడు, వై. వి. (దక్కినము+రాయఁడు): చూ, యముఁడు (ఇట్లు దక్కినపుటేఁడు మొ)

దక్కినము, వై. వి.= దక్షిణా. దక్షిణపుదిక్కు: చూ, హరిత్తు.

దక్కు, దే. విణ. 1. అనుభవయోగ్యము. పా. 4, అ. 56; అ. క్రి. 2 = దక్కు. అనుభవయోగ్యమగు: దక్కు; వా. 3. మాటదక్కు: (చూ, దక్కించు.)

దక్కొను, దే. అ. క్రి. (దక్కు+కొను) స్వకంత్రుఁడగు. భార. ఆది. 4, అ. 79: చూ, రూ-తక్కొను.

దక్కోలు, దే. వి. 1. దక్కొనుట; విణ. 2: చూ, వశము. 1.

దక్షకన్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి. 1.

దక్షప్రజాపతి, సం. వి. ఇ. పుం. చూ, అజముఖుఁడు.

దక్షస్మృతి, అం. చూ, స్మృతులు: (చూ, మూలస్మృతులు)

దక్షయ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-దాక్షాయ్యము.

దక్షిణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. యజ్ఞము లోనగు వానియందు ఋత్విజులు లోనగువారికి ఇచ్చెడుసొత్తు: చూ, సంభావన; 2. = దక్కినము. కుడిదిక్కు: చూ, హరిత్తు; అం. 3: చూ, మూర్ధ్ఛన్యపాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

దక్షిణకన్నడపు నాఁగలి, వా. వి: చూ, దంపనాఁగలి.

దక్షిణధ్రువము, అం. 1. ధ్రువములు రెండింటిలోనొకటి (భూమి యొక్క దక్షిణపుకొన): చూ, ధ్రువములు, (దక్షిణ మహా సముద్రమునకు క్రిందనున్నది.)

దక్షిణనేత్రము, అం: చూ, నేత్రములు.

దక్షిణపాదము, అం: చూ, పాదములు.

దక్షిణమహాసముద్రము, అం: చూ, సముద్రములు.

దక్షిణము, స. విశే. 1. కుడి: చూ, వలపల: (బలముగలిగిన దగుటచే వృద్ధిఁబొందునది): 2. కుడిదిక్కునది: చూ, హరిత్తు; వి. 3 కుడివిక్కు: చూ, హరిత్తు: అం. 4: చూ, మార్గ ప్రాణములు: (చూ, నాళమార్గములు); 5: చూ, తంత్రములు; 6: చూ, ఓళలు; 7: చూ, దిక్కులు; 8: చూ, ఓళలు.

దక్షిణసముద్రము, అం: చూ, సముద్రములు.

దక్షిణస్థుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తేరుగడపువాఁడు: చూ, సారథి.

దక్షిణహస్తము, అం: చూ, హస్తములు.

దక్షిణాంతిక, అం. వైతాళీయజాత్యవృత్తములలో నొకటి. బేసి పాదములందు స, స, జ, గురువులును, సరిపాదములందు స, భ, ర, వ గణములును గలిగి బేసిచరణంబులయం దాఱింటను, సరిచరణంబులం దేడింటను యతిగల వృత్తము: (చూ, వైతాళీయము:) చూ, వృత్తము. 1.

దక్షిణాగ్ని, అం: (చూ, అగ్నులు): చూ, వహ్ని. 1.

దక్షిణాపథము, సం. వి. అ. పుం. వింధ్యపర్వతము మొదలు కొని సేతువునకు గల దేశము: చూ, దేశములు

దక్షిణాయనము, అం. 1. కర్కాటక సంక్రాంతి మొదలు ఆఱు నెలల కాలము: చూ, అయనము; 2. అయనములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, అయనములు.

దక్షిణార్హుఁడు, సం. విశే: చూ, దక్షిణ్యుఁడు.

దక్షిణీయుఁడు, —పై.—

దక్షిణుఁడు, సం. విశే. రూ-దాక్షిణ్యుఁడు. 1. కుటిలుఁడుగాక చక్కనైన మనస్సుకలవాఁడు: చూ, సరళుఁడు; 2. దయ కలవాఁడు; చూ, సురతుఁడు; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు; అం. 4; (అనేకనాయికల యందు సమస్నేహవర్తి): (చూ, పతులు): చూ, శృంగార నాయకులు.

దక్షిణేయుఁడు, సం. విశే: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

*దక్షిణేర్మము, సం. వి. న్. పుం. వేఁటకానిచేత కుడిదిక్కున గాయముచేయఁబడిన మృగము.

దక్షిణ్యుఁడు, సం; విశే. దక్షిణకుఁ దగినవాఁడు: రూ-దాక్షిణ్యుఁడు- దాక్షిణేయుఁడు-దక్షిణార్హుఁడు- దక్షిణీయుఁడు- దక్షిణేయుఁడు.

దక్షుఁడు, సం. వి అ. పుం. 1. కల్యుఁడు. నవబ్రహ్మలలో నొక బ్రహ్మ: చూ, బ్రహ్మ: 1; 2. ఒకానొకముని: చూ, నవ్యాకృతి 1. విశే. 3 నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

దఖలు, వా. వి. వశము. "నాకు దఖలు కాఁబడినది."

దగ, వై. వి 1.= దాహము. దప్పి. స్వా. 4, ఆ. 58; చూ, పిపాస; 2. తాపము: చూ, సంతాపము.

దగదగ, వై. వి = దగద్దగ. (దేశ్యమని శ. ర.) మెఱయుట లోనగువాని యందగు ననుకరణము: చూ, హుళాహుళా.

దగదగమను, ద్వ. అ. క్రి. దగదగ యని ప్రకాశించు: చూ, హవణిల్లు.

దగర, దే వి. 1. పిశాచము: చూ, రూ-డగర. 1; విశే. 2. గండ: చూ, రూ-డగర. 2.

దగరము, దే. వి. అశుభము: చూ, హాని. 2.

దగరు, దే. వి. యుద్ధసాధనములలో నొకటి: చూ, యుద్ధము.

దగులుబాజీ, వా. వి. (రూ-దగులువాజీ దగుల్బాజీ.) మోసపువేషము గలవాఁడు.

దగలా, వా. వి కవచము: చూ, వారవారణము.

దగా, వా. వి. మోసము.

దగాకోరు, వా. వి. మోసగాఁడు.

దగ్గఱ, దే. వి రూ-డగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1.

దగ్గఱవాఁడు, వా. వి. 1 ఆంతేవాసి: చూ, సన్నిహితుఁడు; 2. దగ్గఱచుట్టము: చూ, సన్నిహితుఁడు; 3. జ్ఞాతి: చూ, సన్నిహితుఁడు.

దగ్గఱించు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దగ్గలించు.

దగ్గలు, దే. అ. క్రి —పై.—(రూ-డిగ్గలు)

దగ్గు, దే. వి. 1; రూ-డగ్గు, ఉక్కిస, డబ్బసము. కక్కువాయి, కుసుటు, గస. (సం. వ.)—కాశము-రూ-కాసము, క్షయ థువు- క్షవథువు, క్షయము, క్షవకము-క్షవము, గొంతుదురద; తద్వి.—పొడిదగ్గునకు, (చూ, రోగము. 1): అ. క్రి 2. చూ, రూ-డగ్గు. 2.

దగ్ధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. సూర్యుఁడున్నదిక్కు: చూ, హరిత్తు: 2; కర్కశదంశ; విశే. 3. కాల్పఁబడినది: చూ, ప్లుష్టము.

దగ్ధపటన్యాయము, న్యా. మడతపెట్టినబట్ట కాలిపోయిన మడతలు మడతలుగాను సూలిపోఁగులు స్పష్టముగాను గాన్పించును. కాని చేతితోఁ బట్టికొనిన విడిపోవునను రీతి.

దగ్ధపదమూర్జాలన్యాయము, న్యా. నలుగురు దూడి వర్తకులు పిల్లినిఁ బెంచిన కథ. అందు న్యాయాధికారి తీర్పురీతి. (కాలుకాలిన పిల్లిపలె.)

దగ్ధబీజన్యాయము, న్యా. కాలిన లేక వేగిన విత్తనము మొలకెత్తని విధము.

దగ్ధమగు, మి. అ క్రి. ఎరియు: చూ, మండు. 1.

దగ్ధము, సం. విశే. కాల్చఁబడినది: చూ, ప్లుష్టము.

దగ్ధిక, సం. వి ఆ స్త్రీ. మాఁడినవంటకము, మాఁడు: చూ, సాదము. (1).

దచ్చి, దే. స. ఎనిమిది. సారం. 1, ఆ. 37: ఇరునాలుగు, ఎని మిది రూ-ఎన్మిది, దచ్చపుక-రూ-దచ్చోక. (సం. ప.) — అష్టకము, ఆయువు, గణము.

దచ్చికడలు, ద్వ. వి. ఎనిమిది దిక్కులు.

దచ్చికాళ్ళమెకము, ద్వ వి. చూ, శరభము. 1.

దచ్చియడుగుల మెకము, —పై.— సాంబ తి. 4.

దచ్చపుక, వై. స. రూ-దచ్చోక (దంట + చవుకము): చూ, దచ్చి. కళా. 3, ఆ. 131.

దచ్చోక, —పై.— "మ....దచ్చోక చౌవంచి యి, తొగఁబారా దుగ" కళా. 3, ఆ. 31; "ద్వి....దచ్చోక, మసిదాయ మాడు." పండితా. పురాతన. 125. పుట.

దజిబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, బ్రాహ్మణులు.
దట్టి, దే వి రూ-దట్టా. అంశ. అం, భా. ద్వి. 243: చూ, దండ.6.
దట్టన, దే. వి: చూ, తర్జనము.
దట్టమగు, వా. అ. క్రి. ఘనమగు; చూ, వ్యాపించు.
దట్టము, దే. వి. 1, పావడ. స్వా. 6. ఆ. 8: చూ, వస్త్రము; 2. తటము: చూ, మొత్తము: విణ. 3 తఱచైనది. "దట్టకెంపు": చూ, మొత్తము; 4. చిక్కనైనది: చూ, సాంద్రము. 2; 5. విశేషము. భార. విరా. 3, ఆ; 16; చూ, వెలితి. 1.
దట్టా, దే. వి: చూ, రూ-దట్ట.
దట్టి, వై వి = ధటీ. రూ-దట్టీ. 1. డిండు, కౌసె. చూ, వస్త్రము; వా. 2. నడికట్టు, కాసెకోక: చూ, వస్త్రము: 3. చలాపము. చూ, వస్త్రము.
దట్టించు, వై. స. క్రి 1: చూ, దట్టిఁగట్టు; దే. 2: చూ, గట్టించు భాగ. 7, స్కం. 144.
దట్టింపు, వై. వి. దట్టించుట: చూ, ఘ. 5.
దట్టిఁగట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, కచ్చించు. 2.
దట్టీ, వై వి = చూ, రూ-దట్టి. కళా. 3, ఆ. 285.
దట్టుఁడు, వై. వి = ధృష్టః. ధీరుఁడు. భార. అర. 5, ఆ 223, చూ, దిట్టఁడు.
దడ, వై. వి. 1. = ధటః. కంపము (దేశ్యమని శ. ర): చూ, లోలము; 2. = ధటః: చూ, దాళా; 3. = ధటః. కొయ్య త్రాసు: చూ, త్రాసు.
దడకట్టు, ద్వి. స. క్రి. పాత్రాదులను సరియెత్తు జాటతో దడ తట్టనుంచి తూఁచు; చూ, పడికట్టు. 4.
దడదడ, దే. వి 1. దబదబ, శీఘ్రము. అం, భా. ప్ర. 65: చూ, స్యదము; 2. నియమము లేనిపడి: చూ, వేగము. 3; 3. ఆటోపము; చూ, సంభ్రమము. 1; క్రి. విణ. 4. (నియమము లేనిది) వడిగా.
దడదడమను, దే. అ. క్రి. దడదడకొట్టుకొను.
దడబడ, దే. వి: చూ, సంభ్రమము. 1.
దడబిడ, —వై.— "దడబిడ లగ్నము, తాతకుపెండ్లి."
దడము, దే. విణ. 1. దట్టము; చూ, సాంద్రము. 2; వై. వి. 2. = దళః: చూ, సేన, 1: 3. గుంపు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 220: చూ, సమూహము: 4. లోహదళము: చూ, లోహము. 1
దడారి, వా. విణ అనాయాసముగా సంపాదించువాఁడు.
దడారిబేరము, వా. విణ. అనాయాసముగా లభించిన బేరము.
దడి, దే. వి. తడిక-రూ-తడుక-తడక-తడికె: చూ, మఱుఁగు గోడ: (చూ, వాకిలి.)
దడిగ, దే. వి. ఖేటకము. చూ, హరిగ.
దడిబము, వై. వి. = తలిమ. (రూ-దడిమము - దడివము - దలిమము)-తలిమము - తలివము: చూ, శయ్య. 1.
దడిమము, —వై.—; దే. విణ. 2. సన్నము. కళా. 7, ఆ. 65: చూ, సూక్ష్మము. 4.
దడియ, దే. వి. ఉపత్యక, కొండచేరువనేల: చూ, భూమి. 1.
దడియఁబడు, ద్వి. అ. క్రి. (దడియన్ + పడు) రూ-దడియఁగఁబడు. దడియు. లక్ష్మీ. 1, ఆ. 80: చూ, వణఁకు. 2.

దడియము, దే. వి. (రూ-దడెము-దడ్డియము-దడ్డెము) 1. పది సేరులయెత్తు, అయిదుసేరులయెత్తు (అని కొందఱు); 2. వీసెపట్టు.
దడియు, దే. అ. క్రి: చూ, దడియఁబడు.
దడివము, వై. వి. 1. = తలిమ: చూ, రూ-దడిబము. 1; దే. విణ. 2: చూ, రూ-దడిమము. 2.
దడెము, దే. వి: చూ, రూ-దడియము.
దడ్డియము, —వై.—
దడ్డెము, 1.—వై.—; 2. మట్టికంచము, సానికి: చూ, పాత్రము. 6. (రాయలసీమయందువాడుక.)
దణా, వై వి = దళ; చూ, సేన. 1.
దణాయఁడు, వై. వి. = ధన్వీ: చూ, సైనికుఁడు.
దణాయించు, వా. వై. అ. క్రి. నిండు, క్రిక్కిఱియు, కూర్చుండి కదలరు.
దణి, వై. వి = ధన్వీ. (రూ - దణియ - దణె - దణాయఁడు.) 1. జేఁడు. చూ, ప్రభువు 2; 2. చూ, దణాయఁడు.
దణియ, —వై.—
దణె, —వై—
దణ్ణము, వా. వి. నమస్కారము "దణ్ణమండి."
దణ్డెము, వై. వి. = దండికా; చూ, దండియ. 8. (దణ్డెము అని కొందఱు.)
దత్తకుఁడు, సం. వి. అ. పుం దత్తపుత్రుఁడు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.
దత్తత, సం. వి ఆ. స్త్రీ. = దత్తి. 1. అంగీకారము: చూ, సమ్మతము. 1; 2. పెంపు: చూ, పెంపకము. (వాడుకలోనిది.)
దత్తపుత్రశోకము, జా. దత్తుని చావునకేడ్చుట. (తెచ్చిపెట్టుకొనిన దుఃఖము.)
దత్తప్రదానికము, అం: చూ, వ్యవహారములు
దత్తబ్రాహ్మణులు, పా: చూ, కపూరియేబ్రాహ్మణులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
దత్తము, సం. వి. అ. న. 1. ఈవి: చూ, వితరణము; విణ. 2. ఇయ్యఁబడినది: చూ, ఇష్టము. 6. అవసృష్టము, ఉత్సృష్టము.
దత్తి, సం. వి ఇ స్త్రీ: చూ, దత్తము. 1.
దత్తిలుఁడు, అం. చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు,
దత్తు, వై. వి. = : చూ, దత్తత. 1—2.
దత్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2. దత్తాత్రేయుఁడు; విణ. 3. తాతకట్టుపెట్టఁబడినవాఁడు; 4 = దత్తు. దత్తపుత్రుఁడు; చూ, పుత్రుఁడు. 1; 5. పురుష జాతి చతుష్టయమునందొకఁడు: చూ, పురుషజాతులు; 6. చూ, పుత్రులు.
దద్దడము, దే. వి. రూ-దద్దళము. 1. అల్పదేవాలయము: చూ, సదనము. 1; 2 బోడిమిద్దె: చూ, సదనము. 1. (రాయలసీమలోని యిండ్లు చాలవఱకు దద్దడములే.)
దద్దరిల్లు, దే. అ. క్రి. రూ-దద్దిర్లు. తబ్బిబ్బుపడు, కళా. 5, ఆ. 24; చూ, భయపడు.
దద్దయు, దే. అ. క్రి.—వై.—

దద్దళము, దే. వి: చూ, రూ-దద్దడము.
దద్దిల్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దద్దరిల్లు.
దద్రు, వై. వి. రూ-దద్దురు.=దద్రూ. చీమకుట్టుట లోనగువానిచే గలిగెడు బొబ్బ: చూ, దద్రువు.
దద్రుక, వై వి.=—పై.—
దద్దిపోయిన పోనీ దుర్గ్రహవారణమైనది, లో. ఒకపనిచేయుటచే కష్టము గలిగినపుడు, 'కష్టమువచ్చిన రానీ' ఆ పని చేయలేదే అను అతృప్తిలేమ అనుపట్ల యీసామెత వాడెదరు.
దద్రుఘ్నము, సం. వి. అ. పుం. తగిరిస*; చూ, ప్రపున్నాటము.
దద్రుణుఁడు, సం. విశ. రూ-దర్దణుఁడు, (దద్రువనుకుష్ఠ రోగముగలవాఁడు) దద్రురోగి.
దద్రురోగి, సం. విశ.—పై.—
దద్రువు, సం. వి. ఉ. పుం.=దద్దురు: గ్రంథి. (తె. ప.)—అఁటియు-రూ-అజె-అజెము-అసియ-అజె. కంతి-రూ-కడఁతి-కణఁతి, దద్దు-రూ-దద్దురు, దొరుసు. తద్వి.—చీమలోనగునవి కుట్టిన దద్దురు.—(తె. ప.) కంతి: (చూ, మండలము. 3,) (దద్రువు కుష్ఠరోగజాతిలోనిది.)
దధి, సం. వి. ఇ. న. 1; చూ, పెరుఁగు. (దధిభేదములు.—ఆర్శోఘ్నము, ప్రాగ్రాటము, అఘనము.); 2. సరళమను ధూపద్రవ్యము; చూ, రాజాహ్వము; 3; చూ, మద్ది*.
దధిచారము, సం. వి. అ. పుం. కవ్వము: చూ, మంథానము.
దధిత్థము, సం. వి. అ. పుం. 1. మినిమి; చూ, వెన్న; 2: చూ, వెలగ*.
దధిఫలము, —పై.—
దధిఖసము, సం. వి. అ. న. మీఁగడతీసిన పెరుఁగు. (మీఁగడ పెరుఁగు అర్శోఘ్నము); చూ, పెరుఁగు.
దధిమథము, సం. వి. అ. న. చిలుకుట: చూ, మథనము.
దధిసారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దధిత్థము.
దధిసముద్రము, అం. (పెరుఁగుసంద్రము): చూ, సముద్రములు.
దధిబ్రీహిన్యాయము, న్యా. పెరుఁగును వడ్లును గలసినట్లుగా నేమియుపొసఁగక యుండెననురీతి.
దధీచి, సం. వి. ఇ. పుం. దధీచియనుముని: చూ, ముని. 1.
దధీచిబ్రాహ్మణులు, అం. యజుర్వేదులు. వీరు గురువులుగను పైరుపెట్టెడి వారుగను యాచకులుగను ఉన్నారు. వీరికీపేరు దధీచియను ఋషినిఁబట్టి గలిగినది: చూ, బ్రాహ్మణులు.
దధ్యాకరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దధిసముద్రము.
దధ్యార్ణవము, —పై.—
దధ్యుదము, —పై.—
దనము, వై. వి=ధనః. ఆస్తి, సొత్తు: చూ, విత్తము. 1.
దనియము, వై. వి=ధన్యా. కొతిమిరి*. (తాపమును వాంతిని శ్వాసమును త్రిదోషములను పోఁగొట్టును. వచ్చిదనియాలు మాత్రము వధికపఱచును.): చూ, వితున్నకము. 1.
దనియాలు, వై. వి. బ.=ధనికా-ధాన్యాక. కొత్తిమిరివిత్తులు. (విత్తులు చెప్పుతోరాచినగాని మొలకలెత్తవు. "దనియాల జాతి"): చూ, వితున్నకము. 1.
దనియు, దే. స. క్రి. కూడు: చూ, సంగమించు.
దనివు, దే. వి. కూడిక, సంగమము: చూ, సంయోగము.
దనుక, దే. ద్ర. రూ-దాఁక. పర్యంతార్థకము: చూ, వఱకు.
దనుకు, దే. స. క్రి. రూ-దన్కు. 1. రాఁకు: చూ, స్పృశించు: 2. పొందు, సక్తమగు: చూ, ప్రాపించు.
దనుజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు (కశ్యపునకు దను భార్యయందుఁ గల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దన్కు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-దనుకు.
దప్పము, దే. విశ. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.
దప్పళము, దే. వి. చూ, పులుసు.
దప్పి, దే వి. 1. రూ-డప్పి- దప్పిక, నీరుపట్టు. భార ఆర, 7 ఆ. 143: చూ, పిపాస; 2. అలసట: చూ, శ్రమము. 1.
దప్పిక, —పై.—(స్వార్థమున కప్రత్యయము.)
దఫా, వా. వి, తడవ, మరల.
దబకాయించు వా. స. క్రి. అదుము. గదమాయించు దబాయించు, బుకాయించు.
దబదబ, దే. వి తలుపులోనగునవి తట్టుట, పరుగెత్తుట, వాఁగుట, మొత్తుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
దబము, వై. వి.=తపస్: చూ, తపస్సు.
దబరా, వా. వి. వెడల్పయినగిన్నె, దొగిజె: చూ, పాత్రము. 6.
దబాదిబ, దే. వి: చూ, రూ-దబదబ.
దబాయించు, వా. స. క్రి; చూ, దబకాయించు.
దబాలున, వా. ద్ర. ఒక్కమాఱుగా, దబుక్కున, డిబుక్కున, దిబ్బున; చూ, వేగము. 3.
దబుక్కున, —పై.—
దబ్బ, వై. వి. 1.=దర్భ.* చూ, తృణము. 1; 2. కావడిబద్ద; చూ, బద్ద. 3; 3. వెదురుబద్ద: చూ, బద్ద, 2: దే. వి, 4. నాగరంగము* (దీనిభేదములు:—కోలదబ్బ, తియ్యదబ్బ, దూదిదబ్బ, పుల్లదబ్బ, నారదబ్బ మొ.): చూ, శర్కరాంకము.
దబ్బళము, దే. వి. 1, రూ-దబ్బు-దబ్బళము, మూఁకుడు, సిప్పి (మూఁతతనియు): చూ, పాత్రము. 6; వా. వి. 2: చూ, రూ-దబ్బనము.
దబ్బడించు, దే. స. క్రి. 1: చూ, బోరలించు; 2. చేతులతో చలుచు: చూ, పటుచించు.
దబ్బనము, దే. వి. రూ-దబ్బళము. గోనెకుట్టెడుసూది, బృహత్సూచి: చూ, సూది.
దబ్బయుంగరము, ద్వ. వి. పవిత్రపుముడివలె బంగారుతో చేసిన యుంగరము: చూ, భూషణము. 2.
దబ్బర, దే. వి. అరివాణము: చూ, పాత్రము. 6.
దబ్బఱ, దే. వి 1. (రూ-డబ్బఱ-దబ్బు-డబ్బ-బబ్బు.) బొంకు: చూ, వితథము; వై. వి. 2.=దభ్ర. (దేశ్యమని శ. ర.) మోసము. అచ్చ. బాల, కాం. 172; చూ, వంచన; దే. వి, 3. ఆపద: చూ, విపత్తు; 4. తప్పు: చూ, నేరము; విశ. 5. కల్లరి: చూ, బొంకుకాఁడు; 6. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. 1.
దబ్బులకత్తియ, ద్వ. వి: దబ్బఱలాడునది. దబ్బఱి: చూ, స్త్రీ. (రూ-దబ్బులకత్తె.)

దబ్బఱకాఁడు, దే. విణ. 1. కల్లరి: చూ, బొంకులాఁడు; 2. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. 1.

దబ్బఱి, దే. విణ. (దబ్బఱ+ఇ) 1: చూ, దబ్బఱకాఁడు. 1; 2: చూ, దబ్బఱకాఁడు. 2; 3: చూ, దబ్బఱకత్తియ.

దబ్బవాఁడు, ద్వ. వి. మేదరవాఁడు: చూ, వేణులావకుఁడు.

దబ్బవ్రేలు, ద్వ. వి. పవిత్రపువ్రేలు: చూ, వెలు. 2.

దబ్బాటు, దే. క్రి. విణ: చూ, రూ-డబ్బాటు.

దబ్బిచిప్ప, దే. వి. కొబ్బరి, తాటి లోనగువాని తుండ్లను బ్రద్దలు చేసెడి పనిముట్టు.

దబ్బిలి, దే వి: చూ, ధూర్తు. 1—2.

దబ్బు, దే. వి. 1. వచనము. సా. 1, ఆ. 71; చూ, శబ్దము. 2; వై. వి. 2.=దంభ (దేశ్యమని శ. ర.) బొంకు: చూ, వితథము; దే. వి. 3: చూ, రూ-దబ్బడము; 4. చఱచుటలోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము, దిబ్బు: చూ, హూహూ; స. క్రి. 5. అను: చూ, వచించు.

దబ్బుడు, దే. వి. మూఁత: చూ, దబ్బడము.

దబ్బున, దే. ద్ర. క్రి. విణ. శీఘ్రముగా: చూ, వేగము. 3.

దబ్బుర, దే. వి: చూ, రూ-డబ్బుర.

దబ్బువెట్టు, దే. స. క్రి. కప్పు: చూ, మూయు

దభ్రము, సం. విణ. 1.=దబ్బర. మోసము: చూ, వంచన; 2. సన్నవిగాలుపోఁగు: చూ, పోఁగు. 1.

దమథము, సం. వి. అ. పుం. 1. క్లేశము నోర్చుటనము, (బ్రహ్మచర్యాది క్లేశమును సహించుట): దమము, దాంతి; 2. దండనము: చూ, శిక్ష. 2.

దమనము, సం. వి. అ. న. 1. అణఁచుట: దమము; పుం. 2.=దవనము. రూ-దవనము (అని కొందఱు): చూ, రుచి. (వాసనమొక్క): అం. 3: చూ, అస్త్రములు: (చూ, బాణము. 1.): వా. 4. వ్యవహారమున — యజ్ఞాదిక్రతువులకు చేయు ధర్మము. "దానదమనవిక్రయాద్యధికారములు."

దమనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకముని: చూ, ముని. 1; 2. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు. 2; విణ. 3. అణఁచువాఁడు: దమి.

దమము, సం. వి. అ. పుం. 1. దండోపాయము: చూ, దంటము. 26; 2. చూ, దమథము. 1; 3. బ్రహ్మచర్యాది క్లేశములనోర్చుట: దాంతి. (ఇంద్రియనిగ్రహము): 4: చూ, దమనము. 1; 5.=దమ్ము. అడుసు. నీరుపెట్టి దున్నిననేల అనియు): చూ, బురద; అం. 6: చూ, మానసిక పూజా కుసుమములు.

దమయంతి, వా. నలునిభార్య (తనయందముచేత నితరులను దమింపఁజేయునది: చూ, భార్య.

దమి, సం. విణ. చూ, దమనుఁడు. 3.

దమించు, సం. స. క్రి. అణఁగఁద్రొక్కు: చూ, పిసుకు. 3. (రూ-దమియించు అనియు.)

దమితుఁడు, సం. విణ. అణపఁబడినవాఁడు. (ఆచార్యాదులచేత శిక్షింపఁబడిన శిష్యుఁడు.): దాంతుఁడు.

దమునసుఁడు, సం. వి. స. పుం. అగ్నిహోత్రుఁడు: చూ, వహ్ని. 1.

దమ్మఁడు, వై. విణ.=ధార్మిక. కపటములేనివాఁడు. హరివం. 4, ఆ. 101: చూ, నిష్కపటి. 2.

దమ్మము, వై. వి. 1.=ధర్మమ్: చూ, పుణ్యము. 1; దే. వి. 2. నాలుగుకాసుల నాణెము: చూ, తారము. (1).

దమ్మిడి, దే. వి. 1. పైస, అణాలో పండ్రెండవవంతు, అయిదు కాసుల నాణెము; చూ, రువ్వ. 1; 2. రెండుకాసుల నాణెము: చూ, రువ్వ. 2.

దమ్ము, వై. వి. 1.=దమః. అడుసు; చూ, బురద, 2. నీరుకట్టి దున్నినదుక్కి: (చూ, బురద.)

దమ్ముకొను, ద్వ. అ. క్రి. అడుసగు, పంకిలమగు.

దమ్ముపలక, వా. వి. అడపట్టె-రూ-అద్దపట్టె.

దమ్యము, సం. వి. అ. పుం. వత్సతరము; చూ, వృషభము. 1.

దయ, సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1: అనుకంప - రూ - అనుకంపము (దయారసము), అనుక్రోశము, అర్తనము. అహో, బత, ఊ, ఓ, కరుణ, కాపేయము, కారుణ్యము, కృప, ఖంబు, క్షమ్, ఘృణ, జనని, జుగుప్స, ణ, తా, ప్రేమ-రూ-ప్రేమము. (తె. ప.).—అక్కటిక-రూ-అక్కటికము, అక్కసము, ఉబలాటము, ఒగచదము, కనికరము, జాలి, నిబ్బరము: (చూ, రసములు). (చూ, ప్రేమము); అం. 2. దీనికి ఉపమానములు, విష్ణుమూర్తి, బుద్ధుఁడు; అం. 3. చూ, యోగయమాంగములు: (చూ, అంగము. 9)

దయచేయు, మి. అ. క్రి. 1: కరుణించు పాండు. 5, ఆ. 154: చూ, రూ-దయసేయు; స. క్రి. 2. అందించు-అందిచ్చు, అందియిచ్చు, అందఁజేయు, అచ్చు, అచ్చుకొను, ఇచ్చు, ఇడు, ఒసఁగు, ఒసవు. నిర్వ. 3, ఆ. 81: చూ, పెట్టు. 8; వా 3. కూర్చుండు; 4. రండు, రా. 5. పొండు, పో.

దయసేయు, మి. అ. క్రి: చూ, రూ-దయచేయు. (కరుణించుటకు.—అక్కటికించు, కనికరించు, దయచేయు, దయసేయు, నిబ్బరికించు. (సం. ప.): కరుణించు.

దయాపరము, సం. విణ: చూ, కరుణాపరము.

దయాపరుఁడు, సం. విణ. దయాళువు: చూ, సురతుఁడు.

దయావతి, అం. చూ, శ్రుతులు.

దయాళువు, సం. విణ. ఉ. చూ, దయాపరుఁడు.

దయిత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ: 2. ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ.

దయితము, సం. విణ. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ.

దయితుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణనాథుఁడు: చూ, ప్రియుఁడు; విణ. 2. ఇష్టుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.

దయివాఱు, దే. అ. క్రి. రూ-దైవాఱు. 1. అతిశయించు. చూ, ముమ్మరించు; 2: చూ, పొరలిపాఱు.

దయ్యపుకంటికిఁ బేలపుగింజ పెద్దది, లో. ఉదా. "అక్కటకటా! దయ్యంబ నీకంటకిం బేలపుగింజయుం బెద్దదయ్యనే."(శృంగార నైషధము.)

దయ్యము, వై. వి. 1=దైవమ్. పిశాచము. రాఘ. 3, ఆ. 23; చూ, భూతము; 2.=దైవమ్. దేవుఁడు. రాఘ. 3, ఆ. 23; చూ, వేలుపు; 3. విధి: చూ, బ్రహ్మ. 1. (అని కొందఱు,) (ఇది విచార్యము.)

దయ్యు, దే. అ. క్రి. 1. రూ-దయ్యు. బలహీనమగు: చూ, వలియు; 2. కృశించు: చూ, శోషించు.

దర, వై. వి.=ధర: చూ, వెల. 1. (కొనఁదలఁచి ధర తెలిసి కొనుట.)

దరఖాస్తు, వా. వి. విన్నపము "వారంటు దరఖాస్తు, నీటి దరఖాస్తు, పరీక్షదరఖాస్తు" మొ

దరణము, వై. వి.=ధరణము. ఎనిమిది డబ్బుల నాణెము. (దేశ్యమని శ.ర.)

దరదము, సం. వి. అ. న. రూ-దారదము. ఇంగిలీకము: చూ, హింగుళము.

దరము, సం. వి. అ పుం, న. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2. శంఖము చూ, సంకు; 3. గొయ్యి, గుంట: చూ, రంధ్రము. 1; అవ్య. 4. ఇంచుక "దరహాసము"; చూ, స్వల్పము.

దరహాసము, సం. వి అ. పుం. చిఱునవ్వు: చూ, హాస్యము. 1.

దరి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. గుహ. కృత్రిమమైన (మనుజులు త్రవ్విన) గృహాకారమైన పర్వతబిలము: చూ, రంధ్రము. 1. (చూ, పర్వతము); వై వి. (1)=తీరమ్. గట్టు. పాండు 4, ఆ. 40. చూ, రోధస్సు; (2)=తీరమ్. దగ్గఱ సా. 3,ఆ. 232: చూ, సమీపము. 1; (3) మేర: చూ, సీమ. 1.

దరికొను, దే. అ క్రి. 1. ఎరియు, కాలు (అని కొందఱు): చూ, మండు. 1; ప్రే. 2. దరికొలుపు.

దరిజీ, వా. వి కుట్టుపనివాఁడు: చూ, సౌచికుఁడు.

దరితుఁడు, సం వి౭. భయపడినవాఁడు: చూ, వెఱపరి.

దరిద్రము, సం. వి అ. న. లేమి: చూ, బీదతనము.

దరిద్రుఁడు, సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

దరిలేసి, దే. వి. దైన్యముగలవాఁడు. దీనుఁడు. జై. 5, ఆ. 186: చూ, ప్రాయిడి.

దరిమిలా, వా. క్రి విణ. తరువాత. "దరిమిలా యీనామము", "దరిమిలా సంగతులు."

దరియాప్తు, వా. వి రూ-దర్యాప్తు. విచారణ.

దరిసించు, వై. స. క్రి. 1.= దర్శ. చూచు: చూ. వీక్షించు; 2. కానుకగానిచ్చు: చూ, పెట్టు 6; వా. 3. (కోపాతిశయముచేత) ఉచితముగానిచ్చు. "నీకేమి? నేను వానికిదరిసించుకొనెదను."

దరిసెనము, వై. వి.=దర్శనమ్. రూ-దర్సెనము. చేదరిసెనము, చేకానుక: చూ, లంచము.

దరుజు, దే. వి. 1. గోడలకు పూయు సున్నపుగచ్చు: చూ, లేపనము. 2; 2. సున్నము రాళ్ళతో కలుపుట.

దరుమము, వై. వి.=ధర్మమ్. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1.

దరువు, వై. వి. 1. గీతివిశేషము; 2.=ధ్రువ. (నూటాఎనిమిది సప్త తాళములలో నొకటి: చూ, సూతకములు; వా. వి. 3. శరీరమందలి కండరాము బలము. "వీనికి మునుపటివలె లేదు. ఒకటెంతయు దరువుతీసినది"; 4. కొట్టుట. "పాఠము రానందున పంతులు పిల్లవాని నొక్క దరువుతీసి నాఁడు"

దరువుచేయు, వై. అ. క్రి: చూ, తాళగించు.

దరేఖానా, వా. అవ్య. 1. దిక్కులేక; 2. అంతులేని; 3. లెక్కలేని.

దరోబస్తు, వా. వి. సర్వము.

దర్జీ, వా. వి: చూ, రూ-దరిజీ.

దర్దుర, సం. వి. ఆ స్త్రీ దుర్గ: చూ, పార్వతి 1.

దర్దురము, సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, మండూకము. 1; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

దర్దురా యత్ర వక్తార స్తత్ర మౌనంహి శోభనమ్, న్యా. కప్పలు మాటకారు లయినచో మాటాడకుండుటయే శోభ. అట్లే నీచులు ప్రభువులయినచోట మౌనావలంబనమే మంచిది.

దర్పకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దుర్గతిని బొందువాఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

దర్పణము, సం. వి. అ. పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.

దర్పము, సం. వి. అ. పుం. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; అం: చూ, అష్టరసములు.

దర్పించు, సం అ. క్రి. గర్వించు: చూ. హంకరించు.

దర్బారు, వా. వి. 1. కచ్చేరి, కొలువుకూటము: చూ, సభ 2; 2. దర్బారు అను రాగము: చూ, స్వరము. 2.

దర్భ, సం. వి అ. పుం. 1.=దబ్బ. కుశము, పవిత్రము, కుశము: చూ, తృణము. 1; అం. 2: చూ, అర్ఘ్యములు.

దర్భముద్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ దర్భయుంగరము. పాండు. 3,ఆ. 60: చూ, భూషణము. 2.

దర్భలు, అం. కుశము, కాశము, యవము, దూర్వము, విశ్వామిత్రము, ఉసీరము, కుందురము, గోధూమము, వ్రీహి, ముంజము (10.)

దర్యాప్తు, వా. వి: చూ, రూ-దరియాప్తు.

దర్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిక్కిలి చిన్నగరిఁటె, మిళ్ళి, ఖజపము: చూ, పాత్రము. 6; తద్వి.— గరిఁటెయు, చిల్లుల గరిఁటెకు. కట్టెగరిఁటెకు—: చూ, పాత్రము. 6; 2. పాము పడగ: చూ, సర్పము.

దర్వీకరము, సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము.

దర్వీపాకరసన్యాయము, న్యా. గరిఁటె సమస్తవస్తువులలోను మెలఁగుచున్నను ఆవస్తువుల రుచి దానికిఁ దెలియదనురీతి.

దర్శకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూచువాఁడు, ద్వారపాలకుఁడు; చూ, ప్రేక్షకుఁడు; విణ. 2. చూపెడువాఁడు: దర్శయిత; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

దర్శనము, సం. వి. అ. న. 1. చూపు: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము; 3. అద్దము: చూ, ముకురము; 4. తెలివి: చూ, బుద్ధి; 5. కల: చూ, స్వప్నము; 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 7. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 8.=దరిసెనము, కానుక: చూ, లంచము; అం. 9: చూ, దశావస్థలు; 10: చూ, ద్వాదశావస్థలు.

దర్శపూర్ణమాసేష్టి, అం: చూ, హవిర్యజ్ఞములు.

దర్శని, సం వి ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దర్శని.

దర్శనీయము, సం. విణ చూడఁదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 2.

దర్శము, సం. వి అ. పుం. 1. అమావాస్య: చూ, సూర్యేందు సంగమము (చూ, తిథులు); 2. అమావాస్యనాఁడు చేయఁ

దగినయిష్టి. చూ, యష్టము; 3. చూపు: చూ, వీక్షణము; అం. 4. స— మ—హీనతానములు 7 లో నొకటి: చూ, స—మ—హీనతానములు: (చూ, సర్వతానములు.)

దర్శయిత, సం. విణ. చూపువాఁడు; దిక్కరుఁడు.

దర్శవిపత్తు, సం. వి. ద్వి. ప్ర. చందమామ: చూ, హిమాంశువు.

దర్శించు, సం. స. క్రి.= పరిసించు. చూచు: చూ, వీక్షించు.

దర్శితము, సం. విణ చూపఁబడినది: చూ, వీక్షితము.

దర్శి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉపరత్న: చూ, మార్గము. 1, వా. 2. చూపెడు ఒకానొక యంత్రము. "దూరదర్శిని".

దర్సెనము, వై. వి =: చూ, రూ-దరిసెనము.

దలసము, సం. వి. అ. పుం. ముఖత్రాణము: చూ, వారవారణము: (చూ, తనుత్రాణము.)

దలారి, దలాలి. వా. వి. తిరగరి.

దలినము, వై. వి. 1.= దలిమ: చూ, రూ-దడిబము; దే. విణ. 2. సన్నము: చూ, సూక్ష్మము. 4.

దల్లు, వై. వి.= జల: చూ, రూ జల్లు.

దవ, దే. వి. 1. చెఱుకుకొన: చూ, తలవాడి; 2. ధూళి. ఆ.ఖా. ద్వి. 220: చూ, రేణువు 1.

దవత్తి, దే. వి. అగడిత: చూ, పరిఖ.

దవగము, వా. వి. ఎండాకు: చూ, సొరుగాకు.

దవడ, వై వి. =; చూ, రూ-దవుడ.

దవనము, వై. వి.= దమనక. వాసనగల మూలిక * చూ, దవి.

దవము, సం. వి. అ. పుం. రూ: తాపము. 1. కార్చిచ్చు: చూ, వహ్ని 1; 2. అడవి: చూ, విపినము.

దవసము, వై వి = దాస్యమ్ కొలుచు. సిసువసికము. (దేశ్య మని శ. ర.): చూ, సేవ. 1.

దవాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. ఎరగలి: చూ, వహ్ని. 1.

దవాలబ్రాహ్మణులు, అం. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దవిష్ఠము, సం. విణ. మిక్కిలిదవ్వైనది: చూ, సుదూరము: (చూ, విప్రకృష్టము).

దవీయము, సం. విణ.= దవ్వు — వై.—

దవు, వై. విణ.= దవీయ: చూ, రూ-దవ్వు.

దవుడ, వై. వి = దాడా. తాలువు. (రూ-దవడ-దాఁటవ-దౌవ.) బుగ్గలోపలిభాగము. (దేశ్యమని. శ. ర.): చూ, నెఱవి.

దవుడసకాలుపట్టుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, పఱితిలపడ. అం, భా. 104.

దవుడు, వై. వి.= రూ-దౌడు. ధౌరితకమ్. అశ్వగతి: చూ, హయము; 2.= ధావనమ్: చూ, పరుగు. 2; 3. దండ యాత్ర; చూ, యుద్ధము.

దవురు, దే వి. రూ-దౌరు. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

దవురుగల్లి. వా. వి. మెడగగ: చూ, భూషణము. 2.

దవ్వ, దే వి. మూనుడిమి మెత్తనిభాగము.

దవ్వు, వై. విణ.=దవీయము. (రూ-దవు-దౌ-దౌవు.) భార. అర. 2, ఆ 169. చూ, రూ-దవు.

దశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.= దెస. కాలకృతావస్థితి "శుక్ర మహాదశ మహారాజయోగమును ఇచ్చును.": 2. దీపపువత్తి: చూ, వత్తి. 2; బ. 3. బద్దె: చూ, వత్తె.

దశకంఠుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పదికంఠములవాఁడు: చూ, రావణుఁడు.

దశకము, సం. న. ఈరేను: చూ, పది.

దశకోటి, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశదానములు, అం: చూ, దానములు.

దశనము, సం. వి. అ. న. 1. కవచము: చూ, వారవారణము. పు.. 2 దంతము. (దీనిచేత వనితలయధరమును గొఱుకుదురు: చూ, పల్లు. 2; 3 శిఖరము: చూ, సుద. 3.

దశనవాససు, సం. వి న్. న. పలువలువ: చూ, పెదవి

దశబలములు, అం. బుద్ధి, శాంతి, వీర్యము, ధ్యానము, జ్ఞానము, కృప, శీలము, బలము, దానము, ఉపేక్ష.

దశబలుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు. 1.

దశభూమీశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, దశార్హుఁడు.

దశమాతా హరీతకీ, న్యా. కరకకాయ పదిమందితల్లులపెట్టు

దశమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదియవతిథి. "విజయదశమి": చూ, తిథి: (చూ, తిథులు); విణ. న్. 2. మిక్కిలి వృద్ధుఁడు: చూ, వృద్ధుఁడు: 1; విణ. 3. పదియవది.

దశమిస్థుఁడు, సం. విణ. 1. నష్టవీర్యుఁడు; 2. ముసలి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

దశము, అం; చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశరంధ్రములు, అం. (2 ముక్కు, 2 కన్ను, 2 చెవి, 2 మూత్ర-మలద్వార, నోరు, బ్రహ్మరంధ్రము లు; స్త్రీలకు స్తనరంధ్రములు 2, గర్భమార్గమునందొకటి అధికముగ గలవు.)

దశరథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. సూర్యవంశపురాజు (పలుదిక్కులను రథములుగలవాఁడు : చూ, రాజు. 1.

దశరూపకముల లక్షణములు, అం. ౧ నాటకము, ౨. ప్రకరణము, 3. భాణము, ౪. ప్రహసనము, ౫ డిమము, ౬. వ్యాయోగము, ౭. సమవాకారము, ౮. అంకము, ౯. వీధి, ౧౦ ఈహామృగము, (వీనిలక్షణము లాయా పదములకింద వివరింపఁబడియె): చూ, రూపకములు.

దశరూపభృత్తు, సం. వి. ద్. పుం. వెన్నుఁడు; చూ, విష్ణువు. 1.

దశలక్ష, అం. చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశలు, అం. 1. బాల్య, యౌవన, కౌమారములు, మఱియు వార్ధక్యము: చూ, అవస్థలు; 2. రవి, చంద్ర, అంగారక, బుధ, బృహస్పతి, శుక్ర, శని, రాహు కేతు దశలు (9).

దశవిధకావ్యగుణములు, అం. శ్లేషాది: చూ, కావ్యగుణములు.

దశవిధగమకములు, అం. ఆరోహణము, అవరోహణము, ఢాలు, స్ఫురితము, కంపితము, ఆహతము, ప్రత్యాహతము, త్రిపుచ్ఛము, ఆందోళము, మూర్ఛన. (10): (చూ,) ౧౫. గమకములు.)

దశవిధధాతువులు, అం: చూ, ధాతువులు.

దశవిధనాడులు, అం: చూ, నాడులు.

దశవిధనాదములు, అం; చూ, నాదములు,

దశవిధనియమములు. అం; చూ, నియమములు.

దశవిధప్రళయములు, అం: చూ, ప్రళయములు.

దశవిధప్రాణపురి, అం: చూ, పురులు,

దశవిధబ్రాహ్మణులు, అం. "దేవో ముని ర్ద్విజో రాజా వైశ్యశ్శూద్ర బిడాలకః । పశుర్మ్లేచ్ఛశ్చ చండాలో దశవిప్రాః ప్రకీర్తితాః॥ ద్రావిడ గౌడాది భేదములచే నేర్పడుచుండు బ్రాహ్మణశాఖల వారియందుగల గుణధర్మాదుల ననుసరించి దేవ, ముని, ద్విజ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర, బిడాలక, పశు, మ్లేచ్ఛ, చండాలు రను భేదములుగలవా రగుచుండిరని స్మృతికర్తలు నిర్ణయించిరి: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దశవిధమన్మథావస్థలు, అం: చూ, దశావస్థలు.

దశవిధశాస్త్రలక్షణములు, అం; చూ, శాస్త్రలక్షణములు.

దశవిధసద్గుణములు. అం: చూ, సద్గుణములు.

దశశీర్షము, అం: చూ, శస్త్రములు.

దశసహస్రము, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశాకర్షి, సం. వి. న్. పుం. దివ్వె: చూ, స్నేహాశము.

దశాక్షము, అం: చూ, శస్త్రములు.

దశానామేకాదశన్యాయము, న్యా. ఏదియో కొంతమట్టుకు ఖర్చు చేయవలసి వచ్చినపుడు ఇంకొక కొంచెము సహింపవలెను. పదిలో పదునొకండు అనరీతి.

దశార్హుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

దశాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కంచెకోట: చూ, వెలుగు. 1.

దశావతారములు. అం: చూ, అవతారములు.

దశావతారుఁడు, సం, వి. అ. పుం, వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు 1.

దశావస్థలు, అం. దర్శనము (చూచుట), మనస్సంగమము (తలఁచుట), సంకల్పము (కోరిక), జాగరము, కార్శ్యము (అరుచి), అరతి (చిక్కుట), అలజ్జ (సిగ్గువిడుచుట), ఉన్మాదము (అఱచుట), మూర్ఛ, మరణోద్యమము (చచ్చుట) (10): చూ, అవస్థలు: (చూ, కామము. 8.)

దశాహము, సం. వి. అ. పుం. మృతిపొందినవానికిఁ బదియవ నాఁడుఁజేయు శ్రాద్ధము: చూ, శ్రాద్ధము.

దశేంద్రియములు, అం. నేత్రాది.—: చూ, ఇంద్రియములు.

దశోపనిషత్తులు, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

దష్టము, సం. విణ. కఱవఁబడినది.

దసరా, వై. వి. = దశరాత్ర. దేవీనవరాత్రులు.

దసిలీ, దే. వి. 1. ఒకరకముపట్టు. కళా. 2, ఆ. 15: చూ, మొగ్గపట్టు: (చూ, పట్టు 17); 2. వదలు, పరిత్యాగము: చూ, విమోచనము.

దసువంది. దే. వి. గ్రుద్దులాటకు జెట్టీలను గూర్చువాఁడు.

దసెన, దే. వి. ఒకానొకఆయుధము; చూ, బాణము. 1.

దస్కతు, వా. వి: చూ, సంతకము.

దస్తరము, వా. వి: చూ, రూ-దస్త్రము.

దస్తా. వా. వి. 1. ఇరువదినాలుగు కాగితములు (తావులు); చూ, పటపత్రము; 2. ఇరువదినాలుగు బాణములకట్ట; చూ, బాణము. 1.

దస్తావేజు, వా. వి. వ్రాఁతపూర్వకమైన సాధనము; చూ, పత్రము.

దస్తు, వా. వి. 1. భోగుచేసినసొమ్ము. చూ, విత్తము. 1; 2. వసూలయిన సొమ్ము: చూ, విత్తము. 1; 3. ధనము: చూ, విత్తము. 1,

దస్తూరీ, వా. వి. 1. చేవ్రాఁత: చూ, వ్రాలు; 2. ఇతరులవ్రాఁత; చూ, వ్రాలు, 3. చేవ్రాలు: చూ, సంతకము.

దస్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

దస్రులు, అం. అశ్వినీదేవతలు (రోగములను క్షయింపఁజేయువారు): చూ, అశ్వులు.

దస్త్రము, వా. వి: చూ, రూ-దస్తరము.

దహనము, సం. వి. అ. న. 1. కాల్చుట: ఓషము: చూ, ప్రోషము; పుం. 2. చిత్రమూలము*; చూ, వహ్నిసంజ్ఞము; 3. జీడి*: చూ, భల్లాతకి

దహనసంస్కారము, వా. వి: చూ, అగ్నిసంస్కారము.

దహనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

దహించు, సం. స. క్రి. కాల్చు: చూ, వెలుఁగు. 5.

దళకొను, దే. అ. క్రి. రూ-దళముకొను, దళగించు, అధికమగు. చూ, హెచ్చు. 3.

దళగించు, —. పై.—

దళనము, సం వి. అ. న. 1. ఖండించుట: చూ, హతి: 2. చీల్చుట, భేదించుట: చూ, విదారణము. 1.

దళము, సం. వి. అ. న. 1. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1;2 = దడము-దణా. దండు; చూ, సేన. (తెనుఁగు అని కొందఱు; 3: చూ, హరిదళము; 4. భాగ్యము, అదృష్టము; చూ, సంపత్తి; దే. వి (1) ఆధిక్యము; చూ, హెచ్చు. 2; విణ. (2) అధికము. స్వా. 5, ఆ. 51: చూ. హెచ్చు. 1; (3) తఱచు, ఒత్తడము, చూ, మొత్తము; (4) దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.

దళముకొను, దే. అ. క్రి. 1; చూ, రూ-దళకొను; క్రే. 2. దళముకొలుపు.

దళవరి, దే. వి. (దళము + సరి) 1. ఒకరకము వస్త్రము: చూ, ధాన్యము; వై. వి. 2. = దళవాహి. సేనాధిపతి. చూ, సైనికుఁడు.

దళవాయి, వై. వి. 1 = దళవాహి. (రూ-దళ్వాయి దళవరి): చూ, సైనికుఁడు; 2. రూ-దళ్వాయి. సుంకరిసహాయుఁడైన యుద్యోగస్థుఁడు.

దళవాహి, సం. వి. ఇ. పుం. = దళవాయి - దళవరి: చూ, సైనికుఁడు.

దళసంచు, దే. వి. (దళము + సంచు) దళముజాతి.

దళసరి, ద్వ. వి. (దళము + సరి) 1. ఘనత: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 2. తఱచు: చూ, దళము (3); 4. మందము, జాగు: చూ, విలంబనము. 1; వా. 5. మందము, (పొడవు వెడల్పు ఎత్తు అన మూఁడింటిలో నొకటి). "ఆ కమ్మి అడుగున్నర దళసరికలదు." 6. చిక్కన. "ఆ కాగితము దళసరి."

దళసూచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము.

దళస్నుహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ; చూ, సుఖవిరేచని.

దళించు, సం. స. క్రి. 1. ఖండించు: చూ, సెలగు; 2. విచ్ఛేదించు: చూ, భేదించు.

దళితము, సం. విణ. 1. భేదింపఁబడినది. (ఖండింపఁబడినది (అనియు); చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 2. వికసించినది; చూ, హసితము. 1.

దళుకు, దే. వి. భయము: చూ, వెఱపు.

దళ్వాయి, వై. వి. = దళవాహి. చూ, రూ-దళవాయి.

దా

దా, దే. విణ. 1. రూ-డా: చూ, సవ్యము. 1; వా. అవ్య. 2. రా, రమ్మ (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

దాంతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దమము. 3.

దాంతుఁడు, సం. విణ. రూ-దమితుఁడు. 1. గురు శిక్షితుఁడు: చూ, శిష్యుఁడు; 2. అడపఁబడినవాఁడు; 3, తపఃక్లేశము నోర్చువాఁడు.

దాంపత్యము, సం. వి. అ. న. ఆల్మగలభావము.

దాంభికుఁడు, సం. విణ = దాంబికుఁడు: చూ, ప్రాతిహారకుఁడు.

దాఁక, దే. ద్ర; చూ, రూ-దనుక.

దాఁకొను, దే. అ. క్రి. (దాఁపు + కొను); చూ, మఱుఁగుపడు.

దాఁగనమ్రుచ్చులు, దే. వి. బ: చూ, రూ-డాఁగనమ్రుచ్చులు.

దాఁగర, దే. వి. ప్రసేవకము: చూ, స్యోనము. చూ, సజ్జ

దాఁగినవాఁడు, దే. విణ: చూ, డ. 1.

దాఁగిలిమూఁతలు, దే. వి బ: చూ, రూ-డాఁగనమ్రుచ్చులు.

దాఁగిలిమ్రుచ్చులు, —పై.—

దాఁగు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డాఁగు.

దాఁగుకొను, —పై.—

దాఁగురించు, దే. స. క్రి. 1. దాఁచు: చూ, మఱుఁగు; 2: చూ, వంచించు.

దాఁగురింత, దే. వి. దాఁగురించుట.

దాఁగురింతలు, దే. వి బ: చూ, రూ-డాఁగనమ్రుచ్చులు.

దాఁగురుమూఁతలు, —పై.—

దాఁచియుంచు, వా. అ క్రి: ఇల్లడయిడు.

దాఁచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-దాఁగురించు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 20

దాఁచుట, వా. వి: దాఁపతికము, దాఁపుడు, దాఁపురము, బందు (సం. ప.) — ఉపగూహనము, గుప్తి, గూహనము, గోపనము: (చూ, బందు.)

దాఁటడుగుపరువడి, అం: చూ, విసరులు.

దాఁటడుగుమొన, అం. 1. —పై.—; 2: చూ, మొనలు.

దాఁటరి, దే. వి. కప్ప: చూ, మండూకము. 1.

దాఁటించువాఁడు, వా. విణ; చూ, ఉత్తారకుఁడు.

దాఁటు, వై. వి 1. వర్గము: చూ, సమూహము; ద్వ. వి. 2. ప్లుతగతిభేదము: చూ, హయము; దే. వి. 3. లంఘనము; చూ, లంఘ; వై. వి. 4. = ధాటీ. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 5. = ధాటీ దండు: చూ, సేన. 1; వా. 6. ఉల్లంఘించుకొనిపోవుట; అ. క్రి. స. క్రి; హద్దునతిక్రమించు, అడుగుదాఁటు. అ. క్రి. 7: చూ, లంఘించు; స. క్రి. 8; చూ, తరించు: 9: అంగవించు, అడుగుపోఁటు, అతకరించు, అవఘశించు, ఒత్తరించు, కడచు, గుంపించు, జవదాఁటు, తప్పు, తచియు, తలకడచు, తుటారించు, మీఱు, మేర మీరు, వాలు. (సం. ప.)—అంతరించు, అతిక్రమించు, ఉల్లంఘించు, క్రమించు; (చూ, వాలు 12.)

దాఁటుకట్టు, ద్వ. అ. క్రి. గుంపుగూడు: చూ, సంతనకట్టు. 1.

దాఁటుకొను, దే. అ. క్రి; చూ, లంఘించు.

దాఁటుట, వా. వి: చూ, లంఘ.

దాఁటుడువల, దే. వి. ఒకానొకవల: చూ, వల. 1.

దాఁటుపరువడి, అం; చూ, పసవళ్లు.

దాఁటులు, వా. వి. బ. పేరెములు; చూ, లంఘ.

దాఁపన, దే. వి. దాఁచుట.

దాఁపరము, దే. వి రూ-దావరము. దొంగిలించుట: చూ, హరణము.

దాఁపరించు, దే. స. క్రి. 1. దొంగిలించు: చూ, సడవు; వా. 2. తగులుకొను, వెంబడించు. (వీఁడునాకుదాఁపరించినాఁడు.)

దాఁపరీఁడు, దే. వి. (దాఁపరము + ఈఁడు) దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

దాఁపతికము, దే. వి (దాఁపన + ఱికము): చూ, దాఁచుట.

దాఁపు, దే. ప్రే: చూ, రూ-దాఁచు.

దాఁపుడు, దే. వి: చూ, దాఁచుట.

దాఁపురము, 1.—పై.—కాశీ. 6, ఆ. 255; 2. దాఁచినసొమ్ము. సా. 2, ఆ. 185; చూ, విత్తము. 1.

దాక, వై. వి. 1. = ద్రాక్షా: చూ, స్వాదుఫల; దే. వి. 2. బోగిణి: చూ, పాత్రము. 6; 3. వెడల్పునోరుగల అటిక: చూ, పాత్రము. 6.

దాకలి, దే. వి. (దాయి + కలు): చూ, రూ-డాకలి.

దాకల్లు, దే. వి. (దాపు + కల్లు) 1.—పై.—; 2. బండికంటి కడకమ్మి: కమ్మి. (సం. ప.) నేమి.

దాకొను, దే. అ. క్రి. (దాఁపు + కొను): చూ, సమీపించు.

దాక్షాయణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1; 2. రోహిణీనక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—४; 3. అశ్విన్యాది నక్షత్రములు: చూ, రిక్క. 1; 4. నేల: చూ, భూమి. 1.

దాక్షాయ్యము, సం. వి అ. పుం. గ్రద్ద; బోరువ: చూ, హరివాహనుఁడు. (సంపాతి తమ్ముఁడు — అరుణాత్మజుఁడు, జటాయువు, జరాయువు; (చూ, హరివాహనుఁడు.)

దాక్షిణాత్య, అం. 1: చూ, పంచమణిభాషలు: (చూ, భాష. 1); 2: చూ, భిన్నషడ్జకణిభాషలు: (చూ, భాష. 1.)

దాక్షిణేయుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దాక్షిణ్యము, సం. వి. అ. న; చూ, మొగమాటము.

దాక్షిణ్యుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దాగలి, దే. వి; చూ, రూ-డాకలి.

దాచివి, వా. వి: చూ, రూ-వాల్చివి.

దాణపందాబ్రాహ్మణులు, అం. సామవేదులు. చంతప్రచండులను నామాంతరమునయితముకలదు. వీరు గోబిల, ద్రాహ్యాయణ సూత్రములకుఁ జెందినవారు. కొందఱిపుడు కృష్ణయజుర్వేదము నవలంబించుచున్నారు: చూ, ఉత్కళులు (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

దాపరించు, దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

దాపల, దే. వి. రూ-డాపల: చూ, సవ్యము. 1.

దాపలించు, దే. అ. క్రి. రూ-డాపలించు. 1. చుట్టివచ్చు. భార శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, వలగొను; 2. చుట్టుకొను: చూ, వేష్టించు.

దాపించు, దే. అ. క్రి: చూ, సమీపించు.

దాపికుఁడు, సం. విశే. రూ-దాయికుఁడు. చూ, సొప్పితుఁడు.

దాపు, దే. వి. 1. భయము: చూ, వెఱపు: 2. ఎగ్గు: చూ, సమీపము. 1; స. క్రి. 3. చెక్కు: చూ, దాఁచు. 1.

దాపురమగు, దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

దాపురము, దే. వి: చూ, రూ-డాపురము.

దార్ఢ్యము, సం. విశే. దృఢముగఁగొనఁబడినది.

దాబి, వా. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

దామని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ = దామెన: చూ, సూత్రము. 1.

దామము, సం. వి న్. పుం. న. 1. తలుగు: చూ, సూత్రము. 1; 2. హారము: చూ, భూషణము: 2

దామర, దే. వి. 1. ఉరిత్రాడు. వసు. 4, ఆ. 132: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ, రూ-దామెర.

దామెన, వై. వి = దామనీ. పెక్కు తలుగులుగల నిడివిత్రాడు; చూ, సూత్రము. 1.

దామెర, దే. వి. రూ-పలుదామెర. మండలాకార కుష్ఠవ్యాధి: చూ, మండలము. 3.

దామోదరాయనమః. అం. శమదమాదిషట్కసంపత్తివలన సంస్కరింపఁబడిన శుద్ధమనస్సుచేఁ బొందఁదగిన వస్తువు కొఱకు నమస్కారము: చూ, ఓమ్.

దామోదరుఁడు, సం. వి అ. పుం. వెన్నుఁడు. (తులసిమాలిక యుదరమందు గలవాఁడు : చూ, విష్ణువు. 1.

దాయ, వై. వి. = దాయాదః 1. సగోత్రుఁడు: చూ, సగంధుఁడు. 2 పగతుఁడు: చూ, శత్రువు.

దాయఁగట్టు, దే. స. క్రి: చూ, ఉట్టుకట్టు.

దాయము, సం. వి. అ. పుం. 1. పంచుకొనఁదగిన తండ్రిసొత్తు: చూ, విత్తము. 1; 2. ఈవి: చూ, వితరణము; 3. అరణము; చూ, హరణము; 4. కట్నము; చూ, లంచము; 5. ఉల్లికుట్టుమాట: చూ, శబ్దము. 2; దే. వి. (1) ఆపద: చూ, విపత్తు; (2) పాచికలు గవ్వలు మొదలైనవానియందలి పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; (3) గవ్వలాట: చూ, వ్యవహారము. 4.

దాయాదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = దాయ. 1. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

దాయి, సం. విశే. (న్. ఈ. న్.) 1. ఇచ్చువాఁడు: చూ, వదాన్యుఁడు; దే. వి. (1): చూ, జాకలి; వై. వి. (2). = ధాత్రీ: చూ, రూ-దాది; వా. క్రి. (3) దాఁచు.

దాయు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డాయు.

దార, సం. వి. ఆ. పుం. బ. 1. అగ్నిసాక్షిగా వివాహమాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య: వై. వి. = ధారా. (1) త్యాగము: చూ, వితరణము; (2) కత్తియొంచు: చూ వాదర; (3): చూ, నీటిచాలు. పా. 4, ఆ. 16, దే. వి. (4) క్రమము: చూ, విధము. 1.

దారకర్మ. సం. వి న్. న: చూ, వివాహము.

దారకుఁడు. సం వి అ. పుం. 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు: 2. కృష్ణుని సారథి: చూ, సారథి; విశే 3. చీల్చువాఁడు: చూ, విదారకుఁడు

దారణ, వై. వి. = ధారణ. క్రయము: చూ, వెల, 1.

దారణము, సం వి. అ. న. చీల్చుట: చూ, రూ-విదారణము.

దారదము, సం. వి అ. పుం. 1. స్థావర, విషభేదము: చూ, హాలాహలము; 2. పాదరసము: చూ, సూతము: 3. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 4. కడలి: చూ, సముద్రము; 5. రూ-దరదము: చూ, హింగుళము.

దారబంధము, వై. వి. = ద్వారబంధః. రూ-దోరము-ద్వారము: చూ, వాకిలి.

దారము, దే. వి. 1. చౌర్యము; చూ, ప్రుచ్చిలి: 2. నూలిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

దారముగట్టుట, జా. నాదనావనిన వానింగూర్చి నీవే దారముఁగట్టితివా యనుట (నీవే పుస్తెకట్టితివాయనుట. పుస్తె = దారముతోఁ గూడినది, మంగళసూత్రము), స్వాధీనముచేసికొనుట, మంగళసూత్రము గట్టుట. "ఎవారును మనము దారము గట్టితిమని మీఁదిచూపు చూడరాదు." (ధర్మజ రాజసూయము)

దారి, వై. వి 1. = ద్వార్, చనుప: చూ, మార్గము. 1; 2. = ధారా. రూ-దోరి. కత్తియంచు; చూ, వాదర; 3. = ధారిః. ధరించువాఁడు; 4. రూ తారి. చూ, సూత్రధారుఁడు; వా. 5. గతి, దిక్కు. "నాకేమిదారి."

దారించు, సం. స. క్రి. చీల్చు: చూ, విదారించు.

దారితము, సం. విశే. విదారితము, చీల్పఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

దారితెన్ను. వా. వి. మంచిచేష్ట.

దారిదొంగ, వా. వి. ఎదత్రోవకాఁడరి: చూ, హారకుఁడు.

దారిద్ర్యము, సం వి. అ. న: చూ, పేదతనము.

దారిపన్ను, వా. వి: చూ, పన్ను. 1.

దారిలేమి, వా. వి. అధ్వానము, అమార్గము, నిర్జనత్వము.

దారుకీటము, సం. వి. అ. పుం. ఘుణము: చూ, పురుగు.

దారుణము, సం. వి. అ. పుం. 1. భయానకరసము: చూ, రసములు; విశే. 2. భయంకరము: చూ, రసములు; వా. 3. చెప్పనలవికానిది; 4. ఊహింపతరముకానిది; వ్రాయనలవికానిది.

దారువ, దే. ద్ర. క్రి. విశే. తటాలున. కళా. 5. ఆ. 87: చూ, స్యదము. 1.

దారుపురుషన్యాయము, న్యా. కఱ్ఱమొద్దునుజూచి మనుష్యుఁడని భ్రమపడినరీతి.

దారువు. సం. వి ఉ. న. 1. కొయ్య: చూ, వంటచెఱకు; 2. దేవదారువు*; చూ, సూక్ష్మదారువు; 3. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1.

దారుహరిద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మ్రానిపసుపు

దారుహస్తకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తండువు. 1.
దారేషణము, అం. చూ, ఇషణము: (చూ, త్రయము.)
దారోగా, వా. వి. పై యధికారి.
దార్ఢ్యము, సం. వి అ. న. దిటవు: చూ, శక్తి. 1.
దార్వాఘాతము, సం. వి. అ. పుం. పడ్లంగిపిట్ట: చూ, శతపత్రకము. 4.
దార్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మ్రానిపసుపు*; 2: చూ, బెండ*; 3. అడవికంద*: చూ, సూరణము.
దార్వీక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, బెండ*; 2. మ్రానిపసుపున వండిన అంజన విశేషము: చూ, రసాంజనము.
దాలి, దే. వి. పాలుకాచుటలోనగువానికి పేర్చిన పిడకలప్రోగు (గుంట). "పాలదాలి."
దాలిగుంట, దే. వి: పాలుమొదలగువవికాచు గుంట, తంపి: చూ, రంధ్రము. 1. "కుక్క దాలిగుంట సామ్యము".
దాల్చిని, వా. వి. రూ-దాచిని. సుగంధద్రవ్యములలో నొకటి: చూ, రావార్షము. 1.
దావంతము, దే. వి. దుఃఖము: చూ, శోకము. 2.
దావము, సం. వి. అ. పుం. 1. అడవి: చూ, విపినము; 2. కాఱుచిచ్చు: చూ, వహ్ని. 1.
దావరడంగి, దే వి: చూ, రూ-డావరడంగి.
దావరము, దే. వి; చూ, రూ-దాఁపరము.
దావరి, దే. విశే. రూ-దావరీఁడు. వీరుఁడు: చూ, శూరుఁడు.
దావరీఁడు, దే. విశే. (దావరి + ఈఁడు) — పై. —
దావా, దే వి 1. చౌర్యము: చూ, హరణము; వా. వి 2. వ్యాజ్యము.
దావాగ్ని, స. వి. ఇ. పు: చూ, అగ్నివృక్షము. 1.
దావికము, సం. విశే. రూ-దేవిక. దేవికయను నది: చూ, నది.
దాశపురము, సం. వి. అ. న కయివడిముస్తె*: చూ, తృణము. 1.
దాశార్హుఁడు, సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు; చూ, విష్ణువు. 1.
దాశేరకము, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేశము; చూ, దేశములు.
దాసనము, దే. వి. జప*; చూ, హయజీవన మారకము.
దాసపూరము, సం. వి. అ. న; చూ, రూ-దాశపురము*.
దాసరయ్య, వై. వి. తాఁబేలు; చూ, వృత్తము. 4.
దాసరి, వై. వి. = దాస, దాసేర. రూ-దాహరి. విష్ణుసేవకుఁడైన శూద్రుఁడు; చూ, సాతాని.
దాసరికొయ్య, ద్వ. వి. ఒకానొకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
దాసరిగాఁడు, ద్వ. వి: చూ, దాసరయ్య.
దాసరిపాము, ద్వ. వి. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. 1.
దాసి, సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. పనిచేయుట కేర్పాటైనదాసి, వెలకుఁగొన్నపనికత్తె, ఉంపుడుకత్తె (ఆఁయ): చూ, పరిచారిక; 2. కాకిదొండ*; చూ, రక్తఫల; 3. నల్లగోరంట*: చూ, మహాసహా; 4. చిన్నవరగోఁగు*: చూ, పీలువు: అం. 5. చూ, దానములు:(చూ, మహాదానములు. 2.); 6: చూ, దానములు: (చూ, మహాదానములు 2.); 7. చూ: ఐశ్వర్యములు; 8. చూ, నాయికలు.
దాసుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. వెలకుఁగొన్న పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2. అడుగుపుట్టువు: చూ, శూద్రుఁడు; 3. జ్ఞాని: చూ, విద్వాంసుఁడు; 4. రూ-దాశుఁడు, చేఁపలఁబట్టుజాలరి; చూ, వలజేఁడు.(ఈయర్థమున నిది శకారోపధము అగు.)
దాసేయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శంతనుని పెండ్లాము: చూ, భార్య.
దాసేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు. రూ-దాసేరుఁడు, వ్యవహర్త: చూ, సమర్థుఁడు: విశే. 2. రూ-దాసేరుఁడు. దాసికిఁబుట్టినకొడుకు: చూ, పుత్త్రుఁడు. 1.
దాసేరుఁడు, సం. వి అ. పుం. విశే. —పై.—
దాస్యము, సం. వి. అ. న. 1. = దసికము. కొలుచు: చూ, సేవ; అం. 2: చూ, భక్తిలక్షణములు.
దాహకుఁడు, సం. విశే. కాల్చువాఁడు.
దాహము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాలుట: ఓషము: చూ, ప్రోషము; 2. = దగ. దప్పి: చూ, పిపాస
దాహరి, వై. వి. = దాస: చూ, దాసరి.
దాళవా, వా. వి: చూ, దాళువా.
దాళా, దే వి. 1. పడియొక్క యెక్కువ తక్కువలు: రూ. దాళవా-దాళువా-దాళ్వా: వై. వి. 2. నెయ్యి యానె మొదలగునవి తీయు పాత్రములనుగాని అవియు చియున్న పాత్రములనుగాని సరిమెత్తుటాలను దడతట్టనుంచి తూఁచుట; దశ, దాళవా-రూ-దాళువా-దాళ్వా.
దాళాలు, అం. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.
దాళి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. సెనగులలోనగువాని పప్పు.
దాళిబ, వై వి. = దాడిమః*; చూ, రూ దాడింబ.
దాళిమ్మ, —పై.—
దాళీకుఁడు, దే వి. కార్యకర్త. వ్యవహర్త: చూ, సమర్థుఁడు.
దాళు, దే. వి. వర్ణలేశము. "పసుపుదాళు".
దాళువ, వై. వి = తాలు: చూ, సెలవి,
దాళువా, దే. వి. రూ-దాళవా. దాళ్వా. శరదృతువు మొదలుకొని నీరాసరానుపండెడు వల్లపుపంట; చూ, పిక్కారు; వా. 2: చూ, రూ-దాళా, 1; 3, చూ, రూ-దాళా. 2.
దాళ్వా, —పై —

ది

ది, దే అప సంబంధమును దెలుపునది. "నాది, నీది, వానిది, వీనిది" మొ. దీనికిబహువచనమున వి "నావి, నీవి, వానివి, వీనివి" మొ.
దింకలు, అం. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.
దించు, దే. క్రి: చూ, రూ-డించు.
దింటెన, దే వి. రూ-గింటెన*: చూ, విష్ణుక్రాంత.
దిండడ, దే. వి. అడ్డముగానమర్చిన దామువు: చూ దిండీడ.
దిండీడ, —పై.—
దిండీఁడు, దే. విశే. (దిండు + ఈఁడు) కానెకట్టినవాఁడు.
దిండు, దే. వి. రూ-ద్రిండు. 1. నిడుపాటిగుండ్రపు తలగడ: చూ, లోడు; 2. నిడుపాటి గుండ్రపుతలగడ వలె చెక్కఁబడిన మ్రాను; చూ, పాపటము; 3. మెఱుఁగుబిళ్లలోనగునవి యంటించెడు వాళ్లపనివాని సానతిరుగుడు కొయ్య; 4 దట్టి; చూ, వస్త్రము; 5: అడ్డ, అడపట్టె-అడ్డపట్టె, అడ్డమాను.

డిండిం, దే. వి. మృదంగరవము. రూ-దిమిదిమి-దిముకు: చూ, స్వరము. 2.

దింపు, దే. వి: చూ, రూ-డింపు.

డింపులువోవు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్రేలాడు.

దికామొగము, వై. విణ. రూ-దిక్కుమొగము: చూ, భయ ద్రుతుఁడు.

దిక్కుమొగము, —పై.—విజ 3, ఆ. 159.

దిక్కామొగము, —పై.—పా. 5, ఆ. 37.

దిక్కు, సం. వి. శ్. స్త్రీ. 1. = దిస్స-దెస. రూ-దిశ-దిశ. చూ, హరిత్తు; 2. చేరుగడ: చూ, శరణము. వై. వి. (1) = దిక్కు: (చూ, దిక్కు. 1). చూ, హరిత్తు; (2) ఆశ్రయము: చూ, ప్రాపు. 2; వా. (3) గతి, దారి. "నీవేనాదిక్కు".

దిక్కుమాలినతనము, వా. వి; ఎక్కటి, ఎగ్గతము, ఒంటరిపాటు, ఒంటి, ఒంటిపాటు, ఒంటికంటియుడుము. (సం. ప.)— అసహాయత, అసహాయము, ఏకాంతము, ఏకము, ఏకలము.

దిక్కులు, అం. 1. తూర్పు, దక్షిణము, పడమర, ఉత్తరము (4); 2 తూర్పు, ఆగ్నేయము (అగ్నికోణము), దక్షిణము, నైరృతి, పశ్చిమము, వాయవ్యము, ఉత్తరము, ఈశాన్యము. (8).

దిక్చక్రము, వా. వి. భూమ్యాకాశములు కలిసినట్లు కనుపించు గీత: అంబరాంతము.

దిక్చారిణి, సం. వి ఈ. స్త్రీ = దిచ్చరి: చూ, బంకలాడి.

దిక్పాలకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఆశాపాలుఁడు.

దిక్పాలకులు, అం: చూ, దిగధిపతులు.

దిక్పాలపట్టణములు, అం. అమరావతి, తేజోవతి, సంయమన, కృష్ణాంగన, శ్రద్ధావతి, గంధవతి, అలక, యశోవతి. (8).

దిక్పాలభార్యలు, అం. (దిక్పాలురభార్యలు) శచీదేవి, స్వాహాదేవి, శ్యామలాదేవి, దీర్ఘాదేవి, కాళికాదేవి, అంజనాదేవి, చిత్రరేఖ, పార్వతీదేవి. (8).

దిక్పాలవాహనములు, అం. ఐరావతము, తగరు, మహిషము, నరుఁడు, మొసలి, లేడి, గుఱ్ఱము, వృషభము. (8).

దిక్పాలాయుధములు, అం. వజ్రము, శక్తి, దండము, కుంతము, పాశము, ధ్వజము, ఖడ్గము, త్రిశూలము. (8).

దిక్స్వస్తికము, అం: చూ, కరణములు.

దిగ, దే. అవ. దిగువశబ్దమునకు వృత్తియందు ఆదేశముగా వచ్చిన రూపము. (వృత్తియందు ఇది అర్థవిశేషముల నిచ్చు చున్నది. "దిగఁబోఁత. దిగరోఁజు.")

దిగంతము, సం. వి. అ. న. దిక్కులకొన, కరిశోలుకము: చూ, హరిత్తు.

దిగంతరము, సం. వి. అ. న. దిక్కులనడిమిచోటు, కీశము: చూ, హరిత్తు.

దిగంబరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. దిసమొలవాఁడు: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, భైరవుఁడు; విణ. 3: అవాససుఁడు, అవాసుఁడు. బుషి, శాకరూకుఁడు- రూ-. శాకలూకుఁడు, కీశుఁడు, గోరంకుపు, నగ్నుఁడు. (తె. ప.)— అంగమొల వాఁడు, దిసమొలవాఁడు-రూ- దిస్సమొలవాఁడు, బట్టఁగట్టని వాఁడు, బిత్తలి-బిత్తిలి: (చూ, బిత్తిలి.)

దిగరోఁజు, దే వి. కుట్టువిరి.

దిగఁదీయు, దే. స. క్రి. 1. దృష్టిదోషము మొదలైన వానికి ఉప్పు మిర్చి లోనగువాని చుట్టివేయు: చూ, సురాళించు; వా. 2. క్రిందకులాగు.

దిగఁదుడుచు, —పై —

దిగఁదుడుపు, దే వి: చూ, సురాళము.

దిగఁద్రావు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, దిగు. 4; స. క్రి. 2 విడుచు. భార. అర. 7, ఆ. 480: చూ, విసర్జించు. 4.

దిగఁజాఱు, వా. అ. క్రి: చూ, చిలుకు. 11.

దిగఁబోఁత, దే. వి. దిగువకు వ్యాపించుట.

దిగఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-దిగఁబడు. 1: చూ, దిగు 4. స్వా. 4, ఆ. 26; 2. అడఁగు-లక్ష్మీ. 5, ఆ. 52: చూ, క్రుంకు. 4; 3. జాఱు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 66: చూ, సల్లు. 2.

దిగపెగ, దే. వి వచ్చుట, పోవుట, విసరుట, మెఱయుట లోనగు వాని యందగు ననుకరణము (శ. ర.): చూ, హూహూ.

దిగధిపతులు, అం. ఇంద్రుఁడు, అగ్ని, యముఁడు, నైరృతి, వరుణుఁడు, వాయువు, కుబేరుఁడు, ఈశానుఁడు (అరుణా భుఁడు). (8).

దిగనాఁడు, దే. స. క్రి. రూ-దిగ్గనాఁడు: చూ, విసర్జించు.

దిగవిడుచు, —పై. —

దిగనన, దే. ద్ర. క్రి. విణ. దిగువగా.

దిగు, దే. అ. క్రి. రూ-దివు. 1. మీఁదనుండి క్రిందవచ్చు; 2. ప్రయాణమైపోవునపుడు దారిలో విడుచు; 3. దిగుమతి యగు; 4: రూ-దివు, ఎరఁగు-రూ-ఎఱఁగు, డిగఁద్రావు- రూ-డిగ్గఁద్రావు-దిగఁద్రావు-దిగ్గఁద్రావు- డిగఁబడు- రూ-దిగఁ బడు, డిగు-రూ-డిగ్గు- దిగ్గు. (సం. ప.)— అవతరించు, అవతరిల్లు.

దిగుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-డించు.

దిగుట, వా. వి. (సం. ప.)— అవతారము, అవపతనము, అవ పాతము, అవరోహణము, అవరోహము.

దిగుడు, దే. విణ. రూ-దిగ్గుడు-దిగువాయి. 1. ఆనతము. చూ, భుగ్నము. 1; 2. న్యూనము: చూ, వెలితి.

దిగుదల, ద్వ. వి. (దిగుడు + తల): చూ, దిగువాటు.

దిగుమతి, దే. వి. (ఓడలోనున్న సరకును రేవునందు) దించుట.

దిగులు, దే. వి. బ. గుండెయదరు, భయము (అసియు): చూ, వెఱపు.

దిగులుపడు, ద్వ. అ. క్రి: దిగులొందు.

దిగులుపాటు, ద్వ. వి: దిగులుపడుట.

దిగులొందు, ద్వ. అ. క్రి: దిగులుపడు.

దిగువ, దే. అవ్య. 1: చూ, క్రింద; దే. వి. 2: చూ, దిగువాటు; విణ. 3. క్రిందైనది.

దిగువాటు, ద్వ. వి. (సా. 1, ఆ. 124): అడుగు-రూ-అడ్గు, డిగువ-రూ-దిగువ, దిగుదల, పాదు. (సం. ప.) — అధో భాగము, తలము.

దిగువాయి, దే. విణ: చూ, రూ-దిగుడు.

దిగువాఱు, దే. అ. క్రి. (దిగువ + పాఱు) 1. మీఁదినుండి క్రిందికిపాఱు; 2. చూ, స్రవించు. స్వా. 3, ఆ. 9.

దిగ్గద్రావు, దే. అ. క్రి: చూ, దిగు. 4.

దిగ్గజభార్యలు, అం. అభ్రముపు, కపిల, పింగళ, అనుపమ, తామ్రపర్ణి, శుభ్రదంతి, అంగన, అంజనావతి. (8).

దిగ్గజములు, అం. ఐరావతము, పుండరీకము, వామనము, కుముదము, అంజనము, పుష్పదంతము, సార్వభౌమము, సుప్రతీకము. (8): చూ, హస్తి.

దిగ్గన, దే. ద్ర. క్రి. విణ. తటాలున: చూ, వేగము. 3.

దిగ్గనాడు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-దిగనాడు.

దిగ్గియ, వై. వి. = దీర్ఘికా: చూ, రూ-దిగియ.

దిగ్గు, చూ, రూ-దిగ్గు.

దిగ్గుడు, దే. విణ: చూ, రూ-దిగుడు.

దిగ్గున, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-దిగ్గన.

దిగ్గురను, దే. అ. క్రి. (దిగ్గు + అను) భయముచే హృదయము దిగ్గురను (సంధియందు వర్ణాధిక్యము.)

దిగ్గోలు, దే. వి. కోయుపైరుకు ముందుపైరు: చూ, సస్యము.

దిగ్ధము, సం. వి. అ. పుం. 1. లిప్తకము, విషముపూసిన బాణము: చూ, బాణము. 1; విణ. 2. పూయఁబడినది: చూ, లిప్తము.

దిగ్బంధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత కట్టెడు దిక్కులకట్టు: చూ, మంత్రము. 1; 2. చూ, సాలెపురుగు.

దిగ్భ్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1. = దిమ్మ, దిక్కులతిప్పుట: చూ, హరిత్తు; వా. 2. భ్రమముపొందుట, త్రిప్పు: చూ, విహారము. 1.

దిచ్చరి, వై. వి. = దిక్చారిణీ: చూ, అంకులాఁడి.

దిచ్చుమొగము, దృ. విణ. అపశ్యము: చూ, కంటమించు.

దిట, వై. వి. = దృఢ. రూ-దిట్ట. దార్ఢ్యము. భాగ. 3, స్కం. 699; చూ, శక్తి. 1.

దిటము, వై. వి = దృఢ. (రూ-దిటవు-దిట్ట-దిట్టము) 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము; 2. దృఢము: చూ, స్థిరము; దే. విణ. 3. హెచ్చు: చూ, హెచ్చు. 2.

దిటవరి, వై. వి = దృఢ: చూ, రూ-దిట్టఁడు, దేశ్యమని శ.ర.)

దిటవు, వై. వి. 1. = దృఢ. దార్ఢ్యము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 2. = దృఢ: దృఢము: చూ, స్థైర్యము.

దిట్ట, వై. వి. 1. = దృఢ: చూ, రూ-దిట; విణ. 2: చూ, సమర్థుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం, 167; 3. = దృఢః: చూ, రూ-దిట్టఁడు; 4. దార్ఢ్యము కలవాఁడు; 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.

దిట్టఁడు, వై. విణ. = ధృష్టః. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 65: అగ్గిపిడుగు, ఉటంకి-రూ-ఉటంకు, ఉక్కు, ఉక్కుతునియ, ఉఱియ-రూ-ఉఱియ, గడుసరి, గద్దఱికాఁడు, గాళకుఁడు, గుండా, టుటారికాఁడు, దంట, దట్టుఁడు, దిటవరి-దిట్ట-రూ-దిట్టుఁడు-దిట్టరి, పెంకి, రణపెంకి: (సం. వ.)— అతిప్రౌఢి, అదీనుఁడు, ఏకాగ్రుఁడు, ధీరుఁడు, ధృష్టుఁడు, ధైర్యశాలి: (చూ, షంపీరుఁడు. 2.)

దిట్టము, వై. వి. 1. నిర్ణయము: చూ, సత్యము. 1; 2 = ద్రఢిమ-ద్రఢిష్ఠ: చూ, రూ-దిట.

దిట్టరి, వై. విణ. = దృఢ: చూ, దిట్టఁడు.

దిడ్డి, దే. వి. 1. గవనిలోనగువానిప్రక్కనుండు వాకిలి: చూ, వాకిలి: చూ, సదనము. 1.); 2. చిన్నవాకిలి. చూ, వాకిలి. (చూ, సదనము. 1.)

దిడ్డిగంత, వా వి. పెరటిగుమ్మము; చూ, దిడ్డి. 2.

దిడ్డివాకిలి, —పై.—

దితము, సం. విణ. నఱుకఁబడినది. దాతము: చూ, ఖండము.

దితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అసురులతల్లి: చూ, మాత. 1; 2. నఱకుడు: చూ, హాని.

దితిసుతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దైత్యుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దిద్దు, దే. స. క్రి. 1. దండించు. కళా 2, ఆ. 34: చూ, శిక్షించు; 2: చూ, సవరించు. కళా. 3, ఆ. 174; వా. 3. బొట్టుదిద్దు; 4. అక్షరములుదిద్దు.

దిద్దుగడ, దే. వి. (రూ-దిద్దుడు-దిద్దుపాటు-దిద్దుబడి.)

దిద్దుడు, —పై.—

దిద్దుపాటు, —పై.—

దిద్దుబడి, —పై.—

దిదృక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూడనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

దిదృక్షువు, సం. విణ. ఉ. చూడనిచ్ఛగలవాఁడు: చూ, వాంఛితుఁడు.

దిధక్ష, సం. వి ఆ. స్త్రీ. కాలువనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

దిధక్షువు, సం. విణ. ఉ. కాలువనిచ్ఛగలవాఁడు: చూ, వాంఛితుఁడు.

దిధిషువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. మాఱుమనువుది: చూ, భార్య; ఉ. పుం. 2. మాఱుమనువుదాని మగఁడు: చూ, భర్త. 1.

దినకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

దినగోల, వా. వి. చూ, దినబత్తెము.

దినదినము, వా. సం. వి. ప్రతిదినము: చూ, వాసరము.

దినప్రణి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దినకరుఁడు.

దినబత్తెము, వా. మి. వి. (దినము + బత్తెము) ప్రతిదినమునను ఇచ్చెడుబత్తెము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 19; చూ, సాదము. (1).

దినభవము, సం. వి. అ. న. నాఁటిది: చూ, ఆతుది.

దినభాగములు, అం. రౌద్రము, శ్వేతము, మైత్రము, శారభటము, సావిత్రము, విజయము, గాంధర్వము, కుతపము, రౌహిణేయము, విరించము, సోమము, నిర్‌ఋతి, మహేంద్రము, వరుణము, భటము. (15).

దినమణి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దినకరుఁడు.

దినము, సం. వి. అ. న. 1. పగలు (12 గంటల కాలము): చూ, వాసరము; వా. 2. పగలురాత్రికలసిన కాలము (24 గం. కాలము): చూ, వాసరము; 3. ఇంగ్లిషు నెలలోనితారీఖు: చూ, రోజు; 4. సౌరమాసమందలి ఒకదినము, తిథి: చూ, వాసరము; వా. 5. తద్దినము. "నేఁడు మాతండ్రిగారిదినము."

దినవెచ్చము, వా. మి. వి. (దినము + వెచ్చము) ప్రతిదిన, మును జరిగెడు వ్యయము. పాండు. 3, ఆ. 16: చూ, వెచ్చము. 2.
దినసరి, దే. వి. ఒకరకముపరి: చూ, సస్యము.
దినసరులు, దే. వి. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.
దినసు, దే వి. రూ-దినస్సు. 1. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 2. వస్తువు: చూ, సరకు. 2.
దినాంగములు, అ. తిథి, వారము, నక్షత్రము, యోగము, కరణము (5). చూ, పంచాంగములు.
దినాంతము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సాయంకాలము.
దినారి, వై. వి = దీనారః. పరహా: చూ, లోహము. 1.
దినుసు, దే. వి: చూ, రూ-దినసు. 1—2; 3. రీతి: చూ, విధము. 1.
దినుస్సు, దే. వి. రూ దినుసు. 1. వస్తువు. కళా. 6, ఆ. 83: చూ, సరకు 2; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.
దిన్న, దే. వి: చూ, రూ-జిన్న*. అచ్చ. యు, కాం 332.
దిబదిబ, వా. వి. నడచుట కొట్టుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. చూ, హాహాహా.
దిబుక్కున, వా క్రి. చూ, దిబ్బున.
దిబ్బ, వై. వి. = ద్వీప. 1: చూ, దిబ్బె. 2; 2. మెరకనేల: చూ, భూమి. 1: 3 = ద్వీప. కుప్ప. చూ, రాశి. 1.
దిబ్బడము, దే వి. చూ, రూ-దబ్బడము. 1.
దిబ్బు, వా. వి. రూ దిమ్ము: చూ, దబ్బు, 4.
దిబ్బున, వా. క్రి: చూ, దబాలున.
దిబ్బెము, వై. వి. = దీపము: చూ, స్నేహాశము.
దిబ్బెమెత్తుట, జా, దీపముతోఁ బ్రమాణముచేయుట. "దిబ్బె మెత్తఁగవచ్చు నబ్బురంబగు కల్మి మేరమీఱినరీతి మెఱఁగఁ డనుచు" (పాండురంగమాహాత్మ్యము)
దిమాకు, వా. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2, బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 3. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. (ధిమాకు అనియు.)
దిమిదిమి, దే. వి. 1: చూ, రూ-దిందిం; 2. మద్దెలమ్రోఁత యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహాహా.
దిమిస, వా. వి: రూ-దిమ్మిస-దిమ్మెస, గట్టన. (సం. ప.)—ఘట్టన.
దిముకు, దే. వి: చూ, దిమిదిమి.
దిమ్మ, వై. వి. 1. వర్గము; చూ, సమూహము; 2 = ద్వీప. కుప్ప. దిబ్బ. అచ్చ. బాల, కాం. 121: చూ, రాశి. 1; వా. 3. = దిగ్భ్రమ దిగ్భ్రమనొందుట, భ్రమము: చూ, విహారము. 1.
దిమ్మరి, వై. విశే = ధీహర. (దిమ్మ + అరి) రూ-దిమ్మరి. 1. భ్రమకలవాఁడు; రూ-దిమ్మరీఁడు; 2. భ్రమకలది: చూ, స్త్రీ; 3. మత్తుకలవాఁడు. రూ-దిమ్మరీఁడు: చూ, సోమరి; 4. మత్తుకలది; చూ, స్త్రీ.
దిమ్మరీఁడు, వై. విశే = ధీహర. (దిమ్మరి + ఈఁడు.) 1: చూ, రూ-దిమ్మరి. 1. శకుం. 1, ఆ. 108; 2: చూ, రూ-దిమ్మరి. 3.
దిమ్మిస, దే. వి: చూ, రూ-దిమిస.
దిమ్ము, దే వి. 1. గుంపు: చూ, సమూహము; వై. వి. 2: చూ, దిమ్మ. 3. సా. 2, ఆ, 99; 3. మత్తు: చూ, మదము. 1; వా వి. 4. చూ, రూ-దిబ్బు.
దిమ్మువట్టు, ద్వి. అ. క్రి (దిమ్ము + పట్టు) 1. భ్రమగొను: చూ, పరిభ్రమించు; 2. మత్తుకొను. చూ, మబ్బుగొను.
దిమ్ముపడు, ద్వి అ. క్రి: చూ, పరిభ్రమించు.
దిమ్మె, దే. వి. 1. నాపరాయి: చూ, మిద్దె. 2: చూ, సహస్రపత్రము; 2. చిన్నచిన్న రాళ్ళగుట్ట: చూ, పర్వతము; 3. కొయ్యపలక చూ, పలక.
దిమ్మెస, దే. వి. 1: చూ, రూ-దిమిస; 2. కానెవాని ఒతానొక కొయ్యముట్టు.
దిందిన, దే వి. దిగుట యందగు ననుకరణము. చూ, హాహాహా.
దిరసన, వై. వి = శిరీషః. (రూ దిరిసనము - దిరిసెనము - దిరిసెము-గిరిసెము)*: చూ, వ్యాఘ్రవక్త్ర.
దిరిసనము, — వై. —
దిరిసెనము, — వై. —
దిరిసెము, — వై. —
దిద్దిర, దే. వి: చూ, రూ-దిందిర భార. అవి. 4, ఆ. 38.
దిలాసా, వా. వి. ధైర్యము.
దిలీపుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రాజు. 1.
దివటి, వై. వి. = దీపయష్టికా. కాగడా: చూ, రూ. దివిటీ.
దివటీ, వై. వి. = — వై. —
దివము, సం. వి. అ. న. = దివి. 1: చూ, స్వర్గము; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; 3; చూ, దినము. 1-2-3.4.
దివసము, సం. వి. అ. పుం. న: చూ, రూ-దినము. 1-2-3-4.
దివస్పతి, సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేల్పులఱేఁడు.
దివాంధన్యాయము, న్యా. అందఱికి నిష్టమగుపగలు గుడ్లగూబకు అనిష్టముగా నుండుననురీతి.
దివాంధము, సం. వి. అ. పుం. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.
దివాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పగటివేలుపు: చూ, సూర్యుఁడు.
దివాకీర్తి, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, మంగలి: 2. మాలవాఁడు; చూ, మాల. 1.
దివాణము, వై. వి. = దేవాయతనమ్. 1. దర్బారు: చూ, సభ. 2; 2. కచ్చేరి. పాండు. 1, ఆ. 109: చూ, సభ. 2.
దివాతపచంద్రన్యాయము, న్యా. పగటి చంద్రునివలెఁ గాంతిగాంతిహీనుఁడై యుండెననురీతి.
దివాను, వా. వి ప్రెగడ: చూ, మంత్రి. 1.
దివాభీతము, సం. వి. అ. పుం, 1. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 2. కలువలకొలను: చూ, సరస్సు. 1.
దివాభీతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1: వా. 2. పనికిమాలిన వాఁడు. చూ, ప్రాజె.
దివాలా, వా. వి. వ్యవహారము చెడి కలిగిన నష్టము. "దివాలా కోరు"
దివి, సం వి న్. స్త్రీ. 1. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము: 2. = దివ్. రూ-దివము: చూ, స్వర్గము (వైకృతమని కొందరు);

3. కొండనాలుక: చూ, రోగము: (చూ, రస.): ఇ. పుం. 4: చూ, పాలపిట్ట; వా. వి. 5: చూ, దినము. 3. (దిపి. 20-2-1949 సంగరం.)

దివిజాఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, వేలుపు.

దివిటీ, వై. వి.= దీపయష్టికా. కరదీపము. 1. రూ-దివటి - దివటీ - దివిటీ - దివ్వటి - దివ్వటీ - దివ్విటి-దివ్విటీ - దివ్వెటి-దీటి - దీవటి - దీవిటి, దివియ-రూ - దివ్వియ - దివె - దివ్వ; తద్వి.—అగ్గిఁబొడి, ఇంగిలాయ, ఇలాయ-ఇలాయి, కర దివియ - కరదివ్వియ - కరదివ్వె, కాగడ - కాగడా, కాలు దివియ, కోలదివియ-కోలదివ్వె, చేదివియ, చేవెలుఁగు, జిగి జోతులు, జుంజము - జుంజాము, దివియకోల - దివ్వెకోల - దివ్వెనకోల, నడదివియ, నిచ్చెనపంజ, నిచ్చెనపంజు, వగ లొత్తులు, పెనుపంజ, మషాలు,మోటత్తులు; తద్వి.—(సం.ప.: —౧. ఆకాశదీపము, కరదీపము, తమోమత్తు, దీపయష్టిక: (చూ, స్నేహాశము). ౨. దీపోత్సవమునకు. — అగ్నిక్రీడ.

దివిటీ, —వై —సాంబ. తిర్య 26.

దివిదారికొమ్మ, ద్వ. వి: చూ, ఒడ్డగ.

దివియ, వై. వి.= దీప (రూ-దివ్వియ దీవియ - దివె - దివ్వె - దివ్వ - దీబె - దిబ్బెము.) 1. దీపికా. దీపము. సా. 3, ఆ. 27: చూ, స్నేహాశము; 2. చూ, రూ-దివిటీ.

దివియకంబము, వై. వి.= దీప స్తంభః. దీపపుసెమ్మె. (రూ-దివెకంబము-దివ్వియకంబము-దివ్వెకంబము-దీవియకంబము): చూ, సెమ్మె.

దివియకోల, ద్వ. వి: చూ, రూ-దివిటీ.

దివిషదుఁడు, సం. వి. ద్. పుం. (రూ - దివిషత్తు - ద్యుషత్తు - ద్యుషదుఁడు): చూ, వేలుపు.

దివు, దే అ. క్రి: చూ, రూ-దిగు రాఘ 2. ఆ. 86.

దివె, వై. వి.= దీప: చూ, రూ-దివియ. 1-2.

దివెకంబము, వై. వి.= : చూ, రూ-దివియకంబము.

దివెదారికొమ్మ, ద్వ. వి. దాసరుల దీపపుస్తంభము: చూ, సెమ్మె.

దివోకసము, సం. వి. స్. పుం: చూ, రూ-దివౌకసము.

దివోకసుఁడు, సం. వి. స్. పుం: చూ, రూ-దివౌకసుఁడు.

దివౌకసము, సం. వి. స్. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి: 2. రూ-దివోకసము. చాతకము: చూ, వానకోయిల.

దివౌకసుఁడు, సం. వి. స్. పుం. రూ-దివోకసుఁడు: చూ, దివిషదుఁడు.

దివ్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి. 1; వై. వి. (1.)= దీప. రూ-దివియ, దీపము; చూ, స్నేహాశము: (2.)= దీప. రూ-దివియ. కరదీపము: చూ, రూ-దివిటీ.

దివ్యక్షేత్రము. అం. అక్షేత్రము: చూ, పుణ్యక్షేత్రము.

దివ్యచక్షువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. సుగంధవిశేషము: చూ, రాజార్హము; విశ. 2. జ్ఞానదృష్టికలవాఁడు; 3. మంచి కన్నులు గలవాఁడు; 4. గ్రుడ్డివాఁడు: చూ, రేచీఁకు.

దివ్యదోహదము, సం. వి. అ. న: చూ, మొక్కుబడి.

దివ్యము, సం. వి. అ. న. 1. మహావ్యవహారములయందు జయింపఁదగిన సత్యము, బాస. (ఇది పంచవిధము.—: చూ, దివ్యములు.): 2: చూ, లవంగము; పుం. 3: చూ, ఉత్పాతము. 1; విశ. 4. దివియందుఁ బుట్టినది: 5. ఒప్పునది.

దివ్యములు, అం. తులాదివ్యము, అగ్నిదివ్యము, జలదివ్యము, విషదివ్యము, కోశదివ్యము. (5).

దివ్యవనములు, అం. మేరువునకుత్తరమున నందనము, తూర్పున చైత్రరథము, దక్షిణమున గంధమాదనము, పశ్చిమమున వైభ్రాజనము ను గలవు: చూ, వనములు.

దివ్యాస్త్రమంత్రతంత్రప్రయోగ విస్తారప్రస్తావము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

దివ్యోపపాదుకుఁడు, సం విశ. (స్వర్గమందుండువారు దివ్యులు. తల్లి మొదలైనవారు లేకయే అయోనిజులై పుట్టువారు ఉప పాదుకులు.) అయోనిసంభవదేవాది.

దివ్వటి, వై. వి.= : చూ, రూ-దివిటీ.

దివ్వటీ, —వై.— విజ. 3, ఆ. 102.

దివ్వాఱుపుఁబ్రువ్వు, ద్వ వి. (దివ్వ + ఆఱుపు + ప్రువ్వు.) మిడుత: చూ, శలభము.

దివ్విటి, వై. వి.= : చూ, రూ-దివిటీ.

దివ్విటీ, —వై.—

దివ్వియ, వై. వి = దీప. దీపికా చూ, రూ-దివియ.

దివ్వియకంబము, చూ, రూ-దివియకంబము.

దివ్వియకోల, ద్వ. వి చూ, రూ-దివియకోల.

దివ్వె, వై.= దీప దీపికా: చూ, రూ-దివియ.

దివ్వెకంబము, వై. వి.= : చూ, రూ-దివియ కంబము.

దివ్వెకోల, ద్వ. వి: చూ, రూ-దివియకోల. (ఇట్లు దివ్వెనకోల.)

దివ్వెచమురు, దే. వి: చూ, స్నేహము. 2. సా. బ. మాన. 47.

దివ్వెటి, వై. వి.= : చూ, రూ-దివిటి సాంబ. తిర్య. 26.

దివ్వెయార్పు, ద్వ. వి: చూ, రూ-దివ్వాఱుపుఁబ్రువ్వు.

దివ్వెసుడి, ద్వ. వి గోడయందు దీపముపెట్టుగూఁడు.

దిశ, సం. వి. ఆ స్త్రీ.= దిస్స-దెస-దిక్కు: చూ, హరిత్తు.

దిశలు, అం: చూ, దిక్కులు 8 + భూమ్యాకాశములు 2 = (10).

దిశావదిశలు, అం: చూ, ఉపవీతములు.

దిశ్యము, సం. విశ. దిక్కునందుఁబుట్టినది.

దిష్టము, సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి పుం. 2. చూ, సమయము. 1; విశ. 3. ఉపదేశింపఁబడినది; ఆదిష్టము, ఉపదిష్టము.

దిష్టాంతము, సం. వి. అ. పుం. మరణము: చూ, సావు.

దిస, వై. వి = దిక్. దిక్కు. రూ-దిస్స: చూ, హరిత్తు.

దిసంతడుచు, దే. స. క్రి. (దిసంతు + అడుచు) దూఱు: చూ, సెగ్గించు.

దిసంతు, దే. వి. 1. దూఱు: చూ. సెగ్గింపు. 1; 2. అలతింత: చూ, హాస్యము. 1.

దిసంతుకొట్టు, దే. స. క్రి: చూ, దిసంతడుచు. స్వా. 3, ఆ. 108.

దిసంతులుకొట్టు, —వై.—

దిసమొల, ద్వ. వి. రూ-దిస్సమొల: చూ, బిత్తల.

దిసమొలవాఁడు, ద్వ. విశ: చూ, దిగంబరుఁడు.

దినమొలవేల్పు ద్వ. వి రూ దిస్సమొలవేల్పు. 1: చూ, శివుఁడు; 2. కాలభైరవుఁడు.

దిస్స, వై. వి. =: చూ, దిన.

దిస్సమొల, ద్వ. వి: చూ, రూ-దిన మొల.

దిస్సమొలవాఁడు, ద్వ విశే: చూ, రూ-దిసమొలవాఁడు. పాండు. 1, ఆ. 213.

దిస్సమొలవేల్పు, ద్వ. వి. చూ, రూ-దిసమొల వేల్పు. 1—2.

దిస్సు, దే. వి. పాముబుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము (బుస్సు): చూ, హూహూ.

దీ

దీ, వే. అవ్య. చూ, రూ-డీ.

దీకు, దే. వి: చూ, రూ-డీకు. భార. విరా. 5, ఆ. 91.

దీకొను: చూ, రూ-డీకొను.

దీకోలు, దే. వి. రూ-డీకోలు; చూ, లూటీ. 4.

దీక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చూ, శ్రీద్ధ "ఏకదీక్ష"; 2. యజ్ఞాదిక్రియారంభమందు అనుష్ఠింపఁ బూనుకొనెడు ఆచారనియమము; అం. 3: చూ, గహీనతానములు.

దీక్షాంతము, వా. వి: చూ, అవభృథము

దీక్షి చె, సం, అ. క్రి. దీక్షవహించు.

దీక్షిత(బ్రాహ్మణులు, అం. 1. సారస్వతులలోని రెండవ తెగలోని వారు: చూ, ఆచార్యఅను బ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.); 1. కన్యాకుబ్జులందలి పంచగౌడులలోని యొకానొక తెగ వారు. వీరు యజుర్వేదులు ఆపస్తంబులునై యున్నారు; కన్యాకుబ్జులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

దీక్షితుఁడు, సం. వి. అ. పుం. సోమముగల యజ్ఞమునందు దీక్ష వహించినవాఁడు.

దీటి, వై. వి. =: చూ, రూ-దివిటి.

దీటు, వై, వి. 1. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; దే. వి, 2. ఆక్రమణము: చూ, పురి. 4; విశే. ఏ. 3. చక్కన: చూ, సరి. 11; స. క్రి. 4. సరిచేయు. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 86: చూ, సరిపెట్టు.

దీటుకట్టు, దే. అ. క్రి. పూర్ణమగు: చూ, మెండుకొను. 3.

దీటుకొను. 1.—పై.— భార. కర్ణ. 1, ఆ. 120; భార. విరా. 5, ఆ. 34; స. క్రి. 2. సవరించు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 215: చూ, సవరణించు, 3: చూ, సరిపోలు; ప్రే. 4. దీటుకొలుపు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 229.

దీదివి. సం. వి. ఇ. పుం. న. 1. అన్నము: చూ, సాదము. (1); పుం. 2. బృహస్పతి: చూ, వేల్పుటొజ్జ.

దీధితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కిరణము: చూ, హాయనము. 2.

దీన, సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎలుక: చూ, మూషికము; విశే. 2. దీనురాలు: చూ, స్త్రీ.

దీనము, అం: చూ, దృష్టులు.

దీనారము, సం. వి. అ. పుం. = దినారి. పైఁడి నాణెము, గద్దియ: చూ, లోహము. 1.

దీనిక్కి, దే. స: చూ, ఇందులకు. 2.

దీనుఁడు, సం. విశే 1: చూ. బీదవాఁడు; 2. దర్పముడిగిన వాఁడు; 3. భయపడినవాఁడు: చూ, వెఱపరి; 4. దైన్యము కలవాఁడు: చూ, దరిబేపి: చూ, ప్రాయిది.

దీపకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఓమము; చూ, యవాని; 2. దీపము: చూ; స్నేహాశము; 3, ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 4. =: చూ, దీమము. 2; విశే. 5 వెలిగించునది: చూ, వెలుతురు. 1; అం. 6. అర్థాలంకారములలో నొకటి (వర్ణ్యావర్ణ్యములకు ధర్మైక్యము. ఉదా.— "మదమున గజపతి యొప్పును: ప్రతాపమున భూపతి యొప్పును."), చూ, అలంకారము. 3; 7: చూ, జన్యతాళములు.

దీపకలికాన్యాయము, న్యా, న్యాయములలో నొకటి.

దీపపుకొడి, వా. మి. వి. కొడి: చూ, వీగ. 4.

దీపము, సం వి. అ. పుం. 1. = దివ్వెము. రూ-ప్రదీపము. దీపిక: చూ, స్నేహాశము; 2. తీఁగె: చూ, లత. 1; 3. ఐయిరవానము: చూ, వస్త్రము. 4. చూ, మయూరశిఖి*; అం. 5: చూ, ఉపచారములు.

దీపయష్టిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ = దివిటీ, కాగడా. చూ, దవిటీ.

దీపవల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దీపపువత్తి: చూ, వత్తి. 2.

దీపవృక్షము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దీప స్తంభము.

దీపశిఖ, సం. వి. అ. న. కోటి. దీపపుకొడి.

దీపస్తంభము, సం. వి. అ. పుం. = దివ్వెగంటము: చూ, నెమ్మె.

దీపాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుఁడు: చూ, ముని. 1.

దీపావళి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ నరకచతుర్దశికి మఱునాఁటి పండుగ (దీపములసమూహము): చూ, బాణాసంచు.)

దీపిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = దివియ. దీపము: చూ, స్నేహాశము.

దీప్తము, సం. విశే. 1. వెలిఁగినది, ఘృతము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కాలినది, ఉపచితము: చూ, ప్రజ్వలితము; 3 మండినది; చూ, ప్రజ్వలితము; అం. 4: చూ, ఆగమములు: (చూ, ఉపవిద్యలు 11—౧)

దీప్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కాంతి: చూ, వెలుతురు 1.

దీప్యకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. యవలబియ్యము: చూ, బియ్యము; 3. నెమిలిజుట్టు: చూ, సిక. 4.

దీప్యము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-దీపము-దీపకము-దీపనీయ.) ఓమము: చూ, యవాని.

దీమము, వై. వి రూ-దీము. 1. = ధామ. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. = దీపకః. వేఁటమృగములు పక్షులు లోనగునవి, దీపకము, దీము: చూ, వేఁటపిట్ట.

దీమసము, దే. వి· 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉపాయము. భార, విరా. 2, ఆ. 91: చూ, వెరవు.

దీము, వై. వి. = దీపకః: చూ, దీమము. 2; స్వా. 4, ఆ. 22; 2. = ధామ. ఇల్లు. "దిక్కు-దీము లేదు": చూ, సదనము. 1.

దీర్ఘకోశిక, సం. వి ఆ. స్త్రీ. ఏనుఁగుజెలగ: చూ, బుడ్డపిడుఁడు.

దీర్ఘజంఘము, సం. వి. అ. పుం. 1. బెగ్గురు: చూ, సారసము; విశే. 2, నిడుపాటిపిక్క గలది.

దీర్ఘదర్శి, సం. వి. న్. పుం. 1. చదువరి: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. గద్ద: చూ, పక్షివాహనుఁడు; విణ. 3. దూరపుయోచన కలవాఁడు.

దీర్ఘదేహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పందికొక్కు: చూ, మూషికము.

దీర్ఘపత్రము, సం. వి. అ. పుం. తెల్లగలిజేరు: చూ, వర్షకేతువు.

దీర్ఘపత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరఁటి: చూ, రంభ. 2.

దీర్ఘపత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాలేయము: చూ, సదావ.

దీర్ఘపృష్ఠము, సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము.

దీర్ఘపగు, మి. అ. క్రి. చాగు: చూ, పొడపగు.

దీర్ఘము, సం. విణ. నిడుద: చూ, పొగ. 2.

దీర్ఘమూల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, తీఁగెతుమిడి*.

దీర్ఘయష్టిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, చిలుగు*.

దీర్ఘరాజము, సం. వి. అ. పుం. గుండ్రతుంగ*: చూ, తృణము. 1.

దీర్ఘవృంతము, సం. వి. అ. పుం. దుండిగము*: చూ, శోణకము.

దీర్ఘసురతము, సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ, శునకము.

దీర్ఘసూత్రుఁడు, సం. విణ: చూ, చిరక్రియుఁడు.

దీర్ఘాయువు, సం. వి. స్. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. మార్కండేయుఁడు; 3. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; 4. జీవకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము: విణ. 5. పెక్కేండ్లుబ్రదుకువాఁడు: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

దీర్ఘిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ = దిగ్గియ-దిగ్గియ; చూ, సరస్సు. 1.

దీర్ణము, సం. విణ. 1. చీల్పఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 2. భయపడినది: చూ, భీతము.

దీలు, దే. విణ. 1: చూ, డిల్లము: అ. క్రి. 2. దీలుపడు: చూ, రూ-డిల్లపడు.

దీలుపడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డిల్లపడు.

దీవటి, వై. వి =: చూ, రూ-దివిటి.

దీవన, దే. వి. రూ-దీవెన, జే-జేజే-జోజో. (సం. వ).— ఆశాసనము, ఆశీర్వచనము, ఆశీర్వాదము, ఆశీస్సు, జయ, మంగళాశాసనము: (చూ, మంగళాశాసనము.)

దీవనఁబ్రాలు, దే. వి. బ. అక్షతలు. పా. 2, ఆ. 36; చూ, సేసఁబ్రాలు.

దీవసము, దే. వి: చూ, రూ-దీమసము. 1. భార. విరా. 3, ఆ. 187.

దీవి, వై. వి. = ద్వీపః. నీటినడిమిదిబ్బ: చూ, లంక.

దీవించు, దే. స. క్రి: జేపెట్టు, తిమ్ము. (సం. వ) — ఆశాసించు, ఆశీర్వదించు, జయపెట్టు: (చూ, మంగళముచేయు.)

దీవిటి, వై. వి. =: చూ, రూ-దివిటి.

దీవియ, వై. వి. = దీపికా. రూ-దివ్వె. దీపము, భార. సౌ. 1, ఆ. 147: చూ, స్నేహాశము.

దీవికంబము, వై. వి. = దీపస్తంభః: చూ, రూ-దివియకంబము.

దీవె, వై. వి. = దీపికా: చూ, రూ-దీవియ.

దీవెవ, దే. వి: చూ, రూ-దీవన. శల్యం. 5, ఆ. 156.

దీవెనకోల, దే. వి. 1. నతి: చూ, నమస్కారము: 2. ఒకానొకనతి: చూ, నమస్కారము.

దీవెనఁబ్రాలు, వై. వి. బ. మంత్రాక్షతలు: చూ, సేసఁబ్రాలు. (నాటుక.)

దు

దు, వా. వి. 1. సంబంధార్థమందు యుష్మదస్మచ్ఛబ్దములకు ఏకవచనమున వికల్పముగవచ్చు ప్రత్యయము: 2. రూ-దూ. కుక్కను పిలుచుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహాహూ.

దుఃఖమేవసర్వం వివేకినః, న్యా. వివేకి సమస్త ప్రపంచమును దుఃఖమయముగానే యెంచును.

దుంకము, దే. వి. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

దుంగ, దే. వి. మ్రానుమొద్దు: చూ, మోడు.

దుండగము, వై. వి = దౌష్ట్య 1: చూ, నేరము; 2. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యళీకము. 2; 3 కేయు. వై. 1, ఆ. 92: చూ, హాని. 2.

దుండగీఁడు, వై. విణ. (దుండగము + ఈఁడు) 1. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 1; 2. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 3. అపరాధి: చూ, రూ-దుండెకాఁడు.

దుండతికము, వై. వి. =: చూ, దుండగము.

దుండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = దొండ*: చూ, రక్తఫల; దే. వి. (1) దొరసాని: చూ, రాజ్ఞి.

దుండిగము, వై. వి. = దుండుకః*: చూ, శోణకము.

దుండిలము, —వై—

దుండుకము, —వై.—

దుండుజలి, దే. విణ: చూ, సోమరి.

దుండుబోతనము, దే. వి: చూ, చండితనము.

దుండెకాఁడు, దే. వి. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 2. దుండగములుచేయువాఁడు: చూ, రూ-దుండగీఁడు. 3.

దుంత, దే. వి. దున్న: చూ, మహిషము.

దుంతరవుతు, వ్య. వి: చూ, యముఁడు.

దుందిలము, వై. వి. = దుండుకః*: చూ, దుండిగము.

దుందుకము, —వై—

దుందునాభము, అం: చూ, శస్త్రములు

దుందుభి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాచికయందలి ఇత్తిగ: ఇత్తిగ, ఇద్దుగ: (చూ, షట్కము); పుం. 2. భేరి: చూ, వీణె. 3; చూ, వరుణుఁడు; 4. ఒకానొక రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; అం. 5: చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

దుందుము, దే. వి. రూ-దుందుము. చక్రాకారపుదివటీ కళా. 3, ఆ 10; చూ, సురుడు.

దుందుబు, దే. వి.—వై.—

దుంప, దే. వి. 1. ద్వివార్షికము. (గననులోనగువానిగడ్డ) (చూ, ఏకబీజదళము): చూ, వేరు, 1; 2. నాఁగేటిగొడగు: చూ, లాంగలము. 1.

దుంపతీయుట, వా. వి. 1. గడ్డపెల్లగించుట; జా. 2. కొంపతీయుట; 3. సమూలము పెల్లగించుట; 4. మాంసమును ఛేదించుట.

దుంపతెంపుట, జా. —వై.—

దుంపబచ్చలి, దే. వి. మట్టుబచ్చలి: చూ, బచ్చలి.
దుంపరాష్ట్రము, ద్వ. వి. రూ-దుంపరాష్ట్రము: చూ, ఘన్నరాష్ట్రము.
దుంపరాష్ట్ర, —పై.—
దుంపలువంపలుచేయు, జా. పసిరానిపొట్లుపడుట. దుంపలు అగు మొరకనేలలు నల్లప్ప నేలలుగాఁ జేయుట. "దుంపలు దంపలుచేసికొని వచ్చితిమి." (ధర్మజరాజాలాయము.)
దుంబాలా, వా. వి. పన్ను లేనిది (యూనానీ).
దుంబొడి, దే. వి (దుమ్ము + పొడి) (కొంతజేరం బ్రచేర్చిచేసిన) నున్నని హరిపి. డి. వా. వి. 2, అ. 10.; చూ, నావము. (1).
దుఃఖపడు, మి. అ. క్రి. (దుఃఖము + పడు) 1. నొగులు: చూ, రోదించు; ప్రే. 2. దుఃఖపెట్టు.
దుఃఖపాటు, మి. వి: చూ, శోకము. 1. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 3.
దుఃఖపెట్టు, మి. స. క్రి. ఏడిపించు, ఏడిపించు, జాలిఁబెట్టు.
దుఃఖభాగులు, అం. ఈర్ష్యాళువు, జుగుప్సాపంతుడు, విన్నం తోషి, క్రోధనుఁడు, నిత్యశంకితుఁడు, పరభాగ్యోపజీవి. (6).
దుఃఖము, సం. వి. అ. న. = దూఁకలి. 1. పీడ, బాధ, వ్యథ. (దీనియందు ఇంద్రియములు దుష్టములగును): చూ, శోకము; అ. పుం. 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము.
దుఃఖాన్వితుఁడు, సం. విణ. చూ, విమనుఁడు.
దుఃఖించు, సం. అ. క్రి. 1. వగచు: చూ, ప్రలపించు. 5; 2. ఏడ్చు: చూ, శోకించు.
దుఃఖితము, సం. విణ. ఆపన్నము, ఆర్తము, క్లిశితము, క్లిష్టము, క్లేశితము, ఖిన్నము. (వె ఖ.) — ఒంటిలి-రూ-ఒంటిలి: (చూ, శోచ్యము.)
దుఃఖితుఁడు, సం. విణ: చూ, విమనుఁడు.
దుకాణము, దే. వి. 1. పసారము, సరుకులమ్మెడి ఇల్లు: చూ, సవనము. 1; 2. అరము, ఉట్టు, ఉప్పుగాసుఁడు డెడుచోటు: చూ, నెట్టు.
దుకూలము, సం. వి. అ. న. 1. తెల్లనిబట్ట: చూ, వస్త్రము: 2. సన్ననిబట్ట: చూ, వస్త్రము (వెలిపట్టుచీర.)
దుక్కి, దే. వి. దున్నుట, కృషి: చూ, వ్యవసాయము (దీని భేదములు.-లొంపిదుక్కి, వెలిదుక్కి.)
దుక్కిటెద్దు, దే. వి. (దుక్కి + ఎద్దు) హాలికము: చూ, వృషభము. 1.
దుక్కిముచ్చు, దే. వి: చూ, వ్యవసాయి.
దుక్కివాలు, ద్వ. వి. నాఁగలి: చూ, లాంగలము. 1.
దుక్కివాలుదాలుపు, ద్వ. వి. హలాయుధుఁడు: చూ, బలరాముఁడు.
దుగ, వై. స. = ద్వికమ్. రూ-దువ. ఇనుమడి. కళా. 3, ఆ 131: చూ, రెట్టి. 1.
దుగపదిరూపుల దుండగీఁడు, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం. ఆం. 11.
దుగపుట్టుక, వా. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు. పాంఖ. మా 2.
దుగమొగముల పులుఁగు, ద్వ వి. గండభేరుండము. అచ్చ. అ, కాం. 77: చూ, పక్షి.
దుగమొగమువేల్పు, ద్వ. వి. నిప్పు. అచ్చ యు, కాం. 279: చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు దుగమొగములయ్య- దుగమోర పాదుసా.)
దుగలము, దే వి. రూ-దుగుడము. చిప్పక, వరహాలో 1/16 భాగము, 1/4 రూపాయ
దుగినుఁడు, వై. వి. = ద్రుహిణః: చూ, బ్రహ్మ. 1.
దుగుడము, వై. స. = ద్విగుణమ్. 1. దుగ: చూ, రెట్టి 1: విణ. 2. రెండింతలు.
దుగులము, దే. వి: చూ, రూ-దుగలము.
దుగ్గ, వై. వి = దుర్గా. రూ-దుగ్గి. 1. శాక్త, శక్తి: చూ, పార్వతి. 1; 2. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1.
దుగ్గతండ్రి, ద్వ. వి హిమాద్రి. వేం ఆం 77: చూ, పర్వతము.
దుగ్గాని, వై. వి. (దుగ + కాని) రెండుచిన్నప్లు (ఒకరూకకు 16 డబ్బులు. ఈ లెక్కనుబట్టి కానియనఁగా పఱ్ఱుండి)
దుగ్గి, వై. వి. = దుర్గా: చూ, రూ-దుగ్గ. 1—2.
దుగ్గికన్నయ్య, ద్వ. వి: చూ, దుగ్గతండ్రి.
దుగ్గు, దే. విణ. రూపములెదిననది (అప్రాకృ.)
దుగ్ధతుంబి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పాలానుగు*: చూ, సొర.
దుగ్ధము, సం వి అ. న. 1. క్షీరము: చూ, పాలు. 1; విణ. 2. పిదుకఁబడినది, 3. నింపఁబడినది: చూ, భృతము. 2.
దుగ్ధాకరము, సం. వి. అ. పుం. పాలసముద్రము: చూ, సముద్రము. (ఇట్లు దుగ్ధార్ణవము)
దుగ్ధిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనిపాల *.
దుట్టుపు, దే వి. రూ-దుట్టువు-జుట్టుపు, ఇట్టుపు: చూ, విషాణి.
దుట్టుపు, —పై.—ఆం, ఖా. ద్వి. 61.
దుడిదుడి, దే. వి. గుసగుస: చూ, హూహూ
దుడుకఁడు, వై. విణ. (దుడుకు + అఁడు) 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2 = దుండగీఁడు దుష్టుఁడు. భాగ. 7, స్కం. 253: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2. (ఇట్లు చెడుగఁడు, విడువఁడు ము.)
దుడుకు, వై. వి. 1. తప్పు: చూ, నేరము; 2 = దుండగీఁడు. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యతిక్రమ. 2; 3. గర్వము, ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; విణ. 4: చూ, దుష్టము. అచ్చ. సుం, కాం. 167; 5. ఉద్ధతము, గర్వించినది: చూ, బిఱ్ఱు. 4.
దుడ్డు. వై. వి. రూ-ద్రుడ్డు. = దండః. 1. లావుకఱ్ఱ: చూ, వేత్రము. 1; 2. గుదియ: చూ, గద; 3. గుదికఱ్ఱ: చూ, బంధ. 3; 4. ఇనపదుడ్డు: చూ, ముద్గరము; 5. కాణి: చూ, కాని. 1; విణ. 6. మోటుకాఁడు, దిట్టఁడు (అనియు): చూ, హరిందముఁడు.
దుడ్డుఱ్ఱ, ద్వ. వి. 1: చూ, దుడ్డు. 1: 2: చూ, దుడ్డు. 3. (ఇక్కడ దుడ్డుశబ్దము స్థూలమాత్రపరము.)
దుడ్డుఁగోల, —పై.—
దుడ్డె, దే. విణ. 1. చూలి: చూ, శిశువు; 2. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 3. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. ధూర్తురాలు: చూ, స్త్రీ.
దుత్తి, దే. వి పాలచెంబు, పాలముంత, పాలకుండ, బుంగ, భాండము. 3. (చూ, పాత్రము. 6)
దుత్తాయి, దే. వి ఉలుచ: చూ, వస్త్రము.
దుత్తూరము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-దుత్తురము-ధుత్తూరము-ధుస్తూరము.) 1. ఉమ్మెత*: చూ, హాలాపుష్పము; దే. వి. (1) కపటము: చూ, వ్యాజము. (1).

దుద్దు, దే. వి. 1. తామరపూవులోని దిమ్మె, కర్ణిక: చూ, మిద్దె: (చూ, సహస్రపత్రము 1.); 2. తాటాకు జాబుమీఁది చెంద్రిక; ఐ. 3. చెవినగ: చూ, భూషణము. 2; విశే. 4. అసత్యము: చూ, వితథము.

దుద్దుపెట్టుట, జా. మోసముచేయుట. "చక్కన్నను దుద్దుపెట్టి యురకంగఁదలంచెదు." (సారంగధరచరిత్ర.)

దుద్దెక్కు, దే. అ. క్రి: చూ, ముమ్మరించు.

దుద్రుమము, సం. వి. అ. పుం. పచ్చనీరుల్లి: చూ, పలాండువు.

దునీఁడు, వై. విశే. (రూ దునీదారు-దునెదారి-దునేదారి-దుము దారి.) శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు.

దునీదారు, వై. విశే.—పై—

దును, దే. స. క్రి: చూ, రూ-దున్ను.

దునుకు, వై. వి. బాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము.

దునుము, వై. స. క్రి చంపు: చూ, సంహరించు.

దునెదారి, వై. విశే: చూ, రూ-దునీఁడు; 2. = ధనుర్ధారి. కత్తి చేతధరించినవాఁడు: రూ-దునేదారి. (సం. వ.)—ధనుర్ధారి.

దునేదారి, వై. విశే.—పై.—

దున్న, దే. వి. 1: చూ, దుంత; 2. పుంషపశువు.

దున్నపోతు, దే. వి.—పై.—

దున్నయీనినదన దూడను గట్టుమన్నట్లు, లో. విమర్శనలేని ప్రభుత్వము. ఉదా.— "చెప్పెడి వారొకవేళఁ జెప్పినను వినెడివారికయిన వివేకముండవలెను గదా; అట్లుగాక దున్న యీనినదన దూడను గట్టుమన్న మతిపసయొక్కటే." (నీతి చంద్రిక-విగ్రహము.) దున్ను చూ, రూ-దును.

దుప్పటము, వై. వి. = ద్విపటీ. (రూ-దుప్పటి- దుప్పటీ- దువ్వ టము.) 1. వెలగల సన్నపాటి వెడల్పుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2 ముతకనూలుతోనేసిన రెండుపొరలబట్ట; 3. కవచము: చూ, వారవారణము.

దుప్పటి, —పై.—

దుప్పటీ, —పై.—

దుప్పి, దే. వి. 1. జింక. ఇఱ్ఱి. చూ, హరిణము; 2. దుప్పి, కాఱుకొమ్ము మెకము: చూ, పృషతము; 3. చమూరువు. పాండు. 5, ఆ. 14; చూ, రామము. 3.

దుబరకా, వా. వి. చినిఁగిన సంచులకు వేయు అస్తరుసంచి (గుడ్డ).

దుబారా, వా. విశే. వ్యర్థమైనది.

దుబాసి. వా. వి. = ద్విభాషి. రెండుభాషలు నేర్చినవాఁడు, భాషాంతరము చేయువాఁడు, వ్యవహారము జరుపువాఁడు.

దుబేబ్రాహ్మణులు, అం. వీరు కన్యాకుబ్జులు. వీరు పంచగౌడు లలో నొకతెగవారు. మాధ్యందినశాఖ. శుక్లయజుర్వేదులొక కొందఱును నామశాఖ గోబిల సూత్రీయు లొక కొందఱును కలరు: చూ, కన్యాకుబ్జులు :(చూ, బ్రాహ్మణులు.)

దుబ్బు, దే. వి. అఁడుగుతీ; చూ, భగము. 12.

దుబ్బు, వై. వి. = స్తంభీ. చూ, పైరుదుబ్బు.

దుమగతికేతు, వై. వి. = ధుమకేతుః. తోఁకచుక్క: చూ, శిక్కి. 1.

దుమదుమ, వా. వి. 1. మొగముచిట్లించుకొనుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ; దే. విశే. 2. మిక్కిలితడిగలది. కళా. 3, ఆ. 68: చూ, స్తిమితము. 2.

దుమా, దే. వి. వ్రాయుట చేయుట పడఁగొట్టుట లోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (దుమాదుమా అవియు.)

దుమారము, దే. వి ధూళి. స్వా. 5, ఆ 38; చూ, రేణువు. 1.

దుమాలు, దే. విశే. సమూలము: జాడా.

దుము, దే. వి: చూ, దుమారము.

దుముకు, దే. వి. రూ-దూకు. 1. ఒకానొక ప్లుతగతి: చూ, హయము; 2. గంతు: చూ, లంఘు; అ. క్రి. 3. గంతు వెయు: చూ, లంఘించు. 3; 4. దాఁటు; చూ, లంఘించు. 2; 5. ఉఱుకు: చూ, లంఘించు. 2.

దుముకులాడు, దే అ. క్రి. గంతులువేయు: చూ, లంఘించు. 2.

దుముక్కు, దే. వి. ఉఱుకుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము, దుబుక్కు (అనికొందఱు): చూ, హూహూ.

దుముదారి, దే. వి: చూ, దునీఁడు.

దుముదారు, దే. వి. దండు. స్వా. 3, ఆ 54; చూ, సేన. 1.

దుముదుములాడు, దే. అ. క్రి. దుమ్ములు రేఁగు, నిప్పులురేఁగు. (ఇట్లు దుమదుమలాడువాడుక.)

దుమ్ము, దే. వి. 1. ఎమికె: చూ, శల్యము. 1; 2. (రూ-దుమారము-దువ-దువ్వ- తుమురు-తుమ్ము-త్రమ్ము.) ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

దుమ్ముచేయు, వా. స. క్రి: చూ, త్రమ్ము.

దుమ్మురేఁచు, దే. స. క్రి. గోరా. అం, భా. తృ. 132; చూ, సెరిగు.

దుమ్ములగండు, దే. వి. ఒకానొకమృగము: రూ-దుమ్ముల గొండి-దుమ్ములగొండు, కొరనాసిగండు- కొరసానిగండు- కొర్నవగండు.

దుమ్ములగొండి, —పై.—

దుమ్ములగొండు, —పై.—

దుయుముడి, దే. వి. రూ-దూముడి-దూయుముడి- సులభముగా నూడఁదీయునట్లు మొనమడిఁచి వెసినముడి: చూ, ముడి. 3.

దుయ్యఁబట్టు, వా. స. క్రి. 1. బాధపెట్టు; 2. పదేపదే ఇబ్బంది పెట్టు.

దుయ్యు. రూ-దూయు: చూ, రూ-దుయ్యు.

దుర్, సం. ఉప. (౧) దుర్బలుఁడు = ఇచట "దుర్" అనునది బలశబ్దముతో సమసించి అభావార్థమును చెప్పుచున్నది. ఇది తఱుచు ఈ యర్థమందే యుండును. (౨) దుర్మార్గుఁడు. = ఇచట మార్గశబ్దముతో సమసించి దుష్టమను నర్థకముకలది యైనది. (౩) దుర్వహము = ఇచట అశక్యము అను నర్థము కలదియైనది. ౪. దుర్జనము = ఇచట దుష్టము అను నర్థము కలది యైనది. (౫) దుర్ఘటము = ఇచట ధాత్వర్థమును సంఘటన కానిది యను నర్థమునకు మార్చినది. ఇత్యాది.

దురంతము, సం. విశే. 1. అనవధి, అంతములేనిది: చూ, అపారము. 3; వా. 2. చేటు.

దురంతుఁడు, సం. విశే: చూ, అధీనవుఁడు.

దురతిక్రమము, సం. విణ. అతిక్రమింపఁగూడనిది.

దురత్యయము, సం. విణ. చేటులేనిది: చూ, శుచి. 1.

దురద, దే. వి. 1. తీఁట: చూ, విదర్చిక; 2. నస, కసరు: చూ, మసము. "దురదకంద".

దురదకంద, ద్వ. వి. కసరుగలకంద*: చూ, సూరణము.

దురదగొండి, దే. వి: చూ, కూకశింబి.*.

దురదగోవెల,—వై.—

దురదుర, వై. ద్ర. క్రి. విణ. వేగముగా: చూ, వేగము. 3.

దురదృష్టము, సం. వి. అ. న. దుర్భరభావము, దౌర్భాగ్యము: చూ, అదృష్టము, 1.

దురదృష్టవంతుఁడు, సం. విణ. చూ, పెట్టిపుట్టనివాఁడు.

దురధిగమము, సం. విణ. 1. కష్టముచేత పొందఁదగినది. 2. కష్టముచేత చదువఁదగినది.

దురధ్వము, సం. వి. అ. పుం. చెడ్డత్రోవ: చూ: మార్గము 1.౯: చూ, సృతి: 1-3.

దురపిల్లు, అ. క్రి. 1. ఏడ్చు. భార. శల్య 2, ఆ. 309: చూ, శోకించు; 2. తపించు: చూ, సంతాపించు; 3. కలఁగు. జై. 6, ఆ. 55: చూ, సంక్షోభించు

దురపుటోరెపు దాసరితంత్రి, ద్వ. వి. నలువ. వేం. అం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.

దురభిగ్రహము, సం. వి. అ పుం. 1. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము; విణ. 2. గ్రహింపఁగూడనిది.

దురము, వై. వి 1.= త్వర. శీఘ్రము. శకుం 3, ఆ. 100: చూ, స్యదము. 1; 2 = ఉదర: చూ, యుద్ధము. 1.

దురవగాహము, వా. వి. చూ, అగాధము. 4.

దురవాపము, సం. విణ. క్ష్వేడము, దురాపము, పొందఁగూడనిది.

దురా, దే. వి. ఆజ్ఞ. రూ-దురాయి శకుం. 3, ఆ. 48: చూ, సెలవు.

దురాకృతము, సం. వి. అ. న. 1. అకృత్యము; క్రి. విణ. 2. అకృత్యముగా.

దురాచారము, సం. వి. అ. పుం. 1. చెడ్డనడవడి: అనాచారము; విణ. 2. చెడ్డనడవడి కలది: అనాచారము.

దురాచారుఁడు, సం. విణ. చెడ్డనడవడికలవాఁడు: దురాత్ముఁడు, దుర్మార్గుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.

దురాడము, దే. వి. ఒఱగుదిండు: చూ, లోడు.

దురాత్ముఁడు, సం. విణ. న్. చెడ్డమనస్సుకలవాఁడు: చూ, దురాచారుఁడు; వా, 2. చెడుగఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

దురాధర్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. తెల్లావలు: చూ, సర్షపము; విణ. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: కచాకువు.

దురాధర్షుఁడు, సం. విణ. తిరస్కరింపఁదగినవాఁడు.

దురాపము, సం. విణ. పొందఁగూడనిది: చూ, క్ష్వేడము. 6.

దురాయి, దే. వి: చూ, రూ-దురా.

దురారోహ, సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, శాల్మలి*.

దురారోహము, సం. వి. అ. పుం. 1. తాండి: చూ, సరటము; విణ. 2. ఎక్కఁగూడనిది.

దురాలభ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత; విణ. 2: చూ, దురాపము.

దురాలాపము, సం. వి. అ. పుం. చెడుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

దురాలోకము, సం. విణ. చూడఁగూడనిది: చూ, విచ్చుమొగము.

దురాశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = దురాస: చూ, వాంఛ.

దురాసదము, సం. విణ: చూ, దురాపము.

దురాస, వై. వి = దురాశ: చూ, వాంఛ.

దురితము, సం. వి. అ న: చూ, పాపము.

దురీక్షణము, అం: చూ, జన్మతాళములు.

దురుద్ధానము, అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

దురుసు, దే వి. 1. కాఠిన్యము: చూ, పరుషము: విణ. 2. కఠినము; చూ, బెడిదము; క్రి. విణ. 3. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.

దురూహరుఁడు, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దురోదరుఁడు.

దురోదరము, సం. వి అ. న. 1. జూదము : చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పందెము: చూ, వ్యవహారము, 4.

దురోదరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-దురూదరుఁడు. జూదరి: చూ, పందెగాఁడు.

దుర్గ, సం. వి ఆ స్త్రీ. 1. రూ-దుర్గి = దుగ్గి. గౌరి. (వనాది దుర్గము నివాసముగా గలది): చూ, పార్వతి. 1; 2. నల్లవిచ్చుక; చూ, విచ్చుక; 3. నీలి*: చూ, రంజని.

దుర్గంధము, సం వి. అ. పుం. 1. గబ్బు. చూ, వాసన; విణ. 2. గబ్బుగలది: చూ, వాసన.

దుర్గతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నరకము: చూ, నరకములు; 2: బీదతనము.

దుర్గతుఁడు, సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

దుర్గపాలనము. అం: చూ, తంత్రములు.

దుర్గమము, సం. విణ. 1. పోకూడనిది: కలిమము, దుర్గము; 2; చూ, దురాపము.

దుర్గము, సం. వి. అ. న. 1. కోట: చూ, ప్రాకారము; విణ. 2; చూ, దుర్గమము, 1; అం. 3; చూ, సప్తాంగములు; 4. అష్టవర్గమునందొకటి: చూ, అష్టవర్గము.

దుర్గసంచరము, సం. వి. అ న. పోరాని జలప్రవాహాదులయందు పోవుటకు కట్టినకట్ట మొదలగునవి. చూ, సంక్రమము.

దుర్గి, సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, రూ-దుర్గ. 1.

దుర్గుణము, సం. విణ: చూ, వ్యళీకము. 2.

దుర్ఘటము, సం. విణ ఘటింపనిది.

దుర్జనుడు, సం. విణ. దుర్జాతి, దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

దుర్జయము, అం. 1: చూ, దండవ్యూహములు; 2: చూ, మండలవ్యూహములు.

దుర్జయుఁడు, సం. విణ: అజితుఁడు, అపరాజితుఁడు.

దుర్జాతము, సం. వి. అ. పుం: అసమంజసము, దుస్వప్నము.

దుర్జాతి, సం. విణ. ఇ: చూ, దుర్జనుఁడు.

దుర్జ్ఞేయము, సం. విణ, ఎఱుఁగఁగూడనిది: అప్రసిద్ధి, గహనము.

దుర్దశ, సం. విణ. చెడ్డదశ.

దుర్దాంతము, సం. విణ. అణపఁబడినది.

దుర్దినము, సం. వి. అ. న. 1. మబ్బుక్రమ్మిన దినము: చూ, ముసురుప్రొద్దు; వా, 2. అపజయము కలిగిన రోజు.

దుర్దురూటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాస్తికుఁడు.

దుర్ధరము, సం. విణ. ధరింపఁగూడనిది,

దుర్ఘర్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లయుప్పి*: చూ, లవణి; విణ. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: చూ, వహేలనము.
దుర్ఘర్షుఁడు, సం. విణ. తిరస్కరింపఁదగనివాఁడు.
దుర్జిల్లయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, అన్యాయము.
దుర్నామ, సం. వి. నా. స్త్రీ. ఏనుఁగు జలగ: చూ, బుడ్డపిడుఁడు.
దుర్నామము, సం. వి. అ. న: చూ, మూలసంక.
దుర్నిరీక్ష్యము, సం. విణ. చూడఁగూడనిది: చూ, విచ్చు మొగము.
దుర్నివారము, సం. విణ. నివారింపఁగూడనిది.
దుర్బలము, అం. (బలములేనిది): చూ, అశ్వహృదయ పరిజ్ఞానము.
దుర్బలస్య బలం రాజా, లో. బలములేనివానికి రాజే బలము. ఉదా:- "రాజుల కార్తరక్షణంబుంబోలు ధర్మంబులొండులేవు. "దుర్బలస్య బలం రాజా" యన వినవే. (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)
దుర్బలుఁడు, సం. విణ: చూ, బక్కవాఁడు.
దుర్బిణి, వా. వి. దూరవస్తుదర్శనయంత్రము, దూరదర్శిని.
దుర్బోధనము, సం. వి. అ. న: చూ, దుస్సలహా.
దుర్భగుఁడు, సం. విణ. ద్వేషింపఁదగినవాఁడు.
దుర్భర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లవాఁకుడు*: చూ, వాఁకుడు.
దుర్భరము, సం. విణ. భరింపఁగూడనిది: చూ, దుర్వహము.
దుర్భాగ్యుఁడు, సం. విణ: చూ, దౌర్భాగ్యుఁడు.
దుర్భిక్షము, సం. వి. అ. న. క్షామము: చూ, కఱవు.
దుర్మతి, సం. విణ. 1. దుర్బుద్ధికలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు, 2; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.
దుర్మదుఁడు, సం. విణ. కావరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దుర్మరణము, సం. వి. అ. న. (విషశస్త్రాదులచేత వచ్చెడు) చెడ్డ చావు: చూ, సావు.
దుర్మల్లిక, అం. నాటికలు 18 లో నొకటి, (4 అంకములు, క్రోధము, నాయకి, స్నేహితులు, ఒకరితర్వాత నొకరు నాయకులవుదురు : చూ, నాటికలు.
దుర్మార్గత లేనుండుట, అం: చూ, నియమములు.
దుర్మార్గుఁడు, సం. విణ: చూ, దురాచారుఁడు.
దుర్ముఖి, అం: చూ, దుర్మతి. 2.
దుర్ముఖుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒక రాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 2: చూ, ముఖరుఁడు.
దుర్యశము, సం. వి. అ. న. చెడుపేరు: చూ, బిన్నము. 2.
దుర్యోధనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. గాంధారేయుఁడు: చూ, సుయోధనుఁడు; అం. 2: చూ, దుష్టులు.
దుర్వర్ణము, సం. వి. అ. న. 1. వెండి: చూ, లోహము. 1; 2. నూఁగుదోస*: చూ, హరివాలుకము: (చూ, దోస); విణ. 3. చెడ్డవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.
దుర్వహము, సం. విణ. వహింపఁగూడనిది, దుర్భరము: చూ, వెక్కసము. 4.
దుర్విధుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, బీదవాఁడు; 2: చూ. దుర్జనుఁడు.
దుర్వినీతుఁడు, సం. విణ. వినయములేనివాఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు.
దుర్లభము, సం. విణ. అందరానిది: చూ, వెక్కసము. 3.
దుర్లభములు, అం. ప్రియవచనములతోడి దానము, గర్వరహితమైన జ్ఞానము, క్షమాసహితమైన శౌర్యము, త్యాగయుక్తమైన విత్తము.
దుర్హృదుఁడు, సం. వి. ద్. పుం. 1. పగవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1; విణ. 2. చెడ్డమనస్సుకలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దులదుల, దే. వి: చూ, సంభ్రమము. 1.
దులాభి, వా. వి. దూబరితిండి: (చూ, దువాళా.)
దులి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. = ధులి. ఆఁడుతాఁబేలు: చూ, వృత్తము 4; పుం. 2. సన్యాసి: చూ, సన్యాసి. 1.
దులుపు, దే. స. క్రి. 1. ప్రక్కలనంటుకొనియుండు గింజలను రాల్చు; 2: చూ, విదళించు; 3. తప్పులు ఎంచు.
దువ, వై. స. = ద్విక. రూ-దుగ: చూ, రెట్టి. 1.
దువారము, వై. వి. 1. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. = ద్వారమ్. గుంజము: చూ, వాకిలి.
దువాళము, అం: (చూ, అశ్వధారలు) వేగమున అంత మేరయు సమమునా పాఱెడి యశ్వధారా ప్లుతము. రూ-దువాళి, నిబ్బరము, ఘటము: చూ, హయము: (చూ, ధారలు.)
దువాళి, అం.—పై.—
దువాళించు, దే. అ. క్రి. 1. దువాళము చేయు; అం. ప్రే. 2. దువాళము చేయించు.
దువ్వ, దే. వి. మాశి: చూ, రేణువు. 1.
దువ్వగాలించుజాణ, దే. స. క్రి. గాలి. సాంబ. దే. 13: చూ, వాయువు. 1.
దువ్వటము, వై. వి. = ద్విపటీ: చూ, రూ-దుప్పటము. 1.
దువ్వలువ, వై. వి. = రూ-డువ్వల్వ. 1: చూ, దువ్వటము; 2. కట్టుగోచి: చూ, వస్త్రము.
దువ్వల్వ, వై. వి. = —పై.—
దువ్వి, వై. వి. రూ-దువ్వు = ద్వీపి. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. చిఱుతపులి : చూ, శార్దూలము. 1.
దువ్వు, వై. వి. = —పై.— 1, 2 —; దే. స. క్రి. 3. దువ్వెనతో తల చిక్కుదీయు; 4. అల్లనతడవు: చూ, నిమురు; వా. 5. ఇచ్చకమాడు.
దువ్వెన, దే. వి. 1. పన్నె: చూ, ప్రసాధని; 2. చిక్కంటు: చూ, ప్రసాధని.
దుశ్చ్యవనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
దుశ్చికిత్స్యవ్రణ పీడితానాం వ్రణం శిశమయిషోః శస్త్రగ్రహణమ్, న్యా. ఎన్నిమందులు వేసినను మానని పుండు బాధ పోగొట్టుటకు శస్త్రము చేయించినట్లు. శస్త్రముచేసే వైద్యుఁడు పుండును కోయునపుడు బాధను పోగొట్టుటకు కోయును గాని దయ లేకపోవుటవలన కోయఁడు. అట్లే చెప్పినమాట వినని కొడుకును శిక్షించడము వానిని మంచిమార్గములో పెట్టడమునకేగాని దయ లేకపోవుటచేతకాదు.
దుశ్చేష్ట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెడుపని, కఱత, కల్లశనము.

దుశ్శకునము, సం. వి. అ. న. అపశకునము, తోఁకచుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.
దుశ్శకునములు, అం. (పంచాంగమునందు చూడుము.)
దుశ్శాసనుఁడు, అం. = దుస్ససేనుఁడు: చూ, దుష్టులు.
దుశ్శీలుఁడు, సం. విణ ఒఱటు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దుష్కరప్రాస, అం. సంయుక్తాక్షరము లనేకములున్నది. "అష్ట్రంబుతో సతని శీర్షస్త్రాణంబు డుల్చి."
దుష్కరము, సం. విణ. చేయఁగూడనిది.
దుష్కరం కిం మహాత్మనామ్, న్యా. మహాత్ములకుఁ జేయరాని దేమున్నది.
దుష్కృతము, సం వి అ. న. 1. చూ, పాపము; విణ. 2 దుష్టముగా చేయఁబడినది.
దుష్టచతుష్టయము, అం: చూ, దుష్టులు.
దుష్టచేష్ట, అం: చూ, శిక్షకాలములు.
దుష్టము, సం. విణ. చెడ్డది: (తె. ప.)— ఆలవ, కీడు, చెడ్డ, గొట్టు, చెనుగొండి, దుడుకు.
దుష్టావేశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కందరి-కందారి, కందము, కృత గంధ, తీక్ష్ణకంటకి.*.
దుష్టుఁడు, సం. విణ. = తుంట: చూ, దుర్జనుఁడు.
దుష్టులు, అం. దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణ, శకునులు (4).
దుష్పత్రము, సం. వి. అ. పుం. 1. నల్లకపోరము*: చూ, షడ్గ్రంథ; 2: చూ, బలురక్కెస*.
దుష్ప్రధర్షణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ ములక*: చూ, హింగళి.
దుష్ప్రభ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ మైలచాయతొండ: చూ, సంటము.
దుష్ప్రాపము, సం. విణ. చూ, దురాపము.
దుష్షమము, సం. అవ్య; చూ, నిష్షమము.
దుస్, సం. ఉప. ఇది 'దుర్' యొక్క రూపము నే పొందును.
దుసికిలు, దే. అ. క్రి. రూ-దుసికిల్లు. 1. జాఱు: చూ, సళ్లు 2; 2. తప్పించుకొను; వా. 3: అసిఁబోవు, కూరు, తప్పిపోవు, దుస్సిపోవు-దూసిపోవు. ("తప్పిపోవు" అను పదముకడ ద్వ అ. క్రి. అని చదువుకొనవలెను.)
దుసికిల్లు, —పై.—
దుస్తరము, సం. విణ. తరింపఁగూడనిది.
దుస్తు, దే. వి. 1. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. సొగసు: చూ, సౌందర్యము.
దుస్త్యజము, సం. విణ. విడువఁగూడనిది.
దుస్పర్శ, సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు*.
దుస్పర్శము, సం. వి. అ. పుం. 1. తీఁటకసింద*: చూ, సము ద్రాంత; విణ. 2. తీక్ష్ణమైన స్పర్శముకలది.
దుస్వపమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దుర్జాతము.
దుస్సర, దే. వి. రూ-దుస్సిర*: చూ, వత్సాదని.
దుస్సలహా, వా. మి. వి చెడ్డఆలోచన. దుర్బోధనము: చూ, బోధనము: (చూ, యోచన)
దుస్సనేనుఁడు, ౼. వి: = చూ, దుశ్శాసనుఁడు (దుర్యోధనుని తమ్ముఁడు).
దుస్సహము, సం. విణ. సహింపఁగూడనిది: చూ, వెక్కసము.4.
దుస్సహుఁడు, సం. విణ. ఆక్షేపకుఁడు: చూ, వెక్కసి. 1.
దుస్సిర, దే. వి: చూ, రూ-దుస్సర*.
దుస్సిపోవు, వా. అ. క్రి. రూ-దూసిపోవు, కూరు: చూ, దుసికిలు. 3.
దుహిత, సం. వి. ఋ. స్త్రీ. రూ-ద్రుహి-ద్రుహిత. కూఁతురు: చూ, సూన. 1.
దుహ్యము, సం విణ. దోహనము చేయఁదగినది (దోహనము = పాలు పితుకుట.)

దూ

దూ, వా. వి: చూ, రూ దు. 2. ("దూమా" అని కుక్కను పిలిచెదిని.)
దూఁకరి, వై. వి. = దుఃఖమ్: చూ, శోకము. 2.
దూఁకు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దుముకు.
దూఁకుడు, దే. విణ: చూ, ఎగుడుదిగుడు.
దూఁకొను, దే. స. క్రి. (దూఁటు + కొను) 1. ఆస్వాదించు: చూ, భుజించు; 2. పొందు: చూ, ప్రాపించు.
దూఁట, దే వి. అరఁటియూఁచ: చూ, ఊచ. 2.
దూఁటు, దే. స. క్రి: చూ, పొడుచు.
దూఁటుకొను, దే. అ. క్రి. ఎగురు భార. అర. 4, ఆ. 388: చూ, లంఘించు.
దూఁబఱఁదిండి, దే. వి. 1. అతివ్యయము; విణ. 2. (దూయు + పఱ + తిండి) మిగులఁబెట్టక యెంతయున్నను అంతయు వెచ్చించి తినువాఁడు: చూ, బోగుబడి.
దూఁపిడి, దే. వి (దూయు + పిడి) నూలుతోఁడునపుడు చీడు తగిలించుటకు నిలిపెడు పీఠమమర్చెడు కొయ్య.
దూగర, దే. వి. రూ-దూగఱ- దూవర (దూపము + కఱ) 1. కఱమూపము: చూ, పొగ; 2. ధాన్యాదిపరాగము: చూ, నూక; 3. చిట్టు తవుడు కలిసిన భాగము.
దూగఱ, దే. వి.—పై.—
దూడ, దే. వి. వత్సము. (ఆవుదూడ, ఎనుపదూడ): చూ, దేనువు.
దూడపాల, దే. వి. గూడపాల*. చూ, శారిబ.
దూత, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రాయబారి; 2: చూ, దూతుఁడు.
దూతవికల్పము, అం: చూ, దండనీతిశాస్త్రము: (చూ, కామంద కము: చూ, ప్రకరణములు.)
దూతి, సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. = జూజి. 1. కుంటెనకత్తె: చూ, శంభళి; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు: చూ, నాయికలు.
దూతిక, సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, దూతీ చతుష్టయము.
దూతీచతుష్టయము, అం. కామశాస్త్రములోనివి.— సారిక, చతురిక, సహసంచారిక, దూతిక. (దీనికి మతాంతరములు మూఁడు.— మొదటిదానిలో ఆఱు.— ప్రాతివేశిని, శిల్పిని, గారుపు, లింగిని, సఖి, తనుప్రజాతి; రెండవదానిలో ఎనిమిది.—ప్రహిత, ఉద్వహిత, పత్రహారి, భావన, పత్రికా, మూక, స్వయం, భావదూతిక; మూఁడవదానిలో పది యాఱు.—బానిసె, కన్య, చెలికత్తె, విధవ, కలది, గంద మమ్మునది, పువ్వులమ్ముకది, మాలుఁదల్లి, ఇంటిపెత్తనకత్తె

నీళ్ళుమ్మకొనునది, చిత్తరువులను వ్రాయునది, భార్య, రతి ప్రవేశముకలది, కథలుచెప్పునది, చిలుక, గోర్వంక.)
దూతీభేదములు, అం. —పై.—
దూతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఎడకాఁడు, కుంటెనకాఁడు, కుంటెనీఁడు, తారుమవాఁడు- తార్పువాఁడు, పెంటిఁగూర్పువాఁడు, బసివి, (సం. ప.) —దూతి: (చూ, బడవా) సందేశహరుఁడు.
దూత్యము, సం. వి. అ. న. రూ-దౌత్యము. 1. దూతభావము; 2. దూతకర్మము; 3. దూతస్వభావము.
దూది, వై. వి. = తూల. విత్తుతీసినప్రత్తి: చూ, ప్రత్తి.
దూదిచుట్ట, వా. వి. ఏకు: చూ, పేఁజి.
దూదిదబ్బ, దే. వి తోలుదళముగానుండెడు దబ్బ*: చూ, శర్కరాంకము.
దూదినిమ్మ. దే. వి: చూ, మాతులుంగము. *.
దూదిప్రోవు, వా. వి: ఇంద్రతూలము, గ్రీష్మహాసము.
దూదిమూట, వా. వి: కంటలము-కంట్లము-కంటాళము.
దూదేకులవాఁడు, వా. వి: చూ, పేఁజారి.
దూనము, సం. విశ: చూ, సంతాపితము.
దూప, వై. వి. = తాప. దప్పి (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, పిపాస.
దూపటిలు, దే. అ. క్రి: (రూ-దూపటిల్లు - దూపించు - దూపిలు - దూపిల్లు.) 1. దప్పిగొను: చూ, నీరుపట్టు; 2: చూ, సంతాపించు.
దూపటిల్లు, —పై.—
దూపము, వై. వి. = ధూపః. వాసనగలపొగ. చూ, పొగ.
దూపార్తి, వై. వి. (దూపము + ఆర్తి) దూపము వేసెడు పాదము పెట్టినతట్ట: చూ, సంచి.
దూపించు, దే. అ. క్రి: చూ, దూపటిలు.
దూపిలు, —పై—
దూపిల్లు, —పై.—
దూపె, దే. వి. 1. అంకుగుటి: చూ, భగము. 12; 2. అవలక్షణము.
దూబ, దే. వి. 1: చూ, సౌవిదల్లుఁడు; విశ. 2. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు; 3: చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు; వై. వి. 4. ఒకరకము ఖాతము; 5. ఒకరకముగాదె: చూ, పంటసాల.
దూబూచి, ద్వ. వి. (దూయు + బూచి) రూ-దోబూచి. బాలక్రీడావిశేషమునందగు ననుకరణము. సా. 1, ఆ. 49: చూ, హూహూ; బ. 2: చూ, బాలక్రీడ.
దూముడి, దే. వి: చూ, రూ-దుయుముడి.
దూయు, అ. క్రి. 1: చూ, రూ-దుయ్యు. 1; 2: చూ, రూ-దుయ్యు. 2; 3. ప్రవేశించు: చూ, సోఁకు. 4; స. క్రి. 4: చూ, రూ-దుయ్యు. 3; 5: చూ, రూ-దుయ్యు. 4.
దూయుతీఁగ, ద్వ వి: చూ, దుస్పర. *.
దూయుముడి, దే. వి: చూ, రూ-దుయుముడి.
దూరగిరిన్యాయము, న్యా. దూరముగానున్న పర్వతములు నునుపుగాఁ గాన్పించును. దగ్గఱకుఁ బోవ గుట్టలు మెట్టలు ముండ్లుగానుండునను రీతి. "దూరపుకొండలు నునుపు."

దూరదర్శి, సం వి. న్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, హరివాహనుఁడు; విశ. 3: చూ, దీర్ఘదర్శి. 3.
దూరదర్శిని, పా. (టెలెస్కోప్) దుర్భిణి.
దూరనికటస్థలక్ష్యభేదనలక్షణములు. అం. ప్రమేయములు.
దూరపాతిశరాభ్యాస విస్తరకీర్తనము. అం. —పై.—
దూరపుచుట్టము, వా. మి. వి: చూ, బంధువు.
దూరము, సం. విశ. దవ్వు: చూ, విప్రకృష్టము.
దూరస్థాః పర్వతారమ్యాః స్వమీపస్థాస్తు బర్బరాః. న్యా. దూరపుకొండలు నునుపు. దగ్గఱకుఁ బోయిన నెగుడుదిగుడు.
దూరాన్వయము. అం. (వీఁడు నామేనబావ యల్లుఁడనుటకు వీఁడు నాతల్లితోడఁబుట్టినవాని కొడుకుకూతు మగఁడని చెప్పుట. ఈతఁడు దూరపుబంధువని తోఁపఁజేయుటకై యిట్లు చెప్పుట గుణమేయగును. అట్టియుద్దేశము లేకుండిన దోషము): చూ, సంధిదోషములు.
దూరు, దే. వి. రూ-దూఱు: చూ, నెగ్గింపు.
దూరుబారు, దే. వి. ఒకానొక పావురము: చూ, పావురము.
దూర్చు. దే. స. క్రి. 1. చెక్కు: చూ, వాయి. 1; వా. పేర్చి. 2: చూ. రూ-తూఱుచు.
దూర్వ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గఱిక *: చూ, తృణము. 1.
దూర్వామూలన్యాయము, న్యా. గఱికవేరు భూమిలోనుండియుండి చినుకుపడఁగానే చిగుర్చును గాని యెన్నటికిని చావదనురీతి.
దూఱు, దే. వి. 1. అపవాదము: చూ, నింద. 1: స. క్రి. 2: చూ, నిందించు; 3. ప్రవేశించు: చూ, సోఁకు. 4.
దూఱుదుంకెన, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.
దూఱువడు, ద్వ. అ. క్రి. నిందింపఁబడు: చూ, వీటిబోవు.
దూల, దే. వి. 1; చూ, విదర్చిక; వా. 2. సంభోగేచ్ఛ: చూ, వాంఛ. 1.
దూలకొండి, దే. వి. రూ-దూలగొండి *: చూ, శూకశింబి.
దూలగొండి, —పై.—
దూలగోవెల, —పై.—
దూలపోతు, దే. వి. ఎల్లప్పుడును దూలగలవాఁడు.
దూలము, వై. వి. = తులా-స్థూల. ఇంటికురుఁజుల కాధరువుగా నమర్చెడు ద్రూము: చూ, మదనచేతులు.
దూలి, వై. వి. = ధూళి. రూ-దూళి. ఆంధ్ర. పదా. చర. 51: చూ, రేణువు. 1.
దూవర, దే. వి: చూ, రూ-దూగర.
దూవలువ, దే. వి. (రూ-దూవల్వ దువ్వలువ-దువ్వల్వ-దువ్వటము) నిచోళము: చూ, వస్త్రము.
దూవల్వ, —పై.—
దూషణము, సం. వి. అ. న. దూషించుట. చూ, నింద. 1.
దూషణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దూషించు, సం. స. క్రి: చూ, నిందించు.
దూషిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ: 1. (రూ-దూషి-దూషీక-మాషము) కంటిపుసి: చూ, పుసి; 2: చూ, వాగలి; 3: చూ, సాలెపురుగు.
దూష్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-చూష. వరత్ర: చూ, సూత్రము. 1.

దూష్యము, సం. వి. అ. న. 1. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1; 2. బట్ట: చూ, వస్త్రము; విణ. 3. దూషింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2.

దూసర, దే. వి: చూ, రూ-దుస్సర *.

దూసరి, దే. వి. 1. అపవాదము: చూ, నింద. 1; 2. దూసరి గడ్డి*: చూ, తృణము. 1.

దూసరులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

దూసిపోవు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-దుస్సిపోవు.

దూళి, వై. వి = ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

దృ

దృంభువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, సర్వము. జై 1, ఆ. 10.

దృక్కు, సం. వి. చ్. స్త్రీ. రూ-దృశ్. 1: చూ, లోచనము; 2: చూ, వీక్షణము; 3: చూ, బుద్ధి; విణ. 4. చూచువాఁడు.

దృగాయుధుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు 1.

దృగ్ధము, సం. విణ. కూర్పఁబడినది: చూ, సంయోజితము.

దృఢదేశము, అం: చూ, దండవ్యూహములు.

దృఢనాభము, అం: చూ, శస్త్రములు.

దృఢము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 3. = దిటము. దిటవుగలది: చూ, స్థైర్యము; 4. = రుటము. గట్టిది: చూ, బెడిదము; 5. బలిసినది: చూ, స్థూలము. 2.

దృఢసంధి, సం. వి. ఇ. పుం. (దృఢమైన కీలుగల హస్తాద్యవయవము): చూ, సంహతము.

దృతము, సం. విణ. ఆదరింపఁబడినది: చూ, ప్రతీతము.

దృతి, సం. వి. ఇ. పుం. = తిత్తి. కొలిమితిత్తి, తోలుతిత్తి (అనియు): చూ, భస్త్రి.

దృతాఖ్యము, అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.

దృప్తుఁడు, సం. విణ: చూ, పొగరుఁబోతు.

దృబ్ధము, సం. విణ. గ్రుచ్చఁబడినది: చూ, స్యూతము.

దృశ్, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-దృక్కు.

దృశత్తు, సం. వి. ద్. స్త్రీ: చూ, రూ-దృషత్తు.

దృశ్యము, సం. విణ. 1. చూడఁదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 1; అం. 2. కావ్యము.— దృశ్యము, శ్రవ్యము అని ద్వివిధము. అందు దృశ్యము (చూడఁదగినది), నాటకము (మురారి-శాకుంతలము లోనగునవి.) (దీనికే రూపకమని నామాంతరము): (చూ, అనూద్యము): చూ, కావ్యము. 4: (చూ, నాటకము. 1.)

దృషత్తు, సం. వి. ద్. స్త్రీ రూ-దృశత్తు. 1. శిల: చూ, రాయి; 2. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి.

దృషత్పుత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొత్రము: చూ, రాయి.

దృషద్వతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1.

దృష్టం కిమపి లోకేఽస్మిన్ న నిర్దోషం ననిర్గుణమ్, న్యా. కేవలము నిర్దోషమైనదియు, కేవలము నిర్గుణమైనదియు, యేదియును ఈ లోకములో కనఁబడదు. అట్లే ప్రతివస్తువునందును గుణదోషములు రెండును ఉండును.

దృష్టము, సం. వి. అ. న. రాజునకు తనబలము వలనను, పగవారివలనను పుట్టినబలము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 2: చూ, వీక్షితము; అం. 3: చూ, దృష్టులు; 4. కావ్యలక్షణ-బుస. — ధనయశఃప్రభృతులు: చూ, అదృష్టము.

దృష్టరజ, సం. వి. స్. స్త్రీ: చూ, రజస్వల.

దృష్టాంతము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ఉదాహరణము; 2. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 3: చూ, సావు; అం. 4. ఒక యర్థాలంకారము (వాక్యసాధర్మ్యము. ఉపమానోపమేయముల సాధారణ ధర్మములను బింబప్రతిబింబములవలె భిన్నవాక్యములతోఁ జూపుట): చూ, అలంకారము 3.

దృష్టాంతీకరించు, సం. స. క్రి: చూ, ఉదాహరించు.

దృష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము (తద్వి.— దోషముచేత క్రూరమైనచూపునకు.— అదృష్టి.); 3: చూ, బుద్ధి; అం. 4: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

దృష్టించు, సం. స. క్రి: చూ, వీక్షించు.

దృష్టిక్రియలు, అం. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, ఉల్లోకితము, ఆవలోకితము, అనువృత్తము, విలోకితము, పార్శ్వగతము, యాతము, నిమీలితము, అర్ధనిమీలితము, ఉన్మీలితము, అధస్థలము, కంపితము, అంతర్మీలితము, ఊర్ధ్వతలము, వ్యావర్తము. (18): చూ, దృష్టిభేదములు: (మఱియు ఇందుకు సంబంధించినవి: చూ, రసదృష్టులు 8. దృష్టులు 8, సంచారీ భావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు 20.)

దృష్టిదోషము, సం. వి. అ. న: చూ, కనుఁబాటు.

దృష్టిభేదములు, అం. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, నిమీలితము, ఉల్లోకితము, అనువృత్తము, అవలోకితము (అనికొందఱు) (8): చూ, దృష్టిక్రియలు.

దృష్టిలక్షణావీక్షణము, అం: చూ, ప్రమేయములు.

దృష్టులు, అం. స్నిగ్ధము, హృష్టము, దీనము, కృద్ధము, దృప్తము, సభయము, జుగుప్స, విస్మితము (8).

దె

దెంచనము, దే. వి; చూ, రూ-దంచన.

దెందము, దే. వి: చూ, రూ-డెందము.

దెత్తి, వా. వి: చూ, భూతము.

దెప్పము, దే. వి. లెప్పము: చూ, లక్ష్యము 1.

దెప్పర, దే. వి రూ-దెప్పర. 1. అశుభము: చూ, హాని. 2; 2. అశక్యము: చూ, లావు. 7.

దెప్పరము, దే. వి. రూ-దెప్పరము. 1. అశుభము: చూ, హాని. 2; 2. చూ, విపత్తు; విణ. 3. అశక్యము: చూ, లావు. 7; 4. దుస్సహము: చూ, వెక్కసము. 4; వా. 5. దుర్లభము: చూ, రూ-దెప్పరము. 6.

దెప్పరములు, దే. వి. బ. దుస్సహవచనములు. భార. సభా. 2, ఆ. 255.

దెప్పరిలు, దే. అ. క్రి: రూ-దెప్పరిల్లు; చూ, బాధపడు.

దెప్పరిల్లు, దే. అ. క్రి.—పై.—

దెప్పటికము, దే. వి. (దెప్పరము + టికము) దుస్సహత్వము: చూ, హెచ్చు. 1.

దెప్పిపొడుచు, వా. స. క్రి: ఒత్తిపొడుచు, దెప్పు-దెప్పు.

దెప్పు, దే. వి 1. ఎత్తిపొడుపు: చూ, సోత్ప్రాసము; స. క్రి. 2; చూ, రూ-దెప్పు.

దెప్పుడు, దే. వి: చూ, దెప్పు. 1. (బ, దెప్పులు)

దెబ్బ, దే. వి. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 1.

దెబ్బపరులు, అం: చూ, ధాన్యము.

దెబ్బాటు, దే. వి. (దెబ్బ + ఆటు) బలిష్ఠమైనవాన: చూ, వాన. 2.

దెబ్బున, దే. ప్ర క్రి. విశ: చూ, వేగము. 3.

దెయ్యము, వా. వి. చూ, రూ-దయ్యము.

దెస, వై. వి. 1. = దిశా, దిక్కు. భార. ద్రో. 2, ఆ. 57; చూ, హరిత్తు. 1; 2. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 3. = దశా. అవస్థ: చూ, పాటు. 7; 4. = దశా. దురవస్థ: చూ, పీనుగుపెంట; 5: చూ, రక్షణము; 6. అండ: చూ, ప్రాపు. 2.

దే

దేంద్ర, దే. వి: చూ, జేంద్ర.

దేంద్రవాడు, దే. వి: చూ, రూ-జేంద్రవాడు.

దేకి, వై. వి. = శ్రీకృష్ణునితల్లి, దేవకి; చూ, మాత. 1.

దేకిస, వా. వి: చూ, రూ-దేగిస.

దేకు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-దేకు.

దేనము, వై. వి. = ధ్యాన. తలంపు: చూ, స్మృతి. 1.

దేబె, దే. విశ: చూ, ప్రాయిడి

దేయము, సం. విశ. ఇయ్యదగినది: చూ, హీనము. 3.

దేరిజ, దే. వి. రూ-దేరీజ: చూ, సదనము. 1.

దేరీజ, దే. వి.—పై.—

దేవఋణము, అం; చూ, ఋణత్రయము.

దేవకము, సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవనము. 1: చూ, పాచిక; 2. గెలువనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

దేవకాంచనము, సం. వి. అ. పుం. ఆస్ఫోటము. చూ, కాంచనము. 5.

దేవకీనందనుడు, సం వి. అ. పుం కృష్ణుడు. చూ, విష్ణువు. 1.

దేవకులోద్భవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, కాచిమము *

దేవకుసుమము, సం. వి. అ. న: చూ, లవంగము.

దేవకృతి, అం: చూ, గౌడకృతి.

దేవఖాతకము, సం. వి. అ. న: చూ, పరిఖ.

దేవగంగ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. ఆకాశగంగ: చూ, నది. 1.

దేవగంధ, సం. వి అ. స్త్రీ: ఆరామశీతలము, కుక్కుటమర్దకము, గంధాఢ్య. (తె. ప), — గొడసాల.*

దేవగడ్డలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దబోడతరము*: చూ, ముండిని.

దేవగణవిశేషము, అం: చూ, దేవతాభేదము.

దేవచ్ఛందము, సం. వి: అ. పుం. నూఱుపేటల హారము: చూ, భూషణము. 2.

దేవజగ్ధకము, సం. వి అ. పుం. కామంచిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1.

దేవజగ్ధిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ —పై.—

దేవత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దేవుడు: చూ, వేలుపు.

దేవతరువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, వేల్పుచెట్టు; 2: చూ, రచ్చ *.

దేవతరువులు, అం: చూ, దేవవృక్షములు.

దేవతలు, అం: చూ, దేవత. 1. (బ).

దేవతాడి, వై వి. = దేవతాళము. డావరడంగి*: చూ, విషనాశని.

దేవతాప-డాబ్రాహ్మణులు, అం. కృష్ణయజుర్వేదులు. శ్రీకృష్ణాది విష్ణ్వాలయ రోధకులునైయున్నారు: చూ, ఉత్కళులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దేవతాభేదములు, అం. (దేవతలవలనఁబుట్టినవారు) విద్యాధరుడు, అప్సరసలు, (తె) అచ్చర. (ఊర్వశీప్రభృతులు), యక్షులు (కుబేరాదులు), రక్షస్సులు (విభీషణాదులు), గంధర్వులు (హాహాహూహూప్రభృతులు), కిన్నరులు (గుఱ్ఱపు మోముగలవారు), పిశాచములు (మాంసాశనులు, కుబేరానుచరులు), గృహ్యకులు (మాణిభద్రుడు మొదలైన నిధిపాలకులు), సిద్ధులు (విశ్వావసుప్రభృతులు), భూతములు (ఇష్టము నొందెడి బాలగ్రహములు); తద్విశేషములు-కింపురుషుడు-కింపూరుషుడు, ద్రుమణుడు, ద్రుముడు, క్షేత్రపాలుడు, క్రతువు, కుష్మాండుడు, కువేరుడు, కాలకికాలుడు, ఖేవరుడు: (తె. ప.)— జక్కిమోరవేలుపు. (మిగత విశేషాదులకు: చూ, వేలుపు.)

దేవతాళము, సం. వి. అ. పుం. =: చూ, రూ-దేవతాడి*.

దేవదత్తము, సం. వి అ. పుం. 1. ఒకఉపవాయువు (జృంభప్రవర్తమానవాయువు): చూ, వాయువు; 2. అర్జునుని శంఖము: చూ, సంకు. 1.

దేవదారి, వై. వి. = దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు. (చర్మరోగములలో దీని తైలమును వాడెదరు)

దేవదారువు, సం. వి. ఉ. పుం. = దేవదారి. —పై.—

దేవదాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లత. 1.

దేవదూతలు, వా. వి. దేవతలదూతలు.

దేవద్ర్యఙ్కు, సం. విశ. 1. దేవతలనుగూర్చి పోవువాడు; 2. దేవపూజకుడు; చూ, పూజారి

దేవనము, సం. వి. అ. న. 1. క్రీడ: చూ, విలాసము. 1; 2. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. గెలువనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 4. వ్యవహారము: చూ, సత్యము. 1; పుం. 5. పాచిక: చూ, వ్యవహారము. 4.

దేవనాయకుడు, అం: చూ, నాయకత్రయము.

దేవనాళము, సం. వి. అ. పుం. అడవి కిక్కసకసవు*: చూ, తృణము. 1.

దేవబ్రాహ్మణులు, అం. ఉంఛవృత్తిచే సాత్త్వికమగు మితాహారము భుజించుచు సంతుష్టికలిగి ఇంద్రియ నిగ్రహులై వేదశాస్త్రములయందలి యథార్థజ్ఞానము గలవారై తత్త్వజిజ్ఞాస గలవారగువారే దేవబ్రాహ్మణులు. (వీరు దశవిధబ్రాహ్మణులలోనివారు); చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేవభూయము, సం. వి. అ. న. దేవత్వము; చూ, సాయుజ్యము.

దేవమణి, సం. వి. ఇ. పు. 1. కౌస్తుభము; చూ, రత్నములు; 1. 2: చూ, శివుడు; 1; 3. గుఱ్ఱము మెడసుడి: చూ, సుడి. 1.

దేవమాత, సం. వి. ఋ. స్త్రీ: చూ, మాత. 1.

దేవమాతృకము, సం. వి. అ. పుం. వానచే పండెడు దేశము: చూ, దేశము.

దేవమాసము, సం. వి. అ. పుం. గర్భాష్టమమాసము: చూ, మాసము. 1.

దేవయజ్ఞము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, హోమము; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.

దేవయోనివిశేషము, అం: చూ, దేవతాభేదము.

దేవర, వై. వి. = దేవః. 1. ఏకిమీఁడు: చూ, ప్రభువు. 2; 2. చూ, వేలుపు.

దేవరన్యాయము, న్యా దేవరుఁడనఁగా భర్తయొక్క అన్న సంతతి నిర్వంశమగుచుండఁగా దేవరుఁడు మఱఁదలియందు సంతానముఁగని వంశము నిలుపవచ్చును పాండుధృత రాష్ట్రులు దేవరన్యాయమున వ్యాసునివలన విచిత్రవీర్యుని భార్య లగు నంబికాంబాలికలయం దుదయించిరి. ఇట్టివిధము.

దేవరింపు, దే. వి. బతిమాలడము. ఆం. భా. ప్ర. 116: చూ, వాచారవము.

దేవరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవృఁడు, మగని తోఁబుట్టువు: చూ, సహోదరుఁడు.

దేవరుక్షబ్రాహ్మణులు, అం. అథర్వణవేదములో దేవర్షిశాఖకుఁ జెందినవారు. రత్నగిరిజిల్లాలోను, ఉత్తరకొంకణ దేశము లోను, బరోడాలోను కానంబడుదురు వీరు కృష్ణయజుర్వేదు లలో నొకశాఖవారు. హిరణ్యకేశాయన సూత్రము; చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేవలుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, అర్చకుఁడు. 1-2-3.

దేవలోకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

దేవవల్లభము, సం. వి. అ. పుం. చూ, పొన్న.*

దేవవృక్షములు, అం. (దేవతరువులు) మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము.

దేవసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వాలు.

దేవసరులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

దేవసాయుజ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, దేవభూయము.

దేవస్సర్గము, అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

దేవళము, వై. వి. = దేవాలయ: చూ, సదనము 1.

దేవళ్లు, వై. వి. బ. = దేవాః దేవతలు: చూ, వేలుపు.

దేవాంగి, దే. వి: చూ, జేంద్ర-దేంద్ర. (దేవాంగులు సంస్కృత మని శ. ర.)

దేవాజీవి, సం. వి. న్. పుం: చూ, దేవలుఁడు.

దేవాజీవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. - పై.—

దేవాదివర్ధని, అం: చూ, టక్కజవిభాషలు: (చూ, భాష 1.)

దేవానాంప్రియము, సం. వి. అ. పుం. 1. మేఁక: చూ, మేషము. 1; 2. మేకపోతు: చూ, మేషము. 1.

దేవానాంప్రియుఁడు, సం. విశే: చూ, మూర్ఖుఁడు. రాఘ. 1, ఆ. 5.

దేవాలయము, సం. వి. అ. న. = : చూ, దేవళము.

దేవావాసము, సం. వి. అ. పుం; చూ, రచ్చ*.

దేవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ (క్రీడించునది) 1. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1; 2. = దేవేరి. రాణి: చూ, రాజ్ఞి; 3. చాగ*: చూ, ప్రవ; 4. పిక్క*: చూ, స్పృక్క.

దేవిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దావికము.

దేవిడీ, వా. వి కోటవాకిలి.

దేవిడీమన్నా, వా. వి. కోటవాకిలికి రాకూడదను ఉత్తరువు.

దేవీకోట, అం. శోణితపురము: చూ, దేశము.

దేవీసుతము, అం: చూ, తంత్రములు.

దేవు, దే. స. క్రి. 1. నీటిలోనగువానియందుండి తడవియెత్తు; 2: చూ, వెతకు. అచ్చ. సుం, కాం. 8.

దేవృఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. = దేవర: చూ, వేలుపు; వా. 2. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు. భట్టారకుఁడు; చూ, రాజు. 1.

దేవునిదర్శనము, అం: చూ, శకునరహితములు.

దేవురించు, దే. అ. క్రి; చూ, వాచాపు. హరిశ్చ 4, ఆ. 103.

దేవురింపు, దే. వి; చూ, రూ-దేవరింపు.

దేవుడు, —పై.—

దేవుడుగొట్టు, దే. విశే: చూ, దేబె.

దేవులాడు, దే. స. క్రి. (దేవులు + ఆడు) 1; చూ, వెదకు లాడు; వా. 2. విచారించు.

దేవృఁడు, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రూ-దేవరుఁడు.

దేవెరి, వై. వి = దేవి. రూ-దేవేరి. 1. రాణి: చూ, రాజ్ఞి; వా. 2. దొరసాని: చూ, రాజ్ఞి.

దేవేరి, 1.—పై.—; 2.—పై —పాండు, 1, ఆ. 239.

దేశకాలవిభజనము, అం: చూ, అంగపంచకము. (చూ, అంగము. 9).

దేశకుఁడు, సం. విశే: చూ, అవ్యవసాయవంతుఁడు.

దేశజధర్మములు, అం: చూ, ధర్మములు.

దేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. అనేక పట్టణములుగల గొప్ప భూభాగము: ఉపవర్తనము, జ, జనపదము, జనాంతము, జానపదము, డ, ఞ, ప్రదేశము. మండలము, రాష్ట్రము, విషయము. (తె. ప.)— ఆణియము-ఆణెము, ఆఱువ, ఊరు, ఏఱువ, కలంక, నాడిక, నాడు. నాణిమ, మాగాణి-మాగాని, విలాతి, సీమ: చూ, దేశములు; అం. 2: చూ, వింశతి విగ్రహములు; 3: చూ, రాగాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

దేశములు, అం. ప్రధానమైన దేశములు, ౫౬: ౧ అంగము; ౨ వంగము, పుండ్రము; ౩ కళింగము-కలింగము; ౪ కర్ణాటము; ౫ కేరళము-కేరలము; ౬ కామరూపము; ౭ గౌడము-గడము, పుండ్రము, వరేంద్రి; ౮ వనవాసము; ౯ కుంతలము; ౧౦ కోంకణము-కోంకణకము; ౧౧ మగధము, కీకటము; ౧౨ సురాష్ట్రికము; ౧౩ మాళవము-మాలవము; ౧౪ లాటము; ౧౫ భోటము; ౧౬ వరాటము; ౧౭ శబరము; ౧౮ కుకురము; ౧౯ కురువు, కురుక్షేత్రము, గమిష్ఠువు, ధర్మక్షేత్రము, వినశనము; ౨౦ అవంతయము-అవంతి, ఉజ్జయని, విశాల. (తె. ప.)— ఉజ్జని; ౨౧ పాండ్యము; ౨౨ మద్రము; ౨౩ సింహళము; ౨౪ ఘూర్జరము, (తె. ప.)— గుజరాతి-గుజరి-గుజరు-గుజ్జరాతి-గుజ్జరి; ౨౫ పారశీకము; ౨౬ మిథిలము; ౨౭ పాంచాలము; ౨౮ శూరసేని;

౨౯. గాంధారము; ౩౦ బాహ్లికము-బాహ్లీకము; ౩౧ హైహయము; ౩౨ తాళవము; ౩౩. సాల్వము-శాల్వము, కారకుక్షియము; ౩౪. పుండ్రకము; ౩౫. ప్రాగ్జ్యోతిషము; ౩౬. మత్స్యము; ౩౭. చేది-చైద్యము-చేదయము, దాహాలము; ౩౮ బర్బరము; ౩౯ నేపాళము; ౪౦. గౌళము; ౪౧. కాశ్మీరము-కశ్మీరము, కీరము, శాస్త్రశిల్పనము; ౪౨. కన్యాకుబ్జము-కన్యాకుబ్జ-కాన్యాకుబ్జము, కుశస్థలము, కౌశము, గాధిపురము; ౪౩ విదర్భ-విదర్భము; ౪౪. ఖురసాణము; ౪౫. మహారాష్ట్రము; ౪౬. కోసలము; ౪౭. కేకయము; ౪౮. అహిచ్ఛత్రము; ౪౯. త్రిలింగము, త్రిలింగక్షేత్రము, అంధ్రము-ఆంధ్రము, అంధ్రకోసలము-ఆంధ్రకోసలము, ఆంధ్రమండలము - ఆంధ్రమండలము (తె. ప.)—తెనుఁగు-తెలుఁగు; ౫౦. ప్రయాగము; ౫౧. కరహాటకము; ౫౨. కాంభోజము-కంభోజము-కంబోజము; ౫౩. భోజము; ౫౪. చోళము-చోలము-చోడము; ౫౫ హూణము; ౫౬. కాశి, అవిముక్తము, ఆనందకాననము, కాశము, కాశిక, జిత్వరి, తపస్థలి, తీర్థరాజి, వారణాసి. (తె. ప.)—బనారసు ఇత్యాది; 2, మఱికొన్ని ముఖ్యదేశములు. ౫౭ ౧. అంగలదేశము, అంగలభూమి-ఆంగలభూమి; ౨. అంబష్ఠము; ౩ అధిష్ఠానము; ౪. అరేబియా-హారబ్బి; ౫ అలక-అళక; ౬. అంధతి; ౭. ఆకరి; ౮. ఆభీరము; ౯. ఆరట్టము; ౧౦. ఆర్యావర్తము, కర్మభూమి, పుణ్యభూమి; ౧౧. ఆశ్రయము; ౧౨. ఉత్కలము, ఒరిస్సా, ఓడ్రదేశము, ఓడ్రము; (తె. ప.)—ఒడ్డాది; ౧౩. ఉదీచ్యము; ౧౪. ఉపవర్తనము; ౧౫. ఉరుమంజీ-హూరుముంజి - హూరుముంజీ - హూర్మంజీ; ౧౬. కచ్ఛ; ౧౭. కరూశము-కారూశము; ౧౮. కాంపిలము-కాంపీల్యము; ౧౯. కామరూపము; ౨౦. కీకటము-కీకటాను; ౨౧. కుండినము; ౨౨. కుకురము; ౨౩. కుణాలము; ౨౪. కుముద్వంతము - కుమూవాసము - కుముద్వాన్; ౨౫. కురాసాని; ౨౬. కొట్టాము; ౨౭ కోదండము; ౨౮. కోమలము; ౨౯. కోలాంశము; ౩౦. కొంగము; ౩౧. కౌశాంబి, వత్సపత్తనము; ౩౨. ఖశము, ఖశయష్టుస్కము; ౩౩. గర్తము; ౩౪. గోండము; ౩౫. ఘోట్టాణము; ౩౬ చీనము; ౩౭. జవనము-యవనము; ౩౮. తక్షశిల; ౩౯. తామలిప్తము-తామలిప్తి, వేలాకూలము; ౪౦. తురుష్కము; ౪౧. త్రిగర్తకము; ౪౨. దండకము; ౪౩. దక్షిణాపథము; ౪౪. దశార్హము, కుక్కురము, యదవము, సాత్వతము; ౪౫. దాశేరకము; ౪౬. దేవమాతృకము; ౪౭. నడ్వంతము-నడ్వలము; ౪౮. నదీమాతృకము; ౪౯. బ్రహ్మావర్తము, తపోవటము; ౫౦. మందిరము; ౫౧. మరుభువ; ౫౨. మలయము; ౫౩. లంపాకము; ౫౪. శకము; ౫౫. సింధువు; ౫౬. సౌవీరము, కుమాలకము; ౫౭. ద్రోణి. మఱియు, అచ్చి, అచ్చిమట్టము, కలంక, కోన ఇత్యాది: చూ, సీమ. 1. ౫; ౫౮. ౩. ప్రధానమగు పుణ్యనగరములు:— ౧. అయోధ్య, కోశలము-కోషల-కోసల-కోసలము. (తె. ప.) — అయోధ్ద; ౨. మధుర; ౩. మాయ, ౪. కాశి; ౫. కాంచి. (తె. ప.)—కంచి; ౬. అవంతి-అవంతిక, ఉజ్జయిని విశాల. (తె. ప) — ఉజ్జని; ౭. ద్వారవతి; ౫౯. 4. మఱికొన్ని ముఖ్యనగరములు. ౧. గయ; ౨. చంప; ౩. ప్రాగ్జ్యోతిషము, కామరూపము; ౪. అశ్మంతము, అశ్మనగరము; ౫. ఉపపట్టణము, గుహ్య-గుహ్యము-గృహ్య. (తె. ప.)—పెంట-పేఁట; ౬. రాజధాని, కటకము. (తె. ప.)–రాచవీడు ఇత్యాది; చూ, సీమ. 1-౬౦; 5: పట్టణమునకు.— కర్వటము, కోట్టము, ఖమ్-ఖంబు, నగరము—నగరి, పట్టణము, పురము. (తె.ప.) — పట్టము-పట్నము, ప్రోలు, సీమ; 61. ప్రసిద్ధికెక్కిన పట్టణములు.— ౬౧-(౪) ౧. అవిస్థలము, అధిష్ఠానము; ౨. అమర, అవరోహము, అమరము, ఇంద్రనగరి, ఇంద్రలోకము, సుదర్శనము. (తె. ప.)—అమరావతి; ౩. అలక, కాంతిమతి; ౪ ఐశాని, ఐశి; ౫. కుసుమపురము; ౬. ఖపురము; ౭ ఖర్వణ. (తె.ప.) —కసుబా; ౮. గంధవతి, ౯. చంప, పుష్ప, మాలి; ౧౦. త్రిపురము; ౧౧. దుర్గము, కోట్టము. (తె. ప.) —కోట; ౧౨. ధార; ౧౩. బాణపురము, బాణరాజనగరము, ఉషావనము, కోటివర్షము-కోటీవర్షము-కోట్టవీపురము, దేవికోట, శోణితము, ౧౪. బ్రహ్మపురి, అజాపత్య, అత్రి. ఆనందిని; ౧౫ మాహిష్మతి, కథ; ౧౬. ఇరావతి, యమపురి, చిత్రితాకరి; ౧౭. (తె. ప.) — రేవు (కరవాకపట్టణము); ౧౮. వైకుంఠము; ౧౯. శంభపురి-శంభుపురి, ఏకచక్రము, హరిగృహము; ౨౦. హస్తినాపురము-హస్తినపురము-హస్తిని-హస్తిసీపురము; గజసాహ్వయము-గజాహ్వ-గజాహ్వము - గజాహ్వయము; ౨౧. తిరిచినాపల్లి (త్రిశిరఃపురి) ఇత్యాది: (చూ, సీమ. 1); ౬౨. 7. దిక్పాలపట్టణములు. — అమరావతి, అలక, కృష్ణాంగన, గంధవతి, తేజోవతి, యశోవతి, శ్రద్ధావతి, సంయమని; (౬)-౬౩. 8. గ్రామాదులు.—౧. పట్టణమునకు దగ్గఱఊరు-ఉపపట్టణము; ౨. గ్రామము — ఉపవసథము, కసీతము, కీరము, కులము; గ్రామటిక, గ్రామము, జనపదము, జానపదము, నివృత్తు-సీవృతి. (తె. ప.) — ఊరు, కుప్పము, కొటిక-కొట్టిక, గామము, పల్లియ-పల్లె, పాడు, పాలెము, పొలము; ౩. బ్రాహ్మణుల ఊరు.—అగ్రహారము, విప్రపురి. (తె. ప.)—నల్లిండ్లు; ౪ వర్తకులపేఁట—ఖేటము; ౫. పంటకాఁపులపల్లె—ఖేటము; ౬. గొల్లపల్లె—ఆభీరపల్లి, కర్వటము-ఖర్పటము-ఖర్వటము, ఖేటకము-ఖేటము, గ్రామప్రధానము, ఘు, ఘోషము. (తె. ప.) . గొల్లపల్లె, మంద, ద్రేపల్లె; ౭. బోయపల్లెకు.-కశ్మలము, నిషాదము, శబరాలయము. (తె. ప.)—పక్కణము, బోయపల్లె; ౮. సాలెపేఁటకు — తరలము; ౯. కమ్మరి వడ్రంగుల పల్లె.—కర్వటము— ఖర్పటము—ఖర్వటము; ౧౦. కొండప్రక్కపల్లె— కర్వటము—ఖర్పటము—ఖర్వటము; ౧౧. నన్నూఱు గ్రామములు గల పరగణాకు ముఖ్యగ్రామము.— కర్వటము—ఖర్పటము—ఖర్వటము; ౧౨. నగరమునకు దగ్గఱనున్న గ్రామము. — గృహ్య; ౧౩. మంగలిపల్లె—కలింజనము; ౧౪. చిన్నపల్లె.—ఖండిక—ఖండ్రిక; ౧౫. అడవిలోని ఊరు.—అడవిపల్లె, కారూరు; ౧౬. మాలపల్లె.—గ్రామాంతము. (తె.ప.) — మాలపల్లె; ౧౭. 9. గ్రామములగుంపు.—గ్రామత, చక్రము; (తె. ప.) ఒంటు; ౧౮. గ్రామవిశేషము.—ఖేటకము; ౧౯. చెంబడిపల్లె.—(తె. ప.)—కుప్పము; ౨౦. పల్లెటూరు.—జనపదము; ౨౧. మండలము, జనపదము ఇత్యాది; (2); ౬౪. 10. మఱికొన్ని విశేషములు.—౧. చంద్రలోకము —

ఆనందాలయము; ౨. ఇహము, ఇహలోకము ఇత్యాది: (చూ, లోకములు); ౩. ఐరావతమను ఖండము.— ఐరావతము; ౪. ఖండములు.— (చూ, ఖండములు 1.); ౫. తనదేశము కాని దేశము.— దేశాంతరము: ఉ; చూ, అనిర్తము. 4 ఇత్యాది: (చూ, దేశము. 1). చూ, సీమ. 1.

దేశరూపము, సం. వి. అ. న. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1.

దేశపాండ్య, వా. వి. చిన్నజమీనాదారుడు.

దేశస్థబ్రాహ్మణులు, అం. ఋగ్వేదులు.—కొందఱు సామవేదులు కొందఱు అథర్వణవేదులు. ఈ రెండుశాఖలవారు ఋగ్వేదులతో చుట్టఱికము చేయుచున్నారు. వీరిలో దక్షిణ పరిగ్రహించువారు భిక్షులనియు తదితరులు గృహస్థులనియు జెప్పుదురు. వీరిలో రావు, పంట్, దేశాయి, దేశపాండి, దేశముఖి, కులకరణి, పటేల్ ఇత్యాదులు వీరి బిరుదములు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేశాంతరము, అం. తనదేశముకాని దేశము: చూ, ఊరు. 3.

దేశాటనచాతుర్యము, అం: చూ, సుగుణములు.

దేశి, అం: చూ, రాగాంగములు.

దేశికుడు, సం. వి. అ. పుం. 1. గురువు: చూ, పంతులు 1; 2. దేశముతిరుగువాడు.

దేశియ్యము, అం. చూ, ఉద్ధతము. 2.

దేశీయక్రియలు, అం. ధృవక, సర్పిణి, కృష్య, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాక, పతిత. (8).

దేశీయము, పా: చూ, జాతీయము. (ఇడియము)

దేశ్యక్రియలు, అం. 1: చూ, తాళక్రియలు; 2. ధృవకము, సర్పిణి, కృష్యము, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాకము, పతిత (8): చూ, దేశీయక్రియలు.

దేశ్యము, సం. విణ. దేశమునవాడబడునది: చూ, గ్రామ్యము. 10: (చూ, దేశ్యములు.)

దేశ్యములు, అం. 1. ఎ ఒ ఱ చ జ అ ఈ యక్షరంబులుగల పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.—ఎవడు, ఒకడు, కొన, అనటి, చావడి, జాలు, చెఱుకు; 2. స్వార్థేంచుగాగమంబు లేని క్రియలు దేశ్యములు. "ఉదా.—పండు, చేయి; 3. రేఫము ద్విత్వముగలవి దేశ్యములు. ఉదా.—అఱ్ఱు, ఇఱ్ఱి, కుఱ్ఱ; 4. సర్వనామములును, కృత్తద్ధితాంతములును దేశ్యములు; 5. ఔపవిభక్తికములు దేశ్యములు. ఉదా.—కిన్ను, ముల్లు, బాయి, పేను; 6. డువర్ణమునకు వెనుక ఉత్వములేని పదములు, దేశ్యములు. ఉదా.—కత్తలడు, వెంకడు; 7. ప్రథమ వచనైక లోపంబుగల పున్నపుంసకంబులగు అకారాంతములును, అన్ని యాకారాంతపదములును దేశ్యములు. ఉదా.—అన్న, పాలు, బల్లమొ; 8. హ్రస్వాంతముల బహువచనము రువర్ణంబాయెనేని యవి దేశ్యములు. ఉదా.—అల్లురు, పగతురు; 9. సంయుక్తవర్ణంబు బహువచనంబగు పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.—అంద్రు, త్రాళ్లు, కోమట్లు, పైర్లు, అటకంప్లు; ౧౦ అయి, అవు, గ, దొ, మొదలగునవి ఆదేశముగాగలవి దేశ్యములు. ఉదా.—ఐతి = అయితి; ఔడు = అవుడు; కాకితము = కాగిదము; పోడిమి=పోణిమి; పగలు=పవలు మొ.)

దేసము, వై. వి. = ద్వేష: చూ, విరోధము. 1.

దేహగంధము, అం. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (సంపెంగ కలిగొట్టు పువ్వులవాసన గలిగిన సౌభాగ్యముగలిగి పతి వశయై యుండును. క్షీరగంధ, కటుగంధ, రక్తగంధములు దుఃఖప్రదములు. ధాన్యగంధము, వేపగంధము, గోమూత్ర గంధము, హరిపళగంధము, దుష్టగంధము, గంధమూషికా గంధము (చుంచువాసన), మత్స్యగంధము, ఉగ్రగంధము లైన విధవ వలెను): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహపుపాపపు, అం: చూ, ఉపవీతములు.

దేహబాధ, వా. వి. 1. మలవిసర్జనమునకు వెడలుట; 2 శరీరాయాసము.

దేహము, సం. వి. అ పుం. న. 1. మేను: చూ, శరీరము; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.—శ్రీగె, శంపాలత: అం. 3. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (శరీరము, అంగము.— మిక్కిలిపొడవుగాక మిక్కిలిపొట్టిగాక మిక్కిలిలావుగాక మిక్కిలి సన్నముగాక యున్నం బ్రశస్తము. భోజనము, నిదుర, రతి శీఘ్రకాలమునంజేయుచు స్నానము అలస్యముగం జేయుట ఆయుర్వృద్ధి. 108 అంగుళముల పురుషుడైన దివ్యపురుషుండగు): చూ, లక్షణాంగములు; 4. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (లావుగాక, సన్నముగాక, పొడవుగాక,పొట్టిగాకయున్న శ్రేష్ఠము. మృదువైన భోగియగు. విరివియైన నల్పాయువగు). చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5. (దేహము): చూ, ఒక్కటిజిభాషలు: (చూ, భాష. 1.)

దేహయాత్ర, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చూ, సాపాటు, 2: చూ,సావు.

దేహరోమము, అం. 1. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి (రోమము.— ఒక్కటియైనరాజగు. రెండైన ధనవంతుడగు. మూడైన పండితుడగు. బహురోమమైన దరిద్రుడగును): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (రోమము.—సూక్ష్మములైన సుఖవతియగు. రూక్షములైన బిడ్డలు లేనిదగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహళి, సం వి. ఈ. స్త్రీ): గేహళి, ఉదుంబరము, కుతుపము, గృహావగ్రహణి (తె. ప.)-కడప-గడప: (చూ, వాకిలి).

దేహళీదీపన్యాయము, న్యా. (దేహళీదత్తదీపన్యాయము) గడపమీద దీపముబెట్టిన యింటిలోనం బైటంగూడ నుపయోగించు ననురీతి.

దేహి, సం. విణ. 1. దేహము కలవాడు: చూ, శరీరి; వా. 2. జీవాత్మ: చూ, హంసుడు. 2; వా. 3. బిచ్చమెత్తువాని ప్రార్థనయందలి విధేయతను సూచించు శబ్దము. "భవతు భిక్షాం దేహి."

దై

దైతేయుడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-దైత్యుడు. (బ. దైతేయులు = కశ్యపునకు దితియందుం గల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుడు. 1.

దైత్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ). కల్లు: చూ, సుర. 2.

దైత్యగురువు, సం. వి ఉ. పుం: చూ, శుక్రుడు.

దైత్యము, అం: చూ, శస్త్రములు.

దైత్యారి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు.
దైత్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-దైతేయుఁడు.
దైన్యపడు, మి. అ. క్రి: చూ, వాచారు.
దైన్యపాటు, మి. వి: చూ, వాచారపము.
దైన్యము, సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; అం. 2. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (ఓ మన్మథుఁడా! పురవైరికిందిరము దప్పించిన నీకీ విఃబోడియన నెంత? కరుణఁజూచి రక్షింపుము): చూ, సంచారీభావములు.
దైర్ఘ్యము, సం. వి. అ. న. నిడుపు: చూ, పొడవు. 2.
దైవఘటన, 1. భగవంతుని యేర్పాటు: చూ, సంధానము; అం. 2. అగ్నిజలాదులవలనఁ బుట్టెడు కీడులలో నొకటి: చూ, అదృష్టము.
దైవజ్ఞ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, సోదెకత్తె; 2: చూ, బల్లి.
దైవజ్ఞుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. జోస్యుఁడు: చూ, సాంవత్సరుఁడు: 2. గణకుఁడు: చూ, పంజీకరుఁడు.
దైవతభూషణ, అం: చూ, భిన్నపంచమజభాషలు: (చూ, భాష. 1)
దైవతము, సం. వి. అ. పుం. న. 1: చూ, వేలుపు; 2. దేవతాది.
దైవత్యము, సం. విణ. ఈశ్వరత్వము: చూ, అనిమిషత్వము.
దైవప్రశ్నము, సం. వి. అ. పుం. ఉపశ్రుతి: చూ, వినికిడి.
దైవస్య చిత్రా గతిః, న్యా. దైవగతి చిత్రమైనది.
దైవమత్రాతిరిచ్యతే, న్యా. అన్నింటిని దైవ మతిశయించును.
దైవము, సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, అదృష్టము; 2. దయ్యము, పిశాచము: చూ, భూతము; 3: చూ, వేలుపు; పుం. 4. జ్యోతిష్టోమాది యాగము ప్రారంభింపఁబడినప్పుడు యథావిధిగా తత్కర్మము నడపిన ఋత్విజుని నలంకరించి కన్యనిచ్చి చేయు వివాహము: చూ, వివాహము; అం. 3: చూ, విగ్రహములు.
దైవాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దయివాఱు. (అతిశయించుటకు. —లక్ష్మీ. 5, ఆ. 95.)
దైవికము, సం. విణ. దైవమువలనఁగలిగినది: చూ, గ్రుడ్డివాటు.
దైశికరాగజ్ఞానము, అం: చూ, సుగుణములు.

దొ

దొంకెన, ద్వ. వి: చూ, రూ-దొంకెన.
దొంగ, దే. వి. 1. రూ-దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; 2. అరఁటిపువ్వులోనికాడ: చూ, ముచ్చు. 2; విణ. 3: చూ, వంచనము, (దొంగచూపు, దొంగనిద్ర, దొంగభక్తి, దొంగకూడు మొ.)
దొంగతనము, దే. వి. (దొంగపని, దొంగతికము): చూ, ముచ్చిలి.
దొంగతొత్తులు, దే. వి. బ. 1: చూ, బాలికాక్రీడ; వా. 2. దొంగబుద్ధి కలవారు.
దొంగపని, దే. వి: చూ, దొంగతనము.
దొంగతికము, —పై.—
దొంగిలించు, దే. స. క్రి. (రూ-దొంగిలు): చూ, ముచ్చిలించు.
దొంగిలు, —పై.—
దొంగు, దే. అ. క్రి. —పై.—
దొంగు, చూ, రూ-దొంగు.
దొండ, వై. వి. ౧. = దుండి.* (దీనిభేదములు. — అడవిదొండ, కాకిదొండ, చేఁతిదొండ, నాగదొండ, నీటిదొండ, పాముదొండ, పిండిదొండ, లింగదొండ, మచుదొండ (లేక) మర్లదొండ మొ): చూ, రక్తఫల.
దొండి, దే. వి. తూఁటు: చూ, రంధ్రము. 1.
దొండు, దే. వి. ఒకానొక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
దొంతకత్తియ, దే. వి. రూ-దొంతకత్తె. కుట్టని: చూ, శ-భళి.
దొంతర, ద్వ. వి. (దొంతి + తరఁగ) 1. దొంతి. విజ. 3, ఆ. 196: చూ, దోర. 1; 2. పరంపర. విజ. 1, ఆ. 114; విణ. 2. పరంపరమైనది. కళా. 8, ఆ. 96: వా: 4. ఇరువది రూపాయలు. "ఒక దొంతర లంచము ఇచ్చినాను."
దొంతరముద్దు, ద్వ. వి. ఒకరకము ముద్దు: చూ, ముద్దు. 3.
దొంతరవళులు, ద్వ. వి. బ: చూ, అంటెలు. 2.
దొంతి, దే. వి. రూ-దొంతర-దోర. 1. ఒకటిమీఁద నొకటిగా నుంచిన కుండలు లోనగువాని వరుస: చూ, దోర. 1; 2. పంక్తి. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 141: చూ, వరుస. 1; విణ. 3. దొంతియైనది. అం, భా. ద్వి. 34.
దొంతిగనిడు, వా. స. క్రి: చూ, అడుకు. 3.
దొందడి, ద్వ. వి. (దొందు + దడి.) 1. సందడివలనగలుగు ధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. రాసికొను జనసమూహము. భార. ద్రో. 4, ఆ. 129: చూ, సందడి. 1.
దొందడించు, దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు.
దొందము, వై. వి. = ద్వంద్వ. 1. ద్వంద్వరోగము: చూ, రోగము. 1; వా. 2, జత: చూ, సంగడి. 5.
దొందు, వై. వి = దండ-ద్వంద్వము. జత: చూ, సంగడి. 5.
దొంపు, దే. వి. 1. మళ్ళవరుస: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, తలనట్టు.
దొంబులిగొట్టు, ద్వ. వి. (దొంబు + పులి + కొట్టు) (వ్యతిరేక లక్షణచే) పిటికి (రెండుపులులను గొట్టువాఁడు అని శబ్దార్థము): చూ, వెఱపరి.
దొగ్గలి, దే. వి: చూ, రక్తబాష్పము.*
దొడదొడ, దే. వి. కాఱుట లోనగువానియందగు ననుకరణము: చూ, హాహాహా.
దొడవ, దే. విణ. కురీపి. (సం. ప.)—కురూపి, అనాకారి.
దొడ్డ, దే. విణ. రూ-దొడ్డు. గొప్ప. "దొడ్డమ్మ, దొడ్డవాఁడు": చూ, మహితము.
దొడ్డతనము, దే. వి. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత. 1; 2. మంచితనము: చూ, యోగ్యత. 2.
దొడ్డయడవి, దే. వి. పెద్దయడవి: చూ, విపినము.
దొడ్డయెద్దు, దే. వి. మహోక్షము: చూ, వృషభము. 1.
దొడ్డవాఁడు, వా. వి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
దొడ్డి, వై. వి. = ద్రోణి. 1. పసులగొట్టము: చూ, సదనము. 1; 2. పసులుమేయుకంచె: చూ, వివీతము; 3: చూ, పెరడు; వా. 4: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి; 5. పొందుదొడ్డి.
దొడ్డికట్టు, ద్వ. వి. చుట్టుకొల్లారు: చూ, సదనము. 1.

దొడ్డికాళ్ళవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞువు.
దొడ్డికాళ్ళు, ద్వ. వి. బ. పంగటికాళ్లు: చూ, ముడికాళ్లు.
దొడ్డివల, ద్వ. వి. ఒకరకము వల: చూ, వల. 1.
దొడ్డివాకిలి, ద్వ. వి. పెరటిద్వారము: చూ, వాకిలి: (చూ, సదనము. 1.)
దొడ్డు, దే విణ: చూ, రూ-దొడ్డ.
దొడ్డువాఱు, దే. అ. క్రి. అధికమగు: చూ, హెచ్చు 3.
దొత్త, దే. విణ. ప్రేలాడునది.
దొద్ద, దే. వి కొల్ల చూ, లూటీ. 4.
దొద్దకత్తె, ద్వ. విణ. కొల్లపెట్టుఆఁడుది: చూ, ముచ్చు. 1: (చూ, స్త్రీ)
దొద్దకాఁడు, దే. వి: చూ, దొంగ. 1.
దొద్దగొను, దే. స. క్రి. కొల్లగొను: చూ, హరించు.
దొద్దవోవు, దే. అ. క్రి. కొల్లవోవు: చూ, పఱివోవు.
దొద్దు, వై. విణ. = తుందీ. పెనుబొజ్జవాఁడు: చూ, బొజ్జవాఁడు.
దొన, వై. వి. 1: చూ, తూము. 3; 2. = ద్రుణ. దోని. కొండ మీఁది పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. = తూణ - ప్రోణీ. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1; 4. ఈంద్రవాసి కత్తిపిడక.
దొనకు, దే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2.
దొనదొనమను, దే. అ. క్రి. దొనదొనమనికూయు.
దొనయుప్పు, ద్వ. వి. (దొన + ఉప్పు) సంభరి దేశము నందలి రుమ యనెడు గనియందు కట్టెఁవలనఁ గలుగు ఉప్పు. రౌమకము. చవుటియుప్పు (అనికొందఱు): చూ, లవణము.
దొనరు, వా. వి: చూ, యోగ్యత.
దొనుకు, వా. వి. 1. దుఃఖము: చూ, శోకము; 2. విచారము: చూ, సంతాపము.
దొన్నియ, వై. వి. = ద్రోణికా. (రూ-దొన్నె-దొప్ప-దొప్ప) పత్రచషకము: చూ, పాత్రము. 6.
దొన్నె, —పై.—
దొప్ప, —పై.—
దొప్పదొప్ప, దే. వి. అడిచికొనుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహా.
దొబ్బ, దే.వి. రూ-ద్రొబ్బ 1. నంజుడుముక్క: చూ, మాంసము; 2. నెత్తురుముద్ద; చూ, రక్తము. 1; 3. పిండము: చూ, ముద్ద. 2.
దొబ్బలగొట్టు, దే. వి. అదురుగుండియ: చూ, వెఱపరి.
దొబ్బు, వా. స. క్రి. ద్రొబ్బు: 1. పడఁద్రోయు; 2. అపహరించు.
దొబ్బుడాయి, వా. వి. 1. గరువము; 2. పెంకితనము.
దొబ్బుతెగులు, వా. వి. మూర్ఖపుపట్టుదల గలవాని స్వభావము.
దొమ్మ, దే. వి. 1: చూ, పశురోగము; 2. అవయవవిశేషము. అచ్చ. యు, కాం. 134: చూ, విశేషము. 3.
దొమ్మడోలు, దే. వి. చూ, పెన్నేరు.*
దొమ్మర, దే. వి. గడకట్టియాడి జీవనముచేసెడి యొకానొకజాతి.
దొమ్మరవాఁడు, దే. వి: చూ, వంశనర్తి.
దొమ్మరి, (దొమ్మర + ఇ) —పై.—
దొమ్మి, వై. వి. = తుములు. 1. అందఱు కలియఁబడిచేయు యుద్ధము. జై. 7, ఆ. 178; చూ, యుద్ధము; 2. అందఱు కలియఁబడుట; 3. సందడి: చూ, స్వరము. 2.
దొమ్ములాడు, ద్వ. అ. క్రి. (దొమ్ములు + ఆడు) 1. దొమ్మి యుద్ధముచేయు; 2. పెనఁగొను: చూ, వెంటిగొను.
దొర, దే. వి. 1. రాజు: చూ, ప్రభువు 2; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 3: చూ, యోధవరుఁడు. భార. విరా. 3, ఆ. 122; విజ. 4 సామ్యము: చూ, సమానము 2; 5: చూ, విప్రుఁడు; 6. సమసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; 7: చూ, సమానుఁడు. భార కర్ణ. 3, ఆ. 2?; వా. వి. 8. జమీన్‌దారు; 9. పద్మనాయకుఁడు: చూ, వెలమ; 10. ఐరోపాదేశస్థుఁడు: 11. ఐరోపా నుండి వచ్చినవాఁడు.
దొరఁకు సన్నాసి, ద్వ. వి. రూ-దొరకోలు సన్నాసి నమ్మించి మోసపుచ్చి దొంగిలించుకొనిపోయెడు దొంగ, విజ. 3, ఆ. 183. (దొరఁకు = యత్నించు): చూ, ముచ్చు. 1.
దొరకొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, యత్నించు. దాగ. 1. స్వం. 7; స. క్రి. 2. మొదలుకొను. చూ, వహించు.
దొరకు, దే. అ. క్రి. 1 చిక్కు. రాఘ. 2, ఆ. 69: చూ, సిద్ధించు; ప్రే. 2. దొరకించు.
దొరకువడు, ద్వ. అ. క్రి. చిక్కుకొను: చూ, లోఁబడు.
దొరకొను, దే. అ. క్రి. (దొరకు + కొను) 1. లభించు. భార. అర. 6, ఆ. 137; భార. విరా. 4, ఆ. 77: చూ, సిద్ధించు; 2. పుట్టు. భార. సభా. 2, ఆ. 133: చూ, సంభవించు; వా. 3. పట్టుకొను. (దొరకొని = దొరకఁబుచ్చుకొని.)
దొరకోలు, దే. వి: చూ, ఉపక్రమము (1 మొదలు 7 వఱకు.)
దొరకోలుసన్నాసి, ద్వ. వి: చూ, రూ-దొరఁకుసన్నాసి.
దొరగడము, దే. వి. (దొరఁకుకడలు) గొప్పఅల; చూ, వీచి. 1.
దొరతనము, దే. వి: చూ, ప్రభుత్వము.
దొరయు, దే. అ. క్రి. 1. అంటు: చూ, లంకించు. 1; 2. సమానమగు భార. కర్ణ. 1, ఆ. 2?1: చూ, సరిపోవు. 1; 3. కలుఁగు: చూ, పుట్టు. 2; 4. జరుగు: చూ, సాగు; స. క్రి. 5. పోలు: చూ, సరిపోవు. 1.
దొరలు, దే. అ. క్రి. 1. రూ-దొర్లు: చూ, పొరలఁబడు: 2. కూలఁబడు: (చూ, చతికిలపడు.) స్వా.5,ఆ.40: చూ, పడు. 5; 3. కలయు: చూ, మేళగించు. 1; 4. మాఱుకొను: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 5. అనుభవించు; చూ, భుజించు.
దొరవి, దే. వి. రూ-దొరువు. కొలను. జై. 5, ఆ. 97: చూ, సరస్సు. 1.
దొరసాని, ద్వ. వి. 1. రాజుభార్య: చూ, రాజ్ఞి; 2. అంతఃపురస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; వా. 3. ఐరోపాదేశపు స్త్రీ; 4. వెలమకులజుని భార్య.
దొరుగండి, దే. వి. (దొరువు + గండి) నిండినప్పుడు నీళ్ల వెలుపలకు పోవుటకై యేర్పఱచిన దొరువు తూము: చూ, మరి గొమ్మ.
దొరువు, దే. వి. 1: చూ, రూ-దొరవి. రాఘ. 2, ఆ. 6; 2. నడబావి: చూ, సరస్సు. 1.
దొరువుపట్టెడ, దే. వి. గంతయెద్దుల తోఁకక్రిందఁ దగిలించెడు పట్టెడ.
దొర్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దొరలు.
దొఱట, దే. వి. రూ-దొఱ్ఱట. కోటరము: చూ, రంధ్రము. 1.
దొఱయు, దే. స. క్రి. పొందు: చూ, ప్రాపించు.

దొ్జిట, దే. వి: చూ, రూ-దొుట.
దొలఁపు, దే. ప్రే. దొర్లఁజేయు.
దొలుపుగమ్మి, వా. వి. ఇసుసుపయి దొలుపకట్టి.
దొసఁగు, వై. వి. 1. = దోష. రూ-దొసఁగు-దొసవు : చూ, పాపము (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి. 2. రూ-దొసవు, ఆపద: చూ, విపత్తు; 3. రూ-దొసవు, అడ్డు. అచ్చ. బాల, కాం. 7 : చూ, విఘ్నము.
దొసవు, —పై.—

దో

దో, సం. వి. న్. పుం. న. భుజము: చూ, స్కంధము. 1.
దోఃకరము, అం. = : చూ, దొక్కరము.
దోఁకిన, దే. వి. దోఁకుట, దోఁకుడు.
దోఁకు, దే. స. క్రి. 1. నేలను ఎదురుగ చెక్కు: చూ, వాచు. 1; వా. 2. దోఁకు. (వాంతి)
దోఁకుడు, దే. వి: చూ, దోఁకిన.
దోఁకుడుఁబాఱు, దే. వి: చూ, కోఱుకుపాఱు.
దోఁకుడుబార, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.
దోఁగాడు, దే. అ. క్రి. (దోఁగి + ఆడు) బిడ్డ నేలఁ జేతులూఁది మోఁకాళ్ళతో నడచు. రూ-దోగియాడు: చూ, రూ-డోఁగాడు.
దోఁగియాడు, —పై.—
దోఁగిపోవు, దే. అ. క్రి : చూ, ఒరసికొనుపోవు.
దోఁగు, దే. అ. క్రి. 1. మేని తోలొలయు; 2; చూ, రూ-దోఁగాడు.
దోఁగుడు, వై. వి. దొంగతనము: చూ, ప్రుచ్చిలి.
దోఁచు, దే. స. క్రి. 1. అపహరించు : చూ, ప్రుచ్చిలించు; 2. దొంగిలించు: చూ, ప్రుచ్చిలించు; వా. 3. బలవంతముగా దొంగిలించు: చూ, ప్రుచ్చిలించు.
దోఁటముముక్కర, ద్వ. వి. దోఁటివంటి ముంగర: రూ-దోఁటి ముక్కర.
దోఁటమ్ము, ద్వ. వి. (దోఁటి + అమ్ము) దోఁటివంపైనఅలుఁగు గల బాణము, కర్ణిశరము: చూ, బాణము. 1.
దోఁటి, దే వి. అందనిపండ్లు కోసెడు వంకర చిల్లదోఁపిన కోల.
దోఁటిముక్కర, ద్వ. వి: చూ, రూ-దోఁటము ముక్కర.
దోఁటు, దే స. క్రి. ఇచ్చు: చూ, పెట్టు. 8.
దోఁపరి. దే. వి. (రూ-దోఁపిడికాఁడు-దోఁపుకాఁడు - దోఁపుడు కాఁడు-ద్రోఁచువాఁడు.) (ద్రోఁపు + అరి) 1. దొంగ: చూ, ప్రుచ్చు. 1; 2. కొల్లకాఁడు: చూ, ప్రుచ్చు. 1.
దోఁపిడి, దే. వి: చూ, రూ-దోఁపు.
దోఁపిడికాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-దోఁపరి.
దోఁపు, దే. వి. (రూ - దోఁపడము. దోఁపిడి-దోఁపుడు.) 1. దోఁచుకొనుట; 2. కొల్ల: చూ, లూటీ. 4; 3. దోఁపిడి: చూ, ప్రుచ్చిలి; 4. అలుకలదోఁపు: చూ, పూర్ణానకము. 1; స. క్రి. 5; కూరుకొను-కూర్కొను, క్రుక్కు, చొనుపు - చొన్పు, చొప్పరించు-చొప్పించు-చొప్పపఱచు-చొప్పఱచు.
దోఁపుకాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-దోఁపరి.
దోకెన, వా. వి. నీరుతోడు పనిముట్టు.
దోగ్ధ, సం. వి. ఋ. పుం. 1. గొల్లవాఁడు: చూ, మహాశూద్రుఁడు; 2. దూడ: చూ, ధేనువు; 3. కవిత్వముజెప్పి జీవించెడుకవి: చూ, మూటలల్లువాఁడు; విణ. 4: చూ, పిదుకువాఁడు.
దోగ్ధ్రి, సం వి. ఈ. స్త్రీ ఈనినఆవు: చూ, ధేనువు.
దోణము, దే. వి. (రూ-దోణము-ద్రోణము-ద్రోణాము-దోనము.) 1. భుజమునకు బలము వచ్చుటకై త్రిప్పెడుజెట్టివాని యుపకరణ విశేషము; 2. ప్రాను సుకరముగా చీలుటకై యక్కడక్కడ చెక్కిన మేకులను దిగఁ గొట్టెడి యుపకరణ విశేషము.
దోణాము, దే. వి: చూ, రూ-దోణము.
దోదకము, అం. (పాదపవృత్తము) ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదంబున భ, భ, భ, గ, గణములుగలిగి ఏడింట యతిగల పదునొకండవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
దోదమ్మి, దే. వి. (రూ-దోదుమి-దోదుమ్మి.) పట్టా, పట్టాకత్తి, సైబు, ఉభయపార్శ్వధారాసి: చూ, బాణము. 1.
దోదసి, వై. వి. = ద్వాదశి, పక్షమునందు పండ్రెండవతిథి: చూ, సూర్యేందుసంగమము: (చూ, తిథి)
దోదుమి, దే. వి: చూ, రూ-దోదమ్మి.
దోదుముదారి, దే. వి. ఒకరకము బాణము: చూ, బాణము. 1.
దోదుమ్మి, దే. వి: చూ, రూ-దోదమ్మి.
దోనము, దే వి: చూ, రూ-దోణము.
దోనమ్ము, ద్వ. వి. (దోని + అమ్ము) అల్పశరము: చూ, బాణము. 1.
దోని, వై. వి. 1. = ద్రోణీ. నావ: చూ, హోడము; 2: చూ, దొన. 2; 3. కాఁవతూము. పా. 2, ఆ. 33: చూ, మరిగొమ్ము; 4. అల్పము: చూ, స్వల్పము.
దోనియ, వై. వి. రూ-దోనె = ద్రోణీ. 1. పడవ: చూ, హోడము; 2. చిన్నపడవ: చూ, హోడము; 3. జలమడుగు వాని సాధనము; 4. సాలెవాఁడు చాఁపు చుట్టెడుమ్రాను.
దోనె, —పై.—
దోఁపడము, దే. వి. దోఁచుకొనుట: చూ, ప్రుచ్చిలి.
దోఁపుఁబోవు, దే. అ. క్రి: చూ, ప్రుచ్చిలించు.
దోబూచి, వా. వి: చూ, రూ-దూబూచి.
దోమ, దే. వి: చూ, మశకము.
దోమటి, దే. వి. అన్నము: చూ, సాదము. (1).
దోమతెర, ద్వ. వి. దోమలుచొరకుండ మంచమునంటి పందిరి చుట్టువేయు వలగుడ్డ: చూ, చతుష్కి. 2.
దోము, దే. వి. అజీర్తిచే పాఱుకొనుట: చూ, రోగము. 1.
దోయి, వై. వి. = ద్వయీ-ద్వంద్వము. జత, భార. ద్రోణ. 2, ఆ. 291: చూ, సంగడి. 5.
దోయికట్టు, ద్వ. అ. క్రి. జతకూడు: చూ, సంధించు. 3.
దోయిడి, దే. విణ. రిత్త. జై. 2, ఆ. 17: చూ, శూన్యము. 1.
దోయిలి, వై. వి. = ద్వయీ. వంపఁబడిన రెండుచేతుల చేరిక: చూ, రూ-దోసిలి.

దోయిలించు, వై. వి. స. క్రి: చూ, రూ-దోసిలించు.
దోర, దే వి. 1. దొంతర, దొంతి, అడుకు. (సం. ప.)—ఉత్పంక్తి [ఆం, భా ద్వి. 34); 2. రాసి: చూ, రాశి. 1; విశ. 2. రాసి: చూ, రాశి. 1; విశ. 2. ఎఱ్ఱపాఱినది. "దోరగాయ, దోరకాఁగినపాలు"; 4. ఒఱగినది. "దోరపాక".
దోరగలు, దే. వి. రూ-దోరగల్లు: చూ, వాటుపడుట.
దోరగలువడు, ద్వి. అ. క్రి. రూ-దోరగల్లువడు: చూ, వాటుపడు.
దోరగల్లు, దే. వి: చూ, రూ-దోరగలు.
దోరగల్లువడు, దే. వి: చూ, రూ-దోరగలువడు. స్వా. 5, ఆ. 35.
దోరగాయ, దే. వి. ఎఱ్ఱపాఱి ఫలరసమును పూరించుకొనుచున్న కలాయువు. చూ, కలాయువు. 2.
దోరగిలు, దే. అ. క్రి. రూ-దోరగిల్లు 1. ఎఱ్ఱవాఱు: చూ, వప్ల టిల్లు; 2. ఒరగు: చూ, వ్రాలు. 3.
దోరగిల్లు, —వై.—
దోరణ, వై. వి = తోరణమ్ రూ-దోరణము. కళా. 3, ఆ 7: చూ, తోరణము.
దోరణపుఁగమ్మి, వై. వి. (దోరణము + కమ్మి): చూ, లప్పికమ్మి.
దోరణపుఁబట్టె, వై వి. కవిలె బిల్లక్రింది యడ్డపట్టె.
దోరణపుసాటిరిక్క, ద్వి. వి. చెలిమిచుక్క, అనూరాధ: చూ, రిక్క. 1.
దోరణము, వై. వి. = తోరణమ్: చూ, రూ-దోరణ.
దోరపాక, దే వి ఓరపాక: చూ, సదనము. 1.
దోరము, వై. వి = ద్వారమ్. గుమ్మము: చూ, వాకిలి: (చూ, సదనము. 1.)
దోరు, దే అ. క్రి 1. చచ్చు. సా. 1, ఆ. 107: చూ, సమయు; 2. ఒరగు: చూ, వ్రాలు. 3.
దోరుచు, దే. ప్రే. 1. చావఁజేయు: చూ, మరణించు; 2. వ్రాల్చు. పాండు. 3, ఆ. 92.
దోర్చు, —వై.—
దోరు, వా. వి. ఒకరకముపిట్ట: చూ, పక్షి.
దోరెము, దే. వి: చూ, రూ-తోరెము. స్వా. 4, ఆ. 27.
దోర్మధ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, పిడికిడిపోటు.
దోర్మూలము, సం. వి. అ. పుం. చంక: చూ, మడిసంది.
దోల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-డోల.
దోవతి, వై. వి = ధౌత. ఉదికినబట్ట. 1. మగవానికట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. అంచుదానికట్టుకోకజేబు; చూ, వస్త్రము. (దేశ్యమని శ. ర.); వా. 3. మడిబట్ట: చూ, వస్త్రము.
దోష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. భుజము: చూ, స్కంధము. 1; 2: చూ, రాత్రి.
దోషకము, సం. వి. అ. పుం. = దోసె; చూ, భక్ష్యము.
దోషకారి, సం. విశ. = దోసకారి. పాపి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దోషగ్రాహము, సం. వి. అ. పుం. ఇండుపుఁజెట్టు: చూ, సల్లకి.
దోషజ్ఞుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు: 2: చూ, వైద్యుఁడు; విశ. 3. దోషమును ఎఱిఁగినవాఁడు.

దోషము, సం. వి. అ. పుం. = దొసఁగు-దోసము. 1. తప్పు: చూ, నేరము; 2: చూ, పాపము; వా. వి. 3. (జ్వరాదుల యందలి) సంధి.
దోషములు, అం. 1. కావ్యదోషములు త్రివిధము.—పదదోషములు, వాక్యదోషములు, అర్థదోషములు.— అందు పద దోషములు (17); వాక్యదోషములు (24); అర్థదోషములు (18); (పదదోషములకు.—: చూ, కావ్యదోషములు; వాక్య దోషములకు.— : చూ, వాక్యదోషములు; అర్థదోషములకు.—: చూ, అర్థదోషములు; 2. సంధిదోషములు (15).— ఉక్త సంధ్యాది: చూ, సంధిదోషములు.
దోషరహితము, అం: చూ, కావ్యస్వరూపము.
దోషాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు, రేతేఁడు: చూ, హిమాంశువు.
దోషాచరుఁడు, 1.—వై.— 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దోషి, సం. విశ. = దోసి: చూ, దోసి.
దోషించు, సం. అ. క్రి. 1. దోషముపుట్టు; వా. 2. జ్వరాదుల యందు వీర్యము స్ఖలనమగు; 3. సంధిచూపు; 4. సంధించు.
దోస, దే. వి. కర్కటి (దీనిభేదములు.-చేఁతి దోస, తియ్యదోస, నక్కదోస, నూఁగు దోస, ములుదోస మొ): చూ, హరి వాలుకము.
దోసకారి, వై. విశ. = దోషకారి. 1. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. పరస్త్రీ గమనాది దోషములచే దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, పాపిష్ఠుడు; 4. కుత్సితస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 5. దుష్టురాలు, వెంబర: చూ, స్త్రీ.
దోసఁగు, వై వి. = దోష. కసటు: చూ, పాపము.
దోషము, 1.—వై.—; 2 తప్పు: చూ, నేరము.
దోసి, వై. విశ. = దోషీ. 1. తప్పుగలవాఁడు: చూ, దోసకారి. 3; 2. మిక్కిలిపాపి: చూ, దోసకారి. 3; 3. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 4. తప్పుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 5. పాపిష్ఠురాలు: చూ, స్త్రీ.
దోసియ, వై. వి. = దోషకా. రూ-దోసె: చూ, భక్ష్యము.
దోసిలి, వై. వి. = ద్వయి. రూ-దోయిలి; అంజలి - అంజలికి. (సం ప.) —ఇమ్. అంజలి. తద్వి. దొప్పదోసిలికి- (సం) అంజలిపుటము.
దోసిలించు, వై. స. క్రి : చూ, రూ- దోయిలించు.
దోసె, వై. వి. = : చూ, రూ-దోసియ.
దోసెడు, వా. వి. అంజలిపరిమాణము.
దోహదము, సం. వి. అ. న. 1. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 2. గంట్లము. గర్భిణికి గల వేవిళ్ళు : చూ, వేవిళ్లు; 3. ఎరువు : చూ, పిడక; 4. తరుగుల్మలతాదులకు అకాలమునందు పుష్పాదులను బుట్టించెడు స్త్రీలపాదతాడనాది క్రియ. (అశోకమునకు దోహదము పాదతాడనము, పొగడకు ముఖసీధువు, గోరంటకు ఆలింగనము, బొట్టుగునకు వీక్షణము, మామిడికి కరస్పర్శము, సంపెఁగకు ముఖరాగము, కొండగోఁగునకు సల్లాపము, వావిలికి ఊర్పు, మొంటికి పాట, సురపొన్నకు నవ్వు.)

దోహదవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-దోహళవతి వేవిళ్లుగల ఆఁడుది : చూ, స్త్రీ.
దోహదలక్షణము, సం. వి. అ. న. స్త్రీలవయస్సంధి;2. గర్భము: చూ, భ్రూణము. 1.
దోహదశాస్త్రము, అం. ఆయుర్వేదము (ఋగ్వేదోపవేదము) నందుఁ జెప్పఁబడినది. వృక్షలతాదు లకాలమునందుఁ ఫలించుటకుఁ జేయు క్రియ.
దోహనము, సం. వి. అ. న. పాలుపిదుకుట.
దోహలము. సం. వి. అ. పుం. ఉత్సాహము : చూ, యత్నము.
దోహళవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ : చూ, రూ-దోహదవతి.

దౌ

దౌ, దే. విణ : చూ, రూ- దవు.
దౌడ, వై. వి= దాఢా. (దేశ్యమని శ. ర.) (రూ-దవడ-దవుడ-దాళువ.) బుగ్గలోపలిభాగము : చూ, సెలవి.
దౌడపల్లు, వా. వి. పార్శ్వదంతములు : చూ, పల్లు. 1.
దౌడు, వై. వి. : చూ, రూ- దవుడు.
దౌత్యము, సం. వి. అ. న. : రూ- దూత్యము.
దౌరాత్మ్యము, సం. వి అ. న. దురాత్మభావము, చెడ్డతనము: చూ, వ్యళీకము. 2.
దౌరు, దే. వి : చూ, రూ- దవురు. రా. వి. 5, ఆ. 35.
దౌర్జన్యము, సం. వి. అ. న. దుర్జనభావము; చూ, దౌరాత్మ్యము.
దౌర్భాగ్యము, సం. వి. అ. న. దుర్భగభావము : చూ, దురదృష్టము.
దౌర్భాగ్యుఁడు, వా. సం. విణ. చూ, దుర్భాగ్యుఁడు.
దౌర్వాసము, అం : చూ, ఉపపురాణములు.
దౌవారికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ద్వారపాలకుఁడు : చూ, ప్రతిహారుఁడు.
దౌవు, వై. విణ = దవీయః : చూ, రూ- దవ్వు- జై. 2, ఆ. 51.
దౌష్ట్యము, సం. వి. అ న. = దుండగము : చూ, దౌరాత్మ్యము
దౌహిత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దుహితకొడుకు : చూ, మనుమఁడు.
దౌహృతము, సం. వి. అ. న: చూ, దోహదము. 2.
దౌహ్య, అం : చూ, టక్కజభాషలు: (చూ, భాష. 1)

ద్యా

ద్యావాపృథువులు, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ద్వి. మిన్నుమన్ను : చూ, దరోసి, (ఇట్లు ద్యావాభూములు. ఇ. స్త్రీ.)

ద్యు

ద్యుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కాంతి : చూ, వెలుతురు. 1; 2. వెలుఁగు: చూ, హాయనము. 2.
ద్యుమణి, సం. వి. ఇ. పుం. పదలుమానికము : చూ, సూర్యుఁడు.
ద్యుమ్నము, సం. వి. అ. న. 1. ధనము ; చూ, విత్తము. 1: 2. బలము : చూ, శక్తి. 1.

ద్యూ

ద్యూతకారుఁడు, సం విణ : చూ, పందెకాఁడు.
ద్యూతము, సం వి. అ. పుం. రూ- ద్యూతి. 1.=జూజము(ఇండ్లిజగడము అక్షద్యూతికము): చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2: చూ, కామజంబులు (జూదమాడుట): చూ, సప్తవ్యసనములు; 4. ద్యూతము.— ప్రాణిద్యూతము అప్రాణిద్యూతము. అని ద్వివిధము.
ద్యూతసమాహ్వయము, అం: చూ, వ్యవహారపదములు.

ద్యో

ద్యోతకము, సం. విణ. ప్రకాశింపఁజేయునది: చూ, శోభితము. 5.
ద్యోతనము, సం. వి. అ. న. ప్రకాశించుట: చూ, వెలుతురు. 1.
ద్యోతమానము, సం. విణ. ప్రకాశించుచున్నది; చూ, శోభితము. 5.
ద్యోతము, సం. వి. అ. పుం = జోతము. ప్రకాశము, ఎండ: చూ, వెలుఁగు. 3.
ద్యోతించు, సం. అ. క్రి. ప్రకాశించు: చూ, హావణిల్లు.
ద్యోతితము, సం విణ. ప్రకాశితము: చూ, శోభితము. 5.

ద్ర

ద్రగడము, సం. వి. అ. న: చూ, తూర్యగణ.
ద్రప్సము, సం. వి. అ. న. 1. ఆనుగుపెరుఁగు చూ, పెరుఁగు. 1; 2. మీఁదిపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; 3. నీళ్ళుకలిసిన పెరుఁగు; చూ, పెరుఁగు. 1; పుం. 4. నీటిబొట్టు; చూ, బొట్టు. 1.
ద్రబ్బెడ, దే. వి: చూ, భక్ష్యము.
ద్రమిడుఁడు, సం. విణ. (రూ-ద్రమిళుఁడు - ద్రామిడుఁడు - ద్రామిళుఁడు-ద్రావిడుఁడు.) ద్రవిడదేశస్థుఁడు. (చూ, అఱవలు): చూ, ద్రావిడులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
ద్రవంతి, సం వి. ఈ స్త్రీ. ఎలుకజీడి*: చూ, భల్లాతకి.
ద్రవము, సం. వి. అ. పుం. 1. తడి; చూ, స్తైమము; 2. పరిహాసము: చూ, విలాసము. 1; 3: చూ, పరుగు; 4. యుద్ధమువలనఁబాఱుట: చూ, పలాయనము.
ద్రవించు, సం. అ. క్రి. కాఱు, చేఁపు; చూ, స్రవించు.
ద్రవిడప్రాణాయామము, రూ—ద్రావిడప్రాణాయామము, న్యా. ద్రావిడులు ప్రాణాయామము చేయునపుడు చేతితో ముక్కును సూటిగాఁ బట్టుకొనక తలచుట్టును ద్రిప్పిపట్టుకొందురు. చెప్పవలసినదానిని సరిగాఁజెప్పక త్రిప్పిత్రిప్పి చెప్పుచున్నపుడు దీని నుపయోగింతురు.
ద్రవిడము, అం. ద్రవిడదేశము. (తెలుఁగుదేశమునకును మైసూరునకును దక్షిణముగా నుండునట్టియు, కొచ్చిరాజ్యమునకును మళయాళదేశమునకును తూర్పుగానుండునట్టియు దేశమునకు ద్రవిడదేశమనిపేరు: చూ, దేశములు.

ద్రవిణము, సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. = త్రాణ. బలము: చూ, శక్తి. 1.

ద్రవ్యము, సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1; 3: చూ, పూంత; 4. మందబుద్ధి: చూ, హ్యాల్లేఖము. 2; 5: చూ, లక్క: విశ. 6. భవ్యము, శుభమైనది: చూ, శుభము; 7. ద్రవికారము; అం. 8. పృథివ్యాది: చూ, ద్రవములు.

ద్రవ్యములు, అం. పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, కాలము, దిక్కు, ఆత్మ, మనస్సు. (9).

ద్రవ్యాంగము, సం. వి. అ. న: చూ, ద్రవ్యము. 4.

ద్రా

ద్రాక్, సం. అవ్య శీఘ్రముగ: చూ, వేగము. 3.

ద్రాక, వై. వి. = ద్రాక్ష. గోస్తని*: చూ, స్వాదుఫల.

ద్రాక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = దాక. ద్రాక. — పై —

ద్రాక్షపండ్లుపుల్లనివి, లో. ఒకమనుష్యుఁడు తానుకోరినది లభింపనపుడు, దానితో తనకు ఆవశ్యకము లేనట్లు నటించును. అట్టిసమయమున చూచినవారు 'ద్రాక్షపండ్లు పుల్లనివి' అన్నట్లున్నదని యెత్తి పొడుతురు.

ద్రాక్షాపాకము, అం. (అర్థగాంభీర్యము పాకమనంబడును. అది రెండు విధములు: ౧. ద్రాక్షాపాకము, ౨. నారికేళపాకము అని.) వెలుపలను లోపలను స్ఫురించుచున్న రసము గలది ద్రాక్షాపాకము. ఉదా.—"వీనులవిందై యమృత పు। సోనల పొందై యమందసుమచలదళినీ। గానముక్రందై యాస్వన। మానంద బ్రహ్మమైన నధిపతి పలికెన్." (వసు. 2, ఆ. 14.): (చూ, నారికేళపాకము): చూ, పాకములు.

ద్రాక్షారామము, అం: చూ, త్రిలింగము:(చూ, ఆంధ్రమండలము.) గోదావరీమండలములోని యొకానొక పుణ్యక్షేత్రము.

ద్రాఘిష్ఠము, సం. విశ. మిక్కిలి దీర్ఘమైనది; చూ, మూల. 2.

ద్రాబ, దే. విశ. 1. అసారము: చూ, ఫల్గువు. 2; 2. అపారుఁడు: చూ, వ్రాజె; 3. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు. 2; 4. అధమము: చూ, హీనము. 1.

ద్రావకము, సం. వి. అ. పుం. 1. గంధక పాషాణాదులయందు తీసెడు రసవిశేషము, ఆరకు; 2. బరువైనరాయి: చూ, రత్నములు; విశ. 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు. (శ. ర.); 4. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. (శ. ర.)

ద్రావిడ, అం: చూ, ఘూర్జరుపాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

ద్రావిడకము, సం. వి. అ. పుం. కచ్చూరము*: చూ, షడ్గ్రంథ.

ద్రావిడప్రాణాయామము, జా. సుఖముగానిపని. (ద్రవిడ ప్రాణాయామమనియు.)

ద్రావిడము, సం. వి. అ. న. 1. ద్రవిడభాష; చూ, భాష. 1; పుం. 2: చూ, ద్రావిడకము*.

ద్రావిడవరాటి, అం: చూ, వరాట్యుపాంగములు.

ద్రావిడి, అం. ఉత్కల కైశికిబభాష: చూ, భాష. 1.

ద్రావిడుఁడు, సం. విశ; చూ, రూ-ద్రమిడుఁడు.

ద్రావిడులు, అం. ద్రవిడదేశమున నివసించు బ్రాహ్మణులు ద్రావిడులు. వీరి భాష ద్రావిడము. వీరిలో కోనసీమద్రావిడులు; తుమ్మగుంట ద్రావిడులు; పుదూరి ద్రావిడులు; చోళవాండ్లు తన్నాయిరము తిల్లమువ్వాయిరము అను బ్రాహ్మణులు; శ్రీవైఖానస బ్రాహ్మణులు: శ్రీపాంచరాత్ర బ్రాహ్మణులు; శ్రీవైష్ణవ బ్రాహ్మణులు; భాగవత బ్రాహ్మణులు; బృహచ్చరణ బ్రాహ్మణులు, వడమ బ్రాహ్మణులు; మాధ్వబ్రాహ్మణులు కలరు: చూ, బ్రాహ్మణులు: (చూ, అరువలు. 1.)

ద్రాహ్యాయణము, అం: చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము.

ద్రి

ద్రిండు, దే. వి: చూ, రూ-దిండు.

ద్రిమ్మరి, వా. వి: చూ, రూ-త్రిప్పరి.

ద్రిమ్మరీఁడు, —పై.—

ద్రు

ద్రుంగు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-త్రుంగు.

ద్రుకిలిమము, సం. వి అ. పుం : చూ, కిలిమము*.

ద్రుఘణము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుపగుదియ : చూ, ముద్గరము; 2. గండ్రగొడ్డలి : చూ, ముద్గరము.

ద్రుఘణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నలువ : చూ, బ్రహ్మ. 1.

ద్రుడ్డు, వై. వి. = దండ : చూ, రూ-మడ్డు. అచ్చ. యు, కాం. 237.

ద్రుణము, సం. వి. అ. న. 1. కత్తి : చూ, రిష్టి. 2; 2. విల్లు, చూ, బాణము. 1; పుం. 3. ఒకరకము తుమ్మెద : చూ, షట్పదము; 4. (రూ-ద్రుణి-ద్రూణము-ద్రోణము) తేలు : చూ, వృశ్చికము. 1; 5. = దొన. అంబులపొది : చూ, బాణము. 1.

ద్రుణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ : చూ, రూ- ద్రుణము. 4.

ద్రుతప్రకృతికసంధి, అం : చూ, సంధిదోషములు.

ద్రుతము, సం. క్రి. విశ. అ. న. 1. త్వరితము : చూ, వేగము. 3; విశ. 2. వడిగలది : చూ, వేగము. 3; 3. కరఁగినది : చూ, లీనము 2; 4. చీలినది : ౧ తద్వి-చీల్పఁబడినది. అవదీర్ణము; వ్యా.5. 'న' కారము ద్రుతము. చూ, ను. 13; అం. 6 : చూ, కాలప్రాణములు; 7 : చూ, ప్రచారములు; 8: చూ, లయప్రాణములు; 9: చూ, అంగప్రాణములు.

ద్రుతమేరునష్టము, అం: చూ, ప్రస్తార ప్రత్యయ ప్రాణములు (ఇట్లు ద్రుతమేరువు-ద్రుతమేరూద్దిష్టము.)

ద్రుతవిలంబితము, అం. పద్యవిశేషము. ఒక్కొకపాదమున న-భ-భ రగణములు గలిగి ఏడింట యతిగల పండ్రెండవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము; (చూ, జాతులు): చూ, వృత్తము. 1.

ద్రునఖము, సం. వి. అ. పుం. ముల్లు : చూ, సితాగ్రము.

ద్రుపదము, సం. వి. అ. న. బొండకొయ్య : చూ, బోను.

ద్రుమము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ద్రువు. చెట్టు : చూ, వృక్షము; 2. పారిజాతము*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2. అంఘ్రిపము*: చూ, మేడి.

ద్రుమముఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్రుముఁడు. 1 : చూ, కింపురుషుఁడు; 2. శిశుపాలుని స్నేహితుఁడు : చూ, ద్రుముఁడు.

ద్రుమరము, సం. వి అ పుం : చూ, ద్రునఖము.

ద్రుమామయము, సం. వి అ. పుం : చూ, లక్క.

ద్రుముఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ- ద్రుమముఁడు.

ద్రుమోత్పలము, సం. వి. అ. పుం. కొండగోఁగు * : చూ, మృదుద్రుమము.

ద్రువయము, సం. వి. అ. న. త్రాసు మూర తూము లోనగు మానము : చూ, మానము.

ద్రువు, సం. వి. ఉ. పుం : చూ, రూ-ద్రుమము. 1.

ద్రుహణుఁడు, సం. వి. అ. పుం.= దుగిణుఁడు : చూ, రూ-ద్రుహిణుఁడు.

ద్రుహిణుఁడు, సం. వి. అ. పుం — పై —

ద్రూ

ద్రూణము. సం. వి. అ. పుం. రూ- ద్రుణము. 1. ఎఱ్ఱతేలు : చూ, వృశ్చికము. 1; 2. తేలు : చూ, వృశ్చికము. 1.

దే్రె

ద్రేక్కాణము, అం. షోడశవర్గునందొకటి (లగ్నమును మూఁడు సమభాగములు చేసిన యెడల ద్రేక్కాణము అనుసంజ్ఞ కలుగుచున్నది. అట్లుచేయఁగా లగ్నముయొక్క మొదటి భాగమునకు లగ్నాధిపతియును, ద్వితీయభాగమునకు నాలగ్నమునకుఁ బంచమాధిపతియు, తృతీయభాగమునకు నాలగ్నమునకు నవమాధిపతియును ద్రేక్కాణాధిపతు లగుదురు): చూ, షోడశవర్గు.

ద్రేక్కాణలగ్నము. అం: చూ, ద్రేక్కాణము. (జన్మలగ్న ప్రమాణము ÷ 3; అట్లుచేయఁగా వచ్చిన 3 భాగములలో ప్రథమభాగములో జాతకుఁడు జననమైనయెడల జన్మలగ్నమే ద్రేక్కాణలగ్నము. ద్వితీయభాగములో జననమైన యెడల జననలగ్నమునకుఁ బంచమరాశి ద్రేక్కాణలగ్నము. తృతీయభాగములో జననమైన యెడల జననలగ్నమునకు నవమరాశి ద్రేక్కాణలగ్నము.)

ద్రొ

ద్రొబ్బ, దే. వి : చూ, రూ- దొబ్బ.

ద్రొబ్బు, దే. స. క్రి : చూ, రూ- దొబ్బు; వా. 2. త్రోయు (రాయలసీమలో వాడుక.)

ద్రో

ద్రోఁచువాఁడు, వా. వి : చూ, దోఁపిడికాఁడు.

ద్రోడాఢకము, పా. (32 కుంచములు ద్రోణము, 2 కుంచములు ఆఢకము.)

ద్రోణక్షీర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇద్దుము పాలపిండెడు ఆవు [ఇద్దుము = రెండుతూములు. (అమరము): 2. తూమెడు పాలు పిదికెడు ఆవు. తూము = నాలుగుకుంచములకొలఁది శ. ర.]

ద్రోణదుఘ. సం. వి ఆ. స్త్రీ — పై.—

ద్రోణము, సం. వి. అ. పుం. న. 1. తూము; 2. నల్లుము; పుం. 3. ఒక కొండ : చూ, పర్వతము; 4. తుమ్మికూర* : చూ, స్ఫూర్జకము; 5. తేలు : చూ, వృశ్చికము. 1; 6. ఎఱ్ఱతేలు : చూ, వృశ్చికము. 1 : 7. మాలకాకి : చూ, వాయసము; దే వి. (1) : చూ, రూ-దోణము.

ద్రోణముఖము, సం. వి. అ. న. 400 గ్రామముల మధ్యనున్న గ్రామము : చూ, దేశము.

ద్రోణాము, దే. వి: చూ, రూ- దోణము.

ద్రోణి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. = దోనె. చిన్నయోడ :చూ, హోడము; 2. పసులు మేయు కంచె : చూ, వివీతము; 3 = దొన-దోని. కొండపల్లము : చూ, రంధ్రము. 1; 4. దొన్నె-దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6; 5. = దోనె. అరిణ: చూ, హోడము; 6 = దోనియ-దోనె. జలగడుగువాని సాధనము: చూ, దోనియ. 3; 7. ఒకదేశము : చూ, దేశము; 8. నీలి *: చూ, రంజని; 9. = దొడ్డి: చూ, పెరడు; 10. = దొన. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1.

ద్రోణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ద్రోణాచార్యుఁడు: ఆచార్యుఁడు, కీర్తిభాజుఁడు, కుంభజుఁడు, కుంభయోని, కుంభసంభవుఁడు, గురువు; 2. గురువు: చూ, పంతులు. 1.

ద్రోపది, వై. వి. 1. = ద్రౌపది. రూ-ద్రోవది. పార్వతి, పాంచాలి, ద్రుపదరాజుకూఁతురు: చూ, పుత్రిక; 2. అంగన, కృష్ణ.

ద్రోయువాఁడు, వా. వి. దొంగ. చూ, హారకుఁడు.

ద్రోవది, వై. వి. = ద్రౌపదీ. రూ-ద్రోపది: చూ, పార్వతి. 2.

ద్రోహము, సం. వి. అ. పుం. 1. చంపనిచ్చ: చూ, వాంఛ: 2. కీడు తలఁపు: చూ, వ్యళీకము. 2; 3. కలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

ద్రోహి, సం' విణ. (న్. ఈ. న్.) ద్రోహము.

ద్రౌ

ద్రౌణాయనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, అశ్వత్థామ.

ద్రౌణికము, సం. విణ. నల్లుము విత్తులు విత్తఁదగినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్రౌపది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = : చూ, రూ-ద్రోపది.

ద్వ

ద్వంద్వము, సం. వి. అ. న. 1. = దొందము స్త్రీ పురుషులజత. చూ, సంగడి. 5; 2. ఇద్దఱొకరితో నొకరు చేయుయుద్ధము: చూ, యుద్ధము; 3. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1; 4. శీతోష్ణాదులు; 5: చూ, రెండు; పా. 6. ఉభయపదార్థ ప్రధానము ద్వంద్వము; ద్విపద ద్వంద్వము.— "తల్లిదండ్రులు"; బహుపద ద్వంద్వము.— "రామలక్ష్మణ భరత

శత్రుఘ్నులు; సమాహారద్వంద్వము.—"రథగజతురగపదాతి" అయినను నగుమవచ్చునది కర్మధారయము. విభక్తులలో సమసించునది తత్పురుష. చివర కిలవాఁడు వచ్చునది బహువ్రీహి. విశేషంబు లూహ్యంబులు: చూ, సమాసము.

ద్వయము, సం. వి. అ. న. = దోయి. 1. జత: చూ, సంగడి. 5; 2: చూ, రెండు.

ద్వయాతిగుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రజస్తమోగుణరహితుఁడు. రూ-ద్వ్యాతిగుఁడు.

ద్వయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = దోయి. (రూ - ద్వయము - ద్వంద్వము - ద్వితయము - ద్వైతము) జత: చూ, సంగడి. 5.

ద్వా

ద్వాదశము, సం. స. అ. న. బారా. పండ్రెండు: చూ, ముచ్చొకము: (చూ, పండ్రెండు.)

ద్వాదశజ్యోతిర్లింగములు, అం: (చూ, జ్యోతిర్లింగములు.) సోమనాథము, మల్లికార్జునము, మహాకాళము, ఓంకారము, వైద్యనాథము, భీమశంకరలింగము, రామేశలింగము, నాగేశలింగము, విశ్వేశలింగము, త్ర్యంబకలింగము, కేదారలింగము, ఘృష్ణేశలింగము.

ద్వాదశాదిత్యులు, అం: చూ, ఆదిత్యులు.

ద్వాదశభావములు, అం: చూ, భావములు.

ద్వాదశము, సం. విణ. 1, పండ్రెండవది: ద్వాదశి; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (పాప, మోక్ష, నరక, చిత్తవికల, మనోవ్యధ. వామనేత్ర, వ్యయ, జారత్వ, వివాహనష్ట, శయన, శత్రు, శృంఖల: అన్యదేశగమనములు.): చూ, లగ్నకారకత్వములు.

ద్వాదశరాజమండలము, అం. అరి, మిత్రుఁడు, మిత్రమిత్రుఁడు, అరిమిత్రమిత్రుడు, పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు, ఆక్రిందుఁడు, ఆక్రందాసారుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహసారుఁడు, విజిగీషుఁడు, మధ్యముఁడు, ఉదాసీనుఁడు. (12).

ద్వాదశసత్వాలు, అం. దేవ, మనుజ, నాగ, యక్ష, గంధర్వ, పిశాచ, కాక, వానర, గార్ధభ, ముని, రాక్షస, కిన్నరసత్వాలు. (12): (చూ, సత్వాలు.)

ద్వాదశాంగుళము, సం. వి. అ. పుం: చూ, జేన. (శ. ర.) (వాడుకయందు 12 అంగుళములు లేక అడుగు.): చూ, వితస్తి.

ద్వాదశాంశ, అం. షోడషవర్గునందొకటి (లగ్నమును 12 భాగములు చేయుటచే ద్వాదశాంశ యనఁబడును ద్వాదశాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహ మేరాశియందెన్నవ భాగమునందున్నదో కనుఁగొనవలెను. ద్వాదశాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహమున్న రాశిమొదలు పండ్రెండు రాశ్యధిపతులును ద్వాదశాంశాధిపతులగుదురు. పైనఁజెప్పిన ప్రకారము గ్రహ మేరాశియం దెన్నవభాగమం దున్నదని కనుఁగొనబడెనోఁ యా గ్రహమున్నరాశి మొదట నన్నశరాశి ద్వాదశాంశ యనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతియే ద్వాదశాధిపతి): చూ, షోడషవర్గు.

ద్వాదశాఖ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ద్వాదశాత్ముఁడు, సం. వి. న్. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

ద్వాదశావస్థలు, అం. చక్షుఃప్రీతి, మనస్సంగము, సంకల్పము, ప్రలాపము, జాగరము, కార్శ్యము, అరతి, లజ్జాత్యాగము, సంజ్వరము, ఉన్మాదము, మూర్ఛ, మరణము (12): చూ, అవస్థలు.

ద్వాదశాహము, అం. 1: చూ, రహీనతానములు: (చూ, కూటతానములు); సం. వి. న్. న. 2. = బారసాల. నామకరణము: చూ, బారసాల; వా. 3. పండ్రెండవనాటి కర్మము.

ద్వాదశాళ్వారులు, అం: చూ, ఆళ్వారులు.

ద్వాదశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ =: చూ, దోదసి; విణ. 2. పండ్రెండవది: చూ, ద్వాదశము.

ద్వాపరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సంశయము; అం. 2: చూ, యుగములు.

ద్వాపరయుగము, అం. 1: చూ, ద్వాపరము. 2; 2. జ్యోతిష.—ద్వాపరయుగంబున శీర్షోదయలగ్నమే జన్మలగ్నము: చూ, జన్మలగ్నసమయములు.

ద్వారక, అం. క్షేత్రములు 24 లో నొకటి: చూ, క్షేత్రములు.

ద్వారకంటకము, సం. వి. అ. న. తలుపు: చూ, వాకిలి.

ద్వారపాలకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతిహారుఁడు.

ద్వారబంధము. సం. వి అ. పుం. = దారబందము: చూ, వాకిలి.

ద్వారము, సం. వి. అ. న. 1. = దువారము. — పై. —; 2 = ఉపాయము: చూ, వెరవు; 3. = దారి: చూ, మార్గము. 1.

ద్వారములు, అం. పాణి, ఉపస్థ, పదము, వాణిద్వారము.

ద్వారవతి, అం: చూ, పుణ్యనగరములు (రూ-ద్వారావతి-ద్వారకాపురము.)

ద్వార్స్థుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్వారపాలకుఁడు.

ద్వాస్థుఁడు, సం. వి. అ. పుం —పై.—

ద్వి

ద్వికము, సం. వి. అ. న. 1. = దుగ: చూ, రెండు; వి అ. పుం. 2. కాకి: చూ, వాయసము; 3. జక్కువ: చూ, బటువుగువ్వ: అం. 4. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి; చూ, త్రికము. 7.

ద్విక్షారములు, అం. సర్జక్షారము, యవక్షారము.

ద్విగుణము, వా. = దుగుణము: చూ, రెట్టింపు.

ద్విగుణాకృతము, సం. విణ. రెండుచాళ్లు దున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్విగువు, పా. సంఖ్యాపూర్వపదము ద్విగువు. "మూఁడు లోకములు": చూ, సమాసము.

ద్విజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, బారంగి *; 2. రేణుకయను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము.

ద్విజబ్రాహ్మణులు, అం. షట్కర్మనిరతులై యెల్లప్పుడును దేవతలను అతిథులను పూజింపుచు వేదాధ్యయననిరతులై సత్ప్రవర్తనము గలవారె ద్విజబ్రాహ్మణులు. (వీరు దశవిధబ్రాహ్మణులలోనివారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

ద్విజము, సం. వి. అ. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; 2. దంతము: చూ, పల్లు. 1; 3. పాము: చూ, సర్పము.

ద్విజన్మము, సం. వి. న్. పుం: చూ, ద్విజము. 1—2.

ద్విజన్ముఁడు, సం. వి న్. పుం. 1: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు; 2. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాయి. 1; 3. కోమటి: చూ, వైశ్యుఁడు.

ద్విజరాజు, సం. వి. అ. పుం. 1. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 2. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 3. శేషుఁడు: చూ, సర్పము.

ద్విజాతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. పక్షి పాము లోనగునవి; 2: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

ద్విజిహ్వము, సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. 1.

ద్విజిహ్వుఁడు. సం. విణ. కొండెగాఁడు: చూ, సూచకుఁడు.

ద్విజుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విజన్ముఁడు.

ద్వితయము, సం. స. అ. న. 1. జత: చూ, సంగడి. 5; వా. 2: చూ, రెండు.

ద్వితలము, అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.

ద్వితీయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెండ్లాము: చూ, భార్య; 2.= విదియ: చూ, తిథి, తిథులు; (చూ, సూర్యేందుసంగమము); విణ. 3. రెండవది.

ద్వితీయకము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

ద్వితీయము, వా. వి. రెండవపెండ్లి; అం.2: చూ, అసంహత వ్యూహములు.

ద్వితీయాకృతము, సం. విణ: చూ, ద్విగుణాకృతము.

ద్వితీయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, పుత్త్రుఁడు. 1. విణ. 2. రెండవవాఁడు.

ద్వితీయోర్ధ్వము, అం: చూ, క్రతుచతుష్టయము.

ద్విత్వము, పా. ఏకవిధమైన హల్లులకూడిక.

ద్విదేహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గణపతి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

ద్విపటము, సం. వి. అ. న. కప్పడు దుప్పటి:

ద్విపటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = దుప్పటము —పై.—

ద్విపద, పా. 1. ఒకానొక పద్యభేదము. మూఁడు ఇంద్రగణములు, తుద సూర్యగణము. మూఁడవగణాదిని యతి (రెండు పాదములె.): చూ, వృత్తము. 1; 2. చిత్రకవిత్వములో నొకటి: చూ, వృత్తము. 1; 3. కావ్యలక్షణమున. -: చూ, అసంఖ్యాబద్ధము.

ద్విపము, సం. వి. అ. పుం. రెంటఁద్రావుడు, ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

ద్విపలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, ఇరువంపము

ద్విపాదపశువు, జా. పనికిమాలినవాఁడు.

ద్విపాద్యము, సం. వి. అ. పుం. తగినదండుగకంటె రెట్టింపు దండుగ: చూ, సేగి.

ద్విపార్శ్వ, అం: చూ, త్రిపాస.

ద్విభల్లకము, అం: చూ, బాణాగ్రములు.

ద్విభాషి, సం. వి. న్. పుం. = తుపాసి-దుబాసి - రెండుభాషలు తెలిసినవాఁడు.

ద్విముఖాహి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రెండుతలల పాము: చూ, సర్పము.

ద్వియాతిగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్వయాతిగుఁడు.

ద్విరదగతి, అం. నవవిధరగడలలో నొకటి (ఇరువది మాత్రలు గలిగి పదునొండవ మాత్రయే యతిగాఁగల వృత్తము): చూ, రగడ: (చూ, వృత్తము. 1.)

ద్విరదము, సం. వి అ. పుం: చూ, ద్విపము.

ద్విరసనము, సం. వి అ. పుం: చూ, ద్విముఖాహి.

ద్విరేఫము, సం. వి అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.

ద్విలవణములు, అం: చూ, లవణములు.

ద్విషత్తు, సం. వి. త్. పుం. (రూ-ద్విషంతుఁడు - ద్విషదుఁడు - ద్విషుఁడు - ద్వేషణుఁడు) పగవాఁడు: చూ, శత్రువు.

ద్విషుఁడు, సం. వి. అ ష్. పుం. —పై.—

ద్విసీత్యము, సం. విణ. రెండుచాళ్లు దున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్విహల్యము, —పై.—

ద్విహాయని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రెండేండ్లప్రాయముగల పెయ్య (ఇట్లు ద్వివర్ష. ఆ. స్త్రీ): చూ, ధేనువు.

ద్విస్వరయుక్తరాగములు, అం. గాధికములు: చూ, రాగములు.

ద్వీ

ద్వీపము, సం. వి. అ. పుం. 1. పులితోలు: చూ, బెరడు; పుం, న, 2. = దీవి: చూ, లంక. 1.

ద్వీపములు, అం. జంబు, ప్లక్ష, కుశ, క్రౌంచ, శాక, శాల్మలి, పుష్కరద్వీపములు (7).

ద్వీపవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ. నది.

ద్వీపి, సం. వి. న్. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. = దువ్వి, చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1: 3. కడలి; చూ, సముద్రము.

ద్వే

ద్వేషణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేషము, సం. వి. అ. పుం. = దేసము, పగ: చూ, విరోధము. 1.

ద్వేషి, సం. విణ: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేషించు, సం. అ. క్రి: చూ, విరోధించు.

ద్వేష్ట, సం. విణ. (ద్వేషించువాఁడు): చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ద్విషత్తు; విణ. 2. పగఁగొనఁదగినవాఁడు: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వ్య

ద్వ్యక్షరము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

ద్వ్యక్షరి, అం. —పై—

ద్వ్యష్టము, సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

ద్వై.

ద్వైతము, సం. వి. అ. న. 1. ఒకానొక వనము : చూ, విపినము; వా. 2. జత : చూ, సంగడి. 3; అం. మత(త్ర)య మునందొకటి. (జీవాత్మ పరమాత్మలకు భేదముచెప్పెడి యొక మతము): చూ, మతములు :(చూ, త్రయము.)

ద్వైధము, అం. (భేదము) షడ్గుణములలో నొకటి. (ఇది త్రివిధము. — బలవంతులగు నిద్దఱు శత్రువుల నడుమ నుండెడువాఁడు వారిరువురితో ప్రత్యేకముగా సేవాఁడనని చెప్పుట, అందొకనితో సంధిచేసికొనుట, ఒకనితో కలహించుట): చూ, గుణములు 3.

ద్వైధీభావము, అం.—పై.—

ద్వైధీభావద్వయము, అం. స్వతంత్రము, పరతంత్రము. (2).

ద్వైపము, సం. విశ. 1. ద్వీపిచర్మముచే కప్పఁబడినది (రథము): చూ, శకటము. 1; 2. ద్వీపిసంబంధమైనది; 3. ద్వీపసంబంధమైనది)

ద్వైపాయనుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, వ్యాసుఁడు.

ద్వైమాతురుఁడు, సం. వి. అ పుం. 1. గణపతి : చూ, వినాయకుఁడు. 1 : 2 జరాసంధుఁడు : చూ, బార్హద్రథి.

ధ.

ధ, ఒక యక్షరము.

ధగిడిమయ్యా, వా. వి. అస్తుగా కూర్చుండుట

ధగిడీ, వా. వి. నీచురాలు.

ధ., సం. వి ఆ. స్త్రీ.=దణ. పణఁకు : చూ, కోలము.

ధటము, సం. వి. అ. పుం. కొయ్యత్రాసు : చూ, త్రాసు.

ధటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దట్టి : చూ, వస్త్రము; 2. గోఁచి : చూ: బొట్టము.

ధటిని, సం. వి ఈ స్త్రీ నూలిమొలత్రాడు : చూ, సూత్రము 1.

ధట్టి, సం. వి. అ. స్త్రీ. దండు : చూ, సేన. 1.

ధట్టము, సం. వి ఆ. పుం. = తెట్టె : చూ, సమూహము.

ధనంజయము, సం. వి. అ. పు.. ఒకానొక ఉపవాయువు (శవశరీరప్రవర్తమానవాయువు) :చూ, వాయువు; 2. ఒక జాతిపాము : చూ, సర్పము; 3 : చూ, మద్ది. *.

ధనంజయుడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు : చూ, విజయుఁడు, 1; 2 అగ్ని : చూ, వహ్ని. 1.

ధనందద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి : చూ, స్వాహా, 2.

ధనకేలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు : చూ, శ్రీదుఁడు.

ధనక్షయే వర్ధతే జాఠరాగ్నిః, న్యా. ధనముపోఁగా నాఁకలి పెరుగును. "ఎరిదుని కాఁకలి యెక్కువ" తెలుఁగుసామెత.

ధనగతులు, అం. దానము, భోగము, నాశము (3): చూ, త్రయము.

ధనగ్రాహకుఁడు, సం. విశ. 1.అప్పు పుచ్చుకొనువాఁడు: అధమర్ణుఁడు, ఋణగ్రస్తుఁడు, ఋణి, ఋణికుఁడు, ఖాతకుఁడు - ఖాదకుఁడు. (తె.ప.) — అప్పులకొఁపు, అప్పులపోతు, అరవరి - అదువరి, తద్భి— అప్పులేనివాఁడు: అఋణి - అనృణి.

ధనదాయాదులు, అం. ధర్మము, అగ్ని, రాజు, దొంగ. (4.)

ధనదుఁడు, సం. వి అ. పుం. 1. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు; విశ, 2. దాత : చూ, వదాన్యుఁడు.

ధనధాన్యము, అం. 1 : చూ, శస్త్రములు; వా. 2. సొమ్మున్నూ ధాన్యమున్నూ "ధనధాన్యాభివృద్ధిరస్తు" (ధనధాన్యాదులు)

ధననిక్షేపము, అం: చూ, సప్తసంతానములు.

ధనమదము: అం: చూ, అష్టమదము.

ధనము, సం. వి. అ. న. 1.= ధనము : చూ, విత్తము. 2. అవులమంద : చూ, ధేనువు; 3.= దనియము. కొత్తిమెర (ఇవి ధనీ - ధనిక - ధనికా - ధానా - ధానక - ధానేయక - ధానేయకా - ధాన్య - ధాన్యాక - ధన్యాక - ధన్యా - దానీ - దానీక :చూ, వితున్నకము. 1, పా. 4. దీనికి ఉపమానసము.- కుబేరుడు; అం. 5 : -చూ, అష్టైశ్వర్యములు; ఐశ్వర్యములు: వా. వి. 6. పశుధనము.

ధనముకొల్లపోవుట, అం : చూ, నష్టములు.

ధనమూల మిదం జగత్, న్యా. జగత్తునకు ధనమే ప్రధానము.

ధనవంతుఁడు, సం. విశ. అచ్చుసుప్పు : చూ, సంపన్నుఁడు.

ధనవృద్ధులు, అం. కాయికవృద్ధి, కాలికవృద్ధి, కారితవృద్ధి, చక్రవృద్ధి (4).

ధనహరి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. నల్లకచోరము *: చూ, షడ్గ్రంథ 2: చూ, బలుసెక్కు. *.

ధనాధిపుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పైడితేఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

ధనాపహారము, అం : చూ, వింశతివిగ్రహములు.

ధని, సం. విశ, రూ - ధనికుఁడు : చూ, సంపన్నుఁడు.

ధనిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. మంచి అఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. యౌవనముగల అఁడుది : చూ, స్త్రీ.

ధనికము, సం. వి. అ. పుం. = దనియాలు : చూ, ధనము. 3.

ధనికుఁడు, సం. విశ. 1 : చూ. రూ - ధని; 2 : చూ, సజ్జనుఁడు; 3. అప్పులవాఁడు.

ధనియము, వా. సం. వి. అ. పుం. = దనియము : చూ. ధనము. 3.

ధనిష్ఠ, అం : చూ, నక్షత్రము. 1.

ధనుఃపటము, సం. వి. అ. పుం. (రూ - పటము - ధనువు) మోరటి *: చూ, ప్రేంకణము.

ధనుఃపూర్వాపరభాగనిర్ణయము. అం : చూ, ప్రమేయములు.

ధనుర్ద్వయనామోద్దేశము, అం. —పై. —

ధనుర్ధరుఁడు, సం. విశ : చూ, విలుకాఁడు.

ధనుర్ధారి. సం. విశ ; చూ, దునెదారి.

ధనుర్నిర్మాణాదివిశేషము, అం : చూ, ప్రమేయములు.

ధనుర్బంధము, అం : చూ, ఉత్తానకిరణబంధము.

ధనుర్విద్యావిలాసము, అం : చూ, ధనుర్వేదము.

ధనుర్వేదము, అం. ఉపవేదములు ౪లో నొకటి.

ధనుర్వేదాంగములు, అం. చారి, స్థాన, న్యాస, ప్రవిచార, సౌష్ఠవ, కరణ, వ్యాయామ, మండల, గతి, ఆసనములు. (10).

ధనువు, సం. వి. న్. పుం. న. (రూ - ధనుస్సు - ధన్వము.) 1. విల్లు : చూ, బాణము. 1. 2. నాలుగు మూరలకొలఁది; పుం.3. మోరటి*: చూ, ప్రేంకణము; విణ. 4: చూ, విలుకాఁడు;అం. పంద్రెండు రాసులలో నొకటి: చూ, రాసులు; 6: చూ, కార్ముకము.

ధనుశ్శరపూజాయోజనము, అం: చూ, ప్రమేయములు.

ధనుశ్శ్రేణి, సం. వి. స్త్రీ. చాఁగ*: చూ, స్రవ.

ధనుష్మంతుఁడు, సం. విణ: (చూ, విలుకాఁడు.)

ధనుస్సు: చూ, రూ-ధనువు.

ధనూరాకర్షణ కౌశలోపన్యాసము, అం: చూ, ప్రమేయములు.

ధన్నస్వాతేర్తిబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

ధన్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి; 2. ఉపమాత: చూ, దాది: (చూ, మాత. 1.). 3 = ఏనియము: చూ, ధనము. 3; విణ. 4. భాగ్యురాలు: చూ. స్త్రీ.

ధన్యాసి, అం: చూ, రాగాలము.

ధన్యుఁడు, సం. విణ: చూ, సుకృతి.

ధన్వంతరము, సం. వి. అ. న: చూ, వింటిపటు.

ధన్వంతరి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. దేవవైద్యుఁడు: చూ, వైద్యుఁడు: (చూ, ఉపవిద్యలు); 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3: చూ, శివుఁడు.

ధన్వము, సం. వి న్. న. 1. మెట్టనేల: చూ, భూమి. 1;2. విల్లు: చూ, రూ-ధనువు. 1; పుం. 3. నిర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1.

ధన్వయాసము, సం. వి. అ. పుం. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత.

ధన్వి, సం. వి.న్. పుం. 1. ఏఱుమద్ది*: చూ, మద్ది; 2. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1: విణ 3: చూ, విలుకాఁడు; 4. చూ, సమర్థుఁడు; 5 = దణి: చూ, సైనికుఁడు.

ధమనము, సం. వి. అం. పుం. కిక్కసకసవు: చూ. తృణము. 1

ధమని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నాడి: చూ, నరము 1; 2. నఖమనెడు గంధద్రవ్యము. చూ, రాజార్హము; 3: చూ, మెడ; 4. అగసాలెవానిగొట్టము; 5. గువ్వగుత్తిక *: చూ, రాజార్హము; వా. 6. శుద్ధరక్తవాహిని. (ధమనులు.— యకృద్ధమని, పుప్పుసధమని, ధమనీవ్యూహము. మొ.)

ధమనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. కొలిమితిత్తి నూఁదువాఁడు; 3. క్రూరుఁడు: చూ, నిర్దయుఁడు.

ధమ్మల్లము, సం. వి అ. పుం. రూ - ధమ్మిల్లము. కొప్పు. చూ, వేనలి.

ధమ్మిల్లము, —పై—

ధర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. (రూ - ధరణి - ధారణి - ధరణీ - ధారుణి) నేల : చూ, భూమి. 1; 2. జరాయువు: చూ, మావి. 2; 3: చూ, మెదడు; వా. 4 = దర: చూ, వెల, 1.

ధరణము, సం. వి. అ. న. ధరించుట: చూ, పెట్టుకోలు: 2 : = చూ, దరణము.

ధరణా, వా. వి. సొమ్మిమ్మని కూర్చుండుట.

ధరణి, సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల : చూ, ధర. 1; అం 2. ఒకానొకవృత్తము. (మొదటిపాదము పంద్రెండవదగు జగితీ ఛందస్సునందలి తోటకవృత్తచ్ఛాయను, కడవ మూఁడుచరణములును కవికల్పితములై నడచును.) అప్ప 4, ఆ. 205 : చూ, వృత్తము 1,

ధరణీధరగతి, అం ఒకానొకవృత్తము ఒక్కొక్క పాదమునందు, న, న, న, న, న, న, న, న గురువుఁగలిగి ఎనిమిదింటఁ బదునాటింట యతిగల పంచవింశచ్ఛందస్సునఁ దుద్భవించిన వృత్తము : చూ, వృత్తము. 1,

ధరణీకందము, సం. వి. అ. పుం. పాటికంద* : చూ, సూరణము.

ధరణీధరము, సం. వి. అ. పుం. కొండ, నేలతాల్పు : చూ, పర్వతము.

ధరణీధరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పుడమిరా : చూ, విష్ణువు. 1; 2. శేషుఁడు : చూ, సర్పము; 3. రాజు : చూ, రాజు. 1.

ధరణీప్లవము, సం. వి. అ. న. చూ, సముద్రము.

ధరణీశ్వరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, ధరణీధరుఁడు. 3; 2 : చూ, శివుఁడు.

ధరము, సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ : చూ, పర్వతము; 2. తాఁబేటిఱేఁడు; 3 : చూ, ప్రత్తి; 4 = దర: చూ, ధర. 4.

ధరాధరము, సం. వి. అ. పుం. కొండ : చూ, పర్వతము; 2. తాఁబేలు : చూ, వృత్తము. 4.

ధరామరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నేలవేలుపు : చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

ధరావతు, వా. వి. హామీసొమ్ము.

ధరించు, సం. స. క్రి. తాల్చు: చూ, హావణించు. 2.

ధరిత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-దారయిత్రి. నేల: చూ, భూమి. 1.

ధర్త, సం. విణ. ధరించువాఁడు.

ధర్తవ్యము, సం. విణ. ధరింపఁదగినది : చూ, హితము. 2.

ధర్మకర్త, వా. ఆలయములు, సత్రములు లోనగు వానియందలి కార్యనిర్వాహకాధ్యక్షుఁడు.

ధర్మకాయుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ధర్మచక్షుఁడు, సం. వి అ. పుం. —పై.— (ధర్మచక్షువు.)

ధర్మచింత, సం. వి. ఆ స్త్రీ. ధర్మమును చింతించుట : ఉపాధి.

ధర్మజ్ఞుఁడు, సం. విణ. ధర్మము నెఱిఁగినవాఁడు.

ధర్మదాత, వా. సం. విణ. ధర్మమందే బుద్ధినిలిపినవాఁడు, ఎల్లప్పుడును ధర్మము చేయువాఁడు.

ధర్మదేవతకు పాదములు, అం. అహింస, సత్యము, దయ, శాంతి. (4).

ధర్మద్రవి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. ఆకాశగంగ : చూ, నది.

ధర్మధాతువు. సం. వి. ఉ. పుం : చూ, ధర్మకాయుఁడు.

ధర్మధ్వజి. సం. వి. న్. పుం ; చూ, డాఁటదమ్ముఁడు.

ధర్మపత్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లాడిన పెండ్లాము : చూ, భార్య.

ధర్మపాశము, అం. (కాలపాశము, వరుణపాశము) అస్త్రములు 50 లో నొకటి: చూ, అస్త్రములు: (చూ, బాణము. 1.)

ధర్మపుత్త్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, అజమీఢుఁడు.

ధర్మపురి, అం: చూ, క్షేత్రములు.

ధర్మము, సం. వి. అ. పుం. న. 1. పుణ్యము. రూ-ధర్మువు: చూ, సుకృతము. 1; 2. = దమ్మము-దరువము-న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 3. పోలిక, సమత్వము: చూ, సామ్యము; 4. స్వరత్మము: చూ, స్వభావము; 5. ఆచారము: చూ, వర్తనము. 1; 6: చూ, అహింస; 7. వేదోక్తవిధి: చూ, ఉపనిషత్తు. 2; 8. వేదాంతము: చూ, ఉపనిషత్తు. 1; 9. క్రతువు. చూ, యజ్ఞము; పుం. 10. విల్లు: చూ, బాణము; 11. పా. దీనికి ఉపమానములు—ధర్మరాజు, యమధర్మరాజు; అం. 12: చూ, ఉపాంగము. 5; 13: చూ, పురుషార్థములు.

ధర్మములు, అం. 1. ధర్మశాస్త్రములోనివి — జాతిధర్మములు, దేశజధర్మములు, కులధర్మములు, గుణధర్మములు, ఆపద్ధర్మములు (విపద్ధర్మములు) (5 ; వా. 2. ధర్మబుద్ధిగలవారను ప్రసిద్ధిపొందినవారగుటచే "ధర్మాల" అను ఇంటిపేరు గలవారైరి.

ధర్మరాజు, సం. వి. అ. పుం. 1. పాండురాజు పెద్దకొడుకు: చూ, యుధిష్ఠిరుఁడు; 2: చూ, యముఁడు; 3. బుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ధర్మవాహనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

ధర్మశాస్త్రము, అం. శాస్త్రములలో నొకటి. (ధర్మము అనఁగా యజమానుని మనస్సహితాత్మయందు సంస్కారరూపమున ధరింపఁబడు గుణమనుట. దానికి సాధనముగ శ్రుతిస్మృతులచేత విధింపఁబడిన క్రియకూడ ధర్మమనఁబడును. బ్రహ్మ హృదయములోనుండి వినిపించిన శ్రుతుల తాత్పర్యమునకు విరోధము రాకుండఁగ తనకు విధేయులగు ప్రధానులవంటి స్వాయంభువమనువు మొదలుగాఁగల ౧౮ గురు ఋషుల హృదయములలో నుండి స్మరింపఁజేసిన గ్రంథములు స్మృతులనియును, ధర్మసంహితలనియును, వానిననుసరించి కొందఱు మునులు స్మరించినవి ఉపస్మృతులనియును వాడఁబడుచున్నవి.

ధర్మసంహిత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మన్వాది ధర్మశాస్త్రము, స్మృతి: చూ, ధర్మశాస్త్రము.

ధర్మస్య త్వరితా గతిః, న్యా. ధర్మగతి వేగము గలది. అనఁగా ధర్మాచరణమున కాలస్యము గూడదు.

ధర్మాత్ముఁడు, సం. విశే. న్: చూ, సుకృతి.

ధర్మాధికరణము, సం. వి. అ. న. న్యాయవిచారణ స్థలము: చూ, సభ. 2.

ధర్మాధికృతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. న్యాయము విచారించువాఁడు: చూ, న్యాయాధికారి.

ధర్మాసనము, సం. వి. అ. న. ధర్మాధికారి కూర్చుండు పీఠము: చూ, పీఁట.

ధర్మి, సం. విశే. ధర్మముగలది.

ధర్మితము, సం. వి. అ. న. రతి: చూ, సంయోగము.

ధర్ముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యముఁడు; 2: చూ, సోమయాజి. 1; 3. ఒక వసువు: చూ, వసువులు.

ధర్మవు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-ధర్మము. 1.

ధర్మేణహీనాః పశుభిస్సమానాః, న్యా. ధర్మహీనులు పశు సదృశులు.

ధర్మో జయతి, న్యా. (స్పష్టము)

ధర్మ్యము, సం. విశే. ధర్మమువలన తొలఁగనిది.

ధర్షణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వహేళనము; 2. ధర్షించుట.

ధర్షణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-చర్షణి: చూ, బంకులాడి.

ధర్షించు, సం. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 2. ధర్షణముచేయు.

ధవము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము; 2. చంద్ర*: చూ, వెలిచంద్ర.

ధవళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆవు: చూ, ధేనువు.

ధవళకైరవము, సం. వి. అ. న. = తెల్లగలువ*: చూ, పద్మము. 1.

ధవళగ్రహము, సం. వి. అ. పుం. = తెలిగాము: చూ, శుక్రుఁడు. 1.

ధవళపక్షము, సం. వి. అ. పుం. = తెలిపక్కము: చూ, పక్షము. 1.

ధవళపత్త్రుణ (న్ను), సం. వి. న్. పుం. = తెలిపిట్ట: చూ, హంస.

ధవళము, సం. వి. అ. పుం. = తెలుపు. రూ-ధవళి: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఆఁబోతు: చూ, వృషభము. 1; విశే. 3. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 4. చక్కనిది: చూ, హృద్యము; పా. 5. ఒకానొక వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

ధవళములు, వా. వై. వి. బ. ఒకరకముపాట: చూ, స్వరము. 2.

ధవళమృగము, సం. వి. అ. పుం. = తెలిమెకము: చూ, సింహము.

ధవళిమ, సం. వి. న్. పుం. = తెలుపు. రూ - ధవళిమము: చూ, వర్ణము. 6.

ధవళిమము, సం. వి. అ. పుం. = —పై.—

ధవిత్రము, సం. వి. అ. న. యాగమునందు అగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేయుటకు కృష్ణాజినముతో చేయఁబడిన విసనకఱ్ఱ. యాగమునందు ఉష్ణపదార్థమందుఁగల యుష్ణత్వమును చల్లార్చుటకొఱకు కృష్ణాజినముతో చేయఁబడిన విసనకఱ్ఱ (అని కొందఱు): చూ, సురటి.

ధవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి: చూ, భర్త. 1; 2. రాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, మనుష్యుఁడు.

ధా

ధాటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = దాడి. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 2. = దాఁటు. దండు: చూ, సేన. 1; వా. 3. ధైర్యము; 4. శక్తి. "నీ ధాటికి నిలువలేరు."

ధాణు, అం: చూ, విసరులు.

ధాణుకపాలు, అం. —పై.—

ధాణుధాక, అం. —పై.—

ధాబుధారు, అం. —పై—

ధాత, సం. వి ఋ. పుం. 1 = బ్రహ్మ. సృష్టికర్త: చూ, బ్రహ్మ. 1; విశే. 2. ధరించువాఁడు; 3: చూ, రక్షకుఁడు; అం. 4. ఆదిత్యులు 12 లో నొకఁడు: చూ, ఆదిత్యులు; 5.(రూ-ధాతృ-ధాతృ) : చూ, సంవత్సరములు.

ధాతకి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. ఆరె* : చూ, సుభిక్ష.

ధాతుపుష్పిక, సం. వి ఆ. స్త్రీ.—పై.—

ధాతురసము, వా. అన్నరసము.

ధాతుభృత్తు, సం. వి త్. పుం. కొండ : చూ, పర్వతము.

ధాతువాది సం. వి. న్. పుం. కారంధమి : చూ, రసవాది.

ధాతువివక్షణత్వము, అం : చూ, సుగుణములు.

ధాతువు, సం. వి. ఉ పుం. వాతములోనగునది. (వాత. పిత్త శ్లేష్మములు అను నాడులు); 2 వసలోనగునది (వస, అసృక్కు, మాంసము, మేదస్సు, అస్థి, మజ్జ, శుక్లము అని ఇవి యేడు. పక్షాంతరమున రోమత్వఙ్మాంసాస్థిస్నాయు మజ్జాప్రాణములు ; 3. మణిశిలలోనగు శిలావికారము 4. = జాజువు. కావి, గైరికధాతువు: చూ, వర్ణము. 6; 5. పృథివిలోనగునవి : (చూ, భూతములు); 6 శబ్దము లోనగునది : (చూ, గుణములు ; 7. త్వక్కులోనగునది : (చూ, ఇంద్రియములు ; 8. భూధాతువులోనగునది; 9. క్రియ : (చూ, ధాతువులు. 3, క్రియ క్రియలు); పా. 10. కణ సంహతి. (కణసమితి; కణజాలము: ఘటకధాతువు: పేశీజాలము; పేశీసంఘాతము.)

ధాతువులు. అం. 1. శల్యములు, మాంసము, శోణితము, చర్మము, మెదడు, మజ్జము, శుక్లము (7 ; 2. దశవిధధాతువులు—భ్వాది, అదాది, జుహోత్యాది, దివాది, స్వాది, తుదాది రుధాది, తనాది, క్ర్యాది, చురాది (10); 3 అకర్మకములు (శ్లో. వృద్ధిక్షయ భయ జీవితమరణం లజ్జాసత్తాస్థితి జాగరణం శయన క్రీడా రుచి దీప్త్యర్థం ధాతుగణం తమకర్మకమాహుః, సకర్మకములు (పూర్వోక్త అకర్మకభిన్న ధాతువులు): 4. (లడాదులు) లట్ - లిట్ - లృట్ - లుట్ - లేట్ - లోట్ లఙ్ - లిఙ్ - లుఙ్ - లృఙ్. (ఇందు లేట్ వేదసంబంధము) (10); అం. 5. బంగారు, వెండి, రాగి, వంగము, సీసము, యసదము, లోహము (7) : చూ, లోహము. 1.

ధాతూపలము, సం. వి. అ. న. జేగురురాయి: చూ, రాయి.

ధాత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి 1.2. = దాది ఉపమాత: చూ, దాది : (చూ, మాత. 1); 3. తల్లి: చూ, మాత. 1; 4 ఉసిరిక *. చూ, శ్రీఫలి; విశే. 5. ధరించునది: హితము. 2; 6. ధరింపఁజేయునది: చూ. హితము. 2.

ధాత్రేయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల : చూ, భూమి. 1; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు : చూ, నాయికలు.

ధాన, సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. = దనియాలు *: చూ, ధనము. 3; 2. ముకుళము : చూ, మొగ్గ. 1; బ. 3 : బొరుగులు - రూ-బొరువులు - బోరులు.

ధానుష్కుఁడు, సం. విశే : చూ, విలుకాఁడు.

ధాన్యకృతి, అం : చూ, క్రియాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

ధాన్యపంచకము, అం. మారేడు పిందెలు, వట్టివేరు, ధనియాలు, శొంఠి, తుంగముస్తెలు. (5).

ధాన్యము, సం. వి. అ. న. 1. వడ్లు. (ఏ. శరి) : అక్షతము-అక్షతలు, ఛద్మము, తండులీయము, వ్రీహి, స్తంబకరి. (తె. ప). — కొలుచు, వడ్లు: (చూ, స్తంబకరి): ధాన్యవిశేషములు. — అవసరదాళ్లు, ఆఉపసియము, ఆర్య, ఆశువు, ఈశ్వరప్రియములు, ఓడిక, కురువిందము, ఖండికము, ఖర్జూరము, గౌరము, పతంగము, పారిజాతము, మదనగంధులు, మన్మథ బాణాలు, మల్లెశ్రీగంధులు, మోహనపు సరులు, రత్నసరులు, రామబాణాలు, రామసాగరములు, హాయనము. (తె. ప). — అక్కుళ్లు, అట్రికడాలు - అట్రగడములు-అట్రగడలు, అలుగురాజనములు, అకుసన్నములు, అరుగలు-ఆరెవడ్లు, ఇప్పపూరాజనములు, ఉద్దులు, ఊఁదరలు, ఎద్దుకొమ్ములవంకెలు, ఎఱదాలు, ఏనుఁగుకొమ్ములు, ఏలికిరాజనములు, ఒదివిరిప్రాలు, కంటసరులు, కంబులు, కపకసరులు, కన్నెసరులు, కప్పురబోగులు, కస్తురిపట్టియలు - కస్తూరిపట్టెలు, కస్తూరినిగరాలు, కాకిముక్కులు, కురవడాలు, కేసరులు, కొండజొన్నలు, కోడిబుడములు, కోదండరామములు, క్రేడి, గంగాజలంబులు, గంధసరులు, గంబూరరాజనాలు, గరుడసరులు గవ్వసరులు, గాజుకప్పెరలు, గుత్తిమల్లెలు, గుత్తులగుత్తులు, గుత్తులు, గొజ్జఁగిఁబ్రాలు, గొబ్బికాయలు, గొలివెలు, గోరురాజనాలు, గోరుకుంకుమలు, చందురవంకలు - చంద్రవంకలు - చెంద్రవంకలు, ఛిటిముత్తెము, చిలుకముక్కులు, చెనఁగులు-చెన్నఁగులు, చేమపూరాజనములు, జవలు, జవ్వాజివంకెలు, జాజిరాజనములు, జిలకఱరాజనములు, జిలమలు, జీనిసరులు, జీనువముక్కులు, జున్నుఁబాలు, జొన్నలు, తావి, తిరువరంగములు, తీఁగమల్లియలు-తీఁగమల్లెలు-తీఁగెమల్లియలు, తీఁగసరులు-తీగెసరులు-తీవెసరులు, తుమ్మపూరాజనాలు, తెల్లచెన్నంగులు, తెల్లబుడమలు, దినసరులు, దెబ్బసరులు, దేవసరులు, నక్కతోఁకబియ్యము, నల్లచెన్నంగులు, నల్లబుడమలు, నల్లయారెలు, నాగమల్లెలు, నీరుకావులు, నెమిలిగడ్డు, పగడంపుతీఁగెలు, పచ్చకప్పురపు సరులు, పచ్చగన్నేరు, పచ్చసరులు, పాలకన్నె, పాలమీఁగడలు, పాసంగు, పిచ్చుకగోళ్లు, పునాసలు, పునాసాటకడాలు, పునుఁగు, పునుఁగురాజనాలు, పులిగోళ్లవంకెలు, పూబాళలు, పూతేసలు, పొంగుప్రాలు, పొన్నశ్రీరాజనాలు, పోతుగంటరాజనములు, ప్రయాగలు, బంగారుతీఁగెలు, బలరామబోగులు, బలుగుత్తులు, బసగులు, బాసతసేసలు, బాహుపురులు, బీటిసరులు, బుడమలు, బొండసరులు, మంకెనలు, మండిగంద్రలు, మణిసరులు, మల్లెలు, మామిడిగుత్తులు, ముత్తెసరులు, మందుకసరులు ముద్దుప్రాలు, మైపాలలు, మొలగులికలు, మోదుగుతొడిమెలు, మోదుగుమాదలు, రణపెండ్లికొడుకులు, రసంగులు, రాజనములు-రాజనాలు, రెడ్డిపాలవంకెలు, ఱెక్కపాయలు, లత్తుకబొత్తులు, వంకసన్నములు, వంగాకుబుడమలు, వజ్రంపుదళుకులు, వట్టిసరులు, వన్నెపూలు, వరగలు, వాసనరాజనాలు, వెదురుబియ్యము, వెన్నముద్దలు, వెలువడములు, సంపంగిపూవడ్లు, సంపెఁగలు, సంబావులు, సన్నమండెగలు, సగ్గుబియ్యము, సాలంకలు, సీతాబోగసరులు, సుకబోగులు మొ: (చూ, స్తంబకరి): (చూ, సస్యము. 1); గ. అళ్లు, — కుద్రవము - కోద్రవము,

కోరదూషము - కోరదుష్వు, వరకము, వర్ణకీటూషము. (తె.ప.)—అళ్లు, కుటాటముగలు, వరగలు; ౨. ఊదరలు.—ఉదారము. (తె. ప.)- ఊదరలు; ౩. ఎండబోసినవడ్లు—(తె. ప.)—ఎండుగలు - ఎండు వలు; ౪. ఎగురబోయని వడ్లరాసి.—(తె. ప.) — మండియ - మండె; ౫. ఎడ్లచే నుఱుపబడినవడ్లు, అపసితము - అపసితము - అపసితరి, ఋద్ధము; ౬. ఓషధిధాన్యము. — కుల్మాషము; ౭. కాయ (పయరు) ధాన్యములు.— (తె. ప)—అపరాలు, పయరు-పయిరు - పయ్యరు - పైరు; ౮. కుసుము. — కుసుంభము - కౌసుమము. (తె. ప.)— కుసుమపూరాజనములు - కుసుమములు-కుసుమలు; ౯. కిచిడి-(తె.ప.)-కిచిడి-కిచ్చడి, పిచిక చెంబ, పిచికసన ఇరి; ౧౦. కొఱ్ఱలు —కంగుణి, కంగువు-కంగువు-క్వంగువు, కాసారము, గౌరి, ప్రియంగువు,ప్రియంగుకము, పీతతండులము. (తె.ప.)-కొఱ కొఱ్ఱ; ౧౧. గంటెలు-గర్మృత్తు. (తె.ప).— కంబు, గంటె, సజ్జ. ౧౨. గడ్డగల పొల్లువడ్లు. - ఉమాకటము. (తె.వ.)—బూగర; ౧౩. గింజ పట్టనివడ్లు. (తుచ్ఛధాన్యము). - కంకపత్రము, కటంగరము, కడంగరము, కటుసిష్పావము, కాకయవము, నిష్పావము, బుసము - బుసము. (తె.వ,) - ఇనుము, కట్టు, గల్ల, చింక, తంకిర, తప్ప, తప్పకాయ, తఱక, తఱక, తలకపొల్లు, తాలు, తూరు, పొల్ల, పొల్లకట్టు, పొల్లుకాయలరాసి; ౧౪. గోదుమలు-గోధూమము, మ్లేచ్ఛభోజనము, సుమనము. (తె.ప.)—గోదుమలు; ౧౫, అవివిగోదుమలు— కుశిక, క్షుద్ర, గంధ విహ్వలము, గవేదువు-గవేదుక - గవేదుకము - గవేదువు-గవేధుకము; గుడ్ధము, గోధూమము; ౧౬. చిఱువడ్లు - అఱుపు. (తె.ప.)— చిఱువడ్లు; ౧౭. చీనకమను వడ్లు.—కాకకంగువు, చీనకము - చీనము; ౧౮, చేర్చిపెట్టినవడ్లు.—(తె. ప.) — కట్టుడ; ౧౯. చక్కగముదరని జొన్న లోనగునవి — (తె.ప.) — ఊచబియ్యము; ౨౦. చామలు - శ్యామాకము, గజప్రియము, తృణబిందువు, మునిభక్షము. (తె.ప)— చామలు; ౨౧. జొన్నకంకులు పొగాకులోనగునవి మ్రగ్గుటకై పెట్టినప్రోగు. —(తె.ప.)—మండియ - మండె; ౨౨. జొన్నలలోభేదము..ఉద్దాలకము, రక్తఘూర్ణము. (తె. ప.)— చింక; జొన్నలు.— జూర్ణము, గోధూమము. మ్లేచ్ఛభోజనము, యావనాళము; ౨౩. తువర యావనాళము.— కిషాయు; యావనాళము. తువరయావ నాళము; ౨౪. తూర్పెత్తనధాన్యము.— బహుళీకృతము, పూతము; ౨౫. తృణధాన్యము. — కురి, గర్మృత్తు, తృణ ధాన్యము, అకృష్టము, నీవారము యమళము. (తె.ప.)—అమడలు, గునకలు-గునుకలు, గొలివెలు, గొళ్లగొంటిలు, దూసరులు, నివరి, నివ్వరి-నీవరి బరపటలు; ౨౬. తేలికయైన ప్రాంతవడ్లు. — (తె.ప.) — అగాడి, కాయలరాసి; ౨౭ తొవరి. - ఆఢక, తువరి, సురాష్ట్రజము. (తె.ప.) — కంది; తొవరి; ౨౮. ధాన్యములోని భాగము.— కణము; ౨౯. ధాన్యరాశి.— (తె. ప.) — అంబారము-అంబారు; ౩౦. నవధాన్యములు. — గోదుమలు, యవలు, పెసలు, సెనగలు, కందులు, బొబ్బరలు, నువ్వులు, మినుములు, ఉలవలు; ౩౧. నిర్ణయములేని పంట.— (తె. ప.)— గాలి పంట; ౩౨. నులిచినవడ్లు. - ఋద్ధము; ౩౩ పూర్ణముగా పండని వడ్లరాశి — (తె. ప.)— ఈసరాపి; ౩౪. మూడేడ్ల క్రిందటి వడ్లు.— అజము; ౩౫. యవలు.— అక్షతము, అక్షితలు, అనిపత్రకము, కుంతలము, గంధవిహ్వలము, గోధూమము, యవ, స్థూలమధ్య-స్థూలమధ్యము శిత శూకము; ౩౬. పచ్చయవలు— తోక్మము; ౩౭. యవలు లోనగునవి. — తోక్మము; ౩౮. రాగులు. — గుచ్ఛక ణిశము. (తె. ప.)— అఱుపిడి, ఉడ్డి, తమిదె - తమిదె - తవిదె-తప్విదె - తప్విదె, చోడి, రాగి; ౩౯. వన్యశాలి.- అష్టమల్లిక, వన్యశాలి; ౪౦. వరిపండు.— కణము, కణీకము. (తె. ప.)— వరిపండు; ౪౧. వ్రీహి.— అణువు, ఆశువు, ఆశువ్రీహి, ఉద్దాలకము, కలమము. కలామాక్షము, కిలామకము, కుక్కుటాండము, కురువిందము, కృష్ణపద్యము, కృష్ణపాక్యము, కృష్ణవ్రీహి, కృష్ణశాలి, గంధనము, గన్ధాటిక, జతూముఖము, పాటము, వ్రీహి. (తె ప) — ఎఱ్ఱ జిలమవడ్లు, ఎఱ్ఱబుడమలు, పట్టివడ్లు; ౪౨. శాలి. — కల మోత్తమము, కాలశాలి, కృష్ణశాలి, కైదారము, గంధశాలి; (తె. ప)— గరిక సూదులు; (చూ, సంకరి; 2 = దనియాలు: చూ, ధనము. 3; అం. 3: చూ, అష్టైశ్వర్య ములు, ఐశ్వర్యములు; పా. 4. ఒంటిదలము విత్తనపు జాతిలోనివి. చూ, ఏకబీజదళము.

ధాన్యము కొల్లపోవుట, అం: చూ, నష్టములు.

ధాన్యములు, అం. తృణధాన్యములు (వరి, జొన్న, గోధుమ మొ): కాయధాన్యములు. (ఉలవ, కంది, పెసర మొ–చిఱుగింజలు (నువ్వులు మొ ; నారపంటలు (పత్తి): గోంగు మొ): రంగుపంటలు (నీలి మొ ; ఓషధులు మత్తుద్రవ్యములు (పొగాకు, నల్లమందు, గంజాయి మొ): చూ, ధాన్యము

ధాన్యాకము, సం. వి. అ. న. = దనియాలు: చూ, ధనము. 3.

ధాన్యామ్లము, సం. వి. అ. న. కలి: చూ, శుక్తము. 1.

ధామనిధి, సం. వి ఇ. పుం: చూ, సూర్యుడు.

ధామము, సం. వి. న్. న. 1. = దీమము. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1;3. వెలుగు, కాంతి (అని కొందఱు): చూ, వెలుతురు. 1; 4. కోశబలము వలన కలిగిన తేజము: చూ, ప్రభావము. 1: 5. మేను: చూ, శరీరము; 6: చూ, పుట్టుక.

ధామార్గవము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆనప*: చూ, బీర. 2: 2. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము; 3. = దానపిడుంగి*: చూ, విషనాశని.

ధాయ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యాగమునందు అగ్నిని ప్రజ్వలింపజేయునప్పుడు పఠించెడు ఋక్కు- ధార్య.

ధార, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = దార. పైనుండి పడు నీరుబోవగు వాని చాలు: చూ, నీటిచాలు; 2. = దార; చూ, వానకాలు; 3. = దార-దారి. కత్తి లోనగువాని వాదర: చూ, వాదర; 4. కుండలోనగువానిచిల్లి: చూ, రంధ్రము; 1; 5. దండు ముందరిభాగము; 6. అశ్వగతి: చూ, ధారలు; 7. ప్రవాహము: చూ, వెల్లువ; 8: చూ, పరంపర; 9. ధారాపట్టుదమ్ము

చూ, దేశము: వా. 10.=దార. ఈవి: చూ, వితరణము; 11.=దార. అశుకవిత్వము; చూ, మూటలల్లుట.
ధారకపాలు, అం: చూ, విసరులు.
ధారణ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. మేర, ఎల్ల (అనికొందఱు): చూ, సన్మానము; 2. క్రయము: చూ, వణము. 6; అం. 3. అంగ యోగములు 8 లో నొకటి. (భగవంతునిఁదప్ప మఱియొకటి నెఱుఁగమి): చూ, యోగాంగములు: (చూ, అంగము. 9)
ధారణము, సం. వి. అ. న. 1. ధరించుట; 2.=దారణ. వెల: చూ, వెల. 1.
ధారణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-ధరణి: చూ, భూమి. 1.
ధారపోయు, మి. స. క్రి. చేతనీళ్ళుపోసికొని దత్తముచేయు.
ధారమల, సం. వి. అ. పుం. 1. అప్పు: చూ, బాకి. 2; 2. ఒక కొండ: చూ, పర్వతము.
ధారాకదంబము, సం. వి. అ. పుం. నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము.
ధారాటము, సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2: చూ, వానకోయిల.
ధారాదత్తము, వా. మంత్రపూర్వకముగా దానముచేయఁబడినది.
ధారాధరము, సం. వి. అ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. ఖడ్గము: చూ, రిష్టి. 2.
ధారావని, సం. వి. ఇ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. 1.
ధారాసంపాతము, సం. వి. అ. పుం. జడివాన: చూ, వాన. 1.
ధారాళము, సం. విణ. అడ్డుపాటులేనిది: చూ, విశృంఖలము.
ధారాళి, అం: చూ, భిన్నషడ్జజ విభాషలు: (చూ, భాష. 1.)
ధారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోరింద*: చూ, ముర్మురి.
ధారిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చెవిజొరపాము: చూ, సర్పము; 2. జెట్టి: చూ, సర్పము.
ధారు, అం: చూ, విసరులు.
ధారుధాణ, అం.—పై.—
ధార్తరాష్ట్రము, సం. వి. అ. పుం. నల్లని ముక్కు కాళ్ళుగల హంస: చూ, హంస.
ధార్తరాష్ట్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ధృతరాష్ట్రుని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. 1.
ధార్మపత్తనము, సం. వి. అ. న: చూ, మిరియము.
ధార్మికత, అం: చూ, నాయకగుణములు.
ధార్మికుఁడు, సం. విణ. 1.=దమ్మఁడు. పుణ్యాత్ముఁడు: చూ, సుకృతి; 2: చూ, ధానుష్కుఁడు.
ధార్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, దాయ్య; 2. కోరింద*: చూ, ముర్మురి; విణ. 3. ధరింపఁదగినది: చూ, హితము. 2.
ధార్ష్ట్యము, సం. వి. అ. న. దిట్టతనము: చూ, శక్తి. 1.
ధావనము, సం. వి. అ. న. 1.=ధవుడు: చూ, పరుఁగు. 2; 2. శుద్ధి: చూ, శోధనము. 1.
ధావనమొనర్చు, మి. అ. క్రి: చూ, పరుగెత్తు.
ధావని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నక్కతోకపొన్న*: చూ, సృగాలవిన్న.
ధావళ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ధవళిమము.

ధి

ధిక్కారము, సం. వి. అ. పుం. తిరస్కారము. ఛీ; చూ, వహేలనము.
ధిక్కృతము, సం. విణ. ధిక్కరింపఁబడినది: చూ, వహేలనము.
దిక్కృతుఁడు, సం. విణ: చూ, వెలివాఁడు.
ధిక్క్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ధిక్కారము.
ధిమి, అం: చూ, కిట.
ధియాపతి, సం. వి. ఇ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.
ధిషణ, సం. వి. అ. స్త్రీ. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2.
ధిషణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. బృహస్పతి: చూ, వేలుపుటొజ్జ.
ధిష్ణ్యము, సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు; చూ, స్థానము. 1; 3. బలము; చూ, శక్తి. 1; 4: చూ, రిక్క.

ధీ

ధీ, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ధిషణ.
ధీంద్రియము, సం. వి. అ. న: చూ, జ్ఞానేంద్రియములు.
ధీమంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, ధిషణుఁడు.
ధీర, అం. 1. మధ్యాప్రగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడుతెఱఁగులు (ధీర ఇతరస్త్రీసఁ బొంది వచ్చినపిదప పతినిఁజూచి దండించునది): చూ, స్వీయ. (ధీర, అధీర, ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠ కనిష్ఠ భేదంబులచే నిరుదెఱంగు లైరి.); 2: చూ, తంత్రములు.
ధీరము, సం. వి. అ. న. రూ-దీరము. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1.
ధీరలలిత, అం. (ధీరలలితుఁడు) (సుఖియైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.
ధీరశాంత, అం. (ధీరశాంతుఁడు) (శాంతుఁడు నైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.
ధీరాధీర, అం. (ధీరాధీర పతి నన్నివిధముల దండించునది): చూ, ధీర. 1.
ధీరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, దిట్టరి; 3: చూ, స్వతంత్రుఁడు.
ధీరోదాత్త, అం. (ధీరోదాత్తుఁడు) (ధైర్యము కలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలియైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.
ధీరోద్ధత, అం. (ధీరోద్ధతుఁడు) (గర్వాసూయాదంభమాయా క్రోధాదులు గలవాఁడు): చూ, నాయకులు.
ధీవరుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=తీవరుఁడు. జాలరి: చూ, వలజేఁడు.
ధీసచివుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మంత్రి. 1.
ధీహరుఁడు, సం. విణ.=దిమ్మరి. మందుఁడు: చూ, సోమరి.

ధు

ధుంధుం, వా, అవ్య, కోపమునందలి ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహా.
ధుంధుమారము, సం. వి. అ. పుం. 1. కఱుమాపము: చూ, పొగ; 2. పట్టుపురుగు: చూ, పురుగు.
ధుతము, సం. విణ. రూ-ధూతము. 1. కదలింపఁబడినది: చూ, వేల్లితము; 2. విడువఁబడినది: చూ, సముజ్ఝితము; అం. 3: చూ, శిరఃక్రియలు.
ధుత్తూరము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-ధుస్తూరము.|ధుర్తూరము. ఉమ్మెత్త*: చూ, హలాపుష్పము.
ధుని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.
ధుర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ రూ-ధురి. బరువు: చూ, భారము. 1.
ధురంధరము, సం. వి అ. పుం. (రూ-ధురీణము - ధుర్యము - ధూర్వహము-ధౌరేయము.) 1. బరువు మోసెడు ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; విణ. 2. బరువుమోయునది: చూ, వృషభము. 1.
ధురంధరుఁడు, సం. విణ. (రూ-ధుర్యుఁడు-ధురీణుఁడు-ధూర్వహుఁడు-ధౌరేయుఁడు) బరువుమోయువాఁడు; చూ, భారవాహుఁడు.
ధురి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ధుర.
ధురీణము, సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, రూ-ధురంధరము.
ధురీణుఁడు, సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.
ధురీన, మి. ద్రః: చూ, యుగపత్.
ధురీలున, —పై.—
ధుర్తూరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ధుత్తూరము.*
ధుర్యము, సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, రూ-ధురంధరము.
ధుర్యుఁడు, సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.
ధుస్తూరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ధుత్తూరము.*

ధూ

ధూంక్ష్మము, సం. వి. న్. పుం. తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1.
ధూంగియాలబ్రాహ్మణులు, అం. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
ధూతము, సం. విణ: చూ, రూ-ధుతము.
ధూననము, సం. వి. అ. న. కదలించుట.
ధూనము, అం: చూ, హస్తక్రియలు.
ధూపము, సం. వి. అ. పుం. = దూపము. 1. వాసనగల (సాంబ్రాణి, గుగ్గిలములోనగువాని) పొగ: చూ, పొగ; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 5.
ధూపాయితము, సం. విణ. తపింపఁజేయఁబడినది: చూ, సంతప్తము.
ధూపితము, సం. విణ. 1. ధూపమువేయఁబడినది; 2: చూ, ధూపాయితము.
ధూమకదంబము, సం. వి. అ. పుం. బట్టకడిమి*: చూ, హరిప్రియము.
ధూమకేతువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. = పొగగల కేతు. తోఁకచుక్క: చూ, రిక్క; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
ధూమధ్వజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
ధూమనాళిక, వా. వి. పొగగొట్టము.
ధూమయోని, సం. వి. ఇ. పుం. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.
ధూమలము, సం. వి. అ. పుం. 1. నలుపుమించఁ గలసిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. నలుపుమించఁ గలిసిన యెఱుపుఁ గలది: చూ, వర్ణము. 6.
ధూమశకటము, వా. వి. పొగబండి: చూ, శకటము. 1.
ధూమిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మూఁడమంచు: చూ, హిమము.
ధూము, వా. వి. కలక. జాడ్యము.
ధూమ్యా, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ధూమముల గుంపు.
ధూమ్యాటము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ధూమ్రాటము. కూఁకటిమూఁగ: చూ, భృంగరాజము. 3.
ధూమ్రపత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొగచెట్టు.
ధూమ్రము, సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, ధూమలము.
ధూమ్రకూకము, సం. వి. అ. స: చూ, లొట్టిపిట్ట.
ధూర్జటి, సం. వి. ఇ. పుం. 1 : చూ, శివుఁడు; 2. కాళహస్తిమాహాత్మ్యము వ్రాసినకవి.
ధూర్తము, సం. వి. అ. న. 1. ఒకరకము ఉప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2. ఉమ్మెత్త*: చూ, హలాపుష్పము.
ధూర్తు, సం. వి. అ. పుం. రూ-ధూర్తుఁడు. 1: చూ, పందెకాఁడు; విణ. 2 : చూ, వంచకుఁడు.
ధూర్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం. విణ. —పై.—
ధూర్వహము, సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, ధురంధరము.
ధూర్వహుఁడు, సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.
ధూళిధ్వజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గాలి; చూ, వాయువు. 1. (ధూళిధ్వజుఁడు.).
ధూళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-ధూళి: చూ, రేణువు. 1.
ధూళికదంబము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ధూమకదంబము.
ధూసరము, సం. వి. అ. పుం. 1. బూడిదరంగు: చూ, వర్ణము. 6; 2. గాడిద: చూ, రాసభము; విణ. 3. బూడిదరంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6.
ధూళిపూడి, వా. వి. ఇది యొక గ్రామము. దీనిని యింటిపేరుగాఁ గలవారు కలరు. (కలవలపూడి, ద్వారపూడి ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

ధృ

ధృతపూర్ణము, సం. వి. అ. పుం. కానుఁగు*: చూ, ఖారంగి.
ధృతమధ్య, పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇది దోదకవృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదంబులున్ను తోదకవృత్తచ్ఛాయను సరిపాదంబులున్ను నడచును : చూ, వృత్తము. 1.
ధృతము, సం. విణ. ధరింపఁబడినది.గృహీతము:చూ,హితము.2.
ధృతరాష్ట్రిపది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, హంసపాది*.
ధృతరాష్ట్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. దుర్యోధనుని తండ్రి: చూ, పిఱికిఁడు; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము; 3. రాజు: చూ, రాజు. 1.

ధృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ధరించుట : చూ, పెట్టుకోలు; 2. ధైర్యము: చూ. స్థైర్యము. 1; 3. ఆనందము. సౌఖ్యము (అవి కొందఱు): చూ, సంతోషము; పుం. 4 : చూ, యజ్ఞము; అం. 5: చూ, ఛందస్సులు; 6; చూ, యోగములు. (ధ్రుతిఅని కొందఱు.)

ధృతిశ్మాలి. అం : చూ, శస్త్రములు

ధృప, సం. వి. అ. త్రి మియ్యాకుపొన్న *: చూ, పాలపర్ణి.

ధృవక, అం : చూ, దేశీయుక్రియలు.

ధృవకోకిల, పా. పద్యవిశేషము : చూ, వృత్తము. 1.

ధృవము, అం : చూ, పశబ్దక్రియలు.

ధృవములు, అం. ఉత్తరధృవము, దక్షిణధృవము. (2).

ధృవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అం: చూ, రూ- ధ్రువుఁడు. (ధ్రువుఁడు అని కొందఱు.)

ధృష్టలంజ, సం. వి. అ. స్త్రీ. = దండులంజె; చూ, అంకులాఁడి.

ధృష్టుఁడు. సం. విణ. 1. = దిట్ట - దంట - దట్టుఁడు. (రూ - ధృష్ణుఁడు - ధృష్ణువు) : చూ, దిట్టఁడు; అం. 2. శృంగారనాయక చతుష్టయమందొకఁడు. (పరస్త్రీ గమనాదులచేఁ దప్పుచేసియు నిర్భయుఁడు) : చూ, వతులు; (చూ, శృంగారనాయకులు)

ధృష్ణువు, సం. విణ. ఉ. 1 ; చూ, రూ- ధృష్టుఁడు; 2. సభలో సంశయింపఁబడినది : రూ- ధృష్ణుహము.

ధృష్ణుహము, సం. విణ. ఉ. 2 = పై.—

ధే

ధే. వా. వి. గుఱ్ఱము తోలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 8, అ. 62 : చూ, హూహూ.

ధేనుక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. లేఁగటియావు : చూ, ధేనువు; 2. ఆఁడేనుఁగు : చూ, హస్తి; 3. ఆఁడుగుఱ్ఱము : చూ, హయము ; 4. చిన్నకత్తి : చూ, రిష్టి. 2; 5. దుర్గ : చూ, పార్వతి. 1.

ధేనుకము. సం. వి. అ పుం. చిరపేము ; చూ, యూక్తము.

ధేనుకసూదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు : చూ, విష్ణువు. 1.

ధేనుకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒక రక్కసుఁడు ; చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ధేనువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ (దూడకుఁ బాలు కుడుపునది=ఆవు) అఘ్న - అఘ్న్య - అఘ్న్య, అనడుహి - అనడ్వాహి, అర్జుని, ఇడ - ఇల - ఇళ, ఉస్ర, కళ్యాణి. కుతపము, గవి, గోవు, ఐ, తంబ, ధవళ, ధేనుక, నారాయణుఁడు, బహుళ, మహి - మాహ - మాహేయి, రోహిణి, వశ, శృంగిణి, సరస్వతి, సవిత్రి, సురభి, సౌరభేయి. (తె. ప.) — ఆఁబసి. ఆవు (బ. ఆలు), ఒంజి. గిడ్డి, లొడుకు, తొఱ్ఱు, పయిరము - పైరము - పసులు, పెయ - పేయ, మొదవు, లేఁగటియావు; (చూ, సౌరభేయి); తద్విశేషములు.— ౧ అడవియావు.— గవయము. (తె)— గురపిరి; ౨. అప్పుడే యీనుచున్న యావు.— గోగృష్టి; 3. ఈచుకపోయిన చూలావు.— అవతోక - అవలోక, ఉపఘాతిని, స్రవద్గర్భ; (తె).- ఈచు కొనునది; ౪. కట్టినపిదప నాఁటోతు పొలఁగా సీచుకొన్న యావు.— గర్భోపఘాతిని, వేహత్తు; ౫. ఈనుచున్నయావు (దూడతోఁగూడినయావు.)— ద్రోగ్ధ్రి; ౬. ఒకవిధమైనవన్నె గలయావు. (తె.) చూరియావు; ౭. కట్టుటకు సీదువచ్చిన యావు.— కాల్య; ౮. కామధేనువు — ంవీర, కామద— కామదుఘ— కామధుక్, కామధేనువు. (తె).— అడిగిన నొసఁగెడియావు. ఆవులమొపపు, చవలఁవొడుకు, జేజేగొడ్డి, తెలిమొదవు - తెల్లమొదవు, పాల్కడలికొన్పు, పుడుకుఁ దొడుకు, వింటిపసి, వేపికిలఁబడు దొడుకు, వెలిగిడ్డి - వెలువుగిడ్డి, వెలుపుటావు; ౯ గొడ్డుఆవు. గోవశ, వంధ్య. వశ; (తె).-గొడ్డు; ౧౦. చాలాకాలమునకు మీుందీసినయావు -చిఱసూత, బష్కయణి. (తె).—తరపియావు- ఒఱపియావు; ౧౧. చిత్రవర్ణములుగలయావు - చిత్రగవి. (తె).—చెఱటి యావు - చేఱటియావు; ౧౨. తెల్లనియావు. —(తె.)— అచ్చావు; ౧౩ తొలిచూలావు — ఉపసర్య, గృష్టి ఘృష్టి నవసూతిక. (తె).- తొలిచూలావు; ౧౪. మూడలుబట్టని యావు - అభివాన్య; ౧౫. దేవతాముల నుద్దేశించి యథేచ్ఛముగా విడిచినయావు. (తె).—జన్నియ - జన్నె: ౧౬. దానార్థమేర్పరచినయావు — క్షీరధేనువు: - ౧౭. నల్లావు - నీలధేనువు. (తె). కఱియావు; ౧౮. నీటియావు —ఉస్రిక - ఉస్త్రిక, కాళంది - కాళిందీ. (తె.) —నీటిఆవు - నీటియావు; ౧౯. పుల్లావు.— పిల (తె —పుల్లావు; ౨౦ పొట్టిఅవు - కుబ్జ; ౨౧. బందెపడ్డయావు — ధేనుష్య; ౨౨. బెల్లము లోనగువానితో జేసిన అవు.— గుడధేనువు (తె) — గొడ్డు; ౨౩. మంచిరూపముకలిగి చాలపాలిచ్చెడియావు. —నిచికి రూ. నైచికి; (తె) ఱబ్బావు, పాడియావు. పాలావు. ౨౪. మైలవన్నెయావు.— శబలి-శబళి; ౨౫. యజ్ఞ ఋవు. అవువు ౨౬. రక్షలుగలయావు.— అధ్యంకి; ౨౭. వెదయై యాఁబోతుచేత వెంటాడించఁబడినయావు.— సంధిని. (తె).—ఎదావు-వెదావు, వెదమొదవు; ౨౮. సవత్సధేనువు-గుడ; ౨౯. సాధువైనయావు.—అచండి,సుకర (తె).— గంగిఅవు; ౩౦. సాధువుకానియావు. కరబ, కాధేనువు, సుకల. (తె).— అఱవ-అఱ్ఱి-వఱ్ఱి, ఒఱ్ఱియ. ఒఱ్ఱె, గోవావు, పోట్లావు; ౩౧. యజ్ఞమునందు అభిమంత్రించి చంపఁబడిన పశువు.— ఉపాకృతము; ౩౨. యజ్ఞమునందు బలియిచ్చుటకు మంత్రించఁబడిన పశువు.— ఉపాకృతము; ౩౩. ఆవులజంట.— గోగోయుగ్మము; ౩౪. ఆవులమంద.— కథాప్రసంగము, గవ్య, గోకులము, గోత్రము. గోధనము, గోబృందము, ఘోషము, ధనము, ధైనుకము. (తె).— కదుపు. కిలారము. కీలారము, కోన, జంగిలి, పదువు-పదువు, పసిమంద, మొదవు; ౩౫. ఆవుల దొడ్డి.—గోగోష్ఠము, గోధనము; (మిగిలియున్న విశేషాదులకు "సౌరభేయి" చూచునది); దూడలు. వానివిశేషములు.. ౩౬, అప్పుడు పుట్టినదూడ. — తర్ణకము, నారము; ౩౭. ఏడాదిలోపు అవుదూడ (తె.) పెయ్య.— అవేద్యము, ఏకహాయని, ఏకాబ్ది. ఎలహాయము. ద్రోగ్ధ, వత్సము, శకృత్కరి. (తె).—ఆఁబద్ద— ఆఁపెయ్య, పసవదూడ, క్రేపు,

దూడ, పెయ్య- పేయ, లేఁగ: ౩౮. రెండేండ్లపెయ్య.— ద్విహాయని, ద్వివర్ష: ౩౯. మూఁడేండ్లపెయ్య.— త్రిహాయని, త్ర్యబ్ద: ౪౦. నాలుగేండ్లపెయ్య.— చతురబ్ది, చతుర్హాయని: ౪౧. వత్సతరి (తె).— తఁటిదూడ. తరుపు- తఱుపి- తఱుపు: ౪౨. పాలచేఁపునకు నిర్మించిన ప్రాణములేని తోలుపెయ్య. (తె)— చేటపెయ్య— చేఁతిపెయ్య. ౪౩. అవిశ్వాస. ౪౪. ఆవు గేదె లోనగునది: పాడిబంధనము. (మిగిలియున్న విశేషాదులకు "సౌరభేయి" చూడుము.)

ధేనుష్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. బందెవద్దయావు. కుదువఁబెట్టిన యావు (అనికొందఱు): చూ ధేనువు. ౨౧: 2. బందెవద్దయెనుము, కుదువఁబెట్టినయెనుము, (అని కొందఱు): చూ, మహిషి.

ధై

ధైనుకము, సం. వి. అ. న. ఆవులమంద: చూ, ధేనువు. ౩౪.

ధైర్యం సర్వత్ర సాధకమ్ న్యా. ఎల్లెడల ధైర్యము కార్యసాధకము.

ధైర్యము, సం. వి. అ. న. 1. ధీరత్వము, దిమసము: చూ, స్థైర్యము. 1: అం. 2. దీనికి ఉపమానములు.— పర్వతము (మేరువు); అం. 3: చూ, శృంగారచేష్టలు.

ధైర్యశాలి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దిట్టఁడు.

ధైర్యే సాహసేచ లక్ష్మీః, న్యా. ధైర్యమువందును సాహసమునందును లక్ష్మి నివసించును

ధైవతము, అం. (నాభ్యాదిస్థానములవలనఁ బుట్టినది. బుద్ధిమంతులచేఁబాడఁబడునది : చూ, సప్తస్వరములు, స్వరము 2: (చూ, ఉచ్చతమము).

ధైవతి, అం: చూ, శుద్ధజాతులు: (చూ, అంశములు).

ధో

ధోడ, అం: చూ, విసరులు.

ధోరణము, సం. వి. అ. న. ఎక్కఁదగిన యేనుఁగు లోనగునది: చూ, వాహనము.

ధోరణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పద్ధతి: చూ, విధము. 1; 2. పంక్తి: చూ, వరుస.

ధోశ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సవారి.

ధౌ

ధౌతము, సం. విశే. కడుగఁబడినది: చూ, పరిక్షాళితము.

ధౌరంధర్యము, సం. వి అ. న. ధురంధరత్వము.

ధౌరేయము, సం. వి. అ. పుం. విశే: చూ, ధురంధరము.

ధౌరేయుఁడు, సం. విశే: చూ, ధురంధరుఁడు.

ధౌర్త్యము, సం. వి. అ న. ధూర్తత్వము.

ధ్యా

ధ్యాత, సం. విశే ధ్యానించువాఁడు.

ధ్యాతము, సం. విశే. ధ్యానింపఁబడినది.

ధ్యాతవ్యము, సం. విశే. ధ్యానింపఁదగినది: ధ్యేయము.

ధ్యానము, సం. వి. అ. న. = దేనము. 1. తలఁచుట: చూ, స్మృతి. 1; అం. 2. (చాంచల్యము లేక భగవంతుని మనసునను తలఁచుట): చూ, యోగాంగములు: (చూ, అంగము. 9); 3 (అమ్మహామహుఁ డగు రాఘవేంద్రుం డు నాకస్నులకుఁ గల నిప్పచ్చరం బెట్లు తీర్చును? ఎప్పుడు నామనంబున కాశ్వాసంబు గలుగు. ఇది యెన్నఁడేని చేకూరునో!): చూ, సంచారీభావములు.

ధ్యానించు, సం. స. క్రి. అవధరించు: చూ, తలఁచు. 2.

ధ్యామము, సం. వి. అ. న. 1. రూ-ధ్యామము, కామంచిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1: 2. దవనము*: చూ, రుచి. 1; విశే. 3. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

ధ్యాయము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ధ్యామము. 1.

ధ్యే

ధ్యేయము, సం. విశే: చూ, ధ్యాతవ్యము.

ధ్రు

ధ్రుతి, అం. (ధృతి అని కొందఱు) (ఆంజనేయా! ఇంక నా జన్మమునకు రాము నొకసారి కన్నులం గాంచినం జాలు): చూ, సంచారీభావములు.

ధ్రువ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. స్రుగ్భేదము: చూ, స్రువము: 2. గుజ్జుపుసుడి: చూ, సుడి. 1;3 గుజ్జుపుసుడియుండు చోటు: 4. చాఁగ*: చూ, స్రవ; 5. ముయ్యాకుపొన్న*: చూ, సాలపర్ణి; అం. 6. = దరువు: చూ, సూడకములు.

ధ్రువము, సం. వి. అ. న. 1. ఊహ: చూ, యోచన; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; పుం. 3: చూ, మఱ్ఱి*; 4. మ్రోడు: చూ, వృక్షము; 5. గసిక: చూ, శూలము. 3; 6. పదునాలుగక్షరములు గల తాళవిశేషము: చూ, స్వరము. 2; విశే. 7. ఎడతెగనిది: చూ, సతతము; 8. కదలనిది: చూ, స్థావరము; 9. నిలుకడగలది: చూ, స్థిరము; అం 10: చూ, యోగములు.

ధ్రువుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ధ్రువనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; అం. 4: చూ, వస్తువులు. (ధృవుఁడు అని కొందఱు.)

ధ్వ

ధ్వంసము, సం. వి. అ. పుం. నాశము: చూ, రుత్త.

ధ్వంసించు, సం. స. క్రి: చూ, పాడుసేయు.

ధ్వంసితము, సం. విశే. ధ్వంసముచేయఁబడినది.

ధ్వజము, సం. వి. అ. పుం. న. 1. టెక్కెము: చూ, సిడము: 2. టెక్కెపుకంబము; 3 గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 4. మగగుఱి చూ, శిశ్నము; 5: చూ, హంకారము; అం. 6: చూ, ప్రధానవ్యూహములు.

ధ్వజముఁడు, సం. వి. అ. పుం. కల్లమ్మెడువాఁడు: చూ, సురాజీవి.

ధ్వజని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సీమాభేదము.

ధ్వని, సం. వి. ఇ. పుం. 1. మ్రోఁత, శబ్దము: చూ, స్వరము. 2; 2. వ్యంగ్యప్రధానపదము: చూ, స్వరము. 2.

ధ్వనించు, సం. అ. క్రి. 1. మ్రోయు: చూ, శబ్దించు; 2. కూయు: చూ, శబ్దించు.

ధ్వనిగ్రహము, సం. వి. అ. న. చెవి: చూ, శ్రోత్రము.

ధ్వనితము, సం. విశ. మ్రోయునది. రవణము. 2.

ధ్వనిద్వేణువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, కణాదిబొంగు.

ధ్వన్యనుకరణము, అం. ధ్వన్యనుకరణంబులు ద్వి - త్రి - చతురుక్తంబులు నగు: చూ, హూహూ.

ధ్వస్తము, సం. విశ. 1. నశించినది: అంతరితము; 2. జాఱినది: చూ, స్రస్తము.

ధ్వా

ధ్వాంక్షపుష్టము, సం. వి. అ. పుం. కోయిల: చూ, సాఁకుడు పులుఁగు.

ధ్వాంక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము; 2. కొక్కెర: చూ, బకము.

ధ్వాంతము, సం. వి. అ. న. చీఁకటి: చూ, మేచకము.

ధ్వానము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ధ్వని. 1.

న

న, ఒక యక్కరము. సం వి. అ. పుం. 1. పిశ్మారి: చూ, వినాయకుఁడు. 1; 2. కయ్యము: చూ, యుద్ధము; 3. దానము: చూ, వితరణము; 4. మేలు: చూ, శుభము. 1; స్త్రీ. 5. పొక్కిలి: చూ, బొడ్డు. 1; 6. తెలివి: చూ, బుద్ధి. 1; 7. వాద్యము: చూ, స్వరము. 2; విశ. 8. గొఱ్ఱాలు: చూ, స్త్రీ; 9. కొంచెపుది: చూ, స్వల్పము; 10. మిక్కిలి కష్టమైనది; 11. వేఱయినది: చూ, విభాజితము. 1; 12. సుందరమైనది: చూ, హృద్యము; 13. కఠినమైనది: చూ, బెడిదము; 14. కోరికల వీడేర్చుకొనునది (వరి; అవ్య. 15. అభావార్థకము: చూ, శూన్యము. 1; 16. నఞర్థకము: చూ, లేదు. 2; 17. నిషేధార్థకము: చూ, వద్దు; 18. ఈషదర్థకము: చూ, స్వల్పము; పా. 19. సాధారణముగా నన్నిమంత్రములయంందిమిడి యుండెడు ఒకానొకయక్కరము: చూ, మంత్రము. 1; అం. 20: చూ, కవర్గము; దే. అప. (1) సప్తమ్యేక వచనమునందు వచ్చెడి యొకానొక ప్రత్యయము "వనమున".

నఞ్, సం. అవ్య. 1. పోలిక: చూ, సమానము. 2; 2. కొంచెము: చూ, స్వల్పము; 3. విరోధార్థకము: చూ, విరోధము; 4. నిషేధార్థకము: చూ, వద్దు; 5. మఱియొకయర్థము; 6. అభావార్థకము: చూ, శూన్యము. 1.

నంకు, దే. వి. 1: చూ, పస్తు; స. క్రి. 2: చూ, కోరాడు.

నతగ, దే. విశ. రూ-నంగనాచి, గడుసుది: చూ, స్త్రీ.

నంగనాచి, 1.—పై.—; వి. 2: చూ, వడ్లచిలుక.

నంగి, దే. వి. ముక్కుతో మాటాడఁబడుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

నంగిమాట, —పై.—

నంగు, దే. అ. క్రి. ముక్కుతో మాటాడు.

నంచు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-నంజు. 3.

నంజ, వా. వి. 1. మాగాణి: చూ, పొలము:(చూ, భూమి. 1.); 2: చూ, పచ్చడి.

నంజ, వా. వి.—పై.—(రూ-నంజు).

నంజు, దే. వి. 1 విషము. స్వా. 5, ఆ. 50: చూ, విసము. 1; 2: చూ, రూ-నంజ; 3. నెత్తురు చచ్చి తెల్లపాఱుట. నజు; స. క్రి. 4. రూ-నంచు. కూరలు లోనగు వ్యంజనములను తిను: చూ, సాపడు.

నంజుడు, దే. వి. ఎఱచి. భార. అను. 4, ఆ, 379: చూ, శుక్తము. 2.

నంజుడుదిండి, దే. వి. 1: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. సుం. కాం. 158; విశ. 2. మాంసమును దినువాఁడు.

నంజుడుముక్క, వా. వి: చూ, శుక్తము. 2.

నంజువాఱు, దే. అ. క్రి. (నంజు + పాఱు) నెత్తురుచచ్చి తెల్లపాఱు.

నంటు, దే. వి. 1. రూ-అంటు: చూ, స్నేహము. వసు. 4, ఆ. 36; విశ. 2: చూ, స్నేహితుఁడు. శశాం. 1, ఆ. 33.

నంటుకత్తె, గ్వా. విశ: చూ, రూ-అంటుకత్తియ.

నంటుకాఁడు, దే. విశ: చూ, రూ-అంటుకాఁడు.

నంద్రకాయ, వా. వి: చూ, పీత.

నంద, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కొన్నితిథులు కలిసిన తిథి: చూ, తిథి; 2. ముంత: చూ, పాత్రము. 6; 3. కలిమి: చూ, సంపత్తి; పా. 4. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదము తగణ లగములతోఁ గూడినదై ఐదవఛందస్సు నందుఁ బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; అం. 5: చూ, గాంధారగ్రామగత మూర్ఛనలు.

నందకము, సం. వి. అ. పుం. 1. విష్ణుఖడ్గము (దేవతలను సంతోషపెట్టునది): చూ, రిష్టి. 2; విశ. 2. సంతోషించునది: చూ, హ్లాదనము.

నందన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కూఁతురు: చూ, పుత్రిక; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.

నందనము, సం. వి. అ. న. 1. ఇంద్రుని యుద్యానవనము: చూ, వనము. 2; 2. ఉద్యానవనము: చూ, వనము. 2; అం. 3: చూ, జన్యతాళములు.

నందనవనము, సం. వి. అ. న: చూ, నందనము. 1—2.

నందనాస్త్రము, అం: చూ, అస్త్రములు.

నందనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; విశ. 2: చూ, హృష్టుఁడు.

నందపుత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1.

నందబ్రాహ్మణులు, అం. ఉత్కళులలో నొక తెగవారు. శుక్ల యజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖ: చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

నందయంతి, అం: చూ, అంశములు.

నంది, సం. వి. ఇ. న్. పుం. 1. శివుని వృషభము: చూ, వృషభము 1; 2. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; న్. పుం. 3. కల్జువ్వి: చూ, ప్లక్షము; 4: చూ, మఱ్ఱి*; 5: చూ, నంది వర్ధనము (1).

నందిని, అం. ఒక్కొక్కపాదము, భ, ర, జ, గురువులుగలిగి అఱింట యతిగల దశమఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నందిముఖి, సం. వి. న్. పుం: చూ, నక్కతోఁకబియ్యము.

నందివర్ధనము, సం. వి. అ. న. 1. అమావాశ్య (లేక) పున్నమ: (చూ, తిథి): చూ, సూర్యేందుసంగమము; వా. పై. వి (1) = నంద్యావర్త. గరుడవర్తనిపూవు*. ఉ. రా. 3, ఆ. 201. (పురుషోత్తమ కవీయము.). కాలపర్ణము, కాలానుసారకము. కుణి, కుబేరకము-కుబేరము - కునేరకము, తగరము, నంది, నంద్యావర్తము. (తె. ప.)—నందివర్ధనము.

నందివర్ధనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

నందివృక్షము, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నందీశ్వరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (నంది): చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

నందుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక గోపకుఁడు.

నందో రాజా భవిష్యతి, న్యా. (స్పష్టము.)

నంద్యావర్తము, సం. వి. అ. పుం. 1. పడమటఁ దక్కఁ దక్కిన మూఁడుదిక్కుల వాకిళ్లుగల రాజగృహము: చూ, సదనము. 1; 2. =: చూ, నందివర్ధనము (1)*; అం. 3: చూ, ఏకవింశతి స్థానములు.

నంబరు, వా. వి. 1. సంఖ్య; 2. గుఱుతు; 3. దావా; 4. ఇండ్లు భూములు లోనగువాని వరుసనంఖ్య.

నంబి, దే. వి. విష్ణుపూజకుఁడు: చూ, పూజారి.

నంబెరుమాళ్ళు, వా వి. బ. (నమ్ + పెరుమాళ్ళు): చూ, శ్రీరంగఁడు.

నకనకఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (నకనక + పడు) కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు.

నకనకలాడు, దే. అ. క్రి. —పై.—

నకనకలు, దే. వి బ: చూ, సొటసొట. స్వా. 3, ఆ. 28.

నకనకలుగుడుచు, దే. అ. క్రి: చూ, నకనకఁబడు. కళా. 4, ఆ. 105. (రూ-నకనకల్గుడుచు.)

నకలు, వా. వి. 1. మాతృకనుచూచి వ్రాసిన పత్రిక, ఆదర్శము: చూ, ప్రతి. 2; విశ. 2. ఒకదానినిఁజూచి అదేమాదిరిగ వ్రాసినది.

నకామవృత్తిర్వచఃపియమీక్షతే, న్యా. కాముకుఁడు లోకాపవాదము గణింపఁడు.

నకాషాయైర్భవేద్యతిః, న్యా. కాషాయవస్త్రధారణముచే సన్న్యాసి కాఁజాలఁడు. "తలబోడులైనఁ దలఁపులుబోడులా" అని యేతత్సజాతీయము.

నకిలీ, వా. విశ. 1. కపటముతోఁ గూడినది; 2. కలుషమైనది. "నకిలీపని".

నకీబు, దే వి. వెండిబెత్తమువాఁడు. స్వా. 5, ఆ. 42: చూ, వేత్రహస్తుఁడు.

నకులప్లవము, సం. వి అ. పుం. సీసపిల్లి: చూ, మత్స్యము. 1.

నకులము, సం. వి అ. పుం: చూ, ముంగిస.

నకులుఁడు, అం. యుధిష్ఠిరునితమ్ముఁడు: చూ, పాండవులు.

నకులేష్ట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి.

నక్క, వై. వి. 1. = నాక - నాత్ర: చూ, సృగాలము; విశ. 2. క్షుద్రము: చూ, సాధారణము. 2.

నక్కజిత్తులు, జా. కొంటెతనపు పనులు, అసంతృప్తిపనులు.

నక్కతోఁకకసవు, ద్వ. వి: చూ, సింహపుచ్ఛి*. (నక్కతోఁక పొన్న అని కొందఱు.)

నక్కతోఁకపొన్న, ద్వ. వి. క్రోష్టువిన్న* —పై.— (నక్కతోఁకకసవు అనియు.)

నక్కతోఁకబియ్యము, ద్వ. వి. నందిముఖి. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

నక్కదోస, ద్వ. వి. చిర్భటము*: చూ, హరివాలుకము: (చూ, దోస.)

నక్కనడుము త్రొక్కుట: జా. శుభశకున మగుట. "మన మీ దిన మిక్కడ నక్కనడుము ద్రొక్కి వచ్చినారము". (ధర్మజ.)

నక్కనేరేడు, ద్వ. వి. కాకినేరేడు*: చూ, నేరేడు.

నక్కయెక్కడ? నాకలోకమెక్కడ, లో. తక్కువవాఁడు ఎక్కువపదవినిఁ బొందఁజాలఁడు అని వాడెదరు.

నక్కరేఁగు, ద్వ వి. రూ-నక్కరేను-నక్కేఱు*: చూ, రేగు.

నక్కరేను, ద్వ. వి. —పై.—

నక్కవినయము, జా. 1: చూ, ఘోటకబ్రహ్మచర్యము; వా. వి. 2. కపటముతోఁగూడిన వినమ్రత.

నక్కవిరిగి, ద్వ. వి. క్షుద్రశ్లేష్మాతకము*. రూ-నక్కవిరిగె.

నక్కవిరిగె, ద్వ. వి. —పై.—

నక్కి, వా. వి. మోటుజరీ.

నక్కిళ్లు, ద్వ. వి. బ. (నక్కు + కీళ్ళు) ప్రక్కపళ్లకీళ్ళు.

నక్కిళ్లుపడుట, జా. మాటరాకుండ అంకిళ్లు నొక్కుకొనిపోవుట. "మారుతుం డుదారసంబై యూరసంబునఁ బోరునప్పుడు వారి నక్కిళ్లుపడును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

నక్కు, దే. వి. 1. ప్రమాణియతుకు. "ఇది నక్కుదూఁడు"; 2. బంగారపుబిల్ల: చూ, భూషణము. 2; 3. బంగారు నఱతగా నడుమ గనిపెట్టెడి నిగ్గు; 4. నాఁగటికఱ్ఱు: చూ, మడక; వా. 5. చింతగింజల అంబలి సరేసు లోనగు బంకతో బొమ్మలకీళ్ల లోనగువానికి పెట్టెడు అతుకు; 6. గోడపెట్టుట కొఱకు త్రవ్వెడు పునాదుల కిటునటు వేయు మొక్కులు (గసికలు); అ. క్రి. 7. ఒదుగు: చూ, విరియు. 6; వా. 8, దాఁగు; 9. మూలదాఁగు.

నక్కెర, దే. వి. నక్కెర. కండ*: చూ, సురాష్ట్రిజము.

నక్కెర, —పై.—

నక్కేఱు, ద్వ. వి. (నక్క + ఏఱు) రూ-నక్కరేఁగు*.

నక్తంచరము, సం. వి. అ. పుం. గుడ్లగూబ : చూ, పకినంపుఁ బులుఁగు.
నక్తంచరుఁడు, సం. వి అ. పుం. రేద్రిమ్మరి : చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
నక్తకము, సం. వి. అ. పుం. 1. చినిఁగినబట్ట : చూ, వస్త్రము: 2. మాసినబట్ట : చూ, వస్త్రము; 3. బట్ట : చూ, వస్త్రము: 4. తడిని తుడుచుగుడ్డ : చూ, వస్త్రము; 5 : చూ, నక్తంచరము.
నక్తమాల(ల)ము, సం. వి. అ. పుం. కానుగు* : చూ, శాదప్వము.
నక్తము, సం. వి అ. న. రేయి : చూ, రాత్రి.
నక్రము, సం. వి. అ. న. అడ్డుకమ్మి : చూ, అచ్చికమ్మి: 2 : తొక్కుడుగమ్మి - త్రొక్కుడుగమ్మి, త్రొక్కుడుపట్టె: పుం. 3. మొసలి : చూ, మత్స్యము. 1.
నక్షత్రపంక్తి, అం. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి : చూ, త్రికము. 7.
నక్షత్రమాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇరువదియేడు ముత్యములు గ్రుచ్చిన యొంటిపేటహారము : చూ, భూషణము. 2.
నక్షత్రము, సం. వి. అ. న. నశింపనిది) 1: ఉడువు, ఋక్షము, ఋక్షమ్, భము, గగనేచరము, జాని, జ్యోతి, తారకము, తారము, ధిష్ణ్యము, భం. (తె. వ.)—చుక్క. రిక్క; ('రిక్క' అను పదముకడ అశ్విన్యాది నక్షత్రములయొక్క పర్యాయ పదావివరములు చూచుకొనవలెను.) నక్షత్రములు దక్షప్రజాపతి కొమార్తెలు. అందువలన వీనికి దాక్షాయణులను పేరు కలిగెను.)
నక్షత్రేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, హిమాంశువు.
నఖంపచము సం. వి. అ. న: కోష్ణజలము. (తె.)— అత్తెసరు- ఎత్తెసరు, ఎసరు.
నఖక్షతము, అం. 1. అర్ధచంద్రము, అర్ధేందువు, ఛురితము, (తె.)— గిల్లు-గిల్లుడు, గోటినాటులు, గోటినెలవంకలు. గోటినొక్కులు, గోరువంకలు - గోర్వంకలు, గోరొత్తు, చెనకు, చందురుకూనలు, చందురువంకలు - చంద్రవంకలు, నెలకూనలు, నెలవంకలు. తద్వి - ౧. పిఱుఁదులమీఁది నఖక్షతములు.— ఉత్పల పత్రము. (తె).— కలువరేకు- కల్వరేకు; ౨. కంటియందుఁ జేయునఖక్షతము. (తె.)- కలువరేకు- కల్వరేకు; ౩. నఖక్షత భేదములు.— అచ్ఛురితకము, ఉత్పలపత్రకము. ఊరువు, కంఠము, కక్షము; ౪. కపోలోరుకటోపరిప్రదేశమండలివి.— (తె.)- క్రొన్నెలలు; ౫. వీఁపుమీఁదఁ జేయు నఖక్షతములు.- (తె.)— నెమ్మలు 2: చూ, కళలు.
నఖక్షతములు, అం: (చూ, నఖక్షతము) వర్ధిష్ణుత, అనువినుత, మృదుత, ఉజ్జ్వలత, నిరేఖత, స్ఫుటత (6): (చూ, కామము. 8.): (చూ, రతిబంధములు.)
నఖక్షతస్థానములు, అం. చేతులు, తొడలు, చంకలు, గజ్జలు, పిక్కలు, పిఱుఁదులు, మెడ, బొమ్మ, చనులు (9): (చూ, అర్ధచంద్రము: చూ, కామము.8.): తద్వి—నఖక్షత స్థానభేదములు.— గండము, జఘనము ఇత్యాది.

నఖము, సం. వి. అ. పుం. 1: రూ-నఖరము, కిరకంటకము, కరజము-ఖరజము, కరకుట్టు, కరరుహము, కరశూకము, కరవాలము, కరేటము, కరేటువు, కామాంకుశము, ఖరరము, ఖురము, పునర్భవము. (తె.)— గోరు; తద్వి- బొటనవ్రేలి గోరు.— అంగుష్ఠము. 2. గంధద్రవ్యవిశేషము: చూ, రాజార్హము; 3. వీణె లోనగు వాని వాయించెడి కొడుపు, కొనుపు: చూ, శలాక.
నఖములు, అం. దీనికి ఉపమానములు.— నక్షత్రములు, ముత్యములు, వజ్రపు పలుకులు, మొగలిరేకులు.
నఖరము, సం. వి. అ. పుం. న. 1: చూ, నఖము. 1; అం 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: (చూ, బాణము. 1.)
నఖలు బహికుపాధీః ప్రీతయ స్వాశ్రయంతే. న్యా. ప్రేమ బాహ్యోపాధిని నాశ్రయింపదు.
నఖరాయుధము, సం. వి అ. పుం. కోడి: చూ, పుంజు.
నఖోత్పాటని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (తె.) — గోరుగల్లు, గోరుగొండి- గోర్గొండి.
నగ, దే వి. 1. తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2 లోహపాత్రము: చూ, పాత్రము; 6; 3. పొగాకు దూదిలోనగు వాని కంల్లపుమూట; 4. సిద్దెలజోడు; 5 అంగి: చూ, వస్త్రము.
నగగము అం. (న+గగ) "వరమునీపే": చూ, ఉపగణములు.
నగచ్ఛేద్బ్రాహ్మణాశ్రయమ్ న్యా ముప్పూరు బ్రాహ్మణు లేనికాలమున నొకస్థలము నుండి బయలువెడలరాదు.
నగణము, అం. మూఁడు లఘువులు. "నృహరి". చూ, అష్టగణలక్షణము.
నగదు, వా. వి. 1. పైకము: చూ, విత్తము. 1; 2. చేతివెల, రొక్కము: (చూ, విత్తము. 1.)
నగధరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గట్టుతాలుపు: చూ, విష్ణువు 1.
నగపతి, సం. వి. ఇ. పుం. కొండ: చూ, పర్వతము.
నగఁబాటు, వా. వి. 1. చూ, రూ-అగపాటు; 2. చూ, రూ- నగుఁబాటు.
నగము సం వి. అ. పుం. 1. రూ-నాగము —పై —; 2. రూ-నాగము. పాము: చూ, సర్పము; 3. చెట్టు చూ, వృక్షము; అం. 4. (న+గ) "పలుకుమీ": చూ, ఉపగణములు.
నగరబ్రాహ్మణులు, అం. కర్ణాటక బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.
నగరము, సం. వి. అ. న. రూ-నగరి. పట్టణము: చూ, దేశము.
నగరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—
న, దే. వి. (రూ-నగరు-నవరు-నవరు.) 1. రాజగృహము: చూ, నరనము. 1.
నగలచప్పుడు, వా. వి. వస్తువుల మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2
నగలము, అం. (న+గల) "కరుణఁజూడు": చూ, ఉపగణములు.
నగవరి, దే. విశే. (నగవు+అరి) నవ్వుగలవాఁడు.
నగవు, దే. వి. (రూ-నగు-నవ్వు-నవ్వు) 1: చూ, హాసము; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.— వెన్నెల, పాలు, చంద్ర

కాంతమణులు, నురుగు, మల్లెపూవులు, వజ్రములు, కీర్తికిఁ జెప్పఁబడిన యితర వస్తువులు.

నగవైరి, సం. వి. న్. పుం. గట్టువాయ, ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

నగళు, దే. వి: చూ, రూ-నగరు.

నగారిపుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గట్టులఱేఁడు, హిమవంతుఁడు: చూ, పర్వతము.

న గాయత్ర్యాః పరం మంత్రం న మాతుః పరదేవతా, న్యా. గాయత్రీ మంత్రముకన్న శ్రేష్ఠమగు మంత్రము లేదు. తల్లికన్న మించిన దేవత లేదు.

నగారా, వా. వి. పెద్దఢంకా.

నగాసు, చిత్రము.

నగిషి, అందమగు చెక్కడపుపని.

నగు, దే. వి. 1: చూ, రూ-నగవు. అచ్చ. బాల. కాం. 133; అ. క్రి. 2. నవ్వు: చూ, హసించు.

నగుఁబాటు, ద్వ. వి. రూ-నగఁబాటు. నవుపాటు - నవ్వుబాటు. భార. ఆర. 6, ఆ. 39: చూ, పరిహాసము.

నగౌకసము, సం. వి. స్. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; 2: చూ, సింహము; 3. సెరబము: చూ, శరభము. 1.

నగ్గు, దే. వి. నుగ్గు; చూ, సుకుము.

నగ్నచ్ఛద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లవిష్ణుక్రాంతము*: చూ, విష్ణుక్రాంత.

నగ్నహువు, సం. వి. ఉ. ఊ. పుం. నానాద్రవ్యములచేత చేయఁబడిన సురాబీజము. కిణ్వము: చూ, సుర. 2.

నగ్నిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. కన్యక, సమర్తాడని పడుచు: చూ, స్త్రీ; 2. దిసమొలయాఁడుది, ఉచ్చమల్లి; చూ, స్త్రీ.

నగ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 2. బట్టువాఁడు: చూ, వంది; విణ. 3. దిసమొలవాఁడు: చూ, దిత్తిలి.

నచాన్యార్థం ప్రకృత మన్యార్థం భవతి, న్యా. ఒక అర్థములో ప్రయోగింపఁబడిన శబ్దమునకు మఱియొకయర్థము కలుగదు. అట్లే బల్లి ప్రాఁకుచున్నదగనుక అది ప్రాఁకే పాము కాజాలదు.

నచ్చిక, దే. వి. (రూ-నచ్చిగ, నమ్మకము-నమ్మిక-నమ్మిగ.) విసువాసము: చూ, విశ్వాసము.

నచ్చిగ, —పై.—

నచ్చినవాఁడు, వా. వి. ఆప్తుఁడు. ఆం. భా. ద్వి. 187: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.

నచ్చుచెప్పు, వా. స. క్రి. నచ్చునటుల నుడువు.

నచ్చు, దే. వి. 1. బాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; స. క్రి. 3. నమ్ము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 234: చూ, విశ్వసించు.

నచ్చుకాఁడు, దే. విణ. 1. ఆలసుఁడు: చూ, సోమరి; 2. బాధకుఁడు: చూ, వేసరి.

నచ్చుకుప్ప, దే. విణ. నచ్చుపెట్టువాఁడు: నచ్చుగొట్టు.

నచ్చుగొట్టు, —పై.—

నచ్చుపెట్టు, దే. స. క్రి. తొందరపెట్టు: చూ, బాధించు.

నచ్చుకాటు, వా. వి. నచ్చుట.

నజరానా, వా. వి. రాజులకిచ్చు కానుక.

నజుకు, —పై.—

నజ్జు, దే. వి. 1. అణువు, నుఱుజు, స్వా. 3, ఆ. 39: చూ, స్వల్పము; వా. 2: చూ, నంజు. 3; విణ. 3. ముక్కలిపోలఁగి నది. గజబిజి.

నటనము, సం. వి. అ. న. రూ-నాట్యము. 1. ఆట: చూ, వ్యంజకము 1; 2. నటన, కపట ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; వా. 3. కపటనాటకము: చూ, వ్యంజకము 1.

నటము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. దుండిగము*: చూ, శోణకము; 3. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

నటవాలు, దే. వి. రేచితము. రూ-నట్వాలు-నట్టువాలు: చూ, హయము.

నటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నట్టువుని పెండ్లాము (సూత్రధారుని భార్య. ఇది సకల భాషలు కథలు చదివి మాటలాడఁదగినదై యుండవలెను.): చూ, భార్య; 2. కాకిదొండ*: చూ, రక్తఫల; 3. గువ్వగుత్తిక *: చూ, రాజార్హము; దే. వి. (1): చూ, వేశ్య.

నటించు, సం. అ. క్రి. 1. నర్తించు; చూ, మలపుగొను; 2. ఉండు: చూ, వర్తించు; 3. కపటముగాప్రవర్తించు; చూ, వర్తించు.

నటుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = నట్టువుఁడు: చూ, నట్టు. 3.

నటుపెయిడు, వా. విణ. (బిరింగు) బిళ్ళలేని జాబు. (నాట్ పెయిడ్.)

నట్టు, దే. వి. బ. 1. పాశకము: చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2: చూ, పంచమషాడవజభాషలు: (చూ, భాష. 1.)

నట్టకనడుము, దే. వి. (నడుము + నడుము): చూ, రూ-నట్ట నడుము.

నట్టకోఁతి, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నట్టడవి, ద్వ. వి. (నడుము + అడవి) అరణ్యమధ్యము: చూ, విపినము.

నట్టనడుము, దే. వి. (నడుము + నడుము) సరిమధ్యము, ఉ. రా. 3, ఆ. 128: నట్టనడుము.

నట్టాడు, ద్వ. అ. క్రి. 1. నర్తించు: చూ, మలపుగొను; 2. చలించు: చూ, పలించు.

నట్టి, దే. వి. గర్భగృహము. రూ-నట్టిల్లు-అయివిల్లు: చూ, సదనము. 1: (చూ, రూ-నట్టు. 1-2-3.)

నట్టింటనుండి నా భాగ్యము దైవము తెచ్చునా, లో. ఉదా.— "పరగ నట్టింటనుండి నాభాగ్యమనిన, దైవ మెక్కడ గొని తెచ్చు తనకునిచ్చు." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

నట్టిల్లు, దే. వి. (నడుము + ఇల్లు), 1: చూ, నట్టి; 2. గృహమధ్యము: చూ, సదనము. 1.

నట్టు, దే. వి. 1, రూ-నట్టి. చోటు. అప్ప. యు. కాం. 27: చూ, స్థానము. 1; 2. రూ-నట్టి. ఇల్లు చూ, సదనము. 1; 3. రూ-నట్టి. వాసస్థానము: చూ, వీడుపట్టు: (చూ, సదనము. 1); 4. సస్యరోగము: చూ, నాపి; 5. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 6. రూ-నెట్టు. ఉప్పురాసులుండుచోటు: చూ, భూమి. 1; 7. నిరోధము: చూ, వారణము. 1; 8. = నట-నర్తక. (రూ-నట్టుకాఁడు-నట్టువుఁడు-నట్టువకాఁడు-నట్టువాఁడు-నట్టువ-నట్టువు) నాటకుఁడు: చూ, శైలూషుఁడు; వా. 9. సీలపై బిగింపు.

నట్టుక, వా. వి: చూ, అటక.

నట్టుకొట్టు, దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు. కళా. 1, ఆ. 191: చూ, వివరించు. 3.

నట్టుకొను, దే. అ. క్రి. కుదురుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, మట్టుపడు.

నట్టుగుఁడు, వై. వి. =: చూ, రూ-నట్టు. 8.

నట్టుపులుఁగు, ద్వ. వి. రూ-నట్టువపులుఁగు. కేకి: చూ, మయూరము.

నట్టువ, వై. వి. = 1: చూ, రూ-నట్టు. 8; 2. = నాట్య. నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1.

నట్టువకాఁడు, ద్వ. వి. (వైకృతమని కొందఱు): చూ, రూ-నట్టు. 8.

నట్టువచావడి, ద్వ. వి. నాట్యశాల: చూ, సదనము. 1.

నట్టువడు, ద్వ. అ. క్రి. (నట్టు + పడు) అంకిలిపడు, అడ్డుపడు-అడ్డివడు, అడ్డుగొను, అరిగొను, అరిపడు, ఆఁకపడు, నిలఁబడు-నిల్వఁబడు-నిలుపఁబడు, నిలుచు. నిల్చు, (మి.ప.) - అభ్యంతరమగు.

నట్టువపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, నట్టుపులుఁగు.

నట్టువపులుఁగు, —పై.—

నట్టువము, వై. వి. = నాట్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.

నట్టువాఁడు, ద్వ. వి. =: చూ, నట్టు. 8. (వై. అని కొందఱు).

నట్టువాలు, దే. వి. 1: చూ, రూ-నటవాలు; 2: చూ, బాలక్రీడ.

నట్టువు, వై. వి. =: చూ, రూ-నట్టువ.

నట్టువుఁడు, వై. వి. =: చూ, నట్టు. 8.

నట్టువొజ్జ, వై. వి. (నట్టువ + ఒజ్జ, = నాట్యోపాధ్యాయుఁడు. భార. విరా. 1, ఆ. 242: చూ, పంతులు. 1.

నట్టేఱు, దే. వి. (నడుము + ఏఱు) నదీమధ్యము: చూ, నది.

నట్లొట్లు, దే. వి. బ: చూ, రూ-అట్లొట్లు. స్వా. 3, ఆ. 1 0.

నట్వాలు, దే. వి: చూ, రూ-నటవాలు.

నడ, దే. వి. గతి (రూ-నడక-నడయాట - నడత - నడపు)- నడువు: చూ, ప్రయాణము.

నడక, 1.—పై.—; 2. నడత: చూ, సమయము. 2; 3. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1; పా. దీనికి ఉపమానములు.— హంస, ఏనుఁగు

నడగఁడు, దే. వి. (నడ + కాఁడు) గుఱ్ఱము. జై. 8, ఆ. 79: చూ, హయము.

నడఁగొండ, వా. వి. జంగమపర్వతము: చూ, పర్వతము.

నడగొట్టు, దే. అ. క్రి. నిలుచు, ఉండు: చూ, వసించు.

నడచు, దే. అ. క్రి. 1. గమనించు. ఉ. హరి. 6, ఆ. 66: చూ, వెళ్ళు. 3; 2. ప్రవర్తించు: చూ, వర్తించు.

నడజోదు, ద్వ. వి. కాలిబంటు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 229: చూ, భటుఁడు. 1.

నడత, దే. వి: చూ, రూ-నడక. (రూ-నడవడి-నడవడిక-నడితి-నడ్తి-నడువడి-నడపు.)

నడతెంచు, దే. అ. క్రి. (నడచు + తెంచు) గమనించు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 46: చూ, వెళ్లు. 3.

నడదివియ, ద్వ. వి. దివిటీ, కరదీపము. భార. విరా. 5, ఆ. 320: చూ, స్నేహాశము.

నడపీనుఁగు, ద్వ. వి: చూ, ప్రాజె.

నడపు, దే. వి: చూ, రూ-నడక. 1-2-3. (ప్రయాణమునకు.— భార. విరా. 1, ఆ. 345); ప్రే. 4. నడపఁజేయు: చూ, వర్తించు; 5. త్రోలు: చూ, వెలుచు.

నడపుట, వా. వి. ఉత్తేజము.

నడబావి, ద్వ. వి: చూ, దివియ.

నడమీనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, చిలిచిమము.

నడము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నళము. కిక్కిసకసవు: చూ, తృణము. 1.

నడయాడు, దే. అ. క్రి. (నడ + ఆడు) 1: చూ, సంచరించు; 2: చూ, సలించు.

నడయూట, వా. వి: చూ, నడ.

నడవ, దే. వి. 1. సేతువిశేషము: చూ, సేతువు. 1; 2. దారి: చూ, మార్గము. 1; 3. తలవాకిటికిని నడిమివాకిటికిని నడిమిచోటు: చూ, హజారము.

నడవడి, దే. వి. రూ-నడువడి-నడవడిక. 1. ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 2. చరిత్రము; చూ, సమాచారము. 2; 3. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1.

నడవడిక, —పై.—

నడి, దే. వి. 1. నడుమునకు వృత్తియందుఁ గలుగు నడిమి అను రూపమునందు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినది; 2. మధ్యము. (రూ-నడిమి-నడు-నడుము): చూ, మండలము. 1; వా. 3. తాటికమ్మనుండి తీసినతడప. (బ. నళ్లు.) "చేటకు నళ్లు కట్టిరి."

నడికట్టు, దే. వి. (నడిమి + కట్టు) 1. కాసెకోక: చూ, వస్త్రము; వా. 2. దట్టి: చూ, వస్త్రము.

నడికట్టుత్రాడు, దే. వి. ఏనుఁగు నడుమునఁ గట్టెడు త్రాడు, కక్ష్య. కళా. 8, ఆ. 85: చూ, సూత్రము. 1.

నడికిరేయి, ద్వ. వి. (నడిమికిన్ + రేయి) అర్ధరాత్రము. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 182: చూ, రాత్రి.

నడికొప్పు, వా. వి. మొగుడు; చూ, సదనము. 1.

నడితి, దే. వి: చూ, నడవడి. 1.

నడినెత్తి, వా. వి: చూ, మాడపట్టు.
నడిపివాఁడు, వా. వి. 1. నడిమివయస్సువాఁడు; 2. ముగ్గురు అయిదుగురు లోనగు (బేసి) సోదరులలో నడిమివాఁడు.
నడిమి, దే. వి: చూ, నడి. 2.
నడిమిచోటు, వా. వి: చూ, నడి. 2.
నడిమిదిన్నె, వా. వి. ద్వీపము: చూ, లంక. 1.
నడిమివ్రేలు, దే. వి. రూ-నడివ్రేలు-నిడివ్రేలు. మధ్యమ: చూ, వేలు. 2.
నడివ్రేలు, (నడిమి + వ్రేలు) — పై.—
నడిరేయి, ద్వ. వి. (రూ-నడికిరేయి- నడురే): చూ, రాత్రి.
నడివేటు, వా. వి: చూ, అర్ధ. 3.
నడు, దే. వి. 1. వృత్తియందు నడుము శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము; 2: చూ, రూ-నడి. 2.
నడుఁకు, దే. వి. కంపము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 2. కంపించు. నిర్వ. 2, ఆ 5. చూ, వణఁకు. 2.
నడుకొన, వా. వి. మధ్యభాగము; చూ, మధ్యము. 1.
నడుకొను, దే అ. క్రి. (నడుఁచు + కొను) కంపించు. భార. విరా. 4, ఆ 84: చూ, నడుఁకు. 2.
నడుగలను, వా. వి యుద్ధభూమిమధ్యము.
నడుగుంట, ద్వ. వి (నడుము + గుంట): చూ, మాడపట్టు.
నడుచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ- నడచు.
నడుచుతఱి, వా. వి: చూ, వర్తమానకాలము.
నడుచొచ్చు, దే. అ. క్రి. (నడుము + చొచ్చు) నడుమ ప్రవేశించు: చూ, సోఁకు. 4.
నడుదింపు, దే. వి మాంసవిశేషము: చూ, మాంసము.
నడుదీవె, దే. వి. ద్వీపము: చూ, నడిమిదిన్నె.
నడునడు, దే. వి. నడుఁకుటయందగు ననుకరణము. చూ, హూహూ.
నడుపు, దే వి. 1. అరుగుడు: చూ, ప్రయాణము; 2. ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; ప్రే. 3. క్రియలు; చూ, వర్తించు.
నడుప్రాయపుది, వా. వి. ప్రౌఢ: చూ, స్త్రీ.
నడుమ, దే. ద్ర. ఎడ: చూ, వ్యత్యయము. 1. ౨.
నడుమంతరము, మి. వి. (నడుము + అంతరము) రూ-నడుమంత్రము. 1. కవును: చూ, మధ్యము. 1; 2. మధ్యకాలము. అని. 3, ఆ. 100: చూ, సందు; విణ. 3. మధ్యకాలమునఁ గలిగినది.
నడుమంత్రపుకల్మి, జా. (నడుమంత్రపుసిరి) మధ్యకాలములో వచ్చిన యైశ్వర్యము. "క్షితినిటుగాదె యొక్కొకరికిన్ నడుమంత్రపుకల్మి గల్గినన్". (విజయవిలాసము.)
నడుమంత్రము, మి. వి: చూ, రూ- నడుమంతరము. (మధ్యకాలమునకు.— ఉ, రా, 2, ఆ. 9.)
నడుము, దే. వి. రూ-నడ్డు. 1. కవును. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 202: చూ, మధ్యము. 1; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.— అకసము, సింహము, పిడికిలి, పేదతనము; ఏమియు లేకుండుట.
నడుముకట్టుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధపడు.
నడురిపవలి, వా. అవ్య మధ్యమధ్యాహ్నము.
నడురాతిరి, వా. వి: చూ, నడికిరేయి.
నడురా, ద్వ. వి — పై.—
నడురేయి, —పై.—
నడువడి, దే. వి: చూ, రూ-నడవడి.
నడువీథి, వా.వి. ఘంటాపథము, లెద్దతెన్ను: చూ, మార్గము. 1
నడ్డి, దే. వి. 1. వెన్నెముకయొక్క మధ్యభాగము; వీపునకు మధ్యభాగము, విణ. 2. చప్పట.
నడ్డిగుంట, ద్వ వి పిఱుందిమీఁదిగుంత, కుకుందరము: చూ, పిఱి.
నడ్డిపూస, దే. వి. నడ్డియొక్కకీలు.
నడ్డిముక్కుగలాఁడు, దే. విణ; చూ, నడ్డిముక్కువాఁడు.
నడ్డిముక్కువాఁడు, దే. విణ; చప్పటముక్కువాఁడు: చూ, విగ్రుఁడు.
నడ్తి, దే. వి: చూ, రూ-నడితి.
నడ్ము, దే. వి: చూ, రూ-నడుము. (నడుకొనకు.— ఉ, హరి. 5, ఆ. 159.)
నడ్య, సం. వి. ఆ స్త్రీ. కిక్కిసపామి: చూ, తృణము. 1.
నడ్వంతము, సం. విణ. కిక్కిస కసవుగల దేశము: చూ, దేశము.
నడ్వలము, .—పై.—
నతనాసిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చప్పటముక్కు: చూ, ముక్కు.
నతనాసికుఁడు, సం. విణ. చూ, నడ్డిముక్కువాఁడు.
నతము, సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రిమము; 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2; 3. లోఁతైనది; స్వా. 2, ఆ. 25: చూ, లోఁతు; అం. 4: చూ, పార్శ్వక్రియలు; 5: చూ, నాసికాక్రియలు; 6: చూ, జంఘాక్రియలు.
నతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1, సమస్కారము: చూ, హణిగలు; అం. 2, నాయకుఁడు నాయికయొక్క కోపమును పోఁగొట్టునపుడు ఉపయోగించెడు ఉపాయములు 6 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు. 3.
నతిజోళ్లు, వా. వి. నతివిశేషము: చూ, హణిగలు.
నత్త, దే. వి. గుల్లయందుండు పురుగు: చూ, పురుగు.
నత్తగుల్ల, ద్వ. వి. క్షుద్రశంఖము: చూ, సంకు. 1.
నత్తడి, దే. వి. రూ-అత్తడి: చూ, హయము.
నత్తి, దే. వి. తడఁబడుచు మాటాడెడు రోగము: చూ, రోగము. 1.
నత్తివాఁడు, దే. విణ: చూ, లోహలుఁడు.
నత్తు, దే. వి. 1. ముక్కుపోఁగు: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి. 2. తడఁబడుచు మాటాడు.
నదము, సం. వి. అ. పుం. 1. పడమరగాఁబాఱెడి యేఱు: చూ, నది; 2. పీటిమడువు: చూ, సరస్సు. 1; 3; చూ, సముద్రము; 4. రూ-నాదము. = నాదు. క్రోఁత: చూ,స్వరము.2.
నదరు, వా. వి. 1. ఎదురు; 2. కానుక.

నది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (ప్రోయునది) ఏఱు: అధ్వగ. అపగ-ఆపగ, అబ్ధి, అబ్ధివధువు, అవి, అవిషి, ఆకాశగంగ, ఉగ్రశేఖర, ఋ, ఋషికుల్య, కపింజల, కపిలధార, క్రమ, కిర్షువు, కల్యాణగోత్ర, కల్లోలిని, కిరాతి, కుమారసువు, కూలంకష, కూలవరి, ఖజలము, ఖాపగ, గంగ-గంగక-గంగాక-గంగిక, గాందిని, గాధిని, గౌరి, చాంపిల, జహ్నుతనయ, జాహ్నవి, జ్యాని, ఝలవతి, తటిని, తరంగిణి, తరణి, తలోద, త్రిపథగ, త్రివేణి, త్రిస్రోత, దివ్యోదకము, దేవగంగ, ద్వీపవతి, ధర్మద్రవి, ధుని, నర్మద, నలిని, నిమ్నగ, నిర్ఝరిణి, భద్రము, భాగీరథి, భీష్మసువు, మందాకిని, రోధోవక్ర, లోకజనని, లోకమాత. వహ, వియద్గంగ, విష్ణుపది, శైవలిని, సరిత్తు, సాగరగామిని, సింధువు, సిద్ధసింధువు, సురదీర్ఘిక, స్రవంతి, స్రోతస్విని-స్రోతస్సు, సువర్ణముఖి స్వర్ణటి, హైమవతి - హ్రాదిని - హ్రాదిని. (తె. ప.) — అంచలవిడిది, అచ్చరవాఁక, అడుగుపుట్టువు, ఏఱు, ఏల, కడలివెలఁది, కరకంఠుతలయేఱు, కూఁతుబిడ్డ, చదలేఱు, జక్కి, జడదారి, చెవిబుగ్గ, జాఁంచల విడిది, జాలు-జాలువు, తలయేఱు, తాతపనఁటి వెల్లి, తెగిన యఱువదివేవుర ముగితిత్రోవ, తెలియేఱు, తెలివాఁక, నేమంబుఁగన్న మన్నినితల్లి, పులుచూలి సవతితల్లి, పెరుమాళ్ళడుగుబుగ్గ, బొందామరల పంట, బంగారు తామరపంటచేను, మిన్నుకొలఁకు, మిన్నువాఁక - మిన్వాఁక, మిన్నేఱు, ముత్తెరువులాఁడి, ముత్రోవ ద్రిమ్మరి, ముయ్యేఱు, మెట్టుచాలు, తెప్పవేయని మెప్పుకేళాకూళి, వినువాఁక-విన్వాఁక, వంత-వ్రంత, వరఁత-వఱఁత-వఱఁతి, వరద, వాఁక, వెన్నునడుగుపావ, వెల్లివాఁక, వేలుపుటేఱు - వేల్పుటేఱు, సతతపసులబెంకి; తద్విశేషములు.— (౧) పంచగంగలు — ౧ కావేరి, కనకాపగ, కవేరకన్య - కవేరజ, అర్ధగంగ, అర్ధజాహ్నవి; ౨. కృష్ణ.— కృష్ణవేణి - కృష్ణవేణ-కృష్ణావేణి; ౩. అఖండగౌతమి-గౌతమి; ౪. తుంగభద్ర; ౫. భాగీరథి; (౨) ద్వీపములలోని మహానదులు.— (ఇవి శీర్షికాపదములు కావు). ౧. జంబూద్వీపము — అనుతప్తశిఖి, విపాశ, త్రిదివ, క్రముపు, అమృత, సుకృత (7.; ౨. శాల్మలి.— శ్రోణి, తోయ, వితృష్ణ, చక్ర, శుక్ర, విమోచని, నివృత్తి (7.; ౩ కుశ.— ధూతపాప, శివ, పవిత్ర, సమ్మతి, విద్యుత్తు, మహి, చాన్య. (7); ౪. క్రౌంచ.— గౌరి, కుముద్వతి, సంధ్య, రాత్రి, మనోజవ, ఖ్యాతి, పుండరీక (7); ౫. శాక.— సుకుమారి, కుమారి, నలిని, రేణుక, ఇక్షువు, దేనుక, గభస్తి (7); ౬. ప్లక్ష; ౭. పుష్కర ద్వీపములో మహానదులు లేవు; (౩) నదులు:— అంతః ప్రవాహ, అంతర్వాహిని; అగోద, కరతోయ; అర్జుని-అర్జుని; అసిక్ని; ఆకాశగంగ; మందాకిని; ఉత్తరపినాకిని; ఉదుంబరావతి; ఋషికుల్య; ఇరావతి-ఐరావతి; కనక; కపిశ; కల్మాషి; కస్తూరి; కాదరి; కాలరాత్రి, భీమరథి: కిరాత, గండోలి, భద్ర, మంధాకిని, కుటిల; కుమార-కుమారి; కుముదవతి-కుముద్వతి; కుహావు; కృతమాల; కౌశికి; గండకి; గండోలి; గుండిక; గోదావరి, గోదా, గోల; తపనాత్మజ, తపని; గోమతి, వాసిష్ఠి; ఘట్టగ; ఘర్ఘరిక-ఘర్ఘరిక; చండిల; చందల; చంద్రభాగ-చంద్రభాగి; చతుష్పాటి; చర్చ; చర్మణ్వతి; చాంపిల; చిత్రరథ, చిత్రసేన, జంబాలిని; జంబువు. (తె).— జంబు-జంబేఱు-జమ్మేఱు-జమ్మేఱు, నేరటేఱు: తటిని; తపతి; తరంగిణి; తామ్రపర్ణి, తీర్థము; త్రిదివ; త్రియామ; దక్షిణ పినాకిని; దావికము, దేవిక; ద్వీపవతి; ధుని; నదము; నర్మద, మేఖలకన్యక, రేవ, సోమోద్భవ; పాతాళగంగ; భోగవతి; పాలారు; బాహుద, సైతవాహిని; బ్రహ్మపుత్ర-బ్రహ్మపుత్రము; మహానది; మాలిక, అంశుమతి, యమున, కలిందకన్య, కలిందజ, కాలానుజ, కాళింది-కాళింద, కృష్ణ, తపనతనయ, తపనాత్మజ, తాలాంక, శమనస్వస, సూర్యతనయ, (తె ప)— జమున; విపాట్-విపాశా; వేత్రవతి; శక్వరి, శతద్రువు శితద్రువు; శరావతి; శైవలిని; శోణము; సంధ్య; సరస్వతి; సింధు-సింధువు; సువర్ణముఖి, స్వర్ణది; హేల. (తె)— ఏల; హిరణ్యవాహము; హ్రాదిని-హ్రాదిని. (మిగిలియున్నవానికొఱకు "హ్రాదిని" చూడుము.); (౪) గోదావరినదిలో పుట్టిన సప్తగోదావరులు.— గౌతమి, వశిష్ఠ, కౌశిక, ఆత్రేయ (యి), తుల్య, భారద్వాజము, వైనతేయము; (౫) వీరభద్రపాదమందలి నది. (తె).— కల్లేరు; (౬) నీళ్లులేని నది. (తె.)— గొడ్డేఱు; (౭) ఆమడకు మీఁద పాఱెడు ఏఱు.— నది; (౮) నదీమధ్యము. (తె).— నట్టేరు; (౯) సెలయేరు —(ఉత్సము,ప్రస్రవణము = సెలయూట) ఝరము-ఝలము-ఝూరము-ఝరి-ఝూరి, నిర్ఝరము. (తె). — కొండకాలువ, జక్కర, వాఁక, వాఁగు, వ్రంత, సెల, సెలయేఱు; (౧౦) చిన్నయేఱు. (తె).— జొల్ల; (౧౧) స్వామిపుష్కరిణి. (తె).— కొమరేఱు; చిన్న నీటికాలువ.— కర్షువు, కాలసారము, కుల్య. (తె).— అప్పసము, అవుజు-ఔజు, అవుదు-ఔదు-ఓడిక, ఔదరి, కాలవ-కాలువ-కాల్వ, కయ్య-క్రయ్య, చింక, బత్తె, వంక, వరవ; (౧౨) తూముకాలువ.— కుల్యము: (చూ, వాహనము. 2.); (మిగిలిన విశేషాదులకు "హ్రాదిని" చూడుము): (చూ, సముద్రము: చూ, సలిలము: చూ, సెలయూట, సెలయేఱు.)

నదీనము, సం. వి. అ పుం. మున్నీరు: చూ, సముద్రము.

నదీప్రఘోషము, అం. ఒకానొకవృత్తము. ఇది ప్రగ్విణీవృత్తచ్ఛాయను మొదటిచరణమున్ను, వంశస్థ వృత్తచ్ఛాయను రెండవచరణమున్ను, భుజంగప్రయాతచ్ఛాయను మూఁడవచరణమున్ను, ఇంద్రవంశచ్ఛాయను నాలుగవచరణమున్ను నడచును: చూ, వృత్తము. 1.

నదీమాతృకము, సం. వి. అ. పుం. ఏటినీళ్ళచేతపండెడు పైరుగల దేశము: చూ, దేశము.

నదీసముద్రన్యాయము, పా. అన్ని నదులకు సముద్రుఁడే గతియనురీతి.

నదీసర్జము, సం. వి. అ. పుం. ఏఱుమద్ది*: చూ, మద్ది.

నదురు, వా. వి. జేయము. శూ. రూ-అదురు (పునరుక్తి).

నద్ధము, సం. విణ 1. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4; 2. పైకెత్తఁబడినది, నిక్కినది (అది క్రొందఱు): ఉన్నమితము,

నధ్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ టంగువారు; చూ, వరత్ర.

నన, దే. వి. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2. కోరకము; చూ, మొగ్గ. 1; 3. పువ్వు: చూ, సుమము.

ననంద, సం. వి. ఋ. స్త్రీ. (రూ-ననాంద-నానంద-నానాంద-ననందిని) మగనితోడఁబుట్టిన ఆఁడుది, ఆఁడుబిడ్డ: చూ, వదినె.

ననఁబోఁడి, దే. వి. (నన+బోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. పువ్వువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ననకారు, ద్వ. వి. చైత్ర వైశాఖమాసములు, వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

నననీరు, ద్వ. వి. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.

ననయు, దే. అ. క్రి. 1. పుష్పించు: చూ, వికసించు; 2: చూ, పల్లవించు.

ననవిలుకాఁడు, దే. వి. పుష్పధన్వుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు (ఇట్లు ననవింటివాఁడు.)

ననవిలుకానన్న, దే. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.

ననవిలుతుఁడు, దే. వి: చూ, ననవిలుకాఁడు.

ననుఁబాయి, వా. వి. రూ-నన్బాయి-ననుఁబ్రాయి చక్కఁగా ఉడుకని బియ్యము, నలుపుబియ్యము: చూ, బియ్యము.

ననుఁబ్రాయి, దే. వి —పై.—

ననుఁబ్రాయివడు, ద్వ. అ. క్రి. ననుఁబ్రాయియగు. జై. 8, ఆ. 198.

ననుచు, దే. అ. క్రి. 1. పూఁచు: చూ, రూ-ననయు. 1; 2. మొగ్గయెత్తు; 3: చూ, పల్లవించు; 4. అనురాగమొందు; 5: చూ, ముమ్మరించు; 6: చూ, సొగియు; ప్రే. 7. ననిపించు.

ననుపు, దే. వి. 1. అనురాగము: చూ, స్నేహము. 1; 2. అతిశయము. నై. 7, ఆ. 161: చూ, హెచ్చు. 2; 3. ఇంపు: చూ, సౌందర్యము; వా. 4 పెంపు.

ననుపుకత్తె, ద్వ. విణ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; 2. చూ, అంకులాఁడి.

ననుపుకాఁడు, దే. విణ. 1. ప్రియుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 2: చూ, విటుఁడు. స్వా. 2, ఆ. 73.

ననుపుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొత్తుసేయు.

నన్న, దే. విణ. కుఱుచ: చూ, హ్రస్వము.

నన్నూఱు, దే. స. (నాలుగు+నూఱు) (400) చతుశ్శతము. కాశీ. 5, ఆ. 192.

నన్పుకాఁడు, దే. విణ: చూ, రూ-ననుపుకాఁడు.

నన్బ్రాయి, దే. వి: చూ, రూ-ననుఁబాయి.

నపాపేప్రతిపాపీస్యాత్, లో. ఇతరుఁడు తనయెడ దుష్టుఁడైనం తనె దాను నతనియెడ దుష్టుఁడు గాగూడదు.

నపీరు, వా. వి. ఊఁదు వాద్యవిశేషము: చూ. స్వరము. 2.

నప్పు, వా. వి. అబ్బి: చూ, శిశువు.

నపుంసకత్వము, సం. విణ. (ఈబ.): చూ, షండత్వము.

నపుంసకలింగము, అం: చూ, లింగములు.

నపుంసకుఁడు, సం. వి. అ. న: చూ, షండుఁడు.

నప్త, సం. వి. ఋ. స్త్రీ. 1. రూ-నప్త్రి. (కొడుకు కూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు): చూ, మనుమరాలు; పుం. 2. పౌత్రుఁడు (కొడుకు కొడుకు): చూ, మనుమఁడు. (దౌహిత్రుఁడు = కూఁతురుకొడుకు); 3. ప్రపౌత్రుఁడు: చూ, మునిమనుమఁడు.

నప్త్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నప్త. 1.

నప్పు, వా. స. క్రి. పచ్చీసులోనగు ఆటలలోని కాయలు నడిపించు

నబ్రూయాత్సత్యమప్రియం, లో. సత్యమైనను అప్రియవాక్యము వచింపరాదు.

నఫా, వా. వి. లాభము (నఫా అనియు)

నభప్రాణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. 1.

నభము, సం. వి. స్. న. 1. రూ-నభసము-నభస్సు, ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 2: చూ, స్వర్గము; పుం. 3. శ్రావణ మాసము: చూ, మాసము. 1; 4. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 5. వర్షాకాలము (శ్రావణ భాద్రపదములు): చూ, మాస ద్వయము; 6. బిసతంతువు: చూ, పద్మము. 1; 7. తమ్మపడి కము: చూ, పాత్రము. 6; 8: చూ, ముక్కు.

నభసంగమము, సం. వి. అ. పుం. చూ, పక్షి.

నభస్యము, సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ,మాసము.

నభస్వంతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, నభప్రాణుఁడు.

నభూతో నభవిష్యతి, న్యా. (స్పష్టము.)

నభోగజము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నభము. 4.

నమకము, పా. ప్రతిమంత్రమునకును ఆద్యంతములయందు నమశ్శబ్దమున్నందున నమక మనఁబడుచున్నది. "నమస్తే రుద్రమన్యవ ఉతోత ఇషవేనమః" ఇత్యాది; (చమకము—హెచ్చుగ చకార మకారములతోఁగూడిన ప్రార్థనమంత్ర ములు గలది కావున చమకము. 'వాజశ్చమే ప్రసవశ్చమే.' ఇత్యాది) (రెండును రుద్రాభిషేకమం దుపయోగింతురు గనుక చమకముగూడ నిచట తెలుపఁబడియె.)

నమనము, సం. వి. అ. న. వంగుట: చూ, భుగ్నము. 1.

నమలి, వా. వి. కేకి: చూ, మయూరము.

నమలు, దే. స. క్రి. రూ-నములు. తిను: చూ, సాపడు.

నమలుట, వా. వి. చర్వణము.

నమశ్శివాయ, పా. పంచాక్షరి: చూ, మంత్రము. 1.

నమసితుఁడు, సం. విణ. రూ-నమస్యితుఁడు. నమస్కరింపఁ బడినవాఁడు: చూ, పూజితుఁడు.

నమస్కరించు, సం. స. క్రి: చూ, మ్రొక్కు.

నమస్కారము, సం. వి. అ. పుం. 1. చేమోడ్పుట; చూ, హాణిగలు; అం. 2: చూ, ఉపచారములు; 3: చూ, ఉప చారములు.

నమస్కారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సోఁకుడుముడుఁగుళ్లు.

నమస్కృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నమస్కారము. 1.

నమస్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పూజ: చూ, సపర్య.

నమస్యితుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ-నమసితుఁడు.

నమస్సు, సం. వి. స్. న: చూ, నమస్కారము. 1.

నమాజు, వా. వి: చూ, నిమాజు.

న మాతే శపతే పుత్త్రమ్, న్యా. తల్లి పుత్త్రునిఁజావుమని శపింపదు.
నమించు, సం. స. క్రి: చూ, మ్రొక్కు. శశాం. 1, ఆ. 18.
నమితము, సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రితము; అం. 2: చూ, చుంబనములు.
నమిలి, దే. వి: చూ, రూ-నమలి.
నముగాములు, వా. వి: చూ, మేలుకీళ్ళు.
నముచిసూదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.
నములు, దే. అ క్రి: చూ, రూ-నమలు.
నముహ్యేదర్థకృచ్ఛ్రేషు నచ ధర్మం పరిత్యజేత్, న్యా. మానవులను రత్నము వెదుకదు. మానవులే దానిని వెదుకుదురు.
నమూదు, వా. వి: చూ, రూ-నమోజు-నమోదు.
నమూనా, మాదిరి. రూ-నమోనా.
నమేరువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సురపొన్న*: (దీనికి దోహదము హనితము).
నమోజు, వా. వి. పేరుచేర్చుట.
నమోదు, —పై.—
నమోనా, వా. వి: చూ, రూ-నమూనా.
నమ్మకము, దే. వి: చూ, విశ్వాసము.
నమ్మదుంప, దే. వి: చూ, సుపుష్పము.
నమ్మలు, వా. వి. బ. వీఁపుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు: చూ, నఖక్షతములు.
నమ్మి, దే. వి. 1: చూ, నమ్మదుంప*: 2. రూ-నెమ్మి: చూ, నమలి.
నమ్మిక, దే. వి: చూ, రూ-నమ్మకము.
నమ్మిగ, -పై.-భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 315.
నమ్మినవాఁడు, వా. వి. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.
నమ్ము, దే. స. క్రి: చూ, విశ్వసించు.
నమ్మువాఁడు, వా. వి: చూ, నమ్మినవాఁడు.
నమ్రమగు, మి. అ. క్రి: చూ, వంగు.
నమ్రము, సం. విణ: చూ, నమితము. 1.
నయ, దే. వి: చూ, సౌందర్యము.
నయగారము, దే. వి (నయము + కారము) 1. మృదుత్వము. స్వా. 1, ఆ. 135: చూ, సుకుమారము; 2. మృదువచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.
నయగారి, దే. విణ. (నయగారము + ఇ) 1. మృదుత్వము గలవాఁడు; 2. మృదువచనము గలవాఁడు.
నయనము, సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2: చూ, పొందింపు.
నయపుపారువు, అం: చూ, ఉపజీవికములు.
నయము, సం. వి. అ. పుం. 1. నీతి: చూ, సత్యము. 1; 2: చూ, నయనము. 2; 3. జూదమునందలి భేదము: చూ, వ్యవహారము. 4; దే. వి. (1): చూ, లాభము; (2) సు.ఎ.పు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 110: చూ, స్నిగ్ధము. 2; (3, మృదుత్వము. విర్వ. 8; ఆ. 36: చూ, నయగారము. 1; (4): చూ, సౌందర్యము; విణ. (5) వెలతక్కువ్వ: చూ, వెల. 1; (6) నునుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 2; (7) మేలైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; (8) మృదువైనది: చూ, సాంద్రము. 3; (9) అందమైనది: చూ, సౌందర్యము; వా. (10) వ్యాధి తగ్గుచున్నదనెడు సూచన. "వాని జ్వరము నిన్నటికంటె నయము": (11) సమస్త శాస్త్రములలోను పాండిత్యమును కొద్దికొద్దిగా యొకనికిమించి యొకఁడు సంపాదించినాఁడనెడు సూచన. (ప్రతివిషయమునందును "నయము" అను శబ్దము ఉపయోగింపఁబడును.) "వానికంటె వీఁడు చదువు సంధ్యలలో నయము."
నయించు, సం. స. క్రి. పొందించు: చూ, ప్రాపించు.
నర, దే. వి. 1. (రూ-నరపు-నరుపు-నెరపు): చూ, పలితము. 1; 2. ముదిమిచే తెల్లఁబాటిన వెంద్రుక: చూ, వెంద్రుక. 1.
నరకఁడు, వై. విణ. = నరకగ-నారంగ. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
నరకజిత్తు, సం. వి. త్. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.
నరకము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నారకము. (పాపిష్ఠులను తన సమీపమును బొందించునది) కుజము, దుర్గతి, నిరయము: చూ, నరకములు.
నరకములు, అం. తామిస్రము, లోహశంకువు, మహానిరయము, శల్మలి-శాల్మలి, రౌరవము, కుంభలము, పూతిమృత్తికము, కాలసూత్రము, సంఘాతము, లోహితోదము, సవిషము, సంప్రపాతనము, మహానరకము, కాకోలము, సంజీవనము, మహాపథము, అవీచి, అంధతామిస్రము, కుంభీపాకము, అసిపత్రము-అసిపత్రవనము, తపనము-తాపనము-(21)-ఇవిగాక మఱికొన్ని నరకములు-అంధకూపము, అంధతామిస్రము మొ. అంబరీషము, ఋజీషము, కిరాశము, కల్మషము, కుట్మలము, కేనారము, ఘనవాతము, ఘనోదధి, తప్తకుంభము, తప్తపాషాణకుండము, తప్తవాలుకము, తప్తశూర్మికుండము, తప్తసురాకుండము, తమసము, దుర్గతి, పరితాపము, మహారౌరవము, సంహారము. (మిగతవానికి "సంహారము 2" చూడుము.)
నరకములు, వానిని అనుభవించువారు, పా. ౧. రౌరవము (కూటసాక్షి, పక్షపాతి, అసత్యవాది, భ్రూణహంత, గురుహంత, గోఘ్నుఁడు, ఉచ్ఛ్వాసనిరోధకుఁడును); ౨ శూకరము (సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, బంగారుదొంగిలుట మొ. చేయువారును); ౩. తప్తలోహము (క్షత్త్రియులను, వైశ్యులను, రాజభటులను వధించువాఁడును, సోదరితోసంగమించువాఁడును, గురుతల్పగుఁడును); ౪. మహాజ్వాలము(కోడలినిగాని, కుమార్తెనుగాని కూడువాఁడు); ౫. శబలము (పరదూషకుఁడు, గురునవమానించువాఁడు, వేదమును దూషించువాఁడు, వేదవిక్రయుఁడు, పొందరాని స్త్రీనిఁ బొందువాఁడు); ౬. విమోహము (మర్యాదహీనుఁడు, చోరుఁడు); ౭. కృమిభక్ష్యము (దేవ, బ్రాహ్మణ, పితరులను ద్వేషించువాఁడు); ౮. కృమీశము (దుష్టులనాశించి యాగాదులు చేయువాఁడు); ౯. లాలాభక్ష్యము (పితృదేవతలను, దేవతలను, అతిథులను సత్కరింపక భుజించెడివాఁడు); ౧౦. విశసనము. (శరకర్త, వేధకుఁడు; రంధ్రాన్వేషకుఁడు; ఖడ్గాది యుద్ధ సాధనము

చేయువాఁడు); ౧౧. అధోముఖము. (పట్టరాని దానమును పట్టువాఁడు, అనర్హులచే యాగములు చేయించువాఁడు, తెలియకయే జ్యోతిశాస్త్రము నెఱిఁగినట్లు నటించువాఁడు); ౧౨. కృమిపూయము. (ఒంటరిగా తినువాఁడు, లక్క-పాదరసము-మాంసము-ఉప్పు-నువ్వులు అమ్మెడు బ్రాహ్మణుఁడు); ౧౩. రుధిరాంధము. (నాటకమువలన జీవించువాఁడు, చేఁపలఁ బట్టువాఁడు, కుండలయం దన్నము తినువాఁడు, విషముపెట్టువాఁడు, కుట్టుపనివాఁడు, తనభార్య వ్యభిచారమువలన జీవించువాఁడు, పర్వములయందు స్త్రీలతో సంగమించువాఁడు, ఇండ్లకు నిప్పుపెట్టువాఁడు, మిత్రఘ్నుఁడు, శకునములు చెప్పువాఁడు, గ్రామపురోహితుఁడు); ౧౪. వైతరణి. (కల్లమ్మువాఁడు, గ్రామములను నాశనము చేయువాఁడు, తేనెపట్టులను దీయువాఁడు); ౧౫. కృమ్రము (రేతఃపానము చేయువాఁడు, మర్యాదను భేదించి వర్తించువాఁడు, శౌచ్యములేనివాఁడు, మోసముచే జీవించువాఁడు); ౧౬. ఆసిపత్రవనము. (అనవసరముగాఁ జెట్లను నఱకువాఁడు); ౧౭. వహ్నిజ్వాలము (గొర్తెలమందను బెంచెడువాఁడు, వేఁటకాఁడు); ౧౮. సందంశము. (వ్రతలోపము చేయువాఁడు, స్వాశ్రమభ్రష్ఠుఁడు); ౧౯. శ్వభోజనము (పగటివేళను, స్వప్నముల యందును రేతస్ఖలనముగావించు బ్రహ్మచారియు, పుత్త్రిచేఁ జదివింపఁబడు తండ్రులును); (మిగతవివరములకు "సంహారము. 2." చూడుము.)

నరకాంతకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

నరకాసురుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మహితుఁడు.

నరకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒక యసురుఁడు; చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

నగర, దే. వి. మద్దువు, గిడిగి; చూ, వీణె.

నరగజము, —పై.—

నరగతి, అం: చూ, గతులు.

నరపాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఱేఁడు: చూ, రాజు. 1.

నరపు, దే. వి: చూ, నర. 1.

నరభూమి, అం: చూ, ఇలావృతము.

నరము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, రామకర్పూరము; దే. వి. (1) నాడి: చూ, నిర, 1.

నరయు, దే. అ. క్రి. ముదిమిచే వెండ్రుకలు తెలుపగు: రూ-నరియు, ఉరియు.

నరవ, దే. వి. అరవ: చూ, మార్గము. 1.

నరవాహనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

నరసింగఁడు, వై. వి. = నరసింహ. కళా. 1, ఆ. 2: చూ, సింగఁడు. 1.

నరసింగము, 1. = —పై.—; 2: చూ, నృసింహము, నారసింహము.

నరసింహము, సం. వి. అ. పుం. = నరసింగము. —పై.—

నరాజి, దే. వి. (రూ-నరాజీ-నారాజి-నారాజీ) కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

నరాజీ, దే. వి: చూ, రూ-నరాజి.

నరాయణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నారాయణుఁడు.

నరిగి, దే. వి. ఒకరకము గొడ్డెంగు.

నరిడి, దే. వి. గుండెయుబ్బరపు పశురోగము: చూ, పశురోగము.

నరియఁడు, దే. వి. నక్క. ఉ. రా. 6, ఆ. 235: చూ, సృగాలము.

నరియు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నరయు.

నరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-నారుఁడు. 1: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు, 1; 3. ఒక ఋషి: చూ, ముని. 1.

నరుకు: చూ, రూ-నఱుకు.

నరుజు, దే. వి. చీమలబావ్పి.

నరుపు, దే. వి: చూ, రూ-నర. 1.

నరులుగననిపెద్దలు, మి. వి. బ: చూ, వేలుపు. సాం. దే. 18.

నరేంద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

నర్కుటము, అం. (కోకిలకాకము) ఒక్కొక్క పాదమున న-జ-భ-జ-జ-వగణములు గలిగి ౧౧వ యింట యతిగలిగి సప్తదశ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నర్కురము, సం. వి. అ. న. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

నర్తకము, సం. వి. అ. న. = నాటకము' చూ' నటనము. 1.

నర్తకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆటకత్తె; చూ, శైలూషి; 2. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. గువ్వగుత్తిక *: చూ, రాజాహ్వము.

నర్తకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. = నట్టువు (ఆటచే జీవించువాఁడు): చూ, శైలూషుఁడు; 2: చూ, వ్యాళగ్రాహి; విణ. 3. ఆడెడువాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.

నర్తనప్రియము, సం. వి. అ. పుం. నెమలి: చూ, మయూరము.

నర్తనము, సం. వి. అ. న: చూ, నటనము. 1.

నర్తనశాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆటపట్టు: చూ, సదనము. 1.

నర్తించు, సం. అ. క్రి: చూ, మలపుగొను.

నర్తిల్లు, —పై.—

నర్మద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, నది.

నర్మదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నర్మసచివుఁడు.

నర్మము, సం. వి. న్. న: చూ, పరిహాసము.

నర్మిలి, దే. వి: చూ, వాంఛ. విజ. 3, ఆ. 127.

నర్సిపర బ్రాహ్మణులు, అం. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు. ఋగ్వేదులు-శుక్లయజుర్వేదసూత్రులు-కృష్ణయజుర్వేదులునై కృష్ణదేవాలయములందు పూజారులై యుందురు. వల్లభాచార్య సంప్రదాయమువారు. ఈ తెగ ఋగ్వేదులు యజుర్వేదులు సామవేదులునునై యున్నారు. రాజపిపల, ధర్మపూరు సంస్థానపు రాజులకు గురువులు: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు).

నఱకు: చూ, రూ-నఱుకు, (ఖండించుటకు.—భార. ద్రో. 1, ఆ. 174.)

నఱకుడు, దే. వి: చూ, రూ-నఱుకు. జై. 8, ఆ. 119.

నఱకుడువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వక్కవాఱు. ఉ, రా. 4, ఆ. 292.

నఱకువాఁడు, వా. వి: చూ, హింసకుఁడు.

నఱవ, దే. విః చూ, రూ-అఱవ. భార. విరా. 1, ఆ. 101.
నఱుకు, దే. వి. 1. దెబ్బ. రూ-నరుకు-నఱకుః చూ, హతి; స. క్రి. 2. ఖండించు, రూ-నరుకు-నఱకు. భాగ. 6, స్కం. 370: చూ, నెలగు.
నఱుకుడు, దే. విః చూ, రూ-నఱుకు. 1.
నఱు(రు)కుడుపరువడి, అం: చూ, విసరులు. (రూ-నఱుకు పరువడి.)
నఱుకుబియ్యము, దే. విః చూ, ననుఁబ్రాయి.
నఱుకులాడు, దే. స. క్రి. నఱుకుకొను.
నఱుకులు, అం. మల్లశాస్త్రములోనివి - లోవెలి నఱుకు, గుజ్జరి దుముకు, చూరణనఱుకు (3).
నఱుక్కు, దే. వి. దిగులుపడుటయందగు ననుకరణముః చూ, హూహూ.
నఱుజు, దే. వి. అణువు. అచ్చ. కిష్కిం, కాం, 105: చూ, స్వల్పము.
నఱుమాడు, దే. స. క్రిః చూ, పొడిసేయు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 237.
నఱుము, దే. వి. 1: చూ, సురుము; స. క్రి. 2: చూ, నఱుమాడు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 210.
నజ్జు, దే. వి. 1. ప్రయాణముచేత పిదుకఁదగినయావుః చూ, ధేనువు; 2. ప్రయాణముచేత బండిలోనగువానికి పూన్పఁదగిన యెద్దుః చూ, వృషభము. 1.
నల, అం. 1: చూ, రూ-నళ; వై. విణ. (1) = నైల్య-నీలః చూ, రూ-నల్ల. 1; (2) (రూ-నలి) నలుసుః చూ, వట్టిగడ్డి. (ఎండుకసవు.)
నలఁక, దే. వి. రూ-నలఁకువ. 1. వ్యాధిః చూ, రోగము. 1; 2: చూ, శ్రమము; 3. బాధః చూ, శోకము; 4. అత్యంత సూక్ష్మవస్తువుః చూ, రేణువు. 1.
నలఁకువ, —పై.—
నలఁగు, దే. అ. క్రి. 1. నలియగుః చూ, నదమదమగు; 2: చూ, పీడితమగు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 190; 3: చూ, నశించు; 4. శ్రమపడు. కళా. 4, ఆ. 99: చూ, వేసరు. 2.
నలఁగుడు, దే. వి. 1: చూ, పీడనము; 2: చూ, శ్రమము.
నలఁగుడుపడు, దే. అ. క్రిః చూ, పీడితమగు.
నలఁగుడువెట్టు, దే. స. క్రిః చూ, పీడించు. ఉ, రా. 5, ఆ. 197.
నలఁచు, దే. ప్రే. నలఁగఁజేయు, రాఘ. 2, ఆ. 99.
నలకూబరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుబేరునికొడుకుః చూ, పుత్త్రుఁడు. 1.
నలగము, అం. (న + లగ) "గరుడహయా": చూ, ఉపగణములు.
నలదము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వట్టివేరు; 2. పూఁదేనెః చూ, మకరందము.
నలపుట, వా. విః చూ, పీడనము.
నలబై, వా. విః చూ, రూ-నలుబది. (40).
నలము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-నడము; 2: చూ, నలినము. 1; అం. 3. (న + ల) 'నరహరి': చూ, ఉపగణములు.
నలమేనిదొర, ద్వ. వి. కృష్ణుఁడు; చూ, విష్ణువు. 1.
నలలము, అం. (న + లల) "కరివరద.": చూ, ఉపగణములు.
నలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గువ్వగుత్తిక*: చూ, రాజార్హము; దే. వి. (1) : చూ, రేణువు. 1; (2): చూ, నలఁక. 1; (3): చూ, సురుము; విణ. (4) నలఁగినది. స్వా. 1, ఆ. 37. నలినలి; విజ. 1,ఆ. 102; (5) సన్నము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 85: చూ, సూక్ష్మము, 4; ద్ర. (6) అత్యంతముః చూ, మఱిమఱి; ద్ర. క్రి. విణ. (7) యోగ్యముగా. భార. అర, 7, ఆ. 393.
నలికండ్లపాము, దే. వి. నలికిఁచుః చూ, సర్పము.
నలికము, దే. వి. సన్నఁదనము.
నలికిరి, దే. వి. (రూ-నలికిలి-నల్లిక-నలికిఁచు): చూ, సర్పము.
నలికిలి, —పై.—
నలికిఁచు, —పై.—
నలిగులి, దే. వి. మిక్కిలి నలఁగినది; గజిబిజి, నజ్జు.
నలిగొట్టు, దే. విణ. సన్నమగునదిః చూ, శీర్షము. 2.
నలితిండి, దే. విః చూ, చిరుదిండి.
నలితిండికాఁడు, వా. విః చూ, సోమరి.
నలినము, సం. వి. అ. న. (రూ-నలీనము-నలము-నళికము-నాళికము-నాళీకము). 1. తామరః చూ, సహస్రపత్త్రము. 1; 2. నీరుః చూ, సలిలము.
నలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నలినము. 1; 2. తామర కొలనుః చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతీఁగః చూ, పద్మము. 1; 4. తామరతంపరః చూ, సహస్రపత్త్రము 1; 5. మిన్నేరుః చూ, నది; అం 6. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదములో స-స-స-స-స గణములు గలిగి పదింట యతిగల పంచదశ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తముః చూ, వృత్తము.1.
నలినీపద్మకోశము, అం: చూ, నృత్తహస్తములు.
నలినేశయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడుః చూ, విష్ణువు. 1.
నలియు, దే. అ. క్రిః చూ, నలఁగు. 1. ఉ, హరి. 3, ఆ. 80.
నలు, దే. స. వృత్తియందు హల్లుపరమగుచో నాలుగున కాదేశముగా వచ్చును. "నలుగడ-నలుమూల" మొ. (నాలుగు).
నలుఁగు, వా. వి. చూ, నలుఁగుఁబిండి. భార.విరా. 2, ఆ. 22; దే. అ. క్రి. 2: చూ, రూ-నలఁగు. 1.
నలుఁగుడు, దే. వి. 1: చూ, నలుగుఁబిండి; 2: చూ, పీడనము.
నలుఁగుఁబిండి, వా. వి. సున్నిః చూ, సాదము. (1).
నలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నలమహారాజుః రాజు. 1; 2. ఒకకోఁతిః చూ, వానరము; 3. పితృదేవతః చూ, యముఁడు.
నలకువ, దే. వి. 1: చూ, నలఁక. 1; 2: చూ, నలఁక. 3.
నలుగు, వా. విః చూ, రూ-నలుఁగు. 1.
నలుగురినోళ్లలోఁబడుట, జా. అల్లరిపాలగుట, అపకీర్తినిఁ బొందుట "పసులఁగాచుచు నలుగురినోళ్లలోఁబడ్డ గురుతు వోవ" (శ్రీనివాసవిలాసము).
నలుగురు, దే. స. నాలుగునకు మహన్మహత్యర్థక బహువచనాంతాదేశముః రూ-నలువురు-నల్గురు-నల్వురు.
నలుచదరము, వా. వి. రూ-నల్చదరముః చూ, చతురము. 3-4.
నలుచు, దే. ప్రే. నలియఁజేయు, నలుపు.

నలుతుము, ద్వ. వి. (నాలుగు + తూము) చతురాఢకి: రూ-నల్తుము.
నలుపగు, వా. అ. క్రి. కందు: చూ, సందడించు.
నలుపలము, ద్వ. వి. చతుఃపలము: రూ-నల్పలము.
నలుపు, వై. వి. = నైల్య-నీల. రూ-నల్ల-నల్లన. 1. నీలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6: విశ. 2. నీలవర్ణముగలది. నై. 8, ఆ. 184: చూ, వర్ణము. 6; ప్రే. 3; చూ, నలుచు.
నలుపుమెట్టుచెఱకు, ద్వ. వి. ఒకరకము చెఱకు *: చూ, రసాలము. 3.
నలుపుగింజెముదాల్పు, ద్వ. వి: చూ, బలరాముఁడు.
నలుపుపాఱు, వా. అ. క్రి: చూ, కాటుకకట్టు.
నలుబది, దే. స. (४०); రూ-నలబై-నలువది-నల్బది-నల్వది.
నలువ, ద్వ. వి. (నాలుగు + వా): చూ, బ్రహ్మ. 1.
నలువండ్రు, ద్వ. స. నలువదిమంది (నలువదికి మహన్మహత్త్వార్థక రూపము.)
నలుపతేజి, వా. వి: చూ, హంస.
నలువది, ద్వ. స. (నాలుగు + పది): చూ, నలుబది.
నలువరాణి, వై. వి. రూ-నల్వరాణి. బ్రహ్మభార్య: చూ, సరస్వతి.
నలువు, దే. వి. 1. ఒప్పిదము, మంజులము: చూ, హృద్యము; 2. సొగసు: చూ, సౌందర్యము; 3: చూ, సామర్థ్యము. స్వా. 4, ఆ. 3[7]; 4. క్రమము: చూ, విధము 1; విశ. 5. ఒప్పిదమైనది: చూ, శ్రీమంత. 2. (హృద్యము.)
నలువురు, దే. స: చూ, రూ-నలుగురు.
నలుసాల, ద్వ. వి. (నాలుగు + సాల) చుట్టు కొల్లారు: చూ, సదనము. 1.
నలుసంత, ద్వ. వి. నలి: చూ, రేణువు. 1.
నలుసు, దే. వి.—వై.—
నల్గురు, దే. స: చూ రూ-నలుగురు
నల్చదరము, వా. వి: చూ, రూ-నలుచదరము.
నల్తిగ, వా. స: చూ, ఇరాఱు. ఆం, పదా. నర, 124.
నల్తుము, ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుతుము.
నల్పలము, ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుపలము.
నల్బది, దే. స: చూ, రూ-నలుబడి.
నల్మొముదేవర, ద్వ వి: చూ, నలువ.
నల్ల, వై. వి. = నైల్య. నీలః 1: చూ, రూ-నలుపు 1. భార. ఆది. 2, ఆ. 32; 2: చూ, బొగ్గు. జై. 3, ఆ. 74; విశ. 3. = నైల్య. నీలః: చూ, నలుపు. 2; దే. వి. 4: చూ, రక్తము. అచ్చ. సుం, కాం. 105.
నల్లఁబాఱు, వా. అ. క్రి; చూ, సందడించు.
నల్లఁదనము, వై. వి: చూ, చామనచాయ.
నల్లఅగలు, వా. వి. 1. అగరువు: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, జాపువ్వు.
నల్లఉమ్మెత్త, దే. వి. ఒకరకము ఉమ్మెత్త *: చూ, హాలాపుష్పము.
నల్లక, దే. వి: చూ, సురభి.
నల్లకంద, వై. వి. ఒకకంద*: చూ, సూరణము.
నల్లకచోరము, వై. వి. చోరము *: చూ, రాజార్హము.
నల్లకలువ, వై. వి. రూ-నల్లగలువ-నల్లగల్వ: చూ, పద్మము. 1.
నల్లగగ్గెర, ద్వ. వి: చూ, వర్ణాపము *.
నల్లగఱిక, ద్వ. వి. పచ్చిక: చూ, హరిత: (చూ, తృణము. 1.)
నల్లగలిజేరు, ద్వ. వి: చూ, వర్షకేతువు *.
నల్లగింజెన, ద్వ. వి నల్లదింజెన. (సం. ప.)—నీలపుష్పి *.
నల్లగిరియ, వై. వి: చూ, శిరీషపత్ర*.
నల్లగిసియ, వై వి: చూ, కుసానము. 1.*
నల్లగుండె, ద్వ. వి: చూ, యకృత్తు.
నల్లగురిగింజ, ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.
నల్లగుఱ్ఱము, వై. వి. నీలాశ్వము: చూ, హయము.
నల్లగూబ, ద్వ. వి. కృతమాలకము: చూ, సకినంపుఁబుఱుఁగు.
నల్లగొలిమిడి, ద్వ. వి. నీలమూర్వ*: చూ, మొగబీర.
నల్లగోరంట, వై. వి: చూ, మహాసహ*.
నల్లగ్రుడ్డు, ద్వ. వి. కనీనిక: చూ, లోచనము.
నల్లగ్రోలుసట్టి టెంకి, ద్వ. వి: చూ, మూలతేఁడు. వేం. ఆ. 4.
నల్లచీమ, ద్వ. వి. ఒకానొకచీమ: చూ, పిపీలిక.
నల్లచెన్నంగులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నల్లచెఱకు, ద్వ. వి: చూ, రసాలము 3*.
నల్లచేమ, ద్వ. వి: చూ, శకుటము *
నల్లచ్చిగాఁడు, ద్వ. వి. (నల్ల + అచ్చనము + కాఁడు) 1: చూ, ఏటిరింత; 2. ఒకానొక పక్షి: చూ, పక్షి.
నల్లజీడి, ద్వ. వి: చూ, భల్లాతకి*.
నల్లజీలకఱ్ఱ, వై. వి. రూ నల్లజిలకఱ్ఱ*: చూ, సుషవి. 2.
నల్లజెఱ్ఱి, ద్వ. వి. ఒకరకముజెఱ్ఱి: చూ, సర్పము.
నల్లతీఁగ, వై. వి. కమ్మెరాకుతీఁగ: చూ, సురలి*.
నల్లతుమిక, ద్వ. వి. కాకితుమ్మికి*: చూ, స్ఫూర్జకము*.
నల్లతుమ్మ, ద్వ. వి: చూ, విట్ఖదిరము *.
నల్లతెగడ, వై వి: చూ, సర్వానుభూతి*.
నల్లతేలు, ద్వ. వి: చూ, ఎనుపతేలు.
నల్లత్రాఁచు, ద్వ. వి. (రూ-నల్లఁదాఁచు) కృష్ణసర్పము: చూ, సర్పము.
నల్లదాసరిగాఁడు, ద్వ. వి: చూ, తాఁబేలు.
నల్లదిరిసెనము, వై వి. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప.
నల్లదింజెన, ద్వ. వి: చూ, నల్లగింజెన*.
నల్లదోమ, ద్వ. వి. తీక్ష్ణతుండము: చూ, మశకము. 1.
నల్లద్రాగుడు, దే. వి. రూ-నల్లద్రావుఁడు: చూ, బుద్ధపిడుఁదు.
నల్లద్రావుడు, 1.—వై—అచ్చ. అర, కాం. 12; 2. రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
నల్లద్రావువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, మూలతేఁడు, ఆం. సం. దే. 20.
నల్లన, వై. వి. = నైల్య—నీల : చూ, వర్ణము. 6.
నల్లనగు, వా. అ. క్రి: చూ, నలుపగు.
నల్లనయ్య, వై. వి. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. కృష్ణుఁడు:—వై.—; 3. కోమటి. సాంబ. మా. 2: చూ, వైశ్యుఁడు; విశ. 4. నల్లనివాఁడు: చూ, అసితుఁడు. 2.
నల్లనయ్యారవాలు, ద్వ. వి. గరుడుఁడు. సాంబ. దే. 15. చూ, హరివాహనుఁడు.

నల్లనియాఁగ, వా. వి: చూ, మక్షిక.
నల్లనివాఁడు, ద్వ. వి: కష్ణి (సం. ప.)—కాలుఁడు.
నల్లనేల, ద్వ. వి. కృష్ణభూమి: చూ, భూమి. 1.
నల్లనేఁగుమ్మడు, ద్వ. వి. పాలగుమ్మడి*: చూ, మహాఫలము.
నల్లనైదువగేస్తు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.
నల్లపిచ్చుక, ద్వ. వి. పోతకి: చూ, పిచ్చుక.
నల్లపులుగుడు, ద్వ. వి. కృష్ణకాంభోజి*. చూ, వాతంగిని.
నల్లపూస, ద్వ. వి. నల్లనిగాజుపూస.
నల్లపెసలు, ద్వ. వి. బ. శింబికము: చూ, పెసర.
నల్లబుకమలు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నల్లబొడుసర, ద్వ. వి: చూ, వాయసి*.
నల్లమందు, ద్వ. వి. అభిని. (సం. ప.)—అఫేనము. అహిఫేనము. అభిని. (దీనికి విడుగుడు ఎట్రొపిన్ అను ఇంగ్లీషు మందు) (శుద్ధి.—నేతిలో నొకట మర్దించిన శుద్ధి)
నల్లమందుపాలు, ద్వ. వి. అభినిపాలు.
నల్లమడుఁగు, ద్వ. వి. మిక్కిలిలోఁతుగల మడుగు: చూ, సరస్సు. 1.
నల్లమంగ, ద్వ. వి: చూ, శ్వసనము*.
నల్లమద్ది, ద్వ. వి: చూ, ఇనుమద్ది*.
నల్లమట్టి, ద్వ. వి: చూ, కర్మజము. 2.
నల్లమామిడి, ద్వ. వి. చూ, మామిడి*.
నల్లయారెలు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నల్లయతివస, ద్వ. వి: చూ, విష*.
నల్లయిరుగుడు, ద్వ. వి: చూ, శింశుప*.
నల్లయుప్పి, ద్వ. వి: చూ, లవణి.*.
నల్లయుమ్మెత్త, వై. వి హేమిక*: చూ, హలాపుష్పము.
నల్లయురగ, ద్వ. వి: చూ, పు-జు.
నల్లరఁటి, ద్వ. వి: చూ, రంభ. 2*.
నల్లఱాయి, ద్వ. వి. నీలమణి: చూ, రత్నము. 1.
నల్లవంగ, వై. వి. నీటివంగ *: చూ, వంగ.
నల్లవడు, వై. అ. క్రి: చూ, సందడించు.
నల్లవలువదాల్పు, ద్వ. వి. బలరాముఁడు: చూ, హలాయుధుఁడు.
నల్లవస, వై. వి. ఉగ్ర*: చూ, విష.
నల్లవావిలి, ద్వ. వి. శేఫాలిక *: చూ, వావిలి.
నల్లవిష్ణుక్రాంత, మి. వి. స్థూలపుష్పి *: చూ, విష్ణుక్రాంత.
నల్లవెదురు, వై. వి. కృష్ణసారకము *: చూ, వేణువు.
నల్లవొ, దే. అవ్య. రూ-నల్లవో. ఔరా. భార. విరా. 3, ఆ. 99: చూ, సంతాపము.
నల్లవో. —పై.—
నల్లసుగంధిపాల, మి. వి: చూ, శారిబ*.
నల్లావలు, ద్వ వి. బ: చూ, సర్షపము.
నల్లి, దే. వి. (నల్ల+ఇ): చూ, మత్కుణము.
నల్లిండ్లు, ద్వ. వి. బ. (నల్ల+ఇండ్లు) బ్రాహ్మణులపల్లె, అగ్రహారము. భార. సభా. 2, ఆ. 121: చూ, దేశము.
నల్లిక. దే. వి. రూ-నలికిరి: చూ, సర్పము.
నల్లికశరము, వా. వి: చూ, బక్కవాఁడు.
నల్లె, దే. వి. జేన: చూ, వితస్తి.
నల్లెకు, దే. వి. జిడ్డెడు: చూ, మూర. 1.
నల్లేరు, దే. వి. రూ-నల్లేరు*: చూ, హస్తిశుండి.
నల్లేరు, దే. వి.—పై.—
నల్లేరుపైబండి, జా. నిరభ్యంతరము, సులువు "నల్లేరుపై బండి నడక మాకు." (నానారాజసందర్శనము.)
నల్వఱెక్క, ద్వ. వి: చూ, హంస. వేం. అం. 97.
నల్వది, ద్వ. స. చూ, రూ-నలువది.
నల్వము, సం. వి. అ. పుం. నన్నూఱుమూరల దూరము.
నల్వరాణి, వై. వి: చూ, రూ-నలువరాణి.
నల్వురు, దే. స: చూ, రూ-నలువురు.
నవ, సం. స. 1. తొమ్మిది: చూ, ముమ్మాఁడు; దే. వి. (1) దురద: చూ, విదర్చిక.
నవఁత, దే. వి 1. క్షయము: చూ, రోగము. 1; 2. నవయుట; 3. దుఃఖము: చూ, శోకము.
నవకము, సం. వి. అ. న. 1. తొమ్మిది: చూ, ముమ్మాఁడు; దే. వి. (1) మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము.
నవక్షారము, సం. వి. అ. పుం. =; చూ, నవాసారము.
నవఖండములు, అం. 1: చూ, ఖండములు. 4; 2. భరత, హేమకూట, నైషధ, ఇలావృత, నీల, శ్వేత, కురు, భద్రాశ్వ, కేతుమాల. (ఇవే నవవర్షములు.)
నవగోజె, దే. వి. పెద్దదేరా: చూ, సదనము. 1.
నవగ్రహములు, అం: చూ, గ్రహములు.
నవటాకు, వా. వి. అరసోల, 1/8 సేరు. పది రూపాయల ఎత్తు.
నవతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, తొంబది.
నవదళము, సం. వి. అ. న: చూ, సంవర్తిక.
నవద్రవ్యములు, అం: చూ, ద్రవ్యములు.
నవధాన్యములు, అం: చూ, ధాన్యములు.
నవనందిని, అం. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునందు స-జ-స-న-గగములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగలిగి 14 వ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
నవనము, సం. వి. అ. న: చూ, స్తోత్రము.
నవనిధులు, అం: చూ, నిధులు.
నవనీతము, సం. వి. అ. న. అప్పుడు చిలికి యెత్తిన వెన్న: చూ, వెన్న.
నవబ్రహ్మలు, అం: చూ, బ్రహ్మలు.
నవమము, విణ: చూ, నవమి. 2.
నవమల్లిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ. విరజాజి*.
నవమాలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నవమల్లిక*.
నవమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథులు; విణ. 2. తొమ్మిదవది, నవమము.
నవము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్తోత్రము; విణ. 2. రూ-నవీనము-నవ్యము. క్రొత్తది: చూ, నూతనము.
నవయు, దే. అ. క్రి. 1. (రోగాదులచే) చిక్కు. భార. అర. 5, ఆ. 330: చూ, సొటసొటవోవు: 2. శుష్కించు. భార. అర. 7, ఆ. 28: చూ, శోషించు.

నవరంగము, సం. వి. అ. న ఒకానొక యిల్లు. పాండు. 5, ఆ. 266: చూ, సదనము. 1.

నవరత్నములు, అం. 1: చూ, రత్నములు; 2. సంఖ్యాబద్ధము లగు ముక్తకాదికములలో నొకటి: చూ, త్రికము. 7.

నవరసములు, అం: చూ, రసములు.

నవరససాయీభావములు. అం: చూ, రసస్థాయీభావములు.

నవరసు, వా. వి. బంగారునాణెము.

నవరు, దే. వి. 1: చూ, నగరు. 1; 2: చూ, సౌందర్యము.

నవల, దే. వి. 1. రూ-నవలా. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. మానికె: చూ, శేరు. 1; వా. 3. కథయందలి చమత్కారమును దెలుపు వచనగ్రంథము: చూ, పుస్తకము.

నవలా, దే. వి. ఆఁడుది. స్వా. 2, ఆ. 25: చూ, స్త్రీ.

నవలెబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియే బ్రాహ్మణులు.

నవవర్షములు, అం: చూ, నవఖండములు. 2.

నవసస్యేష్టి, అం. ఆగ్రహాయణేష్టి: చూ, హవిర్యజ్ఞములు.

నవసూతిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (క్రొత్తగా ఈనినది) లేఁగటి యావు: చూ, ధేనువు.

నవాంబరము. సం. వి. అ, న. క్రొత్తబట్ట: చూ, వస్త్రము.

నవాతు, దే. వి. తెల్లని చక్కెర: చూ, శర్కర.

న వారిణా శుధ్యతి చాంతరాత్మా, న్యా. పైని స్నానమాడుటచే అంతరాత్మ శుద్ధముగాదు.

నవారు, వా. వి, మంచముపట్టెడ: చూ, పట్టెడ. 1,

నవార్చి, సం. వి. ఇ. పుం. అంగారకుఁడు: చూ, వక్రుఁడు. 1.

నవాసాగరము, వై. వి. = నవక్షారము, ఒకరకము ఉప్పు: చూ, లవణము,

నవాసారము, వై. వి. = : చూ, రూ-నవాసాగరము.

నవి, దే. వి. కరగోడ పెట్టుటకు నిడుపున త్రవ్వి యెత్తిన మట్టి వల్లము.

నవీనము, సం. విణ: చూ, నూతనము.

నవీనుఁడు, సం. విణ: చూ, నూతనుఁడు.

నవు, దే. వి: రూ-నవ్వు.

నవుకరి, వా. వి; చూ, శుశ్రూష. 2. (రూ-నౌకరు.)

నవుకరు, వా, వి: చూ, సేవకుడు. (రూ-నౌకరు.)

నవుకు, వా. వి. 1. లోఁతు: చూ, రంధ్రము. 1; 2: చూ, మొట్టి.

నవుడుకొట్టు, దే. అ. క్రి. రూ-నౌడుకొట్టు. ఏమియుతోఁచక భ్రమించు: చూ, మిణకరించు.

నవురు, దే. వి. మృదువు: చూ, సుకుమారము.

నవోఢావస్త్రము, సం. వి. అ. న. పెండ్లికూతురునకుఁ గట్టెడు మధుపర్కము: చూ, వస్త్రము.

నవోద్ధృతము, సం. వి. అ. న: చూ, నవనీతము.

నవైద్యః ప్రభు రాయుషః, న్యా. వైద్యుఁడు జీవితమునకుఁ బ్రభువు గాఁడు. అనఁగా బ్రదికింపఁజాలఁడు.

నవ్యము, సం. విణ. 1. నవీనము: చూ, నూతనము; 2. నుతింపఁదగినది: చూ, శ్లాఘ్యము.

నవ్వ, దే. వి. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు.

నవ్వు, దే. వి. రూ-నవు. 1. అలతెంత: చూ, హాస్యము. 1;2. అపహాస్యము: చూ, హాస్యము. 1; 3: చూ, పరిహాసము; 4: చూ, వికాసము; అ. క్రి. 5: చూ, హసించు; 6: చూ, వికసించు; స. క్రి. 7. పరిహసించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 470: చూ, వెక్కిరించు. 3; 8. అపహసించు. విజ. 1, ఆ. 150: చూ, వెక్కిరించు. 3.

నవ్వుఁబాటు, ద్వ. వి: చూ, రూ-నగుఁబాటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 141,

నవ్వుటాల, దే. వి.—పై.—భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 61.

నవ్వులాట, —పై.—

నవ్వులబండి. దే. వి. నవ్వెడు స్వభావముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నశించు, సం. అ. క్రి: చూ, సమయు. 3.

నశ్వరము, సం. విణ. నశించునది: చూ, భంగురము.

నష్టమగు, మి. అ. క్రి: చూ, అదృశ్యమగు.

నష్టము, సం. విణ. 1. నాశము (ద్రవ్యనాశము) నొందినది: చూ, నేగి: 2. మఱుఁగుపడినది; అం. 3: చూ, ప్రస్తార ప్రత్యయ ప్రాణములు.

నష్టములు, అం: ఇల్లుకాలిపోవుట, పెండ్లాము చచ్చుట, పసులు గోల్పోవుట, మిత్రులు నశించుట, కొడుకులుచెడుట, ధనము కొల్లపోవుట, ధాన్యము కొల్లపోవుట (7).

నష్టలబ్ధి, అం: చూ, షట్ప్రత్యయములు.

నష్టవ్రతుఁడు, సం. విణ: చూ, అవకీర్ణి.

నష్టాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం, 1. వీరహా. గార్హపత్యాగ్నిని విడిచినవాఁడు; 2. నష్టమైనయగ్ని గలవాఁడు.

నష్టాశ్వదగ్ధరథన్యాయము' న్యా. యుద్ధములో ఒకని గుఱ్ఱము చచ్చెను. ఇంకొకని రథము కాలిపోయెను. ఉభయులు గలిసిన రథికులయ్యెదరనురీతి. (కష్టసమయమున పరస్పర సాహాయ్యము).

నష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నాశము: చూ, రుత్త; 2. ద్రవ్యనాశము: చూ, నేగి.

నస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (రూ-నస్-నస్సు-నాస-నాసిక); చూ, ముక్కు; 2. దురద: చూ, విదర్చిక; 3. కనరు: చూ, మనము; 4: చూ, విపత్తు.

నసగూఁటి, దే. విణ. (నసగూఁడు + ఇ): చూ, అంకులాడి.

నసగూఁడు. దే. వి. కామోద్రేకము.

నసాహసమనారుహ్య నరో భద్రాణి పశ్యతి, న్యా, మనుష్యుఁడు సాహసింపక మేలును బొందఁడు.

నసిమిరి, దే. వి. 1: చూ, నస. 2; 2. ఒకాచొకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

నసీబు, వా. వి. నుదుటివ్రాఁత.

నసుకు, దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; విణ. 2. అబద్ధోక్తి—పై.—; వా. 3: చూ, సణుగు.

నసువు, దే. వి. మొలక: చూ, మొక్క. 1.

నస్యము, వా. వి. ముక్కుపొడుము: చూ, ముక్కుపొడుము. తద్వి.—అవపీడన-అవపీడనము.

నస్తితము, సం. వి. అ. పుం. ముకుఁద్రాడుగట్టిన యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

నస్త్రీస్వాతంత్ర్యమర్హతి, న్యా. స్త్రీస్వాతంత్ర్యమున కర్హురాలు గాదు.

నస్యోతము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నహి, సం. అవ్య: చూ, న. 15-16-17.

నహి కఠోరకంఠీరవస్య కురంగశాబః ప్రతిభటో భవతి, సింహముతో లేడిపిల్ల యుద్ధము చేయగలదా ? అట్లే శాస్త్రజ్ఞునితో శాస్త్రముచదువనివాడు వాదముచేయజాలఁడు.

నహినిందాన్యాయము, పా. ప్రతివ్రతము సంకల్పించినపు డది యెల్లవ్రతములలో నెల్ల సుత్తమమని చెప్పఁబడుచుండును. ఇట్లు చెప్పుటచేఁ దక్కినవి నిందింపబడినవని తలంపరాదు. ప్రస్తుతమగుదాని స్తుతించినంతమాత్రమున దానితో సమానములగు నితరములను దూషించినట్లు తలంపరాదు అనురీతి.

నహిమరుమరీచిసరసీ క్రమశః శుష్యతి, న్యా. ఎండమావులలోని నీరు క్రమక్రమముగా నింకిపోదు. ఎండమావి ఒక్కసారిగానే అదృశ్యమగును. జ్ఞానోదయముకాఁగానే అజ్ఞానము ఒక్కసారిగానే నశించును.

నహి సార్వభౌమానందమనుభవ న్రాజా గ్రామాధిపతిసుఖం తుచ్ఛమపేక్షతే, న్యా. చక్రవర్తి పదవియొక్క ఆనందమను భవించువాఁడు, ఒకగ్రామకరణముయొక్క అధికారముకొఱకాశపడునా ? అట్లే బ్రహ్మానందము ననుభవించుచున్నజ్ఞాని విషయసుఖముకొఱకు ఆశపడఁడు.

నహిస్వల్పోదోషోఽమితగుణాభిభావకః, న్యా. ఒక్కదోషమువల్ల అనేక సద్గుణములకు హానికలుగదు. అట్లే చంద్రునిలో నల్లనిమచ్చయున్నను చల్లఁదనము మొదలగు మంచిగుణము లుండుటవలన మన మతనిని ప్రేమించుచున్నాము.

నహీనతానములు, అం. అశ్వక్రాంతము, యవక్రాంతము, విష్ణుక్రాంతము, సూర్యక్రాంతము, జగత్క్రాంతము, వలభిత్తు' నాగయక్షకము (7): చూ, శుద్ధతానములు.

నహ్యయంస్థాణోరపరాధో యదేనమంధో నపశ్యతి, న్యా, ఎదురుగానున్న స్తంభమును చూడలేక గ్రుడ్డివాఁడు దానిమీఁదపడి తల పగులఁగొట్టుకొనిన ఆ తప్పు స్తంభమునకు అంటదు, అట్లే మంచివాఁడు చెడ్డవానితో తిరిగి దుష్టస్వభావము నేర్చుట చెడ్డవానిని తప్పుకాదు.

నళ- అం. (నల): చూ, సంవత్సరములు.

నళము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నడము.

నళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తుంటికూర*.

నళికము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-నలినము. 1.

నా

నా, అం. 1. అష్టాక్షరి; దే. స. (1) నేను అనుదానికి ప్రాతిపదికము; 2. సంబంధమున "నీ-నా"లకు బహువచన రూపం బొక్కెడ నగు. ఉదా.—మీయూరు, మాతల్లి మొ.

నాంచారు, వా. వి. ఒకానొక వైష్ణవదేవత. (నాంచారి అనియు.)

నాంది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దేవతలు బ్రాహ్మణులు లోనగువారు చేయునట్టి ఆశీర్వాదము: చూ, మంగళాశాసనము; 2. నాటక ప్రారంభమునందు జరిపెడు మంగళము; (నాంది యనఁ గావ్యాది పద్యము. ఇందుఁ బదముచేఁగాని యర్థముచేగాని కథాసూచనచేయు టాచారము. నాందికిఁ బద నియమము గలదని కొందఱు, లేదని కొందఱు, పాదమే పదమని కొందఱు, 8-12-18-22 పదము లుండవలెనని యందురు. నాంది ద్వివిధము.-శుద్ధనాంది, క్రియానాంది యని. కేవల పద్యపూర్వక దేవతాస్తుతి శుద్ధనాంది. ఈస్తుతిపద్యమునం "దాశీర్నమస్క్రియా, వస్తునిర్దేశ" ములలో నొకటి యుండును. అక్షతలు, పుష్పములు దోయిలించి సభ్యుల మీఁద జల్లుచు మంగళగీతముఁ బాడుట క్రియానాంది. పూర్వరంగమనఁగా నాట్యోపక్రమమునఁ గుశలవులచే విఘ్నోపశాంతికొఱకుఁ జేయు కృత్యము. దీనికిఁ బెక్కు లంగము లున్నవిగాని వానిలో నాంది ముఖ్యము.; 3. భేరి: చూ, దుందుభి. 2; అం. 4: చూ, స-మ-హీనతానములు: (చూ, సర్వతానములు) ; 5: చూ. వేసరషాడవజ భాషలు: (చూ, భాష. 1.); వి: చూ, జన్యతాళములు.

నాందీకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తోరణస్తంభము.

నాందీకరుఁడు, సం. విణ. 1. మంగళపాఠకుఁడు: నాందీవాది: భేరీవాయించువాఁడు; నాందీవాది.

నాందీవాది, సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) —పై.—

నాఁగటిచాలు, వా. వి: చూ, సీత. 2.

నాఁగటిచాలుకూర, ద్వ. వి. తటిగొట్టి*: చూ, హలిని.

నాఁగటిచాలుపేరియతివ, ద్వ. వి. శ్రీరాముని భార్య: చూ; సీత. 1: (చూ, భార్య.)

నాఁగటిచిప్ప, ద్వ. వి. (నాఁగలి + చిప్ప) రూ. నాఁగంటిచిప్ప, నాఁగంటిదుంప - నాఁగటిదుంప - నాఁగంటిపడత - నాఁగటిపడత - నాగంటియారు-నాఁగటియారు - పడత - పణత : చూ, లాంగలము. 1.

నాఁగటిజోదు, వై. వి. బలరాముఁడు: చూ, హలాయుధుఁడు.

నాఁగటిదుంప, ద్వ. వి. నాఁగటిచిప్ప.

నాఁగటిపడత, —పై.—

నాఁగటియారు, —పై.—

నాఁగటిసీల, ద్వ. వి. ఏడికోల జారకుండుటకై బిగించిన చీల,

నాఁగలి, వై. వి. = లాంగలమ్. (రూ-నాఁగెలు నాఁగేలు - నాఁగేరు) 1. హలము: చూ, లాంగలము. 1; 2. మడక: చూ, లాంగలము. 1.

నాఁగలివాల్జోదు, వై. వి: చూ, నాఁగటిజోదు.

నాఁగు, దే. వి. ధాన్యమునకు వడ్డీగానిచ్చు ధాన్యము.

నాఁగురు, వై. వి. = నాగిని*: చూ, శూలిని.

నాఁగెలు: చూ, రూ-నాఁగలి.

నాఁగేరు, —పై.—

నాఁగేలు, —పై.—

నాఁచికోలు, దే. వి. అపహరించుకొనుట. భార. శల్య. 1, ఆ. 49: చూ, ప్రుచ్చిలి.

నాఁచు, దే. వి. 1. తీఁగపాఁచి: చూ, శైవలము; 2: చూ, ప్రుచ్చు. 1; స. క్రి. 3: చూ, ప్రుచ్చిలించు. అని. 2, ఆ: 136.

నాఁచుడు దే. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నాఁచువగ, వా. వి. అంతరదామర * : చూ, సహస్రపత్రము. 1.

నాఁడు, దే. వి. 1. తారీఖు. అం, భా. ప్ర. 90: చూ, రోజు; 2. అదినము. జై. 8, ఆ. 65; భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 407; ఉ, రా. 7, ఆ. 232; కళా. 4, ఆ. 132; 3. కాలము: చూ, సమయము. 1; 4. అకాలము.

నాఁడునాఁడు, వా. వి. రూ నానాఁడు: చూ, ప్రతిదినము.

నాఁడెకత్తె, దే. వి. నాణెముకలది. రూ-నాణెకత్తె: చూ, స్త్రీ.

నాఁడెకాఁడు, దే. వి. నాణెముకలవాఁడు. రూ-నాణెకాఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

నాఁడెము, వై. వి = నాణక: చూ, రూ-నాణెము.

నాఁపఱాయి, దే. వి. (నాము+ఱాయి) విషశిల: చూ, రత్నములు.

నాకబలి, సం. వి. ఇ. పుం. = నాగప-నాగప్ప-నాగవలి - నాగవల్లి-నాప. పెండ్లిచివరనాటితంతు. కళా. 7, ఆ. 83.

నాకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వర్గము; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 3. నక్క: చూ, సృగాలము.

నాకిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = : చూ, నాగిని. (1).

నాకు, వా. స. 1. నాకొఱకు; దే. స. క్రి. 2. లేహనము చేయు.

నాకుట, వా. వి: చూ, లేహనము.

నాకులి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి *.

నాకువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. పుట్ట: చూ, వల్మీకము; 2. కొండ; చూ, పర్వతము; 3: చూ, సన్న్యాసి. 1.

నాకేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

నాక్రము, సం. వి. అ. పుం. = నక్క: చూ, సృగాలము.

నాగ, వై. విశ. 1. పూజ్యము: చూ, సత్తు; 2. పెద్ద: చూ, విపులము; వా. 3: చూ, నాగా. 1.

నాగఁడు, వై. వి. = నాగః. శేషుఁడు: చూ, సర్పము.

నాగకంకణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

నాగకన్నియ, ద్వ. వి: చూ, ఉలూపి. 2.

నాగకృతి, అం: చూ, క్రియాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

నాగకేసరము, సం. వి. అ. పుం. చూ, సువర్ణాఖ్యము. *.

నాగకేసర చూర్ణకము, సం. వి. అ. పుం. చూ, కరికుసుంభము.

నాగకేసరులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నాగగన్నేరు, ద్వ. వి. ఒకరకముగన్నేరు*: చూ, హయమారకము.

నాగచెముడు, ద్వ. వి. ఒకరకము చెముడు*: చూ, స్నుహి.

నాగజిహ్వక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మణిసిల: చూ, రత్నములు.

నాగదంతకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగవాసము. (3).

నాగదంతి, ద్వ. వి: (సం. ప.)—ఏరండ పత్రిక, ఏరండఫల, కాండేరి, కామమాతిక, నాగస్ఫోట *.

నాగదమని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ఈశ్వరి. 2.

నాగదాళి. దే. వి. ఒకానొకముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నాగనేరేడు, ద్వ. వి. ఒకరకమునేరేడు *: చూ, నేరేడు.

నాగప. వై. వి. = : చూ, నాకబలి.

నాగపడగలదండ, మి. వా. వి. ఆఁడువారి మెడనగ : చూ, భూషణము. 2.

నాగపడగలు, మి. వా. వి. బ.—పై.—

నాగపసాని వై. వి. నాకబలిచిరంటి. (రూ-నాగప్పసాని-నాగసాని-నానాపసాని-నానాపసాని-నాపసాని): చూ, స్త్రీ.

నాగపాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. వరుణుని ఆయుధము: చూ, బాణము. 1; 2: చూ, రతిబంధము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

నాగపెంజెర, ద్వ. వి. ఒకరకము పెంజెర: చూ, మత్స్యము 1.

నాగప్ప, వై. వి. = : చూ, నాకబలి.

నాగప్పసాని, వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నాగబందము, వై. వి. = నాగబంధ. సర్పాకృతి ముగ్గు.

నాగబంధము, సం. వి. అ. న. 1 = నాగబందము.—పై.—; అం. 2: చూ, కాయమానములు; 3: చూ, శబ్దాలంకారములు; 4: చూ, సంయుతహస్తములు.

నాగబల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బీఱ. 2.*.

నాగబలుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, భీమసేనుఁడు.

నాగబెత్తము, వై. వి. పొన్ను వేసిన మంత్రపూతమైన చిన్న పేము. కళా. 2, ఆ. 48.

నాగబ్రాహ్మణులు, అం. సారస్వతులలో నొకతెగవారు: చూ, ఆచార్యే అను బ్రాహ్మణులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు).

నాగమల్లిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = : చూ, నాగమల్లె. *.

నాగమల్లె, వై. వి. = నాగమల్లికా. (రూ-నాగమల్లియ-నాగుమల్లియ-నాగుమల్లె) అష్టపత్రిక: చూ, మల్లె. 1 (హసంతి.2.)

నాగమల్లెలు, వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నాగమాత, సం. వి. ఋ. స్త్రీ : చూ, ఇూ. 9.

నాగము, సం. వి. అ. న. 1. సత్తు: చూ, లోహము. 1; 2. తగరము: చూ, లోహము 1; 3: చూ, నాగపాశము. 2; పుం. 4. = నాగువు. రూ-నగము: చూ, సర్పము; 5. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 6. కొండ. రూ-నగము: చూ, పర్వతము; 7. గ్రహము, గాము. చూ, రాహువు. 2: 8: చూ, నాగవాసము. (3); 9. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 10. ఉద్గారప్రవర్తమానవాయువు: చూ, వాయువు. 11. ముస్తె*: చూ, తృణము. 1; 12: చూ, సువర్ణాఖ్యము *; 13: చూ, పొన్న *; 14. (ఉత్తరపదమైనపుడు) శ్రేష్ఠము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 15. అష్టనాగములు. — అనంతుఁడు, వాసుకి, తక్షకుఁడు, శంఖపాలుఁడు, కుళికుఁడు, పద్ముఁడు, మహాపద్ముఁడు, కర్కోటకుఁడు: (చూ, సర్పము); 16: చూ, ఛన్దములు.

నాగముస్తె, వై. వి. భద్రముస్తకము *: చూ, తృణము. 1.

నాగమ్మ, వా. వి. నిరుపయోగి "పుంజులూరి నాగమ్మ".

నాగయక్షకము, అం : చూ, నహీనతానములు : (చూ, శుద్ధతానములు.)

నాగరంగము, సం. వి అ. పుం. నారింజ *: చూ, శర్కరాంకము.

నాగరము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, శుంఠి; 2. ముస్తె *: చూ, హరిత; 3. నాగరదేశీయాక్షరము; పుం. 4. గోరఁట*: చూ, మహాసహ; విశ. 5. నగరమునఁబుట్టినది; అం. 6. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదము భగణ, రగణ, వగణములతోఁగూడినదై యష్టమఛందస్సునందుఁబుట్టిన

వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; దే. విణ. (1) ఆఁడువారి శిరోభూషః చూ, భూషణము. 2.
నాగరముస్త, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒకానొకతుంగ*: చూ, తృణము. 1.
నాగరాఖ్యము, అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
నాగరికత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నాణెము. 4.
నాగరికము, సం. విణ నాణెమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
నాగలోకము, సం. వి. అ. పుం. పాతాళము: చూ, లోకము. 1.
నాగవము, సం. వి. అ. న: చూ, కరణము. 14.
నాగవలి, వై. వి.=: చూ, నాకబలి.
నాగవల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తాంబూలవల్లి, తాంబూల వల్లిక, తాంబూలి. (తె).—తమలపాకుతీఁగె*: వై. వి. (1)=: చూ, రూ-నాగవలి.
నాగవల్లిసిఘరము, జా. 1. పెండ్లియైదవనాఁటి దెప్పులు; 2. ముద్దులపిండిదగ్గఱ దెబ్బలు; 3. పనియైనపిదప పోరాటము. "లోలత నింక నాగవలిలోపల సిఘ్ధర మేలపల్కగన్". (విజయవిలాసము. 3, ఆ. 72.)
నాగవల్లీదళము, సం. వి. అ. న: (తె. ప.)—ఆకు, తమలపాఁకు - తములపాకు - తములపుటాకు; తద్వి.—కారపు నల్ల తములపాకునకు. —(తె. ప.)—కమ్మెరాకు. (కమ్మెరాకు తీఁగెకు.—: చూ, సురలి.) (మిగతవానికి: చూ, సురలి.)
నాగవాసము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నాగలోకము; వై. వి. (1) వేశ్యాసమూహము. స్వా, 2, ఆ. 73: చూ, వేశ్య; (2) ఆటమేళము. అచ్చ. బాల, కాం. 33: చూ, వేశ్య; దే. వి. (3) గొండ్లెము తగిలించెడు రెండు కొనలు వంచినయినుపకమ్మి; నాగదంతము, నాగము, నిర్యూహము. (తె.ప.)— కటిమొలు, ఏనుఁగుపల్లు.
నాగవీటుఁడు, సం. వి. ఆ. పుం. మనువు కుదుర్చువాఁడు: ఘటకుఁడు, టాంకరుఁడు, త్ర్యక్షరుఁడు.
నాగశుండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఖురాసానిపుచ్చ*. చూ, పుచ్చ.
నాగసంభవము, సం. వి. అ. న: చూ, సిందూరము. 1.
నాగసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.
నాగసరము, వై. వి. = నాగస్వరః - రూ- నాగసొరము. 1. పాములవాఁడు ఊఁదెడుబుఱ్ఱ: చూ, వీణె; 2. మంగలికోళ్ళు, నన్నాయి: చూ, వీణ.
నాగసాని, వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.
నాగసుగంధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షీ*.
నాగసొరము, వై. వి.=: చూ, నాగస్వరము. 1-2.
నాగస్వరము, సం. వి. అ. పుం.=: చూ, నాగసరము. 1-2.
నాగా, వా. వి. 1. పనిచేయనిరోజు; 2. శూన్యము.
నాగాంతకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గురుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
నాగాఖ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగకేసరము*.
నాగాపసర్పితము, అం: చూ, కరణములు.
నాగాశనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగాంతకుఁడు.
నాగిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లజిడ్డు*: చూ, శూలిని; వై. వి. (1)=నాకిని, దేవత్వమొందిన ముత్తైదువ: చూ, స్త్రీ.
నాగుఁబాము, ద్వ. వి: చూ, సర్పము.
నాగుమల్లె, వై. వి.=నాగమల్లికా*: చూ, రూ-నాగమల్లె.
నాగులు, వై. వి. బ.=నాగాః (కశ్యపునకుఁ గద్రువయందుఁ గల్గిన సహస్రసంఖ్యాకమగు సంతతి—శేష-వాసుకి-తక్షక-ఐరావత-కంబళ-అశ్వతర-మహాపద్మ - శంఖ - కర్కోటక-ధనంజయ-మహానీల-ఐలాపత్ర-మహాకర్ణ-ధృతరాష్ట్ర- బలాహక-కుహర-పుష్పదంష్ట్ర, దుర్ముఖ, సుముఖ, శంఖపాల, కపిల, వామన, నహుష, మణి, శంఖరోమాదులు ప్రముఖులు): చూ, సర్పము.
నాగువు, వై. వి.=నాగ: చూ, సర్పము.
నాగోదము, సం. వి. అ. న. ఉదరత్రాణము: చూ, వారవారణము.
నాచికేతుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, వహ్ని. 1.
నాజూకు, వా. విణ. సున్నితము, నాణెము.
నాట, సం. వి. ఆ. పుం. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము 2.
నాటకము, సం. వి అ. న. 1. నాట్యప్రధానమై పద్యగద్యాత్మకమైన గ్రంథవిశేషము: (చూ, నాట్యము: చూ, ఉద్ధతము. 2: చూ, వ్యంజకము. 1.) రూపకము-రూపము. (౧. దృశ్యము నాటకము. దీనికే రూపకమని నామాంతరము; ౨. నాటకమనఁగా నాట్యముచేఁ జూపఁబడునది; ౩. నాటకము త్రివర్గ (ధర్మ-అర్థ-కామ) ఫలదము; ౪. నాటకములు వస్తు, నేతృ, రసభేదములచేఁ బదియయ్యె.—నాటకము, ప్రకరణము, భాణము, ప్రహసనము, డిమము, వ్యాయోగము, సమవాకారము, వీథి, అంకము, ఈహామృగము: (చూ, దశరూపకముల లక్షణములు); ౫. దశరూపకముల లక్షణములలో.—నాటకము.—ఇందుఁ గథ ప్రఖ్యాతము. ధీరోదాత్తుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరరసములలో నొకటి ప్రధానము. ఇతర రసము లంగములు. భారతివృత్తి. సంధులైదును గలవు. 5 మొదలు 10 లోపుగ నంకము లుండవలెను. అంక కథ పరిమితిదినమని కొందఱు వత్సరమని కొందఱు చెప్పుదురు; ౬. నాటకకథను నడిపించువాఁడు సూత్రధారుఁడు; ౭. నాటకములోని భాగములకు "అంక" మనిపేరు; ౮. సర్వనాటకములందుఁ బ్రథమమునఁ బూర్వరంగము, తర్వాతఁ బ్రస్తావనము జరుపవలెనని సామాన్యలక్షణము.) తద్విశేషములు. —౧. నాటకాంగభేదములు.—అథమాసారితక్రియ, అవకృష్ట, అవతరణము, ఉత్థానము, గానము, చూలిక; ౨. నాటకపరిచ్ఛేదము. —అంకము, ఉద్ఘాతము, ఆశ్రావణము. ఆశ్వాసము; ౩. విలంబితనృత్యము. — జీవము; ౪. జక్కిణియనుఆట.—(తె. ప.) జక్కిణి; ౫. నాట్యము.—ఖంఖ; ౬. నాట్యగతిభేదము.—(తె. ప.)—కోపు, కొరు, తీరుకు, తిరుపు-తీర్పు, సారె; ౭. నాట్యబంధము.—(తె.ప.)—కంటి, కట్టరము—కట్టారము; ౮. నాట్యతృతీయసంధి—గర్భము; ౯. నాట్యచతుర్థసంధి.—అవమర్శము; ౧౦. నాట్యచతుర్దశాంగభేదము.—అయారము, కలాసకము, కితువు, ఖర్వత్వము, చలి, చాల, చాలి, తూకము. (తె. ప.)—కలాసికి. ౧౧. ముఖము మొదలగు రెండు సంధులయొక్క అంతర్భాగము: అంగము, (మిగతవానికి: చూ, వ్యంజకము. 1.) పుం. న. 2. నాటకగ్రంథముయొక్క నాట్యము: వై. వి.

(1)＝నాట్యము-నర్తక-నర్తనము ఆట. పాండు. 4, ఆ. 77: చూ, విలాసము. 1; (2) ప్రవర్తనము. ఉ, హరి. 2,ఆ. 70: చూ, సమయము. 2.

నాటకసంధులు, అం. (సంధులు) ముఖము, ప్రతిముఖము, గర్భము, విమర్శము, నిష్ఠ.

నాటకసాల, మి. వై. వి.＝నాట్యశాల. ఆటపట్టు. స్వా. 5, ఆ. 63: చూ, సదనము. 1.

నాటామ్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తిమిటము.

నాటిక, అం. (4 అంకములు. పాత్రభేదముచే ప్రకరణిక వంటిది): చూ, నాటికలు.

నాటికలు, అం. ఇవి ౧౮.— నాటిక, త్రోటిక, గోష్ఠి, సత్తకము, నాట్యరాసకము, ప్రస్తావనము, ఉపలాస్యము, కావ్యము, ప్రేంకణము, రాసకము, సల్లాపకము, స్పగాదితము, శిల్పకము, విలాసిక, దుర్మల్లిక, ప్రకరణిక, హల్లీసకము, భాణికము.

నాఁటిది, వా, వి: చూ, ఆతుది.

నాటివెడలు, వా. అ. క్రి: చూ, ఉచ్చు. 2.

నాటు, దే. వి. 1. నాటు లోనగువానిని నాటుట; నాట్నము; 2. నాటుట; అ. క్రి. 3. గ్రుచ్చుకొను. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 467: చూ, స్థిరపడు; స. క్రి. 4. నాటులోనగు వాని స్థాపించు: చూ, మొలవేయు; అం. ప్రే. 5, గ్రుచ్చు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 60: చూ, మొలవేయు

నాటుకొను, దే. అ. క్రి: చూ. నాటు. 3. (ప్రే. నాటుకొలుపు. అచ్చ. సుం, కాం. 91.)

నాటుపురము, వా. వి. పల్లెటూరు.

నాట్నము, దే. వి: చూ, నాటు. 1.

నాట్యభేదములు, అం. నృత్తము నృత్యము నను రెండును నాట్యభేదములే.

నాట్యము, సం. వి. అ. న.＝నట్టువ. 1. నృత్యము (నాట్యము మృదుమధురమైనచో "లాస్యమని" ఉద్ధతమైనచో "తాండవమని" చెప్పుదురు): చూ, తాండవము: చూ, లాస్యము: (చూ, వ్యంజకము. 1: చూ, నాటకము. 1); (నాట్యమునకు భరతసూత్రము లాధారములు. కాఁబట్టియే నాట్యమునకు "భరత"మని పేరువచ్చినది: చూ, భరతము): 2. నృత్తగీత వాద్యముల కూడిక: చూ, తౌర్యత్రికము; అం. 3: చూ, విసరులు.

నాట్యరాసకము, అం. (ఒకంకము, నాట్య, గాన, హాస్య, శృంగారయము లుండవలె): చూ, నాటిక.

నాట్యశాల, సం. వి. అ. స్త్రీ.＝: చూ, నాటకసాల.

నాట్యోపయోగములైన యంగములు, అం. ఇవి 19.— వీనిలో నొక్కొక్కదానికిఁ గల భేదసంఖ్య.— శిరస్సు 17, దృష్టి 18, తారలు 9, పుటలు 9, భృవులు 7, నాసికము 6, గండములు 6, అధరము 6, చిబుకము 8, ముఖము 6, కంఠము 4, హస్తములు 10, వక్షము 3, జఠరము 3, పార్శ్వములు 5, కటి 5, ఊరులు 5, జంఘలు 5, చరణము 9: (చూ, ఉపవిద్యలు: చూ, అంగము. 9.)

నాడా, వా. వి. 1. సన్నని నూలుపట్టె; 2. గుఱ్ఱములు ఎద్దులోనగువాని డెక్కలకు వేసెడు ఇనుపముక్క.

నాడి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నరము (1): (చూ, నాడులు); 2: చూ, నాడిక; 3.＝నారి. నారికుఱుపు: చూ, వ్రణము; 4. ఈనె: చూ, పర్వరీణము; 5. కూరకాడ: చూ, శాకము. 1; 6. తెల్లగలిక: చూ, హరిత: (చూ, తృణము. 1.); 7. మోసకాని నడక.

నాడింధముఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

నాడిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గడియకాలము: గడియ - గడె. (సం. ప.) ఘటిక, నాడి; (మిగతవానికి "విఘటిక" చూడుము.) వై. వి. (1) రూ-నాడు-నాజీమ. అచ్చ. అ. కాం. 111: చూ, దేశము.

నాడీచరణము, సం. వి. అ. న. అగసాలె: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

నాడీదేహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. భృంగీశ్వరుఁడు. చూ, శలుఁడు.

నాడీవ్రణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నాడి. 3

నాడు, దే. వి. 1: చూ, దేశము; 2. జనపదము; అ. క్రి. 3. నాటు, భార. కర్ణ. 2. ఆ. 245: చూ, మొలవేయు; స. క్రి. 4. స్థాపించు, అం, భా. తృ. 122: చూ, స్థిరపడు.

నాడుమొదలు, దే. అవ్య. అప్పటినుండియు.

నాడులు, అం. 1. దేశభేదములనుబట్టి రాఁబడిన బ్రాహ్మణాది వర్ణములకు గలిగిన పేళ్లు. (వెలినాడు, ములకనాడు, కాసలనాడు, తెలనాడు, వెంగినాడు మొ.): 2. మండలములోని అంతర్భాగములనుబట్టి ఆ యా భాగములకు రాఁబడిన పేళ్లు. (చాగలనాడు, పోలునాడు మొ.): (చూ, దేశములు); 3 ఇవి 10— నాసికాద్వారములు, నేత్రద్వారములు, కర్ణద్వారములు, శంఖినీనాడి, గుదనాడి, బ్రహ్మనాడి, సుషుమ్ననాడి; (దశవిధనాడుల వివరము.— ౧. ఇడానాడియన చంద్రనాడి (ముక్కునకు ఎడమభాగముననుండును. శివుఁడు అధిదేవత); ౨. పింగళనాడియన సూర్యనాడి (ముక్కునకు కుడిభాగమున నుండును. విష్ణువు అధిదేవత); ౩. సుషుమ్ననాడిఅన అగ్నినాడి (ముక్కుమధ్య నుండును, బ్రహ్మ అధిదేవత); ౪. గాంధారినాడి (కుడినేత్రమందుండును. ఇంద్రుడు అధిదేవత); ౫. అస్తినినాడి (నాలుకయందుండును. ఎడమనేత్రమందును ఉండును. వరుణుఁ డధిదేవత); ౬. పుషానాడి. (కుడిచెవియందుండును. దిగ్దేవత అధిదేవత); ౭. పయస్వినినాడి (ఎడమచెవియందుండును. బ్రహ్మ అధిదేవత); ౮. అలంబననాడి (శిశ్నమందుండును. అగ్ని అధిదేవత); ౯. లకుహనాడి. (గుదస్థానమందుండును. భూమి అధిదేవత); ౧౦. శంఖినినాడి (నాభిస్థానమున నుండును. చంద్రుఁడు అధిదేవత); (శరీరమునందు మజ్జా తంతువులు (నాడులు) దాదాపుగ 700 కలవు.)

నాడె, దే. వి. నడుమ నూలికండె నుంచెడు నాడా: తొట్టియ- తొట్టె - తొట్టెనాళ. (సం. ప.)—ఉపర, తంతుకాష్ఠము, తురి, తుర్య.

నాణకము, సం. వి. అ. న.＝నాఁడెము. రూపాయలోనగు నాణెము. ఆహతము. (తె. ప.)— నాణెము: (చూ, లోహము. 1.)

నాణము, వా. వి. మాంసరసము. అం, భా. ద్వి. 252.

నాతిమ, దే. వి: చూ, దేశము.

నాజేయము, వై. వి.=నాణక : చూ, రూ- నాణెము.
నాణెకత్తె, వై. విణ : చూ, రూ- నాఁడెకత్తె.
నాణెకాఁడు, వై. విణ. 1. కోమటి. సాంబ. మూ. 2 ; చూ, వెస్యఁడు; 2 : చూ, నాఁడెకాఁడు.
నాణెము, వై. వి. = నాణక. (రూ-నాణేయము - నాఁడెము.) 1. శుద్ధదీనారము ; చూ, లోహము. 1; 2. ముద్రింపఁబడిన రాగి వెండి బంగారముల బిల్ల : చూ, లోహము 1; 3. ఇచ్చి పుచ్చుకొనుటయందలి యోగ్యత; 4. నాగరికత; 5. యోగ్యతాయోగ్య పరిశీలనము : చూ, శ్రేష్ఠత; 6. మంజులము : చూ, హృద్యము.
నాతము, దే. వి. బత్తెము. రా, వి. 2, ఆ. 34 : సంబళము.
నాతి, దే. వి రూ- నాతుక. ఆఁడుది : చూ, స్త్రీ. 1.
నాతుక, దే. వి. (నాతి+ఉక) ; చూ, రూ - నాతి.
నాతోడు, జా. నాయాన. నాపై ఒట్టు, నన్ను చంపుకొనితిన్నట్టు. “నీ నెచ్చెలితోఁ సుమ్మ సఖి నిక్కము చెప్పుము.” (ప్రభావతీ. 1, ఆ. 8.) “కఁయట్లు చెప్పుమీ కిల్లలాడిన నీకు నాతోడు సుమ్ము ప్రాణసఖివీవు” (ప్రభావతీ. 3, ఆ. 67.)
నాదత్తముపతిష్ఠతే, న్యా. పూర్వజన్మమునఁ బెట్టకున్న నీ జన్మమున రాదు. ఈ విషయము నీక్రింది శ్లోకమున గమనింపనది. “శ్లో॥ ద్వారంద్వార మటఙ భిక్షుశ్శిక్ష త్యేవం నయాచతే। అదత్వా మాదృశో మాభూ ద్దత్వా త్వం త్వాదృశో భవ”॥
నాదము, సం. వి. అ. పుం. = నాదు. 1. ధ్వని, మ్రోఁత : చూ, స్వరము. 2; అం. 2. అహతము - అనాహతము. అని ద్వివిధము. (ఆహతము.— హృత్కీర్తనాది రూపముచేత శ్రోత్రుశ్రోత్రరంజకమై భవభంజకమై యున్నది. ఈ యాహతనాదమునకే స్థాఁ భేదములనుబట్టి 22 భేదములు గలివు. అవే వినఁబడునవి గనుక శ్రుతులనుపించుకొనినవి; చూ, ఉచ్చారమము.), అనాహతము (ప్రాణాగ్ని సంయోగ రూపమైనది); (నాదమనఁగా వ్యాకరణప్రకారము = మ్రోఁగెడి అస్ఫుటధ్వని యని తాత్పర్యము. మంత్రవ్యాకరణ ప్రకారమైనచో.—న = ప్రాణము, ద = అగ్ని, ప్రాణాగ్ని సంయోగరూపమైనది గనుక నాద మనిపించుకొనినది.) : చూ, స్వరము. 2; 3 : చూ, అష్టాదశపదార్థములు.
నాదములు, అం. (దశవిధనాదములు) జల, భేరీ, మద్దెల, మృదంగ, ఘంటా, కాహళ, కింకిణీ, వేణు, భ్రమర, ఓంకారనాదములు.
నాదాంతరి, అం : చూ, భాషాంగములు.
నాదారు, వా. వి. 1. నిష్పచ్చు, : చూ, బీదతనము; 2. పీల; 3. పొట్టి; 4. శక్తిలేమి; విణ. 5. చిక్కినది; 6. పీలది.
నాది, దే. వి. నాసంబంధమైనవి.
నాదించు, సం. అ. క్రి. మ్రోఁగు. శశాం. 5, ఆ. 53 : చూ, శబ్దించు.
నాదు, వై. వి.=నాదః. శబ్దము, ధ్వని. సా. 2, ఆ. 98; చూ, స్వరము. 2.
నాదేయము, సం. వి. అ. పుం. 1. కైవడిముస్తె*. చూ, ముస్తకము; 2. నీరుప్రబ్బ*: చూ, ప్రబ్బలి; విణ. 3. నదీ సంబంధమైనది.
నాదేయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కిత్తలి*. చూ, శర్కరాంకము; 2. నారదబ్బ*: చూ, శర్కరాంకము; 3. తక్కలి*: చూ, వైజయంతి; 4. దాసనము *: చూ, హయజీవన మారకము; 5: చూ, నాదేయము. 2*; 6. కాకినేరేడు (నేలనేరేడు)*: చూ, లికుచము. (నాగరంగపు చెట్టు అని కొందఱు.)
నాధము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ముకుక్రాఁడు.
నాధవంతుఁడు, సం. విణ. చూ, పరాధీనుఁడు.
నాథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి: చూ, భర్త. 1; 2. ఱేఁడు, ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
నాన, వై. వి.=జ్ఞాన: చూ, సిగ్గు. భార. అది. 3, ఆ. 137.
నానఁబ్రాలు, దే. వి: చూ, నానబియ్యము.
నానగండ, వై. విణ. సిగ్గుమాలినవాఁడు. పాండు. 5, ఆ. 179.
నానబియ్యము, దే. వి. నానఁబెట్టిన క్రొత్త చేరుడు బియ్యము: చూ, బియ్యము.
నానాఁడు, దే. వి. రూ-నాఁడునాఁడు: చూ, ప్రతిదినము.
నానాప, వై. వి.=: చూ, నాకబలి.
నానాపసాని, వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.
నానారూపము, సం. విణ. పలుదెఱఁగులుగలది: చూ, వివిధము.
నాను, దే. వి. 1. నానుక్రోవి: చూ, భూషణము. 2 ; అ. క్రి. 2: చూ, ఊరు. 6.
నానుక్రోవి, దే. వి: చూ, నాను. 1.
నానుచు, దే. ప్రే. 1: రూ-నాన్చు. నానఁజేయు. పాండు. 3, ఆ. 191.
నానుడి, దే. వి (నాను+నుడి) 1. లోకోక్తి, గాలిమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. సామెత. సా. 2, ఆ. 258; చూ, శబ్దము. 2.
నానుఁడు, దే. విణ. 1.—పై.—; 2. తడిసినది.
నానుతువాన, దే. వి. విడువకకురిసెడు పొడిపొడి చినుకుల వాన: చూ, వాన. 1.
నానుపు, దే. ప్రే. (బట్ట) చలువచేయు.
నానుబోర, దే. వి. మాంసముగలతొమ్మ: చూ, వక్షము.
నానృతాత్ పాతకంపరమ్, న్యా. అనృతముకన్న పాతకములేదు.
నానృషిఃకురుతేకావ్యమ్, న్యా. ఋషిగానివాఁడు కావ్యమును రచింపఁజాలఁడు.
నానేఁత, వా. వి, ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1.
నానొడి, వా. వి: చూ, రూ-నానుడి. అం, భా. ప్ర. 111.
నానోడు, వా. వి.—పై.—
నాన్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-నానుచు.
నాన్తెల, దే. వి: చూ, భక్ష్యము.
నాన్న, దే. వి. రూ-నాయన. 1. తండ్రి: చూ, సవితృఁడు. 2; 2. పూజ్యుఁడు: చూ, మహనీయుఁడు: వా. 3. (శూద్రులలో) అన్న; 4. (శూద్రులలో) మేనమామ.
నాప, వై. వి.=: చూ, నాకబలి.
నాపసాని, వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.
నాపితుఁడు, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, మంగలి.

నాభాగ్యము దేవరచిత్తము, లో. దయతోఁగూడిన లాభము. "మామకస్వాంతవీధి, చెలువభాగ్యంబు దేవరచిత్త మధిప." (పాంచా).

నాభి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; పుం. స్త్రీ. 2: చూ, బొడ్డు. 1; పుం. 3. విషవిశేషము; వత్సనాభి: చూ, వసనాభి; 4. బండికంటి నడిమితూము: చూ, పిండిక. 1; 5. తిలకము. చూ, బొట్టు. 1; 6. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజు. 1; 7. చక్రవర్తి: చూ' రాజు. 1; పా. 8. దీనికి ఉపమానములు—పొన్నపువ్వు, సుడి, మడుగు, నూయి, చక్రము; అం. 9. పురుషలక్షణాంగములలోనొకటి. (బొడ్డు) (దక్షిణావర్తమై వర్తులమై యతిగంభీరమైనఁ బ్రశస్తము. వామావర్తమై మిక్కిలి లోఁతుగలిగిన పాపాత్ముఁడగు. ఉత్తానవిరళమైన దుఃఖప్రదము.): చూ, లక్షణాంగములు; 10. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (బొడ్డు) (లోఁతుగనున్న పూజ్యురాలగు. ఏటిసుడివలె దక్షిణావర్తమైన రాజపత్నియు, పుత్త్రివతియు, పతిప్రియయు, భోగియునగు. ఎడమసుడియైన చచ్చుబిడ్డలు కలదియగు. లోపల సుడియున్న జారయగు. బొడ్డుకు కొంచెముక్రింద కుంకుమగర్భితమై పద్మసమమగు చిన్నెయున్న మన్నెవాని యన్నుమిన్నయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 11: చూ, అధమక్షేత్రములు 12: చూ, కళలుండు స్థలములు; 13: చూ, హస్తక్షేత్రములు; 14: చూ, చుంబనస్థానములు; 15: నాభిశుద్ధి. — గోమూత్రములో 3 రోజులు నానవైచి యెండించిన శుద్ధి(7 రోజులనికొందఱు).

నాభిజన్ముఁడు, సం. వి. న్. పుం. పొక్కిలిచూలి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

నామకరణము, సం వి. అ. న. 1. బిడ్డలకు పేరుపెట్టుట; అం. 2: చూ, కర్మములు.

నామకా, వా. క్రి. విణ. స్వతంత్రము లేకుండఁగ.

నామగుంట, ద్వ. వి. (నామము+గుంట) గళగర్తము: చూ, రోగము. 1.

నామధేయము, సం. వి. అ. న: చూ, పేరు. 1.

నామమడచు, మి. స. క్రి. చంపు. భార. స్త్రీ 2, ఆ. 54: చూ, సంహరించు.

నామము, సం. వి న్. న. 1: చూ, నామధేయము; (సృష్టిలో మొదట చెట్లపేర్లు భూసారమునుబట్టి పుట్టెను. తరువాత సరీసృపములు జంతువులపేర్లు చెట్లసారమునుబట్టి పుట్టెను. పిదప గ్రామముల పేర్లు సరీసృపములయొక్కయు జంతువుల యొక్కయు పేర్లనుబట్టి పుట్టెను. తదుపరి గ్రామనామములు యిండ్ల పేర్లయ్యెను. వీనియందెన్నియో విశేషాంశములు పుట్టెను. దీనికంతకును ప్రత్యేక నిఘంటువు ఈ నిఘంటుకర్తచే వ్రాయఁబడినది. వ్రాయఁబడుచున్నది.): చూ, ఇంటిపేరు. వా. 2. (నామము) పేరునకుఁ బ్రాతిపదిక మని సంజ్ఞ. "రామ, కృష్ణ" మొ; దే. వి. (1) నొసట పెట్టుకొనెడుబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నామములు, అం: చూ, పదములు.

నామరులు, దే. వి. బ. పాచికలు: చూ, వ్యవహారము. 4.

నామర్దా, వా. వి. అగౌరవము.

నాము, దే. వి. జొన్నలోనగువాని కొయ్యగాలున చిగిరించిన మొలక: చూ, మొక్క. 1.

నామూషీ, వా. వి. అవమానము.

నాయంకరము, ద్వ. వి. (నాయకుఁడు+కరము): చూ, ప్రభుత్వము.

నాయఁకవాడి, ద్వ. వి. పంటసరామరికచేసెడు దివాణపుబంటు. రూ-నాయఁకవాళి: చూ, మహసూలుదారు.

నాయఁకవాళి, —పై.—

నాయకుఁడు. వై. వి. 1. ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 2. పన్నిద్దఱు భటుల కధిపతి: చూ, స్వామి. 1.

నాయఁడు, వై. వి. 1. శూద్రవిశేషము: చూ, శూద్రుఁడు; 2. = నాయకః. ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. బలిజెలోనగువాని పట్టపుఁబేరు.

నాయకగుణములు, అం. కావ్యలక్షణంబున — మహాకులీనత, మహాభాగ్యము (పరిపాలన), ఔజ్జ్వల్యము, ఔదార్యము (దాతృత్వము), తేజస్విత (పరాక్రమ), ధార్మికత, వైదగ్ధ్యము (నేర్పు), పాండిత్యము (విద్యావివేకము) మొ. వీరికిఁదగిన నాయికలు సాధారణముగ ముగ్గురు: చూ, స్వీయ, అన్య, సామాన్య. (ఈ గుణములన్నియు పూర్తిగా గలవాఁడు త్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగలవాఁడధముఁడు.)

నాయకత్రయము, అం. దేవనాయకుఁడు, మనుష్యనాయకుఁడు, ఉభయనాయకుఁడు. (3).

నాయకనర్మసచివులు, అం: చూ, నాయకసఖులు.

నాయకము, సం. వి. అ. పుం. పతకమునడిమి రత్నము: చూ, భూషణము. 2.

నాయకసఖులు, అం. విటుఁడు, విదూషకుఁడు, పీఠమర్దుఁడు, చేటుఁడు. (4).

నాయకస్వరూపము, అం. కీర్తిప్రతాపసుభగత్వము, ఆర్తావనత్వము, సుగుణాఢ్యత్వము, భూభరణధురీణత్వము, కావ్యగీతప్రియత్వము. (5).

నాయకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1.= నాయఁడు. అధిపతి: (చూ, నాయకులు): చూ, స్వామి. 1; 2. శృంగారరసావలంబనపురుషుఁడు: (చూ, నాయకులు); విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; వై. వి. (1). = నాయక. అధిపతి: చూ, స్వామి. 1. (పురుషోత్తమకవీయము.)

నాయకులు, అం. 1. సర్వరససాధారణులయిన నాయకులు నల్వురు.— ధీరోదాత్త, ధీరోద్ధత, ధీరశాంత, ధీరలలిత (4). (ధైర్యముగలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలియైన వాఁడు ధీరోదాత్తుఁడు, గర్వాసూయాదంభమాయాక్రోధాదులు గలవాఁడు ధీరోద్ధతుఁడు, ప్రసన్నాత్ముఁడు ధీరుఁడు శాంతుఁడునైనవాఁడు ధీరశాంతుఁడు, నిశ్చింతుఁడు విద్యాసక్తుఁడు సుఖియైనవాఁడు ధీరలలితుఁడు); 2. శృంగారనాయకులు నల్వురు. — అనుకూలుఁడు, దక్షిణుఁడు, ధృష్టుఁడు, శఠుఁడు (4): (చూ, ఉపనాయకులు) [అనుకూలుఁడు.— ఒకేనాయికయందు దాసక్తుఁడు; దక్షిణుఁడు— అనేకనాయికలయందు సమస్నేహవర్తి; ధృష్టుఁడు.— పరస్త్రీగమనాదులచేఁ దప్పుచేసియు నిర్భయుఁడు; శఠుఁడు..

నాయికామాత్రవిహితవిప్రియకారి: (చూ, పతులు): 3. ఉపనాయకులు నల్వురు — పీఠమర్దుఁడు, విటుఁడు, చేటుఁడు, విదూషకుఁడు: (చూ, నాయకసఖులు. ఉపనాయకులు.)

నాయన, దే. వి. (నా + అన్న): చూ, రూ-నాన్న.

నాయనమ్మ, వా. వి. తండ్రితల్లి: చూ, పితామహి.

నాయభారము, వై. వి. = న్యాయభారః. 1. సత్యమును వహించుట; 2. రాజీకిఁబ్రయత్నించుట.

నాయభారి, వై. వి. = న్యాయభారి. సత్యదూత.

నాయము, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాపణము: చూ, లాభము. 1; 2. నీతి: చూ, సత్యము. 1; వై. విణ. (1) = న్యాయః, న్యాయయుక్తము: చూ, సత్యము. 1.

నాయిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శృంగారరసావలంబనస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

నాయికలు, అం. వివిధశృంగార రమణీయలైన రమణీమణులు స్వీయ, పరకీయ, సామాన్యలను ముత్తెఱంగులయియుండిరి అందు స్వీయ పదుమూఁడు, పరకీయ రెండు, సామాన్య యొక విధములవుటచేఁ బ్రధాననాయికలు పదునాఱ్వురైరి. అవస్థాభేదంబుచే శృంగారనాయిక లష్టవిధములైరి. ౧. స్వాధీనపతిక (ప్రియునిం దనకు వశపఱచుకొన్నది): ౨. వాసవసజ్జిక (పతి వచ్చువేళకు శయనాదు లంకరించునది); ౩. విరహోత్కంఠిత (నాయకుఁడు వేళకురాకున్నఁ దపించునది); ౪. విప్రలబ్ధ (సంకేతస్థలమునం బ్రియునిం గానక కలఁగునది); ౫. కలహాంతరిత (ముందు కోపముచేఁ బతిని విడనాడి పిదపఁ బశ్చాత్తాప పడునది); ౬. ఖండిత (ప్రియుఁడు పరస్త్రీనిఁగూడిన చిన్నెలఁజూచి కోపించునది); ౭. ప్రోషితభర్తృక (పతి పరదేశమున నుంటచేఁ బరితపించునది); ౮. అభిసారిక (ప్రియునిఁగూర్చి సంకేతస్థలమున కేగునది) (వీరికి దూతి, దాసి, సఖి, చేటి, ధాత్రేయి, ప్రాతివేశిని, లింగిని, శిల్పిని యనువారు సహాయలు)(ధాత్రేయి = దాదికూఁతురు. ప్రాతివేశిని = పొరుగింటిది. లింగిని = సన్యాసిని. శిల్పిని = ముచ్చిది.)

నాయికాత్రయము, అం. స్వీయ, పరకీయ, సామాన్య (3).

నార, దే. వి. 1. నడితడప, చీల్చిన తాటిమట్ట లోనగునది: చూ, శల్కము 2; 2. జనపనారపీఁచు: చూ, శల్కము. 2; 3. కూరమీఁదిపీఁచు, కడంబము: చూ, శల్కము. 2; 4. కొబ్బరి, ఈఁత, మొగలి, గోఁగులోనగువాని పీఁచు: చూ, శల్కము. 2; 5. చెట్టుమీఁదిపట్ట, వల్కలము. భార. అర. 2, ఆ. 326: చూ, వల్కలము: (చూ, బెరడు).

నారంగడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విటుఁడు; 2. = నరకుఁడు. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

నారంగము, సం. వి. అ. పుం. 1. నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము; 2. కంచెఈడ*: చూ, శర్కరాంకము; బ. 3. అమడబిడ్డలు: చూ, యమశిశువులు; 4. పిప్పలిరసము.

నారకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నరకము.

నారచీర, దే. వి. పొత్తిచీర.

నారద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. కీటికనేల, వివీతము: చూ, భూమి. 1.

నారణపక్కి, వై. వి. = నారాయణపక్షి: చూ, పక్షి.

నారదబ్బ, వై. వి. = నారదము. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, శర్కరాంకము*.

నారదము, సం. వి. అ. పుం. 1 = : చూ, నారదబ్బ*: 2. = నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము. (నారంగతద్భవము నారదమని కొందఱు.)

నారదస్మృతి, అం: చూ, మూలస్మృతులు, స్మృతులు.

నారదీయము, అం. 1: చూ, పురాణములు: 2: చూ, ఉపపురాణములు.

నారదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవముని: చూ, ముని. 1.

నారపంటలు, అం. ప్రత్తి, గోఁగు, జనుము, కిత్తనార మొ.

నారమడి, దే. వి. నారతోనేసినబట్ట, ముకుటము-ముకుర్కటము: చూ, వస్త్రము.

నారము, సం. వి. అ. న. 1. నరులగుంపు; 2: చూ, రూ—నారాచము. 1; పుం. 3. అప్పుడుపుట్టినదూడ. చూ, ధేనువు; బ. 4. నీళ్ళు: చూ, సలిలము.

నారవేళ్లు, దే. వి. బ. ఏకబీజదళ వృక్షములవేళ్లు (కొబ్బరి, తాటి, ఈఁత, వరి, చోడి, జొన్న లోనగువానివేళ్లు): చూ, వేరు. 1.

నారసము, వై. వి. = నారాచము: చూ, బాణము. 1.

నారసింహోయనమః, అం. (నరసింహః = అన్యేన నరీయతే నక్షీయత ఇతి చతుర్విధ నాశరహిత ఇత్యర్థః): చూ, ఓమ్.

నారసింహీయము, అం: చూ, ఉపపురాణములు.

నారాచము, సం. వి. అ. పుం. 1. = నారాసము. నారము, అచ్చము ఇనుప బాణము, ప్రక్ష్వేడనము: చూ, బాణము. 1; 2. నీటి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; అం. 3: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: (చూ, బాణము. 1); అం. 4. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదము తగణ, రగణ, వగణములు గలదై యెనిమిదవ ఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారాచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. బంగారునఱకెడు కొఱముట్టు: చూ, సానము. 2. ఆరాచి, ఏషణి-ఏషణిక, అగసాలెవాని ఇనుపత్రాసు (అనికొందఱు).

నారాజి, దే. వి: చూ, రూ-నరాజి.

నారాజీ, —పై.—

నారాయణపక్షి, సం. వి. న్. పుం. = : చూ, నారణపక్కి.

నారాయణబలి, పా. సన్న్యాసికిఁజేయు శ్రాద్ధము (పరిషత్తు).

నారాయణము, వా. వి. తైత్తిరీయమను వెదభాగమునం దొకపన్నము.

నారాయణాస్త్రము, అం: చూ, అస్త్రములు.

నారాయణస్వాహా, అం. (నారాయణః = నారస్య - జ్ఞానస్య - ముక్తేర్వా-అయనం ప్రాప్తిః = (రేఫాత్ పరనకారస్య ణత్వవిధానాత్ సర్వప్రాణిబుద్ధిగుహానివాసాత్ శుద్ధచైతన్యమిత్యర్థః): చూ, ఓమ్.

నారాయణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పార్వతి. 1; 2: చూ, లక్ష్మి; 3: చూ, శతమూలి*.

నారాయణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (రూ-నారయాణుఁడు - నరాయణుఁడు - నరాయుఁడు) (౧ అవతారపురుషుఁడు,

౨ ఉదకమందు స్థానము, ౩ నరసమూహమున కునికిపట్టు ౪ నరసమూహమునివాసము, ౫ శబ్దగమ్యుఁడు, ౬ సారూప్య ముక్తికి స్థానము, ౭ తొంబదియాఱు తత్వములకు స్థానము, ౮ ఒక మన్వంతరమున నరుఁడనుఋషికిఁ గుమారుఁడు.) 1. వెన్నుఁడు : చూ, విష్ణువు. 1; 2 : చూ, సూర్యుఁడు; 3. చంద్రుఁడు : చూ, హిమాంశువు; 4. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 5 : చూ, శివుఁడు; 6. అగ్ని : చూ, వహ్ని. 1; 7 : చూ, అశ్వమేధిని; 8. ఆవు : చూ, ధేనువు.

నారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది : చూ, స్త్రీ; వై. వి. (1) = నాడి : చూ, నరము; (2) = నాడి. నారికుఱుపు : చూ, వ్రణము; దే. వి. (3) వింటియల్లెత్రాడు : చూ, మౌర్వి. 1.

నారింజ, వై. వి. = నారంగ *: చూ, శర్కరాంకము.

నారికడము, వై. వి. = చూ, స్కంధఫలము: 1.

నారికాయ, దే. వి. అల్లెత్రాటి తాఁకుడువలన చేతఁగలిగిన కిణము: (చూ, కిణము. 1-2.)

నారికుఱుపు, ద్వ. వి. సెలపుండు : చూ, వ్రణము.

నారికెడము, వై. వి. = : చూ, నారికేళము*.

నారికేడము, —వై.—

నారికేళము, సం. వి. అ. పుం. = నారికడము - నారికెడము- నారికేడము. (రూ- నారికేళము - నారికేళి-నారీకేళి - నాళీ కేరము - నాడికేరము - నాళికేరము - నారికేరము) టెంకాయ* : చూ, స్కంధఫలము.

నారికేళతృణన్యాయము, న్యా. కొబ్బరిచెట్టెందులకెక్కితివన దూడగడ్డికై యెక్కితినను రీతి.

నారికేళపాకము, అం. 1. పాకములు 2 లో నొకటి. (మిగుల కఠినమై యభేద్యమైనది.) ; చూ, పాకములు: (చూ, ద్రాక్ష పాకము); 2. పాకములు 4 లో నొకటి : చూ, పాకములు: (చూ, వృత్తులు.)

నారికేళఫలాంబున్యాయము, న్యా. "సిరి దా వచ్చిన వచ్చును సల లితముగ నారికేళ సలిలముభంగిన్."

నారికేళాంజనము, అం : చూ, అంజనములు.

నారికేళాంబున్యాయము, న్యా. కొబ్బరికాయలోనికి నీరెట్లు వచ్చి నది తెలియదనినరీతి.

నారీ, అం.ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒక మగ ణముగలదై మూఁడవ ఛందస్సునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారీనుతము, అం ఒకానొకవృత్తము. ఇది పదునొకండవ త్రిష్టు ప్ఛందస్సునందలి శాలినీవృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదములున్ను ఇంద్రవజ్రచ్ఛాయను సరిపాదములున్ను నడచును; చూ, వృత్తము. 1.

నారు, దే. వి , చూ, రూ- నాఱు.

నారుచు, దే. క్రి. నాడఁజేయు ; నార్చు.

నారు౹, —వై.—

నాఱు, దే. వి : 1. రూ-నారు, ఆకు, కోఁగు. (సం ప)— అంకురాళి.తద్వి- ౧. విత్తులుచల్లుట. అంకురార్పణము. ౨. శుభకార్యములందు నవధాన్యములు చల్లుట; అంకురార్పణము.

నాఱునాటు, దే. స. క్రి : చూ, మొలవేయు.

నాఱునాటుట, దే. వి. : ఊడుపు - ఊడ్పు.

నాఱుపోయు, దే. స. క్రి ; ఆకుపోయు.

నాలము, వా. వి : చూ, లావము.

నాలవకొమువాఁడు, ద్వ. వి : చూ, శూద్రుఁడు.

నాలాయకు, వా. వి. లాయఖులేని.

నాలి, దే. వి. 1. కుత్సితపుపని. స్వా. 3, ఆ. 51 : చూ, వంచన; విణ. 2. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1; 3. మందము, ఆలస్యము : స్వా. 3, ఆ. 28 : చూ, విలం బము. 1; 4. తక్కువైనది : చూ, హీనము. 1.

నాలిక, దే. వి : చూ, రసన, జై. 7, ఆ. 100.

నాలికచేఱు, ద్వ. వి. 1. తృణవిశేషము : చూ, తృణము. 1; 2 : చూ, పశురోగము.

నాలికతీపు లోనవిషము, లో. ఉదా.—ఆజిత్తులమారి మృగము యొక్క తేనెమాటలకు మోసపోయితివి. నాలికతీపు లోన విషమని యెఱుంగుమనా" (నీతిచంద్రిక - మిత్రలాభము.)

నాలికలు, దే. వి. బ. సర్పజిహ్వలు. రూ- నాలికలు.

నాలికి, వా. వి. వల్లకి. రూ - నాలకి- నాల్కి; (లాలకి-లాలికి- లాల్కియని వాడుక.)

నాలిగాలి, వా. వి : చూ, చిఱుగాలి.

నాలిజంఘము, సం. వి. అ. పుం. కాకి : చూ, వాయసము.

నాలిబూతము, ద్వ. విణ. 1. కుత్సితుఁడు : చూ, వ్యాధుఁడు, 2; 2. కుత్సితురాలు : చూ, స్త్రీ.

నాలిముచ్చు, దే. విణ : చూ, నాలిబూతము. 1.

నాలీషు, వా. వి : చూ, నామర్దా.

నాలుక, దే. వి : చూ, రూ- నాలిక.

నాలుకమిగులుట, జా. (మాటమిగులుట) దూషించుట "నాలుక మిగులరానీయకుము" (చిన్నయసూరి నీతిచంద్రిక.)

నాలుకలు, దే వి. బ. 1 : చూ, రూ- నాలికలు భాగ. 4, స్కం. 729: 2. జ్వాలలు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 229.

నాలుగాకులెక్కువచదువుట,జా. విశేషాంశంబులుతెలిసియుండుట. "అంతకునాలుగాకు లెక్కువయే చదివితి." (ధర్మజ)

నాలుగు, దే. స : రూ- నాలువు - నాల్గు - అద్ద - ఉద్ద- ఉద్దా, చవు - చౌ - చవుకము - చౌకము, తిగవంచ - తీవంచ, పుంజీ, మూఁడు నొకటి - మూడునొకటి. (సం. ప.) — అంబుధి, అబ్ధి, చతుర్థము, చతుష్కము, చతుష్టయము, చర మము: (చూ, మూడునొకటి.)

నాలుగుఅంకములు గలవి, అం. అంతఃకరణములు, అగ్నులు, అనుబంధములు, అభినయములు, అలంకారములు, అవస్థలు, ఆశ్రమములు, ఉపవేదములు, ఉపాయములు, కరణులు, కావ్యవృత్తులు (వృత్తులు). క్రతువులు, గ్రీవాభేదములు, జాతులు, తార్కికప్రమాణములు, తాళగ్రహములు, దిశలు, దుష్టులు, ద్వారములు, ధనవృద్ధులు, నాయకనర్మసచివులు, నృత్యములు, పతులు, పాకములు, పురుషజాతులు,

పురుషార్థములు, ప్రయోగములు, ప్రాణాయామములు, మనుజవృత్తులు, ముక్తులు, ముఖరతులు, మేఘములు, యుగములు, యోగములు, రతులు, రథికులు, రాజవిద్యలు, మనుష్యవర్ణములు, వర్జితములు, వాదిత్రము, వేదములు, వేదోపాంగములు, వ్యూ(హ)హాభేదములు, శుశ్రూషలు, సముద్రములు, సాధనములు, సృష్టిభేదములు, సేనాంగములు, స్త్రీజాతులు ఇత్యాది.

నాలుగుకంబాలాట, ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నాలువు, దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్క, దే. వి: చూ, రూ-నాలిక.

నాల్గు, దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్గుకన్నులవేల్పు, దే. వి. అగ్ని, అచ్చ. బాల, కాం. 54: చూ, వహ్ని. 1.

నావ, సం. వి. ఔ. స్త్రీ = నౌక. 1. తరణి: చూ, హోడము; వై. వి. (1) = నావ. ఓడ: చూ, హోడము.

నావి, దే. వి. సస్యరోగము: ఆవ, చీడ, నల్లు.

నావికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సరంగు.

నావిష్ణుఃపృథివీపతిః, న్యా. విష్ణువుగానివాఁడు రాజుగాఁడు. లేక రాజునరయూపుఁడగు విష్ణువు.

నావురు, వై. వి: చూ, రూ-నాఁగురు*.

నావ్యము, సం. విణ. ఓడచేత దాఁటఁదగినది. (నద్యాదులు).

నాశకుఁడు, సం. విణ: చూ, తుట్టు. 2.

నాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. చేటు: చూ, రుత్త; 2. కఁబడమి; 3. అనుభవములేమి; 4; చూ, మరణము; అం. 5: చూ, ధనగతులు.

నాశిలు, సం. అ. క్రి. నవయు: రూ-నాశిల్లు. (తె. ప.) అం. వి. ప(వ)డు.

నాశిల్లు, సం. అ. క్రి. —పై.—

నాస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు. 1; 2; చూ, లచ్చికమ్మి; 3. అవ*: చూ, సర్పము.

నాసత్యులు, సం. వి. అ. పుం. ద్వి అశ్వినీదేవతలు (అసత్యము లేనివారు.)

నాసాభరణము, సం. వి. అ. న. అడ్డబాస, ముక్కర: చూ, భూషణము. 2.

నాసామణి, సం. వి. ఇ పుం. —పై.—

నాసి, దే. వి. పిల్లి: చూ, మార్జాలము.

నాసిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: చూ, ముక్కు; 2. దీనికి ఉపమానములు.—తిలపుష్పము, సంపెంగపువ్వు, కోఁచెరు: అం. 3: చూ, చుంబనస్థానములు; పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి (ముక్కు) (చిలుకముక్కువలెనున్న రాజగు దీర్ఘమైన భోక్తయగు. హ్రస్వమైన ధర్మశీలుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు; స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (ముక్కు) (సమముగనున్న పతిని సంపన్నునిఁజేయును. నువ్వుపువ్వువలెను సంపెంగపువ్వువలెనున్న సుఖవతియగు. కుడిసుడియున్నధనవృద్ధియుఁ బుత్త్రవృద్ధియునగు.ఎడమసుడియున్న విధవయగు. మచ్చయున్న హానియగు. ఊర్ధ్వమైనను హ్రస్వమైనను దాసియగు. దీర్ఘమైన కోపియగు. లంబమైన స్వప్రశస్తురాలగు. మిక్కిలి పొడవు మిక్కిలి లావు లేకున్న సుఖప్రదురాలగు. చట్టియైయున్న విధవయగు. నాసాబిలముల రోమమున్న నప్రశస్తురాలగు. మీసములున్న విధవయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 4: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (చూ, అంగము. 9.)

నాసికాంగుళీన్యాయము, న్యా. ఎవని ముక్కురంధ్రముఁలో వాని వ్రేళ్ళేపైనను పట్టుననురీతి.

నాసికాక్రియలు, అం. భావాధ్యాయప్రమేయములోనివి. — స్వాభావికి, నత, మంద, సోచ్ఛ్వాస, నికూణిత, వికృష్ట (6)

నాసికాద్వారములు, అం: చూ, నాడులు.

నాసికావేదనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నాస 3*.

నాసిరిల్లు, వై. అ. క్రి. = నాశ. నశించు: చూ, సమయు 3.

నాసీరము, సం. వి. అ. న 1: చూ, సేనాముఖము. 1: 2. దర్పము: చూ, హుంకారము.

నాస్త, హిం. వి. చలిదిభోజనము, ఫలహారము.

నాస్తి, వా. సం. అవ్య. లేదు.

నాస్తికత, సం. వి. అ. స్త్రీ. పరలోకము లేదనెడు బుద్ధి: చూ, మిథ్యాదృష్టి.

నాస్తికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరలోకము లేదనెడువాఁడు.

నాస్తిక్యము, సం. వి. అ. న: చూ, నాస్తికత.

నాహంకారాత్పరోరిపుః, లో. మనుజున కహంకారముకంటె శత్రువు వేఱొకఁడు లేఁడు.

నాళము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. రూ-నాళి. తామరలోనగు వానికాడ: చూ, బిసము. 1; 2. క్రోవి. చూ, బాణము. 1; 3. చిమ్మనఁగ్రోవి: చూ, శృంగము. 3; 4. అగసాలెవాని ఊఁదుఁగ్రోవి: ఊఁదుఁగ్రోవి, క్రోవి, గొట్టము; 5. సస్యాది నాళము: చూ, క్రోవి. 2: (అకారాంతస్త్రీలింగమునగును); దే. వి. (1). రూ-నాలము: చూ, లాడము.

నాళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నాళము. 1; 2 కూరయొక్కనార, కాడ, గొట్టము.

నాళికము, చూ, రూ-నాళీకము.

నాళికేరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నారికేళము*.

నాళీకము, సం. వి. అ. న. రూ-నాళికము. 1. తామర: చూ, రూ-నలినము. 1; 2. తామరతంపర: చూ, సహస్రపత్రము; పుం. 3. అమ్ము: చూ, బాణము. 1; 4. బాణపుములికి: చూ, బాణము. 1.

నాళీకాసనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.

ని

ని, సం. అవ్య. 1. నిశ్చయార్థకము: చూ, సత్యము. 1; ఉప. 2. (నిర్ణయము = ఇచట "ని" అనునది మిక్కిలి అను నర్థముకలది: నికషము = ఇచట నిరర్థకము; నికారము = ఇచట ధాత్వర్థమును వంచనయను నర్థమునకు మార్చినది; నికాశము = ఇచట ధాత్వర్థమును తుల్యము అను నర్థముకలదిగా మార్చినది; నికృంతనము = ఇచట వ్యర్థము): అం. 3: చూ, స్వరము. 2: (చూ, గ. 1.) దే. అప. (1) ద్వితీయైక వచనమునందు వచ్చెడు ఒకప్రత్యయము. "దానిని.

సోముని" మొ; ద్ర. (2.) చార్థకము. ఆం. భా. తృ. 67: చూ, ను (14).

నింకిరి, దే. వి. రూ-నింపిరి. ముఱికి: చూ, శమలము. 1.

నింకిటి, దే. అవ్య. క్రి. విశ: చూ, వేగము. 3.

నింగి, దే. వి. ఆకాశము. స్వా. 4, ఆ. 99: చూ, సుర వర్త్మము.

నింగిచూలి. దే. వి నభస్వంతుఁడు: చూ, వాయువు.

నింగిమిరి, దే. వి. సువర్చల*.

నింగివడు, ద్వ. అ. క్రి (ఉ, హరి. 5, ఆ. 84): అస్తమిల్లు, కూఁకు, క్రుంకు, పడు. (సం. ప.)—అస్తమించు.

నింగిసిగ, ద్వ. వి. వ్యోమకేశుఁడు: చూ, శివుఁడు.

నిఁచు, దే. ప్రే: రూ-నినుచు-నింపు, నెరపు-నెఱపు.

నింజిలి, వా. వి మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

నింట, దే. వి. జలపూరము.

నిండఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (రూ-నిండారు- నిండు- నిండుకొను) పూర్ణమగు : చూ, మెండుకొను. 3.

నిండారు, దే. అ. క్రి. —పై.—

నిండు, దే. వి. 1. పూర్ణత : చూ, సంపూర్ణత; విణ 2 నిండి నది, పూర్ణము. భార. ఆది. 1, ఆ. 100: చూ, సంపూర్ణము; అ. క్రి. 3 : చూ, నిండఁబడు; వా. 4 : చూ, నిండుకొను. 2.

నిండుకొను దే. అ. క్రి. 1 : చూ, నిండఁబడు; వా. 2. లేక పోవు. "బియ్యము నిండుకొనెను."

నిండుజవ్వనము, వా. వి. నెలజవ్వనము. ఆం, భా. ద్వి. 1.8 : చూ, వయస్సు. 1.

నిండుమాట, వా. వి. ఆలాపము : చూ, సంభాషణము: (చూ, శబ్దము. 2.)

నింద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దూఱు : చూ, నెగ్గింపు; 2. అప దూఱు : చూ, నెగ్గింపు.

నిందతికంచుకమేవప్రాయశ్శుష్క స్తనీనారీ. న్యా. స్తనములులేని స్త్రీ రవికను నిందించును.

నిందితము, వా. విణ. నిందింపఁబడినది.

నిందించు, సం. స. క్రి. దూఱు : చూ, నెగ్గించు.

నిందింపఁబడు, మి. అ. క్రి : చూ, వీటిఁబోవు.

నిందితుఁడు, సం. విణ. దూఱఁబడినవాఁడు : చూ, వెలివాఁడు. 1-3.

నింద్యము, సం. విణ. నిందింపఁదగినది : చూ, హీనము. 2.

నింద్యములు, వా. కవులు వాడుకొనఁగూడనివి. ఉదా— వ్రాస్తాడు, కొంటావు, ఇచ్చేని, కూకుందాము, లెగుద్దాము, వచ్చేని, అందాము మొ.

నింద్యుఁడు, సం. విణ. దూఱదగినవాఁడు : చూ, వ్యాధుఁడు.2.

నింపాది, దే. విణ. (నింపు+అది) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి.

నింపారు, దే. అ. క్రి. రూ- నినుపారు : చూ, నిండఁబడు.

నింపిరి, దే. వి : చూ, నింకిరి.

నింపు, దే. వి. 1. రూ-నినుపు. ఉత్తా. 6, ఆ. 235 : చూ, సమృద్ధి; ప్రే. 2: చూ, రూ-నించు.

నింపువాఁడు, దే. విణ. సమృద్ధుఁడు : చూ, సంపన్నుఁడు.

నింబతరువు, సం. వి. ఉ. పుం. వారిజము * : చూ, సూక్ష్మ దారువు.

నింబము, సం వి అ. పుం : చూ, వేము*.

నికటము, సం. వి. అ. న. 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; విణ. 2. సమీపమైనది : చూ, సమీపము. 2; దే. వి. (1) నిర్బం ధము : చూ, బలవంతము.

నికటస్థము, సం. విణ. ఉపోద్ఘము : చూ, నికటము. 2.

నికము, దే. వి. విణ : చూ, రూ-నిక్కము.

నికరము, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, సమూహము; 2 : చూ, లబ్ధి. 2; విణ. 3. శ్రేష్ఠము, : చూ, శ్రైష్ఠ్యము; దే. విణ. (1) త్రోపుకు పోఁగా మిగిలినది : చూ, సారాంశము; వా. (2) శ్రేష్ఠమైనది.

నికర్షణము, సం. వి. అ. న. పట్టణము చుట్టువాటినబయలు : చూ, సన్నివేశము.

నికష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాక్షసులతల్లి : చూ, మాత. 1.

నికషము, సం. వి. అ. పుం. రూ-కషము. 1. ఒరగల్లు, శాణము : చూ, సాన. 1; 2. గంధము తీసెడుబాయి : చూ, సాన. 3; 3. కత్తులు లోనగునవి నూరెడుబాయి: చూ, సాన. 2; అవ్య. సమీపార్థమందు వర్తించును, హిరుక్కు : చూ, సమీపము. 1.

నికషాత్మజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నిర్ఋతి ; చూ, సోఁకుల తేఁడు.

నికామము, సం. క్రి. విణ. అ. న : చూ, స్వేచ్ఛ.

నికాయము, సం. వి. అ. పుం. 1. (రూ-నీకాయము - నికా య్యము - నీకాయ్యము) ఇల్లు : చూ, సదనము. 1; 2. తెగ : చూ, సమూహము; 3.=నిగా : లక్ష్యము. 1; 4. ప్రోగు: చూ, రాశి. 1; 5. పరమాత్మ : చూ, హంసుఁడు.

నికాయ్యము, సం. వి. అ పుం. : చూ, రూ- నికాయము. 1.

నికారణము, సం. వి. అ. న : చూ, వధము.

నికారము, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, వంచన; 2 : చూ, ఉత్కారము 1; 3 : చూ, ఉత్కారము. 2; 4. దంతపీడ్వీడ నముపలనఁ గలిగిన ముఖవికారము లోనగునది : చూ, విప్రకారము. 3; వా. 5. తిరస్కారము : చూ, వహేలనము.

నికాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. నిశ్చయము : చూ, సత్యము. 1; విణ. 2. రూ-నీకాశము. తుల్యము : చూ, సమానము. 2.

నికుంచకము, సం. వి. అ. పుం ; చూ, సోల.

నికుంచకార్థము, సం. వి. అ. న : అర్ధ, అరసోల.

నికుంచితము, అం. 1 : చూ, శిరఃక్రియలు 2: చూ, భ్రూక్రి యలు; 3 : చూ, కరణములు.

నికుంజము, సం. వి. అ. పుం. న, రూ- కుంజము, పొదరిల్లు : చూ, వదనము 1.

నికుంజకామ్ల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ : కుంజిక, కుంజవల్లరి*.

నికుంభము, సం. వి. అ. పుం. దంతి* : చూ, విశల్య. 4.

నికుంభుఁడు, సం. వి. అ. పుం, కుంభకర్ణుని కొడుకు : చూ సూనుఁడు. 1.

నికుట్టనము, అం : చూ, కరణములు.
నికురుంబము, సం. వి. అ. న : చూ, సమూహము.
నికూణిత, అం : చూ, నాసికా క్రియలు.
నికృంతనము, సం. వి. అ. న: చూ, హతి.
నికృతము, సం. విణ. 1. దూఱఁబడినది : చూ, హీనము. 2; 2. వంచింపఁబడినది ; చూ, వ్యసనితము. 3; 3. త్రోపుడు చేయఁబడినది.
నికృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బెదరుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, వంచన; 3. త్రోపుడు: చూ, నిషేధము; వా. 4. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1.
నికృతుఁడు, సం. విణ: చూ, వంచకుఁడు.
నికృత్తము, సం. విణ. నఱకఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
నికృష్టము, సం. విణ. అధమము: చూ, హీనము. 1.
నికృష్టుఁడు, సం. విణ. అధముఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2: (చూ, హీనుఁడు.)
నికేతనము, సం. వి. అ. న (రూ-నికేతము నీకేతము-కేతము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
నికోచకము, సం. వి. అ. పుం. ఊడుగ * : చూ, మహాయమళ పత్రిక.
నిక్కచ్చి, దే. వి. 1. నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; 2: చూ, శ్రమము. 1; 3. సంకటము: చూ, శోకము.
నిక్కము, దే. వి (రూ-నికము-నిక్కువము.) 1. నిశ్చయము. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 157: చూ, సత్యము. 1; 2. యథార్థము. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 187: చూ, సత్యము. 1; 3. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; విణ. 4. సత్యమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5. పొసఁగినయర్థముగలది: చూ, అన్వర్థము.
నిక్కల, దే. వి కన్నదియనుభవమునకు తెచ్చెడుకల. భార. ఆర, 6, ఆ. 401: చూ, స్వప్నము. 1.
నిక్కవుఁడు, వై. వి. 1. దంభములేనివాఁడు; 2. = నిష్కపటి. చూ, సత్యవంతుఁడు.
నిక్కవొడుచు, దే. అ. క్రి. (నిక్కు + అనిపొడుచు) నిక్కనిలుచు.
నిక్కాఁక, దే. వి. (నిండు + కాఁక) మిక్కిలికాఁక: చూ, వేఁడిమి.
నిక్కించు, వా. స. క్రి. నిక్కునటులఁజేయు.
నిక్కు, దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము. 1; 2. బుజుష్టు: చూ, విలాసము. 2; 3. పక్షుచుతనపు టెక్కు: చూ, తెక్కు; 4. ఉన్నతి: చూ, పొడవు. 2; అ. క్రి. 5: చూ, వర్ధిల్లు. భాగ 5, స్కం. 2, ఆ. 78; 6. అతిశయించు. ఉ.హరి. 6, ఆ. 57: చూ, ముమ్మరించు; 7. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 8. తనహరు, ఉన్నతమగు: చూ, పొడుగు. 6; వా. 9. ఉద్ధితమగు: చూ, లేచు. 1.
నిక్కుఁబోతు, దే. విణ: చూ, పొగరుబోతు.
నిక్కుడు, దే. వి: చూ, నిక్కు. 4.
నిక్కువము, దే. వి: చూ, రూ-నిక్కము.
నిక్కువీనులజక్కి, దే. వి. ఉచ్చైశ్శ్రవము: చూ, హయము. (ఇట్లు నిక్కువీన్‌వావురము).
నిక్కువీనులజక్కినెక్కురౌతు, ద్వి. వి. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
నిక్వణము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-నిక్వాణము-క్వాణము-క్వణము-క్వణనము) వీణలోనగువాని మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
నిక్వాణము, —పై.—
నిక్షేపము, సం. వి. అ. పుం. 1. చెప్పి చూపియుంచిన యిల్లడ: చూ, వాడిక; 2. నిధి: చూ, బిబ్బి. 2; అం. 3: చూ, వ్యవహారపదములు; వా. 4. చేమిరి: చూ, తోడు. 4.
నిక్షేపించు, సం. స. క్రి. పాఁతు: చూ, పూడుచు.
నిఖాతము, సం. విణ. త్రవ్వఁబడినది.
నిఖిలము, సం. విణ. ఎల్ల: చూ, సర్వము.
నిగడము, సం. వి. అ. పుం. న. రూ-నిగళము. 1. ఏనుఁగుకాలి సంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 2. సంకెల: చూ, శృంఖలము. 3.
నిగణము, సం. వి. అ. పుం. హోమధూమము: చూ, పొగ.
నిగదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగాదము. స్పష్టమునాఁ బలుకుట: చూ, ప్రస్తావము. 2.
నిగదించు, సం. స. క్రి. స్పష్టముగా చెప్పు. భాగ. 2, స్కం. 37: చూ, వచించు.
నిగనిగ, దే. వి. 1. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెఱయుటయందగు ననుకరణము. వసు. 6, ఆ. 85: చూ, హూహూ.
నిగమము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేదము; 2. అంగళ్లవాడ: చూ, మార్గము. 1; 3. దారి: చూ, మార్గము. 1; 4. పట్టణము. చూ, సీమ. 1.
నిగముఁడు, సం. వి. అ. పుం. బేహారి: చూ, వర్తకుఁడు.
నిగరణము, సం. వి అ. న. 1. రూ-గరణము-నిగారము: చూ, మ్రింగుట; పుం. 2. కంఠము: చూ, మెడ.
నిగరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నిగరణము. 1; వై. విణ. రూ-నిగారము. (1) = నికరః. శ్రేష్ఠము. ఉ రా. 7, ఆ. 397: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; (2) = నికరః. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; (3) బలము: చూ, శక్తి. 1.
ని - గ—హీనతానములు, అం. భైరవము, కామదము, గర్భదము, అష్టాకపాలము, స్విష్టికృత్తు, వషట్కారము, మోక్షదము (7): (చూ, సర్వతానములు)
నిగళము, సం. వి. అ. పుం. న: చూ, రూ-నిగడము. 1—2; అం. 3. గ్రహములు ద్విస్వభావరాసులలో చివరిమూఁడు పాదములయందున్న నిగళముపట్టును: (చూ, పాశము, భుజంగము.)
నిగా(నిగహ్), వా. వి. 1. దృష్టి: చూ, వీక్షణము; 2. జా. గూకత; వై. వి. 3. = నికాయ: చూ, లక్ష్యము. 1.
నిగాదము, సం. వి అ. పుం: చూ, రూ-నిగదము.
నిగారము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నిగరణము. 1; వై. విణ. (1) = నికరః: చూ, రూ-నిగరము (1), (2), (3) (శ్రేష్ఠమునకు.—అచ్చ. అ. కాం. 83.)

నిగాళము, సం. వి. అ. పుం, న. గుఱ్ఱముమెడ సమీపపుచోటు: చూ, హయము.

నిగిడారు, దే. అ. క్రి. (నిగిడి + ఆరు): చూ, వ్యాపించు.

నిగిరిక, దే. వి. ఇగిరిక: చూ, హవిస్సు.

నిగుడు, దే. అ. క్రి. రూ-నివుడు. 1: చూ, వ్యాపించు. భార. అర. 5, ఆ. 3; ఉ, హరి. 3, ఆ. 141; 2: చూ, విజృంభించు. భార. శల్య. 1, ఆ. 129; 3. నిక్కు. భార. ఉద్యో, 2, ఆ. 146: చూ, వీఁగు, 5; 4. దాఁగు. భార. విరా. 3, ఆ. 79: చూ, పొడవగు: 5: చూ, సంభ్రమించు; 6. కన్నువేయు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 375; చూ, దృష్టించు; 7. చక్కఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ 61: చూ, సరిపడు. 2; 8. చిప్పిల్లు: చూ, బుగులుగొను.

నిగుడుచు, దే. ప్రే. నిగుడఁజేయు; రూ-నిగుడ్చు-నివుడుచు-నివుడ్చు.

నిగుడుదెంచు, దే. అ. క్రి. నిక్కు: చూ, వీఁగు. 5.

నిగుడ్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-నిగుడుచు.

నిగులు, దే. వి. (రూ-నివులు-వీలు) కట్టెనిప్పుమీఁదిభస్మము. ఉ, రా. 5, ఆ. 58: చూ, భస్మము

నిగూఢము, సం, విశ. మఱుఁగుపుచ్చినది: చూ, రహస్యము.

నిగూహనము, సం. వి. అ. న. మఱుఁగుపుచ్చుట: చూ, బాచు: (చూ, దాఁచుట.)

నిగ్గడి, దే. విశ. కఠినము; చూ, బెడిదము.

నిగ్గు, దే. వి. 1. ఉత్కృష్టకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. వర్ణలేశము: చూ, వర్ణము. 6; 3. కిరణము. ఆం, భా. ప్ర. 82: చూ, హాయనము. 2; 4. పస: చూ, సారాంశము; విశ. 5: చూ, వికరము. (1); అ. క్రి. 6. రూ-నెగ్గు. నిర్వహిల్లు చూ, రవణించు.

నిగ్రహము, సం. వి. అ. పుం. 1. త్రోపాట; 2. బెదరుమాట: చూ, శబ్దము 2; 3. చెఱ: చూ, బంధనాలయము; 4. మేర: చూ, సన్మానము; 5. రూ-నిగ్రాహము. అడ్డగింపు: చూ, వారణము. 1; అం. 6: చూ, హస్తక్రియలు.

నిగ్రహించు, సం. స. క్రి. 1. త్రోపాడు; వా. 2. గెలుపొందు. "వాసివ్యాజ్యము నిగ్రహించినది."

నిగ్రాహము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగ్రహము: చూ, వారణము. 1.

నిఘ-టుప్రావీణ్యము, అం: చూ, సుగుణములు.

నిఘంటువు, సం. వి. ఉ. పుం. పదపదార్థములను పర్యాయపదాదులను తెలియఁజేసెడు ప్రమాణగ్రంథము.

నిఘట్టనము, సం. వి. అ. న. = నెగ్గడము: చూ, పీడనము.

నిఘము, సం. వి. అ. పుం. చదరపువస్తువు.

నిఘసము, సం. వి. అ. పుం. కుడుపు: చూ, పాపాటు.

నిఘాతకము, అం: చూ, అదూషితములు: (చూ, వ్యాకరణబంధములు.)

నిఘాతిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. దాకలి: చూ, పట్టెడ.

నిఘ్నుఁడు, సం. విశ లోఁబడినవాఁడు: చూ, పరాధీనుఁడు.

నిచయము, సం, వి. అ. పుం: చూ, సమూహము.

నిచికి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-నైచికి. మంచిరూపముగలిగి చాల పాలిచ్చెడియావు: చూ, ధేనువు.

నిచితము, సం, విశ. పఱపఁబడినది: చూ, ప్రసారితము. 1.

నిచుల(ళ)ము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱ్ఱగన్నేరు*: చూ, హయమారకము; 2. రూ- (నిచోళము-చోళము) కప్పుడు దుప్పటి, పక్కదుప్పటి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; 3. నీరుప్రబ్బలి.*: చూ, ప్రబ్బలి.

నిచోళము, సం. వి అ. పుం. 1; కోశము-కోషము, ఖడ్గకోశము, ఖడ్గపిధానకము-ఖడ్గపిధానము. (తె. ప.)—ఒఱ, గవీబు-గలీబు, గవిసెన-గవుసెన-గౌసెన: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, నిచుల(ళ)ము. 2.

నిచ్చెన, వై. వి. = నిశ్రేణి. తాప. (సం. ప.)-అధిరోహిణి, ఆరోహణము, నిశ్రేణి.

నిచ్చెనపంజు, ద్వ. వి. దివిటీలకమ్మలమర్చిన నిచ్చెనవంటి సాధనము, కరదీపము: చూ, స్నేహాళము.

నిచ్చెనదివ్వెపంజు, —పై.—

నిచ్చ, వై. అవ్య. రూ-నిచ్చలు, 1. = నిత్య. సదార్థకము. వసు. 2, ఆ. 126: చూ, సతతము. 2; 2. ప్రతిదినము. పంచ. నా. 1, ఆ. 153: చూ, వాసరము; 3. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; వా. 4. తారీఖు. ఆం, భా. ప్ర. 90: చూ, రోజు.

నిచ్చమల్లె, వై. వి. = నిత్యమల్లికా. ఎల్లప్పుడును బూచెడు మల్లిక. ఆం, భా. ద్వి. 51: చూ, రూ-నిత్తెమల్లె.

నిచ్చయము, వై. వి. = నిశ్చయః. రూ-నిచ్చలము-నిచ్చలు: చూ, సత్యము. 1.

నిచ్చలము, 1. = —పై.—; 2. = నిర్మలము. ఆం, భా. తృ. 15; చూ, సొచ్చెము. 2; విశ. 3. = నిశ్చలమ్. కళా 3, ఆ. 198; చూ, స్థావరము; 4. నిర్దోషము. శశాం. 2, ఆ. 18: చూ, సమీచీనము. 2; 5. నిరంతరము. రాఘ. 2, ఆ. 5: చూ, సతతము. 2.

నిచ్చలు, వై. వి. అవ్య. = నిత్య: చూ, రూ-నిచ్చ. (సదార్థకము.—పాంచా. 2, ఆ. 53.)

నిజము, సం. వి. అ. న. = నిజము. 1. కలతెఱఁగు: చూ, సత్యము. 1; 2. సత్యవచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, స్వభావము. 2; విశ. 4. నిజమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5. యథార్థము: చూ, సత్యము. 1; 6. తనది: చూ, స్వకీయము; 7. శాశ్వతమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నిజమోహము, అం: చూ, మోహచతుష్టయము.

నిజాయితీ, వా. విశ. న్యాయమైన.

నిజమరి, ద్వ. విశ. చూ, సత్యవంతుఁడు. 2.

నిజము, వై. వి. విశ = : చూ, నిజము (కలతెఱఁగునకు.—కళా. 1, ఆ. 163; నిజమైనది అనుటకు..లక్ష్మి. 4, ఆ. 154; భార. కర్ణ. 3, ఆ. 60.)

నిజోగి, వై. వి. = నియోగి, రూ-నియ్యోగి: చూ, మంత్రి. 1.

నిటలము, సం. వి. అ. పుం. న. = నుదురు-నొసలు. (రూ- నిటాలము-నిటీలము-నిటిలము-నీటిలము : చూ, అలాటము.

నిటలాక్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

నిటాకు, వా. విశ. నిలువున.

నిటాలము, సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-నిటలము.

నిటిలము, —పై.—

నిటీలము, సం. వి. అ. పుం, న.—పై.—

నిట్ట, దే. వి. 1. ప్రవాహము. భార. విరా 2, అ 66: చూ, వెల్లువ; 2. చోటు. భార. విరా. 1, అ. 45: చూ, స్థానము. 1; 3. కంబము: చూ, స్తంభము. 1; 4. ఎత్తు. పాండు. 3, అ. 139: చూ, నిక్కు. 4; 5. ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 6. (రూ-నిట్ర-నిట్రు): చూ, లంకణము; విశ. 7. నిక్కినది. భాగ. 6, స్కం. 469: ఉన్నమితము, నద్ధము; 8. సరియైనది. స్వా. 4, అ. 73: చూ, సుషమ. 1.

నిట్టఁనిలుచు, దే. అ. క్రి. సరిగానిలుచు: రూ-నిట్టనిలుచు, నిట్ట నిలుచుండు.

నిట్టకనిలువు, దే. వి. సరినిలువు; రూ-నిట్టకనిల్వు.

నిట్టకనిల్వు, —పై.—

నిట్టగ్రమ్ము, దే. అ. క్రి. 1. నిట్టవొడుచు. లక్ష్మి. 2, అ. 50: చూ, విజృంభించు; 2: చూ, పులకరించు.

నిట్టనిలుచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిట్టకనిలుచు. పాండు. 2, అ. 55.

నిట్టనిలుచుండు, —పై.—

నిట్టపంట, దే. వి. నిష్కారణము.

నిట్టరాడు, దే. వి. రూ-నిట్రాడు: చూ, తలగుంజ.

నిట్టలము, దే. విశ. రూ-ఇట్టలము. భాగ. 6, స్కం. 319: చూ, హెచ్చు. 1.

నిట్టవొడుచు, దే. అ. క్రి: చూ, నిట్టగ్రమ్ము.

నిట్టు, దే. వి. 1. రూ-నిట్రు. వసు. రా, వి. 2, అ. 69: చూ, లంకణము; 2: చూ, పిపాస; 3: చూ, వఱపు; విశ. 4: చూ, రాత్రి; విశ. 5. రూ-నిట్రు. చూ, శుష్కము. 2.

నిట్టుపాసము, ద్వ. వి రూ-నిట్రుపాసము, శుష్కోపవాసము: చూ, లంకణము.

నిట్టూరుచు, ద్వ. అ. క్రి. (నిడుద + ఊరుచు) రూ-నిట్టూర్చు: చూ, వగర్చు.

నిట్టూర్చు, ద్వ. అ. క్రి.—పై.—

నిట్టూరుపు, ద్వ. వి. (నిడుద + ఊరుపు) రూ. నిట్టూర్పు. దీర్ఘ నిశ్శ్వాసము: చూ, వాయువు.

నిట్టూర్పు, ద్వ. వి.—పై.—

నిట్ర, దే. వి. రూ-నిట్రము. 1. ఇల్లి: చూ, లంకణము; 2. నిలువు.

నిట్రము, దే. వి.—పై.—

నిట్రాడు, దే. వి: చూ. నిట్టరాడు.

నిట్రాయి, దే. వి. (నిట్ట + ఱాయి) పొడవుఱాయి: చూ, రాయి.

నిట్రించు, దే. స. క్రి. నిలువుగానుంచు.

నిట్రీల్లు, దే. అ. క్రి. ఉపవాసముండు.

నిట్రు, దే. వి. విశ. చూ, నిట్టు. 1-5.

నిట్రుపాసము, ద్వ. వి: చూ, రూ-నిట్టుపాసము.

నిడిపుడక, ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

నిడివి, దే. వి (రూ-నిడుద-నిడుపు) 1. దైర్ఘ్యము: చూ, పొగ. 2; విశ. 2. దీర్ఘము. లక్ష్మి. 3, అ. 76: చూ, మూల. 2.

నిడిమ్రేలు, దే. వి. నడిమిమ్రేలు: చూ, వేలు 2

నిడు, దే విశ. వృత్తియందు నిడుదశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "నిడు మోము, నిడువాలు" మొ.

నిడుచట్టు, దే. వి: చూ, కుపనము.

నిడుచను, దే. అ. క్రి. (నిడుద + చను) చాఁగు. భార. ఆది. 7, అ. 175: చూ, పొడవగు.

నిడుద, దే. విశ: చూ, నిడివి. 2.

నిడుదవెన్ను, దే. వి: చూ, సర్పము. అచ్చ. సుం. కాం. 57.

నిడుపఁడు, దే. వి. —పై.—

నిడుపఁడుపాన్పుఱేఁడు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు 1.

నిడుపు, దే. వి. 1; చూ, చాఁపు. 1. ఆం, భా. ద్వి. 152; 2. దీర్ఘము: చూ, పొగ. 2; విశ. 3. చూ, నిడివి. 2.

నిడుపుకాసె, దే. వి: చూ, అంగదట్టము.

నిడుముస్తె, ద్వ. వి. (నిడుద + ముస్తె) తుంగ*: చూ, తృణము. 1.

నిడువెంద్రుక, దే. వి. (నిడుద + వెంద్రుక) 1. గగుర్లు: చూ, రోమాంచము; వా. 2. పొడవుగనుండెడు వెంద్రుక.

నిడువెంద్రుకవెట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, పులకరించు. భార. భీష్మ. 1, అ. 181.

నిడుసు, వా. వి బారిముద్ర. ఆం. భా. ద్వి 274: చూ, లోహము. 1.

నిద్ద, వా. వి. దెబ్బ: చూ, హతి.

నితంబము, సం. వి. అ. పుం. 1. చూ. పిఱ్ఱు: (స్త్రీల మొలకు వెనుకనున్న ప్రదేశము. సురతసమ్మర్దముచేత మిక్కిలి గాసిఁబొందునది); 2. మొల: చూ, శ్రోణిఫలకము; 3. కొండనడుము; చూ, పర్వతము; 4. మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1; 5. దరి: చూ, రోధస్సు; అం. 6; చూ, నృత్తహస్తములు; 7: చూ, కరణములు.

నితంబిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొప్పపిఱుఁదులు గల అఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. అఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నితాంతము, సం. క్రి. విశ. అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 1.

నిత్తెమల్లె, వై. వి. = నిత్యమల్లికా*: నిచ్చమల్లె. (సం. ప.)- నిత్యమల్లి-నిత్యమల్లిక.

నిత్యకళ్యాణము పచ్చతోరణము, జా. ఎడతెగని శుభములు. "నిత్యకళ్యాణముఁ బచ్చతోరణమై జనులందఱు నుల్లసిల్లఁగన్." (విజ. 1, అ. 84).

నిత్యమల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = : చూ, నిచ్చమల్లె*.

నిత్యమల్లిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. = —పై.—

నిత్యము, సం. క్రి. విణ. అ. న.=నిచ్చలు. 1. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; విణ. 2. ఎడతెగనిది: చూ, సాంద్రము. 2; 3. స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నిత్యానిత్యవస్తువివేకము, అం: చూ, సాధనచతుష్టయము.

నిదర్శనము, సం. వి. అ. న. 1. దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; పుం. అం. 2. నిదర్శనాలంకారము. (వాక్యార్థములకు సామ్యారోపణము.) "దాతకు సౌఖ్యత యెడియె యదె పూర్ణేందునకు నిష్కళంకత.": చూ, అలంకారము. 3

నిదాఘము, సం. వి. అ. పుం. 1. వెట్టకారు: చూ, మానసవ్యయము; 2. వెచ్చన: చూ, వేడిమి; 3. చెమట: చూ, స్వేదము.

నిదానము, సం. వి. అ. న. 1; చూ, ఆదికారణము; 2. పెయ్య పలుపు: చూ, సూత్రము. 1; 3. రోగనిర్ణయము: చూ, ఆదానము. 8; వై. వి. (1)=నిర్ధారణ. ఆత్రపడక విచారించుట: (సం. ప.)—నిర్ధారణ.

నిదానించు, వై. అ. క్రి: చూ, తాస 3.

నిదగ్ధము, సం. విణ. (కొలఁతపొచ్చిన ధాన్యాదులు) పెంపఁబడినది: చూ, వర్ధితము. 1.

నిదిగ్ధిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు.

నిదిధ్యాసనము, సం. వి. అ. న. మఱిమఱితలఁచుట.

నిదుర, వై. వి.=నిద్రా. రూ-నిద్దుర: చూ, స్వప్నము. 2.

నిదురపోతు, ద్వ. విణ. రూ-నిద్దురపోతు: చూ, స్వప్నకుఁడు.

నిదురవోవు, ద్వ. అ. క్రి: రూ-నిద్దురవోవు: చూ, నిద్రించు.

నిదురించు, వై. అ. క్రి.—పై.—

నిదేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. పనుపు చూ, సెలవు; 2 రూ-నిర్దేశము, చెప్పుట: చూ, శంసనము; 3. దాపు: చూ, సమీపము. 1.

నిదేష్ట, సం. విణ. ఆజ్ఞాపించువాఁడు.

నిద్దము, వై. విణ.=స్నిగ్ధ. 1. రూ-నిద్దా. నునుపుగలది; చూ, స్నిగ్ధము. 2; 2. స్నేహముకలది: చూ, స్నిగ్ధము. 1; 3. దట్టమైనది: చూ, సాంద్రము 2; 4. చిక్కనైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 3.

నిద్దా, వై. విణ.=స్నిగ్ధమ్: చూ, రూ-నిద్దము. 1.

నిద్దుర, వై. వి.=నిద్రా: చూ, రూ-నిదుర. రాఘ. 4, ఆ. 165.

నిద్దురపోతు, ద్వ. విణ: చూ, రూ-నిదురపోతు.

నిద్దురలేనట్టి పెద్దలు, ద్వ. వి. బ. దేవతలు. వేం, ఆం. 20: చూ, వేలుపు.

నిద్దురవోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-నిదురవోవు.

నిద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=నిదుర: చూ, స్వప్నము. 2; అం. 2. (అమ్మన్నుకన్నియ స్వప్నంబుననైనఁ బ్రియాపలోకనంబు లభించునే మోయని నిద్రఁగోరి నేత్రకంజంబుల మూయుచుండెను): చూ, సంచారిభావములు; 3: చూ, శిక్షకాలములు.

నిద్రపోవు, మి. అ. క్రి: చూ, రూ-నిదురవోవు.

నిద్రాణుఁడు, సం. విణ: చూ, నిదురపోతు.

నిద్రాళువు, సం. విణ. ఉ: చూ, నిదురపోతు.

నిద్రించు, సం. అ. క్రి: విద్రిలు-నిద్రిల్లు. (తె. ప.)—కునికిపడు, కునుకు, కూపకు, తూఁగు, నిమరించు, నిదురవోవు. నిద్దురవోవు, నిద్రపోవు.

నిద్రిలు, —పై.—

నిద్రిల్లు, —పై.—

నిధనము, సం. వి. అ. న. 1. కొలము: చూ, వంగడము; పుం, న. 2. చావు: చూ, మరణము: 3. చేటు: చూ, సత్త.

నిధానము, సం. వి. అ. న. 1. ఉంచుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2. పాత్రము: చూ, లిబ్బి. 2.

నిధి, సం. వి ఇ. పుం. 1: చూ, లిబ్బి. 2; అం. 2: చూ, సంతానములు.

నిధినాథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

నిధులు, అం. మహాపద్మము, పద్మము, మకరము, శంఖము, కచ్ఛపము, ముకుందము, కుందము, నీలము, వరము. (9).

నిధువనము, సం. వి. అ. న. 1. కలయిక: చూ, సంయోగము; 2. వడఁకు: చూ, వేపథువు.

నిధ్యానము, సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

ని, దే. ద్రవార్థకము: చూ, రూ-ను. ఆం, భా. త్ర. 67.

నినదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నినాదము. ధ్వని; చూ, స్వరము. 2.

నినాదము; —పై.—

నినుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-నించు. స్వా. 1, ఆ. 78.

నినుపారు, దే. అ క్రి: చూ, రూ-నింపారు.

నినుపు, దే. వి: చూ, రూ-నింపు.

నిన్న, దే. వి. (నిరు+నాఁడు) గతదినము. (సం. ప)—అధరేద్యుపు.

నిపతము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిపాతము. 1. చదువుట: చూ, పతనము; వా, 2; చూ, హెచ్చరిక.

నిపతించు, సం. స. క్రి. రూ-నిపాతించు: చూ, పడఁద్రోయు.

నిపము, సం. వి. అ. పుం. కలశము: చూ, భాండము. 3.

నిపాఠము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిపతము. 1—2.

నిపాతనము, సం. వి. అ. న: చూ, నియాతనము.

నిపాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. పడుట. చూ, పతనము; 2. వ్యాకరణమునందు సాధారణవిధికి సంబంధింపక విధింపఁబడినశబ్దము; 3: చూ, అవ్యయము. 4.

నిపాతించు, సం. స. క్రి: చూ, రూ-నిపతించు.

నిపానము, సం. వి. అ. న. నీళ్ళగాఁడి: చూ, లట్టు. 1.

నిపీడితము, అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

నిపుణుఁడు, సం. విణ: చూ, సమర్థుఁడు.

నిప్పచ్చు, ద్వ. వి. (నిరు+పచ్చు) రూ-నిప్పచ్చరము. 1: చూ, బీదతనము; 2. నాశము: చూ, రుత్త.

నిప్పచ్చరము, వై. వి. 1: చూ, రూ-నిప్పచ్చు. 1; 2: చూ, రూ-నిప్పచ్చు. 2; విణ 3. ఉత్తది: చూ, శూన్యము. 1.

నిప్పటి, దే. వి: చూ, భీష్మము.

నిప్పట్టు, దే. విః చూ, నిప్పటి.

నిప్పస్తు, దే. వి. (నిఱు+పస్తు): చూ, లంకణము.

నిప్పు, దే. వి. రూ-నిప్పుక, 1. అగ్గి: చూ, వహ్ని. 1; 2. నిప్పుకణము. భార. భీష్మ. 4, ఆ. 349: చూ, వహ్ని. 1.

నిప్పుదిండి, దే. వి. 1: చూ, వెన్నెలపులుఁగు; వా. 2: నిప్పుకోడి.

నిప్పుక, దే. విః చూ, రూ-నిప్పు.

నిప్పుకలు, దే. వి. బ. రూ-నిప్పులు. స్ఫులింగములు. చూ, వహ్ని.

నిప్పుకోడి, వా. వి. నిప్పుదిండి. 2.

నిప్పులను మ్రింగుపులుఁగు, దే. వి: చూ, నిప్పుదిండి. 1.

నిప్పులగుంపు, వా. విః చూ, వహ్ని. 1.

నిప్పులు, దే. వి. బః చూ, రూ-నిప్పుకలు.

నిప్పువన్నె గుత్తులకామఁగు, ద్వ. వి: చూ, శాదఘ్నము 1 *.

నిబంధనము, సం. వి. అ. న. 1. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధనము. 1; 3. తంతులుగట్టెడి బిరడ: చూ, బిరడ: 4. కారణము: చూ, హేతువు 1; 5. కట్టు పాటు: చూ, సమ్మె; విణ. 6. కూర్పఁబడినది: చూ, సంయోజితము.

నిబంధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మ మూత్రబంధము; 2: చూ, నిబంధనము 2; 3. వర్షాశనము మొదలైనది.

నిబంధించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, బంధించు; 2: చూ, వారించు.

నిబద్ది, వై. విణ. = నిబద్ధ. (రూ-నిబ్బది-నిబ్బద్ది): చూ, సత్యము. 1.

నిబద్దించు, వై. స. క్రి. నిజపఱచు రూ-నిబద్దిలించు.

నిబద్దిలించు, —వై.—

నిబద్ధమగు, మి. అ. క్రి: చూ, సంధిచు.

నిబద్ధము, సం. విణ. 1. బంధింపఁబడినది: చూ, సితము. 4; 2. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుదము. 1.

నిబర్హణము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, వధము.

నిబర్హితము, సం. విణ. చంపఁబడినది. చూ, ప్రోక్షితము. 2.

నిబిడము, సం. విణ. దట్టమైనది: చూ, సాంద్రము. 2.

నిబిడీకరించు, సం. స. క్రి. దట్టముచేయు.

నిబిడీకృతము, సం. విణ. దట్టముగాఁజేయఁబడినది: చూ, సాంద్రము. 2.

నిబిరీసము, సం. విణః చూ, నిబిడము.

నిబోధనము, సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

నిబ్బది, వై. వి. = నిబద్ధః చూ, రూ-నిబద్ది.

నిబ్బద్ది, —వై.—

నిబ్బరము, వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హేరాళము. ; 2; 2. అశ్వగతివిశేషము; చూ, హయము; క్రి. విణ. 3. అత్యంతము; చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 4. = నిర్భరమ్. తిన్నవ; చూ, హృద్యము; వా. వి. 5. బెదురులేమి.

నిబ్బరించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించు; 2: చూ, విదానించు.

నిబ్బరికము, దే. వి. దయ. సా. 2, ఆ. 216: చూ, ప్రేమము

నిబ్బరికించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించు; దే. అ. క్రి. 2: చూ, దయసేయు.

నిభము, సం. వి అ. పుం. 1. = నెపము: చూ, వ్యాజము. 1; విణ. 2. సమానము: చూ, ఉపమ. 4.

నిభాయించు, వా. క్రి. తాళు.

నిభుగ్నము, అం: చూ, వక్షక్రియలు.

నిభృతము, సం. విణ. ప్రశ్రితము, శిక్షింపఁబడినది: చూ, వినీతము.

నిమంత్రణము, సం. వి. అ. న. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించుట.

నిమంత్రించు, సం. స. క్రి. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించు: చూ, పిలుచు

నిమంత్రితుఁడు, సం. విణ. నిమంత్రింపఁబడినవాఁడు.

నిమజ్జనము, సం. వి. అ. న. మజ్జనము: చూ, స్నానము. 1.

నిమటాయి, దే. వి. ఒకరకముతీఁగె*: చూ, వృక్షము.

నిమయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వినిమయము.

నిమాజు, వా. వి. ప్రార్థన: రూ-నమాజు.

నిమితకాఁడు, ద్వ. వి. బరువు మోసెడి పనివాఁడు: చూ, భారవాహకుఁడు.

నిమిత్కాండ్రు, ద్వ. వి. బాణశాంజీవిజనము.

నిమితము, వై. వి. 2; చూ, బైసి; విణ. 2. =: చూ, నియమితము. 1.

నిమిత్తము, సం. వి. అ. న. 1. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 2: చూ, శకునము. 1; 3. గుఱి: చూ, లక్ష్యము. 1; 4. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.

నిమిత్తాభావే నైమిత్తికస్యాప్యభావః న్యా. చేయువాఁడు లేక పోయినచో చేయబడెడి పనికూడనుండదు. అట్లే ఈశ్వరుఁడు లేకపోయినచో జగముకూడ నుండదు.

నిమిషకవి, వా. పౌరుషబిరుదమునొందినఇంటిపేరుగాగలవాఁడు.

నిమిషము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిమేషము. = నిముసము (60 సెకనులకాలము).

నిమీలనము, సం. వి. అ. న. 1. కనుమూయుట; 2. చావు: చూ, సావు.

నిమీలితము, అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.

నిముకళ్ళ, దే. వి. (నిముసు+కళ్ళము) 1. కైలుచేసిన కళ్లమునందలి యడుగు ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2. కొఱఁత: చూ, వెలితి. 2.

నిముకు, దే. స. క్రి. స్తన్యపానముచేయు. చూ, త్రాగు.

నిమురు, దే. స. క్రి. 1. ఆకర్షించు. ఆం, భా. తృ. 132: చూ, రెమ్మ. 2; 2 ప్రేమచే శరీరము జల్లనతడవు: రూ-నివురు. తడవు-తడుము, దువ్వు. (సం. ప.)—అభిమర్శించు.

నిమురుట, దే. వి. అభిమర్శనము.

నిముసము, వై. వి. =: చూ, నిమిషము.

నిమేయము, సం. వి. అ. పు : చూ, నిమయము.

నిమేషము, సం. వి. అ. పుం. 1. = నిముసము: చూ, రూ-నిమిషము; అం. 2: చూ, పుటక్రియలు; 3: చూ, కాలప్రాణము.

నిమ్నగ, సం. వి ఆ. స్త్రీ. ఏఱు; చూ, నది.

నిమ్నము, సం. విణ: చూ, లోఁతు. 2. = (చూ, భూమి. 1.)

నిమ్మ, దే. వి. (సం. ప.)—1. అగ్ని, ఐరావతము, కరుణము, కాకఫలము, క్షుద్రాంబుపనస-క్షుద్రామ్లపనస, గంభి, గంభీరము, గిలము, జంబిరము - జంబీరము - జంభీరము, జంభము, జంభలము, జలేంద్రము, దహువు, తమాలము, దంతశఠము దంతహర్షణము; తద్వి.—అడవినిమ్మకు.—అడవినిమ్మ. (సం. ప.)—వనజంబీరము.

నిమ్మళము, వై. విణ.= నిర్మల. 1. నిశ్చింత. చూ, మది; 2: చూ, శాంతము. 1; 3: చూ, స్వస్థము.

నిమ్మలి, వై. వి.=: చూ, నిమ్మళము. 2.

నిమ్మళించు, వై. అ. క్రి. 1. నిశ్చింతమగు; 2: చూ, సేదదేఱు.

నియంత, సం. వి. ఋ. పుం. (రూ-నియంతృఁడు-యంతృఁడు.) 1. తేరునడపువాఁడు: చూ, సారథి; విణ. 2. నడపువాఁడు: చూ, సారథి.

నియంతవ్యుఁడు, సం. విణ. 1. అడ్డగింపఁదగినవాఁడు; 2. ఆజ్ఞాపింపఁదగినవాఁడు.

నియంత్రణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అడ్డగింత: చూ, వారణము. 1

నియంత్రితము, సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

నియతము, సం. విణ. 1.= నీతకము. నియతి. నియమము గలది; 2. నిత్యమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నియతశ్రావ్యము, అం. (శ్రావ్యములు 2 లో నొకటి) (స్వగతము, (దరినున్నవారికి వినఁబడుట అని కొందఱు) : చూ, శ్రావ్యము.(శ్రావ్యము.—సర్వశ్రావ్యము, నియతశ్రావ్యము.)

నియతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1. నియమము ; చూ, సత్యము. 1; 2 : చూ, సంపత్తి.

నియమనము, సం. వి. అ. న. నియమించుట: చూ, సత్యము. 1.

నియమము, సం. వి. అ. పుం. రూ- నియామము = నేమము. 1. ఏర్పాటు ; చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 3. పనుపు : చూ, సెలవు; 4. పట్టుదల : చూ, స్పర్ధ. 4; 5. శరీరముకంటె భిన్నములైన మృజ్జలాదులు సాధనముగాఁ గలిగి నిత్యము సేయవలయునను నిర్బంధములేని శౌచతపస్స్వాధ్యాయ దేవతానమస్కారము ; చూ, హాణిగలు; 6 : చూ, బైసి ; 7 : చూ, సమ్మతి. 1; 8. శాస్త్రముచే నియమింపఁబడునది. పుణ్యకము : చూ, వ్రతము; అం. 9 : చూ, యోగాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

నియమములు, అం. 1. తపము, సంతోషము, ఆస్తికత్వము, దానము, భగవదర్చన, వేదాంతశ్రవణము, లజ్జ, మతి, జపము, వ్రతము, (10); 2. వితాన, విలోమ, వ్యుత్పన్న, అస్తిత్వ, మధ్యమాన, బహుపద, ఉత్క్రమ, శేషఫలనియమాదులు గలవు. 3. శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వరప్రణిధానము (5).

నియమించు, సం. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు; చూ, సెలవిచ్చు.

నియమితము, సం. విణ. 1 = నిమితము. నియమింపఁబడినది: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టఁబడినది : చూ, సితము. 4.

నియమ్యము, సం. విణ నియమింపఁదగినది.

నియామనము, సం. వి. అ. న. దిగఁద్రొబ్బుట: చూ- నిపాతనము. అపనాయము. (తె.ప.)— పడఁద్రోయుట.

నియామకుఁడు, సం. వి అ. పుం. 1 : చూ, తండేలు; విణ. 2. నియమించువాఁడు.

నియామము, సం. వి అ. పుం = నేమము: చూ, రూ- నియమము. 1.

నియుక్తుఁడు, సం విణ. వినియోగింపఁబడినవాఁడు, అనుజ్ఞాతుఁడు, ఆజ్ఞాతుఁడు.

నియుతము, సం. వి. అ. న. లక్ష ; చూ, సంఖ్య. 1.

నియుద్ధము, సం. వి. అ. న. బాహుయుద్ధము : చూ, యుద్ధము.

నియోక్తవ్యము, సం. విణ. వినియోగింపఁదగినది : చూ, ప్రతిసరము. 9.

నియోగబ్రాహ్మణులు, అం. ఆంధ్రులలో నొకతెగవారు. వీరిలో ఆఱువేల నియోగులనియు, ప్రాఙ్నాటి నియోగులనియు, నందవరీకులనియు భేదములు గలవు. కొందఱు కృష్ణయజుర్వేదీయులు ఆపస్తంబసూత్రులు, కొందఱు ఋగ్వేదులు ఆశ్వలాయనసూత్రులు, కొందఱు శుక్లయజుర్వేదులు కాత్యాయన సూత్రులునైయున్నారు. ఊర్ధ్వపుండ్రధారులు చక్రాంకనపరులొక కొందఱును, త్రిపుండ్రధారులొక కొందఱును, మీసముఁబెంచువారొక కొందఱును నైయున్నారు. లౌకిక వృత్తియందతిసమర్థులై గ్రామకరణములుగను లేఖకులుగను ఉన్నారు : చూ, బ్రాహ్మణులు. (పంజీకరుఁడు) (నిజోగి).

నియోగము, సం. వి. అ. పుం : చూ, నియమము. 3.

నియోగి, సం. విణ. = : చూ, నిజోగి

నియోగించు, సం. స. క్రి. చూ, నియమించు.

నియోగ్యుఁడు, సం. విణ. నియోగింపఁదగినవాఁడు.

నియోజనము, సం. వి అ. న. ఆజ్ఞాపనము : చూ, సెలవు

నియోజ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పనివాఁడు. చూ, సేవకుఁడు.

నియోద్ధ, సం. వి. ఋ. పుం. బాహుయుద్ధముచేయువాఁడు

నియ్యోగి, వై. వి. 1. =: చూ, నియోగి; 2. నియోగిశాఖకుఁ జెందిన బ్రాహ్మణుఁడు : చూ, లేఖకుఁడు.

నిర్, సం. ఉప. (౧) నిర్గమము.= ఇచట "నిర్" అనునది నిరర్థకము. (౨) నిర్ణిరము = ఇచట ధాత్వర్థమును నిశ్చయము అను నర్థమునకు మార్చినది; (౩) నిర్దయుఁడు = ఇచట దయాశబ్దముతో సమసించి అభావార్థముకలదియైనది; (౪) నిర్దళితము = ఇచట నిరర్థకమైనది; (౫) నిర్దేశము = ఇచట ధాత్వర్థమును నిర్ణయమను నర్థమునకు మార్చినది. మొ.

నిరంకుశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జబిలిక*. చూ, హ్రస్వవేధుక.

నిరంకుశము, సం. విణ. అడ్డములేనిది : చూ, నిరర్గళము.

నిరంజన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ : చూ, పున్నమ.

నిరంజనము, సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞమునకుఁ దగిన చిత్రవర్ణహరిణము : చూ, హరిణము 1; విణ. 2. కాటుకలేనిది; 3. దోషములేనిది : చూ, సమీచీనము. 2.

నిరంతరము, సం. విణ. 1. దట్టము : చూ, సాంద్రము. 2; 2 : చూ, సతతము. 2.

నిరంతస్థము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిరకు, వా. వి: చూ, రూ-నిరుకు.

నిరక్షరేఖ, పా. భూమధ్యరేఖ.

నిరతము, సం. విణ మిక్కిలి ఆసక్తికొన్నది: చూ, లోల, 3.

నిరతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి ఆసక్తి : చూ, వాంఛ.

నిరత్యయము, సం. విణ. నాశనములేనిది : చూ, శాశ్వతము.

నిరపరాధుఁడు, సం. విణ: చూ, అనపరాధి.

నిరపాయము, సం. విణ. అపాయములేనిది.

నిరపేక్షము, సం. విణ. అపేక్షలేనిది : నిరాశము. నిస్పృహము.

నిరయము, సం. వి. అ. పుం : చూ, నరకము.

నిరర్గళము, సం. విణ. = నిరుకళము, అడ్డములేనిది: చూ, విశృంఖలము.

నిరర్గళుఁడు. సం.విణ.అనర్గళుఁడు,అనివారణుఁడు,అబాధకుఁడు.

నిరర్థకము, సం. విణ. 1. ప్రయోజనములేనిది: చూ, వ్యర్థము; అం. 2. కావ్యదోషములలో నొకటి. పాదపూరణమునకై ప్రయోగించిన పదము, ఉదా.—"తలఁపగ వెలయుచు లలి నుజ్జ్వలమగు నీతనివిలాససౌష్ఠవ మనఁగన్" (విలాసమను పదముమాత్ర మిచట నావశ్యకము. తలఁపగన్, వెలయుచున్, లలిన్ అను శబ్దములు నిరర్థకములు.) : చూ, కావ్యదోషములు, పదదోషములు.

నిరర్థకములు, అం. శీలములేని యాఁడుది, కన్నులులేనిప్రాణి, కర్మహీనుఁడగు విప్రుఁడు, అవులేనియిల్లు, శాంతములేని చదువు, నీళ్లలేనియేఱు, పురుషుడులేనిస్త్రీ. (7)

నిరలంకృతి, అం. (గుణములు చెప్పుటతో శూన్యమైనది. ఉదా-"బాహుయుతుఁడు రాజు".): చూ, వాక్యగతదోషములు.

నిరవగ్రహుఁడు, సం. విణ : చూ, స్వతంత్రుఁడు.

నిరవధికము, సం. విణ : చూ, నిరర్గళము.

నిరసనము, సం. వి. అ. న. 1. (రూ-నిరాసనము-నిరాసము): చూ, వహేలనము; 2 : చూ, బెదరింపు; 3: చూ, వధము; 4. ఉమియుట : చూ, నిష్ఠీవనము.

నిరసించు, సం. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు : చూ, భంగించు; 2 : చూ, విసర్జించు.

నిరస్తపాదపేదేశే ఏరండోఽపి ద్రుమాయతే, న్యా. చెట్టులేని తోట నాముదపుచెట్టే మహావృక్షము.

నిరస్తము, సం. విణ. 1. త్వరితముగా చెప్పఁబడినది (మాట): చూ, శబ్దము. 2; 2. తిరస్కరింపఁబడినది: చూ, వహేలనము; 3. వెడలఁగ్రక్కఁబడినది: చూ, వాంతము. 2; 4. న్యాయముచే త్రోయఁబడినది; 5. ప్రయోగింపఁబడినది (బాణము): చూ, ప్రయుక్తము.

నిరాకరణము, సం. వి. అ. న. ఈసడింపు: చూ, వహేలనము.

నిరాకరించు, సం. స. క్రి: చూ, నిషేధించు.

నిరాకరిష్ణువు, సం. విణ. ఉ. తిరస్కరించువాడు: క్షిప్నువు. (తె. వ.)—త్రోపరి, త్రోయువాఁడు.

నిరాకారము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నిరాకరణము; 2: చూ, వ్యోమము. 1.

నిరాకారుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు; విణ. 4: చూ, నిరాకృతి. 2.

నిరాకృతము, సం. విణ: చూ, నిరస్తము. 4.

నిరాకృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, నిరసనము. 1; విణ. 2. రూపములేనివాఁడు ; నిరాకారుఁడు; 3: చూ, అస్వాధ్యాయుఁడు.

నిరాఘాటము, సం. విణ. 1. కొలఁదిలేనిది; 2: చూ, నిరవధికము.

నిరాతంకము, సం. విణ. 1: చూ, నిర్భయము; 2: చూ, నిరామయము. 2.

నిరాధారము, పా: చూ, దిక్కుమాలినతనము.

నిరాపనింద, మి. వా. వి. అవదూఱు. సా. 3, ఆ. 51: చూ, నెగ్గింపు.

నిరాబారి, వై. వి. = నిరాహారి, ఉపవసించి తపముచేయువాఁడు; చూ, సన్న్యాసి. 1.

నిరామయము, సం. వి. అ. పుం. 1. రోగములేమి; విణ. 2. రోగములేనిది; చూ, వార్తము.

నిరామయుఁడు, సం. విణ. రోగములేనివాఁడు: చూ, వార్తుఁడు.

నిరాయాసము, సం. విణ. ఆయాసములేనిది; చూ, మైమై. 2.

నిరాశము, సం. విణ: చూ, నిరపేక్షము.

నిరాసకము, సం. విణ. నిరసించునది: చూ, వహేలనము.

నిరాసనము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-నిరసనము. 1.

నిరాసము, సం. వి. అ. న.—పై.—

నిరాహారి, సం. వి. ఇ. పుం = : చూ, నిరాబారి.

నిరీక్షణము, సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

నిరీక్షితే కేళివనం ప్రవిశ్య క్రమేలకః కంటకజాలమేవ, న్యా. లొట్టిపిట్ట శృంగారవనమును ప్రవేశించి ముండ్లనే వెదకును.

నిరీక్షించు, సం. స. క్రి. చూచు: చూ, వీక్షించు.

నిరీక్షితము, సం. విణ. చూడఁబడినది: చూ, వీక్షితము.

నిరీశ(ష)ము, సం. వి. అ. న: చూ, లాంగలము.

నిరు, వై. అవ్య. గతార్థము. "నిరుడు, నిన్న, నిప్పచ్చ" మొ.

నిరుకడము, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నిరుకళము, వై. విణ. = : చూ, నిరర్గళము. పాండు, 2, ఆ 229.

నిరుకు, దే. వి. రూ-నిరకు. 1. నిర్ణయము: చూ, సత్యము. 1 2. నిర్ణయముచేసినవెల: చూ, పణము. 6.

నిరుక్తము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదాంగములు: చూ అంగము. (7); విణ. 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2

నిరుక్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అర్థనిర్వచనము; అం. 2. ఒకనొక అర్థాలంకారము. (నామసంబంధముచే నవార్థకల్పనము. ఉదా.—"నీచరిత్రములచేతనే నీవు దోషాకరుఁడవు" చూ, అలంకారము. 3.

నిరుడిమావియావు, దే. వి. ఒకతూరి యీనినయావు, గృష్టి చూ; సౌరభేయి. (ధేనువు.)

నిరుఁడు, దే. వి. (నిరు + ఏఁడు) కడచినసంవత్సరము: చూ సంవత్సరములు.

నిరుత్తరము, అం: చూ, తంత్రములు.

నిరుద్ధము, సం. విణ. నిరోధింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1

నిరుపద్రవము, సం. విణ: చూ, అరము. 7.

నిరుపమము, సం. విణ. ఉపమలేనిది.
నిరుపయోగము. సం. విణః చూ, వ్యర్థము.
నిరూఢము, సం. విణ. ప్రసిద్ధికెక్కినదిః చూ, రూఢము. 2.
నిరూఢి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1ః చూ, ప్రసిద్ధి, 1; 2ః చూ, నియమము.
నిరూపణము, సం. వి. అ. న. 1. అరయికః చూ, వెదకుడు; 2. చూపుః చూ, వీక్షణము; 3ః చూ, రుజువు.
నిరూపించు, సం. స. క్రి. నిరూపణముచేయుః నిర్ధరించు.
నిరూపితము, సం. విణ. నిరూపింపఁబడినది.
నిరూప్యము, సం. విణ. నిరూపింపఁదగినది.
నిరూహము, సం. వి. అ. పుం. 1. ముగిసినవాక్యముః చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. ఊహ లేనిది; 3. నిశ్చయింపఁబడినదిః చూ, స్థితము. 3.
నిరృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అలక్ష్మిః చూ, పెద్దమ్మ; పుం. 2. (రూ-నైరృతి-నైరృతుఁడు)ః చూ, సోఁకులఱేఁడుః 3. దినముయొక్క 12 వ భాగముః చూ, దినభాగములు; అం. 4ః చూ, దిగధిపతులు.
నిరృతిమూల, మి. విః చూ, రూ-నైరృతిమూల.
నిరేఖత, అంః చూ, నఖక్షతములు.
నిరోగి, సం. విణః చూ, పటువు. 4.
నిరోధకము, సం. విణః చూ, నిరోధము. 1.
నిరోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. అడ్డుః చూ, వారణము. 1; 2. చేటుః చూ, రుత్త.
నిరోధించు, సం. స. క్రిః చూ, వారించు.
నిరోష్ఠ్యము, అం. 1. శబ్దాలంకారములలో నొకటి (ప, ఫ, బ, భ, మ, వ, యను నక్షరములు లేకుండఁగ నుండునది); 2. (శబ్దాలంకారములు.)
నిర్గతము, సం. విణ. వెడలఁబడినదిః చూ, వాంతము. 2.
నిర్గతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీః చూ, వెడలఁబాటు.
నిర్గమనము, సం. వి. అ. న.—పై.—
నిర్గమము, సం. వి. అ. పుం.—పైః—
నిర్గమించు, సం. అ. క్రి. వెడలఁబడుః చూ, వెళ్లు. 3.
నిర్గళనము, సం. వి. అ. న. వెలికిజారుట.
నిర్గళితము, సం. విణ. వెలికిజారినదిః చూ, వాంతము. 2.
నిర్గుండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1ః చూ, వావిలి*; 2. నల్లవావిలి*ః చూ, వావిలి.
నిర్గుండీద్వయము, అం. నల్లవావిలి, తెల్లవావిలి*. 2.
నిర్గుణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. భగవంతుఁడుః చూ, వేలుపు; విణ. 2. గుణరహితుఁడు.
నిర్గ్రంథనము, సం వి. అ. న. చంపుటః చూ, వధము.
నిర్గ్రంథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. దిసమొలవాఁడుః చూ, బిత్తిలి; 2ః చూ, బీదవాఁడు; 3ః చూ, మూర్ఖుఁడు.
నిర్ఘటము, సం. వి. అ. న. బహుజనసమర్దముగల అంగడి, అంగడివీధి (అని కొందఱు)ః చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. ఘటములేనిది.
నిర్ఘాతము, సం. వి. అ. పుం. 1; చూ, పిడుగు; 2. వజ్రము ః చూ, రత్నము. 1.
నిర్ఘాతాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. మేఘాగ్నిః చూ, వహ్ని. 1.
నిర్ఘృణుఁడు, సం. విణః చూ, నిర్దయుఁడు.
నిర్ఘోషము, సం. వి. అ. పుం. ధ్వనిః చూ, స్వరము. 2.
నిర్జనత్వము, సం. వి. అ. న ః చూ, దారిలేమి. (వాడుక).
నిర్జనము, సం. విణ. జనములేనిది.
నిర్జర, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1ః చూ, సోమపల్లి*ః 2. మురము, అందుగు* ః చూ, సల్లకి.
నిర్జరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దేవత ః చూ, వేలుపు; విణ. 2. ముదిమిలేనివాఁడు.
నిర్జలభూమి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నీరులేనినేలః చూ, భూమి. 1.
నిర్జించు. సం. స. క్రి ః చూ, విజయమునొందు.
నిర్జితుఁడు, సం. విణ. గెలువఁబడినవాఁడు.
నిర్జీవుఁడు, సం. విణ. జీవములేనివాఁడు.
నిర్ఝరము. సం. వి. అ. పుం. సెలయేఱు ః చూ, నది.
నిర్ఝరిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. యేఱు ః చూ, నది; 2. ఒకానొక నది ః చూ, నది.
నిర్ణయము, సం. వి. అ. పుం. ఏర్పాటు ః చూ, సత్యము. 1.
నిర్ణయించు, సం. స. క్రి. ఏర్పాటుచేయు ః చూ, సృజించు.
నిర్ణయింపఁబడు, మి. అ. క్రి ః చూ, ఏఱుపడు. 2.
నిర్ణాయకుఁడు, సం. విణ. నిర్ణయముచేయువాఁడు; నిర్ణేత.
నిర్ణిక్తము, సం. విణ ః చూ, శోధితము.
నిర్ణీతము, సం, విణ. నిర్ణయింపఁబడినదిః చూ, స్థితము. 3.
నిర్ణేజకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చాకలవాఁడు ః చూ, రజకుఁడు.
నిర్ణేత, సం. విణ ః చూ, నిర్ణాయకుఁడు.
నిర్ణేయము, సం. విణ. నిర్ణయముచేయఁదగినది.
నిర్దంత్యము, అం ః చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిర్దగ్ధము, సం. విణ. చక్కఁగా కాలినది ః చూ, ప్రజ్వలితము.
నిర్దయుఁడు, సం. విణ. దయలేనివాఁడు ః అదయుఁడు, క్రూరుఁడు, ధమనుఁడు, నిర్ఘృణుఁడు.
నిర్దళనము, సం, వి. అ. న. చక్కఁగా భేదించుట.
నిర్దళితము, సం. విణ. చక్కఁగా భేదింపఁబడినది ః చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
నిర్దహనము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా కాలుట.
నిర్దహించు, సం, స. క్రి. చక్కఁగా కాలుచు.
నిర్దారణము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా చీల్చుట.
నిర్దారితము, సం. విణ. చక్కఁగా చీల్పఁబడినది ః చూ, నిర్దళితము.
నిర్దిష్టము. సం. విణ. నిర్దేశింపఁబడినది.
నిర్దేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆజ్ఞ ః చూ, సెలవు; 2. చెప్పుట ః చూ, శంసనము; 3ః చూ, సమీపము. 1.
నిర్దేశించు, సం. ఆ. క్రి. 1. ఆజ్ఞాపించు ః చూ, సెలవిచ్చు; 2. నిర్దేశముచేయు ః చూ, అచ్చుపఱ(ఱు)చు. 3.
నిర్దేశ్యము, సం. విణ. నిర్దేశింపఁదగినది.
నిర్దేష్ట, సం. విణ. నిర్దేశించువాఁడు.
నిర్దోషము, సం. విణ. దోషములేనిది ; చూ, సమీచీనము. 2.

నిర్ధనపురుష శ్మశ్రుసమా: న్యా. ధనములేని పురుషుఁడు గజికపరకతో సమానుఁడు.
నిర్ధనుఁడు. సం. విణ : చూ, పేదోడి.
నిర్ధరించు, సం. స. క్రి నిర్ధారణచేయు చూ, నిరూపించు.
నిర్ధారణ, సం. వి అ. స్త్రీ = : చూ, నిదానము. (1.
నిర్ధారణము, సం. వి. అ. న. నిశ్చయము : చూ, సత్యము. 1.
నిర్ధారణీయము, సం. విణ నిర్ధరింపఁదగినది: నిర్ధార్యము.
నిర్ధారితము, సం. విణ. నిర్ధరింపఁబడినది.
నిర్ధార్యము, సం విణ: చూ, నిర్ధారణీయము.
నిర్ధార్యుఁడు, సం. విణ. ఆపత్సంపదలయందు దొకటితీరున నుండెడి ధైర్యముతో పూనిన పనిని విడువక చేయువాఁడు.
నిర్ధూతము, సం. విణ. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.
నిర్నిద్రము, సం. విణ. 1. నిద్రలేనిది; 2. జాగరూకతకలది.
నిర్బంధము, సం. వి. అ. పుం. 1. బలాత్కారము : చూ, బలవంతము; 2. కదలమెదలఁగూడనికట్టు : చూ, బంధము. 1.
నిర్బంధించు, సం. స. క్రి. చూ, సంధించు
నిర్భయము, సం. విణ. భయములేనిది : అఘోరము, అభయము, నిరాతంకము.
నిర్భయుఁడు, సం. విణ : అకుతోభయుఁడు, అభయుఁడు, అభీకుఁడు.
నిర్భరము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు : చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 2 = నిబ్బరము. తిన్నన ; చూ, హృద్యము.
నిర్భర్త్సనము, సం. వి. అ. న. 1 : అదలుపు, అదల్పు, దట్టనదట్టన. (సం. వ.)—తర్జనము; 2 : చూ, లక్క.
నిర్భర్త్సించు, సం. స. క్రి : చూ, బెదరించు.
నిర్భర్త్సితుఁడు, సం. విణ. చూ, భీదవాఁడు.
నిర్భిన్నము, సం. విణ : చూ, నిర్దళితము.
నిర్భేదించు, సం. స. క్రి : చూ, విదారించు.
నిర్మదము, సం. వి. అ. పుం. 1. మదముడిగిన యేనుఁగు ; ఉద్వాంతము : చూ, హస్తి; విణ. 2. మదములేనిది.
నిర్మర్యాద, అం: చూ, ప్రచారములు.
నిర్మలము, సం. వి. అ. న. = నిచ్చలము, అకళంకము, నిర్మాల్యము : చూ, శుద్ధము. 3; 2. అభ్రకము, చూ, శుద్ధము. 1; విణ. 3. మయిలకానిది; అచ్ఛీకృతము.
నిర్మాణము, సం. వి. అ. న. 1 : చూ, నిర్మితి; 2 : చూ, యోగ్యత; 3. సారము : చూ, సత్యము. 1.
నిర్మాత, సం. విణ. నిర్మించువాఁడు : నిర్మాయి.
నిర్మాయి, సం. విణ : చూ, నిర్మాత.
నిర్మాల్యము, సం. విణ. ధరించి తీసివేసినది: చూ, నిర్మలము 1.
నిర్మించు, సం. స. క్రి : చూ, సృజించు.
నిర్మితము, సం. విణ. నిర్మింపఁబడినది : చూ, వ్యాపారము. 1.
నిర్మితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్మించుట : నిర్మాణము.
నిర్మిమీష, సం. వి. అ. స్త్రీ. నిర్మింపనిచ్ఛ : చూ, వాంఛ.

నిర్ముక్తము, సం. వి. అ. పుం. కుబుసము విడిచినపాము : చూ, సర్పము.
నిర్ముక్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. సంగము విడిచినసన్న్యాసి : చూ, సన్న్యాసి; విణ. 2. సంగమువిడిచినవాఁడు.
నిర్మూర్ధన్యము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిర్మూలము, సం. విణ. వేరులేనిది.
నిర్మూలించు, సం. స. క్రి. 1. వేరులేనిదిగాఁజేయు, 2 నాశము చేయు.
నిర్మూషకము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిర్మృష్టము, సం. విణ. తుడవఁబడినది.
నిర్మోకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పాముకుబుసము : చూ, పీవరము 3; 2. కుబుసము : చూ, వస్త్రము; 3. విడుపు : చూ, విమోచనము; 4. ఆకాశము : చూ, వ్యోమము. 1.
నిర్యంత్రణము, సం. విణ : చూ, నిరర్గళము
నిర్యంత్రితము, సం. విణ. అడ్డములేనిదిగాఁ జేయఁబడినది.
నిర్యాణము, సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుకడకన్ను:చూ,హస్తి; 2. చావు : చూ, మరణము; 3 : చూ, మోక్షము. 1; 4 : చూ, నిర్గతి.
నిర్యాతనము, సం. వి. అ. న. 1. పగతీర్చుట : 2. చంపుట : చూ, వధము; 3. అప్పులోనగువాని దీర్చుట: 4. దాచఁబెట్టినసొమ్ము మరల నప్పగించుట; 5. ఈవి : చూ, వితరణము.
నిర్యాతము, సం. విణ. వెడలఁబడినది : చూ, వాంతము. 2.
నిర్యాసము, సం. వి. అ. పుం : చూ, బందన.
నిర్యూహము, సం. వి. అ. పుం. 1. సిగబంతి; చూ, భూషణము. 2; 2. చూ, నాగవాసము (3); 3: చూ, నిర్యాసము; 4. వాకిలి: చూ, సదనము. 1.
నిర్లక్ష్యము, సం. విణ: చూ, వహేలనము.
నిర్లజ్జము, సం. విణ. లజ్జలేనిది: క్షపణము.
నిర్లూత, వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.
నిర్వచనము, సం. వి. అ. న. 1. అర్థవివరణముచేసి చెప్పుట; విణ. 2. మాటలేనిది.
నిర్వచనీయము, సం విణ. నిర్వచింపఁదగినది.
నిర్వచించు, సం. స. క్రి. నిర్వచనముచేసి చెప్పు.
నిర్వపణము, సం. వి. అ. న. ఈవి: చూ, వితరణము.
నిర్వర్ణనము, సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.
నిర్వర్తించు, సం. ప్రే. నిర్వర్తిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు.
నిర్వర్తిల్లు, సం. అ. క్రి. నెఱవేఱు: చూ, రవణించు.
నిర్వహణము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రస్తుతకథయొక్క సమాప్తి: చూ, సంధి; 2: చూ, నిష్ఠ. 6.
నిర్వహము, సం. విణ. గట్టిది: చూ, బెడిదము.
నిర్వహించు, సం. ప్రే. నిర్వహిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు
నిర్వహిల్లు, సం. స. క్రి. 1: చూ, జరగు. 9; 2. నెఱవేఱు : చూ, సక్తమగు.
నిర్వ్యాకము, వా. విణ. గొప్పకుచేసినపని.

నిర్వాణము, సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 2. నాశము: చూ, రుత్త; 3, సుఖము: చూ, సంతోషము; 4. ఏనుఁగు నీళ్లలోమునుగుట: చూ, హస్తి; విణ. 5. చల్లాఱినవి (దీపము నిప్పు లోనగునది): 6. నీళ్ళమునిఁగినవి (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

నిర్వాణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2: చూ, భారవాహుఁడు; విణ. 3. శాంతుఁడైనముని: చూ, సన్న్యాసి; 4. శాంతిఁబొందినది (వహ్ని మొ.)

నిర్వాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. చలింపనిగాలి: చూ, వాయువు; విణ. 2. గాలిలేనిది (చోటు మొ.) గాలిలేని దేశాదులపేరు (అనికొందఱు) నివాతము.

నిర్వాదము, సం. వి. అ. పుం. 1. అపవాదము: చూ, నెగ్గింపు; 2. వాదములేమి; 3. నిశ్చితవాదము.

నిర్వాపణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వధము; 2: చూ, వితరణము.

నిర్వాసనము, సం. వి. అ. న. 1. రూ-నిరాసనము : చూ, వధము; 2. వెళ్లగొట్టుట.

నిర్వాసితము, సం. విణ. వెళ్లగొట్టఁబడినది.

నిర్వాస్యము, సం. విణ. వెళ్లగొట్టఁదగినది.

నిర్వాహకుఁడు, సం. విణ. నిర్వహించువాఁడు : చూ, భారవాహుఁడు.

నిర్వాహము, సం, వి. అ. పుం. 1. బలిమి : చూ, శక్తి. 1; 2. జరుగుబాటు : చూ, వృత్తి. 2.

నిర్వికారుఁడు, సం. విణ. వికారములేనివాఁడు.

నిర్విఘ్నము, సం. విణ. విఘ్నములేనిది : చూ, విశృంఖలము.

నిర్విణ్ణుఁడు, సం. విణ. నిర్వేదమునొందినవాఁడు.

నిర్వివాదము, సం. విణ : చూ, అవివాదము.

నిర్విశేషము, సం. విణ. విశేషములేనిది.

నిర్విష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అతివస*: చూ, విష; విణ. 2. విషములేనిది.

నిర్విష్టము, సం. విణ. 1. చొరఁబడినది; 2. పొందఁబడినది : చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. నిలిచినది.

నిర్వీర్యము, సం. విణ. వీర్యములేనిది : చూ, నిష్కళ.

నిర్వృతము, సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1; విణ. 2. సుఖించినది : చూ, సంతోషము; 3. నశించినది: అంతరితము, ధ్వస్తము.

నిర్వృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సుఖము : చూ, హ్లాదనము; 2. ఊఱట : చూ, సమాశ్వాసము; 3. నాశము : చూ, రుత్త.

నిర్వృత్తము, సం. విణ. నెరవేఱినది : చూ, సిద్ధము. 3.

నిర్వృత్తి, సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సంతోషము : చూ, హ్లాదనము; 2. ముక్తి : చూ, మోక్షము. 1; 3. నెఱవేఱుట; విణ. 4. వృత్తిలేనిది.

నిర్వేదము, సం. వి. అ. పుం. 1. తత్త్వజ్ఞానదుఃఖేర్ష్యాదులచేత గలుగు హేయత్వబుద్ధి : చూ, బుద్ధి; అం. 2. (ఓ చెలీ! యాతనిం జూడకున్న మణిమయాభరణంబులు శిలలుగను, హారములు సముద్రపుచినుకులుగను గాన్పించుచున్నవి!): చూ, సంచారీభావములు.

నిర్వేదించు, సం. అ. క్రి. నిర్వేదపడు : చూ, విసుగు. 2.

నిర్వేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. కూలి: చూ, వేతనము: 2. జీతము : చూ, వేతనము; 3. భోగము : చూ, భుక్తి. 2; 4. మూర్ఛపోవుట: చూ, రోగము. 1.

నిర్వ్యథనము, సం. వి. అ. న. బెజ్జము : చూ, రంధ్రము. 1.

నిర్వ్యాపారాంబష్ఠన్యాయము, న్యా. పనిలేనిమంగలి పిల్లితలగొఱుగుననురీతి.

నిర్వ్యూఢము, సం. విణ. త్యక్తము : చూ, సముజ్ఝితము.

నిర్హరణము, సం. వి. అ, న. 1. నిశ్శేషముగా హరించుట; 2. పీనుఁగును కాల్చుట.

నిర్హ్రాదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిర్హ్రాదము, ధ్వని : చూ, స్వరము. 2.

నిర్హారము, సం. వి. అ. పుం. నిర్హృతి; చూ, అభ్యవకర్షణము.

నిర్హారి, సం. విణ. దూరముగా వ్యాపించునట్టిది (పరిమళము): చూ, సమాకర్షి.

నిర్హృతము, సం. విణ. ఊఁడఁబెఱికినది. (నాటినముల్లు లోనగునది.)

నిర్హృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిర్హారము.

నిర్హ్రాదము, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ-నిర్హ్రాదము.

నిర్హేతుకజాయమానకటాక్షము, లో. అకారణముగ కల్గినదయ (వాసుక).

నిర్హేతుకము, సం. విణ: చూ, అహేతుకము.

నిఱు. వై. ఉప = నిర్. మిక్కిలి ;"నిఱుపేద" : చూ, హెచ్చు, 1.

నిఱుపేద, వై. వి. రూ-ఇఱుపేద : చూ, బీదవాఁడు.

నిఱునీలుగు, దే. అ. క్రి. (నీలుగు + నీలుగు) 1. మిక్కిలి నీలుగు; 2. గర్వించు : చూ, హంకరించు.

నిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (రూ-నిల్వఁబడు-నిలువఁబడు) 1. నిలుచుండు, నిలుచు : చూ, మట్టుపడు; 2. అభ్యంతరమగు : చూ, నట్టువడు; 3. ప్రతిష్ఠితమగు: రూ - నిల్వఁబడు, నిలుచు - నిల్చు.

నిలక, దే. వి : చూ, నిలుగు. 1.

నిలకడ, దే. వి : చూ, రూ - నిలుకడ.

నిలయము, సం. వి. అ. పుం. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1.

నిలవ, దే. వి. (రూ-నిలువ -నిల్వ) నిలిచినవస్తువు : చూ, శేషము. 1.

నిలవరము, దే. విణ : చూ, రూ-నిలువరము.

నిలింపుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; 2. బోయ : చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

నిలీనము, సం. విణ. మిక్కిలి అడఁగినది : చూ, స్తబ్ధము. 1.

నిలుకడ, దే. వి. (రూ-నిలకడ-నిల్కడ.) 1 చోటు : చూ, స్థానము. 1; 2. స్థైర్యము. భార. విరా. 2, అ. 315: చూ, స్థితి. 3; 3 : చూ, విరామము; 4. తక్కువ : చూ, వెలితి. 2; అం. 5 : చూ, మల్లశాస్త్రము.

నిలుగు, దే. వి. నిలుచుట : నిలక, నిలుపు - నిల్పు - నిలుపు: అ. క్రి. 2. ఒళ్ళువిఱుచుకొను. స్వా. 3, ఆ. 58. (రూ - నీలుగు - నీల్గు - ఈలుగు) ; 3 : చూ, నీలుగు. 3.

నిలుచు, దే. అ. క్రి. రూ - నిల్చు. 1. నిలుచుండు: చూ, పట్టుపడు; 2: చూ, నిలఁబడు, 3; 3: చూ, నిలఁబడు. 2; 4 : చూ, వసించు; 5: చూ, శేషించు.

నిలుచుండు, దే. అ. క్రి : చూ, నిలుచు. 1.

నిల్చుండు, —పై.—

నిలుచుకొను, —పై.—

నిలుచున్నవాఁడు, వా. వి : ఊర్ధ్వంధముఁడు, ఊర్ధ్వస్తుఁడు.

నిలుపు, దే వి. రూ - నిల్పు. 1 : చూ. నిలుగు. 1; 2 : చూ, నిష్ఠ 7. భార. శాం. 4, ఆ. 111; 3. ప్రతిష్ఠ : చూ, సన్మానము ; 4 : చూ, రూ - నిలకడ. భార. ద్రో. 2, ఆ. 355 ; విణ. 5. నిలుపునది. భార. భీష్మ. 2, ఆ 266 ; 6. స్థిరమైనది : చూ, శాశ్వతము; ప్రే. 7. నిలువఁబెట్టు : నిలువరించు - నిల్వరించు; 8. అడ్డగించు: చూ, వారించు ; 9. స్థిరపఱచు : చూ, స్థాపించు; 10 : చూ, నిలుపుచేయు.

నిలుపుచేయు, వా. స. క్రి. అడ్డముచేయు, ఆపు, ఆపుచేయు, నిలుపు, నిలుపుదలచేయు, (సం. ప.).—ఉత్తంభించు : (చూ, సంశోధించు).

నిలుపుదలచేయు, — పై.—

నిలుపోపు, దే. అ. క్రి. (నిలుపు + ఓపు) : చూ, సహించు.

నిలువ, దే. వి : చూ, రూ - నిలవ.

నిలువఁబడు, ద్వ. అ. క్రి ; చూ, నిలఁబడు. జై. 7,ఆ. 173.

నిలువరము, దే. విణ. 1. (నిలవరము - నిలువారము - నిల్వరము) స్థిరమైనది : చూ, శాశ్వతము; 2. (రూ-నిలవరము నిలువారము - నిల్వరము) యాథార్థ్యము : చూ, సత్యము. 1; 3. (రూ-ఇలవరము-ఇలువరము - ఇలువారము - ఇలారము,నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము): చూ, సదనము. 1.

నిలువరించు, దే. అ. క్రి. రూ-నిల్వరించు. 1. చలింపకనిలుచు. భార. విరా. 5, ఆ. 181; అం. ప్రే. 2. చలింపకనిలుపు. కళా. 8, ఆ. 121; 3 : చూ, నిలుపు. 7.

నిలువారము, దే. విణ : చూ, రూ - నిలువరము.

నిలువు, దే. వి. 1 : చూ, నిలుగు. 1; 2. చేయి మీఁది కెత్తుకొని నిలుచున్న పురుషుని చేయిపొడవుకొలఁది అంతస్తు; 3. మీఁది అంతస్తు, మేడ. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 131 : చూ, సదనము. 1; 4. ఆకృతి : చూ, రూపు. 3; 5. చేనిలో కొంత కోసినతర్వాత కోయఁగలభాగము.

నిలువుఁగొలువు, దే. వి. నిలుచుండిచేయుసేవ: చూ, సపర్య.

నిలువుఁగాళ్లు. దే. వి. బ. తావకాళ్ళకువెనుక మాను మొదలైనవాని కాధారముగా నాటిన రాటలు : చూ, స్తంభము. 1.

నిలువుజీతము, ద్వ. వి. నిలుచుండి సేవచేయువానిజీతము: చూ, వేతనము.

నిలువుఁదోపు, వా. వి. శరీరముపైనున్నదంతయు.

నిలువునీరగుట, జా. ఒడలంతయు కంపమొందుట. "నిలువు నీరగుచెంత యనంటి కంబముల్." (కవికర్ణరసాయనము).

నిలువుబొట్టు, వా. వి. వైష్ణవభక్తులబొట్టు: (వ్య. అడ్డబొట్టు): చూ, బొట్టు. 1.

నిలువులు, దే. వి. బ : చూ, అరిగాళ్లు.

నిలువోపు, దే. అ. క్రి : చూ, నిలుపోవు.

నిల్కడ, దే. వి : చూ, రూ- నిలుకడ.

నిల్చు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిలుచు.

నిల్పు, దే. వి : చూ, రూ - నిలుపు.

నిల్వ, దే. వి : చూ, రూ-నిలవ.

నిల్వఁబడు, దే. అ. క్రి : చూ. రూ-నిలఁబడు.

నిల్వరము, దే. విణ : చూ, రూ- నిలువరము.

నిల్వరించు, దే. అ. క్రి, అం. ప్రే : చూ, రూ-నిలువరించు. (చలింపక నిలుచుటకు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 241.)

నివరి, వై. వి = నీవారః. రూ-నీవరి-నివ్వరి. విత్తకపండువరి: చూ, ధాన్యము.

నివర్తనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, మరలఁబాటు; అం. 2: చూ, తారాక్రియలు.

నివర్తించు, సం. ప్రే. నివర్తిల్లఁజేయు : చూ, విసర్జించు.

నివర్తితము, అం. 1: చూ, ఊరూక్రియలు; విణ. 2. మరలఁబడినది : అపాస్తము , ఆవర్తితము, నివృత్తము.

నివర్తిలు, సం. అ. క్రి. రూ-నివర్తిల్లు. మరలఁబడు : చూ, వక్రటిల్లు.

నివర్తిల్లు, —పై.—

నివసతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1.

నివసథము, సం. వి. అ. పుం. ఊరు : చూ, సీమ. 1.

నివసనము, సం. వి. అ. న : చూ, నివసతి.

నివసించు, సం. అ. క్రి : చూ, వసించు.

నివహము, సం. వి. అ. పుం. గుమి : చూ, సమూహము.

నివాకము, సం. వి. అ. పుం, రూ - నీవాకము. జయఘంట మొదలగువానిగుండ ధాన్యాదులవెల ప్రసిద్ధపరచుట. వ్యవహారాదులయందు న్యూనాధిక్యములు లేక కలిగినది పలుకుట (అనికొందఱు), మహార్ఘములైన ధాన్యాదులయందలి జనుల యాచరాతిశయము (అనికొందఱు) : చూ, ప్రయామము.

నివాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆసరా : చూ, ప్రాపు. 2; విణ. 2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3 : చూ, నిర్వాతము. 2 ; 4. గట్టి : చూ, బెడిదము.

నివాపము, సం. వి. అ. పుం. పితాళ్లనుద్దేశించి నువ్వులునీళ్లు విడుచుట లోనుగాఁగల కర్మము : (తర్పణము) (తిలోదకము విడుచుట.)

నివారణము, సం. వి. అ. న : చూ, వారణము. 1.

నివారించు, సం. స. క్రి : చూ, వారించు.

నివారితము, సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది : చూ, రుద్ధము. 1.

నివాసము- సం. వి. అ. పుం. (రూ-నివాసనము-నివసము-నివసనము-వసనము-వాసము-నివసానము) 1. ఇల్లు : చూ, సదనము; 1;2, చోటు ; చూ, స్థానము. 1. (వ్.న. అనికొందఱు.)

నివాసి, సం. విణ. వాసముచేయువాఁడు.

నివాళి, వై. వి (రూ-నివాళిక - నివ్వాళి - నివ్వాళిక) = నిరాజన : చూ, హారతి.

నివాళించు, వై. అ. క్రి. ఆరతెత్తు.

నివాళిక, వై. వి. = : చూ, రూ- నివాళి (స్వార్థమున కప్రత్యయము.)
నివాళికరములు, వై. వి. ఒ : చూ, హాణిగలు.
నివాళితము, సం. విణ. చుట్టఁబడినది : చూ, వ్యావృత్తము 1.
నివీతము, సం. వి. అ. న. 1. కంఠలంబితము, మెడను దండవలె వ్రేలెడు జన్నిదము : చూ, యజ్ఞోపవీతము : విణ, 2. ప్రావృతము, కప్పుకొనుకోక : చూ, వస్త్రము.
నివుడు, దే. అ. క్రి : చూ, రూ- నిగుడు.
నివుడుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-నిగుడుచు.
నివుడ్చు, —పై.—
నివురు, దే. స. క్రి. చూ, నిమురు : 2. భాగ. 4, స్కం, 226.
నివురు, దే. వి. చూ, రూ - నిగురు.
నివృతము, సం. విణ నలుప్రక్కలఁ చుట్టఁబడినది : చూ, పరిక్షిప్తము.
నివృత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ : చూ, మరలఁబాటు.
నివృత్తము, సం. విణ. మరలఁబడినది : చూ, నివర్తితము. 2.
నివృతి, సం. వి ఇ. స్త్రీ నలుప్రక్కలఁ చుట్టుట.
నివృత్తు, సం వి. త్. పుం : చూ, రూ - నీవృత్తు.
నివేదనము, సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుక : చూ, బుద్ధి; 2: చూ, సమర్పణము.
నివేదించు, సం. స. క్రి. 1. ఎఱిఁగించు : చూ, బోధించు; 2. చూ, సమర్పించు.
నివేదితము, సం. విణ. 1. ఎఱిఁగింపఁబడినది; 2. సమర్పింపఁదగినది : చూ, సన్యస్తము. 2.
నివేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1;2. చౌరవ : చూ, ప్రవేశము; 3: చూ, శిబిరము; 4: చూ, వివాహము; 5. ఇల్లడ: చూ, వాడిక; అం. 6 : చూ, కరణములు.
నివ్వటిలు, వై. అ. క్రి. రూ - నివ్వటిల్లు. 1: చూ, వ్యాపించు, భార. శల్య. 1, ఆ. 228; 2. పూర్ణమగు. ఆం, భా. తృ. 101 : చూ, మెండుకొను; 3. అతిశయించు : చూ, ముమ్మరించు; 4. కలుగు : చూ, సంభవించు; 5: చూ, సిద్ధించు.
నివ్వటిల్లు. — పై.—
నివ్వరి, వై. వి. = నీవారః : చూ, రూ - నివరి.
నివ్వాళి, వై. వి. = నీరాజన : చూ, రూ - నివాళి.
నివ్వాళిక, వై. వి = —పై —
నివ్వీటితము, అం : చూ, అదూషితములు (వ్యాకరణబంధములు.)
నివ్వెఁగ, దే. వి. (రూ - నివ్వెఱ - నివ్వెఱఁగు.) 1: చూ, భ్రాంతి; 2. చూ, వింత. 1; 3. పారవశ్యము. స్వా. 5, ఆ. 65 : చూ, విస్మృతి; 4. నిశ్చేష్టత : చూ, వెఱవెఱపాటు; 5. మిక్కిలిభయము, చూ, వెఱపు.
నివ్వెఱ, —పై.—
నివ్వెఱఁగు. —పై.—(పారవశ్యమునకు. - భార. భీష్మ 2,ఆ. 157)
నివ్వెఱపడు, దే. అ. క్రి. 1 : చూ, విస్మృతినొందు; 2 : చూ, వెఱఁగుపడు; 3. భ్రాంతిపడు, భార. విరా. 4, ఆ 85; 4. మిక్కిలి భయపడు : చూ, భయపడు.
నివ్వెఱపాటు, ద్వ. వి : చూ, నివ్వెర. (పారవశ్యమునకు. — కాశీ. 5, ఆ. 2; మిక్కిలి భయమునకు. — భార. భీష్మ. 1, ఆ. 97)
నిశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = నిసి. రేయి : చూ, రాత్రి; 2. పసుపు : చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, మాత్రినిపసుపు: పా. 4. ఒక వృత్తము. న, న, ర, ర, ర, ర గణములు. 9. యతి (11 వ ఛందస్సు) : చూ, వృత్తము. 1.
నిశంకబ్రాహ్మణులు, అం. ఉత్కళులలో నొకతెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. కాణ్వశాఖ : చూ, ఉత్కళబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు.)
నిశాంకుశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జిబిలిక *: చూ, హ్రస్వగవేధుక.
నిశాంతము, సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1;2 : చూ, వేగుజాము; విణ. 3. మిక్కిలి అడఁగినది : చూ, సద్ధము. 1.
నిశాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం, చంద్రుఁడు, రేఱేఁడు, చూ, హిమాంశువు.
నిశాఖ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, నిశ. 2.
నిశాచరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 : చూ, రాక్షసి. 1; 2. చూ, జంకులాఁడి; 3: చూ, నిశాటనము.
నిశాచరుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
నిశాటనము, సం. వి. అ. పుం. పయిఁడికంటి : చూ, సకినపుబులుఁగు.
నిశాటుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, నిశాచరుఁడు.
నిశాతము, సం. విణ. మిక్కిలి వాఁడిచేయఁబడినది : చూ, శాతము. 1.
నిశాని, వా. వి. 1. సంస్థానాధిపతులు ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు తమ కోటముందు వాయిపించెడు మంగళధ్వని; 2. వివాహాది శుభకర్మములలో ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు వాయించెడు మంగళధ్వని; 3. చదువురాని వానివ్రాలునకు మాఱుగావ్రాయు (వేయు)గుఱుతు. (ఎడమచేతి బొటనవ్రేలిముద్ర.) "నిశానీదారు."
నిశాపతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1 : చూ, నిశాకరుఁడు; 2. కర్పూరము : చూ, సిరము.
నిశారణము, సం. వి. అ. న: చూ, వధము.
నిశారము, సం. వి అ పుం. రూ - నీశారము. చలికప్పుడు దుప్పటి, శరీరమంతయుఁ గప్పు పరికిణి (అని కొందఱు): చూ, వస్త్రము.
నిశితము, సం. విణ. 1 : చూ, నిశాతము; 2 సానఁబెట్టబడినది (పదునుపెట్టఁబడిన ఖడ్గాదులు) : క్ష్ణుతము, తేజితము.
నిశిపతి, సం. వి. ఇ. పుం : చూ, రూ - నిశాపతి. 1.
నిశీథము, సం. వి. అ. పుం. = నిసి. 1. నడురేయి : చూ, రాత్రి; 2. రేయి : చూ, రాత్రి.
నిశీథిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేయి : చూ, రాత్రి.
నిశ్చయము, సం వి.అ.పుం. = నిచ్చయము : చూ, సత్యము. 1.
నిశ్చయించు, సం. స. క్రి. నిర్ణయించు : చూ, స్మృజించు.
నిశ్చల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. నేల : చూ, భూమి. 1; విణ. 2. = నిచ్చలము, కదలనిది; చూ, స్థావరము.
నిశ్చలతపస్వియగుట, అం : చూ, నియమములు,

నిశ్చితము, సం. విణ. నిశ్చయింపఁబడినది : చూ, స్థిరము 3.
నిశ్చేష్టత, సం. విణ: చూ, వెఱవెఱపాటు.
నిశ్చేష్టుఁడు, నా. విణ: చూ, అచేష్టుఁడు.
నిశ్చేష్టాకరణము, సం. వి. అ. న. ఒకానొక మన్మథబాణము : చూ, బాణము. 1.
నిశ్రేణి, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1 = : చూ, నిచ్చెన.
నిశ్రేయము, సం. వి. అ. న : చూ, సదాప *.
నిశ్శ్రేయసము, సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి : చూ, మోక్షము. 1; 2 మేలు : చూ, శుభము. 1.
నిశ్శ్రేయసుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
నిశ్వసనము, సం. వి. అ. న. రూ - నిశ్వాసము ; చూ, నిట్టూరుపు.
నిశ్వసించు, సం. అ క్రి రూ - నిశ్వాసించు: చూ, నిట్టూరుచు.
నిశ్వాసనము, సం. వి. అ. పుం : చూ, నిట్టూర్పు.
నిశ్వాసము, సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—; అం. 2: చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు, 11-౧)
నిశ్వాసించు, సం. అ. క్రి: చూ, రూ - నిశ్వసించు.
నిశ్శబ్దక్రియలు, అం. ఆవాపము, నిష్క్రామము, విక్షేపము, ప్రవేశము, (4)
నిశ్శబ్దము, సం. వి. అ. పుం. 1. తాళమానలఘుచతుష్టయ కాలము : చూ, స్వరము. 2; విణ. 2. శబ్దములేనిది (అకారాంతస్త్రీలింగమైనప్పుడు రాత్రి అర్థము); అం. 3 : చూ, కాలప్రాణము.
నిశ్శలాకము, సం. విణ. ఏకాంతము : చూ, రహస్యము.
నిశ్శేషము, సం. విణ. అంతయు : చూ, సర్వము.
నిశ్శోధ్యము, సం. విణ. కడుగుటలోనగువానిచేత గరిగరికైనది : చూ, శోధితము.
నిషంగము, సం. వి. అ. పుం. 1. అమ్ములపొది ; చూ, బాణము. 1; 2. మిక్కిలి సంగము : చూ సంయోగము.
నిషంగరచనాప్రవచనము, అం : చూ, ప్రమేయములు.
నిషంగి, సం. విణ : చూ, విలుకాఁడు.
నిషణ్ణము, సం. విణ. 1. ఉండినది; 2. కూర్చుండినది ; ఆసితము.
నిషదము, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ- నిషాదము. 2.
నిషద్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దుకాణము : చూ, సదనము. 1; 2; కూర్చుండుట.
నిషద్వర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రేయి : చూ, రాత్రి.
నిషద్వరము, సం. వి. అ. పుం. అడుసు : చూ, శాదము 2.
నిషధము, సం. వి. అ. పుం. 1. (ఇది హరివర్షమనెడు వర్షమునకు ఉత్తరమందు బాలసూర్యప్రకాశమై యుండును.) : చూ, పర్వతము; 2. ఒకదేశము : చూ, సీమ. 1; విణ. 3. గట్టి : చూ, బెడిదము.
నిషా, వా. వి. మత్తు.
నిషాదము, సం. వి. అ. పుం. ఒకబోయపల్లె : చూ, దేశము; 2. ఒకస్వరము (మదిస్సు దీనియందునివాసించును కూర్చుండును) సప్తస్వరములలో కడపటిదగుటవలన దీనియందు స్వరములన్నియుఁ జేరియుండును) : చూ, స్వరము 2. (సప్తస్వరము x.)
నిషాది, సం. వి. న్. పుం : చూ, హస్త్యారోహుఁడు.
నిషాదిని, అం ; చూ, భిన్నషడ్జకభాషలు. (చూ, భాష. 1.)
నిషాదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పుల్కసుఁడను ఒకబోయ: చూ, వ్యాధుఁడు, 1; 2 : చూ, మాల. (1)
నిషిద్ధము, సం. విణ. 1. నిషేధింపఁబడినది చూ, సంయుతహస్తములు.
నిషూదనము, సం. వి. అ. న : చూ, వధము.
నిషేకప్రస్తుతము, గర్భాదానము ; చూ. శోభనము. (స.యోగము)
నిషేకము, సం. వి. అ. పుం. చూ, నిషేకప్రస్తుతము
నిషేధము, సం వి. అ. పుం : అంగులితోరణము, ఆచ్ఛాదనము, ఊహము, నికృతి. (తె.ప.) — గెంటుట, త్రోపుడు, నూకుడు.
నిషేధించు, సం. స. క్రి : నిరాకరించు (తె. ప.) — అడ్డు, ఒత్తు, గెంటు, త్రోద్రోపులాడు, త్రోయు.
నిషేవణము, సం. వి. అ. న. 1. చక్కఁగా సేవించుట; 2; చూ, సోమపానము.
నిషేవితము, సం. విణ. చక్కఁగా సేవింపఁబడినది ; చూ, సేవితము.
నిష్కంఠ్యము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిష్కపటి, సం. వి. ఇ. పుం. 1 = నిక్కమువుఁడు : చూ, సత్యవంతుఁడు; 2. కపటములేనివాఁడు ; అకౌటిల్యుఁడు, నిష్కపటుఁడు. (తె. ప.)—అంబిస్తు, దమ్మఁడు.
నిష్కపటుఁడు, సం. వి. అ. పుం. —పై.—
నిష్కము, సం. వి. అ. పుం. 1. మాడ : చూ, హిరణ్యము. 2; 2. పైఁడి, టంకము : చూ, లోహము. 1; 3 నూట యెనిమిది మాడలు (సువర్ణములు) : చూ, హిరణ్యము. 2; 4. పతకము ; చూ, భూషణము 2; 5 : చూ, పలము. 1; 6. బంగారు : చూ, లోహము. 1; 7. వెండి చూ, లోహము. 1.
నిష్కర్ష, సం. వి. అ. పుం. నిశ్చయము : చూ, సత్యము. 1. (శ. ర.) (ఆ. స్త్రీ. అని కొందఱు).
నిష్కర్షము, అం. 1 ; చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు. 2: చూ, అవరోహివర్ణగతాలంకారములు.
నిష్కర్షించు, సం. స. క్రి. నిశ్చయించు ; చూ, సృజించు.
నిష్కళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ - నిష్కళి వితారువ, ముట్లుడిగిన ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ విణ. 2. కళలేనిది; 3 వీర్యములేనిది : నిర్వీర్యము.
నిష్కళి, సం వి ఈ. స్త్రీ : చూ, రూ- నిష్కళ. 1.
నిష్కాముఁడు, సం. విణ ; చూ, అకాముఁడు.
నిష్కాసితము, సం. విణ. 1. ఉనుపఁబడినది; 2. వెడలింపఁబడినది ; చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్కుటము, సం. వి. అ. పుం. రూ- నిష్కూటము. 1. తొఱ్ఱ చూ, రంధ్రము. 1; 2, అంతిపురము : చూ, సదనము. 1: 3. ఇంటితోఁట; చూ, వనము. 2; 4. తలుపు : చూ, వాకిలి; 5. మడి ; చూ, భూమి. 1.

నిష్కుటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి* : చూ, పత్రల.
నిష్కులి, అం : చూ, శస్త్రములు.
నిష్కుషము, సం. వి. అ. పుం : చూ, నిష్కుటము. 1.
నిష్కుహము, —పై—
నిష్కుజితము, అం : చూ, సంచారీవర్ణగతాలంకారములు.
నిష్కూటము, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ-నిష్కుటము. 1.
నిష్కూహము, —పై.—(రూ-నిష్కుహము)
నిష్కోపి, సం. విణ : అకోపుఁడు, అక్రోధనుఁడు.
నిష్కృతము, సం. విణ. 1. ప్రాయశ్చిత్తము చేయఁబడినది; 2. చేయఁబడినది : చూ, వ్యాపారము. 1.
నిష్కృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1 : చూ, ప్రాయశ్చిత్తము; 2. చేయమి.
నిష్క్రమము, సం. వి. అ, పుం. 1. వెడుకులము : చూ, వంగడము; 2. సంపత్తు : చూ, బుద్ధి (శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము, ధారణము, ఊహ, ఆరోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్వవిజ్ఞానము అను ఎనిమిది విధములైన బుద్ధిసామర్థ్యవిశేషములు నిష్క్రమమనఁబడును); 3 : చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్క్రాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బయలువెడలుట : చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్క్రామము, అం. 1 : చూ, తాళాక్రియలు; 2 : చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు.
నిష్ఠ, సం. వి అ. స్త్రీ. 1. ఉనికి : చూ, స్థానము. 1; 2. చేటు: చూ, రుత్త; 3. తుది : చూ, సుద. 3; 4 ముగియిక: చూ, సమాప్తి. 1; 5. వేఁడికోలు : చూ, యాచన; అం. 6 : చూ, నాటకసంధులు (రూ-నిష్ఠము): చూ, నిర్వహణము. 2; వా. 7. నిలుపుట ; ఉత్తంభనము, (తె. ప.)—నిలుపునిల్పు.
నిష్ఠానము, సం. వి. అ. న. మజ్జిగపులుసు : చూ, మజ్జిగ.
నిష్ఠీవనపాత్రము, సం. వి అ. న. పీకిదాను చూ, పాత్రము. 6.
నిష్ఠీవనము, సం. వి. అ. న. ఉమియుట; నిరసనము, నిష్ఠ్యూతి, నిష్ఠేవనము, ష్ఠేవనము, (చూ. బ్రహ్మబిందువు. 1-౧.)
నిష్ఠురము, సం. విణ. 1. కఠినము : చూ, బెడిదము; 2. పరుషోక్తి, పరుషము : చూ, శబ్దము. 2.
నిష్ఠురుఁడు, సం. విణ. కఠినుఁడు : చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
నిష్ఠూతము, సం. విణ. రూ- నిష్ఠ్యూతము. త్రోయఁబడినది : చూ, విద్ధము.
నిష్ఠేవనము, సం. వి. అ స్త్రీ, అ. పుం : చూ, నిష్ఠీవనము.
నిష్ఠేవము, —పై—
నిష్ఠ్యూతము, సం. విణ. 1. ఉమియఁబడినది; 2 : చూ, నిష్ఠూతము.
నిష్ఠ్యూతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ : చూ, నిష్ఠీవనము.
నిష్ణాతుఁడు, సం. విణ : చూ, సమర్థుఁడు.
నిష్పక్వము, సం. విణ : ఎనిమిదవపాలు మిగులునట్లు కాఁచఁబడిన కషాయాదులు, క్వథితము: చూ, బృంగుతు. 1.
నిష్పత్తి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నెఱవేఱుట : చూ, సిద్ధి. ; 2. పరిసమాప్తి : చూ, సమాప్తి. 1;
నిష్పన్నము, సం. విణ ; చూ, సిద్ధ్యుత్తము.
నిష్పాదనము, సం. వి. అ. న : చూ, నిష్పత్తి. 1.
నిష్పాదించు, సం. స. క్రి : చూ, సిద్ధించు.
నిష్పాదితము, సం. విణ. సిద్ధించినది : చూ, సిద్ధము. 3.
నిష్పాద్యము, సం. విణ. సిద్ధింపఁదగినది : చూ, సిద్ధము. 3.
నిష్పావము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనుములు : చూ, ధాన్యము; 2. చేటగాలి : చూ, వాయువు; 3: చూ. పవనము. 3; 4. పెసలు లోనగువాని పొట్టు : చూ, బరడు; 5. పొల్లు: చూ, సస్యము. 1; విణ. 6 : చూ, స్థిరము.
నిష్పిష్టము, సం. విణ. చక్కఁగా నూఱఁబడినది : చూ, మర్దితము.
నిష్ప్రభము, సం. వి అ. న. కాంతిలేని దివాచంద్రాదులు; చూ, అలోకము.
నిష్ప్రయోజకుఁడు, సం. విణ. చూ, వ్రాజె.
నిష్ప్రయోజనము, సం విణ. చూ, వ్యర్థము.
నిష్ప్రవాణి, సం. విణ. ఇ. క్రొత్తది (బట్ట); చూ, వస్త్రము.
నిష్ఫలము, సం. విణ. ఫలములేనిది : అతిముక్తకము, అసంగతము, అసంబంధము, అసంబద్ధము, పలాలము.
నిషమము, సం. అవ్య. విందింపఁదగినవానియందు వర్తించును : సుషమము.
నిసర్గగణములు, అ . "య-ర-త-భ-జ-స-న-మ" : చూ, అష్టగణలక్షణము.
నిసర్గనిపుణాః స్త్రియః, న్యా. స్వభావముగా స్త్రీలు గడుసరులు.
నిసర్గము, సం. వి అ. పుం. 1 : చూ, స్వభావము; 2. కలిగించుట; 3. చూ, వితరణము.
నిసర్గ శాలీనాః స్త్రియః, న్యా. స్త్రీలు స్వభావముగా సిగ్గరులు.
నిసి, వై. వి. = నిశా-నిశీథ : చూ, నిశీథము. 1-2
నిసిందా, వా. విణ. తెలియకుండునటుల కలిపి వ్రాసినది. "నిసిందాపత్ర."
నిసివెలుఁగు, ద్వ వి : చూ, నిశాకరుఁడు.
నిసుంభితము, అం : చూ, కరణములు.
నిసుఁగు, వై. వి. = శిశుకః శిశు. రూ - నిసువు. 1. పక్షిలోనగువాని సంతతి : చూ, శిశువు; 2. స్తనపాయి. అచ్చ. యు, కాం. 146 : చూ, శిశువు.
నిసువు, —పై.—
నిసృష్టము, సం విణ. 1. దాఁచఁబెట్టినది : చూ, రహస్యము; 2 : మధ్యస్థము.
నిస్తరణము, సం. వి. అ. న. 1. దాఁటుట : చూ, లంఘు; 2 : చూ, వెడలఁబాటు; 3: చూ, వెరవు.
నిస్తరించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగాదాఁటు: చూ, లంఘించు. 1.
నిస్తర్హణము, సం. వి. అ. న. చూ, వధము.
నిస్తలము, సం. విణ. 1 : చూ, వలితము. 3; 2. చూ, వృత్తము. 5.
నిస్తారము, సం. వి. అ. పుం. చూ, నిస్తరణము.
నిస్తాలవ్యము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిస్తుషితము, సం. విణ. 1. చులకనగా చేయఁబడినది; 2. పొట్టుపోఁగొట్టినది; 3. విడువఁబడినది : చూ, హీనము. 3.

నిస్త్రింశము, సం. వి. అ. పుం. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2. విశ. 2. కనికరములేనిది.
నిస్పందము, సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి చలనము : చూ, లోలము.
నిస్పృహము, సం. విశ. ఆశలేనిది : చూ, నిరపేక్షము.
నిస్పృహస్య తృణం జగత్, న్యా. నిస్పృహగలవానికి నన(గా విరక్తునకు లోకము గడ్డిపోచవంటిది.
నిస్యందము, సం. వి అ. పుం. కాఱుట.
నిస్రావము, సం. వి. అ. పుం. గంజి : చూ, వారుపుడు.
నిస్వనము, సం. వి అ. పుం. రూ - నిస్వానము. ధ్వని : చూ, స్వరము. 2
నిస్వానము, —పై.—
నిస్సంగుడు, సం. విశ. తన కుటుంబమును వర్జించి ఋషివలె సంచరించువాడు.
నిస్సంతతి, సం. విశ = నిస్సంతు : సంతానములేనిది. (తె.ప.) నిస్సంతు.
నిస్సంతు, వై. విశ. = నిస్సంతతి, —పై.—
నిస్సంధి, సం. విశ: చూ, నిర్వ్యూహము.
నిస్సంపాతము, సం. వి. అ. పుం. అర్ధమరేయి : చూ, రాత్రి.
నిస్సత్తువ, వై. వి. = నిస్సత్త్వ. శక్తిలేమి : రూ - నిస్సత్తువు. నీరసము. (సం. ప.) — అశక్తి గ్లాని.
నిస్సత్తువు, —పై.—
నిస్సత్త్వమగు, మి. అ. క్రి. అశక్తియగు : (తె. ప.) ఓటఱు - ఓటాఱు.
నిస్సరణము, సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు లోనగువాని ముందటి భాగము : చూ, సదనము. 1; 2. చావు : చూ, సావు; 3. ముక్తి : చూ, మోక్షము. 1; 4 : చూ, వెడల(బాటు; 5. చూ, వెరవు.
నిస్సహణము, వై. వి. = నిస్సాణ. రూ - నిస్సానము. 1. చర్మ వాద్య విశేషము : చూ, పీకె; అం. 2 : చూ, అనద్ధవాద్యములు.
నిస్సాకారము, వా. వి : చూ, నికారము. 4.
నిస్సాణము, సం. వి. అ. పుం. = : చూ, నిస్సహణము.
నిస్సానము, సం. వి. అ. పుం. = —పై.—
నిస్సార, సం. వి. అ. స్త్రీ. అరటి *: చూ, రంభ. 2.
నిస్సారస్య పదార్థస్య ప్రాయేణాడంబరో మహాన్, న్యా. తఱచుగా నిస్సారమగు పదార్థమున కాడంబరము హెచ్చు. "వట్టిగేదెకు అఱుపు లెక్కువ" అని ఆంధ్రభాషీయము.
నిస్సారకము, అం : చూ, జన్యతాళములు.
నిస్సారము, సం. విశ. సారములేనిది : చూ, బెండు. 2.
నిస్సారుడు, సం. విశ. చూ, అబలుడు. 1.
నిస్స్వకుడు, సం. వి ఇ : చూ, బీదవాడు.
నిస్స్వుడు, —పై.—
నిహంత, సం. విశ. చంపువాడు : చూ, హింసకుడు.
నిహాక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ - నిహాక.
నిహతము, సం. వి. అ. న. 1 : చూ, హెచ్చవేత; పుం. 2. అనుదాత్తస్వరము : చూ, స్వరము. 2: (చూ, అనుదాత్తము): విశ 3. చంప(బడినది : చూ, సూచితము. 4. గుణింప(బడినది : గుణితము.
నిహతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చావు : చూ, సావు.
నిహననము, సం. వి. అ. న. చంపుట : చూ, వధము.
నిహాక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ - నిహాక. 1. ఉడుము : చూ, బిలేశయ; 2. నీటియుడుము: చూ, బిలేశయ.
నిహారము, సం. వి. అ. పుం. రూ - నీహారము. మ చు : చూ, హిమము.
నిహింసనము, సం. వి. అ. న : చూ, నిహననము.
నిహితము, సం. విశ. ఉంచ(బడినది : చూ, వ్యూఢము. 2.
నిహీనతానములు, అం. చాతుర్మాస్యము, సంస్థ, శస్త్రశ్లోకము, చతుర్దశి, సౌత్రామణి, చిత్ర, ఉద్భిత్తు (7) : చూ, శుద్ధతానములు.
నిహీనుడు : సం. విశ : చూ, హీనుడు.
నిహ్నవము, సం. వి. అ. పుం. 1. అవిశ్వాసము. (తె.ప) — అపనమ్మకము - అపనమ్మిక; 2. కపటము : చూ, వ్యాజము 1; 3 : చూ, పరిహాలనము; 4. దాచబెట్టుట: చూ, బందు; 5. నమ్మిక : చూ, విశ్వాసము; 6. మఱుగు మాట : చూ, శబ్దము. 2.
నిహ్నవించు, సం. స. క్రి : చూ, మఱుగుపెట్టు.
నిహ్నుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ మఱుగుపుచ్చుట: చూ, నిహ్నవము. 4.

నీ

నీ, దే. స. 1. నీవు అనుదానికి ప్రాతిపదికము; 2. సంబంధార్థమందు యుష్మచ్ఛబ్దమునకుం గల ప్రాతిపదికము; 3: చూ, నా. (2).
నీ(గు, దే. స. క్రి: చూ, నివర్తించు భార. అర. 5, ఆ. 289.
నీకాయ్యము, సం. వి. అ. పుం. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
నీకాశము, సం వి అ. పుం 1. ప్రకాశము : చూ, వెలుతురు. 1; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము: 1; విశ. 3. తుల్యము: చూ, సమానము. 2.
నీకులో(బడితిని, అం: చూ, చిహ్నములు.
నీకేతనము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-నికేతనము.
నీగళోగిస, వై. వి: చూ, బాలక్రీడ.
నీచపాత్రలు, అం. విటచేటీప్రభృతులు నీచపాత్రలు : (చూ, నూచ్యము.)
నీచమిత్రపురుషసంబుద్ధి, అం. ఓరి-ఓరీ, ఔర-ఔరా.
నీచము, సం. విశ. తక్కువైనది: చూ, వెలితి. 2.
నీచమిత్రసంబోధన, అం. ఓసి-ఓసీ.
నీచాఃకలహమిచ్ఛంతి సంధిమిచ్ఛంతి సాధవః, లో. నీచులు జగడముంగోరుదురు. యోగ్యులు కలయికంగోరుదురు. "ఉదా. — మాచేతనయినంతదనుకం గలుపుకోలుతనంబున కడంగుదము". "నీచాఃకలహమిచ్ఛంతి సంధిమిచ్ఛంతి సాధవ" యని ధర్మజ్ఞులు వచింతురుగాదె." (నీతిచంద్రిక.)
నీచార్థకములు, అం చీ, సీ, ఇస్సిరో, గాడు ఛీ.

నీచాశ్రయోనకర్తవ్యః, కర్తవ్యోమహదాశ్రయః న్యా. నీచుల నాశ్రయింపరాదు. ఉదారుల నాశ్రయింపవలయును.

నీచుఁడు, సం. విణ. = నీచు. 1: చూ, హీనుఁడు; 2: చూ, వామనుఁడు.

నీచైర్గచ్ఛత్యుపరిచ దశా చక్రనేమిక్రమేణ, న్యా. ప్రాణియొక్క దశ చక్రముయొక్క ఆకువలెఁ క్రిందికినిఁ బైకినిఁ బోవును.

నీచు, వై. వి = నీచ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు.

నీచుతనము, వై. వి. = నీచత్వ. 1: కేరడములు చతరము, గట్టిదనము, టవళి; 2. అధమత్వము.

నీటికానుపు, ద్వ. వి. అగ్ని. అచ్చ. బాల, కాం. 8: చూ, వహ్ని. 1.

నీటికుప్ప, ద్వ. వి. 1: చూ, సముద్రము. వసు. 5, ఆ. 36; వా. 2. జలమయము: చూ, సలిలము.

నీటికుమ్మరిపురుగు, ద్వ. వి క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటికూర, వై. వి: చూ, సహస్రపత్రము. 1.

నీటికెనురెక్కపుట్టువు, ద్వ. వి. చేప. వేం, ఆం. 71: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటిచెంబు, ద్వ. వి. నీరుగలచెంబు: చూ, పాత్రము. 6.

నీటిచాలు, ద్వ. వి. దార. (సం. ప.) — ధార, ఋక్షరము.

నీటిచూలి, ద్వ. వి. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1.

నీటితాత, వై. వి: చూ, వాయువు. 1.

నీటితాలుపు, ద్వ. వి: చూ, మేఘము. 1.

నీటితొట్టి, ద్వ. వి: చూ, లట్టు. 1.

నీటిదయ్యము, వై. వి. జలగ్రహము: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటిపాఁచి, వై. వి. ఆకాశమూలి*: చూ, తృణము. 1.

నీటిపుట్టుగు, ద్వ. వి. 1. తామర; చూ, సహస్రపత్రము 1. 2: చూ, నీటియిక్క.

నీటిబిడ్డఁడు, ద్వ. వి. చూ, నీటిచూలి.

నీటిబొట్టు, వై. వి: చూ, బొట్టు 6.

నీటిమూట, వై. వి: చూ, నీరుముడియ.

నీటిమోపరి, దే. వి: చూ, నీటితాలుపు.

నీటియాట, ద్వ. వి. జలక్రీడ: చూ, విలాసము. 1.

నీటియావు, ద్వ. వి. ఉస్రిక: చూ, ధేనువు (నీటిఆవు అనియు.)

నీటియిక్క, ద్వ. వి. కౌస్తుభమణి: చూ, రత్నము. 1.

నీటిరాశి, వై. వి: చూ, నీటికుప్ప.

నీటిరిక్క, వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటిరిక్క: చూ, రిక్క. (నీరురిక్క) 1-౩౪.

నీటిరిక్కనెల, ద్వ. వి. ఆషాఢము: చూ, మాసము. 1.

నీటిఱేఁడు, ద్వ. వి. 1: చూ, వరుణుఁడు; 2: చూ, సముద్రము.

నీటిఱేనిరిక్క, ద్వ. వి. శతభిషము, నూఱుచుక్కలప్రోవు. రూ-నీళ్ళఱేనిరిక్క: చూ, రిక్క. 1-౩౪.

నీటిలము, సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-నిటలము.

నీటివంగ, వై. వి. = : చూ, రూ-నీరువంగ*.

నీటివ్రాలు, ద్వ. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; 2. నశ్వరము: చూ, భంగురము. 1; ఈ. 3. నిలిచియుండనిది.

"మనయత్నంబులన్నియు నీటివ్రాలగును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

నీటిసుడివాతి, సుడి. 1-౪.

నీటీఁగె, ద్వ. వి. క్షుద్ర జలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటు, దే. వి. 1. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము; 2: చూ, విలాసము. 2; 3. కైసేఁత: చూ, భూషణము. 2.

నీటుకత్తియ, ద్వ. విణ. నీటుగలది: చూ, స్త్రీ.

నీటుకాఁడు, దే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

నీడ, దే. వి. 1: చూ, ప్రతిబింబము. 1; 2. ఛాయ: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఎండలేమి; 4: చూ, రక్షకము. "తోడునీడ".

నీడము, సం. వి అ న. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; పుం, న. 2. పక్షిగూఁడు: చూ, సదనము. 1.

నీడోద్భవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.

నీతకము, వై. వి. = నియత. రూ-నీతము. నియమము: చూ, బెసి. 1.

నీతము, సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2. ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; విణ. 3. పొందింపఁబడినది; 4. శిక్షింపఁబడినది. చూ, వినీతము; 5. తేఁబడినది: ఆనీతము; వై. వి. (1) = నియత. శశాం. 3, ఆ. 69: చూ, నీతకము.

నీతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. పొందించుట; పా. 3. దీనికి ఉపమానము. —చాణక్యుఁడు.

నీతిశాస్త్రము, అం. (దీనిని చాణక్యుఁడువ్రాసెను.): చూ, విద్యలు.

నీనుదుటనే బ్రొద్దుపొడిచెనా, జా. అంతయు నీకేతెలియునా? "కానిమ్ము, వేగిరింపకు: నీనుదుటనెఁ బ్రొద్దువొడిచెనే." (కళాపూర్ణోదయము.)

నీపము, సం. వి. అ. పుం. 1. కడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 2. నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 3. మంకెన*: చూ, రక్తకము; 4. నల్లయిరుగుడు*: చూ, శింశుప.

నీరంధ్రము, సం. వి. అ. న. 1. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; విణ. 2. సందులేనిది.

నీరకము, సం. వి. అ. న. బేగడ: చూ, శుభ్రము. 1.

నీరక్షీరము, అం: చూ, జాతస్మరాలింగనములు: (చూ, ఆలింగనములు. 2.)

నీరజనము, సం. వి. అ. న. = నివ్వాళి. రూ-నీరాజనము: చూ, హారతి.

నీరజము, సం. వి. అ. న. 1. తామర: చూ, సహస్రపత్రము. 1; 2: చూ, ముత్తెము; 3. చెంగల్వకోష్టు: చూ, పారిభావ్యము; విణ. 4. నీటఁ బుట్టినది.

నీరదము, సం. వి. అ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. తుంగ*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.)

నీరధి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము. 1.

నీరనీరన్యాయము, న్యా. నీరునునీరును గలిసినయెడల వివఁదీయుట యసాధ్యమనురీతి.

నీరము, సం. వి. అ. న. = నీరు: చూ, సలిలము.

నీరసము, సం. వి. అ. పుం. 1. దానిమ్మ*: చూ, రక్తబీజకము; వా. 2. శక్తిలేమి: చూ, నిస్సత్తువ. విణ. 3. రసములేనిది; చూ, విరసము. 1.

నీరాకు, ద్వ. వి. పాచి ; చూ, శైవలము.
నీరాఖువు, సం. వి ఉ. పుం : చూ, నీరుపిల్లి.
నీరాజనము, సం. వి. అ. న.=: చూ, రూ- నీరజనము.
నీరాట, ద్వ. వి రూ- నీరాటము. 1 : చూ, స్నానము; 2. జల క్రీడ : చూ, విలాసము. 1.
నీరాటము, సం. వి. అ. పుం 1 : చూ, రూ- నీరాట. 1; 2: చూ, రూ- నీరాట. 2; 3. నీటియందుచరించు జంతువు: చూ, మత్స్యము. 1.
నీరాటరేవు, ద్వ. వి. (రూ-నీలాటిరేవు-నీళ్లాటరేవు.) స్నానము చేయు రేవు : చూ, సరస్సు. 1.
నీరాడు, ద్వ. వి. 1. కూరాటిలో పోసెడువేన్నీళ్ళు; అ. క్రి. 2: చూ, స్నానమాడు.
నీరామని, ద్వ. వి. వర్షఋతువు : చూ, మాసద్వయము.
నీరారుచు, దే. క్రి. ప్రే. నీరాడఁజేయు : రూ-నీరార్చు.
నీరార్చు, —పై.—
నీరింకు, ద్వ. వి. ఎండు: చూ, మిడుకు. 8.
నీరిజ దే. వి. ఒక అడవిచెట్టు: చూ, వృక్షము.
నీరిప్ప, ద్వ. వి: చూ, మధూకము*.
నీరు, వై. వి.=నీరమ్. 1. జలము. చూ, సలిలము; 2. కన్నీరు. భాగ. 1, స్కం. 430: చూ; సలిలము; 3. ఉచ్చ: చూ, మూత్రము; విణ. 4: చూ, స్వల్పము.
నీరుకట్టియ, వై. వి. రూ-నీరుకట్టె నీర్కట్టె: చూ, సర్పము
నీరుకట్టు, ద్వ. వి. 1. అశ్మరి: చూ, మూత్రకృఛ్రము; అ. క్రి. 2: చూ, పాటించు.
నీరుకట్టు తెవులు, ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టు. 1.
నీరుకట్టె, వై. వి: చూ, రూ-నీరుకట్టియ.
నీరుకడిమి, ద్వ. వి. ధారాకదంబము*: చూ, హాలిప్రియము.
నీరుకాకి, ద్వ. వి.=నీరకాక. మద్గువు: చూ, వాయసము 1.
నీరుకాయ, ద్వ. వి. నీరుబుడ్డ: చూ, బుద్బుదము. 1.
నీరుకాయవాఁడు, ద్వ. వి: నీరుపాప, నీరుమానిసి. (సం.ప.)— కపురుషుఁడు: (చూ, మనుష్యుఁడు.)
నీరుకాయ, ద్వ. వి: చూ, సందంశకము.
నీరుకావి, దే. వి. రూ-నీర్కావి. కొంచెము ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.
నీరుకావులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నీరుకాళ్లు, ద్వ. వి. బ. శోణహరితవర్ణములైన యుభయసంధ్యల యందుఁ దోచెడు సూర్యకిరణములు (ఇది వర్షసూచకము). చూ, హాయనము. 2.
నీరుకుక్క, వై. వి. జలశునకము: చూ, శునకము.
నీరుకుప్ప. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీటికుప్ప.
నీరుకోఁతి, ద్వ. వి. శింశుమారము: చూ, వానరము.
నీరుకోడి, ద్వ. వి. జలకుక్కుటము: చూ, పుంజు.
నీరుగండి, ద్వ. వి. తూముకాలువ: చూ, వాహనము. 2.
నీరుగన్నేరు, ద్వ. వి. ఇలసము*: చూ, హింజలము.
నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె, లో. "ఆ. మంచు మఱుగు వడిన మార్తాండుఁడునుబోలె, నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె." భార. విరా. 1, ఆ. 228.
నీరుగుట్టు. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.
నీరుగొబ్బి, ద్వ. వి: చూ, మొగబీర*.
నీరుగొలిమిడి, ద్వ. వి: చూ, పద్మము. 1.
నీరుచిచ్చు, వై వి.=నీరశుచి. రూ- నీర్చిచ్చు. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
నీరుచిట్టి, వై వి: రూ-నీరుచిత్తె, చెలిమిడి. (సం. ప.)—జలతండులీయము*.
నీరుచిత్తె. —పై.—
నీరుచెంచలి, ద్వ. వి. ఒకానొకచెంచలి*: చూ, సువిషణ్ణకము.
నీరుచల్ల, ద్వ. వి: చూ, నీరుమజ్జిగ.
నీరుచుఱుకు, ద్వ. వి. ఉచ్చవెలువరించుటలో కలుగుమంట: చూ, మూత్రకృఛ్రము.
నీరుటెంకి, ద్వ. వి: చూ, సరస్సు. 1.
నీరుడి, ద్వ. వి. (నీరు + ఊడు)ఉచ్చఅధికముగా దిగు రోగము: చూ, మూత్రకృఛ్రము.
నీరుడుము, ద్వ వి : చూ, బిలేశయ.
నీరుడాలుపు, ద్వ. వి. మబ్బు. అచ్చ. అ, కాం. 188 : చూ, మేఘము. 1.
నీరుతట్ట, ద్వ. వి : చూ, సముద్రము. అచ్చ. అ, కాం. 21.
నీరుతిత్తి, వై. వి.=నీరదృతి. ఉచ్చబుడ్డ : చూ,మూత్రకోశము.
నీరుతుట్ర, ద్వ. వి : చూ, నీరుకట్టియ.
నీరుతుమికి, ద్వ. వి : చూ, స్ఫూర్జకము *.
నీరుతోఁటకూర, ద్వ. వి: చూ, మారిషము*.
నీరుదొత్త. ద్వ. వి : చూ, నీరుతుట్ర.
నీరుదోమ, ద్వ. వి. జలమశకము : చూ, మశకము.
నీరుద్రిమ్మరి, ద్వ. వి. జలజంతువు అచ్చ. యు, కాం. 3; చూ, మత్స్యము. 1.
నీరుపంది, ద్వ. వి. జలసూకరము : చూ, సూకరము.
నీరుపట్టు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, నీరువిడుచు. 1.
నీరుపట్టుదోమ, ద్వ. వి : చూ. నీరుదోమ.
నీరుపదును, దే. వి. కొద్దిపదును : చూ, స్తేమము.
నీరుపాది, ద్వ. వి. ఒకచెట్టు : చూ, వృక్షము.
నీరుపాప, ద్వ వి. 1. నిప్పు : చూ, వహ్ని. 1; 2. క్షుద్రజలచరము : చూ, మత్స్యము. 1; 3 : చూ, నీరుకాయవాడు.
నీరుపాపర, ద్వ. వి : చూ, నిరుపాప. 2.
నీరుపాము, ద్వ. వి : చూ, నీరుకట్టియ.
నీరుపాయము, ద్వ. వి. జవ్వనము : చూ, వయస్సు. 1.
నీరుపాటించు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, నీరుకట్టు. 2.
నీరుపిప్పలి, వై. వి.=నీరపిప్పలి*: చూ, శకులాదని. 2.
నీరుపిల్లి, వై. వి.=నీరబిడాల : చూ, మత్స్యము. 1.
నీరుపుట్టువ, ద్వ. వి. 1. శంఖము.* అచ్చ. బాల, కాం. 3 : చూ, సంకు. 1; 2. తామర : చూ, పద్మము. 1; 3 : చూ, నీటియిక్క.
నీరుపుట్టువు. ద్వ. వి. 1 : చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 1; 2 : చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 2; 3 : చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 3; 4. ఉచ్చైశ్శ్రవము : చూ, హయము; 5. నిప్పు వహ్ని. 1; 6 : చూ, హిమాంశువు; 7. ఐరావతము : చూ, హస్తి.

నీరుపెట్టు, వా. అ. క్రి : చూ, నీరుకట్టు. 5.
నీరుపోసికొను, ద్వ. స. క్రి. 1 : చూ, స్నానమాడు; 2 : చూ, నీరుమోసికొను.
నీరుప్రబ్బ, ద్వ. వి. రూ- నీరుప్రబ్బలి* : చూ విపులము
నీరుప్రబ్బలి, ద్వ. వి. —పై.—
నీరుబుడగ, వై. వి. నీరబుద్బుద ; చూ, నీరుకాయ.
నీరుబుగ్గ, —పై.—
నీరుబుడ్డ, —పై.—
నీరుబొద్ది, ద్వ. వి. ఒకరకముబొద్ది* : చూ, వృద్ధదారకము.
నీరుమజ్జిగ, వై. వి. = నీరమార్జికా. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లుగలనీరు మజ్జిగ : చూ, మజ్జిగ.
నీరుమానిసి, వై. వి. = నీరమానుష : చూ, నీరుకాయువాఁడు.
నీరుముంపు, ద్వ. విణ. కేనీరునేల : చూ, భూమి. 1.
నీరుముట్టు, ద్వ. వి. 1. ఉచ్చ : చూ, మూత్రము; అ. క్రి. 2. నీరుముట్టుకొను; వా. 3. ఉచ్చ వెడలించు : నీరుముట్టుకొను.
నీరుముట్టుకొను, ద్వ అ. క్రి. —పై.—
నీరుముడియ, ద్వ. వి : నీరుమూఁపు. (సం.ప.)— కమూతము.
నీరుమోపరి, ద్వ. వి. 1. కడవ : చూ, భాండము 3; 2. బిందె: చూ, పాత్రము 6; 3. మబ్బు : చూ, మేఘము. 1; విణ. 4. నీరుమోచునది.
నీరుమోరు, వై. వి. = : చూ, నీరుమజ్జిగ.
నీరుమోసికొను, ద్వ. స. క్రి. గర్భిణీధరించు : నీరుపోసికొను; (వా. నీళ్ళుపోసికొను.)
నీరురాసి, వై. వి : చూ, సముద్రము.
నీరురిక్క, వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటిరిక్క ; చూ, రిక్క: ౧-౨౦ (నీటిరిక్క).
నీరుల్లి, ద్వ. వి. ఎఱ్ఱగడ్డ * : చూ, సుకందకము.
నీరువంగ, వై. వి. = నీరవార్తాక *: చూ, వంగ.
నీరువట్టివేరు, ద్వ. వి. లామజ్జకము : చూ, వట్టివేరు.
నీరువట్టు, ద్వ. వి. 1 : చూ, పిపాస; అ. క్రి. 2. దప్పికొను. భార. అర. 3, ఆ. 202 : చూ, దూపటిలు. 1.
నీరువత్తిగ, వై. వి. = నీరవర్తిక : చూ, భక్ష్యము.
నీరువరి, వై. వి. = నీవార (దేశ్యమని శ. ర.) నీవారతృణము : చూ, హరిత; 2. నీవారధాన్యము: చూ, స్తంబకరి. (సస్యము.)
నీరువామి, ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. 1. అచ్చ. కిష్కిం.కాం. 64.
నీరువిడుచు, ద్వ. అ. క్రి. 1 : చూ, నీరువట్టు; 2. నీరువదలు; 3: చూ, వెల్వెలఁబాఱు.
నీరూరు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, స్రవించు.
నీరెండ, ద్వ. వి : చూ, ఈరెండ.
నీరెత్తువంగ, ద్వ. వి : చూ, నీరువంగ.
నీరెన, వా. వి: చూ, నీరుగుట్టు.
నీరేనుఁగు, ద్వ. వి. నీటిగజము : చూ, హస్తి.
నీరొట్టియ, ద్వ. వి. రూ - నీరొట్టు - నీరొట్టె ; చూ, భక్ష్యము.
నీరొట్టు, —పై.—
నీరొట్టె, —పై.—
నీర్కట్టె, వై. వి: చూ, రూ - నీరుకట్టియ. వేం, ఆం. 75.
నీర్కావి, దే. వి : చూ, రూ - నీరుకావి.
నీర్చవి, వా. వి : చూ, నీరెన.
నీర్చిచ్చు, వై. వి. = : చూ, రూ - నీరుచిచ్చు.
నీర్చిచ్చుకాఁడు, ద్వ. వి. ఒకానొక టిట్టిభము : చూ, లకుముకి.
నీర్వట్టు, ద్వ. వి : చూ, రూ - నీరువట్టు. (దప్పికి — పాండు. 5, ఆ. 168.)
నీర్వామి, ద్వ. వి : చూ, రూ - నీరువామి. అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 91.
నీఱు, దే. వి : చూ, రూ - విగురు.
నీలంగువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. ఈఁగ : చూ, మక్షిక; పుం. 2. నక్క : చూ, సృగాలము; 3. రూ - నీలాంగువు: చూ, పురుగు.
నీలఁకు, వై. వి. నల్లగుఱ్ఱము : చూ, హయము.
నీలకంఠము, సం. వి. అ. న. 1 : చూ, ముల్లంగి *; పుం. 2. నెమలి: చూ, మయూరము; 3. ఊరఁబిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక 4. బంగారుపిచ్చుక; చూ, పిచ్చుక, 6. పాము; చూ, సర్పము. 1.
నీలకంఠుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, శివుఁడు. 1.
నీలకము, సం. వి. అ. పుం. నల్లకోఁతి : చూ, వానరము.
నీలగంధి, సం. వి. ఇ. పుం. ఒకరకము మాణిక్యము (ఇది తుంబురమునఁ బుట్టినది. నల్లడాలుగలది. అధమజాతి రత్నము: (చూ, మాణిక్యము) : చూ, రత్నములు.
నీలఝింటి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. నల్లగోరంట *: చూ, మహాసహ.
నీలదూర్వ, సం వి ఆ. స్త్రీ: చూ, నల్లగోలిమిడి *.
నీలధేనువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. నల్లనిఆవు : చూ, ధేనువు.
నీలపునర్నవ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు *: చూ, వర్షకేతువు.
నీలపుష్పము, సం. వి. అ. న. నల్లగింటెన:* చూ, విష్ణుక్రాంత.
నీలపుష్పి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—
నీలబుహ్న, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అజాంత్రి *, ఆండకోటరపుష్పి.
నీలమణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇంద్రనీలమణి : చూ, రత్నము. 1.
నీలము, సం. వి. అ. న. 1. నల్లఱాయి: చూ, రాయి; 2. = నీలి*: చూ, రంజని; పుం. 3. = నల్ల. నలుపు : చూ, వర్ణము 6; 4. ఒకానొక కొండ : చూ, పర్వతము; 5. ఒకనిధి : చూ, నిధులు; విణ. 6. నల్లనిది : చూ, వర్ణము. 6.
నీలలోహితుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1. "నీలలోహితపూజ".
నీలసరస్వతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి : చూ, స్వాహా. 2.
నీలాంగువు, సం. వి. ఉ పుం : చూ, రూ - నీలంగువు. 3.
నీలాంజనము, సం వి. అ. న. 1. కాటుకఱాయి : చూ, సౌవీరము. 2; ఆం. 2; చూ, అంజనములు.
నీలాంబరుఁడు, సం. వి. అ. పుం 1 :చూ, బలరాముఁడు: చూ, హలాయుధుఁడు; 2: చూ, శోఁకులఱేఁడు; 3. శనిగ్రహము: చూ, శని.
నీలాంబుజన్మము, సం. వి. అ. న: చూ, నీలాబ్జము *.
నీలాటిరేవు, ద్వ. వి: చూ, రూ - నీరాటరేవు.

నీలాబ్జము, సం. వి. అ. న. నల్లకలువ: చూ, సహస్రపత్రము. 1.
నీలాలి, ద్వ. వి. రెండుముఖముల దీపారాత్రికపు తట్ట.
నీలాశ్వము, సం వి. అ. పుం: చూ, నీలఁడు.
నీలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లగోరంట:* చూ, మహాసహ; 2.= నీలి*: చూ, రంజని; 2: చూ, అంకుశము; వై. వి. (1)= నీలిని*: చూ, నీలి. 2: (2) నల్లనిబట్ట నల్లనూలు (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; విశ. (3) = నీల. నల్లనిది. హరిశ్చ. 2, ఆ. 8: చూ, వర్ణము. (6); (4) గారడము గలది. పాండు. 3, ఆ. 71.
నీలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి: 2. ప్రాఁచితీఁగె*: చూ, శైవలము.
నీలిగోత్రము, అం: చూ, మల్లశాస్త్రము.
నీలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= నీలి: చూ. నీలి. 2, (1).
నీలిమ, సం.వి. న్. పుం. రూ-నీలిమము. నఽపు: చూ, వర్ణము. 6.
నీలిమందు, ద్వ. వి. నీలిమొక్కలు పంటచేసిన వస్తువు.
నీలిమబ్బు, ద్వ. వి. వేఁటసాధనము.
నీలిరాగము, సం. వి. అ. పుం. బయటికి విశేషముగా కనఁబడక లోపల నెప్పటికిని వీఁడకుండెడు గాఢానురాగము: (చూ, పూర్వరాగము.)
నీలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక కోఁతి: చూ, వానరము; 2. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.
నీలుఁగు, దే. వి. రూ - నీల్గు. 1. గాత్రవినామము; అ. క్రి. రూ - నీల్గు. 2; చూ, రూ - నిలుగు. 2; 3. చచ్చు: చూ, సమయు.
నీలోత్పలము, సం. వి. అ. న: చూ, నీలాబ్జము*.
నీలోత్పలి, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, నీలుఁడు. 2; అం. 2: చూ, భాషాంగములు.
నీల్గు, దే. వి. అ. క్రి: చూ, రూ - నీలుగు.
నీవరి, వై. వి = నీవార: చూ, రూ - నివ్వరి.
నీవాకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ - నివాకము.
నీవారము, సం. వి. అ. పుం.= : చూ, నీవరి.
నీవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సంచిమొదలు; 2: చూ, వలపుకీలు; 3: చూ, బంధనాలయము; 4. పందెపుసొమ్ము.
నీవీబంధము, సం. అ. న: చూ, నీవి. 2.
నీవు, దే. వి. రూ - ఈవు: 1. ఎదుటివిమవాఁడు. 2. నీశబ్దమువకు ప్రథమైకవచనము: చూ, త్వమ్; 3. బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించునపు డుపయోగించు శబ్దము: చూ, హుం.
నీవృత్తు, సం. వి. త్. పుం. రూ - నివృత్తు. 1. గ్రామము: చూ, సీమ. 1; 2. దేశము: చూ, సీమ. 1.
నీవ్రము, సం. వి. అ. న. 1. చూరు: చూ, వెలిసె; 2. బండికంటి నడిమికమ్మి: చూ, బండికల్లు; 3: చూ, విపినము; 4. రేవతి: చూ, రిక్క. 1. ౨౦.
నీశారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిశారము.
నీహారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిహారము.
నీళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. విష్ణుభార్యలలో నొకతె: చూ, లక్ష్మి. 1.
నీళ్లగాఁడి, వా. వి: చూ, బట్టు. 1.
నీళ్లపాఱుడు, వా. వి; చూ, వెల్లువ.
నీళ్లమ్ముకొనునది, అం. దూతీచతుష్టయమునందలి మూఁడవదానిలోని పదియాఱింటిలో నొకటి. చూ, దూతీచతుష్టయము.
నీళ్లతేఁడు, వా. వి: చూ, వరుణుఁడు.
నీళ్లరేనిరిక్క, ద్వ. వి: చూ, రూ-నీటితేనిరిక్క.
నీళ్లవరుగు, ద్వ. వి. ఉప్పు: చూ, లవణము.
నీళ్ళాటబొద్దులు, వా. వి. బ. తొమ్మిదినెలలు నిండిన పిదప ప్రసవమగు సమయమందలి సూచనలు.
నీళ్ళాటరేవు, ద్వ. వి. చూ, రూ-నీరాటరేవు.
నీళ్ళాడు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రసవించు. భార. శల్య. 2,ఆ. 160; 2: చూ, స్నానమాడు.
నీళ్ళనమలుట, జా. మాంద్యము వహించుట. "నీవివియన్నియు నీళ్లనమలక" (నీతిచంద్రిక విగ్రహము.)

ను

ను, సం. అవ్య. 1. ప్రశ్నార్థకము: చూ, ప్రశ్నము; 2: చూ, యోచన; దే. అప. (1) నా శబ్దమునకు ప్రథమైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "నేను"; (2) తఱచుగ అమహద్వర్తక శబ్దములకు ద్వితీయైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "వనమును"; (3) క్రియలలో తద్ధర్మార్థక ప్రథమపురుషైకవచనమునందును, తద్ధర్మవర్తమాన భవిష్యద్వ్యతిరేకార్థకోత్తమపురుషైకవచనము అందును వచ్చెడు ప్రత్యయము. "కొట్టును, కొట్టుదును, కొట్టుచున్నాను, కొట్టఁగలను, కొట్టను" మొ; అవ్య. (4) సముచ్చయార్థమును తెలుపును. (ఇది ఉకారేతరముపమీఁద యువర్ణపూర్వకముగా వచ్చును. భార.ఆది. 1, ఆ. 12; ఆ యువర్ణము ఒకానొకచో లోపించును. భార. సభా. 2, ఆ. 282; భార. భీష్మ. 1, ఆ. 31; వను. 3, ఆ. 173): చూ, సముచ్చయము: చూ, యు; (5) అవధారణార్థకము: చూ, సత్యము. 1; (6) సహితార్థకము. స్వా. 1, ఆ. 72: చూ, సైతము; (7) వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందు సహితార్థమును తెలుపును. జై. 1, ఆ 85; (8) ఏని, ఐన అను వానివలె వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందు వచ్చును. భార. ఉద్యో. 1,ఆ. 28; ఉద్యో. 4, ఆ. 285; (9) ఎటులు, ఎట్టు, ఎట్టు అను శబ్దములు కడపటఁజేరినప్పుడు ఏవిధముచేతనైన అను నర్థమును తెలుపును. భార. అర. 1, ఆ, 49: (10) కొన్నిచోట్ల అర్థవిశేషములను తెలుపును. భార. అను. 1, ఆ. 14; (11) వ్యతిరేక క్రియలమీఁద వికల్పార్థమును తెలుపును. భార. ద్రో. 3, ఆ. 162; (12) పాదపూరణమందు అంతలోనగు శబ్దములమీఁద వచ్చును (13) "న"కారము ద్రుతము. ద్ర. (14): చూ, ని. (2). అం, భా. తృ 67.
నుంకు, దే. వి పన్ను. చూ, లంకణము.
నుక్కుట, దే. వి. చలనము; చూ, లోలము.
నుగ్గాట, దే. వి. హింస. అం, పదా. నర. 115; చూ, వధము.
నుగ్గాడు, దే. స. క్రి. 1. చంపు. అం, భా. తృ. 123; చూ, సంహరించు: 2. ఖండించు: చూ, నెలగు
నుగ్గు, దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2: చూ, సురుము; బ. 3: చూ, పిసక; అ. క్రి. 4. నుగ్గగు, నలఁగు, లక్ష్మీ. 4, ఆ. 114; చూ, సదమదమగు.

నుగ్గులువారు, దే. అ. క్రి: చూ, నుగ్గు. 4.
నుచ్చిళ్లు, దే. వి. బ: చూ ఫేనము.
నుచ్చు, దే. వి 1. గొఱ్ఱెల మేఁకల వెంట్రుక. స్వా. 3, ఆ. 60: చూ, శమలము 1: స. క్రి. 2. నుచ్చుపాఁతలుచుట్టు.
నుచ్చుపాఁత, ద్వ. వి. గొఱ్ఱెల మేఁకల చన్నులకుఁ జుట్టెడు గుడ్డ.
నుచ్చెన, వా. వి: చూ, మాడపట్టు.
నుజ్జు, దే. వి. క్షతినొందినది.
నుడి, దే. వి. (రూ-నుడికారము-నుడుగు-నుడువు-నొడి-నొడికారము-నొడుగు-నొడువు) 1: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2: 3. చెడ్డపేరు: చూ, బన్నము.2.
నుడికారము, దే వి. 1. మాటచమత్కారము: రూ-నొడికారము; 2: చూ, రూ-నుడి. 1. ఆం, భా. ప్ర. 110.
నుడివోనలుఁగు, దే. వి. ముమ్మొనవాలు. ఆం, పదా. సుర, 12: చూ, బాణము. 1.
నుడు, దే. వి చూ, రూ-నుడి. 1.
నుడుగు, 1.—పై —; స. క్రి. 2. చెప్పు: చూ, వచించు.
నుడుగుజేఁడు, దే. వి. చూ, వేల్పుటొజ్జ.
నుడుకరి, దే. విణ. 1. మాటలమారి; చూ, వక్త. 1; 2. చెప్పువాఁడు: చూ, వక్త. 1.
నుడువు, చూ, రూ-నుడుగు.
నుతము, సం. విణ. నుతింపఁబడినది: చూ, స్తుతము.
నుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, స్తోత్రము.
నుతించు, సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.
నుతిమ, దే. వి: చూ, సమూహము
నుత్తము, సం. విణ. త్రోయఁబడినది: చూ, విద్ధము.
నుదురు, పై. వి.= నిటల (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, లలాటము: పా. 2. దీనికి ఉపమానము.—అర్ధచంద్రుఁడు.
నును, దే. విణ. 1. వృత్తియందు నునుపుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. (వృత్తియందు ఇది అల్పార్థకమునగును. ఉదా.-నునుఁజెక్కిలి, నునుసిగ్గు మొ) (హల్లుపరమగుచో కడపటి ఉకారము వికల్పముగ లోపించును.) (నున్‌బూది మొ.); దౌ. 2. చార్థకము: చూ, ని. ఆం, భా. తృ. 67.
నునుపరి, దే. విణ. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నునుపు, దే. వి 1. నున్నన: చూ, స్నిగ్ధము. 3; విణ. 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నున్న, దే. వి. 1 నున్ననిఉముక; విణ. 2. నునుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నున్నన, దే. వి (రూ - నున్న - నునుపు - నున్నదనము): చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నున్నము, దే. విణ: చూ, నుత్తము.
నుయి, దే. వి. (రూ - నుయ్యి - నూయ - నూయి) చేఁదబావి. పాండు. 4, ఆ. 274: చూ, సరస్సు. 1—౧౫.
నుయ్యి.—పై.—

నురుగు, దే. వి. 1. రూ - నురువు: చూ, నుచ్చిళ్లు. రాజ. 1, ఆ. 84; 2. గతిలేనిశరము, సరుదు: చూ, బాణము. 1,
నురుఁగుచప్పి, దే. వి: చూ, యక్కృత్తు.
నురువు, దే. వి. రూ - నుర్వు: చూ, రూ - నురుఁగు. 1.
నురువుడు, దే. వి. సస్యమంజరీ చూర్ణము: చూ, సంబకరి.
నుర్వు, దే. వి: చూ, రూ - నురువు. ఆ, భా. ప్ర. 154.
నులిచిపుచ్చు, దే. స. క్రి నాశము చేయు. రాఘ. 4, ఆ. 122: చూ, నరిపెట్టు.
నులిపిడి, దే. వి. (రూ నూర్పిడి-నూర్పు నూర్పిడి- నూఱుపు) ధాన్యాదికమును కాళ్ళతోను మూఁడలతోను త్రొక్కి నుఱుచుట. భార. ద్రో. 3, ఆ 268: చూ, నూఱుపు.
నుఱుచు, దే. స. క్రి. (రూ - నుఱుపు - నూర్చు - నూఱుచు) ధాన్యాదికమును కాళ్లతోను దూడలతోను త్రొక్కి నుఱుచు.
నుఱుపు, 1.—పై.—; 2. చంపు: చూ, సంహరించు; 3. ప్రహరించు ఆం, భా. తృ. 124: చూ, మొత్తు. 2.
నుఱుమాడు, దే. స. క్రి. 1: చూ, పొడిసేయు; 2. చంపు. భార. కర్ణ. 2, ఆ. 376: చూ, సంహరించు.
నుఱుము, దే. వి.: చూ, నుసుము. భార. ఆది. 6, ఆ. 160; స. క్రి. 2: చూ, పొడిసేయు; 3: చూ, నుఱుమాడు. 2.
నుఱుముచేయు, ద్వ. స. క్రి: చూ, నుఱుమాడు.
నులక, దే. వి. రూ - నులక. మంచమల్లెడుగోఁగు, జనుము, మొగలిలోనగువాని నారతోపేనిన (త్రాడు) దారము: చూ. సూత్రము. 1.
నులి, దే. వి. 1. పేగులలోనొప్పి; 2. చిక్కు. ప్రభా. 2, ఆ. 42; కళా. 5, ఆ. 113: చూ, ముక్కు. 3; విణ. 3: చూ, స్వల్పము. "నులివెచ్చ - నులివేఁడి."
నులించు, దే. ప్రే. నులియఁజేయు: రూ - నులుచు - నులుపు, నులివెట్టు.
నులికొమ్ములమెకము, ద్వ. వి. జింక. సాంబ. తిర్య. 4: చూ, హరిణము. 1.
నులిగుల్ల, ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.
నులిగొను, దే. అ. క్రి. చిక్కుపడు: చూ, సంతాపించు.
నులితడ, దే. వి: చూ, మహాజలక.
నులిపురుగు, ద్వ. వి. కడుపులోని సన్నని యెమిడిక: చూ, పురుగు.
నులియు, దే. అ. క్రి. 1. ఏదైననొకటి తాఁకుటచే స్థానము తప్పి యిట్టట్టుతొలఁగు. భార. శల్య. 1, ఆ 176; 2. పొడియగు: చూ, వలియు,
నులివాళ్లు, దే. వి. బ. కొంచెమువాడుటలు: చూ, పవివాళ్లు.
నులివాళ్లువాడు, దే. అ. క్రి. కొంచెము వాడు.
నులివు, దే వి నులియుట. (ఉలివువంటిది.)
నులివెచ్చ, దే వి. మందోష్ణము: చూ, వేఁడిమి.
నులివెచ్చన,—పై.—
నులివెట్టు, దే. స. క్రి: చూ, నులించు.
నులుచు, దే. ప్రే.—పై.—
నులుపు, దే. ప్రే: చూ, నులివెట్టు.

నుఱుము, దే. స. క్రి. 1. చంపు. ఆం, భా. తృ. 123: చూ, సంహరించు; 2. తొడ బుగ్గ లోనగువానికండ రెండు వ్రేళ్ళతో అటునిటునొక్కి త్రిప్పు. కళా. 4, ఆ. 41 : చూ, వడివేయు; 3 ఉన్మూలించు : చూ, ఛేదిల్లు.

నుఱుసు, దే. వి. న్యూనత : చూ, వెలితి. 2.

నుల్క, దే. వి: చూ, రూ - నులక.

నువు, దే. వి. (రూ - నువ్వు - నూ - నూవు) 1. సస్యవిశేషము : చూ, సస్యము. 1; బ. 2. తెలికలు : రా. వి. 3, ఆ. 48 : చూ, నువ్వులు.

నువ్వు, వా. వి. 1 : చూ, నీవు. (అప్ర); 2 : చూ, నువ్వు.*.

నువ్వు (నువ్వులు), దే. వి. బ. (బుతురక్తము జారీచేయును.) 1 : తెలకలు - తెలికలు, నువు - నువ్వు - నూ - నూగు - నూవు, బొట్టుగు - బొట్టువు. (సం. వ.)—కిరండము, కాకగుడము, కాకరుహము, కుతపము, కురవము, క్షీరము, ఖరకము, ఛిన్నరుహము, తిల, తిలకము, శ్రీమాన్. తద్వి.—౧. అడవి నువ్వులు. (సం. వ.)—జర్తిలము; ౨. కుటినువ్వులు - కుఱునువ్వులు; ౩. పొట్టినువ్వులు. (సం. వ.)—కాతిలలు, కాతువరిక ; ౪. పొల్లనువ్వులు. (సం. వ)— తిలపింజము — తిలపేజము. (మిగతవానికి "శ్రీమాణ" చూడుము) ; 2 : చూ, నవధాన్యములు, ధాన్యము.

నువ్వులనూనె, వా. వి. తిలతైలము : చూ, స్నేహము. 2.

నుస, దే. వి. 1. కండూతి. ఆం, భా. ద్వి. 129 : చూ, విదర్చిక ; వా. 2. గొంతుకలోని పొడిదగ్గు.

నుసమ, దే. వి: చూ, రూ - నుసుము: (చూ, మశకము. 1.౪.)

నుసము, దే. వి: చూ, మసము.

నుసలు, దే. అ. క్రి. 1. ఆలస్యముచేయు: చూ, వివరించు. 3; 2. పూను: చూ, వహించు; స. క్రి. 3. (ఒళ్లు) విఱుచుకొను. శశాం. 4, ఆ. 62: చూ, విఱుచు.

నుసి, దే. వి. 1. పురుగులుతొలువఁగా రాలు మ్రానిపొడి ; చూ, నురుము; 2: చూ, స్వల్పము.

నుసిపురుగు, ద్వ. వి. ఘుణము: చూ, పురుగు.

నుసుఁగు, దే. స. క్రి: చూ, తిరస్కరించు. నై. 7, ఆ. 130.

నుసుము, దే. వి. కండ్లయందు ముసరెడు చిన్నదోమ: రూ - నుసమ.

నుసుము, దే. స. క్రి. ఆకర్షించు. వసు. 4, ఆ. 23: చూ, రెమ్ము. 2.

నుసులు, దే. వి. 1. అలంతి. భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, లాఘవము. 1; అ. క్రి. 2. కొంచెము చలించు, మొదలు. పా. 2, ఆ. 126 : చూ, సలించు.

నూ

నూ, దే. విశే. 1. వృత్తియందు నూవుశబ్దమునకు అంత్యవర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (ఉదా.—నూఁబిండి - నూఁబువ్వ మొ): 2: చూ, రూ - నువ్వులు.

నూఁక, దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నూఁగారు, వా. వి. రూ - నూఁగాఱు. 1: చూ, రోమరాజి; ఆం. 2. దీనికి ఉపమానములు. -తుమ్మెదబారులు, చీమలబారు, సలాకు, కత్తి, నల్లత్రాఁచు, ఇంద్రనీలమణులసరుస, ధూమము, మబ్బు మొ.

నూఁగు, దే. వి. 1. కొన్నియాకులమీఁదను, కాయలమీఁదను ఏర్పడియుండు చిన చిన్నముండ్లు : చూ, సితాగ్రము ; 2. వడ్లులోనగువాని రేణువు, రూ - నూఁగుడు : చూ, సితాగ్రము; 3. లేఁతఁదనము. భార. విరా. 1, ఆ. 245: చూ, సౌకుమార్యము. 1; విశే. 4. లేఁత: చూ, సుకుమారము.

నూఁగుడు, దే. వి: చూ, రూ-నూఁగు. 2.

నూఁగుదోస, దే. వి. కూఁతురుబుడమ*: చూ, హరివాలుకము.

నూక, దే. వి చూ, కంబూకము.

నూకపొట్టు, వా. వి. ఊఁక: చూ, తుషము.

నూకు, వా. స. క్రి. 1. తుడుచు, ఊడుచు (రాయలసీమలో వాడుక): చూ, సమ్మార్జించు; 2. తుడుచు, ఒత్తు: చూ, ప్రాము. 4; 3. త్రోలు స్వా. 4, ఆ. 44. చూ. వెలుచు.

నూకుడు, దే. వి. త్రోపుడు: చూ, నిషేధము.

నూగు, దే. వి: చూ, రూ-నూవు*.

నూచె, దే. వి. రూ-నూచము. పొడి. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 211: చూ, నురుము.

నూచము, —పై.—భార. భీష్మ. 2, ఆ. 361.

నూతనము, సం. విశే. రూ-నూత్నము: చూ, హాస.

నూతనుఁడు, సం. విశే: ఆధునికుఁడు, నవీనుఁడు. (తె. వ.) - క్రొత్తవాఁడు.

నూతిమొలు, వా. వి: చూ, బావిమొలు.

నూత్నము, సం. విశే: చూ, రూ-నూతనము.

నూదోస, దే. వి: చూ, రూ-నూఁగుదోస*.

నూనము, సం. క్రి. విశే, అ. న: చూ, నెట్టన.

నూనియ. ద్వ. వి. రూ-నూనె. 1. తలచమురు. వసు. 5, ఆ. 74: చూ, స్నేహము. 2; 2. తైలము: చూ. స్నేహము. 2; 3. నువ్వులనూనె: చూ, స్నేహము. 2.

నూనె, ద్వ. వి. (నూవు + నేయి)—పై.—; వా వి. 4. తైలములు ఇంటిపేరుగాగలవారు. (నూనెవారు, నేతివారు, వెన్నవారు, ఇత్యాదు లూహ్యంబులు.)

నూనెముడి, ద్వ. వి: చూ, వేనలి. స్వా 3, ఆ. 31.

నూనియగిన్నె, ద్వ. వి. నెల్లగిన్నె*: చూ, కుతుపము. 1.

నూపురపాదిక, అం: చూ, ఆకాశచారులు.

నూపురము, సం. వి. అ. పుం. న. 1. అందె: చూ, భూషణము. 2; అం. 2. చూ, కరణములు.

నూయి, దే. వి: చూ, రూ-నుయి; వా. 2. నూయి యింటిపేరుగా గలవారు "నూతివారు" (ఇట్లు చెరువువారు, గోదావరివారు, సముద్రమువారు ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

నూయి, —పై.—

నూరి(టి)పోయుట, జా. బాగుగ బోధచేయుట. "అప్పుడీతనిఁ జేరఁదీయవలదని మీరెంత తెంత తెన్నెన్ని విధములనో నూరి(టి)పోసిరి." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

నూర్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-నూఱుచు.

నూర్పిడి, దే. వి: చూ, రూ-నూఱిపిడి.

నూర్పు, దే వి: చూ, రూ-నూఱుపు.

నూఱంచులకత్తిచేఁగాంచుజోదు, ద్వ. వి. వజ్రపాణి,ఇంద్రుఁడు. వేం, ఆం. 12: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

నూఱంచులకైదువు, దే. వి. శతకోటి, వజ్రాయుధము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 46: చూ, బాణము. 1.

నూఱంచులవాలు, —పై.—

నూఱాఱ్లు, జా. విస్తారము. "నొచ్చినకరువాత గిరులు నూఱాఱ్లు వడవచ్చునే." (రామాభ్యుదయము.)

నూఱిపిడి, దే. వి: చూ, రూ-నుఱిపిడి.

నూఱు, దే. స. 1. వంద: చూ, సంఖ్య. 1; స. క్రి. 2: చూ, వాడిచేయు; 3. సన్నెకంట మర్దించు: చూ, మర్దించు.

నూఱుచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నుఱుచు.

నూఱుచుక్కలభ్రోవు, వా వి. శతభిషము: చూ, రిక్క.

నూఱుట, వా. వి. పొడిచేయుట: చూ, నురుము.

నూఱుపు, దే. వి చూ, నుఱిపిడి.

నూఱుఱాయి, వా. వి. 1. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి; 2 మంగలి కత్తి నూఱుఱాయి: చూ, రాయి.

నూఱువందలు, వా. స. పదివేలు: చూ, సంఖ్య. 1.

నూఱువేలు, వా. స. లక్ష, నియుతము: చూ, సంఖ్య. 1.

నూలాసు. వా. వి. సరకుపోయు వస్తువిశేషము.

నూలిగరసు, దే. వి: చూ, బట్టతల.

నూలు, దే. వి. ప్రత్తివడికినపోఁగు: చూ, స్తోకము; వా. 2. నూలు యింటిపేరుగాఁ గలవారు. "నూలువారు".

నూలుకండె. దే. వి. చూ. సరిగె.

నూలుకొను, దే. అ. క్రి: రూ-నూల్కొను. 1: చూ, సమ్మతించు; 2: చూ, మట్టుపడు; 3: చూ, సరిపడు. 2; 4: చూ, వ్యాపించు. (ప్రే. నూలుకొలుపు-నూలుకొల్పు. సమ్మతింపఁజేయుటకు.-కళా. 7, ఆ. 157; మట్టుపఱచుటకు.—భార. విరా 4, ఆ. 187.)

నూలుకోలు, దే వి. నూలుకొనుట.

నూలుపోఁగతుకు, వా. వి: చూ, క్రొత్తముట్టు.

నూల్కొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నూలుకొను. (మట్టుపడుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 174.)

నూవు, దే. వి: చూ, రూ-నువ్వు.

నూవుచేను, దే. వి. తిల్యము. ఆం, భా. ద్వి. 229: చూ, భూమి. 1.

నృ

నృగాదికము, అం. నాటికలు 18 లో నొకటి.(ఒకటే యంకము, గానము, సంభాషణముగలది): చూ, నాటికలు.

నృత్తము, సం. వి. అ. న. 1. రూ-నృత్యము. నర్తనము, కేవలభావాశ్రయము (కాళ్లతో గంతులువైచుట): చూ, వ్యంజకము. 1: (చూ, నాటకము); 2. = నెత్తము. జూజము: చూ, వ్యవహారము. 4.

నృత్తహస్తములు, అం. ఉద్ధృతము, తలముఖము, విప్రకీర్ణము, గజదంతము, అరాళకటకాముఖము, ఆవిద్ధవక్త్రిము, సూచీవిద్ధము, రేచితము, అర్ధరేచితము, పల్లవము, నితంబము, కేశబంధము, లత, కరిహస్తము, దండపక్షము, ఊర్ధ్వమండలము, పార్శ్వమండలము, ఉరోమండలము, నలినీపద్మకోశము, ఉరఃపార్శ్వమండలము, కపోతము, మకరము, జ్ఞానము, వరదాభయము, ముద్ర, గరుడపక్షము, ముష్టిస్వస్తికము, ముకుళస్వస్తికము, ప్రయుక్తాలపల్లవము (29).

నృత్యము, సం. వి. అ. న. తాళలయాన్వితము. (మాటలాడకుండ భావమును హస్తాద్యవయవములచేఁ గనఁబఱచుట): చూ, నృత్తము. 1.

నృపతి, సం. వి. ఇ పుం. 1. రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, శ్రీశుఁడు.

నృపపదము, అం. (దీనినే రాజ్యపదమందురు): చూ, ఆరూఢము.

నృపలక్ష్మము, సం. వి. న. న. రాజునకుఁబట్టెడు తెల్లగొడుగు: చూ, వారిత్ర.

నృపాలుఁడు, సం, వి. అ. పుం: చూ, నృపతి. 1.

నృపుఁడు, —పై.—

నృశంసుఁడు, సం. విణ: చూ, హింసకుఁడు.

నృసింహము, అం. (నరసింగము): చూ, విన్నాణములు.

నృసింహావతారము, అం. (నారసింహము): చూ, అవతారములు.

నృసింహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2. నరశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, సింగఁడు, 1.

నృహరి, సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

నె

నె, దే విణ నెలనెఱిశబ్దములకు వృత్తియందు అంత్యవర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (వృత్తియందు దీనిమీఁదిహల్లునకుద్విత్వమువచ్చెడి. ఉదా.-నెలశబ్దమునకు-నెచ్చెలి, నెత్తమ్మి, నెత్తఱి, నెత్తామర, నెత్తావి, నెమ్మది, నెవ్వగ, నెవ్వడి మొ. నెఱిశబ్దమునకు — నెన్నడ, నెన్నడుము, నెన్నుదురు, నెన్నొసలు, నెమ్మెయి, నెమ్మేను, నెమ్మొగము, నెమ్మోము మొ. నెన్నడ, నెన్నడము, నెమ్మేను ఇత్యాదిస్థలములయందు నెఱిశబ్దపూర్వకమై అర్థము పొసఁగి యుండునట్లు నెలశబ్దపూర్వకమై పొసఁగియుండదని యెఱుఁగవలయును. కొన్నియెడల తత్సమపదము పరమగునపుడును ద్విత్వము కానఁబడుచున్నది. "నీవు నెమ్మనమున" భార. అర. 4, ఆ. 377.

నెంజిలి, దే. వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

నెక్కట, దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నెక్కొను, దే. అ. క్రి. (రూ - నెట్టుకొను - నెలకొను - నెలవుకొను) 1. పాదుకొను. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 287: చూ. స్థిరపడు; 2: చూ, మట్టుపడు; ప్రే. 3. (రూ - నెక్కొలుపు - నెక్కొల్పు) భార. విరా. 1, ఆ. 321.

నెక్కోలు, దే. వి. నెక్కొనుట.

నెగడి, దే. వి. 1. దుష్టమృగములు బెదరుటకును, చలికాఁచుకొనుటకును వేసెడుమంట: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, భూతము.

నెగడు, దే. వి. రూ-నెవడు. 1. అగడు: చూ, మత్స్యము. 1; 2: చూ, తంతినాగము; అ. క్రి. 3. బయలు మెఱయు. భార. విరా. 1, ఆ. 143; 4: చూ, వర్ధిల్లు.

నెగపు, దే. వి. 1: చూ, హంకారము; 2. మండిపడుట: రూ- ఎగపు- ఎగసిపాటు, గోరింపు.

నెగయు, దే. అ. క్రి. రూ-నెవయు-ఎగయు. 1. ఎగురు: చూ, లంఘించు; 2. పైకిలేచు. భార. విరా, 1, ఆ 1:2: చూ, రేఁగు.

నెగయుదెంచు, —పై.— భార అది. 5, ఆ. 173.

నెగవు, దే. వి: చూ, సందీనము.

నెగులు, దే. వి. (రూ-నెవులు — నొగులు-నోవి - నొవ్వ- నొవ్వు-నోవు) 1. నొప్పి: చూ, శ్రమము. 1; 2 దుఃఖము; చూ, శోకము; 3. దుఃఖరూపమైన విచారము: చూ, శ్రమము. 1. (శోకము.)

నెగ్గడము, వై. వి. 1. = నిఘట్టన: చూ, సమ్మర్దము; 2. = వికట: చూ, సాంద్రము.

నెగ్గు, దే. అ. క్రి: చూ, రక్షించు.

నెగ్గుబ, వా. వి. చెల్లుబడి : చూ, రసము. 1.

నెగ్గురు, దే. వి. గుండె యదురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

నెచ్చె, దే. వి. మిక్కిలి సన్నమైన నూకలసమూహము: చూ, శంబుకము.

నెచ్చెలి, దే. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2. సఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

నెటిక, దే. వి. రూ-నెట్టిక. వ్రేళ్ళ కీళ్ళ చప్పుడు; చూ, చిటిక.

నెటుకతట్లు, దే. వి. చూ, బాలక్రీడ.

నెటికురు, దే. వి నెటికవిఱుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. జై. 8, ఆ. 17: చూ, హూహూ.

నెట్టన, దే. అవ్య. క్రి. విశ. అనివార్యముగ. భార- ఆది. 5,ఆ. 58: చూ, భృశము. (రూ-నెట్టనము.)

నెట్టనము, దే. అవ్య. —పై.—

నెట్టపంట, దే. అవ్య. క్రి. విశ. నిష్కారణముగ,

నెట్టము, వా. వి. నెమలియీఁకలచేఁ బేసిన దారము. (రూ- నెట్టియము-నెట్టెము): చూ, సూత్రము. 1.

నెట్టిక, దే. వి: చూ, రూ-నెటిక.

నెట్టికపీల, వై. వి. 1. = నైష్ఠికశీల. సదాచారసంపన్నమగు స్వభావము గలవాఁడు. జై. 6, ఆ. 190. చూ, నైష్ఠికుఁడు; విశ. 2. = నైష్ఠికశీలా, సదాచారసంపన్నమగు స్వభావము గల యాఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నెట్టియము, దే. వి. (రూ-నెట్టెము-నెట్టము) 1: చూ, రూ- నెట్టము; 2. చుట్టకుదురు; చూ, మట్టు. 3; 3. గుండుపాగ: చూ, పాగ. 2.

నెట్టు, దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఉపద్రవము: చూ, శోకము; 3: చూ, యత్నము; 4. రూ-నట్టు. ఉప్పురాను ఉండెడు చోటు: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, బాలక్రీడ; స క్రి. 6. పూనిత్రోయు, భాగ. 3, స్కం. 13.

నెట్టుకొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, యత్నించు; 2: చూ, స్థిరపడు; 3; చూ, ముమ్మరించు. శశాం, 3, ఆ 4; స. క్రి. 4: చూ, బలాత్కరించు; వా. 5. అడ్డుకొను.

నెట్టుడుగాయ, వా. వి: చూ, నెట్టు. 5.

నెట్టె, దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము. 2

నెట్టెము, దే. వి. ద్వీపము (అప్ర): చూ, లంక. 1.

నెత్తకిమ్మ, దే. వి. (నెత్తము + కమ్మ) పాచికల పందెము. శశా 6, ఆ. 118: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తపుపలక. ద్వ. వి. (నెత్తము + పలక) రూ-నెత్తపలక; చూ, శారిఫలము. (వాడుక) (నెత్తపలము అని కొందఱు.)

నెత్తపలక, —పై.— (వాడుక.)

నెత్తము, దే వి. 1. దెప్ప, స్నువు. స్వా, 4, ఆ. 78: చూ, పర్వతము; 2. = నృత్త. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. = నృత్త. పాచికలాట. జై. 3, ఆ. 42: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తమ్మికొలనికాఁపు. ద్వ. వి. గాలి. వేం, ఆం. 13: చూ, వాయువు.

నెత్తమ్మిదిమ్ముల నిపురమందు, ద్వ. వి. చంద్రుడు: చూ, హిమాంశువు. వేం, ఆం. 11.

నెత్తరి, వా. వి. జూజరి. ఆం, పదా. నర. 53: చూ, పందెకాఁడు.

నెత్తఱులు, దే. వి. బ (నెఱ + తరఁగలు) 1. పెద్దయలలు: చూ, వీచి. 1; 2. రూ-ముత్తరులు. ఆం, భా. ద్వి. 137: చూ, వళి. 1.

నెత్తి, దే. వి. తల. జై. 8, ఆ. 98; చూ, శిరము. 1. (తల పైభాగమని కొందఱు).

నెత్తికాయ, వా. వి.— పై. —“నీనెత్తికాయ”.

నెత్తిరాప, వా. వి. తప్పనిసరి.

నెత్తురు, దే. వి. రూ-నెత్రు: చూ, రక్తము.

నెత్తుఁరుబ్రొద్దు, ద్వ. వి: చూ, సంధ్యాకాలము. స్వా. 4, ఆ. 60.

నెత్తురుకందు, ద్వ. వి. రూ-నెత్రుకందు. పాండు. 3, ఆ. 156: చూ, శిశువు.

నెత్తురుగడ్డ, వా. వి: చూ, వ్రణము. 1.

నెత్తుత్రాగుఁడు, దే. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. యు,కాం. 60.

నెత్తురుపెనుపొడ, వా. వి. ముట్టుఁబాము: చూ, సర్పము.

నెత్తురుపొడ, దే. వి.—పై.—

నెత్తురుబంక, దే. వి మలముతో నెత్తురును బంకయును పడు రోగము: చూ, రోగము. 1.

నెత్తురువాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, పల్లటిల్లు.

నెత్రు, దే. వి: చూ, రూ-నెత్తురు.

నెత్రుకందు, ద్వ. వి: చూ, రూ-నెత్తురుకందు.

నెనడు, దే. వి: చూ, మూలగ. భార, ద్రో. 2, ఆ. 312.

నెనరు, దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. కృతజ్ఞత: చూ, ఉపకృతము. '.

నెన్నడుము, వా. వి: చూ, మధ్యము. 1. సాంబ. మాన. 15.

నెన్నుదురు, వా. వి: చూ, లలాటము. వేం, ఆం. 37.

నెన్నుదుళ్ళను వ్రాయుదు నేను, వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1. ఆం. పదా. సుర. 17.
నెన్నొసలు, వా. వి: చూ, నెన్నుదురు.
నెపము, వై. వి. (రూ-నెవము-నేవము) 1.= నిభః. మిష, కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, సిగ్గు. ఆం, భా. ప్ర. 38; 3. కారణము. భార. ఆవి. 8, ఆ. 112: చూ, హేతువు. 1; 4. తప్పు. భార. ఆర. 5, ఆ. 318: చూ, సొంటు; వా. 5. లేనిది మీఁద మోపుట.
నెప్పరము, దే. వి. రూ-నెప్పళము. వేగము. పా. 4, ఆ. 66: చూ, స్యదము. 1.
నెప్పరి, దే. విణ. 1. ఉపాయశాలి. చూ, సమర్థుఁడు: 2. ఉపాయశాలిని; చూ, స్త్రీ
నెప్పరించు, దే. స. క్రి: చూ, రుజువుపరచు.
నెప్పళము. దే. వి: చూ, రూ-నెప్పరము.
నెప్పు, దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, స్థైర్యము; 3: చూ, వెరపు; 4: చూ, విధము. 1: విణ. 5: చూ, నిలువరము. 1.
నెప్పుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, స్థిరపడు. స్వా. 4, ఆ. 34.
నెమకు, దే. స. క్రి: చూ, వెదకు. పా. 2, ఆ. 33.
నెమకుట, వా. వి: చూ, వెదకుడు.
నెమకుడు, —పై.—
నెమరు, దే. వి. 1: చూ, రోమంథము; 2. నెరుసు: చూ, రేణువు. 1.
నెమరుచు, దే. అ. క్రి. రూ-నెమర్చు. నెమరువేయు.
నెమలి, దే. వి. 1. (రూ-నెమ్మి-నమలి-నమ్మి, నెమలి-నెమ్మిలి-నెవిలి): చూ, మయూరము; 2. రూ నెమలు*: చూ, పూతికరజము; అం. 3. (నెమలిపలుకు): చూ, కూజితములు.
నెమలికన్ను, వా. వి: చూ, అర్ధచంద్రము. 5.
నెమలియడుగు, దే. వి. రూ నెమిలియడుగు. 1: చూ, పూతికరజము*; బ. 2. కుచనఖక్షతములు: చూ, స్ఫుటత: (చూ, నఖక్షతము).
నెమలు, వా. వి: చూ, రూ-నెమలి. 2*.
నెమిలి, దే. వి: చూ, రూ-నెమలి. 1. జై. 4, ఆ. 79.
నెమిలివడ్లు, దే. వి బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.
నెమిలిసోరము, వా వి. షడ్జస్వరము: చూ, స్వరము. 2.
నెమురు, వా వి. 1. తైలలేపనము; 2. (బియ్యములోనగునవి) నెమురుట; 3. తడవుట.
నెమ్మది. వా. వి. 1: చూ, మదిమది. ఆం, భా. ద్వి. 181; 2: చూ, శాంతము. 1; 3. కుదిరిక: చూ, పాదు. 3; 4. ఆరోగ్యము.
నెమ్మయి, వా. వి: చూ, శరీరము. వేం, ఆం 36.
నెమ్మలిపరుఁజు, వా. వి: చూ, నెమ్మిలిపరుఁజు.
నెమ్మి, దే. వి 1: సంతోషము: చూ, హ్లాదనము; 2. చూ, శుభము. 1. అచ్చ. సుం, కాం. 86; 3.= స్నేహః: చూ. స్నేహము. 1. భార. ఆర. 1, ఆ. 63; 4. రూ-నెమ్మది: చూ, శాంతము. 1. భార. ఆర. 2, ఆ. 338: 5. రూ-నెమ్మది: చూ, మదిమది; 6.= నేమి. తినాసము*; చూ, వంజులము. 2; 7: చూ, రూ-నెమలి. 1; 8.= నేమి బండి కంటికడకమ్మి. రథనేమి: చూ, శకటము. 1.
నెమ్మిక, దే. వి: చూ, రూ-నెమ్మి. 3.
నెమ్మిజుట్టు, ద్వ. వి: చూ, సిగ. 1.
నెమ్మిరవుతు, ద్వ. వి. శిఖివాహనుఁడు: చూ, స్కందుఁడు. (ఇట్లు నెమ్మితేఁడు.)
నెమ్మిలి, దే వి: చూ, రూ-నెమలి.
నెమ్మిలిపరుఁజు, దే. వి. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2.
నెయ్యం, దే. వి. 1. తడి: చూ, స్నేహము; 2. ఎమిరె: చూ, శల్యము. 1; బ. 3. పలకలు,కలపచెక్కలు లోనగునవి ఒకదాని కొకటి చేర్చి యంటవేయ లోపలఁజొప్పించెడు మేకులు: బ. 4. బండిచక్రముల రంధ్రములయందు జొప్పించెడు ఇనుపగొట్టములు; వై. వి. 5.= నేమి: చూ, రూ-నెమ్మి. 8.
నెమ్ముకొను, దే. అ. క్రి. చూ, పదనుకొను.
నెమ్మేను, వా. వి: చూ, నెమ్మయి. వేం, ఆం. 36.
నెయి, వై. వి (రూ-నెయ్యి-నే-నేయి) = స్నేహః. 1. ఘృతము: చూ, హవిస్సు; 2. తైలము: చూ, స్నేహము. 2.
నెయ్యపుటలుక, ద్వ. వి. ప్రణయకోపము: చూ, రోషము.
నెయ్యపుతేఁడు, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
నెయ్యమాడు, ద్వ. అ. క్రి. చూ, స్నేహించు.
నెయ్యమి, వై. వి. రూ-నెయ్యము. = స్నేహః. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, సౌందర్యము.
నెయ్యము, వై. వి. = (రూ-నేయము-నెయ్యమి-నెమ్మి-నెమ్మిక) = స్నేహ.—పై.— (సౌందర్యమునకు.—భార. ఆది. 7, ఆ. 172.)
నెయ్యరి, ద్వ. విణ. 1: చూ, స్నేహితుఁడు 2. సఖి: చూ, స్త్రీ. 1.
నెయ్యి, వై. వి. 1.=: చూ, రూ-నెయి; వా. స. క్రి. 2. (బట్టలు) నేయు. (అప్ర.)
నెయ్యుఁడు, వై. విణ.= చూ, స్నేహితుఁడు. భార. సభా. 1, ఆ. 77.
నెయ్యురాలు ద్వ. విణ. (నెయ్యము + అలు): చూ, నెయ్యరి.2
నెర, దే. విణ. వృత్తియందు నెరవు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము: రూ-నెఱ-నెరా-నేరా.
నెరకు, దే. విణ. 1. గొగ్గి: చూ, రత్నము. 1; 2. సమము కానిది: చూ, విషమము.
నెరపు, దే. వి 1. రూ-నెరవు; చూ. వ్యాపనము; 2; చూ, పలితము. 1; విణ 3. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; ప్రే. 4. నెరయును జేయు; 5: చూ, నించు; 6. నెఱవేర్చు. లక్ష్మి. 2, ఆ. 76; 7. పఱపు; 8. వ్యాపింపఁజేయు; 9: చూ, దువ్వు. 5.
నెరయు, దే. అ. క్రి. రూ-నెఱయు, 1: చూ, వ్యాపించు. లక్ష్మి. 3, ఆ 41; 2: చూ, మెండుకొను. భార. ఆది 3, ఆ. 157 3: చూ, సిద్ధించు.
నెరయొంటరి, వా. వి. తుమ్మెద. వేం, ఆం. 98: చూ, భ్రమరము.

నెరవంజి, దే. వి (రూ-నెరవు-నెరవెంద*): చూ, సరవెంద.
నెరవు, దే. వి. 1. రూ-నెఱవు. పూర్తి: చూ, సంపూర్ణ: 2. రూ-నెరపు. చుట్టుట: చూ, వ్యాపనము; 3. రూ-నెఱవు, దారి: చూ, మార్గము. 1; 4: చూ, రూ-నెరవంజి*; విణ. 5. రూ-నెఱవు. పూరణము: చూ, సంపూర్ణము; 6. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 7. యుక్తము: చూ, యోగ్యము. 2; 8. విశాలము: చూ, విస్తారము. 1; 9: చూ, వ్యాపకము; 10: చూ, వ్యాప్తము' నై 5, ఆ. 161.
నెరవెంద, దే. వి: చూ, రూ-నెరవంజి*.
నెరసరి, వా. వి. 1. రూ-నెఱసరి: చూ, సింహము; 2. పూర్ణోపమానము: చూ, ఉపమ.
నెరసు, దే. వి. 1. కళంకము: చూ, లక్షణము, 1;2. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 3. రూ-నెరుసు. ఉ, రా. 1, ఆ. 98: చూ, రేణువు. 1; 4. తప్పు. అని. 1, ఆ. 12: చూ, సొంటు; 5. గవుండ్లవాఁడు కత్తులునూరెడు పొడి: చూ, రేణువు. 1.
నెరి, దే. వి. రూ-నెఱి. పాండు, 1, ఆ. 117; చూ, వేల్లితము.2.
నెరుము, దే. స. క్రి. రాచు: చూ, రుద్దు. 1.
నెఱ, దే. విణ. 1. రూ-నెఱా-నేఱా. వృత్తియందు నెఱవుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "నెఱగాణ-నెఱజాణ" మొ; అచ్చ. యు, కాం. 420; వి. 2. కేశము. ఆం, భా. ద్వి. 145: చూ, వెండ్రుక. 1.
నెఱఁకు, దే. వి. రూ-నెఱను. జీవస్థానము, మర్మము (అ: యు). భార. విరా. 3, ఆ. 161: చూ, మర్మము. 1.
నెఱక, దే. వి: చూ, నెఱ. 2.
నెఱకాఁడు, దే. విణ. (నెఱవు+కాఁడు): చూ, పూర్ణుఁడు.
నెఱను, దే. వి: చూ, రూ-నెఱఁకు, భార. విరా. 3, ఆ. 161; ఉ, హరి. 5, ఆ. 98.
నెఱపు, దే. వి. విణ, ప్రే: చూ, రూ-నెరపు (వ్యాపింపఁజేయుటకు.—శకాం. 3, ఆ, 102.)
నెఱమీటుమొన, అం: చూ, మొనలు.
నెఱయు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెరయు.
నెఱవాది, దే వి: చూ, సమర్థుఁడు.
నెఱవిద్దె, ద్వ. వి. హస్తలాఘవముగల జాలవిద్య: చూ, విద్య 1.
నెఱవు, దే. వి: చూ, రూ-నెరవు (అధికము — అచ్చ. యు, కాం. 33; యుక్తము.—స్వా. 4, ఆ. 27; విశాలము.— ఉ, హరి. 4, ఆ. 272.)
నెఱవేఱు, దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.
నెఱవేఱుచు, దే. స. క్రి: చూ, సిద్ధిపొందించు.
నెఱవేఱుట, దే. వి: చూ, రసము. 1.
నెఱసరి, ద్వ. విణ. 1: చూ, శూరుఁడు; 2: చూ, రూ— నెరసరి. 1.
నెఱా, దే. విణ: చూ, రూ-నెఱ. 1.
నెఱి, దే. వి. 1. కచ్ఛభేదము: చూ, పింజె. 4; 2. క్రమము: చూ, విధము.1.భార. ద్రో. 2, ఆ. 132; 3. న్యాయము.భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 263: చూ, సత్యము. 1; 4. పరాక్రమము. భార. ఆది. 4, ఆ. 201: చూ, శౌర్యము. 1; 5. రూ-నెరి. వక్రత: చూ, వేల్లితము. 2; 6: చూ, సౌందర్యము. కళా. 4, ఆ. 103; 7: చూ, ఱెక్క. 1. స్వా. 4, ఆ, 58; 8. పక్షియీఁకల చిక్కు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 112; 9: చూ, నెఱిక, 1; 10. ఆచారము: చూ, సమయము. 2; 11: చూ, నెరవు. 1; 12. ప్రజ్ఞ; చూ, హృల్లేఖము. 2; బ. 13. కేశము: చూ, వెండ్రుక. 1; 14. చుట్టువెండ్రుకలు: చూ, వెండ్రుక. 1; విణ. 15. వక్రము: చూ, వేల్లితము. 2.
నెఱిక, దే. వి. 1. వస్త్రపుకుచ్చె: చూ, వళి. 2; 2 పైఁట పావడ. నై. 6, ఆ. 22: చూ, వస్త్రము.
నెఱికుఱులు, దే. వి. బ. అలకలు: చూ, వెండ్రుక. 1.
నెఱిపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.
నెఱియ, దే. వి. (రూ-నెఱె-నెఱ్ఱియ-నెఱ్ఱె) 1. చీలిక: చూ, శకలము. 4; 2. నేలపగులు చూ, బీఁట.
నెఱె, —పై.—
నెఱ్ఱియ, —పై.—
నెఱ్ఱె, —పై.—
నెల, దే. వి. 1. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 2: చూ, పున్నమ; 3: చూ, మాసము. 1. (బ. నెల్లు అని యయాతి చరిత్రము); 4. చోటు. పాఁడు. 1, ఆ. 153: చూ, స్థానము. 1; 5. కర్పూరము. కళా. 7, ఆ. 60: చూ, సిరము; 6. ఆఁడుదానితలనగ: చూ, భూషణము. 2.
నెలఁత, దే. వి. ఆఁడుది. రూ-నెలఁతుక: చూ, స్త్రీ.
నెలఁతుక, —పై.—
నెలకట్టు, దే. వి. కట్టడపునేల. భార. విరా. 4, ఆ. 26: చూ, భూమి. 1.
నెలకువ, దే వి. చోటు. నిర్వ. 2, ఆ. 11. చూ, స్థానము. 1.
నెలకూన, ద్వ. వి. 1. బాలచంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 2. నెలవంక: చూ, నఖక్షతము.
నెలకొను, దే. అ. క్రి. రూ-నెలవుకొను. 1. నిలుకడయగు: చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు.
నెలగ, దే. వి. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3.
నెలచూలి, దే. వి. బుధుఁడు: చూ, సౌమ్యుఁడు.
నెలచెలియలు, దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.
నెలజవ్వనము, ద్వ. వి: చూ, నిండుజవ్వనము, ఆం, భా. ద్వి. 118.
నెలజోడు వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. సాంబ. దేవ. 9.
నెలతాలుపు, దే. వి. రూ-నెలతాల్పు. చంద్రశేఖరుఁడు: చూ, శివుఁడు. 1.
నెలతునియ, వా. వి. చంద్రకళ: చూ, శశికళ.
నెలత్రావడము, దే. వి: చూ, వెన్నెలపులుఁగు.
నెలదారిసింగిణీ, వా. వి: చూ, పర్వతము.
నెలపంది, వా. వి. ముండ్లపంది: చూ, సూకరము.
నెలపట్టి. దే. వి: చూ, నెలచూలి.
నెలపట్టు, దే. వి. చంద్రగ్రహణము: చూ, గ్రహణము. 1.
నెలపాలు, దే. వి: చూ, నెలతునియ.
నెలపు, వా. వి. పరిమాత్ర భాగధేయము: చూ, రూ-నెలవు. (శు.పా.)

నెలపులుఁగు, దే వి. రూ-నెలపుల్గు: చూ, నెలత్రావడము.
నెలమేఁకరి దే. వి 1. విధుంతుదుఁడు: చూ, రాహువు. 1; 2. శని: చూ, రాహువు. 2.
నెలయల్లుఁడు, వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
నెలఱా, దే. వి. రూ-నెలఱాయి. చంద్రకాంతపుశిల: చూ, రాయి.
నెలఱాయి, దే వి. —పై—
నెలలు, అం. మాసములు: చూ, మాసము 1.
నెలవంక, ద్వ. వి: చూ, నెలకూన. (నఖక్షతము. — వసు. 1. ఆ 75.)
నెలవంకకోల. ద్వ. వి. అర్ధచంద్రబాణము: చూ, బాణము 1.
నెలవత్తి, ద్వ. వి 1. పచ్చకప్పురపు పలుకు. కళా. 7, ఆ. 60: చూ, సిరము; 2. పోఁక*: చూ, క్రంసి.
నెలవరి, దే. విణ. రూ-నెళవరి. 1. పరిచయముకలవాఁడు; 2: చూ, మర్మజ్ఞుఁడు. సా. 3, ఆ 239.
నెలవారము, మి. వి. సోమవారము: చూ, వారము. 2.
నెలవీసము, దే. వి: చూ, నెలతుసియ.
నెలవు, దే. వి. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. వాసస్థానము: చూ, సదనము. 1; 4. పరిచయము: చూ, సంస్తవము.
నెలవుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెలకొను
నెలవెలుఁగు, దే. వి: చూ, వెన్నెల.
నెల్లి, దే. వి. 1: చూ, శ్రీపర్ణము. 1*; 2. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి. 1.
నెల్లిబద్ద, వా. వి. చూరుకుట్టుబద్ద. (విశాఖపట్టణ ప్రాంతమున వాడుక).
నెఁడు, వా. వి: చూ, రూ-నెగడు (బయలుమెఱయుటకు.— పంచ. వేం. 4, ఆ. 159).
నెపము. వై. వి. = నిభ. మిష: చూ, రూ-నెపము. (కారణమునకు.—నై. 8, ఆ. 47.)
నెవయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెగయు. (గురుటకు. — భార. సభా. 1, ఆ. 254.)
నెవిలి, దే. వి: చూ, రూ-నెమలి. (అప్ర.)
నెవులు, దే. వి: చూ, రూ-నెగులు.
నెవ్వ, దే. వి. 1. దారిద్ర్యము: చూ. సీదరము. 1; 2: చూ, విపత్తు; 3: చూ, వఱపు.
నెవ్వగ, వా. వి. రూ-నెవ్వము. అధికవిచారము: చూ, శోకము.
నెవ్వడి, వా. వి. అతిశీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.
నెవ్వము. వా. వి: చూ, రూ-నెవ్వగ.
నెళవరి, దే. విణ: చూ, రూ-నెలవరి
నెళము, దే. వి. 1. రూ-నెలవు. పరిచయము: చూ, సంస్తవము 2; చూ, మర్మము. 1.
నెళవు, వా. వి —పై.—
నెళనెళ, దే వి. విఱుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

నే

నే. దే. స. 1. నాశబ్దప్రథమైక వచనమునకు సరళస్థిరవర్ణములు పరములగుచో ద్రుతము లోపించిన రూపము. నేగెలిచితిని" " మొ; వై. వి. 2: చూ, రూ-నెయి. 1; 3: చూ, రూ-నెయి. 2.
నేఁజెల్ల, దే. అవ్య. (నేను + చెల్లె బహ్వార్థకము: చూ, సంతాపము.
నేఁడు, దే. వి: చూ, ఈ దినము.
నేఁత, వై. వి. 1. = వ్యూతి. నేయుట: చూ, వ్యూతి; ఐ. 2. సన్నపాఱచాఁపులు: చూ, పత్రము (శ్యోమని శ. ర.)
నేఁతకాఁడు, దే వి. రూ-నేఁతరి: చూ, సాలెవాఁడు.
నేఁతపక, దే. వి. నేఁతకాఁడు నేయునపుడు పడుగుపేకలను ఉగ్గించునట్టి పక.
నేఁతపురుగు, ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.
నేఁతరి, దే వి. చూ, రూ-నేఁతకాఁడు.
నేజ, దే. వి (రూ-నేజా-నేజము) 1. చిల్లకోల. కళాం. 5, ఆ. 25: చూ, సర్వల; 2. కుంతము: చూ, బాణము. 1.
నేజము, —పై.—
నేజా.—పై.—
నేటించు దే. అ. క్రి. దృఢపడు: నేటుగొను, పదిలపడు, పనుగొను.
నేటు, దే వి. 1. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; 2. నిజము; చూ, సత్యము. 1; 3. దృఢము. అన్న. యు, కాం. 128; చూ, స్థైర్యము; 4. శ్రేష్ఠము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
నేటుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, నేటించు,
నేటునేయు, ద్వ. అ. క్రి. నిశ్చయపఱచు: చూ, రేజికివచ్చు.
నేత, సం విణ. 1. ఏలిక: చూ, స్వామి. 1; అం 2. నేతయనఁగాఁ గథానాయకుఁడు. [నాయకునకు మహాభాగ్య (పరిపాలన) ఔదార్య (దాతృత్వ) తేజస్వితా, పరాక్రమ) వైదగ్ధ్య (నేర్పు) పాండిత్య (విద్యావివేకము) ప్రముఖసుగుణము లుండవలయును. ఈ గుణములన్నియు పూర్తిగాఁ గలవాఁడుత్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగల వాఁడధముఁడు. సర్వరస సాధారణులైన నాయకులు నల్వురు. (చూ, నాయకులు) శృంగార నాయకులు నల్వురు (చూ. నాయకులు), ఉపనాయకులు నల్వురు. (చూ, నాయకులు)]
నేతి, సం. అవ్య: చూ, యద్వ.
నేతిచాలు, వా. వి. ఆజ్యధార: చూ. హవిస్సు 1.
నేతిబీర, (ఱ), ద్వ. వి. ఘృతకోశాతకి*. చూ, బీర. 2.
నేతిబీరకాయ వాటము, జా. లోపలసారములేనిది.
నేతిసంద్రము. ద్వ. వి. సర్పిస్సముద్రము: చూ, సముద్రము.
నేత్రపర్వము, జా. కనులపండువు. "నేత్రంబుల కప్పూర పర్వంబులొనర్చె." (నీకిచంద్రిక-విగ్రహము); "కన్నుల పండువై ధగధగం" (కవికర్ణరసాయనము.)
నేత్రము, సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ. లోచనము; 2. తరిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3. ఏరు; చూ స్వర్ణది (నది); 4. వెలిపట్టుచీర: చూ, వస్త్రము; 5 తేరు: చూ. శకటము. 1; 6. చెట్టువేరు: చూ, వేరు. 1.

నేత్రములు, పా. రంప్లు. 1. వీనికి ఉపమానములు.— తామర రేకులు, లేడికన్నులు, తుమ్మెద, కలువ, చేపలు. అం. 2. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (రక్తరేఖలైన ధనవంతుఁడగు. వ్యాఘ్రాక్షుఁడైన నత్యంత కోపనుఁడగు. కుక్కుటాక్షుఁడు సదాదుఃఖియగు. మృగాక్షుఁడైన శుభలాభముఁడగు ఓడాలాక్షుఁడైనను హంసాక్షుఁడైననునరాధముఁడగు. మయూరాక్షుఁడును నకులాక్షుఁడునైన మధ్యముఁడగు. నేత్రాంతము లెఱ్ఱనైన లక్ష్మీయుక్తుఁడగు. మధుపింగళ వర్ణమైన నైశ్వర్యము దీర్ఘాయువునగు ఏకాక్షుఁడైన క్రూరుఁడగు. మిడిగ్రుడ్లుగలిగిన నైష్ఠికుఁడగు తడికన్నులైన దుఃఖియగు. గుంటకన్నులైన దరిద్ర దుఃఖియగు. రోమము లున్న దరిద్రుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు: 2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి (లేడి కన్నులవలెనున్న రాజ భార్యయగు విశాలమైన సుఖపతియగు పింగళవర్ణములైన బిడ్డలు లేనిదియును దుశ్శీలురాలును విధవయును నగు. కాటుకపెట్టవలెనున్న భాగ్యసంపురాలగు ఎఱ్ఱనైన వెఱ్ఱు కలుండిన దరిద్రురాలగు. మచ్చయున్న నపస్వరమును. గుండ్రముగనున్న రాక్షసీసమయై దుశ్చారిణియగు. గూబకన్నులైనను పిల్లికన్నులైనను ఏనమండ్రుగురు మగలగుదురు కదలుచున్న చూపు గలిగిన జారిణియగు : చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు.

నేత్రాంబువు, సం. వి. ఉ. న. కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2.

నేత్రామృతము, అం: చూ, అంజనము

నేతృఁడు, సం. విణ. ఒడయఁడు: చూ, స్వామి. 1.

నేదిష్ఠము, సం. విణ. రూ-నేదీయాంసము. మిక్కిలి దగ్గఱ చూ, సమీపము. 1.

నేదీయాంసము, —వై—

నేను, దే. స: రూ-ఏను. (సం ప).— అహమ్

నేపథ్యము, సం. వి అ. న. రూ-నైపథ్యము. 1. నటాలంకారము: చూ, భూషణము. 2; 2 నటినిలుచుచోటు: చూ, రంగము. 3.

నేపాళదేశపుబ్రాహ్మణులు, అం వారి జాతులయొక్క నామములు. అం వార్ప్ను అధికారి, అర్జల, ఆచార్య, ఉక్నియాల, కండరియ, కప్యాల, కొయిక్కాల, కొయినాల-కొయత్రాల, ఖనాల ఖాంత్యాల, గజ్నియాల, గుంగాయి, గైతొల, ఘిమిరియా, చంపాగాయి, చవలాగాయి, దజి, దింకాలరి, దవారి, ధూంగ్యాల, నేపాలియా, పండిత, పనేరు రిజాల, రిష్యాల, దుకాయి, లంసాల, లహోని వాస్తగాయి, సత్యాల, సిద్ధియాల: చూ, బ్రాహ్మణులు (నేపాళదేశము పర్వతములతో నిండినదగుటచే నందు వసించు బ్రాహ్మణులు పార్వత్యాదినామములు కలవారై గోమాంసభక్షకులను శూద్రజాతిలో నధములగు కహోరా, ఖోటియా లనెడి తక్కువజాతివారలచే నీళ్లు తెప్పించి యుపయోగించుకొందురు. వీరిలో ఋగ్వేదులు, యజుర్వేదులు, మాధ్యందినులు, సామవేదులు, అధర్వణవేదులును కూడ కలరు. వీరు శాక్తేయమతమునకుఁజెంది శక్త్యుపాసనాపరులై యొక తెగవారును, తంత్రోపాసకులై యొకతెగవారు నైయున్నారు. వీరిలో పార్వత్యాది బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణులకును, క్షత్రియులకును పురోహితులై యున్నారు. కొందఱు ఇతరజాతులవారికి పురోహితులైయున్నారు నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణ తెగవారందఱును గొఱ్ఱెను మేఁకను పక్షిజాతులను భక్షించెదరు. ఆ దేశపు ప్రభువు క్షత్రియుఁడగుటచే బ్రాహ్మణాది జాతులవారు కులాచారములు చెడకుండ కాపాడుచుందురు.); చూ, బ్రాహ్మణులు.

నేపాళము, సం. వి అ పుం 1. నేపాళదేశము: చూ, దేశము: 2. ఒకరకము చెఱకు: చూ, ఇక్షువు. 3; వై. వి. (1) నేపాళము*: నేపాళిక (ఇవి ద్వివిధము.—పెద్ద నేపాళము, సీమనేపాళము.) (శుద్ధి.—గింజలోని పప్పును పేడనీళ్లలో రెండుజాములు ఉడికించిన శుద్ధి.)

నేపాళవేము, సం. వి. అ. పు : అశ్వతిక్తము, తృణనింబము.*

నేపాళి, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, నేపాళము (1) *.

నేబు, దే. వి. 1. పండ్రెండుకాసుల నాణెము; వా. బ. 2. డబ్బులు (కాసులు) "నేబులు నంచి"

నేమంబుగన్న మన్నీటితల్లి, ద్వ వి. దేవగంగ. వేం, అం. 17: చూ, నది.

నేమకము, వై. వి.=నియమ. రూ-నేమము: చూ, బైసి.

నేమము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. మేఁక: చూ, మేషము. 1; 3. ఖండము. చూ, శకలము 4; 4: చూ, ప్రాకారము; 5. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; వై. వి. (1): చూ, రూ-నేమకము. కళా. 6, అ. 94; (2): చూ, వ్రతము.

నేమి, సం. వి. ఇ. పు. 1.=నెమ్మి-నెమ్మ. బండి కంటికడ కమ్మి: చూ, శకటము. 1; 2. తినిశము*; చూ, పంజులము, 2; ఇ. స్త్రీ. 3. త్రిక. నూతియందు నీరెత్తుటకు సమీపమున నుంచిన రాట్నము, ఏతము మొదలైన దారుయంత్రము; వా. వి. (1): చూ, సామర్థ్యము. 1.

నేమించు, వై. స. క్రి.= నియమ: చూ, వెలవిచ్చు.

నేము, దే. స. క్రి. 1. ధాన్యముచేటలోఁబోసికొని యిటునటుఁ ద్రిప్పు 2. రూ-ఏము-మేము. నాశబ్దప్రథమా బహువచనమునకు రూపాంతరము.

నేయము, వై. వి. (రూ-నెయ్యము-నెయ్యమి) 1.=: చూ, స్నేహము రస. 3, గుచ్ఛము; 2. న్యాయము. "నేయము గాదు" క్షేత్రయ; చూ, సత్యము. 1.

నేయార్థము, అం. సంధిదోషములలో నొకటి. (తనకె సంకేతమైనది): చూ, కావ్యదోషములు, సంధిదోషములు.

నేయి, వై. వి. చూ, రూ నెయ్యి;

నేయు, వై స. క్రి. 1. నేఁతనేయు: అనువయించు; 2: చూ, అల్లు; వా. వి. 3. జబ్బుతో మంచముమీఁద పరుండు.

నేయుఁడు, వై. వి. (రూ-నెయ్యరి-నెయ్యుఁడు) = స్నేహః చూ, స్నేహితుఁడు

నేరఁబోతు, దే. విణ: చూ, వ్రాఁత.

నేరమి, దే. వి. 1. అజ్ఞానము. భార. అర. 5, ఆ. 311; చూ, మఱపు. 2; 2. పాపము. అం, భా. ద్వి. 191; భార. సభ. 2, ఆ. 224: చూ, వృజినము; 3: చూ, రూ-నేరము.

నేరము, దే. వి. తప్పు. (రూ-నేరమి-నేవము-నెవము-నెవము-నెరసు: చూ, సొంటు.

నేరజు, దే. వి. జరబాజీ (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

నేరమి, దే. వి: చూ, రూ నేరుపు. 1.

నేరుచు, దే. అ. క్రి. రూ-నేర్చు. 1. ఓపు: చూ, పర్యాప్త మగు; స. క్రి. 2: చూ, వాడుకపడు.

నేరుపరి, దే. విణ. (రూ-నేర్పరి-నేరుపుకాఁడు-నేరుపులాఁడు-నేర్పుకాఁడు): చూ, సమర్థుఁడు.

నేరుపు, వై. వి. = నైపుణ్య. రూ-నేర్పు. (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2. చమత్కారము, విజ్ఞానము: చూ, సామర్థ్యము. 1. ఆం, బా. ప్ర. 103; 3. అజ్ఞ చూ, సమర్థనము, ప్రే. 4. నేరుపఁజేయు.

నేరుపుకాఁడు, దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపరి.

నేరుపులాఁడి, దే. విణ. జాణ: చూ, స్త్రీ.

నేరుపులాఁడు, దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపరి. అచ్చ బాల, కాం. 7.

నేఁఱుఁబేఱు, దే. వి. జంబు: చూ, నది.

నేరెడు, దే. వి: చూ, రూ-నేరేడు.

నేరేడల్లులు, వా. వి. బ. చూ, హణిగలు.

నేరేడు, దే. వి. (రూ-నేరెడు-నేరెడు-నేరేడు): చూ, సురభిపత్ర. (అతిమూత్రమును, మధుమూత్రమును తగ్గించును. రక్తగ్రహణి కట్టును.)

నేరేడుదీవి, ద్వ. వి: చూ, తొలుదీవి. నై. 5, ఆ. 76.

నేరేడుపండు, ద్వ. వి. జంబువు. జాంబవము.

నేర్చు: చూ, రూ-నేరుచు.

నేర్పరి, దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపరి.

నేర్పు, వై. వి. ప్రే: చూ, రూ-నేరుపు (దేశ్యమని శ. ర)

నేర్పుకాఁడు, దే. విణ: చూ, రూ నేరుపుకాఁడు.

నేర్పువాఁడు, దే. విణ: చూ, బోధకుఁడు.

నేశా, దే. విణ: చూ, రూ-నెఱ. 1.

నేల, దే. వి. 1. పుడమి: చూ, భూమి. 1; 2. చోటు. ఉ.హరి. 2, ఆ. 204: చూ, స్థానము. 1; 3. దేశము. భార. విరా. 4, ఆ. 221: చూ, సీమ. 1. (దేశము); వా. 4. పంట పండు పొలము. 'నాకు నాలుగుపుట్ల నేలకలదు.'

నేలంటు, వా. వి. 1. పునాదికట్టుదిట్టము; 2. నేలమీఁద వ్రాయుటతో సంబంధము. "మావానికి నేలంటు వదలినది. పై తరగతులకు వచ్చినాఁడు".

నేలఁగలుపు, దే. అ. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

నేలఁబెట్టి కాలరాచుట, జా. మిక్కిలి కష్టపెట్టుట. 'నేలఁబెట్టి కాలరాచునట్టి యీ చిన్నవాండ్రు.' (ధర్మజరాజసూయము.)

నేలకడిమి, ద్వ. వి. భూకదంబము*: చూ, హలిప్రియము.

నేలకలిగొట్టు, దే. వి. భూపాటలి*: చూ, స్థాలి. 2.

నేలకుఁగోలకుఁదెచ్చుట, జా. మిక్కిలి బాధపెట్టుట. "నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్నవాఁడు." (కళాపూర్ణోదయము. 7, ఆ. 35).

నేలగుమ్మడి, దే. వి: చూ, భూమికర్కారువు*.

నేలగుమ్మడు, ద్వ. వి. విదారి*. (ఇది ద్వివిధము. — తెల్ల నేలగుమ్మడు, నల్లనేలగుమ్మడు. ఇదియే తెల్లనే-గుమ్మడు): చూ, భూమి కర్కారువు.

నేలగొలిమిడి, దే. వి. గోలోమి*: చూ, మొగబీర.

నేలచూలి, దే. వి. మన్నుకానుపు: చూ, సీత.

నేలజమ్మి, ద్వ. వి. పిన్నజమ్మి*: చూ, శమీరము.

నేలతంగేడు, దే. వి: చూ, హేమపుష్పకము*

నేలతమ్మి, ద్వ. వి. మెట్టదామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

నేలతాడి, ద్వ. వి. రూ-నేలతాడు: చూ, శిలీంధ్రకము*.

నేలతాడు, —పై.—

నేలతామర, ద్వ వి: చూ, నేలతమ్మి*.

నేలతాలుపు. దే. వి. 1: చూ, పర్వతము; 2 క్షత్రియుఁడు. అచ్చ. యు, కాం. 21: చూ, రాజు. 1.

నేలతొళసి, ద్వ. వి. భూతులసి*: చూ, హరిప్రియ.

నేలనమలి, దే వి ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

నేలనేరేడు, దే వి. భూమిజంబువు*: చూ, సురభిపత్ర.

నేలపట్టి, దే. వి. 1. అంగారకుఁడు. చూ, వక్రుఁడు; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు; 3: చూ, నేలచూలి.

నేలపట్టిముగనిఁబంటు, ద్వ. వి. 1. అనుమంతుని కోఁతి. ఆం, పదా. 6—21: చూ, వానరము; 2. కోఁతి: చూ, వానరము. 1.

నేలపడక, వా. వి. 1. చచ్చినవానిపడక: చూ, మృతశయ్య; 2. నేలపెపరుండుట.

నేలపల్లటీ, దే. వి. ఒకరకము పావురము: చూ, సురటీ.

నేలపొన్న, ద్వ. వి. కోలపొన్న*: చూ, పృశ్నిపర్ణి.

నేలపోఁక, ద్వ. వి బోధాంబకము*: చూ, స్రంసి.

నేలబువి, ద్వ. వి: చూ. వల్మీకము. వేం, ఆం. 88.

నేలమాళె, ద్వ. వి. భూమిలోపలియిల్లు. (రూ-నేలమాలియ-నేలమాలె): చూ, సదనము. 1.

నేలమాలియ, —పై —

నేలమాలె, —పై.—

నేలములక, దే. వి. (రూ-నేలములగ-నేలములుక) వార్తాకీ*: చూ, వాఁకుడు.

నేలములగ, —పై.—

నేలములగచెట్టునకు దొంకెనలుకట్టుట, జా. పుట్టినది పుట్టినట్టుగానే యుండుట.

నేలములుక, దే. వి: చూ, రూ-నేలములక*.

నేలయడుగు, వా. వి. పాతాళము: చూ, లోకము. 1.

నేలయునికి, దే వి. భూమ్యాలిక*: చూ, శివ. 4.

నేలరేను, దే. వి. భూబదరి*: చూ, రేగు. 1.

నేలఱేఁడు, దే. వి. భూపతి: చూ, రాజు. 1.

నేలవిడిచిసాము, జా. నిరాధార వ్యాపారము. "ఊరక యేల నేల విడిచి సాముచేసెదవు." (నీతిచంద్రిక — మిత్రభేదము.)

నేలవేము, దే. వి: చూ, భూనింబము*.

నేలవేలుపు, దే. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

నేలసంపెఁగ, ద్వ. వి. భూమిచంపకము*: చూ, సంపెఁగ.

నేలసెనగబుడ్డలు, వా. వి. వేరుసెనగకాయలు (రాయలసీమలో వాడుక.)

నేలాఁపు, దే. వి. ఒకరకముడేగ; చూ, శ్యేనము.
నేవ, వా. వి. 1. కోపము: చూ, రోషము; 2. నింద. చూ, నెగ్గింపు.
నేవడము, దే. వి. (రూ-నేవలము-నేవళము) రత్నాలదండ: చూ, భూషణము. 2. (రాయి.)
నేవము, వై. వి: చూ, రూ-నెవము.
నేవలము, దే. వి: చూ, రూ-నేవడము.
నేవళము, —పై.—కళా. 7, అ. 66.
నేష్టుఁడు, అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.
నేస్తకత్తియ, వై. విణ. నేస్తకత్తె: చూ, స్త్రీ.
నేస్తకాఁడు, వై. విణ. = చూ, స్నేహితుఁడు.
నేస్తము, వై. వి. = స్నేహః చూ, స్నేహము.
నేస్తి, —పై.—
నేస్తు, —పై.—
నేస్తురాలు, ద్వ. విణ: చూ, నేస్తకత్తియ.
నేహరము, దే. వి: చూ, నేవలము.

నై

నైకభేదము, సం. విణ: చూ, ఉచ్చావచము.
నైగనిగ్యము, సం. వి. అ. న. నిగనిగలాడుట.
నైగమము, సం. వి. అ. న. 1. వేదాంతము: చూ, వేదము; విణ. 2. పట్టణముది.
నైగముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నాగరుఁడు; 2: చూ, నిగముఁడు.
నైచికము, సం వి. అ. న. ఆవుయొక్క తలభాగము: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)
నైచికి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చక్కనిరూపము మంచిప్రాయము గలిగి చాలపాలిచ్చెడియావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)
నైచ్యము, సం. వి. అ. న. (భక్త్యాదులచేఁగలుగు) అధమ భావము: చూ, హీనము. 1.
నైజము, సం. విణ. 1. తనది: చూ, స్వతంత్రము; 2: చూ, స్వాభావికము.
నైతికుఁడు, వా. వి. నీతిశాస్త్రజ్ఞుఁడు.
నైపథ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, నేపథ్యము.
నైపాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేపాళదేశపుమణిశిల, కఱవటి: చూ, రాయి.
నైపుణము, సం. వి. అ. న = నేర్పు. నేర్పరితనము: చూ, సమర్థనము.
నైపుణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = —పై.—
నైపుణ్యము, సం. వి. అ. న = —పై.—
నైమిత్తికము, సం. విణ. నిమిత్తమువలనఁగలిగినది; వా. 2. విశ్వాసంబంధమైనది.
నైమేయము, సం. వి. అ. పుం; చూ, వినిమయము.
నైయగ్రోధము, సం. వి. అ. న. మఱ్ఱిపండు.
నైయాయికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, న్యాయాధిపతి.
నైరాశ్యము, సం. వి. అ. న. 1; చూ, వలవమి: అం. 2: చూ, శత్రుములు.
నైరృతి, చూ, రూ-నిర్‌ఋతి. 2. 4.
నైరృతిమూల, మి. వి: చూ, రూ-నిర్‌ఋతిమూల. (హరిత్తు.)
నైరృతుఁడు, చూ, రూ-నిర్‌ఋతి. 2.—4.
నైర్ఘృణ్యము, సం. వి. అ. న. దయలేనితనము.
నైర్మల్యము, సం. వి. అ. న. నిర్మలత్వము, గరగర: చూ, శుద్ధము. 3.
నైల్యము, సం. వి. అ. న = నల్ల. నల్లఁదనము: చూ, వర్ణము 6.
నైవాశ్రితేషుగుణదోష విచారణాస్యాత్. న్యా. ఆశ్రితులందుగుణ దోషములను విచారింపరాదు.
నైవేద్యము, సం. వి, అ. న రూ-నివేదనము. 1. నివేదింపఁ దగినవస్తువు (దేవుని కొఱకిఁపయినది): చూ, సమర్పణము; అం. 2: చూ, ఉపచారము. 1; 3: చూ, ఉపచారము 2.
నైషధుఁడు, సం. వి. అ పుం. నిషధుఁడు, నచక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1.
నైషాది, అం: చూ, శుద్ధజాతులు (అంశములు.)
నైష్కికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూపాధ్యక్షుఁడు.
నైష్ఠికుఁడు, సం. విణ = : చూ, నెట్టినసీల. 1.
నైష్ఠుర్యము, సం. వి. అ. న. నిష్ఠురత్వము.
నైసర్గికము, సం. విణ: చూ, నైజము. 2.
నైస్త్రింశికుఁడు, సం. విణ: చూ, అసిహేతి.
నైస్పృహ్యము, సం. వి. అ. న. ఇచ్ఛలేనితనము: చూ, వలవమి.

నొ

నొంచు, దే. క్రి. నొవ్వఁజేయు. భార. కర్ణ. 1, అ. 192: చూ, ఆ. 192: చూ, నొగులుచు. 1, 2.
నొక్కము, దే. వి. పెద్దసదాపు*: చూ, సదాప.
నొక్కు, దే. వి. 1. రూ-నొక్కుడు. అదుముడు వలనఁగలిగిన పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. ముడుత. స్వా. 3, అ. 23: చూ, ఒళి. 2; స. క్రి. 3. పేనునదుపు: కుక్కుకుక్కు, చదుపు: 4. పంటనొక్కు: చూ, మూకొను; 5. అదుము: చూ, వినుకు. 1.
నొక్కుడు, దే. వి; చూ, రూ-నొక్కు. 1.
నొక్కులు, దే. వి. బ. వళులు: చూ, ఒళి. 1.
నొగ, దే. వి: చూ, యుగంధరము.
నొగచివర, దే. వి: చూ, పంగలగుంజ.
నొగులు, దే. వి. 1. వికలమగుట; 2; చూ, రూ-నెగులు; 3: చూ, శోకము; అ. క్రి. 4: చూ, వైకల్యమగు. ఉ హరి. 3, అ. 80; 5: చూ, నొచ్చు. 1; 6: చూ, నొచ్చు. 2.
నొగులుచు, దే. క్రి. రూ-నొగుల్చు-నొంచు. 1. నొగులఁ జేయు, ఎడలించు; 2. నొప్పించు: చూ, హింసించు.
నొగుల్చు, —పై.—
నొచ్చికొప్పు, దే వి. బ. చొంగ: చూ, లాల.
నొచ్చు, దే. అ. క్రి 1; చూ, వేసారు; 2. దారిద్ర్యాదులచే పీడనొందు: నొగులు.

నొచ్చుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, స్రుక్కు. 1.
నొచ్చుకోలు, దే. వి: చూ, విప్రతీసారము. 1.
నొట్ట, వా. వి: చూ, రూ-నొష్ట. 'నొట్టచుక్క'.
నొడలదొంతి, దే. వి: చూ, సంశయము (అప్ర.)
నొడి, దే. వి: చూ, రూ-నుడి.
నొడికాఁడు, దే. విణ: చూ, నుడువరి.
నొడికారము, దే. వి: చూ, రూ-నుడికారము. (మాటచమత్కార మునకు.-కళా. 8, ఆ. 55; మాటకు.-అం, భా. ప్ర 110.)
నొడికారి, దే. విణ (నొడికారము + ఇ): చూ, రూ-నుడువరి ఉ, హరి. 4, ఆ. 155.
నొడుగు, దే వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.
నొడుచు, దే. స. క్రి. తప్పులుపట్టు.
నొడుపు, దే. వి. తప్పులుపట్టుట.
నొడువు, దే వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.
నొప్పి, దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు జై. 7, ఆ. 117; 3: చూ. శ్రమము. 1.
నొప్పించు, దే. ప్రే. చూ, హింసించు.
నొప్పిగుంటి, వా. వి: చూ, వ్యాధితుఁడు.
నొప్పియెత్తు, వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 29.
నొలి, వా. వి: చూ, శోకము.
నొల్లు, దే. స. క్రి. 1. బిడ్డలు నోటఁద్రేళ్లిడుకొని చప్పరించు; వా. 2. గ్రహించు, నొల్లుకొను.
నొవులు, వా. వి: చూ, నొలి.
నొవ్వి, దే. వి రూ నొవ్వు. 1. వేదన: చూ, శ్రమము. 1; 2. తెవులు. పంచ. నా. 1, ఆ. 408: చూ, రోగము 1; 3: చూ, శోకము.
నొవ్వు, —పై.—
నొసటియెముక, దే వి. అళి; చూ, శల్యము. 1.
నొసలు, పై. వి. = నిటల. రూ-నెన్నొసలు. (దేశ్యమని శ.ర.) 1. నుదురు: చూ, లలాటము; అం. 2: చూ, కళలుండు స్థలములు.
నొసలుబత్తుఁడు నోరుతోదేలు, జా. 'ననపు నొసలు బత్తుఁడును నోరు తోఁదేల, టన్నరీతి దోఁచుచున్నదిపుడు' (వైజయంతీ విలాసము.)
నొష్ట, వా. వి. నుదురు: చూ, రూ-నొట్ట. (లలాటము.)

నో

నోఁచు. దే. స. క్రి. నోము. పాండు. 2, ఆ. 30: చూ, వ్రత మాచరించు.
నోఁత, దే. వి. నోఁచుట.
నోటికితాళముపేయుట, జా. మాటాడకుండఁ జేయుట. "ఈపా టికి నోటికి తాళముపేయవచ్చును."(ధర్మజరాజసూయము.)
నోటిబ్బిగము, దే. వి. దేవతాప్రార్థనకై దౌడలయందు పట్టు కొనెడు చౌకపు లోహపుకమ్మి.
నోటీసు, వా. వి. ప్రకటన,
నోటు, వా. వి. 1. బదులుపుచ్చుకొని వ్రాసియిచ్చెడు ప్రామిసరీ నోటు; 2. రూపాయలుగా మార్చుకొనెడు బ్యాంకినోటు; 3. జ్ఞాపకార్థము వ్రాసియుంచుకొనెడు ఒక్కా; 4 తాజాకలము.
నోటెంకు, వా. వి. గుర్కెఁటు-గుర్కెఁటు, గు-క.
నోము, దే వి. 1: చూ, వ్రతము; స. క్రి. 2: చూ, నోఁచు; 3. పోఁగొట్టు: చూ. భంగించు.
నోయు, దే. అ. క్రి. నొచ్చు: చూ, కేసాయ.
నోరు, దే. వి. చూ, వదనము. 1; వా.వి: 2.నోరు యింటిపేరుగా గలవారు. "నోరివారు" (ఇట్లే శరీరావయవము లన్నిపేళ్లుగా వ్యవహరించెడి ఇంటిపేర్లు:— బుజ్జావారు, ముక్కువారు, గడ్డమువారు, లలాటంవారు, కాళ్లవారు ఇత్యాది.)
నోరుమెంగ, దే విణ: చూ, మూఁగ. కళా 3, ఆ. 238.
నోరుమెదల్చుట, జా. మాటలాడుట. "బ్రహ్మయు నోరుమెదల్చ లేడి" పాండు. 3, ఆ. 151. మిన్నకచన నంత నోరు మెద పక' కళా. 3, ఆ. 288.
నోరూరు, దే అ. క్రి. 1. రుచిగల వస్తువు ను తినెడుకోరికచే నోటనీళ్ళూరు; 2: చూ, వాంఛించు పా. 3, ఆ. 51.
నోరెత్తు, దే. అ. క్రి. మాటాడయత్నించు: చూ, ఎత్తు. 23.
నోరోడక, జా. మాటాడ సందేహించక. "అచ్చట నోరోడ కాయన రచ్చలో" (శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధము.)
నోవరి, దే. విణ: చూ, నొప్పిగుంటి.
నోవి, దే. వి: చూ, రూ-నొవ్వి.
నోవు, —పై.—భార. ఉద్యో. 3. ఆ. 267.

నౌ

నౌ, సం వి. ఔ. స్త్రీ. 1. ఓడ. (పదార్థమును గట్టును బొందించు నది): చూ, పోతము; దే. వి. (1): చూ, రూ-నవు-నవ్వు.
నౌక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = నావ: చూ, నౌ. 1.
నౌకకటన్యాయము, న్యా. ఓడలుబండ్లగును, బండ్లోడలగు నను రీతి.
నౌకాఖ్యము, అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
నౌకాదండము, సం. వి. అ. పుం ఓడనడపుగడ; చూ, పీలి.2.
నౌకార్ధము: చూ, అర్ధనావము.
నౌకు, దే. వి. చూ, రూ-నవుకు.
నౌకుకొట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నవుకుకొట్టు.
నౌబతు. వా. వి. మహారాజుల కోటముందు వాయించెడువాద్యము. "ఢంకా నౌబతులు."
నౌరు, దే. విణ: చూ, రూ-నవురు.

న్య

న్యంకువు, సం. వి. ఉ. పుం 1. ఇఱ్ఱి (తలవంచుకొని పోవు నది): చూ, హరిణము. 1; 2. ముని: చూ, సన్న్యాసి.
న్యక్కారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరాభవము.
న్యక్కృతి, సం వి. ఇ. స్త్రీ. —పై.—
న్యక్షము, సం. విణ. 1. అధమము: చూ, హీనము. 1; 2: చూ. సర్వము.

న్యక్షుఁడు, సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.
న్యగ్రోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మఱ్ఱి: చూ, వటము. 3; 2: చూ, శమీ*; 3. బార: చూ, వ్యామము.
న్యగ్రోధాదిగణము, అం. మఱ్ఱి, మామిడి, జువ్వి. రావి, మేడి (5).
న్యగ్రోధి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, భల్లాతకి *
న్యర్బుదము, సం. వి. అ. న. 1. పదియర్బుదములసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విణ. 2. పదియర్బుదముల సంఖ్యగలది.
న్యస్తము, సం. విణ. ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

న్యా

న్యాదము, సం. వి. అ. పుం. కుడుపు: చూ, సాపాటు.
న్యాయము, సం. వి. అ. పుం. = నాయము. 1. తగవు, న్యాయబుద్ధి: చూ, సత్యము. 1; 2. స్వధర్మము వలన చలింపకుండుట: చూ, సత్యము. 1; అం. 3: చూ, తర్కము. 5; బ. 4: చూ, న్యాయములు; వా. 5. న్యాయము ఇంటిపేరుగాఁ గలవారు "న్యాయపతి-న్యాపతి" వారు.
న్యాయములు, అం. న్యాయమనఁగా పోలిక. (ఇవి సమయోచితముగాఁ గొన్నిచోట్లఁ బ్రయోగించినచోఁ గావ్యము శ్రావ్యముగా నుండును.) ఉదా:— అంకోలబీజన్యాయము మొ॥ క్రింద అకారాదిని చూపఁబడెను.
న్యాయశాస్త్రము, వా. వి. న్యాయమనఁగా దృష్టాంతము. దీని వలనఁ దెలియ బడని గవయాది పదార్థములను, తెలియఁబడిన గోవు మొదలగు పదార్థములను జూపి వీటివంటివే గవయాది పదార్థములని చెప్పి తెలుపవచ్చును. గనుక ప్రమాణము మొదలైన షోడశపదార్థములం దొకటియగు దృష్టాంతపదార్థమునకు నామమైన న్యాయశబ్దముతో శాస్త్రమునకుఁ బేరేర్పడుపఁబడినది: (న్యాయశాస్త్రము ననుసరించువారే న్యాయపతి, న్యాపతి అను యింటిపేరు వారయిరి.
న్యాయాత్పథః ప్రవిచలంతి పదం నధీరాః, న్యా. ధీరులు న్యాయమార్గము నుండి కాలుఁగదల్పరు.
న్యాయాధికారి, సం. విణ: చూ, స్వామి. 3.
న్యాయాధిపతి, —పై.—
న్యాయాన్యాయములు, పా: చూ, యుక్తాయుక్తతలు.
న్యాయ్యము, సం. విణ: చూ, యోగ్యము. 2.
న్యాసము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉనుపుట. చూ, విన్యాసము 1; 2. ఇల్లడ: చూ, వాడిక.

న్యు

న్యుబ్జఖడ్గము, సం. వి. అ పుం. బాకు: చూ, బాణము, 1.
న్యుబ్జము, సం. వి. అ. న. 1. కర్మరంగమను మ్రానిపండు; పుం. 2. దర్భతోఁజేసిన స్రుక్కు. (శ. ర.)
న్యుబ్జుఁడు, సం. విణ. 1. క్రిందుచూచువాఁడు; 2. తెవులుచే వంకరైనవాఁడు.

న్యూ

న్యూనపదము, అం. వాక్యదోషములలోనొకటి ("శ్రీరామచంద్రుని శరణు చొరమి హతుఁడయ్యెను." ఇందు రావణుఁడను పదము న్యూనము. పదలోపము కొన్నియెడల నపార్థమున కెడమిచ్చును. "పిల్లవాఁడైనను వానికిఁ బెద్దవానికున్నంత యున్నది." ఇందు తెలివియను పదము లుప్తము.): చూ, వాక్యదోషములు.
న్యూనము, సం. విణ. 1. తక్కువైనది: చూ, హీనము 1; 2. నిందింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2; వా. 3. తగ్గుదలఁ గలది; చూ, వెలితి. 2.
న్యూనాధిక్యము, సం. వి. అ. న: చూ, వాసి. 4.
న్యూనోపమము, అం. వాక్యదోషములలో నొకటి (ఉపమయందు న్యూనతయుండెనేని న్యూనోపమము. ఉదా.— పీతాంబరుఁడైన హరిమేఘనిభుఁడు. మేఘముతోఁబోల్పఁదగిన గుణము నీలవర్ణము హరియందుఁ జెప్పకుండుటచే నుపమ వాలదు. ఇత్యాది): చూ, వాక్యదోషములు.

ప

ప, ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు అం. 2: చూ, కవర్గము; 3: చూ, స్వరము. 2; 4: చూ, పరుషములు.
పంకక్షాళన్యాయము, న్యా. బురదలోదిగి కాళ్ళుకడుగుకొనుట కంటె దూరముగా నొత్తిగిలుటయే మేలనురీతి.
పంకజము, సం. వి. అ. న. అసలుఁబుట్టువు రూ-పంకేజము; చూ, సహస్రపత్రము.
పంకప్రక్షాళనన్యాయము, న్యా. అనుసుత్రొక్కనేల ? కాలు కడుగనేల ?
పంకమగ్నగజన్యాయము, న్యా. బురదలో నేనుఁగు పడినచో దానినెత్తుట దుర్లభము. దాని నేను గే యెత్తవలెననురీతి.
పంకము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. = పంకి: చూ, సుబ్బిక; బురద; 2. పాపము: చూ, వృజినము. 1; దే. వి (1) పాలు. జై. 4, ఆ 79: చూ, స్తన్యము.
పంకరుహము, సం. వి. అ. న: చూ, పంకజము. (రూ-పంకేరుహము.)
పంకా, వా. వి. కఱ్ఱచెక్కకు గుడ్డనతికి త్రేఁగట్టి లాగెడు యొకానొక పెద్దవిసనకఱ్ఱ. "పంకాలాగుము."
పంకి, వై. వి. = పంకము. య. 5, ఆ. 12: చూ, బురద.
పంకించు, వై. అ. క్రి. 1. = కంపిం: చూ, సలించు. జై. 3, ఆ. 40; దే. స. క్రి. 2. పట్టించు. జై. 6, ఆ. 86; పాండు, 2, ఆ. 41: చూ, పూయు.
పంకిణి, వా. వి. పరిమళద్రవ్యము లుంచెడు పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.
పంకిలపడు, మి. అ. క్రి: చూ, అసలుకొను.
పంకిలము, సం. విణ. బురదగలది (దేశము): చూ, సీమ. 1.
పంకెన, దే. వి. తడి: చూ, స్తేమము.

పంకేజము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పంకజము.

పంకేరుహము, సం. వి. అ. న; చూ, రూ-పంకరుహము.

పంక్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బంతి: చూ, శ్రేణి. 1; 2.=పది: చూ, పది; పా. 3. పదవ ఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము. భ-భ-భ-గ 7: చూ, వృత్తము. 1; 4. పంచమ ఛందస్సునందుఁ బుట్టినవృత్తము. ఒకభగణము రెండు గురువులు గలది: చూ, వృత్తము. 1.

పంక్తికంఠుఁడు, సం. వి అ. పుం. (పంక్తికంధరుఁడు) 1. పదుసగాఁగంఠములు గలవాఁడు; 2. రావణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పంక్తికంధరుఁడు, —పై—

పంగ, వై. వి. 1. రూ-ప్రగ్గ, పలవకొమ్మ పాయగొమ్మ. స్వా 4, ఆ. 21: చూ, శాఖ; వా. 2. ఎడముగా చాఁచబడినరెండు కాళ్ళనడిమిభాగము. (ఉంగవంటిది.)

పంగటి, వై. విశ. ఎడముగలది.

పంగటించు, వై. స. క్రి. ఎడముగాచాఁచు.

పంగటికాళ్లవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞువు.

పంగటికాళ్లు, వా. వి. బ: చూ, ముడికాళ్లు.

పంగనామము, ద్వ.వి. 1. నడుమ ఎడముగలుగ పంగవలెతీర్చిన తిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1; వా. 2. పంగనామము ఇంటిపేరుగాఁగలవారు. (ఇదివారి గుణాధిక్యమును తెలుపును.)

పంగము, వై. వి. దేవబ్రాహ్మణవృత్తులమీఁద దొరతనమువారు తీసెడు చతుర్థాంశమైన కప్పము: చూ, శిస్తు. 1.

పంగగుంజ, ద్వ. వి. 1: చూ, ఇఱుకుమార్గము; 2. కోడిపీఁట, నొగచివర. (సం. ప.) — అనుకర్షణము-అనుకర్షము.

పంగిడి, దే. వి. (రూ-పంగిడీ-పంగిణీ, పంగెన) ఓదము: చూ, వారి. 6.

పంగిడీ, —పై.—

పంగిడీయెత్తు, జా. మోసపుటెత్తు.

పంగు, దే. వి. 1: చూ, వెఱపు; వై. వి. 2.=భగః: చూ, భగము. 12.

పంగువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. శని: చూ, శని; విశ. 2: చూ, కలి. 4.

పంగెన, దే. వి: చూ, రూ-పంగిడి.

పంగ్వంధన్యాయము, న్యా. ఒకఁడుగ్రుడ్డి మఱియొకఁడు కుంటి. కుంటివానిని గ్రుడ్డివాఁడు మోచికొనిపోవుచుండెను. కుంటివాఁడు మార్గము చెప్పుచుండెను. పరస్పరలాభమునకై పరస్పర సాహాయ్యము.

పంచకము, సం. వి. అ. న. 1. యుద్ధభూమి: చూ, భూమి. 1; స. 2. నాలుగునొకటి: ఇంద్రియము: (తె. ప.)— అయిదు-ఏదు. అరవడి, ఏను, చవ్వంచ-చౌవంచ-చౌవంచి; అం. 3. (అయిదు అంకములు గలవి)అంగములు, అగ్నులు (గార్హపత్యాది), అగ్నులు (పూర్వాగ్న్యాది), అమృతములు, అలంకారములు, అవయవములు (ప్రతిజ్ఞాది), అవస్థలు, అశ్వధారలు, ఆకాశములు, ఆరామములు, ఆసవములు, ఇంద్రియములు, ఇంద్రియవిషయములు, ఉత్తరవాదములు, ఉపచారములు, ఉపవాయువులు, కన్యకలు, కన్యాదానాంగములు, కర్మేంద్రియములు, కల్పవృక్షములు, కాలములు, కావ్యములు, కృతసాక్షులు, కోలములు, కోశములు, క్రియలు, క్షీరములు, క్షేత్రములు, ఖండములు, గంగలు, గవ్యములు, గురుమూలములు, గౌడులు, జ్యోతిర్లింగములు, తంత్రములు, తన్మాత్రలు, తాళకళలు, తాళజాతులు, తిక్తకగణము, తృణములు, దినాంగములు, దేవతలు, ద్రావిడులు, నాటకసంధులు, పంచగవ్యము, పంచతిక్తగణము, పంచాక్షరి, పంచసూత్రములు, పర్వతములు, పాండవులు, పాకయజ్ఞములు, పితలు, పుత్రులు, ప్రకరణములు, ప్రాణములు, బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు, భక్ష్యములు, భూతములు, మన్మథబాణములు, మహాపాతకములు, మహాయజ్ఞములు, మహావాద్యములు, మాటలు, మార్గములు, ముఖములు (శివునివి), ముద్రలు, యానములు, రంగులు, లఘుమూలము, లవణములు, లోహములు, వర్ణములు, విలుకాని స్థానములు, విష్ణ్వాయుధములు, శక్తులు, శిఖలు, శిల్పులు, శివాననములు, సంస్కారములు, సమాధులు, సామములు, సూత్రములు, సోమయజ్ఞములు, హవిర్యజ్ఞములు, హేత్వాభాసము ఇత్యాది (సందర్భానుసారముగ ఇందుగల శబ్దములకు "పంచ" అనునది మొదట చేర్చి యుచ్చరింపవలెను.)

పంచక్రియలు, అం. ఉక్తి, ఆదానము, గమనము, విసర్గము, ఆనందకము. (5).

పంచక్షేత్రములు, అం. శ్రీశైలము, కాశి, కేదారము, కాళహస్తి, పట్టిసము. (5)

పంచగవ్యము, అం. ఆవుపేడ, ఆవుపంచితము, ఆవుపాలు, ఆవుపెరుగు, ఆవునెయ్యి (5).

పంచగూఢము, సం. వి. అ. పుం. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4. (ఇట్లు పంచగుప్తము.)

పంచగౌడులు, అం. ఉత్కల, మైథిల, కనోజ, కాన్యకుబ్జ, సారస్వతులు (5): (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

పంచచామరము, అం. షోడశఛందోద్భవవృత్తము. జ-ర-జ-ర-జ-గ. 10: చూ, వృత్తము. 1.

పంచజనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

పంచజ్ఞానుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

పంచతన్మాత్రలు, అం. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు(5).

పంచతిక్తగణము, అం. మారేడువిందెలు, వట్టివేరు, ధనియాలు, శుంఠి, తుంగముస్తెలు (5).

పంచత్వము, సం. వి అ. న. 1: చూ, మరణము; 2. పంచభావము.

పంచదశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భద్ర. పదునైదు; 2: చూ, వృత్తము. 1.

పంచదశప్రకరణములు, అం. ప్రత్యక్తత్వ. పంచభూత, పంచకోశ, ద్వైత, మహావాక్య వివేకములు; చిత్ర, తృప్తి, కూటస్థ, ధ్యాన, నాటకదీపములు; బ్రహ్మానందమందు యోగానందము, బ్రహ్మానందమందు ఆత్మానందము, అద్వైతానందము, విద్యానందము, విషయానందము (15).

పంచదశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అమవస: చూ, సూర్యేందుసంగమము; 2: చూ, పున్నమ.

పంచదైవతములు, అం. బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేశ్వరుఁడు రుద్రుఁడు, సదాశివుఁడు (5)
పంచనఖము, సం. వి. అ. పుం. పులి: చూ, శార్దూలము.
పంచనళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఉమము: చూ, బిలేశయ.
పంచపాత్రము, సం. వి. అ. పుం. 1. పంచపాత్రముల సమూహము: చూ, పాత్రము. 6; వా. 2. కోలగానుండు లోహపాత్రము (పంచపాత్రలనియు): చూ, పాత్రము. 6.
పంచభద్రము, సం. వి. అ పుం. ఐదుచోట్ల మంచిసుళ్లుగల గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
పంచమంగళము, సం. వి. అ. పుం. స్తన శిర కుంభ చూళికా పక్షో మధ్యములయందు మంచి సుళ్లుగల గజము: చూ, హస్తి.
పంచమజభాషలు, అం. కైశికి, త్రావణ, తానోద్భవ, ఆభీరి, ఘూర్జరి, సైంధవి, దాక్షిణాత్య, ఆంధ్రి, మాంగళి, భావని (10).
పంచమము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల, చూ, పికము; అం. 2. రాగవిశేషము: చూ, స్వరము. 2 (నాభి, ఉరము, హృదయము, కంఠము, శిరస్సు అను అయిదు స్థానములందు పుట్టినది. కోయిలలచే విస్తరింపఁబడునది. సప్తస్వరములలో నొకటి); విణ. 3: అయిదవది-ఐదవది; 4. ఇంపైనది: చూ, హృద్యము;
పంచమలక్షిక, అం: చూ, టక్కజభాషలు.
పంచమషాడవజభాషలు, అం. వేళావళి. శుద్ధమాళి, నట్ట (3) (భాష).
పంచమషాడవజవిభాష, అం: వల్లవిభాష. (1) పంచమషాడవ జాంతరభాషలు.అం.లలిత,కిరణావళి. శకాద్యావళి.(3)(భాష).
పంచమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు అయిదవతిథి: చూ, తిథులు; 2. ద్రౌపది: చూ, సూన. 1; అం. 3: చూ, శుద్ధజాతులు.
పంచమిజవిభాష, అం కౌసలి. (1) భాష).
పంచమిజవిభాషలు. అం. ధర్మాణి, అందోలిక (2).
పంచముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. మాలఁడు: చూ, మాల (1); 2. అయిదవవాఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు.
పంచముఖము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచాస్యము.
పంచముఖుఁడు, సం. వి. అ. పుం పంచాస్యుఁడు, అయిదు మోముల వేలుపు: చూ, శివుఁడు. (ఈశానము, తత్పురుషము, వామదేవము, సద్యోజాతము, అఘోరము అని 5 ముఖములు.)
పంచరత్నములు, అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము: (చూ, త్రికము. 7.)
పంచలక్షణము, అం. (అయిదులక్షణములుగలది) పురాణము. (పురాణమాత్రమునందెల్ల సాధారణముగ సర్గము, ప్రతిసర్గము, వంశము, మన్వంతరము, వంశానుచరితము అని పంచలక్షణములుండును. శ్రీకృష్ణభాగవతమునందు దశలక్షణ లక్షితత్వము చెప్పఁబడియున్నది.)
పంచవటుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటుఁడు: చూ, మహావ్రతి.
పంచవీరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైనవిశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.
పంచశరుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, మన్మథుఁడు. (ఉన్మాదన, తాపన, శోషణ, స్తంభన, సమ్మోహనము లను నైదు బాణములు కలవాఁడు)
పంచశాఖము, సం వి. అ. పుం: చూ, హస్తము.
పంచసరము, సం. వి. అ. పుం.= ఐన్నసరి: చూ, భూషణము. 2
పంచసారము, సం. వి. అ. పుం.= పంచదార: చూ, శర్కర. 1.
పంచస్వరయుక్తరాగము, అం (ఔడవము): చూ, స్వరము 2.
పంచాంగము, సం. వి. అ. న. 1. (తిథి, వారము, నక్షత్రము, కరణము, యోగముల తెలిపెడిపొత్తము): చూ, అంగము. 9; పుం. 2. తాఁబేలు: చూ, కృత్తము. 4; 3 ఒకానొక గుఱ్ఱము : చూ, హయము; 4: చూ, హజేగలు; వా. 5. పంచాంగము ఇంటిపేరు గలవారు.
పంచాంగములు, అం: చూ, పంచాంగము. 1.
పంచాంగపుష్పితము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచభద్రము.
పంచాంగులము, సం. వి. అ. పుం. ఆముదము*: చూ, వ్యడంబకము.
పంచాక్షరీమహామంత్రము, అం. న-మ-శి వా-య (లేక) న-మ-శి-వ-య: చూ, మంత్రము. 1.
పంచాణుఁడు, సం. వి. అ. పుం.= పంచాణపువాఁడు. శిల్పి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.
పంచాదశ, అం. సంఖ్యాబద్ధమందొకటి: చూ, త్రికము. 7.
పంచాననము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచాస్యము.
పంచాననుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, శివుఁడు.
పంచామృతములు, అం. 1: చూ, తంత్రములు; 2 : చూ, అమృతము. 9. (పీనిమిశ్రము.)
పంచాయతి, వా. వి: చూ, అయిదుగురికూటమి.
పంచార్చి, సం. వి. స్. స్త్రీ. బుధుఁడు: చూ, సౌమ్యుఁడు 1.
పంచాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ = పంజళము: చూ, స్వరము. 2.
పంచావటము, సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటము, బాలురకట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.
పంచావయవములు, అం. ప్రతిజ్ఞ, హేతువు, ఉదాహరణము, ఉపనయము, నిగమనము (5).
పంచాస్యము, సం. వి. అ. పుం. తెఱనోటమెకము: చూ, సింహము.
పంచాస్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచముఖుఁడు.
పంచితము; దే. వి. అవుఉచ్చ: చూ, మూత్రము.
పంచిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పంచితిల్లు. గోవుమూత్రమువిడుచు.
పంచియ, వై. వి. రూ-పంచె. కట్టుకొనుపెద్దపంచె; కట్టుకొను చిన్నపంచె; అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.
పంచిపేఁత, దే. వి. 1. ఒక్కొక్కనిపై నియమించినచందా; వా. 2. పంచిపెట్టుట.
పంచేషువు, సం. వి. ఉ. పుం. చూ, మన్మథుఁడు.
పంచోత్తరవాదము, అం. సామాన్యనిరుక్తి, సవ్యభిచారము, సత్ప్రతిపక్షము, అసిద్ధము, బాధ (5).

పంచ, వై. వి. = పార్శ్వ - ప్రాంతః. రూ - పంచపాక - పాక-పంచపాళి-పంచాది) ఇంటిప్రక్క ప్రదేశము, ఇంటి ప్రక్క వంచి కట్టినకట్టడము (అవియు). ఉ. హరి. 4, ఆ. 270: చూ, సదనము. 1; 2. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; వా 3: చూ, రూ-పంచియ; విశ. 4. అధికము: చూ, హెచ్చుతము. 1.

పంచకము, దే. వి. 1. గుఱ్ఱముయొక్క పశ్చాత్ప్రదేశము. సా. 1, ఆ. 31: చూ, హయము; వై. వి. 2: అయిదుతూములు, ఏడుము, ఏనుము. (20 కుంచములు).

పంచఁరపాటులు, ద్వ. వి. బ. అత్యధికదుఃఖములు. కాశీ. 4, ఆ. 18: చూ, శోకము.

పంచగౌడులు, అం. "సారస్వతాః కన్యకుబ్జా గౌడా ఉత్కల మైథిలాః । గౌడాః పంచవిధాః ప్రోక్తా వింధ్యాదుత్తర వాసినః". సారస్వతులు, కన్యాకుబ్జులు, గౌడులు, ఉత్కళులు, మైథిలులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

పంచదార, వై. వి. = పంచసారః: చూ, శర్కర. 1.

పంచదారతిండి తేజిరౌతు, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

పంచద్రావిడులు, అం. "మహారాష్ట్రాంధ్రద్రవిడాః కర్ణాటాశ్చైవ ఘూర్జరాః । ద్రావిడాః పంచధాప్రోక్తా వింధ్యదక్షిణవాసినః"॥ మహారాష్ట్రులు, ఆంధ్రులు, ద్రావిడులు, కర్ణాటకులు, ఘూర్జరులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

పంచపాక, ద్వ. వి: చూ, పంచ. 1.

పంచపాళి. —పై.—

పంచబంగాళము, వై. విశ. దూరము. కాశీ. 1, ఆ. 122: చూ, విప్రకృష్టము.

పంచపట్టె, వై. వి. అయిదుపట్టెలు. (రుక్మాంగదచరిత్ర. 1, ఆ.)

పంచవన్నియ, వై. వి. = పంచవర్ణః. రూ-పంచవన్నె: చూ, వర్ణము. 6.

పంచవన్నెబిరుసులు: వా. వి. బ: చూ, బాణసంచు.

పంచాణంపువాఁడు, వై. వి. =: చూ, పంచాణుఁడు. (రూ-పంచాణమువాఁడు - పంచాణపువాఁడు - పంచాణంబువాఁడు) (ద్వయమవి కొందఱు.)

పంచాణము, వై. వి. = పంచానన: చూ, శిల్పము. 1.

పంచాది, ద్వ. వి: చూ, పంచ. 1.

పంచారతి, వై. వి. = పంచరాత్రిక; చూ, ఆళమారతి.

పంచారము, వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, వ్యాపనము.

పంచారించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు. పాండు. 3, ఆ. 179; 2. అతిశయించు. కాశీ. 6, ఆ. 125; చూ, సందడించు.

పంచు, దే. స. క్రి. రూ-పనుచు. 1. ఆజ్ఞాపించు. భార. ఆది. 1, ఆ. 30: చూ, సెలవిచ్చు; 2. పుచ్చు: చూ, సెలవిచ్చు; 3: చూ, భాగించు; 4: చూ, పంపు. 11.

పంచె, వై. వి: చూ, రూ-పంచియ.

పంజరము, సం. వి. అ. న. 1 = పంజరము: చూ, సదనము. 1; 2 గవునెన: చూ, వస్త్రము; పుం. 3: చూ, శరీరము; 4. శరీరముయొక్క యెముకలగూఁడు: చూ, శల్యము. 1.

పంజి, దే వి: చూ, పంగము.

పంజిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1; చూ, పింజనము: వా. 2; చూ, పింజిక

పంజియ, వై. వి. = భార్గి. రూ-పంజె. బారంగి*: చూ. హంజిక.

పంజీకరుఁడు, సం. వి అ. పుం. కరణము: చూ, సంప్రతి.

పంజె, వై. వి. 1: చూ, రూ-పంజియ.*; 2. దారిద్ర్యము: చూ, సీదరము. 1: 3. దరిద్రుఁడు చూ, శాతుఁడు. 1.

పంజెతనము, వై వి: చూ, అవిక. రామా. 4, ఆ. 168.

పంజ, వై. వి: చూ, అవిక. రామా. 4, ఆ. 168.

పంజన, దే. వి. నిగరమైనది. (అ ప్ర.)

పంజరము, వై. వి. =; చూ, పంజరము. 1. అచ్చ. అ, కాం. 90.

పంజళము, వై. వి. = పంచాలి. కాశీ. 6, ఆ. 265; చూ, స్వరము. 2.

పంజాయి, దే. వి. అగ్గిబొడి, హంస. 3, ఆ. 28: చూ, స్నేహాశము.

పంజు, దే. వి. 1. దివటీ: చూ, స్నేహాశము; 2: చూ, పంజాయి; 3. విడవలిలోనగువానికట్టు. రామా. 5, ఆ. 41: చూ, విడవలి; 4. విడవలిలోనగువాని గంట; చూ, విడవలి.

పంజులకమ్ములు, దే. వి. బ. రత్నములుచెక్కిన కమ్ములు. ఉ, రా. 3, ఆ. 81: చూ, భూషణము 2.

పంట, దే. వి. 1. పండుట; 2. కృషి: చూ, వ్యవసాయము; 3; చూ, ఫలము. 1; 4. వరిపైరు: తద్వి-మార్గశిరమాసము నందు కోఁతకువచ్చువంట: తొలకారు, సారవా. చూ, సస్యము. 1.

పంటకాఁపు దే. వి. 1: చూ, వ్యవసాయి; 2. పంటరెడ్డి: చూ, రెడ్డి.

పంటపొలము, వా. వి. 1. పండిననేల: చూ, భూమి. 1; 2. పండెడునేల: చూ, భూమి. 1.

పంటరెడ్డి, దే. వి: చూ, పంటకాఁపు. 2.

పంటవలఁతి, దే. వి. నేల: చూ, భూమి. 1. పా. 1, ఆ. 24. (ఇట్లు పంటచెలి, పంటపొలఁతి.)

పంటవలఁతి తోడికోడలు, దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1. అం పదా. సుర 14.

పంటసాల, ద్వ. వి. (ధాన్యాదులు పోసెడు గాదె, పాఁతఱ, పురి, కొట్టు, పొణక, బోరెము లోనగువానిస్థానము; మఱియు ధనాదికము దాఁచుకొనెడు బొక్కసము లోనగువాని స్థానము): తద్వి.-౧. గాదెకు.—కణఁజము, గరిసె-గఱిసె,

గవిసె, గాదె-గాదె, గుమ్మి- (సం. ప.) — అధిష్ఠానము, కంకువు, కుశూలము-కుసూలము, కృదరము, కోష్ఠము, త్రీహ్యాగారము; ౨. పాఁతఱకు — కణఁజము, దూబ,పాఁతఱ. (సం ప.)—గుప్తి; ౩.పురికి.—కూటు, పురి; ౪. పొణతకు.- కుమి-కుమ్మి, కూటము, కొట్టె, గుమి, పాడక-పొణక, బొట్ట; (సం. ప.)—అవలలము;౫. బోరెమునకు -బోరెము; వడ్లు ఉప్పు లోనగు రాసులుండెడుచోటునకు.-కొటారము.. కొటారు-కొట్టరువు,గోదాము,పంటసాల;౬.బొక్కసమునకు:- ఉగ్రాణము, ఖజానా, పంటసాల, బండరము-బండారము- బండారు-బండరువు, బొక్కసము, ములుగు (సం. ప.) — కోశము-కోషము. గంజము, భండారము, భాండాగారము; ౭. సామాగ్రుల కొట్టునకు.—ఉగ్రాణము, కొట్టడి, కొట్టము- కొట్టాము-కొట్టు-కొఠారు, గిడ్డంగి. (సం. ప.)— కోశము- కోషము-కోష్ఠము, కోష్ఠాగారము. (మిగత విశేషాదులకు చూ, "సదనము. 1.")

పంటి, దే. వి: చూ, రూ-పనఁటి.

పంటించు, దే. అ క్రి. 1. జాగుచేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 124; చూ, వివరించు: 2: చూ, సంభ్రమించు.

పంటితెపులు, వా. వి: పుప్పి-ప్రుప్పి. (సం. ప.)అక్ష్పదము

పంటియ, దే వి. రూ.పంటె-పరఁటె-పంటెకోల. పంటెకఱ్ఱ. సాలెవాఁడు నూలుచుట్టెడు సాధనము: చూ, మగ్గము. 1.

పంటె, —పై.—

పంటెకఱ్ఱ, —పై —

పంటెకోల, —పై.—

పంట్ర, దే. వి. చిల్లులుగల అలుఁగులు మూఁడు నాలుగు గల కఱ్ఱ: పంట్రకోల, బల్లగోల.

పంట్రకోల, —పై.— స్వా. 4, ఆ. 54.

పంట్రించు, దే. స. క్రి. పంట్రతోఁబొడుచు.

పండ, సం. వి ఆ. స్త్రీ. యథార్థమెఱిఁగిన బుద్ధి: చూ, హ్యాల్లేఖము. 2.

పండగ, వా. వి: చూ. రూ-పండుగ.

పండాకు, వా. వి. రూ-పండుటాకు: చూ, సొరుగాకు.

పండాబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ఉత్కలులు. (ఉత్కళదేశ దేవాలయములలో పూజారులుగ నుందురు. సామవేదులు, శుక్లయజుర్వేదులుగూడ నున్నారు.): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = పేడి: చూ, షండుఁడు.

పండుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, శయనించు.

పండుగ, దే. వి. (రూ-పండగ-పండుగు-పండువ-పండువు) 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, సంబరము. 3: 3. సంక్రాంతి లోనగు పండుగ: చూ, సంబరము. 3-౧౧.

పండుగు, దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండుచేఁప, దే. వి ఝషము: చూ, మత్స్యము. 1.

పండుటాకు, వా. వి: చూ, రూ-పండాకు.

పండురతీబుదంట, ద్వి. వి. చిలుక చూ, శుకము. వేం. ఆం. 99.

పండువ, దే వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువంటికాఁపురము, జా. సమస్తసంపదలతో నిండియున్న కాఁపురము.

పండువు, దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువెన్నెల. ద్వ వి. పూర్ణచంద్రిక: చూ, వెన్నెల

పందెఱ్ఱది, ద్వి. వి. ఒకరకము పందెపుకోడిపుంజు: చూ, పుంజు.

పందేరము, వై. వి. = భిక్ష్య: చూ, భిక్ష్యము. సా. 1, ఆ 23.

పండ్రెండు, ద్వి. స. (పది + రెండు): చూ, ముచ్చొకట.

పండ్లపాఁచి, వా. వి. దంతమలము: చూ, శమలము.

పండ్లమ్రాఁకు, దే. వి. రూ-పండ్లమ్రాను. 1. చేలయందుగల పైరులోని గాదముపోవునట్లు దున్నెడు సాధనము; 2: అవంధ్య, అవంధ్యము, ఫలేగ్రహి. (గొడ్డువోక ఫలించెడు మ్రాఁకు.)

పండ్లమ్రాను, వా. వి.—పై.—

పండ్లుకొఱుకుట, జా. అధికముగ కోపపడుట. 'పాపితుఁబురుఁడా యంచుఁ బండ్లుకొఱుకుకొంచు'(కళాపూర్ణోదయము.)

పంతకాఁడు. ద్వి. విణ. (పంతము + కాఁడు) 1. పోటీచేయువాఁడు; పోటిగాఁడు; 2. ప్రతిజ్ఞకలవాఁడు; 3. పౌరుషము గలవాఁడు.

పంతగించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, పోటీచేయు; 2. ప్రతిజ్ఞ చేయు: పట్టు, పట్టుపట్టు; 3: చూ, వెలవిచ్చు.

పంతము, వై. వి. 1. = స్పర్ధా. రూ-పంతు. ఉ, హరి 5, ఆ. 178: చూ, స్పర్ధ. 4; 2. పౌరుషము: ఉ, హరి. 3. ఆ. 47; చూ, శక్తి. 1; 3, రీతి: చూ, విధము. 1; 4. పోటీ. కళా. 1, ఆ. 146: చూ, స్పర్ధ. 1.

పంతు, వై. వి. 1. = స్పర్ధా: చూ, రూ-పంతము. 1; దే. వి.

పంథ, సం. వి న. పుం. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1.
పంద, వై. విణ. 1 పిఱికి. భార. అర. 6, ఆ. 245: చూ, వెఱపరి; 2: చూ, షండుఁడు.
పంది, దే. వి: చూ, సూకరము (దీని భేదములు.— ఊరపంది, అడవిపంది ముండ్లపంది.)
పందికొక్కు, దే. వి. రూ - కొక్కు: చూ, మూషికము.
పందికొమ్ము, వా. వి. పందికోఱ: చూ, పల్లు. 1.
పందికోఱ, —పై.—
పందిగడ్డ, ద్వ. వి: చూ, శృంగాటకము *.
పందిగోరు, ద్వ. వి. వేఁటకాని సాధనము: చూ, బాణము. 1.
పందితోఁక, వా. వి. ఋషభము: చూ, వాలము. 1.
పందిపీఁట, ద్వ. వి. గాఁడీమొదలగు ఎక్కుడుబండ్ల చివరను పందిమూతివలె మార్చిను లోనగువానితోఁజేసి యమర్చిన పరికరము: పందిముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ - ముట్టె.
పందిపోటు, దే. వి. పందినిపొడిచెడి యీఁటె. రూ- పందీఁటె: చూ, బాణము. 1.
పందిముక్కు, దే. వి: చూ, పందిపీఁట
పందిమూతి, —పై.—
పందియము, వై. వి. = పణిత: చూ, రూ - పందెము.
పందిరి, దే. వి. రూ-పందిలి. కాయమానము చూ, సదనము. 1.
పందిలి, —పై—
పందీఁటె, దే. వి: చూ, రూ - పందిపోటు.
పందుము, వై. వి. పదితూములు: చూ, రూ - పదుము,
పందెకాఁడు, ద్వ. వి. రూ - పందెపుకాఁడు. జూజకాఁడు, జూజరి, జూదకాఁడు, జూదరి, (సం. అక్షికుఁడు, ద్యూతకారుఁడు. విక్రి. 7, ఆ. 124: చూ, హోరకుఁడు. 2.
పందెపుకాఁడు, ద్వ. వి: చూ, రూ - పందెకాఁడు. అం, పదా. నర. 53.
పందెపుకోడి, వా. వి: చూ, రూ - పుంజు
పందెనమందుము, వా. వి. పదునెనిమిది తూములు.
పందెమిడు, వా. స. క్రి. ఒడ్డు, కాయు.
పందెము, వై. వి. = పణిత. రూ- పందియము. 1. ఒడ్డనము. జూజములోనగు వానియందు ఓడెడువాఁడు గెలిచెడివాని కిచ్చునట్లు పంతమాడి పెట్టెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. దాయము, జూజము: చూ, వ్యవహారము. 4.
పందేరము, దే. వి. ధనాదికము పంచిపెట్టుట: చూ, పంపిణి. 1.
పందొమ్మందుము ద్వ. వి. పందొమ్మిది తూములు.
పందొమ్మిది, ద్వ. స. ఏకోనవింశతి.
పంధ్రామెత్తు, అం. ఒకానొక రాగము: చూ, స్వరము. 2: (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు.)
పంపకము, దే. వి. 1. పంచుట: చూ, భాగము. 1; 2. పంపుట; చూ, ప్రేషణము.
పంపర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: పంపరపనస *.
పంపరపనస, మి. వి. —పై.—; తద్వి. – పుల్లపంపరపనసకు.
— పుల్లపంపరపనస. (సం. ప.) —అ(ఆ)మ్లపంపర, కుంతీభోజము.
పంపించు, దే. స. క్రి: చూ, పంచు. 1-2-11.
పంపిణి, దే. వి. 1: చూ, పందేరము; 2. కట్టువడి.
పంపు, దే వి. 1: చూ, వ్యభిచారము. అం, పదా. నర. 99; 2 ఆజ్ఞ. జై. 7, ఆ. 96: చూ, సెలవు; 3. ఆజ్ఞాపింపఁబడినపని. నిర్వ. 8, ఆ. 82; 4: చూ, రూ - పంపకము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 9; 5. దాస్యము. అం, పదా. నర. 67: చూ, సేవ; 6. పరిపుష్కరుడు. వసు. 1, ఆ. 99: చూ, భూమి. 1; వై. వి. 7. మారణకర్మము: చూ, హింస. 1; 8. వీసెలో 8వ వంతు (15 తులములు.); 9. అభిచారవాచకము; స క్రి 10: చూ, సెలవిచ్చు. నిర్వ. 5, ఆ. 102; 11. అరుగఁజేయు: అంపు అనుచు-అస్చు-అనుపు. పంచు-పంపించు-పనుచు-పన్చు-పుచ్చు, వా. వి. 12. గాలిలోనగువాని నెక్కించు గొట్టము.
పంపుట, వా. వి: చూ, ప్రేషణము.
పంపువడు, ద్వ. అ. క్రి. ఆజ్ఞాపింపఁబడు: జై. 4, ఆ 122: చూ, సెలవిచ్చు.
పంపువెట్టు, దే. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు: చూ, సెలవిచ్చు.
పంబ, వై. వి = పణవము: చర్మవాద్యవిశేషము; "పంబనాదము." ; చూ, వీణె.
పంబలవాఁడు, వా. వి. బ. పంబవాయించెడువాఁడు.
పంబిన, వా అవ్య. భృశార్థకము: చూ, భృశము. 3.
పంబు, దే. వి. 1. ఎద్దుమీఁద వేసెడు పెద్దసిద్దె: చూ, సిద్దె; 2. జయము; అం, పదా. నర. 116: చూ, విజయము 1; అ. క్రి. 3: చూ, సందడించు.
పంబుదాళ్లు, దే. వి. బ. దేనినేని ఈడ్చికట్టెడి త్రాళ్ళు: చూ, సూత్రము. 1. (పంబుత్రాళ్లు అనియు)
పకపక, దే. వి. రూ - పకాపక. నవ్వుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 148: చూ, హూహూ,
పకాపక, —పై.—
పకాలి, దే. వి: చూ, రూ - పక్కాలి.
పకాలు, వా. వి: చూ, పకపక.
పకీరు, వా. వి. 1. మహమ్మదీయుల బైరాగి; 2. మహమ్మదీయుని చిహ్నము; 3. బిచ్చగాఁడు.
పకిలు, దే. వి. ఏయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
పకోడి, వా. వి. రూ - పగోడా: చూ, భక్ష్యము.
పక్క, వై. వి. = పక్ష. రూ - ప్రక్క. 1: చూ, పార్శ్వము. 2: 2: చూ, ప్రక్క. 2; 3: చూ, సహాయము; 4: చూ, పక్షము. 1; దే. వి. 5: చూ, శయ్య.
పక్కణము, సం. వి. అ. పుం. బోయపల్లె: చూ, దేశము.
పక్కణి, వై. వి = భరణి. డబ్బి. రూ - పక్కిణి. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, పాత్రము. 6.
పక్కము, వై. వి. = పక్షము. 1: చూ, పక్క. 4; 2: చూ, స్నేహితుఁడు; 3. చూ, పక్క. 3; విణ. 4. తోడు: చూ, పక్క. 5.
పక్కా, వా. విణ. పక్వమైన, సిద్ధమైన, నిండు. "పక్కారంగు". "పక్కా వ్యవహారము."
పక్కాలి, దే. వి. రూ - పకాలి: చూ, తగడము.

పక్కి, వై. వి. 1. = పక్షి : పులుఁగు : చూ, పక్షి; 2. =స్పృక్కాకి. స్పృక్కాయను గ్రంథ్యము. రూ - పక్కియ-పక్కె: చూ, రాజార్హము; వా. 3. రీతి : చూ, విధము. 1.

పక్కిడాల్వేలుపు, ద్వి. వి. గరుడధ్వజుఁడు : చూ, విష్ణువు. 1.

పక్కిజీ, వై. వి. = : చూ, రూ - పక్కజీ.

పక్కిపావ, వా. వి. పక్షిపిల్ల : చూ, పక్షి.

పక్కియ, దే వి. రూ - పక్కె. 1. (రూ-పక్కె-ప్రక్క-ప్రక్కి-ప్రక్కె-) బరివెంగ* : చూ, శాఖోట; వై. వి. 2. = పక్షః. భార. అర. 1, ఆ. 306 : చూ, పార్శ్వము. 2; 30 పక్షము. అం. భా. ద్వి. 138 ; చూ, ప్రక్క. 2; 4. ఒకానొకచేఁప : చూ, మత్స్యము. 1.

పక్కిరాయఁడు, వై వి : చూ, హరివాహనుఁడు.

పక్కు, దే. వి. 1 : చూ, వృద్ధుఁడు; 2. ఎండిన మెతుకు : చూ, సాదము (1); 3. ఎండినవట్టు; 4. నవ్వుటలోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. స్వా. 4, ఆ. 103 ; చూ, హహాహా (ఆమ్రేడితమందు పక్కుపకు-.)

పక్కున, దే. ద్ర. క్రి. విణ. తటాలున స్వా 3, ఆ. 69 : చూ, వేగము. 3.

పక్కె, చూ, రూ - పక్కియ. (చేఁపలలోని భేదములు. — చందమామపక్కె, బుద్ధపక్కె మొదలగునవి.)

పక్కెర, వై. వి.=ప్రఖరః. 1. గుఱ్ఱము లోనగువాని అంగి, కంబళము. పా. 4, ఆ. 76; భార. అర. 1, ఆ. 378; భార. ద్రో. 1, ఆ. 353; భార. విరా. 3, ఆ. 131; భో. 3, ఆ. 238; చూ, ప్రఖరము; 2, కవచము: చూ, వారవారణము,

పక్కెరాలు, ద్వి. వి. అంతఃపురకావలికత్తె. రామా. 6, ఆ. 171: చూ, స్త్రీ.

పక్త్రిమము, సం. విణ. 1. పండినది: చూ, శ్రాణ. 2; 2. పండఁబడినది: చూ, శ్రాణ. 2.

పక్వమగు, మి. అ క్రి: చూ, ఫలించు.

పక్వము, సం. విణ. 1. పరిపాకముఁ బొందినది. నశింప నాయత్తమైనది; 2, చేటుమూఁడినది: చూ, పరిణతము. 1.

పక్షకము, సం వి అ. పుం. దిడ్డివాకిలి: చూ, సదనము. 1.

పక్షగ్రహణము, అం: చూ, సూర్యగ్రహణము.

పక్షచరము, సం. వి. అ. పుం తనకదుపునువాసి యొంటిఁ జరించెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి

పక్షచరుఁడు, సం వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

పక్షజన్ముఁడు, సం. వి. న్. పుం — పై.—

పక్షతి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. పాడ్యమి; చూ, హరివాసరము; 2: చూ, తెక్కమొదలు.

పక్షపరిమాణప్రశంస, అం; చూ, ప్రమేయములు.

పక్షపాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకప్రక్క కొఱఁగుట; వా. 2. పక్షపాతబుద్ధితో వర్తించుట. (ఒకపక్షము పని చేయుట): చూ, పలపక్షము.

పక్షభాగము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుయొక్క పార్శ్వభాగము: చూ, హస్తి.

పక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పక్క - పక్కము, నెల యందు పదునైదుదినములు. (ఇది ద్వివిధము.—శుక్ల (శుద్ధ) పక్షము; కృష్ణ (బహుళ) పక్షము ౧.-శుక్లపక్షమునకు.— ధవళపక్షము, శుక్లము, సితపక్షము. (తె.ప.)-తెలిపక్కము, తొలుపక్కము; ౨.- బహుళపక్షమునకు. — అసితపక్షము, కృష్ణపక్షము, కృష్ణము, బహుళపక్షము. (తె.ప.) — కటిపక్కము, మలుపక్కము; పక్షమునకు. — (తె.ప.)— పక్క-పక్కము, (మిగతవానికి "చూ, శుక్లము. 3"); 2: చూ, తెక్క. 1; 3. = ప్రక్క-పక్క. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 4. ప్రక్కయిల్లు: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, విరోధము; 6. బలము: చూ, శక్తి. 1; 7. రాజెక్కెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 8. ప్రొయ్యినోరు: చూ, ప్రొయ్యి; 9: చూ, స్నేహితుఁడు; 10: చూ, సహాయుఁడు. 1; 11. తర్క విషయసాధ్యము; 12. ఏటము: చూ, ప్రక్క. 2; 13. కేశశబ్దవ్యాయముఁకు పరమైనచో సమూహము. "కేశపక్షము" మొ: చూ, సమూహము.

పక్షములు, అం. 1: చూ, పక్షము. 1; 2. కుడితెక్క, ఎడమ తెక్క; 3. వాదిపక్షము, ప్రతివాదిపక్షము; 4. పాండవుల పక్షము, కౌరవులపక్షము ఇత్యాదు లూహ్యంబులు; 5. వ్యూహాంగములు

పక్షసంచితము, అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

పక్షవాతము, సం. వి. అ. పుం. శరీరమును ఒకప్రక్కకొరగఁ జేసెడి రోగము: చూ, రోగము. 1.

పక్షాంతము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పున్నమ; 2. అమవస: చూ, సూర్యేందుసంగమము.

పక్షాంతరము, వా. సం. అవ్య. 1. ఆలోచింపఁగా ఒకపద్ధతిని; 2 మఱొకప్పుడు.

పక్షి, సం. వి. న్. పుం = పక్కి. (తెక్కలుగలిగినది) 1. చిలుక మొదలైనది: అండజము, అగౌకసము, అనేకజము, అభ్రము, ఉకము, ఉత్పతము, కటాకువు, కాహళము, కీకశాస్యము,కీకసాస్యము, కీశము, కుక్షము, కుటరువు, కులాయస్థము, క్రాంతువు, ఖగము, ఖచరము, ఖజాకము, ఖేటము, ఖేలి, గరుత్మంతము, గాంధారరాజము, చంచుభృత్తు, తపము-తపస్సు, తరుశాయి, తుండి, దవౌకసము, ద్విజన్మము, ద్విజము, ద్విజాతి, నగౌకసము, నభస్సంగమము, నాడీచరణము, నీడోద్భవము, పతంగము-పతగము, పతత్తు-పతత్రి పతి, పత్త్రరథము, పిత్సంగము, బంధురము - బంధూరము, వారంకము, వాజి, విహగమము-విహంగము - విహగము, వికిరము, విష్కిరము,విహాయము-విహాయసము, వ్యోమచారి, శకుంతము, శకుంతి, శకునము, శకుని. (తె ప.)— ఇరుఁబుట్టువు, గువ్వ, గూఁడుకానుపు, గ్రుడ్డుకానుపు, పక్కి, పిట్ట, పులుఁగు, పులుపు; తద్విశేషములు:— ౧. పర్యాయపదములఁ జూపెడివి:— కొంగ, హరివాహనుఁడు (గరుత్మంతుఁడు); సకినంపుఁబులుఁగు (గుడ్లగూబ); డేగ (శ్యేనము); జీనువాయి, జీలుఁగు, తీతువు, తైలపాయిక, దాత్యూహము, పాలపిట్ట, పావురము, సాఁకుఁడుపులుఁగు (పికము), పిగిలిపిట్ట, పిచ్చుక, పిన్నగ్రద్ద, పెన్నడపులుఁగు, బకము, బటువుగువ్వ, బెళగువ్వ, భారిటము, భృంగరాజము, మల్లెజేగురు, మహాపక్షము, రాబందు, లకుముకి, లావుక, వర్తిక, వానకోయిల, వాయసము, విట్చారిక, వెన్నెల

పులుఁగు (చకోరము, వేసడము, వ్యాఘ్రాటము, వ్యోమనాసిక, శకునము, శతపత్రము, శారిక, శుకము, సారసము, హారితము; (మఱియు) ౨. పలురకముల పక్షులు.— అంగదీర్ఘవంతము, అట్టయోధి-అష్టయోధి, అవచకము, కంరాగ్ని, కచాటరము, కతిసోలము, కరకము, కరటువు, కవి, కాష్ఠకుట్టము, కురాకువు, కుథరము, కోంకణము, క్షుద్రచూడము, గండభేరుండము, గలేగండము, గిరివర్తికము, గుంద్రము, గూఢలక్తము, చికురము, ప్లవము ఇత్యాది. (మఱియు) ౩. పలురకముల పక్షుల తెనుఁగు పేళ్లు—అంబటిజోరిగాఁడు, అలజడివరి, ఆసకప్పెరగాఁడు, ఉల్లంకి-ఉల్లఁగి, ఉల్లాము, ఎబ్బెర, కల్లేడు, కఱుకు-కఱ్ఱు, కాటిగాఁడు, కుటాక, కురుజు, కేర్జము, గడ్డిపిట్ట, గావ, గుండుమలుపుగాఁడు, గుడుగువావిలము, గున్నంగి, గొంగడికాఁడు, గొబడి, గోగడి, గ్రుడ్డుకాముపు, చల్లపిట్ట, చాకిబాన, చీతవ జిట్ట, జీనువ-జీనువాయి, జుమ్మ, తప్పుకుగాఁడు, దోరువా, నల్లచ్చిగాఁడు, నేలనమలి, పగడంపుజిట్ట-పగడపుజిట్ట, పరబి, పఱిక, పఱిగపిట్ట, పాతుకాఁడు, పాలనారిగాఁడు, పాలకాకి, పావళము, పురిడిపిట్ట, పూరెడు-పూరేడు, పెడిసె, పొట్టిపిట్ట, పొడిపిట్ట, పొన్నంగి, పోతుకాఁడు, పోపిట్ట, పోలుగ-పోలువ, బంగరుపిచ్చిక, బట్టమేఁక, బెలంచి, బెళగువ్వ, బెళవ, బొఱ్ఱజిట్ట, మాస, మల్లంగిపిట్ట, మూఁగ, రివ్వ, లాటి, లావిల, లొంకజిట్ట, లొట్టకన్నుజిట్ట, వంగపండు, వరిక, వాజము, వామన, వామనపాతుకాఁడు, వెదురుకంపజిట్ట, వెదురుపిచ్చిక, వెన్నడాయి, వెన్నముద్దకోడి; (మఱియు) ౪. కేర్జమునకు.-గేరండనము-గేరజము. (తె.ప).-కెర్జము - కేరజము-కేర్జము; ౫. గండభేరుండమునకు.—గండభేరుండము -భేరుండము. (తె.ప).- ఇరుఁదలపులుఁగు, ఇరువాయిపక్కి, ఏనుఁగులతిండి, దగమొగముల పులుఁగు; ౬. పదుదల పక్షికి.- డాబ దాబ, పడిదల-పడుదల; ౭. నారాయణపక్షికి.-నారాయణపక్షి. (తె.ప). - నారణపక్కి; ౮. ఈఁకలురాల్చినపక్షికి.-(తె.ప).-అడుజు, అణుజు, కురుజు, గూఁటిగువ్వ; ౯. గువ్వలగుంపునకు.- (తె. ప. గువ్వకరి ౧౦; పక్షిజాతికి.— కషిక - కషీక; ౧౧. పక్షిపిల్లకు.— అపటము, చమసము, (తె. ప.) — పక్కిపాప; ౧౨. ఱెక్కలువచ్చి వయస్సువచ్చిన పక్షిపిల్లకు.— (తె. ప.) — ఏగుబోద; ౧౩. ఆఁడుపక్షికి. — (తె. ప) — పక్కిణి మొదలగునవి. (మిగత విశేషాదులకు "శకుంతి" చూడుము.) అం 2: చూ, గతులు.

పక్షిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. రెండుపగళ్ళ నడుమనున్న రాత్రి: చూ, రాత్రి: 2. చూ, రాత్రి; 3: చూ, పున్నమ; 4. ఆఁడుపక్షి: చూ, పక్షి; వా. 5. చనిపోయినవానిం గూర్చి దగ్గఱబంధువులు లోనగువారికిం గలుగు త్రిరాత్రమృతాశౌచము: చూ, మృతాశౌచము.

పక్షివృక్షన్యాయము, న్యా. పక్షి చెట్టుమీఁద నిలుచునట్టిదనురీతి:

పక్షిసింహుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పన్నగాశనుఁడు.

పక్షీకరించు, సం. అ. క్రి. పక్షముంచు.

పక్ష్మము, సం. వి. న్. న. 1. ఱెప్పవెండ్రుక: చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షితుప్పటము: చూ, వెండ్రుక. 1; 3. నూలులోనగువాని సన్నపుననక: చూ సూత్రము. 1; 4. అకపువు, కింజల్కము: చూ, సహస్రపత్రము.

పక్ష్మలము, సం విణ. పక్ష్ములుగలది.

పక్ష్మలించు, సం. అ. క్రి: చూ, ఱెప్పవేయు. కాశీ. 2, ఆ. 44.

పగ, వై. వి. 1. రూ - పగర: చూ, విరోధము. 1. నిర్వ. 5, ఆ 139; 2: చూ, పూ.గతుఁడు.

పగఁబట్టు, ద్వ. అ. క్రి. పగగొను: చూ, విరోధించు.

పగకెదిరించు, వా. స. క్రి: చూ అభియోగించు.

పగకెదురు, వా. వి. 1: అభిగ్రహుఁడు, అభియుక్తుఁడు; 2: చూ, బాకీ 4.

పగగొను, ద్వ. అ. క్రి. విరోధపడు: భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 227: చూ, విరోధించు.

పగచాటు, ద్వ వి. దూషించుట. పంచ. వేం. 1, ఆ 600: చూ, నెగ్గింపు.

పగటిచీఁకు, వా. వి: చూ, సకిసంపుఁబులుఁగు.

పగటిజోతి, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

పగటివేలుపు, దే. వి. —పై.— (రూ - పగటివేల్పు.)

పగటు, వై వి. 1 = ప్రకట: ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు 1; 2: చూ, లావణ్యము: 3. విరోధపుమాట. అం, భా. ప్ర. 116: చూ, పరుషము. 2; స. క్రి. 4 = ప్రకటించు. కళా 8. ఆ. 175; హరిశ్చ. 1, ఆ. 37: చూ, వెల్లడించు.

పగడ, దే. వి. 1. ఒకటి: చూ, పంది; 2. పాచికలమీఁది ఒంటిచుక్క: చూ, వ్యవహారము. 4.

పగడచాయఱెక్కలుగల పక్కి, ద్వ. వి. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.

పగడపంటిదొర ద్వ. వి చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పగడపుజిట్ట, ద్వ. వి. రూ - పగడంపుజిట్ట. ఒకరకము పిట్ట: చూ, పక్షి.

పగడపుతీఁగెలు, ద్వ. వి. రూ - పగడంపుతీఁగెలు: ఒకరకము వడ్లు: చూ, ధాన్యము.

పగడపురిక్క, వై. వి. రూ - పగడంపురిక్క = ప్రవాళర్క్ష; ఆర్ద్ర: చూ, రిక్క.

పగడము, వై. వి. 1. = ప్రవాళము: చూ, రత్నము. 1; వా. వి. 2: చూ, రూ - పగడ. 1; పా. 3. పగడముశుద్ధి. — నిమ్మపండ్లరసములో నానవేయుటయే శుద్ధి.

పగడలసాల, ద్వ. వి. (పగడ + సారె) 1. పాచికలు సారెలు గల పొగటాలజత: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పొగటాల ఆట, పొగటాలు: చూ, వ్యవహారము. 4.

పగతుఁడు, ద్వ. వి. (పగ + అతఁడు) (రూ - పవతుఁడు - పగ - పగఱు - పగవాఁడు): చూ, శత్రువు. 1.

పగతురాలు, ద్వ. వి. (పగతుఁడు + ఆలు) శత్రురాలు: చూ, స్త్రీ.

పగదారి, వై. వి. 1. పగగొనఁదగినవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. పగకెదిరించువాఁడు: చూ, శత్రువు. 1.

పగవెంచు, వా. స. క్రి. చంపు. అం. భా. తృ. 123: చూ, సంహరించు.

పగదెంచుట, వా. వి. చంపుట. ఆం. పదా. నర. 115 : చూ, హింస. 1.
పగయీగుట, దే. వి. వైరవృద్ధి. ఆం, భా. ద్వి. 224 : చూ, విరోధము. 1.
పగఱు, ద్వ. వి. బ. (పగ+వాఱు) శత్రువులు. భార. సౌ. 1, ఆ. 120 : చూ, శత్రువు. 1.
పగలింటిదొర, దే. వి. (పగలు+దొర) : చూ, పగటిజోతి.
పగలు, దే. వి రూ - పవలు. 1. పట్టపగలు : చూ, వాసరము; వా. వి. 2. పంద్రెండుగంటల కాలము : చూ, వాసరము; 3. 24 గంటల కాలము : చూ, వాసరము; బ. 4 విరోధములు. "పగలు పెరిగినవి": చూ, వైరము.
పగలుకాననిపక్షులు, ద్వ. వి : చూ, పలుగుపిట్ట. వేం. ఆం. 101.
పగలువత్తి, ద్వ. వి. మతాబు : చూ, బాణసంచు.
పగలుసేయువలంతి, వా. వి : చూ, పగలింటిదొర.
పగలొత్తులు, వా. వి. బ. కరదీపికాభేదము : చూ, స్నేహాశము.
పగవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, పగతుఁడు.
పగిడి, దే వి. 1 : కరబుజము. (సం. ప.)— ఇత్రాలము*; 2. రూ-పగిది. ఉపధ : చూ, లంచము; 3: రూ-పగిదెకష్టము: చూ,శిక్షు.1.
పగిది, దే. వి : చూ, రూ - పగిడి 2–3; 4=ప్రకృతి, రీతి : చూ, విధము. 1.
పగులఁగొట్టు, దే. స. క్రి. పగులఁజేయు: పగులుచు- పగుల్చు.
పగులఁబాఱు, దే. అ. క్రి. పగులు : చూ, విదారించు.
పగులు, దే. వి. 1. చీలిక. ఆం. భా. ద్వి. 130: చూ, స్ఫోటము; అ. క్రి. 2. రూ - పవులు - ప్రక్కలగు : చూ, పగులఁబాఱు.
పగులుచు. దే. ప్రే : చూ, పగులఁగొట్టు.
పగుల్చు, —పై.—
పగుల్లపాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, పగులఁబాఱు.
పగోడా, వా. వి: చూ రూ - ఏకోడి.
పగ్గము, వై. వి.=ప్రగ్రహః. రూ - ప్రగ్గము - 1. గుఱ్ఱము లోనగువాని కళ్లెములోనగువానియందు తగిల్చి యీడ్చిపట్టెడు త్రాడు. భార. విరా. 3, ఆ. 180 : చూ, సూత్రము. 1; 2. సాలెవాఁడు వడుగునీడ్చికట్టెడు త్రాడు : చూ, సూత్రము. 1; 3. తరిత్రాడు. స్వా. 5, ఆ. 30: చూ, సూత్రము. 1; 4. త్రాడు. పీలా. 2, ఆ. 66 : చూ, సూత్రము. 1; 5. ఎడ్ల తలకుఁగట్టెడి త్రాడు ; చూ, సూత్రము. 1; వా. వి. 6. రథాదులను లాగెడిత్రాడు : చూ. సూత్రము. 1.
పగ్గించు, వై. అ. క్రి ప్రజ్ఞవలుకు.
పగ్గియ, వై. వి. రూ - పగ్గె=ప్రజ్ఞా. 1. గర్వోక్తి ; చూ, శబ్దము. 2; 2. సామర్థ్యమును తెలుపుమాట : చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.
పగ్గె. —పై.— (2 వ యర్థమునకు.— ఉ, రా. 6, ఆ. 80; 3 వ యర్థమునకు. — అచ్చ. యు, కాం. 287.)
పచ, సం. వి. అ. స్త్రీ. వంట : చూ, సూపకారము.
పచంపచ, సం. వి. అ. స్త్రీ.=పచ్చ-పసుపు-రూ-పత్రంపచ. *: చూ. హరిద్రువు.

పచనము, సం. వి. అ. న.=పాచనము : చూ, పచ.
పచా(చా)రి, వా. వి చిల్లరదినుసులమ్మువాఁడ : చూ, వర్తకుఁడు.
పచి, సం. వి. ఇ పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని.
పచేరము, వై. వి.=ప్రచారః. 1: చూ, విహారము. 1; 2: చూ, పచారు.
పచేరు, —పై.—(వాడుక.)
పచేళిమము, సం. విశ. తనంతట పక్వమైనది: చూ, శ్రాణ. 2.
పచ్చి, దే. విశ. 1. తడిగలది: చూ, స్తిమితము. 2; 2. ఉడుకనిది: 3. ఎండనిది; 4. కాలనిది; 5. తేలనిది; 6. మఱుఁగులేనిది; 7. ముదురనిది; 8. పండనిది; 9. మండనిది.
పచ్చిక, దే. వి. (పచ్చి+కలది) శాదము: చూ, హరిత. (తృణము. 1.)
పచ్చికపడియ, వా. వి. అల్పసరస్సు: చూ, సరస్సు. 1.
పచ్చికాయ, వా. వి. 1: చూ, శలాటువు; 2. లేఁతవయస్సువాఁడు: చూ, యౌవనుఁడు.
పచ్చి(చ్చ)గడ్డి, వా. వి: చూ, గడ్డి.
పచ్చిదేఱు, దే. అ. క్రి. పచ్చియగు.
పచ్చిదొంగ, వా. వి. గజదొంగ: చూ, హారకుఁడు 1.
పచ్చినెత్తురు, వా. వి. నికరమైన రక్తము : చూ, రక్తము: 1.
పచ్చిపులుసు, వా. వి. కాచని చింతపండురసము.
పచ్చిబియ్యపుమామిడి, దే. వి. నారలేక కండగల మామిడి*: చూ, మామిడి.
పచ్చిబియ్యము, దే వి. 1. నానఁబ్రాలు: చూ, బియ్యము; 2. ఉప్పుడుచేయని బియ్యము: చూ, బియ్యము; వా. వి. 3. ఈ సంవత్సరపు క్రొత్తపంట బియ్యము: చూ, బియ్యము.
పచ్చిబూతు, వా. వి. బండతిట్టు.
పచ్చియము, వై. వి రూ-పచ్చెము. = పశ్యతోహరణ. చూచుచుండఁగా దొంగిలుట: చూ, ముచ్చిలి.
పచ్చీసు, వా. వి: చూ, బాలికాక్రీడ.
పచ్చెకాఁడు, ద్వ. విశ: చూ, పచ్చిదొంగ. (వైకృతము అని కొందఱు).
పచ్చెపువాఁడు, —పై.—
పచ్చెము, వై. వి.=: చూ, రూ-పచ్చియము.
పచరణ, వై. వి.=ప్రచరణ: చూ, మిహి.
పచరించు, వై. అ. క్రి.=ప్రసరః. 1. ప్రవర్తించు. య. 1, ఆ. 87: చూ, వర్తించు; స. క్రి. 2. = ప్రసరః: చూ, రూ-పచారించు. 2. హరి. పూ. 7, ఆ. 189; 3. (అంగడియందమ్ముటకు) సరకులమర్చు భార. ఆది. 8, ఆ. 76; 4. వలపఱచు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 271; 5: చూ, ప్రయోగించు. 2. భో. 5, ఆ. 248; 6. బాణము ప్రయోగించు. వసు. 5,ఆ. 60: చూ, ప్రయోగించు, 4; 7. చాఁచు. మార్క. 1, ఆ. 251: ఒగ్గు, ఒడ్డు, చాఁచు. చాఁపు; 8: చూ, పచారించు. 1. వసు. 3, ఆ. 85; 9: చూ, సవరించు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 252; 10: చూ, సగటు. 4.
పచరింపు, వై. వి. ప్రసరణము: చూ, వ్యాపనము.
పచారము, వై. వి.=ప్రసాదః. అంగడి: చూ, సదనము. 1.

పచారించు, వై. స. క్రి (రూ-పచరించు-పసరించు) 1. నడపు. రామా. 7, ఆ. 144: చూ, వర్తించు; 2. ప్రసరింపఁజేయు. స్వా. 5, ఆ. 101: చూ, వ్యాపించు.

పచారు, వై. వి. = ప్రచారః (రూ-పచేరు-పచేరము) మంద పాదవిన్యాసము: చూ, ప్రయాణము.

పచ్చ, వై వి. 1. = పచంపచ. రూ- పచ్చన. పసరువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 2. పసుపువన్నె. రూ-పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6; 3. మరకతమణి: చూ, రత్నము. 1; 4. పచ్చని చెట్టు మొదలైనవి. పాండు. 3, ఆ. 48; హరిశ్చ. 3, ఆ. 162; 5. కరచరణాదులయందు పొడుచుకొనుటచే నేర్పడెడు పసరువన్నె రేఖ; విణ. 6. పసరువన్నెగలది: చూ, వర్ణము 6; 7. పసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చందనము, వై వి.-పచంపచ: చూ, పచ్చ. 1.

పచ్చంబ్రాలు, ద్వ. వి. బ. శోభనాక్షతలు: చూ, సేసఁబ్రాలు.

పచ్చకన్నులమెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము.

పచ్చకన్నులవేల్పుసూఁడు: ద్వ. వి. సింగళాక్షుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 105: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పచ్చకప్పురపుసరులు, వా వి. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

పచ్చకప్పురమయ్యె, జా. అపురూపమాయెను. "పచ్చకప్పుర మయ్యె భామపలుకు." (విజయవిలాసము).

పచకప్పురము, వై. వి. చల్లఁదనమును, మంచి పరిమళమును గల కర్పూరము: చూ, సిరము.

పచ్చగన్నేరు, ద్వ. వి. 1. పచ్చపూవులగన్నేరు*: చూ, హయ మారకము; 2. వ్రీహిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పచ్చగుఱ్ఱము, వై. వి. కలీనము: చూ, హయము.

పచ్చగుఱ్ఱముగలాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, భా. ప్ర. 81.

పచ్చగోరంట, వై. వి: చూ, మహాసహ*

పచ్చచేమంతి, వై. వి. కురంటకము*: చూ, సేమంతి.

పచ్చజనము, వై. వి: చూ, శణపుష్పి*.

పచ్చజువ్వి, ద్వ. వి. కజువ్వి*: చూ, ప్లక్షము.

పచ్చడము, వై. వి. = ప్రచ్ఛద. 1. బట్ట: య. 2, ఆ 68: చూ, వస్త్రము; 2. ప్రక్కదుప్పటి. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 89 : చూ, వస్త్రము; 3. కట్టుబట్ట. కాశీ. 6, ఆ. 184: చూ, వస్త్రము; 4. అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పచ్చడి, దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. న జు. పాండు. 4, ఆ. 184: చూ, రుచిఁగాయ; 3. ఊరఁబిడి: చూ, భక్ష్యము; వా. 4. ముద్ద: చూ, సరువడము.

పచ్చతలపిచ్చుక, ద్వ. వి. బంగారుపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక.

పచ్చన, వై. వి. = పచంపచ. 1: చూ, రూ పచ్చ. 1: 2: చూ, రూ-పచ్చ. 2. స్వా. 4, ఆ. 28.

పచ్చనీరుల్లి, ద్వ. వి దుష్ప్రధర్షము*: చూ, సుకందకము. 1.

పచ్చపచ్చన, వై. వి. = పచంపచ. రూ-పచ్చ. పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చపచ్చన, —వై.—

పచ్చపిట్ట, వై. వి: చూ, హరితము. 3.

పచ్చపూమొగలి, ద్వ. వి: చూ, హేమపుష్పిక*.

పచ్చపూమొల్ల, ద్వ. వి: చూ, మొల్ల*.

పచ్చపూసాయె, జా: చూ, పచ్చకప్పురమయ్యె. "పచ్చ పూసాయెఁబో పొలఁతియూరు." (విజయవిలాసము).

పచ్చపెసలు, వా. వి. హరితము*: చూ, పెసర.

పచ్చపైకము గుఱ్ఱము చచ్చినదాఁకనె, లో. "పచ్చపయికంబు గుఱ్ఱము, చచ్చినదాఁకనె యట్లన్న సామెత వినవే". (నిరం కుశోపాఖ్యానము).

పచ్చముపాడు. దే. విణ. (పాడు + పాడు) మిక్కిలిశూన్యము. జై. 4, ఆ. 20: చూ, శూన్యము. 1.

పచ్చములుగోరంట, ద్వ. వి. కుతటకము*: చూ, మహాసహ.

పచ్చయరఁటి, ద్వ. వి. మహారంభ*: చూ, రంభ.

పచ్చయిరుగుడు, ద్వ వి: చూ, శింశుప*.

పచ్చయెన్నువిల్లు, ద్వ. వి: చూ, చిగురువిల్లు. వేం. ఆం. 9.

పచ్చరాయి, ద్వ. వి: చూ, పచ్చ. 3.

పచ్చఱెక్కలపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, శుకము.

పచ్చవలువదారి, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పచ్చవారువపుజోదు, ద్వ. వి. రూ-పచ్చవార్వపుజోదు. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, మన్మథుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 3.

పచ్చవార్వపుజోదు, —వై.—

పచ్చవిలుతుఁడు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు. భార. అర. 7, ఆ. 174

పచ్చవిలుతునితేజి, ద్వ. వి: చూ, శుకము. సాంబ. తిర్య. 8.

పచ్చసరులు, వా. వి: చూ, ధాన్యము.

పచ్చసెగ, వా. వి. ఒకానొక సెగరోగము : చూ, రోగము. 1.

పచ్చాకు, ద్వ. వి: చూ, హరితపత్రిక *.

పజ, వై. వి. = ప్రజా : చూ, ప్రజ.

పజదొర, ద్వ. వి. వలువ. వేం. ఆం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పజ్జ, వై. వి. = పశ్చాత్. 1. వెనుక. భార. ఆది. 7, ఆ. 269: చూ, వెనుక. 1; 2: చూ, సమీపము. 1, ఉ, రా. 2, ఆ. 330.

పటకా, వా. వి నడికట్టు (బెల్టు): చూ, సూత్రము. 1.
పటకారు, వా. వి: చూ, రూ - పట్టుకారు (లు).
పటకారుడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్ణకారుడు.
పటకుటీరన్యాయము, న్యా. డేరా యెక్కడ కావలెనన్న నచ్చట నిల్లుగా నేర్పరుచుననురీతి.
పటచ్చరము, సం. వి. అ. న ప్రాంతగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.
పటపట, దే. వి. కదలుట కొట్టుకొనుట పగులుట విఱుగుట లోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. పా. 3, ఆ. 32; స్వా. 4, ఆ. 113: చూ, హూహూ.
పటపత్రము, సం. వి. అ. న: 1. కాకలము - కాగలము, పత్రిక. (తె.ప.)— కాకితము - కాకిదము - కాగితము - కాగిదము. తద్వి. — ౧. ఒక బందు కాకితమునకు.— (తె.) —టావు-, తావు -తావు; ౨. ఇరువదినాలుగు కాగితములకు—(తె.)— దస్తా; ౩ ఇరువది దస్తాలకు. (తె.) _ రీము; ౪. పది రీములకు—(తె.) బేలు. (మిగతవానికి: "చూ, సంపుటము. 3.")
పటము, సం. వి. అ. పుం. న. 1 = పడము - పుట్టము. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్తరువు వ్రాయు వస్త్రాదికము : చూ, వస్త్రము; పుం. 3 : చూ, మోరటి*; వై. వి. (1) = స్ఫటా. పాముపడగ : చూ, సర్పము.
పటలప్రాంతము, సం. వి. అ. న. చూరుకొంటిగె : చూ, వెలిసె.
పటలము, సం. వి. అ. న. 1. ఇంటికప్పు: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4. గ్రంథ భాగము : చూ, సర్గము. 1; 5. నేత్రరోగము: చూ, హర్షణము; 6. నొసటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 7. = పొట్లము. సేనాసమూహము: చూ, సేన. 1; పుం. 8. రత్నదోషము: చూ, రత్నములు.
పటలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ : చూ, సమూహము.
పటవది, దే. వి: చూ, వ్యాపనము.
పటవరించు, దే. అ. క్రి : చూ, వ్యాపించు.
పటవాసకము, సం. వి. అ. పుం. వస్త్రములకు వాసనకట్టెడు బుక్కాము : చూ, సురుము.
పటహము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆనకము, అంక్యము, తప్పెట : చూ, వీణె; పుం, 2 యుద్ధవాద్యప్రమోంతః: చూ, స్వరము. 2; అం. 3 : చూ, పంచమహావాద్యములు; 4 : చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.
పటా, వై. వి. = పట్ట. రూ- పట్ట-పట్టా. గోనెపట్టలోనగునది : చూ, పంచి.
పటాకి, వా. వి: చూ, పటాసు.
పటాణి, దే. వి. గుఱ్ఱము ఉ,రా. 4, ఆ. 200: చూ, హయము.
పటాపంచ, దే. విణ రూ-పటాపంచము. అగోచరము. పాం.షు. 2, ఆ. 8 : చూ, విచ్చుమొగము.
పటాపంచము, దే. వి. —పై.—విజ. 2, ఆ. 65.
పటాపంచలు, వా. వి. బ : చూ, కకవికలు.
పటాలము, వై. వి. దండు : చూ, సేన. 1.
పటాసు, వా. వి. మణిసిలతోఁజేరి ప్రమాదమును కలుగఁజేయు ఒకానొక యంగడిమందు. పటాకి.
పటిక, వై. వి. = స్ఫటిక : చూ, పటికారము.
పటికపుబాయి, వా. వి: చూ, పటికము.
పటికబెల్లము, ద్వ. వి : చూ, శర్కర. 1.
పటికము, వై. వి. = స్ఫటిక: చూ, రాయి.
పటికారము, వై. వి. = స్ఫటికా. (పటిక + కారము): చూ, వెలిగారము.
పటికిరింత, దే. వి చలము : చూ, లోలము.
పటితళించు, దే. స. క్రి. (ఉ హరి. 6, ఆ. 85): అప్పళించు, చప్పటించు, చమరు, చఱచు, తట్టు, దబ్బడించు. (సం. ప.) ఆస్ఫాలించు, ఆస్ఫోటించు.
పటిమ, సం. వి. న్. పుం. 1. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2. ఓపిక : చూ, శాంతము. 1.
పటిష్ఠము, సం. విణ. మిక్కిలి పటువైనది.
పటీరము, సం. వి. అ. న. 1. చందనము. చూ, వాసన. 1; పుం. 2. చందనవృక్షము* : చూ, సుగంధము.
పటుకారు(లు), దే. వి: చూ, రూ- పట్టుకారు(లు.)
పటుకు, దే. వి. రూ-పటుక్కు. వడ వైచుట, త్రెంచుటలోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము : చూ, హూహూ.
పటుక్కు, —పై.—(పుటుక్కు.)
పటుతాళించు, దే. స. క్రి. అటునిటు బెళుకంగఁజూచు. ఆం.భా. ౬. 138
పటుపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, స్వర్ణక్షీరి*.
పటువు, సం. వి. ఉ. న. 1. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2. చేఁతిపొట్ల*: చూ, పొట్ల విణ. 3: చూ, సాహసికుఁడు; 4 ఆరోగి, నిరోగి; 5. = పటగః చూ, సమర్థుఁడు
పటుసాలె, వై. వి. = పట్టశాలిక. (రూ-పటుసాలియ- పట్టుసాలియ-పట్టుసాలె): చూ, సాలెవాఁడు
పటెమంచము, వై. వి. = పట్టికామంచ. (రూ-పట్టెమంచము - పట్టెమంచము) ఆ., భా. ద్వి. 164 చూ, మంచము.
పటేలు వా. వి. 1. పేలుట పగులుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. ఒకానొక జాతివారి బిరుదు. (పేరు). "వల్లభాయిపటేలు" మొ.
పటోలము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పటువు, 2*; 2. = పొట్ల* : చూ పొట్ల.
పటోలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = బొళ్ళ. రూ- పటోలిక* : చూ, పొట్ల.
పటోలిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. —పై.—
పట్ట, వై. వి. 1. చెట్టుమీఁదితోలు: చూ, బెరడు; 2: చూ, రూ- పటా.
పట్టకము, సం. వి అ. పుం. 1 = పడిగ. తమ్మపడిగము : చూ, పాత్రము. 6; పా. 2. మూఁడు పలకలుగల గాజుకడ్డీ.
పట్టడ. దే. వి. కమ్మరసాల : చూ, పదనము. 1.
పట్టణము, సం. వి. అ. న. = పట్టము-పట్నము (రూ-పట్టనము-పత్తనము-పాట్టణము-పాత్తనము) : చూ, దేశము.
పట్టపగలు, దే. వి. (పగలు + పగలు) మట్టమధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము.

పట్టపగ్గములులేవు, జా. పట్టుటకుఁ ద్రాళ్లులేవు అనగా లొంగఁ డనుట.

పట్టపుటేనుఁగు, వై. వి. = పట్టణానేకప, రాజెక్కెడియేనుఁగు; చూ, హస్తి.

పట్టపుదేవి, మి. వి. పట్టపురాణి : చూ, రాజ్ఞి.

పట్టపువాఁడు, దే. వి : చూ, వలతేఁడు.

పట్టభంగము, సం. వి అ. పుం: చూ, సోపానము. స్వా. 2, ఆ. 21.

పట్టభద్రుఁడు, వా. సం. వి. అ. పుం. 1. పట్టమార్పుది. ఒకా నొక పందెపుకోడిపుంజు: చూ, పుంజు; 2. పట్టాభిషిక్తుఁడు.

పట్టమార్పుది, వా. వి: చూ, పట్టభద్రుఁడు. 1.

పట్టము, సం. వి. అ పుం. 1. రాజ్యాభిషేకకాలమున నొసటఁ గట్టెడు పట్టె: చూ, లలామకము; 2. పట్టునూలు: చూ, సూత్రము. 1; 3. చెట్టుమీఁదిపట్ట: చూ, బెరడు; 4. (రాజు రైతులకిచ్చెడు) పట్టా (కవులు): చూ, పట్టా. 1: 5. చదుకము: చూ, మార్గము. 1; 6. (వ్రణము మొదలైనవానికి కట్టెడు) కట్టు; 7. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి; 8: చూ, పీఁట; దే. వి (1): చూ, బిరుదము; వై వి. (2) = పట్టణ. రూ-పట్నము. య. 2, ఆ. 62: చూ, దేశము; (3) = పట్టిస. అస్త్రకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి. 2.)

పట్టసారాయి, వై. వి: చూ, సుర. 2.

పట్టా, వై. వి 1: చూ, కవులు. 1; 2. రెండువైపుల వాదరగల పెద్దకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి. 2.); 3: చూ, రూ-పటా.

పట్టాకత్తి, వై. వి: చూ, పట్టా 2.

పట్టాభిషేకము, వా. సం. వి అ. పుం. పట్టాభిషిక్తునిఁగజేయుట, పట్టముగట్టుట.

పట్టి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పలక (లలాటపట్టిక): చూ, లలాటము; 2: చూ, పట్టము. 1; ఈ. స్త్రీ. న్. పుం. 3. ఎఱ్ఱలొద్దుగు*: చూ, లొద్దుగు; దే. అ. (1) పంచమీవిభక్తి ప్రత్యయము; (2) అపత్యము (కొడుకు కూఁతురు): చూ. శిశువు; వి. (3) కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1. (4) కూఁతురు: చూ, సూన. 1; (5) హేతువునందును గుణమునందును క్రియయందును వచ్చును; వా. (6): చూ, పట్టీ 1.

పట్టించు, దే. ప్రే. 1. పూయు: చూ, లేపనముచేయు; 2. విద్యార్థులకు నూతనపఠనముచేయు; 3. ప్రారంభముచేయించు; వా. 4. ఎద్దునకు బుడ్డకొట్టించు.

పట్టింపు, దే వి. 1. (విద్యార్థులకు నూతన పుస్తకపఠనమును) ప్రారంభము చేయించుట (అక్షరాభ్యాసానంతరము పొత్తము పట్టించు కర్మము); 2. ప్రారంభముచేయించుట; 3. కాంక్ష: చూ, వాంఛ; వా. 4. పట్టుదల; 5. బెట్టుసరి.

పట్టిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పలక (ఫాలపట్టిక): చూ, లలాటము; 2. మంచము లోనగువాని చట్టము: చూ, మంచము; 3. కమ్మరివాని దాగలి చూ, పట్టెడ. 6; వా. దే. వి. (1): పట్టి-పట్టీ. జాబితా: (షెడ్యూలు.)

పట్టికాఖ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పట్టి. 3 *.

పట్టికామంచము, సం. వి. అ. పుం: చూ. పట్టెమంచము.

పట్టికాలోధ్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పట్టి. 3 *.

పట్టిచెల్లబడుగాపు, జా ప్రయత్నించిన ప్రతికార్యమును సఫలమగుట.

పట్టిపట్టి, దే. వి. 1: చూ, మనుమఁడు: 2: చూ, మనుమరాలు; వా. క్రి. 3. గట్టిగా నొక్కినొక్కి.

పట్టిపల్లార్చుట, జా. వివాదముచే సిద్ధాంతము చేయుట. "జారచోరాదులు సుజనులంబట్టి పల్లార్తురు" (ధర్మజరాజసూనుము); "పటిపల్లార్చి నామీఁద వట్టి లేని, పోనివాదువేయఁగఁ బాడియౌనె మీకు." (రసికజనమనోరంజనము.)

పట్టియ, వై. వి. రూ-పట్టె. 1. పలక: చూ, లలాటము; 2. = పట్ట: చూ, పట్టము. 1; 3. = పట్టికా. మంచములోనగువానిపట్టె. అని. 2, ఆ. 61; య 1, ఆ. 97: చూ, మంచము; 4. మిద్దెటింటిమీఁది అడ్డుమాలము: చూ, మదనచేతులు; 5. పక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 6. పట్టెవలె తీర్చిన ద్రవద్రవ్యపురేఖ; వా. 7. కోకసరిగపట్టె: గోఁటు; 8. ఎఱ్ఱనుట్టిపట్టె: చూ, సమారంభము; 9: చూ, సురటి.

పట్టియము, వై. వి. = పాటక. రూ-పట్టెము 1. పెద్దకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

పట్టిలి, దే. వి. కమి, కమిలికి, కుప్ప: చూ, లప్ప.

పట్టిసము, సం. వి. అ పుం. 1. అస్త్రకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి. 2.). 2. ఒక దివ్యక్షేత్రము; 3. ఒకానొక యింటి పేరు.

పట్టీ, దే వి. 1. వస్తువులపేళ్లజాబితా: పట్టి, పట్టిక, జాబితా; వా. 2. కారపుకిళ్లి-కారాకిళ్లి, మిఠాయికిళ్లి మొదలగునవి; 3. ఇనుము లోనగువానితీకు: చూ, సరిగ; 4. (వ్రణాదులపై వేయఁబడెడు పాలాస్త్రీ.) పట్టీ.

పట్టు, వై. వి. 1. = పట్టు. కౌశేయము. పట్టుపురుగువలన కలిగిన రుమాలు చూ, సూత్రము. 1: దే. వి 2. పస్టు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 242: చూ, స్పర్ధ. 4; 3. గ్రహణము. (చంద్రగ్రహణము—నెలపట్టు; సూర్యగ్రహణము = ప్రొద్దుపట్టు): చూ, ప్రతిగ్రహము. 1; 4 చోటు: చూ, స్థానము. 1: 5: చూ, వైశాల్యము, స్వా. 3, ఆ. 28; 6. వాసస్థానము: చూ, సదనము 1; 7. పూఁత: పా. 1, ఆ 99; అచ్చ. బాల, కాం. 33 చూ, సమాలంభము: 8 అవకాశము. భార అర 4, ఆ. 224. చూ, సందు. 6; 9. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము 1; 10: చూ, విషయము. 4. య. 3, ఆ 115: 11. అవలంబము: చూ, ప్రాపు. 2; 12. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 13 కోరిక: చూ, వాంఛ; 14: చూ, ఘట్టము. 4; 15. పేకాట (చీట్లాట)యందు హుకుము లోనగువానివలన పట్టిన పట్టు; 16. జెట్టికీలెఱిఁగి కరచరణాద్యవయవములను ఇటునటు కదలక యదుముట. "కుస్తీపట్టు, చూ, సమ్మర్దము: 17. చుట్టఱికము: చూ, సంబంధము; అ. క్రి. 18. చెల్లు: చూ, సిద్ధించు; 19. బహుకాలము చెల్లు; 20. పద్దుపట్టు. జై. 4, ఆ. 50; 21. ఇంపగు. భార. విరా. 1, ఆ. 192: చూ, రమ్యమగు; 22: చూ, యత్నించు; 23. అంటు: చూ, లంకించు. 1; 24. అక్కఱకలుగు; 25. పట్టుదలచేయు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 308: చూ, పంతగించు. 2; 26. కలుగు: చూ, సంభవించు; 27. శంఖము లోనగువాని

మాఁదు: ఈలకొట్టు, ఈలవిడుచు, ఈలవేయు. ఊఁదు' ఒత్తు, (సం. ప.)—పూరించు; స. క్రి. 28. గ్రహించు. భార. విరా. 2, ఆ. 47: చూ, స్వీకరించు: 29. నిర్బంధము చేసి గ్రహించు; 30 అవలంబించు. భార. విరా. 2, ఆ.140: చూ, ప్రాపుగొను; 31. ఊఁదు: (చూ, అ క్రి. పట్టు. 27); 32: చూ, మూర్కొను; 33: చూ, పిసుకు. 1, 34. చెట్టి కీలెడలఁగి కరచరణావయవములు ఇటు నటు కదలక యుండుట. "కుస్తీపట్టు"; 35. తగులు-తపులు-తొలు: (చూ, అ. క్రి. పట్టు. 23.) (గొంతుపట్టు, డెయ్యముపట్టు, గంధము పట్టు మొ; తిక్కపట్టు, నొక్కిపట్టు, నీరుపట్టు, నోటఁబట్టు, పెంకిపట్టు మొ.); అం. 36: చూ, చిహ్నములు.

పట్టుఁగొమ్మ, దే. వి: ఆసకట్టు, ఊఁతకోల, ఎత్తనగోల.

పట్టుఁగొమ్మలు, జా. ఆధారములు. "పట్టుకొమ్మలు రమణీయ భావములకు." (కవికర్ణరసాయనము); "సూనృతలక్ష్మికిఁ బట్టుకొమ్మలై."(పాండురంగమాహాత్మ్యము); "లక్ష్మీలీలకుం బట్టుఁగొమ్మ." (రామాభ్యుదయము).

పట్టుకారు(లు), దే. వి. (రూ-పటుకారు(లు), పటుకారు(లు): చూ, సంచంశము.

పట్టుకొను, దే. అ. క్రి. 1. నెలకొను. నిర్వ. 10, ఆ. 115: చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు. చూ, మట్టుపడు; 3. (వాయు రోగము మొదలగువానిచేత) బిగిసికొను: చూ, బిగిసికొను; ప్రే. 4. పట్టుకొలుపు.

పట్టుకోలు, దే. వి: చూ, నిలకడ. భార. విరా. 2, ఆ. 292.

పట్టుగా, వా. అవ్య. ఒత్తిలి.

పట్టుచీర, వా. వి. పట్టాంశుకము. (స్త్రీలు ధరింతురు) అం, భా. ద్వి. 152: చూ, వస్త్రము.

పట్టుజీనువు, ద్వ. వి: చూ, పిగిలిపిట్ట. వసు. 1, ఆ. 113.

పట్టుట, వా. వి. గ్రహణము: చూ, స్వీకారము. 2.

పట్టుడు, దే. వి. 1.—పై.—; వా 2. పంతము: చూ, స్పర్ధ.4.

పట్టుదల. —పై.—

పట్టునూలు, వా. వి: చూ, పట్టు. 1.

పట్టుపంచ, వా. వి. పట్టాంశుకము: చూ, వస్త్రము(ఇందు అంచు గలవి పురుషులును, అంచులేనివి విధవలును ధరింతురు.)

పట్టుపట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు. 2.

పట్టుపురుగు, వై. వి. ఇంద్రగోపము: చూ, పురుగు.

పట్టుబడి, దే. వి. 1. ఏదోనొకదానిక్రింద వ్యయమైన సొమ్ము: వా. 2. ధాన్యాదులు సంచులలో నింపుట: బస్తాబంది.

పట్టుర్బ్రాహ్మణులు, అం. శైవబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. వీరును మూత్తదుబ్రాహ్మణులు (కేరళదేశస్థులు)ను కృష్ణ శుక్ల యజుస్సులకును ఋగ్వేదమునకును అధర్వణశాఖలకును జెంది ఆపస్తంబ హిరణ్యకేశి సత్యాషాఢ శాంఖవీయాది సూత్రములకుఁ జెంది శైవవైష్ణవాది ప్రవర్తకులై లౌక్య వైదికములయందతి సమర్థులైయున్నారు: చూ, శైవబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు.)

పట్టువడు, ద్వ. అ. క్రి. చిక్కు. భార. అర. 7, ఆ. 102: చూ, లోఁబడు; 2: చూ, విదితమగు భార. విరా. 2, ఆ. 47; ప్రే. 3. పట్టువఱుచు. భార. సభా. 2, ఆ. 21.

పట్టుసాలియు, వై. వి. = పట్టశాలిక: చూ, రూ-పటుసాలె. (ఇ పట్టుసాలె, పట్టుసాలెవాఁడు.)

పట్టె, వై. వి: చూ, రూ పట్టియ, (పట్టమునకు. అచ్చ యు, కాం. 462.)

పట్టెడ, దే. వి. 1. మంచమున కల్లెడు నవారు. అని. 2, 6: చూ, సూత్రము. 1; 2. ఎద్దు మొదలైనవాని మెడ కట్టుటకు ఉపయోగముగా నూలితో సేసినపట్టె: చూ,సూత్రము 1; 3. పట్టెవలె చాఁగఁగొట్టిన తగడు: చూ, సరిగ; పట్టెవలె కోసిన తోలు. రామా. 2, ఆ 21: చూ, జెరడ 5. అఁదుదా మెడ నగ: చూ, భూషణము. 2; 6. చెక్కె మ్రానికి ఊఁతగా క్రిందను చుకొనెడు కట్టు దుంగ ఇనుపముద్ద లోనిగుంది, కమ్మరదాగలి (అనియు): దాకలి దాకల్లు-దాకలి - దాకల్ల - దాగలి, దాయి - దాయి, దాతిక్క దామంగ. (సం. ప.) — ఉద్ఘనము, కర్మధారము, చతుర కము, నిఘాతిక, పట్టిక; 7. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము

పట్టెడజుట్టుని, వా. వి పందెపుకోడిపుంజు: చూ, పుంజు.

పట్టెడమంచము, వై. వి: చూ, రూ-పట్టెమంచము.

పట్టెడమ్రాను, దే. వి. సానదించు ప్రక్క కొయ్యలక్రిం చట్టము.

పట్టెమంచము, వై. వి. నవారుఅల్లిన మంచము, రూ-ప మంచము: చూ, మంచము.

పట్టెమాఱుపు, ద్వ. వి. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణవిశేషము; చూ వస్త్రము.

పట్టెము, వై. వి. = : చూ, రూ-పట్టియము. (కత్తికి. - కళా 3, ఆ. 120)

పట్టెవర్ధనము, మి. వి. మగవారు మిక్కిలి వెడల్పుగాను, దళము గాను పట్టెవలె తీర్చిన నొసటిబొట్టు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 162 చూ, బొట్టు. 1.

పట్టెస, వా. వి: చూ, రూ-పట్టియము.

పట్నము, వై. వి = పట్టణము: చూ, దేశము.

పట్నాలవాఁడు, వా. వి: చూ, పటుసాలె.

పట్ర, దే వి. ఒకానొక కిరాతుఁడు, కిరాతులజాతి (అనియు) చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పట్రవాఁడు, దే. వి. కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పట్రది, దే. వి. ఎటికెత: చూ, సోదెకత్తె.

పఠనము, సం. వి. అ. న. చదువు: చూ, విద్య. 1.

పఠాణి, వా. వి. 1. యవనభేదము; 2. కచ్ఛదేశపు గుఱ్ఱము చూ, హయము.

పఠానులు, వా. వి. ఒకానొకజాతివారు.

పఠించు, సం. స. క్రి: అధికరించు, అధిగమించు, అను సంధించు,(తె.ప.):—చదువు, సంతచెప్పు:(చూ,సంతచెప్పు.)

పఠిత, సం. విశ. పఠించువాఁడు: చూ, సంతచెప్పువాఁడు.

పఠితము, సం. విశ. పఠింపఁబడినది: అధిగతము.

పఠితవ్యము, సం. విశ. పఠింపఁదగినది.

పడ, దే. వి. బ: చూ, రాశి. 1.

పడ(కు, దే. వి. రూ-పణ(కు. 1. గుహ. అచ్చ. యు, కాం. 384: చూ, రంధ్రము. 1; 2. సందు. స్వా. 5, ఆ. 52: చూ, సరి. 9.

పడ(త, దే. వి. హనువు. కాశీ. 6, ఆ. 19: చూ, పార్శ్వము.2.

పడ(తి, దే. వి. (రూ-పణ(తి-పణ(తుక-పడ(తుక) ఆ(డుది: చూ, స్త్రీ.

పడ(తుక, (పడ(తి + ఉక) — పై.—

పడ(ద్రోయు, వా. స. క్రి: (సం. ప.). —నిపతించు-నిపాతించు,

పడ(ద్రోయుట, వా. వి: చూ, నియాతనము.

పడక, వా. వై. వి రూ-పడుక, పఱుపు: చూ, శయ్య. 1.

పడగ, వై. వి. 1. = స్ఫటా. (రూ-పడిగ-పడిగె) పాముపడగ: చూ, సర్పము; 2. = పతాకా. టెక్కెము. నిర్వ. 6, ఆ. 91. చూ, సితము; 3. ఆ(డుదానిచెవినగ. పంచ. వేం.4,ఆ. 416: చూ, భూషణము. 2; 4. నదీప్రాంతము (రూ పడిగమడ-పడిగమెడ-పడిగెమడి): చూ, మడి. 1.

పడగదారి, వై. వి. = స్ఫటాధారి. పాము: చూ, సర్పము.

పడచు, దే. స క్రి. రూ-పడయు, 1. పొందు: చూ, ప్రాపించు; 2: చూ, సంపాదించు; 3: చూ, ప్రసవించు.

పడచ్చు, వా. వి: చూ, పనిముట్టు.

పడత, దే. వి: చూ, రూ-పణత.

పడతామర, వా. వి: చూ, సితము. 1.

పడదల, వా. వి. 1. ఒడ్డాణము: చూ, భూషణము 2; 2. రూ-పడుదల: చూ, పక్షి.

పడపు, దే. వి. 1: చూ, సంపాదనము; 2. ఆర్జితము: చూ, విత్తము. 1.

పడపు(గొమ్మ, వా. వి: చూ, వేశ్య.

పడమట, వా. వి. రూ-పడమర. 1. పశ్చిమదిక్కు: చూ, హరిత్తు. 1; విణ. 2. పశ్చిమము: చూ, హరిత్తు. 1.

పడమటికొండ, ద్వ. వి క్రుంకుకొండ; చూ, పర్వతము.

పడమటిగాలి, వా. వి. పడమరనుంచి వీచెడు గాలి: చూ, వాయువు.

పడమటిదొర, దే. వి: చూ, వరుణు(డు.

పడమటివంకఱే(డు, వా. వి. — పై.—

పడమర. చూ, రూ-పడమట. 1—2.

పడము, వై. వి. 1. అందలమున క్రిందపఱచెడు రత్నకంబళము రా, వి 2, ఆ. 43: చూ, రల్లకము; 2. = పట్ట. బట్ట: చూ, వస్త్రము.

పడయు, దే. స. క్రి : చూ, రూ- పడచు. (ప్రసవించుటకు.- నిర్వ 3, ఆ. 58; సంపాదించుటకు — భార. అర. 3, ఆ. 132.)

పడవ, దే. వి. 1 : చూ, యుద్ధము; 2. ఎక్కటికయ్యముచేయు భూమి : చూ, భూమి. 1; 3. ప్రళయము ; చూ, హాని. 2: వై. వి. 4. = ప్లవ. చిన్నదోనె : చూ, హోడము.

పడవలము, దే. వి. (పడలు + వలము) 1: చూ, సేనాముఖము. 1; వా. 2. పూజ్యాశ్వము: చూ, హయము.

పడవవా(డు, వా. వి ; చూ, సరంగు.

పడవాలు, వై వి. రూ-పడాలు:1. సేనాధిపతి: చూ, సైనికు(డు; 2. స్వల్పసేనాధిపతి. ఆని. 4, ఆ. 23: చూ, సైనికు(డు; వా. 3 = ప్రతీహార: చూ, వేత్రవా(డు.

పడసాల, ద్వ. వి. (పడము + సాల) కూటము: చూ, సభ. 2.

పడాల, వై. వి. అందలముమీ(ది పన్నాగము:చూ, పన్నాగము.

పడాలు, వై. వి : చూ, రూ-పడవాలు.

పడి, దే. వి. రెండుసోలల కొల(ది : తవ్వ-త్రవ్వ.

పడిక, వై. వి. = పతద్గ్రాహ. రూ-పడికము. తమ్మపడిగము : చూ, పాత్రము. 6.

పడికము, —పై.—

పడికట్టు, దే. వి. 1. తూనికకట్టె: చూ, రాయి; 2. మర్యాద : చూ, సన్మానము; 3 : చూ, సోపానము; వా. స. క్రి. 4 : తూ(చు, తూనికవేయు, దడకట్టు.

పడిగ, వై. వి. 1 = పట్టిక. రూ-పడిగము : చూ, పడిక; 2 = స్ఫటా : చూ, పడగ. 1.

పడిగము, పట్టిక : చూ, రూ- పడిగ. 1.

పడిగల్లు, దే. వి. తుపాకిగుండు : చూ, పిరంగిగుండు.

పడిగాపు, దే. వి. పంచను కాచియుండుజంటు. చూ, సేవకు(డు.

పడిగాపుండుట, జా. నిరీక్షించియుండుట. "అరకణభూమి పల్లకిలు, సందలము ల్పడిగాపు లుండగా" (వై.2. ఆ.71.)

పడిగె, వై. వి. = స్ఫటా: చూ, రూ- పడిగ. 1.

పడిగెమడి, వా. వి: చూ, పడగ. 4. అం. భా. ద్వి. 6. (రూ-పడిగమడ-పడిగమెడ.)

పడితరము, దే. వి. 1. ఏడుపాటు : చూ, బైసి; 2. ఏటేట వచ్చు మొత్తము: చూ, వార్షికము.4.

పడిద, వా. వి. (రూ-పడిదియ-పడిదె-పణిదియ) చాకలవా(డు చలువలు అద్దెకిచ్చుట.

పడిదియ, దే వి. —పై.—

పడిదియము. దే. వి. రూ- పడిదెము. 1. బజ్జి. చూ, భక్ష్యము; 2. కట్టు: చూ, యూషము.

పడిదె, దే. వి: చూ, రూ-పడిద.

పడిదెము, దే. వి. 1 : చూ, రూ-పడిదియము. 1. జై. 3, ఆ. 50; వా. 2: చూ, రూ-పడిదియము. 2.

పడినవా(డు, వా. విణ: (సం.ప.)—పతితు(డు.

పడియ, దే. వి. రూ-పడె. హరిశ్చ. 2, ఆ. 67: చూ, సరస్సు.1

పడియచ్చు, ద్వ. వి: చూ, గండరుపు.

పడివాగె, ద్వ వి. 1. ఎక్కుటకాయిత్తపఱుచునపుడు సవరించెడు గుఱ్ఱపుసవరణ; వా. 2: చూ, పడవలము. 2.

పడిసెము, వై. వి. = ప్రతిశ్యాయము : చూ, రొంప. 2.

పడిసేటు, వా. వి: చూ, వ్యాధు(డు. 2.

పడిహారి, వై. వి. = ప్రతిహారి. (రూ-పడిహారు(డు - పణిహారి - పణిహారు(డు) 1: చూ, వేత్రహస్తు(డు): 2. ద్వారపాలకు(డు : చూ, ప్రతిహారు(డు. 2.

పడిహారు(డు, వై. వి. —పై.—

పడు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, శయనించు; 2: చూ, మరణించు. భార. అర. 4, ఆ, 401; 3. అస్తమించు. భార. అర. 2, ఆ. 67;

చూ, నింగిపడు: 4. శ్రమమునొందు : చూ, వేసరు. 2; 5 = పత్. పతనమగు : కూలఁబడు, కూలు, కెడయు, డిల్లు - దొల్లు. దొరలు; 6: చూ, రాలు; 7. పూడు : చూ, మెండుకొను. 8; స. క్రి. 8. అనుభవించు. భార. ఆర. 2, అ. 219: చూ, భుజించు. 2; 9. = పత్. పొందు. భార. విరా. 2, ఆ 316 : చూ, ప్రాపించు.

పడక, వై. వి: చూ, రూ - పడక.

పడుకటిల్లు, ద్వ. వి (పడుక + ఇల్లు) శయనగృహము : చూ, సదనము. 1.

పడుకు, దే. వి. 1. శిల: చూ, రత్నములు; 2. రూ - పడుగు. చటియ : చూ, పర్వతము.

పడుగాయ, ద్వ. వి. రాలినకాయ: చూ, శలాటువు. 2.

పడుగు, దే. వి. 1: చూ, పంగము. ఆం, పదా. చర. 48; 2. ఆతానము, వస్త్రము నేఁతయందలి నిడుపు నూలు: చూ, మగ్గము; 3: చూ, రూ - పడుకు. 2; 4. పైకప్పు తీసిన జొన్నకుచ్చెల పరికుప్ప లోనగునది.

పడుగొమ్మ, ద్వ. వి. ఊడ : చూ, శిఫ. 1.

పడుచడు, వా. వి. బాలకుఁడు : చూ, శిశువు.

పడుచు, దే. వి. 1. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 2. యువతి: చూ, స్త్రీ; 3. బాలుఁడు. మార్క. 5, అ. 304 : చూ, శిశువు; 4. కన్నెటిముకాని వేశ్య : చూ, వేశ్య; 5. పోఁటి. భార. ఉద్యో. 4, అ. 285 : చూ, స్త్రీ.

పడుచుఁజేఁత, ద్వ. వి: చూ, వ్యభిచారము.

పడుచుతనము, వా. వి. 1. బాల్యము : చూ, శైశవము; 2. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1.

పడుచుది, దే. విణ. (పడుచు + అది) : చూ, పడుచు. 2.

పడుచురాసి, ద్వ. వి. కన్యారాశి : చూ, రాశి. 2.

పడుచులతిండి, దే. విణ: చూ, శిశుఘాతిని. హరిశ్చ. 5, అ. 130.

పడుచువాఁడు, దే. విణ: చూ, యౌవనుఁడు.

పడుట, వై. వి. = పతన : చూ, రాలుపు.

పడుదల, దే. వి: చూ, రూ - పడదల. 2. ఆం, భా. ద్వి. 204.

పడుపు, వా. వి: చూ, పడుచుఁజేఁత.

పడుపుకత్తియ, వా. వి: చూ, వడపుఁగొమ్మ.

పడుబాటు, వా. వి. 1. నతి : చూ, హణిగలు; విణ. 2. శిథిలమైనది: చూ, శ్లథము.

పడువ, దే. విణ. మిక్కిలిపల్లమైనది (నేల) : చూ, భూమి. 1.

పడువరి, ద్వ. వి. కోఁతకోయునప్పుడు గింజలు రాలి మొలచిన వరిపైరు : చూ, సస్యము. 1.

పడె, దే. వి: చూ, రూ - పడియ. భాగ. 10, స్కం. ఉ. 257.

పడ్డ, వై. వి. 1. తొలిమాని యావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గేదె: చూ, మహిషి

పణఁకు, దే. వి: చూ, రూ - పడఁకు.

పణఁతి, వా. వి: చూ, రూ - పడఁతి.

పణఁతుక, —పై.—

పణత, దే వి. రూ - పడత : చూ, నాఁగటిచివ్వ.

పణము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పందెము : చూ, వ్యవహారము. 4; 2. విలువ : చూ, వెల. 1; 3. కూలి : చూ, వేతనము; 4. ధనము : చూ, విత్తము. 1; 5. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6. చూ, నిరుసు; 7: చూ, అక్షము. 8; 8. కర్షమెత్తు రాగి టంకము : చూ, లోహము. 1; 9 గవ్వ యెత్తు; 10. అమ్మఁదగిన కూరలోనగువాని పిడికిలి; 11 = పన్ను : చూ, శిస్తు. 1; దే. వి (1) : చూ, విన్నాణములు.

పణవము, సం. వి. అ. పుం. = పంబ. 1. ఉడుక, వాద్యభేదములలో నొకటి; చూ, వీణె (స్వరము. 2. ; అం. 2 : చూ, ఆనద్ధవాద్యములు అం. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు మగణ, నగణ, యగణ గురువుతోఁ గూడి యాటింట యతిగలిగి 10 వ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

పణస, సం. వి. అ. పుం. = పనస*: చూ, పనస. 2.

పణాయితము, సం. విణ. (రూ-పనాయితము-పణితము-పనితము) పొగడఁబడినది: చూ, స్తుతము.

పణార్ధము, సం. వి. అ. పుం: చూ, అడ్డిగ.

పణితము, సం. విణ. 1: చూ, రూ-పణాయితము; 2. పందెముగాఁ జేయఁబడినది; 3. సీమయందలి యేకదేశము.

పణితవ్యము, సం. విణ. 1. పొగడఁదగినది: చూ, స్తుత్యము; 2. అమ్మఁదగినది: చూ, విక్రేయము.

పణిదము, వా. వి. గుడపాకము: చూ, శర్కర. 1.

పణిదియ, దే. వి: చూ, రూ-పడిద.

పణిహారి, వై. వి. = : చూ, రూ-పడిహారి.

పణిహారుఁడు, —పై.—

పణుగు, వా. వి: చూ, పడుకు. 2.

పణ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మానేరు*.

పణ్యము, సం. విణ. 1: చూ, పణితవ్యము. 1; 2: చూ, పణితవ్యము. 2.

పణ్యవీధి, సం వి. ఈ. స్త్రీ. విపణి, అంగడివీధి: చూ, మార్గము. 1.

పణ్యాంగన, సం. వి, ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.

పణ్యాజీవుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, వర్తకుఁడు.

పణ్యారము, వై. వి. = పణ్యాహార. 1. నానఁబప్పు: చూ, సూపము; 2. చూ, భక్ష్యము.

పతంగదీపన్యాయము, న్యా. మిడుత దీపమును మ్రింగఁబోయి దానిపైఁబడి మరణించు విధము.

పతంగము, సం. వి. అ. న. 1. పాదరసము: చూ, సూతము; పుం. 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, శలభము; 4: చూ, బాణము. 1; 5: చూ, మార్జాలము; 6. శాలిధాన్యము. చూ, ధాన్యము.

పతంగిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.

పతంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

పతంతకము, అం: చూ, భోగవ్యూహములు.

పతకము, వై. వి. = పదక హారము నడుమ నుండెడు రత్నపు బిళ్ల: చూ, భూషణము. 2.

పతగము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-పతంగమము-పతంగము-పతము.): చూ, పక్షి.

పతత్తు, సం. వి త్. పుం.—పై —

పతత్రము, సం. వి. అ. న. పత్రము: చూ, తెక్క. 1.

పతత్రి, సం. వి. ఇ. న్. పుం: చూ, పతగము.

పతత్ప్రకర్షము, అం. అతిశయముతప్పి చెప్పుట. (ఈ భటుఁడు పులులను, వరాహములను, జింకలను వధించెను. ఇందు ముందుఁ జెప్పినవానికన్న వెనుకటివి బలహీనములు కావున దోషము. పులులను జంపినాఁడని చెప్పినతరువాత జింకలను జంపినాఁడని చెప్పుటయందు పారస్యములేదు.): చూ, వాక్య దోషములు.

పతద్గ్రిహము, సం. వి. అ. పుం. = పడికము. రూ పతద్గ్రాహము: చూ, పాత్రము. 6.

పతద్గ్రాహము, =—పై.—

పతనము, సం. వి. అ న. = పడుట: చూ, రాలుపు.

పతనాంతా స్సముచ్ఛ్రయాః, న్యా. పెరుగుట విఱుగుటకొఱకే.

పతయాళువు, సం. విశే. ఉ: చూ, పాతుకుఁడు.

పతాక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. = పడగ. టెక్కెము: చూ, సిడము; 2. టెక్కెపుఁగంబము: చూ, స్తంభము. 1; 3: చూ, సౌభాగ్యము.

పతాకము, అం. చూ, అసంయుతహస్తములు. (బొటనవ్రేలిని వంచి చూపుడువ్రేలి మొదటఁగూర్చి వ్రేళ్లన్ని చక్కఁగఁ జాచి పట్టినది.)

పతాకస్వస్తికము, అ : చూ, సంయుతహస్తములు.

పతాకి, సం. విశే. టెక్కెముగలవాఁడు:చూ, వైజయంతికుఁడు.

పతాకిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ధ్వజిని: చూ, సేన. 1.

పతి, సం. వి ఇ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2; విశే. 2. ఏలిక: చూ, స్వామి. 1.

పతింవర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తనంతట మగని వరించునట్టి ఆఁడుది, వర్య, స్వయంవర: చూ, స్త్రీ.

పతిత, అం: చూ, దేశీయక్రియలు.

పతితుఁడు, సం. విశే. 1: (తె. ప.) —పడినవాఁడు; 2. పదవి చెడినవాఁడు.

పతిపత్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ రూ-పతివత్ని. మగనాలు: చూ,స్త్రీ.

పతిమ, వై. వి. = ప్రతిమ: చూ, బింబము. 3.

పతివత్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పతిపత్ని.

పతివ్రత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సాధ్వి: చూ, స్త్రీ.

పతులు, అం. శృంగారనాయక చతుష్టయము: చూ, నాయకులు. 2.

పత్తనము, సం. వి. అ. న. రూ-పట్టణము: చూ, సీమ. 1. (దేశము.)

పత్తా, వా. వి. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రయాణము; 2. సేనావిశేషము. (ఒకరథము, ఒకయేనుఁగు, మూఁడుగుఱ్ఱములు, ఏవురు కాల్బంట్లరును గలది): చూ, సేన. 1; పుం. 3. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు; దే. వి. (1): చూ, రూ-ప్రత్తి.*.

పత్తికట్టు, వా. వి: చూ, పత్తిరేకు.

పత్తిరాకు, వై. వి. = పత్త్రి: చూ, పత్తిరి.

పత్తిరి, వై. వి. = పత్త్రిమ్. 1. పూజకుపయోగించెడు బిల్వదళాదులు, కాశీ. 2, ఆ. 48: చూ, పర్ణము. 1; వా. వి. 2 గంజాయిపత్తిరి. "పత్తిరిపీల్చుచున్నాఁడు". చూ, పర్ణము. 1.

పత్తిరిబొట్టు, వై. వి. తిలకవిశేషము: చూ, బొట్టు. 1.

పత్తిరేకు, దే. వి. లోహములనొకదానితో నొకటి యదికించునపుడు పత్తివలెఁ గొట్టిపెట్టెడు సజాతీయమైన పొడిరేకు: పత్తికట్టు.

పత్తు, వా. వి. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2. రూ-పస్తు: చూ, లంకణము.

పత్తైచ్చము, వై. వి. = ప్రత్యక్షము, ఐంద్రియకము: చూ, స్పష్టము.

పత్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.

పత్రఝంకారము, సం. వి. అ. పుం. సీటిసుడి: చూ, సుడి 1.

పత్రనాడి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పొరక.

పత్రపరశువు, సం. వి. ఉ. పుం. ఆకులాయి: చూ, వృశ్చనము. (చీరణము-చీర్ణము అను పదములకు "వృశ్చనము. 1." చూడుము.)

పత్రపాత్రము, సం. వి. అ. పుం. కుట్టుడాకు: చూ, పత్రము. 8.

పత్రపాశ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాపటబొట్టు, లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.

పత్రభంగిము, సం. వి. అ. పుం. స్త్రీలయొక్క చెక్కిలి స్తనములు లోనగువానియందు లిఖించెడు మకరికాపత్రము: పత్రరేఖ, పత్రలేఖ, పత్రాంగుళి, పత్రావళి.

పత్రము, సం. వి. అ. న. 1. = పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; 2. వ్యవహారములయొక్క చెల్లుబడికై యొండొరికొకరు వ్రాసికొనెడు ఆకు: చూ, దస్తావేజు; 3: చూ, పత్రము: 4. ఎక్కఁదగిన యేనుఁగు లోనగునది: చూ, వాహనము; 5: చూ, బాణము. 1; 6. చురకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 7. లవంగపుపట్ట: చూ, వరాంగకము; 8. భోజనపాత్రము (కుట్టినఆకు(అడ్డాకు), కుట్టనిఆకు (తామరపాకు) లోనగునది): చూ, విస్తరి.

పత్రరథము, సం. వి ఆ. పుం. పులుఁగు: చూ, పక్షి.

పత్రరేఖ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పత్రభంగము.

పత్రల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెద్దయేలకి: ఏలకి, ఐంద్రి, కటు చాతుర్జాతకము, కన్యక, గుల్మి, చంద్రబాల, త్వచ్సుగంధ, దాడిమము, నిష్కుటి, పుటిక, పృధ్వీక, పృధ్వేల, బహుళ, బృహదేల.- (తె. ప.) — అడవియేలకి, ఏలకి, పెద్దయేలకి, పేరేలకి: తద్విశేషములు. — సన్నయేలకి. — ఉపకుంచిక - ఉపకుంభిక, ఏలీక, కటుక, కపోతక, కపోతపర్ణి, కోరంగి, తుచ్ఛ, త్రిపుట, త్రుటి, బహుళ, భద్రేల, మహోటిక, సూక్ష్మ, సూక్ష్మేల. (తె.ప.)— చిట్టేలకి,- చిన్నయేలకి, సన్నయేలకి: (చూ, సూక్ష్మేల); 2: చూ, శ్రీతాళము *.

పత్రిలత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మిక్కిలి సిడుపుచురియ : చూ, రిష్టి. 2.

పత్రిలేఖ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పత్రిభంగము.

పత్రివాహనము, సం. వి. అ. పుం : చూ, బాణము. 1.

పత్రిసూచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ముల్లు : చూ, సితాగ్రము.

పత్రిస్నుహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సువిరేచని *.

పత్త్రిస్రుక్కు, సం. వి. చ్. స్త్రీ. —వై.—
పత్త్రిహారి, అం. చూ, దూతీచతుష్టయము.
పత్త్రాంగము, సం. వి. అ. న. 1. రక్తచందనము: చూ, వాసన. 1; 2: చూ, భూర్జము *; 3: చూ, పద్మకాష్ఠము *.
పత్త్రాంగుళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పత్త్రభంగము.
పత్త్రి, సం. వి. న్. పుం. 1. డేగ: చూ, శ్యేనము; 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, బాణము. 1; 4: చూ, పర్వతము; 5: చూ, మార్గము; 6: చూ, రథికుఁడు; వై. వి. (1) = పత్త్రి: చూ, రూ - పత్తిరి.
పత్త్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కాగితము: చూ, పటపత్త్రము; 2: చూ, పత్త్రము. 2; అం. 3: చూ, దూతీచతుష్టయము; వా. 4. వార్తాపత్త్రిక. "ఆంధ్రపత్త్రిక, హిందు" మొ.
పత్త్రోర్ణము, సం. వి. అ. న. ఉదికిన పొత్తిచీర, పట్టుచీర మొ: చూ, వస్త్రము; పుం. 2: చూ, శోణకము *.
పథము, సం. వి. అ. పుం. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1.
పథికుఁడు, సం. విణ: చూ, పాంథుఁడు.
పథి శూద్రవదాచరేత్, న్యా. ప్రయాణమునందు మార్గమధ్యమందు శూద్రునివలె నాచారముల నాచరింపవలయును, అనగా స్వీయాచారమును సమగ్రముగాఁ బాటింప నక్కఱలేదు.
పథ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కరక *: చూ, హరీతకి.
పథ్యాకందము, అం. (పథ్య): చూ, కందము. 3.
పదంపడి, దే. అవ్య. రూ-పదపడి. 1. వెనుక. ఉ, హరి. 4, ఆ. 17; చూ, వెనుక. 1; 2. మఱియు. భాగ. 4, స్కం, 118: చూ, వెండియు.
పదంహి సర్వత్ర గుణైర్నిధీయతే, న్యా. గుణము లందరిని మెప్పించును.
పదకము, సం. వి. అ. పుం. 1 = పతక. సరవిశేషము: చూ, భూషణము. 2; వై. వి. (1) = పదక. క్రమము. నిర్వ, 4, ఆ. 31: చూ, విధము. 1; వా. (2) పన్నుగడ, రచన.
పదకవితారచనానైపుణ్యము, అం: చూ, సుగుణములు.
పదకీర్తన, అం ఒకానొక రాగము: (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు): చూ, స్వరము. 2.
పదఖండనము, అం: చూ, కాయమానములు.
పదగతము, అం: చూ, అర్థాంతసంక్రమితవాచ్యము.
పదగతములు, అం: చూ, కావ్యదోషములు.
పదగళాప్తి, అం: చూ, విన్నాణములు.
పదగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, భటుఁడు. 1.
పదచాళి, వై. వి. పెక్కణమనునాట్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.
పదచ్ఛేదము, వా. వి. పదముల విభజించుట.
పదటము, దే. వి. (రూ - పదటు - పల్లటము): చూ, సంభ్రమము.
పదటి, దే. వి. ధూళి: అం. భా. ద్వి. 220; చూ, రేణువు. 1.
పదటు, దే. వి: చూ, రూ - పదటము.
పదడు, దే. వి. బూడిదె: చూ, భస్మము.
పదదోషములు, అం: చూ, కావ్యదోషములు.
పదను, దే. వి. 1: చూ, సమయము. 1; 2. తడి. రామా. 4, ఆ. 176: చూ, స్త్రేమము; 3. నైశిత్యము, రూ - పదును. య. 2, ఆ. 67: చూ, వాఁడి. 1; 4. పరిపాకము: చూ, పరువు; వా. 5: చూ, రూ - పదును. 1.
పదనుకొను, దే. అ. క్రి. తడియు: చూ, స్త్రేమమగు.
పదపడి, దే. అవ్య: చూ, రూ - పదంపడి: (వెనుక అనుటకు — భార. అది. 3, ఆ. 109; మఱియు అనుటకు — భార. ఆది. 1, ఆ. 68.)
పదభ్రమకము, అం. ఒకానొక చిత్రకవిత్వము: చూ, వృత్తము 1.
పదము, సం. వి. అ. న. 1. పాదము: చూ, హజ్జ; 2. పద్యపాదము, చరణము: చూ, వృత్తము. 1; 3. ఇసుకలోనగు చోట్లఁ గనఁబడెడు పాదచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1. 4. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 5. శబ్దము (ధ్వనితోఁ గూడినది): చూ, స్వరము. 2; 6. వాక్యము, పాట (అని కొందఱు): చూ, శబ్దము. 2; 7. ప్రయత్నము: చూ, యత్నము; 8: చూ, స్థానము. 1; 9: చూ, వ్యాజము. 1; 10: చూ, సరకు. 2; 11: చూ, వేరు, ; పుం. 12. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; వా. 13. కత్తెము.
పదయమకము, అం: చూ, యమకము.
పదరము, వై. వి. తములపాకుల యడపము: చూ, హడపము.
పదరు, వా. వి. 1. పదరుబోతుతనము: చూ, శబ్దము. 2; 2. నింద: చూ, నెగ్గింపు: బ. 3. త్వరితోక్తి. స్వా. 6, ఆ. 44: చూ, శబ్దము. 2: బ. 4. కోపోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 5. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 6. రూ - పదురు. త్వరపడు. కళా 6, ఆ. 222: చూ, సంభ్రమించు; 7. కోపించు: చూ, రోషించు; 8. చలించు: చూ, సలించు; స. క్రి. 9. ఆక్షేపించు. భార. అను. 5, ఆ. 101: చూ, నెగ్గించు.
పదలము, వా. వి. అరవీశె, అడిశేరు ($\frac{1}{2}$ వీశె = రెండు ఏబులములు = 60 తులముల యెత్తు.)
పదవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; వై వి. (1) కలిమి: చూ, సంపత్తి. 1; (2) = పద. ఉన్నతమగు స్థితి. "చక్రవర్తిపదవి. మహారాజపదవి."
పదాజి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భటుఁడు. 1.
పదాడము, వా. వి: చూ, బిరుదము.
పదాతి, సం వి ఇ. పుం: చూ, పదాజి (అంగము. 9.)
పదార్థటీక, అం: చూ, హస్తప్రాణములు.
పదార్థము, సం. వి. అ. పుం 1. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 2. శబ్దములయొక్క అభిధేయము.
పదార్థములు, అం. 1. ద్రవ్యము, గుణము కర్మము, సామాన్యము, విశేషము, సమవాయము అభావము (7); 2. మాంసకృత్తులు, పిండిపదార్థములు, క్రొవ్వుపదార్థములు, ఉప్పు పదార్థములు, నీరు (5); 3. పదములయొక్క అర్థములు (టీక); 4. సరకులు.
పదార్వెళ్లదొర, ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు. అం, పదా. సుర. 23.
పదాఱు, ద్వ. స. రూ-పదియాఱు-పదునాఱు, కల-కళ; చూ, షోడశము. 1.

పది, సం. వి. ద్. పుం. 1. పాదము. రా. వి. 1, ఆ. 36: చూ, హజ్జ; వై. స. (1) = పంక్తి: దశమము, పంక్తి. (తె.ప.)—ఈరేను, ఈరైదు, బంతి, రెండయిదులు-రెండైదులు.

పదింబదిగ, ద్వ. క్రి. విణ. (పదియున్ + పది + కాన్) 1. గట్టిగా, చక్కఁగా. రాఘ. 4, ఆ. 101; వా 2. అదేపనిగ.

పదికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పదాతి.

పదికోట్లు, మి. వి స. బ. అర్బుదము: చూ, సంఖ్య. 1.

పదినూఱంచులవాలు, ద్వ. వి: చూ, కడిఁదలుఁగు (బాణము. 1.)

పదియార్థము, ద్వ. వి. పదునాఱుతూములు.

పదియాఱు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదియేడు, ద్వ స. రూ-పదునేడు.

పదియేడ్దుము, ద్వ. వి. పదియేడుతూములు: రూ-పదునేడ్దుము.

పదియేను, ద్వ. స: రూ-పదునేను (వాడుకయందు పదిహేను.)

పదిరెండు. ద్వ. స: చూ, ముచ్చొక్కము.

పదిలపడు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, నేటిచు; 2: చూ, స్థిరపడు; ప్రే. 3. పదిలపఱుచు.

పదిలము. వై. వి. = భద్ర. 1. సుఖసు: చూ, సంతోషము; 2. అవధానము: చూ, హెచ్చరిక; 3: చూ, స్థైర్యము. హరి. ఉ. 10, ఆ. 147; విణ. 4: చూ, మేలుగోలు. నీలా. 2, ఆ. 59; 5. దృఢము. భో. 4, ఆ. 309: చూ, స్థైర్యము. 1.

పదిలించు, వై. స. క్రి. 1. దృఢపఱచు; 2: చూ, స్థిరపఱచు. జై. 7, ఆ. 221.

పదిలుఁడు, వై. విణ. 1. = భద్ర: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 69; 2. స్థిరుఁడు, శని: చూ, రాహువు. 2.

పదివేలకు, జా. శాశ్వతముగా. 'వీరు మనవలదే పదివేలకైన' (దాశరథివిలాసము); "చాలు పదివేలువచ్చె నీవలనువిడువు". (రసికజన మనోరంజనము); "చాలు పదివేలువచ్చెఁబాంచాలి దొరకినట్టెగద." (పాంచాలీపరిణయము.)

పదివేలు, ద్వ. వి. నూఱువందలు: చూ, సంఖ్య. 1.

పదివేసముఁసామి, వై. వి; చూ, విష్ణువు 1.

పదుండ్రు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగుండ్రు.

పదుగు, దే. వి. 1. పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 2. కొలము: చూ, వంగడము; 3. రూ-పదువు. సజాతీయప్రాణిసమూహము: చూ, వంగడము.

పదుగుండ్రు, ద్వ. స. పదిమంది: (రూ పదుగురు-పదువురు-పదుండ్రు-పదురు-పదువు).

పదుగురు, —వై.— (పదికి మహన్మహత్త్వార్థకబహువచనాంతాదేశము.)

పదునల్తుము, ద్వ. వి. పదునాలుగుతూములు.

పదునాఱు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదునాలుగు. ద్వ. స: రూ-పదునాల్గు, ఈరేడు. (సం. వ.)—ఇంద్రము.

పదును, దే. వి. (పది + ఊను.) రూ-పదను. 1. పదియంగుళములవఱకు నేలయందు తడి చొచ్చునంతటి వర్షప్రమాణము; వా. 2: చూ, రూ-పదను. 3.

పదునుపెట్టు, వా. స. క్రి: చూ, వాఁడిచేయు.

పదునెనమందుము, ద్వ. వి. పదునెనిమిదితూములు.

పదునెనిమిది, ద్వ. స. అష్టాదశకము.

పదునెనిమిది వర్ణనములు, అం. ప్రబంధమన కవికల్పిత చరిత్రము. ఇందు ౧౮ వర్ణనలనికొందఱు, ౨౨ వర్ణనలనికొందఱు. ఈ చెప్పిన వర్ణనలం దేవేని ౪-౫ తక్కువైనను సరే. పెక్కులు లోపించినచో దానిని ప్రబంధమనరు. ౧౮. వర్ణనములు.—పుర, సముద్ర, పర్వత, రవి, శశి, ఋతు, వివాహ, రతి, విరహ, సుతోదయ, వన, జల, యాన, పాన, దౌత్య, నృప, మంత్ర, యుద్ధములు. వీనికి స్త్రీ, దౌహృద, మృగయ, జయములు కలిపినచో 22 వర్ణనలగును: (చూ, కావ్యము. 5.)

పదునేడు, ద్వ స: రూ-పదియేడు.

పదునేడ్దుము, ద్వ. వి: రూ-పదియేడ్దుము.

పదునేను, ద్వ స: రూ-పదియేను.

పదునొకటి, వై. స. ఏ, ఏకాదశకము. ఏకాదశము.

పదునొకొల్తుము, వై. వి: (పది + ఒకండు + తూము) పదునొకండు తూములు.

పదుపు, దే. వి: చూ, రూ-పదుగు. 3. అచ్చ. యు, కాం. 491. (ధేనువు).

పదుము, వై. వి: చూ, పందుము.

పదుముత్తుము, ద్వ. వి. పదుమూఁడుతూములు.

పదురు. వై. స. 1: చూ, రూ-పదుగురు. కాశీ, 3, ఆ. 142; 2: చూ, విధము. 1; బ. 3: చూ, రూ-పదరు. 3; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-పదరు. 6.

పదురుచు, దే. ప్రే. రూ-పద్రుచు. పదురఁజేయు: చూ, వక్కళించు.

పదువు, దే. వి: చూ, రూ-పదుగు. 3.

పదువురు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగురు.

పద్గుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (రూ-పదకుఁడు-పదికుఁడు-పత్తి-పదాతి-పదాతికుఁడు-పదాతిగుఁడు): చూ, భటుఁడు. 1.

పద్దియము, వై. వి. (రూ-పద్దె-పద్దెము.) = పద్యమ్ ఛందోబద్ధమైన కావ్యము. నీలా. 2, ఆ. 91: (చూ, వృత్తము. 1): చూ, శ్లోకము

పద్దు, వై. వి. 1. = ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్ధ. 4; 2. = స్పర్ధా. పోటి: చూ, స్పర్ధ. 1; 3. = భద్ర. అంకెలకత్తెము; వా. 4. (అంగడిసరుకుల) జాపితా; 5: (బదులు పత్రమునకు మాఱుగా వ్రాసినది) పద్దు; 6. (కూలీలమస్తరు) పద్దు; 7. తాకట్టుపద్దు; 8. సత్రమందు భోజనపుపద్దు; 9: కరుడు, చిట్టా-చిఠా. "పద్దులపొత్తము". విణ. 10. = అబద్ధ. నిజముకానిది; చూ, వితథము; వా. క్రి. 11. వెళ్లు "నీవు పద్దు. నేను వచ్చెదను." (వాడుక. అప్ర.)

పద్దె, వై. వి. = పద్యమ్: చూ, రూ-పద్దియము.

పద్దెము, —వై.— య. 1, ఆ. 12.

పద్ధతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; 2. వరుస: చూ, విధము. 1; 3. అడుసు: చూ, బురద.

పద్నాల్గు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదునాలుగు.

పద్మ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి; 2. జారంగి*: చూ, హంస; 3. మెట్టదామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

పద్మకంద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము. 1. (పద్మకందము అనియు.)

పద్మకము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పద్మము. 5; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*: అం. 3. ఒకానొక వృత్తము. "న-భ-జ-జ-జ గురువులు.'' ౧౧ వ యింట యతి. పదునాఱవఛందస్సు: చూ, వృత్తము. 1.

పద్మకాష్ఠము, సం. వి. అ. న. ఒకానొకఓషధి*: పత్రాంగము, పద్మకము, పన్నగము.

పద్మకోశము, అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. (అయిదు వ్రేళ్ళను కొనలు కూడకుండునట్లు విల్లుగలెవంచి యెడము గలవానిగాఁ బట్టునది.)

పద్మగర్భి, సం. వి. ఇ. పుం. (రూ-పద్మగర్భుఁడు, పద్మనాభి, పద్మనాభుఁడు): చూ, విష్ణువు. 1.

పద్మచారణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పద్మ. 3.

పద్మనాభము, అం. 1: చూ, శస్త్రములు; అం. 2. ఒకానొక వృత్తము. "త-త-త-త-త-త-త-గగములు.''13 వ యింట యతి. 23 వ ఛందస్సు: చూ, వృత్తము. 1.

పద్మనాభాయనమః, అం. (పద్మనాభః = హృదయపద్మస్య నాభౌ నాభే రీషదుపరిభాగే ప్రకాశనాత్.): చూ, ఓమ్.

పద్మనాభుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పద్మగర్భి.

పద్మనాయకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలమ.

పద్మపత్రము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, తామరపాకు; 2. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రిము.

పద్మపత్రస్థితతోయన్యాయము, న్యా. తామరాకులోని నీరు తామరాకున కంటదు. అట్లే గృహస్థుఁడయ్యు సంసారబంధమునఁ జిక్కనివానినిఁగూర్చి దీనిని వ్యవహరింతురు.

పద్మపాణి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఒకానొక బుద్ధుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు.

పద్మపుదీఁగ, మి వి. చోరపుష్పి*: చూ, శంకిని.

పద్మబాంధవుఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

పద్మము, సం. వి. అ. పుం, న 1. తామర, కమలము: చూ, సహస్రపత్రము; అం. బ. 2: చూ, నిధులు. (లిబ్బి. 2.); 3: చూ, వ్యూహభేదములు; 4. సంఖ్యాభేదము: చూ, సంఖ్య. 1; 5. ఏనుఁగు మొగమునందలి బొట్లసమూహము, జాల, పొగరుపొడ, పద్మకము: చూ, హస్తి; పుం. 6: చూ, పర్వము.

పద్మరాగము, సం. వి. అ. పుం. తామరకెంపు: మాణిక్యము, (ఇది సింహళమున పుట్టినది. రక్తవర్ణము గలది. ఉత్తమజాతి రత్నము.): చూ, రత్నములు.

పద్మలతాశిఫ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తామరతూడు: చూ, సహస్రపత్రిము.

పద్మవెలమ, మి. వి: చూ, వెలమ.

పద్మవ్యూహము, అం: చూ, ప్రధానవ్యూహములు. (వ్యూహములు.)

పద్మాకరము, సం. వి. అ. పుం. 1. కొలను: చూ, సరస్సు. 1; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1.

పద్మాటము, సం. వి. అ. పుం. తగిరిస *: చూ, ప్రపున్నాటము.

పద్మాలయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లక్ష్మి.

పద్మాసనము, అం. 1: చూ, ఆసనములు: 2: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

పద్మి, సం. వి. న్. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పద్మిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్రము; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతంపర; చూ, సమృద్ధి; 4. పద్మినీజాతి స్త్రీ. స్త్రీలలో నత్యుత్తమమైనది. పాంచాలుఁడను పురుషుఁడు ప్రేమించును. నాగవజామునఁ బంకజాసనపద్మమను బంధమిష్టము, నాభి, పిఱుఁదులు, తొడలు కళాస్థానములు. వంకలైన బహుకేశములు, కుటిలములగు స్తనములు. మొల్లమొగ్గలవంటి దంతములు, పద్మగంధము, హంసస్వరము, ముఖసౌభాగ్యము, ప్రేమగోరుట కలిగియుండును: చూ, స్త్రీ: 5. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 6: చూ, పద్మాలయ; అం. 7: చూ, స్త్రీకాతులు; 8: చూ, దేశీయక్రియలు.

పద్మినీపత్రజలబిందున్యాయము, న్యా. తామరపాకులోని నీరు ఆకు నంటకుండు నమరీతి.

పద్మినీవల్లభుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

పద్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1.

పద్యకావ్యము, అం. గణయతిప్రాస నియమము గలది: చూ, కావ్యము. (తిక్కనసోమయాజి నిర్వచనోత్తర రామాయణము మొ॥ వి.)

పద్యభ్రమకము, అం. చిత్రకవిత్వమునం దొకటి: చూ, వృత్తము. 1.

పద్యము, సం. వి అ. న. = పద్దెము: చూ, పద్దియము.

పద్యములు, అం: చూ, జాతులు. 5.

పద్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శూద్రుఁడు.

పదుర్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ - పదురుచు.

పన, దే. వి. ఓదియ-ఓదె: చూ, సస్యము. 1.

పనఁటి, దే. వి. రూ - పంటి: 1. వంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 2. కుండ: చూ, భాండము. 3.

పనవు, వై. స. క్రి. = ప్రలప్. ప్రలాపించు: చూ, రొల్లు.

పనస, వై. వి. 1. = పంచాశత్తు: ప్రశ్నాంశము (ఏఁబది పదముల సమూహము పంచాశత్తనఁబడును ఇది తెనుఁగుదేశమున పనసయని చెప్పఁబడుచున్నది); 2. = పవస. *: చూ, వేరుపనస.

పనసలవాండ్రు, ద్వ. వి. బ. కమసాలెవారిని యాచించి బ్రదుకువారు.

పనాయితము, సం. విణ: చూ, రూ - పణాయితము.

పని, దే. వి. 1. చేఁత: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కర్మము: చూ, వ్యాపారము 1; 3: చూ, ప్రయోజనము; 4: చూ, శిల్పము; 5. ఆజ్ఞ. భార. ఆది. 2, ఆ. 46; చూ, సెలవు: వా. 6. సేవకావృత్తి. "మా అబ్బాయికి కలెక్టరు ఆఫీసులో పని."; 7. స్వతంత్రవృత్తి. "మా అబ్బాయికి మా భూములు సేద్యముచేయించెడు పని."

పనికుచ్చె, వా. వి. అధికకాంతిగల కృత్రిమ పద్మరాగము. ఆ. భా. ద్వి. 227: చూ, రత్నము. 1.
పనిగొను, దే. స. క్రి. నియోగించు : భార. విరా. 1, అ. 269: చూ, పెలవిచ్చు.
పనిగోరడిబండ, వా. వి. పనులుచేసెడి పలుగాకి.
పనిచెఱుచువాఁడు, వా. వి. చూ, వినాయకుఁడు : 1. (ఇట్లు పని చెఱుపు వేల్పు.)
పనిచెఱుపు, వా. వి: చూ, విఘ్నము.
పనిఁజేసిన పాతికవట్టము, లో. "ఉదా.— "మేము పనిఁజేసిన పాతికవట్ట మనుమాటఁ మఱిఁబెట్టక." (ధర్మజ రాజ సూయము.)
పనితము, సం. విణ : చూ, రూ - పణాయితము.
పనిముట్టు, దే. వి : చూ, సాధనము. 2.
పనిలేనివాఁడు, వా. వి : (సం) అమ్యాసుఁడు, ఔద్ధరికుఁడు.
పనివంచు, దే. స. క్రి : చూ, పనిగొను.
పనివడు, ద్వ అ క్రి. 1. అక్కఱపడు : చూ, వాంఛించు; వా. 2. పనియందు నేర్పుఱియగు.
పనివాఁడు, దే. వి. 1 : చూ, సేవకుఁడు; 2. కర్మకారుఁడు : చూ, వ్యవహర్త. 3: చూ, సమర్థుఁడు.
పనివిను, దే. అ. క్రి. 1. ఆజ్ఞావశవర్తియగు, రామా. 4, ఆ. 4: చూ, విను; 2. వచ్చెదను. భో. 6, ఆ. 378 : పోమెదను. "ఏను బనియెదనన్న." భార. అను. 1, ఆ.
పనుకు, దే. అ. క్రి. చూ, రోషించు : ఉ. హరి. 4, ఆ. 63.
పనుగొను, దే. అ. క్రి (పన్ను + కొను) 1 : చూ, నేటించు. భార. ఆది. 4, ఆ. 163; 2. కలుగు : చూ, సంభవించు.
పనుచు, దే. స. క్రి : చూ, రూ - పంచు. 1-2-11.
పనుపడు, ద్వ. అ క్రి. 1. రూ - పన్నుపడు : చూ, వాటుకపడు; 2 : చూ, పనుగొను 2; 3. నాటు: చూ, మొలవేయు.
పనుపరి, దే విణ. రూ - పన్పరి. ఆజ్ఞకు లోఁబడినవాఁడు: చూ, పరాధీనుఁడు
పనుపు, దే వి. రూ - పన్పు : 1: చూ, పని. 5; వా. 2. దాస్యము : చూ, సేవ.
పను - సాకిరి, వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు : అం, పదా. సుర, 20.
పనేరుబ్రాహ్మణులు, అం : చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు.
పన్చు, దే. స. క్రి : చూ, రూ - పనుచు
పన్న, దే. విణ. 1 : చూ, వృద్ధుఁడు; 2: చూ, పేరులేనివాఁడు.
పన్నకము, దే వి. (రూ - పన్నుగడ - పన్నిక - పన్నికము) : చూ, రచన.
పన్నగము, సం. వి. అ. పుం. 1. పాము : చూ, సర్పము; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము.
పన్నగాశనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పాఁపమేపరి : చూ, హరివాహనుఁడు.
పన్నము, సం. విణ. 1. జాఱినది: చూ, స్రస్తము; వై. వి. (1). = ప్రశ్నః. వేదమునందలి అట్టమునకు అపయనము. (వేదపరిచ్ఛేదము : చూ, వేదము. (2) వేదపన్నములు వచ్చినవారమగుటచే పన్నములవారు "పన్నాలు" అనెడి యింటిపేరు గలవారైరి. "పన్నాలవారు" (ఇట్లే వేదాలవారు, మొ.)
పన్నా, వా. వి. కాగితము బట్టలోనగువాని పొడవు వెడల్పులు.
పన్నాగము, దే. వి. 1: చూ, పడాల. 1; వా. 2. ఎత్తుగడ; 3. మోసము.
పన్నారు, దే. వి. బాలిక లాడెకుగురిగి. య 3, ఆ. 151.
పన్నారులోవి, వా. వి చిన్నగిన్నె: చూ, పాత్రము 6.
పన్నిక, దే. వి: చూ, పన్నకము.
పన్నికము, వా. వి. —పై.—
పన్నిదము, వై. వి. = పణితమ్. 1. జూదమునందు ఒడ్డెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పాచికలు గవ్వలు మొదలగువాని పొర్లిక: చూ, వ్యవహారము. 4.
పన్నిద్దఱు, ద్వ. స. (పది + ఇద్దఱు) (రూ-పన్నిరుగురు-పన్నిరువుఁ-పన్నిద్దఱు) పండ్రెండు మంది. (పండ్రెండింటికి మహన్మహత్యర్థక బహువచనాంతాదేశము).
పన్నిద్దుము, ద్వ: వి. పండ్రెంటుతూములు; రూ-పన్నిర్దుము.
పన్నియ, దే. వి: చూ, రూ-పన్నె.
పన్నిరుగురు: చూ, రూ-పన్నిద్దఱు.
పన్నిరువురు. —పై.—
పన్నిర్దుము, ద్వ. వి: రూ-పన్నిద్దుము.
పన్నిర్లము, వా. వి. రూ-పన్నిల్లము. పండ్రెండు పలములు. ఆం. భా. ద్వి. 269.
పన్నిర్వురు, ద్వ. స. పన్నిరువురు.
పన్నిల్లము, వా. వి. రూ-పన్నిర్లము.
పన్నీరము, సం వి. అ. న. = పన్నీరు; చూ, సలిలము.
పన్నీరు, వై. వి. = పన్నీర.—పై.—
పన్ను, వై. వి. 1 = పణ. పంగము: చూ, సిస్తు. (ఇందుల భేదములు —ఇంటిపన్ను, భూమిపన్ను, వృత్తిపన్ను మొ.); వా. 2: చూ, పల్లు. 1; దే. విణ. 3. ఒప్పైనది. భార. ఆది. 3, ఆ. 128: చూ, హృద్యము; దే. అ. క్రి. 4. యుద్ధమునకు సిద్ధపడు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 52: చూ, సిద్ధించు; 5. కలుగు. హరిశ్చ. 2, ఆ. 91: చూ. సంభవించు; అం. ప్రే. 6: చూ, సిద్ధపఱచు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 212; 7. కలుగఁజేయు. పాండు. 5, ఆ 122; స. క్రి. 8. ఏర్పఱుచు, రచించు: చూ, సృజించు; 9: చూ ఉపదేశించు; 10. చేయు: చూ, సమకట్టు; (మాయోపాయము పన్ను; కావడి బద్దకు మట్లుపన్ను; యుక్తిపన్ను మొ.)
పన్నుండు, దే. అ. క్రి: చూ, శయనించు.
పన్నుగడ, దే. వి. 1: చూ, పన్నకము; 2. ఏతపుకడవ పై దండెనుంచి త్రాళ్ళతో బిగించుట; వా. 3. కావడిమట్లుబద్దకు సన్నాహముచేయుట.
పన్నుపడు, ద్వ. అ. క్రి; చూ, రూ-పనుపడు.(ప్రేవన్నుపఱచు.)
పన్నె, దే. వి. రూ-పన్నియ. 1. మగ్గమునందు పడుగునూలు వేఱువేఱు చొప్పించుటకై నడుమ దువ్వెనసందులవలె నిలువు నేర్పడియుండునట్లు వెదురుబద్దలతో అడ్డముగాఁగట్టఁబడిన సాలెవాని సాధనవిశేషము; 2. అంకవన్నె వెనుకటి యినుపమల్లు; 3. దువ్వెన. అం. పదా. ౪-౩౧: చూ, ప్రసాధని.

పన్పరి, దే. విణ: చూ, రూ - పసుపరి.

పన్పు, దే. వి: చూ, రూ - పసుపు.

పప్ప, దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా. 2. బండికియెడమపైపున పూనెడు ఎద్దు: (చూ. టిక్కీ): చూ, వృషభము. 1; వా. 3. ఆడుగుటి. (అ(వ) (నీచజాతులయందు వాడుక.)

పప్పణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పాపట*.

పప్పర, దే. వి: చూ, మోదుగు*.

పప్పళి, దే. వి. 1. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 2. చిత్రవర్ణముగల వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పప్పళిపచ్చడము, వా. వి. బొంత: చూ, వస్త్రము.

పప్పు, దే. వి. 1: చూ, సూపము; 2. పొట్టుపోయి బద్దలైన కాయధాన్యము: చూ, సంబకి (ధాన్యము).

పప్పుకట్టు, వా. వి. పప్పువేసికాచినచారు: చూ, యూషము.

పప్పుచేయు, ద్వ. స. క్రి. 1: చూ, నలుమాడు; వా. 2. కందులు, పెసలులోనగువాని పొట్టుపోయి బద్దలగునట్లుచేయు.

పబలుట, వై. వి.=ప్రబల. వృద్ధినందుట.

పబువు, వై. విణ.=ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1.

పబ్బము, వై. వి.=పర్వ. 1. ఉత్సవము: చూ, సంబరము; 2. సంక్రాంతిపండుగలోనగునవి: చూ, సంబరము; 3. ఆతిథ్యము. పంచ. నా. 5, ఆ. 56: చూ, విందు. 2.

పబ్లీకు, వా. వి. బహిరంగమైన; అందఱికి చెందిన.

పమిదె, వై. వి. (రూ - ప్రమిద - ప్రమిదె - ప్రమ్మిద) దీపముంచు పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

పముజా, దే. వి: చూ, రూ - పంజా. 2.

పమ్మకము, దే. వి. అంచులుమడిచి పట్టెడికుట్టు: చూ, స్యూతి. 1.

పమ్ము, దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు. మార్క. 5, ఆ. 245: చూ, నందడించు; స. క్రి. 2. అంచులు మడిచికుట్టు; చూ, పొడుచు. 9.

పయంట, వై. వి.=పైఠా (రూ - పయింట - పయ్యంట - పైంట- పయ్యెద-పయ్యెద-పైయెద) స్త్రీలరొమ్ముమీఁదివస్త్రము. విజ. 2, ఆ. 26: చూ, వస్త్రము.

పయఃపానం భుజఙ్గానాం కేవలం విషవర్ధనమ్, పాములకుఁ బాలు త్రాగించుట విషాభివృద్ధి జనకము.

పయనము, వై. వి.=ప్రయాణ. (రూ - పయినము - పైనము): చూ, ప్రయాణము.

పయనించు, వై. అ. క్రి. = ప్రయాణించు: చూ, వెళ్లు. 3.

పయర, దే. వి. (రూ - పయిర - పయ్యర - పయ్యెర - పైర) 1. దక్షిణపుగాలి: చూ, వాయువు; 2. గాలి: చూ, వాయువు; బ. 3: చూ, అపరాలు.

పయస్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 2. పిన్నపాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 3. రెడ్డివారి నానఁబ్రాలు*: చూ, స్వర్ణక్షీరి; విణ. 4. పాలకు. హితమైనది; 5. పాలయొక్క వికారము (నెయ్యి - పెరుఁగు - చల్ల మొ): చూ, స్తన్యము.

పయస్విని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు): 2. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 3: చూ, పాలగొలిమిడి*.

పయస్సు, సం. వి. స్. న. (రూ - పయము - పయనము - పాయసము) = పాయి. 1. చనుపాలు: చూ, స్తన్యము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; 3. నీరు: చూ, సలిలము.

పయాట, వా. వి. రూ - పైయాట. 1: చూ, వ్యభిచారము; 2. ఉపరతి: చూ, సంయోగము; 3. చీట్లాటయందలి ఆటపై యాట.

పయి, దే. వి. 1. (రూ - పై - పైని) ఉపరము: చూ, మీఁదు. 2; ద్ర. 2. (రూ-పై-పైని) ఊర్ధ్వార్థకము ఆం, భా.తృ. 66.

పయింబక్కఁబడుట, జా. స్నేహముగానుండుట, ఎక్కువ మమతగానుండుట. "పయింబక్కఁబడంగఁ జక్కని కుమారుని మక్కువ మీఱ" (సారంగధరచరిత్ర).

పయిఁట, వై. వి.=: చూ, రూ - పయఁట.

పయిఁటకొంగు, ద్వ. వి. రూ - పైఁటకొంగు; చూ, మైజారు.

పయిఁడి, దే. వి. రూ - పైఁడి. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 3. ఉంకువ. చూ, శుల్కము. 2; 4. రోయి: చూ, శుల్కము. 3.

పయిఁడికంటి, దే. వి (పైఁడి + కన్ను) రూ-పయిఁడికంటె- పైఁడికంటి) 1: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 2. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; విణ. 3. బంగారుచాయ కన్నులు గలది: పయిఁడికంటె.

పయిఁడికంటె, —పై.—

పయిఁడిచూలాలు, దే. వి. రూ-పైఁడిచూలాలు. వసుగర్భ: చూ, భూమి. 1.

పయిఁడితామర, ద్వ. వి రూ పైఁడితామర. మెట్టతామర: చూ, సహస్రపత్రము. 1.

పయిఁడినెలఁత, దే. వి. రూ-పైఁడినెలఁత: చూ, లక్ష్మి. 1.

పయిఁడిప్రత్తి, ద్వ. వి. రూ-పైఁడిప్రత్తి: చూ, ప్రత్తి.*.

పయిఁడిబాసము, ద్వ. వి. రూ-పైఁడిబాసము: చూ, గాలిమాట. (శబ్దము 2.)

పయిఁడిముడుచు, దే. అ. క్రి. రూ-పైఁడిముడుచు. నిశ్చితార్థము చేయు.

పయిఁడిముడుపు, దే. వి. రూ-పైఁడిముడుపు, నిశ్చితార్థము.

పయిఁడియుమ్మెత్త, ద్వ. వి. రూ-పైఁడియుమ్మెత్త, కాంచనము*: చూ, యుగపత్రకము.

పయిఁడిఱేఁడు, వా. వి. రూ-పైఁడిఱేఁడు. కుబేరుఁడు; చూ, శ్రీదుఁడు.

పయికము, దే. వి. రూ-పైకము. 1. రెండుకాసుల నాణెము: చూ, హవువు. 4; 2: చూ, విత్తము. 1; 3: చూ, సమూహము.

పయికాఁపు, జా. రూ-పైకాఁపు, పైజాగ్రత్త. "కుచోత్తతభరంబునకుం బయికాఁపువోలె." (కళాపూర్ణోదయము.)

పయికూటమి, దే వి. రూ-పైకూటమి. ఉపరిసురతము: చూ,

పయికొను, దే. అ. క్రి. రూ-పైకొను. 1. మీఱు: చూ, సంచ డించు; 2 కవియు: చూ, వ్యాపించు; 3: చూ, యత్నించు; 4. కలుగు: చూ, సంభవించు. (ప్రే. పయికొలుపు.)
పయిచేయి, జా. రూ-పైచేయి అధికుడు. "చిర్వరాయనికిఁ బై చేయియయ్యె." (శ్రీనివాసవిలాసము.)
పయిఁజాఱు, దే. వి. రూ-పైజాఱు: చూ, పాదుక.
పయిజాఱుమట్ట, దే. వి. రూ-పైఁజాఱుమట్ట: చూ, మత్స్యము. 1.
పయిజు, వా. వి: చూ, పదరు. 1. అం, ఏదా. చర. 83.
పయిద, దే. వి రూ-పైద. పిల్లకాయ: చూ, శిశువు.
పయిదలి, దే. వి రూ-పైదలి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ
పయినము, వై. వి. = ప్రయాణ: చూ, రూ-పయనము.
పయిపడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-పైపడు. 1: చూ, సందడించు; 2. కవియు: చూ, వ్యాపించు.
పయిపయిగ, దే. ద్ర. క్రి. విణ. (పయిపయి + కాఁ) రూ - పైపైగ: చూ, సులభము. 2.
పయిపాటు, ద్వ. వి. రూ-పైపాటు. 1. (పైపడుట) కవియుట: చూ, వ్యాపనము; వా. వి. 2. చీఁకటితప్పువలన వచ్చెడు రాబడి; 3. ఇతరవృత్తివలన వచ్చెడు రాబడి.
పయిఁబూసికొనుట, జా. సంబంధములేనివి కలుగఁజేసికొనుట "అయినదానికిఁ గానిదానికి నడ్డమువచ్చి పయిఁబూసికొనక." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.)
పయిర, దే. వి. రూ-పైర: చూ, రూ-పయర.
పయిరము, దే. వి. రూ-పైరము. ఆవు: చూ, ధేనువు.
పయిరు, దే. వి. రూ-పైరు: చూ, సస్యము. 1.
పయిరుదుబ్బు, వా. వి. దుబ్బు: చూ, రూ-పైరుదుబ్బు.
పయిరుమాను, వా. వి. రూ-పైరుమాను: చూ, వస్త్రాదు. 2.
పయిరులయెకిమీఁడు, దే. వి. రూ-పైరులయెకిమీఁడు: చూ, హిమాంశువు.
పయిశాచము, అం. (పైశాచము): చూ, అస్త్రములు.
పయిస, వా. వి. రూ-పైస. (కానికి పైసలు = 3; కాని = $\frac{1}{4}$ అణా; పైస = దమ్మిడి (అని కొందఱు); (కానికి దమ్మిడీలు = 4 (అని కొందఱు): చూ, రువ్వ. 1.
పయిరులుసుఱు, వా. వి. రూ-పైరులుసుఱు. మబ్బు : చూ, మేఘము. 1.
పయిలుమాను, వా. వి: చూ, రూ-పయిరుమాను.
పయిసరము, దే. వి. రూ-పైసరము. రతి: చూ, సంయోగము.
పయిసలా, వా. వి. రూ-పైసలా. తీర్పు, పరిష్కారము
పయోజము, సం. వి. అ. న. నీటిపుట్టుగు, తామర: చూ, సహస్రపత్రము.
పయోధరము, సం. వి. అ. పుం. 1. బ. పాలిండ్లు: చూ, స్తనము; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 3: చూ, ముక్కంటి పండు; 4. కొశకారమను చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3.
పయోధి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.
పయోముఖవిషకుంభన్యాయము, న్యా. లోపల విషమును నోట పాలును గల కుండ యను రీతి. (పైన పాలును అడుగున హాలాహలమును గల కడవ).
పయోరాశి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పయోధి.
పయ్య, వై. వి. = పాటల. రూ-పయ్యె. 1. పాటలవర్ణము, పల్లవన్నె గంది: చూ, వర్ణము. 6.
పయ్యంట, వై. వి. = పైఠా: చూ, రూ-పయంట.
పయ్యవ, ద్వ. వి. —పై—
పయ్యర, దే. వి: చూ, రూ-పయర. (దక్షిణపుగాలికి.—స్వా. 3, ఆ. 84; గాలికి.—అచ్చ. బాల, కాం. 63.)
పయ్యె, వై. వి. విణ: చూ, రూ-పయ్య.
పయ్యెంట, వై. వి. = పైఠా: చూ, రూ-పయ్యంట.
పయ్యెద, ద్వ. వి. (పయి + ఎద) —పై.—
పయ్యెర, వా. వి. 1: చూ, రూ-పయంట; 2. పయ్యెరగాలి: చూ, రూ-పయర.
పర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వాగ్భేదము; దే. వి. (1) కంటిపొర: చూ, పొర. 4; (2) అరఁటిలోనగువాని పొర. 5; వై. విణ. (3) వృత్తియందు పరముశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము.
పరంగి, వై. వి. 1. అవదాతుఁడు: చూ, శ్వేతముఖుఁడు; 2. పరంగి చెక్క.
పరంగిలాగి, ద్వ. వి. కెంపుజాతివస్తువు.
పరంజము, సం. వి. అ. పుం. 1. తిలయంత్రము. (తె.వ).— గానిఁగ-గానుఁగ - గానుఁగు-గాన్గు; 2. చురకత్తియలుఁగు: చూ, రిష్టి. 2; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4. = పరుజా. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2.
పరంజ, వై. వి. రూ-పరంజా. గోడకట్టుబాటున కెత్తుగ కట్టిన కట్టడము: చూ, సారువ. 3.
పరంజా, —పై.—
పరంజాగూఁడు, ద్వ. వి. పరంజాబొక్క: చూ, రంధ్రము. 1.
పరంపర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = తెరతెర. వరుస (విడువక సాగునది): చూ, వెల్లి. 4; పుత్రపౌత్రపారంపర్యము: చూ, సంతానము. 2; 3. బాధ: చూ, శోకము; వా. వి. (1) వరుస: చూ, పరంపర. 1.
పరంపరాకము, సం. వి. అ. న. యజ్ఞమునందలి పశువధ: చూ, శసనము.
పరంపరావాహనము, సం. వి. అ. న. తేరుమోకు, పలువురు మోయఁదగిన యందలము, మొదలగునది (అని కొందఱు): చూ, సూత్రము, 1.
పరంపరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ముమ్మనుమఁడు.
పరఁగు, వై. అ. క్రి. 1. = ప్రయుజ్. ఒప్పు. అం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. = ప్రయుజ్. ప్రయాణమగు. మార్క. 4, ఆ. 220: చూ, వెళ్లు. 3; 3. = ప్రియుజ్; ప్రయుక్తమగు; 4. = ప్రయుజ్. ప్రవర్తిల్లు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 316; 5. ప్రసరించు. ఉ. హరి. 5, ఆ. 313 : చూ, వ్యాపించు; 6. ప్రసిద్ధమగు. మార్క. 5, ఆ. 220; 7. ప్రవహించు: చూ, వెల్లిగొను; 8. విహరించు. ప్రభా. 1, ఆ. 65.
పరఁజా, వా. వి: చూ, రూ-పరుఁజా.
పరట, దే. వి: చూ, పిడక.

పరంటి, దే. వి: చూ, రూ-పసంటి. 1-2.

పరంటిపుట్టువు, దే. వి. కుంభసంభవుండు, అగస్త్యుండు. య. 1, ఆ. 95: చూ, సన్న్యాసి.

పరంటె, దే. వి: చూ, రూ-పంటియ

పరక, దే. వి. 1. రెండుపీసములు; వా. 2. రెండుకానులు, ఆరుపైసలు, అరణా, 1/32 వంతు రూపాయ; 3. పండ్రెండు, డజను. (పండ్లవర్తకులు పరక కొక పండుపైగా నిచ్చెదరు.); 4. గడ్డిపోచ, స్వా. 4, ఆ. 48: చూ, మేటి.

పరకాణాసుద్ద, వై. వి. తెల్లని నాజూకుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పరకీయ, అం. 1. ఇది అన్య, కన్య యని ద్వివిధము. (అన్య అతిరహస్యమైన పరపురుషభోగము కలది. కన్య వివాహము కానిది. సామాన్యవేశ్య. (ఇట్లు స్వీయ 13, పరకీయ 2, సామాన్య 1, విధములవులచేం బ్రధాననాయికలు పదునాఱుగురైరి: (చూ, నాయికలు, స్వీయ, అన్య, కన్య); విణ. 2. ఇతరునిది.

పరగడ, వై. వి. = పరిసర. రూ పరవడ. ఊరివెలుపలిపొలము: చూ, భూమి. 1.

పరగడుపు, ద్వ. వి. (పరము + కడుపు) ఆహారమువేయని కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1.

పరగణా, వా. వి. జమీలోని భాగము: చూ, సీమ. 1 (దేశము).

పరచంటివాండు, వా. వి. స్తనపాయి; చూ, శిశువు.

పరచి, దే. వి. యాచితకము: చూ, బాకి. 2.

పరచిత్తపరిజ్ఞానము, అం: చూ, సుగుణములు.

పరజాతుండు, సం. విణ: చూ, సేవకుండు.

పరజె, దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పరతంత్రము, అం: చూ, ద్వైధీభావద్వయము.

పరతంత్రుండు, సం. విణ: చూ, పరాధీనుండు.

పరద, వా. వి: చూ, బకము.

పరదము, వా. వి: చూ, హడపము. అం, భా. ద్వి. 167.

పరదా, వా. వి. 1. తెర: చూ, వస్త్రము; 2. బాడు. అం, భా. ద్వి. 199: చూ, ముసుంగు. 3.

పరదూషణము, అం: చూ, షోడశసంధులు.

పరదేశి, సం. వి. న్. పుం: చూ, విందు. 4.

పరద్రవ్యాణి లోష్టవత్, న్యా. పరద్రవ్యములను మంటిబెడ్డవలెం జూడవలయును.

పరపతి, వై. వి. 1. మాటనిలుకడ; 2. = పరభృతి. అప్పుతీసికొనుట: చూ, పరపత్తెము.

పరపత్తెము, వై. వి. = పరభృతి: చూ, పరపతి. 2.

పరపిండాదుండు, సం. విణ: చూ, పరాన్నుండు.

పరపు, వా. వి. 1: చూ, పరిణాహము; 2: చూ, శయ్య. 1; 3. విశాలము. నిర్వ. 9, ఆ. 102: చూ, విస్తారము. 1; విణ. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; వై. ప్రే. 5. (బాణము) ప్రయోగించు. హరి. ఉ. 10, ఆ. 89: చూ, ప్రయోగించు. 4; 6. ప్రవహింపంజేయు. హరి. పూ. 2, ఆ. 71.

పరపుకరము, వా. వి: చూ, హణిగలు.

పరపురుషుండు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పరబ్రహ్మము, సం. వి. అ. పుం: చూ, హంసుండు

పరభక్షకులు, అం. మక్షికము, మశకము, వేశ్య, మూషికము, యాచకుండు, గ్రామణి, గణకుండు (7).

పరభాగము, సం. వి. అ. పుం. గుణోత్కర్షము.

పరభృతము, సం. వి. అ. పుం. = కోయిల: చూ, సోంకుడు పులుంగు.

పరభృత్తు, సం. వి. త్. పుం. కాకి: చూ, వాయసము.

పరమపదము, సం. వి అ. న. విష్ణువుండెడుచోటు, వైకుంఠము: చూ, స్వర్గము.

పరమభాగవతోత్తములు, అం. ప్రహ్లాదుండు, నారదుండు, పరాశరుండు, పుండరీకుండు, వ్యాసుండు, అంబరీషుండు, శుకుండు, శౌనకుండు, భీష్ముండు, రుక్మాంగదుండు, అర్జునుండు, వసిష్ఠుండు, విభీషణుండు మొ.

పరమము, సం. వి. అ. పుం. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుండు; విణ. 2 ఆద్యము; 3: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 4. ప్రధానము; అవ్య. 5: చూ, సమ్మతము. 1.

పరమహంస, సం. వి. అ. పుం. ఉత్తమపదము నొందిన సన్న్యాసి: చూ, సన్న్యాసి.

పరమాణువు, సం. వి ఉ. పుం. సూక్ష్మముల కంటె సూక్ష్మమైన అణువు: చూ, రేణువు. 1.

పరమాత్మ, సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమము. 1.

పరమాత్మయందలి అవస్థలు, అం. చిత్తు, అంతర్యామి, సూత్రాత్మ, విరాట్టు. (4).

పరమాత్ముండు, సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమాత్మ.

పరమానా, వా. వి. రాజాజ్ఞ, రాజుసన్నదు: పరమాయింపు.

పరమాన్నము, సం. వి. అ. న: చూ, సాదము. (1).

పరమాయించు, వా. స. క్రి: చూ, సెలవిచ్చు.

పరమాయింపు, వా. వి: చూ, పరమానా.

పరము, సం వి. అ. న. 1. కేవలము: చూ, సర్వము; 2: చూ, మోక్షము. 1; విణ. 3. = పరాయి - పెర. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 4. దూరము: చూ, విప్రకృష్టము; 5. మీందిది: చూ, మీందు. 1; 6: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; దే. వి. (1) రథకూబరము: చూ, యుగంధరము; (2) కట్టెబండిమీందిపఱపు ప్రమాను: పలుగాండి; (3) చదును. కాశీ. 5, ఆ. 205: చూ, సపాటము; వై. వి. (4). = ప్రాయ. అనశనవ్రతము, నిరాహారవ్రతము.

పరముపడు, వై. అ. క్రి. 1. = ప్రణామ: చూ, సాగిలపడు; 2. ప్రాయోపవేశముచేయు: ప్రాణాచారముపడు.

పరమేశ్వరుండు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుండు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.

పరమేష్ఠి, సం. వి. న్. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పరలోకములు, వానియధిపతులు, అం. దేవలోకము (దేవేంద్రుండు), బ్రహ్మలోకము (రేక) సత్యలోకము (బ్రహ్మ), కైలాసము (ఈశ్వరుండు), వైకుంఠము (విష్ణువు).

పరవంజె, దే. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.

పరవంతుండు, సం. విణ: చూ, పరాధీనుండు.

పరవడ, వై. వి. =: చూ, రూ-పరగడ.

పరవశమగు, మి. అ. క్రి: చూ, విస్మృతినొందు.

పరవశము, సం. విశే. 1: చూ, పరాధీనము; వా. వి. 2. ఒడలెఱుంగమి: చూ, విస్మృతి.

పరవా, వా. వి. 1. ప్రావరణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము (పరదా అనియు); 2. రూ-పర్వా. ప్రమాదము: చూ, స్ఖాలిత్యము.

పరవాది, దే. విశే: చూ, వేగిరకాఁడు. స్వా. 3, ఆ. 84.

పరవు, దే. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. స్వా. 4, ఆ. 115; అ. క్రి. 2. రూ-పర్వు: చూ, వ్యాపించు.

పరశురామము, అం: చూ, అవతారములు (పరశురాముఁడు.)

పరశురాముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. కార్తవీర్యరిపువు, జామదగ్ని: చూ, అవతారములు; 2. జమదగ్నికొడుకు: అధ్యక్షుఁడు; 3. చిరంజీవి.

పరశువు, సం. వి. ఉ. పుం. గండ్రగొడ్డలి: చూ, ముద్గరము.

పరశ్వథము, సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పరశ్శతము, సం. విశే. స. నూటికంటె నధికసంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య. 1.

పరస, దే. వి. ఉత్సవమునందు వచ్చెడుజనము.

పరసవేది, వై. వి. = స్పర్శవేధి. రూ - పరుసవేది: చూ, స్పర్శవేధి. (ఇనుమునంటి బంగారముచేయు రసము.)

పరస్పరము, సం. విశే: చూ, మిథము.

పరస్పరోపకారవర్ణనము, అం: చూ, సామంచకము.

పరస్త్రీ, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అన్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

పరస్సహస్రము. సం. విశే. స. వేయికంటె అధికమైన సంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య. 1.

పరా, సం. ఉప. (౧. పరాక్రమము = ఇచ్చట 'పరా' అనునది ధాత్వర్థమును వీర్యమనునర్థమునకు మార్చినది; ౨ పరాజయము = ఇచ్చట ధాత్వర్థమును వ్యతిరేకార్థముగా మార్చినది; ౩. పరాభవము - ఇచట ధాత్వర్థమును అసమానమను నర్థముగా మార్చినది; ౪. పరాయణము. = ఇచట ధాత్వర్థమును ఆశ్రయమను నర్థముగా మార్చినది: ౫. పరాసువు = ఇచట "అసు" శబ్దముతోఁగలసి తానుకొట్టఁబడిన యను నర్థము కలిగి యయినది. ఇత్యాది.)

పరాగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము.

పరాంతిక, అం. వైతాళీయజాతి వృత్తములలో నొకటి. నాలుగు పాదములను ప్రవర్తిక వృత్తచ్ఛాయనే నడచును: చూ, వృత్తము. 1.

పరాకు, దే. వి. = పరాక్. 1: చూ, స్ఖాలిత్యము; 2. తత్పరత. విజ. 2, ఆ. 152.

పరాకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాముఁడు. 2.

పరాకుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించు.

పరాక్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వీర్యము. 1; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సామర్థ్యము; 1. 4: చూ, యత్నము; పా. 5. దీనికి ఉపమానములు.—కుమారస్వామి, శ్రీరామమూర్తి, అర్జునుఁడు, పరశురాముఁడు, బలరాముఁడు మొ.

పరాక్రాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరాక్రమము.

పరాగము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పుష్పాపీడి; 2. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 3. నలుగుఁబిండి: చూ, సాదము. (1); 4. రాహువు సూర్యచంద్రులఁబట్టుట: చూ, గ్రహణము. 1; 5. చందనము: చూ, వాసన. 1; 6: చూ, విఖ్యాతి; 7. ఒకానొకకొండ: చూ, పర్వతము.

పరాచీనము, సం. వి. అ. న. పెడమొగము: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖము, 1—పై.—; అం. 2: చూ, శస్త్రములు; 3: చూ, హస్తప్రచారములు.

పరాఙ్ముఖత్వము, సం. విశే. విముఖత్వము: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖుఁడు, సం. విశే: చూ, విముఖుఁడు.

పరాచకము, వై. వి. =: చూ, పరిహాసము. (వా).

పరాచితుఁడు, సం. విశే: చూ, పరజాతుఁడు.

పరాచీనము, సం. వి. అ. న: చూ, పరాఙ్ముఖము.

పరాచీనుఁడు, సం. విశే: చూ, విముఖుఁడు.

పరాజయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వీఁక. 7.

పరాజితుఁడు. సం. విశే: చూ, పరాభూతుఁడు.

పరాత్పరుఁడు, సం. విశే. శ్రేష్ఠులకందఱికి శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

పరాధీనము, సం. విశే. ఒకరికి లోఁబడినది: చూ, వశము. 1.

పరాధీనుఁడు, సం. విశే. అధీనుఁడు, ఆయత్తుఁడు, అస్వచ్ఛందుఁడు, క్షణుఁడు, గృహ్యకుఁడు, నాథవంతుఁడు, నిఘ్నుఁడు, పరతంత్రుఁడు, పరవంతుఁడు. (తె. ప.)—చాలుమానిసి, పనుపరి - పన్పరి.

పరాన్నం ప్రాణసంకటమ్, న్యా. పరులుపెట్టు భోజనమునకాధారపడియుంట ప్రాణసంకటము.

పరాన్నభుక్కు, సం. విశే: చూ, పదనిక*.

పరాన్నుఁడు, సం. విశే: ఒకరింటికూడు తినువాఁడు: చూ, భక్షకుఁడు.

పరాభవ, అం: చూ, సంవత్సరములు.

పరాభవము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పరాహేలనము; 2: చూ, సంస్థ. 3.

పరాభవించు, సం. స. క్రి: చూ, భంగించు.

పరాభూతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరాభవము.

పరాభూతుఁడు, సం. విశే. యుద్ధమందోడినవాఁడు: చూ, పరాజితుఁడు.

పరామరిక, వై. వి. = పరామర్శ. రూ - పరామరిస. స్వా. 3, ఆ. 129: చూ, పరామర్శము.

పరామరిస, —పై.—

పరామరిసించు, వై. స. క్రి. = పరామర్శించు. ఉ, రా. 7, ఆ. 17: చూ, విమర్శించు.

పరామర్శము, సం. వి. అ. పుం. = పరామరిక: చూ, విమర్శనము.

పరామర్శించు, సం. స. క్రి. = పరామరిసించు: చూ, విమర్శించు.

పరామృతము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వడగల్లు.

పరాయణము, సం. వి. అ. న. 1. ఆశ్రయము; చూ, సన్నిధానము. 2; విశే. 2. అభీష్టము: చూ, వాంఛ.

పరాయణుఁడు సం. విశే. ఒకట ఆసక్తిగలవాఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2.

పరాయి, వై. విశే. = పర. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3.

పరాయివాఁడు, వై. విణ: చూ, వేఱయినవాఁడు.
పరారి, దే. విణ. ఎత్తుపడి ఊరువిడిచిపాఱిపోయి వాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.
పరారువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పొట్ల*.
పరార్థవాది, సం. వి. న్. పుం: చూ, వకీలు.
పరార్థ్యము, సం. విణ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
పరార్థ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.
పరావతి, అం. ఒకానొక వృత్తము. బేసిపాదంబుల ర-జ-ర-జ-గురువులును, సరులను జ-ర-జ-ర-గురువులును గలిగి బేసి పాదంబుల 9, సరులను 10, యతులుగలవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
పరావృతము, సం. విణ. పొర్లాడినది.
పరావృత్తము, అం. 1: చూ, శిరఃక్రియలు; 2: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.
పరాశరగోత్రము, అం: చూ, గోత్రము 13.
పరాశరస్మృతి, అం. (కలియుగధర్మములఁదెలుపునది): చూ, స్మృతులు (దీనికి వ్యాఖ్యానము పరాశరమాధవీయము.)
పరాసకము, వా. వి. పరియాచకము.
పరాసనము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1.
పరాసువు, సం. విణ. చచ్చినవాఁడు: చూ, సంస్థితుఁడు.
పరాస్కందీ, సం. వి. న్. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పరాస్తము, సం. విణ. 1. అపజయమొందినది: చూ, వీతక. 7; 2. నిరాకరింపఁబడినది: చూ, ప్రత్యాదిష్టము.
పరి, సం. ఉప. 1. (౧. పరిశుద్ధుఁడు = ఇచట "పరి" అనునది నిరర్థకము; ౨. పరిధానము = ఇచట అంతట అను నర్థము గలది; ౩. పరిదానము = ఇచట ధాత్వర్థమును మార్చు అను నర్థముగా మార్చినది; ౪. పరిభూతము = ఇచట ధాత్వర్థమును తిరస్కరించు అను నర్థముగా మార్చినది; ౫. పరిభ్రమము = ఇచ్చట అంతట అను నర్థముకలది: దే. వి. (1): చూ, సమూహము. హరి. ఉ. 6, ఆ. 179; (2) పదాతి. ఆం. పదా. నర 42: చూ, భటుఁడు. 1; (3). దండు. భార. విరా. 4, ఆ. 78: చూ, సేన. 1; (4) పంక్తి. స్వా. 4, ఆ. 10: చూ, శ్రేణి. 1; (5) వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము; (6) చతురంగబలసేన: చూ, సేన. 1; (7) పంటబోదె (లేక) ముటికిబోదె: చూ, స్వర్ణది; (8) రూ-పారి. ఆవృత్తి. (ఈయర్థమందిది యేకార్థశబ్దపూర్వకముగానే ప్రయోగింపబడును. ఉదా.— ఒకపరి-ఒక్కపరి. మొ).
పరిజించు, వై. స. క్రి. పరుజాతోఁబుట్టు. భో. 5, ఆ. 45.
పరిక, దే. వి. 1. ముగ్గు: చూ, రంగవల్లి; 2. ఇల్లు అలికి పెట్టిన ముగ్గుయొక్క అలంకారము: చూ, రంగవల్లి.
పరికట్టె, వా. వి. దరిద్రుఁడు. ఆం, భా. తృ. 14: చూ, శాతుఁడు.
పరికథ, అం. కావ్యభేదము. తద్వి.— ఆఖ్యాయిక, (ఉపలబ్ధార్థ), ఆఖ్యానము, ఉపాఖ్యానము, కథ, ఖండకథ, చంపువు: చూ, సంపుటము.
పరికరము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపకరణము: చూ, సాధనము. 2; 2: చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4. నడికట్టు: చూ, వస్త్రము; 5: చూ, యోగపట్టె; 6: చూ, యత్నము; 7: చూ, మంచము; 8: చూ, స్మృతి. 3; అం. 9. పరికరాలంకారము. సాభిప్రాయవిశేషణములు గలది. ఉదా:— చతుర్భుజుఁడైన విష్ణువే పురుషార్థములిచ్చును": చూ, అలంకారము. 3.
పరికరాంకురము, అం. సాభిప్రాయవిశేష్యము గల యర్థాలంకారము; ఉదా:— ఈ రాజు శత్రువులకు యముఁడు, స్త్రీలకుఁ గాముఁడు, యాచకులకుఁ గామధేనువు నయ్యె. ఇతనింజూచి స్త్రీలు కాముఁడని, రిపులు కాలుఁడని, దీనులు కల్పవృక్షమని యెన్నుచుండిరి." చూ, అలంకారము. 3.
పరికరించు, వై. స. క్రి = పరీక్ష. రూ-పరికించు. జై. 1, ఆ. 103: చూ, విమర్శించు.
పరికర్మము, సం. వి. న్. న: చూ, స్నానము. 1.
పరికాఁడు, దే. వి. యూథపము: చూ, హస్తి.
పరికి, దే. వి. ఒకానొక కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.
పరికించు, వై. స. క్రి. 1: చూ, రూ-పరికరించు. భార. ఆది. 3, ఆ. 130; 2: చూ, వెదకు. ఆం, భా. తృ. 122.
పరికించుట, వా. వి: చూ, వెదకుడు. ఆం. పదా. చర 39.
పరికిణీ, దే. వి. పావడ: చూ, వస్త్రము.
పరికూటము, సం. వి. అ. పుం. గవనివాకిట నుండెడు మంటిదిబ్బ.
పరికె, దే. వి: చూ, శృంగాటకము*.
పరికెగడ్డ, —పై.—
పరిక్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విహారము. 1; అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.
పరిక్రమసహము, సం. వి. అ. పుం. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.
పరిక్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చుట్టుకొనివచ్చుట. చూ, వ్యాపనము.
పరిక్లేశము, అం: చూ, దండత్రయము.
పరిక్షిప్తము, సం. విణ. నలుప్రక్కలఁ జుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2.
పరిక్షేపము, సం. వి. అ. పుం. 1. చుట్టుకొనియుండుట: చూ, వ్యాపనము; 2: ఉన్నమనము - ఉన్నయము- ఉన్నాయము. (తె. వ.)—ఎత్తుట.
పరిఖ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అగడిత: చూ, స్వర్ణది.
పరిగణనము, సం. వి. అ. న. ఎన్నిక: చూ, సంకల్పము.
పరిగణించు, సం. స. క్రి: చూ, లెక్కించు.
పరిగణితము, సం విణ. 1. కదలిపోయినది: చూ, వేల్లితము; 2. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 1; 3. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2; 4. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 5. మఱుపఁబడినది.
పరిగము, వా. వి: చూ, పరి. 6.
పరిగియ, దే. వి: చూ, రూ-పరిగె.
పరిగృహీతము, సం. విణ. ప్రియముతో పుచ్చుకొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 2.

పరిగె, దే. వి. రూ-పరిగియ. 1. పరిగె*; 2. పరిగెచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; క్రి. విణ. 3: చూ, వేగము. 3; వా. వి. 4. కోసి చేలో దిగఁబడిన వెన్నులు. రూ-పఱిగ.

పరిగచేను, వా. వి. సస్యముకోసిన పొలము: చూ, భూమి. 1.

పరిగెబ్రదుకు, వా. వి. పరిగెయేరుకొను వృత్తి: చూ, బ్రదుకు. 1.

పరిగొను, దే. అ. క్రి 1. (వసు. 5, ఆ. 65): పవ్వులుకీరు-పొఁజుల తీరు, బారుతీరు; స. క్రి. 2: చూ, వేష్టించు హరి. పూ. 6, ఆ 65.

పరిగ్రహణము. సం. వి. అ. న. ప్రియముతో పుచ్చుకొనుట: చూ, స్వీకారము. 2.

పరిగ్రహము, సం. వి. అ. పుం. 1. —పై —; 2: చూ, భార్య; 3. = బలగము: చూ, పరివారము. 1; 4: చూ, సంచిమొదలు; 5: చూ, శాపము. 1; 6. ఉపకరణము: చూ, సాధనము. 2; అం. 7: చూ, హస్తక్రియలు

పరిగ్రహించు, సం. స. క్రి. ప్రియముతో పుచ్చుకొను; చూ, స్వీకరించు.

పరిఘము, సం. వి. అ. పుం. 1. (పరిఘ): చూ, యోగములు; 2: చూ, ఇనుపుడి; 3: చూ, బాణము. 1; 4. గడెమ్రాను: చూ, విష్కంభము. 2; 5. కోటగవను చూ, వాకిలి; 6. గాజుకుండ: చూ, భాండము. 3; 7. కుండ: చూ, భాండము. 3; 8. దెబ్బ: చూ, హతి; 9. ద్వారమునందుంచు లాటీకఱ్ఱ: చూ, లాటీ; 10. చంపుట (హింసించుటయు హింసించునదియు పరిఘము): చూ, హింస. 1; అం. 11: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పరిఘూణించు, దే. అ. క్రి: చూ, ఎదురాడు.

పరిఘాతనము, సం. వి అ. పుం: చూ, పరిఘము. 2.

పరిఘోషము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. నైఁగచేఁ దెకిపెకు మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

పరిచయము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 2: చూ, స్నేహము.

పరిచయించు, సం. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు. నై. 7, ఆ. 128.

పరిచరించు, సం. అ. క్రి: చూ, సేవించు.

పరిచరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరిధిస్థుఁడు. కాచియుండు భటుఁడు, సేవగాచు భటుఁడు (అని కొందఱు): చూ, భటుఁడు. 1.

పరిచర్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సేవ.

పరిచాయ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఉపచాయ్యము.

పరిచారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. బంటు: చూ, సేవకుఁడు.

పరిచారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిచర్య

పరిచారిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊడిగపుది; కర్మకరి (తె.ప). ఊడిగపుకత్తె; తద్వి.—౧. వెలకుఁ గొన్నదాసి.—కుటహారి, కుటి, దాసి. (తె. ప).— ఇంటిపాప, ఉంపుడుకత్తియ-ఉంపుడుకత్తె; ౨. (శివపరిచారికలు. —కర్మమోటి,చాముండ, చాముండి, చర్మముండ, చర్చిక.)

పరిచార్యుఁడు, సం. విణ. పరిచర్యచేయువాఁడు: చూ, సేవ్యుడు.

పరిచితము, సం. విణ. పరిచయముగలది: చూ, సంస్తవము. 1.

పరిచితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పరిచయము, నెలవు: చూ, సంస్తవము. 1.

పరిచ్యుతము, సం. విణ. చక్కఁగా విడువఁబడినది : చూ, హీనము. 3.

పరిచాశిక, దే. వి : చూ, మల్లశాస్త్రము.

పరిచ్ఛదనము, సం. వి. అ. పుం. 1. కప్పుపుబట్ట : చూ, వస్త్రము; 2. పరిజనము : చూ, సంఘము.

పరిచ్ఛిత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిశ్చయము : చూ, సత్యము. 1.

పరిచ్ఛిన్నము, సం. విణ. పరిచ్ఛేదమునొందినది : చూ, విభాజితము.

పరిచ్ఛేదము, సం. వి అ పుం. 1. గ్రంథభాగము, ఆశ్వాసము: చూ, సంపుటము; 2. మేర: చూ, సీమ. 1.

పరిజనము, సం. వి. అ. పుం : చూ, పరివారము. 1.

పరిఢవము, వా. వి. అతిశయము, విశేషము : చూ, హెచ్చు. 2. (దేశ్యమని శ. ర.)

పరిఢవించు, వా. ప్రే 1. పరిఢవిల్లఁజేయు: చూ, వర్తించు; 2. అతిక్రమించు. భాగ. 6, స్కం. 369 : చూ, వాలు. 12; 3 ధరించు. కాశీ. 3, ఆ. 12 : చూ, వహించు. (దేశ్యమని శ. ర.)

పరిఢవిల్లు, వా. అ. క్రి. 1. ఒప్పు. అం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. ప్రవర్తిల్లు : చూ, వర్తించు; 3. అతిశయిల్లు భాగ. 6, స్కం : చూ, సంపదించు. (దేశ్యమని శ. ర.)

పరిణతము, సం. విణ. 1. పరిపాకముబొందినది : చూ, పక్వము. 2;2. కొమ్ముతో నడ్డముగాఁ బొడిచినది (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

పరిణతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పరిపాకము ; చూ, పరువు. (5); 2. త్రివిధమైన తెనుఁగు క్రియలలో నొకటి.

పరిణద్ధము, సం. విణ : చూ, సీతము. 4.

పరిణమించు, సం. అ. క్రి : చూ, సంతోషించు. స్వా. 5, ఆ. 95; భాగ. 2, స్కం. 244.

పరిణయము, సం. వి. అ. పుం : చూ, వివాహము.

పరిణామము, సం. వి. అ. పుం. 1. క్షేమము : చూ, శుభము. 1; 2. అడ్డముగా విసరఁబడిన యేనుఁగుకొమ్ముదెబ్బ: చూ, హస్తి; 3. మాఱురూపు (పాలు పెరుఁగగుట, కాష్ఠము భస్మమగుట మొ. ప్రకృతుల యన్యథాత్వము పేరు) : చూ, ప్రతిబింబము. 1; అం. 4. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఉపమానము ఉపమేయముగాఁ బరిణమించుట.) ఉదా,—మదవతి తన కనుఁదమ్ములతోఁ బతింజూచె : చూ, అలంకారము. 3.

పరిణామిన్యాయము, న్యా. కాలమునుబట్టి ప్రతివస్తువునకును మార్పుగలుగుననుకీతి.

పరిణాహము, సం. వి. అ. పుం : చూ, వెడలుపు.

పరిణేత, సం. వి. ఋ. పుం. మగఁడు : చూ, సామి. 2.

పరితపించు, సం. అ. క్రి : చూ, సంతాపించు.

పరితము, వై. వి = పరభృతః. కోయిల. య. 5, అ. 11: చూ, సాంకుసుపఖంగు.
పరితాపము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీతాపము. 1 : చూ, సంతాపము; 2: చూ, నరకములు.
పరితుష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి సంతోషము : చూ, సంతోషము.
పరితోషము, సం. వి. అ. పుం.—వై.—
పరితోషించు, సం. అ. క్రి. మిక్కిలిసంతోషించు : చూ, సంతోషించు.
పరిత్యక్తము, సం. విణ. బొత్తిగా విడువఁబడినది : చూ, హీనము. 3.
పరిత్యక్తుఁడు, సం. విణ : చూ, అపధ్వస్తుఁడు.
పరిత్యజించు, సం. స. క్రి. బొత్తిగావిడుచు : చూ, విసర్జించు.
పరిత్యాగము, సం. వి. అ. పుం. బొత్తిగావిడుచుట : చూ, విమోచనము.
పరిత్యాజ్యము, సం. విణ. బొత్తిగావిడువఁదగినది : చూ, హీనము. 3.
పరిత్రాడు, అం. (ఉరిత్రాడు) : చూ, కాయమానములు.
పరిత్రాణము, సం. వి. అ. న. 1 : చూ, రక్షణము; 2. చాలు ననెడితలంపు : చూ, యోచన; 3. చంపవచ్చినవాని నడ్డగించుట, పర్యాప్తి: చూ, హస్తవారణము. 3.
పరిదానము, సం. వి. అ. న : చూ, విసిమయము. 1.
పరిది, వై. వి. = పరిధి : చూ, పరిధి.
పరిదేవనము, సం. వి. అ. న. దుఃఖముతోఁ బలికెడుమాట : చూ, వాచారవము.
పరిదేశి, వా. వి. రూ-పరదేసి త్తి : విందు. 4.
పరిద్రోణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నారికడపుపొత్తి: చూ, పొత్తి. 4.
పరిధానము, సం. వి. అ. న. దోవతి : చూ, వస్త్రము.
పరిధి, సం. వి. ఇ. పుం = పరిది. సూర్యాదిపరివేషము : చూ, వరడగుడి; 2. సున్నయొక్క చుట్టుగీఁత: చూ, సున్న 1; 3. యజ్ఞమునందు పశుబంధనార్థము నాటిన పైపట్టగలకొయ్య, యజ్ఞార్హమైన మేడిచెట్టు మొదలైనదానికొమ్మ(అనికొందఱు).
పరిధిస్థుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, పరిచరుఁడు.
పరిపంథి, సం. వి. న్. పుం. 1 : చూ, శత్రువు; 2. తెరువాటు
పరిపాలనము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా కాపాడుట: చూ, రవము. 1.
పరిపాలించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగా కాపాడు: చూ, రక్షించు.
పరిపాలితము, సం. విణ. చక్కఁగా కాపాడఁబడినది. చూ, రక్షితము.
పరిపూతము, సం విణ. చక్కఁగా పవిత్రమైనది: చూ, శుక్లము. 3.
పరిపూర్ణత, సం. వి. అ. న. ఆభోగము: చూ, సంపూర్ణత.
పరిపూర్ణము, సం. విణ. చక్కఁగా నిండినది: చూ, సంపూర్ణము.
పరిపూర్తి, సం. విణ. స్త్రీ. చక్కఁగా నిండుట: చూ, సంపూర్ణత.
పరిపేలవము, సం. వి. అ. న. తుంగముస్తెః: చూ, ముస్తము. 1.
పరిపోవు, వా. అ. క్రి: చూ, వెల్లివిరియు అం, భా. త్రి. 106.
పరిపోషకుఁడు, సం. విణ. చక్కఁగా పోషించువాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.
పరిపోషణము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా పోషించుట: చూ, రక్షణము.
పరిపోషించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగా పోషించు: చూ, రక్షించు.
పరిపోషితుఁడు, సం. విణ. చక్కఁగా పోషింపఁబడినవాఁడు : చూ, రక్షకుఁడు.
పరిప్లవము, సం. వి. అ. పుం 1. నీరుకోడి: చూ, పుంజు; విణ 2. కదలునది: చూ, లోలము.
పరిబర్హము, సం. వి. అ. పుం. 1. శ్వేతచ్ఛత్రాది రాజార్హవస్తువు: చూ, వారిత్ర; 2. పరివారము: చూ, సంఘము.
పరిభవము, సం. వి. అ. పుం. అవమానము (రూ - పరిభావము - పరాభవము - పరీభవము - పరీభావము - పరాభవము): చూ, వహేళనము.
పరిభవించు, సం. స. క్రి: చూ, పరాభవించు.
పరిభావము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ - పరిభవము.
పరిభాష, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. పదార్థవివేచకాచార్యులయొక్క యుక్తియుక్తవాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; 2. గ్రంథసంక్షేప నిర్వాహముకొఱకు చేయుఁబట్టి సంకేతవిశేషము: (చూ, కందరములు)

పరిమండలము, సం. విణ. అంతటగుండ్రమైనది: చూ, వృత్తము. 5.

పరిమళము, సం. వి. అ. పుం. రూ - పరీమళము. 1. మెదుపుటవలనను, రాయిడివలనను బుట్టిన యొప్పిదపుతావి: చూ, వాసన. 1; 2. సురతమున నలఁగిన మేనిపూఁతలోనగు వాని వలనఁ బుట్టినతావి: చూ, వాసన. 1; 3. (కుంకుమాదుల) మెదుపుట: చూ. విమర్దనము.

పరిమళించు, సం. అ. క్రి. తావివీచు: చూ, విసరు. 6.

పరిమాణము, సం. వి. అ. న. 1. తూము లోనగువాని కొలఁత: చూ, పరిమితి; వా. వి. 2: చూ, సంచిమొదలు; 3. విశాలము.

పరిమాణార్థకములు, అం. "అంత, ఇంత, ఎడు." అనునవి.

పరిమార్జనము, సం. వి. అ. న. అంతట తుడుచుట: చూ, రుద్దుదు.

పరిమార్పు, దే. వి. చంపుట: చూ, హింస. 1.

పరిమాఱుచు, దే. స. క్రి. (పరియ + మాఱుచు) 1. ఖండించు. భాగ 10, స్కం. ఉ. 444: చూ, నెలగు; 2. చంపు. భార. విరా. 2, ఆ. 193: చూ, సంహరించు. (రూ - పరిమాఱ్చు - పరిమార్చు అనియు).

పరిమికంప, వా. వి ఒకానొక ముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పరిమితము, సం. విణ. 1. కొలఁది యిడఁబడినది. ఉచితము; 2. చేర్చఁబడినది: చూ, మట్టసము.

పరిమితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇయత్త, ఇయాన్, గరళము, పరిమాణము, పరివాపము, మితి. (తె.ప).-అలవి, కట్టు,కొలఁది-కొల్ది, కొలత, పాళము, మట్టము, మట్టసము, వాసి. తద్వి. - ౧. అల్పపరిమాణమునకు.— కణము; ౨. ధాన్యపు కొలతకు.—కణము. (తె. ప): (చూ, కొలత); 3. రెండువేల పలముల పరిమాణమునకు — శకటము. (మిగత వానికి "చూ, వాసి 6.") (కొలత అను పదము కడనుగల వివరములు చూడుము.)

పరియ, దే వి: చూ, రూ - పఱియ.

పరియంకము, వై. వి. = పర్యంకః. పానుపు. విక్ర. 6, ఆ. 21: చూ, శయ్య. 1.

పరియాచకము, వై. వి. = పరిహాసః. రూ-పరేచకము. 1: చూ, పరిహాసము; విణ. 2. పరిహాసయుక్తము.

పరియాచకముసేయు, వై. స. క్రి. వెక్కిరించు. కాశీ. 4, ఆ. 81: చూ, హసించు.

పరియాచకుఁడు, వై. వి. = పరిహాసకః చూ, హాస్యగాఁడు.

పరియు, దే. అ. క్రి. 1. తప్పు: చూ, మిడివోవు; 2. నశించు; చూ, సమయు. 3; 3. మీదిభాగము సారహీనమై చెక్కలు వాని రాలు.

పరిరంభము, సం. వి. అ. పుం. రూ - పరీరంభము. కౌఁగిలింత: చూ, సంశ్లేషము.

పరివట్టము, వై. వి. 1. అలవట్టము: చూ, సూరెపాను; 2. = పరివట్ట. ఒకానొకమూలిక: చూ, వృక్షము; 3. = పరివేష్టన. విష్ణుప్రసాదముగా గ్రహించి తలకుఁ జుట్టుకొనెడు పట్టు బట్ట: చూ, వస్త్రము.

పరివర్జనము, సం. వి. అ. న. 1. బొత్తిగా విడుచుట: చూ, విమోచనము; 2. చంపుట: చూ, హింస. 1.

పరివర్జితము, సం. విణ. బొత్తిగావిడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

పరివర్తనము, సం. వి. అ. న. 1. (రూ - పరివర్తము - పరీవర్తము.) వస్తువులమాఱుపు: చూ, వినిమయము 1; 2. (రూ - పరివర్తము - పరీవర్తము.) చుట్టివచ్చుట: చూ, వ్యాపనము; 3. (రూ - పరివర్తము - పరీవర్తము.) వెనుకకు తిరుగుట: చూ, వైముఖ్యము; 4. కథావిభాగము: చూ, సంపుటము; అం. 5: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

పరివర్తము, సం. వి. అ. పుం. 1.—వై.—1-2-3; అం. 4: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు (రూ-పరీవర్తము).

పరివర్తించు, సం. అ. క్రి. చుట్టివచ్చు. తిరుగు: చూ, విహరించు.

పరివర్తితము, అం. 1: చూ, తిర్యక్కరణబంధములు (బంధములు); 2: చూ, కంఠక్రియలు; 3; చూ, హస్తకరణములు.

పరివసథము, సం. వి. అ. పుం. ఊరు: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పరివాదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాదము. 1. నింద: చూ, నెగ్గింపు; 2. వీణవాయించెడు కోడుపు: చూ, శలాక.2.

పరివాదిని, అం: చూ, తతవాద్యములు (ఏడుతంతులుగలవీణె): (చూ, వీణె).

పరివారు, వై. వి. = పరివార. పరిజనము: చూ, సంఘము.

పరివాపనము, సం. వి. అ. న. గొఱుగుట: చూ, ముండనము.

పరివాపము, సం. వి. అ. పుం. రూ - పరీవాపము. 1. వెదవెట్టుట; 2. కొలఁది: చూ, పరిమితి (కొలత); 3: చూ, పాదు. 1; 4. తనివి: చూ, సౌహిత్యము.

పరివాపితము, సం. విణ. 1. గొఱుగఁబడినది ముండితము; చూ, వాపితము. 1; 2. చక్కగా భేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

పరివారము, సం. వి. అ. పుం. రూ - పరీవారము. 1. = పరివారః. ప్రాణిసమూహము: చూ, సంఘము; 2. దండు: చూ, సేన. 1; 3. కత్తియొఱ: చూ, ప్రత్యాకారము; 4. తిరిగెడి ప్రాణి: చూ, శరీరి.

పరివారు, వై. వి. =: చూ, పరివారము. 1.

పరివాహము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాహము. 1. కలుజు: చూ, వాహనము. 2; 2: చూ, పరివర్తము. 1.

పరివాహితము, అం: చూ, శిరఃక్రియలు.

పరివిగ్నము, సం. విణ. వ్యవస్థ తప్పినది. ఉద్విగ్నము.

పరివిత్తి, సం. వి. ఇ. పుం. తమ్మునికి పెండ్లియయి తనకు లేకుండెడియన్న. రూ - పరివిత్తుఁడు, (వీనికి రెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. అట్లు చేయనిచో నరకమును పొందును).

పరివిత్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం.—వై.—

పరివృఢుఁడు, సం. విణ. ఏలిక. రూ-పరీవృఢుఁడు: చూ, స్వామి. 1.

పరివృతము, సం. విశ. రూ-పరీవృతము. 1. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2; 2 పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.

పరివృత్తము, అం. 1: చూ, జంఘాక్రియలు ; 2: చూ, కరణములు.

పరివృత్తి, అం. ఒకానొకయర్థాలంకారము (కొంచెమిచ్చి హెచ్చుగొనుటగాని హెచ్చిచ్చి యించుకగొనుటగాని పరివృత్తియె. ఉదా.- "ఏకవిశిఖమువిడిచి యరినృపాలపురములగొనియె."): చూ, అలంకారము. 3.

పరివేత్త, సం. వి. ఋ. పుం. అన్నకన్నముందుఁ బెండ్లాడిన తమ్ముఁడు. (వీనికి రెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. ఇవి చేయనిచో నరకము తప్పదు.)

పరివేదని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరివేత్తయగువానిని పెండ్లి చేసికొనినస్త్రీ. (దీనికొక ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రము. అది చేయనిచో నరకము సిద్ధము.) (మఱియు అట్టి పరివేత్తకు పిల్లనిచ్చినవాఁడు, అట్టి పెండ్లికి యాజకుఁడుకూడ నరకమును పొందుదురు. కన్యాదాతకు కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రము, యాజకునకు చాంద్రాయణము ప్రాయశ్చిత్తములు.)

పరివేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ - పరివేషము - పరీవేషము. గాలిగుడి: చూ, వఱదగుడి; 2. వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము.

పరివేషము. —పై.—

పరివేష్టనము, సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; 2: చూ, పరివట్టము. 3.

పరివేష్టించు, సం. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.

పరివ్యాధము, సం. వి. అ. పుం. 1. కొండగోగు*: చూ, మృదుద్రుమము; 2. నీరుప్రబ్బ*: చూ, విదులము.

పరివ్రాజకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సన్న్యాసి.

పరివ్రాట్టు, సం. వి. జ్. పుం.—పై.—

పరిశిష్టము, సం. విశ. కడపట శేషించినది: చూ, శేషము. 1.

పరిశీలనము, సం. వి. అ. న: చూ, శోధన. 1.

పరిశీలించు, సం. స. క్రి: చూ, శోధించు.

పరిశుద్ధము, సం. విశ. మిక్కిలి శుద్ధిపొందినది: చూ, శుద్ధము. 3.

పరిశుద్ధి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిగరగర, తెలుపు: చూ, పరిశీలనము.

పరిశుద్ధుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శుద్ధుఁడు.

పరిశేషన్యాయము, న్యా. ఆఁడువాండ్రును మగవాండ్రును గలసి పదిమంది. అందులో నలుగురు మగవాండ్రు అని చెప్పఁగా మిగిలిన ఆఱుగురు ఆఁడువాండ్రని చెప్పనక్కఱ లేకుండఁగనే తెలియునమరీతి.

పరిశోధనము, సం. వి. అ. న: చూ, పరిశీలనము.

పరిశోధించు, సం. స. క్రి: చూ, పరిశీలించు.

పరిశ్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వభావము; 2. మిక్కిలి అలపు: చూ, హాంత.

పరిశ్రాంతము, సం. విశ. మిక్కిలి యాఱటఁజెందినది.

పరిశ్రాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలియాఱట: చూ, శ్రాంతి.

పరిషత్తు, సం. వి. ద్. స్త్రీ. 1. = పరుస. సమితి: చూ, సభ. 2. (పరిషత్తు 5 విధపక్షములు.- ౧. వేదవేదాంగములు పఠించి యజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు నలుగురుండుట; ౨. వేదవేదాంగములు పఠించి యజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు ముగ్గురుండుట; ౩ ఆహితాగ్నులు కాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు అయిదుగురుండుట; ౪. ఆహితాగ్నులు కాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు ముగ్గురుండుట; ౫ ఆత్మవిద్యానుభవముకలిగి మనన శీలుఁడై ఆహితాగ్నియగువాఁడొకఁడుండుట. ఇట్లు లేక కేవల నామధారక బ్రాహ్మణులు వే కొలఁది యున్నను వారు పరిషత్వమునకు అర్హులు కారు); 2: చూ, సమూహము; వా. 3. = పరుస: చూ, వర్గము.

పరిషేచనము, సం. వి. అ న. పుడిసిట నీళ్లుపోసికొని భోజనపాత్రాదులం జుట్టువిడుచుట: చూ, శుద్ధాచమనము.

పరిష్కరించు, సం. స. క్రి: చూ, సవరించు.

పరిష్కారము, సం. వి. అ. పుం. 1. చక్కఁబెట్టుట: పరిష్కృతి; 2. తొడవు: చూ, భూషణము. 2.

పరిష్కృతము, సం. విశ. 1. చక్కఁబెట్టఁబడినది: చూ, సుకృతము. 3; 2. అలంకరింపఁబడినది: చూ. సజ్జితము 2.

పరిష్కృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పరిష్కారము. 1; 2: చూ, పరిష్కారము. 2.

పరిష్కృతుఁడు, సం. విశ: చూ, భూషితుఁడు.

పరిష్వంగము. సం. వి. అ. పుం కౌఁగిలింత: చూ, సంశ్లేషము.

పరిసంఖ్య, అం. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఒకచో లేదని మఱొకచో నియమించుట. ఉదా.— "స్నేహక్షయము చెలులడెందంబులందుఁగాదు దీపములందుఁగాని.": చూ, అలంకారము. 3; అం. 2: చూ, విధులు.

పరిసరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమీపము. 1; 2. = పరగడ. ఊరుదరి పొలము: చూ, భూమి. 1; 3: చూ, సావు.

పరిసర్పము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిక్రియ. 1.

పరిసర్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ - పరిసారము - పరీసారము. 1. కొండ లోనగువాని సమీపమార్గము ననుసరించిపోవుట; 2. అంతట తిరుగుట: చూ, వ్యాపనము.

పరిసారము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరిసెనము, దే. వి. గంతు. స్వా. 4, ఆ. 27: చూ, లంఘ.

పరిస్కందుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరజాతుఁడు.

పరిస్తరణము, సం. వి. అ. న అగ్నిచుట్టు పఱచినదర్భ: చూ, హరిత. 1. (తృణము. 1.)

పరిస్తోమము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు మీద పఱచెడి యెఱ్ఱ కంబళి, కుథము: చూ, రల్లకము.

పరిస్పందము, సం. వి. అ. పుం. 1. మాల్యాది నిర్మాణము: చూ, రచన; 2. దర్పణాద్యుపకరణము: చూ, సాధనము. 2.

పరిస్ఫోటనము, సం. వి. అ. న. 1. చీల్చుట; చూ, విదారణము. 1; 2. ప్రకాశింపఁజేయుట: చూ, వెలుతురు. 1.

పరిస్ఫోటించు, సం. స. క్రి. 1. చీల్చు: చూ, విదారించు; 2. ప్రకాశింపఁజేయు.

పరిస్రుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 1; విశ. 2. కాఱినది: చూ, స్రుతము.

పరిహరించు, సం. స. క్రి: చూ, విసర్జించు.

పరిహసనము, సం. వి. అ. న. = పరియాచకము: చూ, హాశి

పరిహసించు, సం. వి. క్రి. నవ్వు: చూ, హసించు.

పరిహస్తబ్రాహ్మణులు, అం. మైథిలులలో నొక తెగవారు. (సామవేదులు కొందఱును, కృష్ణయజుర్వేదులు కొందఱును, శుక్లయజుర్వేదులొకకొందఱును నైయున్నారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పరిహారము, సం. వి. అ. పుం. 1. విడుపు: చూ, విమోచనము; 2. చేయి: చూ, హస్తము. (శ.ర.)

పరిహారి, సం. విశ. పరిహరించు వాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1.

పరిహార్యము, సం. వి. అ. పుం 1. హస్తవలయము: చూ, భూషణము. 2; విశ. 2. విడువఁదగినది, హేయము: చూ, హీనము. 3.

పరిహాసకులు, అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.

పరిహాసము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీహాసము: చూ, పరిహసనము.

ప-రి-హీనతానములు, అం. సౌభాగ్యకృత్తు, శారీరి, శాంతి, పుష్టికృత్తు, వైనతేయము, ఉచ్చాటనము, వశీకరణము. (7): చూ, తానములు.

పరిహృతము, సం. విశ. పరిహరింపఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

పరిహృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరిహారము. 1.

పరీక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పరిశీలనము.

పరీక్షకుఁడు, సం. విశ. కారణికుఁడు: చూ, శోధకుఁడు.

పరీక్షాతంత్రములు, అం: చూ, పంచతంత్రములు.

పరీక్షించు, సం. స. క్రి. = పరికించు: చూ, శోధించు. 1.

పరీక్షిత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, ఔత్తరేయుఁడు.

పరీతము, సం. విశ. చుట్టుకొనఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2.

పరీతాపము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- పరితాపము. 1.

పరీధావి, అం: చూ, సంవత్సరములు.

పరీభవము, సం. వి. అ. పుం: చూ. రూ-పరిభవము.

పరీభావము, —పై.—

పరీరంభము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిరంభము.

పరీవర్తము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివర్తము. 1-2-3; అం. 4: చూ, హస్తప్రాణములు.

పరీవాదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాదము.

పరీవాపము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాపము.

పరీవారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివారము.

పరీవాహము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాహము. 1-2.

పరీవృఢుఁడు, సం. విశ: చూ, రూ-పరివృఢుఁడు.

పరీవృతము, సం. విశ: చూ, రూ-పరివృతము.

పరీష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అమంత్రణార్థము వెదకుట: చూ, వెదకుడు; 2. పరిచర్య: చూ, సేవ; అం. 3. (ప్రాశామ్యము): చూ, సిద్ధులు (విభూతులు).

పరీసారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిసారము.

పరీహాసము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిహాసము.

పరుండు, దే. అ. క్రి. (పడి+ఉండు): చూ, శయనించు (రేఫాదేశము.)

పరుంజు, వై. వి. = పరంజ. కత్తిపిడి. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, పిడి. 2.

పరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శత్రువు; 2. పరమాత్ముఁడు: చూ, హంసుఁడు. 2; విశ. 3. అన్యుఁడు: చూ, వేఱయినవాఁడు.

పరుగిడు, వా. అ. క్రి. రూ-పరువిడు. పరుగెత్తు: చూ, వెళ్లు. 1.

పరుగు, దే. వి. 1: చూ, పరువు. (1); 2. (రూ - పఱుగు - పరువు - పర్వు): చూ, ప్రధావనము.

పరుగుగొను, వా. అ. క్రి: చూ, పరుగిడు.

పరుగునేల, వా. వి: చూ, పరువు. (1).

పరుగుమెట్టు, —పై —

పరుగువాఱు, వా. అ. క్రి. (రూ-పరువువాఱు - పరుగువెట్టు - పరువువెట్టు-పరుగెత్తు-పరువెత్తు - పరుగుగొను-పరువుగొను-పరుగిడు-పరువిడు): చూ, వెళ్లు 1.

పరుగువెట్టు, —పై.—

పరుగెత్తు, —పై.—

పరుపు, వా. వి. 1: చూ, వైశాల్యము; 2: చూ, శయ్య. 1.

పరుషు, వా. వి: చూ, నురుము.

పరువడము, దే. వి. చేయము, చయనము: చూ, వహ్ని. 1.

పరువడి, దే. వి. ఏ. 1. పర్యాయము: చూ, సమానము. 2; 2. = పరిపాటి. క్రమము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 86: చూ, విధము. 1.

పరువము, వై. వి. 1. = ప్రాయము. హరి. ఉ, 5, ఆ. 218: చూ, వయస్సు. 1; 2. = ప్రాయ. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1; 3. పరిపాకము: చూ, పరువు; 4. = పర్వ. ఉత్సవము: చూ, సంబరము.

పరువళ్ళు, అం. ఎడమడుగు పరువడి, కుడియడుగు పరువడి, కదలుపరువడి, దాఁటుపరువడి, కోపుపరువడి, ఒంటియడుగు కత్తెర, సర్పబందు కత్తెర, చిట్టడుగు కత్తెర, జాగివక త్తెర, పొదలిక కత్తెర, పావురపు పావులు, జాగినపావులు. (12) (మల్లశాస్త్రములోనివి.)

పరువిడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పరుగిడు.

పరువు, సం. వి. ఉ. పుం. న్. న. 1. వెదురుగనుపు, గ్రంథి, పర్వము: చూ, వేణువు; దే. వి. (1) కోసుదూరము: కూఁతనేల, కూఁతపట్టు, కూఁతపట్టునేల, కూఁతవేటు, కోసు, పరుగు-పరుగునేల-పరువు-పర్వు, పరుగుమెట్టు (సం.వ).— క్రోశము, గవ్య. గోమితము, గోరుతము, గోవు: తద్వి.— (౧) రెండుకోసులకు.— (౨) ఇరుపరువునేల- ఇరువర్వునేల. (సం. వ). — క్రోశద్వయము, క్రోశయుగము, గోయుజ (మిగతవానికి: "చూ, విప్రకృష్టము"); (2) ధావనము: చూ, రూ-పరుగు. 2; (3) ఇంటికప్పు: చూ, సదనము. 1; వై. వి. (4) = భర. గొప్పదనము: చూ, సన్మానము;

(5) = పర్వ: కొలికి, పదను, పరువము, పరువు (సం. ప.— పరిపాకము, పరిణతి, పాకము.

పరువుగొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పరుగుగొను. అచ్చ, యు, కాం. 90.

పరువువాఱు, చూ. పరువుగొను.

పరువువెట్టు, —పై.—

పరువెత్తు, వా. అ. క్రి. —పై —

పరుషము, సం. విణ. 1. కఠినము, నిష్ఠురము, (తె ప).— ఈఅతాఱలు, కంకర, కరసు, కఱకు, కిఱుకు, క్రొవ్విదము, గండ్రయి, చిడిపి, దురుసు, పరుసదనము, పరుసన - పరుసనము, - పరుసు, పలుసము, పెఱుసు, ప్రల్లదము, మొఱకు, మొఱ్ఱు; (మిగతవానికి "చూ, శబ్దము. 2."); 2. నిష్ఠుర వాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; 3. చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 4. = కరుసు, బిరుసు-బెరుసు, కఠినము: చూ, బెడిదము; అం. 5. పదదోషములలో నొకటి (శ్రు-కటువు): చూ, కావ్యదోషములు; 6. వాక్యగతదోషములలో నొకటి (కఠినార్థము గలది: చూ, వాక్యగతదోషములు (వాక్య దోషములు); 7. కావ్యదోషములలో నొకటి (వినుటకు గఠినము లగు పదము లు గలది. ఉదా.—"కుద్రేడ్జా పతిమూర్ధ ధృతా ర్థోద్వధి పతికొల్తు".): చూ, కావ్యదోషములు; 8: చూ, అర్థ దోషములు ("ఈ రాజు సౌందర్యమునకు మంటలోఁ బడిన మన్మథుఁడే సాటి.")

పరుషోక్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరుషము. 2.

పరుస, వై. వి. 1. బాటసారులగుంపు: చూ, సమూహము; విణ: 2. కఠినుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 47: చూ, వ్యాధుఁడు.2; 3. = పరిషత్: చూ, పరిషత్తు. 1; 4. = పరిషత్. కదుపు: చూ, వంగడము; 5. = పరిషత్. గుంపు: చూ, సమూహము.

పరుసదనము, వై. వి. = పరుషత. (రూ-పరుసనము-పరుసన-పరుసు పలుసము): చూ, పరుషము. 1.

పరుసన, —పై.—

పరుసనము, —పై.—

పరుసము, వై. వి. = స్పర్శవేధి: చూ, రూ-పరసవేది; విణ. 2. రూ-పలుసము: చూ, పరుషము.

పరుసవేది, వై. వి. = స్పర్శవేధి: చూ, రూ-పరసవేది. హరి. ఉ. 5, ఆ. 238.

పరుసు, వై. వి. 1. = పరుషత: చూ, పరుషము. 1; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.

పరూషము, సం. వి. అ. పుం. పేరీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక.

పరూషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక.

పరేచకము, వై. వి. = పరిహాసము: చూ, పరిహాసము.

పరేతరాట్టు, సం. వి. జ్. పుం: చూ, యముఁడు.

పరేతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. భూతవిశేషము: చూ, భూతము; విణ. 2. చచ్చినవాఁడు: చూ, మృతుఁడు. (తద్వి.—కీర్తిశేషుఁడు, మృతజీవుఁడు, జీవన్మృతుఁడు, జీవన్మృతుఁడు ఇత్యాది.)

పరేద్యవి, సం. అవ్య. మఱునాటికిపేరు.

పరేష్టుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ పెక్కు ఈఁత లీనిన యావు, బహుసూత: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.

పరైధితుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, పరజాతుఁడు.

పరోక్షము, సం. విణ. ఇంద్రియగోచరముకానిది.

పరోఢ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పరకీయాభేదము (ఒకనిఁబెండ్లాడినది.)

పరోపకారార్థమిదం-శరీరమ్, లో. ఈ శరీరము పరులకుపకారము చేయుటకొఱకు. "అతయ బరోపకారార్థ మిదంశరీరమ్మను వాక్యసారము గ్రహించి." (కుచేలోపాఖ్యానము)

పరోయుతులు, సం. విణ. పదివేలకంటె నధికమైన సంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య 1.

పరోష్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తైలపాయిక. (తైలపాయిక దగ్గఱ పరోష్ణి చేర్చి చదువుము.)

పర్కటి, సం. వి ఈ. స్త్రీ న్. పుం. 1. జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 2 పోఁకమ్రాను లోనగవాని క్రొత్తపంతు: చూ, చిగురు. 1.

పర్జని, సం వి. ఈ. స్త్రీ పచంపచ, మ్రాని పసువు*: చూ, హరిద్ర.

పర్జన్యన్యాయము, న్యా. మేఘునివలన చవిటినేలను మంచినేలను గూడ వాన కురియును మంచినేలను గురిసినది యుపయోగించును. చవిటినేలను గురిసినది వ్యర్థమగుననురీతి.

పర్జన్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. ఉఱిమెడు మేఘము: చూ, మేఘము. 1.

పర్జన్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. వర్షాధిదేవత. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.

పర్ణభోజనము, సం వి. అ. న: చూ, పరిక్రమసహము.

పర్ణము, సం. వి. అ. న. 1. (వృక్షమున నిండియుండునది): (చూ, ఆకు) అరరము, ఉటము, కచపము, కవచము, ఛదనము-ఛదము, దళము, పత్రము, పర్ణము, పలాశము. (తె. ప).—ఆకు, గాదము; తద్వి. — ౧. ఎండిన ఆకునకు.—(తె). — ఎండాకు, కారాకు, చొక్కాకు, చొరుగు-చొరువు, సొరుగాకు; ౨. గజాయిఆకునకు.—(తె).— పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి; ౩. చివికినఆకునకు.— చీకాకు; ౪. పండిన ఆకునకు.—(తె).—కారాకు, పండుటాకు - పండాకు; ౫. పూజాదళమునకు.—(తె) —పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి (మిగత విశేషాదులకు: "చూ, సొరుగాకు"); పుం. 2: చూ, మోదుగు *.

పర్ణశాకము, సం. వి. అ. న: ఆకుకూర.

పర్ణశాల, సం వి. ఆ స్త్రీ. ఆకుటిల్లు: చూ, సదనము. 1.

పర్ణస్తబకము, సం. వి అ. పుం: ఆకుచుట్ట, ఆకుబుట్ట.

పర్ణాస. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గగ్గెర*: చూ, సుగంధికము; 2. నల్లగగ్గెర*: చూ, సుగంధికము.

పర్ణాసము, సం వి. అ. పుం.—పై.—

పర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, షడ్గ్రంథ*.

పర్ణిగాహ్వబ్రాహ్మణులు, అం. ఉత్కలులలో నొకతెగవారు. (శుక్లయజుర్వేదము, మాధ్యందినశాఖ): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పర్పటము, సం వి. అ. పుం: చూ, పాపట. 2*.

పర్పటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, కృష్ణ. 14.

పర్వణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పర్పటము*.
పర్వరీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పర్వాటకము, వైౌ. విః చూ, తృణము. 1.*
పర్మానా, వా. విః చూ, సెలవు.
పర్యంకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పరియంకము. పలంగు: చూ, మంచము; 2: చూ, పర్యస్తిక.
పర్యంతము, సం. వి. అ. పుం. వఱకు, దనుక; చూ, వఱకు.
పర్యంతార్థకములు, అం. "దనుక, దాఁక, వఱకు" అనునవి.
పర్యటనము, సం. వి. అ. న. వ్రజ్య. భిక్షలోనగు వానికొఱకు తిరుగుట: చూ, విహారము. 1.
పర్యటించు, సం. అ. క్రి. భిక్షలోనగువాని కొఱకు తిరుగు: చూ, సంచరించు.
పర్యయము, సం. వి. అ. పుం. క్రమముతప్పుట: చూ, వ్యత్యయము.
పర్యవసానము, సం. వి. అ న. ముగియుట: చూ, సమాప్తి. 1.
పర్యవసితము, సం. విణ. ముగిసినది: చూ, సమాప్తము.
పర్యవస్థ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. విరోధించుట; చూ, విరోధము. 1.
పర్యవస్తము; సం. విణ. 1. పడినది; 2. కొట్టఁబడినది: చూ, ప్రహతము. 1.
పర్యస్తిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పర్యంకము: చూ, యోగపట్టె.
పర్యాప్తమగు, మి. అ. క్రి. (తె. ప).—అంటు, ఉఱుగు, ఓపు, కలుగు-కల్గు-కలవు. నేరుచు-నేర్చు.
పర్యాప్తము, సం. వి. అ. న. 1. యథేష్టము: చూ, స్వేచ్ఛ; 2. తృప్తి: చూ, సౌహిత్యము; 3: చూ, శక్తి. 1; 4. నివారణము: చూ, వారణము. 1.
పర్యాప్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పర్యాప్తము. 2; 2: చూ, పరిత్రాణము. 3.
పర్యాయము, సం. వి. అ. పుం. 1. అవసరము: చూ, సమయము. 1; 2. క్రమము: చూ, విధము. 1; 3. పోలిక: చూ, సమానము. 2; 4. స్వాధ్యాయక్రమము: చూ, పరిపాటి; అం. 5. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఒక వస్తువున కనేక సంశ్రయములఁ జెప్పుట. ఉదా—"కామినీముఖప్రభ తమ్మి విడిచి చంద్రుం బొందె"): చూ, అలంకారము. 3.
పర్యాయోక్తి, అం. (పర్యాయోక్తము) ఒకానొక యర్థాలంకారము (చేయవలసిన పనిని భంగ్యంతరముచేఁ దెల్పుట. ఉదా.—"సముద్రపానము చేసిన మునికి వందనము."): చూ, అలంకారము. 3.
పర్యాలోచనము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా ఆలోచించుట: చూ, యోచన.
పర్యాలోచించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగా ఆలోచించు: చూ. విమర్శించు.
పర్యుదంచనము, సం. వి. అ. న. అప్పు: చూ, బాకీ. 2.
పర్యుదస్తము, సం. విణ: చూ, విద్ధము.
పర్యుదాసము, సం. వి. అ. పుం. త్రోయుట: చూ, విద్ధము.
పర్యుషితము, సం వి. అ. న. 1. చలిది: చూ, సాదము. (1); విణ. 2. బహుకాలము ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

పర్యుదస్తము, సం. విణ. త్రోయఁబడినది: చూ, విద్ధము.
పర్యుదాసము, సం. వి. అ. పుం. త్రోయుట: చూ, విద్ధము.
పర్యుదాసించు, సం. స. క్రి. త్రోయు: చూ, రాపొట్టు.
పర్యుషితము, సం. వి. అ. న. 1. చలిది: చూ, సాదము (1); విణ. 2. బహుకాలము ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.
పర్యేషణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పరీక్షి. 1.
పర్వతమార్గము, సం. వి. అ. పుం. కొండమీఁది దారి: చూ, మార్గము. 1.
పర్వతము, సం. వి. అ. పుం. (సంధులుగలిగినది) 1. అంకము, అగమము, అగము, అచలము, అద్రి, అవని (నీ) ధరము, అవని (నీ) ధ్రము, అద్దము, అర్బుదము, అని, ఆహార్యము, ఋ, ఇా, కందరాకరము, కటకి, కలింగము, కాలంజరము, కుంజము, కుండము, కుకీలము, కుట్టారము, కుట్టిరము, కుత్, కుత్కీలము, కుధరము, కుధ్రము, కుశీలము, కుశేశయము, కేదారము, క్షితిధరము, క్ష్మాభృత్తు, గంగాధరము, గజచ్ఛాయ, గిరి, గోత్రము, గోమేధము, గోవిందము, గ్రావము, ఘనాఘనము, చికురము, జీమూతకుటము, జీమూతము, జీమూలము, తుంగము, ధ్రదంతి, ధరణి, ధరణీధరము, ధరము, ధరాధరము, ధాతుభృత్తు, నగము, నాకువు, నాగము, నిర్ఝరి, పత్రి, పృథుశేఖరము, భూభృత్తు, మహీధ్రము, మహేంద్రము, వరాహము, వలాహకము, వ్యంగకము, శిఖరి, శిలోచ్చయము, శృంగి, శైలము, సానుమంతము, స్థావరము, స్థిరము, (తె. ప.) — కరువ, కొండ, గట్టు, గుంపు, గుట్ట, గుబ్బలి, చట్టు, తిప్ప, నేలతాలుపు, పుడమితాలుపు, మల, మెట్ట-మెట్టు, తద్విశేషములు. ౧. అంజనపర్వతమునకు - అంజనగిరి, అంజనము, అంజనాచలము, నీలము. (తె. ప). కప్పుమల, కాటుకకొండ, కాటుకగుబ్బలి; ౨ అస్తాద్రికి - అబ్దము, అర్బుదము, అస్తము, అస్తాచలము, అస్తాద్రి, కనకాచలము, కనకాద్రి, చరమక్ష్మాభృత్తు, (తె.ప).- క్రుంకుకొండ, క్రుంకుడుగట్టు, క్రుంకుమల, క్రుంకుమెట్ట, పడమటికొండ; ౩. ఉదయాద్రికి. — ఉదయము, ఉదయాద్రి, ఖగావనము, పూర్వపర్వతము. (తె.ప). — తూరుపుఁగొండ, తొలుగట్టు, పుట్టుగట్టు, పొడుపుఁగొండ, మునుగట్టు; ౪. ఋక్షమను కొండకు. — ఋక్షపర్వతము, ఋక్షము; ౫. ఓఢ్రదేశస్థ పర్వతవిశేషమునకు. — కిష్కింధము - కిష్కింధ్య; ౬. కవ్వపుఁగొండకు. — ఇంద్రకీలము, మందరము, మంథాద్రి(తె. ప). — కవ్వంపుమల, కవ్వపుఁగొండ, కవ్వపుమల, తరిగట్టు, తరిగొండ; ౭. కుల (ప్రధాన) పర్వతములు — మహేంద్రము, మలయము, సహ్యము, శుక్తిమంతము, గంధమాదనము, వింధ్య, పారియాత్రము (7); ౮. కృతకాద్రికి. — కృతకాద్రి, క్రీడాస్థానము, (తె. ప.) — ఆటతిప్ప, ఆటపట్టు, చేతగట్టు; ౯. కైలాసపర్వతమునకు. — అపరావృత్తినిలయము, అష్టాపదము, కర్పూరవేదిక, కుబేరాచలము, కుపేరాచలము, కేలాసము-కైలాసము, గణపర్వతము, గౌతమీద్వారము, రజతప్రస్థము, రజతాద్రి, శివాద్రి; (తె. ప). — తెల్లగుబ్బలి, మంచికొనుమలగట్టు, ముక్కంటిమల, ముక్కంటియిల్లు, విసపుమేఁతరిభిభు (?) వెంకి,

వెండికొండ, వెండిగుండు, వెండిమించుకొండ, వెలిగొండ, వెలితిప్ప; ౧౦. కొండగుహకు.—: (చూ, రంధ్రము. 1); ౧౧. కొండచఱియకు —అగము, చౌండాదికము, దంతము, తటము, ప్రపాతము, భృగువు. (తె. ప.)— కొండచఱియ, కొండనడుము, గుబ్బపేట, చఱి-చఱియ, జాఱువు, పడుకు - పడుగు - పఱుగు, లొద్ది, లోలము, లోవ; ౧౨. కొండ పగులు; అఘాతము; (తె.ప) లొద్ది, లోయి, లోవ ;౧౩. కొండమీఁద సమానమైనచోటునకు — ప్రస్థము, స్నువు, (తె.ప) — దెప్ప, నెత్తము, పాళి; ౧౪. క్రౌంచాద్రికి — కౌంచము - క్రౌంచము. (తె.ప).— కొలచ; ౧౫. చక్రవాళ పర్వతమునకు.—చక్రవాళము, లోకాలోకము. (తె. ప).— కడపటిమల, చుట్టుగొండ, బటువుగుబ్బలి, మేరగట్టు, సుడిగట్టు; ౧౬. చిత్రకూటాద్రికి.—గుణేశ్వరము, చిత్రకూటము; ౧౭. చిన్నచిన్న రాళ్ళగుట్టకు.—(తె.ప).— దిమ్మె; ౧౮. త్రికూటాద్రికి.—త్రికకుత్తు, త్రికూటము; ౧౯. ద్రోణాద్రికి.—ద్రోణము, ఓషధీశము; ౨౦. ప్రతిధ్వనించు కొండకు.— (తె ప).—పలుకుడుబండ; ౨౧. మలయాద్రికి.—ఆషాఢము, గిరిసారము, చందనాచలము, మలయము (తె. ప.)—గందపుఁ గొండ; ౨౨. మేరు పర్వతమునకు -ఉరు, కనకాచలము, కనకాద్రి, కర్ణికాచలము, కల్యాణగోత్రము, కాంచనగిరి, చామీకరము, జ, మేరువు, శక్రక్రీడాచలము, సుమేరువు, హేమాద్రి. (తె.ప).- జేజేగట్టు-జేజేలగట్టు, నెలదారిసింగిణి, పొంగట్టు, బంగరుకొండ - బంగారుకొండ, వేలుపుమల - వేల్పుమల, వేలుపులయిల్లు, వేవన్నెల పసిఁడిగట్టు; ౨౩. మైనాకపర్వతమునకు.— క్రౌంచానుజము, మైనాకము. (తె. ప.)— గట్టువట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రాచూలి; ౨౪. రైవతపర్వతమునకు —కృష్ణాచలము, రైవతము; ౨౫. వర్షపర్వతములు.- చైత్రము, హిమవంతము, హేమకూటము, నిషధము, మేరువు, కర్ణి, శృంగి, (7); ౨౬. వృషభపర్వతమునకు. — ఋషభము. విష్ణుక్షేత్రము, వృషభము, వేంకటాచలము. (తె. ప).—తిరుపతి, తిరుమల; ౨౭. హిమాద్రికి.—అద్రిరాజు, ఉమాపిత, కారము, గోవిందుఁడు, నగపతి, నగాధిపుఁడు, నారాయణుఁడు, మేనాధవము, హిమధాతువు, హిమవంతము, హిమాచలము, హిమాద్రి, హిమాలయము. (తె. ప).—కొండఱేఁడు, గట్టులఱేఁడు; గట్లయెకిమీఁడు, గుబ్బలిదొర, చలిగొండ, చలువగట్టు, చలువలమల, చల్లనివెలిదిబ్బ, తొడుకుసాహిణిమామ, దుగ్గతండ్రి, దుగ్గికన్నయ్య, పులుచూలి తాత, బేసికంటిమామ, మంచుగుబ్బలి, మంచుఁగొండ, మంచుటిలిఁదాల్పు, రెల్లుకానుపు తాత, వడఁకుగుబ్బలి, వడఁకుఁగొండ, వలిమల; ౨౮. పర్వత విశేషములు.—అగ్నిపర్వతము, అంశుమంతము, అయోముఖము; ఋష్యమూకము; కకుభము; కగోత్రులు (సముద్రము నందలి కొండలు); కళిందము; కాలాంజనము, కులాచలము; కూపిక (పీటినదిమికొండ); కూలకము (కృమిపర్వతము); కేదారము: (తె. ప).—కొండకోట (వలయాకారమైనకొండ); కోలాహలము; గులూఛి-గుఛూచి (పర్వతప్రాంతము); గోమంతము; గోవర్ధనము; ధారమల; (తె. ప).—నడఁగొండ (జంగమపర్వతము); సరాగము; వింధ్యము; ౨౯. శిలకు - (చూ, రాయి); (మిగతవానికి "చూ, హిమాలయము.")

పర్వతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొకదేవఋషి: చూ, సన్న్యాసి. 1.

పర్వతోద్భూతము, సం. వి. అ. న. బేగడ: చూ, శుభ్రము. 1.

పర్వము, సం. వి. న్. పుం. 1. గనుపు: చూ, ఋడిపి; 2. దర్శప్రతిపత్సంధి: చూ, పున్నమ; 3. = పబ్బము-ప్రబ్బము - పరువము, పండుగ: చూ, సుబరము; 4. విషువదాది: చూ, విషువత్తు; 5: చూ, సమూహము; 6: చూ, శంసనము; 7. లక్షణాంతరము; 8. గ్రంథసంధి: చూ, సంపుటము (సర్గము).

పర్వములు, అం. 1. కృష్ణపక్షాష్టమి, కృష్ణపక్ష చతుర్దశి, కుహూవు (అమవస), పూర్ణిమ (పున్నమ), రవిసంక్రాంతి (5): చూ, పంచకము; 2. భారతపర్వములు.— ఆది, సభా, ఆర, విరా, ఉద్యో, భీష్మ, ద్రోణ. కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ, శాంతి, అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ -పర్వములు. (18). (ఇక శీర్షికలుగాలేవు.)

పర్వరీకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వహ్ని. 1.

పర్వరీణము, సం. వి. అ. న. 1. అకులయీనె: చూ, పొరక; 2. జూజమాడెడు కంబళి: చూ, వ్యవహారము. 4 (రల్లకము); 3. గనుపు: చూ, ఋడిపి; 4: చూ, వసరు. 2.

పర్వసంధి, సం. వి. ఇ. పుం. పున్నమకును పాడ్యమికిని, అమావాస్యకును పాడ్యమికిని మధ్యకాలము: చూ, పున్నమ.

పర్వా, వా. వి. 1. గుఱి: చూ, లక్ష్యము. 1: 2: చూ, రూ-పరవా. 2; 3: చూ, వెఱపు. "నీకు పర్వాలేదు."

పర్వు, దే. వి. 2: చూ, రూ-పరుగు. 2: 2: చూ, రూ-పరువు (1); అ. క్రి. 3. రూ-పరవు: చూ, వ్యాపించు.

పర్శుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రక్కయెముక: చూ, శల్యము. 1.

పఱ, దే. వి. 1. రూ-పఱ్ఱ, ఉప్పుపండెడుబయలు: చూ, భూమి. 1; 2 రూ-పఱ్ఱ. బయలు: చూ, భూమి. 1; 3. రూ-పఱ్ఱ. సున్నము లోనగువానిఁ గొలిచెడు మానవిశేషము. 4: చూ, సమూహము; వై. విణ. 5. = పరః. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 6. మిక్కిలి. భో. 5, ఆ. 289: చూ, హెచ్చు. 1; 7. = పృథు-గొప్పది. భార. విరా. 4, ఆ. 86: చూ, విపులము.

పఱఁగు. వై. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు. హరి. ఉ. 7. ఆ. 34.

పఱగడ, వై. వి. 1. = పరిసర. (రూ—పరగడ-పరవడ-పఱగడము) ఇతరస్థలము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 48: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పార్శ్వము. 2. రామా. 7, ఆ. 249.

పఱగడము, — వై.—

పఱగు, వై. అ. క్రి = ప్రసర-ప్రయుజ్: చూ, వ్యాపించు.

పఱచినపాటు, వా. వి. పొందించిన దురవస్థ.

పఱచు, దే. అ. క్రి. 1. పాఱు. భార. ఆది. 2. ఆ. 67: చూ, వ్యాపించు; 2. వలపఱచు: ఒగ్గు, ఒడ్డు; వై. ప్రే. (రూ-పఱుజు-పఱుపు.) 3. పడఁజేయు. కళా. 7, ఆ. 225;

4. దుప్పటిలోనగువానిపఱచు; 5. పాటు పడఁజేయు. భార. ఉద్యో. 1, అ. 245.

పఱనుట, వా. వి: చూ, త్రోలుట.

పఱత, దే. వి. (రూ-పఱతి-పఱద-పఱవ-వఱ్ఱు, వరద-వఱద.) ప్రవాహము: చూ, వెల్లువ.

పఱతి, —పై.—

పఱతెంచు, దే. అ. క్రి. (పఱచు + తెంచు). పాఱివచ్చు. భార. ఆది. 5, అ. 255.

పఱద, దే. వి: చూ, రూ-పఱత.

పఱపఱ, దే. వి. చించుట నమలుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పఱపు, దే. వి. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1; 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; 3. విరివి. కళా. 2, అ. 133: చూ, విస్తారము. 1; విశే. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; దే; ప్రే. 5. పోఁగొట్టు. భార. విరా. 4, అ. 201: చూ, భంగించు; 6. త్రోలు: చూ, వెలుచు; 7: చూ, ప్రయోగించు; 8: చూ, పూయు. సర్వ. 6, అ. 128.

పఱవ, దే. వి: చూ, రూ-పఱత.

పఱి, దే, వి. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2. కాఁడిబరువు.

పఱిక, దే. వి 1. ఒకానొకరాయి: చూ, రాయి; 2. ఒకరకము పక్కి: చూ, పక్షి.

పఱిగ, దే. వి: చూ, రూ-పరిగె. 4.

పఱిగపిట్ట, ద్వ. వి. పఱిగయేఱితినెడుపిట్ట: చూ, పక్షి.

పఱిగబ్రతుకు. ద్వ. వి: చూ. రూ-పరిగెబ్రదుకు.

పఱిగరి, దే. విశే. (పరిగ + అరి) పఱిగయేఱువాఁడు: పఱిగవాఁడు.

పఱిగవాఁడు, దే. విశే: చూ, పఱిగరి.

పఱిగొను, దే. స. క్రి. అపహరించు: చూ, సడపు.

పఱిపఱి. దే. విశే. పీడనము. హరి. ఉ. 8, అ. 6; హరి. ఉ. 8, అ. 48: చూ, సమ్మర్దము.

పఱియ, దే. వి. రూ-పఱ్ఱియ: చూ, శకలము. 4.

పఱియవాయు, దే. అ. క్రి. 1. చీలు: చూ, విదారించు; ప్రే. 2. పఱియవాపు. భార. విరా. 1, అ. 77.

పఱివోవు, దే. అ. క్రి. 1. చూరపోవు. ఉ. హరి. 3, అ. 44: చూ, ప్రుచ్చువోవు; 2. నశించు: చూ, సమయు. 4.

పఱుగు, దే. వి: చూ, రూ పరుగు.

పఱుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పఱచు. 3-4-5 (పడఁజేయుటకు—భాగ. 6, స్కం. 370).

పఱుపు, దే. వి. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1; ప్రే. 2: చూ, రూ-పఱచు. 3-4-5.

పఱె, వా. వి. 1: చూ, రూ-పఱియ; 2. గర్తము: చూ, రంధ్రము. 1.

పఱ్ఱు, దే వి. 1: చూ, ముడ్డి. సాంబ. మాన. 19; 2: చూ, రూ-పఱ. 1-2-3.

పఱ్ఱుఉప్పు, వా. వి. ఊషంజరము: చూ, లవణము. 1.

పఱ్ఱుపంట, వా. వి. పఱ్ఱునేలయందు పండినపంట.

పఱ్ఱియ, దే. వి: చూ, రూ-పఱియ.

పఱ్ఱు, దే. వి. చినుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పఱ్ఱె, దే. వి. 1: చూ, రూ-పఱ్ఱియ; వా. 2: చూ, రూ-పఱ్ఱు. 1.

పఱ్ఱెమీను, దే. వి. పెనుచొరచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పలంకష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పల్లేరు*: చూ, స్వాదుకంటకము. 1; 2. గుగ్గిలము*: చూ, మహిసాక్షి; 3: చూ, మోదుగు*; 4. రాస్న*: చూ, సన్నరాష్ట్రము; 5. బోదతరము*: చూ, హపుష.

పలంకషుఁడు, సం. విశే. నైరృతి: చూ, సోఁకులఱేఁడు.

పలంగు, వై. వి. = పర్యంక: చూ, శయ్య. 1.

పలంపువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పలాంపువు.*

పలఁకు, దే. అ. క్రి. పండు: చూ, ఫలించు (అప్ర).

పలక, వై. వి. 1. = ఫలకమ్. వ్రాయఁదగినసాధనము: (సం.ప). —అక్షరభూమిక, ఖమ్, ఫలకము; 2. = ఫలకమ్. కేడెము: చూ, హరిగ; 3. = ఫలకమ్. జూదమాడెడుబల్ల: చూ, శారిఫలము; 4. తలుపు లోనగువాని కుపయోగించెడు ప్రానిచెక్క: చూ, శకలము. 4; 5. బల్ల, మేజా, కూర్చుండుటకై కాళ్ళమర్చిన యెత్తుపలక: చూ, పీఁట; 6. సాలెవాఁడు నేఁతసరిచేయుటకు సాధనము: చూ, మగ్గము; 7. = ఫలకమ్. నుదురు: చూ, లలాటము.

పలకపుల్ల. వా. వి. బలపము: చూ, లేఖని.

పలకము, వై. వి. 1. = పల్యంక. కుక్కి, చిన్నమంచము: చూ, మంచము; 2. ఒకానొక గుఱ్ఱము (నిలువుముడి యగ్రభాగము గలది): చూ, హయము.

పలకసరి, వై. వి. స్త్రీపురుషుల కంఠాభరణము: చూ, భూషణము. 2.

పలగండఁడు, సం. వి. అ. పుం. సున్నముపూఁతపూయువాఁడు, లేపకుఁడు: చూ, సూనరి.

పలఘ్నము, సం. వి. అ. పుం. గ్రుడ్డికామంచి* : చూ, తృణము. 1.

పలచె, వా. విశే: చూ, రూ-పలుచ.

పలచెన, వా. వి: చూ, రూ—పలుచన.

పలచెము, దే. వి: చూ. పంగము. నిర్వ. 1, అ. 33.

పలనాడు, దే. వి. రూ-పల్నాడు. ప్రభా. 1, అ. 18: (చూ, నాడులు. 1.)

పలపల, దే. వి. 1. తొరఁగుట యందగు ననుకరణము. ఉ. రా. 5, అ. 308: చూ, హూహూ; 2. వేగుటయందగు ననుకరణము. కాశీ. 5, అ. 144: చూ, హూహూ: విశే. 3. విరళము. పాండు. 2, అ. 48: చూ, వెలితి. 1; 4. కృశము: చూ, సొరపు.

పలపలన, దే. వి. 1. వైరళ్యము: చూ, వెలితి. 1; 2. కార్శ్యము: చూ, సొటసొట; విశే: 3. విరళము: చూ, వెలితి. 1; 4. కృశము: చూ, సొరపు.

పలము, సం. వి. అ. న. 1. నిష్కము. నాలుగు కర్షముల యెత్తు (వెండిపలము-ఇరువు; బంగారుపలము = కురుబిస్తము,

అగ్రము. తద్వి.—(సం. ప).— అక్షము, అర్ధపలము, కర్షము. (తె. ప.)—అరపలము; 2. మూఁడుతులములు (సేర) 1/8 శేరు: చూ, శతమానము. 1; 3. రూ-పలలము-పొలలము = పొలసు: చూ, మాంసము; వై. వి. (1) = పల. మిగులు: చూ, లాభము. 1.

పలలము, సం. వి. అ. న. 1. = పొలసు: చూ, పలము. 3; 2. బురద: చూ, శాదము. 2; 3. నూవుపిండి: చూ, సాదము. (1).

పలలఁకు, సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పలవ, దే. వి. రెండుకొమ్మల మొదలు: చూ, శాఖ. 1.

పలవకొమ్మ, వా. వి. పంగ - ప్రిగ్గ. పాయగొమ్మ, ఎడముగా చాఁచినశాఖ: చూ, శాఖ. 1.

పలవరము, వై. వి. = ప్రలాపము. స్వప్నభాషణము (రూ-పలువరము—పలవరింత - పలువరింత - పలవరింపు-పలువరింపు -పల్లఱపు): చూ, శబ్దము. 2.

పలవరించు, వై. అ. క్రి. = ప్రలాప. ప్రలాపించు (రూ-పలవించు - పలవు-పలుము - పల్వరించు) ఉ, హరి 5, ఆ. 282: చూ, రొల్లు. 2.

పలవరింత, వై. వి. = ప్రలాప. 1. పలువరించుట: చూ, రూ - పలవరము; 2. వ్యర్థోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

పలవరింపు, వై. వి. = ప్రలాప: చూ, రూ-పలవరము. ఆం. భా. ప్ర. 116.

పలవించు, వై. అ. క్రి. = ప్రలాపించు: చూ, రూ-పలవరించు. జై. 6, ఆ. 76.

పలాండువు, సం. వి. ఉ. పుం. రూ-పలండువు, నీరుల్లి* (ఇందుల భేదములు—ఎఱ్ఱనీరుల్లి, తెల్లనీరుల్లి. పచ్చనీరుల్లి): చూ, సుకందకము. 1. (ఇదె ఎఱ్ఱనీరుల్లి.)

పలాములు, వా. వి. బ. నాశనము: చూ, సంస్థ. 3.

పలాయనము, సం. వి. అ. న. పాఱిపోవుట: చూ, సంద్రావము.

పలాయితుఁడు, సం. విశ. పాఱిపోయినవాఁడు: గ్రిగ్గులుకొఁడు.

పలాలము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. = పొల్ల-పొల్లు: చూ, నిష్ఫలము; 2. కిర్మి, మోడు: చూ, తృణము. 1. (తృణము 1 అను నర్థమందు 'రులాలము' అను పదము "పలాలము" అని చదువవలెను.)

పలాశము, సం. వి. అ. న. 1. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; పుం. 2. ఆకుపచ్చ: చూ, వర్ణము. 6; 3. గంట్లకచోరము*: చూ, షడ్గ్రంథ; 4: చూ, మోదుగు*; విశ. 5. ఆకుపచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పలాశి, సం. వి న్. పుం. 1. చెట్టు: చూ. వృక్షము; 2. కోరింద*: చూ, ముచపత్రి; 3. జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 4: చూ, పలాశము. 3*; 5: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పలాశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పలాశి. 5.

పలాత్రి. వా. వి. వ్రణములకంటించు మలాముపట్టి: రూ-పాలాత్రి.

పలిక్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముదిసినయాఁడుది, వృద్ధ: చూ, స్త్రీ; 2. తొలిచూలి యావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పలితము, సం. వి. అ. న. 1. నర - నరపు - నరుపు-నెరుపు. (సం. ప).—పాకము; 2. నరవెండ్రుక: చూ, నర. 2; 3. బురద: చూ, శాదము. 2; 4: చూ, డాపువ్వు.

పలియ, వై. వి. = పల్లి. రూ-పల్లె: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పలు, దే. వి. రూ-పల్లు. 1. దంతము. భాగ 9, స్కం. 196: చూ, రూ-పల్లు. 1; 2. అనేకము: చూ, విస్తారము. 1; అవ్య. 3. నానార్థకము. ఆం, భా. తృ. 68.

పలుఁగు, వై. వి. = స్ఫటికము. ఉ. హరి. 2, ఆ. 172; భార. సభా. 1, ఆ. 12: చూ, పటికము.

పలుక, వై. వి. 1. తెల్లన. హరి. ఉ. 3, ఆ. 43: చూ, వర్ణము. 6; 2. = పలక. డాలు: చూ, హరిగ.

పలుకఁబాఱు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెల్లఁబాఱు. పా. 2, ఆ. 59.

పలుకన, వై. వి: చూ, రూ-పలుక. (విశేషణమగుచో.—విక్ర. 2, ఆ. 155.)

పలుకప్పు, వా. వి. రూ-పల్కప్పు. పెదవి: చూ, వాతెఱ.

పలుకమి, వా. వి: చూ, మౌనము.

పలుకరించు, దే. స. క్రి. రూ-పల్కరించు. 1. మాటాడు: చూ, వచించు; 2. పిలిచిమాటాడు: చూ, వచించు; 3. నిద్దురలేపిమాటాడు: చూ, వచించు; అం. ప్రే. 4. మాటాడించు: చూ, వచించు; స. క్రి. 5: చూ, హెచ్చరించు.

పలుకరింత, దే. వి. (రూ-పల్కరింత-పలుకరింపు) 1. మాటాడుట: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, హెచ్చరిక.

పలుకరింపు,—వై.—

పలుకసరి. వా. వి: చూ, రూ-పలకసరి.

పలుకు, దే. వి. రూ-పల్కు. 1. తునక. య. 1, ఆ. 97: చూ, శకలము. 4; 2. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4. చదువు: చూ, విద్య; 5. నింద. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 286: చూ, నెగ్గింపు; 6. పక్షిధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 7. విత్తులోపలి భాగము: చూ, బద్ద. 1; 8: వీణాదిస్వరము: చూ, స్వరము. 2; స. క్రి. 9, (అను. భార. ఆర. 7, ఆ. 309:) చూ, వచించు; 10. నిందించు: చూ, నెగ్గించు; అ. క్రి. 11. మాటాడు: చూ, వచించు.

పలుకుఁజెలి, దే. వి. రూ-పల్కుఁజెలి. వసు. 1, ఆ. 3: చూ, సరస్వతి.

పలుకుఁదత్తడి, దే. వి. చిలుక: చూ, శుకము.

పలుకుడుబండ, వా. వి. ప్రతిధ్వనించుకొండ: చూ, పర్వతము.

పలుకుపల్లదనము. ఆం: చూ, సప్తవ్యసనములు.

పలుకుబంగారము. జా. అపురూపము. "చిలుకా నీతోనైనను పలుకంగారాదె పలుకుబంగారఁటవే" (విజ. 2, ఆ. 181).

పలుకుబడి, దే. వి. రూ-పల్కుబడి. 1. ఉచ్చారణము: చూ. శబ్దము. 2; 2. వచోనిబంధనము: చూ, రాజి.

పలుకుడాయి, దే. వి. ప్రతిధ్వనినిచ్చు శిల. రూ-పలుగుడాయి: చూ, రత్నములు.

పలుకులపులుఁగు, వా. వి: చూ, పలుకుఁదత్తడి.

పలుకులు, పా: (చూ, కూజితములు, దీనికి ఉపమానములు - కోకిలవాక్కులు, చిలుకవాక్కులు, చక్కెర, తెనె, కర్పూరము, అమృతము, మామిడి పండు, చెఱకు మొ.

పలుకువెలఁదిమగఁడు, వా. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.
పలుకెంపు, దే. వి: రూ-పల్కెంపు: చూ, పలుగంటి.
పలుగంటి, వా. వి. (రూ-పలుగంటు - పల్గంటి - పల్గంటు, పలునొక్కు-పల్నొక్కు, పలుకెంపు-పల్కెంపు) దంతక్షతము. చూ, వాతెరకెంపు.
పలుగంటు, వా. వి.—పై.—అం. ధా. ద్వి. 180.
పలుగఱ, ద్వ. వి. వంద్లపొడి. ప్రభా. 5, ఆ. 66: చూ, సురుము.
పలుగాఁడి, దే. వి. 1. పెంటెదు. పసులదొడ్డి లోనగువానికి పెట్టెడుతలుపు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 34: చూ, వాకిలి. 2. ఖండిపరము. వారి. పూ. 5, ఆ. 174: చూ, పరము; (2): విణ. 3. పెక్కుగాఁడులుగలది.
పలుగాకి, దే. విణ. దుష్టుఁడు. హరిశ్చ. 2, ఆ. 154: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పలుగు, దే. వి. 1. గుంటకగుజ్జులకును, పాపటపు గుజ్జులకును తగిలించెడు దళమైన తగడు: చూ, సరిగ; వా. వి. 2. గడ్డ పలుగు: చూ, పలుగుగుంటక; పై. వి. 3. = స్ఫటిక : చూ, రాయి; 4. = ఫాల. పశువు పలుపు: చూ, సూత్రము. 1; దే. విణ. 5: చూ, పలుగాకి. హరిశ్చ. 2, ఆ. 154.
పలుగుంద్రు, దే. స. బ. (రూ - పలువుంద్రు - పలుగురు - పలువురు - పల్వురు, పెక్కుంద్రు - పెక్కుండ్రురు - పెక్కురు) అనేకులు.
పలుగుగుంటక, దే. వి: చూ, పలుగు. 2.
పలుగుడు, వా. వి. శరీరమునువగులుచురోగము: చూ, విపాదిక.
పలుగుడుఁబాము, దే. వి. కట్లైక: చూ, సర్పము.
పలుగుఁబిట్ట, ద్వ. వి. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.
పలుగురు, దే. స. బ: చూ, రూ - పలుగుంద్రు.
పలుగుబాయి, వా. వి: చూ, రూ - పలుకుబాయి.
పలుగొమ్ములమెకము, ద్వ. వి. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
పలుచ, దే. విణ. రూ - పలచ. 1. దళసరికానిది; 2. వెలితియైనది, వెలితి: చూ, హీనము. 1; 3. చిక్కనకానిది: చూ, వెలితి. 3; 4. చులుకనైనది; చూ, లఘ్వి. 2; 5. సన్నమైనది: చూ, సైకము.
పలుచన, దే. వి. రూ-పలచన. 1. సన్నఁదనము, సన్నన: చూ, సూక్ష్మము. 4; 2. వెలితితనము, తక్కువ: చూ, వెలితి. 1; 3. అనుకుఁదనము: చూ, పిదపిద. 2; 4. చులుకఁదనము. స్వా. 4, ఆ. 70: చూ, లాఘవము 1; వా. 5. నీరు కలిసిన పాలు మజ్జిగ లోనగునవి తేటగా అగుట. ("పాలు పలుచన, మజ్జిగ పలుచన." మొ.)
పలుచనిపప్పు, వా. వి. సూపఖళము: చూ, సూపము.
పలుదుర (ఱ). ద్వ. వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.
పలుదోముట, దే. వి. (సం. ప). ఖమ్, దంతధావనము.
పలునొక్కు, దే. వి. రూ-పల్నొక్కు: చూ, పలుగంటి.
పలుపట్టడ, దే. వి. సంకరజాతిజనము: చూ, సంతతి. 6.

పలుపు, పై. వి. = ఫాల, రూ-పలుగు. 1. పసుల మెడఁగట్టెడు పలుపు: చూ, సూత్రము. 1. (దేశ్యమని శ. ర.); 2. గుఱ్ఱము మెడఁగట్టెడు త్రాడు. ధార. విరా. 5, ఆ. 53: చూ, సూత్రము. 1.
పలుమరు, దే. ద్ర. క్రి. విణ. (పలు + మాఱు) (రూ-పలుమారు-పలుమఱు- పలుమాఱు-పల్మరు- పల్మారు-పల్మఱు-పల్మాఱు) మాటిమాటికి. రామా. 3, ఆ. 153: చూ, శశ్వత్తు.
పలుమఱు, —పై.—
పలుమాఱు, —పై.—
పలుమారు, —పై.—
పలుము, పై. వి. = ప్రలాప. 1: చూ, పఁవరము; అ. క్రి. 2: చూ, పఁవరించు
పలుమేప, దే. వి: చూ, వృక్షము. స్వా. 4, ఆ. 37.
పలువ, ద్వ. విణ. (పలు + వా): చూ, పలుగాకి; 2: చూ, పలుము. 1; వా. 3. బొంకు: చూ, వితథము.
పలువగలు, వా. వి. బ. ఉచ్చావచనములు: పలువితములు.
పలువతిట్టు, వా. వి: చూ, పలువ. 3.
పలువరము, పై. వి = ప్రలాప: చూ, రూ-పలవరము.
పలువరింత, —పై.—
పలువరింపు, —పై.—
పలువలువ, దే. వి. రూ-పల్వల్వ: చూ, పలుకప్పు.
పలువితములు, వా. వి. బ: చూ, పలువగలు.
పలువిత్తు, దే. విణ. పలువురకుఁ బుట్టినవాఁడు: లంజకొడుకు చూ, సూనుఁడు. 1.
పలువుంద్రు, దే. స. బ: చూ, రూ-పలుగుంద్రు.
పలువురు, —పై.—
పలుసము, పై. విణ. = పరుష: చూ, రూ-పరుసము. 2. హరిశ్చ. 5, ఆ. 111.
పల్కన, పై. వి: చూ, రూ-పలుకన. (ఆమ్రేడితమందు పలుపల్కన.—య. 1, ఆ. 129).
పల్కప్పు, దే. వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.
పల్కరించు, చూ, రూ-పలుకరించు. (మాటాడుటకు — భార. ఆది. 4, ఆ. 68; మాటాడించుటకు. — స్వా. 4, ఆ. 41).
పల్కరింత, దే. వి: చూ, రూ-పలుకరింత.
పల్కు: చూ, రూ-పలుకు.
పల్కుఁజెలి, దే. వి: చూ, రూ-పలుకుఁజెలి.
పల్కుటల్లుమేటులు, వా. వి. బ. దేవతలు. సాంబ. దేవ. 8: చూ, వేలుపు.
పల్కుడు, వా. వి. వల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.
పల్కుబడి, దే. వి: చూ, రూ-పలుకుబడి. కళా. 3, ఆ. 163.
పల్కులచెలియత్త, వా. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.
పల్కెంపు, దే. వి: చూ, రూ-పలుకెంపు.
పల్గంటి, వా. వి: చూ, రూ-పలుగంటి.
పల్గంటు, —పై.—
పల్గాకి, దే. వి: చూ, రూ-పలుగాకి. రామా. 5, ఆ. 70.
పల్నాడు, వా. వి: చూ, రూ-పలనాడు.

పల్నొక్కు, వా. వి: చూ, రూ-పలునొక్కు.

పల్పల: చూ, రూ-పలపల.

పల్పలన, చూ, రూ-పలపలన. (విరళమునకు. — భాగ. 10, స్కం. పూ. 75.)

పల్మరు, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-పలుమరు. పల్మఱు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 124.

పల్మఱు, —పై —

పల్మారు, —పై.—

పల్మాఱు, —పై.—

పల్యంకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పలంకము. పలంకు: చూ, మంచము; 2. అరవ: చూ, మంచె; 3 యతులు లోనగువారి యానము; చూ, సవారి; 4: చూ, యోగపట్టె; 5. = పల్లకి—పాలకి. రూ-పల్యంకిక: చూ, సవారి.

పల్యంకిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పల్లకి - పాలకి. చూ, పల్యంకము. 5.

పల్యయణము, సం. వి. అ. న. = పల్లాయనము-పల్లము. (రూ-పల్యయనము-పల్యాణము - పళ్యాణము) గుఱ్ఱపుజీను: చూ, హయము.

పల్యయనము, —పై.—

పల్యాణము, సం. వి. అ. న. 1. —పై.—; 2. = పల్లన. ఏనుఁగుమీఁది అంబారి: చూ, హస్తి.

పల్ల, వై. విణ. = పాటల. 1. పాటలవర్ణము కలది: చూ, వర్ణము. 6; 2. కపిలవర్ణముకలది. కాశీ. 4, ఆ. 158: చూ, వర్ణము. 6; 3. అరుణవర్ణముకలది. పల్లకమ్మ: చూ, వర్ణము. 6.

పల్లకట్టు, ద్వ. విణ. పల్లపన్నె చూపట్టునది.

పల్లకమ్మ, వా. వి. ఒకానొక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3; 2: చూ, పల్ల. 3.

పల్లకి, వై. వి. = పల్యంకికా. రూ-పల్లకీ. ఉత్సవవిగ్రహములు వధూవరులు లోనగువారిని శుభదినములలో మనుష్యులు మోసికొనిపోయెడు వాహనము. జై. 2, ఆ. 103: చూ, సవారి.

పల్లకీ, —పై.— కళా. 2, ఆ. 7.

పల్లగించు, వై. స. క్రి. = పల్యాణ: చూ, పల్లించు.

పల్లగేదె, వా. వి. తెల్లబఱ్ఱె: చూ, మహిషి.

పల్లట, దే. వి. రూ-పల్లటము. 1: చూ, లోలము; 2: చూ, వ్యత్యాసము; 3: చూ, సంభ్రమము.

పల్లటము. —పై.—; వై. వి 4. = పర్యస్త. కష్టము: చూ, శోకము.

పల్లటి, దే. వి. రూ-పల్లటీ-చేపల్లటీ-అంతర పల్లటీ. 1. ప్లుత గతిభేదము: చూ. హయము; 2. ఎగపు: చూ, సండీనము; వై. వి. 3. = పాటలాంఘ్రి. ఒకానొక పావురము: చూ, సురటీ.

పల్లటిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పల్లటిల్లు. 1: చూ, పలించు. భార. అర. 5, ఆ. 394; వై. అ. క్రి. 2. = పర్యస్త. తడఁబడు: చూ, వ్యత్యస్తమగు (దేశ్యమని శ. ర.); 3: చూ, వెల్లఁబాఱు; 4: ఎఱ్ఱవాఱు; వా. 5: చూ, శోకించు.

పల్లటిల్లు, —పై.— (ఎఱ్ఱవాఱుటకు.-భార. విరా. 2, ఆ. 135.)

పల్లటీ: చూ, రూ-పల్లటి (పారావతవిశేషమునకు.—సా. 1, ఆ. 117.)

పల్లటీల్గొను, దే. అ. క్రి. ఎగురు. కళా. 8, ఆ. 98: చూ, లంఘించు.

పల్లటీల్డాఁటు, దే. అ. క్రి.—పై.—కళా. 8, ఆ. 41.

పల్లటీల్వైచు, దే. అ. క్రి.—పై.—

పల్లదము, దే. వి. రూ-ప్రల్లదము: చూ, శబ్దము. 2.

పల్లన, వై. వి. = పల్యాణ. (రూ-పల్లనము-పల్లము-పల్లాయనము) 1: చూ, పల్యయణము; 2. అంబారి. పా. 4, ఆ. 111: చూ, పల్యాణము. 2.

పల్లనము, —పై.— విక్ర. 5, ఆ. 132.

పల్లపుఁబంట, ద్వ. వి. నీరాసరాను పండెడుపంట. చూ, వ్యవసాయము.

పల్లము, సం. వి. అ. పుం. 1. ధాన్యముపోసెడు పెద్దగరిసె: చూ, సదనము. 1. (పంటసాల); వై. వి. (1). = పల్వల. (రూ-పల్లు-పల్లుకు-పల్కుడు) గోయి: చూ, రంధ్రము. 1; (2). = పల్యాణమ్. కోగిరి. స్వా. 4, ఆ. 28; కళా. 3, ఆ. 81; హరి. ఉ. 7, ఆ. 92: చూ, పల్లన. 1; (3) = ప్లవః. పల్లపునేల: చూ, భూమి. 1; విణ. (4) పల్లు (నేల): చూ, భూమి. 1.

పల్లఅవులు, ద్వ. వి బ. (పలు + అఅవులు) 1: చూ, పలవరము; 2. (పలువ + అఅవులు) ఆడరాని పెక్కుమాటలు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 109.

పల్లవము, సం. వి. అ. పుం. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2. చిగిరించిన కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 3. కోకచెఱఁగు; చూ, మైజాఱు; 4. లత్తుకరంగు: చూ, వర్ణము. 6; 5. శృంగారము: చూ, సౌందర్యము; 6. విరివి: చూ, విస్తారము. 1; పుం. 7. వెనుకటి చరణములయందలి యర్థమునను సరించి సంగీతము మొదటచెప్పెడు వాక్యము: చూ, స్వరము. 2; అం. 8: చూ, నృత్తహస్తములు.

పల్లవి, అం. ఒకరకము రాగము: చూ, స్వరము. 2 : (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు).

పల్లవించు, సం. అ. క్రి: (తె. ప).—ఇంకించు, ఇగిరించు— ఇవిరించు, ఇగురుకొను, ఇగురుచు - ఇగుర్చు - ఇగ్రుచు, ఇగురొత్తు, ఇవురు, ఇవురుచు - ఇవుర్చు - ఇవులుచు - ఇవుల్చు, చిగిరించు, చిగురుకొను, చిగురుచు - చిగుర్చు, చిగురొత్తు, తలిరుచు - తలిర్చు, ననయు, మొగ్గవిచ్చు.

పల్లవితము, సం. విణ. 1. చిగిరించినది: చూ, సంభూతము; 2. లత్తుకచే నెఱ్ఱనైనది: చూ, వర్ణము. 6; 3. విరివియైనది: చూ, విపులము.

పల్లవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పల్లవికుఁడు: చూ. విటుఁడు.

పల్లా, వా. వి. నూటయిరువది పక్కాసేరుల మానము, పందుము (శ. ర.)

పల్లాయనంబువాఁడు, ద్వ. విణ. రూ — పల్లాయనమువాఁడు, ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 94.

పల్లాయనమువాఁడు, —పై.—
పల్లాయనము, వై. వి. 1. ఆప్తత: చూ, స్నేహము. 1; 2. = పల్యయన: చూ, పల్లన. 1.
పల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పల్లె-పల్లియ: చూ, సీమ. 1. (దేశము); 2. గుడిసె: చూ, సదనము. 1; 3. = బల్లి. గౌళి: చూ, బల్లి.
పల్లించు; వై. స. క్రి. పల్లముకట్టు. పా. 4, ఆ. 66: పల్లగించు
పల్లిక, వై. వి. = బిలక. రూ-పళ్ళిక, వెదల్పుగల చిన్నతట్ట: చూ, స్యోనము.
పల్లికతట్ట, వా. వి. ఒకానొకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
పల్లియ, వై. వి. 1. = పల్లి: చూ, రూ-పల్లె. 1; దే. వి. 2: చూ, రూ-పల్లె 2; 3: చూ, రూ-పల్లె 3.
పల్లు, దే. వి. 1: రూ-పలు, అవుడు-బొడు, కోఱ, పన్ను. (సం. ప.)— ఖరువు, ఖాదనము, జంభము, దంతము, దశనము, ద్విజన్మము, ద్విజము, రదనము, రదము, వక్త్రఖురువు, హాసువు; తద్విశేషములు.—౧. కోఱపల్లునకు.— రూ-పలు, కోఱ, దౌడ, (సం. ప).—దంష్ట్ర, దాడ; ౨. పందికోఱకు.— కొమ్ము, కోఱ, పందికొమ్ము, పందికోఱ; 3. పాముకోఱకు-కోఱ. (సం. ప.)— ఆశి, ఆశీస్సు, దంష్ట్ర; ౪. ఏనుఁగుదంతమునకు.—(చూ, హస్తి); ౫. (సం) పండ్లులేనిది, దంతములు లేనిది.—అజంభము.) (మిగత వానికి "చూ, హాసువు."); వై. వి. 2. = ప్లవ. నిమ్నము: చూ, రంధ్రము. 1.
పల్లుసు, వై. విణ. = ప్లవ. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.
పల్లె, వై వి. రూ-పల్లియ. 1. = పల్లి. చిన్నఊరు: చూ, సీమ. 1. (దేశము); దే. వి. 2. రూ—పల్లియ. అగ్నికులక్షత్రియ జాతి; 3. రూ-పల్లియ. చదువులబడి: చూ, స్కూలు.
పల్లెకూటము, దే. వి: చూ, పల్లె. 3.
పల్లెటూరివాఁడు, వా. వి. గ్రామేయుఁడు—గ్రామ్యుఁడు.
పల్లెత, దే. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతియందుఁబుట్టిన యాఁడుది.
పల్లెమాట, దే. వి. పల్లెటూరి పలుకు: చూ, శబ్దము. 2.
పల్లెరు, దే. వి. రూ-పల్లేరు=పలంకషః: చూ, స్వాదుకంటకము.
పల్లెరుపూవు, వా.వి. (రూ-పల్లేరుఁబూవు.) జడయందును, చెవుల యందును ధరించెడు ఆఁడుదాని నగ: చూ, భూషణము. 2.
పల్లెవాఁడు, వా. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతి యందుఁ బుట్టిన వాఁడు (ఇతఁడు ఓడదాఁటించుచు సర్వవర్ణములను మోసెడు వృత్తిగల వాఁడు); చూ, సరంగు.
పల్లేరు, దే. వి: చూ, రూ-పల్లెరు*.
పల్లేరుఁగాయ, దే. వి: చూ, పల్లెరుపూవు.
పల్లొత్తు, దే. వి: చూ, పలుగంటి. పాండు. 3, ఆ. 10.
పల్వరించు, వై. అ. క్రి. = : చూ, రూ-పలవరించు. రుక్మి. 3, ఆ. 96.
పల్వలము, సం. వి. అ. న. సడియ: చూ, సరస్సు. 1.
పల్వల్వ, దే. వి: చూ, రూ-పలువలువ. అచ్చ. బాల, కాం. 135.
పల్వాలుగలదొర, వా. వి. సర్పరాజు. వేం. అం. 102: చూ సర్పము.
పవటిగ్రుడ్డిగూబ, వా. వి: చూ, సకిసంఖ్యబుజుఁగు. సాంబ. తిక్క. 10.
పవనగీతి, అం. ఇది అబవెఱఁదివల నడచును. ప్రతిపాదము నకు రెండవయక్షరము ప్రాస: చూ, వృత్తము. 1.
పవనము, వై. వి. = ప్రవాహ: చూ, రూ-పగడము.
పవడించు, దే. అ. క్రి. (రూ-పవళించు-పవ్వడించు-పవ్వళించు): చూ, శయనించు.
పవడుఁడు, వ్యా. వి: చూ, రూ-పగడుఁడు. పం. వేం. 4, ఆ. 181.
పవనతనయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భీముఁడు. 1; 2. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పవనము, సం. వి. అ. పుం. 1. అవము; 2. గాలి: చూ, వాయువు; 3: రూ-పవము, నిష్పావము. (తె. ప);—ఎగరఁ బోఁత, మూడపెత్తు-తూర్పెత్తు: (చూ, సంబకరి.)
పవనాశనము, సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. 1.
పవమానుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. 1.
పవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ - పవనము. 3.
పవలు, దే. వి: చూ, రూ - పగలు.
పవళించు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ - పవడించు.
పవళింత, దే. వి. పవళించుట: చూ, శయ్య. 1.
పవళింపు, —పై.—
పవాడము, వై. వి. 1. రూ - పావాడము. కోరిక నెఱవేఱిన నాఁడు దేవునిఁజేయు నివాళోపణము; 2: చూ, విడుపము. అం, భా. ద్వి. 193.
పవి, సం. వి. ఇ. పుం. రూ - శవి. వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.
పవిత్రకము, సం. వి. అ. న. 1. శణసూత్రము, జనపనార త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; పుం. 2: చూ, మేడి *; 3: చూ, రావి *.
పవిత్రము, సం. వి. అ. న. 1. జంధెము: చూ, యజ్ఞోప వీతము; 2. దర్భ*: చూ, తృణము. 1; 3. నీరు: చూ, సలిలము; 4. అవుపేఁడ: చూ, పిడక; 5. తామ్రము: చూ, లోహము. 1; విణ. 6. పరిశుద్ధమైనది: చూ, శుద్ధము. 3.
పవిత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. శుచియైనవాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.
పవిది, వై. వి. = ప్రకృతి: చూ, రూ - పగిది.
పవుఁజు, వై. వి. రూ - పౌఁజు. 1. వరుస, బారు: చూ, శ్రేణి; 2. దండు: చూ, సేన. 1; అం. 3. బలము, రాజ్యాంగము లలో నొకటి: (చూ, అంగము. 9.)
పవుఁజులకమ్మ, వా. వి. రూ - పౌఁజులకమ్మ: చూ, భూష ణము. 2.
పవుఁజులుతీరు, ద్వ. అ. క్రి. రూ - పౌఁజులుతీరు: చూ, పరిగొను.
పవుఁజులతీరుచు, ద్వ. ప్రే. బారుతీర్చు. (రూ - పవుజులు తీర్చు - పౌజుతీరుచు - పౌఁజుతీర్చు - పౌఁజులుతీరుచు

పవుఁజులుసేయు - పొఁజులుసేయు - పొఁజుసేయు, పొఁజులుతీరఁజేయు (అని కొందఱు).
పవులు, దే. అ. క్రి. (రూ - పగులు - పొలు): చూ, విచారించు.
పవ్వ, వా. వి. తతముఖభాండము: చూ, పాత్రము. 6.
పవ్వడించు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ - పవళించు.
పవ్వళించు, —పై.—
పవ్వళింపు, వా. వి: చూ, రూ - పవలింత.
పశుకంఠరవము, సం. వి. అ. పుం. అజుపు: చూ, స్వరము. 1.
పశుపతి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.
పశుపాదరోగము, సం. వి. అ. న. గొరిసెగాలి; చూ, పశురోగము.
పశుబ్రాహ్మణులు, అం. "గమ్యాంగమ్యాం నజానాతి ప్రియం యోఽశౌచనిర్గుణః । కృత్యాకృత్య పరిభ్రాంత సవిప్రః పశురుచ్యతే." (గమ్యాగమ్యములను కృత్యాకృత్యములను ఎఱుఁగక పరస్త్రీలోలులగువారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.
పశుమక్షిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జోఱీఁగ: చూ, మక్షిక.
పశుమార్గము, సం. వి. అ. పుం. దర్శిని: చూ, మార్గము. 1. (నక్షత్రమార్గమనియు వాడుక).
పశురోగములు, సం. వి. అ. పుం. బ. పశువులకు వచ్చెడు తెవుళ్లు. పాదరోగమునకు — అడప - అడుప, గాలికుంటు, గొరిసెగాలి, పుప్పు; మఱికొన్ని రోగములు.—అదురుఁద్రిక్క - అరువుఁద్రిక్క — అవురుఁద్రిక్క; ఉంగడ - ఉంగిడి, కడుపూఁద; కప్పనావురు; కింక; గురుకు; చురుక; దొమ్మ; నరిడి; నాలికచేఱు. మొ: (చూ, రోగము. 1.)
పశువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. = పసలము - పసురము - నాలుగుకాళ్ళజంతువు: చూ, మృగము. 1; 2. గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1.
పశ్చాత్తాపపడు, మి. అ. క్రి: చూ, స్రుక్కు. 11.
పశ్చాత్తాపము, సం. వి. అ. పుం; అనుతాపము: చూ, విప్రతీసారము.
పశ్చాద్భాగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెనుక. 1.
పశ్చిమము, సం. విణ. 1. పడమటిది: చూ, హరిత్తు. 1; 2. వెనుకటిది: చూ, వెనుక. 1; 3. కడపటిది: చూ, వెరసి. 2; అం. 4:చూ, తంత్రములు.
పశ్చిమసముద్రము, అం: చూ, సముద్రములు.
పశ్యతోహరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కమసాలె: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2. = పచ్చెపువాఁడు. ఎదుటదొంగిలించువాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1.
పశ్యత్పాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, శివుఁడు.
పష్ఠౌహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తొలుచూలిపడ్డ. రూ - ప్రష్ఠౌహి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పస, వా. వి. 1. అధికప్రభ; చూ, వెలుతురు. 1; 2. ఉపస్థితి, తోఁచుట. అం, భా. తృ. 30; చూ, స్ఫురణము. 2; 3. సారము; చూ, సారాంశము; 4: చూ, సమృద్ధి. కళా. 1, అ. 33; 5: చూ, సామర్థ్యము. 1. కళా. 1, ఆ. 10; వై. వి. 6. = పచంపచా. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.
పసందు, వా. వి: చూ, సౌందర్యము.
పసఁగు, దే. అ. క్రి: చూ, విశదమగు.
పసగడుగు, వా. వి. కడుగు: చూ, ఉక్తము.
పసగరగొను, దే. స. క్రి. పీడించు. హరి. పూ. 7, అ. 167: చూ, హింసించు. 2.
పసదనము, వై. వి. 1. = ప్రసాదనమ్. అలంకారశోభ: చూ, భూషణము 2; 2. తానుకోటినపని నెఱవేరినప్పుడు నెఱవేర్చుకొన్నవాఁడు సంతోషించి నెఱవేర్చినవానికి సంతోషముగా నిచ్చెడు వస్త్రాభరణాదిద్రవ్యము: పారితోషికము; వా. 5. (రూ - పసాదము - సాదము) భోజనము: చూ, సాదము. (1).
పసను, దే. వి. 1. ఎఱుపుమించినపసుపువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, సౌందర్యము.
పస, దే. వి: చూ, నానుకువాన.
పు. వై. వి. = పచంపచా. రూ - పసుపు 1. హరిద్రము; చూ, వర్ణము. 6. (దీనిభేదములు—కస్తురిపసపు, కూరపసపసపు. మ్రానిపసపు); 2. హరిద్రావర్ణము: చూ, వర్ణము.
పస6: 3. జాతిమీఁదజాది పూసికొనెడు పసుపు, బండారు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4. పసుపువన్నెకలది: చూ, వర్ణము. 6.
పసపుంజాయ, వా. వి. పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6.
పసరము, వై. వి. = పశు: చూ, రూ- పసులము.
పసరించు, వై. అ. క్రి. = ప్రసర: చూ, వ్యాపించు.
పసరింపు; వై. వి. = ప్రసర: చూ, వ్యాపనము.
పసరిక, వా. వి. చూ, రూ.-పసిరిక. 4.
పసరు, వై. వి: చూ, వ్యాపనము. హరి. ఉ. 8, అ. 158; దే. వి. రూ- పసురు; 2. అకునలిపిన రసము. అసరు, ఆకుపసరు. (సం. ప).—పర్వరీణము; విణ. 3. అకుపచ్చన. ఉ, రా. 6, అ, 8: చూ, వర్ణము. 6. పసరుగాయ, దే. వి. ముదిరినపిందె: చూ, శలాటువు. 2.
పసరుచాయ, వా. వి: చూ, పసపుంజాయ.
పసరుమొగ్గ, ద్వ. వి. (రూ-పసిమొగ్గ, పసిరికమొగ్గ) లేఁతమొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.
పసలము, వై. వి. = : చూ, రూ-పసరము.
పసాదపడు, వై. స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.
పసాదము, వై. వి. = ప్రసాదనమ్. అన్నము: చూ, సాదము. (1.)
పసాపడు, వై. స. క్రి. (పసాదము + సాపడు): చూ, రూ. పసాదపడు. అచ్చ. బాల, కాం. 75.
పసారము, వై. వి. రూ-పసారు. 1. అంగడి. రాజ. 2, అ. 90: చూ, సదనము. 1; 2. = ప్రసార. సంచారము. (రూ-పసారు-పచేరు-పచారు): చూ, ప్రయాణము.
పసారు, —పై.— అచ్చ. బాల, కాం. 34.
పసి, దే. వి. 1. పశ్వాదులమీఁదిగాలి. స్వా. 4, అ. 41; స్వా. 4, అ. 51: చూ, వాయువు; 2. పువ్వులమీఁదిగాలి. భో. 3, అ. 176: చూ, వాయువు; వై. వి. 3. = పశు. గోకు

లము: చూ, పసులము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 265; (బ. పసులకు.—హరి. ఉ. 8, ఆ. 2t0 ; 4. అంకరి: చూ, యువతి; 5: చూ, వాసన. 1; విశ. 6. లేఁత: చూ, సుకుమారము.
పసిఁడి, దే. వి. 1. బంగారు. కాశీ, 5, ఆ. 58: చూ, లోహము. 1; 2. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 8.
పసిఁడికంటి, దే. వి: చూ, రూ పయిఁడికంటి.
పసిఁడికంటె, వా. వి.—పై.—(రూ-పైఁడికంటె.)
పసిఁడికాయ, దే. వి. పొత్తిమాలికాయ. భాగ. 2, స్కం. 51.
పసిఁడిపుట్టముదాల్పు, ద్వి. వి: చూ, విష్ణువు. 1. ఆం. సం. దే. 7. (ఇట్లు పసిఁడిపలువదాల్పు.)
పసిఁడిపురుగు, ద్వి. వి. పొత్తినాలికాయపురుగు. మార్క. 2, 118: చూ, పురుగు.
పసిఁడిజేఁడు, దే. వి: చూ, శ్రీమంతుఁడు.
పసిక, దే. వి. 1. పస: చూ, సారాంశము: వా. 2: చూ, సమృద్ధి: 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.
పసిగాఁపు, ద్వి. వి. గోపకుఁడు. పాండు. 2, ఆ. 128: చూ, మహాశూద్రుఁడు.
పసిగొను, దే. అ. క్రి. గాలిపట్టు: పసిపట్టు.
పసితిండి, ద్వి. వి. పులి. అచ్చ. బాల, కాం. 122: చూ, శార్దూలము.
పసిపట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, పసిగొను.
పసిపాప, దే. వి. 1. లేఁతబిడ్డ: చూ, శిశువు; విశ. 2. మిక్కిలి లేఁత యైనది. వై. 8, ఆ. 12: చూ, సుకుమారము.
పసిబిడ్డ, వా. వి: చూ, పసిపాప. 1.
పసిమంద, వా. వి. పసులమంద, ఆవులమంద: చూ, ధేనువు.
పసిమనుపరి, వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.
పసిమనుపు. వా. వి. గోరక్షణము. చూ, రక్షణము.
పసిమి, దే. వి. (రూ-పసిమిడి). 1. ఆకుపచ్చన. కళా. 3, ఆ. 83: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె. కళా. 3, ఆ. 204: చూ, వర్ణము. 6; 3. గోరోజనపు వన్నె. హరి. ఉ. 7, ఆ. 60: చూ, వర్ణము. 6.
పసిమిడి, దే. విశ. (పసిమి + మిడి) పసిమిగలది: చూ, వర్ణము. 6.
పసిమొగ్గ, వా. వి: చూ, పసరుమొగ్గ.
పసిరిక, దే. వి. (పసరు + ఇక) 1. పసరువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 2. పచ్చపిట్ట: చూ, హరితము. 3; 3. నల్లగబికి*: చూ, హరిత; వా. 4: రూ-పసరిక, కామాల-కామెల. (సం. ప) —కామల-కామలము; విశ. 5. పసరు వన్నెకలది: చూ, వర్ణము. 6.
పసిరికపాము, దే. వి. పచ్చపాము: చూ, సర్పము.
పసిరికపిట్ట, ద్వి. వి: చూ, పసిరిక. 2.
పసిరికమొగ్గ, ద్వి. వి: చూ, పసరుమొగ్గ.
పసివాఁడు, వా. వి: చూ, శిశువు. సాంబ. మాన. 5.
పసుపాడు, ద్వి. అ. క్రి. (పసుపు + ఆడు) పసుపుపూసికొని జలకమాడు: చూ, స్నానమాడు.
పసుపు, చూ, రూ-పసపు. (పసుపు పుండ్లు మాన్పును. పసుపు పటిక కలిపి చెవిలో పోసిన చీముగాఱుట తగ్గును.)
పసుపుఁపిట్ట, వై. వి: చూ, పసిరికపిట్ట.
పసుపుముద్ద, ద్వి. వి. —పై.—
పసుపుమొల్ల, వై. వి: చూ, పచ్చపూమొల్లి*.
పసుపుఁటమ్మ, వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 8.
పసురము, వై. వి. = పసు: చూ, రూ-పసులము.
పసురు, వా. వి: చూ, రూ-పసరు. 2.
పసులకాఁపరి, వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.
పసులకొట్టము, వా. వి. పసువులపాక: చూ, సదనము. 1.
పసులదారి, వా. వి: చూ, పసుమార్గము.
పసులపుంత, —పై.—
పసులపోలిగాఁడు, ద్వి. వి. పెద్దపులి: చూ, వ్యాఘ్రాటము.
పసులము, వై. వి. = పసు. గోమహిషజాతి (శాకభక్షకజంతువుల గణము): (రూ-పసురము - పసరము - పసలము, పసి, తొసుకు, లొట్టి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పసులవాఁడు, ద్వి. వి: చూ, పసిగాఁపు.
పసులు, వై. వి. బ. = పసు. గోవులు: చూ, ధేనువు.
పస్తాయించు, దే. అ. క్రి: చూ, పశ్చాత్తాపపడు
పస్తిల్లి, వా. వి. (రూ-పస్తు-నిప్పస్తు): చూ, లంకణము.
పస్తు, వై. వి. —పై.—
పస్తుండు, వా. అ. క్రి: చూ, ఉపవసించు.
పస్తున్నవాఁడు, వా. వి: ఉపోషితుఁడు.
పస్త్రము, దే.వి. (రూ-పస్త్యము-వాస్త్యము-వస్త్రము-అవస్త్యము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
పస్సె, వై. వి, విశ: చూ, పయ్య. 1—2.
పళపళ, దే వి. ప్రకాశించుట యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. లెంపలు వాయించుట, ఎండిన ఆకులు లోనగునవి విఱుచుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
పళశబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (వీరు వాజసనేయ శాఖవారు. బొంబాయి రాజధానియందుఁ జూతనగు. ఇతర బ్రాహ్మణులు వీరి యాచారముల నిందింతురు.): (చూ, బ్రాహ్మణులు).
పళ్ళాలమ్మ, వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
పళ్లిక, వా. వి: చూ, రూ-పల్లిక.
పళ్యము, వై. వి. (రూ-పళ్ళెము-పళ్ళెరము) 1. భోజనపాత్రము కాశీ. 3, ఆ. 307: చూ, పాత్రము. 6; 2. తాంబాళము: చూ, పాత్రము. 6.
పళ్ళెము, —పై.—
పళ్ళెరము, —పై.— పా. 3, ఆ. 38.

పా

పాంచజన్యము, సం. వి. అ. పుం. విష్ణుశంఖము: చూ, బాణము. 1.
పాంచజన్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పాంచాలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దేశము.

పాంచాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పంచమి, ద్రౌపది: చూ, సూన. 1;2: చూ, పుత్తడి. 2; అం. 3: చూ, రీతులు; వా. 4: చూ, పంచాలి.

పాంచాలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాంచాలి. 2.

పాంచాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పాంచాల పురుషుఁడు: చూ, పురుషజాతులు; విణ. 2. పాంచాలదేశమునందుఁ బుట్టినవాఁడు.

పాంజేబు, వై. వి. రూ-పాఁజేబు, ఆఁడుదాని కాలినగ: చూ, భూషణము. 2.

పాండరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పాండురము; విణ. 2: చూ, రూ-పాండురము.

పాండవబీడు, వా. మి. వి. రూ-పాడవబీడు-పాడవ. దున్నని నేల: చూ, భూమి. 1.

పాండవాభీలుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పాండవులు, అం. ధర్మరాజు, అర్జునుఁడు, భీముఁడు, నకులుఁడు, సహదేవుఁడు (వీరియజ్ఞాతవాసమందలి పేర్లు—(వరుసగా) కంకుభట్టు, బృహన్నల, వలలుఁడు, దామగ్రంథి, తంత్రీపాలుఁడు; (ద్రౌపది = మాలిని).

పాండితి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పాండిత్యము.

పాండిత్యము, సం. వి. అ. న. —పై.—

పాండిమ, సం. వి. న్. పుం. రూ-పాండిమము. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పాండిమము, సం. వి. అ. పుం. —పై.—

పాండీఁడు, వై. వి. = పాండ్యః. పాండ్యదేశపురాజు: చూ, రాజు. 1.

పాండుకంబళి, సం. వి. న్. పుం. 1. తెల్లనికంబళిచేఁగప్పఁబడిన రథము: చూ, శకటము. 1; విణ. 2. తెల్లకంబళిగలది.

పాండురము, సం. వి. అ. న. రూ-పాండరము. 1. తెల్లపులుము: చూ, మండలము. 3; పుం. 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. తెలుపుమించిన పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6, 4. తెలుపు పసుపు కలిసినరంగు: చూ, వర్ణము, 6; విణ. రూ-పాండరము; 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 6. తెలుపుమించినపచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పాండువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. = పాలుడు. పాండురోగము: చూ, రోగము. 1; 2. పేరీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక; 3. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4: చూ, పాండురము. 3;5: చూ, పాండురము. 4; విణ. 6: చూ, పాండురము. 5; 7: చూ, పాండురము. 6; 8. పాండురాజు. (ఇట్లు పాండుఁడు - పాండువుఁడు): చూ, రాజు. 1.

పాండ్యము, అం. పాండ్యదేశము: చూ, దేశము.

పాందాను, వా. వి: చూ, హడపము. 1.

పాంథుఁడు, సం. వి. అ, పుం. రూ-పథికుఁడు. తెరువరి: చూ, వాటచారి.

పాంశల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పాంశుల.

పాంశలవణము, సం. వి. అ. పుం. ఐరిణము: చూ, లవణము. 1.

పాంశుచందనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పాంశుల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాంశల-పాంసుల: చూ, జంకులాఁడి.

పాంశువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. రూ-పాంసువు. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 2. ఎరువు: చూ, పిడక.

పాంసనము, సం. వి. అ. న: చూ, వహేలనము.

పాంసనుఁడు, సం. విణ. దూషకుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాంసుల, సం. వి, ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-పాంశుల; 2. పుడమి: చూ, భూమి. 1.

పాంసువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పాంశువు. 1.

పాఁకు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రాఁకు. 3-4.

పాఁకుడు, దే. వి. రూ-ప్రాఁకుడు, 1: చూ, ప్రాఁకుడు. 1; 2: చూ, ప్రాఁకుడు. 2; 3. నూతిపాఁకుడు: చూ, శైవలము; 4. నీళ్లమీఁద బలిసి పాఁకెడుకూర*: పాఁచి - ప్రాఁచి. (సం.ప.)—గుండాలువు, జలమంటపము: (చూ, శైవలము.)

పాఁకులాడు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రాఁకులాడు.

పాఁకోడు, వా. వి: చూ, పాదుక.

పాఁగెము, వై. వి: చూ, సంబంధము. య. 2, ఆ. 106.

పాఁచి, వై. వి. రూ-ప్రాఁచి. 1. పండ్లముఱికి: చూ, శమలము; 2. నీటియందుకలిగెడు పచ్చని ముఱికి. రూ-ప్రాఁచి: చూ, శైవలము; 3. నీటియందుకలిగెడుపచ్చనితీఁగె*: చూ, శైవలము; విణ. 4. రూ-ప్రాఁచి. ప్రాఁతది: చూ, పురాతనము.

పాఁచితీఁగ, వై. వి. మజ్జిగచిక్కనఁజేయునొకాచొకతీఁగ*: బదర. (సం. ప.)-ఘృష్టి: (చూ, శైవలము.)

పాఁజేబు, దే. వి. బ: చూ, రూ-పాంజేబు. "పాఁజేబు పట్టీలు."

పాఁడి, దే. వి. 1. పాలు. కాశీ. 3, ఆ. 181: చూ, స్తన్యము; 2. పాలయొక్కవికారము: చూ, స్తన్యము.

పాఁత, వై. వి. = వస్త్ర. రూ-ప్రాఁత. 1. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. రూ-ప్రాఁత: చూ, పురాతనము.

పాఁతగిలు, వై. అ. క్రి = ప్రాక్తన. (రూ-పాఁతగిల్లు-ప్రాఁతగిలు-ప్రాఁతగిల్లు) ప్రాఁతదియగు.

పాఁతగిలు, —పై.—

పాఁతడము. వా. విణ: చూ, స్థాపితము. 1.

పాఁతఱ, దే. వి. (పాఁతు + అఱ) 1. ధాన్యముంచెడుగొయ్యి: చూ, పంటసాల; 2. నిధి: చూ, లిచ్చి. 2.

పాఁతఱికము, వా. వి. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము.

పాఁతు, దే. వి. 1. భూమిలోనగువాని లోపలదిగినట్టు పర్వతములోనగువాని క్రిందిభాగము. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 11; భార. విరా, 2, ఆ. 19; స. క్రి. 2: చూ, పూడుచు.

పాఁపజందెములమేటి, వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పాఁపజగము, ద్వ. వి. నాగలోకము: చూ, లోకము. 1.

పాఁపజన్నిగట్టు, ద్వ. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పాఁపతూపు, దే. వి. వరుణాయుధము: చూ, బాణము. 2.

పాఁపతొడవులవేలువు, వా. వి: చూ, శివుఁడు. 1.

పాఁపమీను. ద్వ. వి. శృంగి, ఒకానొకఆఁడుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పాఁపమేపరి, దే. వి. 1. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. నెమలి: చూ, మయూరము.

పాఁపమేపుడు, —పై.— య. 4, ఆ. 106.

పాఁవర, దే. వి. చిన్నపావర, పిన్నపాఁవర, (సం. ప.).— గోతుంది*.

పాఁవరబుడమ, వా. వి: చూ, శ్రీపర్ణి.*

పాఁవరమ్ము, ద్వ. వి: చూ, పాఁవతూపు.

పాఁవతేఁడు, దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము.

పాక, దే. వి. రూ-ప్రాక. సాల: చూ, సదనము. 1.

పాకకృష్ణము, సం. వి. అ. పుం. కలివి*. (రూ-కృష్ణపాకము-ఫలకృష్ణము-కృష్ణఫలము- ఫలపాకము - పాకఫలము-కృష్ణపాకఫలము-కృష్ణఫలపాకము -పాకకృష్ణఫలము - పాకిఫలకృష్ణము): చూ, సొమ్లపుష్పఫల.

పాకత్రయము, అం. నారికేళ-కదళీ-ద్రాక్షాపాకములు : (చూ, పాకములు, త్రియము).

పాకనాటిరెడ్లు, వా. వి. ఒకానొకరెడ్డిజాతివారు: చూ, రెడ్డి.

పాకనాడు, దే. వి: చూ, నాడులు.

పాకనాడు, దే. వి. దేశవిశేషము: (చూ, నాడులు).

పాకపుౘలిమిడి, వా. వి. బెల్లపుపాకపు పిండిముద్ద: చూ, సాదము (1).

పాకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పరిపాకము: చూ, పరువు. (5); 2. వంట: చూ, సూపకారము; 3. నర: చూ, పలితము, 1; 4. పిల్ల: చూ, స్త్రీ; 5. = పాఁగు: చూ, శర్కర. 1; అం. 6: చూ, కావ్యస్వరూపము; అం. 7: చూ, పాకములు.

పాకములు, అం. ౧. ద్రాక్షాపాకము (మృదుమధురమై సర్వజనవేద్యమైనది), ౨. నారికేళపాకము (మిగులకఠినమై యభేద్యమైనది), మఱియు ౩. కదళీపాకము, ౪. రసాలపాకము అనియు నాలుగు విధములు.

పాకలము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పారిభావ్యము*; పుం. 2. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3. గజమునకుఁగలుగు పిత్తజ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పాకశాసని, సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రునికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పాకశాసనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పాకారి.

పాకశాస్త్రము, అం. ఆయుర్వేదమున నీపాకశాస్త్ర మొకభాగము. ఇందు నల భీమ పాకములు ప్రసిద్ధములు.

పాకస్థానము, సం. వి. అ. న. వంటయిల్లు: చూ, సదనము. 1.

పాకాన్నము, సం. వి. అ. న. = పాకెన-పాకెన్న. సదన్నపు విందు: చూ, సాదము. (1).

పాకారి, సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

పాకి, దే. వి. రూ-పాకీ. మఱుఁగుపెరటికుప్ప యెత్తెడువాఁడు: పాకీవాఁడు.

పాకీ, —వై.—

పాకీవాఁడు, 1. —వై.—; వా. 2. నేలపైప్రాఁకెడుశిశువు: చూ, ప్రాఁకెడువాఁడు. 2. (పాఁకువాఁడు అనియు.)

పాకుఁడు, వా. వి. బిడ్డ: చూ, శిశువు.

పాకెత, వా. వి. పాకీవానిభార్య: చూ, భార్య.

పాకెన, వై. వి. = పాకాన్న. రూ-పాకెన్న-ప్రాకెన-ప్రాకెన్న: చూ, పాకాన్నము.

పాకెన్న, —వై.—

పాక్యము, సం. వి. అ. న. 1. ఉప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2. యవక్షారము: చూ, లవణము. 1.

పాగ, దే. వి. రూ-పాగా. 1. అశ్వశాల: చూ, సదనము. 1; 2. రూ-పాగా, తలకట్టు, తలచుట్టు, తలపాగ. (సం. ప.)— ఉష్ణీషము, చోళందుకము-చోళోందుకము. తద్వి.—గుండుపాగకు.—నెట్టియము-నెట్టెము. (మిగతవానికి: "చూ, సీసకము.1."); 3. గుఱ్ఱములవరుస: రూ-పాగా-వాగా. (సం.ప.)- అశ్వపంక్తి, అశ్వావళి: (చూ, హయము); 4. గుఱ్ఱములగుంపు: చూ, హయము; వై. వి. ఐ. 5. = పాదుకా. (రూ-పాగా-పావ-పావా) పావకోళ్లు: చూ, సమ్మార్శిగలు.

పాగడ, వా. వి. సూలుపిడి: చూ, సూత్రము. 1.

పాగడము, వై. వి. = పాటలిక. రూ - పావగము- పావహము. అంటుదానికాలినగ: చూ, భూషణము. 2.

పాగా: చూ, రూ-పాగ. (పావకోళ్లకు.—వై. 8, ఆ. 103; అశ్వశాలకు.—కాశీ. 1, ఆ. 35).

పాగు, వై. వి. = పాక. గుడ (చక్కెర) పాకము: చూ, శర్కర. 1.

పాచకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వంటలక్క.

పాచకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూపకారుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

పాచనము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పాచితము; 2. పులుసు: చూ, పుల్లన. 1; 3. = పాచనము-పాసనము. గ్రహణి: చూ, రోగము. 1.

పాచని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కరక*: చూ, హరీతకి.

పాచిక, వై. వి. 1. = పాశక. జూదమాడెడు అద్దసాళ్లు: చూ, వ్యవహారము. 4; వా. 2. దాసి: చూ, దాసినె,

పాచితము, వై. వి. = ప్రాయశ్చిత్తము. రూ-ప్రాచితము. దోషనివృత్తి. పాండు. 5, ఆ. 47: చూ, శిక్ష. 1.

పాౘనము, వై. వి. = పాచన. బేది: చూ, పాచనము. 3.

పాౘు, దే. క్రి. (పాయఁజేయు) 1. తొలఁగించు. భార. అర. 1, ఆ. 195: చూ, విసర్జించు; 2. చిక్కెడలించు.

పాట్, సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.

పాట, దే. వి. 1. సంగీతము: చూ, స్వరము. 2; 2. రీతి. భార. సభా. 1, ఆ. 127. (రూ-పాటి- పాటు-పాళము): చూ, విధము. 1; 3. ఏలము: చూ, వేలము. 4; వై. వి. 4. = పాఠా. అగలునొంటి*: చూ, విద్ధకర్ణి.

పాటకత్తె, వా. వి. గాణ: చూ, స్త్రీ.

పాటకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = : చూ, పాగడము; 2. = పట్టియము. పట్టాకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. వాద్యము: చూ, స్వరము. 2; 4. నద్యాదితీరము: చూ, రోధస్సు; 5. అక్షదివాలనము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6. సేనానివేశనము: చూ, శిబిరము; వై. వి. (1) = స్ఫోటకము. రూ-ఫోటకము-పోడకము, మశూచి: చూ, స్ఫోటకము; వా. (2) తక్కువ, హీనము. "పాటకపుజాతి."

పాటకాఁడు, వా. వి. రూ-పాటరి. 1. గాణ: చూ, సీకారి; 2. వేలముపాడినవాఁడు.

పాటచ్చరయామికన్యాయము, న్యా. దొంగలకు గస్తీతిరుగువని యిచ్చినయెడల వానిదొంగతనము పట్టువా రుండరనురీతి.

పాటచ్చరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పాటన, దే. వి. 1. కైసేఁత: చూ, భూషణము. 2; 2 సంస్కారము. స్వా. 3, ఆ. 53: చూ, సాతాళింపు (ఇదివిచార్యము); 3. ఆదరణము: చూ, ముద్దు.
పాటనము, సం. వి. అ. న. చీల్చుట: చూ, విదారణము. 1.
పాటపాట, దే. విశ. కొంచెము కొంచెము. కళా. 4, ఆ. 89: చూ, స్వల్పము.
పాటపొలము, దే. వి. చిఱువేరు పైరయ్యెడునేల: చూ, భూమి. 1.
పాటబండి, దే. వి. గాడీ: చూ, శకటము. 1.
పాటము, వై. వి. కెంపులు నాణెముచూచుటకు తగినయెండ: చూ, వెలుఁగు, 3.
పాటరి, వా. వి: చూ, పాటకాఁడు.
పాటఅవళి, వా. వి. సంగీత సప్తస్వర సమూహము: చూ, స్వరము. 2.
పాటల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-పాటలము. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి. 2; 2. పాటలగంధి: చూ, స్త్రీ.
పాటలము, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. న. 1. కలిగొట్టుపువ్వు: చూ, స్థాలి. 2; అ. పుం. 2. ఎఱ్ఱవడ్లు: చూ, ధాన్యము; 3.= పయ్యా. తెలుపుమించిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విశ. 4.= పయ్యా. తెలుపుమించిన యెఱుపుగలది: చూ, వర్ణము.6.
పాటలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముష్కము*: చూ, మొక్కము; పుం. స్త్రీ. 2.= పాదిరి*: చూ, పాటల.
పాటవము, సం. వి. అ. న. 1. ఆరోగ్యము: చూ, లాఘవము. 2; 2. నైపుణ్యము: చూ, సమర్ధనము; 3. శక్తత: చూ, శక్తి. 1; 4. తైక్ష్ణ్యము: చూ, మిడి. 4; వా. 5. కేమము: చూ, వ్రణము. 1.
పాటి, దే. వి. ఏ. 1. సామ్యము. భాగ, 10. స్కం. పూ.1598: చూ, సమానము. 2; 2. పరిమాణము. పాండు. 1, ఆ. 148: చూ, శపథము; విశ. 3. సమము: చూ, సపాటము; 4. సామాన్యము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 8: చూ, సాధారణము, 2; 5. న్యాయము. భార. విరా. 5, ఆ. 278: చూ, సత్యము. 1; 6. కొలఁదిది. కాశీ. 7, ఆ. 130; వా. వి. 7. రీతి: చూ, విధము. 1.
పాటించు, దే. స. క్రి. 1. ఆదరించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 89: చూ, సంబాళించు; 2: చూ, ప్రతీక్షించు; 3: చూ, విమర్శించు; 4: చూ, వహించు; 5: చూ, ప్రాపించు. నై. 1, ఆ. 95.
పాటింపు, వా. విశ: చూ, పాటన. 3.
పాటికంద, వా. వి. ఊరఁగంద*: చూ, సూరణము.
పాటిగొను, దే. స. క్రి: చూ, సరిపెట్టు.
పాటితము, సం. విశ. చీల్పఁబడినది, ఘటితము: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
పాటినేల, దే. వి. ఊరెత్తుపడిపోయి పాడుపడిననేల, పాడు: చూ, భూమి. 1.
పాటిమీఁదిగంగానమ్మకు కూటిమీఁదనేలోకము, లో. అత్యాశతోఁగూడిన జిజ్ఞాస.
పాటిరేవు, దే. వి. దిగినడచి దాఁటిపోదగినరేవు: చూ, రేవు. 1.
పాటిలు, వై. అ. క్రి. = ప్రాప్తిః. రూ-పాటిల్లు. కలుగు: చూ, సంభవించు.
పాటిల్లు, —వై.—
పాటీనము, వై. వి. = పాఠీన: చూ, పాఠీనము.
పాటీలు, దే. వి. బ. ఆఁడుదాని హస్తభూష: చూ, భూషణము. 2.
పాటు, వై. వి. 1. కష్టము: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు; 3: చూ, శ్రమము. హరి. ఉ. 4, ఆ. 98; 4: చూ, విధము. 1; 5. పడుట. కళా. 6, ఆ. 75: చూ, రాలుపు; 6. సముద్రజలోల్బణ శమనము ; వా. 7. ఉడుకువ: చూ, విరామము.
పాటుపడు, వై. అ. క్రి: చూ, వేసరు. 2.
పాటుమానిసి, వై. వి: చూ, పాట్లమారి.
పాట్లని, వా. వి. ఆట్లఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పాట్లమారి, ద్వ. విశ. మిక్కిలిశ్రమపడు స్వభావము గలవాఁడు: చూ, శ్రద్ధధానుఁడు.
పాఠ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చిఱుబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి; 2. విసబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి.
పాఠకబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు.
పాఠకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. వేదపాఠము చదువువాఁడు: అధ్యేత, పాఠి, పఠిత, (తె. ప.)—చదువరి, సంతచెప్పువాఁడు; తద్విశేషములు.—౧. వైదికములుకాని గ్రంథములు చదువువానికి. — అజపుఁడు; ౨. బట్టువానికి.— స్వస్తిముఖుఁడు. బ. (తె. ప.).—క్రిక్కులు, చదువరులు, బట్టులు-బట్లు-బట్టువారు, బూతులు, వంది; ౩. అన్యశాఖా పారకునకు.—శాఖాదండుఁడు. (మిగతవానికి "చూ, సంతచెప్పువాఁడు.")
పాఠము, సం. వి. అ. పుం. 1. చదువు (రూ-పఠనము-పఠము-నిపారము): చూ, విద్య. 1; 2. వేదపఠనము: చూ, విద్య. 1; 3. బ్రహ్మయజ్ఞము: చూ, యజ్ఞము; 4. ఎచ్చరిక: చూ, హెచ్చరిక.
పాఠశాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బడి: చూ, స్కూలు.
పాఠి, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, పాఠకుఁడు; 2: చూ, వహ్ని సంజ్ఞికము*.
పాఠీనము, సం. వి. అ. పుం. = పాటీనము. సహస్రదంష్ట్రిము: చూ, మత్స్యము. 1.
పాఠ్యము, సం. విశ. పఠింపఁదగినది: పఠితవ్యము.
పాడగము, వై. వి. = పాటక: చూ, రూ-పాగడము.
పాడము, —వై.—
పాడఱు, దే. అ. క్రి. నశించు: చూ, సమయు. 3.
పాడలి, వా. వి. గోడకు క్రిందుగా నిర్మించిన క్షుద్రశాల: చూ, సదనము. 1.
పాడవ, వా. వి. పాండవబీడు: చూ, భూమి. 1.
పాడవబీడు, —వై.—
పాడహము, వై. వి. = పాటక: చూ, రూ-పాగడము.
పాడి, దే. వి. 1. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 2. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 3: చూ, సమానము. 2; 4: చూ, వ్యవహారము. 3; 5: చూ, స్వభావము. భార. విరా. 3, ఆ. 42.

పాడింట్లో దీపముఁబెట్టినట్లు, లో, ఉదా.—"పాడింటికినిడిన దీప పఙ్క్తియుఁబోలెన్" (కుచేలోపాఖ్యానము).

పాడిగము, వై. వి. = పాదాంగద: చూ, పాగడము.

పాడిపంటలు, లో. పంటఫలములు.

పాడియాబ్రాహ్మణులు, అం. ఉత్కళులలో నొకతెగవారు. (సామవేదులు. గోభిలసూత్రజ్ఞులు. పౌరోహితవృత్తి గల వారు. కాలక్రిమమున కృష్ణయజుశ్శాఖ నవలంభించు చున్నారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పాడియావు, వై. వి. మిగులపాలిచ్చుగోవు: చూ, ధేనువు.

పాడు, దే. వి. 1: చూ, పాటినేల; 2. శూన్యగ్రామము: చూ, సీమ. 1. (దేశము); 3. పల్లె: చూ, దేశము; 4. చేటు: చూ, సంస్థ. 3; విశే. 5. చిక్కులేని స్థితిగలది; 6. రిక్త: చూ, శూన్యము. 1; అ. క్రి. 7. పాటపాడు, ఆలపించు. (సం. ప.) —ఆలాపించు.

పాడునుయ్యి, దే. వి, అంధకూపము: చూ, సరస్సు.1.

పాడుమాట, వా. వి. అశుభవాక్కు: చూ, శబ్దము. 2.

పాడుముండ, వా. వి. పాడుపనులు జేసెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పాడువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, పాడఱు.

పాడువాఱు, ద్వ. అ. క్రి.—పై.—హరి. పూ. 5, ఆ. 32.

పాడువిధవ, వా. మి. వి. పాడుపనులుచేసెడుముండ మోపి: చూ, స్త్రీ.

పాడువెధవ, వా. మి. వి. తుంటరి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాడుసేయు, వా. స. క్రి. అఱవఱసేయు, కాడుచేయు. (సం. ప.) —ధ్వంసించు.

పాడె, దే. వి: చూ, శవయానము.

పాడెగట్టు, వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాడ్యమి, వై. వి. = ప్రతిపత్. ప్రథమా. మొదటితిథి. (ఇది సంస్కృతమని కొందఱు): చూ, ప్రతిపత్తు.

పాణసి, దే. వి. మాల. హరిశ్చ. 2, ఆ. 174: చూ, సురియాకువు.

పాణి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. రూ-పాణము. మనికట్టుమొదలు కొని చాచినవ్రేళ్లతోఁగూడినచేయి: చూ, హస్తము; అం. 2: చూ, ఇంద్రియములు; వై. వి. (1) = పానీయ. ముత్తెపు నీరు: చూ, సలిలము.

పాణింధమము, సం. ని. అ. పుం. 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్త్ర; 2. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 3. ఒకానొకవాద్యము: చూ, వీణె.

పాణిగృహీతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.

పాణిగ్రహణము, సం. వి. అ. న. చేపట్టు: చూ, వివాహము.

పాణిఘుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చేతులతో తాళమువేయువాఁడు: పాణివాదుఁడు.

పాణిని, సం. వి. ఇ. పుం. రూ-పానిని. (ఇతఁడు వ్యాకరణ సూత్రకర్త. ఇతని చిత్రచరిత్రము పారాశర్యమను పురాణ మున విశేషముగ గలదు): చూ, సన్న్యాసి...

పాణిపీడనము, సం. వి. అ. న: చూ, పాణిగ్రహణము.

పాణివడము, దే. వి. అమ్ములపొది: చూ, బాణము. 1.

పాణివాదుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పాణిఘుఁడు.

పాణౌకృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వివాహము.

పాత, సం. విశే. కాచువాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.

పాతకము, సం. వి, అ. పుం. మహాపాపము: చూ, వ్యసనము. 1.

పాతకములు, అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, ఇవిచేయువారితోడి సహవాసము (5).

పాతకుఁడు, వా. విశే. పాపాత్ముఁడు: రూ-పాతుకుఁడు, పతయాళువు.

పాతనము, అం: చూ, ఘ్రాక్రియలు.

పాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. పతనము: చూ, రాలుపు, 2. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు; విశే. 3. కావఁబడినది: చూ, రక్షితము; అం. 4: చూ, తారాక్రియలు.

పాతరకత్తె, వా. వి. ఆటకత్తె: చూ, శైలూషి.

పాతరలాడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, నర్తించు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 726.

పాతరలు, వై. వి. బ. = పాత్ర. 1: చూ, పాతరకత్తె; 2. ఆట: చూ, వ్యంజకము. 1.

పాతరి, వా. వి: చూ, పాతరకత్తె. ఆం. భా. పరి. 129.

పాతాళకము, అం: చూ, పరిస్తారప్రత్యయప్రాణములు.

పాతాళగరుడ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దూసరి*: చూ, వత్సాదని.

పాతాళము, సం. వి. అ. న. 1. క్రిందిలోకము: చూ, లోకము. 1; 2. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3: చూ, అధో లోకములు; 4: చూ, లోకములు.

పాతిక, వై. వి. రూ-పాతికె.1. = పాద-పాదిక, కాలు, ఒంటిలో నాలుగవభాగము.

పాతికె, వై. వి. = —పై.—

పాతివ్రత్యము, సం. వి. అ. న. 1. పతివ్రతాత్వము: ఈలువు: పా. 2. దీనికి ఉపమానములు — సీత, అరుంధతి, దమయంతి, సావిత్రి, పార్వతి, సరస్వతి, లక్ష్మి.

పాతు, వై. వి. = పాత. 1. భూస్థాపనము: పాతుట; 2: చూ, లిబ్బి. 2.

పాతుకుఁడు, సం. విశే: చూ, రూ-పాతకుఁడు, పతయాళువు.

పాతుట, వై. వి. = పాత: చూ, పాతు. 1.

పాత్రము, సం. వి. అ. న. 1. నద్యాదులయొక్క రెండుదరుల నడుము: చూ, వంకము. 1; 2. భ్రుకుంసాది. - స్త్రీవేష ధారియై నటనముచేయుపురుషుఁడు: చూ, భ్రూకుంసుఁడు; 3: చూ, మంత్రి. 1; 4: చూ, యోగ్యము; బ. 5. స్రువము మొదలైనయజ్ఞపాత్రము: చూ, పాత్రము; 6-శఐ. (స్రుక్షు.1.); త్రి.6. భాజనము. (ఇదితెనుఁగున భాజనార్థమువందు కొందఱిచే పాత్రలని ప్రయోగింపఁబడియున్నది. ఒకచో నర్తకియను నర్థమందు వైకృతముగా ప్రయోగింపఁబడియున్నది. "తీవె పాత్రలకు" (య.4, ఆ.) (పాత్రము = ఆధేయవస్తువులను రక్షించునది): పాత్రము, భాజనము, స్థాలము, స్థాలిక, హరివాణము. (తె. వ.)—అరివాణము, కంచము, కోర, చౌకి, చౌకీ, తట్ట, తట్టి, తలియ-తళియ, తళిగ, తెలి-, తెలిగ, తెలియ-తెలె, బోనపుట్టిక; పాత్రముల భేదములు.—౧. అండీకి.— అలంజరము - అలింజరము - అళింజరము-

అళింజరము, ఆ,ఆపవనము(అవవనము అనికొందఱు),కర్ప
రము-ఖర్పరము, గోల, గోళకము-గోళకము,నందా,మందా
మణి,మణికము, లోహకటాహము-హండ-హండా,హండీ-
హండీ. (తె.ప).-అండా-అండి-అండీ, అనికి, అలాయము,
కంగాళము-గంగాళము, కడవ-కడువ, కప్పెర-కొప్పెర,
కళాయి, కాఁగు, కొప్పె, గాబు, గోలియము-గోలెము,
డేక్చా-డేగిస-డేకిచా-డేకిస, తపెల, తొట్టి, నీరుమోపరి,
పవ్వ, పెద్దబాన, బందడము-బందరము-బందలము, బాన;
౨. అటికకు.-(తె.ప).-అటిక-అట్టిక, ఎసల, చట్టి, డాక-
డాక, బోగిణి; ౩. కరాటమునకు.-కరండకము-కిరండము,
ఛ. (తె. ప.)—కరడ, కరవటము, కరవడము-కరాటము,
గుండీ, డబ్బ-డబ్బి, తారుపు-తార్పు, పక్కణి-పక్కిణి, పూనె,
బరణి-బరిణె; ౪. కల్లుత్రాగెడుగిన్నెకు.— అనుకర్షణము,
అనుకర్షము, అనుతర్షణము, అనుతర్షము, గల్వర్కము,
చమనము, చషకము, పారి, పిష్టవర్తి, సరకము, సుర,
(తె.ప).—కల్లుగిన్నె, కోర, చిప్ప; ౫. కాచపాత్రమునకు:
(మాంత్రికునిది) .—(తె. ప).— ఆవిలి; ౬. కొమ్ము
చెంబునకు.—జారీ-ఝారి. (తె ప).—జారీ;౭. కొయ్యతోఁ
జేసిన నీటిపాత్రమునకు.—అర్మని; ౮. గందపుకుడకకు.
—(తె. ప).—కుడక, గందపుకుడక; ౯. గంపవంటి
పాత్రమునకు.—(తె. ప).—గుండిగ, తొట్టి; ౧౦. గర
గకు.—ఘటము. (తె.ప).—గరగ-గరిగె; ౧౧.గరిటెకు.-
(కఱ్ఱగరిఁటె).—తండువు-తండువు -తర్దువు. (తె. ప).—
కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-త్రెడ్డు, చట్టువ-చట్టువము, పొన్నట్టు;
(ఇనుపగరిఁటె).—కంబి-కంభి, కరిత్తము, కాష్ఠ, ఖజ
ఖజపము, ఖజము, ఖజాక, దర్వి. (తె. ప).—గంటె-
గరిఁటె-గటిఁటె, చట్టువము; (మిక్కిలిచిన్నగరిఁటె).—
ఖజవము, దర్వి. (తె. ప).—మిళ్లి; (చిల్లులగరిఁటె)—
(తె. ప.)-చట్టము, బిత్తెడ; ౧౨. గళ్ళాకు.- (తె. ప).—
గరగడ, గల్లా, గళాసు; ౧౩. గాజుగిన్నెకు (చిన్నమూతిగల
నిడుపాటికాచపాత్రము).— కటఖాదకము, కాచపాత్రము,
కాచభాజనము, కున్ననము, కున్నారము, కుహనము.
(తె. ప).—కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, క్రోవి, గాజుగిన్నె,
పిడత-పిడుత, బుడిగ-బుడ్డి-బుడ్డిగ, బోడిగ; ౧౪. గిండి
చెంబునకు.— ఆలుక, ఆలువు—ఆలూవు, ఆళు, కనకాలుక,
కరక, కర్కరి-కర్కరిక, కర్కలి, గలంతిక-గళంతిక,
చషకము, పారి, భృంగారము,(తె. ప).—కలంత, కైతట్ట,
గరిగ-గరిగె- గరిగెపిడత, గలఁతియ, గిండి, గిండిచెంబు,
చిన్నపిడత, జారీ, వేసలు; ౧౫. గిన్నెకు.—(గిన్నె.)—
కోశము - కోషము - కౌశిక, గల్వర్కము, చషకము,
హరివాణము. (తె. ప).-అరివాణము, కోరగిన్నె, చిప్ప,
డబ్బర-దబ్బర-డబ్బుర; తద్వి.—ఉగ్గుచిప్పకు.—గుండకము.
(తె).-గుండక, పారడ, పాలడ; బిచ్చగానిగిన్నెకు.-అక్షయ
పాత్రము, కటాహము, కమఠము, కర్పరము-ఖర్పరము,
కోశిక-కోషిక, భువనాని, భాజనము. (తె.ప).-కడవ, కడువ,
కప్పెర - కొప్పెర, చిప్ప; చిన్నగిన్నెకు.- (తె. ప).—
పన్నారులోవి; ౧౬. చుల్లకి అనుపాత్రమునకు.— చుల్లకి;
౧౭. చెంబునకు.- (తె. ప).-చీ (చే) ముంత, చెంబు,
తంబుగ, సగ్గెడ; ౧౮. జలపాత్రమునకు.-కర్కరికము,
గడ్డుకము-గడ్డూకము. (తె. ప).-నీటిచెంబు; ౧౯. జాజాల
పాలికకు.-, పాలిక. (తె).-జాజాలపాలిక, పాలిక, పాలియ,
౨౦. జోడ్తవెలపంటిపాత్రమునకు.-నంద. (తె.ప).-ముంత;
౨౧. తాంబూలపాత్రమునకు.- తాంబాళము;(తె.ప).-కంపె-
కుంపె, కుప్పియ- కుప్పె, జాలవల్లిక, తబుకు, పళ్యము.
పళ్ళెము-పళ్ళెరము: (చూ, హడపము.1); ౨౨. తైలాది
పాకపాత్రమునకు. - కటాహము, కర్కము, కలశము,
కుండము, కుటము,గుండకము.ఘటము,నిపము.(తె.ప).—
కడవ-కడువ, కుండ, నీరుమోపరి; ౨౩. దీపపాత్రమునకు.-
కౌశిక, చక్రవాటము, మల్లము. (తె. ప).-కుంది-కుందియన-
కుందెన,పమిదె-ప్రమిద-ప్రమిదె-ప్రమ్మిద;౨౪. దొప్పకు.-
(తె. ప).— గూడ, డొప్ప-దొప్ప, దొన్నియ-దొన్నె,
బొట. (సం. ప).-పుటము, పుటి; ౨౫. నీరుతోడెడు పాత్ర
మునకు.- తద్వి- ౧.కఱ్ఱచేఁద.అం.అంబువాహిని.౨. అంబు
సేచని (తె. ప).—చేఁద, బొక్కెన; ౨౬. పంచపాత్ర
మునకు.—పంచపాత్రము;౨౭. పంచపాత్రముల సమూహ
మునకు,— పంచపాత్రము;౨౮. పచనపాత్రమునకు.—
(తె. ప).—తపేల-తపేలా, పంటి-పనఁటి- పరఁటి, బాస
నము, లోవి, వెసల; ౨౯. పలురకముల పాత్రములకు.—
అయోముఖము, ఆవపనము, కడత్రము, కఠినము, వ్రత
లాల్పభాండము, భాజనము; ౩౦. పరిమళద్రవ్యము ఉంచు
పాత్రమునకు.— (తె. ప).— పంకిణి; ౩౧. పళ్లెమునకు
—కందుపు. (తె.ప).- కంచము, తబుకు, నగ, పళ్యము-
పళ్ళెము-పళ్ళెరము; ౩౨.పానపాత్రమునకు.—కాంస్యము,
కుళపము, కోషము, కౌశిక, గల్వర్కము, చషకము, పాన
పాత్రము, పానభాజనము. (తె.ప).-కానండీ; ౩౩. పాల
చెంబునకు.-గవి, తుంబ, దోహని,నిపానము, నిలింప, పార,
పారి, రోహిణి. (తె. ప).— ఈడుముంత, దుత్త, పాల
తప్పేల, పాలచెంబు,బుగ్గ;౩౪.పింగాణి చిప్పకు.—(తె.ప).
— కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, పింగాణి,పింగాణిచిప్ప; ౩౫. పీఁకె
దానుకు.-అచామనకము, కటకోలము, కలాచి, చర్విత
పాత్రము,నభము,నిష్ఠీవనపాత్రము,పట్టకము,పతద్గ్రహము,
పాలము, పూగపీఠము, ప్రతిగ్రహము, ప్రోంతము,
(తె. ప).—కళాంజి-కాళంజి-కాళాంజి, కళాసిక, తమ్మ
తసుకు,తమ్మపడిగ-తమ్మపడిగము,తసుకు, పడిక-పడికము,
పడిగ-పడిగము, పీఁకెదాను; ౩౬.పురోడాశపాత్రమునకు.-
ఇడ;౩౭.పుష్పాదులుంచెడుకరండమునకు—:(చూ,సజ్జ.1.);
౩౮. పెనమునకు.— అగ్నిష్ఠము, కందువు, స్వేదని.
(తె. ప).—కంచ, పెనము:౩౯.బూరెలమూఁకుడుకు.—
బుచీషము- బుజీషము-రుచీషము, ఖల్లిక, పిష్టపచనము.
(తె.ప).—బాణలి, బూరెలమూఁకుడు- బూర్లెమూకుఁడు;
౪౦. బైరాగులజోలెకు. —కక్షపాల. (తె.ప.) — కకపాల-
కక్కపాల- కైపాల; ౪౧. మంగలమునకు. — అంబరీషము.

అగ్నిష్టము, కందువు, భ్రాష్టము. (తె, ప).—కంచుకంటు, బాణలి, బొరుసు, మంగలము, మంగ, వేఁపుడు, వేఁపుడు చట్టి; ౪౨. మందు మర్దించుగిన్నెకు.—ఖల్లము (తె.ప).—కలువము-కల్వము: (చూ, రాయి); ౪౩. మట్టికంచమునకు.—(తె. ప).దడ్డెము, బట్ల-బిల్లె, మల్ల, సాద, సానిక; ౪౪. మాదిగవాఁడు క్రొవ్వుంచెడు పాత్రమునకు.- (తె.ప).—కొమ్ము; ౪౫. ముడుపులు చెల్లించుడిబ్బి. — (తె. ప).—డబ్బ-డబ్బి-డిబ్బి; ౪౬. మూఁకుడుకు.—ఉదంచనము, కూర్మపృష్ఠకము, వర్ధమానకము, వర్ధమానము, శరావము. (తె.ప).—దబ్బడము, దబ్బ, దబ్బుడు, దిబ్బడము, పంక, మూఁకుడు, సిబ్బి; (ఇత్తడిచట్టిమూఁకుడు).—(తె. ప).—సిబ్బి; (చిల్లులుగల మూఁకుడు).— (తె. ప.)—జల్లి మూఁకుడు; ౪౭. యజ్ఞపాత్రవిశేషములు.— ఉపభృత్తు, గ్రహము, చమసము-చమసి, జుహూవు, ధ్రువ, పాత్రము-ప్రణీత, శమ్య, స్రుక్కు-స్రువము; ౪౮. రాగిపాత్రమునకు. కిట్టాలము; ౪౯. రాగి లోనగు బిందెకు.—ప్రఘణము (తె. ప).—బిందియ-బిందె; ౫౦. లోహదశమునకు.—(తె.ప.)—తగటు-తగడు, దళము, రేకు-తేకు; ౫౧. లోహపాత్రమునకు. — ఖరపాత్రము, ఖరసోందము, లోహపాత్రము, లోహిక; ౫౨. వండికడుగనిపాత్రమునకు. —(తె. ప).—బ. అంటులు-అంట్లు; ౫౩. సన్న్యాసులపాత్రమునకు.—కకుంభము, కమండలువు, కరకము, కుండీ, కుసుంభము, చైత్యముఖము. (తె. ప).— కమండలము, జారీ, బుడిపి-బుడ్పి, బుడ్డి-బుడ్లిగ, బోలె; ౫౪. హుక్కాకు నిప్పుపెట్టుకొనెడు పాత్రము.(తె. ప).—చిల్లము; ౫౫. బిచ్చగానిగిన్నె = అక్షయపాత్రము, ౫౬. కంచుగిన్నె:- అమత్రము. ౫౭. భోజనపాత్ర:- అమత్రము. (ఇందు వ్రాయఁబడినవానిలోఁగొన్ని మట్టితోఁజేయఁబడిన వైనను పాత్రము లని వాడఁబడుటచే నిందువ్రాయఁబడియె: చూ, ఖాండము. 3.) (మిగతవానికి : "చూ, హరివాణము".)

పాత్రలాడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-పాతరలాడు. రుక్మి. 3, ఆ. 96.

పాత్రలు, అం. వేషధారులు.

పాత్రుఁడు, సం. విణ. యోగ్యుఁడు: చూ, సజ్జనుఁడు.

పాత్రేసమ్మితన్యాయము, న్యా. భోజనసమయమునకు సిద్ధపడువారు పని కుపయోగించరనురీతి.

పాథస్సు, సం. వి. స్. న. 1. జలము: చూ, సలిలము: 2. అన్నము: చూ, సాదము. (1).

పాథేయము, సం. వి. అ. న. అన్నము బియ్యము లోనగు దారిబత్తెము. "స్వర్గపాథేయము": చూ, సంబళము.

పాథోధి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

పాథోనిధి, .—పై.—

పాదకటకము, సం. వి. అ. పుం. అందియ: చూ, భూషణము. 2.

పాదకి, వా. వి: చూ, బానిసె. అం, పదా. ద్వి. 67.

పాదక్రియలు, అం. అడుగులు అడవలు గంతులు అనియును విశేషముగాన్నైన కుప్పీలు ఫేరెములు అల్లీలు మొగ్గలు మెఱములు అనియును మొదలుగ వాడఁబడుచున్నవి: (చూ, ఉద్ధతము, వ్యంజకము).

పాదగ్రహణము, సం. వి. అ. న. అభివాదనము: చూ, హాజీగలు.

పాదచారము, సం. వి. అ.న. (తె. ప).-కాలినడ-కాల్నడ.

పాదచారి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. కాల్బంటు: చూ, భటుఁడు. 1; విణ. 2. నడచిపోవువాఁడు; అం. 3: చూ, గతివిశేషములు.

పాదజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అడుగుపుట్టువు: చూ, శూద్రుఁడు.

పాదట్టు, దే. వి. (పాడు + తట్టు) రూ-పాదొట్టు. వానమునకుఁ బట్టెడుబూని: బూని.

పాదతలము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, అరకాలు: చూ, హాజ్జ. 1—౧౯; 2. దీనికి ఉపమానములు.— మెట్టదామర, చెంగలువలు, కెంపులు, పగడములు, చిగుళ్ళు మొ.

పాదతలములు, అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని అరికాళ్లు —ఎఱ్ఱదామరలఁబోలు రక్తిమయు, మృదుత్వముగలిగి చెమట లేక యున్న నైశ్వర్యప్రదము. చేటలవలెనుండి చెమటగలిగి వ్రేళ్లసందులు గలిగి తెల్లనైయున్న దారిద్ర్యదుఃఖము ననుభవించును.); 2: చూ. స్త్రీలక్షణాంగములు. (ఆఁడుదాని అరికాళ్లు.— తామరపువ్వులఁబోలి రక్తవర్ణములైన రాజపత్నియగు. అంతయు భూమినంటిన అష్టపుత్రసంపదనొంది మగనికి సంతసమొసంగును. ఛిద్రములైన పుత్రవతియగు. కుఱుచలైన పతిదుఃఖితయగు. గుంటలు చెమటయు లేకున్న సుఖవతియగు. అరుగుడులైన దరిద్రురాలగు.)

పాదతలరేఖలు, అం: చూ, లక్షణాంగములు. (ధ్వజ, వజ్ర, అంకుశ, ఛత్ర, శంఖ, పద్మ, కలశ, హల, మత్స్య, కుంతలము మొదలగు రేఖలున్న శ్రీపతియును, భూపతియును అగును. రేఖలు రక్తవర్ణములై లోఁతుగనున్న శుభప్రదము.)

పాదనఖములు, అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలిగోళ్లు.—రక్తతామ్రవర్ణములైన రాజగును.); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు (ఆడుఁదాని కాలిగోళ్ళు. —రక్తవర్ణములైన భాగ్యవతియగు. ఊర్ధ్వముఖములైన దాసియగు.)

పాదనివారణము, అం: చూ, విన్నాణములు.

పాదప, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పావకోళ్లు: చూ, పాదుక.

పాదపము, సం. వి. అ. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. కాళ్లుంచుకొనెడు పీఁట: చూ, సింహాసనము.

పాదప్రవృత్తము, అం: చూ, వృత్తము. 1.

పాదపుపారువు, అం: చూ, ఉపవీతములు,

పాదప్రమాణము, సం. వి. అ. పుం. (తె. ప.)-అడుగు-అడ్గు: (చూ, హాజ్జ.)

పాదబంధనము, సం. వి. అ. న. ఆవు గేదె లోనగునది: చూ, ధేనువు. 1-౪౪.

పాదము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పాదు. రూ-పదము: చూ, హాజ్జ; 2. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 3: చూ, వేరు. 1; 4. పద్యమునందలి యొకచరణము: చూ, వృత్తము. 1; 5. = పాతికె-పావు-పాదిక. 1/4వ వంతు ; 6. కొండతక్రి

తిప్ప, ప్రత్యంతపర్వతము: చూ, హిమాలయము (పర్వతము): అం. 7: చూ, ఇంద్రియములు.
పాదములు, అం. (అడుగులు): చూ, కళలుండుస్థలములు.
పాదయమకము, అం: చూ, యమకము.
పాదరక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (పాదమును రక్షించునది) పాదుక: చూ, సమ్మాళిగలు.
పాదరసము, వై. వి. = పారద: చూ, సూతము.
పాదరి, వై. వి. = పాటలి: చూ, రూ-పాదిరి*.
పాదరేఖలు, అం: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వజ్ర, చక్ర, పద్మ, ధ్వజ, స్వస్తిక, వర్ధమాన, తోరణ, మకరరేఖలున్న రాజపత్నియగు. అంకుశ, కుండల, మాలికాదిరేఖలున్న భాగ్యవంతులగు రాజులకు తల్లియగును.)
పాదలి, వై. వి. 1. చూ, పాదరి; 2. ఓరపాక; చూ, సదనము. 1; విణ. 3: చూ, హీనుఁడు.
పాదవల్మీకము, సం. వి. అ. న. బోదకాలు; చూ, హజ్జ.
పాదసరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పాంజేబు.
పాదసేవకుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, సేవకుఁడు.
పాదస్ఫోటము, సం. వి. అ. పుం. కాళ్లపగుళ్లువాతెడు కుష్ఠభేదము; చూ, విపాదిక.
పాదాంగదము, సం. వి. అ. న. = పాడిగము: చూ, పాదకటకము.
పాదాంగుళములు, అం. 1; చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలివేళ్ళు.—పొడుగులై సమములై నునుపులై అసితములైన సుఖియగు. వ్రేళ్లకొనలు సమమై వంకరలేకున్న రాజగు. నరములుగనిపించుచు శుష్కములై కుటిలములై విరళములైన దుఃఖియగు. బొటనవ్రేలు విస్తారమైన దుఃఖియగు. రెండవవ్రేలు బొట్టనవ్రేలుకన్న నధికమైన స్త్రీసంభోగియగు. మూఁడవవ్రేలధికమైన భార్యకు హానియగు. నాల్గవవ్రేలు హ్రస్వమైన పరస్త్రీలోలుఁడగు. ఇదియ దీర్ఘమైన విద్యాభోగములుగలుగు. చిటికెనవ్రేలు హ్రస్వమై సన్నమైన భోగియగు. బొట్టనవ్రేలు రెండవమూఁడవ వ్రేళ్లసమములైన యుత్తముఁడగు. చిటికెనవ్రేలు పొడవై వ్రేళ్ళెడములగుచుకుఉచలైన దాసత్వమునొందును):2:చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (ఆడుఁదానికాలివ్రేళ్లు.—పెసరకాయలవలెనున్న భాగ్యవతియగు మృదువులైన సుఖవతియగు. విరళములైన దాసియగు. రెండవవ్రేలు బొటనవ్రేలికన్నఁ బొడవైన విధవయు జారయునగు. మూఁడవవ్రేలు పొడవైయున్న దుశ్శీలురాలును దౌర్భాగ్యురాలును కృపణురాలును అగును. నాలుగవవ్రేలు కుఱుచయైన కలహప్రియయగు. ఇది యెత్తుగనున్న విధవయు దరిద్రురాలును అగును. చిటికెనవ్రేలు భూమినంటకున్న విధవయు జారయు అసౌఖ్యురాలును అగు. నాలుగవవ్రేలును చిటికెనవ్రేలును భూమినంటకున్న జారిణియగు.)
పాదాంత్రపురుగు, దే. వి: రూ-పాదాండ్రి-పాదొట్టుపురుగు: చూ, సాలెపురుగు.
పాదాంధ్ర, —వై.—

పాదాగ్రము. సం. వి. అ. న. మీఁగాలు: చూ, హజ్జ.
పాదాతము, సం. వి. అ. న. పదాతులసమూహము; చూ, భటుఁడు. 1.
పాదాతికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పదాతి: చూ, భటుఁడు. 1.
పాదాపవిద్ధకము, అం: చూ, కరణములు.
పాది, దే. వి. 1. ఏఱుదాటించుసాధనము: చూ, హోడము; 2. కక్కెర కొంజు కారుకోడి పూరేడు లోనగు పెంపుడుపిట్టలను పైకివిడిచి పిట్టలను పట్టెడు ఒకానొకవేఁట
పాదివేఁట, పారివేఁట: (చూ, వేఁట); వై. వి. 3. = పాద. కుదురు: చూ, రూ-పాదు.
పాదిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చిన్నకంబము: చూ, స్తంభము, 1; 2. = పాతిక: చూ, పాదము. 5; విణ. 3. నాలుగవది.
పాదిగువ్వ, దే. వి. పాదివేఁటకుపయుక్తమైన పెంపుడుపిట్ట: చూ, శకుంతి. 1-వ.
పాదిరి, వై. వి. = పాటలి. (రూ-పాదరి-పాదిలి) కలిగొట్టు*: చూ, స్థాలి. 2.
పాదిలి, —వై.—
పాదివేఁట, దే. వి: చూ, పాది. 2. య. 2, ఆ. 21.
పాదు, వై. వి. 1. = పాద. (రూ-పాది.) కుదురు. కళా. 4, ఆ. 78: చూ, విల్లము; 2. = పాద, క్రిందు. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 120; చూ, దిగువాటు; 3. నిలుకడ: చూ, స్థితి. 3.
పాదుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-పాదప-పాదువు) పావకోళ్లు: చూ, సమ్మాళిగలు;
పాదుకము, సం. వి. అ. న. ముచ్చె; చూ, సమ్మాళిగలు.
పాదుకాంతాభిషేకము, అం: చూ, అభిషేకములు.
పాదుకృతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పాదూకృతుఁడు: చూ, మాదిగ.
పాదుకొను, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, స్థిరపడు; 2: చూ, మట్టుపడు. అని. 2, ఆ. 139; ప్రే. 3. పాదుకొలుపు.
పాదునిలుచు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, పాదుకొను. 2. హరి. ఉ. 6, ఆ. 157.
పాదువు, సం. వి. ఉ. ఊ. స్త్రీ. 1: చూ, పాదుక. 1; 2; చూ, పాదుకము,
పాదుసా, వై. వి. (రూ-పాదుసాహి-పాదుషా); చూ, రాజు. 1.
పాదుసాహి, —వై.—
పాదుషా, వా. వి.—వై.—
పాదూకృతుఁడు; సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పాదుకృతుఁడు.
పాదూవాహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పావకోళ్లను, చెప్పులను తెచ్చెడువాఁడు: చూ, మాదిగ.
పాదొట్టు, దే. వి: చూ. రూ-పాదట్టు.
పాదొట్టుపురుగు, ద్వ. వి: చూ, పాదాంత్రపురుగు.
పాదోదకము, సం. వి. అ. పుం. మబ్బు: చూ, మేఘము, 1.
పాదోధి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ. రూ-పాథోధి,
పాదోనిధి, —వై.—

పాద్యము, సం. విణ. 1. పాదముకొఱకైనది (జలాదికలు); అం. 2; చూ, ఉపచారములు.
పానకము, సం. వి. అ. పుం. 1. బెల్లము, యాలకులగింజలు, మిరియములగుండ మున్నగునవి కలిపిన పానీయము: చూ, సలిలము; దే. వి. (1) ఫలరసము. పంచ. నా. 1, ఆ. 321; అచ్చ. అ, కాం. 105: చూ, రసము. 13; (2) పాదు: చూ, విల్లము.
పానగోష్ఠిక, సం, వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లుద్రాగెడుచోటు (లేక) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
పానపాత్రము, సం. వి. ఆ. పుం. 1. కల్లుత్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము- 6; 2. నీరుత్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.
పానము, సం. వి. అ. న. 1. త్రాగుడు: చూ, నరకము. 3; 2. త్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6; 3. చూ, రక్షణము; అం. 4: చూ, కామజంబులు: వై. వి. (1) = లింగపీఠము. (తె. ప).—జలేరి, పానవట్టము; (2) = ప్రాణము: చూ, ప్రాణము. 6.
పానలు, దే. వి. బ: చూ, సంశయము.
పానవట్టము, దే. వి: చూ, పానము (1).
పాననము, వా. వి. రూ-బాననము: చూ, సదనము. 1.
పానసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అఁగాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.
పానసీఁడు, వా. వి: చూ, పాచకుఁడు. 1.
పానారము, దే. వి. పంపుపోఁక: చూ, పోఁక.
పానిని, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-పాణిని.
పానీయము, సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 2. త్రాగఁదగినది: చూ, స్వాదితము; 3: చూ, రక్షితము.
పానీయవల్లి, సం, వి. ఈ. స్త్రీ. ఆరెతీఁగె*: చూ, సుషవికాఫల.
పానీయశాలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చలివందిలి: చూ, సదనము. 1.
పానుపు, దే. వి. రూ-పాన్పు. 1. పడక: చూ, శయ్య, 1; 2: చూ, మంచము; 3. పఱుపు. అని. 3, ఆ. 12: చూ, శయ్య. 1
పాన్పు,—పై.—
పాప, దే. వి. 1. రూ-పాపఁడు. భార. ఆర. 7, ఆ. 187: చూ, శిశువు; 2. ఆబ: చూ, లోచనము.
పాపంపుమొన, అం: చూ, మొనలు.
పాపఁడు, దే. వి. రూ-పాప. 1. బాలుఁడు. భార. విరా. 5, ఆ. 284: చూ, శిశువు: 2. పురుషశిశువు. భాగ. 10, స్కం. పూ, 115; చూ, శిశువు.
పాపచేలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగలుసొంటి*: చూ, విద్ధకర్ణి.
పాపట, దే. వి. 1. కేశవీధి. (ఇదిపాయుధాతుకృదంతము: చూ, సేన. 3; వై. వి. 2: చూ, వృకధూమకము*).
పాపటచేఱు, ద్వ. వి. లాలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.
పాపటపుపాన్నులు, వా. వి. బ. పాపటపుగుజ్జులకువేయు పొన్నులు.
పాపటబొట్టు, ద్వ.వి.1; చూ, పాపటచేఱు;2: చూ, భూషణము 2.
పాపటము, దే. వి. గొర్రెపైరుమీఁదగాదముపోవదున్నెడుపని ముట్టు. రూ-పాపనము. గుంటక-గుంటుగు, దిండు-ద్రిండు: చూ, హలము.

పాటపపుప్పు, దే. క్రి. (పాపటవోవఁజేయు) దారివిడిచి తొలఁగించు. రామా. 8, ఆ. 165: చూ, పాయపడు. 1.
పాపటవోవు దే. అ. క్రి.—పై.—
పాపపరము, అం. అసత్యోక్తి, దోషారోపణోక్తి, పరుషోక్తి, నిష్ఠురోక్తి, చౌర్యాచరణము, దుష్కార్యాచరణము, దుష్కార్యాపేక్ష, పరధార్యాపేక్ష, పరద్రవ్యాపేక్ష, జీవహింస. (10).
పాపది, వా. వి. పాముది: ఆహేయము.) చూ, సర్పము.
పాపనము, దే. వి: చూ, రూ-పాపటము.
పాపము, సం, వి, అ. న. రూ-పాప్మము. 1. = ప్రావ. దుష్కృతము: చూ, వృజినము.1: 2: చూ, పదు. "పాపము వానికాలువిఱిగినది"; విణ. 3. దుష్కృతముగలది.
పాపరహితుఁడు, సం. విణ: అనఘుఁడు,
పాపలగిసుదావు, ద్వ, వి: చూ, భగము. 12. సాం. మూ. 19.
పాపాత్మనాంపాపకతేనకింవా ? న్యా. పాపస్వరూపులకుఁ బాపకత మొకలెక్కా?
పాపాత్ముఁడు, సం. వి.న్. పుం. పాపాలముద్ద: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పాపాయపరపీడనమ్, లో. పెరవారిని బాధించుట పాపము కొఱకు. "పా। పాయ పరపీడన మ్మను।న్యాయమ్మన" (కుచేలోపాఖ్యానము)
పాపాలముద్ద, మిఁ వి: చూ, పాపాత్ముఁడు.
పాపాసు, వై. వి. = పాదపోష: చూ, సమ్మాళిగలు.
పాపి, సం. విణ. = పావి. 1: చూ, పాపాలముద్ద; 2: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పాపిష్ఠుఁడు, సం. విణ. మిక్కిలిపాపి: చూ, పాపి —
పాపీ చిరాయుస్సుకృతీగతాయుః న్యా. పాపిచిరకాలముబ్రదుకును. సుకృతి యల్పకాలముబ్రతుకును.
పాపీపాపేనహన్యతే. న్యా. ఎవనిపాపము వానినిఁజంపును.
పాపు, దే. క్రి. 1. పాయఁజేయు; 2: దును-దున్ను. జై. 8, ఆ. 174.
పాపుఁడు, సం. విణ. 1; చూ, పాపి. 1—2; 3: చూ, హింసకుఁడు; 4: చూ, హీనుఁడు.
పాపోసు, వై. వి. = పాదపోష: చూ, రూ-పాపాసు.
పాప్మము. సం. వి. న్. పుం, విణ: చూ, రూ-పాపము.
పామ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పామము.
పామనుఁడు, సం. విణ. గజ్జికలవాఁడు, కచ్చురుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు.
పామము, సం, వి. న్. పుం, న. గజ్జి: చూ, వ్రణము.
పామరుఁడు,సం. విణ. 1: చూ, మూఢుఁడు:2: చూ, హీనుఁడు; 3: చూ, గోండుఁడు. 1.
పాము, దే. వి. 1: చూ, సర్పము; 2. కష్టము: చూ, శోకము; స. క్రి. 3. రూ-ప్రాము: చూ, రుద్దు. 1.
పాముచూపు, వా. వి. బూ: చూ, సర్పము.
పాముది, దే. వి: చూ, రూ-పాపది.
పాముదొండ, ద్వ. వి, నాగదొండ*: చూ, రక్తఫల.
పాముమేత, వా. వి: చూ, వాయువు. 1.
పాములనారిగాఁడు, దే. వి: చూ, పక్షి.

పాములబిడారు, వా. వి: చూ, వల్మీకము.
పాములమేతరి, వా, వి: చూ, హరివాహనుఁడు
పాములవాఁడు, దే. వి: చూ, వ్యాళగ్రాహి. కాశీ. 2, ఆ. 87.
పాములవేఁటకాఁడు, వా. వి; చూ, పాములమేతరి.
పాయ, దే. వి. 1, చీలిక. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, శకలము. 4; 2. ఖండము: చూ, శకలము. 4: 3. చర్మములోనగు కాని ఖండము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 213; చూ. శకలము. 4; 4. ఒకనదిలోనుండి చీలి పాఱునది; చూ, స్వర్ణది (నది); 5: మునుము-మున్మ.
పాయఁబాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, పాయు. 3. పాండు, 3, ఆ. 22.
పాయకట్టు, దే. వి. ఒకముఖ్యగ్రామముతోఁ జేరిన యుపగ్రామముల సమూహము, జనపదము: చూ, సీమ. 1, (దేశము)
పాయకారి, దే. వి.భాగప్రకారము భూస్వాతంత్ర్యములేని రైతు చూ, రైతు.
పాయకానా, వా. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
పాయగిలు, దే. అ. క్రి. (రూ-పాయగిల్లు. తొలఁగు. నై. 3, ఆ, 89: చూ, విరియు. 5.
పాయగిల్లు, —పై.—
పాయగొమ్మ, దే. వి.పంగ. ఉ.హరి. 5, ఆ 56; చూ,శాఖ.1.
పాయపోసు, వై. వి. =:చూ; రూ-పాపోసు.
పాయము, వై. వి. =ప్రాయ. 1. ఈడు. పర. 2, ఆ, 49: చూ, వయస్సు. 1; 2. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1; 3. జీవితకాలము: ఈడు.
పాయవట్టము, వై. వి. = పాదపట్ట, అందె, చూ, భూషణము 2.
పాయవడు, ద్వ. అ. క్రి. 1. తొలగు. హరి ఉ. 4, ఆ. 33: చూ, విరియు. 5; 2. చీలు: చూ, విదారించు; 3. దారివిడిచి తొలఁగు. హరి. పూ. 9, ఆ. 78: చూ, పావటపుచ్చు, పావటవోవు; 4: చూ, వెలివడు.
పాయవాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, పాయవడు. 1. భార, విరా. 5, ఆ. 61.
పాయసము, సం. వి. అ. న. 1= పాసెము: చూ, పరమాన్నము; పుం. 2. సరళ ద్రవ్యము: చూ, రాజార్ణము.
పాయి, సం. విణ. 1 : చూ, త్రాగుఁబోతు; వై. వి. (1) = పయస్. పాలు: చూ, స్తన్యము.
పాయికానా, వా. వి: చూ, రూ-పాయకానా.
పాయిదా, వా. వి; చూ, వృద్ధి 4.
పాయు, దే. అ. క్రి. 1; చూ, పాయవడు. 1; 2. చిక్కెడలు: 3. చూ. ముద్దకట్టు: 4: చూ, వేఱుపడు; స. క్రి. 5; చూ, విసర్జించు.
పాయువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, ముడ్డి; అం: 2: చూ, ఇంద్రియములు,
పాయ్యము, సం. వి, అ. న. 1. త్రాసు-మూర-తూములోనగు మానము: చూ, వర్ణు; 2. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 3. నిందింపఁదగినది : చూ, హీనము. 2.
పార, దే. వి. రూ-పాఱ: చూ, ముద్గరము.
పారంగతుఁడు, సం. విణ. దరిఁజేరనివాఁడు: పారగుఁడు, అంతగుఁడు.
పారంపరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పారంపర్యము. వై. 1, ఆ. 56.
పారంపర్యము, సం. వి. అ. న. రూ-పారంపరి. 1. కులక్రమము. (పుం. గురుక్రమము అని కొందఱు. అనుస్యూతము అని కొందఱు): చూ, ఐతిహ్యము; 2. పరంపరాభావము.
పారఁజూచు, వా. స. క్రి: తప్పకనుజూచు.
పారఁగుఁడు, సం విణ: చూ, పారంగతుఁడు.
పారడ, ద్వ. వి. ఉగ్గుచిప్ప; చూ, పాత్రము, 6.
పారణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పారణము. 1. ఉపవాసముండి మఱునాఁడుచేయుభోజనము: చూ, సాపాటు; పుం. 2: చూ, మేఘము. 1: వా. 3. పార్వణము: చూ, పిండము. 4.
పారణము, సం. వి. అ. న.—పై—
పారతంత్ర్యము, సం. వి. అ న. పరాధీనత: ఆజ్ఞ.
పారతము, సం. వి. అ. పుం = పాదరసము: చూ, సూతము.
పారత్రికము, సం. విణ. పరలోకసంబంధమైనది: ఆముత్రికము, ఆముష్మికము, పారలౌకికము.
పారదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పారతము.
పారదారికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరదారరతుఁడు,
పారదేశికుఁడు, సం. విణ. 2. అన్యదేశస్థుఁడు; 2: చూ, వాటచారి.
పారమార్థికుఁడు, సం, విణ. 1. పరమార్థబుద్ధికలవాడు; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
పారమేశ్వరము, అం. చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు
పారము, సం. వి. అ. న. 1. అవలిదరి: చూ, రోధస్సు; 2: చూ, సమీపము. 1; 3. = పాశము. కొలఁది; అం. 4. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.
పారలౌకికము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పాయసము. 1; విణ 2: చూ, పారత్రికము.
పారవతము, సం. వి. అ. పుం = చూ, రూ-పారావతము. 1.
పారవము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పారువాయి-పావురాయి. చూ, రూ-పారావతము. 1; వై. వి. (1). = పారావతము: చూ, పౌరవము. 1.
పారవశ్యము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, విస్మృతి;
పారవి, అం: చూ, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు.
పారశవము, సం. వి.అ.పుం.ఒకఆయుధము: చూ,బాణము. 1.
పారశవుఁడు, సం, వి. అ. పుం. శూద్రవనితయందు బ్రాహ్మణునివలనఁ బుట్టినవాఁడు: చూ, సూనుఁడు. 1.
పారశీకము, సం. వి.అ. పుం. = పారసి. 1. (రూ-పారసికము-పారసీకము): చూ, దేశము; 2. పారశీకదేశపుగుఱ్ఱము: చూ, హయము.
పారశ్వధికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పారశ్వథుడు, చూ, యాష్టీకుఁడు.
పారశ్వథుఁడు,—పై.—
పారసి, వై. వి. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2 = పారశీక. పారశీకదేశభాష, చూ, భాష. 1; విణ. 3. పారశీకదేశమునందు

గలిగినది, స్కా. 4, అ. 28.

పారసికము, సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-పారశీకము.

పారసీకము. = పై.—

పారస్త్రైణేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరస్త్రీవలనఁబుట్టిన కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పారా, వా. వి. రూ-పహరా: చూ, రక్షణము.

పారాణి, దే. వి. 1. కుంకుమలోనగువానితో పాదములపైఁ జేసెడు అలంకారము: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. 2. పసుపు సున్నము కలిపిన వస్తువు. (పుంట్లమాన్పును).

పారాణించు, దే. స. క్రి. పారాణి పాదములను అలంకరించు: చూ, సింగారించు.

పారాపతము, సం. వి. అ. పుం. = : చూ, రూ-పారావతము. 1.

పారాయణము, సం. వి. అ. న. 1. అంతయు; చూ, రూ-పరాయణము; 2. అంతయుచదువుట; 3. పారమునుపొందుట.

పారావతము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పారువాయి-పావురాయి. (రూ-పారవతము-పారవము): చూ, సురటీ; 2. కోఁతి తుమికి*: చూ, స్ఫూర్జకము; 3. వికాలముఖముగలబాణము: చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, భావమాషితములు.

పారావతాంఘ్రి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మానేరు*.

పారావారము, సం. వి. అ. న. 1. ఈవలావలిదరులు: చూ, రోధస్సు; పుం. 2. (రూ-పరావరము-పారవారము-పారాపారము): చూ, సముద్రము.

పారాశరి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. వ్యాసముని: చూ, సన్యాసి; న్. 2. ముని: చూ, సన్యాసి.

పారాశర్యబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ఘూర్జరబ్రాహ్మణులు. (యజుర్వేదులు. పరాశరఋషినిఁబట్టివీరికీనామముగలిగినది. జాడ్పురు-క్షత్రియవాడలలో గానంబడియెదరు.)

పారాశర్యము, అం: చూ, ఉపపురాణములు.

పారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గిండి: చూ, పాత్రము. 6; 2. ఈడుముంత: చూ, పాత్రము. 6, 3. = బారి. ఏనుఁగుకాలి గొలుసు: చూ, శృంఖలము. 2; 4: (తె. ప).—మల్లచిప్ప; 5. నీరుప్రబ్బ*. చూ, విదులము; దే. వి. (1) తడవ. ఉ. రా. 3, ఆ. 54: చూ, వెండియు; (2) మన్ను: చూ, భూమి. 1.

పారిక, దే. వి: చూ, బానిసె.

పారికాంక్షి, సం. వి. న్. పుం. 1. ముని: చూ, సన్యాసి; 2. తపస్వి; చూ, సన్యాసి; 3. కృఛ్రచాంద్రాయణాదివ్రతశీలుఁడు.

పారికాఁపు, దే. వి: చూ, పరిచరుఁడు.

పారిజాతకము. సం. వి. అ. పుం. 1. = పారిభద్ర*; చూ, సూక్ష్మదారువు. 2: చూ, వేలుపుఁజెట్టు; అం. 4. ఒక దేవవృక్షము. (దేవవృక్షములు.—మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము) (5)

పారిజాతము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారిజాతములు, సం. వి. అ. పుం. బః చూ, ధాన్యము.

పారిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చయిరుగుడు*: చూ, శింశుప,

పారితథ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1, జడబిల్ల: చూ, భూషణము, 2; 2. సిగపువ్వు: చూ, భూషణము. 2.

పారితోషికము, సం. వి. అ. న: చూ, స్పర్శము. 3.

పారిపార్శ్వకుఁడు, అం. సూత్రధారుని ప్రక్కనేయుండి యతఁడుచెప్పెడుసర్వాంశములను బరిష్కరించువాఁడు. ఇతనికే మారిషుఁడనియు, పుత్రుఁడు అనియు పేర్లు. (పండుఁడు పింగళుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు ఈ ముగ్గురును నామాంతరధారులై సూర్యునకుఁ బరిచర్య సేయు పింగ్రాదులు. 18 మందిలోఁ గ్రమముగముఖ్యులై యున్నారు.)

పారిప్లవము, సం. విణ. చలించునది: చూ, లోలము.

పారిభద్రము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పారిజాతకము*; 2: చూ, వేము*.

పారిభాద్యము, సం. వి. అ. న. చెంగల్వకోష్టు*: చూ, వాలుకము.

పారియాత్రకము, సం. వి. అ. పుం. భారతవర్షమునందలి కులపర్వతము: చూ, పర్వతము.

పారియాత్రము,—పై—

పారివాఁడు, దే. వి: చూ, పారికాఁపు.

పారివేఁట, వా. వి: చూ, పాది. 2.

పారిషదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పారిషత్తు. శివభటుఁడు. (ప్రమథగణమునందలి చండికేశ్వరాది): చూ, ప్రమథుఁడు.

పారిహారికుఁడు, సం. విణ. పరిహారము చేయువాఁడు.

పారిహార్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. సూడిగము: చూ, భూషణము. 2; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3: చూ, రూ-పరిహార్యము; విణ. 4. పరిహారము చేయఁదగినది: చూ, హీనము. 3.

పారీంద్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సింహము.

పారీక(ఖ)త్తు, వా. వి: చూ, విభాగపత్రము.

పారీణుఁడు, సం. విణ. పారముముట్టినవాఁడు.

పారు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఱు.

పారుకాడు, దే. అ. క్రి: చూ, పాఱు. 1.

పారుడు, దే. వి. పానసము: చూ, రోగము. 1.

పారుపత్తెకాఁడు, దే. విణ. దొరతనమువారి కియ్యవలసిన ధనమును ప్రజలవలన రాఁబట్టెడిఅధికారి. (తిరుపతిమున్నగు దేవస్థానములలోవాడుక. ఇతనినే దేవస్థానపుతహాశ్శీలుదారందురు.) చూ, స్వామి. 3.

పారుపత్తెదారు,—పై—

పారుపత్తెము, దే. వి. రూ-పార్పత్తెము. దేవునికిని దొరతనమువారికిని ఇయ్యవలసినధనమును ప్రజలవలనరాఁబట్టెడి అధికారము: చూ, రపము. 1.

పారువ, దే. వి. జాడ. ఉ, రా. 6, ఆ. 73: చూ, సూచన. 1.

పారువచూచు, వా. స. క్రి. చక్కఁగాఁజూచు: చూ, వీక్షించు.

పారువము, వై. వి. = పారావత. సా. 2, ఆ. 65: చూ, సురటీ.

పారువాయ, వై. వి. బ. = —పై—

పారుష్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పౌరుషము. 1: చూ, పరుషము. 1; 2. పరుసఁదనపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

పారె, (తె)డుబండ్ల కెదురుగాఁగాళ్లు జాతురా ? ళో. "పారెడు

బండ్లకెదురు, కాళ్లసాతురె యోవెట్టికాన వినుము." (కువల యాశ్వచరిత్ర).

పారేవతము, సం. వి. అ న. ఒకానొక ఎఱ్ఱకిత్తలి*:

పార్గటము, సం. వి. అ. న: చూ, భస్మము.

పార్తెంచు, దే. అ. క్రి. రూపాఱుతెంచు. 1. పరుగెత్తివచ్చు: 2: చూ, వెళ్లిగొను.

పార్థక్యము, సం. వి. అ. న: చూ, వేఱుపాటు. 1.

పార్థివ, అం: చూ, సంవత్సరములు. (నిఘంటుకర్త కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రి జననము.—పార్థివ సంబర అధి జ్యేష్ఠ బ౯ఆదివారము రాత్రి ౧౦ గడియలకు విశాఖానక్షత్రము శిరోవీథినిదాఁటిఅనూరాధనైయుండఁగా రేవతీనక్షత్ర ప్రథమ చరణమకరలగ్నమందు జననము. బుధమహాదశాశేషము. సం. 15-నె-4- రో 13లు).

పార్థివము, సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము; చూ, హయము; విణ. 2. పృథివీసంబంధమైనది; చూ, భూమి. 1.

పార్థివుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు; 2: చూ, రాజు. 1.

పార్థుఁడు,—పై.—

పార్పత్తెము. దే. వి: చూ, రూ-పారుపత్తెము.

పార్పోతు, వా. వి: చూ, వెఱపరి.

పార్వణము, సం. వి, అ. పుం. 1.పార్వణమనుమృగము: చూ, మృగము. 1; పుం. న. 2. పిండప్రదానము, పారణ-పారణము: చూ, పిండము, 4; విణ. 3. పర్వతసంబంధమైనది: చూ, హిమాలయము.

పార్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. (పర్వతమునకుఁగూఁతురు): అ, అంపి, అంబ, అంశిక, అగజాత, అదితి, అచలజ, అనంత, అపర, అపరాజిత, అపర్ణ, ఆర్య, ఇంద్రాక్షి, ఈ, ఈశాని, ఈశి, ఈశ్వర. ఈశ్వరి, ఈశ్వరేశ్వరి, ఉమ, బుద్ధి, ఏకపాటల, ఏకానంశ, ఐంద్రి, ఐశి, కథ, కపాలిని, కమల, కర్పరి,-కర్పురి, కర్వరి, కల్యాణి, కాత్యాయని, కార్తికేయప్రసువు, కాలంజరి. కాలరాత్రి,కాలి-కాళి, కాలిక కిరాతి, కుజ, కుమారసువు, కుమారి, కుష్మాండి, కృష్ణపింగళ, కేటభ,-కైటభ-కైటభి, కోటరి. కోటవి-కొట్టవి, కౌమారి, కౌశికి-కౌషికి, క్షమ, క్షేమ, గంగ, గణనాయిక, గిరిక, గిరిజ, గిరిసుత, గృహప్రశువు. గోమిని, గోల, గౌతమి, గౌరి, చండముండ-చండముండి, చండాలిక చండి, చండిక, చర్చ, చర్చిక, చర్మముండ, చాణ్డిక, (చాండిక), జయ, జయంతి, తామసి, దక్షకన్య, దక్షజ, దర్దుర, దాక్షాయణి, దుర్గ, దుర్గి, దృషద్వతి. దేవి, ధేనుర, నందపుత్రి,నారాయణి,పింగ,ప్రభ, భగవతిబర్హిధ్వజి, బాభ్రవి, భవాని, భవ్య, భార్గవి, భైరవి, భ్రామరి, మంగళ, మాత, మాతంగి, మాతృక, మారి, మృడాని, మేనకాత్మజ, యమస్వస, యమున, యాదవి,రుద్రాణి,లంబ, వారాలిక, విజయ విశాలాక్షి, వృషాకపాయి, శక్తి, శర్వాణి, శారద, శివ, శాంభవి, శివదూతి, శిఖరవాసిని, శూలధృక్కు, శైలేయి, షష్ఠి, సతి, సర్వమంగళ, సర్వార్థానుసాధిని, సింహధర సినీవాలి, సో, హిండి, హైమవతి. (అవ్య).— అంతి. (తె. ప).—అమ్మిక, కప్పుమైదువపెనిచేడియ,కటిచేడియ, కవ్వలదొరదారి, కొండచూలి, కొండరాచూలి, గట్టుపట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రాచూలి, గయిరమ్మ-గవరమ్మ-గైరమ్మ, గవురు-గౌరు, చండి-చెండి, జగముతల్లి. దుగ్గ-దుగ్గి, మలయమ్మ, ముక్కంటివెలఁది,లచ్చినెచ్చెలి,వలిమలకూఁతురు, వెనకయ్యతల్లి, వేల్పుటేటిసవతి, సత్తి, సామివల్లి, సామిసామేను చేకొన్నచాన, సింగమునెక్కుదంట; తద్వి.— ౧. కాశికి.-కాలి-కాళి, కాలిక-కాళిక. (తె. ప).—దుగ్గ, సత్తి; ౨. పార్వతిదూతకు. — జ్వాలాజిహ్వుఁడు; ౩. దుర్గాదేవి చెలికత్తెలలోనొకతె* అజయ. 2. ద్రౌపది: చూ, సూన, 1; 3.ఒకగోపిక: చూ, మహాభూద్రి: 4. అందుగు*; చూ, సల్లకి; 5. పాలకూర*: చూ, సుమంగళ, అం. 6: చూ, వేసరషాడవజభాషలు; 7: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

పార్వతీనందనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

పార్వతీయము, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రొద్దుతిరుగుడు*; చూ, సూర్యానువర్తిని: 2. ఏఱుజాజి*: చూ, సుభిక్ష; 3. కొండగొనగు*; చూ, మృదుద్రుమము; విణ. 4. పర్వతము నందుఁబుట్టినది: చూ, హిమాలయము. (పర్వతము)

పార్వతీలోచనము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

పార్వము, వై. వి. = : చూ, రూ-పారువము.

పార్శ్వక్రాంత, అం: చూ, ఆకాశచారులు.

పార్శ్వక్రాంతము, అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వక్రియలు, అం: సమున్నతము, నతము, ప్రసారితము, వివివర్తితము, అపసృతము. (5)

పార్శ్వగతము, అం. 1: చూ, దృష్టిక్రియలు; 2; చూ, హస్తప్రచారములు.

పార్శ్వజానువు, అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వతలము, అం: చూ, హస్తప్రచారములు.

పార్శ్వతోముఖము. అం.—పై—

పార్శ్వనికుట్టనము, అం: చూ, కరణములు

పార్శ్వపునొప్పి, మి. వి. కణఁతనొప్పి.

పార్శ్వభాగము, అం: చూ, పక్షభాగము.

పార్శ్వమండలము, అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

పార్శ్వము, సం. వి. అ. న. 1. పర్సువులసమూహము; పుం. 2. =పంచ (ఏముకలచేతపూర్ణమైయుండునది. చంక క్రింది భాగములు): అంకము, కచ్ఛము, పక్షము. (తె. ప).— అంక, అంచ, అంచల, అంచ, ఇడుపు, అండ, ఇరుగు-ఇరువు, ఇఱ్ఱియలు, ఓర, కడ-కెడ, కెలఁకు చంక, కెడను-కెలను, కెలవు-కెళవు, కోవు, కోరివ, చక్కి-చక్కియ, చాయ, చెంక, చెంప, చెరఁగు చెఱఁగు, చేయి, తట్టు, దెస, నిట్ట, పక్క-ప్రక్క, పక్కియ-పక్కె, పట్టియ-పట్టె, పఱగడ, పొరుగు-పొర్గు-పొరువు,బగి- బగులు, బరి, బరివాగె, మయి-మెయి-మై--మే-మేను, లంక, లెంప,వంక, వయిపు-వైపు, వలను, స్రంగడి, సూరెళు; తద్వి.—౧. ఏనుఁగు

కటుమరలకు.—కుంజము; ౨. కంటిక్రింద మొదలుకొని చెక్కిళ్లపార్శ్వమునకు.—కుంజము; ౩. గుమ్మముప్రక్కను —(తె. ప). - ఈమిడు - ఈమ్మి; ౪. చెక్కిలిక్రిందిభాగమునకు.—ముగి; ౫.చెక్కిలిమీఁదిభాగమునకు.—హనువు; ౬. శిరఃపార్శ్వమునకు.-అక్షము, కటము, కణము, పతలము. (తె. ప).—కడఁక-కణఁత, కడక; ౭. ఇరుదెసలు:- అభితము. (మిగతవానికి: "చూ, సూరెలు"); వివ. 3: చూ, సమీపము. 1; అం. 4: చూ, రాదిరాంగములు.

పార్శ్వములు, అం. 1: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (ఎండియున్న మగఁడు వచ్చును); 2: చూ, నాట్యోపయోగాంగములు) అంగము. 9).

పార్శ్వవేష్టితము, అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.

పార్శ్వసంఘటితము, అం.—పై.—

పార్శ్వోన్నత, అం: చూ, అశ్వసంచారమార్గములు.

పార్ష్ణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పేఁదురెత్తిన యాఁడుది: చూ, స్త్రీ; పుం, న. 2: చూ, మడమ; 3. దండువెనుక: చూ, వెనుక. 1; 4: చూ, వెనుక. 1.

పార్ష్ణిగ్రాహసారుఁడు, అం: చూ, ద్వాదశరాజమండలము (దండెత్తిపోవురాజునకు వెనుకదిక్కునుండి శత్రువు): పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు.

పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు, అం.—పై.—

పార్ష్ణిత్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అఱకాలు మీఁగాలు మడమలను మూసికొనియుండెడు ముచ్చె: చూ, సమ్మాళిగలు.

పార్ష్ణిత్రము, సం. వి. అ. న. ముందటనుండి రక్షించెడు సేన: చూ, సేన. 1.

పార్ష్ణిపార్శ్వగతము, అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.

పార్ష్ణియుద్ధము, అం: చూ, యుద్ధము.

పార్ష్ణివిద్ధము, అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.

పార్ష్ణులు, అం: (మడమలు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునిమడమలు సమములై రక్తవర్ణములైన నుత్తముఁడగు): 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీమడమలు మట్టిపండ్లవలె పగడపుచాయగలిగిన పుత్రవతియగు.)

పాఱ, దే. వి: చూ, రూ-పార.

పాఱఁజూచు, వా. స. క్రి. దృష్టించిచూచు. విజ. 1, ఆ. 95: చూ, వీక్షించు.

పాఱఁదోలు, వా. స. క్రి. తఱుము: చూ, వెంబడించు.

పాఱఁబోఁక, వా. వి: చూ, వారఁబోఁత.

పాఱఁబోఁత, —పై.—

పాఱఁబోయు, దే. స. క్రి. కుమ్మరించు.

పాఱమ్ముక, ద్వ. వి. (పాఱ + అమ్ముక) (రూ-పాఱవాతమ్ముక-పాఱువాతియమ్ముక): చూ, బాణము. 1.

పాఱవాతమ్ముక,—పై.—అం, భా. ద్వి. 213.

పాఱవాతియమ్ముక,—పై.—అచ్చ. సుం, కాం. 121.

పాఱవేయు, దే. స. క్రి. 1. విసరివేయు: పాఱవైచు; 2. వదలనిడుచు: పాఱవైచు.

పాఱవైచు, దే. స. క్రి.—పై.—స్వా. 2, ఆ. 17.

పాఱు, దే. అ. క్రి. (రూ-పాఱు-పాఱాడు-పాఱుకాడు) 1. పఱుగెత్తు. భాగ. 7, స్కం. 99: చూ, వెళ్ళు. 1; 2: చూ, చెల్లిగొను; 3. పారసముచేయు: చూ, విస్తరించు; 4: చూ, వ్యాపించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 58; (ఇది కొన్ని క్రియలకు ప్రాక్పమందును, కొన్నిటికి ఇంచుక్త్వానమందును, మఱికొన్నిటికి అరంభార్థమందును అనుప్రయుక్తమగుచున్నది. విరియఁబాఱు, తెల్లవాఱు, పండఁబాఱు మొ.)

పాఱుఁడు, వై. వి = విప్రః: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

పాఱుటొక్క, ద్వ. వి. (పాఱుఁడు + టొక్క) 1. వాఁడుసది: చూ, స్త్రీ; 2. బ్రాహ్మణభార్య: చూ, భార్య.

పాఱుబసిర, మి. వి. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. (రాక్షసి).

పాఱుటాకులు, దే.వి.బ. మునులు కట్టుకొనెడుఆకులు. య. 1, ఆ. 120.

పాఱుమి, దే. వి: చూ, పఱర.

పాఱుత, దే. వి: చూ, పాఱుటక్క.

పాఱుతెంచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఱెంచు.

పాఱునీరు, వా. వి. ప్రవాహజలము: చూ, సలిలము.

పాఱుపోఁగు, దే. వి. దూరదూరముగా పోయు నూలిపోఁగు: చూ, సూత్రము. 1.

పాఱులకెకిమీఁదు, వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పాఱువాఁడు, దే. వి: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1. భార. అర. 4, ఆ. 342.

పాఱువేఁట, దే. వి. దేవోత్సవము: చూ, సంబరము.

పాల, దే. వి. 1: చూ, సుమంగళ*; వై. వి. 2: చూ, పాలగుమ్మ; 3. = పాటలః చూ, వర్ణము. 6; 4. = పాటల. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి. 2; విణ. 5. శ్వేతము: చూ, వర్ణము. 6. (ఇది పాలుధాతుకృదంతము).

పాలంక్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాలుక్య. కుందుపవు: చూ రాజాన్నము.

పాలకడలల్లుఁడు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పాలకడలి. ద్వ. వి. క్షీరాబ్ధి: చూ, సముద్రము.

పాలకడలివెన్న, ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు.

పాలకన్నులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పాలకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగు పిత్తజ్వరము: చూ, హస్తి; 2: చూ, త్రిదోషజము; 3: చూ, రక్షణము.

పాలకాకి, వా. వి. 1. తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పాలకాయ, దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

పాలకావడిచుక్కలు, వా. వి. బ: చూ, గొల్లకావడి చుక్కలు.

పాలకి, వై. వి. = పల్యంకికా. (రూ-పాలకీ-పల్లకి-పల్లకీ-పల్లక్కి-పాల్కి.) వై. 7, ఆ. 145: చూ, సవారి.

పాలకీ, వై. వి. =: చూ, రూ-పాలకి.

పాలకీబొంగుచుక్క, ద్వ. వి. మఘ: చూ, రిక్క. 1.

పాలకుండ, వై. వి. పాలుకాచెడు కడవ: చూ, భాండము. 3.

పాలకుప్ప, ద్వ. వి. పయోరాశి: చూ, స్తన్యము.

పాలకూర, వై. వి: చూ, సుమంగళ*.
పాలకొడిస, ద్వ. వి: చూ, వత్సకము*.
పాలకొయ్య, దే. వి: చూ, యూపము. 1.
పాలగచ్చు, దే. వి: చూ, సమాలంభము.
పాలగరువు, ద్వ. వి. మీఁద యిసుకగల జాతిపాఱునేల: చూ, భూమి. 1.
పాలగార, దే. వి: చూ, పాలగచ్చు.
పాలగుంజ, ద్వ. వి: చూ, పాలకొయ్య.
పాలగుమ్మ, దే. వి: చూ, పాలపిట్ట.
పాలగుమ్ముడు, వై. వి. నల్ల నేలగుమ్ముడు*(ఇక్కడ వ్యతిరేక లక్షణ): చూ, సర్వతోభద్ర.
పాలగొలిమిడి, ద్వ. వి. పయస్విని*: చూ, మొగవీర.
పాలఘ్నము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పలఘ్నము*.
పాలచెంబు, వై. వి. పాలుపితికెడుచెంబు: చూ, పాత్రము. 6.
పాలచేఁప, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పాలచేపలు, ద్వ. వి. బ. రూ-పాలచేఁప్లు. గజ్జనరము. స్వా, 4, అ. 42. : చూ, సిర. 1.
పాలచేప్లు,—వై.— ఉ, రా, 7, అ. 413.
పాలచోఱ, దే. వి. తెల్లనిచోఱ: చూ, మత్స్యము. 1.
పాలడ, ద్వ. వి. (పాలు + అడఁగు): చూ, పారడ.
పాలతప్పెల, వా. వి: చూ, పాత్రము. 6.
పాలతుత్తము, ద్వ. వి: చూ, ఖర్పరి.
పాలతేఁకు. దే. వి. రూ-పాలతేఁకు, గృహదుర్గిమము*: చూ, శాకోటము.
పాలతేఁకు, దే. వి: చూ, రూ-పాలతేఁకు.*
పాలనము, సం. వి. అ. న: చూ, రక్షణము(ఆ. స్త్రీ. అగును).
పాలనేలగుమ్ముడు, వా. వి: చూ, పాలగుమ్ముడు*.
పాలపండ్లు, ద్వ. వి. బ. పుట్టుదంతములు: చూ, హాసువు.
పాలపాపఁడు, ద్వ. వి: చూ, శిశువు.
పాలపిట్ట, వై. వి. పాల, పాలగుమ్మ. (సం. ప).-కికి-కీకి, కికిదివి-కికీదివి-కికీదీవి-కికీదివము-కీకిదివి, కూటకము, క్షీరము, చాషము-చాసము, చిత్రవాలము, దివి: (చూ, శకుంతి).
పాలపూస, దే. వి. తెల్లనిగాజుపూస: చూ, పూస.
పాలబుగ్గలు, ద్వ. వి. బ: చూ, లెంప. 2.
పాలమడ్డి, వా. వి: చూ, సరళద్రవము.
పాలమన్ను, ద్వ. వి: చూ, భూమి. 1.
పాలమీఁగడలు, వా. వి. బ. 1: చూ, భక్ష్యము; 2: చూ, ధాన్యము.
పాలము, సం. వి. అ. పుం. 1. కొయ్యపడిగము: చూ, పాత్రము. 6; 2. మడ్డు: చూ, లోహము. 1.
పాలముంచెదరో నీటముంచెదరో, జా. మేలుచేసెదరో కీడు చేసెదరో "సీ.నీటను ముంచెదో పాలముంచెదవొ యీబాల వింక". (శశిరేఖనాటకము)
పాలమున్నీటి కూఁతురు, ద్వ. వి: చూ: లక్ష్మి. 1.
పాలమున్నీటియల్లుఁడు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పాలమున్నీరు, ద్వ. వి. క్షీరాబ్ధి: చూ, సముద్రము,

పాలజాయి, వా. వి. తెల్లజాయి: చూ, రత్నములు,
పాలలము, సం. వి. అ. న. = పాలసు: చూ, పలలము. 1.
పాలవన్నె, వా. వి. పయ్య: చూ, వర్ణము. 6.
పాలవల్లి, వా. మి. వి. దేవునిపీఠమునకు మీఁదుగా వ్రేలాడఁ గట్టెడు పాల లత.
పాలవాఁగు, వై. వి: చూ, పాలమున్నీరు.
పాలవాహనిక, అం: చూ, అంతరభాషలు.
పాలవిఱుగుడు, ద్వ. వి. కూకు: చూ, స్తన్యము.
పాలవెల్లి, ద్వ. వి: చూ, పాలమున్నీరు; వా. 2: చూ, రూ-పాలవల్లి.
పాలసంద్రము, వై. వి: చూ, పాలవెల్లి.
పాలసత్రాళ్లు, ద్వ. వి. బ. రూ-పాలాసత్రాళ్లు. గుఱ్ఱముకాళ్ల గట్టెడుత్రాళ్లు: చూ, సూత్రము. 1.
పాలసుఁడు, వై. విశ. = బాలిశః. 1 చూ, హంవీరుఁడు; 2: చూ, స్తబ్ధుఁడు. ఉ, రా. 7, అ. 484; 3: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. అచ్చ. బాల, కాం. 159; 4. = పలాశః: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పాలసున్నము, ద్వ. వి: చూ, పాలగచ్చు.
పాలసురాలు, మి. వి. 1. దుష్టస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 2. మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.
పాలాడు, దే. స. క్రి. ఖండించు. స్వా. 4, అ. 50: చూ, వెలగు.
పాలానుగు, ద్వ. వి. దుగ్ధతుంబి*: చూ, సొఱ.
పాలారుచు, దే. స. క్రి. రూ-పాలార్చు. భాగ. 3, స్కం. 670: చూ, వివరించు. 3.
పాలార్చు,—వై.—
పాలావు, ద్వ. వి: చూ, పాడియావు.
పాలాశదలము, అం. (త్వరితగతి) ఒకానొకవృత్తము. "న-న న-న-న-గగములు. 11 యతి. 17వ ఛందస్సు": చూ, వృత్తము. 1.
పాలాశము, సం. వి, విశ: చూ, రూ-పలాశము.
పాలాసత్రాళ్లు, ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-పాలసత్రాళ్లు.
పాలాస్త్రి, వా. వి: చూ, రూ-పలాస్త్రి.
పాలించు, సం. స. క్రి: చూ, రక్షించు.
పాలిండ్లు, ద్వ. వి. బ. స్త్రీస్తనములు: చూ, స్తనము.
పాలింది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పాలిని.*
పాలిందితము, సం. వి. అ. పుం, న: అశ్మంతకము, అశ్మంతము, కుశలి*.
పాలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = పాలియ: చూ, జాజాలపాలిక; అం. 2: చూ, సుషిరవాద్యములు: వై. వి.(1). = పాలికా: చూ, పాలిక. 1.
పాలికాఁపు, దే. విశ. (రూ-పాలిచుట్టము, పాలివాఁడు, పాలేరు, పాలేరువాఁడు. ఇవి రూపాంతరములని కొందఱు) 1. భాగస్థుఁడు: చూ, సగంధుఁడు; వా. 2. రైతుయొక్క పొలములో చాకిరిచేయుబంటు; 3. మేఁడిపాళికిదున్నెడు మడకవాఁడు: చూ, వ్యవసాయి.
పాలిచుట్టము,—వై.—

పాలితము, సం. వి. అ.పుం. 1. పెద్దపేప*: చూ, శాకోటము; విణ. 2: చూ, రక్షితము; 3. పెంచుకొనఁబడినది: చూ, వర్ధితము. 1.

పాలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లతెగడ*: చూ, సర్పానుభూతి; విణ 2. పాలించునది: చూ, రక్షితము.

పాలియ, వై. వి. =: చూ, పాలిక. (1). 1.

పాలియము, వై. వి. = పాళికా. రూ-పాలెము. ఊరుపరిపల్లె: చూ, సీమ. 1. (దేశము.)

పాలివాఁడు, దే. విఃః చూ, పాలికాఁపు.

పాలు, వై. వి. 1. = పయస్సు: చూ, స్తన్యము (పాలును తద్విశేషములకును: "చూ, స్తన్యము"); 2. మట్టిలోనగు చెట్లరసము: చూ, స్తన్యము; దే. వి. 3. భాగము: చూ, పంపకము. 2; 4: చూ, వంతు. 5; 5: చూ, వశము. 1; 6: చూ, సమీపము. 1; బ. 7. రూ-ప్రాలు: చూ, పియ్యము; 8: చూ, సేసఁబ్రాలు; అ.క్రి. 9: చూ, వెల్లఁవాఱు.

పాలుక్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాలంక్య.

పాలుగొను, దే. స. క్రి. రూ-పాల్గొను: చూ, సంవిభాగించు:

పాలుడు, వై. వి. = పాండు: చూ, పాండువు.

పాలు నీరును వెరిఁజేయుపక్కి, వా. వి: చూ, హంస.

పాలుపడు, ద్వి. అ. క్రి. రూ-పాల్పడు. 1: చూ, లోఁబడు; 2: చూ, సమకట్టు. 2. నై. 4, ఆ. 26.

పాలుపుచ్చు, దే. ప్రే. (పాలుపోఁజేయు) 1: చూ, పాలుగొను; 2. నిర్ణయించు: చూ, సృజించు.

పాలుపోవు, దే, అ. క్రి. 1: చూ, విభక్తమగు; 2: ఏరుపడు-ఏర్పడు. అచ్చుపడు, (మి.ప.) నిర్ణయింపఁబడు;3. తోఁచు: చూ, స్ఫురించు.

పాలుపాన, దే. వి. ఉభయరాశియైన అంబారములో కాఁపువానికి చేరవలసిన వర్తనధాన్యము: చూ, స్తంబకరి. 1-౧౦. (ధాన్యము).

పాలుమాలిక, దే. వి. (రూ-పాల్మాలిక-ప్రాలుమాలిక-ప్రాల్మాలిక): చూ, విలంబము. 1.

పాలుమాలు, దే. అ. క్రి. (రూ-పాల్మాలు - ప్రాలుమాలు-ప్రాల్మాలు) బద్ధకించు: చూ, వివరించు. 3.

పాలువెట్టు, దే. స.క్రి. చూ, పాలుపుచ్చు-1—2.

పాలెగాఁడు, వా. వి. చిన్నజమీదారుఁడు: గుత్తగాఁడు, ఇజారాదారు-ఇజారాదారుఁడు, మొఖాసాదారు: చూ, రాజు. 1.

పాలెము, వై. వి. =: చూ, రూ-పాలియము.

పాలెలు, దే. వి. బ. బిల్లలమొలత్రాటియందలి వెండి బంగారముల బిల్లలు. భో. 4, ఆ. 60: చూ, భూషణము. 2.

పాలేరు, దే. వి. 1. మేఁడిపాలికి దున్నెడుమడక: చూ, లాంగలము; విణ. 2: చూ, పాలికాఁపు.

పాలేరువాఁడు, దే. విణ : చూ, పాలికాఁపు.

పాలేఱు, ద్వి. వి. 1: చూ, పాలమున్నీరు; 2. క్షీరనది. పర. 4, ఆ. 233: చూ, హ్రాదిని. (నది).

పాళ్లనిపిల్లియున్నదా,లో. "పాళ్లనిపిల్లిగలవెవరికింపంగన్." (కుచేలోపాఖ్యానము).

పాల్కడలి, ద్వి. వి: చూ, రూ-పాలకడలి.

పాల్కడలికాన్పు, ద్వి. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

పాల్కడలిపట్టి, ద్వి. వి: చూ, పాలకడలిపెన్ను.

పాల్కి, వై. వి. =: చూ, రూ-పాలకి.

పాల్గొను, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పాలుగొను.

పాల్పడు, దే. అ.క్రి: చూ, రూ-పాలుపడు. రామా. 2, ఆ. 32.

పాల్మాలిక, దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

పాల్మాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు.

పావ, వై. వి. = పాదుకా: చూ, సమ్మాళిగలు.

పావంచ, ద్వి. వి. 1. మెట్టు: చూ, సోపానము; 2. (చెఱువు లోనగువానియందలి) మెట్టు: చూ, సోపానము; 3. (గుమ్మము లోనగువానియందలి) చీడి: చూ, సోపానము; 4. (మేడ కొండ లోనగువానియందలి) మెట్టు: చూ, సోపానము.

పావకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వహ్నిసంజ్ఞకము*; 2. జీడి*: చూ, భల్లాతకి; 3. నెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1.

పావకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3. మంచి నడవడి కలవాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

పావకోడు, వై. వి. = పాదుకా (రూ-పావుకోడు-పాఁకోడు) పావ-పాగ-పాగె: చూ, సమ్మాళిగలు. (ద్వయమని శ. ర.)

పావటి, దే. వి: చూ, పావంచ.

పావడ, వై. వి. 1. ధౌతవస్త్రము. కళా. 7, ఆ. 65; ఉ, రా. 6, ఆ. 125: చూ, వస్త్రము; 2. = పావన. ప్రావార. పరికిణీ: చూ, వస్త్రము; 3. బట్ట. ప్రభా. 1, ఆ. 80: చూ, నూడిద.

పావడము, దే. వి. కానుక. విక్ర. 5, ఆ. 115: చూ, నూడిద.

పావనము, సం. వి. అ. న. 1. సాంతపనాదివ్రతము: చూ, కృచ్ఛ్రము. 7; 2: చూ: సలిలము;3. అవుపేఁడ: చూ, పిడక; 4: చూ, రుద్రాక్షము. 2; పుం. 5. అందుగుబంకతోఁజేసిన ధూపద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 6. పచ్చగుంట గలిజేరు*: చూ, వర్షకేతువు; విణ. 7. పవిత్రము: చూ, శుద్ధము. 3.

పావని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గంగ: చూ, హ్రాదిని (నది); 3. తులసి*: చూ, హరిప్రియ; ఇ. పుం. 4: చూ, భీముఁడు; 5. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; విణ. 6. పవిత్రురాలు: చూ, స్త్రీ.

పావనుఁడు, సం. విణ: చూ, శుద్ధుఁడు.

పావలా, వై. వి. = :చూ, రూ-పావులా.

పావలి, దే. వి: చూ, విచిల్లిక*.

పావళము, వా. వి; చూ, పక్షి.

పావాడము, దే. వి: చూ, రూ-పవాడము. 1.

పావి. వై. వి. = పాపి. పర. 2, ఆ. 176: చూ, పాపాలముద్ద.

పావిలి, దే. వి: చూ, రూ-పావలి*.
పావు, వై. వి. 1. = పాద. వరహాలో $\frac{1}{4}$ భాగము; 2. = పాదుకా: చూ, సమ్మాళిగలు; వా. 3. నాలుగు సమభాగము లలో నొకభాగము.
పావుకోడు, వై. వి. = పాదుకా: చూ, రూ-పావకోడు.
పావురపుపావులు, అం. (పావుపావులు): చూ, పరుసక్లు.
పావురపుఁబలుకు, ద్వ. వి. రూ - పావురాఁబల్కు-మణితము: చూ, స్వరము. 2.
పావురము, వై. వి. 1. = పారావత. (రూ-పావురాయి-పారువము-పారవము-పార్వము-పారువాయి): చూ; సురటీ; అం. 2: చూ, కూజితములు.
పావురాఁబల్కు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పావురపుఁబలుకు.
పావురాయి. వై. వి. = : చూ, రూ-పావురము.
పావులా, వై. వి. = పాద. రూ-పావలా. (రు 0-4-0) (వా.)
పావుసేరు, వా. వి. 1. సోల, 20 తులముల ఎత్తు; 2. ఆఱు తులముల బంగారము మొపఱగునది.
పాశకము, సం. వి. అ. పుం. = పాచిక. రూ-ప్రాసకము. సొగటాలకాయ: చూ, వ్యవహారము. 4.
పాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. కేశపర్యాయములకు పరమైనచో వానిసమూహము: చూ, నిక. 4; 3. కర్ణశబ్దపూర్వక మైనపుడు సుకర్ణము; 4. ఛత్రపూర్వకమైనపుడు కుత్సితఛత్రము; అం. 5. గ్రహములు చరరాసులలో మొదటి మూఁడు పాదములయందున్న పాశము పట్టును : (చూ, నిగళము, భుజంగము); అం. 6: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.
పాశి, సం.వి.న్.పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; 2. యముఁడు: చూ, హరి, 5; 3: చూ, వ్యాధితుఁడు;విణ. 4. పాశధరుఁడు: చూ, సూత్రధారుఁడు. 5.
పాశుపతము, సం. వి. అ. పుం. 1. పశుపతి యధిదైవతముగాఁగల యొక యస్త్రము: చూ, బాణము. 1; 2. పశుపతిమతము; 3: చూ, బకపుష్పము*; విణ. 4. పశుపతియందాసక్తలది.
పాశుపాల్యము, అం. గోమహిష్యాదిపోషణవృత్తి: చూ, వైశ్యవృత్తి.
పాశురము, వా. ద్రవిడవేదములోని భాగము: చూ, వేదము.
పాశ్చాత్యము. సం. విణ: చూ, పశ్చిమము.
పాశ్చాత్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; విణ. 2. పడమటివాఁడు; 3: చూ, వెనుకటివాఁడు. 2; 4: చూ, వెనుకటివాఁడు. 1.
పాశ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రాళ్లయొక్కసమూహము: చూ, సూత్రము. 1.
పాషండము, సం. వి. అ. పుం. వేదబాహ్యమతము.
పాషండి, సం. వి. న్.పుం. రూ-పాషండుఁడు. వేదబాహ్యుఁడు: చూ, సర్వలింగి.
పాషండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. —వై.—
పాషాణదారుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఱాతిపనివాఁడు.
పాషాణదారణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వృక్షాదనము. 1.
పాషాణభేది, సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, పిండిబండదుబ్బు*.
పాషాణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రత్నము.
పాసంగు, దే. వి. రూ-పాసఁగు శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.
పాసనము, వై. వి. = :చూ, పాచనము.
పాసిక, వై. వి. = పాశక: చూ, రూ-పాచిక.
పాసియము, వై. వి. = పాయస. రూ-పాసెము: చూ, పాయసము. 1.
పాసెము,—వై.—
పాళ, దే. వి: చూ, పోఁకపొత్తి. స్వా. 3, ఆ. 84.
పాళము, దే. వి. 1: చూ, విధము. 1; 2: చూ, సమయము. 1. పా. 4, ఆ 16; వై. వి. 3. = ఫాల. రూ-పాళా. బంగారు లోనగువానికడ్డి: చూ, శలాక;4. = పార.కొలఁది. పాండు. 4, ఆ. 211: చూ,పరిమితి.
పాళా, వై. వి. = :చూ, రూ-పాళము. 3.
పాళి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. అంచు: చూ, మైజాఱు; 2. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 3. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 4. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 5. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2; 6. కొండనెత్తము, స్నువు: చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 7, మీసములుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 8. పేను: చూ, యూకము; వై. వి. (1) = పాళికా. జూదమాడెడి పలక, జూదము(అని కొందఱు.)(రూ-పాళియ-పాళె-పాళీ): చూ, వ్యవహారము. 4; (2). = పాళికా: చూ, పాళియము. 1; (3) సారెలపోఁత: చూ, వ్యవహారము: 4; వా: వి. (4): చూ, రూ-పాళీ .3.
పాళియ, వై. వి. = : చూ, రూ-పాళి. (1).
పాళియము, వై.వి. = పాళికా.1.దండువిడియుచోటు(రూ-పాళె-పాళెము): చూ,శిబిరము; 2. = బలమ్. దండు: చూ, సేన. 1; 3: చూ,రక్షణము;4.పాలెగాని పట్టణము (రూ-పాళెము) పాళెముపట్టు: చూ, సీమ. 1. (దేశము).
పాళీ, వై. వి. రూ-పాళి. 1. = పాళికా: చూ, పాళి (1); 2. = పాళికా: చూ, పాళి (2); దే. వి. 3. వ్రాసెడి ఇనుపకలమునయొక్క మొన: రూ-పాళి; వా. 4. పాలి. పాళీని వచ్చెడుజ్వరము: చూ, రోగము. 1.
పాళె, వై. వి. = :చూ, రూ-పాళియ.
పాళెంబుదిగు, ద్వ. అ. క్రి. 1. (దండు) విడియు: చూ, విడియు. 1; ప్రే. 2. పాళెంబుదించు. ఉ, రా. 4, ఆ. 146.
పాళెగాఁడు, ద్వ. వి. (పాళెము + కాఁడు) పాళెముపట్టుదొర. అని. 3, ఆ. 9.
పాళెము, వై. వి. = : చూ, రూ-పాళియము (దండువిడియుచోటునకు.-రామా. 7, ఆ. 40; దండునకు, — ఉ, రా. 7, ఆ. 63; చిన్నపట్టణమునకు. — య. 1, ఆ. 87.)
పాళెముపట్టు, ద్వ. వి: చూ, పాళియము. 4.

పి

పింగ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రోచన; 2: చూ, పార్వతి. 1; 3: చూ, హింగువు. 2; 4: చూ, వృంతము.

పింగటించు, వా. స. క్రి: చూ, పింగళించు.

పింగము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, హ్రీబేరము*; పుం. 2. రూ,పింగళము. గోరోజనమువంటి వన్నె: చూ, వర్ణము.6; విణ. 3. రూ-పింగళము. గోరోజనమువంటి వర్ణము గలది: చూ, వర్ణము. 6.

పింగలి, దే. వి. 1. వెనుకటిది; 2: చూ, వెనుకటివాఁడు. 1-2. నిర్వ. 6, ఆ. 146.

పింగళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.1. దక్షిణదిక్కునందలి ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 2. పింగళనాడి: చూ, నాడులు. 3; 3: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 4.పింగళయను బోగముది: చూ, వేశ్య; అం. 5: చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, దిగ్గజభార్యలు.

పింగళము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పింగము. 2; 2: చూ, వానరము; 3: చూ, సర్పము; 4: చూ, ముంగిస; 5: చూ, లిబ్బి 2; విణ. 6: చూ, పింగము. 3.

పింగళాక్షుఁడు, సం. వి.అ. పుం: చూ, పచ్చకన్నులవేల్పుసూఁడు.

పింగళి, వా. వి: చూ, పుంజు.

పింగళించు, వా. స. క్రి. మోసమునరాఁబట్టు: పింగటించు, పిక్కిలించు.

పింగళుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్యునిప్రక్కనుండెడు వారిలో నొకఁడు:(చూ, దండుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు); 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 3: చూ, శివుఁడు.

పింగాక్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పింగాణి, దే. వి. పింగాణిమట్టిగిన్నె: చూ, భాండము. 3.

పింగాణిచిప్ప, వా. వి. — వై. —

పింగు, వా. వి: చూ, సొమ్ము.

పించియము, వై. వి. = పింఛమ్. (రూ-పించెము-పించము-పీఁచము-పెంచము) 1. నెమలిపురి. పాండు. 1, ఆ. 213: చూ, శిఖండము; 2. నెమలిపురికన్ను: కన్ను. (సం. ప).-చంద్రకము.

పించెము, వై. వి. = — వై. —

పించ, వా. వి. బలము: చూ, శక్తి. 1.

పించను, వా. వి. అధికారాంతమునందు అధికారు లొసంగు నెల బత్తెము.

పించమడపు, వా. వి: చూ, హింస. 1.

పించము, వై. వి. రూ-పీఁచము = పింఛ. 1: చూ, హామిక; 2: చూ, హంకారము; 3. = పింఛ; రూ-పించియము,

పించు, వా. వి. బోఁకి: చూ, శల్యము. 1.

పించుమన్నిగొను, వా. స. క్రి: చూ, సంహరించు.

పింఛము, సం. వి. అ. న. = :చూ, పించియము; 2. = పింఛ. బాణపుఁగొన: చూ, బాణము. 1; 3. శ్రీకృష్ణుని శిరోభూషణము: చూ, భూషణము. 2.

పింఛ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దూది: చూ, సముద్రాంత. 3; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పింజనము, సం. వి. అ. న. దూదేకువిల్లు: చూ, బాణము. 1.

పింజము, సం. వి. అ. న. 1. = పించ, బలము: చూ, శక్తి. 1; 2: చూ, హింస. 1; విణ. 3. కలఁతపాటినది: చూ, వ్యాకులము.

పింజరము, సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, హరిదళము; పుం. 3. ఎఱుపుమించిన పసుపు రంగు: చూ, వర్ణము. 6; 4. తామ్రము: చూ, లోహము. 1; విణ. 5.ఎఱుపుమించిన పసుపురంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6; 6: చూ, పింజము. 3.

పింజలము, సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి కలఁతపాటిన సేన లోనగునది: చూ, సేన. 1.

పింజలి, అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

పింజించు, దే. స.క్రి. 1. పిండెపోయు;2. నీళ్లచిలుకరిలఁజిమ్ము. భాగ. 8, స్కం. 47: చూ, ప్రోక్షించు.

పింజిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నూలిచుట్ట: చూ, సూత్రము. 1.

పింజూషము, సం. వి. అ. పుం. చూ, శమలము.

పింజె, దే. వి. 1. ముందుఁజెక్కుకొనెడివస్త్రపుకుచ్చె. స్వా. 3, ఆ. 71: చూ, వళి. 2; 2. వెనుకకుఁజెక్కుకొనెడి దోవతి కొంగు.ఉ, రా. 6, ఆ.361:చూ, వళి. 2; 3. కచ్చభేదము: చూ, వళి. 2; బ. 4. కుచ్చిళ్లు: చూ, వళి. 2.

పింజ, వై. వి. = పింఛ. 1: చూ, పింఛము. 2; 2: చూ, పింజనము.

పింజకాడ, ద్వ. వి: చూ, పింజ. 1.

పింజనఁగ్రోవి, దే. వి. చిమ్మనక్రోవి. జై. 2, ఆ. 69: చూ, శృంగము. 3.

పింజపింజఁగఁబుచుట,జా.ఒకదాని వెనుక నొకటిపోవుట (పింజ = బాణముయొక్క వెనుకభాగము.) "పింజపింజగఁబుచుకొని పాఱుతూపు లొక్కటియవోలె." (కళాపూర్ణోదయము.)

పింజారి, ద్వ. వి. రూ-పెంజారి. 1. దూదేకులవాఁడు: చూ, రూ-పెంజారి; వా. 2. తుచ్ఛుఁడు; చూ, వ్యాధుఁడు 2; 3. తుచ్ఛస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

పింఠ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పేఁట. అంగళ్లవాడ (అనికొందఱు): చూ, సదనము. 1.

పిండకము, సం. వి. అ. న. 1. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్థము); 2: చూ, భూతము.

పిండఖర్జూర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అచ్చపిండ*.

పిండపాదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, హస్తి.

పిండపుష్పము, సం. వి. అ. న.1. మెట్టనూయి: చూ, సరస్సు. 1; 2. అశోకపుఁబువ్వు :చూ, హేమపుష్పము; 3. దాసనపుఁబువ్వు: చూ, హయజీవనమారకము.

పిండఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁదుసొఱ*: చూ, సొఱ.

పిండము, సం. వి. అ. న. 1. బ్రదుకుఁదెరువు: చూ, వృత్తి. 2; 2. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; పుం. 3. = పిండలి. అన్నపుపిడుచముద్ద: చూ, సాదము. (1); 4. పితృదేవతలకిచ్చెడు అన్నములోనగువానిముద్ద: చూ, సాదము. (1); 5. గర్భము: చూ, భ్రూణము. 1; 6: చూ, శరీరము; 7. శరీరమునందు ఏకదేశము: చూ, శరీరము; 8. గృహమునందు ఏకదేశము: చూ, సదనము. 1; 9. చెండు: చూ, చరి.

3; 10. గజకుంభము: చూ, హస్తి; 11.దోశము: చూ, సౌరభము. 3; 12. బలము: చూ, శక్తి. 1; 13: చూ, సమూహము; 14. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 15: చూ, రూపిండకము. 1; 16. దాసనము*: హయజీవనమారకము.

పిండలి, వై. వి. = పిండ: చూ, పిండము. 3. ఉ, హరి. 4, ఆ. 229.

పిండాంశుకము, సం. వి. అ. న: చూ, తృణము. 1.

పిండాకూడు, వా. మి. వి: చూ, పిండము. 4. (దీనిని ఒకానొక తిట్టునం దుపయోగించెదరు) (ఇట్లు పిండాకుడు.)

పిండాభ్రము, సం. వి. అ. న. వానతూర: చూ, వాన. 1.

పిండాలువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. చారకంద*: చూ, సూరణము; 2: చూ, పిండాంశుకము*.

పిండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పిండు: చూ, సమూహము; 2. ఒకానొక ఈఁదు*: చూ, హింతాలము; 3. మంగ*: చూ, శ్వసనము; 4: చూ, సౌఅ*; వై. వి. (1). = పిష్టము. బియ్యము లోనగువానిపొడి; చూ, సాదము. (1). (ఉడికిన పిండినిగూడ పిండి అని వాడెదరు.)

పిండిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1: చూ, నాభి 4; 2 చూ, పిండకము. 1.

పిండికూడు, ద్వ. వి. సంకటి : చూ, సాదము. (1).

పిండికూర, వై. వి. పిండిబొద్దికూర*. జై 4, ఆ. 96.

పిండికొండ, వై. వి. నగభేది*: కొండపిండి.

పిండితము, సం. విణ. 1. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 2. గుణింపఁబడినది: చూ, హెచ్చవేఁత; 3. ఎంచఁబడినది: చూ, సంఖ్యేయము; 4. చేర్పఁబడినది: చూ, మట్టసము.

పిండిదొండ, వై. వి: చూ, రక్తఫల*.

పిండిపీఁచు, వా. వి: చూ, సంవాహనము 1.

పిండిపోఁక, వై. వి. చిమిడిన అన్నపుముద్ద: చూ, సాదము. (1). (లగడపిండమందురు).

పిండిబంద, వా. వి: చూ, పిండిబందదుబ్బు*.

పిండిబందదుబ్బు, వా. వి. పిండిబంద. (సం.-ప).—అశ్మగర్భజము,అశ్మఘ్నము,అశ్మభేది,పాషాణభేది.:(చూ,వృక్షము)*.

పిండిబొద్దికూర, వా. వి: చూ, పిండికూర*.

పిండిమిరియము, వై. వి: చూ, భక్ష్యము.

పిండిలము, సం. వి. అ, పుం: చూ, వంతెన.

పిండివంట, ద్వ. వి. 1. అప్పము: చూ, భక్ష్యము; 2. చక్కిలము:చూ, భక్ష్యము; వా. బ. 3. పిండితో తయారైన రొట్టె మొదలగునవి.

పిండివడియము, వై. వి: చూ, భక్ష్యము.

పిండివంటవాఁడు, వా. వి: చూ, అపూపకుఁడు.

పిండీకృతము, సం. విణ. ముద్దగాఁ జేయఁబడినది.

పిండీతకము, సం. వి. అ. పుం. 1. మంగ*: చూ, శ్వసనము; 2: చూ, మరువము*.

పిండీతగర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కపవర్ణనము*.

పిండు, సం.వి. అ. పుం. 1. చెండు (తెనుఁగున ఉత్త్వష భార. ఆది. 5, ఆ. 209: చూ, సరి. 3; వై. వి. (1).= బృంద; చూ, పిండి. 1; దే. స. క్రి. (2). పాలుపిండ చూ, పిదుకు;(3). రసము పిండు: పిడుచు; (4). (తడిసి బట్ట) పిండు: పిడుచు.

పిండుగట్టు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంతనకట్టు. భార, ఆర. ; ఆ. 13.

పిండ, దే. వి. (రూ-పిందియ-పిందె): చూ, శలాటువు. 2.

పిందియ, దే. వి. రూ-పిందె. 1.—వై.—వసు. 1, ఆ. 13[illegible] 2. రత్నాలపోఁగులు లోనగువానియందు జపచుట్టు నేర్పఁ చెడు తదవయవము.

పిందె,—వై. —

పింపిణీ, దే. వి. స్త్రీ వేణీవిశేషము: చూ, వేణి. 2.

పింపిసలాడు, దే. అ. క్రి. 1. బాలికలు పెదవిమీఁదుగా నోః విధమైనధ్వని కలిగించుచు నర్తించు.రుక్మి. 1, ఆ. 86:చూ మలపుగొను; 2. నర్తించు: చూ, మలపుగొను.

పింపిసలు, దే. వి. బ: చూ, పింపిళ్లు.

పింపిళులు, దే. వి. బ: చూ, రూ-పింపిళ్లు.

పింపిళ్లాడు, దే. అ. క్రి: చూ, పింపిసలాడు.

పింపిళ్ళు, దే. వి. బ. 1: చూ, బాలికాక్రీడ; వా. 2: చూ, సన్నాహము; 3: చూ, లంఘు; 4: చూ, హణిగలు.

పింపిళ్ళుగూయు, దే. అ. క్రి. (పింపిళ్లు + గునియు): చూ, పింపిసలాడు, (1 వ యర్థమునకు.— హరి. పూ. 7, ఆ. 160; 2 వ యర్థమునకు.— య, 3, ఆ. 56;కళా. 6,ఆ. 6.)

పికపికలు, దే. విణ. బ: చూ, వికావికలు. నిర్వ. 6, ఆ. 148.

పికము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సాఁకుడుపులుగు.

పికరు, వా. వి. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పికవర్ధనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వాయసము.

పికిలి, దే. వి. రూ-పిక్కిలి: చూ, పిగిలిపిట్ట.

పికిలిపువ్వు, ద్వ. వి. పికిలిపిట్టతోఁకక్రిందిపువ్వు.

పికులు, వా. అ. క్రి. చినుపు: చూ, విదారించు.

పిక్క, వై. వి. 1. = పిండికా:చిఱుతొడ-చిఱుఁదొడ, జంగ. (సం. ప).—జంఘ,టంక, ప్రసృత. తద్వి —ా. అగ్రజంఘ: (చూ, హజ్జ); 2. = స్ఫిక్కా*: చూ, రాజార్హము; వా. 3. గింజ. "జీడిపిక్క" "పనసపిక్క": చూ, విత్తనము.

పిక్కటిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పిక్కటిల్లు. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, వ్యాపించు; 3: చూ, పికులు. ఉ, రా. 6, ఆ. 45; 4: చూ, మెండుకొను. నిర్వ.10,ఆ.10. 5: చూ, సందడించు.

పిక్కటిల్లు, దే. అ. క్రి. —వై.— (సందడించుటకు.—భాగ. 6, స్క-ం. 221; వ్యాపించుటకు.—ప్రభా 1, ఆ. 68.)

పిక్కపాశము, వా. మి, వి: చూ, సొంటిపిక్క.

పిక్కలు, అం. 1. దీనికి ఉపమానములు.— మొసళులు, కాహళములు, వరిపొట్టలు, అంబులఁపొదులు, ఆవుతోఁక;

పిక్కారు, ద్వ. వి. (పిదప + కారు) దాళవా-దాపవా-దాళ్వా: చూ, రెండవపంట.

పిక్కిలి, దే. వి. 1: చూ, రూ-పికిలి. జై. 1, ఆ. 45; వా. 2. అబద్ధము. "పిక్కిలిఆట": చూ, వితథము.

పిక్కిలించు, వా. స. క్రి: చూ, పింగళించు.

పిక్కు, దే. వి. 1. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, వంచనము; 3: చూ, మర్మము; 4. క్రొత్తబట్టమడతలోనున్న తక్కువచెంగు: చూ, వళి. 2; దే. స. క్రి. 5: చూ, వంచించు; అ. క్రి. 6: చూ, వెనుదీయు.

పిక్కుమెకము, వా. వి. నక్క: చూ, సృగాలము.

పిగిలి, వా. వి: చూ, రూ-పికిలి.

పిగిలికుచ్చు, వా. వి. పిగిలిపిట్టయొక్క పృష్ఠభాగమందలి తూలిక.

పిగిలిపిట్ట, వా. వి. పికిలి-పిక్కిలి-పిగిలి-పీలి; తద్వి.-తురకపికిలి; పట్టుజీనువు: (చూ, శకుంతి.)

పిగులు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పికులు.

పిచండము, సం. వి. అ. పుం. 1. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1; 2. పశువు: చూ, శయ్య. 1.

పిచండిలుఁడు, సం. విణ: చూ, బొజ్జవాఁడు.

పిచిండము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిచండము. 1; 2. మృగములవీఁపు: చూ, వీఁపు.

పిచికారి, వా. వి. సూదితో మందు ఎక్కించుట.

పిచుతూలము, సం. వి. అ. న: చూ, పిచువు. 1.

పిచుమందము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వేము*.

పిచుమర్దము, — పై. —

పిచులము, సం. వి. అ. పుం. 1. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. గన్నేరు*: చూ, హయమారకము; 3. పక్కె*: చూ, శాఖోట.

పిచువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. దూది: చూ, సముద్రాంత. 3; 2. కుష్ఠభేదము: చూ, విపాదిక; 3. మాడ: చూ, హిరణ్యము. 2: 4: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పిచ్ఛటము, సం. వి. అ. న. 1. తగరము: చూ, లోహము. 1; 2; సత్తు: చూ, లోహము. 1; పుం. 3. కంటిజెవులు: చూ, హర్షణము.

పిచ్ఛి, పై. వి. = పిత్తమ్: చూ, పిచ్చ.

పిచ్చిక, దే. వి: చూ, రూ-పిచ్చుక.

పిచ్చికకుంటు, దే. వి. (రూ-పిచ్చికుంటు - పిచ్చుకకుంటు-పిచ్చుకుంటు). 1. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు; విణ. 2. కాళ్లులేనివాఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.

పిచ్చికుంటు, -పై. — (అనూరునకు. — పై. 8, ఆ. 13.)

పిచ్చితనము, వా. వి: చూ, పిచ్చ. 1.

పిచ్చిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పిచ్చిల్లు: చూ, బుగులుకొను.

పిచ్చిల్లు, — పై. —

పిచ్చివాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, వెఱ్ఱివాఁడు. (పిచ్చవాఁడు అనియు.)

పిచ్చ, పై. వి. 1. = పిత్త. మతిభ్రమ: చూ, వెఱ్ఱి. 1; వా. 2: చూ, వృషణము; విణ. 3: చూ, హీనము. 1. రామా. 7, ఆ. 259.

పిచ్చకుంచము, వా. వి. కొలతతగ్గిన కుంచము.

పిచ్చపట్టు, దే. వి. 1. లుబ్ధత్వము: చూ, లోభము; వా. 2. వీడని పట్టుదల.

పిచ్చపెసర, దే. వి. ఒకరకము పెసర*: చూ, పెసర.

పిచ్చరించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంపదించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 181; 2. భయపడు. అచ్చ. యు, కాం. 170: చూ, క్రుక్కు. 6; స. క్రి. 3: చూ, ప్రశంసించు. భార. విరా. 3, ఆ. 205.

పిచ్చు, దే. వి. రూ-పిచ్చె. 1. చింతపిత్తు: చూ, విత్తనము; పై. వి. రూ-పిచ్చె; 2. = పిత్త. జంతువుల కడుపులోని పిత్తకోశము; వా. 3: చూ, వృషణము; 4: చూ, పిచ్చ. 1.

పిచ్చుక, దే. వి: రూ-పిచ్చిక, ఊరఁబిచ్చుక, పిట్ట. (సం. వ). — ఆటికము, కలవింకము, కలానువా(నా)ది, కలావికలము, కాలకంఠము, కాలానునాది, కులింగకము-కులింగము, గృహనీడము, గృహబలిభుక్కు, చటకము-చటాకము, చిత్రపృష్ఠము, నీలకంఠము, వృషాయణము; తద్విశేషములు.- ౧. అడవిపిచ్చుకలు. — (స. వ). — కుళింగము; ౨. ఆఁడు ఊరఁబిచ్చుకలు. — (సం. వ). — ఆకృష్ణిక, కుమారి, చటక-చటకక, చటకోత్తమ; ౩. ఆఁడుపిచ్చుకపిల్లలు. — (సం. వ). — చటక; ౪. నల్లపిచ్చుకలు. — నల్లపిచ్చుక. (సం. వ.) — కుమారి, కృష్ణిక, గాంధారరాజము, దుర్గ, పోతకి, శకుని; ౫. బంగరుపిచ్చికలు. — పచ్చతలపిచ్చుక, బంగారుపిచ్చుక. (సం. వ). — కలికారము, కావృకము, నీలకంఠము, పీతమస్తకము, పీతముండము; ౬. మగపిచ్చుకపిల్లలు.- (సం. వ). — చాటకైరము; ౭. మందపిచ్చుకలు. — ఉవ్వ, ఉవ్వపిట్ట, కాటుకపిట్ట, కురవకపులుగు, మందపిచ్చుక, రువ్వపులుఁగు-ఉువ్వపులుఁగు. (సం. వ). — కణాటీనము-కణాటీరకము-కాకచ్ఛదము, కాకచ్ఛది, కృష్ణము, ఖంజఖేటము, ఖంజఖేలము, ఖంజనము, ఖంజరీటము, గూఢనీడము, గోలత్తిక, చంచలము, చరటము, తండకము; ౮. ఆఁడు కాటుకపిట్టలు.- (సం. వ). — ఖంజరీటి; ౯. నల్లనికడుపుగల మందపిచ్చుకలు.--(సం. వ). — కృష్ణము. (మిగతవానికి: "చూ, శకుంతి"); వా. 10. పిచ్చుక అను పక్షిపేరు ఇంటిపేరుగాఁ గలవారు పిచ్చుకవారు. (ఇట్లు కాకివారు, పిట్టవారు, చిలుకవారు మొ॥)

పిచ్చుకకాలు, దే. వి. పర్పట మను తృణము*: (చూ, హరితతృణము. 1.)

పిచ్చుకకుంటిది, వా. వి. కుంటిది. (అప్ర.)

పిచ్చుకకుంటు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పిచ్చికకుంటు (అనూరునకు. — కాశీ. 1, ఆ. 126.)

పిచ్చుకపైబ్రహ్మాస్త్రము, జా. కొద్దివానిమీఁద విస్తారప్రయత్నము చేయుట. "పిచ్చుకపైబ్రహ్మాస్త్రమన్నటుల" (ధర్మజరాజసూయ).

పిచ్చుకగూఁడు, వా. వి: చూ, గూఁడు. 1.

పిచ్చుకుంటు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పిచ్చుకకుంటు. (అనూ రునరు—ఉ, రా. 1, ఆ. 17.)

పిచ్చుగుంటివాఁడు, దే. వి. 1. కమ్మరవానిని అడిగికొని జీవించు వాఁడు: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, యాచకుఁడు.

పిచ్చుగుంటుమీఁద భాగీరథి ప్రవేశించినట్లు, లో. పిచ్చుకపై బ్రహ్మాస్త్రమువంటిది. (సారం. 3, ఆ. 175.)

పిచ్చె, దే. వై. వి: చూ, రూ-పిచ్చు.

పిచ్చెత్తు, వా. అ. క్రి: చూ, వెర్రెత్తు.

పిచ్ఛ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అరఁటి*: చూ, రంభ. 2; 2: చూ, ప్రత్యాకారము; 3. గుఱ్ఱపుకాలిపుండు: చూ, వ్రణము; 4. పోఁక*: చూ, క్రముకి. 1; 5: చూ, సమూహము; 6. పాముయొక్క జొల్లు: చూ, స్యందిని; 7: చూ, శాల్మలీవేష్ట నము; 8. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 9. గంజిమీఁది మీఁగడ: చూ, సాదము. (1).

పిచ్ఛందనము, సం. వి. అ. న. రాజగృహరచన: చూ, సద నము. 1.

పిచ్ఛము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పించియము; 2: చూ, సిక. 4; పుం. 3: చూ, వాలము. 1.

పిచ్ఛిల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; విణ. 3. పేరినది; 4. మీఁగడ కట్టినది: చూ, విజిలము.

పిటకము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. పుండు, రూ-పీటకము: చూ, వ్రణము; పుం. 2. చిన్నపెట్టె. రూ-పేటకము: చూ, సందుకా; 3. = బుట్టిక. చిన్నగంప: చూ, సజ్జ. 1; 4. = : చూ, పిడుగు.

పిటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పిటకము. 3.

పిట్ట, వై. వి. 1. = పిత్సన్. పులుఁగు: చూ, పక్షి; 2: చూ, జచ్చుక; 3: చూ, గడ్డ; వా. అం. 4. పిట్టఅనుపక్షిపేరు ఇంటిపేరుగాగలవారు.

పిట్టగూఁడు, ద్వ. వి. పక్షిగృహము: చూ, సదనము. 1.

పిట్టతగవు పిల్లితీర్చెను, లో. "పిట్టతగవుపిల్లితీర్చిన ట్లా జఠర మార్జాలంబు కాళ్ళతో నా రెంటినిఁ జిక్కఁబట్టె "(నీతిచంద్రిక-సంధి).

పిట్టపిడుగు, దే. క్రి. విణ. 1. అనివార్యము: చూ, వాలాయము. 2; 2. అధికారము: చూ, రవము. 1.

పిట్టు, వై. వి. = పిష్ట, వాసెనపోలె: చూ, సాదము. (1).

పిఠరము, సం. వి. అ. న. 1. కవ్వపుకోల: చూ, స్తంభము. 1; 2. ముస్తె*: చూ, హరిత (తృణము. 1.): పుం, న. 3. వంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 4: చూ, ఉఖ్యము.

పిడక, వై. వి. = పిష్టక, (దేశ్యమని శ. ర.) పిసికి ముద్దగాఁ జేసి తట్టి యెండించిన పేఁడ: రూ-పిడుక, చఱుపుఁబిడక. (సం. ప).—ఉత్పలము, ఉపలనాడి, గరిండము, గహరము, గోగణము, గోగ్రంథి, గోహాలము-గోహాళము, చాణము, ఛగణము, బుషము-బుసము; తద్విశేషములు.— ౧. ఎరి

విక.—రూ-పిడుక, ఎరివి-ఎరువు, గత్త-గత్తము, గొబ్బ రము. (సం.ప).—కరీషము-కారీషము, గోగ్రంధి, దోహ దము, పాంశువు, శుష్కగోమయము; ౨. ఏరుపిడకకు— రూ-పిడుక, ఏరుపిడక-ఏర్పిడక-ఏఱుపిడక-ఏర్పిడక, ఏఱు నుగ్గు, నుగ్గు, పరట, వంట. (సం. ప). —కరీషము—కారీ షము; ౩. కాలిన పిడక తునుకకు. — కచిక-కచ్చిక; ౪. గోమయమునకు,— పెండ-పేఁడ. (సం. ప).—గోకృ తము, గోపురీషము, గోమయము, గోవిట్టు, గోవిష్ఠ, గోకృత్తు, గోహన్నము; ౫. నిప్పుతగిలించిన పిడకలవరుసకు.- తోఁకచిచ్చు. (సం. ప).—ఉపాహితము; ౬. పేఁడకు.— పెండ-పేఁడ. (సం. ప). —గోమయము; (మిగతవానికి: "చూ, శుష్కగోమయము") (కమలము).

పిడకనిప్పు, వా. వి: చూ, వహ్ని. 1.

పిడకమొసలి, వా. వి. రూ-పిడుకమొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.

పిడచ, వా. వి. రూ-పిడుచ: చూ, సాదము. (1).

పిడచపాఁత, వా. వి: చూ, అలుకుచుట్ట.

పిడత, వా. వి. రూ-పిడుత. 1. మిక్కిలి చిన్నకుండ: చూ, భాండము. 3; 2. చిన్నగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

పిడప, వా. వి. పిడిచినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పిడి, దే. వి. 1. రూ-పిడికిలి. గుప్పిలి, గబ్బిలి, ముష్టి: (చూ, హస్తము.) 1; 2. కత్తిలోనగువానిపిడి: గాజాపరుఁజు, జర, పరుఁజు, నెమ్మలిపరుఁజు-నెమ్మిలిపరుజు. (సం. ప).— తలము, త్సరువు, పరంజము (మిగతవానికి: "చూ, రిష్టి. 2."); 3. ఆఁడుజింక. ఉ, హరి. 4, ఆ. 29; హరి. ఉ. 7, ఆ. 155: చూ, హరిణము. 1; వా. 4. (నూలులోనగువాని) పిడి, పొగడ: చూ, సూత్రము. 1; 5. శ్రద్ధతో వేదము లోనగువానిని వల్లించుట.

పిడికట్టు, దే. వి. రూ-పిడికిటికట్టు: చూ, లస్తకము.

పిడికిటికట్టు, వా. వి.—పై.—

పిడికిటిపోటు, వా. వి: చూ, దోర్మధ్యము.

పిడికిలి, దే. వి: చూ, పిడి. 1.

పిడికిలించు, దే. స. క్రి. పిడికిటఁబట్టు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 180.

పిడికిలింత, వా. వి. నతి: చూ, హణిగలు.

పిడికెడు, వా. వి. పిడికిలిపట్టెడు పరిమాణము: చూ, హస్తము.

పిడికోల, దే. వి. నాఁగేలులోనగువానిమేఁడి: చూ, మేఁడి.

పిడిగంట, ద్వ. వి. నిడుపుపిడిగలగంట. రాజ. 1, ఆ. 167: చూ, వీణె.

పిడిగంటలింగయ్య భీమలింగయ్య, వా. జా. పట్టి పట్టు వీడని వాఁడు.

పిడిగుద్దులు, దే. వి. బ. 1: చూ, బాలక్రీడ; 2. (ముష్టియుద్ధము నందలి) గుద్దులు.

పిడిగొట్టు, దే. స. క్రి: చూ, బుడ్డకొట్టు.

పిడివెలితిమూర, దే. వి: చూ, రత్ని. (చిటికెనచాఁచినపిడి మూర అరత్ని): చూ, హస్తము. 1.

పిడియము, దే. వి. రూ-పిడెము, బాఁకు. స్వా. 4, ఆ. 30: చూ, బాణము. 1.

పిడియేనుఁగు, ద్వ. వి. కరిబీ: చూ, హస్తి.

పిడివాటు, దే. వి. 1. పనకట్టలను చేతికోలఁది నెత్తి గింజల రాలఁగొట్టుట: బల్లకొట్టు; 2: చూ, రాశి. 3.

పిడివాదము, వా. వి: చూ, దద్దవాదము. [బము. 1.

పిడివేయు, దే. అ. క్రి. 1. వసులకటిలో చేయిడి త్రిప్పు; వా. 2. (కట్టిలోనగువానిని కత్తిలోనగువానికి మొనట) చెక్కిపేయు.

పిడిసాన, ద్వ. వి: చూ, వైధనిక.

పిడుఁజు, వా. వి. (రూ-పిడుఁదు-పిఱుఁజు) కొఱుఁజు, గోమారి, చెక్కకొఱుఁజు, చెక్కపిడుఁజు: చూ, బిద్దపిడుఁదు.

పిడుఁదు, —పై.—

పిడుక, వై. వి. = పిష్టక: చూ, రూ-పిడక. (దేశ్యమని. శ. ర.).

పిడుకమొసలి, దే. వి: చూ, రూ-పిడకమొసలి.

పిడుగు, వై. వి. = పిటక. రూ-పిడ్గు. (దేశ్యమని శ. ర.) (సం. ప.).—అశని, నిర్ఘాతము, పిటకము; తద్వి.—౧. చలిపిడుగు. ౨. అగ్గిపిడుగు.

పిడుగుదైరువు, దే. వి. వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

పిడుగుమొత్తినరాయి, జా. 1. పిడుగుచే అదుముకు పడిన రాయి; 2. జవాబుచెప్పనివాఁడు, మూర్ఖుఁడు, స్తబ్ధుఁడు.

పిడుచ, దే. వి: చూ, రూ-పిడచ.

పిడుచపాఁత, ద్వ. వి: చూ, రూ-పిడచపాఁత.

పిడుచు, దే. స. క్రి: చూ, పిండు, (2) (3) (4).

పిడుత, దే. వి: చూ, రూ-పిడత.

పిడెము, దే. వి: చూ, రూ-పిడియము.

పిడ్గు, వై. వి. = : చూ, రూ-పిడుగు (దేశ్యమని శ. ర.)

పిఱుఁజు, వా. వి: చూ, రూ-పిడుఁజు.

పిడుగునకు బియ్యమునకు ఒకేమంత్రము, లో. విరుద్ధములు అగు వేఱువేఱు పనులకు ఒక్కసాధనమే ఉపయోగించు పట్ల వాడెదరు.

పిణ్యాకము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. కిణ్వము, తిలపిష్టము. (తె. ప).— గానుఁగపిండి, తెలకపిండి-తెలికపిండి; 2. ఇంగువ: చూ, హింగువు. 1; 3. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్థము); 4. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము.

పిత, సం. వి. ఋ. పుం. = పితరుఁడు: చూ, సవిత. 2.

పితర, వై. వి. = పితృ.—పై.-మార్క. 3, ఆ. 177.

పితరదొర, ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.

పితరుఁడు, వై. వి. = పితృ: చూ, పిత. భార. అర. 4, ఆ. 215.

పితరులచుక్క, వై. వి. = పితృవాత. మఖ: చూ, రిక్క.

పితరులు, వై. వి. బ. = పితరః. పితృదేవతలు: రూ-పెతరులు, పితాళ్లు.

పితలాటకము, దే. వి. రూ-పితలాటము: చూ, లోభము.

పితలాటము, —పై.—

పితలు, అం. కన్నవాఁడు, వడుగుచేసినవాఁడు, చదువుచెప్పిన వాఁడు, అన్నము పెట్టినవాఁడు, వెఱపుడిప్పి కాపాడినవాఁడు. (5) (ద్వి. తల్లిదండ్రులు.)

పితాపిత, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, పితామహుఁడు. 1.

పితామహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తండ్రితల్లి: అయ్యమ్మ, నాయనమ్మ, వామ్మ, మామ్మ: (చూ, సవిత. 2.)

పితామహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. తండ్రితండ్రి. (రూ-పీతమహుఁడు-పీతామహుఁడు-పైతామహుఁడు): ఆ, గురువు, పితాపిత. పితృపిత. (తె. ప) .—తండ్రితండ్రి. తాత: (చూ, సవిత. 2); 2. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 3: చూ, బ్రహ్మ.1.

పితాళ్లు, వై. వి. బ: చూ, పితరులు.

పితుకు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పిదుకు. హరి. పూ. 1, ఆ. 134.

పితూరి, వా. వి. రాజద్రోహము, కలహము: చూ, యుద్ధము.

పితృదేవత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పితరదొర.

పితృపతి, సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

పితృపిత, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, పితామహుఁడు. 1.

పితృప్రసువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ. ప్రొద్దు పొడుచుటకుముందైదు గడియల వఱకును, ప్రొద్దుగ్రుంకినవెనుక మూఁడు గడియల వఱకును గల కాలము: చూ, సంధ్య.

పితృమేధము, వా. వి. తల్లిదండ్రులకుఁ జేసెడు అంత్యకర్మము.

పితృయజ్ఞము, సం. వి. అ. పుం. 1. తనుపు: చూ, తర్పణము. 2; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.

పితృవనము, సం. వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.

పితృవ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తండ్రితోడఁబుట్టినవాఁడు.

పితృష్వస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తండ్రితోడఁబుట్టినది: చూ, మేనత్త.

పితృసోమననము, అం: చూ, శస్త్రములు.

పితృవాతము, సం. వి. అ. పుం. = :చూ, పితరులచుక్క.

పితౄణము, అం: చూ, ఋణత్రయము.

పిత్తజ్వరము, అం: చూ, త్రిదోషజము.

పిత్తడి, వై. వి. = పిత్తళ (రూ-పిత్తళి-ఇత్తడి-ఇత్తళి): చూ, లోహము. 1.

పిత్తము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ధాతువు. 1; వా. 2. = పిచ్చు: చూ, వెట్టి. 1; 3. జత్తరోగము, కాంలిదము: చూ, రోగము. 1.

పిత్తల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శకులాదని*.

పిత్తలము, సం. వి. అ. న. 1. = ఇత్తడి: చూ, పిత్తడి; విణ. 2. పిచ్చుగలది.

పిత్తళి, వై. వి. = పిత్తళ: చూ, రూ-పిత్తడి.

పిత్తు, దే. వి. 1. అపానవాయువు: చూ, వాయువు; అ. క్రి. 2. అపానవాయువువిడుచు: పిత్తుకొను.

పిత్తుకొను, వా. అ. క్రి. 1: చూ, పిత్తు. 2; 2. అసమర్థతను వెల్లడించు.

పిత్ర్యము, సం. విణ. తండ్రిది: పిత్రార్జితము, పైత్రము.
పిత్రార్జితము, సం. విణ: చూ, పిత్ర్యము (వాడుక).
పిత్సంతము, సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, పక్షి (ఇందుగల పిత్సంగము తప్పు. పిత్సంతము అని చదువవలెను); విణ. 2. పడనిచ్చగలది.
పిదప, వా. అవ్య. 1: చూ, పిమ్మట; దే. వి. 2: చూ, వెనుక. 1; విణ. 3. వెనుకటిది: చూ, వెనుక. 1; 4. తక్కువ: చూ, హీనము. 1.
పిదపిద, దే. వి. 1. చూ, సుకుమారము. 2; విణ. 2. ముద్దగాక పలుచనైనది: రూ-పిదపిదన, అనుకు, తనువు, తౌళక, పలుచన, పేలవము, బక్క, ముదుగు-ముదుము-ముదువు. (మిగతవానికి: "చూ, విరళము. 3".)
పిదపిదన, దే. వి. విణ.—పై.—(విణ. 2 వ అర్థమునకు.—భాగ. 10, స్కం. పూ. 758.)
పిదుకు, దే. స. క్రి. రూ-పితుకు, పిండు, పిదుచు, ఈడు: చూ, రెమ్మ. 2.
పిదుకువాడు, వా. వి. దోగ్ధ.
పిధానము, సం. వి. అ. న: చూ, వ్యవధానము. 3.
పిన, దే. విణ. రూ-పిన్న. చిన్న: చూ, స్వల్పము.
పినగుమ్మడు, ద్వ. వి. పేంకు*: చూ, శాకోటము.
పినతండ్రి, వా. వి. పిన్నయ్య: చూ, సవిత. 2.
పినతల్లి, వా. వి. తల్లిచెల్లెలు (మఱియు) పినతండ్రిభార్య. (మేనమామభార్య మేనత్తకాదు-పినతండ్రిభార్య పినతల్లికాదు అనునది నిజమగు లోకోక్తి): చూ, మాత. 1.
పినద్ధము, సం. విణ: చూ, రూ-అపినద్ధము.
పినాకము, సం. వి. అ. పుం, న. 1 శివునివిల్లు (త్రిపురదహన కాలమున బాణజ్వాలలచే నాకమును గప్పినది.): చూ, బాణము. 1; 2. త్రిశూలము: చూ, బాణము. 1; 3. మట్టివాన: చూ, వాన. 1.
పినాకి, సం. వి. న్. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.
పినాకిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పెన్న: చూ, హ్రాదిని (నది); 2. ఒకానొకవీణె: చూ, వీణె; అం. 3: చూ, తతవాద్యములు.
పినుఁగు, దే. వి. 1. రూ-పిలుఁగు. లుబ్ధకుఁడు: చూ, లోభి; విణ. 2. రూ-పిలుఁగు. లుబ్ధుఁడు: చూ, లోభి.
పిన్న, దే. వి. 1: చూ, శిశువు; విణ. 2: చూ, రూ-పిన.
పిన్నకక్కెర, ద్వ. వి. కక్కెర: చూ, బకము.
పిన్నగోరఁట, ద్వ. వి: చూ, సహ. 3*.
పిన్నగ్రద్ద, ద్వ. వి. చింద: చూ, హరివాహనుఁడు.
పిన్నచెఱకు, వా. వి: చూ, హలిని*.
పిన్నజమ్మి, ద్వ. వి. నేలజమ్మి*: చూ, శమీరము.
పిన్నటనాఁడు, దే. వి. రూ-పిన్ననాఁడు. జై. 1, ఆ. 59: చూ, శైశవము.
పిన్నతుమికి, దే. వి. కాకితుమికి*: చూ, స్ఫూర్జకము.
పిన్నదూలగోవెల, దే. వి. కండూర*: చూ, శూకశింబి.
పిన్ననాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-పిన్నటనాఁడు.
పిన్ననీలి, ద్వ. వి. విషాణిక*: చూ, రంజని.
పిన్ననుదురు, దే. వి. ఏనుఁగునొసటి బుడిపి, వాతకుంభము: చూ, హస్తి.
పిన్ననెల్లి, దే. వి. క్షుద్రాగ్నిమంథము*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1.
పిన్ననేరేడు, ద్వ. వి. కాకినేరేడు *: చూ, సురభిపత్ర.
పిన్నపాఁపర, దే. వి: చూ, పాఁపర*.
పిన్నపాప, దే. వి. కన్యక: చూ, స్త్రీ.
పిన్నపాల, దే. వి. చిఱుపాల*: చూ, సుమంగళ.
పిన్నబూరుగు, దే. వి: చూ, శాల్మలి*.
పిన్నములక, దే. వి. నేలములక*: చూ, వాఁకుడు.
పిన్నముల్లంగి, ద్వ. వి. క్షుద్రమూలకము *: చూ, హస్తికంద.
పిన్నమ్మ. వా. వి: చూ, పినతల్లి.
పిన్నయిప్ప, దే. వి. మధూళిక*: చూ, వానప్రస్థము. 2.
పిన్నయేలకి, వా. వి: చూ, పత్రల*.
పిన్నయ్య, వా. వి: చూ, పినతండ్రి.
పిన్నరేగటిదూల, వా. వి: చూ, స్వల్పదురాలభ*.
పిన్నఱికము, వా. వి: చూ, శైశవము.
పిన్నవరగోఁగు, దే. వి. పీలువు *: చూ, వరగోఁగు.
పిన్నవాఁడు, వా. వి: చూ, శిశువు.
పిన్ని, వా. వి: చూ, పినతల్లి.
పిన్నీసు, వా. వి. ఒకరకము సూదిబొత్తాము: చూ, బొత్తాము.
పిపాస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అనుబంధ, ఉదన్య, ఓషము, తర్షము, తృట్టు, తృష, తృష్ణ, దాహము. (తె. ప).—దప్పి-దప్పి, దప్పిక, దగ, దూప, నిట్టు, నీరుపట్టు-నీర్వట్టు.
పిపాసితుఁడు, సం.విణ. నీరుత్రావ నిచ్చఁగొన్నవాఁడు:పిపాసువు.
పిపాసువు, సం. విణ. ఉ.—పై.—
పిపీలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పిపీలిక.
పిపీలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పిపీలి, హీర, (తె. ప).—చీమ, సన్నగాఁడు; తద్విశేషములు.—౧. ఎఱ్ఱచీమకు.—కపింజిక ఘృతేళిక, తైలపిపీలి-తైలపిపీలిక, రక్తపిపీలి. (తె.)—ఎఱ్ఱచీమ; ౨. చిన్నఎఱ్ఱచీమకు.—కపిశ; ౩. పెద్దఎఱ్ఱచీమకు. —(తె).—కొఱివిచీమ; ౪. కొండచీమకు.—ఉద్దీపకము, వజ్రహేతువు.(తె).—కొండచీమ, గామ; ౫. నల్లచీమకు. —ఉలంగవము, కృష్ణపిపీలి, కృష్ణపులంగవము, మర్కటపిపీలిక, మహద్వజ్రహేతి. (తె).—కండచీమ, కండ్ర, కట్టెచీమ, గండ్రచీమ, నల్లచీమ, పెద్దనల్లచీమ; ౬. ఒకరకము నల్లచీమకు.—(తె)—చలిచీమ; ౭. తెట్టెపెట్టెడు నల్లచీమకు.—అస్థ్యుపదేహిక, ఉద్దీపకము, ఉపజిహ్విక, ఉపతీక, కన్యాపిపీలిక, వమ్రము, వమ్రి, వమ్రిక; ౮. పుట్టపెట్టెడుచీమకు.-ఉపదేహిక, శిథిలి. (తె).—చెద, చెదపురుగు, చెదలు, చేకొఱుజు-చేకొఱుదు; ౯. బ్రాహ్మి. (తె).-బాఁపనచీమ: (చూ, హీర.)
పిపీలికాన్యాయము, న్యా. చీమ పండుకొఱకు చెట్టుమొదటి

నుండియు ప్రాఁకిపోయి పండునకు కన్నముపైచి లోని రస మానుననురీతి. (భీమ గంగాయాత్ర).

పిప్పల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి*: చూ, పిప్పలి. 1.

పిచ్ఛలచ్ఛదము, సం. వి. అ. పుం. జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము.

పిప్పలము, సం. వి. అ. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; పుం. 2: చూ, రావి*; 3. బాతు: చూ, శరారి.

పిప్పలాశనము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి. 1.

పిప్పలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: అమృత, ఉపకుల్య, ఉషణ, ఊషణ, కటి, కటుబీజ, కణ, కఫఘ్ని, కృకల, కృష్ణ, కోరంగి, కోల, కోలమూలము, కోల్య, క్రౌంచాదనము, చపల, జటిల, తండులఫల, పిప్పల, మాగధి, వైదేహి, శౌండి. (తె).—పిప్పలితీఁగె, పిప్పళ్లమోడి*; తద్విశేష ములు.—౧. అడవిపిప్పలికి.—కారంభము, క్షుద్రపిప్పలి, వనపిప్పలి, వనీరము. (తె).—౧. అడవిపిప్పలి; ౨. గజ పిప్పలికి.—కచ్చటము, కపిల్లిక, కపివల్లి, కరిపిప్పలి, కాందీ రము, కుంజరపిప్పలి, కృత్రిమ, కోలవల్లి, గజకణ, గజ పిప్పలి, గజాహ్వ, గృహకాండము, చవికాఫల, జలపిప్పలి, వశిరము-వసిరము, శ్రేయసి. (తె).— ఏనుఁగుపిప్పలి; ౩. నీరుపిప్పలికి.—కోష్ఠిరి, గ్రైరి, తోయపిప్పలి, పిత్తల, లాంగల, శకులాదని. శారది. (తె).—నీరుపిప్పలి, బొక్కెన; ౪. పిప్పలీమూలమునకు. —కోలమూలము, గ్రంథికము, చటక, పిప్పలీమూలము*. (మిగతవానికి: "చూ, శౌండి"); ఇ. పుం. 2: చూ, రావి*; అం. 3: చూ, పిప్పలీద్వయము.

పిప్పలితీఁగె, వా. మి. వి. పిప్పలికట్టె: చూ, పిప్పలి. 1*.

పిప్పలీద్వయము, అం. పిప్పలి, గజపిప్పలి.

పిప్పలీమూలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పిప్పలి. 1.*

పిప్పళ్ళమోడి, మి. వి: చూ, పిప్పలి. 1.*

పిప్పి, వై. వి. = పిప్పలీ. రసములేని తుక్కు (దేశ్యమని శ. ర): పిప్పిరి, పిసరు.

పిప్పిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శమలము.

పిప్పిపన్ను, వా. వి. పురుగుపట్టినపన్ను. రూ-పిప్పిపన్ను: చూ, హోనువు (పల్లు.)

పిప్పిరి, వై. వి. = పిప్పలీ: చూ, రూ-పిప్పి. (దేశ్యమని శ. ర.) జై. 6, ఆ. 157.

పిప్లువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పుట్టుమచ్చ.

పిమ్మట, దే. వి. 1. మనోవ్యథ. విజ. 3, ఆ. 3: చూ, శోకము; 2: చూ, అవతల. 2; ద్ర. 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1; 4. పరోక్షమందు.

పియాళము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రియాలము. 1.

పియ్యి, దే. వి: చూ, రూ-పీయి.

పిర, దే. వి. కానిలో $\frac{1}{4}$ భాగము: రూ-పిఱ, ప్రియ.

పిరంగి, వా. వి. 1. రూ-పీరంగి. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2: చూ, పుంజు; 3: చూ, వానరము; దే. వి. 4. (రూ-పిరంగీ-ఫిరంగి-ఫేరంగి) ఒకానొకతుపాకి; చూ, బాణము. 1.

పిరంగిగుండు, వా. వి. దొబ్బుగుండు, పడిగిల్లు: చూ, రాయి

పిరంగిచెక్క, వా. వి. (సం. ప).— పిరాపెర్తి, కాష్ఠపెటి.. (ఈచెట్టు చైనా జపాను దేశములలో పెరుఁగును. హిందూ దేశములో లేదు. సవాయికి పనిచేయును.)

పిరంగీ, దే. వి: చూ, రూ-పిరంగి. 4.

పిరంగు, వా. వి.—వై.—

పిరి, దే. వి. రూ-పురి. 1. గోనెలులోనగునవి కుట్టెడు ద్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. మెలి: చూ, అంకె; 3. వెంటి. కళా. 6, ఆ. 58: చూ, సూత్రము. 1.

పిరిగొను, వా. స. క్రి. 1: చూ, వేష్టించు; దే. స. క్రి. 2: చూ, మెలిపెట్టు; అ. క్రి. 3: చూ, వెంటిగొను.

పిరుపీఁకు, దే. వి. (పిఁరు+పీఁకు) రూ-పిర్పీఁకు. 1. దాడ. ప్రభా. 5, ఆ. 155: చూ, కోపము; 2: చూ, వైకుల్యము. కళా. 1, ఆ. 176.

పిరుపీఁకులాడు, దే. అ. క్రి: చూ, పిరిగొను. 3.

పిరుపీఁకుసేయు, ద్వ. స. క్రి. 1. —వై.—.పర. 5, ఆ. 54; 2: చూ, హింసించు. హరివ. 4, ఆ. 163.

పిరుపీఁకులుసేయు, —వై.—

పిర్పీఁకు, దే. వి: చూ, రూ-పిరుపీఁకు. (పాఠకు. —పాండు. 4, ఆ. 146.)

పిఱ, వా. వి: చూ, రూ-పిర.

పిఱికి, వై. విశే. = భీరుకః. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 57: చూ, పెఱపరి.

పిఱికికంద, వై. వి: చూ, వెఱపు. కాశీ. 2, ఆ. 86.

పిఱికిమెకము, వై. వి. = భీరుకమృగ. ఇట్టి: చూ, హరిణము.

పిఱు, దే. వి. వృత్తియందు పిఱుఁదుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము.

పిఱుఁదు, దే. వి. 1. రూ-పిఱ్ఱు: చూ, క్రోణి. 1; 2: చూ, వెనుక. 1. భార. ఆది. 6, ఆ. 9; అం. 3: చూ, రశ ఱుంపుస్థలములు; 4: చూ, నఖక్షతస్థానములు.

పిఱుఁదుకొను, దే. స. క్రి: చూ, వెంబడించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 24.

పిఱుఁదులు, అం. వీనికి ఉపమానములు.— భూమి, ఇసుక తిన్నెలు, బండిచక్రములు, గిన్నెలు.

పిఱుతివియు, దే. అ. క్రి. (పిఱుఁగు+తివియు) (రూ-పిఱు తివుచు-పిఱుదీయు-పిఱువోవు-పిఱుసను): చూ, వెనుదీయు.

పిఱుతివుచు, —వై.—య. 3, ఆ. 34.

పిఱుదీయు,—వై.—స్వా. 3, ఆ. 31.

పిఱుము, దే. వి. 1. పరుషభావము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 126; విశే. 2: చూ, పరుషము. 1. హరివ. 4, ఆ. 11.

పిఱువడు, ద్వ. అ. క్రి. 2: చూ, వెనుదీయు; 2: చూ, ప్రుక్షు. 6. జై. 8, ఆ. 156.

పిఱువెట్టు, దే. స. క్రి: చూ, రాకొట్టు.

పిఱువోవు, దే. అ. క్రి: చూ, వెనుదీయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 165.

పిఱుసను,—పై.—

పిఱ్ఱి, దే. వి: చూ, రూ-పిఱుఁదు. 1.

పిలక, వై. వి.=పీలుక-పిల్లాక, రూ-పిలుక-పిల్క. 1. (కంద గడ్డలోనగువానియందుండు) మొలక: చూ, విత్తనము; 2. (మూలకంటె తెప్పులనందలి) మొటిమ: మొటిమె, మొలక-మొల్క; 3. (తలమీఁద కొద్దిగానుంచుకొనిన)జుట్టు: చూ, వెండ్రుక.1; 4. (పక్షిలోనగువాని)పిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి).

పిలపిల, దే. వి. మూఁగుట - వచ్చుట - పోవుట-చిక్కించుట లోనగువాని యందలి అనుకరణము. సా. 3, ఆ. 117; విజ. 2, ఆ. 193: చూ, హూహూ. (బిలబిల అనియువాడుక.)

పిలుఁగు, దే. వి. విణ: చూ, రూ-పినుఁగు. (లుబ్ధునకు.-పంచ. వేం. 1. ఆ. 217.)

పిలుక, వా. వై. వి.=: చూ, రూ-పిలక.

పిలుకు, దే. వి: చూ, హంకారము.

పిలుకుమారు, దే. అ. క్రి. (రూ-పిలుకుమాలు-పిల్కుమాలు) 1: చూ, మరణించు; 2. పొకారు, నాశమగు: చూ, సమయు.3.

పిలుకుమారుచు, దే. ప్రే. పిలుకుమారఁజేయు. (రూ-పిలుకుమార్చు-పిలుకుమాలుచు-పిలుకుమాల్చు) 1: చూ, సంహరించు. జై. 6, ఆ. 190; 2. నాశముచేయు: చూ, సమయు. 3.

పిలుకుమార్చు—పై.—

పిలుకుమాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పిలుకుమారు.

పిలుకుమాలుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పిలుకుమారుచు.

పిలుకుమాల్చు.—పై.—

పిలుచు, దే. స. క్రి. రూ-పిల్చు: చూ, సంబోధించు.

పిలుపు, దే. వి. (రూ-పిల్పు-పిలుపుడు): చూ, సంబోధనము.

పిలుపుడు,—పై.—

పిలువనిపేరంటము, జా. తనకుఁదాను వచ్చినది. "పిలువని పేరఁటంబనుచు" విజ. 1, ఆ. 79.

పిల్క, వా. వై. వి.=: చూ, రూ-పిలక.

పిల్కుమాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పిలుకుమాలు.

పిల్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పిలుచు.

పిల్ల, వై. వి. 4.=పిల్లాక. 1. పక్షిలోనగువానిసంతతి: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. మనుష్యాదులసంతతి: చూ, శిశువు; 3. వృక్షాదులసంతతి. "అరఁటిపిల్ల": చూ, వృక్షము; 4. ఆఁడుపడుచు: చూ, స్త్రీ; బ. 5. బిడ్డలు; విణ. 6. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

పిల్లఁగ్రోలు, వా. ద్వ. వి. మురళి. నీల. 1, ఆ. 81: చూ, వీణె.

పిల్లగ్రోవి, ద్వ. వి.—పై.—

పిల్లకాయ, ద్వ. వి: చూ, శిశువు.

పిల్లకోడిచుక్కలు, వా. వి. బ. ఆకాశమున సంచరించెడు చుక్కలగుంపు. (ఇవి రైతులకు వేళఁదెలుపును.)

పిల్లగడ్డము, ద్వ. వి. వడుమమాత్రము కొంచెము వెండ్రుకలు గల గడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

పిల్లగాఁడు, ద్వ. వి: చూ, పిల్లకాయ.

పిల్లగిలులు, ద్వ. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లజుట్టు, ద్వ. వి. తలముందఱి సిగ: చూ, సిక. 4.

పిల్లదీపు, ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లదీవి, వై. వి.—పై.—

పిల్లనఁగ్రోలు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పిల్లఁగ్రోలు.

పిల్లనఁగ్రోవి,—పై.—

పిల్లనూయి, ద్వ. వి. నూతిలోపలి చిన్ననూయి: చూ, సరస్సు. 1.

పిల్లపిచ్చర, ద్వ. వి: చూ, శతావరి* (రూ-పిల్లపీఁచర.)

పిల్లపీఁచర, ద్వ. వి.—పై.—

పిల్లపెసర, ద్వ. వి. ముద్గపర్ణి*: చూ, పెసర.

పిల్లమిరియము, వా. వి. 1. వేశ్యాకన్య*: చూ, మిరియము; 2: చూ, పిల్లమెఱము. 1—2.

పిల్లము, సం. వి. అ. పుం. 1. తడికన్ను: చిల్లము, చుల్లము: చూ, లోచనము; విణ. 2. తడికన్నుగలది: చిల్లము, చుల్లము.

పిల్లమెఱము, ద్వ. వి. 1. తలక్రిందుగా వేసెడులాఁగు, పిల్లేరుగంతు, మెఱము: చూ, వాలుమొగ్గ; 2. లాఁగు. రామా. 6, ఆ. 72: చూ, వాలుమొగ్గ.

పిల్లలగలిగించుకొమ, వా. వి: చూ, శిశ్నము. సాం. మా. 19.

పిల్లవ్రేలు, ద్వ. వి. చిటికెనవ్రేలు. జై. 8, ఆ. 41: చూ, వేలు. 2.

పిల్లాఁడి, దే. వి. (రూ-పిల్లాణి-గిరిపిల్లాటి) ఆఁడుదాని కాలి నాలుగవవ్రేలినగ. కళా. 7, ఆ. 204: చూ, భూషణము. 2.

పిల్లాకము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పిల్ల: చూ, పిలక. 4; 2.=పిలక. బీజము: చూ, విత్తనము.

పిల్లాణి, దే. వి: చూ, రూ-పిల్లాఁడి.

పిల్లి, వై. వి.=బిడాల: చూ, మార్జాలము.

పిల్లికన్నతనము, ద్వ. వి. వైడూర్యము: చూ, రత్నము. 1.

పిల్లికూన, వా. వి. పిల్లిపిల్ల: చూ, మార్జాలము.

పిల్లిగడ్డ, వై. వి: చూ, పునుఁగుచట్టము. నీలా. 1, ఆ. 911.

పిల్లితేగలు, వా. వి: చూ, పిల్లపిచ్చర*.

పిల్లిపెసర, ద్వ. వి. కాకిపెసర*: చూ, పెసర.

పిల్లిశీలము, జా. కృత్రిమస్వభావము. పాండు. 3, ఆ. 36.

పిల్లు, దే. వి. రూ-పుల్లు*. విక్ర. 2, ఆ. 171: చూ, తృణము. 1.

పిల్లేరుగంతు, ద్వ.వి. (పిల్ల + వేరుగంతు): చూ, పిల్లమెఱము. 1.

పిశంగము, సం. వి. అ. పుం. 1. కపిలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. కపిలవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పిశాచకి, సం. వి. న్. పుం: చూ, శ్రీదుఁడు.

పిశాచము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దేవతాభేదము; 2.=పిసాసి: చూ, భూతము; 3: చూ, పిల్లి.

పిశాచసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

పిశాచానాం పిశాచభాషయైవోత్తరం దేయమ్. న్యా. మొండివానికి మొండిజవాబునే చెప్పవలెను.

పిశాచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. స్త్రీపిశాచము: చూ, భూతము; 2: చూ, మాంసి.*

పిశిత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పిశాచి. 2.

పిశితము, సం. వి. అ. న: చూ, మాంసము.

పిశున, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. స్పృక్క: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, షడ్గ్రంథ.*

ప్లిశునము, సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1; పుం. 2: చూ, వాయసము.

పిశునుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నారదుఁడు: చూ, సన్న్యాసి; విణ. 2: చూ, సూచకుఁడు. 1; 3: చూ, హీనుఁడు; 4: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పిష్టకము, సం. వి. అ. న. 1. నూఁబొడి: చూ, శ్రీమాన్. 1; పుం. 2: చూ, భక్ష్యము; 3. కంటితెవులు: చూ, హర్షణము; 4. కించిజ్ఞఘనాధిక్యమును స్తనాంతవిస్తృతియు గల గజవిశేషము: చూ, హస్తి.

పిష్టపచనము, సం. వి. అ. న. బూరెలమూఁకుడు: చూ, పాత్రము, 6.

పిష్టపేషణన్యాయము, న్యా. నూఱినపిండినే వ్యర్థముగ నూఱుట.

పిష్టప్రమిత్యపూపన్యాయము, న్యా. పిండియెంతయో రొట్టెయు నంతయే యనురీతి.

పిష్టము, సం. వి. అ. న. 1. = పిండి (విసిరినది): చూ, పిండి. (1); 2. = పిట్టు. వాసెనపోలె: చూ, సాదము. (1); 3. సీసము: చూ. లోహము. 1; వా. 4: చూ, పిణ్యాకము; విణ. 5. పొడిచేయఁబడినది.

పిష్టవర్తి, సం. వి. ఇ. న: చూ, చమసము. 1.

పిష్టసౌరభము, సం. వి. అ. పుం, న. చందనము: చూ, వాసన. 1.

పిష్టాతరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పటవాసకము.

పిస, దే. వి. అవివేకము: చూ, వెఱ్ఱి. 2.

పిసక, దే. వి. తలవెండ్రుకలయందు చెమటచే బందనగొను మురికి: చూ, మలినము.

పిసరు, దే. వి. 1: చూ, పిప్పి; 2. కడిగినధాన్యములో త్రోవ పడినది: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 3. లేశము: చూ, స్వల్పము; 4: చూ, శమలము.

పిసాని, వై. వి: = పిశాచ. 1. పిశాచము: చూ, భూతము; 2. ఆఁడుదయ్యము: చూ, భూతము.

పిసాళము, దే. వి. 1: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, పరిహాసము. పర. 3, ఆ. 196; 3: చూ, వ్యాపనము; 4: చూ, వికాసము. పాండు. 4, ఆ. 13; 5, దొంగటక్కరి: చూ, వంచన; 6: చూ, రోషము.

పిసాళి, దే. విణ. 1. వ్యాపనముగలది. విజ.2, ఆ. 128: చూ, హిండితము; 2. ప్రకాశముగలది. పాండు. 4, ఆ. 132: చూ, శోభితము. 5; 3. దొంగయెత్తుగలది; వా. 4. కోపము గలది (ఆఁడుది), కోపన: చూ, స్త్రీ; 5, కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 6: చూ, మూర్ఖుఁడు; 7. కుత్సితపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పిసాళించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు. వై. 7, ఆ. 193; 2: చూ, హావజెల్లు; 3: చూ, హేళనచేయు. కళా. 1, ఆ. 143; 4. పరిమళించు. స్వా. 2, ఆ. 55: చూ, పిసరు. 6; 5. దొంగటక్కరిచేయు: చూ, వంచించు; 6: చూ, రోషించు; స. క్రి. 7: చూ, హసించు.

పిసి. వా. వి. 1: చూ. చూ-పిస; దే. వి. 2. రొలయందు దిగగొట్టబడి చెక్కిన గంధపువట్టె రోసగువాని చివర.

పిసికిళ్లు, దే. వి. ఐ. 1. జొన్నలురోసగువానియూఁచదియ్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. పిసుకులాట. [రోఢి.

పిసిని, దే. విణ. (చూ-పిసిని-పిసినారి) వై. 1, ఆ. 84: చూ,

పిసినారి,—వై.—

పిసిని,—వై.—

పిసినిగొట్టు,—వై.—

పిసినిరనము, వా. వి. లోభత్వము: చూ. లోభము.

పిసుకు, దే. స. క్రి. 1.పిండిరోసగువానిచేతమర్దించు: చూ, సమ్మర్దించు; 2. పాదములురోసగువాని నొత్తు: అదుము, ఇఱుకు, ఊఁదు, ఒత్తు, కుక్కు, నొక్కు. (సం. వ).— ఘర్షించు: చూ, సమ్మర్దించు); 3. లవఁగఁదేయు: అవఁచు-అదఁచు, అదుము, అంటగట్టు, ఆనించు, అను, ఇఱుకు, ఊఁదు, ఒత్తియాడు, ఒత్తు, గ్రుచ్చు, దమించు-దమియించు, పట్టు: (చూ, సమ్మర్దించు).

పిసుకట, వా. వి: చూ, పిండిపీఁచు.

పిసుకువాఁడు, వా. వి: చూ, సంవాహకుఁడు.

పిస్తాపప్పు, వా. వి. అధిపుకము (జ్ఞాపకశక్తి నిచ్చును.)

పిహితము, సం. వి. అ. న. 1. కనుబెప్పమూఁత: చూ, మూఁత. 3; విణ. 2: చూ, స్థగితము; అం. 3: చూ, పుట క్రియలు; 4: చూ, ఆకాశమండలములు; 5: చూ, అలంకారము.3.(ఇతర రహస్యవృత్తి లా నెఱిఁగినట్లు చెప్పుట; ఉదా. —"పతి యుదయవేళ నింటికిరాఁగలయ్యెఁబఱచె.")

పిళ్ల, వా. వి. కొన్నిజాతుల పేరునకు తుదనుజేర్చెడుపదము.

పిళ్లారి, దే. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పిళ్లు, దే. వి. బ. దూడలను కుడవనీని యావులను, దూడలు చచ్చినయావులను మరులుకొలుపుటకై తద్యోనిద్వారమునఁ జొప్పించి లాగెడు తోరపు కుఱుచ కనపువెంటి, పొదుఁగు పట్టుట.

పీ

పీఁకిపిండెట్టు, వా. స. క్రి. నలిపిన నల్లేరుకాఁడవలెఁ జేయు, బాధించు: చూ, హింసించు.

పీఁకు, దే. స. క్రి. 1. పెఱుకు: చూ, మెఱుకు; 2. తీసివేయు: పెరుకు-పెర్కు-పెఱుకు; వా. 3. లాగు: చూ, రెమ్ము. 2.

పీఁకులాట, దే. వి: చూ, పిరుపీఁకు.

పీఁకులాటపంచాంగము, జా, సాధ్యముకాని పని.

పీఁకులాడు, దే. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను.
పీఁకుపీఁకాడు, దే. స. క్రి. మిక్కిలిపెఱుకులాడు.
పీఁకె, దే. వి. 1. నాగసరము లోనగు వాద్యముఖమునఁ జొప్పించెడుక్రోవిపుల్ల; 2. కొశెవలెఁ జుట్టిన చిన్న ఆకుచుట్ట: 3. తాగిమిగిలినపొగచుట్ట.
పీఁకెడాసు, వా. వి. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6.
పీఁకెవాఱు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సొటసొటవోవు. అచ్చ. అర, కాం. 22; 2. చప్పటయగు.
పీఁచ, వై. వి. = పింఛ: చూ, రూ-పించియము.
పీఁచమదపు, దే. వి: చూ, రూ-పించమడపు.
పీఁచమణఁచు, వా. స. క్రి. (రూ- పీఁచమడఁచు-పించమడఁచు-పించమణఁచు): చూ, సంహరించు.
పీఁచము, వై. వి: చూ, రూ-పించము. 1-2-3; 4: చూ, శక్తి. 1.
పీఁచర, దే. వి: చూ, శతావరి* (ఇది ద్వివిధము.-పిల్లపీఁచర, పెద్దపీఁచర, ఇదె పిల్లపీఁచర.)
పీఁచు, దే. వి. జీబు, నార: చూ, శల్కము. 2.
పీఁట, వై. వి. = పీఠ: చూ, సింహాసనము.
పీఁటముడి, వా. వి. దట్టముగా వేయఁబడినముడి.
పీఁటవెట్టు, ద్వి. అ. క్రి. లేవక యొకచోటనే పాదుకొనియుండు. స్వా. 4, ఆ. 42; సారం. 1, ఆ. 92.
పీఁటవెట్టుమెకము, ద్వి. వి: చూ, సూకరము.
పీఁక, వా. వి. 1: చూ, మెడ; 2. పిల్ల. "ఆఁడుపీక" (భద్రాచలప్రాంతమున వాడుక).
పీకఁడు, వా. వి. కొడుకు. "పీకఁడు పుట్టెను": చూ, సూనుఁడు. 1. (భ-ప్రాం-వాడుక.)
పీకి, వా. వి: చూ, రూ-పీక. 1-2. (భద్రాచలప్రాంతమున వాడుక).
పీకియ, — వై. —
పీకె, — వై. —
పీఁగద్ద, ద్వి. వి: చూ, పిన్నగద్ద.
పీఠకేళి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, విటుఁడు.
పీఠమర్దుఁడు, సం. విణ. 1. — వై. —; అం. 2. ధృష్టుఁడు: చూ, నాయకులు. 2; 3: చూ, నాయకులు. 3.
పీఠము, సం. వి. అ. పుం. = పీఁట: చూ, పీఁట.
పీఠి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = — వై. —
పీఠిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: ఎగ్గుప్తు-, ఎగ్గుఱుతు; 2. ఉత్కృష్టపీఠము: చూ, సింహాసనము.
పీడ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2. కరుణ: చూ, హార్దము. 2; 3. సిగదండ, కచ్చు: చూ, భూషణము. 2; 4. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.
పీడనము, సం. వి. అ. న. 1. పరులచేఁగలుగురాయిడి: చూ, సమ్మర్దము; అం. 2: చూ, ఆలింగనములు.
పీడాకరుఁడు, సం. విణ: చూ, కముకుట్టు.
పీడించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, పీడితమగు; 2: చూ, హింసించు; 3: చూ, సమ్మర్దించు.
పీడితమగు, మి. అ. క్రి: అణఁగు, అదుముడుపడు, అలుగులపడు, ఇఱుకు, ఈంఁడ్రించు, ఒత్తువడు, కమియు, కసుగు, దండసిలు-దండసిల్లు, నలఁగు, నలఁగుడువడు, నలఁగుడుపెట్టు, పొట్టుపొదలగు. (సం. ప)---పీడించు: (చూ, సమ్మర్దించు.)
పీడితము, సం. విణ. 1: చూ, గజబిజ. 5; 2: చూ, సమ్మర్దితము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు: 4. చూ, చుంబనములు.
పీత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; వై. వి. (1) = సీతము. ఎండ్రకాయ; చూ, హరిలాంఛనము.
పీతకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నిమేడి, తిండుకిని. (తె. ప).-- అగ్గిమేడి*: (చూ, వృక్షము).
పీతఘోష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పీతపుష్పము. 1. *
పీతచందనము, సం. వి. అ. న: చూ, వాసన. 1.
పీతదారువు, సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ. (రూ-పూతిదారువు) 1. దేవదారువు:* చూ, సూక్ష్మదారువు; 2: చూ, హరిద్రువు.*
పీతద్రువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, పీతదారువు. 2; 2. సరళము*: చూ, సర్వానుభూతి.
పీతనము, సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1; 2: చూ, హరిదళము; 3: చూ, పీతదారువు. 1*
పీతని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పీవని*: చూ, ముయ్యాకుపొన్న.
పీతపుష్పము, సం. వి. అ. పుం. 1. గోఁగు, మృదుద్రుమము*: చూ, వరగోఁగు; 2: చూ, శ్వేతపుష్పము*.
పీతభద్రము, — వై. —
పీతమస్తకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగరాజము. 3.
పీతము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పీత: చూ, పీత. 1; 2. పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3. పసుపురంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6; 4. త్రాగఁబడినది: ఆపీతము.
పీతముండము, సం. వి. అ. పుం. పచ్చతలపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక.
పీతముస్తకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పీతముండము.
పీతమ్మ, వా. వి. అంబేద: చూ, వ్రాజె; 2. పనిచేయని ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక). "చేఁతకాని పీతమ్మ."
పీతశాఖము, సం. వి. అ. పుం. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.
పీతసారకము, సం. వి. అ. పుం. వేఁగిస*: చూ, సర్జకము. 2.
పీతసాలము, — వై. —
పీతాంబరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పచ్చవలువదారి; విణ. 2, పీతవస్త్రముగలవాఁడు.
పీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పానము: చూ, సరకము. 3; పుం. 2. గుఱ్ఱము. (రూ-వీతి): చూ, హయము.
పీతిగోరువంక, ద్వి. వి: చూ, విట్చారిక.

పీతిరిగుంట, ద్వ. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
పీతువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
పీతోలు, వా. వి. పైనుండు సన్నని చర్మము: చూ, బెరడు.
పీథువు, సం.వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, వహ్ని. 1.
పీనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, సంతోషము; పుం. 2: చూ, స్వేదము. 1; విణ. 3. బలిసినది, పీవము, పీవరము: చూ, స్థూలము, 2.
పీనశము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పీనసము: చూ, రొంప. 2.
పీనసము,—పై.—
పినాహము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తాగాఁడి.
పీనుఁగు, దే. వి. రూ-పీన్గు: చూ, శవము.
పీనుఁగుదిండి, దే. వి : చూ, భూతము.
పీనుఁగునకుఁ జేసిన శృంగారము రాజులకుఁ జేసిన కొలువు, జా. వ్యర్థము.
పీనుఁగుపెంట, వా. వి. 1. శవకాలుష్యము: చూ, భస్మము; 2. దురవస్థ: కొడిమె-కొడివె, జీంౘ్రము, దెస; 3. కష్టము: చూ, శోకము.
పీనోధ్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపొదుఁగుగలయావు, పీవరస్తని: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పీన్గు, దే. వి: చూ, రూ-పీనుఁగు.
పీయి, దే. వి. రూ-పియ్యి: చూ, శమలము.
పీయూషము, సం. వి. అ. న. రూ-పేయూషము. 1. అమృతము: చూ, సుధ. 1; 2. జున్నుపాలు: చూ, స్తన్యము.
పీరంగి, వా. వి: చూ, రూ-పిరంగి. 4.
పీరంగిబాణము, వా. మి. వి.—పై.—
పీరు, దే. వి. 1: చూ, గుమ్మ. 1; అ. క్రి. 2: చూ, పికులు.
పీరుచు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పీల్చు.
పీర్లు, వా. వి. తురకల జ్ఞాపకార్థమైన గుఱుతు.
పీల, దే. విణ. బక్క: చూ, సొలపు.
పీలి, దే. వి. 1: చూ, పిగిలిపిట్ట. స్వా. 4, ఆ. 14; 2. ఓడకు దారిచూపెడు చుక్కాని: అగవ-అపక-అబక (ఇవి వాడుకలోనివి), కడపుఁజేయి, చుక్కాని-చుక్కాను. (సం. ప). —అరిత్రము, కర్ణము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము; తద్వి.—౧. ఓడనడపుగెడకు.—(సం.ప.).- క్షివణి-క్షేపణి, నౌకాదండము; ౨. ఓడలోనుండు కట్టుగుద్దలికిని లవణాదులను త్రవ్వునట్టి గ్రామసుగుద్దలికిని.—(సం. ప.) – అభ్రి; ౩. పడవత్రోసెడుపలక (ఓడతెడ్డు) కు —కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-త్రెడ్డు. (సం. ప). – కృపీటపాలము, కేనిపాతకము – కేనిపాతనము – కేనిపాతను, ఖజపము, తండువు-తందువు-తడ్డు- తడ్డువు – తద్దు – తర్దువు: (చూ, హోడము).
పీలిక, దే. వి. గుడ్డముక్క: చూ, వస్త్రము.
పీలికాఁడు, దే. వి. కర్ణధారుఁడు: చూ, సరంగు.
పీలిదండలు, వా. వి. బ. సందిట నుంచుకొనెడు కుచ్చుల మాలికలు: చూ, భూషణము. 2.
పీలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పికులు.
పీలుకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. = పిల్క. కంద*: చూ, సూరణము.
పీలుచు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పీల్చు.
పీలుపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చాఁగ*: చూ, స్రవ; 2. దొండ*: చూ, రక్తఫల.
పీలువాది, సం. వి. న్. పుం. ఒకమతమువాఁడు.
పీలువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. గొలుగు*: చూ, వరగోఁగు; 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 3: చూ, పరమాణువు; 4. రాటిచెక్క: చూ, శకలము. 4; 5: చూ, సుమము; 6 : చూ, బాణము. 1.
పీల్చు, దే. స. క్రి. రూ-పీలుచు- పీరుచు-పీర్చు. 1. నీరు పాలు లోనగునవి జుఱ్ఱు: జుఱ్ఱు; 2. గాలిని పీల్చు: ఎగఁగ్రోలు. (సం. ప.)—ఉచ్ఛ్వసించు.
పీవము, సం. విణ. బలిసినది: చూ, రూ-పీనము. 3. (స్త్రీలింగము పీవరి.)
పీవరము, సం. వి. అ. పుం. 1. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4 (తాఁబేలు); విణ. 2: చూ, పీవము. (క్రొవ్వినది అనియు.)
పీవరస్తని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పీనోధ్ని.
పీవరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపిఁచర*: చూ, శతావరి.

పు

పుంఖము, సం. వి. అ. పుం. = పింజ. బాణపుపిడి: చూ, పింఛము. 2.
పుంఖానుపుంఖము, జా. పరంపరగా, ఒకదానివెంబడినొకటి. "శంఖారవంబులు పుంఖానుపుంఖంబులుగా" (ధర్మజ రాజసూయము.)
పుంఖితము, సం. విణ. 1. పుంఖానుపుంఖముగాఁ జేయఁబడినది; అం. 2: చూ, హస్తప్రాప్యములు.
పుంఖోద్వేజితవిభజనము, అం: చూ, ప్రమేయములు.
పుంఖోపసంఖ్యానము, అం.—పై.—
పుంగవము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 2. ఒక ఓషధి: చూ, వృక్షము.
పుంగవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (ఉత్తరపదమైనచో) శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
పుంగుడు, దే. వి. 1. రూ -ప్రుంగుడు: చూ,: పులిపిరి; 2: చూ, పుండరీకము. 9; 3: చూ, బొప్పి.
పుంజము, సం. వి. అ. పుం. = పుంజి. ప్రోవు: చూ, రాశి. 1.
పుంజి, పై. వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2. వరి మొదలగుపైరు: చూ, సస్యము. 1; 3. = పుంజ: చూ, పుంజము; విణ. 4: చూ, సంపన్నము. 2.
పుంజికొను, ద్వ. అ. క్రి. జుజురుకొను.
పుంజీ, దే. వి. (స): చూ, నాలుగు.
పుంజీభవించు, సం. అ. క్రి: చూ, ప్రోగువడు.
పుంజ, వా. వి. ఎద్దడినేల: చూ, భూమి. 1.

పుంజము, వై. వి. 1. ముప్పదియెనిశలనూలు: చూ, సూత్రము. 1; వా. 2. (సుంకమంచముయొక్క) కాళ్ళకట్టుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

పుంజాండంవ, వై. వి. ఆడుపువాని మెడనగ. పాండు. 3, ఆ. 62: చూ, భూషణము. 2.

పుంజు, దే. వి. అజ్జవాలు, అమగువాలుపులుఁగు, ఆరటి, కొమరు దాలు,కోడి, పెట్టపోలి, మెట్టవాలుపిట్ట- మెట్టవాల్పిట్ట.(సం.ప.) అండజము,ఇంద్రియామము, ఉదగ్రిధము, కలావికము, కాల జ్ఞము,కావృకము, కాహళము, కిరిటి-కిరీటి, కుక్కుటకము, కుక్కుటము, కుమారోపవాహము, కుహూకస్వనము, కుహూకస్వరము, కృకవాకువు, గోవృకము, చంద్రకి, చట కము, చరణాయుధము, జ్ఞాని, తామ్రచూడము, నఖరాయు ధము, తద్వి.—౧. అడవికోడికి.- అడవికోడి, కానపుంజు, కారుకోడి-కాఱుకోడి, గునపనకోడి, పొదకోడి. (సం.ప).- కుక్కుటము, కుక్కుభము, కులాలము, కుహూకస్వనము, కుహూకస్వరము, వనకుక్కుటము, విష్కిరము, శిఖండి. ౨. ఆఁడుకోడికి.— పెంటి, పెట్ట, బోఱు. (సం.ప).— కుక్కుటి; ౩. కుక్కుటస్త్రీపురుష సామాన్యమునకు.— కోడి: ౪. గ్రామపుకోడికి.— (సం. ప).— కృకవాకువు, మయూరచటకము; ౫. తెల్లవారుజామున మొదట కూయు కోడికి.— తొలికోడి: ౬. నీరుకోడికి.— గుండఁగి. చిలవ నీరుకోడి, పుల్లగొరక, బుడకోడి, బొల్లికోడి. (సం.ప).— అంత్రసమావృతము, జలకుక్కుటము, పరి ప్లవము, సలిలకుక్కుటము; ౭. పందెపు కోడిపుంజునకు- కాకివన్నె, జెట్టి. (సం. ప)— కపిలము; ౮. పుంజుల రకములు.— అరజుట్టు, ఈఁకెలదారము, కంచుడమా రము, కాట్చిచ్చు, కోడిడేగ, గద్దెకాకు (భ) లది, గరు డండు, గా జు ల గాఁ డు, తెల్లయురగ. పిల్ల వేగ్రిళ్ళది, నల్లయురగ, పండెట్టిది, పట్టెడజుట్టుది, పింగళి, పిరంగి, మూగఁబిట్టుకోడి, పుంజులవేరువిత్తు, రణబేరు, రాహుత్తి, వసులపాతఅ, సెలుకాలుది, (సం. ప).— పట్ట భద్రుఁడు; తద్వి. ౧.- కోడి, ఒంటిగోరు.— ఆరెబొట్టె.

పుంజుదాలువు, దే. వి: చూ, స్కందుఁడు.

పుంజులవేరువిత్తు, వా. వి: చూ, పుంజు. 1—౮.

పుంట, దే. వి. (రూ-పుంజె-పురంట-పురఁట-పూఁట) సంధ్య: చూ, సందెజాము.

పుంటె, వా. వి.—పై.—

పుండరీకము, సం. వి. అ. న. 1. తెల్లతామర*: చూ, సహస్ర పత్రము; 2. తెల్లగొడుగు: చూ, వారిత్ర; 3. ఒకతీర్థము; 6. గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; పుం. 5. ఆగ్నేయపు దిక్కునందలి ఏనుఁగు: చూ, హస్తి: (చూ, దిగ్గజములు); 6. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 7. కప్ప: చూ, హరి. 12; 8. తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి; 9. తెల్లపొడల కుష్ఠము: చూ, విపాదిక.

పుండరీకాక్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తెలిదమ్మికంటి: చూ, విష్ణువు. 1.

పుండరీకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక ముని: చూ, సన్న్యాసి; 2. నిఘంటుకర్తలలో నొకఁడు.

పుండర్యము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పౌండర్యము.

పుండలించు, దే. అ. క్రి. అభూతకల్పన చేయు.

పుండాకోరు, వా. వి: చూ, వంచకుఁడు. 1.

పుండికూర, వా. వి. గోఁగుకూర:చూ, వరగోఁగు.

పుండు, దే. వి. కుఱుపు: చూ, వ్రణము.

పుండ్రకము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పుండ్రము. 5*; 2: చూ, పుండ్రము. 6.

పుండ్రము, సం. వి. అ. పుం. 1. నలుపుగలిసిన యెఱ్ఱచెఱకు*: చూ, రసాలము. 3; 2: చూ, పుండరీకము. 1; 3. = బొట్టు: చూ,బొట్టు. 1; 4: చూ, పురుగు; 5. పుండ్రకము, పువ్వుల గురివెంద *: చూ, శ్వేతపాకి; 6. పుండ్రకము, వంగ దేశము: చూ, దేశములు.

పుండుర్రిఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు, పుంత, దే. వి. ఇసుకదారి: చూ, మార్గము. 1.

పుంభావము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రౌఢిమము.

పుంలింగము, అం: చూ, లింగములు.

పుంశ్చలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, అంకులాఁడి.

పుంసవనము, సం. వి. అ. న. 1. గర్భచిహ్నము తేలిన తోడనే పురుషుఁడు పుట్టవలెనని చేసెడు శుభకర్మము: చూ, కర్మములు; 2. క్షీరము: చూ. స్తన్యము.

పుంస్థానకములు, అం. వైష్ణవము, సమపాదము, వైశాఖము, మండలము, ఆలీఢము, ప్రత్యాలీఢము (6): (చూ, స్థానక ములు.)

పుకారు, వా. వి. వదంతి: చూ, శబ్దము. 2.

పుకిలించు, దే. స. క్రి. రూ-పుక్కిలించు, గుప్పించు. (సం. ప).— గండూషించు.

పుకిలింత, దే. వి. రూ- పుక్కిలింత-పుక్కిలి, పుక్క-బుగ్గ. (సం. ప).—గండూషము.

పుక్క, దే. వి. రూ-బుగ్గ. 1: చూ, లెంప. 2; 2. నీటికాయ: చూ, స్ఫోటము. 2; 3. పర్వతాదులయందుండి సంతతధారగా పైకుబికివచ్చెడు నీరుబుగ్గ: చూ, స్ఫోటము. 2; వా. 4: చూ, పుకిలింత.

పుక్కసుఁడు, సం. వి. అ.పుం: చూ, పుల్కసుఁడు.

పుక్కిటిపురాణము, జా. పుక్కిటినుండి వెలువడు వ్యర్థపు పలు కులు. "పుక్కిటిపురాణములఁ బొద్దుపుచ్చునతఁడు." (రామలింగేశ శతకము); "కన్యక యిది పుక్కిటిపురాణమై తోఁచెఁ జుమీ." (రామాభ్యుదయము.)

పుక్కిలి, వా. వి. 1: చూ, రూ-పుకిలింత; దే. వి. 2. బుగ్గ లోపలి భాగము.

పుక్కిలించు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుకిలించు.

పుక్కిలింత, దే. వి: చూ, రూ-పుకిలింత.

పుచ్చి, వా. వి. (రూ-పుచ్చియ-పుచ్చె.)

1. కొబ్బరి పూఁబిందె: చూ, స్కంధఫలము; 2. తలపుర్రె: చూ, శల్యము. 1.

పుచ్చికోలు, వా. వి. రూ- పుచ్చుకోలు: చూ, పరిగ్రహము.

పుచ్చినట్లు, వా. క్రి. విశే. తప్పనిసరిగా "నా వాకిని పుచ్చినట్లు తీర్చుము."

పుచ్చియ, వా. వి: చూ, రూ-పుచ్చి.

పుచ్చె,—పై.—

పుచ్చ, దే. వి. 1. పుచ్చతీఁగె, పుచ్చపాదు. (సం. ప).—కర్కారుకము, కలింగము-కళింగము - కాలింగము - కాళింగము-కాళింగి, కృష్ణబీజము, గోటుంబ. తద్వి.—గ. ఖురాసాని పుచ్చకు—.(సం.ప).—డంగరి-డాంగరి, డింగరము, నాగ తుండి; ౨. చిత్తకాళింగికి.— చేఁదుపుచ్చ: (చూ, హరివాలుకము.) వా.2. పుచ్చతీగె అనుపేరు పుచ్చావారను ఇంటిపేరుగ గలవారు. ఇట్లు పుచ్చకాయల,బీఱకాయల, చిక్కుడుకాయల, చింతకాయల, వంకాయల మొ॥ వారు ఇంటిపేర్లుగలవార లూహ్యంబులు.)

పుచ్చటిక, దే. వి. (రూ-పుచ్చడిక-పుచ్చడీక-పుచ్చడీకతనము): చూ, సిగ్గు.

పుచ్చడిక,—పై.—

పుచ్చడీక, దే. వి. 1.—పై.—; 2: చూ, శ్రీమంతుఁడు; 3. శ్రీమంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

పుచ్చడీకతనము, వా. వి: చూ, పుచ్చటిక.

పుచ్చతీఁగె, వా. వి: చూ, పుచ్చ.*

పుచ్చపాదు,—పై.—

పుచ్చు, దే. వి. 1. అముదపుమడ్డి: చూ, మడ్డి. 2; స. క్రి. 2. ఆజ్ఞాపించు: చూ, సెలవిచ్చు; 3. ఇఱుచు. భాగ. 4, స్కం. 105 — 106: చూ, పీఁకు. 1; 4. గ్రహించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 215: చూ, స్వీకరించు; అ. క్రి. 5. పుచ్చిపట్టు: చూ, రూ-పుచ్చు; ప్రే. 6. పోఁజేయు. భార. అర. 3, ఆ. 372: చూ, పుచ్చు. 2; స. క్రి. 7: చూ, పంపు. 11.

పుచ్చుకొను, దే. స. క్రి. 1: చూ, పుచ్చు. 4. భార. సభా. 1, ఆ. 143; 2. పరిగ్రహించు: చూ, స్వీకరించు.

పుచ్చుకోపుట్టాలమ్మ, లో, వదలకుండ పట్టుకొని పీడించుటలో వాడెదరు.

పుచ్చుకోలు, దే. వి: చూ, రూ-పుచ్చికోలు.

పుచ్చుట, వా. వి. ఉత్తేజనము.

పుచ్ఛటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (పున్నపుంసకలింగమని కొందఱు) నెటికవిఱుచుట: చూ, వ్రేల్మొడి.

పుచ్ఛము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. తోఁక: చూ, వాలము. 1; 2. వెనుకప్రక్క: చూ, వెనుక. 1.

పుట, వా. వి. (సం. వి. అ. న. అనియు, దీనికి పొరట తద్భవ మనియు కొందఱు): చూ, పొరట.

పుటక్రియలు, అం. వివర్తితము, ఉన్మేషము, పిహితము, కుంచితము, సమము, వితాళితము, స్ఫురితము, నిమేషము, ప్రసృతము. 9. [హాహాహా.

పుటపుట, దే. వి. అనుకరణయందగుననుకరణము: చూ,

పుటపుటన, దే. వి. 1: చూ, హెచ్చు. 1; విశే. 2: చూ, ప్రవృద్ధము. పాండు. 2, ఆ. 35.

పుటపుటనగు, దే. అ. క్రి. ప్రవృద్ధమగు. స్వా. 3, ఆ. 28.

పుటభేదనము, సం. వి. అ. న. పట్టణము: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పుటభేదము, 1.—పై.—; 2. చదురైనవాద్యము: చూ, స్వరము. 2; 3. పటిపంపు, చిత్రావే: చూ, ప్రాదిని (నది).

పుటము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. పొలముట్టు: చూ, సజ్జ. 1; 2. గొప్పు: చూ, హరివాణము. (పాత్రము 6); 3. గుజ్జపు కాలిగొరిజ: చూ, పింఛము; వై. వి. (1). = ప్లుత. అశ్వగతి: చూ, హయము; వా. (2). లోహములను పుటము వేయుట: రూ-పుటము.

పుటముబ్బు, ద్వి. అ. క్రి. మీఁదికుబ్బు. వసు. 2, ఆ. 39.

పుటములు, వా. వి. బ. మల్లయుద్ధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పుట(ర)ములు, అం. అంకపోత, కుక్కుట, గజ, గోవర, మహా, వరాహపుటములు మొదలగునవి.

పుటమెగయు, ద్వి. అ. క్రి. 1. మీఁదికెగయు: చూ, రేఁగు. 1; 2. దాఁటు. రామా. 6, ఆ. 84: చూ, లంఘించు.

పుటలు, అం: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (అంగము. 9.)

పుటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పుటికె-పుట్టిక-బుట్ట: చూ. పుటము. 1; 2: చూ, పుటము. 2.

పుటిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఏలకి*: చూ, పత్రల; వై. వి. (1). = పిటకః. (రూ-పుటికె - పుట్టి-పుట్టిక - బుట్ట-బుట్టి-బుట్టిక): చూ, పుటము. 1.

పుటికె, వై. వి. = :చూ, రూ-పుటిక.(1).

పుటితము, సం. వి. అ. న. 1. దోసిలి: చూ, హస్తము; విశే. 2.కుట్టఁబడినది: చూ, స్యూతము; 3. దొప్పగాఁజేయఁబడినది.

పుటుక్కు, దే. వి. తెగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహాహా.

పుట్ట, వై. వి. 1. = పుటకమ్: చూ, వల్మీకము- (దేశ్యమని శ. ర.); 2. చిన్నపొద: చూ, పొద. 2; 3. జన్మస్థానము. "రోగములపుట్ట": చూ, స్థానము. 1; 4: చూ, పునాది; 5: చూ, రాశి. 1.

పుట్టకాఁపరి, వా. వి: చూ, సర్పము. సాం. తిర్య. 10.

పుట్టకాఁపు, దే. వి. 1. —పై.—; 2: చూ, వెలుఁగుబంటి.

పుట్టకాలివాఁడు, వా. విశే: చూ, వల్మీకపాదుఁడు.

పుట్టకాలు, దే. వి. బోదకాలు: చూ, హజ్జ.

పుట్టకీటు, వా. వి. పుట్టగోడ.

పుట్టకుట్టము, అం: చూ, భౌమమండలములు.

పుట్టకూటిమెకము, వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపు. 2.

పుట్టకూడు, దే. వి. చీమగ్రుడ్లతోఁ గలసిన పుట్టమట్టిముద్ద.

స్వా. 4, ఆ. 37.
పుట్టకూడుదిండి, వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపు. 2.
పుట్టకాడిమెక్కుమెకము, ద్వ. వి.—పై.—
పుట్టకొక్కు, ద్వ. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టకోట, ద్వ. వి. కోటకు బలముకొఱకు కోటబయటవేసిన మట్టిదిన్నె: చూ, వేదిక.
పుట్టకోవలు, వా. వి. పుట్టమీఁది శిఖరములు: చూ, వల్మీకము.
పుట్టగొడుగు, వా. వి. కుక్కగొడుగు*: చూ, సర్పాక్షి.
పుట్టగోఁచి, దే. వి. పోటముండి: చూ, బొట్టము.
పుట్టచూలు, వా. వి. వాల్మీకిమహర్షి; చూ, సన్న్యాసి. 1.
పుట్టచెండు, ద్వ. వి. 1. ఎగుర(గొట్టియాడెడుబంతి. రామా. 8, ఆ. 51: చూ, సరి. 3; బ. 2: చూ, బ్రాలక్రీడ.
పుట్టచెమ్మ, వా. వి: చూ, వల్మీకిశింది*.
పుట్టచేర్పు, దే. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టతమ్మ, దే. వి: చూ, పుట్టచెమ్మ*.
పుట్టతేనె, దే. వి: (పుట్టలోపెట్టిన) పెరతేనె: చూ, మధువు. 5.
పుట్టతేలు, దే. వి. మండగబ్బ-మండ్రగబ్బ: చూ, వృశ్చికము. 1.
పుట్టదిట్ట, వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపరి.
పుట్టపుట్టువు, దే. వి: చూ, పుట్టచూలు. విక్ర. 1, ఆ. 9.
పుట్టపెట్టెనట్టు, వా. వి: చూ, పుట్టకాపరి. ఆం, సం. మా. 17.
పుట్టమనెడుగబ్బి,—పై.—
పుట్టము, వై. వి. = పటః. బట్ట: చూ, వస్త్రము.
పుట్టి, దే. వి. 1. ఏఱుదాఁటెడుసాధనము: చూ, హోడము; 2: చూ, ఖారి; 3. ఇరువది మణుగులు; వై. వి. 4. = పుటి: చూ, పుటిక. (దేశ్యమని శ. ర.)
పుట్టించు, దే. క్రి: చూ, సృజించు.
పుట్టించుట, వా. వి. కలిగించుట: చూ, సంభవము. 1.
పుట్టిక, వై. వి: చూ, రూ-పుటిక. కళా. 6, ఆ. 156.
పుట్టినవాఁడు, వా. విణ: చూ, సంభూతుఁడు.
పుట్టినిల్లు, దే. వి. (పుట్టిన + ఇల్లు) రూ-పుట్టినిల్లు, మాతృగృహము: చూ, సదనము. 1. (వా. పుట్టిల్లు.)
పుట్టిమున్గుట, జా. నష్టమగుట. (పుట్టి = ఏఱుదాఁటించుబుట్ట) రామా. 8, ఆ. 55.
పుట్టు, దే. వి. 1: చూ, రూ-పుట్టుక, 1; అ. క్రి. 2. జన్మించు: చూ, సంభవించు.
పుట్టుక, దే. వి. (రూ-పుట్టు-పుట్టుగు-పుట్టువు): చూ, సంభవము.
పుట్టుకచల్వజోతి, వా. వి: చూ, హిమాంశువు.
పుట్టుకల్లరి, దే. విణ. పుట్టుకమొదలు కల్లలాడువాఁడు. భార. ఆర. 5, ఆ. 405: చూ, ముఖరుఁడు.
పుట్టుగట్టు, ద్వ. వి. ఉదయాద్రి. య. 3, ఆ. 143: చూ, పర్వతము.
పుట్టుగు, దే. వి. రూ-పుట్టుక.
పుట్టుగొడ్డు, దే. విణ. పుట్టుకమొదలు గొడ్డుతనముకలది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.
పుట్టుగ్రుడ్డి, దే. విణ. జనుషాంధుఁడు: చూ, రేచీఁకు.
పుట్టుచీఁకు,—పై.—భార. ఆది. 4, ఆ. 231.
పుట్టుచెయువు, ద్వ. వి. రూ-పుట్టుచెయ్వు: చూ, జాతకర్మము.
పుట్టుచెయ్వు, ద్వ. వి.—పై.—
పుట్టుచేటు, వా. వి. పుట్టినప్పటినుంచి.
పుట్టుచోటు, వా. వి. (సం. ప).—అభిజనము, ఆకరము, జన్మభూమి.
పుట్టుపాప, దే. విణ. వ్యాధిచే తెల్లఁబాఱిన దేహముగలవాఁడు.
పుట్టుపునుఁగు, వా. వి. లోమశమృగమదము.
పుట్టుబడి, దే. వి: చూ, పుట్టుక.
పుట్టుమచ్చ, దే. వి. మచ్చ, మఱువు. (సం. ప).—కాలకము, తిలకము, తిలకాలకము, జటులము-జడులము, పిప్లువు: (చూ, లక్షణము. 1.)
పుట్టుమూఁగ, ద్వ. వి. పుట్టుక మొదలు మూఁగ: చూ, మూఁగ. 3.
పుట్టుమొండి, వా. వి. పుట్టుకమొదలు మొండివాఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.
పుట్టువడుగు, ద్వ. వి. 1. పుట్టుకమొదలు బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.
పుట్టువు, దే. వి: చూ, రూ-పుట్టుగు.
పుట్టువెట్టి, దే. విణ. పుట్టుకమొదలు వెట్టివాఁడు: చూ, వెట్టివాఁడు.
పుట్టెడు, వా. వి. పుట్టెడుపరిమితి. (80 కుం. అని కొందఱు, 200 కుం. అని కొందఱు.)
పుట్టెడునేల, వా. వి. 20 కుంటలు (2 పందుములు, 4 ఏదుములు, 8 ఎకరములు, 80 కుంచములు, 800 సెంట్లు, 38720 చతురపుగజములు.)
పుట్టినిల్లు, దే. వి: చూ, రూ-పుట్టినిల్లు. భాగ. 8, స్కం. 155.
పుతము, వా. వి: చూ, రూ-పుటము. (2).
పుడక, వా. వి. (రూ-పుడుక-పుల్ల) 1. తృణకాండము: చూ, హరిత (తృణము. 1); 2. కట్టెపుల్ల (చిన్నచిదుగు): చూ, సమిధ; 3. అడ్డము. "పానకములోనిపుడక": చూ, సంరోధము.
పుడమి, వై. వి. = పృథ్వీ: చూ, భూమి. 1.
పుడమిచెలి, వా. వి: చూ, వల్మీకము.
పుడమితాలుపు, ద్వ. వి. 1. శేషుఁడు: చూ, సర్పము: 2. కొండ. అచ్చ. బాల, కాం. 40: చూ, పర్వతము; 3. భూపతి: చూ, రాజు. 1.
పుడమితేరెక్కువాఁడు, వా. వి: చూ, శివుఁడు. 1.
పుడమినంటు, వా. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పుడమిపట్టి, ద్వ. వి. 1. అంగారకుఁడు: చూ, వక్రుఁడు. 1; 2: చూ, నేలపట్టి. 2; 3. భూమిజ. రామా. 5, ఆ. 65: చూ, సీత.

పుడమిపుట్టు, ద్వి. వి. 1. భూజము, చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2: చూ, పుడమిపట్టి. 3. రామా. 5, ఆ. 244.

పుడమిముద్దియకోక, వా. వి: చూ, సముద్రము. సాంబ. దే. 17.

పుడమిమొలనూలు, — పై. —

పుడమిరా, వా. వి: చూ, పుడమిసంటు.

పుడమిఱేఁడు, ద్వి. వి: చూ, రాజు. 1.

పుడమివేలుపు, ద్వి. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు. పర. 2, ఆ. 136.

పుడమీశుఁడు, వై. వి. = పృథివీశ: చూ, పుడమిఱేఁడు.

పుడికిరించు, దే. స. క్రి. రూ-పుణికిరించు. 1. కొంచెముగాయిచ్చు: చూ, పెట్టు. 8; 2. సన్నిపాతదోషముచేత గ్రహించు.

పుడికిరింత, దే వి. (రూ-పుణికిరింత-పుడుకరింత) 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2. పుణికిరించుట.

పుడికిప్ల, దే. వి. ఇ. రూ-పుణికిప్ప: చూ, బాలక్రీడ.

పుడిగ, వా. వి. (రూ-పుడుగ-పుడుకు-పుణుకు) ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3.

పుడిసరి, వా. వి. రూ-పుడిసిలి. కుదియఁబట్టినచేరలో సగము చూ, హస్తము.

పుడిసిలి, — పై. —

పుడిసిలించు, దే. స. క్రి పుడిసిటఁబట్టు.

పుడిసిలింత, దే. వి. పుడిసిటఁబట్టుట.

పుడిసెడు, వా. వి. కుదియఁబట్టినచేరలో సగముపరిమాణము: చూ, హస్తము.

పుడుఁకులు, దే. వి. బ. రూ-పుణుఁకులు. కాశీ. 7, ఆ. 136: చూ, భక్ష్యము.

పుడుక, దే. వి: చూ, రూ-పుడక.

పుడుకబావిలి, దే. వి. స్త్రీ. చెవినగ: చూ, భూషణము. 2.

పుడుకరింత, దే. వి: చూ, రూ-పుడికిరింత.

పుడుకు, దే. వి. రూ-పుణుకు. 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; స. క్రి. 2. కొంచెముగా యిచ్చు. విక్ర. 2, ఆ. 170: చూ, పెట్టు. 8; 3. ఇచ్చు. హరి. ఉ. 9, ఆ. 46: చూ, పెట్టు. 8; 4. (అయిదువ్రేళ్లతో) గ్రహించు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 202: చూ, స్వీకరించు; 5. త్రచ్చు: చూ, మథించు; 6. (చీకటిలో) తడవు: చూ, వెదకు.

పుడుకుఁగల్లు, దే. వి. చింతామణి. అచ్చ. బాల, కాం. 8: చూ, రత్నములు.

పుడుకుఁదొడుకు, దే. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

పుడుకుమ్రాను, దే. వి: చూ, వేలుపుఁజెట్టు. అచ్చ. బాల, కాం. 2.

పుడుగ, వా. వి: చూ, రూ-పుడిగ. ఆం, భా. ద్వి. 182.

పుణికిపుచ్చుకొనుట, జా. పుడికి గ్రహించుట. విజ. 1, ఆ. 198; విజ. 2, ఆ. 162.

పుణికిరించు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుడికిరించు.

పుణికిరింత, దే. వి: చూ, రూ-పుడికిరింత.

పుణికిప్ప, దే. వి. ఇ: చూ, రూ-పుడికిప్ల.

పుణుఁకులు, దే. వి. బ: చూ, రూ-పుడుఁకులు.

పుణుకు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుడుకు.

పుణ్యంపుమొన, అం: చూ, మొనలు.

పుణ్యకము, సం. వి. అ. న: చూ, వ్రతము.

పుణ్యక్షేత్రము, సం. వి. అ. న. ఆక్షేత్రము, దివ్యక్షేత్రము.

పుణ్యక్షేత్రములు, అం. 1: చూ, పుణ్యక్షేత్రము; 2: చూ, భూమి. 1: చూ, (పుణ్యనగరములు.)

పుణ్యజనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నైరృతి: చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3: చూ, యక్షుఁడు; 4: చూ, పుణ్యాత్ముఁడు.

పుణ్యజనేశ్వరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శ్రీదుఁడు.

పుణ్యనగరములు, అం: చూ, దేశములు.

పుణ్యభూమి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, దేశములు.

పుణ్యము, సం. వి. అ. న. = పున్నియము-పున్నెము. 1. ధర్మము: చూ, సుకృతము. 1; 2. దానము: చూ, స్పర్శము. 3; విణ. 3: చూ, శుద్ధము. 3; 4: చూ, హృద్యము.

పుణ్యవంతుఁడు. సం. విణ; చూ, పుణ్యాత్ముఁడు.

పుణ్యశ్లోకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బాహుకుఁడు.

పుణ్యాత్ముఁడు, సం. విణ. (న్) పుణ్యస్వరూపుఁడు: చూ, సుకృతి.

పుణ్యాహము, సం. వి. అ. న. పుణ్యదినము: చూ, రోజు.

పుతపుత, దే. వి. చలనమునందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

పుతపుతపోవు, దే. అ. క్రి: చూ, వివశమగు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 104.

పుత్త, వై. వి. పృష్ఠ: చూ, వెనుక. 1.

పుత్తడ, వా. వి. నూలికండె: చూ, సూత్రము. 1.

పుత్తడి, వై. వి. = పుత్తళికా. (రూ-పుత్తళి-పుత్తళిక) 1. అపరంజి, మేలిమి (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, లోహము. 1. 2. బొమ్మ: చూ, సకిన. 3.

పుత్తడికాసు, వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పుత్తళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = : చూ, పుత్తడి. 2; వై. వి; (1). = పుత్తళి: చూ, రూ-పుత్తడి. 1. (దేశ్యమని శ. ర.)

పుత్తళిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పుత్తడి. 1. కిర్మి. బంగారుబొమ్మ: చూ, సకిన. 3; 2. కిర్మి, లోహపుబొమ్మ: చూ, సకిన. 3.

పుత్తిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెరయీఁగ.

పుత్తెంచు, దే. ప్రే. (పుచ్చు + తెంచు) 1: చూ, రూ-పుచ్చు. 6. ఉ, హరి. 1, ఆ. 59; స. క్రి. 2: చూ, రూ-పుచ్చు. 3. ఆం, భా. తృ. 121.

పుత్రంజీవకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుత్రజీవి*.

పుత్రకామేష్టి, వా. వి. పుత్రునిఁగోరి చేయుయాగము: చూ, యజ్ఞము.

పుత్రజీవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుత్రజీవి*.

పుత్రజీవి, సం. వి. ఇ. పుం. అక్షపలము, అర్థసిద్ధి, కుమారజీవము, కృతజిజ్ఞము, గర్భండము, గర్భకరము, పుత్రంజీవకము, పుత్రజీవము, సూనజీవి*. (దీని విత్తులు గర్భోత్పత్తిఁ గలుగఁజేయును: చూ. సూనజీవి.)

పుత్రధాత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అశ్మజాత, గంధాలువు, పుత్రాలువు*.

పుత్రవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కరవీరి: చూ, స్త్రీ.

పుత్రశ్శత్రురపండితః, న్యా. అపండితుఁడగుపుత్రుఁడు శత్రువు.

పుత్రాదిచ్ఛేత్పరాజయమ్, న్యా. తా నందఱిని జయింపవలెను. పుత్రుమి దన్ను జయింపవలెనని తండ్రి కాంక్షింపవలెను.

పుత్రాలువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, పుత్రధాత్రి*.

పుత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కూఁతురు: చూ, సూన, 1; 2: చూ, పుత్తడి. 2; 3. లక్కచూది: చూ, ప్రతి; 4. = పొత్తిక. బొమ్మచీరె: చూ, వస్త్రము.

పుత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = బురకఁడు, (పున్నామ నరకమునుండి రక్షించువాఁడు) 1. కొడుకు. మార్కం. 3, ఆ. 100: చూ, సూనుఁడు. 1; అం. 2: చూ, సంతానములు; 3: చూ, పుత్రులు. 1; 4: చూ, పుత్రులు. 2.

పుత్రులు, అం. 1. (కొడుకులు) (వీరు పన్నిద్దఱు..—౧. ఔరసుఁడు (భార్యయందు తనకుఁబుట్టినకొడుకు), ౨. క్షేత్రజుఁడు (ఏదేని యొక కారణమున సంతానవిచ్ఛిత్తి కలుగఁగా పెద్దలయనుజ్ఞచేత తనభార్యయందు దేవరుఁడులోనగువారికిఁ బుట్టినకొడుకు), ౩. దత్తుఁడు (దత్తుతీసికొన్న కొడుకు), ౪. కృత్రిముఁడు (గుణజ్ఞుఁడని యభిమానించి పెంచుకొన్నకొడుకు), ౫. గూఢోత్పన్నుఁడు (భార్యయందు తనకు తెలియకుండ అంకుమగనికిఁ బుట్టినకొడుకు), ౬. అపవిద్ధుఁడు (తల్లిచేతగాని తండ్రిచేతగాని యుభయులచేతగాని విడువఁబడగా తెచ్చి పెంచుకొన్నకొడుకు), ౭. కానీనుఁడు (తన భార్యయందు కన్యాత్వమున రహస్యముగా నితరునికిఁ బుట్టినకొడుకు), ౮. సహోఢజుఁడు (గర్భిణియౌనంత తెలిసికాని, తెలియకకాని వివాహము చేసికొన్న భార్యయందుఁ బుట్టిన యాకొడుకు), ౯. క్రీతుఁడు (తల్లిదండ్రులవద్ద వెలయిచ్చి కొనుకొన్నకొడుకు). ౧౦. పౌనర్భవుఁడు (పునర్భువునందుఁబుట్టినకొడుకు), ౧౧. స్వయందత్తుఁడు(తల్లిదండ్రులు లేక కాని తల్లిదండ్రులచేత నకారణముగ విడువఁబడికాని తనంతట నేను నీకుఁబుత్రుఁడనయ్యెదనని వచ్చినకొడుకు), ౧౨. జ్ఞాతిరేయుఁడు (జ్ఞాతికొడుకు). వీరిలో మొదటియార్గురు బంధువులు దాయాదులు నగుదురు. వెనుకటి యార్గురు బంధువులగుదురుగాని దాయాదులుకారు. ఇది భారతమునందు వ్రాయఁబడియున్న విధము ననుసరించినది. జ్ఞాతిరేయుఁడనుదానికి మాఱుగా మనుస్మృతియందు పారశవుఁడు (లేక) శౌద్రుఁడనియు, విజ్ఞానేశ్వరీయమునందు పుత్రికాపుత్రుఁడనియువ్రాయఁబడియున్నది), చూ, సూనుఁడు. 1; 2. పుత్రులనంబడువారు.—శిష్యుఁడు: భృత్యుఁడు, దౌహిత్రుఁడు, భగినీపుత్రుఁడు (5).

పుత్రేషణము, అం: చూ, ఈషణత్రయము.

పుదియబొట్టు, ద్వ. వి. ఊర్ధ్వపుండ్రము: చూ, బొట్టు. 1.

పుదీన, వా. వి: రూ-పుదీనా-పొదీనా, ఈఁగయెంగిలికూర*.

పుదీనా,—పై.—"పుదీనాపువ్వు".

పుదూరిద్రావిడులు. అం: చూ, ద్రావిడులు.

పునఃపునః, సం. అవ్య. మాటిమాటికి: చూ, శశ్వత్తు.

పునరుక్తవదాభాసము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. (మరలఁ జెప్పినట్లు దోపించునది. ఉదా.—"జిష్ణుఁ డింద్రుఁడు.)

పునరుక్తి, అం: చూ, వాక్యదోషములు. (చెప్పినదే చెప్పుట. ఉదా.—"చక్రమున రాక్షసులద్రుంచు చక్రధరుఁడు").

పునర్జీవితము, సం. వి. అ. న. ఉజ్జీవనము.

పునర్నవ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు*: చూ, శోథఘ్ని.

పునర్నవము, సం.వి.అ. పుం. గోరు: చూ, నఖము. 1.(నఖము కడఁ జూపఁబడినవానికి సంబంధించిన మిగతవిశేషములు.—నఖముచిప్పకు—కర్బరుహము, కాలి, కేశి, కోలము; తంతిమీటుగోరునకు.— (తె).—కొడుపు, గోరు; పులియొక్కగోరునకు.—(తె).-పులిగోరు (మిగతవానికి: "చూ హస్తము.")

పునర్భవ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చంద్రకళ, ఔ, కల, కళ: చూ, పున్నమ.

పునర్భవము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోరు: చూ, పునర్నవము; 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము. 1; విణ. 3. మరలఁబుట్టినది.

పునర్భువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, దిధిషువు. 1.

పునర్వసు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. పునర్వసునక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. = పునాస. ముందుపంట: చూ, సస్యము. 1.

పునర్వసువు, ఆం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు. 1; 3. కాత్యాయనముని: చూ, సన్న్యాసి. 1.

పునశ్చరణము, సం. వి. అ. న. మంత్రముయొక్క పునఃపఠనము.

పునస్సంధానము, సం. వి. అ. న. 1. విచ్ఛిన్నాగ్నిని మరల హోమగుండమునందుఁ గూర్చుట: చూ, వహ్ని. 1; వా. 2. కలపడము, గర్భాధానము.

పునస్సంస్కారము, సం. వి. అ. పుం. ద్వితీయవారోపనయనాది సంస్కారము.

పునాది, దే. వి. గోడక్రింది పుట్ట: చూ, మూలబంధము.

పునాస, వై. వి. = 1: చూ, పునర్వసు. 2; బ. 2. సూర్యుఁడు పునర్వసునక్షత్రమందుండగా విత్తినసజ్జలు లోనగుధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునాసాటకడాలు, వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పునిస్త్రీ, వా. సం. వి. సువాసిని: చూ, స్త్రీ.

పునీతుఁడు, సం. విశ: చూ, శుద్ధుఁడు.

పునుఁగు, దే. వి. 1. పూతిగర్త, అతిస్ఫూర్త, జాలిక, గంధ బిడాలిక, పూతికోశి: చూ, రాజావర్తము; వా. 2. కమల ధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుఁగుపిల్లి, ద్వ. వి. రూ-పున్గుపిల్లి: చూ, మార్జాలము.

పునుఁగురాజనాలు, దే.వి. బ. మిక్కిలివాసనగల శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుక, దే. వి. రూ-పున్క. తలచిప్పయెముక: చూ, శల్యము. 1.

పునుకకంచమువాఁడు, దే. వి. కపాలభృత్తు: చూ, శివుఁడు.

పునుకకంచమువానివిల్లు, ద్వ. వి. మేరునగము: చూ, పర్వతము.

పునుకచట్టులదణి, ద్వ. వి: చూ, పునుకకంచమువాఁడు.

పునుకతాలుపు, దే. వి.—పై.—

పునుకదారి, ద్వ. వి.—పై.—

పునెము, వై. వి, విశ. = పుణ్యః: చూ, రూ-పున్నియము.

పున్క, దే. వి: చూ, రూ-పునుక.

పున్గుఁబిల్లి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పునుఁగుపిల్లి.

పున్న, దే. విశ. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

పున్నమ, వై. వి. = పూర్ణిమా. (నిండుతిథి) శుక్లపక్షమునందు పదునేనవతిథి: నెల. (సం. ప).—అశ్వత్థ, నిరంజన, పంచదశి, పక్షిణి, పూర్ణ, పూర్ణిమ, పౌర్ణమాసి, పౌర్ణిమ; తద్విశేషములు.—౧. ఒకకళతక్కువైన చంద్రుఁడు గల పున్నమకు.—(సం. ప).—అనుమతి; ౨. చంద్రునిలో పదునాఱవభాగమునకు.—(సం).—౦, కల-కళ, పునర్భవ; 3. దర్శప్రతిపత్సంధికి.—(సం.)·—పర్వము; ౪. పున్నమకును పాడ్యమికిని, అమవసకును పాడ్యమికిని నడుమకాలమునకు.-(సం).-పర్వసంధి; ౫. చైత్రపౌర్ణిమకు (వసంతోత్సవము)—(సం).—కర్దమి-కూర్దని, కామమహము, చైత్రావళి-చైత్రి, మధూత్సవము, వాసంతి, సువసంతము; ౬ జ్యేష్ఠపౌర్ణిమకు.- (సం).- జ్యైష్ఠి; ౭. ఆషాఢపున్నమకు.—(సం).- ఆషాఢి; ౮. ఆశ్వయుజపూర్ణిమకు.-(సం).— ఆశ్వయుజి, కోజాగరము, కౌముదీచారము, ద్యూతపూర్ణిమ, శరత్పర్వము, శారది. (మిగిలినవానికి: చూ, హరివాసరము: చూ, హిమాంశువు.)

పున్నాగము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పొన్న. సురపొన్న* (అని కొందఱు): చూ, సురపొన్న; 2. ఇంద్రుని యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. పురుషశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4. తెల్లఁగలువ: చూ, సహస్రపత్రము; 5. జాజికాయ.

పున్నియము, వై. వి. = పుణ్య. (రూ-పునియము-పునెము-పున్నెము). 1: చూ, సుకృతము. 1. కాశీ. 2, ఆ. 45; 2. = పుణ్య. ఈవి: చూ, స్వర్ణము. 3; విశ. 3. సుకృతము కలది.

పున్నెము, వై. వి, విశ.—పై.—

పుప్పము, వై. వి. = పుష్ప: చూ, సుమము.

పుప్పి, దే. వి. రూ-పుర్పిప్పి. 1: చూ, పండితెవులు; వా. వి. 2: చూ, గోరుచుట్టు.

పుప్పించు, దే. క్రి: చూ, పుప్పు. 6.

పుప్పిపన్ను, వా. వి. రూ-పిప్పిపన్ను: చూ, హాసువు.

పుప్పిపురుగు, ద్వ. వి. సులిపురుగు: చూ, పురుగు.

పుప్పు, దే. వి. పశువులగొరిజలు వ్రిస్సిపురుగులుపడెడు వ్యాధి: చూ, పశురోగము.

పుప్పొడి, ద్వ. వి. (పూ + పొడి) పుష్పములయందలి ధూళి: చూ, సుమనోరజము.

పుప్ఫుసము, సం. వి. స్. పు. ఎడమఊపిరితిత్తి: అవహననము.

పుబ్బ, వై. వి. = పూర్వా. సామురింటిచుక్క: చూ, రిక్క. 1-౧౧. (సం. అని కొందఱు.)

పుమాంసుఁడు, సం. వి. స్. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

పుముత్తరీయము, సం. వి. అ. న. అర్ధోరుకము: చూ, వస్త్రము.

పుయిలోట, దే. వి. 1: చూ, సిగ్గు; 2: చూ, వెఱపు; 3: చూ, పిటికికండ; 4. రూ- పుయిలోటము. జంకు. భార. విరా. 3, ఆ. 206: చూ, సంకోచము. 3; 5: చూ, మోమోటమి.

పుయిలోటము, దే. వి: చూ, రూ-పుయిలోట. 4. భార. విరా. 2, ఆ. 70.

పుయిలోడు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంకోచించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 22; 2. భిన్నుఁడగు. ఆం.శే. 26: చూ, విన్నవోవు.

పురంట, వా. వి. 1: చూ, రూ-పుంట; 2. కాలము: చూ, సమయము. 1.

పురందరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పురందుఁడు. 1: చూ. రాముఁడు; 2: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

పురందుఁడు,.—పై.—

పురంధ్రి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ 1. కుటుంబిని: చూ, స్త్రీ; 2, ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పురట, వా. వి: చూ, రూ-పుంట.

పురడించు, వై. అ. క్రి. = పూర. (రూ - పురణించు - పురా జించు-పురాయించు) 1: చూ, వర్ధిల్లు. హరి. పూ. 6, అ. 174; 2: చూ, విజృంభించు.

పురణించు,.— -పై. —

పురపుర, దే. వి. పొతుసుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

పురపురపొక్కు, దే. స. క్రి. మిక్కిలి వెతనొందు: చూ, శోకించు.

పురపురలాడు, దే. స. క్రి. మిక్కిలి అపేక్షపడు: చూ, వాంఛించు..

పురమాయించు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-పరమాయించు.

పురము, సం. వి. అ. న. 1. పట్టణము: చూ, దేశములు; 2. పాటలీపుత్రమను పట్టణము: చూ, సీమ. 1. (దేశములు); 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 4. మేడ: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, శరీరము; 6: చూ, మూఁడు; పుం. 7: చూ, మహిసాక్షి*.

పురస్కరించు, సం. స. క్రి. 1. ముందిడుకొను; 2. పూజించు: చూ, సమర్పించు.

పురస్కారము, సం. వి. అ. పుం. (రూ - పురస్కృతి-పురస్క్రియ) 1. ముందిడుట; 2. పూజనము: చూ, సపర్య; 3: చూ, సన్మానము; 4. పరిగణించుట: (చూ, స్వీకారము. 2; 5 తడుపుట; 6. శత్రువు ఆక్రమించుట; 7. అపదూఱుపడుట

పురస్కృతము, సం. విణ. 1. ముందిడఁబడినది; 2. పూజింపఁ బడినది: చూ, సన్న్యస్తము. 2; 3. సన్మానింపఁబడినది : చూ, సన్న్యస్తము. 2; 4. పరిగ్రహింపఁబడినది: చూ, స్వీకృతము; 5. తడుపఁబడినది: ఉక్షితము; 6. శత్రువుచే నాక్రమింపఁబడినది; 7. అపదూఱుపడినది: చూ, హీనము. 2.

పురస్కృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పురస్కారము.

పురస్క్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

పురస్సరుఁడు, సం. విణ: చూ, పురోగముఁడు.

పురహరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పురాకృతము, సం. విణ. పూర్వజన్మమందు చేయఁబడినది. (శుభాశుభకర్మము).

పురాణగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పురాణపురుషుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పురాణమిత్యేవ నసాధు సర్వమ్, న్యా. పురాతనమైనదెల్లయు మంచిదికాదు.

పురాణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పురాణములు; న. 2. పదునెనిమిది; పుం. 3. కర్షమెత్తు టంకసాలవాటు;విణ. 4. ప్రాఁతది: చూ, పురాతనము; అం. 5: చూ, ఉపాంగము. 1; 6. (పంచలక్షణము).—వైవస్వతాది—సర్గ (సృష్టి) ప్రతిసర్గ (ప్రళయ) వంశ (సూర్యచంద్రవంశ) మన్వంతర (మనువులైన స్వాయంభువ, స్వారోచిష, రైవత, తామస, ఉత్తమ, వైవస్వత, చాక్షుష, సూర్యసావర్ణి, ధర్మసావర్ణి, రౌచ్య, దక్షసావర్ణి: బ్రహ్మసావర్ణి, రుద్రసావర్ణి, భౌచ్య లను పదునల్వురి కాలములో జరిగిన చరిత్ర) వంశానుచరిత (సూర్యచంద్రవంశస్థుల కథ) లను పంచలక్షణములు గలది; వా. 7. పురాణమే వృత్తిగాఁగల బిరుదువహించిన ఇంటిపేర్లు గలవారు. (ఇట్లు రామాయణమువారు).

పురాణములు, అం. 1. (అష్టాదశమహాపురాణములు).—౧ బ్రాహ్మము ౧౦౦౦౦, ౨ పాద్మము = ౨ ఖండములు ౫౦౦౦౦, ౩ వైష్ణవము = ౬ అంశములు ౮౦౦౦, ౪ శైవము ౨౪౦౦౦, ౫ భాగవతము = ౧౨ స్కంధములు ౧౮౦౦౦, ౬ భవిష్యోత్తరము ౩౧౦౦౦, ౭ నారదీయము ౨౫౦౦౦, ౮ మార్కండేయము ౩౨౦౦౦, ౯ ఆగ్నేయము ౮౦౦౦, ౧౦ బ్రహ్మకైవర్తము ౧౨౦౦౦,౧౧ లైంగము ౧౧౦౦౦, ౧౨ వారాహము ౨౪౦౦౦, ౧౩ స్కాందము = ౫౦ ఖండములు ౧౦౦౦౦౦, ౧౪ వామనము ౧౪౦౦౦, ౧౫ మాత్స్యము ౧౪౦౦౦, ౧౬ కూర్మము ౬౦౦౦, ౧౭ గారుడము ౧౨౦౦౦. ౧౮ బ్రహ్మాండము ౧౨౦౦౦"; 2. ఇవి ద్వివిధము.—మహాపురాణములు (బ్రాహ్మ్యాది) :(చూ, పురాణములు. 1.), ఉపపురాణములు (సనత్కుమారీయాది): (చూ, ఉపపురాణములు). [స్పష్టము].

పురాణవైరాగ్యము, ప్రసూతివైరాగ్యము, శ్మశాన వైరాగ్యము,

పురాణించు, సం. స. క్రి. 1. పురాణము చెప్పు; వై. అ. క్రి. (1) = పూరణ: చూ, రూ-పురడించు. 1. భార. విరా. 1, అ. 285; పాండు. 4, అ. 77; (2): చూ, రూ-పురడించు. 2.

పురాణేతిహాసాదులను తెలియఁజేసెడివారు. అం : చూ, ఉపదేశకులు.

పురాతనము, సం. విణ. = ప్రాఁతది: చూ, ప్రాఁత. 4.

పురాయించు, వై. అ. క్రి. = పూరణ: చూ, రూ-పురడించు. పాండు. 4, అ. 77.

పురారి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

పురావృత్తము, సం. వి. అ. న. తొల్లిటికథ: చూ, సమాచారము. 2.

పుర్జా, వా. వి. లెక్కలచిటా.

పురి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-పురము. = ప్రోలు. పాండు. 1, అ. 107: చూ, సీమ. 1. (దేశములు); దే. వి. (1) నెమిలిపింఛము. రామా. 6, అ. 10: చూ, శిఖండము; (2): చూ, పిరి. 1; (3) : చూ, పిరి. 2; (4). అఱుము, అలము, ఆవరింత, ఒత్తుదీటు. (సం. ప).—అధిష్ఠానము, అధ్యాసనము, అభివేదనము, ఆయోగము, ఆక్రమణము, ఆక్రాంతి, క్రాంతి, (అవ్య) ఆజ్. తద్వి: —విణ. ఆక్రమింపఁబడినది అనుటకు, .— (సం.) —అవష్టబ్ధము ; (5) కూటు : చూ, పంటసాల ;

(6) గోనెకుట్టెడుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; (7): చూ, హుంకారము.
పురికొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు; 2. ఉడికొను-ఉడుకొను.
పురికొలుపు, దే. ప్రే. 1: చూ, నెలవిచ్చు; 2. ప్రేరేపించు: చూ, రేచు.
పురికోస, వా. వి. రూ- పురికోసః చూ, పురి. (6).
పురికోస, 1.—పై.—; 2. పులికోచః చూ, పురుగు.
పురిటిల్లు, వా. వి. రూ- పురుటిల్లు: చూ, సదనము. 1.
పురిపిట్ట, ద్వ. వి. పూరేడు: చూ, పక్షి.
పురిడిపిట్ట, ద్వ. వి. నెమలి: చూ, మయూరము.
పురివులుఁగు, దే. వి.—పై.—
పురిలోము, దే. స. క్రి: చూ, పురులోము.
పురివిచ్చు, దే. అ. క్రి: చూ, వేఱుపడు.
పురివిదర్చుపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, పురిపిట్ట. వేం. ఆం. 97. (ఇట్లు పురివిప్పి యాడెడు పులుఁగు.)
పురివెట్టు, వా. స. క్రి: చూ, పేఁడు.
పురీతత్తు, సం. వి. త్. నః చూ, పేగు. (శరీరమును విస్తరింపఁజేయునది. స్త్రీలింగమని కొందఱు.)
పురీషము, సం. వి. అ. న: చూ, శమలము. 1.
పురుగు, వై. వి. = పులక. 1. (రూ-పుర్గు-పురువు-పుర్వు-పుర్వు. అకుచిలుక. (సం. ప).—కీటకము, కీటము, కృకణము, కృపణము, కృమి, కోషకారము, క్రిమి, క్రిమి, ఖర్జువు, తండురీణము - తందు(దూ)రీణము, నీలంగువు-నీలాంగువు, పుండ్రము, పులకము; తద్విశేషములు.—౧: ఆరుద్రపురుగు, మిడుఁగుఱుఁబురువు - మిడుఁగుఱుఁ బుర్వు, మిడుఁగుఱు-మిణుఁగుఱు, మిణుఁగుఱుఁబురువు-మిణుఁగుఱుఁబుర్వు, మిణుఁగుఱుబూచి, మెఱుఁగుడుఁబురువు-మెఱుఁగుడుఁబుర్వు. (సం).— అగ్నికము, అగ్నిరజము(స్సు), ఆర్ద్రికము, కీటమణి, కోటికము, కోటీరము, ఖద్యుతము-ఖద్యోతము, జ్యోతిరింగణము, జ్యోతిర్బీజము, జ్యోతిర్మాలి, తామ్రకృమి; ౨: ఉరిడె, కుమ్మరపురుగు. (సం).-కీటరాజము, ఘర్ఘర్ఘ, ఘుర్ఘురము, ఘుర్మురము, పృథుకంఠము, యమకీటకము; ౩: (సం).—కాలిక-కాళిక, క్షీరకీటము; ౪: కొంకిపురుగు, నులిపురుగు. (సం).—అంత్రాదము, కీకసము; ౫: జేగుఱుపురుగు-జేవుఱుపురువు, పట్టుపురుగు, పసిఁడిపురుగు; (సం).—ఇంద్రగోపకము, ఇంద్రగోపము, కాష్ఠతంతువు, కోశకారము, తంతుకీటము, ధుంధుమారము; ౬: నుసిపురుగు, పుప్పిపురుగు. (సం).— కాష్ఠకీటము, కాష్ఠలేఖకము, ఘుణము, ద్యుక్కా-; ౭: చీద, చీదపురుగు. (సం).—వత్సకీటకము, సస్యసంహారి; మఱికొన్ని రకములు.—౮: కర్ణకీటి, కర్ణదుందుభి, ఖర్జువు, గోపాలిక, శకుంతము; ౯: కీఁచుఱాయి; ౧౦: కుంకుడుఁబురువు; ౧౧: కృమి. పులకము; ౧౨: గిజ్జుపురుగు; ౧౩: గురువు; ౧౪: జలగలు; ౧౫: తుట్టపురుగు, పెంటపురుగు; ౧౬: తృణజలూక; ౧౭: తేఁకపురువు-తేఁకపుర్వు; ౧౮: నత్త; ౧౯: పురికోస-పులికోచ; ౨౦: పులుకానిపురువు; ౨౧: పూత్కుంచము; ౨౨: పేఁడపురుగు; ౨౩: వడ్లచిలుక, చిలుకపిట్ట, చిలుకపిట్ట, నంగనాచి, పెంకెపురుగు. (సం.ప).—అశ్వాతరము; ౨౪: సెనగలు లోనగు అపరములకును చింతపండు లోనగువానికినిఁబట్టెడు పురుగు:—పెంకెపురుగు; ౨౫: పుస్తకములను తొలిచెడు క్రిమి. (సం).—రామబాణము. (మిగలవానికి: "చూ, సస్యసంహారి.")
పురుటాలు, దే. వి. రూ-పురిటియాలు. భాగ. 8, స్కం. 520: చూ, బాలెంతరాలు.
పురిటియాలు, దే. వి: చూ, రూ-పురుటాలు. రామా. 6, ఆ. 250.
పురుటిల్లు, దే. వి: చూ, రూ-పురిటిల్లు.
పురుడించు, దే. అ. క్రి. 1. పోలికయగు; స. క్రి. 2: చూ, సరిపోలు. భార. విరా. 2, ఆ. 131.
పురుడు, దే. వి. 1. (సం) జాతము, జాతాశౌచము. రామా. 3, ఆ. 124; 2. జాతాశౌచ సమయము. భార. అర. 3, ఆ. 241; 3. ఉపమావాచకము: చూ, సమానము. 2; విశే. ఏ. 4: చూ, సమానము. 2. హరి. ఉ. 5, ఆ. 75; 5: చూ, సమానుఁడు. (ఈయర్థమునందు పురుఁడు అని కొందఱు.)
పురుహువు, సం. విశే. రూ-పురుహూవు. మిక్కుటము: చూ, రూ- పురువు. 3. [లోము.
పురులోము, దే. అ. క్రి, క్షౌరము మొఱయించు: రూ-పురి
పురువు, సం. వి. ఉ. న. 1. తల: చూ, శిరము. 1; 2: చూ, పురూరవుఁడు; విశే. 3. = పొరి. మిక్కుటము: చూ, హెచ్చు. 1; వై. వి. (1). = పులక౹. రూ-పుర్వు: చూ, రూ-పురుగు.
పురుషకము, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొకగుఱ్ఱము: చూ, హయము.
పురుషకారము. సం. వి. అ. పుం. పురుషప్రయత్నము.
పురుషజాతులు, అం. 1. పాంచాలుఁడు, కూచిమారుఁడు, భద్రుఁడు, దత్తుఁడు (4); 2. శశి, వృషభ, తురగజాతులు (3).
పురుషభుజములు, అం. దీనికి ఉపమానములు.—ఏనుఁగు తొండములు, పాములు, కాఁడి.
పురుషము, సం. వి. అ. పుం. 1. క్రియలమీఁది విభక్తులసంజ్ఞ: చూ, పురుషములు; 2: చూ, శాస్త్రము; 3: చూ, సురపొన్న*.
పురుషములు, అం. ప్రథమ, మధ్యమ, ఉత్తమ పురుషములు (3).
పురుషమృగారతి, వా. వి: చూ, అళఘారతి.
పురుషమేధము, అం: చూ, మహీనతానములు
పురుషలీల, అం: చూ, కరణములు.

పురుషాంతరము, పా. 1: చూ, తరఁడి, తరము: అం. 2: చూ, షోడశసంధులు.

పురుషాయితము, సం. వి. అ. న. 1. ఉపరతి. కాశీ. 3, ఆ. 82: చూ, సంయోగము; అం. 2: (చూ, విపరీత కరణ బంధములు, వ్యానకరణబంధములు).

పురుషార్థములు, అం. 1. (పురుష ప్రయోజనములు) ధర్మార్థ కామ మోక్షములు (4); 2. (పురుషార్థత్రయము) ధర్మార్థ కామములు (3).

పురుషికము, సం. వి. అ. న: చూ, ఊర్ధ్వస్థితి.

పురుషుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పూరుషుఁడు. 1; చూ, మనుష్యుఁడు; 2. అశబ్దవాది: చూ, సాంఖ్యుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు.

పురుషోత్తమాయ నమః, అం. (పురుషోత్తమః = పురుషజీవేషు వ్యాపకత్వాదితి పురుషః నచాసావుత్తమశ్చ-పురుషోత్తమః): చూ, ఓమ్.

పురుషోత్తముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.

పురుహూవు, సం. విణ: చూ, రూ-పురుభువు.

పురుహూతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

పురూరవుఁడు. సం. విణ. రూ-పురూరవసు(వు)ఁడు: చూ, రాజు. 1.

పురూరవసు(వు)ఁడు,—పై.—

పురె, దే. అవ్య. రూ-పురే. ప్రశంసనార్థకము: చూ, సేబాసు.

పురే,—పై.— భాగ. 3, స్కం. 381.

పురోగముఁడు, సం. విణ: చూ, ముందునడచువాఁడు.

పురోగామి, సం. విణ.—పై.—

పురోగుఁడు,—పై.—

పురోటి, సం. వి. ఇ. న. నీటిసుడి: చూ, సుడి. 1.

పురోడాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞార్థమైన అపూపము; అదము, ఐంద్రాగ్నేయి; 2. సోమలతరసము; 3. హుతశేషము: చూ, హుతము.

పురోణి, వై. వి. చిన్నఉత్తరము, ఆకు, ఖండపత్రిక: చూ, లేఖ. 3.

పురోధ, సం. వి. అ. పుం. రూ-పురోధనుఁడు: చూ, యాజ్ఞికుఁడు.

పురోధనుఁడు: సం. వి. న్. పుం.—పై.—

పురోభాగము, సం. వి. అ. న: చూ, ముందఱ. 1.

పురోహితుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పురోధ.

పుర్వు, వై. వి. = : చూ, రూ-పురువు (1).

పుఱియ, వై. వి.(రూ-పుఱ్ఱియ-పుఱ్ఱె) ఉ. హరి. 2, ఆ. 126; చూ, శల్యము. 1.

పుఱ్ఱి, దే. విణ. ఎడమ: చూ, సవ్యము. 1.

పుఱ్ఱాకులు, వా. వి. బ. లేనిపోనిచిక్కులు: మారాముళ్లు. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

పుఱ్ఱియ, వై. వి: చూ, రూ-పుఱియ.

పుఱ్ఱు, దే. వి. 1. పలుచనిమలము: చూ, శమలము; వా. 2. పలుచనిపేఁడ: చూ, శుష్కగోమయము; 3. పలుచని అడుసు: చూ, కాదము. 2.

పుఱ్ఱె. వై. వి: చూ, రూ-పుఱియ.

పుల, దే. వి. పసుపుమించిన తెలుపువన్నెగలది. రూ-పుల్ల: చూ, వర్ణము. 6.

పుల్‌దాల్పుబాయి,వా.వి. నీలమణి. వేం. ఆం.84: చూ, రత్నములు.

పులకండము: ద్వ. వి. రూ-పులుకండము: చూ, శర్కర. 1.

పులకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పులగము-పులుగము-పుల్గము. పెసరపప్పుచేర్చి వండినయన్నము: చూ, సాదము. (1); 2. ఏనుఁగున కిచ్చెడు యన్నపుముద్ద: చూ, సాదము. (1); 3: చూ, పురుగు; 4. కృమి, చెట్టుమీఁది నల్లపురుగు: చూ, పురుగు. ౧౧; 5. నులిపురుగు: చూ, పురుగు. ౪; 6. మణిదోషము: చూ, రత్నము. 1; 7. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1; 8: చూ, హరిదళము; 9. కడప*: చూ, హరిప్రియము; 10: చూ, పులకము. (1); వై. వి. (1)= పులక. గగుర్పాటు: చూ, రోమాంచము.

పులకరము, వై. వి. = పులకః. 1: చూ, పులకము (1); 2. జ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పులకరించు, వై. అ. క్రి. గగురుపొడుచు, గరుపాటు, నిట్టగ్రమ్ము, నిట్టవొడుచు, నిడువెంట్రుకవెట్టు.

పులకలు, సం. వి. అ. పుం. 1. = పులకలు-పుల్కలు. గగురు: చూ, పులకము (1) (శ. ర); వై. వి.బ. (1). = పులక. గగురు: చూ, పులకము. (1) (అనికొందఱు).

పులకించు, సం. అ. క్రి. గగుర్పాటుగలదియగు. (తెనుఁగు అని కొందఱు).

పులగము, వై. వి. = పులక: చూ, పులకము. 1.

పులగముమీఁదిపప్పు, లో. అనుకొనినదానికంటె అదనము.

పులగలి, వా. వి. పులికడుగు: చూ, శుక్తము. 1.

పులపరము, వా. వి: చూ, పులకరము.

పులపొడుచు, దే. అ. క్రి. తెప్పవేయకచూచు. రూ-పుల్పొడుచు: చూ, వీక్షించు.

పులము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పులకలు. (రూ-పులకము-పులాకము-పూలకము) గగురు: చూ, పులకము. (1); విణ. 2. = పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2.

పులస, వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పులసరి, దే. వి. పొగరుఁబోతు: చూ, హేరంబుఁడు. 2.

పులస్త్యుఁడు, అం. సప్తఋషులలో నొకఁడు:(చూ, సన్న్యాసి).

పులహుఁడు, అం.—పై.—

పులాకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పొల్లుధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2. మెతుకు: చూ, సాదము. (1); 3. చయము,

సంక్షేపము: చూ, సంగ్రహము. 2; 4. = పులగము: చూ, పులకము. 1.

పులావు, వా. వి. 1. మాంసాదులంజేర్చి వండిన వంటకము; 2. మాంసాహారము.

పులి, దే. వి. 1. (రూ-పులుపు-పుల్పు) పుల్లన: చూ, శుక్తము. 3; 2: చూ, శార్దూలము; విశ.3. పులిసినది: చూ, శుక్తము. 4; వి. 4. జంతువుపేరు ఇంటిపేరుగా గలవారు. (ఇప్లే వెలుగుబంటివారు, నక్కావారు, పిల్లివారు, గుఱ్ఱంవారు, ఏనుఁగువారు ఇత్యాదు లూహ్యంబులు.)

పులికడుగు, దే. వి: చూ, పులగలి.

పులికూడు. దే. వి. 1. పులిసినయన్నము: చూ, సాదము (1); 2. భిక్షాన్నము. వసు. 1, ఆ. 98: చూ, సాదము (1); 3. పులియొక్కఆహారము: చూ, సాదము (1).

పులికోచ, దే. వి. పులిమొగమువంటి ముఖము కలిగి విషపు కోఱలుగల సాలెపురుగువంటి యొక పెద్దపురుగు, పురికోస: చూ, పురుగు. (దీనిపోటు పాముకాటువంటిది.)

పులిగంజి, ద్వ. వి: చూ, పుల్లనీళ్లు.

పులిగాడికి గిలిగాడు, లో, జనులకు భయమును కలిగించువాఁడు ఒకఁడు ఉండఁగా వానికిని భయంకరుఁడు మఱియొకఁడు ఉన్నాఁడు అనుటలో వాడుదురు.

పులిగాయము, దే. వి. అఱిగనగంటిమచ్చ.

పులిగోరు, ద్వ. వి. 1. పులిగోరునుగూర్చినహారము: చూ, భూషణము. 2; 2. పులియొక్కగోరు: చూ, పునర్నవము; 3: చూ, వ్యాఘ్రనఖము*.

పులిగోళ్లవంకెలు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము,

పులిచింతలము, ద్వ. వి. (రూ-పులిచింతల-పులిచింతలి-పులిచెంచలి): చూ, సునిషణ్ణకము*.

పులిచింతల,—పై.—

పులిచింతలి,—పై.—

పులిచింత,—పై.—

పులిచెంచలి,—పై.—

పులిచెవులాగు, ద్వ. వి. ఒక మందు చెట్టు: చూ, వృక్షము.

పులిజూదము, ద్వ. వి: ఒకరకము ఆట: చూ, వ్యవహారము. 4.

పులితోలు, వా. వి. పులిచర్మము, పాండు. 1, ఆ. 165: చూ, బెరడు.

పులిత్రేఁపు, దే. వి. అజీర్ణపుత్రేఁపు: (చూ, త్రేనుపు).

పులినము, సం. విశ. ఆధిక్యముగలిగినది: చూ, హేరాళము.

పులినీరు, ద్వ. వి. క్షుద్ర: చూ, సలిలము.

పులినాకినవాఁడు, జా. చావుఁదప్పినవాఁడు. (నీతిచంద్రిక-సంధి).

పులినోరుకంద, జా. తప్పించుకొనుటకు సిద్ధమైనది. (ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము. 1, ఆ. 36.)

పులిపిరి, దే. వి.(రూ-పులిపిరికాయ-పులిపిలి-పులిపులి-పులిపురికాయ-పుర్పిరి-పుల్పిరి) కేమము: చూ, వ్రణము.

పులిపిరికాయ —పై.—

పులిపిలి,—పై.—

పులిపులి,1.—పై.—;విశ.2.గజిబిజి. (సం. వ).—పీడితము.

పులిపురికాయ, దే. వి: చూ, పులిపిరి.

పులిపెంజెర, దే. వి: చూ, సర్పము.

పులిపుల, దే. వి: చూ, పులిపిరి.

పులిమీఁదపుట్ర, జా. కష్టముమీఁదకష్టము.

పులిమొపుచ్చు, దే. స. క్రి. (విషయమును) తేలికగా పోనిచ్చు, నిర్వ. 1, ఆ. 7.

పులిమీఁదపుట్ట, జా. కష్టముమీఁదకష్టము.

పులిమెకము, ద్వ. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పులిమెట్టు, దే. వి. తేర్చినకడుగుయొక్కయడుగుది. మెట్టు, మెడుద: చూ, శుక్తము. 1.

పులిమేర, వా.వి. (రూ-పొలిమెర-పొలిమేర) సీమ. ఆం, భా. ద్వి. 24: చూ, హద్దు.

పులియ, దే. వి. (రూ-పుల్లియ-పుల్లె) 1. విస్తరాకు: చూ, విస్తరి; 2. ఎంగిలివిస్తరి: చూ, విస్తరి.

పులియఁడు, దే. వి. పులివలెనుండుటచే కుక్కకియ్యఁబడిన పేరు: చూ, సివఁగి.

పులియఁబాఱు, దే. స. క్రి. పుల్లనగు: పులియు.

పులియాట, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పులియు, దే. స. క్రి: చూ, పులియఁబాఱు.

పులియోర, వా. వి. (రూ - పులిహోర-పులిహోర) పులుసు పసుపు లోనగునవి కలిపిన అన్నము : చూ,సాదము (1).

పులిరుసు, దే. వి. తొండాపుత్రాటికి అనుకుదలగా నమర్చిన యిరుసు. రూ-పుల్లిరుసు.

పులివరుగు, దే. వి. పులియఁబెట్టినవరుగు. కాశీ.7, ఆ. 186: చూ, వరుగు. 1.

పులిసరి, దే. వి: చూ, వాతంగిని*.

పులిహోర, వా. వి: చూ, రూ-పులియోర.

పులు, దే. వి. 1. రత్నమాణిక్యము. పర. 2, ఆ. 31: చూ, రత్నములు; 2. రూ-పుల్లు. కసవు*: చూ, తృణము. 1; విశ. 3. రూ-పుల్లు: చూ, స్వల్పము; పై. వి. 4. = పులకగురు: చూ, రోమాంచము.

పులుగు, దే. వి. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; వా. వి. 2: చూ, పులుఁగుపిట్ట; 3. తీతువు. "పులుఁగుకూఁత పిల్లలకు కీడు చేయును." (దీనికూఁత దోషపరిహారమునకు.—"ఛీ ఛీ రేపల్లెవాఁడు మావాడు" అని ముమ్మారు స్మరింతురు.)

పులుఁగుతత్తడిరౌతు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పులుఁగుపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

పులుఁగుబొల్లఁడు, ద్వ. వి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పులుఁగుడాయి, దే. వి. పచ్చ: చూ, రత్నము. 1.

పులుఁగుఱేడు, దే. వి: చూ, పులుఁగుబొల్లఁడు.

పులుఁగులదొర,—పై.—

పులుకండము, వా. వి: చూ, రూ-పులకండము.

పులుకానిపురువు, ద్వ. వి. 1. పచ్చతెక్కలపురువు: చూ, పురువు; బ. 2. అల్పులు.

పులుకానిపులుగు, దే. వి: చూ, శుకము.

పులుకుపులుకు, దే. వి. రూ-పుల్కుపుల్కు. ఱెప్ప మూసిమూసి తెరచుట చూచుట యందగు ననుకరణము, సా. 2, ఆ. 110: చూ, హూహూ.

పులుగడిగినముత్యము, జా. నిర్మలమైనది. వాసనలేకుండఁ గడుగబడిన ముత్యము. పాండు. 3, ఆ. 9; పారి. 1, ఆ. 57.

పులుగము, వై. వి. = పులక. రూ-పుల్గము: చూ, పులకము. 1.

పులుగరి, దే. విణ. రూ-పుల్గరి. జాడయెఱిఁగినవాఁడు, పర. 5, ఆ. 51: చూ, వాటచారి.

పులుగాకు, దే. వి: చూ, శోకము.

పులుగు, దే. వి. 1. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 2. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పులుగుడు, దే. వి: చూ, పులిసరి* (ఇది ద్వివిధము.— నల్ల పులుగుడు, తెల్లపులుగుడు) (గ్రహణి కట్టును).

పులుగులగదుమరి, వా. వి: చూ, పసులబోలిగాడు.

పులుచు, దే. వి: చూ, రూ-పులస.

పులుచూలితాత, దే. వి. హిమాలయము. సాంబ. స్థా. 1: చూ, పర్వతము.

పులుచూలి సవతితల్లి, ద్వ. వి. గంగ. వేం. ఆం. 17: చూ, నది.

పులుదిండిఱాయి. దే. వి. ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1.

పులుప, దే. వి. ఉలుప. కాశీ. 7, ఆ. 186: చూ, భక్ష్యము.

పులుపు, వా. వి. రూ-పుల్పు: చూ, పులి. 1.

పులుమానిసి, ద్వ. వి. అల్పమనుష్యుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు.

పులుము, దే. వి. 1. కుష్ఠరోగము: చూ, విపాదిక; స. క్రి. 2. తోము: చూ, రుద్దు. 1; 3. నలుచు. నలుపు; 4. ఈసుము: చూ, రుద్దు; 5: చూ, మొత్తు. 2.

పులుముడు. దే. వి: చూ, రుద్దుడు.

పులుమ్రాను, దే. వి. తాళనారికేళాదితృణద్రుమము: చూ, హరిత(తృణము. 1.)

పులువు, వా. వి: చూ, రూ-పులుగు (రాయలసీమయందు వాడుక).

పులుసు, దే. వి. 1: చూ, పులి. 1; 2: చూ, వ్యంజనము. 1.

పులుసుఁగూర, ద్వ. వి. పులుసుపోసి వండినకూర: రూ-పుల్లఁగూర: చూ, వ్యంజనము. 1.

పులెదాల్పుఱాయి, దే. వి: చూ, పుల్‌దాల్పుఱాయి.

పులోజు, దే. వి: చూ, శర్కర. 1.

పులోటజము, సం. వి. అ. న. గొడుగు: చూ, వారిత్ర.

పులోమజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శచి: చూ, భార్య. 1—ఇ.

పులోమజిత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

పులోమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పులోమజ.

పుల్కము, వై. వి. = పులక (రూ-పులకము) గగురు: చూ, రోమాంచము.

పుల్కరము, వై. వి. = —పై.—(రూ-పులకరము).

పుల్కలు, వై. వి. = —పై.— (రూ-పులకలు).

పుల్కశుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పుల్కసుఁడు. 1: చూ, నిషాదుఁడు. 1; 2: చూ, నిషాదుఁడు. 2; 3: చూ, హీనుఁడు.

పుల్కసుఁడు,—పై.—

పుల్కుపుల్కు, దే. వి: చూ, రూ-పులుకుపులుకు. నై. 7, ఆ. 53.

పుల్గము, వై. వి. =: చూ, రూ-పులగము.

పుల్గరి, దే. విణ: చూ, రూ-పులుగరి. పర. 5, ఆ. 161.

పుల్పిరి, దే. వి: చూ, రూ-పులిపిరి.

పుల్పిలి, దే. వి.—పై.—

పుల్పు, వా. వి: చూ, రూ-పులుపు.

పుల్పొడుచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పులపొడుచు.

పుల్ల, దే. వి. 1: చూ, పులి. 1. 2: చూ, పుడక. 1; 3. పొయి నిడు కట్టె: చూ, వంటచెఱకు; విణ. 4. పుల్లనిది: చూ, శుక్తము. 4; 5. పసుపుమించిన తెలుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పుల్లంటుఱాయి, దే. వి. (పుల్లు + అంటుఱాయి). ఇంద్రనీల మణి: చూ, రత్నము. 1.

పుల్లఁగూర, వా. వి: చూ, రూ-పులుసుఁగూర.

పుల్లకంద, ద్వ. వి. ఒకరకముకంద *: చూ, సూరణము.

పుల్లకలివె, దే. వి: చూ, ఓఁక*.

పుల్లకాయ, వా. వి. పొట్లకాయ (రాయలసీమలో వాడుక).

పుల్లగిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లగిల్లు. భయపడు. భో. 5, ఆ. 67: చూ, స్రుక్కు. 6.

పుల్లగిల్లు, దే. అ. క్రి.—పై.—
పుల్లగొరక, దే. వి: చూ, పరిప్లవము.
పుల్లతి, దే. వి. సొదనకాండ్రు గుజికి నాటెడు కోల.
పుల్లతీఁగ, ద్వ. వి: చూ, సోమలత*. పాండు. 5, ఆ. 289. (ఇందు 24 రకములు గలవు.)
పుల్లదానిమ్మ, ద్వ. వి: చూ, రక్తబీజము*.
పుల్లన, దే. వి. 1: చూ, శుక్తము. 3; విశ. 2: చూ, శుక్తము. 4.
పుల్లనీళ్లు, ద్వ. వి. కూటినీళ్లు: చూ, శుక్తము. 1.
పుల్లపంపరపనస, ద్వ. వి: చూ, పంపరపనస*: (చూ, పేరుపనస.)
పుల్లప్రత్తి, దే. వి. ఒకానొకప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3.
పుల్లప్రబ్బ, దే. వి. చుక్కకూర*: చూ, సహస్రవేధి. 2.
పుల్లప్రబ్బలి, 1. —పై.—
పుల్లబచ్చలి, 1.—పై.—; 2. అత్యామ్లపర్ణ*: చూ. బచ్చలి.
పుల్లమామిడి, దే. వి. కొండమామిడి*: చూ, మామిడి.
పుల్లయుసిరిక, దే. వి. కొండయుసిరిక* (దీని కాయలు పెద్దవి. ఊరుఁగాయకు ప్రశస్తము): చూ, శ్రీఫలి. 1.
పుల్లరి, దే. వి. పసులు కసవుమేయుటకై యిచ్చెడుపన్ను: చూ, లావణి.
పుల్లరుజు, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
పుల్ల లావు, వా. వి. పులుపు హెచ్చు. "మజ్జిగలో పుల్ల లావు."
పుల్లవడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 162; భార. ఆర. 4, ఆ. 360.
పుల్లవావిలి, దే. వి. తెల్లవావిలి*: చూ, వావిలి.
పుల్లవిఱుచుట, జా. దృష్టిదోషము తీర్చుట. భయము తీర్చుటకై పుల్లను విఱిచి పాఱవైచుట. పాండు. 3, ఆ. 156.
పుల్లవిఱుపుమాట, జా. కలియకుండఁగఁజేయు భేదవాక్యము.
పుల్లవెలఁగ, దే. వి. ఒక వెలఁగ*: చూ, వెలఁగ.
పుల్లసిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లసిల్లు. 1: చూ, వెల్వెలఁబాఱు; 2: చూ, సంక్షోభించు.
పుల్లసిల్లు,—పై.—
పుల్లాకు, వా. వి: చూ, పులియ. 2.
పుల్లావు, దే. వి. కపిలగోవు: చూ, ధేనువు.
పుల్లియ, దే. వి: చూ, రూ-పులియ.
పుల్లిరుసు, దే. వి: చూ, రూ-పులిరుసు.
పుల్లు, దే. వి. విశ: చూ, రూ-పులు. 2—3.
పుల్లుడి, దే. వి. ఒకానొకప్పుడు సాగుబడికి ఉపయోగించెడు పొలము: చూ, భూమి. 1.
పుల్లురుకుపాము, దే. వి: చూ, సర్పము.
పుల్లె, దే. వి: చూ, రూ-పులియ. (పుల్లెఆకు).
పుల్లెన, దే. వి. ఒక మందుచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పువు, వై. వి..= పువ్వు. (రూ-పుష్పు-పుష్పము-పూ పూవు.) 1. పుష్పము. ఉ, రా. 3, ఆ. 19: చూ, కుసుమము; 2. కొంకరవత్తి లోనగువానియందలి పువ్వు; 3. కంటియందు పడెడు పువ్వు; 4: చూ, సౌందర్యము.
పువుఁబోడి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుఁబోఁడి,
పువుబెత్తు, ద్వ. వి. (రూ-పువ్వుబెత్తు - పూబెత్తు - పూవుబెత్తు) తూలిక: చూ, పూవుంబొట్లము.
పువుఁదేనె, ద్వ. వి: చూ, మధువు. 5.
పువ్వాటు, ద్వ. వి. ముందు వెనుకం దూఁగాడుట.
పువ్వార, ద్వ. వి. రూ-పువ్వారము, ఈఁదుకొబ్బరి పరిలోనగువాని వెల్లిపూత: చూ, సుమము.
పువ్వారము, వా.—పై.—
పువ్వారుఁబోడి, ద్వ. వి. (పువ్వు+ఆరు+బోఁడి) (రూ-పువుఁబోడి-పూఁబోడి-పూవుఁబోడి) 1. పువ్వువలె మిక్కిలి మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
పువ్విలుకాఁడు, ద్వ. వి. పుష్పధన్వుఁడు. ఉ, రా. 7, ఆ. 468: చూ, మన్మథుఁడు.
పువ్విలుతుఁడు, ద్వ. వి.-పై.-పాండు. 5, ఆ. 22.
పువ్వు, వై. వి. = పుష్పు: చూ, రూ-పువు.
పువ్వుబెత్తు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుబెత్తు.
పువ్వులపొట్లము, వై. వి.—పై.—
పువ్వులముడుపు, ద్వ. వి. రూ-పూలముడుపు. గర్భిణికి చేయించెడు పుష్పధారణము: చూ, సీమంతము. 2.
పువ్వులమ్మునది, అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.
పుషితము, సం. విశ. పుష్టము. పోషింపఁబడినది (పక్షిమృగాదులు): చూ, రక్షితము.
పుష్కర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మెట్టతామర *: చూ, సహస్రపత్రము.
పుష్కరము, సం. వి. అ. న. (రూ-పూష్కరము-పూష్కారము) 1. అకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 2. నీరు: చూ, సలిలము; 3. తామర: చూ, సహస్రపత్రము; 4. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము; 5. తొండముచివర. (సం. ప).- అంగురి-అంగులి-అంగుళి. కర్ణిక, గండూషము, స్రోతస్సు: (చూ, హస్తి); 6. వాద్యముఖము: చూ, వీణె; 7. కత్తివాదర: చూ, వాదర; 8. అమ్ము: చూ, బాణము. 1; 9. కుష్ఠమనెడు ఓషధి: చూ, పుష్కరమూలము; 10. పుష్కరద్వీపము: చూ, లంక. 1; 11. పుష్కరమను తీర్థము; (పండ్రెండుసంవత్సరముల కొకమాఱు వచ్చెడు షణ్ణ్యనదుల తీర్థము): చూ, భూమి. 1; పుం. 12. = పెగ్గురు-బెగ్గురు: చూ, సారసము; 13. పుష్కరమను

రోగము: చూ, రోగము. 1; 14. పుష్కరమను పాము: చూ, సర్పము; 15: ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; వా. స. 16. పంద్రెంపు.

పుష్కరమూలము, సం. వి. అ.న.కాశ్మీరము, పుష్కరము*. (వాలుఁపమని కొందఱు).

పుష్కరాహ్వము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్కరము. 12.

పుష్కరి, సం. వి. న్. పుం. 1. మగయేనుఁగు: చూ, హస్తి; 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పుష్కరిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కోనేఱు: చూ, సరస్సు. 1; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. ఆఁడేనుఁగు; చూ, హస్తి.

పుష్కరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2. వరుణునికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పుష్కలము, సం. విశే. 1: చూ, శ్రేష్ఠము. 2: చూ, పేరాశము.

పుష్టము, సం.విశే. 1: చూ, పుషితము; 2: చూ, స్థూలము. 2.

పుష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ: సంరక్షణము; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి.

పుష్టికృత్తు, అం: (చూ, తానములు. 3): చూ, ప-రి-హీన తానములు.

పుష్పంధయము, సం. వి; అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము.

పుష్పకము, సం. వి. అ. న. 1. కుబేరుని విమానము: చూ, విమానము. 1; 2. కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము; 3. రత్నకంకణము: చూ, భూషణము. 2; 4. కుంపటి: చూ, ప్రొయ్యి; విశే. 5. కృష్ణుని తేరి గుఱ్ఱములలో నొకటి: చూ, హయము.

పుష్పకీటకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పంధయము.

పుష్పకేతువు, సం. వి. ఉ. న. 1: చూ, పుష్పకము. 2; పుం. 2: చూ, మన్మథుఁడు.

పుష్పదంతము, సం. వి. అ. పుం. 1. వాయువుదిక్కునందలి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; అం. 2: చూ, దిగ్గజములు: (చూ, హస్తి).

పుష్పదంతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒక విద్యాధరుఁడు: చూ, వేలుపు.

పుష్పధన్వుఁడు, సం. వి. న్. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

పుష్పపథము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భగము. 12.

పుష్పపుటము, అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

పుష్పఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సొఱ.*

పుష్పఫలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలఁగ*.

పుష్పమంజరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పూగుత్తి; ఐ. 2: చూ, ధాన్యము.

పుష్పమాలిక, అం: చూ, ఉద్ధతము.

పుష్పమాలికాబంధము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

పుష్పము, సం. వి. అ. న. 1. = పుష్పము: చూ, సుమము; 2. స్త్రీరజస్సు: చూ, రజస్సు. 3; 3. గండివనము, స్థౌణేయ మను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 4. మాచి*: చూ, స్థౌణేయము. 2; అం. 5: చూ, ఉపచారములు; 6: చూ, అష్టభోగములు.

పుష్పరథము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పుష్యరథము, క్రీడా యోగ్యమగు రథము: చూ, శకటము. 1.

పుష్పరసము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరందము,

పుష్పరోచనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సువర్ణాఖ్యము. *

పుష్పలావిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: పూలబంతులు నరములు లోనగునవి గ్రుచ్చియమ్మెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పుష్పలిహము, సం. వి. హ్. పుం: చూ, పుష్పంధయము.

పుష్పవంతులు, సం. వి. త్. పుం. ద్వి: సూర్యచంద్రులు.

పుష్పవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రజస్వల.

పుష్పశకటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉపశ్రుతి: చూ, వినికిడి.

పుష్పశరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

పుష్పసమయము, సం. వి. అ. పుం. పూఁదఱి, వసంత ఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

పుష్పసమూహపరిణామఫలము, వా: చూ, అనాసపండు.

పుష్పాంజనము, సం. వి. అ. న: చూ, పుష్పకము. 2.

పుష్పించు, సం. అ. క్రి. = పూచు: చూ, వికసించు.

పుష్పిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దంతమలము: చూ, శమలము; 2. లింగమలము: చూ, శమలము.

పుష్పిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పుష్పవతి.

పుష్పితము, సం. విశే. పూచినది: చూ, హసితము. 1.

పుష్పీమోహిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉమ్మెత్త: చూ, హాలా పుష్పము.

పుష్యమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుష్యమీనక్షత్రము: చూ, రిక్క.

పుష్యము, సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2. పౌష మాసము, సహస్యము: చూ, మాసము; 3: చూ, పుష్య రాగము; 4. కలియుగము: చూ, యుగములు.

పుష్యరథము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పరథము.

పుష్యరాగము, సం. వి. అ. పుం. శ్వేతమణివిశేషము: చూ, రత్నములు.

పుసలాయించు, వై. స. క్రి: చూ, బుజ్జగించు.

పుని, దే. వి. రూ-పునె: చూ, శమలము.

పుసికండ్లవాఁడు, దే. వి. (సం. ప).—చిల్లుఁడు-చుల్లుఁడు.

పుసుకు, దే. వి. రూ-పుసుక్కు. తుమ్ముట లోనగువానియం దగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పుసుక్కు, —పై.—

పుసుగుడుగాఁడు, వా. వి. బేరములనడుమ సంధాత. (బ్రోకరు): చూ, సంధాయకుఁడు.

పుస్తకము, సం. వి. అ. న. = పొత్తము-పొస్తుకము: చూ, సంపుటము. 3. (పుస్తుకమనియు).

పుస్తకవాచకము, అం: చూ, ఉపవిద్యలు. 1.

పుస్తము, సం. వి. అ. న. 1. చెఱి: చూ, లప్పము; 2. = పొత్తము: చూ, పుస్తకము; 3, మాంసపుచక్కిలము: చూ, భక్ష్యము; 4. = పొత్తువు: చూ, సరస్వతి.

పుస్తియ, దే. వి: చూ, రూ-పుస్తె.

పుస్తు, దే. వి. దుర్గంధము: చూ, వాసన. 1.

పుస్తె, దే, వి. రూ-పుస్తియ: చూ, భూషణము. 2.

పుస్తెపూస, వా. యావదాస్తి.

పుస్తెముడువు, దే. వి. 1. కంఠెబొట్టు: చూ, భూషణము. 2; వా. 2: చూ, లంకె. 3.

పుస్సు, వా. వి. కోపము: చూ, రోషము.

పుళిందము, సం. వి. అ. పుం. ఒకదేశము: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పుళిందిక, అం: చూ, ఛిన్నషట్కజభాషలు.

పుళిందుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇతరభాష తెలియక అడవియం దుండి మిక్కిలి జీవహింసాపరుఁడై తిరిగెడు బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పుళిహోర, వా. వి: చూ, రూ-పులియోర. (పులిహోర-పుళిహోర అనియు).

పూ, వై. వి. = పుష్పమ్. కాశీ. 1, ఆ. 2: చూ, రూ-పువు.

పూంచు, దే. క్రి. పూనఁజేయు. భార. విరా. 4, ఆ. 45: పూనుచు-పూన్చు.

పూండ్లు, దే. విణ. బ: చూ, రూ- = పూఁడులు.

పూఁగమ్మ, ద్వ. వి. ఉత్తంసము: చూ, భూషణము. 2.

పూఁచు, దే. అ. క్రి: చూ, పూను. 1. శశాం 4, ఆ. 188.

పూఁజేప, ద్వ. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పూఁట, దే. వి. 1. రూ- పురఁట. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. దినము. భో. 4, ఆ. 254: చూ, రోజు; 3: చూ, రూ-పుంట; 4. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనుట, ప్రతిభూత్వము; విణ. 5: చూ, లగ్నకుఁడు. 1.

పూఁటకాఁపు, దే. విణ: చూ, పూఁట. 5. నై. 2, ఆ. 86.

పూఁటకాఁడు దే. విణ: చూ, సూపకారుఁడు.

పూటకూళ్లమ్మ, ద్వ. వి. వెలయిసికొని వేళవేళకు అన్నము వండిపెట్టెడు వంటలక్క: చూ, స్త్రీ.

పూటకూళ్లయిల్లు, దే. వి. వంటపూఁటియిల్లు: చూ, సదనము. 1.

పూటకూళ్లవాఁడు, దే. వి: చూ, వంటపూఁటివాఁడు. 2.

పూఁటకూళ్లు, దే. వి: బ. వెలతీసికొని వేళవేళకు పెట్టెడు అన్నము: చూ, సాదము. (1).

పూఁటపడు, ద్వ. అ. క్రి. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనికగొను: చూ, అచ్చు. 20.

పూఁటపడు, —పై.—పర. 4, ఆ. 171.

పూఁటపెట్టు, దే. స. క్రి. ఒకఁడు తాను చేయవలసిన పనిని మఱియొకనిని నీవు చేయుమని పూనికగొలుపు. పర. 4, ఆ. 170.

పూఁతె, వా. వి. ఘుళిక: చూ, పూస. 1.

పూఁడులు, దే. విణ. బ. రూ-పూండ్లు. (అనేకసంవత్సరములు). నై. 4, ఆ. 68; స్వా. 1, ఆ. 72: చూ, సంవత్సరములు.

పూఁత, దే. వి. 1. బచ్చెన: చూ, సమాలంభము; 2. చందనము: చూ, వాసన. 1; 3. చందనాదుల పూఁత: చూ, సమాలంభము; 4. పాలగచ్చు: చూ, సమాలంభము.

పూఁతపసుపు, ద్వ. వి. ఓలగందము: చూ, వర్ణము. 6.

పూఁదటి, ద్వ. వి: చూ, పుష్పసమయము.

పూఁదేనియ, ద్వ. వి. రూ-పూఁదేనె - పూవుఁదేనియ. య. 4, ఆ. 64: చూ, మకరందము.

పూఁదేనె,—పై.—

పూఁదోట, ద్వ. వి. పూలతోఁట: చూ, వనము. 2.

పూఁపు, దే. వి. 1. యత్నము. హరి. పూ. 9, ఆ. 57: చూ, సన్నాహము. 2; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, శౌర్యము.

పూఁబాళ, ద్వ. వి. 1. పువ్వులుగల పాళ: చూ, సజ్జ. 1; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

పూఁబిందియ, ద్వ. వి. రూ-పూఁబిందె. లేఁతపిందె: చూ, శలాటువు. 2.

పూఁబిందె,—పై.—

పూఁబోఁడి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుఁబోడి.

పూగఖండము, సం. వి. అ. న. వీయె: చూ, పోఁక.

పూగదళని, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పోఁకొత్తు: చూ, శంకుల.

పూఁగఫలము, సం. వి. అ. న. పోఁకపండు: చూ, పోఁక.

పూఁగపీఠము, సం. వి. అ. పుం. పీఁకిదాను: చూ, పాత్రము. 6.

పూగపుష్పిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పోఁక పొత్తి.

పూగము, సం. వి. అ. న. 1 = పోఁక *: చూ, పోఁక; పుం. 2. = ప్రోగు. గుంపు: చూ, సమూహము; బ. 3. = బాగాలు, ఒత్తినవక్కలు; 4. గంగరావి *: చూ, రావి.

పూగుత్తి, వై. వి. = పుష్పగుచ్ఛ. రూ-పూలగుత్తి, పూలగెల: చూ, సుమము. తద్విశేషములు.— ౧. పువ్వులు కాయలు లోనగువానిగుత్తికి.—అత్తము, కుచ్చు, గుత్తి, గుది, గొత్తు, గెల, గొల. (సం).— గుంఛము - గుంజము-గుచ్ఛకము-గుచ్ఛము-గుత్సకము-గుత్సము, గులుంఛకము-గులుచ్ఛము గుళుచ్ఛము - స్తబకము; ౨. గెలలో నొకభాగమునకు.— అత్తము-అత్తెము, అస్తము, గెల-గొల, చీపు, తీపు; 3. వికసించిన పువ్వుల గుత్తికి.—(సం).—గుంఛము (గుఞ్ఛము): (చూ, స్తబకము.): (చూ, సుమము).

పూచి, దే. వి. 1. రూ-పూచిక : చూ, తృణము. 1; 2. రూ-పూచీ: చూ, బాధ్యత ; వై. వి. 3. రూ-పూత : చూ, వికసనము. 2.

పూచిక, దే. వి: చూ, పూచి. 1-2.

పూచినతంగేడు, వా. జా. సిరిసంపదలతో నిండిన సంసారము "వానిగృహము పూచినతంగేడు."

పూచినమావు, దే. వి. మచ్చలుగల గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పూచీ, వా. వి: చూ, రూ-పూచి. 2. "పూచీకత్తు".

పూచీపడు, వా. వి: చూ, అచ్చు. 20.

పూచు, వై. అ. క్రి. 1. = పుష్ప్. పుష్పించు: చూ, వికసించు; 2. తప్పుసుళ్లుపొడము. ఆము. 5, ఆ; 3 నిస్సారమగు. భార. సభా. 2, ఆ. 41: చివుకు.

పూచెండు, వా. వి. పూలబంతి: చూ, సరి. 3.

పూజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పూజ. 1: చూ, సపర్య; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 2.

పూజకుఁడు, సం. విణ: చూ, పూజారి. 1-2-3.

పూజనము, సం. వి. అ. న: చూ, పూజ.

పూజనీయుఁడు. సం. విణ: చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పూజకుఁడు.

పూజించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, సమర్పించు; వై. స. క్రి. (1) పూజసేయు. అచ్చ. బాల. కాం. 15: చూ, సమర్పించు.

పూజితము, సం. విణ: చూ, సన్యస్తము. 2.

పూజితవ్యుఁడు, సం. విణ: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజితుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజె, దే. వి. 1. ఘటాదులమీఁదిచిత్రము; వై. వి. 2. = పూజ: చూ, సపర్య; వా. 3. కరఁగిపోసిన బంగారు వెండి లోనగువానిపూస.

పూజెకుండలు, ద్వ. వి. అయిరేని, య. 4, ఆ. 117: చూ, భాండము. 3.

పూజెగులు, దే. వి. బ. (పూజె+కాఁగులు)—పై —

పూజెసేయు, ద్వ. అ. క్రి. ఘటాదులను చిత్రించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 60: చూ, వ్రాయు; 2: చూ, పూజించు. 1-(1).

పూజ్యము, సం. విణ. 1. గిరి, గంగ, మహితము: చూ; సత్తు. 4; వా. 2. ఉత్తరి.

పూజ్యస్త్రీ, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

పూజ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, గురువు. 8. (వాడుక); 2: చూ, గురువు. 9. (వాడుక); విణ. 3. పూజింపఁదగిన వాఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజ, వై. వి. = పూజా: చూ, పూజ. నీలా, 3, ఆ. 37.

పూజరి, వై. వి. పూజాకర. (ద్వయమని శ.ర.) (పూజ+అరి) కళా. 4, ఆ, 60: చూ, రూ - పూజారి. (వైకృతమని కొందఱు).

పూజారి, వై. వి. రూ- పూజరి. (విక్ర. 6, ఆ. 124.) 1, పూజసేయువాఁడు: తంబళ - తంబళి-తంబిగ-తమ్మళ - తమ్మళి. (సం.ప).—అర్చకుఁడు, ఆరాధకుఁడు, దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు; 2. విష్ణుపూజకుఁడు: తంబళ-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళ తమ్మళి,నంబి. (సం. ప).-దేవద్రవ్యకుక్షి, దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, విష్ణ్వర్చకుఁడు; 3. శివార్చకుఁడు:-తంబళ-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళి తమ్మళి. (సం. ప).-కిరూకుఁడు, దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, శివార్చకుఁడు. (ఈ మూఁడు అర్థములలోను మిగిలినవానికి "చూ, సేవకుఁడు.")

పూజ్యార్థకములు, అం. "అయ్య, గారు, జియ్య." అనునవి.

పూటము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరకము గుఱ్ఱము : చూ, హయము; దే. వి. (1) బరువు: చూ, భారము. 1.

పూటు, వా. వి: చూ, పూటము (1).

పూటెత్తు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుటెత్తు.

పూడ, దే. వి: చూ, ముడ్డి.

పూడిక, దే. వి. నూయి మొదలగువానియందు అడుగున పూడిన మన్ను: చూ, భూమి. 1.

పూడు, దే. వి. 1.—పై.—; అ. క్రి. 2. పల్లము మట్టిలోనగు వానిచే నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు; 3. నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు.

పూడుఁబాము, దే. వి. మట్టిలోపూడియుండెడు ఇరుదల పాము: చూ, సర్పము.

పూడుచు, దే. ప్రే. రూ-పూడ్చు. 1. పూడఁజేయు; 2. పాఁతు: చూ, ముాయు. 1.

పూడ్చు, దే. ప్రే —పై.—

పూడుపు, దే. వి. 1. పూడ్చుట; 2. నిక్షేపము: చూ, లిబ్బి. 2.

పూత, దే. వి: చూ, పూచి. 3.

పూతన, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఒక రక్కసి: చూ, రాక్షసి; 2. కరక*: చూ, హరీతకి.

పూతనము, సం. వి. అ. పుం. గజవిశేషము. (విషాణ కర్ణ నయన చరణములలో నేదేని యొక్కటి నొకప్రక్క కలుగక మఱియొకప్రక్క నన్నియుఁ జక్కఁగాఁ గలిగి మేఘము వలె నల్లనై మంజిడివన్నెగల నఖరోమములు గలిగినది. యూథనాశక మంత్రుడు.): చూ, హస్తి.

పూతనాసూదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పూతము, సం. విణ. 1. తూర్పెత్తినది: బహుళీకృతము; 2. పరిశుద్ధమైనది: చూ, సమీచీనము. 2; 3. వడకట్టఁబడినది; చూ,వడఁబోఁత; 4. = పూచి (మూలల వెలి సెలం బట్టునది): చూ, బూఁజు. 2.

పూతాత్ముఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరిశుద్ధుఁడు:చూ, శుద్ధుఁడు.

పూతిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. గుడబల, (తె)—— కొమ్మన గొట్టెపిండి.*: (చూ, వృక్షము.) (దీని షర్బతు కఫహరము, జ్వరహరము); అం. 2: చూ, తైలములు; వా. వి. (1). చీఁపురుముల్లు: చూ, సితాగ్రము.

పూతికము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పూతీకము *: చూ, పూతికరజము; 2. పూతిమార్జాలము: చూ, మార్జాలము.

పూతికరజము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రీఠాకరజము.

పూతికాష్ఠము, సం. వి. అ. న. 1. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మ దారువు; 2: చూ, సరళము*.

పూతికోశి, సం. వి. ఇ. న: చూ, పునుఁగు. 1.

పూతిగంధి, సం. వి. ఇ. పుం. గదురు. దుర్గంధము: చూ, పుస్తు.

పూతిగడ్డ, వా. వి: చూ, పూతికోశి.

పూతిదారువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పూతికాష్ఠము. 1*.

పూతిపునుఁగు, వా. వి: చూ, తట్టుపునుఁగు.

పూతిఫలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కారుగచ్చ* : చూ, సోమరాజీ.

పూతిమృత్తికము, సం. వి. అ. పుం. చూ, నరకములు.

పూతీకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—పూతికము. 1.

పూతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ 2: చూ, శుద్ధుఁడు.

పూ(పూ)త్కృతి, అం: చూ, రతిధ్వనులు.

పూత్యండము, సం. వి. అ. పుం. 1. కస్తురి మెకము: చూ, సివఁగి. 2; 2. గదురుకంపు గల ఒక పురుగు: చూ, పురుగు.

పూదండ, వా. వి: చూ, ప్రతిసరము. 5.

పూదారము, వా. వి. ఉకరుపు: చూ, సహస్రపత్రము.

పూదియ, దే. వి. రూ. పూదె. పూజె. బంగారుపూస, కళా. 8, ఆ. 9: చూ, పూస. 1.

పూదె, దే. వి. —పై.—

పూదెగట్టు, దే. అ. క్రి. బంగారుపూసగా నేర్పడు. కళా. 3, ఆ. 12.

పూనిక, దే. వి. రూ. పూనికి, పూన్కి. 1. యత్నము : చూ, సన్నాహము; వా. 2. ఒట్టు: చూ, శపథము; 3. పట్టుదల: చూ, స్పర్ధ. 4.

పూనికి,—పై—

పూనిగొల్ల, ద్వి. వి. ఒకతెగ గొల్ల: చూ, మహాశూద్రుఁడు.

పూనీరు, వై. వి. = పన్నీరు, పన్నీరు: చూ, సలిలము.

పూను, దే. అ. క్రి. 1. కదఁగు. హరి, ఉ. 3, ఆ. 94: చూ, సమకట్టు. 2; స. క్రి. 2. ధరించు: చూ, సవరించు. 4; 3. రూ-ఊను. వహించు. ఉ. రా. 7, ఆ. 174: చూ, సవరించు. 4; 4. నివము ఎత్తు-నివమెత్తు.

పూనుచు, దే. ప్రే. పూనఁజేయు: చూ, రూ.-పూంచు. భార. ఆది. 3, ఆ. 195; భార. సభా. 1, ఆ. 99.

పూనూక, ద్వి. వి. మిక్కిలి సన్ననూక: చూ, నేసఁబ్రాలు.

పూనూనె, ద్వి. వి. సంపెంగనూనె: చూ, స్నేహము. 2.

పూనె, దే. వి. బరణి: చూ, పాత్రము 6.

పూన్కి: చూ, రూ-పూనిక.

పూన్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ- పూనుచు.

పూప, దే. వి. 1: చూ, రూ-పూఁబిందియ. కళా. 1, ఆ. 116; 2. అద్దపట్టుపాప: చూ, శిశువు; 3. కంటిపాప: చూ, లోచనము; విణ 4. లేఁత: చూ, సుకుమారము.

పూపము, సం. వి. అ. పుం. 1. అపూపము: చూ, భక్ష్యము; 2. ఒకానొక పిండివంట: చూ, భక్ష్యము.

పూపళిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

పూబంతి, ద్వి. వి: చూ, పూచెండు.

పూమేను, వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పూమొగ్గ, వా. వి: చూ, మొగ్గ. 1.

పూయము, సం. వి. అ. పుం. 1. చీము: చూ, రక్తము. 1; 2 జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. పీనుఁగు: చూ, శవము

పూయు, దే. స. క్రి. 1. (చందనము లోనగుదానిని) అలఁదు: చూ, లేపనముచేయు; 2. (మన్ను లోనగువానిని) మెత్తు: చూ, లేపనముచేయు; 3. (మొగ్గ లోనగునవి) విరియు: చూ, వికసించు; వా. 4. (నాలుక లోనగునవి గఱిగలదియగు; 5. (బండికి ఎడ్లను) కట్టు.

పూరకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఊపిరిఁబూరించుట: చూ, కుంభకాదిత్రయము; 2. మాఁడిఫలము*: చూ, సుపూరము.

పూరకుఁడు, సం. విణ: నించువాఁడు.

పూరగించు, వై. స. క్రి. 1.=పూరణ. నెఱవేఱుచు: చూ, సిద్ధినొందించు; 2: చూ, వెలుచు.

పూరగిల్లు, వై. అ. క్రి. (రూ-పూరటిల్లు- బూరటిలు) నిండు; చూ, సంపూర్ణమగు.

పూరటిల్లు, —పై.—

పూరణము, సం. వి. అ. న. 1. నించుట: చూ, సంపూర్ణత; 2. గుణించుట: చూ, హెచ్చవేఁత; 3.= పూర్నము - పూర్ణము. బూరెలు కుడుములు లోనగు పిండివంటలలోపల జేర్చెడు బెల్లము పప్పు లోనగువానిముద్ద: చూ, భక్ష్యము; 4. గలిజేరు*: చూ, శోథఘ్ని; విణ. 5. నించునది: చూ, సంపూర్ణము.

పూరణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పేక. 1; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి.

పూరణించు, సం. స. క్రి.=: చూ, పూరగించు. 1.

పూరము, సం. వి. అ. పుం. 1. జలప్రవాహము: చూ, వెల్లువ; 2: చూ, భక్ష్యము; 3. వ్రణసంశుద్ధి: చూ, వ్రణము; 4: చూ, పూరణము. 4*.

పూరా, వా. విణ. పూరాగా: చూ, సీదా.

పూరాణము, సం. విణ: చూ, పురాతనము.

పూరాయించు, వై. అ. క్రి.= పూరణ: చూ, రూ-పురాయించు.

పూరి, దే. వి. 1. గడ్డి: చూ, తృణము. 1; 2. మృగముల చనుఁబాలు. జై. 4, అ. 79: చూ, స్తన్యము; 3. ఒక పట్టణము: చూ, సీమ. 1. (దేశము); వై. వి. 4.= పూరికా. రూ-పూరీ: చూ, భక్ష్యము.

పూరించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, పూరగించు; 2. = పురడించు: చూ, పురడించు. 1; 3.=పురడించు: చూ, పురడించు. 2; 4. ఊఁదు: చూ, పట్టు. 27.

పూజించుట, వా. అవ్య. ఊఁదుట: అజ్.

పూరిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=బూరె: చూ, భక్ష్యము; 2.= పూరీ: చూ, భక్ష్యము.

పూరిగుడిసె, వా. వి: చూ, పూరిల్లు.

పూరితము, సం. విణ. 1. రూ-పూర్తము-పూర్ణము. నింపఁబడినది: చూ, సంపూర్ణము; 2. గుణింపఁబడినది: గుణితము, నిహతము, పిండితము: చూ, హెచ్చవేఁత.

పూరిల్లు, వా. వి. గడ్డియిల్లు: చూ, సదనము. 1.

పూరీ, వై. వి. = పూరికా: చూ, రూ-పూరి. 4.

పూరుదొన్నె, ద్వ. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పూరుషుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

పూరెడు, ద్వ. వి. రూ-పూరేడు: చూ, పక్షి.

పూరేకు, ద్వ. వి. రూ-పూరేకు. పుష్పదళము: చూ, సంవర్తిక.

పూరేకులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పూరేడు, దే. వి: చూ, రూ-పూరెడు.

పూర్ణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పున్నమ.

పూర్ణకుంభము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్రకుంభము.

పూర్ణగ్రహణము, అం: చూ, సూర్యగ్రహణము: (చూ, గ్రహణము. 1.)

పూర్ణఘటన్యాయము, పా. నిండుకుండ తొణఁకదనురీతి.

పూర్ణపాత్రము, సం. వి. అ. న. 1. దోఁపు, ఉత్సవకాలమునందు సంతోషముచే వస్త్రాభరణాదికము దోఁచుకొనుట: చూ, పూర్ణానకము. 1; 2. వస్తుసంపూర్ణపాత్రము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6.)

పూర్ణమగు, మి. అ. క్రి. నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు.

పూర్ణము, సం. వి. అ. న. 1. వింటినారిని చెవిదాఁక తిగుచుట: చూ, శింజిని; విణ. 2. నిండినది: చూ, సంపూర్ణము; 3. శక్తికలది: చూ, యోగ్యము. 5; 4: చూ, సర్వము; 5.= పూర్నము: చూ, పూరణము. 3; అం. 6: చూ, గండక్రియలు; 7: చూ, జరరక్రియలు.

పూర్ణవేగము, అం: చూ, ధారలు.

పూర్ణాంకము, వా. వి: చూ, సున్న.

పూర్ణానకము, సం. వి. అ. పుం. 1: పూర్ణపాత్రము. (తె. ప).—దోఁపు; 2. తప్పెట: చూ, వీణె.

పూర్ణానుస్వారము, అం. ఇది సిద్ధము,సాధ్యము అని ద్వివిధము: (చూ, సున్న. 1.)

పూర్ణాయుర్దాయవంతుఁడు, సం. విణ: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

పూర్ణిమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.= పున్నమ (అఖండ చంద్రుఁడు గలిగినది): చూ, పున్నమ.

పూర్ణీభవించు, సం. అ. క్రి: చూ, పూర్ణమగు.

పూర్ణుఁడు, సం. విణ: చూ, సంపూర్ణుఁడు.

పూర్ణోపమ, అం: చూ, అలంకారము. 3. ("నీకీర్తి హంసాంగనవలె స్వర్గంగం దేలుచుండె."): (చూ, లుప్తోపమ.)

పూర్తము, సం. వి. అ. న. 1. నూతిని బావిని చెఱువును త్రవ్వించుట, గుడికట్టించుట, తోఁట పెట్టించుట, అన్నము పెట్టుట; 2. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; విణ. 3. నింపఁబడినది: చూ, పూరితము. 1; 4. కప్పఁబడినది: చూ, స్థగితము.

పూర్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నింపు: చూ, సమృద్ధి.

పూర్నము, వై. వి.=: చూ, పూరణము. 3.

పూర్వ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తూర్పు, తొలిదిక్కు: చూ, హరిత్తు.

పూర్వగంగ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నర్మద: చూ, హ్రాదిని. (నది).

పూర్వజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అక్క: చూ, సహోదరి: విణ. 2. మొదట పుట్టినది: చూ, మొదలు. 4.

పూర్వజన్మము, సం. వి. అ. పుం. అనూకము: చూ, సంభవము. 1.

పూర్వజినుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

పూర్వజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; విణ. 2. మొదటిపుట్టినవాఁడు: చూ, సహోదరుఁడు.

పూర్వదేవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తొలివేల్పు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పూర్వపక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. పాదము: చూ, హజ్జ; 2. శుక్లపక్షము: చూ, శుక్లము; 3. (పక్షము. 1.); వా. 4. సిద్ధాంతముకానిది.
పూర్వపర్వతము, సం. వి. అ. పుం. తూరుపుఁగొండ: చూ, పర్వతము.
పూర్వఫల్గుని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = పుబ్బ: చూ, రిక్క. 1-౧౧. (పూర్వాభాద్ర.)
పూర్వభద్రపదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్వాభాద్ర.
పూర్వమీమాంస, అం: చూ, గహన.
పూర్వము, సం. విశ. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటి దిక్కుది, పౌరస్త్యము: చూ, హరిత్తు; 3. మొదటి చోటుది: చూ, మొదలు. 4; 4. ముందటికాలముది: చూ, మొదలు. 4; అం. 5: చూ, తంత్రములు. 3.
పూర్వరంగము, అం: చూ, నాంది. 2.
పూర్వరాగము, సం. వి. అ. పుం. శ్రవణమువలనఁ గాని దర్శనమువలనఁ గాని పరస్పరము వృద్ధిఁబొందిన యను రాగముగల నాయికా నాయకులకు అయోగమునందుఁ గలిగెడి దశాశేషము. (ఇది త్రివిధము.—(చూ, నీలిరాగము, కుసుంభరాగము, మంజిష్ఠారాగము).
పూర్వరాత్రము, సం. వి. అ. పుం. ముందటిదినము రాత్రి: చూ, రాత్రి.
పూర్వరూపము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (పెరగుణములచేఁ దనరూపు నిల్చుట. ఉదా.—"శివుని కంఠనీలిమచే నల్లనయ్యె భవద్యశమున భుజగేంద్రుఁడు తెల్లఁబడియె.)
పూర్వవాదములు, అం. పంచలక్షణి, వ్యధికరణము, సిద్ధాంతలక్షణము, అవచ్ఛేదకత్వనిరుక్తి, పక్షత (5).
పూర్వసముద్రము, అం: చూ, సముద్రములు.
పూర్వావధీరితం శ్రేయో దుఃఖం హి పరివర్తతే. న్యా. మొదటఁ ద్రోసిపుచ్చినమేలు కీడుగాఁ దిరిగి వచ్చును.
పూర్వాషాఢ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నీటిరిక్క: చూ, రిక్క. 1-20.
పూర్వాభాద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎనిమిది. కాళ్ళచుక్క: చూ, రిక్క.
పూర్వాహ్ణము, సం. వి. అ. పుం. దినపూర్వభాగము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.
పూర్వులు, సం. వి. అ. పుం. బ. ముందటివారు.
పూర్వోత్తర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఈశాన్యదిగ్భాగము: చూ, హరిత్తు.
పూతెక్క, ద్వ. వి: చూ, పూరేకు.
పూతేకు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పూరేకు.
పూలగురిగింజ, ద్వ. వి. వాసంతి*: చూ, శ్వేతపాకి.
పూలతోఁట, ద్వ. వి: చూ, రూ-పూఁదోఁట.
పూలదండ, వై. వి: చూ, రూ- పూదండ.
పూలపొట్లము, వై. వి: చూ, పూవుబెత్తు.
పూలబంతి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పూబంతి.
పూలబుట్ట, వై. వి. కటినము: చూ, పాత్రము. 6.
పూలమట్ట, ద్వ. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పూలము, సం. వి. అ. పుం. గడ్డికట్ట.
పూలముడుపు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుల ముడుపు.
పూలమ్మువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, మాలకరి.
పూలవరహా, వా. వి: చూ, పూలి. 2.
పూలవరా, వా. వి.—పై.—
పూలి, దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము; వా. 2. పూలవరహా (రు 3-8-0): చూ, వరహా.
పూవర్తి, వై. వి. = పుష్పవర్తి: చూ, దాణసంచు.
పూవింటి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్విలుకాఁడు. పర. 2, ఆ. 35.
పూవింటివాఁడు, ద్వ. వి.—పై.—
పూవిలుకాఁడు, ద్వ. వి. —పై.—
పూవిలుతుఁడు, ద్వ. వి.—పై.—
పూవు, వై. వి. = పుష్పు: చూ, రూ-పువు.
పూవుఁబేనియ, ద్వ. వి: చూ, రూ-పూఁబేనియ. పాండు. 1, ఆ. 182.
పూవుఁబోఁడి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుఁబోఁడి. స్వా. 6, ఆ. 61.
పూవుగట్టు, ద్వ. అ. క్రి. పూవుగలదియగు. రామా. 8, ఆ. 144.
పూవుబెత్తు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుబెత్తు.
పూవులపొట్లము, వై. వి.—పై.—
పూవులమ్మినయంగటనేఁ గట్టెలమ్ముట, లో. "కటకటా! పూవులమ్మినంగడినె కట్టెలమ్మఁజేసెను." వైజ. 3, ఆ. 72; "పూవులుముడిచిన యంగళ్ళనె కలకల పీడెల్లనవ్వఁ గట్టెలు మోసెన్." పాండు. 3, ఆ. 21.
పూషుఁడు, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.
పూష్కరము, సం. వి. అ. న. రూ-పూష్కారము: చూ, రూ-పుష్కరము.
పూష్కారము, సం. వి. అ. న.—పై.—
పూస, దే. వి. 1. పూదియ: చూ, మాత్ర. (1); 2. మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. వ్రేలు లోనగువాని కీలు: చూ, సంధి. 7; 4. రంధ్రముగలిగినమణి: చూ, రత్నము. 1; 5. రంధ్రముగల పూస. తద్వి.—౧. తెల్లని గాజుపూసకు.—పాలపూస; ౨. గాజుపూసకు.—గాజుపూస. (సం).—కాచము; ౩. రంధ్రముగల ముత్యమునకు. — పూస. (మిగతవానికి: "చూ, హారుమంజి.")
పూసకజ్జము, ద్వ. వి. మనోహరము: చూ, భక్ష్యము.
పూసకామంచి, ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.
పూసగురుగింజ, ద్వ. వి: చూ, పూలగురిగింజ*; (ఇట్లు రూ-పూసగురివెంద-పూసగురువెంద-పూసలగురివెంద - పూసలగురువెంద.)
పూసగ్రుచ్చినరీతి, జా. వివరముగా. "పూసగ్రుచ్చినరీతిని వినిపించెను." (నీతిచంద్రిక-సంధి); "చిలుకలకొలికి తెలంగెల్లఁ బూసగ్రుచ్చిన రీతిన్." (విజయవిలాసము); "పూస గ్రుచ్చినరీతి నప్పువ్వుఁబోఁడి చెప్పినది విని" (కళాపూర్ణోదయము).
పూసయెముక, దే. వి. వెన్నుపూస: చూ, శల్యము. 1.
పూసలలోదారము, జా. అభేదముగా, లోపల ప్రవేశించి, ఇష్టముగా. "పూసలలో దారంబు పాలఁజల్లినవీధుం బలె,"

పాండు. 3, ఆ. 59. (ఇది ఉపమానము).
పూసలవాఁడు, దే. వి: చూ, సానలవాఁడు.
పూసికొను, వా. స. క్రి. 1. కలుగఁజేసికొను; 2. చందనాదుల నలఁదుకొను.

పృ

పృక్క, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పిక్క*: చూ, స్పృక్కా; 2. ఒకశాకము: చూ, శాకము. 1.
పృక్తము, సం. విణ. కూడుకొన్నది: చూ, సంచితము. 2.
పృక్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. తాఁకుడు: చూ, స్పర్శము. 1.
పృచ్ఛ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రశ్నము: చూ, సవాలు.
పృచ్ఛించు, సం. స. క్రి. ప్రశ్నించు: చూ, సవాలువేయు.
పృతన, సం. వి. ఆ. సీ. 1. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సేనా విశేషము. (ఇన్నూట నలువదిమూఁడు రథములు, అన్ని యేనుఁగులు, ఏన్నూట యిరువది తొమ్మిది గుఱ్ఱములు, వేయినన్నూట పదునేవురు కాల్బరును గలది): చూ, సేన.1.
పృతనాషాట్టు, సం. వి. హ్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
పృథక్పర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపొన్న *: చూ, సురపొన్న.
పృథగ్జనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నీచుఁడు: చూ, హీనుఁడు; 2. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 3: చూ, పాపాలముద్ద.
పృథగ్విధము, సం. విణ. పెక్కువిధములు గలది: చూ, వివిధము.
పృథవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ). రూ. పృథివి, పృథ్వి=పుడమి: చూ, భూమి. 1.
పృథివి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ).=పుడమి.—పై. —
పృథివీ గతయౌవనా, న్యా. భూదేవికి యౌవనము గడచినది. దీని మూల మిది. అతిక్రాంతసుఖాః కాలాః, ప్రత్యుపస్థిత దారుణాః, శ్వః శ్వః పాపీయదివసా, పృథివీ గతయౌవనా.
పృథివీపతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, యముఁడు; 3: చూ, వృషభము. 3.*
పృథివ్యాది పంచతత్వములు, అం. పృథివీతత్వము 8 గడియలు, జలతత్వము గ 4 లు, అగ్నితత్వము గ 6 లు, వాయుతత్వము గ 5 లు, ఆకాశతత్వము గ 7లు = గ 30 లు. (ఆదివారము మొదలు బుధవారమువఱకు పృథివ్యాదిగాఁ జరించును. గు-శు-శనివారములయందు ఆకాశము మొదలుగాఁజరించును. ఈ 5 ను వరుసగా సంపద, శుభము, ఆర్తి, రోగము, దారిద్ర్యము నిచ్చునవి).
పృథుకము, సం. వి. అ. పుం. 1.=బొడిగ: చూ, శిశువు; బ. 2. అటుకులు-అడుకులు, ఖర్పరిక, చిపిటకము-చిపిటము-చిపుటము: చూ, సాదము. (1).
పృథుకుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=బొడిగ: చూ, పృథుకము. 1.
పృథురోమము, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మత్స్యము. 1; విణ. 2. పెద్దవెండ్రుకలు గలది.
పృథులము: సం. విణ. 1. పెద్దది: చూ, సుర, 3; అం, 2; చూ, గతివిశేషములు.
పృథువు: సం. వి. ఉ. స్త్రీ). రూ-పృథ్వి. 1. నల్లజీలకఱ్ఱ: చూ, సుషవి. 2; 2. ఇంగువప్రమాను: చూ, హింగువు. 1; పుం. 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 4. పృథ్వీరాజు: చూ, రాజు. 1; విణ. 5.=పఱ. గొప్పది: చూ, సుర. 3; 6. విరివియైనది: చూ, సుర. 3.
పృథుశేఖరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పర్వతము.
పృథూనకము, సం. వి. అ. న. మేఁక: చూ, మేషము. 1.
పృథ్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ). 1. = పుడమి: చూ, రూ-పృథివి; 2: చూ, రూ-పృథువు. 1; 3: చూ, రూ-పృధువు. 2; పా. 4. ఒక వృత్తము. "జ-స-జ-స-య-వ, 12 యతి." ఉదా.—"ప్రసన్న, వదనాం, బుజాధృ, తప-ర, శ్వధామా-ధవా": చూ, వృత్తము. 1.
పృథ్వీక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి: చూ, పత్రల (పృధ్వీక అనియు).
పృథ్వీపంచకము, అం. అహంకారము, అపానము, ఘ్రాణము, గంధము, గుదము (5).
పృధాకువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సర్పము; 2: చూ, వృశ్చికము. 1; 3. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 4 చిఱుత పులి: చూ, శార్దూలము. 1.
పృధ్వీల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పృధ్వీక.
పృశ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2: చూ, పృశ్నిపర్ణి*; విణ. 3. అల్పతనువు, కిరాతుఁడు. (తె).— అలిపిరి-అల్పిరి: చూ, శరీరి. 2; 4. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.
పృశ్నిపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపొన్న *: చూ, సురపొన్న.
పృశ్నిశృంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వినాయకుఁడు. 1.
పృషతము, సం. వి. అ. పుం. 1. దుప్పి: చూ, హరిణము. 1; 2. రూ-పృషత్తు-పృషదము. నీటిబొట్టు: చూ, విప్రుషము; విణ. 3. బ్రహ్మబిందువుతోఁగూడినది. రూ-పృషత్తు: చూ, బ్రహ్మబిందువు.
పృషత్కము, సం. వి. అ. పుం. అమ్ము: చూ, బాణము. 1.
పృషత్తు, సం. వి. త్. న. 1: చూ, పృషతము. 2; పుం. 2: చూ, పృషతము. 1; విణ. 3: చూ, పృషతము. 3.
పృషదంశకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పృషదంశకము: చూ, మార్జాలము.
పృషదశ్వుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వాయువు.
పృషదాజ్యము. సం. వి. అ. న. పెరుఁగుతోఁ గలపఁబడిన నేయి: చూ, హవిస్సు. 1.
పృష్టము. సం. విణ: చూ, ప్రార్థితము. 1.
పృష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. తాఁకుడు: చూ, స్పర్శము. 1; ?. కిరణము: చూ, హాయనము. 2.
పృష్ఠఖలీనన్యాయము, న్యా. నోటికిఁబెట్టినకళ్లెము ముడ్డికిఁబెట్టె ననురీతి.
పృష్ఠతాడనాద్దంతభంగః. లో. తుంటినిఁగొట్టినఁ బండ్లు రాలినవి. "వృక్షంబన నెక్కడ ? సాక్ష్యంబు పలికెనన నెక్కడ ? "పృష్ఠతాడనాద్దంతభంగ యనునట్లున్నది" (నీతిచంద్రిక).
పృష్ఠభాగము, అం: చూ, హస్తక్షేత్రములు.

పృష్ఠమాంసాదనము, సం. వి. అ. న. కడచినపనికి చింతించుట.

పృష్ఠము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముడ్డి; 2. = పృష్ఠ: చూ, వీఁపు; 3. వెనుకప్రక్క: చూ, వెనుక. 1; 4. యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషము; 5. = పెరడు: చూ, పెరడు; 6. = పొరట: చూ, పొరట; అం. 7: చూ, లక్షణాంగములు (వీఁపు.—పురుషుని వీఁపు.—మచ్చయున్న కోరికలొసఁగువాఁడగును ; 8: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వీఁపు.—ఆఁడుదానివీఁపు.—మాంసయుక్తమై రోమరహితమై అరఁటియాకువలె నున్న ధనవంతురాలగు. రోమమున్న నశుభప్రదము. సుడియున్న మగఁడు చచ్చును.); 9: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు (అనుబంధములో చూడుము); 10: చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు.

పృష్ఠస్వస్తికము, అం: చూ, కరణములు.

పృష్ఠానుసారి, అం: చూ, బాహుప్రచారములు (హస్తక్రియాభేదములు).

పృష్ఠోద్ధానతలము, అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు (స్థానకములు).

పృష్ఠ్యము, సం. వి అ. న. 1. పృష్ఠములనెడి యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషముల సమూహము; పుం. 2. మోపుమోసెడు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పె

పె, దే. విశే. వృత్తియందు పెనుపుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిరూపము. (దీనికి పరుష సరళములు పరములగునపుడు ను మాగమంబగు. పెన్‌గుఱ్ఱము, పెన్‌జీఁకటి, పెన్‌దడి, పెన్‌బులుఁగు మొ. ఇందలి ద్రుతంబునకు బిందువు నగు. పెంజీఁకటి మొ.) (ఒకానొకచో స్థిరము పరమగునపుడును బిందువు కానంబడియెడి. "పెంమూళి యెసఁగ" మార్క. 6, ఆ. 107).

పెంకి, దే. వి. 1. ఒకతీఁగ. *: చూ, వృక్షము; వా. విశే. 2. మిక్కిలి ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, రూ-పెంకె. 1-2-3.

పెంకితనము, వా. వి. చెప్పినమాట వినకపోవుట.

పెంకివాఁడు, వా. వి: చూ, దిట్టఁడు.

పెంకు, దే. వి. (రూ-పెంచి-పెంచిక-పెంచు). 1. తలపెంకు. అం. భా. ద్వి. 133: చూ, శల్యము. 1; 2. ఇంటికికప్పెడు ఓడుబిల్ల: చూ, శర్కర. 3; 3. కుండ లోనగువాని పెంకు: చూ, బోలె; వా. 4. చితికిన అద్దము లోనగువాని పెంకు; 5. కొబ్బరి లోనగువాని పెంకు; 6. ముష్టిచిప్ప.

పెంకె, దే. విశే. రూ-పెంకి. 1. మొండికట్టె: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; వా. 3: చూ, దిట్టఁడు.

పెంకెపురుగు, ద్వ. వి. 1. పచ్చచిలుక: చూ, పురుగు; 2. సెనగలులోనగు అపరదినుసులకును, చింతపండు లోనగు వానికినిఁ బట్టెడు క్రిమి: చూ, పురుగు.

పెంచి, వా. వి: చూ, రూ-పెంకు.

పెంచిక, దే. వి.—పై.—జై. 4, ఆ. 137.

పెంపము, వై. వి. = పింఛ: చూ, రూ-పింఛియము.

పెంపు, దే. వి. 1: చూ, రూ-పెంకు. రామా, 7, ఆ. 67; క్రి. 2. రూ-పెనుచు. వర్ధిల్లఁజేయు; స. క్రి. 3. పోషించు: చూ, రక్షించు.

పెంపుకొను, దే. స. క్రి. దత్తుతీసికొను.

పెంపులబేరి, వా. వి: చూ, వాలక్రీడ.

పెంజాతి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పింజాతి (వాయువు).

పెంజీఁకటి, వా. వి. కటికచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

పెంజెర, దే. వి. ఒక కొండచిలువ (దీనిభేదములు:- రొస్సు పెంజెర, పొట్టపెంజర, రక్తపెంజెర): చూ, సర్పము.

పెంట, దే. వి. 1. ఇంటిపెంట: చూ, సంకరము. 2; 2. ఎరువు కుప్ప. జై. 4, ఆ. 100: చూ, సంకరము. 2; 3. ఆవుల మంద మందున్నచోటు. రూ-పెంటె: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); వై. వి. 4. = పెంటా. రూ-పేఁట. నగరము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); 5. = పింఠా. రూ-పేఁట. అంగడి, కొధానగరము (అని కొందఱు): చూ, సదనము. 1.

పెంటకోట, వా. వి. 1. ఒకానొకగ్రామనామము; 2. ఒకానొక యింటిపేరు.

పెంటగట్టు, దే. అ. క్రి. మందకట్టు-మందగట్టు.

పెంటగాడిద, వా. వి: చూ, వ్రాజె.

పెంటబట్టు, దే. వి. పసులదొడ్డి. స్వా. 4, ఆ. 60: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పెంటపురుగు, వా. వి. తుట్టపురుగు: చూ, పురుగు.

పెంటబండి, దే. వి. అమేళము, గంభీరరథము: చూ, శకటము. 1.

పెంటి, దే. వి. పశుపక్ష్యాది స్త్రీజాతి. రామా. 6, ఆ. 107; భార. ఆది. 5, ఆ. 53: చూ, శకుంతి (పక్షి).

పెంటిక, దే. వి. (రూ-పెంట్రిక-పెంట్రుక) మేఁకలు లోనగు వాని పేఁడ: చూ, శుష్కగోమయము (శమలము. 1.)

పెంటికరడు, దే. వి. చిన్నఅల: చూ, వీచి. 1.

పెంటిగూర్చువాఁడు, వా. వి: చూ, దూతుఁడు.

పెంటిజింక, వా. వి. ఆఁడుదుప్పి: చూ, హరిణము. 1.

పెంటితాడి, వా. వి. ఆఁడుతాడి*: చూ, శ్రీతాళము.

పెంటిపడుట, ద్వ. వి. కవగూడుట.

పెంటె, వా. వి: చూ, రూ-పెంట. 3.

పెంట్రిక, దే. వి: చూ, రూ-పెంటిక.

పెంట్రుక, దే. వి. —పై.—

పెండ, దే. వి. రూ-పేడ: చూ, పిడక.

పెండరము, దే. వి. రూ-పెండారము: చూ, గండపెండరము.

పెండలము, దే. వి: చూ, సమష్ఠిల*.

పెండారము, దే. వి: చూ, రూ-పెండరము.

పెండారిమూఁక, వా. వి. దండులోని అల్లరి జనము: చూ, సేన. 1.

పెండియము, దే. వి. రూ-పెండెము. 1: చూ, పెండరము; 2. దొడ్డి మొదలైనవానివాకిటికిఁబెట్టెడు పెండెము; 3: చూ, పలుగాఁడి. 1.

పెండిలి, దే. వి. రూ-పెండ్లి: చూ, వివాహము.

పెండిలియగు, దే. స. క్రి. వివాహమగు: చూ, రూ-పెండ్లి యగు. భార. ఆది. 8, ఆ. 144.
పెండిలియాడు, దే. స. క్రి.—పై.—
పెండిలిసేయు, దే. స. క్రి.—పై.— (అం ప్రే. పెండ్లాడఁ జేయు—ఉ, హరి. 4, ఆ. 19).
పెండె, దే. వి. 1. ఇంటి వాసములమీఁది అడ్డుకొయ్య. రా, వి. 3, ఆ. 40; 2. పోగాకు మొదలైనవాని నగయందు సగము.
పెండెకట్టు, వా. వి. రెండువాసములు కలిపికట్టిన కట్టు.
పెండెకట్లు, వా. వి. బ. పెండెలవలె పట్టెలుగా తీర్చిన విబూది రేఖలు.
పెండెకత్తు, వా. వి. చెడుగుడులోనగు ఆటలయందుండెడు యజమాని. రూ-పెండేకత్తు.
పెండెము, దే. వి: చూ, రూ-పేండియము.
పెండెరము, దే. వి: చూ, రూ-పెండరము.
పెండేకత్తు, వా. వి: చూ, రూ-పెండెకత్తు.
పెండేరము, దే. వి: చూ, రూ-పెండెరము.
పెండ్లము, దే. వి. (పెండ్లి+అము) రూ-పెండ్లాము-పెళ్ళము-పెళ్లాము) భాగ. 9, స్కం. 474: చూ, భార్య.
పెండ్లాడు, దే. స. క్రి: చూ, రూ- పెండిలియాడు.
పెండ్లాము, దే. వి: చూ, రూ- పెండ్లము.
పెండ్లి, దే. వి. రూ-పెళ్ళి: చూ, రూ- పెండిలి.
పెండ్లికుండలు, ద్వ. వి. బ: చూ, భాండము. 3.
పెండ్లికూఁతురు, దే. వి. రూ- పెళ్ళికూఁతురు.
1. వివాహదీక్షితురాలు: చూ, వధువు; 2. కోడలు: చూ, స్నుష.
పెండ్లికొడుకు, ద్వ. వి. రూ- పెళ్ళికొడుకు. 1. వివాహదీక్షితుఁడు: చూ, వరుఁడు; 2. అల్లుఁడు: చూ, స్వస్త్రీయుఁడు.
పెండ్లిగుమ్మడి, దే. వి. వివాహాదులలో నుపయోగించెడి వడియముల గుమ్మడి, బూడిదగుమ్మడి*: చూ, సర్వతోభద్ర.
పెండ్లిపాలకి, వా. వి. వధూవరులు ఊరేగెడుపాలకి: చూ, సవారి.
పెండ్లిపీఁట, వా. వి. వధూవరులు కూర్చుండెడిపీఁట (అరుఁగు): చూ, సింహాసనము.
పెండ్లియగు, వా. స. క్రి. రూ- పెండిలియగు. భార. ఆది. 7, ఆ. 281.
పెండ్లియాడు, దే. స. క్రి: చూ, పెండిలియగు. నై. 4, ఆ. 48.
పెండ్లిలేనివాఁడు, వా. వి. అకృతోద్వాహుఁడు, అవివాహితుఁడు, కుంభుఁడు.
పెండ్లిసేయు, దే. స. క్రి: చూ, రూ- పెండిలిసేయు.
పెందలకడ, దే. ద్ర. క్రి. విశ. (పెన్+తలకడ) రూ-పెందలాడ, ప్రొద్దుపోకమునుపు.
పెందలాడ, —పై.—
పెందిరువడి, దే. వి. (వైష్ణవ పరిభాషయందు) గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
పెందెరువు, దే. వి. రాజమార్గము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 145: చూ, మార్గము. 1.
పెందొడ, దే. వి. ఊరుమూలము.
పెంద్రోవ, దే. వి. ముక్తి: చూ, సదాగతి. 2.
పెంపకము, వా. వి: చూ, దత్తత.
పెంపగు, దే. అ. క్రి: చూ, వర్ధిల్లు.
పెంపరలాడు, దే. స. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.
పెంపారు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పెనుపారు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 96.
పెంపు, దే. వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, సన్మానము; 4: చూ, సంస్థ. 3; 5 రూ-పెనుపు. మహత్వము; 6: చూ, పెంపకము; ప్రే. 7. నాశముచేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 154; వసు. 1, ఆ. 28; స. క్రి. 8. చంపు: చూ, సంహరించు.
పెంపుడు, దే. వి. పెంపఁబడినది.
పెంపుడుగున్న, వా. వి: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.
పెంపుడుచిలుక, వా. వి. పంజరమునందుంచి పెంచెడు చిలుక: చూ, శుకము.
పెంపుమీఱు, దే. అ. క్రి: చూ, సంపడించు. పు 1, ఆ. 202.
పెకలు, దే. అ. క్రి. 1. పెల్లగిల్లు. పా. 3, ఆ. 31: చూ, విదారించు; 2. రాలు: చూ, సడలు. 4; 3. ఉన్మూలించు: చూ, విదారించు; 4. ప్రయాణమగు. జై. 2, ఆ. 10.
పెకలించు, దే. ప్రే. పెకలఁజేయు. రూ- పెకలించు-పెకల్చు-పెగలుచు-పెగల్చు. రామా. 8, ఆ. 92.
పెకలుచు,—పై.—
పెకల్చు,—పై.—
పెక్కండ్రు, వై. స. బ.=పుష్కలు. (రూ-పెక్కండ్రురు-పెక్కురు) పా. 4, ఆ. 54. (పెక్కు శబ్దమునకు మహన్మహత్వర్థకరూపము): చూ, పలుగుండ్రు.
పెక్కండ్రురు, —పై.—
పెక్కణము, వై. వి. రూ-ప్రెక్కణము.=ప్రేక్షణ. 1. అభినయముతోడి నృత్యము ఉ, హరి. 4, ఆ. 216: చూ, వ్యంజకము. 1; 2. మల్లరంగము: చూ, మల్లశాస్త్రము.
పెక్కిలి, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
పెక్కు, వై. స.=బహు. పుష్కలు: చూ, హేరాళము.
పెక్కురు, వై. స. బ.=పుష్కలు: చూ, పెక్కండ్రు.
పెక్కువ, దే. వి. 1: చూ, వర్ధనము. 1. భార. అర. 3, ఆ. 26; 2: చూ, హెచ్చు, 2. జై. 5, ఆ. 199.
పెగడ, దే. వి. (రూ-పెగ్గడ-ప్రెగడ-ప్రెగ్గడ-ప్రెవడ) 1: చూ, మంత్రి; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2; 3. యువరాజు: చూ, రాజు. 1.
పెగలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పెకలు. (పెల్లగిల్లుటకు.—భాగ. 6, స్కం. 61.)
పెగలుచు, దే. ప్రే. రూ-పెకలించు.
పెగల్చు,—పై.—
పెగ్గడ, దే. వి: చూ, రూ-పెగడ.
పెగ్గుమ్మడు, వై. వి. (పెద్ద+గుమ్మడు.) శ్రీపర్ణి*: చూ, సర్వతోభద్ర.

పెగ్గురు, వై. వి. = పుష్కర. రూ- పెగ్గురు; చూ, సారసము.

పెచ్చారి, దే. విశః చూ, మూర్ఖుఁడు. ఉ. హరి 3, ఆ. 19.

పెచ్చు దే. వి. 1. అతిశయము. పాండు. 1, ఆ. 111: చూ, రూ-హెచ్చు. 2; 2: చూ, కొనరు; 3. వెలఁగలోనగు కాయల పైపెంకు: చూ, బెరడు; విశ. 4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

పెచ్చుపెరుగు, దే. అ. క్రి. మిక్కిలి వర్ధిల్లు. ఆం, భా. శ్ర. 99. చూ, వర్ధిల్లు.

పెటపెట, దే. వి. పండ్లుకొఱుకుటలోనగువానియందగుధ్వన్యను కరణము. భాగ. 6, స్కం. 219: చూ, హూహూ.

పెటపెటమను, దే. అ. క్రి. పెటపెటమనుధ్వనికలది యగు: పెటపెటలాడు.

పెటపెటలాడు,—పై.—

పెటిలు, దే. అ. క్రి. కాలిధ్వని పూర్వకముగా బ్రద్దలగు. రూ- పెటులు-పెట్లు-పెకులు-పర. 3, ఆ. 229.

పెటుకు, దే. విశ: చూ, విరసము. 2.

పెటుకుమాట, దే. విశ. విరసపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

పెటులు, దే. వి. 1: చూ, పెట్లకంబము. స్వా. 5, ఆ. 14; అ. క్రి. 2: చూ, రూ-పెటిలు.

పెట్ట, దే. వి. (పశుపక్షిజాతి) 1. ఆఁడుకోడి: చూ, పుంజు; 2. ఆఁడుపిట్ట: చూ, పక్షి. (పశుపక్షి స్త్రీజాతికి.—కాశీ. 6, ఆ. 29'); 3. గడ్డ, లోష్టము: చూ, భూమి. 1.

పెట్టపోలి, వా. వి: చూ, పుంజు.

పెట్టమారి, దే. వి.—పై.—

పెట్టి, వై. వి. = పేటిక: చూ, రూ-పెట్టియ.

పెట్టిక,—పై.—

పెట్టిపుట్టనివాఁడు, వా. వి. అదృష్టహీనుఁడు.

పెట్టిపుట్టినవాఁడు, వా. వి: చూ, సంపన్నుఁడు.

పెట్టియ, వై. వి. (రూ-పెట్టి-పెట్టె-పెట్టిక-పేడె) 1.=పేటికా: చూ, సందుకా; 2. పల్లకి నడిమిపెట్టె చూ, సందుకా; 3. బండిపరముమీఁది పెట్టె: చూ, సందుకా; 4. పాముచుట్టుకొనుపెట్టె: చూ, సందుకా.

పెట్టు, దే. వి. 1. రూ- పెట్టుడు. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2: చూ, మాఱు. 1; 3: చూ, హతి. కళా. 7, ఆ. 255; 4: చూ, వెండియు; స. క్రి. 5: చూ, హవణించు. 4; 6. (పక్షులు లోనగునవి) గ్రుడ్లను వెలిపుచ్చు: చూ, వెలిపుచ్చు; 7. గ్రుడ్లుపొదిగి పిల్లలనుచేయు; 8: చూ, వహించు. హరి. పూ. 9, ఆ. 178; 9. అందగించు, ఇచ్చు, ఇడు, ఒసఁగు-ఒసవు, దయచేయు-దయసేయు, దోఁటు, పుడుకు-పుణుకు, పెట్టు, విడుచు. (సం. ప).—దానమిచ్చు; తద్వి.—౧. కానుకగానిచ్చుటకు.—దరిసించు; ౨. కొంచెమిచ్చుటకు — పుడికిరించు - పుణికిరించు - పుడుకు-పుణుకు. (మిగతవానికి: "చూ, విడుచు. 3."); 10: చూ, మోపు. 7; 11. గోడ మొదలగువాని లేపు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ, 298; 12: చూ, మొలవేయు. రామా. 6, ఆ. 43; 13: చూ, మొత్తు. 2; అ. క్రి. 14: చూ, సంభవించు. ఉ. హరి. 6, ఆ. 96.

పెట్టుజెట్టు, దే. వి: చూ, వేలుపు.జెట్టు.

పెట్టుకొను, దే. స. క్రి: చూ, వహించు.

పెట్టుకోలు, దే. వి. పెట్టుకొనుట: చూ, సంస్కృతి. 2.

పెట్టుడు, దే. వి: చూ. రూ- పెట్టు. 1.

పెట్టుబడి, దే. వి. ఏదేని వ్యాపారమునకై మొదటపెట్టిన ధనము: చూ, క్రయము.

పెట్టుమందు, దే. వి: చూ, మర్మౌషధము.

పెట్టువడు, ద్వా. అ. క్రి. పెట్టబడు.

పెట్టె, వై. వి. = పేటికా: చూ, రూ-పెట్టియ. (పల్లకి నడిమి పెట్టె.-వై. 3, అ. 61.)

పెట్టెబండి, ద్వా. వి. పరముమీఁద పెట్టెవలె సమర్చిన బండి: చూ, శకటము. 1.

పెట్టెవెట్టు, ద్వా. అ. క్రి. (పాము) చుట్టుకొను. పాండు. 4, ఆ. 250: చూ, వేష్టించు.

పెడ్రుకొలికికట్టు, దే. స. క్రి. పెడరెక్కలు విఱిచికట్టు: చూ, విఱిచికట్టు.

పెట్లకంబము, ద్వా. వి. అదురుపెటుగొట్టము: పెట్లదిమ్మె, పెట్లుగ్రోవి, పెటులు.

పెట్లదిమ్మె, దే. వి. 1.—పై.—; 2. చేలయందు పక్షులను దోలుటకై సర్పాకారముగా పేని పెట్టుకొనియుండెడు చేరు: చూ, సూత్రము. 1.

పెట్లమారి, దే. విశ. 1. దెబ్బలుతిను స్వభావము కలవాఁడు, కొట్లమారి; 2. దెబ్బలుతిను స్వభావము కలది: చూ, స్త్రీ.

పెట్లాఁగు, అం: చూ, విన్నాణములు.

పెట్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటులు.

పెట్లుగ్రోవి, దే. వి: చూ, పెట్లకంబము. హరిశ్చ. 2, అ. 6.

పెట్లుప్పు, దే. వి: చూ, లవణము. 1.

పెఠిల్లు, దే. వి. 1. హరియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. పిడుగుపడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము కళా. 4, ఆ. 86: చూ, హూహూ.

పెడ, వై. విశ. 1. = పృథు, వృద్ధ. పెద్దది. పర. 4, ఆ. 151: చూ, విపులము; 2: చూ, వెనుకటిది; 3: చూ, వ్యత్యయము. ఉ, రా. 7, ఆ. 123.

పెడఁబాయు, దే. స. క్రి. రూ-ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు.

పెడక, వై. వి. రూ- పెణక. = పృష్ఠ. 1. కత్తియొక్క పృష్ఠభాగము; 2. ఆకుయొక్క పృష్ఠభాగము; 3. ఇంటియొక్క వసారా పైకప్పు: చూ, సదనము. 1.

పెడకంటి(తి)రెడ్లు, వా. వి. బ: చూ, రెడ్డి(ఇట్లు)పెడగంటిరెడ్లు.

పెడకంత, వా. వి. తప్పుత్రోవ: చూ, మార్గము. 1.

పెడకట్టె, వై. విశ. రూ-పెడసరకట్టె, 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, పాలసురాలు.

పెడకట్టెమాట, ద్వా. వి. కట్టెవిరుపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

పెడకేలు, వై. వి. వెనుకకుత్రిప్పిన భుజము: చూ, స్కంధము. 1.

పెడగాలు, ద్వా. వి. వెనుకకు మడిచిన కాలు: చూ, హజ్జ.

పెడచెవి, వై. వి. చెవివెనుకటిభాగము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 76: చూ, శ్రోత్రము.

పెడచెవిఁబెట్టు: ద్వా. స. క్రి. 1. వినకపోవు; 2. చక్కగా విను: చూ, విను. 2.

పెడచేయి, వై. వి. మీఁజేయి: చూ, హస్తము.
పెడతల, ద్వ. వి. తలవెనుకటి భాగము: చూ, శిరము. 1.
పెడదారి, వై. వి: చూ, పెడకంత.
పెడనెల, ద్వ. వి. తీర్పరి: చూ, స్వామి. 3. (అప్ర.)
పెడబొబ్బ, ద్వ. వి. 1. యుద్ధమునం దుత్సాహముచే చేయు ధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. విపరీతధ్వని, మొత్తుకోళ్ళు: చూ, స్వరము. 2.
పెడమరలు, ద్వ. వి. (రూ-పెడమర్లు-పెడమఱు) 1. వెనుకకు లిరుగుట. వై. 6, ఆ. 116: చూ, సంద్రావము; అ. క్రి. 2. వెనుకకుతిరుగు: చూ, వెనుదీయు. 1.
పెడమర్లు.—పై.—
పెడమఱు, —పై —నిర్వ. 3, ఆ. 27. (ప్రే-పెడమరించు.)
పెడమల్లె, వై. వి. పెద్దమల్లె*: చూ, మల్లె.
పెడము, వై. వి. రూ-పెడమోము: చూ, వైముఖ్యము.
పెడమోము, — పై.—
పెడమోమువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మాఱు.
పెడరేఁచు, వై. ప్రే: చూ, పురికొలుపు. 2.
పెడిఱెక్కల గొడ్డు, వా. వి: చూ, వ్రాజె.
పెడలు, దే. వి: చూ, పెరడు.
పెడసరకట్టె, ద్వ. విఱ: చూ, రూ- పెడకట్టె.
పెడసరము, దే. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.
పెడిసె, దే. వి: చూ, పక్షి.
పెడుచఁడు, వా. వి: చూ, శిశువు. ఆం, భా. ద్వి. 118.
పెడులు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటిలు. భార. ఆది. 8, ఆ. 259.
పెడ్డ, దే. వి. మట్టిపెల్ల: చూ, భూమి. 1.
పెణక, వై. వి. = పృష్ఠ: చూ, రూ-పెడక.
పెతరులచుక్క, వై. వి: చూ, రూ- పితరులచుక్క.
పెతరులసామి, వై. వి. యముఁడు: చూ, హరి.
పెతరులు, వై. వి. బ: చూ, పితాళ్ళు.
పెత్తనగాఁడు, ద్వ. వి: చూ, పారుపత్తెకాఁడు.
పెత్తనదారు, వా. వి. కొద్ది ముదరా తీసికొని రైతులదగ్గఱ శిస్తులు రాఁబట్టు పెద్ద.
పెత్తనము, వై. వి. = వృద్ధతా. (పెద్ద + తనము) 1. అధికారము: చూ, రపము. 1; 2: చూ, వార్ధకము. 1; 3: చూ, సన్మానము.
పెద, వై. విఱ. రూ-పెద్ద. = పృథు, వృద్ధ. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; 3. గొప్పవాఁడు: చూ, హేమాహేములు; 4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 5: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 6. దీర్ఘము: చూ, పొడవు. 2; 7: చూ, విద్వాంసుఁడు; 8. = పృథువు: చూ, విపులము; క్రి. విఱ. 9. అత్యంతము (ఇది యువర్ణాంతమయ్యెడి): చూ, మఱిమఱి.
పెదతండ్రి, ద్వ. వి. తండ్రికిఅన్న: చూ, సవిత. 2.
పెదతల్లి, ద్వ. వి. తల్లికిఅక్క: చూ, సవిత. 2.
పెదవి, దే. వి: చూ, వాతెఱ.
పెదవికెంపు, వా. వి: చూ, వాతెరకెంపు. వేం. ఆం. 75.
పెదవిగంటు, —పై.— సాంబ. మా. 51.
పెద్ద, వై. విఱ.=: చూ, రూ- పెద. (దీర్ఘమునకు.— భార. ఆది. 4, ఆ. 64.)
పెద్దఃక్కెర, వై. వి: చూ, బకము.
పెద్దకడుపువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, లంద.
పెద్దకడుపువేల్పు, ద్వ. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.
పెద్దకప్ప, ద్వ. వి: చూ, మండూకము. 1.
పెద్దకాఁకర, వై. వి. మహాకారవేల్లము*: చూ, సుషవి. 1.
పెద్దకాఁచి, వై. వి. కాకాదని*: చూ, వాయసి.
పెద్దకాఁపు, ద్వ. వి. కాఁపువారిలో పెద్ద.
పెద్దకూఁకటిమూగ, ద్వ. వి. మాందిలవము: చూ, భృంగరాజము. 3.
పెద్దకొంగ, వై. వి. బలాకము: చూ, బకము.
పెద్దకొమ్మ, ద్వ. వి: చూ, శాఖ.
పెద్దగఱిక, ద్వ. వి. గండాలి*: చూ, హరిత (తృణము. 1.) తెల్లగఱికె, తీఁగెగఱికె అనియు).
పెద్దగుమ్మడి, వై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.
పెద్దగుమ్ముడు, వై. వి: చూ, రూ. పెగ్గుమ్ముడు*.
పెద్దగోఁచి, వా. వి: చూ, పుట్టగోఁచి.
పెద్దగోరఁట, వై. వి: చూ, సహ. 2.
పెద్దచేఁతరాసి, వై. వి. మహోఝరని*: చూ, శమల.
పెద్దచేమంతి, వై. వి: చూ, సేమంతి*.
పెద్దజల్లిమెకము, ద్వ. వి. సృమరము: చూ, సవరపుమెకము.
పెద్దఱేఁకుమ్రాను, ద్వ. వి: చూ, శాకోటము*.
పెద్దతనము, వై. వి. 1: చూ, సన్మానము; 2.=వృద్ధత్వ: చూ, వార్ధకము. 1.
పెద్దతల, ద్వ. విఱ. 1. పెద్దగానుండి కార్యము నడిపించువాఁడు. కళా. 6, ఆ. 150; వా. 2. గొప్పశిరము.
పెద్దతలవాఁడు, ద్వ. వి. అద్దతలవాఁడు. (సం. ప).—ఉరుశిరుఁడు.
పెద్దతుమ్మి, వై. వి. మహాద్రోణము *: చూ, స్ఫూర్జకము.
పెద్దతొలువేలుపు, ద్వ. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పెద్దదగు, వా. అ. క్రి. 1. గొప్పదగు: 2. (దీపము) ఆఱిపోవు. "దీపము పెద్దదగుచున్నది."
పెద్దదవనము, వై. వి. మహాదమనము*: చూ, రుచి. 5.
పెద్దదుప్పి, ద్వ. వి: చూ, రామము. 3.
పెద్దదూలగోవెల, ద్వ. వి. మహాత్మగుప్త*: చూ, శూకశింబి.
పెద్దదోస, ద్వ. వి. రాజకర్కటి*: చూ, హరివాలుకము.
పెద్దనక్క, వై. వి. గృండీరము: చూ, సృగాలము.
పెద్దనల్లచీమ, ద్వ. వి. గండ్రచీమ: చూ, పిపీలిక.
పెద్దనవు, ద్వ. వి. రూ - పెద్దనవ్వు. అట్టహాసము: చూ, హాస్యము. 1.
పెద్దనవ్వు, —పై.—
పెద్దనిదుర, వై. వి. రూ- పెద్దనిద్దుర, మరణము: చూ, సావు.
పెద్దనిదురపోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మరణించు.
పెద్దనిద్దుర, వై. వి: చూ, రూ- పెద్దనిదుర. భాగ. 6, స్కం. 429.
పెద్దనీలి, ద్వ, వి. ఆజలోమి*: చూ, రంజిని.
పెద్దనువ్వు, ద్వ. వి. మహాతిలము*: చూ, శ్రీమాఱ.

పెద్దనెల, ద్వి. వి. రాటిరిక్క నెల: చూ, మాసము. 1.
పెద్దనేపాళము, ద్వి. వి: చూ, నేపాళము*.
పెద్దనేరేడు, ద్వి. వి. మహాజంబువు*: చూ, సురభిపత్ర.
పెద్దపల్లేరు, ద్వి. వి. మహోపలంకిష*: చూ, స్వాదుకంటకము.1
పెద్దపాఁచి, వై. వి: చూ, శైవలము వేం, ఆం. 71.
పెద్దపాఁపర, ద్వి. వి: చూ, సుపూరము*.
పెద్దపీఁచర, ద్వి. వి. పీవరీ*: చూ, శ. మూలి.
పెద్దపులి, ద్వి. వి: చూ, శార్దూలము.
పెద్దపులుఁగు, ద్వి. వి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.
పెద్దపెన్నేరు. ద్వి. వి. మహాశ్వగంధ*: చూ, వారాహకర్ణి.
పెద్దపొల, వై. వి. గోమాంసము: చూ, ప క్తము. 2.
పెద్దబట్ట, వై. వి. పొడుగు వెడల్పులు హెచ్చుగా గలబట్ట: చూ, వస్త్రము.
పెద్దబాడిసె, వై. వి: చూ, వాశి.
పెద్దబీఱ, ద్వి. వి. ఏనుఁగుబీఱ*: చూ, హస్తిస్వగవేషుక.
పెద్దబోడత(స)రము. ద్వి. వి. మహాముండిని*: చూ, హాపుష.
పెద్దమానేరు, ద్వి. వి. మహాజ్యోతిష్మతి*: చూ, స్వర్ణవల్లి.
పెద్దముత్తవపులగము, ద్వి. వి. అతిబల*: చూ, సహదేవ.
పెద్దములక, ద్వి. వి. మహావార్తాకి *: చూ, హింగుళి.
పెద్దమ్మ, వై. వి. 1: (మి. ప.).- మూదేవి. (సం. ప.).- అలక్ష్మి, కాలకంఠిక, కాలకర్ణి-కాలకర్ణిక, జ్యేష్ఠ, నిర్ఋతి; 2: చూ, పెదతల్లి.
పెద్దమఱింగ, ద్వి. వి: చూ, శ్వసనము. *
పెద్దమ్రాను, ద్వి. వి: చూ, శోణకము.*
పెద్దయల, ద్వి. వి: చూ, వీచి. 1.
పెద్దయీడ, ద్వి. వి. స్వర్ణపారేవతము*: చూ, శర్కరాంకము.
పెద్దయేలకి, వై. వి. బృహదేల *: చూ, పత్రిల.
పెద్దయ్య, వై. వి: చూ, పెదతండ్రి.
పెద్దరోగము, మి. వి: చూ, పులుము. 1.
పెద్దఱికము, వై. వి: చూ, పెద్దతనము. 1—2.
పెద్దలచాటుది, జా. అస్వతంత్రురాలు. "తరుణీమణీ, పెద్దల చాటుదాన" (ఉత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము).
పెద్దలు, వై. వి. బ. తెలిసినవారు. పాండు. 2, ఆ. 104: చూ, హేమాహేములు.
పెద్దవరగోఁగు, ద్వి. వి. బృహత్పీలువు *: చూ, వరగోఁగు.
పెద్దవాఁడు, ద్వి. వి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.
పెద్దవాకిలి, ద్వి. వి. గోపురద్వారము: చూ, వాకిలి. వా. 2. వాకిలికి ముందుండు విశాలప్రదేశము.
పెద్దవారము, మి. వి: చూ, బుధవారము.
పెద్దవిన్నపము, వై. వి. 1. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము; వా. 2. గొప్పమనవి.
పెద్దవిన్నపమువాఁడు, ద్వి. విణ: చూ, బధిరుఁడు.
పెద్దవిరి, ద్వి. వి. మహానీలి*: చూ, రంజని.
పెద్దవీధి, ద్వి. వి. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1.
పెద్దవేము, ద్వి. వి. మహానింబము*: చూ, వేము.
పెద్దవేలుపు, ద్వి. వి: చూ, బ్రిహ్మ. 1.
పెద్దవ్రేలు, ద్వి. వి. బొట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.

పెద్దిసవాప, వా. వి: చూ, నొప్పరము.*
పెద్దాపవెట్టు, ద్వి. వి: చూ, వృషభము.
పెద్దాపురి, దే. వి. గోదావరీమండలమందలి పెద్దాపురము తాలూకాలో తయారుచేయఁబడెడు వస్త్రము: చూ, కర్పూరం. 1.
పెద్దారుగ, ద్వి. వి. వరకము*: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
పెద్దింటమ్మ, ద్వి వి. (పెద్ద+ఇల్లు+అమ్మ): చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
పెన, దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. మెలిక. పాండు. 5, ఆ. 264: చూ, లంకియ. 3; 3. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 4. రెండు పశువులను చేర్చి కట్టెడుబంధము: చూ, లంకియ. 5.
పెనఁకువ, దే. వి. రూ-పెనుఁకువ. 1. వాదము: చూ, వ్యాక్షేపము; 2. కలయిక: చూ, సంయోగము; 3: చూ, యుద్ధము; 4: చూ, మేళనము; 5. చుట్టుకొనుట: చూ, వ్యాపనము; 6: చూ, యుద్ధము; 7. అల్లిబిల్లిక-అల్లిబిల్లి, పెనఁగు.
పెనఁకువలుగొను, దే. అ. క్రి. మెలిపడు: చూ పెంటిగొను. భాగ. 8, స్కం. 399.
పెనఁగఁబడు, ద్వి. అ. క్రి: చూ, పెనఁకువలుగొను. జై. 6, ఆ. 31.
పెనఁగాడు, దే. అ. క్రి —పై.—
పెనఁగియాడు, —పై.—
పెనఁగు, దే. వి. 1: చూ, రూ-పెనఁకువ. 7; అ. క్రి. 2: చూ, పెనఁకువలుగొను; 3: చూ, పెట్టైవెట్టు; 4: చూ, మేళగించు. భార. ఆది. 5, ఆ. 49; 5: చూ, వాయిలాడు; 6. మాఱాడు: చూ, వక్కాణించు; వా. స. క్రి. 7. పాల్పించు: చూ, సక్తమగు.
పెనఁగులాట, దే వి. రూ-పెనఁగులాటము, మల్లడి: చూ, యుద్ధము.
పెనఁగులాటము, —పై.—
పెనఁగులాడు, దే. అ. క్రి. మల్లాడు: చూ, పెంటిగొను.
పెనఁగువడు, దే. అ. క్రి. చేరు. నిర్వ. 10, ఆ. 77: చూ, సమీపించు.
పెనఁగూడు, —పై.—
పెనఁగొను, 1. —పై.—; 2: చూ, పెనఁగులాడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 9.
పెనఁచు, దే. ప్రే. పెనఁగఁజేయు. భో. 2, ఆ. 64: పెనపు, మెలచు.
పెనపరి, దే. విణ. (పెనపు+అరి) వివాదశీలుఁడు: చూ, రెచ్చెల; 2. భేదశీలుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 214.
పెనపు, దే. వి. 1. వివాదము: చూ, పెనఁకువ. 1; 2. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; ప్రే. 3: చూ, పెనఁచు; 4. కలపు.
పెనము, దే. వి. స్వేదని: చూ, పాత్రము. 6.
పెనయు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మేళగించు; 2: చూ, పెనఁగు.7.
పెనవెట్టు, దే. స. క్రి: చూ, వడివేయు. స్వా. 4, ఆ. 73.
పెనవేయు, దే. స. క్రి. 1. — పై. —; 2. పశువులను ఒక టితో నొకటిఁ జేర్చి ముడివేయు: చూ, లంకెవెట్టు. 1.
పెనసలు, వా. వి. (రూ-పెన్సలు-పెనిసిలు-పెన్సిలు): చూ, లేఖిని.

పెనిమిటి, దే. వి. (పెనుపు + మేటి) రూ—పెన్మిటి. మగఁడు: చూ, సామి. 2.
పెను, దే. విశే. వృత్తియందు పెనుపు శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. పాండు. 2, ఆ. 55; పాండు 2, ఆ. 58.
పెనుఁకువ, దే. వి: చూ, రూ—పెనఁకువ.
పెనుఁగొమ్మ, దే. వి. (పెనుపు + కొమ్మ): చూ, పెద్దకొమ్మ.
పెనుఁదాము, దే. వి. (పెనుపు + పాము) కొండచిలువ. భార. ఆర. 2, ఆ. 89: చూ, సర్పము.
పెనుచు, దే. స. క్రి: చూ, రూ—పెంచు. 2-3.
పెనుతిండి, ద్వ. వి. ఆబూతి: చూ, సాదము. (1).
పెనుపంజు, ద్వ. వి: చూ, స్నేహాళము. వేం. ఆం. 70.
పెనుపడు, దే. అ. క్రి. (పెనుపు + పడు) 1: చూ, ముమ్మరించు. జై. 2, ఆ. 64; 2: చూ, వర్ధిల్లు.
పెనుపరి, దే. విశే. (పెనుపు + అరి) వృద్ధిబొందించువాఁడు: చూ, సంరక్షకుఁడు.
పెనుపారు, దే. అ క్రి. గొప్పయగు. రూ- పెంపారు.
పెనుపు, దే. వి. 1. వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, రూ- పెంపు. 5; 3. పెంచుట: చూ, సంరక్షణము.
పెనుమసనము, ద్వ. వి. (పెనుపు + మసనము) కాశి, వారణాసి. కాశీ. 6, ఆ. 124: చూ, సీమ. 1. (దేశము).
పెనుమినుకులు, దే. వి. బ. (పెనుపు + మినుకులు): చూ, వేదము.
పెనుమీసువేఁటరి, ద్వ. వి: చూ, వలఱేఁడు. వేం, ఆం. 31.
పెనుమ్రాను, దే.వి. (పెనుపు + మ్రాను): చూ, పెద్దమ్రాను*.
పెనువెల్లి, దే. వి. (పెనుపు + వెల్లి) 1. ప్రళయకాలమునందలి యేకార్ణవము: చూ, వెల్లువ. 2.
పెనువ్రేలు, దే. వి. (పెనుపు + వ్రేలు): చూ, పెద్దవ్రేలు.
పెన్న, వై. వి.=పినాకినీనది: చూ, పినాకిని. 1.
పెన్నడపులుఁగు, దే. వి(పెన్ + నడపులుఁగు): చూ, లకుముకి.
పెన్నిదుర, వై. వి. మరణము: చూ, సావు.
పెన్నెరు, దే. వి. రూ-పెన్నేరు*: చూ, వారాహకర్ణి.
పెన్నెఱులవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సుకేశుఁడు.
పెన్నేరు, దే. వి: చూ, రూ- పెన్నెరు*. (అవుపాలలో ఉడికించిన శుద్ధి.)
పెన్నేరుగడ్డ, ద్వ. వి.—వై.—
పెన్నొసలు, ద్వ. వి: చూ, లలాటము. సాం. మా. 15.
పెప్పసు, వా. వి: చూ, పించను.
పెమ్మటి, దే. వి: చూ, రూ - పెనిమిటి. కళా. 8, ఆ. 138.
పెప్పె, వా. వి. శూన్యము, లేదు.
పెప్పెప్పె, వా. వి. 1. మిక్కిలి శూన్యము; 2. చేతకానివాని మాట. (తెత్తెత్తె - మెమ్మెమ్మె మొదలగునవి ఈ యర్థమందు వాడెదరు.)
పెమ్మె, దే. వి: చూ, రూ—పెరిమె.
పెయ్య, దే. వి. రూ—పేయ. 1. వత్సము: చూ, ధేనువు; 2. పాలువిడిచిన ఆఁడుదూడ: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 3. ఆవు. ఉ, రా. 5, ఆ. 208: చూ, ధేనువు; 4: చూ, సద్బుఁడు; 5: చూ, హీనుఁడు.
పెయ్యదూడ, దే. వి: చూ, పెయ్య. 1-2-3.
పెయ్యమ్మ, వా. వి: చూ, వ్రాజె.
పెర, వై. స.=పరః. రూ- పెఱ. 1: చూ, వేఱు. 3. మార్క. 5, ఆ. 76; దే. వి. 2. తేనె తెట్టె పాండు. 1, ఆ. 181: చూ, మధుపటలము.
పెరక, దే. వి: చూ, పించు.
పెరజు, దే. వి: చూ, సర్పము.
పెరటిగుమ్మము, వా. వి. దొడ్డివైపు గుమ్మము: చూ, వాకిలి.
పెరటిమందు, జా. స్వాధీనము.
పెరడు, వై. వి.=పృష్ఠ. (దేశ్యమని శ. ర.) ఇంటి వెనుకదొడ్డి: చూ, స్థానము. 1. (బ. పెళ్లు).
పెరతేనె, వా. వి: చూ, పుట్టతేనె వేం. ఆం. 72.
పెరమ, వై. వి.=ప్రేమ: చూ, రూ- పెరిమ.
పెరయీఁగ, దే. వి. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.
పెరయు, వా. స. క్రి: చూ, పెనఁగు. 7.
పెరరేఁచు, వై. స. క్రి. = ప్రేర్. ప్రేరేపణచేయు. (రూ- పెరరేపు—ప్రేచు—ప్రేరేఁచు — పేరేపు — ప్రేరేపించు) జై. 6, ఆ. 215: చూ, రేఁచు. (రేచు అని కొందఱు).
పెరరేపు, —వై.—
పెరవణి, వై. వి. = ప్రేరణ. భాండోపరినృత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.
పెరసు, దే. వి. పొల: చూ, మాంసము.
పెరిమ, వై. వి, = ప్రేమ. (రూ — పెరమ — పెరిమె) వర. 3, ఆ. 127: చూ, స్నేహము. 1.
పెరిమె, వై. వి. 1. —వై.—; 2. రూ- పెమ్మె. స్వా. 3, ఆ. 84: చూ, సన్మానము.
పెరుఁగాకు, దే. వి: చూ, శాకిని. 2. *.
పెరుఁగు, (రూ—పెర్గు—పెరువు—పెర్వు) దే. వి. 1. దధి: చూ, స్తన్యము; 2: చూ, వృద్ధుఁడు; 3. ఏండ్లు చెల్లినది: చూ, వృద్ధ; 4. వృద్ధిబొందినది: చూ, వృద్ధము. 2; అ. క్రి. 5. రూ- పెఱుగు: చూ, వర్ధిల్లు. మార్క. 3, ఆ. 380; 6. ఎదుగు. పాండు. 5, ఆ. 165: చూ, పొడవగు.
పెరుఁగుకడవ, ద్వ. వి: చూ, భాండము. 3.
పెరుఁగుముంత, —వై.—
పెరుఁగుట, దే. వి. 1. తగ్గుట: చూ, వెలితి. 2; 2. ఎదుగుట, వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, వర్ధనము. 1.
పెరుఁగుడు, దే. వి: చూ, పెరుఁగుట. 2—3.
పెరుఁగుతోఁటకూర, దే. వి: చూ, పెరుఁగాకు. *
పెరుఁగుసంద్రము, ద్వ. వి. దధ్యుదము: చూ, సముద్రము.
పెరుకు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెర్కు.
పెరుగు, దే. అ. క్రి. తెగు. పా. 4, ఆ. 37: చూ,వ్రక్కవాఱు.
పెరుమాకోయిల, దే. వి. (పెరుమాళ్ళు + కోయిల) కాంచీపురము: చూ, సీమ. 1. (దేశము).
పెరుమాళ్లడుగుబుగ్గ, ద్వ. వి. గంగ: చూ, నది. 1.
పెరుమాళ్ళు, దే. వి. బ: చూ, విష్ణువు. 1. వర. 2, ఆ. 173.

పెరువు, దే. వి. విశ. అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు. (దధికి—హరి. పూ. 5, ఆ. 206; ఏండ్లు చెల్లినదానికి, ఏండ్లు చెల్లిన వానికి —కాశీ. 2, ఆ 163; వృద్ధిపొందినది అనుటకు.—రాజ. 2, ఆ. 46.)

పెర్కు, దే. అ. క్రి. రూ-పెరుకు-పెఱుకు. 1. పీఁకు: చూ, మెఱుకు; 2. పెల్లగించు: చూ, విదారించు; 3: చూ, వహించు; అం. ప్రే. 4. మోయించు.

పెర్గు, దే. వి. అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు. (వర్ధిల్లుటకు.—విక్ర. 7, ఆ. 50.)

పెర్వు, దే. వి. అ. క్రి.—పై.—(దధికి.-హరి. పూ. 5, ఆ. 198).

పెఱ, దే. వి. 1: చూ, రూ-పెర. 2; పై. స. 2. = పరః. (రూ-పర-పెర-పరాయి) భార. ఆది. 2, ఆ. 67: చూ, వేఱు. 3.

పెఱగాయ, ద్వ. విశ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. శశాం. 3, ఆ. 78.

పెఱమగఁడు. ద్వ. వి. జారుఁడు: చూ, విటుఁడు.

పెఱిక, దే. వి. అంకియము-అంకెము, అండియము-అండెము.

పెఱికాటము, దే. వి. ఎడ్లులోనగువానిచే ధాన్యాదులు మోయించుట.

పెఱుకు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెర్కు. (మోయించుటకు —భార. సభా. 1, ఆ. 268),

పెఱుకుట, వా. వి. ఉత్పాటనము.

పెఱుగు, దే. అ. క్రి. 1. కడఁగు. భార. ఆది. 6, ఆ. 202; భార. ఆది. 6, ఆ. 147: చూ, సమకట్టు. 2; 2: చూ, విజృంభించు; 3: చూ, రూ-పెరుఁగు. 5.

పెలుకుఱు, దే. అ. క్రి. రూ-పెల్కుఱు; చూ, విహ్వాలించు. భార. సభా. 1, ఆ. 118.

పెలుచు, దే. వి. (రూ-పెల్చ-పెలుచన-పెల్చన-పేల్చ-పేల్చన) 1: చూ, హెచ్చు. 2. భార. ఆది. 5, ఆ. 178; 2. అధికము. య. 3, ఆ. 7: చూ, హెచ్చు. 1; 3: చూ, రోషము. భార, విరా. 2, ఆ. 54; స్వా. 4. ఆ. 86; 4. కాఠిన్యము: చూ, బెడిదము; 5: చూ, సంభ్రమము; ద్ర. 6. ఉచ్చైరర్థకము, గట్టిగా. నిర్వ. 3, ఆ. 7.

పెలుచన, దే. వి. ద్ర.—పై.—(కోపమునకు.—హరి. పూ. 1, ఆ. 182; కాఠిన్యమునకు.—హరి. ఉ. 5, ఆ. 149).

పెల్కుఱు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెలుకుఱు.

పెల్చ, దే. వి. ద్ర: చూ, రూ-పెలుచ.

పెల్చన, —పై.—

పెల్లి, దే. వి: చూ, లోష్టము, భూమి. 1-౧౦౦.

పెల్లగించు, దే. ప్రే: చూ, విదారించు.

పెల్లగిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పెల్లగిల్లు. 1. ఉన్మూలితమగు: చూ, విదారించు; 2 పాఱు: చూ, పెళ్ళు. 3.

పెల్లగిల్లు,—పై.—(1 వ అర్థమునకు.—రామా. 5, ఆ. 312.)

పెల్లాటకత్తె, వా. వి: చూ, వేశ్య.

పెల్లిదము, ద్వ. వి. (పెల్లు + ఇదము) 1. పెల్లు. భార. విరా. 3, ఆ. 172: చూ, హెచ్చు. 2; విశ. 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

పెల్లు, పై. వి. = పుల. 1: చూ, హెచ్చు 2; విశ. 2: చూ. హెచ్చు. 1.

పెల్లుకొను, ద్వ. అ. క్రి. అతిశయిల్లు: చూ, సందడించు.

పెసర, దే. వి. ఒకానొకసస్యము. (సం ప).—గంధసారము, ముద్గము. (పెసలు. బ. పెసరధాన్యము) తద్విశేషములు. —౧. అడవిపెసర, కారుపెసర — కాఱుపెసర. (సం.) కులీనకము, కృమిలకము, మకుష్ఠకము, మకుష్ఠకము, మయష్ఠకము—మయష్ఠ్రికము, వనముద్గము; ౨, కాకిపెసర, కారుపెసర—కాఱుపెసర, పిల్లపెసర—పిల్లిపెసర; (సం).—కాకపర్ణి, కాకముద్గ, కురంగిక, కోశిల, క్షుద్రసహ, మహాసూపపర్ణి, మార్జాలగంధిక, ముద్గపర్ణి, సహ, హ్రస్వ; 3: కొమ్ముపెసర-కొమ్ముపెసలు. ౪: నల్లపెసలు. (సం,ప).-కృష్ణముద్గము, సంతము, శింబికము; ౫. పచ్చపెసర, (సం).—ఖండిరము-ఖండీరము, హరితము; ౬: పిచ్చపెసర; ౭. పెసరపప్పుసిసు:—(చూ,సూపము); ౮. పెసరపొట్టునకు:—(చూ, బరడు) (మిగతవానికి: "చూ, స్తంబకరి")

పెసరకట్టు, వా. వి. పెసరచారు.

పెసరపప్పు, దే. వి: చూ, పప్పు.

పెసరపొట్టు, వా. వి: చూ, శింబ.

పెసవము, వా. పై. వి. = ప్రసవ: చూ, ప్రసవము. 1.

పెళపెళ, దే. వి. 1. విఱుచుట ఉఱుముట ఆర్చుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము. (విఱుచుటకు.—ఉ, రా. 7,ఆ. 415; ఆర్పుటకు—య. 5, ఆ. 81.); 2. ఒకధ్వని: చూ, స్వరము 2.

పెళపెళయను, దే. అ. క్రి: చూ, శబ్దించు. పా. 2, ఆ. 19.

పెళుచు, దే. విశ. 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు. పాండు. 4, ఆ. 165; 2. చూ, విరసము. 2.

పెళ్ళుమ్రాను, దే. వి. దున్నినపిమ్మట మిఱ్ఱుపల్లములు సరిపడ మీఁదనీడ్చెడు పలక: (చూ, దిండు. 5).

పెళ్లము, వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లాము.

పెళ్ళాము, —పై.—

పెళ్ళి, వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లి.

పెళ్ళికూఁతురు, వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లికూఁతురు.

పెళ్ళికొడుకు, వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లికొడుకు.

పెళ్ళివారు, వా. వి. పెండ్లికివచ్చిన బంధువులు.

పెళ్ళు, దే. వి. 1: చూ, పెళపెళ (విఱుచుటకు-వారి. పూ. 6. ఆ. 84.); బ. 2: చూ, పెరడు.

పెళ్ళెము, వి. మద్యముచేయుటకు అనేకవస్తువులుచేర్చి చేసిన పిండి, మేదకము; 2: చూ, కిణ్వము. *.

పే

పేఁట, పై. వి. = పింతా: చూ, పెంట. 4—5. (5 వ యర్థమునకు.-ప్రబ. 4, ఆ. 132.)

పేఁటు, దే. వి: చూ, పగులు. 1.
పేఁడ, దే. వి: చూ, రూ-పెండ.
పేఁడకడ, వా. వి. (ఒకసారి వెలువరించిన) పేఁడముద్ద.
పేఁడగుప్ప, దే. వి: చూ, సురటీ.
పేఁడనీళ్ళు, దే.వి. బ. రూ-పేన్నీళ్లు. కలయంపి: చూ, సలిలము.
పేఁడపురుగు, ద్వ. వి: చూ, పురుగు.
పేఁను, దే. స. క్రి. దారముపేను, పురిపెట్టు.
పేక, దే. వి. 1. వస్త్రములనేఁతయందలి యడ్డనూలు: చూ, మగ్గము; వా. 2. చీట్లపేక (ఇందలి రకములు — అరఖు, ఇస్పేటు, కళావరు, డైమాను).
పేగు, దే వి: చూ, రూ-ప్రేవు.
పేచకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సకినంపుఁ బులుఁగు; 2. ఏనుఁగు తోఁక మొదలు: చూ, హస్తి; 3. దాని సమీపము.
పేచకి సం. వి. ఇ. పుం: చూ, హస్తి.
పేచిక, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
పేచిలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పేచకి.
పేచీ, వా. వి. తగవు.
పేచీకోరు, వా. వి. కలహశీలుఁడు: చూ, లడాయిగాఁడు.
పేజి, వా. వి: చూ, పుట.
పేట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = పెట్టె (రూ-పేటము-పేటి-పేడ): చూ: సందుకా; దే. వి. (1) యష్టి: చూ, భూషణము. 2.
పేటకము, సం. వి. అ. న. = పెట్టె: చూ, పేట. 1.
పేటనఁబెట్టు, ద్వ.అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2. కళా. 6, ఆ.83.
పేటాడు, దే. అ. క్రి: చూ, వేఱుపడు.
పేటాపన, వా. వి. దురాలోచన.
పేటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పెట్టె: చూ, పేట. 1; వై. వి. = పట్టా. రూ-పేటీ. (1) నడికట్టు: చూ, వస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర.)
పేటిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = పెట్టె: చూ, పేట. 1; 2: చూ, సమూహము.
పేటీ, వై. వి. = పట్టా:చూ,రూ-పేటి. (1) దేశ్యమని (శ.ర.)
పేటు, దే. వి. 1. సరిగలోనగువానితో నేసినపట్టె: చూ, వస్త్రము; 2. పర్వతశిఖరము: చూ, హిమాలయము.
పేడి, వై. వి. = షండః. భార. సభా. 2, ఆ. 14: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
పేడితనము, వై. విణ. ఉబ: చూ, షండత్వము.
పేడు, దే. వి. 1. సన్ననికఱ్ఱచెక్క: చూ, సమిధ. 1; 2. వంటకట్టియ: చూ, సమిధ. 2.
పేడె, వై. వి. 1. = పేటి:చూ, పేట. 1; విణ. 2. తూబరుఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
పేడెమూతి, వై. వి. గడ్డము మీసము లేనిది; చూ, వదనము.1.
పేడెత్తు, దే. అ. క్రి: చూ, విరియు. 5. స్వా. 2, ఆ. 38.
పేణి, వై. వి. = పేనికా: చూ, భక్ష్యము.
పేద, వై. వి. 1: చూ, భటుఁడు. 1. సా. 2, ఆ. 34; విణ. 2. = భీతః: చూ, వెఱపరి. స్వా.4, ఆ.105; 3. దరిద్రుఁడు. విక్ర. 2, ఆ. 171: చూ, బీదవాఁడు; 4. అశక్తుఁడు. భార. అర. 2, ఆ. 166: చూ, కాతుఁడు.
పేదకోపము పెదవులచేటు, లో. నిరుపయోగము-కళా.6,ఆ.30.
పేదరాలు, వా. వి. దరిద్రురాలు: చూ, స్త్రీ.
పేదర్కి, ద్వ. వి. రూ-పేదఱిమి. 1. దరిద్రము. పంచ. నా. 5, ఆ. 35: చూ, సీదరము. 1; 2: చూ, వెఱపు.
పేదఱికము, ద్వ. వి. దారిద్ర్యము. విక్ర. 2, ఆ. 176: చూ, సీదరము. 1.
పేదఱిమి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పేదర్కి.
పేదవడు, వై. అ. క్రి. 1. దారిద్ర్యమునుపొందు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 42; 2. వైర్యమునుపొందు.
పేనా, వా. వి. కలము: చూ, లేఖిని.
పేనిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పేణి: చూ, భక్ష్యము.
పేను, దే. వి. 1: చూ, యూకము; స. క్రి. 2: చూ, పేఁడు.
పేనుకొఱుకుడు, దే. వి: చూ, బట్టతల.
పేనుగ్రుక్కినపాటి, జా. తేలికగా, స్వల్పకాలములో. "పేను గ్రుక్కినపాటిగా నిష్టమైన యర్థమెల్లఁ బడసి" (ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.)
పేనుగ్రుడ్డు, దే. వి: చూ, వీఱు.
పేనుపిల్ల, —వై.—
పేన్నీళ్లు, ద్వ. వి. బ. (పేఁడ + నీళ్ళు): చూ, రూ-పేఁడనీళ్ళు.
పేపజువ్వ, వా. వి: చూ, వేత్రము. 1.
పేపపొద, దే. వి. వేత్రగుల్మిని*: చూ, వేత్రము. 2.
పేపబెత్తము, వా. వి: చూ, పేపజువ్వ.
పేపర, దే. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.
పేము, దే. వి. రూ-ప్రేము: చూ, వేత్రము. 2.
పేముబొద్దు, దే. వి. గోడబొద్దు, గోలు.
పేయ, దే. వి: చూ, రూ-పెయ్య. 1-2-3.
పేయగంజి, వా. వి. మెతుకులుగలగంజి: చూ, సాదము. (1).
పేయము, సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; పుం. 3. అచ్చపుఁదేట: చూ, శుద్ధము. 3; 4. వెలవ, కాఁచుడుగంజి: చూ, సాదము. (1); విణ. 5. త్రావఁదగినది: చూ, పానీయము.
పేయూషము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పీయూషము.
పేరంగి, వా. వి. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2: చూ, రూ-పిరంగి. 4.
పేరంటము, వా. వి: చూ, రూ-పేరంట్రము.
పేరంటాలు, వా. వి: చూ, రూ-పేరఁటాలు.
పేరంట్రము, దే. వి. రూ-పేరంటము-పేరఁటము. 1. పసుపు బొట్టులకు ముత్తైదువులఁ బిలుచుట. హరిశ్చ. 4, ఆ. 138; 2. పసుపు బొట్టులకు ముత్తైదువు వచ్చి చేయుకార్యము.
పేరఁటము, —వై.— (1 వ యర్థమునకు.—కళా. 7, ఆ. 59; 2 వ యర్థమునకు.—హరి. ఉ. 8, ఆ. 257.)
పేరఁటలు, దే. వి: చూ, రూ-పేరఁటాలు.
పేరఁటాలికూర, వా. వి. ఒకకూరాకు.
పేరఁటాలు, దే. వి. (రూ-పేరంటాలు-పేరఁటలు) 1. పేరఁటమునకు వచ్చిన ముత్తైదువ. కళా. 7, ఆ. 70: చూ, స్త్రీ; 2. మృతసువాసిని, జక్కిణి: చూ, స్త్రీ.

పేరడవి. ద్వ. వి. మహారణ్యము: చూ, విపినము.
పేరణపద్ధతి, అం: చూ, ఉద్ధతము.
పేరణము, వై. వి.=ప్రేరణ. (రూ-పేరణి-పేరిణి) 1: చూ, పెరవణి. ఉ. హరి. 4, ఆ. 215; దే. వి. 2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3. అంగీ: చూ, వస్త్రము.
పేరణి, వై. దే. వి.—పై.—(అంగికి —రా, వి. 2, ఆ. 52; పెరవణికి.—ఉ, రా. 2, ఆ. 115.)
పేరము, దే. వి. రూ-పేరెము. 1. గుఱ్ఱపుపరుగు: చూ, హయము; 2. పరుగు: చూ, పరిధావనము.
పేరా, వా. వి. కథాభాగమును తెలుపు విషయము.
పేరాముదపుఁజెట్టు, ద్వ. వి. రక్తైరండము *: చూ, వ్యాదంబకము.
పేరాముదము, ద్వ. వి. రక్తైరండతైలము: చూ, స్నేహము. 2.
పేరాముదాలు, ద్వ. వి. బ. పేరాముదపు విత్తులు.
పేరాస, వా. వి. అత్యాశ: చూ, వాంఛ.
పేరిణి, వై. దే. వి: చూ, రూ-పేరణి.
పేరిమ, దే. వి గుట్టు: చూ, రహస్యము. 1.
పేరిమి, దే. వి (పేరు+ఇమి) (రూ-పేర్మి-పేరిమె-పెమ్మె) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; వై. వి. 3. = ప్రేమ: చూ, స్నేహము.
పేరిమికాఁడు, దె. విణ: చూ, విఖ్యాతుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 184.
పేరీఁదు, దే. వి. ఖర్జూరము *: చూ, మధు.
పేరు, దే. వి. 1. నామము: చూ, సంకేతము. 1; 2. కీర్తి. హరి. ఉ. 9, ఆ. 141: చూ, సమాఖ్య. 1; 3. దండ: పాంచు. 3, ఆ 50: చూ, భూషణము. 2; విణ 4 పెద్ద: చూ, విపులము; 5. అధికము. రామా. 3, ఆ. 143: చూ, హేరాళము. 1; అ. క్రి. 6: చూ, ముద్దకట్టు. హరి. ఉ. 10, ఆ. 206; 7. దట్టమగు: చూ, వ్యాపించు; 8: చూ, సందడించు.
పేరుంగరము, దే. వి. రూ-పేరుటుంగరము. ముద్రిక: చూ, భూషణము. 2.
పేరుకొను, దే. స. క్రి. రూ-పేర్కొను. 1. పేరుపెట్టి పిలుచు. పేరుగ్రుచ్చు; 2. పిలుచు: చూ, సంబోధించు; 3. ఉచ్చరించు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 128; నై. 4, ఆ. 94: చూ, వచించు; 4: చూ, స్తుతించు; అ. క్రి. 5: చూ, పేరు. 6.
పేరుకొనుట. దే. వి. రూ-పేర్కొనుట. పేరుపెట్టిపిలుచుట. ఆం, భా. ప్ర. 113: చూ, సంబోధనము.
పేరుకోలు, రూ-పేర్కోలు. —పై.—
పేరుగ్రుచ్చు. దే. స. క్రి. 1: చూ, పేరుకొను. 1; 2: చూ, వచించు; వా. 3. దారమునకు పూసలులోనగువాని నెక్కించు.
పేరుచు, దే. అ. క్రి. రూ-పేర్చు. 1: చూ, విజృంభించు; 2: చూ, ముమ్మరించు; స. క్రి. 3. ఒకటిమీఁద నొకటి పెట్టు; 4. ఒకటి మీఁద నొకటిపెట్టి యేర్పఱచు.
పేరుటుంగరము, దే. వి; చూ, రూ-పేరుంగరము.
పేరుటురము, వా. వి. పేరెద*: చూ, శాల. 4.
పేర్ఘుడు, దే. వి. ఘనీభవించినముద్ద: చూ, సాదము (1).

పేరుపు. దే. వి. రూ-పేర్పు. 1. ఒకటిమీఁద నొకటిపెట్టుట: చూ, పరుస. 1; 2. పుండపెంపు: చూ, దోలె.
పేరుపెట్టు, వా. స. క్రి: చూ, సంకేతించు.
పేరులేనివాఁడు, వా. వి: పన్న. (సం.)అనామకుఁడు, అనామధేయుఁడు.
పేరె, వా. వి: చూ, రూ-పేరెము.
పేరెక్కు, వా. అ. క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు.
పేరెద, వా. వి: చూ, పేరుటురము. *
పేరెము, వై. వి. = ప్రేంఖా: చూ, రూ-పేరము. 1-2. (దేశ్యమని శ. ర.)
పేరెములు, అం: చూ, పాదక్రియలు.
పేరెమువాఱు, వా. అ. క్రి. పాఱు: చూ, వెళ్ళు. 1.
పేరేలకి, వా. వి: చూ, పత్రిల *.
పేరైనవాఁడు, వా. వి: చూ, విఖ్యాతుఁడు. 1.
పేరోజము, వై. వి. =పిరోజః. రూ- పేరోదనము. మరకతమణి విశేషము: చూ, రత్నము. 1.
పేరోజము, సం. వి. అ. న. క్షుద్రమణివిశేషము: చూ, రత్నములు. 1. (దీని తద్భవము పేరోజము అనికొందఱు).
పేరోదనము, వై. వి. =: చూ రూ-పేరోజము.
పేరోలగము, వా. వి. ఒడ్డోలగము: చూ, సభ 2.
పేర్కొను, దే. స. క్రి, అ. క్రి: చూ, రూ-పేరుకొను. (1 వ అర్థమునకు.—హరి ఉ. 9, ఆ 115.)
పేర్కొనుట, వా. వి: చూ, రూ-పేరుకొనుట.
పేర్కోలు, దే. వి: చూ, రూ-పేరుకోలు.
పేర్చు, దే. అ క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-పేరుచు.
పేర్పు, దే. వి: చూ, రూ-పేరుపు.
పేర్మి, దే. వి, వై. వి: చూ, రూ-పేరిమి. (అతిశయమునకు.—భార. అర. 4, ఆ. 32; గౌరవమునకు —భార. సభా. 1, ఆ. 7.)
పేర్మించు, వా. వి. మట్టెలీవలరానీని త్రాడు. ఆం. భా. ద్వి. 151: చూ, సూత్రము. 1.
పేలపిండి, ద్వ. వి. సక్తువు: చూ, సాదము (1).
పేలలు, దే. వి. బ. రూ-పేలాలు-ప్రేలలు-ప్రేఁబ్రాలు: చూ, సాదము (1).
పేలవము, సం. విణ. పలుచనిది: చూ, విరళము. 3.
పేలా, దే. వి. నీళ్ళుత్రాగెడు ఒకానొక గిన్నె: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6.)
పేలాపన, వా. వి. 1. పలవరింత: చూ, శబ్దము. 2; 2. అనవసరపు సంభాషణ: చూ, శబ్దము. 2; 3. సంధిదోషమున నాడెడు పలవరింత: చూ, శబ్దము. 2.
పేలిక, దే. వి. రూ-పేలికె-ప్రేలికె. చింపిగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.
పేలికె, వా. వి. —పై.—
పేలు, దే. అ. క్రి. రూ-ప్రేలు. 1. నెగచేత వేఁగి యుబుకు; వా. 2. అదేపనిగ మాటలాడు: చూ, వదరు. 5.
పేలుచు, దే. ప్రే. రూ-పేల్చు. పేలఁజేయు.
పేల్చు, —పై.—
పేవు, దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.

పేశలము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, సాకుఁడు పులుఁగు; 2: చూ, రోఁకలి; విణ. 3. సమర్థురాలు: చూ, స్త్రీ; 4. చక్కనిది: చూ, హృద్యము.

పేశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గ్రుడ్డు (ఇకారాంతమునగు): చూ, పేశీకోశము; 2: చూ, ప్రత్యాకారము; 3. = పేసెము. మాంసపుముద్ద: చూ, శుక్తము. 2; 4. = పేసెము. గుంజు: చూ, పేసెము. 1.

పేశీకోశము, సం. వి. అ. పుం. అండ-అండకము-అండము, ఆఘాతము, కోశము-కోషకము-కోషము,డింబము-డింభము, పేశి. (తె. ప).—గుడ్డు-గ్రుడ్డు: (చూ, శకుంతి-పక్షి).

పేశీజాలము, పా: చూ, ధాతువు. 10.

పేశీసంఘాతము, పా.—పై.—

పేషణము, సం. వి. అ. న. నూఱుట: చూ, సురుము.

పేషణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సన్నికల్లు: చూ, రాయి.

పేషాకము, సం. వి. అ. న. —పై.—

పేష్కసు, వా. వి. జమీందారులు ప్రభుత్వమువారికి కట్టెడు పన్ను: చూ, సిస్తు. 1.

పేసెము, వై. వి. = పేశి. (అనుకగురసద్రవ్యము.) 1. పండ్ల లోనిగుజ్జు: గిజురు, గుంజు, గుజ్జు, పేసెము-బేసము. (సం.) —పేశి; తద్వి- ౧. కొబ్బెరకు.—కుడక. కురిడి-కురిడీ, కొప్పెర-కొబ్బరి-కొబ్బెర; ౨. తాటిటెంక గుంజునకు— (తె) బుఱ్ఱగుంజు; 2. = పేశి: చూ, పేశి. 3.

పై

పై, దే. వి, అవ్య: చూ, రూ-పయి. 1.—2.

పైఁట, వై. వి, = పైఠ: చూ, రూ-పయిఁట.

పైఁటకొంగు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁటకొంగు.

పైండావారు, వా.వి.రూ-పైఁడావారు. బంగారు అను అర్థమిచ్చెడి శ్లేష్ఠనామము? వాచకము యింటిపేరుగా గలవారు. ఇట్లు బంగారువారు, వెండివారు మొ॥

పైడావారు, దే. వి: చూ, రూ-పైండావారు.

పైఁడి, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడి.

పైఁడికంటి, దే. వి. (పైఁడి + కన్ను): చూ, రూ-పయిఁడి కంటి.

పైఁడిచూలాలు, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిచూలాలు. య. 4, ఆ. 9.

పైఁడితామర, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడితామర.

పైఁడినెలఁత, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడినెలఁత. య. 1, ఆ. 26.

పైఁడిప్రత్తి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడిప్రత్తి.

పైఁడిబాసము, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడిబాసము.

పైఁడిముడుచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయిఁడిముడుచు.

పైఁడిముడుపు, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిముడుపు.

పైఁడియుమ్మెత్త, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడి యుమ్మెత్త*.

పైఁడితేఁడు, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడితేఁడు.

పైకము, సం. వి. అ. న. 1. పికములగుంపు: చూ, సాఁకుడు పులుఁగు; దే. వి. (1): చూ, రూ-పయికము, (1) (2) (3).

పైకాఁపు, జా: చూ, రూ-పయికాఁపు.

పైకిఁజల్లు, వా. స. క్రి. ఎగఁజల్లు.

పైక్రిందికి, వా. అవ్య. ఎగదిగ-ఎగాదిగ.

పైకిదువ్వు, వా. స. క్రి. ఎగదువ్వు.

పైకినూఁదు, వా. స. క్రి. ఎగనూఁదు.

పైకూటమి, దే. వి: చూ, రూ-పయికూటమి.

పైకెత్తు, వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 16.

పైకెత్తుట, వా. వి. (సం).—ఉత్పాదనము.

పైకొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయికొను. (కలుగుటకు.— మార్క. 4, ఆ. 186; ప్రే. పైకొలుపునకు.—పా. 5, ఆ. 30; పయికొను అనుటకు.—కళా. 7, ఆ. 227.)

పైచేయి, జా: చూ, రూ-పయిచేయి.

పైజాఱు, దే. వి: చూ, రూ-పయిజాఱు.

పైజాఱుమట్టు, దే. వి: చూ, రూ-పయిజాఱుమట్టు.

పైఠ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పయిఁట — పైఁట: చూ, రూ-పయఁట, "పైఠావట" (మదనన్నందన శతకము).

పైఠరము, సం. విణ. పిఠరమునందు వండఁబడినది. పిఠరము: చూ, ఉఖ్యము.

పైఠాణి, వా. వి. రూ-పైఠాణీ. జరత: చూ, సరిగ.

పైఠాణీ, —పై.—

పైడాలము, వా. వి: చూ, రోషము.

పైతామహము, సం. విణ. పితామహసంబంధమైనది.

పైతృకము, సం. విణ. పితృసంబంధమైనది.

పైతృష్వసేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పైతృష్వస్రీయుఁడు. (తంఁడ్రితోడఁబుట్టినదాని కొడుకు) మేనత్త కొడుకు: చూ, మేనబావ.

పైతృష్వస్రీయుఁడు, —పై.—

పైత్తము, సం. విణ. పిత్తమువలనఁ గలిగినది (వ్యాధి), పైత్యము (అని కొందఱు): చూ, రోగము. 1.

పైత్యప్రకృతి, అం: చూ, ప్రకృతిత్రయము.

పైత్యములు, అం. ఆవర్ణ, వివర్ణ, సూర్యావర్త, కామల, అమ్ల, రక్త, స్వేద, ఉన్మాద, పుండరీక, భుజంగ, కరపాద, శీత, మూర్ఛ, మధుర, కుసుమ, క్రోధ, భ్రంశ, శిరః, క్షుధ, తృష్ణ, దుర్భాష, చర్మ, దుర్గంధ, మదములు (24).

పైత్రము, సం. విణ. 1: చూ, పిత్ర్యము; 2. పితృసంబంధమైన అహోరాత్రము (మనుష్యులయొక్క మాసము పితరుల కొక యహోరాత్రము.)

పైద, దే. వి: చూ, రూ-పయిద. భో. 4, ఆ. 138; పాండు. 5, ఆ. 159.

పైదలి, దే. వి: చూ, రూ-పయిదలి.

పైనము, వై. వి. = : చూ, రూ-పయినము.

పైనాకాస్త్రము, అం: చూ, అస్త్రములు.

పైని, వా. ద్ర: చూ, పయి. 2.

పైపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-పయిపడు.

పైపాటు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిపాటు. విజ. 3, ఆ. 32.
పైపెచ్చులు, జా. ఎక్కువలు. "పైపెచ్చుల దీనికిఁ." పారి. 2, ఆ. 95.
పైపైగ, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-పయిపయిగ.
పైపొర, వా. వి: చూ, బెరడు.
పైయాట, వా. వి: చూ, రూ-పయాట.
పైర, దే. వి: చూ, రూ-పయిర (పయిర అనియు).
పైరము, దే. వి: చూ, రూ-పయిరము.
పైరు, దే. వి: చూ, రూ-పయిరు.
పైరుదుబ్బు, వా. వి: చూ, రూ-పయిరుదుబ్బు.
పైరుమాను, వా. వి: చూ, రూ-పయిరుమాను.
పైరులయెకిమీఁడు, దే. వి: చూ, రూ-పయిరుల యెకిమీఁడు.
పైరులుసులు, వా. వి: చూ, రూ-పయిరులుసులు. ఆం. పదా. సుర. 43.
పైలాపచ్చీసు, జా. 1. పడుచుతనపుచేష్ట; 2. పందెపుపావుల మొదటిగెలుపు.
పైలుమాను, వా. వి: చూ, రూ-పయిలుమాను.
పైశాచము, సం. వి. అ. పుం. 1. నిద్రించియు, త్రాగి మైమ అచియు, శీలము సంరక్షింపకఁ బరాకుపడి యున్నదానిని సంభోగేచ్ఛచే రహస్యముగాఁ జేసికొను పెండ్లి: చూ, వివాహము (ఇది యధమము); విణ. 2. పిశాచ సంబంధమైనది.
పైశున్యము, సం. వి. అ. న. (తె).— ఒరుదల, కొండె తనము, కొండియము, కొండెము, కొండెకానితనము, పిరువీఁకు- పిర్వీఁకు, పీఁకులాట.
పైస, వా. వి: చూ, రూ-పయిస.
పైసర, అం: చూ, ఉపవీతములు.
పైసరము, దే. వి: చూ, రూ-పయిసరము.
పైసలా, వా. వి: చూ, రూ-పయిసలా.

పొ

పొ దే. విణ. 1. వృత్తియందు పొన్ను శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. (దీనికి పరుష సరళములు పరములగునపుడు నుమాగమంబగు. పొంబట్టు మొ); అవ్య. రూ-పో. 2. నిశ్చయార్థకము. పర. 4, ఆ. 178: చూ, సత్యము. 1; 3. అనాదరమును తెలుపును: చూ, హేళనము.
పొంకపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, నిద్దించు.
పొంకము, దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, సౌందర్యము.
పొంకించు, దే. స. క్రి: చూ, పొందికపఱచు.
పొంఖేపించు, వా. సం. అ. క్రి. పొగరెక్కు.
పొంగటినెల, దే. వి. (పొంగలి + నెల) మార్గశీర్షమాసము. జింకతల చుక్కనెల: చూ, మాసము. 1.
పొంగటిపండుగ, ద్వ. వి. (పొంగలి + పండుగ) మకర సంక్రాంతి: చూ, సంక్రాంతి. 2.
పొంగట్టు, ద్వ. వి. (పొన్ను + గట్టు) హేమాద్రి: చూ, పర్వతము.
పొంగరము, దే. వి. 1: చూ, ఘర్మము; వా. 2. ఉబ్బరము, పొంగరింపు: చూ, రోగము. 1.
పొంగలి, దే. వి. 1. పాలుచేర్చి పొంగించునట్టి అన్నము, పాయసము (దీనిభేదములు. — పప్పుపొంగలి, చక్కెర పొంగలి): చూ, సాదము (1); వా. 2. పులగము: చూ, సాదము (1).
పొంగరింపు, వా. వి: చూ, పొంగరము. 2.
పొంగలించు, దే. అ. క్రి. నిక్కు: చూ, పెంగు.
పొంగారు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంపదించు. య. 3, ఆ. 54; 2: చూ, విజృంభించు. భార. అర. 5, ఆ. 180; 3. ఉబుకు. భార. అర. 4, ఆ. 229: చూ, సంపదించు; 4: చూ, సంతోషించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 90; 5: చూ, పొంగలించు.
పొంగిలి, దే. వి. పక్షులయాహారము. మార్క. 6, ఆ. 30: చూ, సాదము (1).
పొంగు, దే. వి. 1. సంతోషము: చూ, హ్లాదనము; 2: చూ, హంకారము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 257; 3. పోటు, ఉప్పెన, ఉబుకు. (సం).— ఉల్బణము: చూ, సముద్రము; 4: చూ, పొంగరము. 2; 5. ఆట్లమ్మ: చూ, స్ఫోటనము; అ. క్రి. 6: చూ, హంకరించు; 7: చూ, సంతోషించు; 8: ఉబ్బరించు, ఉబ్బు, కడుపుబ్బు.
పొంగుసీక్కు, ద్వ. వి. బ. చిట్టుడుకుసీక్కు: చూ, సాదము (1).
పొంగుప్రాలు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
పొంగులమ్మ, వా. వి. 1. ఒకానొకఅమ్మవారు: చూ, మహాలక్ష్మి. 3; 2: చూ, స్ఫోటకము.
పొంచిక, దే. వి. పొంచు. పంచ. నా. 1, ఆ. 528. ఒడబెట్టు, ఒనవెట్టు.
పొంచు, 1.—పై.—; అ. క్రి. 2: చూ, మఱుఁగుపడు.
పొంచువేయు, వా. అ. క్రి: చూ, పొంచు. 2.
పొంజు, దే. స. క్రి. (రూ-పోఁజు-ప్రోజు) నార లోనగువాని నలుసులువాయ సన్నముగాఁదీయు: ముంటఁజీల్చు.
పొంటె, దే. ద్ర. కొఱకు అను ప్రత్యయార్థమునందు వచ్చునది. భార. ఆది. 2, ఆ. 181.
పొంత, వై. వి. 1. తీరము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 130. చూ, రోధస్సు; 2: చూ, మార్గము; 3.=ప్రాంతః. పు. 2, ఆ. 17; పాండు. 2, ఆ. 6: చూ, సమీపము. 1.
పొంతకడవ, వై. వి. ప్రొయ్యిదగ్గర నీళ్ళకుండ: చూ, భాండము. 1.
పొంతకత్తె, ద్వ. వి. (పొంతము + కత్తె) కుంటెనకత్తె: చూ, శంభళి.
పొంతనము, ద్వ. వి. (పొందు + తనము) గ్రహమైత్రి.
పొంతము, దే. వి: చూ, స్నేహము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 163.
పొందనిచ్చ, వా. వి. ఆలిప్స: చూ, వాంఛ.
పొందామరలపంట, వా. వి. గంగ. సాంబ. దే. 16: చూ, నది. 1.

పొందించు, వా. స. క్రి. ప్రాపించు: చూ, సక్తమగు.

పొందించుట, వా: వి: చూ, పొందింపు.

పొందించువాఁడు, వా. వి. ఆనేత: చూ, సంధాయకుఁడు.

పొందింపు, వా. వి. అనయము: చూ, సంధానము. 1.

పొందిక, దే. వి. 1: చూ, పొంకము; 2. చేరిక. రామా. 5, ఆ. 66: చూ, సమీపము. 1; 3. కలయిక. రామా. 5, ఆ. 136: చూ, సంయోగము; 4: చూ, స్నేహము.

పొందికపడు, వా. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

పొందికపఱచు, వా. స. క్రి. అన్వయించు: చూ, సంధించు. 2.

పొందు, దే. వి. (రూ-ఒందు-పొందిక) 1. మైత్రి: చూ, స్నేహము. అచ్చ. సుం, కాం. 72; 2. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4. అభేదము. ఉ. హరి. 2, ఆ. 68: చూ, సమరసము; 5. ఆనుకూల్యము, నై. 4, ఆ. 129: చూ, పొందు. 1; విణ. 6: చూ, స్నేహితుఁడు; అ. క్రి. 7. (కన్ను) వాలు. భార. ఆది. 6, ఆ. 285; స. క్రి. 8: చూ, పొందించు.

పొఁదుకాఁడు, దే. విణ: చూ, స్నేహితుఁడు. భాగ. 6, స్కం. 215.

పొందుకొను, దే. అ. క్రి. నెలకొను. పంచ. నా. 1, ఆ. 310: చూ, స్థిరపడు.

పొందుట, వా. వి. కలన, పొందుపాటు, అందుబడి: చూ, సంసక్తము.

పొందుపడు, ద్వ. అ. క్రి. అనుకూలించు: చూ, సరిపడు. 1.

పొందుపఱచు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-పొందికపఱచు.

పొందుపాటు, ద్వ. వి: చూ, పొందుట.

పొందువాఁడు, వా. విణ: చూ, ప్రాపకుఁడు.

పొంపిరి, దే. వి. 1. సాంద్రత: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 2. అచ్చము. భో. 4, ఆ. 107: చూ, సాంద్రము. 2.

పొంపిరివోవు, దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు. భార. అర. 7, ఆ. 433: చూ, సందడించు; 2: చూ, వర్ధిల్లు; 3: చూ, వ్యాపించు. నిర్వ. 3, ఆ. 65; 4: చూ, సంభవించు. నిర్వ. 7, ఆ. 62; 5: చూ, సంతోషించు. నిర్వ. 5, ఆ. 95; 6: చూ, విజృంభించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 213; 7: చూ, వెలయు. 4.

పొంపు, దే. వి. 1. మెడవెనుకటిభాగము: మెడపొంపు, మెడవంపు; 2. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము. 2; 3. ఒప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 140: చూ, హృద్యము; 4: చూ, శౌర్యము. 1.

పొంపెసలారు, దే. అ. క్రి. ఒప్పగు.

పొంబోరవేల్పు, వా. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. వేం. ఆం. 4.

పొకాఱు, దే. అ. క్రి. రూ-పోకారు. నాశమగు: చూ, సమయు. 3.

పొకాఱుచు, దే. ప్రే. రూ-పోకారుచు. నాశముచేయు. రామా. 2, ఆ. 52: చూ, సమయు. 3.

పొకాలు, దే. అ. క్రి. రూ-పోకాలు. 1. వెడలు. స్వా. 6, ఆ. 45: చూ, వెళ్ళు. 3; 2. పోవు. కాశీ. 2, ఆ. 156; జై. 7, ఆ. 228: చూ, వెళ్ళు. 3.

పొక్కడ, వా. వి. వ్యథ: చూ, శోకము.

పొక్కలి, దే. వి 1. ఎత్తుఱుప్రొయ్యి: చూ, హసంతి; 2. మూఁడురాళ్ళు పెట్టినప్రొయ్యి: చూ, హసంతి.

పొక్కి, దే. వి. 1. గుఱుతు. పంచ. వేం. 3, అ. 252: చూ, లక్షణము, 1; 2: చూ, వెరవు; 3: చూ, సమీపము. 1. ఆం, భా. తృ. 21.

పొక్కిపోవడి, వా. వి. జనశ్రుతిభేదము, పొక్కు: చూ, శబ్దము. 2.

పొక్కిలి, దే. వి. 1: చూ, బొడ్డు. 1. వసు. 2, ఆ. 73; 2. గుంట. వసు. 2, ఆ. 73: చూ, రంధ్రము. 1.

పొక్కిలిచూలి, దే. వి. నాభిజన్ముఁడు: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పొక్కిలిపాపఁడు, —పై.—

పొక్కు, దే వి. 1: చూ, పొక్కిపోవడి; 2: చూ, శోకము. భాగ. 8, స్కం. 487; 3. ఎండిలేచినపెల్ల: చూ, భూమి.1; 4. బొబ్బ: చూ, వ్రణము; అ. క్రి. 5: చూ, శోకించు. భాగ. 7, స్కం. 63; 6 బొబ్బలేచు. భార. విరా. 1, ఆ.147; 7. ఉలుకు. పంచ. నా. 1, ఆ. 328: చూ, సుర్రిక్కు. 6; 8. (లోకమందు) వ్యాపించు: చూ, వ్యాపించు.

పొక్కుడు, దే. వి: చూ, పొక్కు. 3.

పొగ, దే. వి. రూ-పొవ. (సం).—అగ్నికేతువు, అగ్నిలింగము, అగ్నివాహము, అగ్నిబాహువు, కందరాలము, కచమాలము, కరమాలము, కాలధూమము, ఖతమాలము, గృహధూమము, ట, తరి, ధూమము, మంభము, మరుద్వాహము, శిఖిధ్వజము; తద్వి.—౧. పొగచూరిన దూగఱకు—కఱదూపము, దూగఱ. (స).-కాలధూమము, గంధపిశాచిక, గృహధూమము, ధుంధుమారము; ౨. కాయలు పండుటకు ఎలుకలు లోనగునవి చచ్చుటకును వేసెడు పొగకు.- ఉఁదర; ౩. వాసనగల పొగకు.— దూపము. (సం.)—ధూపము, ధూమము; ౪. పొగపంక్తికి.—పొగగుమి - (సం).- కాలిక-కాళిక; ౫. హోమధూమము.— (సం).-నిగణము. ("మిగతవానికి: చూ, వాయువు").

పొగకన్ను, దే. వి. అగ్నిజనించిన శివుని ఫాలనేత్రము: చూ, లోచనము.

పొగకట్టు, దే. వి. ఇంటిపైకప్పు సందులయందు పొగచేత చుట్టఁబడి కట్టువలెఁ గనఁబడెడు సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2.

పొగగుమి, వా. వి: చూ, పొగ.

పొగచు, దే. ప్రే. పొగయఁజేయు. 1. పొఁగయించు. నై. 6, ఆ. 108: చూ, సాతాళించు; 2. పొగుపు. ఉ. రా. 5, ఆ.288: చూ, పొగపు. 2.

పొగచుట్ట, దే. వి. పొగాకుచుట్ట: చూ, సిగరెట్టు.

పొగచూరు, దే. అ. క్రి. పొగదట్టు.

పొగచెట్టు, దే. వి. పొగాకుచెట్టు, క్రిమిఘ్నము, ధూమ్రపత్రిక.

పొగచూరుట, జా. చెడుట, వన్నెతగ్గుట. "హరునికోపాగ్ని పొగచూరి" వై. 3, ఆ. 161.
పొగడ, వై. వి. = వకుళః. రూ-పొవడ: చూ, వకుళము. (దీని చెక్కచూర్ణము సంతానము కలుగుటకు పంజాబులో వాడెదరు. పండుగుంజు రక్తగ్రహణి కట్టును.)
పొగడదండ, వై. వి. పొవడపూవులహారము.
పొగడిక, దే. వి. (రూ-పొగడిత-పొగడు-పొగడ్త-పొగడికోలు) 1: చూ, స్తోత్రము; 2. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1; వా. 3. స్తుతించుట.
పొగడికోలు, —పై—(స్తుతికి.—భార. సభా. 2, ఆ. 49; కీర్తికి.—భార. అర. 7, ఆ. 290.)
పొగడిత, —పై.—
పొగడు, —పై—; స. క్రి. 4: చూ, స్తుతించు. భాగ. 10, స్కం. 1018; పాండు. 1, ఆ. 112.
పొగడ్త: చూ, రూ-పొగడిత (స్తుతికి.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 23; కీర్తికి.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 67.)
పొగవు, దే. వి. రూ-పొగుపు. 1: చూ, సాతాళింపు; ప్రే. 2. రూ-పొగుపు. పొగచు. పాండు. 1, ఆ. 190: చూ, సాతాళించు.
పొగబండి, వా.వి. రైలు, కమ్మలపైబండి, కేకలబండి, ధూమశకటము: చూ, శకటము. 1.
పొగబాణము, మి. వి. ఒకరకము బాణము: చూ, బాణము. 1.
పొగమంచు, వా. వి. పొగతోఁగూడిన మంచు: చూ, హిమము.
పొగయు, దే. అ. క్రి. 1. పొగగలదియగు; 2. కుములు.భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 274: చూ, పొవులు.
పొగరు, దే. వి. 1: చూ, హంకారము; 2. ధైర్యము. రామా. 6, ఆ. 103: చూ, పొడవు. 2; 3. తీక్ష్ణగంధము: చూ, రూ-పొవరు.
పొగరుఁబోతు, దే. విణ: చూ, హేరంబుఁడు.
పొగరుగోయిల, వా. వి. గండుగోయిల.
పొగరుపొద, వా. వి: చూ, పద్మము. 5.
పొగరుమాన్చు, వా. స. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.
పొగరెక్కు, వా. అ. క్రి. పొంఖేంచు.
పొగాకు, దే. వి. ధూమ్రపత్రము.(సం.)—గృధ్రాక్షి,గృధ్రాని, గృధ్రపత్ర.
పొగుపు, వా. వి. ప్రే: చూ, రూ-పొగవు.
పొగులు, దే. అ. క్రి. 1. పరితపించు. రామా. 5, ఆ. 241: చూ, సంతాపించు; 2: చూ, పొగయు. 2. భాగ. 10, స్కం. పూ. 239.
పొచ్చెము, దే. వి. 1. కపటము. హరి. పూ. 2, ఆ. 217; హరి. ఉ. 9, ఆ. 122: చూ, వ్యాజము. 1; 2. న్యూనత. పాండు. 2, ఆ. 53: చూ, వెలితి. 2; విణ. 3. న్యూనము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 11: చూ, వెలితి. 2.
పొట, వై. వి. 1. దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6; వా.2. = పుట, పొరట, పేజీ.
పొటకరించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంధడించు. కాశీ. 5, ఆ. 107; 2: చూ, వర్ధిల్లు. భాగ. 8, స్కం. 504.
పొటకలు, దే. వి. (రూ-పొటకట్లు-పొట్టంటలు-పొట్టకిట్లు) పైపుల గర్భము బయటికివాక లోపల బిగిసియుండు వరిమొలకగు వాని పిస్సు. సస్యగుచ్ఛము (అని కొందఱు).—ఆత్తము, కరుగు-కరుపు, గంటకట్లు, పొట్ట, వరిపొట్ట-(సం). —కలమము: (చూ, సుమము).
పొటకట్లు, —పై.—
పొటపొట, దే. వి. రాలుట పడుట కురియుట పొడముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (పడుటకు —రామా. 8, ఆ. 74; రాలుటకు.—భాగ. 9, స్కం. 102.)
పొటమరించు, దే. అ. క్రి. 1. పొటమరిలు-పొటమరిల్లు, ఉబ్బు: చూ, లేచు; 2. చిగురులోనగునది పుట్టు. రూ-పొటమరిలు-పొటమరిల్లు.
పొటమరిలు, —పై.—
పొటమరిల్లు, —పై.—
పొటము, వై. వి. 1: చూ, ముక్కుఁజెఱుము. దే. అ. క్రి. 2. రూ-పొదము. పుట్టు. విక్ర. 2, ఆ. 87: చూ, సంభవించు.
పొటి, వై. విణ.=పంఠ. (రూ-పొట్టి-పొడటి-పొడటు-పొడదు-పొనుగు) 1: చూ, వామనుఁడు; 2: చూ, వామనము.
పొటిపొటి, వై. విణ: చూ, స్వల్పము. పాండు. 5, ఆ. 49.
పొటుకు, దే. వి. రూ-పొటుక్కు. 1. చెట్టు మీఁదనుండి వాన చినుకులు పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. ప్రొద్దుపొడుచుట యందును, ప్రొద్దుక్రుంకుట యందును అగు అనుకరణము: చూ, హూహూ, (క్రుంకుటకు.—పా. 3, ఆ. 169.)
పొటుక్కు, —పై.—
పొటేలు, దే. వి. రూ-పొట్టేలు. గొఱ్ఱెపోతు: చూ, మేషము.1.
పొటో, వా. వి. యంత్రములమీఁద తీసెడు మనుష్యాదుల ప్రతిబింబము: చూ, ప్రతి. 2.
పొట్ట, దే. వి. 1. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1; 2. వరిపొట్ట: చూ, పొటకలు.
పొట్టకలు, దే. వి: చూ, రూ-పొటకలు.
పొట్టకలుకు, దే. వి. ఎన్నుపొట్టపట్టు పరువము.
పొట్టకట్లు, దే. వి: చూ, రూ-పొటకలు.
పొట్టకూటివాఁడు, వా. విణ. పొట్టసాఁకువాఁడు. (సం).— ఆత్మంభరి, ఉదరంభరి, కుక్షింభరి.
పొట్టకూడు, దే. వి. కడుపుకూడు: చూ, సాదము. (1)
పొట్టపట్టెడ, దే. వి. టంగువాఱు: చూ, వరత్ర.
పొట్టపెంజెర, దే. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.
పొట్టపోసికొను, దే. అ. క్రి. మానావమానము లెంచక కడుపునించుకొను.
పొట్టము, దే. వి. రూ-బొట్టము: చూ, లంగోటి.
పొట్టలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = పొట్లము: చూ, పొట్లము 3.
పొట్టవాఁడు, దే. విణ: చూ, లంద.
పొట్టసాఁకువాఁడు, వా. విణ: చూ, పొట్టకూటివాఁడు.
పొట్టి, వై. విణ.=పంఠ: చూ, రూ-పొటి,

పొట్టింపుచీరణము, దే. వి. ఒకరకము చిన్నచీరణము: చూ, వృశ్చినము.
పొట్టికంది, ద్వ. వి. బ: చూ, సురాష్ట్రిజము*.
పొట్టికాఁకర, వై. వి. కర్కోటము *: చూ, సుషవి. 1.
పొట్టిటెంకాయ, ద్వ. వి. పొట్టికొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము.
పొట్టినక్క, వై. వి. ఓడినక్క: చూ, సృగాలము.
పొట్టిపిట్ట, వై. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.
పొట్టిపొట్ల, వై. వి. గుజ్జుపొట్ల*: చూ, పొట్ల.
పొట్టిమెడ, ద్వ. వి. కుఱుచమెడ: చూ, మెడ.
పొట్టియ, దే.వి.తేలు. అచ్చ. యు, కాం. 41: చూ,వృశ్చికము.
పొట్టివడుగు, వై. వి: చూ, విష్ణువు. 2.
పొట్టు. దే. వి. 1.ఉముక: చూ, తుషము. 1; 2. కాయధాన్యము మీఁదితోలు: చూ, శింబ.
పొట్టునువ్వులు, దే. వి. ఒకరకము నువ్వులు: చూ, శ్రీమాన్.1.
పొట్టుపొదలగు, దే. అ. క్రి: పీడితమగు.
పొట్లెలు, దే. వి: చూ, రూ-పొతేలు.
పొట్లెలు, దే. వి.—పై.—
పొట్రేను, ద్వ. వి. (పొట్టి + రేసు): చూ, వృక్షము.
పొట్ల, వై. వి. = పటోలికా. రూ-పొళ్ల-బొళ్ళ. (సం).— ఊర్ధ్వాసిత, కన్య, కర్కశచ్ఛద-కర్కశచ్ఛద్దము, కాలిక, కుష్ఠారి, కోశాతకి, జాంగలి, జాలి, జ్యోత్స్నిక, తిలకము, పటోలము, పటోలి, పటోలిక, పరారువు, రాజపటోలిక; తద్విశేషములు.-౧: కొమ్ముపొట్ల. (సం).—కన్యాకుబ్జము; ౨. గుజ్జుపొట్ల, పొట్టిపొట్ల, (సం).— కన్యాకుబ్జము; ౩. చేఁదిపొట్ల (సం).—అమృతఫలము, కచ్ఛఘ్ని, కటుఫలము, కటువు, కటోలము, కర్కశదలము, కాసనుత్తు, కాసమర్దనము, కులకము, కులము, కుష్ఠఘ్నము, తిక్తము, పటువు, పటోలము; ౪; రేఁగుడు, లింగపొట్ల. (సం).— లింగబీజ, సిధ్రకి: (చూ, సిధ్రకి); ౫. (తె) అడవిపొట్ల. 2. కాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.
పొట్లపూరిక్క, వై. వి. తొండరూపురిక్క, పుష్యమి: చూ, రిక్క.
పొట్లపూరిక్క నెల, ద్వ. వి. పుష్యమాసము: చూ,మాసము.1.
పొట్లము, వై. వి. 1.= పటల. గుంపు, అచ్చ, యు, కాం. 100: చూ, సమూహము; 2.= పటల. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 72: చూ, సేన. 1; 3. = పొట్టలీ. పువ్వులు లోనగువానిని ఆకులులోనగువానియం దుంచి మడచిన మడుపు: పొతము. (సం).—పొట్టలి.
పొట్లు, దే. అ. క్రి. పాఁచిపట్టు. (అప్ర.) (శర).
పొడ, దే. వి. 1. రూపు. హరి. ఉ. 9, ఆ. 57: చూ, స్వరూపము; 2. దృష్టి: చూ, వీక్షణము; 3. బగ్గె. పాండు. 5,ఆ. 14: చూ, సిబ్బెము; వా. 4: చూ, పొడపాము.
పొడక, దే. వి. రూ-పొణక: చూ, పంటసాల.
పొడకట్టు, దే. అ. క్రి. 1. కనఁబడు. స్వా. 6, ఆ. 31: చూ, సాక్షాత్కరించు; 2. ఎదురగు: చూ, సాక్షాత్కరించు.
పొడకోకఁగట్టుప్రోడ, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. 1. వేం. అం. 2.
పొడకోడి. వా. వి: చూ, పుంజు.
పొడగను, దే. స. క్రి. 1. చూచు. నిర్వ. 7, ఆ. 80; ఉ, హరి. 1, ఆ. 55: చూ, వీక్షించు; ప్రే. 2. పొడగనిపించు. పాండు. 2, ఆ. 48.
పొడగరి, వా. వి. ఉద్దంతురుఁడు: చూ, సొఁగుడు మానిసి,
పొడగాంచు, దే. స. క్రి: చూ, పొడగను.
పొడగానుపు, దే. వి. రూ-పొడగాన్పు: చూ, వీక్షణము.
పొడగాన్పు, —పై.—
పొడగు, వా. వి. (రూ-పొడవు-పొడుగు-పొడువు). 1. రూపు: చూ, స్వరూపము; విణ. 2. నిడుపు: చూ, సోగ. 2;3: చూ, పొడగరి.
పొడచూచు, ద్వ.స.క్రి: చూ, పొడగను. భార. విరా. 4,ఆ.81.
పొడచూపు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడకట్టు. 1; 2: తల చూపు, తోఁచు; 3: చూ, పొడకట్టు. 2.భార.ఆర. 4,ఆ.284.
పొడతెంచు, దే. అ. క్రి. 1. తెలవాఱు. నై. 5, ఆ. 48: చూ, వేగు. 4;2. పుట్టు. ఉ, హరి.5, ఆ. 112: చూ, సంభవించు.
పొడదామర, దే. వి. 1: చూ, మండలము. 3; 2. ఒకరకము పచ్చాకు.
పొడనీడ, దే. వి. సందులగుండ తోఁచి పొడపొడగా నేర్పడు నీడ. (నీడకు.— చాయ, నీడ. (సం).— ఛాయ): చూ, వెలుతురు. 1.
పొడపత్రి, ద్వ. వి: చూ, వృక్షము.
పొడపాము, వా. వి: చూ, సర్పము.
పొడము, దే. అ. క్రి. రూ-పొడ్మ. జనించు. పాండు. 1, ఆ. 157; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సంభవించు.
పొడమేనుమెకము, ద్వ. వి. దుప్పి. సాంబ. తి. 5: చూ, హరిణము. 1.
పొడయెండ, దే. వి. సందులగుండ తోఁచి పొడపొడగా నేర్పడు ఎండ. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, వెలుఁగు. 3.
పొడలగింటెముదాల్పు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. సాంబ. దే.3.
పొడలమెకము, ద్వ. వి: చూ, పొడమేను మెకము.
పొడలావు, వా. వి. చిన్నచిన్నమచ్చలుగల ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పొడవగు, వా. అ. క్రి: చూ, సాఁగు. 2.
పొడవడగు, దే. అ. క్రి. 1. చెడు. కళా. 8, ఆ. 121: చూ, సమయు. 3; 2: చూ, మరణించు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 196.
పొడవడచు, దే. ప్రే. (పొడవడగఁజేయు.) 1. చెఱచు. భార. ఆర. 5, ఆ. 18: చూ, హేళనముచేయు; 2. చంపు: చూ, సంహరించు.
పొడవడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొడకట్టు. 1-2. పా. 5,ఆ.67.
పొడవు, దే. వి: చూ, రూ-పొడగు. (రూపునకు.—ఉ.హరి. 2, ఆ. 69.)
పొడవుసూపు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడవడు.
పొడసుత్తె, దే. వి. చిన్నసుత్తె: చూ, వృక్షాదనము. 1.
పొడి, దే. వి. (రూ-పొడుము-పొడ్మ) 1. చూర్ణము: చూ, సుర్ణము; వా. 2, సార్థవంతమగుమాట; 3. చీట్లాటలోని

చేతిముక్క. "ఇస్తోకుపొడి"; 4. అతుకుట కుపయుక్తమగు టంకములోనగువాని ముక్క, టంకపుపొడి; విణ. 5. ఎండినది: చూ, వానము. 6.

పొడిగించు, వా. స. క్రి. ఉత్తంభించు: చూ, సాఁగఁదీయు.

పొడిగించుట, వా. వి. ఉత్తంభనము: చూ, సాఁగఁదీయుట.

పొడిగొట్టు, దే. స. క్రి. చేసియందలి చెట్టుకొట్టు.

పొడిచికట్టు, వా. స. క్రి. ధర హెచ్చించు.

పొడిచీఁకటి, దే. వి. మసమసకనిచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

పొడివగ్గు, వా. వి: చూ, రోగము. 1. కాశీ. 3, ఆ. 84.

పొడిపట్ట, వా. వి. ఒకానొక పక్షి: చూ, పక్షి.

పొడిసేయు, ద్వ. స. క్రి: చూ, సురుముచేయు.

పొడిసేయుట, వా. వి: చూ, సురుము.

పొడుగు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పొడగు. 1-2-3; వి. 4: చూ, మీఁదు. 2; విణ. 5: చూ, రూ-పొడగు. 2; అ. క్రి. 6. ఉన్నతమగు, తనరారు, నిక్కు; 7: చూ, వర్ధిల్లు.

పొడుగుమడుఁగు, దే. వి. ఆకాశగంగ: చూ, హ్రాదిని (నది).

పొడుచు, దే. అ. క్రి. 1. పోట్లాడు. భార. సభా. 1, ఆ. 197: చూ, వాటులాడు; 2. ఉదయించు: చూ, వేవు; స. క్రి. 3. పిడికిలి లోనగువానితో గ్రుమ్ము. పంచ. వేం. 1, ఆ. 763: చూ, స్ఫోటించు; 4. బల్లెములోనగువానితో గ్రుచ్చు: చూ, మొలవేయు; 5: చూ, వ్రేయు. 3. భార. అర. 1, ఆ. 159; 6. (తేలు లోనగునవి) కుట్టు, అంటించు, మీటు. అచ్చ, యు, కాం. 229: చూ, కుట్టు. 7; 7. (ఆన) పెట్టు. కళా. 3, ఆ. 193; 8. (ఆకు) కుట్టు: చూ, కుట్టు. 5; 9. (గుడ్డ) కుట్టు: చూ, పమ్మ, 2; 10. (చీమ) కుట్టు: చూ, కుట్టు. 10.

పొడుచుకొను, వా. స. క్రి. 1: చూ, పొడుచు. 4; 2. (ఒకరి నొకరు యుద్ధములో) పొడుచుకొను.

పొడుచుట, వా. వి. కుట్టుట: చూ, స్వాతి. 1.

పొడుపు, దే. వి. 1.—వై.—; 2. ఉదయము: చూ, వేగుజాము; 3: చూ, పోటు. 4.

పొడుపుకథ, మి. వి, కథను గుఱించిన ప్రశ్న.

పొడుపుఁగొండ, ద్వ. వి. ఉదయాద్రి. రామా. 8, ఆ. 202: చూ, పర్వతము.

పొడుము, దే. వి. రూ-పొడుమ్మ. 1. పొడి: చూ, సురుము; 2. నస్యము: చూ, ముక్కుపొడుము. (పొగాకుకాల్చి నేయి సున్నము లోనగునవి వేసి నూఱినగుండ.)

పొడువ, దే. వి. (పొడుచువాఁడు) రూ-పొలువ. దుర్జనుఁడు. భో. 3, ఆ. 48: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పొడువఁడు, దే. విణ. (పొడువ + అఁడు) -వై.-పంచ. వేం. 1, ఆ. 604.

పొడువు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పొడుగు. 1-2-3-4-5. (ఉన్నతికి.—భార. ఆది. 4, ఆ. 99; ఎత్తునకు.—పాండు. 2, ఆ. 322; ఉత్కృష్టమునకు.—ఉ, హరి. 2, ఆ. 171.)

పొడ్మ, దే. వి; చూ, రూ-పొడుము. భార, అర, 6, ఆ. 178.

పొణక, దే. వి: చూ, రూ-పొవక.

పొణకుట్ట. దే. వి. తెలిగ్రమైనకట్ట: చూ, క్షేత్రము. 1.

పొణిమి, వా. వి: చూ, హెచ్చరిక.

పొణుపుగడ్డి, వా. వి: చూ, తృణము. 1. *

పొతక, దే. వి. 1 ఆకులలోనగువానికట్ట: పొత్తర - పొత్ర; వా. విణ. 2. లావు: చూ, స్థూలము. 2.

పొతము, వై. వి. 1. = పోతరీ: చూ, పొట్లము. 3; 2: చూ, సమూహము.

పొటుపు, దే. వి. ధాన్యపురాశిచుట్టు గీఁచెడు గిఱి: చూ, రేఖ. 3.

పొత్తము, వై. వి. = పుస్తకమ్. 1. పుస్తకము: చూ, సంపుటము. 3; 2. కావ్యము: చూ, సంపుటము. 3; 3 గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3.

పొత్తముముత్తో, వా. వి: చూ, సరస్వతి. ఆం. సం. దే. 4.

పొత్తర, దే. వి. రూ-పొత్ర. 1: చూ, రూ-పొతక. 1; వా. 2: చూ, ఆమ్రద్రవ్యములు.

పొత్తరము, వై. వి. = ప్రస్తర. రూ-పొత్రము: చూ, రత్నములు.

పొత్తరముల్లు, దే. వి. ఒక పచ్చిక*: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పొత్తి, వై. వి. 1. విశల్య, చెన్నచెఱకు*: చూ, హలిని; 2. = పుత్రికా. బొమ్మచీర. కళా. 5, ఆ. 3: చూ, వస్త్రము; 3. ఏనె: చూ, వల్కలము; 4. పోఁకపూగుత్తిమీఁదిపట్ట, కుహళి, పాళ: చూ, పోఁకపొత్తి; 5. అరఁటిపట్టమువంటి, పొత్తిక.

పొత్తిక, వై. వి. 1. = పుత్రిక. భార. విరా. 4, ఆ. 471: చూ, పొత్తి. 2; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 5. (స్వార్థమునఁ క ప్రత్యయము.)

పొత్తికడుపు, వై. వి. క్రిఁగడుపు: చూ, వస్తి. 1.

పొత్తిగడ్డ, వై. వి: చూ, పొత్తి. 1.*

పొత్తిగుడ్డ, వా. వి: చూ, పొత్తి. 2.

పొత్తిచీర, వై. వి. నారచీర: చూ, పొత్తి. 2.

పొత్తిదామర, వై. వి. ముడుఁగుఁదామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

పొత్తినూలికాయ, ద్వ. వి. పొత్తినూలిగూఁడు: పసిఁడికాయ.

పొత్తినూలు, ద్వ. వి. పట్టుపురుగునేసెడు పట్టునూలు: చూ, సూత్రము. 1.

పొత్తియ, వా. వి. 1. తడుపంచె: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 2. ఆం, భా. ద్వి. 157.

పొత్తు, దే. వి. 1: చూ, స్నేహము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 260; 2. సంగతి: చూ, సంయోగము; 3: చూ, పొత్తియ. 1; 4: చూ, పొత్తియ. 2; వై. 5. = పుస్తక: చూ, రూ-పొత్తువు; దే. 6: చూ, పొత్తినూలు; 7: పొత్తుగుడుపు: చూ, సజగ్ధి; విణ. 8 ఉమ్మడి. (సం).—అవిభక్తత; 9: చూ, సంగతము. 5. హరి. పూ. 5, ఆ. 151.

పొత్తుకత్తె, ద్వ. విణ. నెచ్చెలి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 772; చూ, స్త్రీ.

పొత్తుకాఁడు, దే. వి: చూ, స్నేహితుఁడు.
పొత్తుగుడుపు, దే. వి: చూ, పొత్తు. 7.
పొత్తుటాలు, వా. వి: చూ, వేశ్య.
పొత్తుపడు, వా. వి: చూ, సరిపడు. 1.
పొత్తువు. వై. వి. = పుస్తక: చూ, సరస్వతి.
పొత్తుసేయు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు. జై. 1, ఆ. 111.
పొత్రె, వా. వి: చూ, రూ-పొత్త్రియ.
పొత్రెము, దే. వి. గరిడీసాలయందు క్రిందపఱచెడి యెఱ్ఱమన్ను: చూ, భూమి. 1.
పొత్ర, వా. వి: చూ, రూ-పొత్త్రర.
పొత్రము, వై. వి. = : చూ, రూ-పొత్త్రరము.
పొద, దే. వి. 1. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. ఒకటితో నొకటి పెనఁగొన్న ద్రాక్షతీఁగ లోనగువానిపొద: చూ, వీరుధము. 1.
పొదక, దే. వి. పెద్దయెలుఁగు, పెద్దగొంతు: చూ, స్వరము. 2.
పొదటు, వా. విణ: చూ, వామనుఁడు.
పొదడు, దే. విణ. —పై.—
పొదరిండ్లచుక్క, ద్వ. వి. పునర్వసు: చూ, రిక్క.
పొదరిల్లు, దే. వి. రూ-పొదరుటిల్లు: చూ, పొద. 1.
పొదరు, దే. వి: చూ, పొద. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 112.
పొదరుటిల్లు, దే. వి: చూ, రూ-పొదరిల్లు.
పొదలాడు, దే. అ. క్రి. రూ-పొదలియాడు.
పొదలు, వా. వి. (హరి, ఉ. 7, ఆ. 204): చూ, వర్ధిల్లు.
పొదలిక, దే. వి. 1. పెంపు: చూ, వర్ధనము. 1; వా. 2. చక్రవాకము: చూ, బటువుగువ్వ.
పొదలికకత్తెర, అం: చూ, పరువఖ్ఖ.
పొదలికదండ, అం: చూ, దండలు.
పొదలియాడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొదలాడు.
పొదలు, దే. అ. క్రి: చూ, పొదలాడు. భార. అర. 4, ఆ. 223; పాండు. 2, ఆ. 55.
పొదలుకొను, 1.—పై.—; 2. బలియు. నిర్వ. 8, ఆ. 86: చూ, స్థూలించు.
పొదవెట్టు, దే. స. క్రి. 1: చూ, సూచించు. 1. జై. 5, ఆ. 54; 2. ఆరోపించు: చూ, మోపు. 7.
పొది, దే. వి. 1. గుంపు. నిర్వ. 8, ఆ. 58: చూ, సమూహము; 2. అమ్ములపొది. జై. 5, ఆ. 111: చూ, బాణము. 1; 3: చూ, పొదుఁగు. భో. 6, ఆ. 25; 4. (మంగలి) పొది: చూ, హడపము. 2; 5. బరువు; చూ, భారము. 1.
పొదికట్టు, దే. వి. వాకిటిముందఱిపంచపాక; ఇడుపు. పర. 4, ఆ, 186: చూ, సదనము. 1.
పొదిగిలి, దే. వి. ప్రక్కకును సందిటికిని నడిమి భాగము. హరిశ్చ. 5, ఆ. 181: చూ, మూల. 1.
పొదిగొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రోగుపడు; స. క్రి. 2: చూ, వేష్టించు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 137.
పొదిటి, దే. విణ: చూ, వామనుఁడు.
పొదీనా, వా. వి: చూ, రూ-పుదీనా*.
పొదుఁగు, దే. వి. రూ-పొదువు. భో. 6, ఆ. 20: చూ, స్తన్యము.
పొదుఁగుచేయు, వా. అ. క్రి. (ఆవులోనగునవి యీనఁబోవు సమయమున) పెద్దపొదుఁగు గలదియగు.
పొదుఁగుపట్టుట, వా. వి: చూ, పిఖ్ఖ.
పొదుక, దే. వి: చూ, పొది. 5. (స్వార్థమున ఉక).
పొదుగు, దే. వి. 1: చూ, పొత్తి. 2: స. క్రి. రూ-పొదువు; 2. క్రమ్ము. రూ-పొదువు. పు. 2, ఆ. 73; 3. (రత్నాదులను) చెక్కు; 4. కప్పు: చూ, మూయు. 1;5. పక్షులు గ్రుడ్లను ఱెక్కలతోకప్పు; 6 ఖచించు: చూ, వారు
పొదుగుడు, దే. వి. కప్పుడు. పర. 1, ఆ. 145: చూ, వ్యవధానము. 3.
పొదుగునీళ్లు, వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.
పొదుపు, దే. వి. 1. వృద్ధి. భో. 6, ఆ 316: చూ, హెచ్చు. 2; వా. 2. వ్యయముచేయకుండుట.
పొదురు, దే. అ. క్రి: చూ, వికసించు. (ప్రే. పొదిరించుటకు. —య. 4, ఆ. 20.)
పొదువు, దే వి. 1: చూ, రూ-పొదుఁగు; 2: చూ, పొదుగుడు. భార. విరా. 4, ఆ. 117; అ.క్రి. 3: చూ, వ్యాపించు. పాండు 1, ఆ. 188; స. క్రి. రూ-పొదుగు. 4: చూ, పొదుగు. 2; 5: చూ, పొదుగు. 3; 6· చూ, పొదుగు. 4. పా. 1, ఆ. 52; 7: చూ, పొదుగు. 5;8: చూ, పొదుగు.6.
పొద్దు, వై. వి. రూ-ప్రొద్దు. = బ్రధ్నః. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, సమయము. 1;3: చూ, దినము; 4: చూ, పుంత; 5: చూ, వేకువ; బ. 6. ప్రసవదినములు. రూ-ప్రొద్దు, ప్రొద్దునెల-ప్రొద్దులనెల.
పొన, వై. వి. 1. = పున్నాగ: చూ, రూ-పొన్న. 1 *; దే. విణ. 2: చూ, రూ-పొన్న. 2. ఉ, రా. 6, ఆ. 61. (పొన పొనకు.—స్వా. 4, ఆ. 16.)
పొనఁటినది, వా. వి. రూ-పొరఁటినది: చూ, తావితోఁబెనఁచినది. అం, ఖా. ద్వి. 252.
పొనరారు, దే. అ. క్రి. ఒప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 489: చూ, సమ్మతించు.
పొనరు, దే. వి. 1; చూ, హృద్యము. వేం. అం. 56; 2. రూ-ఒనరు: చూ, సౌందర్యము; 3: చూ, స్నేహము; అ. క్రి. 4. అగు: చూ, రవణించు; 5. పొసఁగు. శశాం. 4, ఆ. 191: చూ, పొనరు; 6. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు.
పొనరుచు, దే. ప్రే. రూ-పొనర్చు. (పొనరఁజేయు) కావించు, కాఁజేయు; 2: పొసఁగించు.
పొనరువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సరిపడు. 1.
పొనర్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పొనరుచు. (కావించుటకు.—మార్కం. 3, ఆ. 339.)
పొనలు, దే. అ. క్రి. దగదగమండు: చూ, వెలుఁగు. 5.
పొనిక, దే. వి. ముంజిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1.
పొసఁగు, దే. వి. 1.—పై.—; విణ. 2. నిస్తేజము. భార. అర. 6, ఆ. 239; 3: చూ, వామనుఁడు; 4: చూ, హపంము.

పొనుఁగుచేఁప, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పొనుఁగువడు, దే. అ. క్రి. 1. రూ-పొనుపడు-పొన్పడు, నిస్తేజమగు. నిర్వ. 6. ఆ. 110; 2. నశించు. భార. ఆర. 5, ఆ. 152: హరి. పూ. 7, ఆ. 69: చూ, సమయు. 3; 3: చూ, వ్యర్థమగు; 4. తగ్గు: చూ, క్రుక్కు. 9: అ. (ప్రే. పొనుఁగుపఱుచు అనుటకు.—భో. 2, ఆ. 261.)

పొనుపడు, ద్వ. అ. క్రి —పై — (వ్యర్థమగుటకు.—హరి. ఉ. 10, ఆ. 167; తగ్గుటకు.—హరి. ఉ. 1, ఆ. 163.)

పొనుపు, దే. విణ: చూ, శౌర్యము. 1.

పొన్న, వై. వి. 1. = పున్నాగః. రూ-పొన *: చూ, సుర పొన్న. (దీని విత్తులనూనెను యూరపుదేశములో "దొంబా ఆయిల్" అందురు. వాతనొప్పులను హరించును. విరేచన కారి); 2. రూ-పొన. దృగ్గోచరమైనది. రా, వి. 3,ఆ.83.

పొన్నంగి, దే. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి. య. 2, ఆ. 24.

పొన్నగంటి, దే. వి. మత్స్యాక్షి *: చూ, శీతసారము*.

పొన్నట్టు, దే వి. చట్టువము బహు. 4, ఆ. 99: చూ, పాత్రము. 6.

పొన్నపల్లి, వా. వి. 1. ఒకానొకగ్రామము; 2. గ్రామనామము ఇంటిపేరుగాఁ గలవారు.

పొన్నరి, దే.విణ. రూ-పొన్నారి. మనోజ్ఞము; చూ,హృద్యము.

పొన్నాడ, దే. వి. 1. ఒకరకము చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1; వా. 2 గ్రామనామము ఇంటిపేరుగాఁ గలవారు.

పొన్నారి, దే. విణ. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2: చూ, రూ-పొన్నరి. కాశీ. 1, ఆ. 7.

పొన్నికొమ్మ, వా. వి. మనోజ్ఞురాలు. ఆం, పదా. నర. 54: చూ, స్త్రీ.

పొన్ను, దే. వి. 1. రోఁకలిపొన్ను, బొందియ: చూ, శంబరము. 4; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1.

పొన్పడు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పొనుపడు.

పొప్పర, వా. వి: చూ, బెరడు.

పొమ్మ, వా. క్రి. 1. పో, నిశ్చయమును దెలుపును: చూ, సత్యము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, వెళ్ళు. 3.

పొయి, దే. వి. (రూ-పొయ్యి-ప్రొయి-ప్రొయ్యి.): చూ, రూ-ప్రొయ్యి.

పొయ్యి, —పై.—

పొర, దే. వి. 1. కపటము. అచ్చ. బాల, కాం. 106: చూ, వ్యాజము. 1; 2. పొరపాటు. పంచ. నా. 3, ఆ. 328: చూ, స్ఖాలిత్యము; 3. కుబుసము: చూ, సీదరము- 3; 4. నేత్ర రోగ విశేషము. పర, కీసర: చూ, హర్షణము; 5. అరఁటి లోనగువాని యావరణవిశేషము. సా. 3, ఆ. 139: పర; 6. బొత్తి మడత: చూ, మడుపు. 1.

పొరంబోకు, వా. వి. రూ-పోరంబోకు. సర్కారు భూమి: చూ, భూమి. 1.

పొరఁటినది, వా. వి: చూ, రూ-పొనఁటినది.

పొరఁటు, దే. స. క్రి. కూరాకునీళ్ళగురపొర్లించివండు: చూ, సంస్కరించు. 2.

పొరక, దే. వి. 1: చూ, సమ్మార్జని; 2. పర్వరీణము: ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, కాఁడ, కామ.(సం). —కాండము, దంతము, నాడి, పత్రనాడి, పర్ణరేఖము; తచ్ఛి.—(తె),—ఈనుప-ఈన, ఈనపుడక, ఈనపల్లి, ఈనియ-ఈనె, పేఁడుపుల్ల:(చూ, శాకము. 1.); 3: చూ, పొత్తి. 3.

పొరకచేఁప, దే. వి: చూ. మత్స్యము. 1.

పొరకటి, దే. వి. వాకిటిచేయుపగోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ.

పొరకసుడి, దే. వి ఎద్దులోనగువానిమీఁది తప్పుసుడి: చూ, సుడి. 1.

పొరచి, దే. వి. చేపయులు: చూ, దాకి. 2.

పొరట, వై. వి. = పృష్ఠమ్, పుటు: చూ, పుట.

పొరతెరపు, వా. వి: చూ, తప్పుత్రోవ.

పొరపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించు.

పొరపాటు, ద్వ. వి: చూ, పొర. 2.

పొరపు, దే. వి. 1. భేదము. జై. 5, ఆ. 192: చూ, వేఱుపాటు; విణ. 2. వేఱైనది. ఉ, హరి. 5, ఆ. 100: చూ, విలక్షణము. 2.

పొరపొచ్చెము, వా. వి. కపటకల్మషము.

పొరపోవు, దే. అ. క్రి. పొరదారినెక్కు.

పొరయు, దే. స. క్రి. 1. రూ-పొఱయు. పొందు: చూ, సక్తమగు; 2. ఫలముఁబొందు; అ. క్రి. 3: చూ, సిద్ధించు, 4: చూ, పొంచు. 2.

పొరలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, లుఠనమగు.

పొరలాట, దే. వి: చూ, లుఠనము.

పొరలాడు, దే. అ. క్రి. (రూ-పొరలియాడు-పొర్లాడు): చూ, పొరలఁబడు.

పొరలిక, దే. వి. రూ-పొర్లిక. 1: చూ, పొరలాట; 2: చూ, సంయోగము.

పొరలిపాఱు, వా. అ. క్రి: దయివాఱు-దైవాఱు.

పొరలియాడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలాడు.

పొరలు, దే. వి. 1: చూ, పొరలిక. ఉ, హరి. 3, ఆ. 128; అ. క్రి. రూ-పొర్లు. 2: చూ, పొరలఁబడు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 134; 3. ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించు; 4. పశుమిథునము కూడు: చూ, సంభోగించు.

పొరలుచు, దే. ప్రే. పొరలఁజేయు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 287. రూ-పొరలించు-పొరల్చు.

పొరలుదండము, దే. వి. పొరలుచుపెట్టెడు దండము: చూ, హుణిగలు.

పొరలువెట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, పొరలఁబడు.

పొరల్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పొరలుచు.

పొరాటు, వా. వి. చెట్టుపట్ట నంటియుండెడు లోపలిభాగము: పొరాటుచెక్క.

పొరాటుచెక్క, వా. వి.—పై.—

పొరి, వై. వి. 1: చూ, రూ-పొలి. 1; ద్ర. క్రి. విణ. 2. = పురు, అంత్యంతము: చూ, మఱిమఱి; 3. పునరర్థకము: చూ, వెండియు (పొరిపొరికి.-భో. 7, ఆ. 141); 4. క్రమముగా. భార. ఆర. 1, ఆ. 118; 5. దృఢముగా, బిగ్గర, బెట్టు.

పొరిగొను, ద్వ. స. క్రి. 1. చంపు: చూ, సంహరించు; 2. నాశముచేయు: చూ, సరిపెట్టు.
పొరిగొనుట, ద్వ. వి. చంపుట: చూ, హింస. 1.
పొరిచూపు, దే. వి. 1. ఉగ్రదృష్టి: చూ, వీక్షణము; 2. భేద దృష్టి: చూ, వీక్షణము.
పొరిమాఱుచు, దే. క్రే. (రూ-పొరిమాఱుచు - పొరిమార్చు-పొరిమాలుచు-పొరిమాల్చు) చంపు. రాజ. 1, ఆ. 49: చూ, సంహరించు.
పొరిమార్చు, —పై.—
పొరిమాఱుచు. —పై.—
పొరిమాలు, దే. అ. క్రి. మరణించు.
పొరిమాలుచు, దే. క్రే: చూ, రూ-పొరమాఱుచు.
పొరిమాల్చు, —పై.—
పొరివుచ్చు, 1.—పై.—నిర్వ. 5, ఆ. 37; 2: చూ, రూ-పొటివుచ్చు.
పొరివోవు, దే. అ. క్రి: చూ, పొరిమాలు.
పొరుగు, దే. వి. (రూ-పొర్గు-పొరువు) 1. ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 2. ఇరుగునకుప్రక్క; 3: చూ, సమీపము. 1. కాశీ. 7, ఆ. 226.
పొరువు, —పై.—.ఉ, హరి. 6, ఆ. 28.
పొర్గు, —పై—
పొర్లాడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలాడు.
పొర్లిక, దే. వి: చూ, రూ-పొరలిక.
పొర్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలు.
పొర్లుకట్ట, దే. వి. వెల్లువపొరలిరాక అడ్డముగా వేసెడు కట్ట: చూ, సేతువు. 1.
పొర్లుగాడి, దే. వి. క్రోష్టుపుచ్ఛిక *: చూ, సురపొన్న.
పొర్లుట, వా. వి: చూ, త్రొక్కు. 1.
పొఱడు, దే. వి: చూ, హ్రస్వము.
పొరడువోవు, దే. అ. క్రి: చూ, గూనుగిల్లు.
పొఱయు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పొరయు. 1.
పొటివుచ్చు, దే. క్రే: రూ-పొరివుచ్చు, కలఁచియాడు, కలఁచు, కలగుండువెట్టు, చోపు, ఆలోడించు, తటమటించు, త్రెక్కొను,
పొటివోవు, దే. అ. క్రి. కలఁగు. నిర్వ. 8, ఆ. 79: చూ, సఁక్షోభించు.
పొల, వై. వి.=పలమ్ (రూ-పొలసు-పొలి-పొలుసు) 1: చూ, శుక్రము. 2. పాండు. 5, ఆ. 235; 2. మాంసపు దుర్గంధము: చూ, వాసన. 1; 3. చేఁపమీఁదిపొట్టు: చూ, శల్కము. 3; దే. విణ. 4. అల్ల-ఒల్ల. ప్రసిద్ధినితెలుపును: చూ, సంభావన 3.
పొలఁకు. దే. వి. తృణశ్రేణి*: చూ, హరితతృణము. 1.)
పొలఁతి, దే. వి. (రూ-పొలిఁతి-పొల్తి, పొలఁతుక-పొల్తుక, పొలుఁత-పొలుఁతుక, పొల్తి-పొల్తుక-పోలి) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
పొలఁతుక. —పై.—
పొలకు, దే. వి. కట్వాంగఫలము. (అప్ర.)
పొలకువ, దే. వి. జాడ: చూ, సూచన. 1.
పొలదిండి, ద్వ. వి. రూ-పొలసుదిండి. క్రవ్యాదుఁడు. ఉ, రా 4, ఆ. 306: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పొలవము, దే. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. పా. 5, ఆ. 103; 2: చూ, వాసన. 1; 3. ప్రకాశము. పాండు. 4, ఆ. 42: చూ, వెలుతురు. 1; విణ. 4. వ్యాపించినది. భార. విరా. 2, ఆ. 83: చూ, వ్యాప్తము. 1.
పొలపరి, దే. వి. (పొలము+అరి) 1 జాడతెలిసినవాఁడు: చూ, వాటచారి; 2. దారిదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పొలపొల, దే. వి. పొక్కుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ,
పొలమరి, దే. వి. (పొలము+అరి) పొలము కాఁపు: చూ, సేద్యకాఁడు.
పొలమారు, దే. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించు; వా. 2. గొంతులోని పదార్థము ముక్కునకెక్కి ఉక్కిరిబిక్కిరియగు.
పొలము, దే. వి. 1. పైరుపెట్టునేల: చూ, భూమి. 1; 2. వరి పైరు పెట్టునేల: చూ, భూమి. 1; 3. పసులుమేయు కంచె: చూ, వివీతము; 4. అడవి: చూ, విపినము; 5. చోటు. పాండు. 2, ఆ. 6: చూ, స్థానము. 1; 6. ఊరు. హరి. పూ. 5, ఆ. 220: చూ, దేశము; 7: చూ, పొలకువ; 8. రూ-పొలుపు-పొల్పు. రీతి: చూ, విధము. 1.
పొలముపాటు, ద్వ. వి కృషి: చూ, సేద్యము.
పొలయలుక, దే. వి. (పొల్ల+అలుక) రూ-పొలయల్క: చూ, నెయ్యంపుటలుక.
పొలయల్క, —పై.—
పొలయిక, దే. వి. 1. మెలఁకువ: చూ సంచారము; 2: చూ, వ్యాపనము.
పొలయు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంచరించు. భార. అర. 6' అ 324; 2: చూ, వ్యాపించు. రామా. 5, ఆ. 181; 3: చూ, సమీపించు; 4: చూ, సోఁకు. 4. విక్ర. 3, ఆ. 59.
పొలస, పై. వి.=పల: చూ, మత్స్యము. 1.
పొలసాడు, దే. అ. క్రి. రూ-పొలసియాఁడు: చూ, పొలయు. 1. విక్ర. 1, ఆ. 95.
పొలసియాడు, —పై.— భో. 6, ఆ. 25.
పొలసు, వై, వి.=పల. రూ-పొలుసు: చూ, రూ-పొల. 1-2-3.
పొలసుదిండి, ద్వ. వి. 1: చూ, రూ-పొలదిండి. ఉ, రా. 5, ఆ. 198; 2: చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3: చూ, మాంసాహారి
పొలి, వై. వి. 1. చంపుట: చూ, హింస. 1; 2.=బలి. రూ-పొలి. "పొలిమేర": చూ, లాడి. 2; 3: చూ, లాభము "పొలిఁగలుగు"; 4: చూ, సేగి. "పొలివోవు"; 5. ఆహికము, పాశీ: చూ, రోగము. 1.
పొలికట్ట, వా. వి. కళ్ళముఊడ్చెడు కొండమిరపమొక్కల చీఁపురు: చూ, సమ్మార్జని.
పొలిఁతి, వా. వి: చూ, రూ-పొలఁతి. అం, భా. ద్వి. 104.
పొలికలను, ద్వ. వి. యుద్ధభూమి. ఉ, హరి. 5, ఆ. 237: చూ, భూమి. 1.

పొలికలుగు, వా. అ. క్రి. లాభముకలుగు. (ధాన్యాదుల కొలత ప్రారంభపుమాట.)
పొలికేక, వా. వి. 1. పొలిమేరలో వేయుకేక: చూ, స్వరము. 2; 2. నిరుపయోగమగుకేక: చూ, స్వరము. 2; 3. పెద్ద కేక: చూ, స్వరము. 2.
పొలిమెర, వై. వి. (రూ-పొలిమేర-పొలమేర) గ్రామద్వయ మధ్యసీమ: చూ, హద్దు.
పొలిమేర, —వై.—
పొలిమోపు, వా. వి. వరికుప్పయొక్క మొదటిమోపు.
పొలియిక, దే. వి. 1: చూ, మరణము; 2. నాశము: చూ, సంస. 3.
పొలియు, దే. అ. క్రి. 1. నశించు: చూ, సమయు. 3; 2: చూ, మరణించు. య, 3, ఆ. 106.
పొలివుచ్చు, దే. ప్రే: చూ, సంహరించు.
పొలివెంటి, వా. వి. కుప్పనూర్పునందు పశువులువేయు పేఁడ: చూ, శుష్కగోమయము (పిడక).
పొలివెట్టు, దే వి. గుడికేర్పఱచినస్థితి.
పొలివేయు, వా. స. క్రి. బలివేయు.
పొలివోవు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, పొలియు. 1; 2: చూ, పొలియు. 2; 3: చూ, వ్యర్థమగు. స్వా. 6, ఆ. 36; 4: చూ, భంగపడు. య. 3, ఆ. 166; 5. ఉడుగు: చూ, ముక్కు. 4.
పొలు, వై. వి: చూ, పొల. 1. ఆం. పదా. నర. 70.
పొలుచు, దే. అ. క్రి. రూ-పొల్చు. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 2. ఎదురగు. హరిశ్చ. 5, ఆ. 172: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 3. కనఁబడు. పా. 2, ఆ. 78: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 4: చూ, స్థిరపడు.
పొలుఁతుక, వా. వి: చూ, రూ-పొలఁతుక. ఆం, భా. ద్వి.104.
పొలునోరు, దే. వి. వంకరనోరు: చూ, వదనము. 1.
పొలుపారు, దే. అ. క్రి. రూ-పొల్పారు. ఒప్పారు: చూ, సమ్మతించు.
పొలుపు, దే. వి. రూ-పొల్పు. 1. టెక్కు: చూ, విలాసము. 2; 2: చూ, విధము. 1; 3: చూ, హృద్యము; 4: చూ, సౌందర్యము; 5: చూ, స్థైర్యము; విణ. 6: చూ, స్థిరము. భార. ఆది. 7, ఆ. 3.
పొలువ, దే. విణ: చూ, రూ-పొడువ.
పొలువడు, ద్వి. అ. క్రి. (రూ-పొల్లవడు-పొల్లువడు) 1. క్షయించు: చూ, ముక్కు. 9; 2: చూ, వ్యర్థమగు.
పొలుసు, వై. వి: చూ, రూ-పొలసు.
పొల్చు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొలుచు.
పొల్తి, దే. వి: చూ, రూ-పొలఁతి.
పొల్తుక, —వై.—పాండు. 2, ఆ. 117.
పొల్పారు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొలుపారు.
పొల్పు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పొలుపు.
పొల్ల, వై. వి. 1.=పులాకః. బొత్తిగా గింజపట్టనిధాన్యము: చూ, ధాన్యము; 2. కల్ల: చూ, వితథము; విణ. 3: చూ, వ్యర్థము; 4. త్రోపుడైనది: చూ, విద్ధము. 2.
పొల్లకట్టు, వా. వి: చూ, పొల్ల. 1.
పొల్లతనము, వా. వి. రూ-పొల్లదనము. 1. అపజయము: చూ, ఓటమి. 7; 2. పౌరుషములేమి.
పొల్లపడు, వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పొలువడు. (వ్యర్థమగు.—భార. ఆర. 4, ఆ. 160)
పొల్లపుచ్చు, ద్వి. ప్రే. పొల్లవోవఁజేయు.
పొల్లవోవు, ద్వి. అ. క్రి: చూ, పొలువడు. ఉ, హరి.4, ఆ.7.
పొల్లు, వై. వి, విణ: చూ, రూ-పొల్ల. 1-2-3-4.
పొల్లుఁదనము, వై. వి: చూ, రూ-పొల్లతనము. భార. ఆర. 6, ఆ. 62.
పొల్లుగడ్డి, వా. వి. కదంగరము*: చూ, తృణము. 1.
పొల్లులు, అం: చూ, వ్యంజనములు.
పొల్లువడు, వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పొల్లవడు.
పొవ, దే. వి: చూ, రూ-పొగ.
పొవద, వై. వి: చూ, రూ-పొగద.*
పొవడు, దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-పొగడు.
పొవయు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగయు.
పొవరు, దే. వి: చూ, రూ- పొగరు.
పొవులు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగులు.
పొసఁగించు, వా. స. క్రి: చూ, పొసరుచు. 2.
పొసఁగు, దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 2 చక్కఁబడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 313: చూ, సరిపడు 2; 3 అనుకూలించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 167; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సరిపడు. 1; 4: చూ, లభించు. శకుం. 2, ఆ. 20; 5: చూ, సిద్ధించు.
పొసగ, వా. వి: చూ, లంద.
పొసగుడు, దే వి. 1: చూ, స్నేహము; 2. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1.
పొసపొస, దే. క్రి. విణ. త్వరితముగా. (అప): చూ, వేగము. 3.
పొసరాకు, దే. వి. దగ్గుకై మూచాచు ఒకానొక ఆకు.
పొస్తకము, వై. వి.=పుస్తక. రూ-పొస్తుకము: చూ, సంపుటము. 3. (పొత్తకము అనియు.)
పొస్తుకము, —వై.—
పొళవు, వా. వి. రూ-ఒళవు. ఆం, భా. ప్ర. 126: చూ, పీడాదండము.
పొళ్ల, వై. వి.=పటోలికా. ఆం, భా. ద్వి. 60: చూ, రూ-పొట్ల*.

పో

పో, దే. అ. క్రి. రూ-పొమ్ము: చూ, రూ-పొ. 2-3. (2 వ అర్థమునకు.—కాశీ. 5, ఆ. 116; 3 వ అర్థమునకు.—కళా. 2, ఆ. 79.)
పోఁక, వై. వి.=పూగమ్ *. రూ-ప్రోఁక, పోఁకమ్రాను, ఒప్పులు. (సం).—అకోటము, అన్వాటికము, కజకము, కరమట్టము, కషాయము, కాండకారము, క్రముకము, క్రముకి, క్రమువు, క్రూరము, ఖపురము, గువాకము-గూవా

క్రముకము-గువాకవు, ఘు, ఘోంట, ఘోంటాఫల, చామర పుష్పము, చిక్క, చిక్కణము, ఛటాఫలము, ఝూణి, తాంబూలము, పిచ్చ, పూగము, క్రంసి; తద్విశేషములు.— ౧: కాడుపోఁక. (సం)— గౌలేయకము, శైలపూగము; ౨: గొంటు, గొంటుపోఁక, (సం).—ఖరము: ౩: తోఁట పోఁక. (సం).—భూపూగము; ౪: నేలపోఁక. (సం).— క్షుద్రఫలము. బోధాంబికము; ౫: పండుపోఁకకు;—పానా రము. (సం).—పోథము; ౬. ఆఘోటము. కీరేష్టము: (చూ, క్రంసి. 1); పూగభాగములు -౭: (1)అడకాయ, పోఁక కాయ; (౨) పోఁకపండు, చిక్కా. (సం.)—ఉద్వే గము, క్రముకఫలము, క్రముకము, శుకవృత్తు, గువాక ఫలము, చిక్కటి, పర్కటి, పూగఫలము; ౮: పోఁకగెల. (సం)—గోలకము - గోళకము; ౯: అరంగపువక్క, అరంగము, చెక్క, నెలవత్తి, పోఁకచెక్క, పోఁకవక్క, బాగ-బాగము-(బ) బాగాలు, లీయె-పీయె, వక్క. (సం).- పూగఖండము. ఇందు "అల్కలాయిడ్ ఎరీకలైన్'' అను పమురు నూటికి ఒకవంతును, నూటికి 14 వంతులు "టానిక్కు''ను, మఱియు గాలిక్కుఆసిడ్డు''ను ఉండుటచే తాంబూలము ఎఱ్ఱఁబడును); ౧౦: చాయవక్క, చికినము, చికిని. (సం).—చిక్కణము, చిక్కము, ౧౧: పోఁకపట్ట, (సం).—ఖపురము, ఖేలకము, ఖోలకము; ౧౨: పోఁక పొత్తి, పొత్తి, పాళ. (సం).—కుహాళి, పూగపుష్పిక (నారికడపు పొత్తికి.-పరిద్రోణి అందురు); ౧౩: పోఁక గంజి, కవిరి, కాఁచు. (సం).—ఖదిరోద్భూతము, ఖాది రము; ౧౪: పోఁకగంజియుండ, కవిరియుండ, కయిరవడి- కైరవడి, కాఁచువడియము, గరివడి, గరివడియము. (సం). —ఖాదిరము, రంగదము: (చూ, క్రంసి. 1.)

పోఁకగంజి, వై. వి. కవిరి: చూ, పోఁక.

పోఁకగంజియుండ, వా. వి. కవిరియుండ: చూ,పోఁక.

పోఁకగెల, వా. వి. గోలకము: చూ, పోఁక.

పోఁకచెక్క, వా. వి. పూగఖండము: చూ, పోఁక.

పోఁకపండు, వై. వి. పూగఫలము: చూ, పోఁక.

పోఁకపట్ట, వై. వి. ఖపురము: చూ, పోఁక.

పోఁకపేరు, ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

పోఁకపొడి, వా. వి: చూ, తమ్మ.

పోఁకపొత్తి, ద్వ. వి. పూగపుష్పిక: చూ, పోఁక.

పోఁకబంతిపువ్వు, వై. వి. ఒకరకము బంతిపువ్వు.

పోఁకమామిడి, వా. వి: చూ, మామిడి *.

పోఁకముడి, ద్వ. వి. నీవి. ఉ, రా. 6, ఆ. 61: చూ, వలపు కీలు.

పోఁకమ్రాను, వా. వి: చూ, పోఁక *.

పోఁకవక్క, వా. వి. పూగఖండము: చూ, పోఁక.

పోఁకు, దే. వి. మంచుకదిసినగడ్డి. రూ-పోఁపు. హరి, పూ. 6, ఆ. 10: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పోఁకొత్తు, ద్వ. వి: చూ, పూగదళని.

పోఁగు, దే. వి. రూ-ప్రోఁగు. (ప్రోఁగుఁద్రాడు) 1. తంతువు: చూ, సూత్రము. 1: 2. వేఁటాడెడు చోట చుట్టిరానేర్పడెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1

పోఁగుఁద్రాడు, దే. వి.—పై —(2వ అర్థమునకు.—య. 1, ఆ. 111.)

పోఁగుపోఁత, దే. వి. పోఁగుపోయుట.

పోఁగుపోయు, దే. స. క్రి. సంతనకై తిన్నగా పోఁగుపాఱించి చట్టు.

పోఁగువాఱు, దే. స. క్రి. 1: అసుపోయు-అసువోయు; 2: చూ, వేష్టించు.

పోఁగొట్టు, దే. స. క్రి: చూ, భంగించు.

పోఁచి, దే. వి. మనికట్టుముందుచోటు. రూ-పోఁచీ.

పోఁచీ, —పై.—

పోఁచీలు, దే. వి. బ. ఆఁడువారి ముంజేతినగ: చూ, భూష ణము. 2.

పోఁచ, వా. వి. రూ-ప్రోఁచ. 1. దారము: చూ, సూత్రము. 1; వా. 2. జన్నిదము. "కుఱ్ఱవానికి పోఁచపడినచో నాకు బెంగఉండదు.'': చూ, సూత్రము. 1.

పోఁచవాడు, వా. వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పోఁజు, దే. స. క్రి. రూ-ప్రోఁజు: చూ, పొంజు.

పోఁడి, దే. వి. (రూ-పోఁడిమి-పోణి-పోణిమి). 1 ఒప్పు: చూ, హృద్యము; విశ. 2: చూ, సౌందర్యము. భార. ఆది. 3, ఆ. 111.

పోఁడిమి, దే. వి. 1. రూ-పోణి-పోణిమి-ఒప్పు: చూ, రూ- పోఁడి. 1; 2: చూ, సంపద. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 197; 3: చూ, సౌఖ్యము. కళా. 7, ఆ. 223; 4: చూ, విభవము. 1. కళా. 3, ఆ. 159; కాశీ. 3, ఆ. 99; వా. 5: చూ, పొదుపు. 2; విశ. 6: చూ, పోఁడి. 2.

పోఁత, దే. వి. 1. పోయుట. నిర్వ. 5, ఆ. 112, (కరిగిన లోహాదులపోఁత, ధాన్యాదులపోఁత, వృక్షాదులకు నీళ్ళ పోఁత మొ.); 2. వా: చూ, అచ్చుపోఁత.

పోఁతఅచ్చు, వా. వి: కరుగు, కరువు, అచ్చు.

పోఁదగినవాఁడు, వా. వి: చూ, బాటసారి.

పోఁపు, దే. వి: చూ, పోఁకు.

పోక, దే. వి. 1: చూ, రూ-పోకడ. 1; 2: చూ, రూ-పోకడ. 2; 3: చూ, రూ-పోకడ. 3; అం. 4. సంధ్యాది: చూ, గుణ ములు.

పోకడ, దే. వి. 1. గమనము: చూ, ప్రయాణము; 2. నడత: చూ, సమయము. 2. 1. కళా. 6, ఆ. 242; 2. కపట ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 3. నాశము: చూ, సంస్థ 3.

పోకడపెట్టు, దే. స. క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు. కాశీ. 5, ఆ. 48; 2: చూ, విక్రయించు.

పోకమాను, దే. వి: చూ, రొంపిమాను.

పోకలాఁడి, దే. విశ. కపటప్రవర్తనముగలది: చూ, స్త్రీ.

పోకలాఁడు, దే. విశ. (పోకలు + ఆఁడు). కపటప్రవర్తనము కలవాఁడు. కాశీ. 6, ఆ. 72: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

పోకాడు, దే. అ. క్రి. నశించు. పా. 2, ఆ. 58: చూ, సమయు. 3.

పోకారుచు, దే. క్రే. రూ-పోకార్చు: చూ, పోఁగొట్టు.

పోకార్చు, —పై.—
పోకాలు, దే. అ. క్రి: చూ, పోకాడు.
పోకిరి, దే. విణ. 1. దుర్మార్గప్రవర్తనముకలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; వా. 2. వ్యభిచారి.
పోకిరితనము, వా. వి. అంకుతనము.
పోకిళ్లు, దే. వి. బ. దుర్మార్గ ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1.
పోకు, దే. వి. 1. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1; 2: చూ, సేగి.
పోగండఁడు, సం. విణ: చూ, లేవజాలనివాఁడు.
పోగర, దే. వి. కమసాలెవాని పనిముట్టు.
పోగు, వై. వి. = పూగ. రూ-ప్రోగు: చూ, రాశి. 1.
పోగుపడు, వా. అ. క్రి: చూ, సందడించు.
పోచికోలు, వా. వి: చూ, రూ-ప్రోచికోలు.
పోచికోలుతిండి, జా. పనియేమియుఁజేయక తినుట. "వెండి గిన్నెలో వెన్ననించుకొని, పైఁడిగిన్నెరో పాలుపోసికొని పోచికోలుతిండ్లుతినుచు" (ధర్మజరాజసూయము).
పోచిళ్ళు, వై. వి. బ. రూ-ప్రోచిళ్ళు. శకునము చూచుటకై యిరుగుపొరుగిండ్లమీఁద అక్షతలు నీళ్ళు చల్లుట.
పోట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మాచకమ్మ: చూ, స్త్రీ; 2. దాసి: చూ, సేవకురాలు (పరిచారిక); దే. విణ. (1) పెద్ద: చూ. విపులము.
పోటకందులు, దే. వి. బ. తెల్లకందులు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
పోటకత్తి. ద్వ. వి. అడవినఱకెడుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.
పోటకము, వై. వి. = స్ఫోటక. రూ-పోడకము: చూ, స్ఫోటకము.
పోటగళము, సం. వి. అ. పుం. 1. కిక్కసకసవు*: చూ, తృణము. 1; 2 తెల్లు. *: చూ, తృణము. 1; 3: చూ, మత్స్యము. 1.
పోటనబంతి, ద్వ. వి. (పోటు + బంతి) వసు. 2, ఆ. 155: చూ, పుట్టచెండు.
పోటముంజి, ద్వ. వి: చూ, పుట్టగోఁచి.
పోటరి, దే. విణ: చూ, హంవీరుఁడు. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 257.
పోటి, దే. వి. 1: చూ, స్పర్ధ. 1; 2. ఊఁతగా నిలిపిన స్తంభాదికము: చూ, స్తంభము. 1; విణ. 3: చూ, మాఱు. కాశీ. 6, ఆ. 304.
పోటిగాఁడు, దే. వి: చూ, పంతకాఁడు. 1.
పోటీచేయు, వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు. 1.
పోటు, దే. వి. 1: చూ, శౌర్యము. పాండు. 5, ఆ. 226; 2: చూ, యుద్ధము. భార. విరా. 4, ఆ. 83; 3: చూ, పొంగు. 3; 4. పొడుపు. భార. విరా. 5, ఆ. 236: ఆణిపోటు, క్రుమ్ము-క్రుమ్ముడు, పొడుపు. (సం).—ఆస్ఫోటనము; తద్వి.—మోఁచేతి పోటునకు.—(సం).— కేల. (మిగత వానికి: "చూ, హారము. 2.")
పోటుఁగంబము, ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.
పోటుఁగలుపు, దే. వి. రెండవసారితీయుకలుపు.
పోటుఁగోల, ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.
పోటుకాఁడు, దే. విణ: చూ, పోటరి. అచ్చ. యు. కాం. 232.
పోటుపడు, వా. అ. క్రి. క్రుమ్మువడు.
పోటుబంటు, దే. విణ: చూ, పోటుకాఁడు. విక్ర. 4, ఆ. 59.
పోటుమగఁడు, —పై.— భార. విరా. 5, ఆ. 69.
పోటుమానిసి, ద్వ. విణ.—పై.—
పోటుముట్టు, దే. వి: చూ, బాణము. 1. విక్ర. 2, ఆ. 192.
పోటులాడు, దే. అ. క్రి. రూ-పోట్లాడు: చూ, పోరాడు.
పోటొగ్గు, దే. అ. క్రి. యుద్ధప్రయత్నముచేయు: పోటొడ్డు.
పోటొడ్డు, —.పై.—
పోట్లాట, దే. వి: చూ, యుద్ధము. 1.
పోట్లావు, దే. వి. సుకత: చూ, ధేనువు.
పోడకము, వై. వి. = స్ఫోటః: చూ, రూ-పోటకము.
పోడు, దే. వి. చిఱువెదురు పైరగునేల. య. 1, ఆ. 107: చూ, భూమి. 1.
పోథము, సం. వి. అ. న. పానాదము: చూ, పోఁక.
పోణి, దే. వి. విణ, చూ, రూ-పోఁడి. శశాం. 4, ఆ. 50.
పోణిమి, దే. వి: చూ, రూ-పోఁడిమి. (సౌందర్యమునకు.—రాజ. 1, ఆ. 61.)
పోతము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పిల్ల, పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. పదేండ్లయేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. మనుజు లెక్కెడిఓడ: చూ, హోడము; 4. ఇంటిచోటు: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, వస్త్రము.
పోతరము, దే. వి. 1. క్రొవ్వు. కళా. 3, ఆ. 154: చూ, హామిక; 2: చూ, హంకారము. ఆం, ఖా. ప్ర. 133.
పోతరాజు, వా. వి. క్షుద్రపురుషదేవత, రూ-పోతురాజు.
పోతరి, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
పోతరించు, దే. అ. క్రి: చూ, మదించు. 1.
పోతలకప్రియుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.
పోతవణిజుఁడు, సం. వి. జ. పుం. ఓడబేరగాఁడు: చూ, సాంయాత్రికుఁడు.
పోతవహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పోతవాహుఁడు: చూ, సరంగు.
పోతధానము, సం. వి. అ. న. చేఁపపిల్లలగుంపు: చూ, మత్స్యము. 1.
పోతు, దే. అప. 1. రూ-మోతు. తాచ్ఛీల్యమునందు వచ్చెడు ఒకానొక ప్రత్యయము. "తాగుఁబోతు, తిండిపోతు" మొ; వి. 2. పశుపక్ష్యాదులలో పురుషజాతి. "ఆఁబోతు, ఎనుఁబోతు" మొ; 3. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 4. ఎనుఁబోతు: చూ, మహిషము.
పోతుఁడు, వా. వి. 1: చూ, శిశువు; అం. 2: చూ, ఋత్విజుఁడు.
పోతుకరడు, దే. వి. పెద్దఅల: చూ, వీచి. 1.
పోతుకాఁడు, వా. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.
పోతుగంటరాజనములు, వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
పోతుగుఱ్ఱముగలాఁడు, వా. వి: చూ, యముఁడు.
పోతురాజు, వా. వి: చూ, రూ-పోతరాజు.
పోతురౌతు, ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.
పోతులరాజు, వా. వి: చూ, పిపఁగి.

పోత్రము, సం. వి. అ. న. 1. పందిమూతి: చూ, సూకరము; 2. నాఁగటిదుంపమొన: చూ, లాంగలము. 1; 3: చూ, వస్త్రము; వా. 4: చూ, రూ-పోతరము. 1.

పోత్రి, సం. వి. న్. పుం. పంది: చూ, సూకరము.

పోదు, వా. వి. 1. లేత: చూ, సుకుమారము; క్రి. 2. ధాత్వర్థమందు పొమ్ము.

పోనాడు, దే. స. క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు; 2: చూ, నిందించు. పర. 2, ఆ. 27.

పోని, దే. విఎ. పోలిక. భార. అర. 2, ఆ. 33: చూ, సమానము. 2.

పోపడు, ద్వ. అ. క్రి. (పోకు + పడు) పోవు: చూ, వెళ్ళు. 3.

పోపరి, వా. వి. దారిదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

పోపిట్ట, ద్వ. వి. (పోట + పిట్ట) ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పోపిడి, వా. వి. చూ, విధము. 1.

పోబడి, దే. వి. (పోవు + బడి) రూ-పోవడి. జాడ. రామా. 6, ఆ. 67: చూ, సూచన. 1.

పోబెట్టు, దే. వి. పోట + బెట్టు): చూ, ప్రణాదము. 1.

పోయు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంభవించు; స. క్రి. 2. (జలాదికము) విడుచు: చూ, విసర్జించు; 3. (నాఱు) విడుచు; చూ, విసర్జించు; 4. ఉరితగిలించు; 5. (బాణమును) సంధించు; 6. ఒలుకు, కులుకు.

పోయేకాలము, వా. మి. వి. 1. వినాశకాలము. (దీనినే పోయి (వు) (పొయ్యి) కాలమని వాడెదరు); 2. గడచిపోవుచున్న కాలము.

పోరంబోకు, వా. వి: చూ, రూ-పొరంబోకు.

పోరచి, దే. వి. 1. కానుక: చూ, సూడిద; విఐ. 2: చూ, వ్యర్థము; 3. అసారము: భార. ఆది. 5, ఆ. 179: చూ, ఫల్గువు. 2.

పోరాట, దే. వి. 1. కలహము: చూ, యుద్ధము; 2. పోట్లాట: చూ, యుద్ధము; 3. మల్లాడుట: మల్లట-మల్లాట.

పోరాటము, —పై.— (కలహమునకు.— భాగ. 8, స్కం. 19.)

పోరాడు, దే. అ. క్రి. రూ-పోరు. 1. కలహించు: చూ, వాటులాడు; 2. యుద్ధముచేయు: చూ, వాటులాడు; 3. మల్లాడు: చూ, వెంటిగొను. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 242.

పోరాని, దే. విఐ. అప్తమైన. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 329.

పోరామి, దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2. ఆప్తత. విక్ర. 7, ఆ. 145: చూ, స్నేహము. 1; 3. సంకటము. హరి. పూ. 3, ఆ. 208; విక్ర. 7, ఆ. 145: చూ, శోకము; 4. పని: చూ, వ్యాపారము. 1.

పోరితమాడు, దే. అ. క్రి: చూ, పోరాడు. (మల్లాడు.—భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 3.)

పోరితము, దే. వి. 1: చూ, పోరాట. 1. కాశీ. 3, ఆ. 124; 2: చూ, పోరాట. 2. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 305; 3: చూ, స్పర్ధ. 1.

పోరు, దే. వి: చూ, రూ-పోరాట. 1-2-3; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-పోరాడు, 1-2-3; అం. 7: చూ, గుణములు.

పోరుదిండి, దే. వి. కలహాశనుఁడు, నారదుఁడు: చూ, సన్న్యాసి. 1.

పోరుపెట్టు, దే. అ. క్రి. బిడ్డ ఉడుగక గట్టిగా ఏడ్చు బ్ర. 2, ఆ 299.

పోరువ, దే. వి. 1. సెల్లా. శశాం 3, ఆ. 13: చూ, వస్త్రము; 2. పార. పాండు 4, ఆ. 293: చూ, సీదరము. 3.

పోరోగిరపుదంట, వా. వి: చూ, పోరుదిండి.

పోరోగిరపుదిండి, వా. వి.—పై.—

పోఱఁడు, దే. విఐ: చూ, శిశువు.

పోఱి, దే. విఐ: చూ, పడుచు. 5.

పోఱిగాఁడు, దే విఐ: చూ, పోఱఁడు.

పోలఁడు, దే. వి: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

పోలక, ద్వ. వి. (పోలు + అక) పోలకమ్మ: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పోలకమ్మ, —పై.—

పోలానిగంటలు, ద్వ. వి. బ ఏనుఁగుమెడను గట్టెడు గంటలు.

పోలి, వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పోలిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. = పోళీలు. (రూ-పోలీ. ఈ స్త్రీ.): చూ, భక్ష్యము; దే.వి.(రూ-పోలికి-పోల్కి.)(1). సామ్యము, ఉపమ: చూ, సమానము. 2; (2: చూ, స్వరూపము.

పోలికి, దే. వి. రూ-పోల్కి: చూ, పోలిక (1).

పోలిగాఁడు, దే. వి: చూ, పోలఁడు.

పోలీసు, వా. వి. దండపాశికుఁడు: చూ, సేవకుఁడు.

పోలు, దే. వి. 1 ఒప్పు. హరి. పూ 7, ఆ. 16: చూ, హృద్యము; 2: చూ, శిరము; అ. క్రి. 3 ఒప్పు. స్వా. 1, ఆ. 55: చూ, సమ్మతించు; 4 యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; 5. శక్యమగు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 40: చూ, వసపోవు; స. క్రి. 6: చూ, సరిపోలు. భార. అర. 2, ఆ. 19.

పోలుగ, దే. వి. రూ-పోలువ. ఒకపిట్ట: చూ. పక్షి.

పోలుకట్టి, దే. వి. రూ-పోలుగట్టి. బండినొగ మీఁది తొట్టికి ఈవలావల అమర్చినకొయ్య: చూ, యుగంధరము.

పోలుగట్టి, దే. వి.—పై.—

పోలుచు, దే. ప్రే. పోలఁజేయు. రూ-పోల్చు: (చూ, నిరూపించు-నిర్ధరించు).

పోలుపొందు, దే. వి. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2.

పోలువ, దే. వి: చూ, రూ-పోలుగ.

పోలె, దే. దశ్రి. వలె, బలె: చూ, సామ్యము.

పోలెవాడు, వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పోలేరమ్మ, వా. వి: చూ, పోలక.

పోలేరు,—పై.—

పోల్కి, దే. వి: చూ, రూ-పోలిక (1)-(2).

పోల్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పోలుచు.

పోవడి, దే. వి: చూ, రూ-పోబడి.

పోవు, దే. అ. క్రి. 1. సమీపమునుండి దూరమునకరుగు: చూ, వెళ్ళు. 3; 2: చూ, మరణించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 258; 3: యత్నించు. భార. అర. 2, ఆ. 31: చూ, సమ

కట్టు. 2; 4. కడచు: చూ, సను. 3; 5. సహించు: చూ, సమయు. 3; 6. కలయు: చూ, మేళగించు; 7. అగు: చూ, రవణించు.

పోవుదెంచు, దే. అ. క్రి. పోవు. ధార. ఆది. 2, ఆ. 195: చూ, సను. 3.

పోవువాఁడు, వా. వి. గంత: చూ, వాటచారి.

పోషకుఁడు, సం. విణ: చూ, రక్షకుఁడు.

పోషణము, సం. వి. అ. న. పోఁదిది-పోసనము: చూ, సంరక్షణము.

పోషించు, సం. స. క్రి =పోచు: చూ, రక్షించు.

పోష్ట, సం. విణ: చూ, పోషకుఁడు.

పోష్యము, సం. విణ. పోషింపఁదగినది: చూ, రక్షితవ్యము.

పోసనము, వై. వి. 1 =పోషణము: చూ, రక్షణము; దే. వి. 2. కాంతి. య. 4, ఆ. 13: చూ, వెలుతురు. 1; 3. పాలు: చూ, స్తన్యము; 4. వైపూఁత. పాండు. 3, ఆ. 113.

పోసనాలు, దే. వి: చూ, పోసనము. 3.

పోసరము, దే. వి: చూ, రూ-పోతరము.

పోసరించు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పోతరించు. పాండు. 4, ఆ. 16.

పోసతెక్క, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పోసూడు: దే. వి: చూ, సమ్మాళిగలు.

పోస్టు, వా. వి. 1 తపాలాఅఫీసు; 2. ఉద్యోగస్తుని నియోగించుట కేర్పఱచిన కాశ్రీప్రదేశము. (రూ-పోష్టు)

పోహణ, వై. వి. 1. కూరుపు: చూ, సంధానము. 1; 2. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పోహణించు, వై. స. క్రి. కూర్చు: చూ, సంధించు. 2.

పోళి, వై. వి.=పోలికా. ఒబ్బట్టు: చూ, భక్ష్యము.

పోళె, —వై.—

పౌ

పౌండరీకము, అం. 1: చూ. భావదూషితములు; 2: చూ, తానములు.

పౌండర్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పుండర్యము: చూ, రాజార్హము.

పౌఁజు, వై. వి.=పుంజ: చూ, రూ-పవుఁజు.

పౌఁజులకమ్మ, వా. వి: చూ, రూ-పవుఁజులకమ్మ.

పౌఁజులుతీరు. ద్వ. వి: చూ, పవుఁజులుతీరు. య. 4, ఆ. 155.

పౌఁజులుతీరుచు, ద్వ. ప్రే: చూ, రూ-పవుఁజులుతీరుచు.

పౌఁజులుతీర్చు, —వై.— రామా. 6, ఆ. 52; రామా. 7, ఆ. 274.

పౌఁజులుసేయు, వై. స. క్రి: చూ, రూ-పవుఁజులు సేయు. జై. 3, ఆ. 98.

పౌగండఁడు, సం. వి. అ. పుం. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

పౌతవము, సం. వి. అ. న. త్రాసు మూరు మొదలగు కొలఁదులు మానము: చూ, వక్ష.

పౌత్తికము, సం. వి. అ. న. సేరితీగచాయగలతేనె: చూ, మధువు. 6.

పౌత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కొడుకుకూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు. నప్త: చూ, మనుమరాలు; 2. పంది: చూ, సూకరము.

పౌత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కొడుకుకొడుకు: చూ, మనుమఁడు.

పౌనఃపున్యము, సం. వి. అ. న. మరల మరల చెప్పుట.

పౌనర్భవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పునర్భూసంబంధముచేఁబుట్టిన కొడుకు; చూ, పుత్రులు. (పుత్రుఁడు).

పౌరము, సం. వి. అ. న. కామంచి*: చూ, తృణము. 1; విణ. 2. పురమునందుపుట్టినది.

పౌరస్త్యము, సం. విణ, 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటిదిక్కుది: చూ, హరిత్తు.

పౌరాణికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఏకనటుఁడు.

పౌరాణికులు, అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.

పౌరుషము, సం. వి. అ. న. 1. మగతనము: చూ, శక్తి. 1; 2. పురుషప్రయత్నము; 3. పురుషవ్యాపారము; 4 పరాక్రమము: చూ, శక్తి. 1. విణ. పురుషునిచేయెత్తుపొడవు; నిలువు (సోగ).

పౌరోగవుఁడు, సం. విణ. వంటయింటి అధికారి.

పౌరోహితుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, యాజ్ఞికుఁడు.

పౌర్ణమాసము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్ణమాసము.

పౌర్ణమాసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పున్నమ; అం. 2: చూ, తానములు.

పౌర్ణము, అం: చూ, తతవాద్యములు.

పౌర్ణిమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పౌర్ణమాసి. 1.

పౌలస్త్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శ్రీదుఁడు; 1. రావణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పౌలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పవులు.

పౌలోమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇంద్రునిభార్య, శచి: చూ, భార్య.

పౌలోములు, వా. వి. మారీచునకుఁబులోమయందుఁగల్గిన సంతతి (60, 000 దానవులు.)

పౌషము, సం. వి. అ. పుం. పుష్యమీనక్షత్రముతోఁగూడిన పున్నమగలనెల, పుష్యమాసము: చూ, మాసము. 1.

పౌషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుష్యమాసమునందలి పున్నమ: చూ, హరివాసరము (పున్నమ).

పౌష్కరము, సం. వి. అ. న. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము.

పౌష్పకము, సం. వి. అ. న. కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము.

పౌళి, సం.వి. ఇ. పుం. అభ్యూషము-అభ్యాషము-అభ్యోషము ఆపక్వము. కరభర్జితము కుల్మాసము. (తె.).-గుగ్గిళ్ళు (ఉడికినగుగ్గిళ్లకును ఇవే.)

ప్యా

ప్యాట్, సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.

ప్యు

ప్యుషితుఁడు, సం. విణ: ఉషితుఁడు. (తె)·- ఉన్నట్టివాఁడు - ఉన్నవాఁడు.

ప్ర

ప్ర, సం. ఉప. ప్రకర్షార్థకము. ఇది సంస్కృత పదములకు ముందునిలిచి మిక్కిలి యను నర్థము నిచ్చుచున్నది ఉదా:- ప్రోక్తము, ప్రోజ్ఝితము, ప్రోత్తుంగము, ప్రోత్థితము, ప్రోత్సాహము, ప్రోద్దామము, ప్రోద్ధతము మొ. (౧ ప్రకంపనుఁడు=ఎక్కువగాఁ గదల్చువాఁడు; ౨. ప్రకటనము=ప్ర+కట=ఇచట ధాత్వర్థమును మార్చి ప్రసిద్ధమను నర్థమును దెచ్చినది; ౩ ప్రకరణము=ఇచట "ప్ర" అను నది ధాత్వర్థమును మార్చి ప్రస్తుత మను నర్థమును దెచ్చినది; ౪. ప్రకరము=ఇచట సమూహమను నర్థమును దెచ్చినది; ౫. ప్రకర్షము=ఇచ్చట అతిశయమను నర్థము నిచ్చుచున్నది; ౬. ప్రకాండము=ఇచట "ప్ర" అను దానికి కాండశబ్దముతో సమాసము, ౭. ప్రకామము-ఇదియు పైరీతిసే; ౮. ప్రకారము=ఇచ్చట ధాత్వర్థమును మార్చి పోలిక అను నర్థము నిచ్చినది ; ౯. ప్రకాశము=ఇచట ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము నిచ్చినది ; ౧౦. ప్రకీర్ణము=ఇచట కీర్ణశబ్దముతో సమసించి వ్యాప్తమైన దను నర్థమును దెచ్చినది; ౧౧. ప్రకృతము=చక్కఁగాఁ జేయఁబడినది యను నర్థమందు ధాత్వర్థమున కుత్కర్షమును బ్రస్తుతము అను నర్థమందు ధాతువున కర్థాంతరము నిచ్చినది; ౧౨. ప్రకృతి= ఇచటఁబ్రత్యయమున కాదియం దుండు శబ్దస్వరూపమును దెలుపుచున్నది; ౧౩. ప్రకృష్టము=ధాత్వర్థమును అతిశయమయిన దను నర్థమునకు మార్చినది; ౧౪. ప్రకోపము= ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము తెచ్చినది. ఇత్యాది.)

ప్రంగ, వై. వి. రూ-ప్రగ్గ: చూ, రూ-వంగ. 1.

ప్రండి, వా. వి. కన్యాశుల్కము (శు. పా): చూ, శుల్కము. 2.

ప్రకంపితము, అం. 1: చూ, కంఠక్రియలు; 2: చూ, వక్షక్రియలు.

ప్రకంపనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలిబలముగల గాలి: చూ, వాయువు.

ప్రకటనము, సం. వి. అ. న.=పగటు: చూ, సంభావన. 3.

ప్రకటము, సం. విణ.—పై—

ప్రకటించు, సం. స. క్రి: చూ, వెల్లడించు.

ప్రకటితము, సం. విణ, ప్రకటింపఁబడినది, ఆవిష్కృతము: చూ, శోభితము. 5.

ప్రకరణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రస్తావము. 1; 2. గ్రంథభాగము: చూ, సంపుటము; 8. నాటకభేదము. (కథకల్పితము. ధీరశాంతుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారరసము ప్రధానము. భారతవృత్తి. తక్కిన విషయములచే నాటకమును బోలునది. నాయకుఁడు ప్రధాని. ద్విజుఁడు. నాయకకుల స్త్రీ లేక వారకాంత కావచ్చును. స్త్రీ పురుష లేక మండలమున రారాదు. వచ్చెనా వారకాంతయే యగును); చూ, నాటకము, దశరూపకముల లక్షణములు.

ప్రకరణిక, అం. (కొంచెము భేదముగ నాటిక వంటిది): చూ, నాటికలు.

ప్రకరణములు, అం. 1. కామందకుఁ డను ఋషి యొకవెయ్యి శ్లోకములకులోపుగా కామందక మను దండనీతి శాస్త్రమును సూత్రించెను.

ఈ గ్రంథముననుండు ప్రకరణములు :—

౧. ఇంద్రియజయాధ్యాయము, ౨. విద్యాసముద్దేశము, ౩. ఆచార వ్యవస్థా దండనీతి, ౪. సప్తప్రకృతిభాగము, ౫. సేనాధర్మము, ౬. కంటకశోధనవిధి, ౭. ఆత్మరక్షణవిధి, ౮. మండల వికల్పము, ౯. సంధివికల్పము, ౧౦. విగ్రహవికల్పము, ౧౧. యానవిధి, ౧౨. మంత్రవికల్పము, ౧౩. దూతవికల్పము, ౧౪. ప్రకృతివ్యసనవిభాగము, ౧౫. రాజవ్యసనభేదను, ౧౬ యాత్రావిధి, ౧౭. స్కంధావార నివేశవిధి, ౧౮. ఉద్యోగవిధి, ౧౯. యుద్ధసన్నాహ విధి, ౨౦. వ్యూహవిభాగాది. (ఈఇరువది సర్గలయం దీప్రకరణములలో మఱికొన్ని యంశములు జేరియున్నవి. ఇత్యాది.); 2. సంగ్రహము, న్యాయబోధిని, దీపిక, నీలకంఠీయము, ముక్తావళి (5),

ప్రకరము, సం. వి. అ. న. 1. అగలు: చూ, రాజార్హము; పుం. 2; చూ, సమూహము: 3. చెదరిన పువ్వులోనగునది: ఉపకారము; 4: చూ, మేలు, 12.

ప్రకరి, అం. 1: చూ, వస్తువు. 2; 2; చూ, ప్రాప్త్యాశ.

ప్రకర్షము, సం. వి. అ. పుం. అతిశయము: చూ, హేరాళము1.

ప్రకాండము, సం. వి. అ. పుం. న. 1. చెట్టు నడిమినిడు కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. చెట్టు బోదె: చూ, శాఖ. 1. విణ 3 ప్రశస్తవాచకము. (ఇది వృత్తియందు ఉత్తర పదమై శ్రేష్ఠతను తెలుపును. ఉదా.— గోప్రకాండము మొ); చూ శ్రేష్ఠవాచకములు.

ప్రకామము, సం. క్రి. విణ, అ. న. ఇచ్ఛవచ్చినట్లు: చూ, స్వేచ్ఛ.

ప్రకారము, సం. వి. అ. పుం. 1. పోలిక: చూ, సమానము. 2;2: చూ, వేఱుపాటు. 1.

ప్రకాశకము, సం. విణ. వెలిగించునది: అవభాషణము.

ప్రకాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎండ; చూ, వెలుఁగు. 3; 2. వెలుఁగు: చూ, వెలుతురు. 1; 3. తల యాడించుచు నవ్వెడు నవ్వు: చూ, హాస్యము. 1; విణ. 4. మిక్కిలి ప్రసిద్ధము; చూ, సంభావన. 3; 5, బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము; 6. సమానము: చూ, సుషమ. 2; 7· కాశరోగము గలది.

ప్రకాశయుద్ధము, సం. వి. అ. పుం; చూ, యుద్ధము.

ప్రకాశించు, సం, అ. క్రి. 1. వెలుఁగు: చూ, హవణిల్లు.
ప్రకాశితము, సం. విణ. వెలిఁగింపఁబడినది: చూ, వెలుతురు 1.
ప్రకరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రకీర్యము. 1. *.
ప్రకీరము, —పై.—
ప్రకీర్ణకము, సం. వి. అ. న. 1. వింజామరము: చూ, సురఁటి, 2. విరివి: చూ, హేరాళము; పుం. 3. గుఱ్ఱము: చూ; హయము.
ప్రకీర్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ప్రకరము-ప్రకీరము: చూ, పూతికరజము*; విణ. 2. చల్లఁతగినది: చూ, సేచకము. 2.
ప్రకుట్యము, సం. వి. అ. పుం. అడవిమల్లె* చూ, హసంతి. 2
ప్రకృతము, సం. విణ. 1. చక్కఁగాఁజేయఁబడినది; చూ, సుకృతము, ; 3: 2 ప్రకరణము వలన పొందఁబడినది.
ప్రకృతి, సం.వి.ఇ. స్త్రీ. 1.(అంకః) మొ· ప్రత్యయము రాక ముందున్న శబ్దస్వరూపము: అక్షరము, ప్రధానము; 2. ఉపాదానకారణము: చూ, మాయ; 3. పౌరవర్గము, పురశ్రేణులు; 4. సత్వాదిగుణసామ్యావస్థ; 5: చూ, స్వభావము; 6 = పగిది. రీతి: చూ, విధము. 1; 7: చూ, భగము. 12; అం. 8. స్వామ్యాది: చూ, ప్రకృతులు. 2; 9. అవ్యక్తాది: చూ, ప్రకృతులు. 1; 10: చూ. ఛందస్సులు; 11: చూ, తత్సమము. ప్రకృతి అంకః = వికృతి అంకె - అంకియ. మొ:) (చూ, వైకృతము) చూ, పాకృతము.
ప్రకృతిత్రయము, అం. శ్లేష్మ-పైత్య-వాత ప్రకృతులు. (చూ, త్రయము.)

ప్రకృతిప్రత్యయార్థయోః ప్రత్యయార్థస్య ప్రాధాన్యమ్. న్యా. కేవల ధాతు. ప్రాతిపదిక రూపములకు అర్థ ముండదు. దానికి ప్రత్యయమును చేర్చగానే ఆ రూపమునకు అర్థశక్తి కలుగుచున్నది. అట్లే రాజు, ప్రజ అనే వారిలో ప్రజలకు ప్రాధాన్యముండవలెను. ప్రజ లేని రా జేమిచేయగలఁడు.

ప్రకృతివ్యసన విభాగము, అం: చూ, ప్రకరణములు.
ప్రకృతివ్యూహములు, అం. దండవ్యూహములు, భోగవ్యూహములు, మండలవ్యూహములు, అసంహతవ్యూహములు. (4)
ప్రకృతులు, అం. 1. అవ్యక్తము, బుద్ధి, అహంకారము, పంచతన్మాత్రలు; 2. స్వామి, అమాత్యుఁడు, సుహృత్తు, కోశము, రాష్ట్రము, దుర్గము, బలము (7); పా. 3. ప్రకృతులయందు దంత్యములు లేవు. "ఉదా.—చంద్రుడు-చాంద్రము-చుబుకము-మాతము-చోరుఁడు-చైత్రము-చాలము-జనుఁడు-జాలము-జూహావు-జూటము-జోనాళములు. మొ"; అం. 4: చూ, ప్రకృతిత్రయము.
ప్రకోపము, సం. వి. అ. పుం. ముమ్మరము; చూ, హేవాళము.
ప్రకోపించు, సం. అ. క్రి. ముమ్మరించు: చూ, హెచ్చు. 3.
ప్రకోష్ఠము, సం. వి. అ. పుం. 1. తొట్టికట్టు: చూ, ముంగిలి. 2; 2. బుజము తుద, కలాచిక: చూ, స్కంధము. 1; 3. ముంజేయి: చూ, హస్తము; 4. ఇంటి కొన, కలాచిక; చూ, సదనము. 1.
ప్రక్క, వై. వి. 1. = స్ప్రక్కా: చూ, పక్కియ*; 2. = పక్షః. ఓట-ఓటము, తల, తెగ, పక్క-పక్కియ-పక్కె-ప్రక్క, బరి, రెట్ట, వంక. (సం.)—పక్షము: చూ, సూరెలు (చూ, పార్శ్వము. 2); 3. = పక్షః. వైపు; చూ, పార్శ్వము. 2.
ప్రక్కగోఁచి, వా. వి. ఓరగచ్చ, వారగోఁచి: చూ, లంగోటి.
ప్రక్కి, వై. వి. = స్ప్రక్కా. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, రూ-ప్రక్క. 1. *,
ప్రక్కె, పై.—రూ-ప్రక్కి.
ప్రక్రమభంగము, అం: చూ, వాక్యదోషములు. (పూనిన ప్రక్రమమునకు భంగముకలిగించుట. ఉదా.—"అతనికి నార చీరలు వస్త్రములు, కూరలు మధురాహారములు. అడవి యిల్లు." తొలుతనన్నియు బహువచనములఁజెప్పి "అడవి యిల్లు" అని ఏకవచనమునఁ జెప్పుట ప్రక్రమభంగము.)
ప్రక్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1. క్రమము: చూ, విధము. 2: రూ-ఉపక్రమము, ఉపథ; 3: చూ, ప్రతిక్రియ. 1; 4. రూ-ఉపక్రమము, పనికిముందు యత్నము; చూ, సన్నాహము. 2; 5: చూ. అవసరము. 1.
ప్రక్రాంతము, సం. విణ. 1: చూ, సన్నాహము. 2; 2: చూ, ఉల్లంఘితము; 3. కదవఁబడినది.
ప్రక్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అధికారము: చూ, రపము. 1; 2; చూ, ప్రస్తావము. 1; 3. మేలైనకార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 4. శబ్దరూపము కలిగినవిధము; చూ, విధము. 1.
ప్రక్వణము , సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రక్వాణము, వీణాధ్వని; చూ, స్వరము. 2.
ప్రక్వాణము , —పై.—
ప్రక్షాళకుఁడు, సం. విణ. చక్కఁగా (చక్కగా) కడుగువాఁడు : చూ, శోధకుఁడు.
ప్రక్షాళనము , సం. వి. అ. న. చక్కఁగా కడుగుట : క్షాళనము, చూ, శోధనము. 1.
ప్రక్షాళనాద్ధి పంకస్య దూరా దస్పర్శనం వరమ్. న్యా. బురద అంటిన తరువాత దానిని కడుగుకొనుటకంటె అసలు బురద నంటకుండ నుండుటయే మంచిది. దుష్టులతో స్నేహముచేసి దుఃఖముపొంది దానిని తొలగించుకొను ప్రయత్నము చేయుటకంటె అసలు దుష్టులదరికి పోకుండుటయే మంచిది.
ప్రక్షాళితము, సం. విణ. చక్కఁగా కడుగఁబడినది. క్షాళితము, చూ, శోధితము.
ప్రక్షిప్తము , సం. విణ. చక్కఁగా సరిచేయఁబడ్డది : చూ, సని. 1; 2. చేర్పఁబడ్డది, చూ, మట్టసము.
ప్రక్షీణము, సం. విణ. మిక్కిలి క్షయించినది: చూ, హీనము. 1.
ప్రక్షేపణము, సం. వి. అ. పుం. చక్కఁగా విసరివేయుట : చూ, విమోచనము.
ప్రక్షోభించు, సం. అ. క్రి. మిక్కిలి కలఁతపడు : చూ, సంక్షోభించు.

ప్రక్ష్వేదనము, సం. వి. అ. పుం. ఇనుప బాణము ; నారాచము, చూ, బాణము. 1.

ప్రఖరము, సం. వి. అ పుం. 1.=పక్కెర. గుఱ్ఱపు కవచము, కంబళము : చూ, హయము; 2. కంచరగాడిదె; చూ, రాసభము; 3. కుక్క : చూ, శునకము; 4 ఏనుఁగు కవచము : చూ, హస్తి; విణ. 5. మిక్కిలి కఱకైనది : చూ, రూక్షము. 1.

ప్రఖ్యాతము, సం. విణ. 1. మిక్కిలి ప్రసిద్ధికెక్కినది : చూ, విశ్రుతము. 1; అం. 2 : చూ, వస్తువు. 2.

ప్రఖ్యాతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి ప్రసిద్ధి. చూ, సంభావన. 3.

ప్రఖ్యుఁడు, సం. విణ. (ఉత్తరపదమైనచో) తుల్యుఁడు : చూ, సమానుఁడు.

ప్రగండము, సం. వి. అ. పుం. మోఁచేతికి మీఁది భాగము, సందిలి : చూ, హస్తము. 1.

ప్రగడ, వై. వి. ప్రధాని : రూ-పెగడ, మంత్రి : చూ, సచివుఁడు. 1.

ప్రగతజానుకుఁడు, సం. విణ : చూ, దొడ్డికాళ్ళవాఁడు.

ప్రగతము, సం. విణ. 1. బొత్తిగా పోయినది : చూ, విగతము. 1; 2 ఎడముకలది : చూ, విరళము.

ప్రగల్భ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. స్వీయాంతర్భేద విశేష నాయికా విశేషము. (పదునెనిమిదేండ్లకు మించిన వయసు గలిగి సంపూర్ణ యౌవనముచే వెలయునది. దీనికి రతికళాపరిజ్ఞానము మెండు.) : చూ, స్వీయ; అం. 2 : చూ, యౌవన భేదములు.

ప్రగల్భుఁడు, సం. విణ : చూ, ప్రౌఢుడు.

ప్రగాఢము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు : చూ, హెచ్చు. 2; 2. అధికము ; చూ, హెచ్చు. 1; 3. దృఢము : చూ, బెడిదము. 5.

ప్రగుణ, అం. ఒకాక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒక సగణము, రెండు గురువులు గలిగి పదవ ఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము : చూ, వృత్తము. 1.

ప్రగుణము, సం. విణ : చూ, సరి. 7.

ప్రగ్గ, వై. వి: చూ, రూ-ప్రంగ-పంగ.

ప్రగ్గడ, వై. వి.=ప్రధాని: చూ, రూ-ప్రగడ.

ప్రగ్గము, వై. వి.=ప్రగ్రహః: చూ, రూ-పగ్గము.

ప్రగ్గెడ, వై. వి.=ప్రధాని: చూ, రూ-ప్రగడ.

ప్రగ్రహము, సం. వి. అ. పుం. 1. చెఱసాల: చూ, సదనము. 1; విణ. 2. చెఱఁబడ్డది: ఉపగ్రహము. (తె).—బంది; వి. 3. త్రాసు, తూనికకోల మొదలైనవాని త్రాడు. రూ-ప్రగ్రాహము: చూ, సూత్రము. 2; 4=పగ్గము. రూ - ప్రగ్రాహము: చూ, సూత్రము. 1; 5. గుఱ్ఱము లోనగువానిఁ గట్టెడు పగ్గము. రూ-ప్రగ్రాహము: చూ, సూత్రము. 1; 6. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 7. నియమనము: చూ, సత్యము. 1; 8: చూ, స్కంధము. 1; 9: చూ, హరిద్రువు *.

ప్రగ్రాహము, సం. వి. అ. పుం.=పగ్గము: చూ, రూ-ప్రగ్రహము, 3—4—5.

ప్రగ్రీవము, సం. వి అ. పుం, న 1. కలశము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6,; 2. ఒఱగుదిండు: చూ, లోడు; 3: చూ, మెడ; 4. ప్రాసాదమువంటి కిటికీ: చూ, వాతాయనము.

ప్రఘణము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ప్రఘాణము. తలవాకిటికి ప్రక్కనుండెడు చిన్న గది, హజారము: చూ, సదనము. 1; 2. ఇనుపగుదియ: చూ, బాణము. 1; 3. రాగిబిందె: చూ, పాత్రము. 6-ఆ.

ప్రఘాణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రఘణము. 1.

ప్రఘారము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రాఘారము. జలాది ధార, కాఱుట: చూ, స్రవము.

ప్రఘూర్ణము, సం. విణ. మిక్కిలి తిరుగుడు గలది: చూ, వ్యాఘూర్ణితము.

ప్రచండము, సం. వి. అ. పుం. 1. తెల్లగన్నేరు *: చూ, హయమారకము; విణ. 2. చేరరానిది; 3. వాడిమిగలది: చూ, శితము, 1; 4. సాధ్యముకానిది: చూ, ముగ్గొయ్య. 2.

ప్రచక్రము, సం. వి. అ. న. ప్రయాణమైన సేన: చూ, సేన.1.

ప్రచయము, సం. వి. అ. పుం. 1; చూ, సమూహము; 2. అనుదాత్తస్వరవిశేషము: చూ, స్వరము. 2.

ప్రచలాయితుఁడు, సం. విణ. కునికిపాటుపడువాఁడు: ఘూర్ణితుఁడు.

ప్రచారము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పచేరము. తిరుగుట: చూ, సంచారము. 1; 2. కులాచారము; చూ, వర్తనము. 1; 3: చూ, వ్యాపనము; 4. ప్రవేశనిర్గమమార్గము: చూ, మార్గము. 1.

ప్రచారములు, అం. (మల్లశాస్త్రములోనివి) భ్రాంతము, ఉద్భ్రాంతము, అప్లుతము, అవిష్కృతము, అహితము, అవిధము, అకరము, అవికరము, విక్రృతము, మిశ్రితము, మానవము, నిర్మర్యాద, చిత్రకము, భిన్నము, సవ్యజానువు, అపసవ్యజానువు, క్షిప్రము, ద్రుదృతము, సవ్యబాహువు, వినీతబాహువు, త్రిబాహువు, సవ్యోత్తరము, ఉత్తరము, సవ్యకరము, తుంగబాహువు, ప్రధితము, యౌధికము, అస్పృష్టప్రవాహరణము, వల్గితము, కుంచితము, స్వస్తికము, గుడంబము (32).

ప్రచాలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రవాళము. 2.

ప్రచురము, సం. విణ. 1. అధికము: చూ, హేరాళము; వా. 2. వెల్లడియైనది, చిట్ట: చూ, స్పష్టము.

ప్రచేతసుఁడు, సం. వి. స్. పుం. రూ-ప్రచేతుఁడు-ప్రాచేతసుఁడు. 1: చూ, వరుణుఁడు; 2. వాల్మీకుఁడను ముని: చూ, సన్న్యాసి; విణ. 3. గొప్ప మనస్సు కలవాఁడు.

ప్రచేతుఁడు, సం. వి. విణ.—పై.—

ప్రచోదనము, సం. వి. అ. న; చూ, ప్రేరేచుట.

ప్రచోదని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. సంగడితెద్దు: చూ, హోడము (పీలి.)

ప్రచోదితము, సం. విణ: చూ, ప్రేరితము.

ప్రచ్ఛ(చ్ఛ)ర్దిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాంతి.

ప్రచ్ఛదపటము, సం.వి. అ. పుం. 1. గవుసెన: చూ, వస్త్రము; 2. పఱచెడు బట్ట: చూ, వస్త్రము.

ప్రచ్ఛదము, సం.వి అ. పుం 1. =పచ్ఛదము; చూ, వస్త్రము; వా. 2. కప్పుడు: చూ, స్థగనము.

ప్రచ్ఛన్నము, సం. వి. అ. న. 1. లోవాకిలి, అంతర్ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. కప్పఁబడినది; చూ, స్థగితము; 3. మాఱువేషము వేసికొనినది: చూ, అవరుద్ధము.

ప్రచ్ఛాదనము, సం. వి. అ. న. 1, ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2; చూ, ప్రచ్ఛదము. 2.

ప్రచ్ఛాదించు, సం. స. క్రి. కప్పు: చూ, స్థగనముచేయు.

ప్రచ్ఛాదితము, సం. విణ: చూ, ప్రచ్ఛన్నము. 2.

ప్రజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ,=పజ. 1. సంతానము, కులము: చూ, సంతతి. 1; 2. జనము, మంది: చూ, సంతతి. 1.

ప్రజంఘాగ్రము, సం. వి. అ. న. మోఁకాలి మొదలు; చూ, హజ్జ.

ప్రజనము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆవు ఎనుములోనగువాని తొలిచూలు: చూ, వెద. 3; 2. చూలొనట్టికాలము: చూ, వెద. 3.

ప్రజవి, సం. విణ, (న్. ఈ. న్): చూ, వేగిరకాఁడు.

ప్రజాత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పురుటాలు: చూ, సూతిక,

ప్రజాపతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. నలువ: చూ, బ్రహ్మ, 1: అం. 2; చూ, బ్రహ్మలు.

ప్రజావతి. సం వి. ఈ. స్త్రీ, 1. తోఁడఁబుట్టిన వానిభార్య; చూ, భార్య; 2. అన్నపెండ్లాము; వదినె: చూ, భార్య. 1-४

ప్రజ్ఞ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పగ్గె 1: చూ, బుద్ధి; 2.=: చూ, పగ్గియ. 2; 3 =: చూ, పగ్గియ. 3.

ప్రజ్ఞాకాయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

ప్రజ్ఞానము, సం, వి. అ. న. 1: చూ, హృన్లేఖము. 2. 2. గుఱుతు; చూ, లక్షణము. 1.

ప్రజ్ఞాపత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పుస్తకమందు గుఱుతువేసిన కాగితము: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రజ్ఞుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, ప్రజ్ఞువు.

ప్రజ్ఞువు, సం. విణ. (ఉ). దొడ్డికాళ్ళవాఁడు: చూ, సంజ్ఞువు.

ప్రజ్వలనము, సం. వి. అ. న: చూ, జ్వలనము.

ప్రజ్వలించు, సం. స. క్రి: చూ, జ్వలించు.

ప్రజ్వలితము, సం. విణ. 1. మండినది, జ్వలితము: చూ, శోధితము; 2. ప్రకాశించినది: చూ. శోధితము.

ప్రడీనము, సం. వి. అ. న. మొదటియెగురు: చూ, సండీనము.

ప్రణతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమ్రత: చూ, వినయము. 1; 2. నతి: చూ, హాణిగలు.

ప్రణతుఁడు, సం. విణ. 1. మిక్కిలి వంగినవాఁడు: చూ, వినమ్రుఁడు; 2. నమస్కరించినవాఁడు: చూ, వినతుఁడు; 3. శిక్షింపఁబడినవాఁడు; చూ, శిక్షితుఁడు. 1.

ప్రణమిల్లు, సం. అ. క్రి. ప్రణామముచేయు: చూ, మ్రొక్కు.

ప్రణయకోపము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బొలయలుక.

ప్రణయము, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. ప్రార్థన: చూ, స్తోత్రము; 3: చూ, వినయము. 1; 4: చూ, విశ్వాసము; 5, పరిచయము: చూ, సంస్తవము 1.

ప్రణయించు, సం. స. క్రి. బ్వారిపఁదేయు. కరా 3, ఆ. 26,

ప్రణయిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; విణ. 2. ప్రేమగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ప్రణవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఓమ్; అక్షరము, ఓమ్ ఓంకారము, శలాపము, తార. (మిక్కిలి స్తోత్రము చేయఁబడునది.) (ఓ 3 మ్-ఓమ్-ఓం=ప్రణవము, ఓంకారము, ఉద్గీథము, ఏకాక్షరము, తారకము, శబ్దబ్రహ్మము) ఓంకారము పరబ్రహ్మముయొక్క నామము అన్నిటియందును సర్వోత్కృష్టమైన నామము,

ప్రణహితము, సం. విణ. (రూ-ప్రణిహితము) 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. ఒప్పుకొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 1; 3. ఉంచఁబడినది: చూ, న్యస్తము. 2.

ప్రణాదము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బొబ్బెట్టు; 2. గట్టి మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; 3. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము.

ప్రణామము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రణతి. 2.

ప్రణాళము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రనాళము: చూ, రూ-ప్రణాళి.

ప్రణాళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాలువ (లేక) తూము, నీళ్ళుపోవుటకు భూమిలో త్రవ్విన త్రోవ (అని కొందఱు): చూ, వాహసము. 2.

ప్రణాళిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. –పై.—: వా. 2. క్రమము, ఏర్పాటు, పద్ధతి.

ప్రణిధి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. వేగువాఁడు: చూ, సందేశహరుఁడు; 2. ప్రార్థన: చూ, స్తోత్రము.

ప్రణిపత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పాదగ్రహణము.

ప్రణిపాతము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్రణిహితము, సం. విణ: చూ, రూ-ప్రణహితము.

ప్రణీత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యజ్ఞపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6

ప్రణీతము, సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత సంస్కరింపఁబడిన అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. చేయఁబడినది; అహితము, ఉద్ధృతము, కృతము: చూ, వ్యాపారము, 1; 3. చొప్పింపఁబడినది; 4. త్రోయఁబడినది, నికృతము, పొల్లు: చూ, విద్ధము. 2; 5. నీళ్ళుపోసి వండఁబడినది.

ప్రణుతము, సం. విణ. మిక్కిలిపొగడఁబడినది: చూ, స్తుతము.

ప్రణుతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మిక్కిలిపొగడిక: చూ, స్తోత్రము.

ప్రణుతించు, సం. స. క్రి: మిక్కిలిపొగడు: చూ, స్తుతించు.

ప్రణేయము, సం. విణ: చూ, వశ్యము.

ప్రణేయుఁడు, సం. విణ: చూ, వశ్యుఁడు.

ప్రతతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-పతతి-ప్రతిత-వ్రతతి) 1. లత*: చూ, వృక్షము; 2: చూ, విరివి. 2.

ప్రతనము, సం. విణ: చూ, పురాతనము.

ప్రతప్తము, వా. విణ. కాచఁబడినది: చూ, శ్రాణ. 2.

ప్రతలము, సం. వి. అ. న. 1. ఒకపాతాళము: చూ, లోకము. 1; పుం. 2: చూ, పాణి. 1.

ప్రతలాల్పభాండము, సం. వి. అ. న: చూ, పాత్రము. 6-౨ా.

ప్రతాపము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రభావము. 1; 2. వాఁడిమి: చూ, వేఁడిమి. 3; అం. 3: చూ, వేళావళ్య పాంగములు.

ప్రతాపవంతుఁడు, సం. విణ: దండి.

ప్రతాపవరాటీ, అం: చూ, వరాట్యుపాంగములు (అంగము. 9).

ప్రతాపశేఖరము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రతాపసము, సం. వి. అ. పుం. తెల్లజిల్లేడు*: చూ, వికీరణము.

ప్రతాపించు, సం. అ. క్రి. ప్రతాపము చూపు.

ప్రతారకుఁడు, సం. విణ: చూ, వంచకుఁడు. 1.

ప్రతారణము, సం. వి. అ. న: చూ, వంచన.

ప్రతారించు, సం. స. క్రి: చూ, వంచించు.

ప్రతారితుఁడు, సం. విణ. మోసపుచ్చఁబడినవాఁడు: చూ, వంచకుఁడు.

ప్రతి, సం. అవ్య. 1. తుల్యము: చూ, సమానము. 2; 2. ప్రతికి ప్రతి: ఆదర్శము, ప్రతిబింబము. (తె).- నకలు, కాపి, ఫొటో; 3. మారు. జై 8, ఆ. 107: చూ, సమానము. 2: వా. 4. ఒకగ్రంథము "అనేకప్రతులు చదివితిని"; బ. 5. గ్రంథములసంఖ్య; వా అవ్య. 6. వ్యతిరేకమును తెలుపును. "యతి అనిన ప్రతి యనును"; 7. (విరామము లేకుండఁగ) ఒక్కొకటివంతున అను దానిని తెలుపును. "ప్రతి శబ్దము, ప్రతి విషయము, ప్రతి మనిషి, ప్రతి దినము" మొ; ఉప. 8. ౧. ప్రతికారము = ఇచట 'ప్రతి' అనునది ధాత్వర్థమును బదులుచేయుట అను నర్థముగా మార్చినది; ౨. ప్రతికూలము = ఇచట కూలశబ్దముతో సమనించి వ్యతిరేకమైన అనునర్థము నిచ్చుచున్నది; ౩. ప్రతిఘటనము = ఇచట ధాత్వర్థమును మాఱొడ్డుట అను నర్థమునకు మార్చినది: ౪. ప్రతిజ్ఞ = ఇచట ధాత్వర్థమును 'ప్రతిన' యను నర్థముకల దానినిగా మార్చినది; ౫. ప్రతిదానము = ఇచట తిరిగి అను నర్థముకలది): అం. 4: చూ, శ్రుతులు.

ప్రతికర్మము, సం. వి. న్. న. కైసేఁత: చూ, భూషణము. 2.

ప్రతికారము, సం. వి. అ. పుం: ప్రతికృతి, ప్రతివిధానము. (తె)—మాఱుచేఁత-మాఱుసేఁత. (చూ, ప్రతి. 8).

ప్రతికూలమగు, మి. అ. క్రి: చూ, ఎదురుచు. 1. ప్రతికూలము. సం. విణ. అనుకూలముకానిది: చూ, సవ్యము, 3. (చూ, ప్రతి. 8.)

ప్రతికృతి, సం. వి. ఇ స్త్రీ 1. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 2: మాఱురూపు; 3: చూ, ప్రతికారము.

ప్రతికృష్టుఁడు, సం. విణ. అడిబండ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

ప్రతిక్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: ఉపక్రమము, చికిత్స, ప్రక్రమము, ప్రతీకారము; 2: చూ, మందు. 1.

ప్రతిక్షణము, సం. క్రి. విణ. అనుక్షణము: చూ, నెకను నెకను.

ప్రతిక్షిప్తుడు, సం. విణ. 1: చూ, ప్రతికృష్టుఁడు; 2. అద్దగింపఁబడినవాఁడు; 3. పంపఁబడినవాఁడు.

ప్రతిఖ్యాతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి చెప్పుట: చూ, సంభావన. 3.

ప్రతిగృహీత, సం. విణ. దానము పుచ్చుకొనువాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు. (గ్రహీత)

ప్రతిగృహీతుఁడు, సం. విణ. దానము పుచ్చుకొన్నవాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు.

ప్రతిగ్రహము, సం. వి, అ. పుం, 1. పట్టు, పుచ్చుకొనుట: చూ, స్వీకారము. 2; 2. దానద్రవ్యము; 3. సేనకు వెనుకటిబలము. (ఎక్కడ రాజు తా నుండి తనసైన్యము గాసిఁ జెందకుండునట్లు చేపట్టివచ్చునో ఆసైన్యము వెనుక ఇన్నూఱు విండ్లపట్టుననుండు ప్రత్యేకమైన మూఁక): 4. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6; 5. గ్రహభేదము; అం. 6: చూ, కర్మములు. 3; 7: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు; 8; చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు.

ప్రతిగ్రహించు, సం. స. క్రి. దానము పుచ్చుకొను.

ప్రతిగ్రాహము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతిగ్రహము. 4.

ప్రతిగ్రాహ్యము, సం. విణ. పుచ్చుకొనఁదగినది, గ్రాహ్యము: చూ, స్వీకృతము. 2.

ప్రతిఘటనము, సం. వి. అ. న. ఒడ్డారము. (చూ, ప్రతి. 8): చూ, మాఱొడ్డు. 1.

ప్రతిఘటించు, సం. అ. క్రి. మాఱొడ్డు: చూ, వక్కళించు.

ప్రతిఘము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రోషము; 2: చూ, మాఱుదెబ్బ; 3. పగతీర్చుకొనుట; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

ప్రతిఘాతనము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1.

ప్రతిచ్ఛాయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రతికృతి. 1 - 2 - 3.

ప్రతిజాగరము, సం. వి. అ, పుం; చూ, హెచ్చరిక. (కాచుట అని కొందఱు)

ప్రతిజ్ఞ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = పంతము: చూ, స్పర్థ. 4; 2: చూ, సమ్మతము. 1.

ప్రతిజ్ఞాతము, సం. విణ: చూ, స్వీకృతము. 1.

ప్రతిజ్ఞాతవ్యము, సం. విణ. 1. అంగీకరింపఁదగినది: ప్రతిజ్ఞేయము; 2. ప్రతిజ్ఞచేయఁదగినది: ప్రతిజ్ఞేయము.

ప్రతిజ్ఞానము, సం. విణ. అ. న: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 2.

ప్రతిజ్ఞేయము, సం. విణ: చూ, ప్రతిజ్ఞాతవ్యము.

ప్రతితాళము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రతిదానము, సం. వి. అ. న. 1. వస్తువులమాఱుపు: చూ, వినిమయము; 2. దాఁపనిచ్చినదానిని మరల నిచ్చుట, (చూ, ప్రతి. 8.)

ప్రతిదారణము. సం. వి. అ. న: చూ, యుద్ధము.

ప్రతిదినము, సం. వి. అ. న. (పాండు. 2, ఆ. 116): అనుదినము, ప్రత్యహము, దినదినము. (తె)—నాఁడునాఁడు-నానాఁడు (చూ, రోజు)

ప్రతిదివుఁడు, సం. వి. వ్. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

ప్రతిధ్వని, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, ప్రతిధ్వానము.

ప్రతిధ్వనించు, సం. అ. క్రి. మాఱుమ్రోయు: చూ, శబ్దించు.

ప్రతిధ్వానము, సం. వి. అ. పుం. మాఱుమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2

ప్రతిన, వై. వి. = ప్రతిజ్ఞా: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1.

ప్రతినిధి, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, ప్రతికృతి. 1; 2: చూ. మాఱు, 1; వా. విణ. 3. ఒకనికి బదులుగా వచ్చినవాఁడు.

ప్రతినివేశము, సం. వి. అ. పుం. అక్కఱ, పట్టు: చూ, స్పర్థ. 4.

ప్రతిపక్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శత్రువు. 1; 2: చూ, ప్రతివాది.

ప్రతిపత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సన్మానము; 2: చూ, హృల్లేఖము. 2; 3: చూ. సామర్థ్యము. 1; 4: చూ, సాహసము. 1; 5. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 6. పద ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1.

ప్రతిపత్తు, సం. వి. ద్. స్త్రీ. 1. = పాడ్యమి: చూ, హరివాసరము; 2: చూ, హృల్లేఖము. 2.

ప్రతిపదార్థము, సం. వి. అ. పుం. 1: ఖండాన్వయము, దండాన్వయము; వా. 2. ప్రతిశబ్దముయొక్క అర్థము.

ప్రతిపన్నము, సం. విణ. 1: చూ, స్వీకృతము. 1; 2: చూ, వ్యక్తము. 2.

ప్రతిపాదకము, సం. విణ. 1. ఇచ్చునది; 2. కలిగించునది: ఆపాదకము, ఆవహము, ఉత్పాదకము. ఉపపాదకము (చూ, సంభూతము); 3. తెలుపునది: చూ, వ్యక్తము. 2; 4. నిరూపించునది.

ప్రతిపాదనము, సం. వి. అ. న. 1. ఇచ్చుట: చూ, స్పర్శము. 3; 2. కలిగించుట: చూ, సంభవము. 1; 3. తెలుపుట (చెప్పుట): చూ, ప్రస్తావము. 2; 4. నిరూపించుట.

ప్రతిపాదించు, సం. స. క్రి. 1. కలిగించు: చూ, సృజించు; 2. తెలియచెప్పు: చూ, స్పష్టీకరించు; 3: నిరూపించు, నిర్ధరించు.

ప్రతిపాలకుఁడు, సం. విణ: చూ, సంరక్షకుఁడు.

ప్రతిపాలనము, సం. వి. అ. న: చూ, సంరక్షణము.

ప్రతిపాలించు, సం. స. క్రి: చూ, సంరక్షించు.

ప్రతిప్రస్థాతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఋత్విజుఁడు.

ప్రతిఫలనము, సం. వి. అ. న. చూ, ప్రతిబింబము. 1.

ప్రతిఫలించు, సం. అ. క్రి. మాఱురూపము తోఁచు: ప్రతిబింబించు.

ప్రతిఫలితము, సం. విణ. ప్రతిఫలించినది: చూ, వికారము. 1.

ప్రతిబంధకము, సం. విణ. అడ్డగించునది, ప్రతిరోధకము: చూ, రుద్ధము. 1.

ప్రతిబంధము, సం. వి. అ. పుం. అడ్డగింత: చూ, సంరోధము.

ప్రతిబంధించు, సం. స. క్రి. అడ్డగించు: చూ, సంరోధించు.

ప్రతిబద్ధుఁడు, సం, విణ. 1. అడ్డగింపఁబడినవాఁడు: 2; ప్రతిహతుఁడు; 3. మనసు చెడినవాఁడు; చూ, హతుఁడు. 3.

ప్రతిబింబము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రతిఫలనము: చూ, వికారము. 1; 2. ప్రతిమ: చూ, ప్రతికృతి. 1; .వా. 3, ప్రతికి ప్రతి: చూ, ప్రతి. 2.

ప్రతిబింబించు, సం. అ. క్రి: చూ, ప్రతిఫలించు.

ప్రతిబింబితము, సం, విణ: చూ, ప్రతిఫలితము.

ప్రతిభ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అప్పటికప్పుడికి వికసించెడు బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 1.

ప్రతిభటుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శత్రువు. 1.

ప్రతిభయము, సం. వి. అ. న. 1. భయానకరసము: చూ, రసములు; విణ. 2. భయానకరసముగలది: చూ, రసములు.

ప్రతిభావిశేషశాలిత్వము, అం: చూ, సుగుణములు.

ప్రతిభువు, సం. వి. ఊ. పుం. పూఁటకాఁపు: చూ, లగ్నకుఁడు. 1.

ప్రతిభూత్వము, సం. వి. అ. న: చూ, పూఁట. 4.

ప్రతిమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. .= పడిమ: చూ, ప్రతికృతి, 1; 2. ఏనుఁగుపెదిమ క్రింది కొమ్ములనడిమిచోటు, ప్రతిమానము: చూ, హస్తి: 3. తవగ్రాసిడిబద్దిక: ప్రతిమానము. (తె).—బద్దిక.

ప్రతిమఠ్యము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రతిమానము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతిమ.

ప్రతిమార్గకము, సం. వి. అ. పుం: ఉత్రంగము. త్రంగ— త్రంగము, ప్రతిమార్గపురము.

ప్రతిమార్గపురము, .—వై—.

ప్రతిమాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అంతాదిగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రతిముక్తము, సం. విణ. 1. కట్టఁబడినది (వస్త్రము): చూ, వస్త్రము; 2. తొడుగఁబడినది (కవచము): చూ, వారవాణము; 2; 3. కట్టుకోఁక: చూ, వస్త్రము. 1. —లా.

ప్రతిముఖసంధి, అం. (ప్రతిముఖము) ఒక నాటకసంధి, యత్నబిందువులచే ప్రతిముఖసంధి: చూ, సంధులు.

ప్రతిమోక్షము, అం: చూ, దానపంచకము.

ప్రతియత్నము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 2. అనుకూల్యము: చూ, స్నేహము. 1; 3: చూ, ప్రతీకారము. 1; 4: చూ, సంస్కారము. 6.

ప్రతియాతన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రతికృతి. 1; 2. తుల్యయాతన.

ప్రతియోగము, సం. వి. అ, పుం. పగ: చూ, విరోధము. 1.

ప్రతియోగి, సం. విణ; చూ, ప్రతిపక్షుఁడు. 1,

ప్రతిరోధకము, సం. విణ: చూ, ప్రతిబంధకము. 1.

ప్రతిరోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎదిరించుట: చూ, లూటీ. 4; 2. దొంగతనము: చూ, హరణము. 1.

ప్రతిరోధించు, సం. స, క్రి: చూ, ప్రతిబంధించు.

ప్రతిరోధి, సం. వి. న్. పుం. 1. ఎదిరించువాఁడు: చూ, ప్రతిపక్షుఁడు. 1. ప్రతిపక్షుఁడు. 1—2; 3. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

ప్రతివచనము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతివాక్యము.

ప్రతివసథము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివసథము.

ప్రతివసించు, సం. అ. క్రి. ఉండు: చూ, వసించు.

ప్రతివస్తూపమ, అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఉపమానోపమేయ వాక్య సమత్వము. "ఉదా.—చాపమున శూరుఁడు దగు. తాపమున సూరుఁడు దగు.")

ప్రతివాక్యము, సం. వి. అ. న. మాఱుమాట: చూ, సమాధానము. 4.

ప్రతివాది, సం. విణ. వాదికి ప్రతిపక్షమువాఁడు: చూ, శత్రువు 1.
ప్రతివిధానము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతికారము.
ప్రతివిరోధి, సం. వి. ఇ, పుం: ప్రతిరోధి. 2
ప్రతివిష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (విషమునకు విరోధి) అతివస*: చూ, విష.
ప్రతివేశము, సం. వి. అ. పుం. ఇరుగుపొరుగు ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
ప్రతిశాసనము, సం. వి. అ. న. పిలిచి పని పంచుట.
ప్రతిశీర్షకము, సం. వి. అ. వ. కుదువ: చూ, వారకము. (1)
ప్రతిశ్యాయము, సం. వి. అ. పుం.=పడిసెము: చూ, రొంప.
ప్రతిశ్రయము, సం. వి, అ. పుం. 1.=పడిసెము: చూ, రొంప; 2. ఇల్లు; చూ, సదనము 1; 3. ప్రాఁపు: చూ, సన్నిధానము. 2; 4. కొలువుకూటము: చూ, సభ. 2; 5. సత్తరువు: చూ, సదనము. 1.
ప్రతిశ్రవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 2.
ప్రతిశ్రాయము, సం. వి. అ. పుం.=పడిసెము: చూ, రొంప.
ప్రతిశ్రుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రతిధ్వానము.
ప్రతిషిద్ధము, సం. విణ. నిషేధింపఁబడ్డది: నిషిద్ధము, బహిష్కృతము.
ప్రతిషేధము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రతిబంధము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (ముందుచేసినపని యెగతాళి యన్నట్లు దానికి వ్యతిరిక్తముగఁజెప్పు ప్రౌఢవాక్యము. "ఉ.- ఓయీ కృష్ణ! జలక్రీడలుగాదు వాఁడిగల బాణయుద్ధమునమీ.)"
ప్రతిషేధించు, సం. స. క్రి: చూ, ప్రతిబంధించు.
ప్రతిష్టంభము, సం. వి. అ, పుం: చూ, ప్రతిషేధము. 1.
ప్రతిష్టబ్ధము, సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.
ప్రతిష్ఠ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. శాశ్వతముగ నిలుపుట; 4. నేల: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, ఛందస్సులు; 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1,
ప్రతిష్ఠము, అం: చూ, దండవ్యూహములు.
ప్రతిష్ఠించు, సం. స. క్రి. శాశ్వతముగ నిలుపు.
ప్రతిష్ఠితము, సం. విణ. శాశ్వతముగ నిలుపఁబడినది: చూ, శాశ్వతము.
ప్రతిసరము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఏనుఁగు కుంభముల క్రిందిచోటు: చూ, హస్తి; 2. చేతఁగట్టుకొనుతోరము, కంకణము: చూ, వ్రతసూత్రము; 3: చూ, భూషణము. 2; పుం. 4. కడియము; చూ, భూషణము. 2; 5. పూదండ: చూ, భూషణము. 2: 6. ఒకానొకమంత్రము: చూ, మంత్రము. 1; 7. సేనవెనుకటి దిక్కు: చూ, సేన, 1; 8. వ్రణశుద్ధి: చూ, పూరము. 3; విణ. 9: చూ, నియోక్తవ్యము;
ప్రతిసర్గము, అం: చూ, పురాణము. 6.
ప్రతిసీర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కటము. కాండపటము, యవనిక. (తె)—చాఁప, డమాను, తెరచాఁప (చూ, వస్త్రము.)
ప్రతిస్పర్ధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పోటి: చూ, స్పర్ధ. 1.

ప్రతిస్పర్ధించు, సం. అ. క్రి. పోటీచేయు. కాశీ. 2, ఆ. 98: చూ, స్పర్ధించు.
ప్రతిహతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రతిబంధము.
ప్రతిహతుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రతిబద్ధుఁడు.
ప్రతిహర్తుఁడు, అం; చూ, ఋత్విజుఁడు.
ప్రతిహారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్రతిహారికుఁడు-ప్రాతిహారకుఁడు.) గారడివిద్యయందు నేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.
ప్రతిహారతరము, అం; చూ, శస్త్రములు.
ప్రతిహారి, సం. వి. న్. పుం.=పడిహారి: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 1-2.
ప్రతిహారుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = పడిహారి. 1. కటిక: చూ, వేత్రహస్తుఁడు; 2: ఉపస్థితుఁడు, కక్షావేక్షకుఁడు. క్షత్త, గర్వాటుఁడు, దండి, దౌవారికుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు, ద్వార్స్థితుఁడు, ద్వార్స్థుఁడు, ప్రతిహారి-ప్రతీహారుఁడు. (తె). —గొల్ల, పడిహారి-పడిహారుడు, పణిహారి-పణిహారుఁడు; తద్వి.—ద్వారపాలకురాలునకు.—ప్రతిహారి.
ప్రతిహాసము, సం. వి, అ, పుం. గన్నేరు *: చూ, హయమారకము.
ప్రతీకము, సం. వి. అ. పుం, 1. అవయవము: చూ, విషయము. 3; విణ. 2: చూ, ప్రతికూలము; 3. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.
ప్రతీకారము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వైరశుద్ధి; 2. చికిత్స: చూ, ప్రతిక్రియ. 1.
ప్రతీకాశము, సం. విణ. (ఉత్తరపదము) తుల్యము: చూ. సమానము. 2.
ప్రతీక్షణము, సం. వి. అ. న. (ప్రత్యాశతో) ఎదురుచూచుట: చూ, వీక్షణము.
ప్రతీక్షతే, జాతునకాలమూర్తిః. న్యా. కష్టములు కాలమునకు వేచియుండవు.
ప్రతీక్షించు, సం. అ. క్రి. (ప్రత్యాశతో) ఎదురుచూచు: చూ, వీక్షించు.
ప్రతీక్ష్యుఁడు, సం. విణ: చూ, పూజ్యుఁడు. 3.
ప్రతీచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పడమర: చూ, హరిత్తు. 1.
ప్రతీతము, సం. విణ. 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 2. ఎఱుఁగఁబడినది, కలితము, ఉచితము: చూ, వ్యక్తము. 2; 3. ఆదరింపఁబడినది: ఆదృతము, దృతము; 4. సంతోషమునొందినది: చూ, ముదితము. 2.
ప్రతీతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ప్రసిద్ధి; చూ, సంభావన, 3; 2. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 3. ఆదరము: చూ, సన్మానము; 4. సంతోషము: చూ, హ్లాదనము.
ప్రతీతుఁడు, సం. విణ: చూ, విశ్రుతుఁడు.
ప్రతీపదర్శిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
ప్రతీపము, అం. 1: చూ, అలంకారము. 3. (ఉపమానమునకుపమేయత్వము కల్పించుట. "ఉదా.—నీకన్నులకు సమముతమ్మి."; విణ. 2: చూ, ప్రతికూలము

ప్రతీపుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. చంద్రవంశజుఁడైన ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1.

ప్రతీరము, సం. వి. అ. న. (నద్యాది) తీరము: చూ, రోధస్సు.

ప్రతీవాపము, సం. వి. అ. పుం. 1. జనోపద్రవము: చూ. విపత్తు; 2. నిక్షేపించుట; 3. రాలిన లోహపుపొడినికాఁచి చాఁగఁగొట్టుట.

ప్రతీహారము, సం. వి. అ. పుం. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. పూర్వము నేను వీనికి మేలుచేసితినిగాన నిప్పుడు వీఁడు నాకు మేలుచేయునని యెంచి చేయునట్టి సంధి: చూ. సంధి 1.

ప్రతీహారి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. ద్వారపాలకురాలు: చూ, ప్రతిహారుఁడు, 2; న్. పుం. 2. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2.

ప్రతీహారుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రతిహారుఁడు.

ప్రత్యున్నము, సం. విణ, మిక్కిలివ్యథపెట్టఁబడినది: చూ, వేధితము. 2.

ప్రతోదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సిబ్బ.

ప్రతోదరము, అం: చూ, దండవ్యూహములు.

ప్రతోళి, సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. పెద్దవీధి: చూ, మార్గము, 1,

ప్రత్తి, వై వి. = బదరీ. (దేశ్యమని. శ. ర) విత్తులతో నుండు దూది. (దీని భేదములు.-ఎఱ్ఱప్రత్తి, జడప్రత్తి, పుల్లప్రత్తి, మైఁడిప్రత్తి మొ): చూ, సముద్రాంత 3; 2. ప్రత్తి అనెడు వస్తువును ఇంటిపేరుగా గలవారు.

ప్రత్తిపాడు, వా. వి. ప్రత్తిపాడు అను గ్రామనామము ఇంటి పేరుగా గలవారు "ప్రత్తిపాటివారు" (ఇట్లు రావిపాటివారు, భమిడిపాటివారు ఇత్యాది).

ప్రత్నము, సం. విణ. రూ-ప్రతనము: చూ, ప్రాఁత. 4.

ప్రత్యంగము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రత్యంతపర్వతము, సం. వి. అ. పుం. పెద్దకొండ చేరువ నుండు చిన్నకొండ: చూ. హిమాలయము (పర్వతము)

ప్రత్యక్శ్రేణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఎలుకచెవి*: చూ, స్ఫోటశోఫ; 2. దంతి*: చూ, విశల్య. 4.

ప్రత్యక్పర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము.

ప్రత్యక్పుష్పి, .—పై—

ప్రత్యక్షమగు, మి. స. క్రి: చూ, సాక్షాత్కరించు.

ప్రత్యక్షము, సం. వి. అ. పుం.=పత్తెచ్చము. 1: చూ, స్పష్టము; అం. 2; చూ, ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు; 3: చూ, రసవదలంకారములు.

ప్రత్యక్షవాది, సం. వి. న్. పుం. జైనుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు.

ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములు, అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శబ్దము, అర్థాపత్తి, అనుపలబ్ధి, సంభవము, ఐతిహ్యము. (ఇందు మొదటనుండి నాలుగు తార్కికుల మతమునందు, ఆఱు వేదాంతుల మతమునందు, ఎనిమిది పౌరాణికుల మతమునందునని క్రమముగా నెఱుంగునది).

ప్రత్యగ్రము, సం. విణ. 1. నూతనము: చూ, హోస; 2: చూ, పరిశుద్ధము.

ప్రత్యనీకము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (బలవంతుఁడగు శత్రువు నేమిచేయఁజాలక యతనిపక్షమువారిని బాధించుట. "ఉదా.—తన్నుంగెల్చిన చూశ్కులఁదాకియున్న చెవులపై నెక్కె నుత్పలములు.")

ప్రత్యనీకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శత్రువు. 1.

ప్రత్యయము, సం. వి. అ. పుం. 1. సుప్తిఙాది; 2: చూ, విశ్వాసము; 3: చూ, ప్రసిద్ధి, 1; 4. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 5. నడవడి: చూ, వర్తనము. 1; 6: చూ, పళథము; 7. అవకాశము: చూ, సందు. 6; 8: చూ, వశము. 1; 9: చూ, హేతువు. 1.

ప్రత్యయితుఁడు, సం. విణ. విశ్వాసము ఇతనియందు(బుట్టును) ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు.

ప్రత్యర్థి, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, శత్రువు. 1; 2: చూ, ప్రతివాది.

ప్రత్యవసాయము, సం. వి. అ. న. కుడుపు: చూ, సాపాటు.

ప్రత్యవసితము, సం. విణ. కుడువఁబడినది: చూ, భుక్తము. 1.

ప్రత్యవాయము, సం. వి, అ. పుం. పాపము: చూ, వృజినము. 1; 2. దురదృష్టము: (చూ, అదృష్టము. 1.)

ప్రత్యహము, సం. అవ్య: చూ, వాసరము.

ప్రత్యాకారము, సం. వి. అ. పుం. ఖడ్గాదులయొఱ: చూ, వస్త్రము.

ప్రత్యాఖ్యాతము, సం. విణ. కూడదని నిరాకరింపఁబడినది: చూ, ప్రత్యాదిష్టము,

ప్రత్యాదిష్టము, సం. విణ. నిరాకరింపఁబడినది: నిరస్తము, నిరాకృతము, పరాస్తము, ప్రతిషిద్ధము, ప్రత్యాఖ్యాతము, ప్రత్యాదేశము.

ప్రత్యాదేశము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రత్యాఖ్యాతము.

ప్రత్యాబ్దికము, సం. వి. అ. న. ప్రతిసంవత్సరము చేసెడు శ్రాద్ధము: చూ, శ్రాద్ధము. 1.

ప్రత్యాలీఢము, సం. వి. అ. న. 1. విలుకాఁడు ఎడమకాలు ముందటికిచాఁచి నిలుచుట: చూ, స్థానము. 4; అం. 2: చూ, గతివిశేషములు; 3: చూ, పుంస్థానకములు.

ప్రత్యాశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆడియాస: చూ. వాంఛ.

ప్రత్యాసత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చేరిక, సంగతి: చూ, సంయోగము.

ప్రత్యాసన్నము, సం. విణ. చేరికయైనది. పొత్తు: చూ, సంగతము. 5.

ప్రత్యాసారము, సం. వి. అ. పుం. వ్యూహము వెనుకనుండు మఱియొక వ్యూహము: చూ, వ్యూహభేదములు.

ప్రత్యాహారము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపాదానము, విషయములవలన నింద్రియముల మరలించుట: చూ, మాయ. 1; 2. (వ్యాకరణమున) వర్ణసంగ్రహము; అం. 3: చూ, అంగము. 9; చూ, యోగాంగములు.

ప్రత్యుత్క్రమము, సం. వి. అ. పుం. ప్రయోగము, యుద్ధము కొఱకైన భటుల యుద్యమము. (అని కొందఱు): చూ, సన్నాహము. 2. ప్రత్యుత్తరము. సం. వి. అ. న. మాఱుత్తరము: చూ, సమాధానము. 4.

ప్రత్యుత్థానము, అం. న: అభ్యాగమము, అభ్యుత్థానము, ప్రత్యుద్గమము.

ప్రత్యున్నమతిస్త్రైణమ్. న్యా. స్త్రీలు సమయస్ఫూర్తిగలవారు.

ప్రత్యుద్గతుఁడు, సం. విణ. ఎదురుకొని లేచినవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1.
ప్రత్యుద్గమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రత్యుత్థానము.
ప్రత్యుద్గమించు, సం. అ. క్రి. ఎదుర్కొని పోవు. కాశీ. 2, అ. 159: చూ, వక్కాణించు.
ప్రత్యుషము, సం. వి. స్. న. రూ-ప్రత్యూషము: చూ, వేగుజాము.
ప్రత్యూషము, సం. వి. అ. పుం, న.—పై—
ప్రత్యూషుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వసువులు.
ప్రత్యూహము, సం. వి. అ. పుం. చెఱుపు: చూ, విఘ్నము.
ప్రత్యేకబుద్ధుఁడు, సం. వి. అ. పుం. బుద్ధశిష్యుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.
ప్రత్యేకము, సం. వి. అ. న: చూ, వేఱువేఱు.
ప్రత్యేకించు, సం. అ. క్రి: చూ, వేఱువేఱగు.
ప్రథ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ ప్రఖ్యాతి: చూ, సంభావన. 3.
ప్రథమచష్టౌమము, అం: చూ, క్రతుచతుష్టయము.
ప్రథమము, సం. విణ. 1. మొదటిది: చూ. మొదలు. 4; 2. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 3: చూ, అసంహతవ్యూహములు.
ప్రథానభైరవము, అం: చూ, తంత్రములు.
ప్రథానవ్యూహములు, అం: చూ, వ్యూహములు.
ప్రథితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రథ.
ప్రథితుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రతీతుఁడు.
ప్రథిమ, సం. వి. న్. పుం: చూ, వెరివి. 2.
ప్రథిమము, సం. వి. అ. పుం.—పై—
ప్రదక్షిణము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రదక్షిణించుట: చూ, సంవృతము; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 2.
ప్రదక్షిణించు, సం. స. క్రి: దేవతాదుల నుద్దేశించి కుడికి తిరిగి వచ్చు: చూ, వలగొను.
ప్రదరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బాణము 1; 2: చూ, విదారణము. 1; 3: చూ, విఱుపు. 1; 4. ఆఁడుదానికి కలుగు రక్తస్రావరోగము: చూ, రోగము. 1.
ప్రదర్శనము, సం. వి. అ. న. విశదపఱచి చూపుట: చూ, వీక్షణము.
ప్రదర్శితము, సం. విణ. 1. విశదపఱచి చూపఁబడినది: చూ, స్పష్టము; 2. చూడఁబడినది: చూ. వీక్షితము.
ప్రదానము, సం. వి. అ. న. గొప్పయీవి. "అన్నప్రదానము": చూ, స్పర్శము. 3.
ప్రదీపనము, సం. వి. అ. పుం. అంజనాద్రియందుఁ బుట్టిన రక్తవర్ణముగల విషభేదము.
ప్రదీపము, సం. వి. అ. పుం. దీపము, దివ్వె: చూ, రూ-దీపము. 1.
ప్రదీప్తే ప్రదీపం ప్రజ్వాల్యత మోనాశాయయతమానః న్యా, దివిటీకి దివిటీ వెలిఁగించి చీఁకటిని పోఁగొట్టుటకు ప్రయత్నించినటుల చిన్న ప్రయత్నముతో సాధ్యమగు దానికి పెద్ద ప్రయత్నము చేయుట.
ప్రదేశనము, సం. వి. అ. న. కామకః చూ, స్ఫూర్తిద.
ప్రదేశని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రదేశిని.
ప్రదేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, దేశము; 3. రూ-ప్రాదేశము. లొడితిలి: చూ, హస్తము; 4 రూ-ప్రాదేశము. బెత్తిలి: చూ, హస్తము.
ప్రదేశిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జుట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.
ప్రదోషము, సం. వి. అ. పుం. 1. మునిమాపు: చూ, సందెజాము; 2. మిక్కిలి దోషము: చూ, వృజినము. 1.
ప్రద్యుమ్నాయనమః, అం. (ప్రద్యుమ్నః=ప్రకర్షేణద్యోతయతి, స్వయంజ్యోతి రూపత్వాత్): చూ, ఓమ్.
ప్రద్యుమ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.
ప్రద్యోతనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
ప్రద్రవము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రద్రావము: చూ, సంద్రావము.
ప్రద్రావము, సం. వి. అ. పుం.—పై—
ప్రధనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము; 2. చీల్చుట: చూ. విదారణము. 1.
ప్రథమకబళేమక్షికాపాతః. న్యా. "మొదటి ముద్దలోనే యీఁగ పడి చచ్చినది." "ఆదిలోనే హంసపాదు" అని ఆంధ్ర జాతీయములు.
ప్రథమాలీఢ మధవః పిబంతి కటు భేషజమ్. న్యా. మొదటఁ దేనెను నాకినవారు చేఁదుమందును ద్రాగుదురు.
ప్రధాన మల్లనిర్హణ న్యాయము. న్యా. ప్రతిమల్లురు పెక్కండ్రున్నపుడు ప్రధానమల్లుని గెలిచినచో సెల్లరను గెలిచినట్లేయగును.
ప్రధానము, సం. వి. అ. న. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, ప్రకృతి. 1; 3. బుద్ధి: చూ, హల్లేఖము. 2; ఏ. 4. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 5.=బయానా. ముందిచ్చు సొమ్ము: చూ, సత్యంకారము; వా. 6. వివాహోత్పూర్వము వధువున కలంకారాదుల నిచ్చి నిశ్చయించుకొనుట.
ప్రధాని, సం. వి. ఇ. పుం. కార్యసహాయుఁడు, మంత్రి. చూ, సచివుఁడు. 1.
ప్రధానుఁడు, సం వి. అ. న. 1.—పై.—; 2. మధ్యమాధికారి; ఏ. 3. ముఖ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
ప్రధారణము, సం. వి. అ. న. ఫలమపేక్షించి యిచ్చుట.
ప్రధావనము, సం. వి. అ. న: ధావనము, ద్రవము. (తె).-దవుడు, పరుగు-పరువు—పర్వు, పాఱుడు, పేరము—పేరెము; తద్వి.—అల్పధావనమునకు.— గునుక-గునుకు-గునుకుడు-గునుగుడు, గునుగుపరుగు; చచ్చునంతటి పరుగునకు.—(తె).—చాపరువు; (చూ, సంచారము.)
ప్రధావించు, సం. అ. క్రి. పరుగెత్తు: చూ, వెళ్ళు. 1.
ప్రధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, నేమి.
ప్రధితము. అం: చూ, ప్రచారములు.
ప్రధ్వంసము, సం. వి. అ. పుం. చేటు: చూ, సంస్థ. 3.
ప్రనాళము, సం. వి. అ. న. నీళ్ళతూము: చూ, వాహసము. 2
ప్రన్న, దే. విణ. మనోజ్ఞము; చూ, హృద్యము.
ప్రన్నదనము, వా. వి. చూ. సౌందర్యము.
ప్రన్నన, దే. వి మనోజ్ఞత. (ఇది విశేషణమగుచో,—పాండు 5, ఆ. 128; పాండు, 2, ఆ. 108.): చూ, ప్రన్న.

ప్రన్ననివాఁడు. వా. వి: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.
ప్రవ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పానీయశాలిక.
ప్రపంచము, సం. వి. అ. పుం. 1. భూలోకము: చూ, లోకము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. శబ్దవిస్తరము: చూ, శబ్దము. 1; 4: చూ, విరివి. 2; 5. రచన: చూ, విన్యాసము. 2; 6: చూ, వ్యత్యయము; 7. మోసపుచ్చుట: చూ, వంచన.
ప్రపంచించు, సం. స. క్రి: చూ, విస్తరించు.
ప్రపత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. భక్తిపరులుచేయు శరణాగతి; వా. 2. గౌరవాదులు.
ప్రపదము, సం. వి. అ. పుం. 1. ముంగాలు: చూ, హజ్జ; 2. మీఁగాలు: చూ, హజ్జ.
ప్రపదములు, అం. (మీఁగాళ్ళు 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి-కూర్మోన్నతములై రక్తవర్ణములైన రాజగు; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు) (స్త్రీకి.—తాఁబేటి వీఁపువలె నుండి మెత్తగనున్న భాగ్యవతియగు.)
ప్రపన్నుఁడు, సం. విణ. ప్రపత్తిచేసినవాఁడు.
ప్రపాఠకము, వా. వి. కొన్ని యనువాకములుగల వేదభాగము: చూ, వేదము.
ప్రపాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. కొండపటియ: చూ, పర్వతము. ౧౧; 2. కునికిపాటు: చూ, ప్రమీల.
ప్రపితామహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ప్రపితామహునిభార్య: చూ, సవిత. 2.
ప్రపితామహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ముత్తాత: చూ, సవిత. 2: 2. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.
ప్రపున్నటము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రపున్నాటము. *
ప్రపున్నాటము, సం. వి. అ. పుం: రూ.ప్రపున్నటము, అంబుపము ఉరణాక్షము, ఉరణాఖ్యము, ఊరణాక్షము, ఏడగజము, ఏడక్షము, చక్రమర్దకము, చక్రమర్దనము, దద్రుఘ్నము, పద్మాటము. (తె).—తంటియము - తంటెము, తగిరస-తగిరిస. (చూ, వృక్షము)
ప్రపుల్లము, వా. సం. విణ: చూ, రూ-ప్రఫుల్లము.
ప్రపౌండరీకము, సం. వి. అ. న. రూ-పుండర్యము - పౌంతర్యము) పుండరీకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము.
ప్రపౌత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఇనుమనుమరాలు: చూ, సూన. 1.
ప్రపౌత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ముమ్మనుమఁడు: చూ, సూనుఁడు.
ప్రప్పు, దే. వి. తునుక. అం, భా. ప్ర. 79: చూ, శకలము. 4.
ప్రప్రపితామహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ప్రపితామహుని తండ్రి; చూ, సవిత. 2.
ప్రఫుల్లము, సం. విణ. రూ-ప్రపుల్లము. వికసించినది; చూ, సంఫుల్లము.
ప్రబంధకల్పన, సం. వి. ఆ, స్త్రీ: చూ, కథ. 1.
ప్రబంధప్రాగల్భ్యము, అం: చూ; సుగుణములు.
ప్రబంధము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, కావ్యము; 2. కబ్బము: చూ, సంపుటము. 3; అం. 3: చూ, సంతానములు. వా. వి. 4, ప్రబంధమను గ్రంథము పేరు ఇంటిపేరుగాగలవారు (ఇట్లు రామాయణమువారు భారతమువారు భాగవతమువారు ఇత్యాది).
ప్రబర్హము, సం. విణ. ముఖ్యము, మొదటిది: చూ, శ్రేష్ఠము
ప్రబర్హుఁడు, సం. విణ; చూ. శ్రేష్ఠుఁడు. 2.
ప్రబలము, సం. వి. అ. పుం. 1. చిగురు; చూ, విద్రుమము; విణ. 2. మిక్కిలి బలముకలది: చూ, యోగ్యము. 5.
ప్రబలు, వై. అ. క్రి.=ప్రబల; 1: చూ, సందడించు, కై. 2, ఆ. 99; 2: చూ, వర్ధిల్లు. హరి. పూ. 6, ఆ. 79.
ప్రబుద్ధము, సం. విణ: చూ, సంఫుల్లము.
ప్రబుద్ధుఁడు, సం. విణ. 1: మేలుకొన్నవాఁడు: వా. 2: చూ, ప్రాజ్ఞ.
ప్రబోధనము, సం. వి. అ. న: అనుబోధము. (తె).—అత్తరు-అత్తరుపు, రావినూనె; తద్వి.-చందినీలత్తరుసకు: చూ, స్నేహము. 2.
ప్రబోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలితెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2: చూ, మేలుకోలు.
ప్రబోధాంజనము, అం: చూ, అంజనములు.
ప్రబోధించు, సం. స. క్రి. 1. మిక్కిలితెలుపు: చూ, బోధించు; 2: చూ, మేలుకొలుపు.
ప్రబ్బ, దే. వి. రూ-ప్రెబ్బ-ప్రబ్బలి-ప్రెబ్బలి*: చూ, సహస్రవేధి. 2.
ప్రబ్బము, వై. వి=పర్వ. రూ-పబ్బము: చూ, సంబరము. 3
ప్రబ్బలి, దే. వి: చూ, రూ-ప్రబ్బ. *. రసి. 6, ఆ. 84.
ప్రబ్బికోలు, దే. వి. ప్రబ్బికొనుట. భార. సభా. 2, ఆ. 49
ప్రబ్బు, దే. వి. 1. నింద. కాశీ, 5, ఆ. 163: చూ, నెగ్గెపు; స. క్రి. 2, నిందించు. భార. సభా. 2, ఆ. 49: చూ, నెగ్గించు; 3. కలయు. ఉ, రా. 5, ఆ. 208: చూ, సక్తమగు; అ. క్రి. 4: చూ, వ్యాపించు. భో. 4, ఆ. 105; 5: చూ, వర్ధిల్లు; 6: చూ, సందడించు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 352; 7: చూ, వర్తించు. భాగ. 10, స్కం. 123.
ప్రభ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వెలుఁగు: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కుబేరుని పట్టణము: చూ, సీమ. (1) (దేశము.); 3. సూర్యునిభార్య: చూ, భార్య; 4. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1; వా. 5. వీరభద్రోత్సవమునకు వస్త్రాదులతో పొడవుగఁ గట్టబడి ప్రభ అను భూష "ప్రభలసంబరము".
ప్రభంజనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ. వాయువు; విణ. 2. చక్కఁగా విఱుచువాఁడు.
ప్రభవ, అం: చూ, సంవత్సరములు.
ప్రభవము, సం. వి. అ. పుం. 1. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2. పుట్టుటకు కారణము: చూ, హేతువు. 1; 3. తెలివికి మొదటిచోటు: చూ, స్థానము. 1; 4. ప్రభావము: చూ, శక్తి. 1.
ప్రభవించు, సం. అ. క్రి. పుట్టు: చూ, సంభవించు.
ప్రభాకరబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.
ప్రభాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, వహ్ని. 1.

ప్రభాకలిత, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-భ-ర-స" వగణములు. 13 యతి. 20 వ ఛందస్సు).

ప్రభాతము, సం. వి. అ. న. 1 =వఱువాత: చూ, వేగుజాము: అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-ర-గురువులు. 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు.")

ప్రభాసుఁడు, అం: చూ, వసువులు. (ప్రభావసుఁడు-ప్రభావసుఁడు అని కొందఱు)

ప్రభావము, సం. వి. అ. పుం. 1: అధిష్ఠానము, ఆయతి, తేజము-తేజస్సు, దండి, ధామము, ప్రతాపము. (తె).— ఒఱపు, తేజు. (చూ, శక్తి. 1); 2: చూ, శక్తి. 1.

ప్రభావసిద్ధము, వా. సం. విణ. అలవాటైనది: చూ, సిద్ధము.3.

ప్రభావసిద్ధి, అం: చూ, సిద్ధిత్రయము (త్రియము.)

ప్రభిన్నము, సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 2. మిక్కిలి భేదపడినది: చూ, వ్యస్తము. 1.

ప్రభుత్వము, సం వి. అ. పుం: చూ, స్వారాజ్యము.

ప్రభువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు 1: విణ. 2.= పఱుపు: చూ, స్వామి. 1; 3: చూ, సమర్థుఁడు. అధిష్ఠాతా, అధీశ్.

ప్రభుశక్తి. అం. 1: చూ, శక్తిత్రయము (త్రయము): 2: చూ, వింశతివిగ్రహములు.

ప్రభువృత్తము, అం: చూ, వృత్తము. 1 ("న-న న-జ-జ-జ-జ-జ వగణము. 9-15 యతులు. 24 వ ఛందస్సు.)

ప్రభుసమ్మితము, అం: చూ, కావ్యము. 5. ప్రభూణాంహి విభూత్యంధా ధావత్యవిషయేమతిః న్యా. సిరిచే గ్రుడ్డిబాఱిన ప్రభువులమనస్సు అకార్యములపైకిఁ బర్విడును.

ప్రభూతము, సం. విణ. 1. అధికము: చూ, హేరాళము; 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ. 3; 3: చూ, సంభూతము.

ప్రభృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మొదలు. 6.

ప్రభ్రష్టకము, సం. వి. అ న. సిగనువ్రేలెడు దండ: చూ, భూషణము. 2.

ప్రభ్వీణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒడయురాలు: చూ, స్వామిని.

ప్రమ, సం. వి ఆ స్త్రీ. యథార్థజ్ఞానము, రూ-ప్రమితి: చూ, హృల్లేఖము. 2.

ప్రమత్తుఁడు, సం. విణ. 1. ప్రమాదపడినవాఁడు; 2. మిక్కిలి మత్తుకొన్నవాఁడు: చూ, మత్తుఁడు.

ప్రమథనము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రమాపణము.

ప్రమథాధిపతి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

ప్రమథాస్త్రము, అం: చూ, అస్త్రములు.

ప్రమథితము, సం. వి. అ. న. నీళ్ళుపోయక చిలికినమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

ప్రమథుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పారిషదుఁడు.

ప్రమద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. యౌవనాది మదముగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ప్రమదము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ప్రమోదము. పాండు. 2, ఆ. 104: చూ, సంతోషము; విణ. 2. మిక్కిలి మదము గలది; తద్వి—మదముగలది.—మల్లరము, మిటారి.

ప్రమదవనము, సం. వి. అ. న. రూ-ప్రమదావనము. అంతఃపురస్త్రీలు విహరించు ఉద్యానవనము: చూ, వనము. 2.

ప్రమదావనము, సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రమనుఁడు, సం. విణ. (న్): చూ, హృష్టుఁడు. ప్రమాణమంతఃకరణ ప్రవృత్తయః. న్యా. పెద్దలకు సందేహముగల్గినపుడు వారియంతఃకరణమే ప్రమాణము.

ప్రమాణము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రత్యక్షాది జ్ఞానకారణము; 2. అంగుళీమానాదిమానము; 3. అంగుళీమానము; 4: చూ, సత్యము. 1; 5. మేర: చూ, హద్దు; 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; ఏ. 7. ఎఱుఁగునది; వా. 8: చూ, శపథము; 9. న్యాయస్థానమున రామాయణమును తలపైనిడుకొని యథార్థమును చెప్పుట; తద్వి.—ం: అగ్నిసాక్షి అగ్నిసాక్షికము.

ప్రమాణములు, అం: చూ, ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు.

ప్రమాణి, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-ర-వగణములు. 8 వ ఛందస్సు".)

ప్రమాణీకరించు, సం. స. క్రి. సత్యముగానెంచు.

ప్రమాత, సం. విణ. ఎఱిఁగెడివాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

ప్రమాతామహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మాతామహుని తండ్రి భార్య: చూ, సవిత. 2.

ప్రమాతామహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మాతామహుని తండ్రి: చూ, సవిత. 2.

ప్రమాదపడు, మి. అ. క్రి: చూ, మోసపోవు.

ప్రమాదము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏమఱుపాటు: చూ, స్ఖాలిత్యము: వా. 2. కష్టము.

ప్రమాది, సం. విణ. 1. ప్రమాణముకలవాఁడు; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రమాదించు, సం. అ. క్రి: (తె).—ఏమఱిల్లు, ఏమఱు, పరాకుపడు, పొరపడు, పొలమారు.

ప్రమాదీచ, అం: చూ, సంవత్సరములు. ప్రమాదోధీమతామపి, న్యా. ఒకప్పుడు విద్వాంసులకును పొరపాటువచ్చును.

ప్రమాపణము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1.

ప్రమితాక్షరము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("స-జ-స-స గణములు. 9 యతి. 12 వ ఛందస్సు.")

ప్రమితి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రమ.

ప్రమిద, దే. వి. రూ-ప్రమిదె. మల్లకము; చూ, పాత్రము. 6.

ప్రమిదె, —పై—

ప్రమీతము, సం. విణ. 1: చూ, ప్రోక్షితము. 2; 2. చచ్చినది: చూ, సంస్థితము. 1.

ప్రమీతుఁడు, సం. విణ. చచ్చినవాఁడు: చూ, సంస్థితుఁడు.

ప్రమీల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కునికిపాటు: చూ, స్వప్నము. 2.

ప్రమీలనము, సం. వి. అ. న: చూ, సావు

ప్రముఖము, సం. వి. అ. న. 1. జరుగుచున్నకాలము; పుం. 2 పున్నాగము*: చూ, పొన్న: విణ. 3. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

ప్రముఖుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రధానుఁడు. 3.

ప్రముదితవదన, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-న-ర-రగణములు. 8 యతి. 12 వ ఛందస్సు.")
ప్రముదితుఁడు, సం. విణ: చూ, హృష్టుఁడు.
ప్రమృతము, సం. వి. అ. న. 1. కృషి: చూ, వ్యవసాయము: విణ. 2, నశించినది: అంతరితము, అధ్రువము, అవసన్నము, ఉపహతము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము.
ప్రమేయము, సం. విణ యథార్థముగా ఎఱుఁగఁదగినది.
ప్రమేయములు, అం. (ధనుర్విద్యా విలాసములోనివి : గురుసంకీర్తనము, శిష్యవరణము, విద్యాప్రభావసూచనము, ధనుర్ద్వయ నామోద్దేశము, ధనుర్నిర్మాణాది విశేషము, బాణభేద పరిగణనము, బాణనిర్మాణాదికము, పుంఖోపసంఖ్యానము, పక్షపరిమాణ ప్రశంస, నిషంగరచనా ప్రవచనము, మౌర్వీ విధానకరణము, అంగుళీ త్రాణకీర్తనము, జ్యారోపణ ప్రకరణము, ధనురూర్ధ్వాధరభాగ నిర్ణయము, ముష్టిప్రకరణము, స్థానోపసంఖ్యానము, శరగ్రహణ హస్తప్రతిపాదనము, సంధాన క్రమవివరణము, ఆకర్షణహస్త ప్రస్తావము. బాణ హస్తక్షేత్రనిరూపణము, దృష్టి లక్షణాన్వీక్షణము, ధనురాకర్షణకౌశలోపన్యాసము, పుంఖోద్వేజిత విభజనము, చాప ముష్టిప్రేరణవివరము, శరమోచన ప్రకారము, చాపోచ్చరణ లక్షణము, శరాభ్యాసోచిత మాసోపన్యాసము, శరవ్యాపారయోగ్యతిథి వారాది వివరణము, ఖురళికారంగ ప్రసంగము, రంగప్రవేశ లక్షణ నిర్దేశము, ధనుశ్శర పూజా యోజనము, గురుప్రణమస్థేమము, శరశరాసన గ్రహణ పౌర్వాపర్యసూచనము, లక్ష్యశుద్ధిలాభము, లక్ష్యవేదికా రచనావివేచనము, నారాచమోచన ప్రహార సూచనము, చిత్రలక్ష్య భేదనోపాయ ప్రతిపాదనము, శాబ్దిలక్ష్య శరాభ్యాస విలాసము, దూరనికటస్థ లక్ష్యభేదన లక్షణము, రథారోహణ శరాభ్యాస విశేషభాషణము, గజారోహణ శరప్రయోగ విభాగము, హయారోహణ శరమోక్షణ లక్షణము. దూరపాతి శరాభ్యాస విస్తర కీర్తనము, శరప్రయోగ సమయాసమయ నిరూపణము, శరగమనగుణ దోష విభాగము, దివ్యాస్త్ర మంత్రతంత్ర ప్రయోగ విస్తర ప్రస్తావము. (46) (ఈప్రమేయములకు ఉద్దేశలక్షణములు ద్రోణాచార్య ప్రణీతమైన ధనుశ్శాస్త్రమునందుఁ జూడఁదగినవి. మంత్ర ప్రయోగ యుక్తములగునవి యస్త్రము లనఁబడును. మంత్ర ప్రయోగము లేక ప్రయోగించునవి శస్త్రము లనఁబడును: చూ, అస్త్రములు, శస్త్రములు)
ప్రమోదము, సం. వి. అ. పుం. సంతోషము: చూ, హ్లాదనము.
ప్రమోదించు, సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించు.
ప్రమోదూత, అం: చూ, సంవత్సరములు.
ప్రమ్మిద, దే. వి: చూ, రూ-ప్రమిద. పర 1, ఆ. 94.
ప్రమ్ము, దే. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.
ప్రయతుఁడు, సం. విణ: చూ, శుద్ధుఁడు.
ప్రయత్నము, సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలియత్నము: చూ, సన్నాహము. 2.
ప్రయత్నించు, సం. అ. క్రి. మిక్కిలి యత్నించు: చూ, సమకట్టు. 2.
ప్రయస్తము, సం. విణ (నేయి నూనె లోనగువానిచేత) పాతాళింపఁబడినది: చూ, సంస్కృతము. 6.
ప్రయాగ, లం. రూ ప్రయాగము. తీర్థవిశేషము: చూ, క్షేత్రములు.
ప్రయాగము, సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—; బ. 2. చూ, ధాన్యములు; వి. 3: చూ, యజ్ఞము; 4: చూ, హయము; అం. 5: చూ, దేశములు.
ప్రయాగలు, వా. వి. బ: చూ, ప్రయాగము. 2.
ప్రయాగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
ప్రయాణము, సం. వి. అ. న =పయనము: చూ, సంచారము.
ప్రయాణించు, సం. అ. క్రి.=పయనించు: చూ, వెళ్ళు. 2.
ప్రయాతము, సం. విణ. ప్రయాణమైపోయినది: ప్రస్థితము.
ప్రయామము, సం. వి. అ. పుం. 1. జయఘంట లోనగువాని గుంచ ధాన్యాదులను ప్రసిద్ధ పఱచుట; 2. వ్యవహారాదుల యందు హెచ్చుతగ్గులులేక కలిగినది కలిగినట్లు చెప్పుట; 3. మహార్ఘములైన ధాన్యాదుల యందలి జనుల యాదరాతిశయము.
ప్రయాసపడు, మి. అ. క్రి: చూ, శ్రమపడు
ప్రయాసము, సం. వి. అ. పుం.=బడలిక: చూ, శ్రమము. 1.
ప్రయి, దే. వి. 1. నింద. భార. విరా. 2, ఆ. 154: చూ, నెగ్గింపు; 2. సడి, సద్దు: చూ, స్వరము. 2.
ప్రయాసపెట్టు, మి. స. క్రి: చూ, భ్రమపెట్టు.
ప్రయుక్తమగు, మి. అ. క్రి: చూ, పరఁగు. 1.
ప్రయుక్తము, సం. విణ. 1. ప్రయోగింపఁబడినది; 2. మిక్కిలి కూడుకొన్నది: చూ, సహితము.
ప్రయుక్తాలపల్లవము, అం; చూ, వృత్తహస్తములు.
ప్రయుతము, సం. వి. అ. న. 1. దశలక్షసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విణ. 2. దశలక్షసంఖ్య గలది.
ప్రయోక్త, సం. విణ. ప్రయోగించువాఁడు: ప్రయోజకుఁడు.
ప్రయోగము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పరఁగుట. ఉత్తేజము. (తె).— నడపుట; 2. మంత్ర తంత్రాదులను నడపుట; 3. ప్రయత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; 4. తారకాణము: చూ, రుజువు; 5. కర్తృకర్మ క్రియల కూడిక; వా. 6. భూతాదులను ప్రయోగించుట: కట్టుమోతు, చేతబడి.
ప్రయోగాతిశయము, అం: చూ, ప్రస్తావనాంగములు. (సూత్రధారుఁ డిదిగోయని సూచించు కథా విశేషము.)
ప్రయోగించు, సం. అ. క్రి. 1. నడపు: చూ, వర్తించు; 2. మంత్రతంత్రాదులను నడపు: (తె).— గుప్పించు, గుప్పు, పచరించు, పఱపు; 3. గ్రంథమునందు వాక్యము నుపయోగించు 4. బాణాదులను ప్రయోగించు: చూ, నెలయు. 2.
ప్రయోజకుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, ప్రయోక్త; 2. కార్యము నెఱవేర్చువాఁడు: చూ, సమర్థుఁడు.
ప్రయోజనమనుద్దిశ్య నమందోఽపిప్రవర్తతే, న్యా. ప్రయోజనము లేక పామరుఁడును బ్రవర్తింపఁడు.

ప్రయోజనము, సం. వి. అ. న. 1. పని: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3: చూ, హేతువు. 1.

ప్రరోచన, అం: చూ, ప్రస్తావన.

ప్రరోహము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మొలక; అం. 2: చూ, ఉపసంహృతి.

ప్రలంబఘ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం: బలరాముఁడు: చూ, హలాయుధుఁడు.

ప్రలంబము, సం వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలి లంబనము: చూ వ్రేలుడు; 2. హారవిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 3: చూ, స్తనము; 4. కొమ్మ: శాఖ. 1; 5: చూ, హింతాలము*; 6 తగరము: చూ, లోహము. 1.

ప్రలంబుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ప్రలంభము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వంచన.

ప్రలాపము, సం. వి. అ. పుం: 1 = పనుపుట. పలవరము పలుము, ఏడుపు: చూ, శోకము; 2. = చూ: పలవరము అం. 3: చూ, ద్వాదశావస్థ.

ప్రలాపించు, సం. అ. క్రి. = పలవరించు: చూ, రొల్లు. 2.

ప్రలోకితము, అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.

ప్రలోభనము, సం. వి. అ. న. మృగములను పట్టుటకు పెట్టు మచ్చు: చూ, మచ్చు 3

ప్రలోభము, సం. వి. అ పుం. మిక్కిలిలోభము: చూ లోభము.

ప్రలోభించు, సం. స. క్రి. అనగొనఁజేయు. భార. అర. 6 అ. 323.

ప్రల్లదనము, ద్వ. వి. (ప్రల్లద + తనము) 1: చూ, రూ-ప్రల్లదము; 2: చూ, హంకారము; 3: చూ, రోషము.

ప్రల్లటీఁడు, వా. వి. (రూ-ప్రల్లదీఁడు-ప్రల్లదుఁడు): చూ, తలకొట్లమారి. 1—2.

ప్రల్లదకాఁడు, వా. వి.— పై—

ప్రల్లదము, దే. వి. 1: చూ, రూ-ప్రల్లఁదనము. 1—2—3; 4. పారుష్యము. భార. ఉద్యో. 2, అ. 44: చూ, శబ్దము. 2; 5. దుర్భాషణము. భార. సభా. 2, అ. 69; ద్రో, 6, అ. 16: చూ, శబ్దము. 2; 6. దుష్కృత్యము. భార. అర. 6, అ. 246; భాగ. 7, స్కం. 225.

ప్రల్లదీఁడు, వా. విణ: చూ, ప్రల్లటీఁడు. (దుష్టునకు.—విక్ర. 1. అ. 129).

ప్రల్లదుఁడు, దే. విణ.—పై.—(దుష్టునకు.—మార్క. 2. అ. 93; భార. అది. 1, అ. 125.)

ప్రల్లదురాలు, దే. విణ. (ప్రల్లద + అలు) దుష్టురాలు. నిర్వ 5, అ. 121 (దుష్టురాలు = దుర్భాషలాడునది): చూ, స్త్రీ.

ప్రవక్త, సం. విణ. చక్కఁగా మాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త 1.

ప్రవచనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదము; 2. గొప్ప మాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రవచనీయము, సం. విణ. చక్కఁగా మాటాడదగినది: చూ, వక్తవ్యము. 2.

ప్రవణము, సం. వి. అ. పుం. 1. చతుష్పథము: చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. వాటపు పల్లము: చూ, రంధ్రము 1.

ప్రవణుఁడు, సం. విణ. ఆసక్తుఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2; 2. నమ్రుఁడు: చూ, వినమ్రుఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రవయుఁడు, సం. విణ. స్. ముసలి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

ప్రవర, వా. అం: చూ, రూ-ప్రవరము.

ప్రవరము, సం. వి, అ. న. 1. (చూ, గోత్రము. 13.) మిగిలినవి.—(2) అత్రి. = ౧ అతిథి.— ఆత్రేయ, అర్చనాన, అతిథి; మఱియు ౨. బీజావాప; ౩. వామరథ్య: ౪. సుమంగల గోత్రములు గానవచ్చుచున్నవి; (3). అంగిరస. = ౧. ఆయాస్య.—అంగీరస, ఆయాస్య, గౌతమ; ౨. ఔశిజ—అంగీరస, ఔశిజ, గౌతమ; మఱియు ౩. ఆరుణి; ౪. ఔపగవి; ౫. ఔపమితి; ౬. బాదరాయణ; ౭. భద్రణ; ౮. మద్రణ; ౯. సాత్యంకామి; ౧౦. సాత్యకి; ౧౧. ద్వ్యాగోత్రీకులు —అంగీరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ, కాత్య, ఆక్షీల (కాత్య, ఆక్షీల యనువారు విశ్వామిత్రగోత్రికులు (లేక) అంగిరస, కాత్య, ఆక్షీల ముగ్గురు ఋషులు. మఱియు అంగిరస, బార్హస్పత్య, భరద్వాజ, మాంధన, మాతవచస అయిదుగురు ఋషులు. మఱియు అంగీరస, మాంధన, మాతవచస ముగ్గురు ఋషులు గానవచ్చుచుండె); (4). కౌశిక. = ౧ ఉలూక; ౨. ఔలకి; ౩. బభ్రవ; ౪. బృహదగ్నయ; ౫. యాజ్ఞవల్క; ౬. వాలకయ; ౭. శాలావత; ౮. శాలినయ గోత్రములు చూపట్టుచున్నవి; (5). వశిష్ఠ = లభింపవయ్యె; (6). భృగు. = ౧. ఆర్ష్టిషేణగోత్రీకులు కొందఱు జామదగ్నిగోత్రీకుల ప్రవరమునే చెప్పుచున్నారు. కౌశికయందలి వైణ (వేణు) గోత్రీకులు కొందఱు శైత్య గోత్ర ప్రవరమునే చెప్పుచున్నారు; (7). అగస్తి. = లేవు; ☞ (౧ క్షత్రియులకు పురోహితునియొక్క ప్రవరము చెప్పి వరింపవలెనని, (లేక) ఋషితోఁగూడ వరించడమైనచో మానవ, ఐల (వ), పౌరూరవవ అని వరింపవలయును; ౨ వైశ్యులకు వాత్సప్రి అను ఋషిప్రవరము హోత చెప్పవలయును. వత్సప్రివత్ అని అధ్వర్యుఁడు వరింపవలయును; ౩. పృషదశ్వులును, ముద్గలుఁడును, విష్ణువృద్ధులును, కణ్వుఁడును, అగస్త్యుఁడును, హరితుఁడును, సంకృతియును, కపియును, యస్కుఁడును పరస్పరము వివాహము ఇష్టమైనది; ౪. ఎంతవఱకు విశ్వామిత్రుఁడు ఉంచున్నాఁడో అంతవఱకు వశిష్ఠుఁడును, అత్రియును, కశ్యపుఁడును వేవ్వేఱుగా ఒక గోత్రము గలవారలు అగుచున్నారు: ౫. రెండుప్రవరములు గలవారికిని మూఁడు ప్రవరములు గలవారికిని వివాహము లేదు మూడుప్రవరములు గలవారికిని అయిదు ప్రవరములుగలవారికిని వివాహము లేదు; ౬. ఋషులు—విశ్వామిత్ర, జమదగ్ని, భారద్వాజ, గౌతమ, అత్రి, వశిష్ఠ, కశ్యప మఱియు అగస్త్యుఁడు: ౭. ప్రవరములయందెంతవఱకు ఒకేఋషి అనువర్తించుచున్నాఁడో అంతవఱకు భృంగిరులయొక్క గణముకంటె వేఱుచోట సమానగోత్రముగలది కనుక భిన్నప్రవరముల వారితో వివాహముచేయవలయును. ఎవరు రెండు గోత్ర

ములుగలవారో వారికి రెండుగోత్రములయందును వివాహము కూడదు. సమానఋషులు బహుమంది అగుటవలన ఋషులకు-గర్గులకు-భరద్వాజులకు పరస్పర వివాహము లేదయ్యె. ఇత్యాదివివరములు ప్రవరఖండమను గ్రంథమందుఁ జూడనగును.); 2. పేరు; చూ, సంకేతము. 1; 3. కులము: చూ, వంగడము.

ప్రవరుఁడు, సం. విణ. మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు 2.

ప్రవర్గ్యము, సం. వి. అ. పుం. అగ్నిష్టోమాది యాగములకు అంగభూతమైన యాగవిశేషము: చూ, యజ్ఞము.

ప్రవర్తక, అం: చూ, వృత్తము 1. (వైతాళీయ జాతివృత్తములలో నొకటి. బేసిపాదంబులు ఉదీచ్యవృత్తిచ్ఛాయను, సరిపాదంబులు ప్రాచ్యవృత్తిచ్ఛాయను నడచును: చూ, వైతాళీయము)

ప్రవర్తకము, అం: చూ, ప్రస్తావనాంగములు. (భారతీవృత్తి నాశ్రయించి ప్రస్తుతమైన వసంత, శరత్ప్రభృతి ఋతువులలో నొక దానిని వర్ణించుట)

ప్రవర్తకుఁడు, సం. విణ: నడపువాఁడు.

ప్రవర్తనము, సం. వి. అ. న: చూ, వర్తనము 1.

ప్రవర్తించు, సం. అ. క్రి. రూ-ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించు.

ప్రవర్తిల్లు, .—పై—

ప్రవర్ధిల్లు, సం అ. క్రి. 1. మిక్కిలి వృద్ధిబొందు: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, ప్రవర్తించు. (ప్రే. ప్రవర్ధించు.)

ప్రవల్హిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. గూఢార్థముల ప్రబంధము, ప్రహేళిక: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రవహణము, సం వి అ. న. బాలక్రీడాదుల శకటము: చూ, శకటము. 1; 2: చూ, యానపాత్రము.

ప్రవహము, సం. వి. అ. పుం. 1. బహిర్గమనము: చూ, సంచారము; 2 మహావాయువు: చూ, వాయువు; 3. గాలి: చూ, వాయువు.

ప్రవహించు, సం. అ. క్రి: చూ, వెల్లిగొను. 1.

ప్రవాణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. లాక: చూ, మగ్గము.

ప్రవాదము, సం. వి. అ. పుం. కారణములేకయే కలిగి లోకమునం దంతట వ్యాపించినమాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రవారణము, సం. వి. అ. న. 1. కామ్యదానము: చూ, స్పర్శము. 3; 2 నిషేధము: చూ, వారణము. 1.

ప్రవాసనము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రమాపణము.

ప్రవాసము, సం. వి. అ. న. 1. పరదేశవాసము: చూ, సదనము. 1; 2. పరదేశగమనము, ఊరువిడిచి పోవుట: ఈతి, విశ్లేషము, విధురము. (తె)—ఎడఁబాయుట. (చూ, విధురము); అం. 3: చూ, విప్రలంభము.

ప్రవాహము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెల్లువ; 2. ప్రవృత్తి: చూ, వర్తనము. 1; 3. పరంపర: చూ, వెల్లి. 4.

ప్రవాహిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గ్రహణి: చూ, రోగము. 1.

ప్రవాళమణి, అం: చూ, దంతక్షతములు.

ప్రవాళము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పగడము: చూ, రత్నము. 1; 2: చూ, వీణాదండము; 3. చిగురు: చూ, విద్రుమము.

ప్రవిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అచోలము.

ప్రవిదారణము, సం. వి. అ. న: చూ, యుద్ధము.

ప్రవిశ్లేషము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రవాసము. 2.

ప్రవిష, సం వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస*: చూ, విష

ప్రవిష్టుఁడు, సం. విణ. ప్రవేశించినవాఁడు: చూ, నాహసికుఁడు

ప్రవీక్షించు, సం. స. క్రి: చూ, వీక్షించు.

ప్రవీణుఁడు, స . విణ: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రవృత్తము, అం: చూ, సంచారి వర్ణగతాలంకారము లు

ప్రవృత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నడక: చూ, వర్తనము. 1; 2. ప్రవేశము: చూ, సాహసము. 1; 3. ప్రథమకు వెడలు: చూ, కృత్తి. 2; 4. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2; 5. ఎడతెగకవచ్చు జలాదుల పరంపర: చూ, ప్రవాహము 1.

ప్రవృత్తుఁడు, సం. విణ. ప్రవర్తించువాఁడు.

ప్రవర్ధమగు, మి. అ. క్రి: పుష్పపుటనగు.

ప్రవృద్ధము, సం. విణ. 1. పెరిఁగినది: చూ, వృద్ధము. 1; 2 కొనసాఁగి పెరిఁగినది: ప్రసృతము.

ప్రవృద్ధుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రౌఢుఁడు.

ప్రవేకము, సం. విణ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

ప్రవేకుఁడు, సం విణ: చూ, ప్రధానుఁడు. 3.

ప్రవేణి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. ఏనుఁగుమీఁదఁ బఱచెడి యెజ్జకంబళి: చూ, రల్లకము; 2. సర్పాకారముగా అల్లిన జడ: చూ, రూ-వేణి 2;

ప్రవేశకము, అం: చూ, సూచ్యము. (ఒకరుగాని ఇద్దఱుగాని లేక పెక్కండ్రుగాని నీచపాత్రలు వృత్తవర్తిష్యమాణ కథ చెప్పుట.)

ప్రవేశనము, అం: చూ, నిర్వహణక్రియలు.

ప్రవేశము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సాహసము. 1.

ప్రవేశించు, సం. అ. క్రి: చూ, సోఁకు 4.

ప్రవేష్టము, సం. వి. అ. పుం. బాహువు: చూ, స్కంధము. 1. (చూ, హస్తము.)

ప్రవ్యక్తము, సం. విణ: చూ, స్పష్టము.

ప్రవ్రజితుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, సన్న్యాసి.

ప్రవ్రజ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సన్న్యాసాశ్రమము: చూ, సదనము. 1; 2. తిప్పట: చూ, విహారము. 1.

ప్రవ్వ, దే. వి. కుండ. భాగ. 6, స్కం. 205: చూ, భాండము 3.

ప్రశంస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, స్తోత్రము; వా. 2. మాటలోమాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రశంసార్థకములు, అగుర-అగురా-అవుర-అవురా-ఔర-ఔరా. అయ్యారె-బళా-బళి-బళీ-బళిర, భళా-భళి-భళీ-భళిర, మఝ్ఝూ-మఝ్ఝూరె, బాపురె.

ప్రశంసించు, సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.

ప్రశమనము, అం: చూ, అస్త్రములు.

ప్రశస్తము, సం. విణ. 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 2. (నేయి నూనెలోనగువానిచే) పొగడఁబడినది: చూ, సొత్తాళింపు; 3: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

ప్రశస్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రసిద్ధి. 1.

ప్రశస్త్యము, సం. విణ. ప్రసిద్ధికెక్కఁదగినది: చూ, సంభావన. 3.

ప్రశాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిశాంతి: చూ, శాంతి. 1.

ప్రశాంతుఁడు, సం విణ. మిక్కిలి శాంతినొందినవాఁడు: చూ, సహనుఁడు.

ప్రశ్న, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పన్నము: చూ, రూ-ప్రశ్నము.

ప్రశ్నకర్త, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, కథంకథికుఁడు.

ప్రశ్నము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సవాలు.

ప్రశ్నార్థకములు, అం. 1. ఏల-ఎందు-ఎట-ఎప్పుడు మొ. "ఉదా.—ఏలరావు, ఎందుఁగలదు, ఎందునుంటివి, ఎప్పుడు వెళ్ళెను." అవ్య. 2. ఏ-ఏడ-ఏల-ఏలా-ఎందుకు, ఓయి.

ప్రశ్నించు, సం. స. క్రి: చూ, సవాలువేయు.

ప్రశ్రయము, సం. వి. అ. పుం. ఊఱట: చూ, సమాశ్వాసము.

ప్రశ్రితుఁడు, సం, విణ: చూ, వినీతుఁడు. 6.

ప్రష్ట, సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) అడుగువాఁడు: చూ, ప్రాశ్నికుఁడు. 2.

ప్రష్ఠవాహము, సం. వి. హ్. పుం: చూ, యుగపార్శ్వకము.

ప్రష్ఠుఁడు, సం. విణ: చూ, ముందునడచువాఁడు.

ప్రష్ఠౌహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, రూ-పష్ఠౌహి.

ప్రసంగము, సం. వి. అ. పుం. 1. విషయవిస్తరము: 2. ప్రస్తావము: చూ, శంసనము; అం. 3: చూ, యానపంచకము.

ప్రసంగాసనము, అం: చూ, యానము. 2.

ప్రసంగించు, సం. స. క్రి. 1. ఏదేని యొకవిషయము విస్తరించిచెప్పు: చూ, వచించు; 2: చూ, ప్రస్తావించు. భో. 6 ఆ. 130.

ప్రసక్తి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1: చూ, ప్రసంగము. 2; వా. 2. సంబంధము: చూ, సంయోగము.

ప్రసక్తించు, సం. అ. క్రి. ప్రస్తావమునకు వచ్చు.

ప్రసత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రసాదము. 1.

ప్రసన్న, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లు: చూ, సుర. 2.

ప్రసన్నతనొందు, మి. ప్రే: తేఱుచు-తేర్చు.

ప్రసన్నమధ్యము, అం: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.)

ప్రసన్నము, సం. విణ. 1. నిర్మలము: చూ, సమీచీనము. 2; 2: చూ, హ్లాదనము.

ప్రసన్నాంతము, అం: చూ, ప్రసన్నమధ్యము.

ప్రసన్నాది, అం.—పై—

ప్రసన్నాద్యంతము, అం.—పై—

ప్రసభము, సం. వి. అ. పుం. బలాత్కారము: చూ, హఠము 2.

ప్రసరణము, సం. వి. అ. న. అంతట సేనవ్యాపించుట: చూ, శిబిరము.

ప్రసరణి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ.—పై—

ప్రసరము, సం. వి. అ. పుం. 1. వ్యాపనము: చూ, సంవృతము; 2: చూ, వినయము; 3: చూ, వేగము. 3; 4. ఇనుపచువ్వగల బాణము: చూ, బాణము. 1.

ప్రసరించు, సం. అ. క్రి. రూ-ప్రసరిల్లు: చూ, వ్యాపించు.

ప్రసరిల్లు, సం. అ. క్రి.—పై—

ప్రసర్పణము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రసరము. 1.

ప్రసర్పితము, అం: చూ, కరణములు.

ప్రసవగృహము, సం. వి. అ. న. పురిటిల్లు: చూ, సదనము 1.

ప్రసవజలము, సం. వి. అ. న: చూ, ఉబ్బునీరు.

ప్రసవబంధనము, సం. వి. అ. న. తొడిమ: చూ, వృంతము 1.

ప్రసవము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పెసవము, కానుపు: చూ, సూతి. 2; న. 2. పువ్వు: చూ, సుమము; 3. పండు: చూ, ఫలము. 1; పుం. 4. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 5. బిడ్డ: చూ, శిశువు; 6. పశ్వాదులయీనిక, ఈనిక: చూ, సూతి. 2.

ప్రసవించు, సం. స. క్రి. (బిడ్డ) కను, ఈను, కను: చూ, సంభవించు.

ప్రసవ్యము, సం. విణ: చూ, సవ్యము. 1-2-3; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.

ప్రసాదనము, సం. వి. అ. న. 1. తేర్చుట; 2. = పసదనము. చూ, పసదనము. 1; 3. అన్నము. చూ, సాదము (1):

ప్రసాదని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మూలుగు*.

ప్రసాదము, సం. వి. అ, పుం. 1. ప్రసన్నత. రూ-ప్రత్తిప. చూ, సాదము (1); 2. అనుగ్రహము: చూ, సాకతము: 2; 3: చూ, స్వాస్థ్యము; 4. వసాదము. భగవంతుఁడు లోనగువారిచే భుక్తపరిశిష్టమైన అన్నాదులు: చూ, సాదము. (1); అం. 5: చూ, గుణములు. 1; 6: చూ: స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.); 7: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు.

ప్రసాదించు, సం. స. క్రి. అనుగ్రహించి యిచ్చు: చూ, విడుచు. 3.

ప్రసాధనము, సం. వి. అ. న. 1. వస్త్రాద్యలంకరణము: చూ, భూషణము. 2; 2: చూ, సిద్ధి. 1.

ప్రసాధని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కంకతము, కంకతిక, కేశమార్జకము, కేశమార్జనము. (తె).—దువ్వెన, పన్నె, తద్వి— (తె).—ఈరుపెన—ఈర్పెన, చిక్కంటు—చిక్కంటె, చిక్కోల, దువ్వెన.

ప్రసాధితుఁడు, సం విణ: చూ, సజ్జుఁడు. 2.

ప్రసారణము, సం. వి. అ. న. 1. చాఁచుట: చాఁపు; 2 తిగుచుట; అం. 3: చూ, హస్తప్రాణములు; 4: చూ, కర్మములు. 2.

ప్రసారణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లంజెసవరము *.

ప్రసారము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పసారము: చూ, సంచారము; 2. వ్యాపనము: చూ, సంవృతము.

ప్రసారి, సం. విణ. న్. ప్రసరించునది.

ప్రసారిణి, అం: చూ, శ్రుతులు.

ప్రసారితము, సం. విణ. 1. చాఁపఁబడినది: నిచితము; 2. తిగువఁబడినది: ఆకర్షితము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 4: చూ, బాహుక్రియలు; 5: చూ, పార్శ్వక్రియలు.

ప్రసితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్బంధము: చూ, బంధము. 1. (కట్టెడు సాధనము అనియు)

ప్రసితుఁడు, సం. విణ: చూ, తత్పరుఁడు.

ప్రసిద్ధము, సం. విణ. 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 3. అలంకరింపఁబడినది: చూ, సజ్జితము. 2. ప్రసిద్ధమూర్ధ్వ

జ్వలనం హవిర్భుజః. న్యా. అగ్ని కూర్ధ్వముఖముగా మండుట ప్రసిద్ధము. ప్రతాపశాలికిఁ బ్రతివీరునిపై స్పర్థ సహజము.

ప్రసిద్ధి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఖ్యాతి: చూ, సంభావన. 3; 2 అలంకారము: చూ, భూషణము. 2.

ప్రసువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. తల్లి: చూ, సవిత్రి. 1: 2. ఆఁడు. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3. అరఁటి*: చూ, రంభ. 2; 4. ఒకటితోనొకటి పెనఁగొన్న ద్రాక్షతీఁగ లోనగునది: చూ, వృక్షము.

ప్రసూత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సూతిక.

ప్రసూతము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రసవము. 2; విణ. 2: చూ, సంభూతము.

ప్రసూతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రసవము. 2; 2: చూ, ప్రసవము. 4; 3: చూ, ప్రసవము. 5.

ప్రసూతిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రసూత.

ప్రసూతిజము, సం. వి. అ. న. బాధ: చూ, శోకము.

ప్రసూనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రసవము. 2; 2: చూ, ఫలము. 1; విణ. 3: చూ, ప్రసూతము. 2.

ప్రసూనేషువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

ప్రసృత, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పిక్క.

ప్రసృతము, సం. వి. అ. పుం. 1. చేర: చూ, రూ-ప్రసృతి. 1; విణ. 2: చూ, ప్రవృద్ధము. 2; 3. తీర్పఁబడినది; అం. 4: చూ, పుటక్రియలు.

ప్రసృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చేర: చూ, హస్తము; 2. పుడిసిలి: చూ, హస్తము.

ప్రసేకము, సం. వి. అ. పుం. 1. చల్లుట: చూ, ప్రోక్షణము. 1; 2. జాఱుట: చూ, స్ఖలనము. 2.

ప్రసేవకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వీణాదండము.

ప్రసేవము, 1.—పై—; 2: స్యోనము.

ప్రస్తరము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పొత్తరము: చూ. రత్నములు; 2: చూ, రత్నములు; 3. కుథము: చూ, హరిత (తృణము. 1); 4. చిగుళ్ళు లోనగువానిచే ఏర్పఱచిన సెజ్జ: చూ, శయ్య. 1.

ప్రస్తరించు, సం. స. క్రి, 1: చూ, విస్తరించు; 2. ఛందః ప్రస్తారముచేయు.

ప్రస్తవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, విషయము. 1. భార. సభా. 1, ఆ. 39.

ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు, అం. ప్రస్తారము, సంఖ్య, నష్టము, ఉద్దిష్టము, పాతాళకము, ద్రుతమేరువు, లఘుమేరువు, గురుమేరువు, ప్లుతమేరువు, సంయోగమేరువు, ఖండప్రస్తారము, ద్రుతమేరునష్టము, ద్రుతమేరూద్దిష్టము, లఘుమేరునష్టము, లఘుమేరూద్దిష్టము, గురుమేరునష్టము, గురుమేరూద్దిష్టము, ప్లుతమేరునష్టము, ప్లుతమేరూద్దిష్టము. మఱియు యతిప్రస్తారము (అని కొందఱు) (20)

ప్రస్తారము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఛందశ్శాస్త్రమునందలి ప్రత్యయవిశేషము; 2. పృథువిస్తారము; అం. 3: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.); 4: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు; 5: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు.

ప్రస్తారములు, అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయ ప్రాణములు. (పది అని కొందఱు)

ప్రస్తావన, అం. ప్రస్తావనద్వివిధము—ప్రరోచన, ఆముఖము నని. పూర్వరంగముచేయువాఁ డొకసూత్రధారుఁడు. ప్రస్తావన ప్రవర్తకుఁడు (నటస్థాపకుఁడు) మఱియొక సూత్రధారుఁడు అని కొందఱు. ఇద్దఱు నొకరే కావచ్చునని మఱి కొంద అందురు. ఎట్లయినం బ్రస్తావనతోనే కథ ప్రారంభమవును. (కవి కావ్యప్రముఖ ప్రస్తుతార్థప్రశంసచే శ్రోతల చిత్తము రంజించుట ప్రరోచన. సూత్రధారుఁడు నటిలో గాని, మారిషునితోఁగాని, విదూషకునితోఁగాని ప్రకృతము బోధించు వాక్యములను విచిత్రముగఁ బలుకుట ఆముఖము) ప్రస్తావనయే ఆముఖ మని ఆముఖమే ప్రస్తావ యని ఇది రెండు పర్యాయ పదములని మతాంతరము.

ప్రస్తావనము, అం: చూ, నాటికలు.

ప్రస్తావనాంగములు, అం. (చూ) కథోద్ఘాతము, ప్రవర్తకము, ప్రయోగాతిశయము. 3); అంకాదిని నాంది ఋతువర్ణనమును ముఖ్యములు. ప్రస్తావనానంతరము విష్కంభ మని కొందఱు, అంకద్వయ మధ్యమందే విష్కంభమని కొందఱు చెప్పుదురు. (చూ, నాంది) (చూ, నాటకము.)

ప్రస్తావము, సం. వి. అ. పుం. 1: అవసరము, ప్రకరణము, ప్రక్రియ; పుం. 2 చెప్పుట: చూ, ప్రసంగము. 2; అం. 3: చూ, ప్రస్తావన. (ప్రస్తావనము అనియు వాడుక.)

ప్రస్తావించు, సం. స. క్రి. ప్రస్తావమునకు తెచ్చు: చూ, వచించు.

ప్రస్తుత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (ఈనఁబోవు సమయమున) పొదుగు చేసిన ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

ప్రస్తుతము, సం. విణ. 1. మిక్కిలి స్తుతింపఁబడినది: చూ, స్తుతము; 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2; 3. ప్రయత్నముచేయఁబడినది: చూ, సన్నిహితము. 2; 4 సిద్ధము చేయఁబడినది: చూ, సిద్ధము. 2; వా. అవ్య. 5. ఇప్పుడు: చూ, సాంప్రతము. 2.

ప్రస్తుతాంకురము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (ప్రస్తుతవర్ణనచే ప్రస్తుతార్థమేద్యోతకమవుట. "ఉ॥ మాలతియుండఁ దేఁటి, కేతకి కేఁగెదేల ?",

ప్రస్తుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిస్తోత్రము: చూ, స్తుతి.

ప్రస్తుతించు, సం. స. క్రి. మిక్కిలిస్తుతించు: చూ, స్తుతించు.

ప్రస్తోతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

ప్రస్థపుష్పము, సం. వి. అ. పుం మరువము*: చూ, సమీరణము

ప్రస్థమానము, సం. వి. అ. న. తూములోనగువాని కొలత : చూ, మానము.

ప్రస్థము, సం. వి. అ. పుం. 1. —పై—. (కొలతలు — ఆఢకము (తూము), ద్రోణము (నలుతుము) (ఇది తూమునకు ఇద్దుమునకుఁగూడ పేరు), ఖారి (పుట్టి), వాహము (ఇరువది పుట్లు), నికుంచకము (సోల), కుడుమప

(మానెడు): చూ, కొలత; 2. నాలుగుమానికల కొలఁది: కుంచము. (తె)—. కుంచము; 3. కొండనెత్తము: చూ, పర్వతము.

ప్రస్థానము, సం. వి. అ. న. 1. (గెలువ నిచ్ఛయించిన రాజు యొక్క) ప్రయాణము: చూ, సంచారము; 2: చూ, శాస్త్రము.

ప్రస్థాపించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగాస్థాపనముచేయు: చూ, స్థాపించు

ప్రస్థాపితము, సం. విణ. చక్కఁగా స్థాపింపఁబడినది: చూ, స్థాపితము.

ప్రస్థితము, సం. విణ: చూ, ప్రయాతము.

ప్రస్ఫుటము, అం: చూ, స్థితకరణబంధములు.

ప్రస్ఫోటనము, సం. వి. అ. న 1. చేట: చూ, శూర్పము; 2. ప్రకాశనము; 3. దెబ్బ: చూ, హతి.

ప్రస్రవణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, సెలయూట; 2. చెమట: చూ, స్వేదము. 1.

ప్రస్రావము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మూత్రము.

ప్రస్వాపనము, అం: చూ, అస్త్రములు.

ప్రస్స, వా. వి: చూ, బ్రహ్మబిందువు.

ప్రహతము, సం. విణ. 1. కొట్టఁబడినది: ఆయస్తము, ఆవిద్ధము, ఆహతము, తాడితము, పర్యవస్తము; తద్వి.—కొట్టఁదగినది. (సం).—గాఢము; 2. పొడిచేయఁబడినది; 3. విస్తరింపఁబడినది.

ప్రహరణకలిత, అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్కపాదమునందు న, న, భ, న, తగణములు, ఎనిమిదింట యతి, 14 వ ఛందస్సు.)

ప్రహరణము, సం. వి. అ. న: చూ, బాణము. 1.

ప్రహరము, సం. వి. అ. పుం. 1. జాము: చూ, యామము. 1; 2. దెబ్బ: చూ, హతి.

ప్రహరి, వై. వి. రూ ప్రహారి.=ప్రాకారము. పా. 4, ఆ. 76: చూ, ప్రాకారము.

ప్రహరించు, సం. స. క్రి. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2.

ప్రహరిచరించు, మి. అ. క్రి: ప్రదక్షిణించు, ప్రహరిచుట్టు, ప్రహరిదిరుగు.

ప్రహరిచుట్టు, .—వై.—వసు. 4, ఆ. 68.

ప్రహరిదిరుగు, .—వై—కాశీ. 1, ఆ. 116.

ప్రహర్షణము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఒక కార్యము నకై ప్రయత్నించునపు డుపకరణములయందె ఫలసిద్ధి యగుట. "ఉదా.—గనియున్నచోటు గనిపెట్ట నంజనము వేయుటకు వేరుఁ ద్రవ్వఁబోగా నక్కడ నిధి దొరికినది."

ప్రహర్షణి, అం: చూ, వృత్తము. 1. (మ, న, జ, ర, గురువులు, 8 యతి, 13 వ ఛందస్సు.)

ప్రహర్షణుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, బుధుఁడు: 1.

ప్రహసనము, సం. వి. అ. న. 1. పెద్దనవ్వు: చూ, హాస్యము; 2. పరిహాసము: చూ, హాశి; అం. 3: చూ, నాటకము. (కథకల్పితము, పాషండ చోరాదులలో నొకఁడు నాయకుఁడు. హాస్యరసము ప్రధానము. భారతవృత్తి. సేవక, భిక్షుక, వేశ్యాప్రభృతులే రాజ పరివారము. ఒక యంకము. ముఖనిర్వహణ సంధులు రెండే.)

ప్రహసించు, సం. అ. క్రి. పెద్దనవ్వునవ్వు: చూ, హసించు.

ప్రహసితము, సం. వి. అ న. శిరఃకంపముతోఁ గూడిన నవ్వు. (ఇది మధ్యమము): చూ, హాస్యము. 1.

ప్రహస్తము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతలము. 2.

ప్రహస్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ప్రహారకుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రహారి. 1.

ప్రహారము, సం. వి. అ. పుం. 1.=బవరము: చూ, యుద్ధము; 2: చూ, రూ-ప్రహరము. 2.

ప్రహారి, సం. విణ. 1: చూ, హారకుఁడు. 3; వా. 2: చూ, రూ ప్రహరి.

ప్రహాసుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

ప్రహి, సం. వి. ఇ. పుం. నూయి: చూ, సరస్సు. 1.

ప్రహిత, అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

ప్రహితము, సం. విణ. వింటనుండి విడువఁబడినది (బాణము): చూ, బాణము. 1.

ప్రహితుఁడు, సం. విణ: చూ, వ్యుత్పన్నుఁడు.

ప్రహేయము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (న, న, మ, య గణములు. 8 యతి. 12 వ ఛందస్సు.)

ప్రహేళిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రవల్హిక.

ప్రహ్లత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ. రూ-ప్రహ్లాదము.

ప్రహ్లన్నుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రముదితుఁడు.

ప్రహ్లాదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సంతోషము.

ప్రహ్లాదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-హ్లాదుఁడు. హిరణ్యకశిపుని కొడుకు: (చూ, సూనుఁడు. 1.) చూ, పరమభాగవతోత్తములు.

ప్రహ్వము, సం. విణ. 1. నమ్రము: చూ, వక్రిమము; 2. ఆసక్తము: చూ, సహితము.

ప్రళయము, సం. వి. అ. పుం. రూ ప్రలయము. 1. కల్పాంతము: చూ, సంవర్తము; 2. అపాయము: చూ, హాని, 2; 3. చావు: చూ, సావు; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

ప్రళయములు, అం. వృత్తి, అవస్థా, శరీరమును, బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, మహేశ్వర, సదాశివ, విరాట్పురుషప్రళయములు (10).

ప్రా

ప్రా, విణ.=పురా. వెనుకటి: చూ, రూ-పాఁత-4. (వృత్తియందు పాఁతశబ్దమునకు మీఁదివర్ణములులోపింపఁగా మిగిలినరూపము. ఉదా.-"ప్రామట్టి, ప్రావేలుపు" మొ.) (దీనికి వృత్తియందు అచ్చుపరమగునపుడు యదాగమంబును, పరుషములు పరంబులగునపుడు నుగాగమంబు నగు. ఉదా.—"ప్రాయిల్లు, ప్రాయేలు, ప్రాఁగెంపు, ప్రాఁజొంతు, ప్రాఁబచ్చ, ప్రాఁబసిఁడి" మొ.)

ప్రాంగణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముంగిలి. 2; 2. పణవవాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

ప్రాంతము, సం. వి. అ. పుం. 1. తీరము, చూ, రోధస్సు; 2. =పంచ-పొంత: చూ, సమీపము. 1.

ప్రాంతరము, సం. వి. అ. న. 1. అడవి: చూ, విపినము; 2. తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1; 3. దవ్వయిన యెడారిత్రోవ: చూ, మార్గము. 1: 4. పొలిమేర: చూ, హద్దు. 1.

ప్రాంశువు, సం. విణ. (ఉ) పొడుగైనది: చూ, పొగ. 3.

ప్రాఁకు, దే. వి. 1: చూ, ఉపఘ్నము; 2: చూ, మలినము. భార. అర. 7, అ. 28; అ. క్రి. 3: రూ-పాఁకు, అల్లు‍ ఎక్కు; 4: రూ-పాఁకు, ఎక్కు, జరగు-జరుగు, తడవు, ప్రాఁకుదెంచు. (సం. ప).—అధిరోహించు, ఆరోహించు.

ప్రాఁకుడు, దే. వి. రూ-పాఁకుడు. 1: ఎక్కుడు, జరగు-జరుగు. (సం. ప.)—అధిరోహణము, ఆరూఢి, ఆరోహణము, ఆరోహము; 2. పండ్లపాఁచి: చూ, శమలము.

ప్రాఁకుదెంచు, దే. అ. క్రి: చూ, ప్రాఁకు. 4. పా. 2, ఆ.38.

ప్రాఁకులాడు, దే. అ. క్రి. రూ-పాఁకులాడు. 1 ప్రాఁకియెక్కు; వా. 2. బ్రతిమాలు; 3. పీఁకులాడు; 4. వచ్చినంతరాఁబట్టు.

ప్రాఁకెడువాఁడు, దే. విణ. 1: ఎక్కెడువాఁడు. (సం).—ఆరోహకుఁడు; వా. 2: చూ, పాకీవాఁడు. 2.

ప్రాఁకొను, దే. అ. క్రి: పాఁచిబట్టు.

ప్రాఁగబ్బము, వై. వి. బ. (ప్రాఁత+కబ్బము): చూ, వేదము.

ప్రాఁచి, వై. వి. విణ: చూ, రూ-పాఁచి, (ప్రాఁత దనుటకు—హరి పూ. 5, ఆ. 209.)

ప్రాఁచిపురుగు, వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము 1.

ప్రాఁజదువులపెట్టె, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

ప్రాఁజదువులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ప్రాఁగబ్బము. స్వా. 2, ఆ. 62.

ప్రాఁత, వై. వి. రూ-పాఁత. 1. భృత్యుఁడు. ఉ, హరి 4, ఆ. 93: చూ, సేవకుఁడు; 2. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 3. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. 4.=పురాతన. రూ-పాఁత—ప్రా, అడువ, తుకాటము, వెనుకటి. (సం).—చిరంతనము, చిరత్నము, జీర్ణము, టకము, పురాతనము, పురాణము—పూరాణము, ప్రతనము-ప్రత్నము. ప్రాక్తనము, (అవ్య)-కిన్ను; 5. మొదలు, పూర్వము: చూ, లోనిడి; 6. ప్రాఁతది. "ప్రాఁతచీర".

ప్రాఁతగిలు, వై. అ. క్రి.=ప్రాక్తన. ప్రాఁతవడు: రూ-ప్రాఁతగిల్లు, ప్రాఁబడు.

ప్రాఁతగిల్లు, .—పై.—

ప్రాఁతఁబలుకులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రాఁబడు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రాఁతగిలు; 2. అలవడు: చూ, సిద్ధించు.

ప్రాఁబలుకులచెంకి, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం. భా. ప్ర. 181.

ప్రాఁబలుకులు, ద్వ. వి. బ. రూ ప్రాఁబల్కులు: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రాఁబల్కులు, —పై.—ఉ. రా. 2, ఆ. 178.

ప్రాఁబల్కు-సొమ్ముపెట్టె, ద్వ, వి: చూ, సూర్యుఁడు. సాం. దే. 9.

ప్రాక, దే. వి: చూ, రూ-పాక.

ప్రాకటము, సం. విణ: చూ, ప్రకటనము.

ప్రాకామ్యము, అం. పరిభాష: చూ, సిద్ధులు. (విభూతులు.)

ప్రాకారము, సం. వి. అ. పుం.=ప్రహరి: అని, కంఘావాటము, కళత్రము, నేమము, వరణము. (తె).—కోట, ప్రహరి - ప్రహారి.

ప్రాకృతభవము, పా: చూ, ప్రాకృతము.

ప్రాకృతభాషాభేదములు, అం. ఇవి ఆఱు.— ౧. మహారాష్ట్రదేశములో ప్రాకృతము, ౨. శూరసేనదేశములో శౌరసేని, ౩. మగధదేశములో మాగధి, ౪-౫ బాహీక, సహ్య, నేపాళ, పాండ్య, కేకయ, కుంతల, చోళ, భోట, గాంధార, సుదేష్ణ, ద్రవిడ, గౌడ, లాటదేశములను పిశాచదేశము లందుఁ బైశాచియు, చూళికయును, ౬. ఆభీర, ఘూర్జరాది దేశములం దపభ్రంశభాషయును వాడుచున్నారు: (చూ, ప్రాకృతము. 1; భాష. 1)

ప్రాకృతము, అం. ఒకానొక భాష. (సంస్కృత పదములు రెండువిధములుగాఁ దెనుఁగునం బ్రవేశించుచున్నవి. (1) అందుఁ గొన్ని ప్రాకృతభాషలోఁజొచ్చి ప్రాకృతపదంబులై అచ్చటనుండి తెనుఁగునఁ జేరుచున్నవి; (2) మఱికొన్ని సంస్కృతశబ్దములు ప్రాకృతభాషయందుఁ జేరక సరిగా తెనుఁగునం బ్రవేశించు చున్నవి. ఈ సంస్కృత ప్రాకృత శబ్దములు తెనుఁగునఁ జేరునపుడు చివరమాత్రము స్వల్పములగు మార్పులు చెందినం జెందుఁగాని యితర భేదముల నొందవు. ఈ ద్వివిధపదంబులే తత్సమంబులని వ్యవహరింపఁబడును. ఇట్లు తెలుఁగులోనికి వచ్చిన సంస్కృత పదములు "సంస్కృతసమము" లనియు, ఇట్లే వచ్చిన ప్రాకృత పదములు "ప్రాకృతసమము" లనియుఁ దెలియఁబడుచున్నవి. ఇట్టి పదములుగాక, సంస్కృత ప్రాకృత శబ్దంబులలోఁ గొన్ని చివర మార్పులేగాక, పదములలోని వర్ణములు పోయిగాని, వర్ణములు మాఱికాని, క్రొత్తవర్ణములు చేరికాని మాఱురూపంబులనొంది తెనుఁగునఁజేరెడు కొన్నిసంస్కృత ప్రాకృతశబ్దములు "తద్భవంబులు" అని చెప్పఁబడును. ఇట్లు సంస్కృతమునుండి పుట్టినపదములు "సంస్కృతభవములు" ప్రాకృతమునుండి పుట్టినవి "ప్రాకృతభవములు" సంస్కృతసమ, ప్రాకృతసమ, సంస్కృతభవ, ప్రాకృతభవములేకాక, "దేశ్యములు" అనెడి పదంబులును దెలుఁగునం గలవు. సంస్కృతసమంబులు గాక తక్కిన నాల్గు విధములైన యాంధ్రపదంబులు "అచ్చికములు"లేక అచ్చ తెనుఁగు లనియుఁ దెలియఁబడును. (ఇది తెలుఁగుభాషా ప్రణాళికయైన విషయమంతయుఁ దెలుపుట కిచట వివరింపఁబడియె): (చూ, ప్రాకృత భాషాభేదములు. భాష. 1.); అం. 2: చూ, తారాక్రియలు.

ప్రాకృతసమము, వా. వి: చూ, ప్రాకృతము.

ప్రాకృతుఁడు, సం. విణ. పామరుఁడు: చూ, హీనుఁడు.

ప్రాకెన, వై. వి. =పాకాన్న. (రూ - పాకెన - పాకెన్న ప్రాకెన్న) య. 4, ఆ. 115: చూ, పాకాన్నము.

ప్రాకెన్న, —వై.—
ప్రాక్తనము, సం. విణ: చూ, ప్రాంత. 4
ప్రాగల్భ్యము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రగల్భత్వము; 2. స్త్రీల యొక్క అయత్నజమైన యొకానొక శృంగారచేష్ట.
ప్రాగ్జ్యోతిషము, అం: చూ, దేశములు.
ప్రాగ్భారము, సం. వి. అ. పుం. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2: 2. పర్వతములు లోనగువాని శిఖరము: చూ, శిఖరము. 1.
ప్రాగ్రసరుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, ముందు నడచువాఁడు; 2: చూ, మొదటివాఁడు.
ప్రాగ్రహరము, సం. విణ. 1. ముందునడచునది: ప్రాగ్ర్యము; 2. మొదటిది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
ప్రాగ్రహరుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, ప్రధానుఁడు.
ప్రాగ్ర్యము, సం. విణ: చూ, ప్రాగ్రహరము.
ప్రాగ్ర్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రాగ్రహరుఁడు.
ప్రాగ్వంశము, సం. వి. అ. పుం. హవిర్గృహమునకు ముందున్న సభాగృహము: చూ, సదనము. 1.
ప్రాఘారము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రఘారము: చూ, స్రవము.
ప్రాచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తూర్పు: చూ, హరిత్తు. 1; 2. పచ్చాకు*: చూ, హరిత పత్రిక.
ప్రాచితము, వై. వి: చూ, రూ-పాచితము జై. 7, ఆ. 133.
ప్రాచీన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిఱుబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి.
ప్రాచీనబర్హి, సం. వి. న్. పుం. 1. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు; 2. ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1.
ప్రాచీనము, సం. వి. అ. న 1. కంపకోట: చూ, వెలుగు; విణ 2. పూర్వదిశయందుఁగలిగినది; 3. పూర్వకాలమందుఁ గలిగినది.
ప్రాచీనావీతము, సం. వి. అ. న. కుడిభుజము మీఁదుగా ఎడమపార్శ్వమున వ్రేలెడుజంధెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము.
ప్రాచీరము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ప్రాచీనము. 1.
ప్రాచుర్యము, సం. వి అ. న. ప్రచురత్వము.
ప్రాచేతసుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, రూ-ప్రచేతసుఁడు.
ప్రాచ్యము, సం. వి. అ పుం. 1. శరావతియను నది యెల్లగాఁ గల ప్రాగ్దక్షిణముల మధ్యదేశము: చూ, దేశములు; విణ. 2. తూర్పుదిక్కునందలిది: చూ, హరిత్తు. 1.
ప్రాచ్యవృత్తి, అం: చూ, వైతాళీయము, వృత్తము. 1. (బేసి పాదంబులందు 14 లఘువులు సరిపాదంబులందు 16 లఘువులు గలిగి బేసిపాదంబు లేడింట సరిపాదంబుల తొమ్మిది ట యతి గల వృత్తము.)
ప్రాజనము, సం. వి. అ. న. మునికోల: చూ, సిఖ్ఖ.
ప్రాజాపత్యకాండములు, అం: చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము.
ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రము, అం: చూ, కృచ్ఛ్రము 6.
ప్రాజాపత్యము, సం. వి. అ. న. 1. అధికారము: చూ, రవము. 1; 2. ఇష్టివిశేషము: చూ, యజ్ఞము; 3. పండ్రెండు దినములతో ముగింపఁదగిన వ్రతము: చూ, కృచ్ఛ్రము. 6: చూ, వ్రతము; పుం. 4. మీరిరువురుఁగూడి ధర్మము చేయుఁడని వరునితో పరిభాషించి కన్నెనిచ్చిచేయు : పెండ్లి చూ, వివాహము; అం. 4: చూ, కర్మములు; 5: చూ, తానములు (శుద్ధతానములు)
ప్రాజిత, సం వి. ఋ. పుం. తేరుపూన్పరి: చూ, సారథి.
ప్రాజ్ఞ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంచిబుద్ధిగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2.
ప్రాజ్ఞి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. లౌకికవ్యవహారమునందు మిక్కిలి తెలివిగల ఆఁడుది: చూ, ప్రాజ్ఞ 1; 2. పండితుని భార్య: చూ, భార్య.
ప్రాజ్ఞుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, సుధి; 2: చూ, సమర్థుఁడు.
ప్రాజ్యము, సం. విణ. అధికము: చూ, హేరాళము.
ప్రాడ్వివాకుఁడు, సం. వి. అ పుం. తగవరి: చూ, స్వామి. 3.
ప్రాణగొడ్డము, వై. విణ.=ప్రాణకుట్ట: చూ, ప్రాణహింసకము.
ప్రాణనాథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భర్త; 2: చూ, యముఁడు.
ప్రాణభయము, సం. వి. అ. న. ప్రాణమునకు భంగము. (వా)
ప్రాణము, సం. వి. అ. పుం. 1 = పానము గాలి: చూ, వాయువు: 2. = పానము, హృదయమందలి గాలి: చూ, వాయువు; 3. కావ్యజీవనము; 4. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 5. బోళము: చూ, శశము; బ. 6. = పానము: అసవు-అసువు, చైతన్యము, జీవము, జీవితము. (తె).-ఉసుము పానము, మందల, మిడుకు; తద్వి.— కొంచెము మిగిలియున్న ప్రాణము.-(తె).—కుట్టుసులు, (మి) కొఱప్రాణము; విణ. 7. నిండింపఁబడినది: చూ, సంపూర్ణము.
ప్రాణము ప్రాణముగా, జా. ఏకీభావముతో. "ప్రాణంబు ప్రాణంబుగా నిను మన్నింపఁడో" (పారి. 2, ఆ. 25.)
ప్రాణమురక్షించుట, అం: చూ, చిహ్నములు.
ప్రాణములు, అం. 1. ప్రాణ, అపాన, సమాన, ఉదాన, వ్యానవాయువులు: చూ, వాయువు; 2. ఘాతజధ్వనులతోను తన్మధ్యస్థములైన విరామకాలములతోనైన నృత్యగీత వాద్య కాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము. ఇట్టి తాళమునకు ప్రాణములు 10. కాలప్రాణాది: చూ, తాళప్రాణములు.
ప్రాణవాయువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రాణము. 1—2.
ప్రాణాచారము, సం. వి. అ. పుం. ప్రాయోపవేశము.
ప్రాణాచారముపడు, మి. అ. క్రి: చూ, పరమువడు. 2.
ప్రాణాయామము, సం. వి. అ. పుం. "ఓం భూః.... .... బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్.": చూ, యోగాంగములు (అంగము 9.) (నాసికాముఖములయందు సంచరించెడు వాయువును మంత్రపూర్వకముగా నిరోధించుట.)
ప్రాణి, సం. వి. న్. పుం. 1. మనుష్యాదిజంతువు: ఆత్మ వీరుఁడు, చేతనము; విణ. 2. ప్రాణముగలది: చూ, హంసుఁడు. 2. 3: చూ, అంతరాభవదేహము, అంతరాభవ సత్వము.
ప్రాణిద్యూతము, సం. వి. అ. న. కోడిపందెములో నగునది: చూ, సమాహ్వయము. 2.
ప్రాణుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, బ్రహ్మ. 1.
ప్రాణేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రాణనాథుఁడు. 1-2.
ప్రాతరాశనము, సం. వి. అ. పుం. చద్ది: చూ, సాదము. (1)

ప్రాతరోభ్జనము, సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రాతస్స్నానము, సం. వి. అ. పుం. వేకువతానము: చూ, స్నానము. 1.

ప్రాతస్సంధ్య, అం. 1. ప్రాతఃకాల సంధ్యావందనము: చూ, సంధ్యావందనము; 3. ఆక్ట్రి 2: విసంజ, (సం) అగ్ర సంధ్య.

ప్రాతికూల్యము. సం. వి. అ. న. ప్రతికూలత్వము.

ప్రాతిబోధకము. అం: చూ, చుంబనస్థానములు.

ప్రాతిభావ్యము, సం. వి. అ. న. ప్రతిభూత్వము.

ప్రాతివేశిని, అం. 1. దూతికావిశేషము: చూ, నాయికలు; 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

ప్రాతిహారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గారడివిద్యయందు నేర్పరి యైనవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

ప్రాథమకల్పికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. క్రొత్తగా చదువ నారంభించిన శిష్యుఁడు: చూ, శైక్షుఁడు.

ప్రాథమికుఁడు, సం. విణ: చూ, మొదటివాఁడు.

ప్రాథ్యమము, సం. వి. అ. న. ప్రథమత్వము.

ప్రాధీయపడుట, మి. వి. వేడుకొనుట (శ. ర)

ప్రాథేయపడుట, —పై—(వాడుక)

ప్రాదుర్భవించు, సం. అ. క్రి. పుట్టు; చూ, సంభవించు.

ప్రాదుర్భావము, సం. వి. అ. పుం. పుట్టుక: చూ, సంభవము 1.

ప్రాదూర్భూతము, సం. విణ. పుట్టినది: చూ, సంభూతము.

ప్రాదేశనము, సం. వి. అ. న. దానము: చూ, స్పర్శము. 3.

ప్రాదేశము, సం. వి, అ. పుం: చూ, రూ-ప్రదేశము. 3—4.

ప్రాధాన్యము, సం. వి. అ. న. ప్రధానత్వము.

ప్రాపకుఁడు, సం. విణ: ఆశ్రయుఁడు. (తె).—పొందువాఁడు.

ప్రాపణము, సం. వి. అ. న.=ప్రాపు: చూ, లాభము. 1.

ప్రాపణీయము, సం. విణ. పొందఁదగినది: చూ, లభ్యము. 1.

ప్రాప్తించు, సం. స. క్రి. పొందు. ఉ, రా. 6, ఆ. 244: చూ, సక్తమగు.

ప్రాపు, వై. వి. 1.=ప్రాపణమ్. ఆశ్రయము: చూ, సన్నిధానము. 2; 2: చూ, సమీపము.

ప్రాపుగొను, వా. స. క్రి: అంటు, అంటుకొనుట, అండగొను, ఊఁతకొను, ఊఁదు, ఊను, చేపట్టు, తాచు, తొట్టు, తొడుకు, వట్టు. (సం).—అవలంబించు, ఆలంబించు, ఆశ్రయించు, ఉపసర్పించు.

ప్రాపుచెఱచువాఁడు, వా. విణ: (సం).—ఆశ్రయాశుఁడు.

ప్రాప్తపంచత్వము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరాసువు.

ప్రాప్తము, సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కూడుకొన్నది: చూ, సహితము.

ప్రాప్తరూపుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, సురూపుఁడు; 2: చూ, సుధి.

ప్రాప్త్యాశ, అం. (ఉపాయాపాయముల యుక్తిచేఁ గార్యసంభవము.) (బహుదూరవ్యాపికథ పతాక; అపాయము లేకుండఁ గార్యమొనర్ప యత్నించుట నియతాప్తి: కొంతవఱకే వచ్చి నిలిచిపోవు కథ ప్రకరి.)

ప్రాప్తి, సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పొందు: చూ, లాభము. 1; 2. శుభోదయము: చూ, లాభము. 1; 3. అధికము: చూ, హేరాళము; అం. 4. ఒక ఐశ్వర్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు).

ప్రాప్తించు, సం. అ. క్రి. కలుగు, పొందు: చూ, [illegible]మగు ప్రాప్తేషు షోడశేవర్షే గర్దభీహ్యప్సరాయతే, న్యా. పదాఱవయేడు రాఁగానే గాడిదయు నప్సరసయగును. అనఁగా యౌవనము రాఁగానే గాడిదవలెనున్న స్త్రీయు నప్సరసవలెఁ గనఁబడును.

ప్రాప్తేఽపి సోమయాజిత్వే నంబిత్వం నైవముంచతి, న్యా. నంబివాఁ డొకఁడు తన్నందఱు "నంబినంబి" అని పిలుచుచుండఁగా సహింపక తాను యజ్ఞమొనర్చినచో సోమయాజి యని పిలుతురుగదా యని యెంచుకొని బహువ్యయముతో యజ్ఞము సేసెనఁట. అనంతర మందఱును "నంబి సోమయాజి" అని పిలువ సాగిరఁట.

ప్రాప్యము, సం. విణ: చూ, ప్రాపణీయము.

ప్రాబల్యము, సం. వి. అ. న. ప్రబలత్వము, బలిష్ఠత.

ప్రాభవము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రభుత్వము.

ప్రాభాతికము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ప్రభాతము.

ప్రాభృతము, సం. వి అ. న. కానుక: చూ, నూడిద.

ప్రామాణికుఁడు, సం విణ. 1. మేరమీఱనివాఁడు; 2 సత్యము తప్పనివాఁడు; 3 శాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ. శాస్త్రవిదుఁడు.

ప్రామాణ్యము, సం. వి. అ. న. 1. దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; 2: చూ, సాక్ష్యము. 1.

ప్రాఁమిడి, దే. వి. 1. క్రౌర్యము: బెట్టిదము; విణ. 2. క్రూరము: చూ, రౌరవము. 2; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4 క్రూరురాలు. విక్ర. 6, ఆ. 73: చూ, స్త్రీ.

ప్రామినుకులు, ద్వ. వి. బ. రూ-ప్రామిన్కులు: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రామిన్కులు, ద్వ. వి. బ.-పై.-య. 1, ఆ. 16

ప్రామీత్యము, సం. వి. అ. న. అప్పు: చూ, వాకకము. (1).

ప్రాము, దే. స. క్రి. 1. రూ-పాము. విజ. 3, ఆ. 80: చూ, రుద్దు. 1; 2. పూయు. కాశీ. 7, ఆ. 36: చూ, లేపనము చేయు; 3. మూయు; స్వా. 4, ఆ. 106: చూ, స్థగనము చేయు; 4. తడిపోవనొత్తు. భాగ. 1, స్కం. 192: అప్పళించు, ఉసుము, ఒత్తు, చఱచు, తుడుచు-తుడ్చు, నూకు; 5. చెఱుము: చూ, ఱాచు; 6. పీడించు: చూ, హింసించు. 2; 7. ఖండించు. మార్క. 1, ఆ. 39: చూ, నెలగు.

ప్రాముడు, దే. వి: చూ, పులుముడు.

ప్రాయము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పరువము—పాయము. పాండు. 2, ఆ. 27: చూ, వయస్సు, 1; 2. మరణార్థము సర్వకర్మపరిత్యాగ పూర్వకమైన ఉపవాసము: చూ, లంకణము: 3. చావు: చూ, సావు: 4: చూ, బాహుళ్యము; 5. వృత్తియందుత్తరపదమైనచో సమానము. "పశుప్రాయము" మొ.

ప్రాయశ్చిత్తము, సం. వి. అ. న. =పాచితము-ప్రాచితము: చూ, శిక్ష. 1.,

ప్రాయి, దే. వి. 1. పౌరుషము. జై. 7, ఆ. 150: చూ, శక్తి. 1; 2. భాగ్యము. హరి. పూ. 5, ఆ. 222: చూ, సంపద; 3. సౌమంగల్యము. నై. 2, ఆ. 138.

ప్రాయిఁడి, దే. విశ. 1: దరిదేపి. (సం).—హీనుఁడు; 2. భాగ్యహీనము: చూ, సీదరము. 1.

ప్రాయికము, సం. విశ: చూ, సామాన్యము. 3. ప్రాయేణ భార్యా దౌశ్శీల్యం స్నేహాంధో నేక్షతేజనః. న్యా. మోహాంధుఁడు తన పడఁతిచెడునడతను బరికింపఁ జాలఁడు.

ప్రాయేణ సామగ్ర్యవిధౌ గుణానాం పరాఙ్ముఖీ విశ్వసృజః ప్రవృత్తిః. న్యా. తఱచుగా బ్రహ్మ గుణ సమగ్రతను గూర్చుటయందు విముఖుఁడు.

ప్రాయేఱు, ద్వ. వి. మున్నీరు: చూ, సముద్రము.

ప్రారంభము, సం. వి. అ. పుం. 1. అరంభము: చూ, సన్నాహము. 2; 2. దొరకోలు: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రారంభించు, సం. అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2.

ప్రారబము, సం. వి. అ పుం. 1. శరీరము నెత్తించెడి కర్మ విశేషము. ఆగామి, సంచిత, ప్రారబ్ధములలో నొకటి: చూ, త్రయము; విశ. 2. ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రారబ్ధి, సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, కరిబంధము.

ప్రార్థకుఁడు, సం. విశ 1: కథంకథికుఁడు, ప్రశ్నకర్త, ప్రష్ట. (తె).—అడుగువాఁడు; 2: చూ, వేఁడువాఁడు.

ప్రార్థన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ప్రార్థనము. 1. అడుగుట: చూ, వేఁడికోలు; 2. వేఁడుట చూ, స్తోత్రము.

ప్రార్థనము, సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రార్థనీయము, సం. విశ. 1. అడుగఁదగినది; 2, వేఁడఁదగినది: ఆశాస్యము.

ప్రార్థించు, సం. స. క్రి. 1. వేఁడు: చూ, వేఁడికొను; 2. కోరు: చూ, వాంఛించు.

ప్రార్థితము, సం. విశ. 1. అడుగఁబడినది: చూ, వాంఛితము; 2. వేఁడఁబడినది: అర్థితము-అర్దితము; 3. శత్రువుచే అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

ప్రార్థితుఁడు, సం. విశ. అభ్యర్థితుఁడు: చూ, వేఁడఁబడినవాఁడు.

ప్రాలంబము, సం. వి. అ. న. మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు పూలదండ లోనగునది: చూ, భూషణము. 2.

ప్రాలంబిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు బంగారు కాసులదండ లోనగునది: చూ. భూషణము. 2.

ప్రాలు, దే. వి. బః చూ, రూ-పాలు. 7—8.

ప్రాలుమాలిక, దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాలుమాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు.

ప్రాలేయము, సం. వి. అ. న: చూ, హిమము.

ప్రాల్మాలిక, దే వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాల్మాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు. స్వా. 1, అ9.

ప్రావ, వై. వి. 1. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 2. పద్ధతి. వై. 2, ఆ. 112: చూ, విధము. 1; విశ. 3. అనుకూలము. కళా. 3, ఆ. 191: చూ, స్నేహము. 1; 4. యుక్తము. పర. 1, ఆ. 126: చూ, సహితము.

ప్రావరణము, సం. వి. అ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2. ముసుఁగు: చూ, వ్యాపనము.

ప్రావారము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రావరణము. 1; 2. కంబళి: చూ, రల్లకము; 3.=పావడ. అంగడట్టము: చూ, వస్త్రము.

ప్రావీణ్యము, సం. వి. అ. న. ప్రవీణత్వము: చూ, సామర్థ్యము. 1.

ప్రావు, వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పరవు. 2.

ప్రావృట్టు, సం. వి. ష్. వర్షర్తువు. (రూ-ప్రావృష: చూ, మాస ద్వయము (ఋతువులు)

ప్రావృతము, సం. విశ: కప్పుకొనఁబడినది (దుప్పటి.)

ప్రావృతుఁడు, సం. విశ: చూ, హీనుఁడు.

ప్రావృష, సం. వి. ష్, స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రావృట్టు.

ప్రావృషాయణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, శూకశింబి*.

ప్రావృషేణ్యము, సం వి. అ. పుం. 1. కడప*: చూ, హలిప్రియము: 2. కొఁడిసె*: చూ, వత్సకము; విశ. 3 ప్రావృట్కాలమునఁ బుట్టినది.

ప్రావేలుపు, ద్వ. వి. (ప్రాఁత + వేలుపు) రూ-ప్రావేల్పు అసురుఁడు, పూర్వదేవుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు 1.

ప్రాశనము, సం. వి. అ న. కుడుపు: చూ, సాపాటు.

ప్రాశస్త్యము, సం. వి. అ. న. ప్రశస్తత్వము.

ప్రాశించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, సాపడు; 2. పానముచేయు: చూ, త్రాగు.

ప్రాశితము, సం. విశ. 1. భుజింపఁబడినది: చూ, లిప్తము. 2; 2. త్రాగఁబడినది: అపీతము, పీతము.

ప్రాశ్నికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సభ్యుఁడు. 1; విశ, 2. ప్రశ్నచేయువాఁడు: కథంకథికుఁడు, ప్రశ్నకర్త, ప్రష్ట ప్రార్థకుఁడు. (తె). అడుగువాఁడు.

ప్రాస, అం. పాదమునఁ బ్రతిచరణముయొక్క రెండవయక్షరము "అనంతరాక్షరంప్రాస" యని నన్నయ భట్టీయము

ప్రాసంగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తలకాఁడి (కాఁడికి వెనుకటి కాఁడి అని కొందఱు)

ప్రాసంగికము, అం: చూ, వస్తువు. 2.

ప్రాసంగ్యము, సం. వి. అ. పుం. కాఁడిమోసెడుఎద్దు, శాకటము: చూ, వృషభము. 1.

ప్రాసఁగు, దే. వి. ఒకసస్యము. పాండు. 3, ఆ. 3; అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 69: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)

ప్రాసము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రాసయతి: 2: చూ, ప్రాస; 3. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, ముప్పదిరెం డాయుధములు.

ప్రాసయతి, అం. (ప్రాసము) ప్రాసయతి యన పద్యపాద ద్వితీయాక్షరమును, విశ్రమాక్షర ద్వితీయాక్షరమును, మైత్రిఁగనుట "భాసురంబగు పొత్తముచేసినాఁడ." ఇందు భా తర్వాతి "సు" ప్రాస: భాకు యతిచే సరికాదు కావున, చే తర్వాతి "సి" ప్రాసకు సరిపుచ్చఁబడియె. ప్రాసయతి సీస, గీత, లయగ్రాహులందె కలదు. సీస, గీతములకుఁ బ్రాసలేదు. లయగ్రాహిలయ విభాతులకుఁ బ్రాసయతియే

గాని యతిలేదు. దండకమునకు గణప్రధానమెకాని యతి ప్రాసలులేవు. ఇత్యాది.

ప్రాసవము, సం. విణ. ప్రసవసంబంధమైనది. ప్రసవము = పుష్పము.

ప్రాసాదము, సం. వి. అ. పుం. 1. దేవళము; చూ, సదనము. 1; 2. రాజగృహము: చూ. సదనము. 1.

ప్రాసికుఁడు, సం. విణ: కాంతికుఁడు, కొంతికుఁడు. (తె) — ఈఁటెకాఁడు.

ప్రాహ్ణము, సం. వి. అ. పుం. ఉదయాది పది గడియలవఱకుఁ గల కాలము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.

ప్రి

ప్రిదులు, వై. అ. క్రి. 1.=భిద్. విరియు. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వికసించు; 2. బిగువుతగ్గు: చూ, సడలు 6; 3. తగ్గు. కళా. 8. ఆ. 99: చూ, ప్రుక్కు. 9; 4. ఊడు. మార్క. 7, ఆ. 242: చూ, సడలు. 4; 5 జాఱు: చూ, సడలు. 5; 6. తొలఁగు. హరి. పూ. 7, ఆ. 96: చూ,వి రియు. 5.

ప్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; దే. వి. (1): చూ, పిర-పిఱ.

ప్రియంగువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కొఱ్ఱలు: చూ, ధాన్యము; 2. నల్లావలు: చూ, సర్షపము; 3. పిప్పలి*: చూ, శొండి (పిప్పలి); 4.=ప్రేంకణము*: చూ, సన్నకద్రుపు; న. 5. కుంకుమము: చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

ప్రియంపడు, మి. అ. క్రి: రూ-ప్రియపడు. ఇష్టమగు: చూ, సంధించు. 2.

ప్రియంవద, అం. చూ, వృత్తము. 1. (న, భ, జ, రగణములు. 8 యతి. 12 వ ఛందస్సు.)

ప్రియంవదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒక ఖేచరుఁడు: చూ, వేలుపు (దేవతాభేదములు); విణ. 2. ఇచ్చకమాడువాఁడు: చూ, శ్లక్ష్ణుఁడు. 2.

ప్రియకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రియంగువు. 5; 2. చిత్రవర్ణముగలజింక: చూ, హరిణము. 1; 3. తుమ్మెద: చూ, సారంగము. 3; 4. కడప*: చూ, హలిప్రియము; 5. ప్రేంకణము*: చూ, శ్యామ. 7; 6. వేఁగిస*: చూ, సర్జకము. 2.

ప్రియకాంత, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న, య, న, య, న గురువులు. 11 యతి. 16 వ ఛందస్సు); వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 2: చూ, ప్రియురాలు.

ప్రియత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, స్నేహము.

ప్రియపడు, మి. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రియంపడు.

ప్రియము, సం. వి. అ. పుం. 1. వృద్ధి*: చూ, రాజార్హము; 2: చూ. స్నేహము. మార్క. 3, ఆ. 98; 3: చూ, సంతోషము; విణ. 4: అనురక్తము. ఇష్టము: చూ, వల్లభము. 2; 5: (తె).—గాయకము, గిరాకి; 6. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ; అం. 7: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రియవాది, సం. విణ: చూ, ప్రియంవదుఁడు. 2.

ప్రియవాదిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వివాహాది ప్రయుక్తమగు మంగళవాద్యము: చూ, వీణె; 2. వివాహాది ప్రయుక్త మంగళవాద్య ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

ప్రియాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల.

ప్రియాలము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ.-పియాళము*: చూ, సన్నకద్రువు; 2. అడవిమామిడి: చూ, మామిడి.

ప్రియాళువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రియాలము. 1. *.

ప్రియుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణనాథుఁడు: చూ, సామి. 2; 2: చూ, స్నేహితుఁడు.

ప్రియురాలు, వా. మి. వి: చూ, ప్రేయసి.

ప్రియేషు సౌభాగ్య ఫలాహిచారుతా. న్యా. స్త్రీల సౌందర్యము భర్తృమనోహరణార్థమే కదా!

ప్రీ

ప్రీణనము, సం. వి. అ. న. తృప్తిఁబుట్టించుట: చూ, సౌహిత్యము.

ప్రీతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంతోషము. పాండు. 2, ఆ. 104: లక్ష్మి. 3, ఆ. 108; 2. = బాళి: చూ, స్నేహము; 3. మన్మథుని భార్య: చూ, భార్య; అం. 4: చూ, యోగములు; 5: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున ఒకరగణము రెండుగురువులు గలది. 5 వ ఛందస్సు.)

ప్రీతిదత్తము, సం. వి. అ. న. అత్తగారి చేతఁగాని మామగారి చేతఁగాని ప్రేమచేనియ్యఁబడినదియు పాదవందన కాలమునం దియ్యఁబడినదియు నైన స్త్రీధనము: చూ, హిరణ్యము.3.

ప్రీతుఁడు, సం. విణ: చూ, హృష్టుఁడు.

ప్రు

ప్రుంగుడు, దే. వి: చూ, రూ-పుంగుడు. 1—2—3.

ప్రుచ్చు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పుచ్చు. 5. భాగ. 7, స్కం.12.

ప్రుప్పి, దే. వి: చూ, రూ-పుప్పి. 1—2; 3. మణిదోషవిశేషము; చూ, రత్నము. 1.

ప్రువ్వు, వై. వి:=పులక: చూ, రూ-పురుగు.

ప్రుష్టము, సం. విణ: చూ, రూ-ప్లుష్టము.

ప్రె

ప్రెంకడము, వై. వి.=ప్రియంగు *: చూ, సన్నకద్రుపు.

ప్రెంకణము, —వై.—

ప్రెక్కణము, వై. వి.=ప్రేక్షణము: చూ, రూ-పెక్కణము. 1—2.

ప్రెగడ, వై. వి =ప్రధాని (ద్వయమని శ. ర): చూ, రూ-పెగడ. 1—2—3; అం. 4. (అమాత్యుఁడు): చూ, రాజ్యాంగములు.

ప్రెగ్గడ, వై. వి.=ప్రధాని (ద్వయమని శ. ర.) (పేరు + కడ) —వై—(యువరాజునకు-వై. 3, ఆ. 28.)

ప్రెగ్గడసాని, ద్వ. వి. మంత్రిభార్య, మంతుసాని: చూ, భార్య.
ప్రెబ్బ, దే. వి: చూ, రూ-ప్రబ్బ *.
ప్రెబ్బలి, దే. వి.—పై.—
ప్రెబ్బొత్తి, ద్వ. క్రి. విణ. (పేరు + బొత్తి)
ప్రెవడ, ద్వ. వి: చూ, రూ-ప్రెగడ.

ప్రే

ప్రేంకడము, వై. వి.=ప్రియంగు *. రుక్మి. 3, ఆ. 35 చూ, :న్నకద్రువు.
ప్రేంకణపద్ధతి, అం: చూ, ఉద్ధతము.
ప్రేంకణము, వై. వి. 1.=: చూ, రూ-ప్రేంకడము. *. స్వా. 3, ఆ. 84; అం. 2: చూ, నాటికలు (ఒకింకము, యుద్ధ కథ, నీచపాత్రనాయకుఁడు).
ప్రేంకనము, వై. వి.=: చూ, రూ-ప్రేంకడము *.
ప్రేంఖ, సం. వి ఆ స్త్రీ. 1. డోల, ఉయ్యాల: చూ, సవారి; 2. పర్యటనము: చూ, విహారము. 1; 3 నృత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1; 4.=పేరెము. అశ్వగతి: చూ, పేరెము.
ప్రేంఖణము, సం. వి. అ. న. 1. నృత్యవిశేషము. భార. విరా. 1, ఆ. 239: చూ, ప్రేంఖ. 3; 2: చూ, ప్రేంఖ. 2; 3. ప్రవేశము: చూ, సాహసము. 1 ; 4. నాటకము: చూ, వ్యంజకము. 1.
ప్రేంఖాయితము, అం: చూ, ఉత్తానకరణ బంధములు.
ప్రేంఖావళి, అం: చూ, వ్యానకరణ బంధములు. (అఱువదియగు విపరీతకరణబంధములలో నొకటి).
ప్రేంఖితము, సం. విణ. 1. ఊఁచఁబడినది, ఆందోళితము. చూ, లోలితము; 2. కదలింపఁబడినది: చూ, వేల్లితము. 2; అం. 3: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 4: చూ, అవరోహి వర్ణగతాలంకారములు.
ప్రేంఖోలిత, సం వి. ఆ. స్త్రీ. చౌతాడోల: చూ, సవారి.
ప్రేంఖోళితము, అం: చూ, కరణములు.
ప్రేఁపుడు, దే. విణ. అధికుఁడు. పంచ. నా. 1, ఆ. 414: చూ, హేమాహేములు.
చూ, సంతాపించు. (సెగచేత వేఁగియుబుకుటకు. — జై. 4, ఆ. 23; అదేపనిగ మాటలాడుటకు. — భార. ఉద్యో 2, ఆ. 269.)
ప్రేఁబ్రాలు, దే వి. బ. (ప్రేల + ప్రాలు) ప్రేలగింజలు. పాండు. 4, ఆ. 196: చూ, పేలలు.
ప్రేక్ష, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2 ఈక్షణము: చూ, వీక్షణము; 3. నృత్యేక్షణము.
ప్రేక్షణము, సం. వి. అ. న. 1. నేత్రము: చూ, లోచనము; 2: చూ, ప్రేక్ష 2;3. ప్రత్యేక్షణము; 4 = పెక్కణము. సాభినయ ప్రేక్ష్యము: చూ, వ్యంజము. 1;5= పెక్కణము. జెట్టీల కుస్తితావు, మల్లరంగము: చూ, వ్యంజకము : (చూ, మల్లశాస్త్రము).
ప్రేక్షణికుఁడు, సం. విణ 1: దర్శకుఁడు. (తె). — చూచువాఁడు; 2: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2.

ప్రేక్షణీయము, సం. విణ. చూడఁదగినది, దర్శనీయము: చూ, వీక్ష్యము. 2.
ప్రేక్షితము, సం. విణ. చూడఁబడినది, వీక్షితము: చూ, స్పష్టము.
ప్రేగు. దే. వి: చూ, రూ - ప్రేవు.
ప్రేచు, వై. స. క్రి.=ప్రేరణ రూ - ప్రేరేచు: చూ, రేఁచు.
ప్రేతము, సం. వి. అ. పుం. 1. నరకమందుండు జంతువు, 2. ఒకానొక భూతము: చూ, భూతము. 2; విణ. 3. పీనుఁగు: చూ, సంస్థితుఁడు.
ప్రేతవనము, సం. వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.
ప్రేతవాలురను బ్రాహ్మణులు, అం: చూ. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు (వీరు యజుర్వేదులు. కత్తియవాడా ప్రదేశములందుఁ గానఁబడియెదరు.) (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
ప్రేతవాహితుఁడు, సం వి అ. పుం: అవిష్టుఁడు, భూతావిష్టుఁడు.
ప్రేత్య, సం. అవ్య. జన్మాంతరము, అముత్ర.
ప్రేపు, వై. వి: చూ, వేగుజాము.
ప్రేమ, సం. వి. న్. పుం, న. రూ - ప్రేమము=పెరిమ - పెర్మి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, స్నేహము; వా. 3. దయ: చూ, హార్దము. 2.
ప్రేమపంచకము, అం. అభ్యాసయోగము, అభిమానజము, సంప్రత్యయోగము, వైషయికము, స్వభావసాత్వము (5)
ప్రేమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రేమ (1-2-3)
ప్రేము, దే. వి: చూ, రూ-పేము.
ప్రేముడి, వై. వి= ప్రేమ: చూ, స్నేహము. 1.
ప్రేముడించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, శోకించు. 2: చూ, ప్రియంపడు. భార. అర. 6, ఆ. 123; 3: చూ, బాధపడు. పంచ. నా. ఆ. 393 : 3 ప్రేమ్ణోవిచిత్రాగతిః, న్యా. ప్రేమ యొక్క తీరు విచిత్రమైనది.
ప్రేయసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ప్రియురాలు. పాండు. 2, ఆ. 27: చూ, స్త్రీ.
ప్రేయసుఁడు, సం. వి. స్. పుం: ప్రియుండు. 1-2.
ప్రేయస్సు, అం. 1: చూ, గుణములు; 2: చూ, రసవదలంకారములు.
ప్రేరకుఁడు, సం. విణ. ప్రేరేపణ చేయువాఁడు.
ప్రేరణము, సం. వి. అ. న. (ఇది ఆ. స్త్రీ. గాను కనఁబడుచున్నది అని శ ర.): చూ, ప్రేరేపణ.
ప్రేరిణి, సం. వి ఈ. స్త్రీ.=పేరిణి: చూ, రూ-పేరవణి. పు. 1, ఆ, 194.
ప్రేరి, అం: చూ, మాళవ కైశికిజభాషలు.
ప్రేరించు, సం స. క్రి = ప్రేరేచు- పెరరేచు. చూ, రేఁచు.
ప్రేరితము, సం. విణ. 1. ప్రేరేపఁబడినది : ఉత్తేజితము, ప్రచోదితము; అం. 2: చూ, హస్తప్రాణములు.
ప్రేరేఁచు వై. స. క్రి=ప్రేరణ: చూ. ప్రేరించు. ఉ. రా. 2, ఆ. 129.
ప్రేరేఁచుట, వా. వి: (సం).- ఉత్తేజనకము, గర్భాఫలము, ప్రచోదనము.
ప్రేరే కుఁడు, వై. విణ: చూ. ఛోదకుఁడు. 2.

ప్రేరేపణ, వై. వి = ప్రేరణ : రూ - ప్రేరేపణము ; చూ, హెచ్చరిక. 4.

ప్రేరేపణము, వై. వి. = ప్రేరణ.—పై—

ప్రేరేపించు, వై. స. క్రి. = ప్రేరణ : చూ, ప్రేరించు.

ప్రేరేపు, —పై.—

ప్రేలదము, వై. వి. = ప్రలాప. (దేశ్యమని శ. ర); చూ, వదరు. 1.

ప్రేలరి, దే. వి. వదరుఁబోతు హరి. ఉ. 1, ఆ. 17: చూ, వక్త. 1.

ప్రేలలు, దే. వి. బ: చూ, రూ - పేలలు (వృత్తియందేక వచనాంతము. (ప్రేలగింజలు)

ప్రేలిక, దే. వి: చూ రూ - పేలిక.

ప్రేలు, దే. అ. క్రి : చూ, రూ- పేలు. 1-2; 3 రజు చూ, వదరు. 1; 4. వేఁగు, తపించు: చూ, సంతాపించు. (సెగ చేత వేఁగియుబుకుటకు.— జై 4, అ, 23; అదేపనిగ మాటలాడుటకు.—భార. ఉద్యో 2, ఆ. 269.)

ప్రేలుచు దే. ప్రే. (ప్రేలఁజేయు);చూ, ప్రేఁచు) భార. అర. 4, ఆ. 245 (రూ-ప్రేల్చు.)

ప్రేల్చు. దే. ప్రే —పై.—

ప్రేలువాఁడు, దే విణ చూ ప్రేలరి.

ప్రేవు, దే. వి: రూ-ప్రేగు- పేగు- పేవు (సం. ప.).-అంత్రము- ఆంత్రము-ఇవ, ఉచ్చారము, పురీతత్తు తద్వి.—కడుపున పుట్టిన బిడ్డకు.-(చూ, ప్రేవులోని పదములు అన్నియు దీనికి వర్తించును.) "ఇతఁడు నాప్రేవు." (వాడుక)

ప్రేషకము, పా. తీఁగెబపాలవంపు యంత్రము.

ప్రేషకుఁడు, సం. విణ. పంపువాఁడు.

ప్రేషణము, సం. వి. అ. న: ప్రైషము; (తె. ప.) అంపకము, అంపుట, పంపుట.

ప్రేషణీయుఁడు, సం. విణ. పంపఁదగినవాఁడు. ప్రేష్యుఁడు. 1

ప్రేషితుఁడు, సం. విణ పంపఁబడినవాఁడు.

ప్రేష్ఠము, సం. విణ. మిక్కిలి ప్రియమైనది:చూ,వల్లభము. 2.

ప్రేష్యుఁడు, సం. వి. అ పుం. 1 : చూ, భృత్యుఁడు; విణ. 2: చూ, ప్రేషణీయుఁడు.

ప్రై

ప్రైమరీతరగతి, వా వి. నాలుగవ (చిన్న) తరగతి.

ప్రైవేటు, వా. వి పబ్లికుకానిది.

ప్రైషము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రేషణము; 2. మర్దనము; చూ, సంవాహనము; 3. క్లేషము: చూ, శోకము; 4. ఉన్మాదము; చూ, సీసము. (2).

ప్రొ

ప్రొద్దు, వై. వి =బ్రధ్న: చూ, రూ-పొద్దు. సూర్యునకు.-భార. ఆర. 2, ఆ. 118; కాలమునకు. — విర్వ. 10, ఆ. 83; ఉషఃకాలమునకు—భాగ. 10, స్కం. 813; ప్రసవదినములకు.—రామా. 3, ఆ. 107; ఉషఃకాలము అను నర్థమునందు కొందఱు అవ్యయముగా వ్రాసియున్నారు. ఆ పక్షమున ప్రొద్దిటిపూఁట, ప్రొద్దుటెండ ఇత్యాది రూపములు సిద్ధింపవు)

ప్రొద్దుఁగట్టుట, వా. వి: చూ, అహఃప్రమాణము.

ప్రొద్దుఁగల్లు, ద్వ. వి. సూర్యకాంతశిల. అచ్చ. సుం. కాం. 9: చూ, రత్నములు.

ప్రొద్దుఁగొడుకు, వై. వి. 1; చూ, యముఁడు; 2. శని: చూ, శని 3. కుంతికికన్యావస్థయందు సూర్యునివలనపుట్టినవాఁడు: చూ, రాధేయుఁడు; 4; చూ, సుగ్రీవుఁడు. 1.

ప్రొద్దుఁబట్టి, —పై.—

ప్రొద్దుకూన, వై. వి.—పై.— (యమునకు.- హంస. దే. 12)

ప్రొద్దుచూలి, ద్వ. వి.—పై.—

ప్రొద్దుజంట, వై. వి: చూ, హిమాంశువు హంస. దే. 10.

ప్రొద్దుకోడు, వై వి.—పై. —

ప్రొద్దుకోడుకోడె, ద్వ .వి.—పై.— అం, సం. దే. 15.)

ప్రొద్దుతిరుగుడు, ద్వ. వి;చూ, సూర్యానువర్తిని *.

ప్రొద్దునెల, ద్వ వి 1. ప్రసవమగునెల, రూ-ప్రొద్దులనెల : చూ, మాసము. 1; వా 2: చూ, ప్రొద్దు 6.

ప్రొద్దునెలకనుదోయి, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1 అం, పదా. సుర. 14.

ప్రొద్దుపట్టు, ద్వ. వి: చూ, సూర్యగ్రహణము. గ్రహణము.

ప్రొద్దురిక్క, వై. వి. ఉత్తరఫల్గుని: చూ, రిక్క.

ప్రొద్దురిక్కనెల, ద్వ. వి. ఫాల్గునమాసము. చలినెల : చూ, మాసము. 1.

ప్రొద్దుఱాయి, ద్వ. వి: చూ, ప్రొద్దుఁగల్లు.

ప్రొద్దులనెల, ద్వ. వి. 1 : చూ, రూ-ప్రొద్దునెల. కళా. 5, ఆ. 125; వా. 2: చూ, ప్రొద్దు 6.

ప్రొయి, దే. వి: చూ, రూ-ప్రొయ్యి.

ప్రొయ్యి, దే. వి రూ-పొయి-పొయ్యి - ప్రొయి (ఇవి త్రివిధము.—గడ్డప్రొయ్యి, గాఁడిప్రొయ్యి, గుంట ప్రొయ్యి): చూ, హసంతి.

ప్రో

ప్రోంతము, సం. వి. అ. న. తమ్మపడిగము: చూ, ప్రాంతము.6.

ప్రోఁక, వై. వి. = పూగ ; చూ, రూ-పోఁక. *.

ప్రోఁగు, దే. వి: చూ, రూ-పోఁగు.

ప్రోఁగులు, దే. వి. బ: చూ, రూ-పోఁగులు.

ప్రోఁచ, వా. వి ; చూ, రూ-పోఁచ.

ప్రోఁజు, దే. స. క్రి ; చూ, రూ-పోఁజు. పొంజు.

ప్రోక, వై. వి ; చూ, రాశి. 1.

ప్రోక్షణము, సం. వి. అ. న. 1. (నీళ్ళు) చిలుకరించుట : చూ, సంప్రోక్షణము. 1; 2. (యజ్ఞమునందు) పశువును వధించుట : చూ, శసనము,

ప్రోక్షించు, సం. స. క్రి. 1. (నీళ్ల) చిలుకరించు: చూ, సంప్రోక్షించు; 2. (యజ్ఞమునందు) పశువును వధించు, చంపు: చూ, సంహరించు.

ప్రోక్షితము, సం. విణ. 1. చిలుకరింపఁబడినది: ఉత్సిక్తము; 2. (యజ్ఞమునందు) వధింపఁబడినది: అప్రాకృతము, ఉపసంపన్నము, ప్రమీతము. (చూ, సూదితము).

ప్రోగు, వై. వి. రూ-ప్రోవు: చూ, రాశి 1.

ప్రోగుపడు, దే. అ. క్రి; చూ, సంతనకట్టు.

ప్రోచికోలు, దే. వి. రూ-పోచికోలు. 1. (బలహీనత్వము పొందిన గవాదికమును) కాపాడి యనుభవించుకొనుట; విణ. 2: చూ, వ్యర్థము. "ప్రోచికోలుమాటలు"

ప్రోచిళ్ళు, వై. వి. బ; చూ, రూ-పోచిళ్ళు.

ప్రోచు, వై. స. క్రి = పోష. అన్నపానాదు లిచ్చి పోషించు: చూ, సంతరించు. 1.

ప్రోడ, వై. విణ. 1. = ప్రౌఢా, ప్రౌఢస్త్రీ, ప్రగల్భ: చూ, స్త్రీ; వై. విణ. = ప్రౌఢ 2 రూ-ప్రోడఁడు; చూ, ప్రౌఢుఁడు; 3. రూ-ప్రోడఁడు. నిపుణుఁడు, ఉపాయశాలి (అనికొందఱు) అచ్చ. యు. కాం 284; 4: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రోడఁడు, వై. వి. —పై.—2-3-4.

ప్రోతము, సం. వి. అ. న. 1 బట్ట. రూ-పోతము-పోత్రము: చూ, వస్త్రము; విణ 2. = బొంత, కుట్టఁబడినది (గంత): చూ, వస్త్రము.

ప్రోథము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఘోణ, గుఱ్ఱపుముక్కు: చూ, ముక్కు; పుం. 2. గర్భపిండము: చూ, భ్రూణము. 1; 3. పిఱుఁదు: చూ, శ్రోణి. 1; 4. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. 5. తెరువరి: చూ, వాటచారి; 6. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 7. స్థాపింపఁబడినది; చూ, స్థాపితము. 1.

ప్రోది, వై. వి. 1. = పోషణ. పాండు. 2, అ. 12: చూ, సంరక్షణము; 2: చూ, వైభవము య. 4, అ. 161.

ప్రోదిసేయు, వై. స.క్రి. చూ, సంతరించు. 1. కళా. 1, అ. 44.

ప్రోద్గీతము, అం: చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు. 11-౧)

ప్రోద్ధృతము, సం. విణ. లేచినది: ఉద్ధితము.

ప్రోవఁడు, వై. అ. క్రి. పోషింపఁబడు (ఇది త్రోవఁడువంటిది: చూ, సంరక్షింపఁబడు.

ప్రోవరి, ద్వ. విణ. పోషకుఁడు, రక్షకుఁడు (అని కొందఱు) అచ్చ. అ, కాం. 34: చూ, సంరక్షకుఁడు.

ప్రోవు, వై. వి: చూ, ప్రోది. 1. భార. అర. 7, అ. 342.

ప్రోయాలు, ద్వ. వి. (ప్రోలు + ఆలు) 1. ఇల్లాలు. రామా. 1, అ. 8; చూ, భార్య. ((ప్రోలు = ఇల్లు): 2. ఆఁడుది. అం. భా. ద్వి. 104: చూ, స్త్రీ.

ప్రోలు, వై. వి. = పురీ. పట్టణము. "అప్రోలు" ఉ, రా. 3, అ. 179: చూ, దేశములు.

ప్రోలుగుడుపు, దే. వ. క్రి రూ-ప్రోల్గుడుపు: చూ, రేఁచు.

ప్రోల్గుడుపు, —పై.—

ప్రోవడి, నా. వి. ప్రతిష్ఠ: చూ, సన్మానము.

ప్రోవు, వై. వి. = పోష; చూ, రూ-ప్రోగు (మురెకి.—హరి, ఉ. 9, అ. 175; హరి, ఉ 3, అ. 175.)

ప్రోవుకొను, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రాసిపడు.

ప్లోషము, సం. వి.అ. పుం. కాల్చుట: ప్లోషణము ప్లోషణము, రూ-ఓషము, దహనము.

ప్రోషితభర్తృక, అం: చూ, నాయికలు. (ప్రియుఁడు దేశాంతరగతుఁడై యుండ ఖేదము నొందియుండు నాయిక)

ప్రోష్ఠపద, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రౌష్ఠపద.

ప్రోష్ఠపదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ. ప్రౌష్ఠపదము.

ప్రోషితుఁడు, సం. విణ. దేశాంతరగతుఁడు.

ప్రోష్ఠి, సం. వి.ఈ.స్త్రీ. ఎగిరిపడెడు చేప: చూ, మత్స్యము1.

ప్రోహము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగు కాలు: చూ, హస్తి: 2. ఏనుఁగు మోఁకాలు చూ, హస్తి; 3. కూర్పు; 4. నేర్పు.

ప్రోహుఁడు, సం. విణ. 1: తార్కికుఁడు, అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాసి; 2: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రౌ

ప్రౌఢ, సం. వి. అ. స్త్రీ. = ప్రోడ- బోటి 1: చూ, స్త్రీ; అం. 2: చూ, స్వీయ-యౌవన భేదములు. (స్వీయాంతర్భేద విశిష్ట నాయికా విశేషము, ఉరియ, పదునెనిమిదియేండ్లకు పైఁబడిన వయస్సుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముగలది.)

ప్రౌఢము, సం. విణ. పెరిఁగినది: చూ, ప్రవృద్ధము. 1.

ప్రౌఢి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-ప్రౌఢిమ - ప్రౌఢిమము.) 1: చూ, సామర్థ్యము. 1; అం. 2: చూ, గుణములు.

ప్రౌఢిమ, సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ ప్రౌఢి. 1.

ప్రౌఢిమము, సం. వి. అ. పుం.—పై—

ప్రౌఢుఁడు, సం. విణ = ప్రోడ. 1. నిపుణుఁడు; చూ, సమర్థుఁడు: 2: ప్రవృద్ధుఁడు.

ప్రౌఢోక్తి, అం: చూ, అలంకారము. 3. (విశేషహేతువు లేకున్న నదే హేతువుగ చెప్పుట. "ఉదా.—లేమకొప్పు యమునా తీరతమాల జాలనీలము.")

ప్రౌష్ఠపద, సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-ప్రోష్ఠపద. పూర్వాభాద్ర: చూ, రిక్క. 1.

ప్రౌష్ఠపదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రోష్ఠపదము. భాద్రపద మాసము: చూ, మాసము. 1.

ప్ల

ప్లక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. జువ్వి *: చూ, సుపార్శ్వము: 2. కలజువ్వి *: చూ, సుపార్శ్వకము; 3. రావి *; చూ శ్యామలము. 2; అం. 4: చూ, ద్వీపములు.

ప్లవ, అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగ, అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగమము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్లవంగము-ప్లవగము) 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2. కప్ప: చూ, హరి. 12.

ప్లవంగము,—పై.—
ప్లవగము,—పై —
ప్లవగుఁడు, సం. వి అ. పుం. 1. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.
ప్లవము, సం. వి. అ. పుం. 1. కయివడిముస్తె*: చూ, ముస్తకము; 2. గంధతృణము*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.); పుం. 3.=పడవ, తెప్ప: చూ, హోడము; 4. కప్ప: చూ, రూ-ప్లవంగమము. 2; 5. కోఁతి: చూ, రూ-ప్లవంగమము. 1; 6. గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1; 7. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 8 నీరుకోడి, కన్నెలేడి (అనికొందఱు): చూ, నెలుకొలుది (పుంజు); 9=పల్లు: చూ, ప్రవణము. 2; 10: చూ, ప్లుతము. 1; 11. దాఁటు: చూ, లంఘు; 12 కాకితుమ్మిక*: చూ, స్ఫూర్జకము; 13 జువ్వి*.సుపార్శ్వము.
ప్లవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మాలవాఁడు: చూ, సురియాళువు.
ప్లస్సు, వా. వి: సంకలనపుగుఱుతు. +

ప్లా

ప్లాక్షము, సం. వి. అ. పుం. జువ్విపండు.
ప్లానలు, వా. వి. ఒకరకము మెత్తనిబట్ట: చూ, వస్త్రము.
ప్లాను, వా. వి. కొలతపటము.
ప్లాలితము, అం; చూ, గమకములు.

ప్లీ

ప్లీడరు, వా. వి. (వకీలు) న్యాయవాది.
ప్లీహము, సం. వి. న్. పుం. (రూ-ప్లీహము) హృదయమున యెడమప్రక్క నుండెడు మాంసగోళము: గుల్మము.
ప్లీహశత్రువు, సం. వి. ఉ. పుం. ములుమోదుగు*: చూ, రోహి. 2.

ప్లు

ప్లుతము, సం. వి. అ. పుం. 1. మూఁడుమాత్రల కాలముగల స్వరము, ప్లవము; చూ, స్వరము. 2; అం. 2. = పుటము. వేగమున అంత మేరయు సమముగాఁబోయెడు అశ్వధారావిశేషము, నిబ్బరము: చూ, హయము.
ప్లుతమేరునష్టము, అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయ ప్రాణములు.
ప్లుతమేరువు, అం.—పై.—
ప్లుతమేరూద్దిష్టము, అం.—పై —
ప్లుష్టము, సం విణ కాల్పఁబడినది: ఉషితము, దగ్ధ, దగ్ధము, పుష్టము.

ప్లో

ప్లోషము, ప్లోషణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రోషము.

ఫ

ఫ, ఒక యక్షరము.
ఫక్కి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రీతి: చూ, విధము. 1.
ఫక్కిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. పీకగ్రంథము; చూ, సంపుటము. 3.
ఫక్తు, వా. క్రి, విణ, మాత్రము; కేవలము; ఉత్త.
ఫణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం. రూ-ఫణము పడగ: చూ, సర్పము.
ఫణము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—
ఫణి, సం. వి. న్. పుం: చూ, సర్పము. 1.
ఫణిజ్ఝకము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫణిర్జకము మరువము*: చూ, సమీకరణము.
ఫణిర్జకము, —పై.—
ఫణితము, సం. వి. అ. న. 1. వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2.
ఫణితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ఫణితము. 1.
ఫర్మానా. వా. వి. రాజాజ్ఞ: చూ, శాసనము. 5.
ఫర్మానా, వా. వి.—పై.—
ఫలకము, సం. వి. అ. పుం.=పలక. 1: చూ, పలక; పుం, న. 2 చూ, రూ-ఫలము. 7. 8; 3. వ్రాఁతపలక: చూ, పలక.
ఫలకోశము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వృషణము.
ఫలపాకాంతము, సం. విణ: ఓషధ్యము (ఒక్కపంటతోన తుదముట్టెడి అరఁటి, వరి మొదలగు వానిపేరు): ఓషధి.
ఫలపూరకము, సం వి అ పుం. మట్టుకాఁకర*;
ఫలపూరము, సం. వి. అ. పుం. మాదిఫలము*; చూ, సుపూరము.
ఫలము, సం. వి. అ. న 1; ప్రసవము, ప్రసూనము, (తె). —పంట: పండు; తద్వి.— పెద్దపండునకు.—(తె)— గొబ్బండు; 2. లభించిన ప్రతిపదార్థము; 3 ప్రయోజనము: చూ, వ్యాపారము. 1; 4. = పలము: చూ, పలము (1); 5. జాజికాయ; 6. ప్రత్తికాయ; 7. కేడెము: చూ, హరిగ; 8. బెత్తముతో చేసిన కేడెము : చూ, హరిగ; 9. బాణము ములికి:చూ, బాణము. 1; 10 నాగఁటికఱ్ఱు: చూ, కఱుగోల. (హలము. 1.); 11. పందికోఱచివర ; చూ, సూకరము; 12 : చూ, ఫలసాయము; విణ. 13. అధికము: , హెరాళము
ఫలమూలకము, సం. వి. అ. పుం; చూ, ఫలపూరకము.
ఫలవంతము, సం. విణ. రూ-ఫలవతి. పండ్లుగలది (వృక్షము). ఫలి, ఫలితము, ఫలిని : చూ, వృక్షము.
ఫలషాడబము, సం. వి. అ. పుం : చూ, దాడింబ.*
ఫలసమృద్ధి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: ఆమని.
ఫలసదనము, అం: చూ, వృత్తము, 1. (న,న,న,న, స గురువులు. 10 యతి. 16 ఛందస్సు.)
ఫలసాయము, వా. వి: పండినపంట: ఫలము.
ఫలాధ్యక్షము, సం. వి. అ. న: చూ, సుమంగళ*.
ఫలానా, వా. సం. వి. పేరునకుబదులుగా నుచ్చరించెడిది, ఒకానొక, అట్టి. "ఫలానావారు"

ఫలాశ్రయము, సం. వి. అ. పుం. కొండగొనుగు*. చూ, మృదుద్రుమము.
ఫలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ప్రేంకణము*: చూ, సన్నకద్రువు; విణ. న్. 2 : చూ, ఫలవంతము.
ఫలించు, సం. అ. క్రి. 1 : పక్వమగు. (తె).-ఉగ్గయు, పండు, పలుకు; 2. నెఱవేఱు ; చూ, సిద్ధించు.
ఫలితము, సం. వి. అ. పుం 1 : చూ, వృక్షము;
ఫలినము, సం. విణ : చూ, ఫలవంతము.
ఫలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-హలిని * (తఱిగొఱ్ఱి; వెన్న వెదురుకూర; పిన్నచెఱకు. ఈమూఁడిఁటికిని వర్తించును); 4: చూ, సన్నకద్రువు*; విణ. 5: చూ, ఫలవంతము:
ఫలేగ్రహి, సం. విణ. (ఇ). అవంధ్య, పండ్లమ్రాఁకు: చూ, వృక్షము.
ఫలేరుహ, సం. వి. అ. స్త్రీ కలిగొట్టు*: చూ, స్థాలి. 2.
ఫలోదయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.
ఫల్గునుఁడు, సం.వి.అ. పుం. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు.
ఫల్గువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కుక్కమేడి* చూ, బొమ్మమేడి; విణ. 2. సారములేనిది: చూ, బెండు. 2.
ఫసందు, వా. వి. సొగసు.
ఫసలీ, వా. వి. మహమ్మదీయుల వత్సరము.
ఫసిఫిక్కుమహాసముద్రము, అం: చూ, సముద్రములు.

ఫా

ఫాంటము, సం. వి. అ. పుం: అనాయాసకృతము.
ఫాణితము, సం. వి. అ. న. చక్కెర; చూ, శర్కర. 1.
ఫాయిదా, వా. విణ. గొప్ప.
ఫాయిదా, వా. వి. చూ, వాయిదా.
ఫారము, వా. వి. 1. ఒకతరగతి (క్లాసు); 2. ఒకభాగము; 3. ఒకపెద్దకాకితము (షీటు).
ఫారసి, వా. వి: చూ, పారసి.
ఫాలనేత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.
ఫాలము, సం. వి. అ. న. 1. నెత్తి: చూ, శిరము. 1; 2: చూ, లలాటము; పుం. 3: చూ, రూ ఫలము. 10; విణ. 4. నూలుతో నేయఁబడినది. (వస్త్రము): చూ, వస్త్రము.
ఫాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, ఫాలనేత్రుఁడు.
ఫాల్గుణము, సం.వి.అ. పుం. 1. ఫాల్గునికము: చూ, మాసము 1; 2. ఏఱుమద్ది*: చూ, సాలము. 3.
ఫాల్గుణము, వా. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ఫాల్గునము. 1.
ఫాల్గునికము, సం. వి. అ. పుం: చూ. ఫాల్గుణము. 1.
ఫాల్గునుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఫల్గునుఁడు.

ఫి

ఫిదిరము, సం. వి. అ. న. (రూ-ఫిదురము-ఖిదిరము-ఖిదురము - ఫిది-ఖిది- ఫిదువు - ఖిదువు.) వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.
ఫిరంగి, వా. వి: చూ, పిరంగి.
ఫిరాయించు, వా. స. స. క్రి. (పిరాయించు అనియు) మార్పు.
ఫిరాయింపు, వా. స. క్రి. (పిరాయింపు అనియు) మార్పు. "ఫిరాయింపు పెండ్లి".
ఫిర్కా, వా. వి. పరిపాలనలోని ఒకభాగము.
ఫిర్యాది, వా. వి. మొఱపెట్టువాఁడు.
ఫిర్యాదు, వా. వి. మొఱ్ఱ, విన్నపము.

ఫీ

ఫీజు, వా. వి. చేయించుకొనినపనికి యిచ్చెడు గౌరవద్రవ్యము. (ఇట్లు "ప్లీడరు ఫీజు"; "స్కూలుఫీజు" మొ).

ఫు

ఫురుషత్తు, వా. వి నియమితకాలము.
ఫుల్లము, సం. విణ. 1. ప్రఫుల్లము, ఉత్ఫుల్లము; చూ, సంఫుల్లము; అం. 2: చూ, గండక్రియలు,
ఫుల్లరీకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము.

ఫే

ఫేనము, సం. వి. అ. పుం. సముద్రపునురుగు; చూ, సముద్రము. పాలనురుగునకు.-కార్కరకము చూ, స్తన్యము.)
ఫేనిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ = ఫేణీ: చూ, భక్ష్యము.
ఫేనిలము, సం. వి. అ. న. 1. రేగుబండ: చూ, ఫలములు; పుం. 2. అంబుప్రసాధనము-అంబుప్రసాధము. అరిష్టము, అరిష్టసాధనము, కటకము, కాంతము, కృష్ణబీజము, క్షీణము, గర్భపాతము, గర్భస్రావము. (తె).—కుంకుడు*; విణ. 3. నురుగుగలది.
ఫేరవము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫేరవు. నక్క: చూ, సృగాలము.
ఫేరవు, సం. వి. ఉ. పుం. —పై.—
ఫేరవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
ఫేల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ఫేలి. ఎంగిలి: చూ, భుక్తోజ్ఝితము.
ఫేలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. — పై. —

ఫ్రా

ఫ్రాతము, సం. విణ. 1. తినఁదగినది; 2. తినఁబడినది: చూ, భుక్తము.

బ

బ, ఒకఅక్షరము.
బంక, దే. వి. 1: చూ, బందన; 2. గ్రహణి: చూ, రోగము 1.
బంకమన్ను, ద్వ. వి. చిక్కమన్ను; చూ, భూమి. 1.
బంకముచ్చు, దే. విణ: చూ, లోభి.

బంకు, దే. వి. 1. సందువీధి: చూ, సందు. 5; 2. శూరునివలె నటించువాఁడు. ఉ, హరి 4, ఆ. 131; 3: చూ, రక్షకుఁడు.

బంకెత, దే. విణ. (బంక+ఎత) లుబ్ధురాలు: చూ, స్త్రీ.

బంకోలు, వై. వి. జన్మభయిదీలనుబంపెడి యొకద్వీపము.

బంగనబయలు, వా. వి. మిక్కిలిబయలు: చూ, వెలుపల 1.

బంగరము, వై. వి 1=భృంగార. (రూ-బంగరు - బంగారు - బంగారము): చూ, లోహము. 1; 2.=భ్రమరక: చూ, బొంగరము.

బంగరు, వై. వి. 1.= భృంగార: చూ, బంగరము. 1; 2: చూ, సంపెఁగ*. ఆం, పదా. 6-71.

బంగరుకొండ, వై వి. రూ-బంగారుకొండ. 1. హేమాద్రి. బ్ర. 2, ఆ. 174: చూ, పర్వతము; వా. విణ. 2. మంచివాఁడు: చూ, సుకృతి.

బంగరుపురువు, వై. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము.

బంగరుమొగలి, ద్వ. వి: చూ, స్వర్ణకేతకి*.

బంగరువు, వై. వి.=భృంగార: చూ,రూ-బంగరము. 1. పాండు. 1, ఆ. 106.

బంగల, దే. వి. కుంపటి: చూ, హసంతి.

బంగారము, వై. వి. 1=భృంగార: చూ, రూ- బంగరము, 1; 2. ఒకచెఱకు*: చూ, రసాలము. 3; విణ. 3. దుర్లభము. రూ-బంగారు; చూ, వెక్కసము. 3.

బంగారు, వై. వి విణ. —వై.—

బంగారుఅరఁటి, ద్వ. వి. సువర్ణకదళి*: చూ, రంభ. 2.

బంగారుఇల్లు, ద్వ. వి. స్వర్ణగృహము: చూ, సదనము. 1.

బంగారుకంటి, వా. వి. కనకాక్షి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు. 1.

బంగారుకడుపువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

బంగారుకాళ్ళయ్య, జా. శుభప్రదమైన పాదన్యాసముకలవాఁడు. "బంగారుకాళ్ళయ్య జేజే వేయేకులు రాజ్యమేలు మనుచున్". వైజ. 2, ఆ. 851.

బంగారుకుండ, వై.వి. 1. స్వర్ణఘటము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6); విణ. 2: చూ, హృద్యము; జా. 3. అందకత్తె, బంగారుబొమ్మ. "బళిరా తేరకు తేరదక్కె నిటులీ బంగారుకుండంచు" (పాండు. 3, ఆ 67.)

బంగారుకొండ, వై. వి, విణ: చూ, రూ-బంగరుకొండ.

బంగారుతామరపంటచేను, ద్వ. వి. గంగ. వేం, ఆం. 17: చూ, నది.

బంగారుతీఁగలు, వై. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

బంగారుపిచ్చిక, ద్వ. వి. వచ్చతలపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక.

బంగారుపూఁత, ద్వ. వి. బంగారపునీటితోచేసిన మలామా. (గిల్టు)

బంగారుబొమ్మ, 1. జా: చూ, బంగారుకుండ. 3; ద్వ. వి. 2: చూ, స్త్రీ.

బంగాళము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకపిట్ట: చూ, శకుంతి (పక్షి); ఆం. 2: చూ, రాగాంగములు; వై. వి. (1). =వంగ వంగదేశము: చూ, దేశములు (సం. అని కొందఱు)

బాంగాళా, వా. వి. మండువా లేని యిల్లు: చూ, సదనము. 1. "బంగాళావంపిణీ ఇల్లు."

బంగాళాఖాతము, వా. వి. చెన్నపురిరాజధానికి తూర్పువెల్లగనున్న సముద్రము: చూ, సముద్రములు.

బంగాళాదుంప, వా. వి. ఒకజాతిదుంప.*.

బంగాళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కొమ్మరఁటి*: చూ, రంభ. 2; ఆం. 2; చూ, భిన్నషడ్జకజ భాషలు; 3: చూ, మాళవకైశికిజ భాషలు.

బంగి, వై. వి. 1.=భంగీ. గంజా - గంజాయి - గంజావి-గాంజ - గెంజాయి, బంగు (సం.) - కలంజము, గంధారి, జయ, త్రిపురిని* భంగి ("జవగాజ" అను పదముకడనున్న పదములుగూడ దీనికి వర్తింపనని కొందఱు); వా. 2. తపాలులో పంపెడు మూట.

బంగిముచ్చు, ద్వ. విణ. బంగిత్రాగువాఁడు.

బంగు, వై. వి.=భంగీ: చూ, రూ-బంగి. 1.

బంజరు, వా. వి. బీడునేల: చూ, భూమి. 1.

బంజారి, వా. వి. లంబాడీజాతివారు.

బంటి, దే. అప. నీళ్ళకొలఁతను దెలిపెడి ప్రత్యయము. "సముద్రము మోఁకాలిబంటి."

బంటు, వై. వి =భట. 1: చూ, సేవకుఁడు; 2. చూ, భటుఁడు. 1; 3: చూ, భక్తుఁడు. పా. 1, ఆ. 149; 4: చూ, శిష్యుఁడు. య. 1, ఆ. 132; విణ. = భట. 5. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు; 6. దాసుఁడు:చూ, సేవకుఁడు; వా. 7. వృత్తిని బట్టి యింటిపేరుగా గలవారు.

బంటుతనము, వై. వి.=భటత్వ. శూరత్వము; చూ,శౌర్యము. 1.

బంటుమెకము, వై. వి: చూ, సూకరము.

బంట్రోతు, వా. వి. బంటు: చూ, సేవకుఁడు.

బండ, దే వి. 1. వెడల్పాటిరాయి; చూ, రాయి; 2.పొట్టిరోఁకలి; చూ, రోఁకలి 3: చూ, గుడిగల్లు; విణ. 4. అతిఁగినది; వై. వి 5=భండ. నెత్తిగోతులవాఁడు, మేసుకోనికొని బిచ్చమెత్తువాఁడు; విణ. 6.=భండ. (రూ-బండఁడు - బండగుఁడు) ఆకతాయి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బండఁడు, వై. వి =భండక: చూ, రూ-బండ. 6.

బండగు, వై. వి. =బంధక. 1: చూ, బోను. 2; 2: చూ, బోను. 3.

బండగుఁడు, వై. విణ. = భండక. కై. 8, ఆ. 122: చూ, రూ-బండ. 6.

బండబూతు, వా. వి. పచ్చిబూతు: చూ, శాపము. 1.

బండము, వై.వి =భాండమ్: చూ, సరకు. 2.

బండరము, వై. వి.=భండార. (రూ-బండారము - బండరువు): చూ, భాండాగారము.

బండరువు, —వై.—

బండవలము, వై. వి.=భాండ. రూ-బండాలము. 1: చూ, సంచిమొదలు; 2: చూ, సామర్థ్యము; 3: సామగ్రి. 2.

బండాట, ద్వ. వి. తిట్టు: చూ, శాపము. 1. (రూ-బండాటము.)

బండాటము, ద్వ. వి. —వై—.

బండారము, వై. వి.=భాండాగార: చూ, భాండాగారము.

బండారి, ద్వ. వి. (బండారము+ఇ) బొక్కసమున కధికారి. మార్క. 1, ఆ. 43: బచ్చు.

బండారు, వై. వి. 1.=భండార: చూ, రూ-బండరము; 2. ఓల గందము: చూ, పూతపసుపు.
బండారుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గేదెలను కాచెడివాఁడు.
బండారుపిచ్చిక, దే. వి: చూ, బంగారుపిచ్చిక.
బండాలము, వై.వి.=భాండ: చూ, రూ-బండవలము.1—2—3.
బండి, దే. వి. 1. (మనుష్యాదులకుపయుక్తమగు నది) తేరు: చూ, శకటము. 1; 2. (దేవతాదుల కుపయుక్తమగునది) రథము చూ, శకటము. 1;
బండికన్ను, వా. దే. వి; రూ-బండికలు-బండికల్లు, చాయమేకు, చిలుక, చీల, జంజిక, మొల. (సం).—అక్షము, అక్షాగ్ర కీలము, అణి-ఆణి, అధిష్ఠానము, అరి, ఉపధి, కుందము, కేశవాయుధము, రథాంగము. (చూ, శకటము. 1.) (తద్వి. —౧. బండికంటి నడిమితూమునకు. (సం). — నాభి, పిండిక: ౨. దొలుపుఁగమ్మి: ౩. ఇరుసు: ౪. శ్రీఘము; ౫. చక్రము; ౬. పూటి; ౭. కుంచము; ౮. బండికల్లు.)
బండికలు, వా. వి.—పై—
బండికల్లు, వా. వి. 1.—పై.—; 2. రథచక్రము; కన్ను, కలు కల్లు. (సం).—గోత్రము; 3: చూ, బాలిక్రీడ.
బండిగిల్లు, దే. అ. క్రి. 1. కడగండ్లుపడు; 2. బండితలక్రిం దగు: బోలతాకొట్టు-బోల్తాకొట్టు, బోలతాపడు-బోల్తాపడు.
బండిగురిగింజ, ద్వ. వి. 1. బండిగురివెందగింజ; 2: చూ, బండిగురివెంద*.
బండిగురివెంద, ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.
బండిపేరిపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, బటువుగువ్వ. ఆం, పదా. 5-31,
బండిబరువు, వా. వి. ఆచితము: చూ, శాకటము. 2.
బండిబాట, వా. వి. బండిపోవుదారి: చూ, మార్గము. 1.
బండిమొగ్గరము, దే. వి: శకటవ్యూహము.
బండిరిక్క, ద్వ. వి. రోహిణి: చూ, రిక్క. 1-౪ 234
బండివాఁడు, బండితోలువాఁడు
బండు, వై. వి.=భండ: చూ, బండాట. కాశీ, 7, ఆ. 70.
బంతి, వై. వి. 1. పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 2.=పంక్తి: చూ, పది (1'; దే. వి. 3. చెండు: చూ, సరి. 3; 4. బంతి*; (సం).-గుచ్ఛపుత్రి, గుచ్ఛపుష్ప; తద్వి.—౧. ఊఁకబంతి, ౨. చేమంతి; ౩. నిండుబంతి; ౪. రేకబంతి. మొ. (చూ, వృక్షము.)
బంతికట్టు, ద్వ. వి. కుప్పనుఱుచునపుడు ఎడ్లవరుసకు గట్టెడి పలుపు: చూ, సూత్రము. 1.
బంతికట్టుపలుపు, —పై:—
బంతికుడుపు, ద్వ. వి. సజగ్ధి: చూ, సాపాటు.
బంతిదూగులాట, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.
బంద, వా. వి. 1. బురద: చూ, శాదము. 2; 2. చిన్నగుంట. హరహరి. 1, ఆ. 41: చూ, రంధ్రము. 1.
బందకము, వై. వి.=బంధక. తాకట్టు: చూ, వారకము (1)
బందడము, దే. వి. రూ-బందలము. దొంతికుండ: చూ, భాండము. 3.
బందన, వై. వి.=బంధన. 1: గోఁజు-గోఁదు, జిగట, జిగురు —జీవురు-జీవురు, బంక. (సం).-నిర్యాసము, నిర్యూహము; 2. చిక్కన, జిగట, జిగురు-జీవురు-జీవురు: చూ, స్నిగ్ధము. 3 3. బురద: చూ, శాదము. 2.
బందనగొను, ద్వ,అ. క్రి: చూ, జిగురుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28.
బందము, వై. వి. 1. దూలముపై గుజ్జులకు బిగువునిమిత్తము లంకెగానమర్చిన పట్టె; 2. చెట్టెక్కువాని కాలిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3.=బంధ: చూ, గుదిత్రాడు. 1; 4=బంధ చూ, గుదిత్రాడు. 2. (చూ, సూత్రము. 1.); 5.=బంధన: చూ, లంకియ. 2.
బందరము, వా. వి. అనికి: చూ, భాండము. 3
బందలము, దే. వి: చూ, రూ-బందడము.
బందా, వై. విణ.=బందీ. స్వా. 2, ఆ. 73, ఖయిదీ, బందా కోరు, బందెకాఁడు, బందెలపోతు. బందికాఁడు. ఉపగ్రహుఁడు
బందాకోరు, వా. విణ: చూ, బందా.
బందారు, దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము; 2: చూ, బాలక్రీడ.
బంది, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బందా. చెఱ: చూ, సదనము. 1; 2.=బందె. కైదు: చూ, శిక్ష 2; విణ. 3: చూ, ప్రగ్రహము. 2; వై. వి (1)=బంధ. నిర్బంధము: చూ, బల వంతము; వా. (2) ఇబ్బంది, బాధ.
బందికాఁడు, ద్వ. వి. రూ-బందెకాఁడు. 1. బందిపోటు దొంగ. పా. 2, ఆ. 59: చూ, హారకుఁడు. 1; 2: చెఱఁబడ్డవాఁడు; (సం).-ఉపగ్రహుఁడు,
బందికానా, వా. వి: చూ, బంది. 1. (భద్రాచల ప్రాంతమున వాడుక.)
బందిగము, వై. వి.=బంధక.—పై.—
బందిపట్టు, ద్వ. వి. బందిపోటు: చూ, హరణము. 1.
బందిపోటు, ద్వ. వి.—పై.—
బందియ, వై. వి.=బంధక: చూ, బంది. 1. (రూ-బందె.)
బందు, దే. వి. 1. బోరువపిట్ట: చూ బోరువ (శకుంతి); వై. వి. 2. ఆవరణము: చూ, స్థగనము; 3: చూ, దాఁచుట; 4.=బంధ. పెట్టె మొదలగువాని మూలల బిగించెడి యిను ములోనగువాని తగడు; 5.=బంధ. నిరోధము: చూ, సంరోధము.
బందుకట్టు, వై. వి: చూ, సమాఖ్య 2.
బందుగు, వై. వి.=బంధు. 1. (రూ-బందుగుఁడు-బందువు-బందువుఁడు.): చూ, సంబంధి. 1; అం. 2: చూ, అప్తైశ్వ ర్యములు.
బందుగుఁడు, —పై.—(నీలా. 3. ఆ. 70.)
బందువు, —పై—
బందువుఁడు, —పై.—
బందె, వై. వి.=బంధక. 1. చెఱ: చూ, బంది. 1; 2: చూ, బంది. 2; 3. పశువులచెఱ. స్వా. 3,ఆ. 128: బందెలదొడ్డి; 4. నిర్బంధము. చూ, బలవంతము.
బందెకత్తె, వై. విణ. చెఱలోవేయునది. భాగ-6, స్కం. 446.
బందెకాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, బందా.
బందెకానా, వా. వి: చూ, రూ-బందికానా.
బందెగొను, ద్వ. స. క్రి. చెఱఁబెట్టు.

బందెడ, దే. వి. శ్వేతసురస*: చూ, వావిలి.
బందెలదొడ్డి, వా. వి: చూ, బందె. 3.
బందెలపోతు, ద్వ. విణ. చెఱవేయుస్వభావము గలవాఁడు: చూ, బందా.
బందోబస్తు, వా. వి. కట్టుదిట్టము, జాగ్రత్త: చూ, హుషారు.
బంధకము, సం. వి. అ. న. 1.=బందిగము: చూ, బంది. 1; 2. మాఱుపు; చూ, వినిమయము; పుం. 3. కుదువ: చూ, వారకము. (1).
బంధకవిత్వము, అం. చక్రము, ఖడ్గము, రథము లోనగువాని యాకృతులుగఁ బద్యములుచెప్పుట: చూ, మాటలల్లుట.
బంధకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; 2, ఆటకత్తె: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడేనుగు: చూ, హస్తి.
బంధనము, సం. వి. అ. న. 1. కట్టు, ప్రసితి: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టుటకుఁదగిన సాధనము; 3: చూ, బంధకము. 3; 4. కొల: చూ, హింస. 1; 5. కైదు: చూ, బంది. 2; 6. చెఱసాల: చూ, బంది. 1; 7. తొడిమ; చూ, వృంతము. 1; 8 =బందము: చూ, లంకియ. 2.
బంధనములు, అం. మూలము, ధాన్యము, జాలాంధరము. (3).
బంధనాలయము, సం. వి. అ. పుం. చెఱ, చెఱసాల: చూ, సదనము. 1.
బంధము, సం. వి. అ. పుం. 1: అందము అనుబంధము, అభిమరము, అభీమరము, ఆకలనము, ఉత్థానము, ఉద్దానము, కచము, కలహము, ఝు, ర, నిబంధనము, నిబంధము, నియమము, నిర్బంధము, ప్రసితి, బంధనము. అవ్య — అజ్; విణ.-నియమితము. (తె).-నిమితము; వి.—(తె).-కట్టనము, కట్టు, కట్టుట, తగులము-తగులు, తవులు-తొఱ, పెన, బారి; 2. చెఱసాల: చూ, బంధనాలయము; 3. కుదువ: చూ, వారకము (1); 4. కావ్యరచనావిశేషము; 5. సంయోగవిశేషము: చూ, బంధములు.
బంధములు, అం: చూ, రతిబంధములు. (చూ, కామము.)
బంధస్తంభము, సం. వి. అ. పుం. (ఏనుఁగును కట్టెడు) కట్టుకంబము: చూ, స్తంభము. 1.
బంధించు, సం. స. క్రి: చూ, సంధించు.
బంధుకము, సం. వి. అ. పుం. రూ-బంధూకము. మంకెన*; చూ, రక్తకము.
బంధుజీవకము, —పై —
బంధుత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బంధుసమూహము: చూ, సంబంధము. 1.
బంధుర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.
బంధురము, సం. వి. అ. న. రూ=బంధూరము. 1. కిరీటము: చూ, సీసకము (1); పుం. 2. కలహంస: చూ, హంస: 3: చూ. పక్షి; 4. నూనెమడ్డి: చూ. స్నేహము. 2;5. ఆఁడుగుఱి: చూ, భగము. 12; 6: చూ, బంధుజీవకము*; విణ. 7. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము: 8 వంగినది రూ-బంధూరము: చూ. వక్రము; 8. మధ్యోన్నతమును పార్శ్వానతమునైనది; అం. 10: చూ, వృత్తము. 1. ("న, న,న,న, స,భ, భ, భ గురువులు. 14యతి, 25 ఛందస్సు.")
బంధురితము, అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
బంధులుఁడు, సం. వి, అ. పుం. అంకుటాలికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
బంధువినాశము, అం: చూ, వింశతి విగ్రహములు.
బంధువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1.=బందుగు: చూ, బందుగు; 2. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు. 2; 3: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 4: చూ, బంధుజీవకము*.
బంధూకపుష్పము, సం వి. అ. పుం: చూ, వేగిస*.
బంధూకము, సం. వి. అ పుం. 1: చూ, రూ-బంధుకము*; 2: చూ, బంధూకపుష్పము.
బంధూరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బంధురము.
బంపు, దే. వి; చూ, పండ్లపాఁచి.
బంబ, దే, విణ: చూ, స్థూలము. 2.
బంబం, వా. వి. శంఖముయొక్క ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బంబము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒక భగణము, ఒకగురువు. 4వ ఛందస్సు.)
బంబోతు, వా. విణ: చూ, బలిమికాఁడు.
బంభరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రమరము.
బంహిష్ఠము, సం. విణ. మిక్కిలిబహువు.
బకజిత్తు, సం వి. త్. పుం. భీమసేనుఁడు: చూ, వృకోదరుఁడు.
బకదారి, దే. వి. పారావతవిశేషము: చూ, సురఁటి.
బకపుష్పము, సం. వి. అ. పుం: చూ, శ్రీవల్లి*.
బకబంధనన్యాయము, న్యా. కొంగనుబట్టుట కొకఁ డొక యుపాయమును జెప్పెను. "బకము నీటిలో నిలిచి జపముచేయుచున్నట్లుండఁగా వెన్నముద్దను గొనిపోయి దాని శిరస్సున నుంపవలయును. అది కరఁగి దాని కన్నులలోఁ జొచ్చును. అప్పుడు కన్ను లగపడవు. అంత దానినిఁ బటవచ్చును."అని.
బకము, సం. వి. అ. పుం. 1.=వక్కు: రూ-వకము, కహ్వము, గృహబలిప్రియము, గృహబలిభుక్కు, చంద్రవిహంగమము జాలపాదము, బకోటము. (తె).—ఆదెలు-అదేలు, ఆరణపక్కి, కొంగ, కొక్కరాయి, కొక్కెర, తక్కువకంటి, పరద, బాతు, వక్కు, వక్కుకొంగ, వక్కుపులుఁగు, వగ్గటము, వాలుకొంగ; తద్వి — ౧. ఓదెకొంగకు.—(తె).-ఓదెకొంగ, ఓదెకొఱకు; ౨. కొంగకు.-కలీకము-కలీకము, క్రౌంచము. (తె).—కొంగ, కొంచ-క్రౌంచ; ౩. (తె)—తెడ్డుమూతికొంగ; ౪. పెద్దకొంగకు.—బలాకము. (తె).-పెద్దకొంగ; ౫. గుడ్డికొక్కెరాయికి.—కోయష్టికము, జలకుక్కుభము, శిఖరి. (తె)—గుడ్డికొక్కెర—గుడ్డికొక్కరాయి — గుడ్డికొక్కెరాయి. చీకుకొక్కెర; ౬. పిన్నకక్కెరకు.—కృకణము, కృకరము, క్రకరము, క్రకణము. (తె).— పిన్నకక్కెర; ౭. పెద్దకక్కెరకు. — కరేటవ్య, కరేటువు, కర్కటము, కర్కటువు, కర్కరాటుకము, కర్కరేటువు, కారాయిక, కృకణము, ధ్వాంక్షము, బలాక, బలిపుష్టము. (తె).—కక్కర—కక్కెర—క్రక్కెర, పెద్దకక్కెర; ౮. పెద్దపెంటి కొక్కెరకు.—కరాయిక, బలాక; ౯. గూడబాతు. (మిగత వానికి: చూ, "శకుంతి"); 2. బకపుష్పము*. రూ-బుకము: చూ, శ్రీవల్లి.

బకవైరి, సం. వి. న్. పుం. 1. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు; 2. భీమసేనుఁడు: చూ. వృకోదరుఁడు.
బకాను, దే. వి: చిటివేరు—చిఱువేరు*.
బకాయి, వా. వి. ప్రాఁతబాకి.
బకాసురుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కొక్కెరతొలిపేల్పు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
బకుఁడు, 1.—పై—; 2. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
బకేడా, వా. వి. 1: చూ, యుద్ధము; విణ. 2: చూ, బక్క. 2.
బకోటము, సం వి. అ. పుం. వక్కుకొంగ: చూ, బకము.
బక్క, దే. వి. రూ—బ్రక్క. 1. బక్కవాఁడు: చూ, శాతుఁడు; విణ 2. బకేడా, బక్కటిల్లినది: చూ, సౌరపు. 3: చూ,హ-బ్రక్క.
బక్కటిలు, దే. అ. క్రి. రూ-బక్కటిల్లు. 1. శుష్కించు: చూ, శోషించు; 2. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు.
బక్కటిల్లు, —పై—
బక్కనీళ్ళు, వా. వి. నీళ్ళమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.
బక్కమజ్జిగ, వా. వి. —పై—
బక్కలు, దే. వి. గనిత్రవ్వువారు.
బక్కవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, శాతుఁడు.
బగబగ, దే. వి. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూ.
బగళఁబు సేయు, ద్వ. స. క్రి. రూ-బగళము సేయు—బగళమ్ము సేయు) తొలఁగించు: చూ, విసర్జించు.
బగళము సేయు, —పై—
బగళమ్ము సేయు, —పై.—
బగళము, దే. వి. తొలఁగుడు: చూ, విమోచనము.
బగి, వై. వి. ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2. (బ. బగులు.)
బగిస, దే. వి. ఒకచెట్టు; చూ, వృక్షము.
బగిసి, వై. వి. రూ-బవిసి — బయిసి—బైసి. 1. = భవిష్య. భాగ్యము: చూ, సుకృతము. 1; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము.
బగీలు, దే. వి. సంతాపానుకరణధ్వని: చూ, హుహూ.
బగెబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు.
బగ్గముపాడు, దే. విణ. (పాడు + పాడు) మిక్కిలిపాడైనది
బగ్గరి, దే. విణ బగ్గని మండిపడువాఁడు.
బగ్గి, దే. వి: చూ, బూడిద.
బగ్గీ, వా. వి. గుఱ్ఱపుబండి. (జట్కా):
బగ్గు, దే. వి: చూ, బగబగ.
బగ్గుండ, వా. వి. రూ-బగ్గుండి. ఎఱ్ఱనిపిండిగుండ.
బగ్గుండి, దే. వి. —పై—అచ్చ. అ, కాం. 13.
బగ్గుమను, దే. అ. క్రి. బగ్గునమండు: చూ, వెలుఁగు. 5.
బగ్గె, వా. వి. చూ, సిబ్బియము.
బచ్చెన, వై. వి. 1. = ప్రచ్ఛన్న. పూఁత: చూ, సమాలంభము; 2. ఛాయ: చూ, వర్ణము. 6.
బచ్చెప్ప, వా. వి: చూ, బ్రాజె. (గోదావరీమండలమున వాడుక)
బచ్చలి, దే. వి: అలుబచ్చలి—అల్లుడుబచ్చలి, తీఁగబచ్చలి. (సం) —ఉదీక, కటంభర, కదంబి, కలంబి, జలబ్రహ్మి, హీలమోచి; తద్వి.—౧. అడవి బచ్చలి. (సం)—చంచువు, వనోపోదక; ౨. పుచ్చబచ్చలి. (సం). — అత్యమ్లపర్ణ, అమ్లకలంబ, అరణ్యవాసిని, కండూర, కపటాతి, వల్లిసూరణము; ౩. దుంపబచ్చలి, మట్టుపచ్చలి. (సం).—అపోదకి, ఉపోదక-ఉపోదికి-ఉపోదిక, కుపోదకి. (చూ, హీలమోచి.)
బచ్చు, వై. వి. 1. = వైశ్య: చూ, వైశ్యుఁడు. పాండు. 1, ఆ. 111; 2: చూ, బండారి. నై. 6, ఆ. 115; 3. వెండిబంగారముల నాణెముచూచువాఁడు. వసు. 3, ఆ. 136.
బజంత్రి, వా. వి: చూ, మేళగాఁడు.
బజీతు, వై. విణ = భంజిత. భంగమునొందినది: చూ, భగ్నము.
బజిగడుగుది, వా. వి. నిలుకడలేని ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బజగేడి, వా. వి. రంగుపూసిన పాంచాలిక: చూ, హరిణి. 3.
బజానా, వా. వి: చూ, రూ-బయానా.
బజాఱము, వై. వి. = ప్రసార. రూ-బాజాఱము: చూ, వ్యభిచారము.
బజాఱి, వై. విణ. (బజాఱము + ఇ.) 1. ధూర్తస్త్రీ: చూ, స్త్రీ: 2. = జారిణీ-ప్రసారణీ. సా. 3, ఆ. 58: చూ, స్వైరిణి.
బజాఱించు, వై. అ. క్రి: చూ, వ్యభిచరించు. 2.
బజాఱు, వై. వి. 1. = ప్రస్తార. రూ - బాజాఱు, అంగడివీధి: చూ, మార్గము. 1; 2. రూ-బాజాఱు. దుకాణము: చూ, సదనము. 1: 3. ప్రలాపము: చూ, శబ్దము 2.
బజాఱుమాట, ద్వ. వి. కోలాహలము: చూ, శబ్దము. 2.
బజ్జడి, దే. వి. పాదవిన్యాసవిశేషము. "బహు విచిత్రముతో బజ్జేళ్ళఁద్రొక్కు." పల్నాటిచరిత్రము. 2, భా: చూ, సంచారము.
బజ్జి, దే. వి. ఎనిచి పలుచనఁగాఁజేసెడి వ్యంజనము: చూ, భక్ష్యము
బటాకబయలు, వై. వి: చూ, బంగనబయలు. (స్వార్థమున కకారాగమము.) సా. 3, ఆ 16.
బటాబయలు, వై వి: చూ, బటాకబయలు. సా. 2, ఆ. 113.
బటాబూరము, వై. వి. (బటారము + బూరము) పెద్దటీకము. ఉ. హరి. 3, ఆ 141: చూ, సన్మానము.
బటారము, వై. విణ. = పటు గొప్ప; చూ, హేరాళము.
బటాసాలు, వా. వి. సింధుపేషణములను భక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము.
బటువడిదము, వా. వి. చక్రము: చూ, బాణము. 1.
బటువాడా, వా. వి: చూ, రూ బట్వాడా.
బటువ్రాలాయఁడు, ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. అం, భా. ప్ర. 26: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
బటువు, వై. వి. = వటు. (దేశ్యమని శ. ర.): 1: చూ, భూషణము. 2; దే. వి. 2. గుండ్రన: చూ, వృత్తము. 5; 3: చూ, దిండు. 1; విణ. 4. గుండ్రనిది: చూ, వృత్తము. 5; వై. విణ. 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.
బటువుఁగత్తి, ద్వ. వి: చూ, బటువడిదము.

బటువుఁగ్రైదువు, దే. వి.—పై.—
బటువుఁగ్రైదువుజోదు, ద్వ వి: చూ, విష్ణువు.
బటువుగుబ్బలి, దే. వి. చక్రవాళశైలము: చూ, పర్వతము.
బటువుగువ్వ, దే. వి. కవపులుఁగు, గుండుపులుఁగు, చుట్టుఁబులుఁగు—చుట్టుఁబుల్లు, జక్కవ—జక్కువ, జంటపిట్ట, పొదలిక, బండిపేరిటిపిట్ట. (సం).—కామి, కావృకము కోకము, గోవృకము, చక్రవాకము, చక్రాంగము, చక్రి, ద్వికము: తద్వి —ఆఁడుకజ్కవకు.—(సం). కామిని (మిగతవానికి: చూ, "శకుంతి")
బటువుబిల్ల, దే. వి: చూ, దిండు. 1.
బటువుపాలు, ద్వ. వి: చూ. బటువడిదము
బటూకరణము, మి. వి: చూ, వడుగు.
బట్ట, వై. వి. 1.=పట: చూ, వస్త్రము (స్త్రీ పురుషుల కట్టు వస్త్రమందును, పైనధరించు బట్టయందును, సాధారణముగా నూలుతో నేయఁబడిన ప్రతిమూర్తియందును వర్తించును): 2: చూ, సురము; 3. పశువులు లోనగువాని మేనిచాలు. "బట్టావు"; విణ 4. వెంట్రుక లూడినది. "బట్టతల".
బట్టఁగట్టనివాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, దిగంబరుఁడు 3.
బట్టకడిమి, ద్వ. వి: చూ, హలిప్రియము*.
బట్టగు, వా. అ. క్రి. చెఱఁగుమాయు: చూ, సమర్తాడు.
బట్టగుత్తు, వై. విణ. సిగ్గుమాలినవాఁడు.
బట్టతల, దే. వి: చెంబుతల, నూలిగరసు, పేనుకొఱుకుడు. (సం).—ఇంద్రలుప్తకము—ఇంద్రలుప్తము, కేశఘ్నము.
బట్టతలకు మోఁకాళ్లకు ముడిపెట్టుట, లో. "బట్టతలలు మోఁ, కాళ్ళుముళ్ళు పెట్టఁగలదొకాని". (కళాపూర్ణోదయము.)
బట్టతలవాఁడు, వా. విణ: (సం)—ఇంద్రలుప్తకుఁడు, ఐంద్రలుప్తకుఁడు, ఖలతి — ఖలితి, ఖల్లిటుఁడు — ఖల్లీటుఁడు, ఖల్లీడుఁడు, ఖర్వాటుఁడు, బభ్రువు.
బట్టబయలు, వై. వి. (బయలు + బయలు) 1. మిక్కిలిబయలు. వర. 1, ఆ. 112: చూ, వెలుపల. 1. విణ. 2. మిక్కిలి బయలైనది.
బట్టమేఁక, ద్వ. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.
బట్టలపెట్టె, వై. వి. కరోటకము: చూ, సందుకా.
బట్టావు, వా. వి. పెద్దతెల్లమచ్చలుగల ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)
బట్టి, దే. వి. రూ-బట్టీ. 1. బట్టీపట్టుట, అదేపనిగ చదువుట. వాగ్ధోరణి: 2. ఆవము (చూ, కావు. 6.): 3: చూ, అధోయంత్రము.
ట్టికాఁడు. దే. వి. 1: చూ, శుకము; 2: చూ, శారిక.
టినగోల, దే. వి: చూ, ఎత్తనగోల.
ట్టీ, దే. వి: చూ, రూ-బట్టి.
ట్టు, వై. వి; చూ, పాఠకుఁడు.
ట్టువాఁడు, ద్వ. వి.—పై—
ట్టె, దే. వి. కాలవ: చూ, నది.
ట్ల' దే. వి. దడ్డెము. రూ-బల్లె: చూ, పాత్రము. 6.
ట్లె, —పై.—
ట్వాడా, వా. వి. రూ-బటువాడా. ఉత్తరములు, వేతనములు లోనగువాని నిచ్చుట.
బడ, దే. వి. 1. పెద్ద. "బడగొండ": చూ, హెచ్చు. 1: 2 మిక్కిలి "బడదాకినోరు": చూ, హెచ్చు. 1:
బడకా, వా. వి బకాయి. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)
బడగా, వా. వి. —పై.—
బడగులు, వా వి నీలగిరిప్రాంతవాసులలో నొకజాతి: వడగరులు.
బడగొండ. ద్వ. వి. పెద్దమబ్బు: చూ, మేఘము. 1.
బడప, దే. వి. 1. ఆపద: చూ, విపత్తు: 2 కష్టము: చూ, శోకము.
బడబ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. బ్రాహ్మణస్త్రీ: చూ, దాఁసత; 3. తార్పుకత్తె: చూ, శంఖళి.
బడబమూలు, వా. వి: చూ, సొబను.
బడబడ, దే. వి. పాఱుట రొందరమాట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. పాండు, 5, ఆ. 232: చూ. హూహూ.
బడబాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. బడబానలము: చూ, వహ్ని. 1.
బడబానలము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—లక్ష్మి. 5, ఆ. 81.
బడబాలోకినౌత్సుక్యము. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.
బడలిక, దే. వి. అలయిక: చూ, శ్రమము, 1.
బడలు, 1.—పై.—; అ. క్రి. 2: చూ, వేసరు. 2.
బడలువడు, ద్వ. అ క్రి: చూ, బడలు. 2.
బడవ, వై. వి.=వదవా. 1: చూ, బడబ. 3; 2. దూతుఁడు. రూ-బడవా: చూ, విటదూత; వా. 3. రూ-బడవా. ఒక తిట్టు: చూ, శాపము. 1; వా. 4: చూ, రూ-బడువ.
బడవా, వై. వి.=వదవా; చూ, రూ-బడవ. 1-2-3.
బడాయి, వా. వి. 1. గర్వము; చూ; హంకారము; 2; చూ, స్తోత్రము; విణ. 3: గొప్ప, జంజాటము, దబు-దబ్బు-డాబు. (పటాటోపమనియు వాడుక).
బడాయించు, వా. అ. క్రి. 1. అభివృద్ధియగు: వృద్ధియగు; స. క్రి. 2. అభివృద్ధిచేయు: వృద్ధిచేయు.
బడాయికోరు. వా. వి: డాంబికుఁడు: చూ, మాయాకారుఁడు.
బడి, దే వి. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1; 2: చూ, స్కూలు; 3. దిట్టము: చూ, సత్యము. 1; 4. క్రమము: చూ, విధము. 1; ద్ర. 5: చూ, వెంబడి 2 వసు. 1, ఆ. 9; 6. గుణార్థకము. "ఇబ్బడి" మొ; అప. 7. భావార్థకమునందు వచ్చెడి యొకానొక ప్రత్యయము. (బడి ఏల్వాదులకగు) "ఏలుబడి, వచ్చుబడి" మొ.
బడికోడి, దే. వి. రూ-కోడిబడి: చూ, భక్ష్యము.
బడికోలు, దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము. 2.
బడిత, దే. వి. రూ-బడితి: చూ, లవుడి.
బడితపాఠము, వై. వి. చదివినపాఠము.
బడితి, దే. వి: చూ, రూ-బడిత.
బడిద్రిప్పు, దే. స. క్రి. (బడిమి+త్రిప్పు). (దృష్టిదోష పరిహారార్థము) దిగఁదుడుచు: చూ, సురాళించు.
బడిమి, దే. వి. 1. బడియుట; 2. చక్రాకార భ్రమణము; 3: చూ, భూతబలి.
బడియ, దే. వి. రూ-బడె. 1. చిన్నదుడ్డుకఱ్ఱ హరి. పూ. 6, ఆ. 84: చూ, నేత్రము. 1; 2: చూ, శవయానము.
బడియు, దే. స. క్రి: చూ, బడిద్రిప్పు.

బడిలి, దే. వి. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.
బడివారడి, వా. వి. రూ-బదేవారడి. 1. రెంటికినిగల విశేష భేదము; 2. ప్రతివానికిని వేసెడుపన్ను.
బడిశము, సం. వి. అ.న. (రూ -బడిశ-బడిశి-బలిశము): చూ, మత్స్యబంధనము.
బడిసివాటు, దే. వి 1: చూ, సురాళింపు; విణ. 2 దిగఁదీసి వేసినది. కాశీ. 7, ఆ. 51.
బడుగు, దే. వి. 1: చూ, శవము; విణ. 2: చూ, శాతుఁడు. కాశీ. 4, ఆ. 50; 3. కృశము. కళా. 8, ఆ. 164: చూ, సొరపు.
బడువ, దే. విణ. రూ-బాడువ-బాడవ: చూ, భూమి. 1.
బడువు, దే. విణ: చూ, రూ-బడుగు. 2—3.
బడె, దే. వి: చూ, రూ-బడియ. (చిన్నదుడ్డు కట్టుకు. —భో 4, ఆ. 45.)
బడి, వా. వి: చూ, రూ-బడ్డి
బడ్డి, వా. వి. రూ-బడ్డి. గడమంచె-గడవంచె.
బడ్డీకాఁపు, వా. వి. ముందుజాగ్రత. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)
బడ్డు, దే. వి. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము.
బణ్ణము, వై. వి. క్రొత్తయిత్తడిపాత్రముల సమూహము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6.)
బత, సం. అవ్య. 1. ఖేదమునందు; 4. దయయందు; 3. సంతోషమునందు; 4. ఆశ్చర్యమునందు; 5. పిలుచుటయందు వర్తించును.
బతము, వై. వి. =వ్రతము: చూ, వ్రతము.
బతిని, వా. వి. ఒకరకము పట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.
బతిమాలడము, దే. వి: చూ, వాచారవము.
బతిమాలిక, —వై.—
బతిమాలు, దే. స. క్రి. దైన్యముతో వేఁడికొను. రూ-బ్రతిమాలు: చూ, వేఁడికొను.
బతిమాలుకొను, దే. స. క్రి.—వై.—
బతిమాలుచు, దే. ప్రే బతిమాలఁజేయు. రామా. 8, ఆ. 230.
బత్తడిక, దే. వి. (రూ-బత్తళిక-బత్తళి) అమ్ములపొది: చూ, బాణము. 1.
బత్తళి, —వై.—
బత్తళిక, —వై.—
బత్తాయి, వా. వి. (బతావియ అను ద్వీపమునుండి వచ్చినది) నారింజ: చూ, శర్కరాంకము.
బత్తాయినారింజ. వా.వి.—వై.—
బత్తి. వై.వి.=భక్తి: చూ, విరాళి. 2.
బత్తియము. వై. వి.=భక్త. రూ—బత్తెము. 1: చూ, సంబళము; 2. భోజనము: చూ, సౌదము (1).
బత్తిస, వా. వి. ఒకరకము అరఁటి: చూ, రంభ. 2.
బత్తుఁడు, వై. వి. 1.=భక్త: చూ, సేవకుఁడు. పాండు. 3, ఆ. 78; దే. వి 2. కమసాలెవారి పట్టపుఁబేరు; 3. దేవాంగుల పట్టపుఁబేరు; "కరిణబత్తుఁడు, కైకోలబత్తుఁడు"
బత్తెము, వై. వి. =: చూ, రూ-బత్తియము.
బదట్టు, వా. వి. సురతము.
బదనామి, వా. వి. చెడ్డపేరు: చూ, సడి 3.
బదనిక, వై. వి. =వృక్షాదనీ, రూ-బవనిక -వదనిక: చూ, వృక్షాదని.
బదర, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. కారేలకి*: చూ, సన్నరాష్ట్రము; 2. పాఁచితీఁగ*: చూ, విష్వక్సేనప్రియ; 3. ప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3; దే. వి. (1) వగులు: చూ, స్ఫోటము; పాఁచితీఁగ*: చూ, బదర. 2.
బదరము, సం. వి. అ. న. 1. రేఁగుపండు: చూ, రేఁగు. 2; 2. ప్రత్తికాయ: చూ, సముద్రాంత. 3; పుం. 3. ప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3; 4. ప్రత్తిజడ: చూ, సముద్రాంత. 3.
బదరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రేఁగు. 2. *; 2. గంగరేఁగు. *: చూ, లికుచము. 2; 3.=ప్రత్తి. దూది: చూ, సముద్రాంత. 3.
బదరికము, దే. వి. పెట్టియ. జై. 8, ఆ 56: చూ, సందుకా.
బదలాయించు, వా. స. క్రి. పిరాయించు: చూ, మార్చు.
బదలాయింపు, వా. వి. పిరాయింపు: చూ, మార్పు.
బదులిచ్చు, వా. స. క్రి. చూ. అప్పిచ్చు.
బదులు, దే. వి. 1. మాఱు: చూ, సమానము. 2; 2. అప్పు చూ, వారకము (1); 3. చేబదులు: చూ, వారకము (1). 3 చేదులు: చూ వారకము (1)
బద్ద, వై. వి. (రూ-బద్దర-బద్ద-బ్రద్దర)=భేద. 1. కాయయొక్క ముక్క: చూ, శకలము. 4; 2. వెదురులోనగు వానిముక్క, దబ్బ: చూ, శకలము. 4; 3. కావడి: చూ, స్కంధాటిక; 4.=భిత్త చీలిక: చూ, శకలము. 4; విణ 5. పలుచనిది, పలచపలు: చూ, నైకము.
బద్దకము, వై. వి.=బంధక: చూ, పాలుమాలిక.
బద్దకించు, వై. అ. క్రి: చూ, పాలుమాలు.
బద్దకుఁడు, వై. వి.=బర్దక: చూ, సోమరి.
బద్దపరి,ద్వ.వి.రూ-బ్రద్దపరి.(పేముతోనల్లినకేదెము):చూ,హరిగ
బద్దసరికి, వా. వి. పలుచనిబిళ్ళ.
బద్దర, వా. వి. చీలిక: చూ, శకలము. 4.
బద్దించు, దే. స. క్రి. 1. అంచనావేయు; (2. సరిగనున్నదా లేదా అని) కొలిచినది తిరుగకొలుచు; వా. 3. నాణెము వారీని లెక్కకట్టు.
బద్దింపు, వా. వి. నాణెమువారీని లెక్కకట్టుట.
బద్దియ, వై. వి. రూ-బద్దె. 1,=వస్తి. వస్త్రము మొదలు: చూ, వత్తె; 2. అపరకర్మము చేయునపుడు జందెమువలె వేసికొనెడు వస్త్రఖండము; వా. 3. కొలతబద్దె: పేపు, నాడా. 4. బట్ట, మొదటిబద్ద. అంచు, బద్దె.
బద్దు, దే. వి. 1. బొంకు, పంచ. నా. 1, ఆ. 557; చూ, వితథము; 2. అబద్ధపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.
బద్దుర, —వై.—

బద్దె, వై. వి.=వస్తిః చూ, రూ-బద్దియ. 1-2-3.

బద్ర, వై. వి.=ద్వాదశ. ఉ, హరి. 3, ఆ. 122: చూ, ముచ్చెకము.

బద్రము, వై విణ.=భద్రః చూ, మేలుకోలు.

బధిరజాపన్యాయము, పా. చెవిటివాని చెవిలో నేకాంతముజెప్పె ననురీతి.

బధిరవీణాన్యాయము, న్యా. చెవిటివానికి వీణె వినిపించుననురీతి.

బధిరశంఖాన్యాయము, న్యా చెవిటివానిచెవిలో శంకూదెననురీతి.

బధిరత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ చెవుడుః చూ, బాధిర్యము.

బధిరితము, సం. విణ బధిరముగా చేయఁబడినదిః చూ, బాధిర్యము.

బధిరుఁడు, సం. విణ. అనేడమూకుఁడు, ఏడమూకుఁడు, ఏడుఁడు, కల్లఁడు, కల్యుఁడు. (తె).—చెవిటి, చెవిటి మూఁగ, పెద్దవిన్నపమువాఁడు, లవిటి, వినవివాఁడు; తద్వి.- మూఁగచెవుడుకలవానికి.— కలంబకుఁడు; ౨. చెవిటి వాంఢ్రవరుసః- ఏడాళి, 3. చెవిటివాంఢ్రకులముః- ఏడికుత్తు.

బద్ధ, అంః చూ, భూచారులు.

బద్ధకము, సం. వి. అ. పుం =ఃచూ, బద్ధము.

బద్ధమగు, మి అ. క్రిః కట్టుపడు.

బద్ధము, సం. విణ. కట్టఁబడినదిః చూ, సందానితము. 1.

బద్ధాసనము, అం స్వస్తికాదిః చూ, ఆసనములు.

బద్ధుఁడు, సం. విణ. కట్టువడినవాఁడు.

బధ్యమానకము, అంః చూ, గతివిశేషములు.

బధ్యము, సం. వి. అ. పుం. నీళ్ళురాకుండకట్టినకట్టః చూ, సేతువు. 1.

బధ్యుఁడు, సం. విణ. చావఁదగినవాఁడు.

బనాతు, వా. వి. ఒకరకము ఉన్నిబట్టః చూ, వస్త్రము. (బణతు అనియు).

బనాయించు, వా. స. క్రి. 1. కల్పించుః చూ, సృజించు; వా. 2. దమాయించుః బుకాయించు.

బనారసు, వా. వి. కాశీపట్టణముః చూ, దేశములు.

బనియను, వా. వి. శరీరమును అంటియుండెడి చొక్కాయః చూ, వస్త్రము.

బన్నపడు, వై. అ. క్రి. భంగపడుః చూ, మొక్కపోవు. 2.

బన్నము, వై. వి.=భంగ-భగ్న. 1. అవమానముః చూ, నడి. 3. 2: చూ, విపత్తు; 3 అపజయము; చూ, వీక. 7.

బన్నసరము, వై. వి.=పంచసరః నానావిధమణులు గ్రుచ్చిన హారము. పాండు. 4, ఆ 231: చూ, భూషణము. 2.

బన్నసరి, వై.—య. 4, ఆ 100.

బభ్రిజమానము, వా. వి. తెలివితక్కువతనము.

బభ్రువు, సం. వి, ఉ. స్త్రీ. 1. కపిలగోవుః చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); పుం. 2: చూ, వెంట్రువ; 3: చూ, విష్ణువు. 1; 4: చూ, శివుఁడు; 5: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 6. పచ్చనిదిః చూ, వర్ణము. 6; 7: చూ, బట్టతలవాఁడు.

బమ, వై. వి =భ్రమః చూ, రూ-బమ్మ. 1-2.

బమపుర్వు, వై. విః చూ, భ్రమరము. 1.

బమి, వై. వి.=భ్రమర,—పై—

బమ్మ, వై. వి. 1.=బ్రహ్మ. నలువ; చూ, బ్రహ్మ. 1; 2= భ్రమః చూ, రూ- బమ్మర; 3.=ప్రతిమః చూ, బొమ్మ.

బమ్మచారి, వై. వి.=బ్రహ్మచారి. (రూ-బమ్మాచారి-బమ్మా సారి): చూ, వటువు. 5.

బమ్మతంత్రి, ద్వ. విః చూ, విష్ణువు. 1.

బమ్మదేవరతంత్రి,—పై—

బమ్మదండి, వై. వి.=బ్రహ్మదండి.*. చూ, వారాహి. 5.

బమ్మమేడి, వా. విః చూ, రూ-బ్రహ్మమేడి*.

బమ్మర, వై. వి =భ్రమ. రూ-బమ్మః చూ, భ్రాంతి. 1.

బమ్మరక్కసి, వై. వి. =బ్రహ్మరాక్షసిః చూ, పాటుటసుర.

బమ్మరించు, వై. అ. క్రి=భ్రమ. రూ-బమ్మరిలు-బమ్మరిల్లుః చూ, సంభ్రమించు.

బమ్మరిలు, —పై.—

బమ్మరిల్లు, —పై.— విక్ర. 4, ఆ. 50.

బ్రహ్మాచారి. వా. వై. వి.=ః చూ, రూ-బమ్మచారి.

బమ్మాసారి, —పై.—

బమ్మెర, 1. వై. వి.=భ్రమః చూ, రూ-బమ్మర; 2. "బమ్మెర" యనునది గ్రామనామము; 3. "బమ్మెర" యను గ్రామనామము ఇంటి పేరుగ మారిన వారిలో "బమ్మెర" పోతన్న యను భాగవతకర్త యొకఁడు.

బమ్మెరపోక, ద్వ. వి. భ్రమపడుటః చూ, భ్రాంతి. 1.

బమ్మెరపోవు, ద్వ. అ. క్రిః చూ, బమ్మరించు. హరి పూ. 9, ఆ. 49.

బయకాఁడు, ద్వ. వి. (బయలు+కాఁడు) 1. గాయకుఁడు. శశాం. 4, ఆ. 191; అని. 2, ఆ. 41; విజ. 1, ఆ. 184: చూ, సీకారి; 2. చూ, వైణికుఁడు; 3. గానవిద్యోపాధ్యాయుఁడుః చూ, సురాచార్యుఁడు; వై. వి. 4.=భయకార, భోగముమేళము వెనుక శబ్దములంగొలుపువాఁడు.

బయకారము, ద్వ. వి. (బయలు+కారము) యౌవనమునందు బయలుపడు శృంగారచేష్టః చూ, శృంగారచేష్టలు. (అలసాని పెద్దన్నగారి ఉత్పలమాలిక.)

బయకారి, ద్వ. విణ. విలాసవతిః చూ, స్త్రీ.

బయట, వా. క్రి. బహిరర్థకముః చూ, వెలపట.

బయలు, వై. వి.=బహి. 1. ఆకాశముః చూ, సురవర్త్మము; 2. బహిఃప్రదేశముః చూ, వెలుపల. 1; 3. చెట్లుచేమలులేని నిర్జలభూమిః చూ, భూమి. 1; విణ. 4. ఏమియులేనిదిః చూ, శూన్యము. 1.

బయలుదామర, వై. విః చూ, నేలతమ్మి*.

బయలుదేరు, ద్వ. అ. క్రిః చూ, నిర్గమించు.

బయలుపడు, వై. అ. క్రి. రూ-బయల్పడుః చూ, సుబ్బు. 2.

బయలుపఱచు, వా. స. క్రిః చూ, వెలిపుచ్చు.

బయలుమెఱయు, ద్వ. అ. క్రిః చూ, బయలుపడు.

బయలువెడలు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, బయలుదేఱు; 2. కదకుఁబోవుః చూ, సమర్థాడు; 3: చూ, నిష్క్రమించు.

బయలువోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.
బయల్పడు, ద్వ. అ. క్రి.—పై.—
బయానా, వా. వి. రూ-బజానా: చూ, సంచ.
బయావారి, వా. అవ్య. వివరమైన.
బయికలు. దే. వి. బ. రూ-బైకలు: చూ, బయ్యంకలు.
బయిజ. దే. వి: చూ, రూ-బైజ.
బయిడాలము, దే. వి: చూ, రూ-బైడాలము.
బయిరవాసము, వై. వి.=బహిర్వాసము: చూ, రూ-బైరవాసము. బయిరువాసము అనియు)
బయిరాగి, వై. వి.=విరాగి. బ్ర. 2, అ175:చూ, రూ-బైరాగి.
బయిరి, దే. వి: చూ, రూ-బైరి.
బయిలగు. ద్వ. అ. క్రి. చూ, రూ-బైలగు ఉ, రా. 2, అ. 137.
బయిలు, వై. వి.=బహిః: చూ, రూ-బైలు.
బయిసణ, దే. వి: చూ, రూ-బైసణ.
బయిసి, వై. వి: చూ, రూ-బైసి. (భాగ్యముఃనకు.—పంచ. నా. 1, అ. 83.)
బయిసికిలు, వా. వి: చూ, రూ-బైసికిలు.
బయిసుక, దే. వి: చూ, బైసుక. ఉ, హరి. 3, అ. 124.
బయ్యంకలు, దే. వి. బ. బైకలు: చూ, వేవిళ్లు.
బయ్యఁడు, దే. విశ: చూ, సోమరి.
బరందు. వా. వి. బ్రాంది: చూ, సుర. 2.
బరక, దే. విశ. బరుసు; చూ, రూక్షము. 1.
బరకము, దే. వి. 1. దూదిబరువు; 2. నారనూలు లోనగువానితో నేయఁబడిన వస్త్రభేదము: చూ, వస్త్రము.
బరకు, వా. స. క్రి. (రూ-బరుకు-బఱకు-బఱుకు): చూ, రూ-బరుకు. (గోదావరిమండల ప్రాంతమునవాడుక).
బరగడ, దే. వి. ధాన్యపురాసిపైముద్ర: చూ, ముద్ర.
బరగడము, దే, వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
బరడు, వై. వి.=బర్బర; 1. పెసరపొట్టు. రూ-బెరడు, పొప్పర-బొబ్బర, పెచ్చు. (సం)-కోశము-కోషము, నిష్పావము. బర్బరము; (మిగతవానికి "చూ, శకలము 1-2"); 2. చర్మము: చూ, రూ-బెరడు. 1: 3. చింత వెలఁగ అనట లోనగువానిదొలక: రూ-బెరడు: చూ, బోలు.
బరణి, వై. వి.=భరణి. పా. 4, అ. 49: చూ, పాత్రము 6.
బరణిచుక్క, వై. వి.=భరణి. రూ-బరిణెచుక్క: చూ, రిక్క 1-౨.
బరతరఫు, వా. వి. సమాప్తము.
బరతుపిట్ట, వై. వి.=భరత: చూ, పాఁకుడుఁబులుఁగు.
బరవట, దే. వి. 1 ఒకానొకతృణము: చూ, తృణము. 1; బ: 2: చూ, ధాన్యము.
బరమా, దే. వి: చూ, పిడిసాన.
బరవసము, దే. వి. 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉత్సాహము; చూ, యత్నము; 3.=పరవశ: చూ, విస్మృతి సంతోషము చూ, హ్లాదనము.
బరాడీబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, మాహారాష్ట్రులు. (వీరుశుక్ల యజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖవారు. కొందఱు ఋగ్వేదులు. ఋక్‌శాఖ ఆశ్వలాయన సూత్రముగలవారు. బీరారు దేశవాసులు. చాలకాలము నైజాము రాజ్యమున వసించినవారగుటచే వీరిని బీరారు బ్రాహ్మణులనియు, బంగాళీలనియు అందురు) (చూ, బ్రాహ్మణులు)
బరాతము, వా. వి. 1. లిఖితపూర్వకమైన ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు. 1; 2: హుండి-హుండీ; 3. బత్తెము: చూ, సాదము (1) (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక).
బరాబరి, దే. వి. 1. రూ-బరాబరిక. ఎచ్చరిక: చూ. హెచ్చరిక. 1; విశ. 2. సరియైనది: చూ, సుషమ. 2; వా. 3. లక్ష్యము లేనిది. "నీమాట వెండ్రుకముక్కవలె బరాబరి."; 4. నిండింపఁబడినది,: చూ, పూరితము. 1.
బరాబరిక, దే. వి: చూ, రూ-బరాబరి. 1.
బరావర్దు, వా. వి. జీతములు లోనగువాని బిల్లు.
బరి, వా. వి. 1: చూ, రూ-బడి. 2; దే. వి. 2: చూ, ప్రక్క. 2; 3: చూ, శత్రువు. కాశీ. 6, అ. 294; 4: చూ, తోత్రము. 1; 5: చూ, తోత్రము. 2; 6. దొంగ. స్వా 5, అ. 82; చూ, హారకుఁడు. 1; 7: చూ, ప్రక్క. 3. జై. 2, అ 13; 8. గీటు: చూ, రేఖ. 3; 9, వృత్తియందు బరిగి శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము.
బరికట్టె, ద్వ. వి. (బరిగి+కట్టె) అలుఁగులేని యీఁటె; చూ, బరిగమ్మి.
బరికాఁడు, దే వి. మావటి నిర్వ. 7, అ. 55: చూ, హస్త్యారోహుఁడు.
బరికాయ, వా. వి. కొంటె: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
బరికె, దే. వి. 1. గణుపులుగల యెండినతాటి మట్ట; వా. 2 (చింత) జూఁక. "పంతులు చింతబరికెతో కొట్టెను" చూ, వేత్రము. 1; 3. చింపిటి, జుంజుఱు. మార్క, 5, అ. 141: చూ, వెండ్రుక. 1.
బరిగమ్మి, ద్వ. వి. (బరిగి+కమ్మి): చూ, హేతి (బాణము.1.)
బరిగి, దే. విశ: చూ, శూన్యము. 1.
బరిగిరౌతు, ద్వ. వి. పల్లమువేయని గుఱ్ఱముమీఁద నెక్కెడు సారథి: చూ, సారథి.
బరికోల, దే. వి. 1: చూ, బరి. 4; 2. శరము: చూ, బాణము. 1. వసు. 3, అ. 149.
బరిచి, దే. వి. రూ-బరిచీ. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1.
బరిచీ, —పై—
బరిజోగి, ద్వ. వి. (బరిగి+జోగి): చూ, పాములవాఁడు. జై, 7, అ. 82
బరిడెగవ్వ, ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.
బరిడెపురుగు, ద్వ. వి. బొద్దీఁక: చూ, మక్షిక.
బరిణిపురుగు, —పై— (రూ-బరిణెపురుగు)
బరిణెపురుగు, —పై—
బరిణెచుక్క, వై. వి.=: చూ, రూ-బరణిచుక్క.
బరితము, వై. వి.=భరత: చూ, బరతుపిట్ట.
బరితోలు, వా. వి. పార్శ్వపుచర్మము; చూ, బెరడు.
బరిదెగు, ద్వ. అ. క్రి; చూ, విడివడు. 4.

బరిపోటు, అం, (చూ, విన్నాణములు): చూ, మల్లశాస్త్రము.
బరిమేను, వా. వి. దిగంబరదేహము: చూ, శరీరము.
బరివాఁగె, వా. వి. 1 ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 2: చూ, పురోభాగము.
బరివెంక, దే. వి: చూ, శాఖోట *.
బరిస, దే. వి: చూ, బడిత.
బరుకు, దే. స. క్రి. చూ-బరకు. 1. తోలుఁ లేచునట్లు గీఱు, బఱటు; 2. గీఱు: చూ, అక్కు. 2.
బరుజు, దే. వి: చూ, భూషణము. 2.
బరుపెడి, దే. ద్ర. మరల. భో. 3, ఆ. 253: చూ, వెండియు.
బరువసము, వా. వి: చూ, రూ-బరవసము.
బరువు, వై. వి =భర. రూ-బలువు. 1: చూ, భారము. 1; 2. సంకులునింపిన కంట్లము లోనగునది.
బరుసద్దసరము, వై. వి. అంబష్టము*: చూ, సింహాస్యము.
బరుసు, వై. వి.=పరుష. 1: చూ, గఱుకు, 1; 2. విణ. కఱకైనది: చూ, రూక్షము. 1.
బర్కరము, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాయపు పశువు: చూ, మృగము. 1; 2. మేఁక: చూ, మేషము. 1; 3. పరిహాసము: చూ, హాశి.
బర్బర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాయింట *.
బర్బరద్విజుఁడు, సం. విణ: చూ, మిడిపండ్లవాఁడు.
బర్బరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బారంగి*; న. 2.= బొబ్బర: చూ, ధాన్యము; 3 = బరడు: చూ, శకలము. 1-2; విణ. 4. గఱుకులు గలది. కై. 1. ఆ. 14; అం. 5: చూ, దేశములు.
బర్బురము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బొబ్బలి*.
బర్బూరము, సం. వి. అ పుం: తుమ్మ*: చూ, విట్ఖదిరము.
బర్హధ్వజి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.
బర్హపుష్పము, సం. వి. అ. న. (రూ-బర్హిపుష్పము-బర్హము) 1. గండివనము*: చూ, రాజార్హము; 2. పచ్చాకు: చూ, హరితపత్రిక; 3. మాచిపత్రి*: చూ, స్థౌణేయము. 2.
బర్హము, సం. వి. అ. పుం. న.—వై—; 4. నెమిలిపురి చూ, శిఖండము; 5. ఆకు: చూ, శిఖండము; 5. ఆకు: చూ, సొరుగాకు (వర్హము. 1.)
బర్హి, సం. వి. న్. పుం. 1.=బర్హిణము. నెమలి: చూ, శిఖి 2: 2. దర్భ*: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 4. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము: అం. 5. చూ, తానములు.
బర్హిచూడము, సం. వి. అ. న. నెమలిజుట్టుచెట్టు: చూ, పూతికరజము.
బర్హిణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బర్హి. 1-2.
బర్హిపుష్పము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బర్హపుష్పము.
బర్హిర్ముఖుండు, సం. వి. అ. పుం. నిర్జరుఁడు: చూ, వేలుపు.
బర్హిశ్శుష్మ, సం. వి. న్ పుం: చూ, వహ్ని. 1.
బర్హిష్మము, సం. వి. అ న: చూ, బర్హి. 4*.
బర్హిస్సు, సం. వి. స్. పుం: చూ, బర్హి. 2-3.
బఱకు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-బఱుకు.
బఱటు, దే. స. క్రి. గోఁకు. భో. 6. ఆ. 189: చూ, బఱుకు 1-2; 3. సైఁగగా గోఁకు.
బఱబఱ, దే. వి. ఈడ్చుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బఱుకు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-బఱుకు.
బఱ్ఱె, దే. వి. గేదె: చూ, మహిషి.
బల్వారలమొగము, వా. వి. పు: చూ, కాహళము. 1.
బల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: చూ, ముత్తవపులగము*; 2, విద్యావిశేషము: చూ, విద్యలు; అం. 3: చూ, తతవాద్యములు.
బలఁగము, వై. వి.=పరిగ్రహః. రూ బలగరము-బర్గము, మంచి. కళా. 3, ఆ. 186: చూ, పరివారము. 1.
బలకరము, దే. వి. రూ-బళకరము. కావలి. రామా. 51: చూ, రక్షణము.
బలకరించు, వై. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.
బలకాయించు, దే. అ. క్రి. (బలము+ఇంచు) అతిశయించు. చూ, సందడించు. (సంధియందు వర్ణవికారము)
బలకొట్టు, దే. అ. క్రి. "అఁ" అనిక్రుకిపట్టు.
బలకొను, దే. అ. క్రి. (బలము+కొను): చూ, బలకాయించు, భాగ. 3, స్కం. 967.
బలగరము, వా. వి: చూ, బలఁగము. (శు. పా)
బలదేవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, వాయువు.
బలపడు, ద్వ. అ. క్రి. (బలము+పడు) అధికమగు: చూ, హెచ్చు. 3.
బలపము, దే. వి. 1 పలకపుల్ల: చూ, లేఖిని; 2. చోరసాధనము: చూ, ములుబంతి; 3. ఖటికశిల: చూ, రత్నములు.
బలభద్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వార్తికము. 1.*
బలభద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.
బలము, సం. వి. అ. న. 1, గంధము: చూ, వాసన. 1; 2. రసము: చూ, సూతము; 3. రూపము: చూ, స్వరూపము; 4. సత్తువ: చూ, శక్తి. 1; 5. బలుపు: చూ, శక్తి. 1; 6. సైన్యము: చూ, సేన. 1; పుం. 7. కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము; అం. 8: చూ, సప్తాంగములు (అంగము. 9); 9: చూ, గుణములు; దే. విణ (1) అధికము: చూ, హెరాళము.
బలముణి, వా. విణ. శరీరబలము కలవాఁడు: చూ, బంబోతు.
బలయు, వై. స. క్రి. = వల. పరివేష్టించు: చూ, వేష్టించు.
బలరామభోగులు, వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
బలరామము, అం: చూ, అవతారములు.
బలరాముఁడు, సం. వి. అ. పుం. బలభద్రుఁడ.
బలవంతము, సం. విణ. 1. బలముగలది: చూ, స్థౌల్యము; వై. వి. (1) = బలాత్కారము: చూ, హఠము. 2 (వైకృతము అని కొందఱు)

బలవంతుఁడు, సం. విణ. (త్)=బళాయి-బలువుఁడు: చూ, లావరి.
బలవంతునాక్రమించుట, అం: చూ, గుణములు.
బలవత్, సం. అవ్య. మిక్కిలి యనునర్థమందు వర్తించును. (బలవత్, సుష్టు, కిముత, సు, అతి, అతీవ ఈఁనుమిక్కిలి యను నర్థమందు వర్తించును.): చూ, హెచ్చు. 1.
బలవదపి, శిక్షితానామాత్మన్య ప్రత్యయం చేతః. న్యా. మిక్కిలి శిక్షణబొందిన వారికిని ఆత్మవిశ్వాసముండదు.
బలవిన్యాసము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యూహభేదములు.
బలసూదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
బలహీనుఁడు, సం. విణ. బలములేనివాఁడు. 2. చూ, లావరి.2
బలా, దే. అవ్య. రూ - బళా. స్వా. 4, ఆ. 99 : చూ, నేబాసు
బలాక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, రూ - వలాక. 1. బిసకంఠిక, పెద్ద పెంటికొక్కెర : చూ, బకము;
బలాకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్ద కొక్కెర (బకము) : చూ, శకుంతి. 2. కొక్కెర (బకము) : చూ, శకుంతి.
బలాత్కరించు, సం. స. క్రి. (తె).—ఒత్తు, తఱుము, నెట్టుకొను.
బలాత్కారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బలవంతము (1).
బలాదూరు, వా. వి. దిగఁదుడుపు: చూ, సురాళము. 1.
బలారా, దే. అవ్య: చూ, రూ - బలా. విజ. 3, ఆ. 164.
బలారాతి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బలసూదనుఁడు.
బలారి, సం. వి. అ. పుం. — పై. —
బలారుఁడు, —పై.—
బలారె, దే. అవ్య : చూ, రూ - బలా.
బలారే, — పై.—
బలాహకము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-వలాహకము. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. రూ-వలాహకము. విష్ణువుతేరి గుఱ్ఱములలో నొకటి: చూ, హయము : 3. పాము: చూ, సర్పము.
బలి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1; 2. (పూజార్థమైన) కానుక : చూ, సూడిదె; 3. చామరదండము. చూ, సురఁటి. 1; 4. ఒక అసురరాజు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 5: చూ, బలిచక్రవర్తి; 6. ఎర, గావు, పొరి, పొలి: చూ, లాడి; విణ. 7. (న్. ఈ. న్) : చూ, బలవంతుఁడు.
బలిచక్రవర్తి, సం. వి. న్. పుం: చిరజీవి, బలి.
బలిజె, దే. వి: రూ-బల్జె, గాజులవాఁడు.
బలితము, వై. విణ. 1.=బలిష్ఠ. బలువిడి. లాఁతు: చూ, స్థూలము. 2; 2.=బలిష్ఠ. లావైనది: చూ, స్థూలము. 4; 3.=బలిష్ఠ. బలముగలది: చూ, స్థౌల్యము.
బలితుఁడు, వా. వి: చూ, బంబోతు.
బలిధ్వంసి, సం. వి. న్. పుం. రూ - బలిధ్వంసుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1
బలిధ్వంసుఁడు, సం. వి. అ. పుం.—పై—
బలిపుష్టము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, బలము. 7; 2. వక్కు—కొంగ: చూ, బకము.
బలిభుక్కు, సం. వి. జ్. పుం. కాకి: చూ, బలము. 7; 2 ఊరఁబిచ్చుక: చూ, (పిచ్చుక) శకుంతి.
బలిమి, వై. వి.=బల. రూ-బల్మి. 1. దేహబలము: చూ, శక్తి. 1; 2: చూ, బలాత్కారము.
బలిమికాఁడు, ద్వి. విణ. రూ-బలియుఁడు: చూ, శక్తుఁడు.
బలియు, వై. అ. క్రి. 1 =బల: స్థూలించు; 2. అధికమగు. రాఘ. 1, ఆ. 61: చూ, హెచ్చు. 4.
బలియుఁడు, వై. వి, 1: చూ, బలరాముఁడు; 2.= బలవఁత: చూ, బలిమికాఁడు.
బలిష్ఠము, సం. విణ. మిక్కిలిబలముకలది: చూ, స్థూలము. 4.
బలిసద్మము, సం. వి. న్. న. పాతాళలోకము: చూ, లోకము. 1
బలిసినవాఁడు, వా, వి: చూ, బలిమికాఁడు.
బలీయము, సం. విణ. చూ, బలిష్ఠము,
బలీయసీ కేవల మీశ్వరేచ్ఛా, న్యా. ఈశ్వరేచ్ఛయన్నిఁటికన్న బలవత్తరము.
బలీవర్దము, సం. వి. అ. పుం. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1,
బలు, వై. విణ.=బల: చూ, పృథువు. 5 - 6; 3. (వృత్తి యందు బలువుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "బలువడి-బలువిడి." మొ). (హల్లుపర మగుచో ఉత్వమునకు వికల్పముగా లోపఁబగు-ఉదా.— బల్వెంట. మొ.)
బలుఁడు, సం వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు. (ఇతని నాఁగలిసంవర్తకము. రోఁకలి సౌనందము.); 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3. కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము; విణ. 4: చూ, బలిమికాఁడు; వా. 5: చూ, మాంసలుఁడు.
బలుగు, వా. వి. ఉపశాఖ: చూ, శాఖ. 1.
బలుగుత్తులు, వై. వి. బ. (బలుపు + గుత్తులు.) చూ, ధాన్యము.
బలునంజెమెకము, వా, వి: చూ, హస్తి.
బలుపు, వై. వి.=బల. రూ-బల్పు. 1: చూ, బలము. 4—5.
బలుపుకొను, ద్వి. అ. క్రి. రూ - బల్పుకొను: చూ, బలకాయించు.
బలురక్కసి, వై. వి. (బలుపు+రక్కసి). బృహచ్ఛదము *: చూ, స్వర్ణక్షీరి,
బలురక్కెస.—పై —
బలువిడి, దే. వి. రూ-బల్విడి. నిర్వ. 1, ఆ. 42: చూ, విధము. 1; 2: చూ, బలాత్కారము; 3: చూ, బలితము; వై. వి. 4.=బలపత్రి: చూ, యుద్ధము; వా, 5, దండు: చూ, సేన. 1.
బలువు, వై. వి. 1.=బలమ్: చూ, శక్తి. 1: విణ. 2. మిక్కుటము. జై. 5, ఆ. 103: చూ, హేరాళము; 3. పృథువు. పెద్ద: చూ, సుర. (3); 4.=భర. బరువు: చూ, భారము. 1,

బలువుఁడు, వా. వై. విశ. = బలవంత: చూ, బలిముకాఁడు. (ఇదివిచార్యము).

బలుసు, దే. వి. కసింద. *: చూ, వేషణము.

బలుహజ్జమెకము, ద్వ వి. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

బలె, దే, దర్శి: చూ, పోలె.

బలే, దే. అవ్య: చూ, బలా.

బల్గము, వై. వి: చూ, రూ-బలఁగము.

బల్జె, వా. వి: చూ, రూ-బలిజె.

బత్తలమెకము, వా. వి: చూ, బలునంజెమెకము.

బల్పు, వై. వి.=బల: చూ, రూ-పలుపు.

బల్పుకొను, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బలుపుకొను.

బల్వజము, సం. వి. అ. పుం, మొదవగడ్డి *: చూ, తృణము 1.

బల్మి, వై. వి.=బల: చూ, రూ-బలిమి.

బల్య, సం. వి. ఆ, స్త్రీ. పెన్నేరు *: చూ, వారాహకర్ణి.

బల్యము, సం. విశ. బలముచేయునది.

బల్ల, దే, వి. 1. కుంచము: చూ, ప్రస్థము. 2; 2. చూ, పలక, 5; 3. కడుపులోని దుర్మాంసపు బిళ్ళ.

బల్లకట్టు, దే. వి. కాలువకు ఇటునటు మనుష్యుల దాఁటించు పడవ: చూ, హోడము.

బల్లగోల, వా. వి. చూ, పంట్రి-పంట్రికోల.

బల్లాడదట్టీ, ద్వ. వి. ఒకానొకకాసె: చూ, వస్త్రము.

బల్లి, వై. వి =పల్లి-పల్లి: చూ, హాలాహలము. 2.

బల్లిదము, వై. విశ. = బలిష్ఠ. - మిక్కిలి బలముగలది: చూ, స్థూలము. 4. (వి. ఆనికొందఱు.)

బల్లిదుఁడు, వై. విశ.=బలిష్ఠ: చూ, శక్తుఁడు.

బల్లియము, వై. వి =భల్ల. (అత్తలము. 1—2) : చూ, బాణము. 1.

బల్లు, దే, వి. రూ-బళ్లు 1. తెల్లవాఱుటయందగు ననుకరణము. చూ, హూహూ; 2. విఱుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బల్లెకోల, ద్వ. వి. (బల్లెము + కోల): చూ, (అత్తలము.1); చూ, బాణము. 1.

బల్లెము, వై. వి.=భల్ల: చూ, రూ-బల్లియము. 1—2, (2 న అర్థమునకు.—అచ్చ. యు. కాం. 364.)

బల్విడి, వా. దే. వై, వి. చూ, రూ-బలువిడి.

బవ, అం: చూ, కరణములు.

బవంతము, దే. వి. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 12.

బవంతి, దే. వి. 1. చిత్రవర్ణముగలచీర: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్ర వర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 3. కొలారము-కొల్లారము కొల్లారు, చుట్టుకొల్లారము- చుట్టుకొల్లారు: చూ, సదనము. 1; వా. 4. ఇల్లు: చూ, సదనము; 1.

బవనిక, వై వి.=వృక్షాదని: చూ, రూ-బదనిక *.

బవరము, వై. వి.=ప్రహార: చూ, యుద్ధము.

బవరి, వా, వి. రూ-బవ్విరి: చూ, సాంద్రము. 2.

బవనిక, దే. వి. జాతరయందలి బవనీలనృత్యము.

బవవసము, వై. వి.=ప్రయాస: చూ, శ్రమము. 2.

బవనీఁడు, దే. వి. జాతరయందు సుద్దులు చెప్పుచు బవిని యాడువాఁడు. కాశీ. 7, ఆ. 231.

బవిర, దే. వి. గుండ్రని కర్ణభూష. ఉ, రా. 6, ఆ. 118: చూ, భూషణము. 2.

బవిరి, దే. వి. రూ-బవ్రి. 1. రేచితము: చూ, హయము; 2: చూ, భ్రాంతి. 1; విశ. 3. గుండ్రము. విజ. 3, ఆ. 82: చూ, వర్తులము; 4 రూ - బలవరి: చూ, సాంద్రము. 2.

బవిసనము, వై. వి: చూ, బయిసణ.

బవిసి, వై. వి 1: చూ, రూ-బగిసి. 1—2; 3. మర్యాద, గౌరవము: చూ, సన్మానము; 4, గణ్యత: 5. యశము: చూ, సమాఖ్య 1; 6 నియతి: చూ, సత్యము. 1: 7: చూ, శుభము. 1.

బవిసిన, వై. వి: చూ, బయిసణ.

బవిసెన, —వై.—

బవిశి, వా. వి. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

బవ్రి, దే. విశ. చూ, రూ-బవిరి.

బష్కయణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తఱపియావు: చూ, ధేనువు.

బష్కయము, సం. వి. అ. పుం. తఱపిదూడ; చూ, పౌరభేయి (ధేనువు).

బస, వై. వి.=వాస. ఉనికిపట్టు: హిం-అడ్డా చూ, స్థానము.1.

బసవఁడు, వై. వి.=వృషభ. (రూ-బసవన-బసవన్న) : చూ, వృషభము. 1.

బసవన, వై. వి. =వృషభ. (బసవఁడు + అన. శ. ర) (ద్వయమని శ. ర) : చూ, బసవఁడు.

బసవన్న, వై. వి =—వై.—

బసవన్నాట, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బసవి, వై. వి. రూ-బసివి. 1. జారిణి: చూ, స్వైరిణి; 2. శివదాసియై వ్యభిచరించుస్త్రీ: చూ, స్వైరిణి.

బసివి, —వై.—

బసుమము, వై. వి =భస్మ: చూ, భస్మము.

బస్తకము, సం. వి. అ. న. రూ - బాస్తకము. రుమాకరలవణము, రౌమకము: చూ, లవణము I.

బస్తము, సం. వి. అ. పుం. 1. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1; వా. వి. 2. శ్లేష్మోద్రేకమును తగ్గించుమందు.

బస్తా, వా. వి. ధాన్యాదులతో నింపెడుమూట. (నంచిగాక 166 పౌనుల తూనికగల సరుకు)

బస్తాంద్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆటకమామిడి *: చూ, మామిడి; 2. ఒద్ది *: చూ, వద్ది; 3. గాడిదగడపర *; చూ, శ్వసనము. 2; 4. మామెన *: చూ, శారిబ.

బస్తాబంది, వా. వి: చూ, పట్టుబడి.

బస్తీ, వా. వి. పెద్దపట్టణము: చూ, దేశము.

బహాదరు, వా. వి: గొప్పవారి బిరుదు: రూ - బహాదూరు-బహద్దరు.

బహదూరు, —పై.—

బహద్దరు, —పై—

బహి, సం. అవ్య: వెలుపట అను నర్థమందు వర్తించును.

బహిత్రము, సం. వి. అ. న. ఒకరకము ఓడ: చూ, హోడము.

బహిరంగపఱచు, మి. అ. క్రి: చూ, వెలిపుచ్చు.

బహిరంగము, సం. వి. అ. న. 1. వెలుపటి అవయవము; విణ. 2 = బహిరము. బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము.

బహిరంగవిద్యలు, అం: చూ, మహావిద్యలు.

బహిరంధి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వేరుపనస *.

బహిర్దేశము, వా. సం. వి. అ. న. 1. తనదేశము కాని దేశము; 2. చెంబట్టికకు వెడలుచోటు, బహిర్భూమి: చూ, భూమి. 1.

బహిర్ద్వారము, సం. వి. అ. న: చూ, తలవాకిలి.

బహిర్భూమి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. మలవిసర్జనస్థలము: చూ, భూమి, 1; 2 బయలు.

బహిర్లాపి, సం. వి. న్. పుం. ఉత్తరము వేఱుమాటలయందడఁగియుండునట్టి విషమసమస్య.

బహివడు, మి. అ. క్రి: వెలివేయఁబడు.

బహివెట్టు, మి. అ. క్రి: చూ, వెలివేయు.

బహిష్కరణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలి. 2.

బహిష్కరించు, సం. స. క్రి: చూ, బహివెట్టు.

బహిష్కారము, సం. వి. అ. పుం; చూ, వెలి. 2.

బహిష్కృతము, సం. విణ: చూ, ప్రతిషిద్ధము.

బహిష్కృతుఁడు, సం. విణ. బహిష్కరింపఁబడినవాఁడు.

బహిష్టయగు, మి. అ. క్రి. కడకుఁబోవు: చూ, సమర్తాడు.

బహుకరుఁడు, సం. విణ: చూ, ఖలపువు.

బహుక్షముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; వా. 2. మిక్కిలిశాంతుఁడు.

బహుగర్హ్యవాక్కు, సం. విణ. చ్. కుత్సితపుమాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త. 1.

బహుధా, సం. అవ్య. అనేకవిధములచేత.

బహుధాన్య, అం: చూ, సంవత్సరములు.

బహుపత్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చింత *: చూ, శుక్లిక.

బహుపాత్తు, సం. వి. ద్. పుం. రూ-బహుపాదము. మఱ్ఱి *: చూ, వటము.

బహుపాదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బహుపాత్తు.

బహుపుత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు *.

బహుప్రదుఁడు, సం. విణ: చూ, స్థూలలక్షుఁడు. 1.

బహుమతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.

బహుమానము, సం. వి. అ. న.—పై.—

బహురంధ్రిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (తె). కమ్మచ్చు-కమ్మెచ్చు.

బహురత్నావసుంధరా, న్యా. భూమియందనేక రత్నములు గలవు. ఇది వాచ్యార్థమునఁగాక "భూమియందనేకులు మహావిద్వాంసులు గలరు" అను వ్యంగ్యార్థమునఁ బ్రయుక్తమెయున్నది.

బహురూపము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఊసరవెల్లి: చూ, సరటము; 2: చూ, సర్జరసము; అం. 3: చూ, వ్యంజకము. 1:

బహురూపుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1: 2. చూ, శివుఁడు; 3: చూ, మన్మథుఁడు; 4: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 5. పెక్కురూపములు కలవాఁడు.

బహురోగము, సం. వి. అ. న. మేఁక: చూ, మేషము. 1.

బహువారకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, విరిగి. *

బహువిధము, సం. విణ: చూ, వివిధము.

బహువు, సం. విణ. (ఉ. ఊ. ఈ. ఉ) 1. అధికము: చూ, హెరాళము; 2. ఎడముగలది: చూ, నుర (3).

బహుసుత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిల్లపీఁచర *; విణ. 2 జాతపత్య: చూ, స్త్రీ.

బహుసువర్ణము, అం: చూ, తానములు.

బహుసూతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పరేష్టుక.

బహుళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; 2. పెద్దయేలకి *: చూ, పత్రల; 3. చిట్టేలకి *: చూ, పత్రల; 4. నీలి *: చూ, శ్రీఫలి. 2, బ. 5. కృత్తికానక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—3.

బహుళపక్షము, సం. వి. అ. పుం. కటిపక్కము: చూ, పక్షము. 1.

బహుళము, సం. వి. అ. న. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం. 2: చూ, బహుళపక్షము, (చూ, శుక్లము. 3): విణ. 3. అధికము: చూ, హెరాళము; 4. దట్టము: చూ, మొత్తము.

బహుళీకృతము, సం: విణ. తూర్పెత్తినది (ధాన్యము), పూతము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)

బహుళుఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ వహ్ని. 1.

బహూకరణము, సం. వి. అ. న: చూ, బహూకృతి.

బహూకరించు, సం. స. క్రి: చూ, సన్మానించు.

బహూకృతి, సం. వి. ఇ స్త్రీ: చూ, సన్మానము.

బహ్వారంభో లఘుక్రియా, న్యా. మొదట పెద్దపెట్టునఁ గనఁబడినను దుదికి సూక్ష్మముగా ముగియుట. "అజాయుద్ధే ఋషిశ్రాద్ధే ప్రభాతే మేఘడంబరే దంపత్యోః కలహే చైవబహ్వారంభోలఘుక్రియా."

బహ్వాశిని, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భక్షకుఁడు.

బళకరము, దే. వి: చూ, రూ-బలకరము.

బళా, దే. అవ్య. మెచ్చును తెలుపును (రూ - బళారె - బళారే - బళి - బళిర — బళిరయ్య - బళిరా - బళిరె - బళిరే - బళీ - బలా - బలారె - బలారే - బలె - బలే) : చూ, సేబాసు.

బళాయి, వై. విణ. = బలవాన్. కాశీ. 7. అ. 253: చూ, శక్తుఁడు.

బళారె, దే. అవ్య: చూ, రూ-బళా. (రామా. 6, అ. 55.)

బళారే, దే. అవ్య. — పై. —

బళి, —పై, —

బళిర, —పై.—
బళిరయ్య: చూ, బళారె.
బళిరా, —పై—(రుక్మి. 5, ఆ. 59.)
బళిరె, —పై—
బళిరే, —పై—
బళీ, —పై—(పర. 3. ఆ. 292.)
బళీరె, —పై.—
బళీరే, —పై.—
బళుకు, వా. అవ్య. సారెకు సారెకు : రూ-బళుకున-బళుక్కున.
బళుకున, వా. క్రి. 1.—పై—: వా. వి. 2. దోఁకునందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ,హూహూ. (రూ-బళుక్కున బళ్లున.
బళుక్కున, వా, క్రి, వి,—పై.——
బళువు, వా. వి. పూబము; చూ, రూ-బఱువు. (కొండదొరల వాడుక)
బళ్ల, వా. వి: చూ, రూ-బల్ల. 1.
బళ్లు, వా. వి. ఛ. 1: చూ, రూ - బల్లు: బ. 2. బండ్లు. "బళ్లు కట్టెరి" (ఇదివిచార్యము.)
బళ్లున, వా. వి; చూ, బళుకున. 2.

బా

బాంకి, వా. వి: చూ, రూ-బ్యాంకి
బాంకినోటు, వా. వి: చూ, రూ-బ్యాంకినోటు.
బాండు, వా. వి: 1; ప్రూచీపత్రము; 2; చూ, బ్యాండు.
బాండవ, వై. వి.=భాండ. కుండ: చూ, భాండము. 3.
బాండ్లీ, వా. వి. వండెడిలోహపాత్రము; చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6)
బాంది, వా. వి. 1. వేఁడిమినిచ్చెడి మత్తుద్రవము: రూ-బ్రాంది; 2. పనికత్తె.
బాంధకినేయుఁడు, సం; వి. అ. పుం: చూ, అంకులాఁడి కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
బాంబు, వా. వి. ప్రాణముతీసెడు ఒకానొక బాణసంచు: చూ, బాణసంచు.
బాఁకి, వై: వి =భక్తి. రూ-బాఁకీ. విలువ: చూ, శేషము. 1. (అరసున్నకలదని కొందఱు).
బాఁకీ, వై. వి. = చూ, రూ-బాఁకి.
బాఁకు. దే. వి. 1. కటారి; చూ, బాణము. 1; 2. చురకత్తి: చూ, రిష్టి, 2; 3. చల్లాణము: చూ, బాణము. 1,
బాఁకుదారు, వా. వి. బాగుదార; చూ, రిష్టి. 2.
బాఁజు, దే. వి: చూ, శ్యేనము.
బాఁతి, దే. వి. రూ-బ్రాఁతి. 1.=ప్రీతి: చూ, స్నేహము; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; వై. వి. 3.=భ్రాంతి: చూ, భ్రాంతి. 1; విణ, 4. దుర్లభము: చూ, వెక్కసము. 3: 5. ప్రియము: చూ, వాంఛ.

బాఁదు, వై. స. క్రి. =బాధ. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. (బాదు అనికొందఱు)
బాఁదుకొను, —పై.—
బాఁపఁడు, వై. వి. =బ్రహ్మ- బ్రాహ్మణ. (రూ-బాఁపనుఁడు-బాఁపనయ్య): చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
బాఁపత, ద్వ. వి. (బాపన+త) = బ్రాహ్మణి. బాఁపనక్క: చూ, స్త్రీ.
బాఁపన, వై: వి. బ్రాహ్మణకులము.
బాఁపనకొలము, వై. వి.=బ్రహ్మకులమ్, కపిలము : చూ, సంతతి. 1.
బాపఁనక్క, వై. వి. =బ్రాహ్మణి: చూ, బాఁపత.
బాఁపనచీమ, ద్వ. వి. గోరోచనపు రంగుగల చీమ, బ్రాహ్మి : చూ, పిపీలిక.
బాఁపనది, వా. వి: చూ, బాఁపత.
బాఁపనబూరి, వా. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
బాఁపనయ్య, వై. వి. =బ్రాహ్మణ. నీలా. 1, ఆ. 89 : చూ, బాఁపఁడు.
బాఁపనవాఁడు, ద్వ. వి.—పై.—
బాఁపనుఁడు, వై. వి =చూ, రూ-బాఁపఁడు.
బాఁపటికము, ద్వ. వి. (బాఁపన+టికము; = బ్రాహ్మణ్య. బ్రాహ్మణత్వము.
బాకా, వా. వి. కాహళమను ఊఁదువాద్యము. "సమయమునకు లేని బాకా—": చూ, వీణ.
బాకావట్టు, వా. అ. క్రి. బాకాఊఁదు.
బాకి, దే. వి. రూ-బాకీ. 1. అప్పు: చూ, వారకము. (1) ; 2: చూ, శేషము. 1; విణ. 3. విస్తృతము: చూ, హేరాళము.
బాకినోటిమెకము, ద్వ వి: చూ, సింహము.
బాకినోరుమెకము, —పై.—
బాకిళ్ళమారి, వా. వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
బాకీ, దే. వి: చూ, రూ-బాకి. 1—2.
బాకీపడు, వా. అ. క్రి. అచ్చు, అప్పుపడు-అప్పువడు, (మి) ఋణపడు.
బాకురుబాకురు, వా. వి. బాతుల అఱుపునందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.
బాగము, వై. వి.=భాగ. 1. రూ-బాగలు-బాగాలు. వక్కపొడి. రాజ. 1, ఆ. 134: చూ, పోఁక; 2: చూ, బాగము. 1.
బాగరి, ద్వ. విణ. 1: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు; 2. అందకత్తె. విజ. 1, ఆ. 175: చూ, స్త్రీ.
బాగలు, వై. వి. బ. =భాగ; చూ, బాగము. 1. శశాం. 2, ఆ. 80; కళా. 4, ఆ. 69.
బాగా, వా. వి. 1: చూ, రూ-పాగ-పాగా; అవ్య. 2: పొగసుగా.
బాగాలు, వై. వి. బ: చూ, రూ—బాగలు.
బాగు, వై. వి. =భావుక. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2, చూ, విధము. 1; 3: చూ, సౌందర్యము; విణ. 4. చూ. హృద్యము; 5. అందముగలది: చూ, సౌందర్యము; 6. క్షేమముగలది: చూ, సుఖము; 7 యోగ్యమైనది: చూ, శ్రేష్ఠ్యము ; 8. యుక్తమైనది: చూ, సంగతము. 3; 9:

హితమైనది: చూ, సమర్థము; 10 సఫలమైనది: చూ, సిద్ధము. 3.
బాగుఓగులు, జా. మంచిచెడ్డలు.
బాగుగా, వా. క్రి. విణ. అనలార, సరిగా.
బాగుచేయు, వై. స. క్రి. చక్కపఱచు.
బాగుదార, వై. వి. చిన్నకత్తి: చూ, బాఁకుదారు.
బాగులాఁడి, ద్వ. విణ. అందకత్తె. పా. 1, ఆ. 38: చూ, స్త్రీ.
బాజాలు, వా. వి. బ. భజంత్రీలవాద్యధ్వని: చూ, స్వరము. 2.
బాజాఱము, వై. వి. =ప్రసార: చూ, వ్యభిచారము.
బాజాటీ, వా. వి: చూ, రూ-బజాటీ.
బాజాఱు, వై. వి. =ప్రసార: చూ, రూ-బజాఱు.
బాజు, వై. వి. 1.=భా. కాంతి. అచ్చ. బాల, కాం. 26: చూ, వెలుతురు. 1; 2. ప్రక్క: చూ, సూరెలు. (పార్శ్వము. 2.) 3. దూలము.
బాజుబందు, వై. వి. = భుజబంధ: చూ, భూషణము. 2.
బాట, వై. వి. = బాహ్యాట. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1.
బాటసారి, వై. విణ. = వాటచారి—బాహ్యాటచారి: చూ, సమీరణుఁడు. 2.
బాడకాచాకిరి, వా. వి. చూ, రూ-బాడ్కాచాకిరి.
బాడబము, సం. వి. అ. న. 1. గోడిగలమూఁక: చూ, హయము; పుం. 2. (రూ-బాడవము—బడబము-బాడాబము): చూ, బడబానలము.
బాడవ, వా. వి. రూ-బాడువ. పల్లపునేల: చూ, భూమి. 1.
బాడబికము, అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
బాడబుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
బాడబ్యము, సం. వి. అ. న. రూ-బాడవ్యము: చూ, బ్రాహ్మణము: 1.
బాడవ్యము, సం. వి. అ. న.—పై.—
బాడానువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ = బాడిన—బాడిత: చూ, వాశి.
బాడి, వా. వి: చూ, బురద.
బాడించు, వా. వి. పదేపదేసాధించు.
బాడిగ, వై. వి. = భాటక. 1: చూ, భాటకము; 2. కూలి: చూ, సంబళము. 2.
బాడిత, వై. వి. = బాడాసు: చూ, వాశి.
బాడిద, వై. వి. 1. = —పై.— (వాడుక); 2.=పారిభద్ర*: చూ, వారిదము (1).
బాడిదము, —పై.—
బాడియ, వా. వి: చూ, బాడి.
బాడిస, వై. వి. 1.=పారిభద్ర*: చూ, బాడిద: 2; 2.=బాడాసు: చూ, బాడిత.
బాడిసె, వై. వి. = —పై.—
బాడు, దే. వి. వరదా: చూ, ముసుఁగు. 3.
బాడుకొఱంటు, వా. వి. మానహీనుఁడు: బాడుగోలు.
బాడుగ, వై. వి: చూ, బాడిగ.
బాడుగోలు, వా. వి: చూ, బాడుకొఱంటు.
బాడుదల, దే. వి. (బాడు + తలఁగించుట) అవమానించుట: చూ, సడి. 3.
బాడువ, దే. వి: చూ, రూ—బాడవ.
బాడె, దే. వి: చూ, బురద.
బాఢము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్ధ. 4; క్రి. విణ. 2. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము.
బాణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాణమూలము: చూ, బాణము. 1; అ. పుం. 2. నల్లగోరంట*: చూ, బాణము. 3.
బాణనిర్మాణాదికము, అం: చూ, ప్రమేయములు.
బాణపుంఖి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వెంపలి*.
బాణభేదపరిగణనము, అం: చూ, ప్రమేయములు.
బాణపురము, అం. శోణితపురము: చూ, దేశములు.
బాణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగూషము, అంబకము, అజిహ్మగము, అస్త్రకంటకము, అస్త్రము, అశీకము, ఆయుధము, ఆశుగము, ఇషువు, ఈ, కంకపత్రము, కటంబము-కడంబము, కదంబము, కణము, కర్పరము, కలంబము-కళంబము, కాండము, కాదంబకము, కాదంబము, కింశారువు, కూటము, క్షిపణి, క్షురప్రము, ఖగము, గోవు, ఘ, ఘాతము, చక్రపుంఖము, చిత్రపుంఖము, నాళికము-నాళీకము, పత్రము, పత్రవాహము, పత్రి, పీలువు, పుష్కరము, పృషత్కము, ప్రదరము, ప్రహరణము, మార్గణము, రోపము, వాజి, వికర్షము, విపాఠము, విశిఖము, విహంగము, వీరతరము, శణము, శరము, శలాక, శల్యము, శస్త్రము, శిఖి, సరము, సాయకము, సాయము, సూచీముఖము, స్థూలక్ష్వేడము, స్వరువు, హనువు, హేతి. (తె).—అంప, అంపకట్టె, అంపములికి-అంపముక్కి. అంపకోల, అంపఱ, అంబు-అమ్ము. అలుఁగు-అల్గు, ఆయిదము, కట్టియ-కట్టె, కత్తి, కయిదువు-కైదువ-కైదువు, కోల, గసిక, గిట్ట, చిలుకు, జిట్ట, జిరా, తీరు-తీఱు, తూపు, తొడుగు-తొడుపు- తొడ్గు, నారసము, పోటుముట్టు, బరిగోల, ములికి-ముల్కి, లకోరి, సరము, సరుడు, నెల, నెలకట్టియ—నెలకట్టె. (మిగతవానికి "చూ, హేతి. 4."); తద్విశేషములు.—౧. అగ్ని ప్రసారణాయుధములు.—దంచన, నాళము, శతఘ్ని. (తె).—క్రోవి, గుంటక్రోవి, జంగి, జజాయి, జబురుజంగి, జపురు, తుపాకి, పిరంగి, సురక్రోవి;౨. అచ్చము ఇనుపబాణమునకు.—అమోఘ, ఏషణము, కాండగోచరము, ఖురాలకము - ఖురాలికము, నారాచము, ప్రక్ష్వేడనము, ప్రఘము, ప్రసరము, రామబాణము, లోహనాళము; (తె).—గొరక, గొరకకట్టె, నారసము; ౩. అమ్ములపొదికి.— ఇషుధి, ఇష్వాసము, ఉపాసంగము, కలాపము, తూణము, తూణీరము, ద్రోణి, నిషంగము, శరధి, శరవిధి. (తె),—అంపదొన-అంపపొది

అంబులపొది - అమ్ములపొది, తరకసము, తరకసా, పాణి
వడము, పొది, పొన, బత్తడిక - బత్తళి - బత్తళిక; ౪. అర్ధ
చంద్రబాణమునకు.— అర్ధచంద్రము, కరపలము, క్షుర
ప్రము, క్షురప్రగము. (తె).—కత్తి వాతియమ్ము, కొఱ
పము-గొఱపము, నెలవంకకోల; ౫. అర్జునుని ధనువునకు.-
గాండివము - గాండీవము; ౬. అలుఁగులేనియాఁటెకు.
(తె).— బరికట్టె, బరిగమ్మి; ౭. అలుఁగువేసిన చేతి
కత్తికి.—(తె).—గొరకకట్టె; ౮. అల్పకుంతమునకు.—
గొరక, గొరకకట్టె; ౯. అల్పశరమునకు.—(తె).—
దోనము; ౧౦. అస్త్రకయనెడిబాణమునకు.- అంధకము;
౧౧. (చూ, అస్త్రములు): ౧౨. ఆకాశబాణమునకు,—
ఆకాశబాణము; ౧౩. ఆగ్నేయాస్త్రమునకు.— (స) అగ్ని
శిఖము (తె).—అగ్గికోల, అగ్గితూపు, అగ్గిమునికి, చిచ్చఱ
కోల; ౧౪. ఆయుధపు అంచునకు.— అశ్రము-అశ్రి-అశ్రి
కుటి, కోటి, కోణము, ధార. (తె).— దార, దారి, వా-
వాయి-వాదర; ౧౫. ఆయుధవిశేషములు.—చక్రఫలము;
అరాముఖము; కంపణము; కరముక్తము; కర్ణిక; కాకతుం
డము; కుంతము; కుణపము; కోంకణము; కౌశేయము;
ఖురప్రము; గద; చక్రము; ముసుండి; విజ్జలము, శాయ
కము; (౧) (తె).—అంబు; ఉండసురియ; కటిచిలుకు;
ఒడ్డగ; కట్లగుదియ; కత్తికాసు;/కోల; గుమితి-గుమ్మితి;
చింగోటి, చికటారి - చిక్కటారి; దొంకెన-దొంకెన; తగు
కత్తి; దసెన: దోదుముదారి; బాణా; మొహదా; సత్తి;
సామంతరాగోల, సిరాణము; మఱియు.— ౧౬. ఇంద్ర
ధనుస్సునకు.— అధనాశ్రము, అశని-అశని, ఇంద్రచాపము,
ఇంద్రధనువు, ఇంద్రాయుధము, ఈ, ఐరావతము, కోటీ
రము, కౌశికాయుధము, త్రిదశాయుధము, శక్రధనువు.
(తె).—కొరడు-కొఱడు, ముప్పన్నెవిల్లు, రతనపువిల్లు; (౧)
చెక్కనియింద్రధనుస్సునకు.- ఋజురోహితము, రోహితము;
౧౭. ఇరువదినాలుగు బాణములకట్ట. (తె).- దస్తా; ౧౮.
ఈఁటెకు.—కణయము, కుంతము, దీర్ఘాయుధము, ప్రాసా
యుధము, విషాంకురము, శంకువు, శలము, శల్యము.
(తె).— అంతశము- అత్తలము-అత్తళము, ఈఁటియ-
ఈఁటె, కొంతము, చివ్వ, నేజ - నేజము-నేజా, బరిచి—
బరిచీ; ౧౯. ఉపనయనకాలమందు ధరించునది.— కార్ము
కము; ౨౦. ఉభయపార్శ్వధారాసికి. (తె).—దోదమ్మి—
దోదుమి - దోదుమ్మి, పట్టా, పట్టాకత్తి, సైబు; ౨౧.
ఏనుఁగు కుంభస్థలముమీఁదఁ బొడిచెడి ఆయుధమునకు.—
అంకుశము, తోత్రము, వైణుకము, సృణి. (తె).—
అంకుసము; ౨౨. కత్తికి.— (చూ, రిష్టి. 2.); ౨౩. కత్తె
రకు.— కర్తరి, కృపాణి, ఖండధార. (తె)- కత్తెర;
౨౪. కర్ణధనుస్సునకు.— కాండపృష్ఠము, కాలపృష్ఠము;
౨౫. కఱకుటమ్మునకు. (తె) —కరి, కఱకుటమ్ము; ౨౬.
కామదేవాస్త్రమునకు.—కామాయుధము, కేశటము, శోణము;

౨౭. గన్నేరాకువంటి యలుఁగుగల బాణమునకు —(తె).—
గన్నెరాకిమ్ము; ౨౮. గిఱిలేనిశరమునకు. (తె).—సురుఁ
గు, సరుఘు; ౨౯. గుజ్జమునుదోమెడు గొఱపమునకు. —
కరఫలము, కేశకారము. (తె)— కొడపము, కొఱపము—
గొఱపము; ౩౦. చక్రాయుధమునకు.—చక్రము, చక్రా
యుధము. (తె).— కంటెవాలు, కడిపలుఁగు, గుడుసు
కైదువు, గుడుసువాలు, చుట్టలుఁగు-చుట్టలు, చుట్టుగైదువు,
చుట్టువాలు, పదినూఱంచులవాలు, బటువుఁగైదువ, బటువు
వాలు, బటువడిదము, బటువుఁగత్తి, బిల్లవాలు, వేమొన
లలుఁగు, వేయంచులవాలు, సుడికత్తి, సుడియడిదము, సుడి
వాలు; ౩౧. చాపకర్షణబలసాధనమునకు, (తె).—తోణము-
తోనమ్ము; ౩౨. చిల్లకోలకు.— కీలము, తోమరము,
మండము, శక్తి, సవ్వల. (తె)— చిల్లకోల, నేజ-నేజా—
నేజము, తంపుగోల; ౩౩. త్రికాష్ఠికి.—త్రికాష్ఠి. (తె)—
తిక్కటి; ౩౪. అజకకము—అజకాకము—అజగకము,—
కింకటము; త్రిశూలము, పినాకము.—(తె) —సుడివోనలుఁగు,
ముమ్మొనవాలు; అజగవము (చూ, బాణము. 1-58) ౩౫.
దుష్కంటకశరమునకు: కర్ణిశరము,—(తె). చిలుకమ్ము.—
చిలుకుటమ్ము, దోఁటమ్ము; ౩౬. దూదియేకువిల్లునకు.-తూల
కార్ముకము, పంజిక. పింజనము.—(తె).— పింజ; ౩౭.
ధనువునకు.—అజగవము—అజీగవము— అజీగావము—
అజాగవము— అజగావము — ఆజగవము, అనూకము,
ఇష్వాసము, కార్ముకము, కాలపృష్ఠము, కోదండము, గాండి
వము గాండీవము, గుణి, చాపము,ట,తాలము,తృణక, త్రిణత,
తృణత, ద్రుణము, ధనువు, ధన్వము, పినాకము, బాణా
సము, శరావాపము, శరాసనము, స్థావరము.(తె).—విలు—
విల్లు, సింగాణి—సింగణి—సింగిణీ, కమాను; ౩౮. నాలుగు
మూరల విల్లునకు.—కోదండము; ౩౯. నాలుగు ప్రక్కలు
తీరిన ఇనుప దండమునకు. (తె.) చెవుకాఁడిగుదియ—
చౌకాఁడిగుదియ; ౪౦. నాలుగుమూరల బాణమునకు.— గద
(తె.)—గుదియ, దుడ్డు; ౪౧. నైరృతి ధనువునకు.—
కమలము; ౪౨. పందీఁటె—పందిపోటు; ౪౩. పట్టిస
మునకు.—పట్టిసము. (తె.) — అడ్డకత్తి, మొహదా ; ౪౪.
పాశుపతాస్త్రమునకు—పాశుపతము; ౪౫. పెద్దపిరంగికి. (తె).—
దంచన — దంచవము — దెంచనము, పిరంగి, సుకొలి, సుబా
ణము; ౪౬. (చూ, ప్రమేయములు); ౪౭. ప్రాసాయుధ
మునకు.— కుంతము, ప్రాసము; ౪౮. బరిగోలకు.—
తోత్రము. (తె.)— బరి, బరిగోల; ౪౯. బలరాముని గదా
యుధమునకు.—ఖేటము; ౫౦. బల్లెమునకు.—ఖంజము, ఖేలి,
వల్లము. (తె.) —అత్తలము-అత్తళము, బల్లియము-బల్లెము
బల్లెకోల, బోదమ్ము; ౫౧. బాణపుకొనకు-.పింఛము-పుంఖము
(తె).—పింజ; ౫౨ బాణపుములికికి.—నాళీకము — నాళకము,
వలము. (తె)—అలుఁగు—అల్గ చిలుకు, ములికి-ముల్కి,

నెల; ౫౩ ఒకానొక బాణమునకు.— చిలుకు; ౫౪. బాణమునకుఁగట్టిన యీఁకలు.— (తె) —అంపగరి-అంపగఱి; ౫౫. బాణమును సంధించుకార్ముకమునకు.— (తె)— తొడవిల్లు; ౫౬. బాణముల గుంపునకు.—కాండంబము. (తె).— అంపలు; అంపవెల్లి: ౫౭ బాణమూలమునకు.— బాణ; ౫౮. బాణ విశేషమునకు.—(మి). పొగబాణము; ౫౯. బాణాగ్రములు.— (చూ, కార్ముకము 7, బాణాగ్రములు.): ౬౦. బొమ్మదేవుని విల్లునకు —ఘోరరూపిణి; ౬౧. భిండివాలమునకు.—కోణము, భిండిపాలము—భిఁడివాలము—భిందివాలము, లగుడము, సృగము; ౬౨. రామబాణమునకు.— అమోఘ, ప్రక్ష్వేడనము, రామబాణము; ౬౩. (చూ) మన్మథబాణములు:): ౬౪. (చూ, మల్లయుద్ధాయుధములు.) ౬౫. (చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: చూ, ఆయుధములు.); ౬౬ మెడ కత్తెరకు. (తె).—గండ కత్తెర— గండ్రకత్తెర; ౬౭. మొనలకు.—(చూ, మొనలు.); ౬౮. యుద్ధసాధన విశేషమునకు. (తె).—దగరు; ౬౯. రిష్టికి — (రిష్టి=కత్తి) (చూ, రిష్టి. 2.); ౭౦. వంకిర అలుఁగుల యీఁటెకు.—(తె)—డొంకెన—దొంకెన; ౭౧. వంకిణికి. (తె.)— చల్లాణము, చిల్లాడము—చిల్లాణము, పిడియము పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, మొలకత్తి వంక, వంకిణి; ౭౨ వజ్రాయుధమునకు —అంబుజము, అక్షజము, అశని— అశని, అహి, అస్థికము, కులిశము, ఋజురోహితము, గిరికంఠము, గిరిపక్షభిత్తు, గోవు, జంభారి, జసురి, దంభోళి, నిర్ఘాతము, పవి, ఫిది-భిది ఫిదిరము-ఫిదురము— భిదిరము భిదురము, ఫిదువు— భిదువు, భ్రదము, వజ్రము, వజ్రాయుధము, వజ్రాశని, శంబము సంబము, శతకోటి, శతధారము, శతారము, శతహ్రద, స్వరువు, హ్రదిని—హ్రాదిని, (తె.)- నూఱంచులకైదువు, పిడుగుకైదువు, జాటీవాలు; ౭౩. వరుణపాశమునకు.— నాగపాశము, నాగము. (తె.)— పాఁపతూపు, పాఁపరమ్ము; ౭౪. వింటనుండి విడువఁబడిన బాణమునకు— విణ. ప్రహితము; ౭౫. వాయుధనువునకు.—కిణీశము; ౭౬. విశాలముఖసాయకమునకు.-(తె.)- అడ్డవాతియమ్ము పాఱావతము—పాఱవాతమ్ము—పాఱమ్ము పాఱవాతియమ్ము; ౭౭. విషముపూసిన బాణమునకు.—దగ్ధము, లిప్తకము; ౭౮. విష్ణుచక్రమునకు.— అరి, ఆయుధేంద్రము, కౌమోదకి కౌమోదకి-కౌమోది, చరణము, పాంచజన్యము, సుదర్శనము. (తె.)—కూఁతవాలు, లచ్చిదొరబూరఁగొమ్ము, వలమురి; ౭౯. వెదురువిల్లునకు.—కోదండము, వేణుచాపము. (తె.) వెదురువిల్లు; ౮౦. వేఁటసాధనములు.—(తె).— గెడ, తడవిల్లు, పందిగోరు, పిడియము-పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, వడదోలు, వెడదవాతియలుఁగు; ౮౧. శక్తియను బాణమునకు.—కాసువు; ౮౨. శిథిలధనువునకు—(తె.)—కపోదా; ౮౩. శివుని విల్లునకు.—ఆతంకము, ఖట్వాంగము, ఖింఖిరము; ౮౪. శూలమునకు—శూలము, శ్రీలము, సీసకము; (చూ, బాణము, 1—3—6); ౮౫. సాముచేయువారు త్రిప్పెడు కోలకు.—(తె.)—చిఱుత; ౮౬. సూర్యుని విల్లునకు.—చామీకరము, చామీరము; ౮౭. స్థూలాగ్ర బాణమునకు —గోధనము; ౮౮. (చూ, ముద్గరము); ౮౯. భీష్ముని బాణశయ్య.-అంపశయ్య. (బాణము తెనుఁగు అసికొండలు); 2. ఆవు పొదుఁగు: చూ, స్తన్యము; (చూ, సౌరభేయి; 3. నల్లగోరంట, బాణ*: చూ, మహాసహ; అం 4: చూ, అసంయుతహస్తములు; 5: చూ, అనద్ధవాద్యములు.)

బాణలి, దే. వి. 1. కంచు కంటు: చూ, పాత్రము. 6; వా. 2. బూరెలమూఁకుడు: చూ, పాత్రము. 6.

బాణవిద్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాణసంచులను కాల్చుట; వా. 2. ధనుర్విద్య.

బాణసంచు, మి. వి. (బాణము+సంచు.) దీపావళి అమావాస్య నాటిరాత్రి (ఆశ్వయుజ బ 30 రాత్రి) తుపాకి మందుతోఁజేసి కాల్చెడు పగలు వత్తులులోనగునవాని వేడుక విశేషము: అగ్నిక్రీడ. తద్వి—౧. అవాయి, అవాయిగొట్టము, చందురజోతి, చివ్వ, జువ్వ, తారాజువ్వ. (సం.)— ఆకాశబాణము, చంద్రజ్యోతి, చంద్రద్యుతి, చంద్రద్యోతి, (మి) తేలుబాణము; ౨. కాఁకరవత్తి; ౩. కుండబిరుసులు; ౪. కురుజు, చిచ్చుబుడ్డి; ౫. టపాకాయ; ౬. పంచవన్నెబిరుసులు; ౭. పగలువత్తి; ౮. పూవత్తి; ౯. బాంబు; ౧౦. మతాబు-మత్తాబు; ఇత్యాదులూహ్యంబులు. (మిగతవానికి: "చూ, సీమ టపాకాయలు.")

బాణహస్తక్షేత్ర నిరూపణము, అం: చూ, ప్రమేయములు

బాణా, దే. వి. దండాయుధము. "బాణాకఱ్ఱ": చూ, బాణము. 1.

బాణాగ్రములు, అం. ఇవి పదివిధములు.— ౧. ఆరాముఖము, ౨. ద్విభల్లకము, ౩. వత్సదూతము, ౪. కర్ణికము, ౫ కాకతుండము, ౬. క్షురప్రము, ౭. గోపుచ్ఛము, ౮. అర్ధచంద్రము (చందురువంకలు), ౯. సూచీముఖము, ౧౦. భల్లము. ఇట్టి ప్రసిద్ధిగల బాణములయొక్క విసర్జనాది క్రియలకాస్పదమైనది కార్ముకము: చూ, కార్ముకము, 7: చూ, బాణము. 1.

బాణాత్మజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జుని, ఉష: చూ, సూన. 1.

బాణాసనము, సం. వి. అ. న విల్లు: చూ, బాణము. 1.

బాణాసురుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. బాణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; అం. 2: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

బాణుఁడు, 1.—పై.—

బాతళించు, దే. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

బాతాకా(ఖా)ని, వా. వి. 1. వ్యర్థోక్తులు; 2: చూ; వదరుఁబోతు.

బాతిని, వా. వి. 1. గుట్టు: చూ, రహస్యము 1; 2: చూ, వేగువాఁడు.

బాతు, దే. వి. 1. రూ-బాతువు: చూ, శరారి; 2: చూ, సాపాటు; 3: చూ, శర్కర. 1; 4. రూ-బాతువు; చూ, బకము.

బాతువు, దే. వి: చూ, రూ-బాతు. 1—4.

బాద, వై. వి. = బాధా: చూ, శోకము.
బాదము, వై. వి. 1. రూ-బాదాము.*: చూ, వృక్షము: వా. 2. బాదంపెట్టు అను ఇంటిపేరుగాగలవారు.
బాదర, వా. వి. రూ-బాదరు: చూ, రూ-బాదరము. (1)
బాదరబందీ, వా. వి. జంజాటము: చూ, శ్రమము. 1. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక)
బాదరము, సం. విణ. 1: చూ, ఫాలము. 4; దే. వి. (1) రూ—బాదర—బాదరు. జానకి త్రాడుంచెడు కర్ణాటకపు తుపాకిచెవి.
బాదరాయణ, సంబంధ న్యాయము. (స్పష్టము) దీనిమూలమిది. "యుష్మాకం బదరీచక్రం అస్మాకం బదరీతరుః 1. బాద బాయణ సంబంధా ద్యూయం, యూయం, వయం, వయం." "కానీ యీ యర్థమున "బాదర సంబంధ" మనవలెను గాని బాదరాయణ సంబంధ మనరాదు. ఈ యర్థమున బాదరాయణ పదము సాధ్యముగాదు" అని తత్సమచంద్రిక.
బాదరాయణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సమానుఁడు.
బాదరించు, వై. అ. క్రి.=భ్రాతా: చూ, సరిపోవు. 1. కాశీ. 3, ఆ. 241.
బాదరు, వా. వి: చూ. రూ-బాదరము. (1)
బాదామము, సం. వి. అ. న. బాదముకాయ.
బాదాము, వై. వి: చూ, రూ-బాదము*.
బాదు, వా. స. క్రి: చూ, మొత్తు 1.
బాదుకొను. వా. స. క్రి: చూ, బాదు.
బాధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1=బాద: చూ, శోకము; 2. గెంటుట: చూ, నిషేధము; అం. 3: చూ, పంచోత్తరవాదము.
బాధకము. సం. విణ. బాధించునది: చూ, హింసితము.
బాధకుఁడు. సం. విణ: చూ, వేసరి.
బాధపడు. మి. అ. క్రి: కక్కసపడు, కటకటఁబడు, కుతిలపడు, కొట్టాడు, కోడాడు, గాసిఁబడు, గాసిలు-గాసిల్లు, చేడ్పడు, తట్టువడు, దెప్పరిలు-దెప్పరిల్లు, ప్రేముడించు, మెరమెరలాడు. ("చూ, శ్రమపడు")
బాధించు. సం. స. క్రి: చూ, హింసించు. 2. (ఇందు బాధపఱచు, నొప్పించు, తొందరపెట్టు మొదలగునవిచేరును.)
బాధితము. సం. విణ. బాధింపఁబడినది: చూ, హింసితము.
బాధిర్యము, సం వి. అ. న. కర్ణకండువ, కర్ణక్ష్వేడము, కర్ణగూథకము, కర్ణప్రతినాహము, కర్ణసంస్రావము, కర్ణశ్వము, క్ష్వేడము, ప్రణాదము, బధిరత. (తె).—చెముడు-చెవుడు, చెవుడుపాటు-చెవుడ్పాటు, పెద్దవిన్నపము. ("చూ, శ్రోత్రము. 1.") (విణ: చూ, బధిరితము.)
బాధ్యత. వా. సం. వి: (తె).—పూచి-పూచీ, హామీ.
బాధ్యము. సం. విణ. బాధింపఁదగినది: చూ, హింసితము.
బాన. వై. వి.=భాండ—భాజన. 1. కడవ: చూ, భాండము. 3; 2. ఏతపుకడవ: చూ, భాండము. 3; వా. 3. చాకలికడవ: చూ, భాండము. 3; విణ. 4. పెద్దది. "బానపొట్ట": చూ, సుర. (3).

బానగిలు. దే. అ. క్రి. రూ—బానసిల్లు. బలాత్కృతమగు.
బానసిల్లు.—పై—
బానసము. వై. వి.=పచన 1. వంట: చూ, సూపకారము; 2 =మహానస: చూ, వంటసాల. ఉ, హరి 4, ఆ. 136.
బానసీకుఁడు. ద్వి. విణ. 1. బంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1; 2. పాదసేవకుఁడు: చూ, సేవకుఁడు. 1.
బానసీఁడు. ద్వి. విణ. (బానసము + ఈఁడు) 1: చూ, సూపకారుఁడు; 2: చూ, బానసీకుఁడు. 1; 3: చూ, బానసీకుఁడు. 2.
బానిస. దే. వి. దాసి: చూ, రూ—బానిసె.
బానిసము. దే. వి. దాస్యము: చూ, సేవ.
బానిసీఁడు. దే. వి. (బానిసము + ఈఁడు): చూ, బానసీకుఁడు. 1—2.
బానిసె. దే. వి. 1. రూ—బానిస, గులాము— గుల్లామ, తొత్తు, పాచిక, పాదకి, పారిక, బోసకత్తియ — బోసకత్తె వరవు—వరవుడు. వెడవరమ్మఁడు. (సం)—కింకర-కింకరి ("చూ, స్త్రీ."); అం, 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.
బాపతు. వా. వి విషయము. "నానాబాపతులు" (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)
బాపు. దే. అవ్య: చూ, బసి. విజ. 1, ఆ. 102.
బాపురె.—పై.—
బాపురే.—పై —
బాబయ్య. వా. వి. 1. తండ్రి: చూ, సవిత. 2: 2. పినతండ్రి: చూ, సవిత 2; 3. పూజ్యుఁడు: చూ, వృద్ధుఁడు.
బాబయ్యో. వా. అవ్య: చూ అమ్మయ్యో.
బాబా. వై. వి. గుఱ్ఱము. రామా. 1, ఆ. 124: చూ, హయము,
బాబాకరము. వా. వి. దురాశ.
బాబారాతు. వై. వి. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
బాబు. వై. వి. =భావ: చూ, బాబయ్య 1. 2. 3.
బాభ్రవి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.
బాము. వై. వి. 1 = భవః. జన్మము: చూ, సంభవము; 2: చూ, శోకము.
బాయి. వా. వి. 1. పాలు: చూ, స్తన్యము. "అమ్మబాయియయ్యవే" 2. స్తన్యము.
బార. దే. వి. 1: చూ, వ్యామము. 1; వై. వి. 2. = ద్వాదశ. రూ-బారా. పండ్రెండు. అచ్చ. బాల, కాం. 8: చూ, ముచ్చోకము.
బారంగి. వై. వి.=భార్గి*: చూ, హంజిక.
బారకము. వై. వి. = భారక. 1. మేనిబరువు: చూ, భారము.1; వా. వి. 2. రొంపతగులుట: బారకింపు.
బారకయిపోటరి. ద్వ. వి. కుమారస్వామి. అం, పదా. సుర. 19: చూ, స్కందుఁడు.
బారకాఁడి. దే. వి. కోడెలను ఎద్దులతోఁజేర్చి మరపుటకు కట్టెడు కాఁడి.
బారకించు. వై. అ. క్రి.=భార. భారమగు.
బారకింపు. వా. వై. వి. = చూ, బారకము. 1.

బొట్టనగోలలు; బొమ్మరములు; బోటిరాళ్ళు; బోర్లపక్కె; మంకెలు; మొకమాట; రామన్నాట; విద్దియము-విద్దెము: వినాయకుతిరి; వెన్నెలకుప్పలు: స్రేలుబొట్టన; సరిబేసులు; సింగన్నదాటులు; సిరిసింగణావత్తి — సిరిసింగణాలవత్తి (ఇందు కొన్ని బాలికాక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁ గానవచ్చుచున్నవి): మఱియు-బాలికాక్రీడా విశేషములు.— అచ్చము; అక్షమీలనకేళి; క్రీడాదురము; గిరియకము. మఱియు (తె).— అంజి: అచ్చనఁగండ్లు— అచ్చనఁగయలు- అచ్చనగుండ్లు, అచ్చనలు; అట్టచెమ్మ; అమ్మనబోంట్లు, అమ్మనములు- అమ్మనలు; ఈనెగాజులు; ఉప్పిపల్లంచి; ఒడ్డుగుండ్లు; ఒడ్డువిడుపు; ఒప్పులకుప్ప; ఓమనగుంటలు; కంబాలాట; కనుమూసిగంతలు (చూ, మూసిగంతలు): కుచ్చెళ్ళు: కుప్పిలు; గీరణగింజ - గీరనంగింజ - గీరనగింజ: గుజ్జనగూళ్ళు-గుజ్జెనగూళ్ళు; గాలిపటము, గాలిపడగ: గిలక; గుజగుజరేకులు; గొబ్బిళ్ళు; చిఱుతనబిల్లలు: చెమ్మచెక్క; జాబిళ్ళు; దొంగతొత్తులు: పింపిళులు-పింపిళ్ళు; పింపిసలు; బిరికీలు, బొమ్మపెండ్లిండ్లు; (సం) అంధికి. (తె); మూసిగంతలు, కనుమూసిగంతలు, డాఁగనమ్రుచ్చులు-డాఁగన మ్రుచ్చిళ్ళు, డాఁగిలిమ్రుచ్చులు-డాఁగిలిమూఁతలు-డాఁగుడుమూఁతలు-డాఁగురింతలు- డాఁగురుమూఁతలు-దాఁగనమ్రుచ్చులు- దాఁగిలిమ్రుచ్చులు- దాఁగిలిమూఁతలు- దాఁగురుమూఁతలు; మేలిమచ్చులు (ఇందుకొన్ని బాలక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁ గానవచ్చుచున్నవి) (మిగతవానికి "చూ, సిరిసింగణాలవత్తి.")

బాలతనయము. సం. వి. అ. పుం. చంద్ర*; చూ, విట్ఛదిరము.

బాలతృణము. సం. వి. అ. న. వన్నిక: చూ, హరిత. (తృణము. 1.)

బాలపాపచిన్నె. వా. వి: చూ, బాలారిష్టము.

బాలబంధు. వా. వి. 1. దేవనాగరలిపివిబోలు లిపి; 2. సంచులు కుట్టువాఁడు.

బాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. అయిదేండ్లయేనుఁగుపిల్ల: చూ, హస్తి; పుం, న. 2. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము; విణ. 3. పదునాఱేండ్లకు లోఁబడినది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

బాలమూషిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిట్టెలుక: చూ, మూషికము.

బాలయజ్ఞోపవీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటుఁడు: చూ, మహోవ్రతి.

బాలవ. అం: చూ, కరణములు.

బాలవాహ్యము. సం. వి. అ. పుం. మేఁక: చూ, మేషము. 1.

బాలవ్రతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, సుగతుఁడు.

బాలశలాటువు. సం. వి. ఉ. న. లేఁతపిందె: చూ, శలాటువు 2.

బాలసంగడము. అం. మల్లసాధనము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

బాలసారె. వా. వి: చూ, బారసాల.

బాలసూర్యోదయము. అం 1; చూ, అంజనములు; 2. ఒకానొకఘటికౌషధము; 3. అరుణోదయము. (వాడుక).

బాలాజి. వై. వి. 1. తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు బైరాగులు వాడెడుపేరు; వా. 2. ఒకానొకజాతివాఁడు: చూ, సింగులు.

బాలాదపి సుభాషితమ్. న్యా. బాలుఁడైనను మంచిమాటలు పలికినచో గ్రహింపవలయును.

బాలింత. వా. వై. వి రూ-బాలెంత: చూ, సూతిక.

బాలింతరాలు. వా. వై. వి.—వై.—

బాలింతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, రూ బాలెంతబోళము.

బాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పదునాఱేండ్లకు లోఁబడినపిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 4 చెవిబొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బాలకాక్రీడ. అం: చూ, బాలక్రీడ.

బాలిశము. సం. వి అ. న = బాలీసు: చూ, లోఁడు.

బాలిశుఁడు. సం. విణ. 1.= పాలసుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

బాలీసు. వై వి.= బాలిశము: చూ, లోఁడు.

బాలుఁడు. వా. సం. వి. అ. పుం: చూ, బాలకుఁడు.

బాలెంత. వై. వి: చూ, రూ-బాలింత. స్వా. 3, అ. 84.

బాలెంతరాలు. వా. వై. వి.—వై.—

బాలెంతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, బోళము.

బాలెంతబోళము. ద్వ. వి.—వై.—

బాలెబ్రాహ్మణులు. పా: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు.

బాలేయము. సం. వి. అ. న. 1. పిన్నముల్లంగి*: చూ, హస్తికంద; పుం. 2. గాడిద: చూ, రాసభము; విణ. 3. బాలునికి హితమైనది: 4. మెత్తనిది: చూ, సాంద్రము. 3.

బాలేయశాకము. సం. వి. అ. పుం. బారంగి*: చూ, హంజిక.

బాల్యము. అం. 1: చూ, అవస్థలు 2: చూ, దశలు.

బాల్వంగి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దోసకాయ: చూ హరివాలుకము.

బావ. వై. వి. = భావుక. 1. తోడఁబుట్టినదానిమగఁడు, బావగారు, బావమఱఁది. (సం)—భావుకుఁడు; వా. 2. బావగారు: చూ, మగనిఅన్న; 3. తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు: బావగారు; (తద్వి.- మేనత్తకొడుకు నకు.— పైతృష్వసేయుఁడు— పైతృష్వస్రీయుఁడు); 4. భార్యతోడఁబుట్టినవాఁడు: బావగారు; 5. నటుఁడు సూత్రధారునిపిలిచెడు పేరు: బావగారు; 6. నాట్యపరిభాషయందు బావ: ఆవుతుఁడు. ఆవృత్తుఁడు.

బావంజి. వై. వి. వాగుజీ*: చూ, సోమరాజి.

బావగారు. వా. వి: చూ, బావ. 1-2-3-4-5.

బావమఱఁది. వా. వి: చూ, బావ. 1.

బావి. వై. వి. 1. = వాపీ. మయ్యి: చూ, సరస్సు. 1: 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1; 3. = వాపీ. దిగుడుబావి: చూ, సరస్సు. 1: 4. వల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

బావిడీ. వా. వి. బావి. 1.

బావియొఱ. వా. వి: ఒఱ, ఒఱపెంకు, నూతియొఱ. తద్వి.— నూతిపైయొఱకు - తల్లియొఱ.

బావిలీ. దే. వి. ఆఁడుదానికొనచెవినగ: చూ, భూషణము. 2.

బావిలీగొలుసు.వా. వి. మగవానికొనచెవినగ: చూ, భూషణము,2

బావుకొను. దే. స. క్రి. 1. అంతయు నాకేకావలయునని ఆతురతపడు; 2. అన్నములోనగునది చేతిచింపుగ యెత్తినోట నిడుకొను. హరి. పూ. 5, ఆ. 208: చూ, భుజించు. 2.

బావుటా. వా. వి. జెండా.

బావురు. వా. బావి. 1, బావురుఁబిల్లి: చూ, సూచకము. 5: 2, ఏడ్పుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బావురుఁబిల్లి. వా. వి: చూ, బావురు; 1. కళా. 6, ఆ, 269.

బావురుగడ్డము. దే. వి. పిల్లగడ్డము, మేఁకగడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

బావురుగాఁడు. దే. వి: చూ, బావురు 1. ఉ, రా. 4, ఆ. 195.

బావురుమను. దే. అ. క్రి. (బావురు + అను) 1 జనశూన్యమగుటచే బావురుమని మాఱుమ్రోఁతకలదియగు: చూ శబ్దించు; 2. పెద్దయేడుపుయేడ్చు: చూ, శోకించు.

బాష్పము. సం. వి. అ. న. 1. కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2: 2. కొయ్యగూర *: చూ, మారిషము: పుం. 3. ఆవిరి: చూ, హర్షణము; 4. ఇనుము: చూ, లోహము. 1.

బాష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇంగువమ్రాను *: చూ, హింగువు; 2. ఇంగువమ్రానిబాకు.

బాస్. వా: విణ. మంచిది.

బాస. వై. వి. = భాష. 1. సంస్కృతాదిభాష: చూ, భాష. 1: భాషలు 1; 2. ప్రతిజ్ఞ. కాశీ. 5, ఆ. 271: చూ, స్పర్ధ. 4; 3. = భాషా. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4. ఒట్టు: చూ, శాపము. 1; 5. జన్నియ: చూ, వ్రతము; 6. ప్రమాణము. య. 3. ఆ. 38: చూ, శపథము: 7. సంకేతము, సైగ: చూ, రహస్యము; 8. చూ, భాషణము. 2.

బాసట. దే. విణ. ఏ: చూ, సహాయము.

బాసనము. వై. వి.=భాజన. పచనపాత్రము: చూ, పాత్రము 6—౨౮.

బాసము. వై. వి జాలె: చూ, జాలియ. 2.

బాసవాలు. వై. వి. 1: చూ, వేలుపు; 2. ఋషి గా, సన్న్యాసి. య. 2. ఆ. 49.

బాసవాలుదిట్టరులు. వా. వి. బ: చూ, బాసవాలు. 1

బాసవాల్దొర. ద్వ. వి 1. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు: 2. ఋషీశ్వరుఁడు: చూ, సన్న్యాసి.

బాసాడు. ద్వ. అ. క్రి. మాటాడు: చూ, వచించు.

బాసికదండ. ద్వ. వి. తలముందుప్రక్క నుంచఁబడెడి పుష్పహారము: చూ, భూషణము. 2.

బాసికపట్టు. ద్వ. వి: చూ, పద్మాసనము. (బాసినపట్టు అనియు వాడుక).

బాసికము. దే. వి. పెండ్లియందు వధూవరుల నొసటఁగట్టెడు మూఁడుప్రక్కలేర్పడిన మౌక్తికాది హారము. వసు. 4, ఆ. 86: చూ, భూషణము. 2.

బాస్తకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బస్తకము.

బాహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహువు: చూ, స్కంధము. 1.

బాహాటము. వై. వి. = బాహ్యాట: చూ, స్పష్టము.

బాహాటము. వై. విణ.=బాహ్యాట.—వై.-(సం. అనికొందఱు).

బాహిరపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, బయలుపడు; 2: చూ, సొమ్మసిల్లు.

బాహిరము. వై. విణ. = బహిరంగ, 1. బయలుపడినది, వెలియైనది (అనికొందఱు): చూ, స్పష్టము.

బాహు. సం. వి. ఉ. పుం. స్త్రీ. రూ-బాహువు: స్కంధము. 1.

బాహుకుఁడు. సం. వి. అ, పుం: అశ్వవిదుఁడు, కీచకుఁడు, పుణ్యశ్లోకుఁడు: చూ, నలుఁడు, 1.

బాహుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రాచవాఁడు: చూ, రాజు. 1; విణ. 2, బుజమునందు పుట్టినవాఁడు.

బాహుత్రాణము. సం. వి, అ. న: చూ, తనుత్రాణము.

బాహుద. సం. వి, ఆ. స్త్రీ. బాహుదయనునది: చూ, నది.

బాహుదము. సం. వి. అ. న. జబ్బు: చూ, భూషణము. 2.

బాహుపురి.—వై.—

బాహుపురులు. అం: చూ, ధాన్యము.

బాహుప్రచారములు. అం. (చూ, హస్తక్రియాభేదములు) ఊర్ధ్వము, అధోముఖము, తిర్యక్కు, అపవిద్ధము, ప్రసారితము, అంచితము, మండలగతి, స్వస్తికము, ఉద్వేష్టితము, పృష్ఠానుసారి. (10)

బాహుమధ్యము. సం. వి. అ న: చూ, మోచేతిమడుపు.

బాహుమూలము. సం. వి. అ. న చంక: చూ, మడిసంది.

బాహులము. సం, వి. అ. న; 1. చూ, తనుత్రాణము; 2. కార్తీకమాసము: చూ, మాసము. 1.

బాహులేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

బాహువారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఏరిగి *

బాహువు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ: చూ, రూ-బాహు,

బాహుసహస్రభృత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, హైహయుఁడు.

బాహుళ్యము. సం. వి. అ, న. బహుళభావము: ప్రాయము,

బాహ్యాదృశ్యానువిధము. అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యము. సం. విణ. 1: చూ, స్పష్టము; వా. 2: చూ, బహిర్దేశము. 2: 3: చూ, శౌచములు.

బాహ్యాశబ్దానువిధము, అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యాషాడవ. అం: చూ, వేసరషాడవజభాషలు.

బాహ్యాసంగము. అం : చూ, సంగములు.

బాహ్లికము. సం వి. అ. న. రూ. బాహ్లీకము. 1. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 2. కుంకుమ పువ్వు : చూ, వహ్నిశిఖము. 2; పుం. 3. ఒక దేశము : చూ, దేశములు; 4. బాహ్లీకదేశపు గుఱ్ఱము : చూ, హయము.

బాహ్లీక. సం. వి. అ. స్త్రీ. బాహ్లీకదేశస్త్రీ : చూ, స్త్రీ.

బాహ్లీకము. సం. వి. అ. న, పుం: చూ, రూ (బాహ్లికము,)

బాహ్లీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బాహ్లీకదేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1.

బాళి. దే. వి. 1; చూ, స్నేహము; 2: చూ, మూర్ఛ; 3: చూ, వాంఛ. ఉ, రా. 1, అ. 28; 4: చూ, విచారము. 2; విణ. 5: చూ, హేరాళము.

బాళెలు. వా. వి. బ. పుష్పవిశేషములు; చూ, సుమము.

బి

బింకము. దే. వి. రూ-బింకెము. 1. గర్వము. పర. 3. ఆ. 277; చూ, హంకారము; 2. బిగువు: చూ, లవణి; 3 గర్వోక్తి. పాండు. 2, ఆ. 41: చూ, శబ్దము. 2; 4. శూరత: చూ, శౌర్యము. 1: వా. 5. నిక్కు: చూ, లేచుట.

బింకెము. —పై—

బింగీలు. వా. వి. బా బడిపిల్లల శిక్షలగు గుంజిళ్ళు గోడకుర్చీ కోదండము లోనగువానిలో నొకటి.

బిందము. వై. వి. = బృంద: చూ, సమూహము.

బిందియ దే వి. రూ-బిందె: చూ, పాత్రము. 6-౪౯.

బిందీ వై వి లలాటిక: చూ, బొట్టు 1.

బిందుకము. అం: చూ, దంతక్షతములు

బిందుచిత్రము. సం. వి. అ. పుం. కామంచి*: చూ, తృణము 1.

బిందుతంత్రము సం. వి. అ. న. 1: చూ, చతురంగము: 2: చూ, శారిఫలము.

బిందుమాలి. అం: చూ, జన్యతాళములు

బిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. చుక్క: చూ, బొట్టు. 1; 3: చూ, సున్న. 1; 4: చూ. శుక్రము. 1; 5: చూ, భ్రూమధ్యము; 6. దంతక్షత విశేషము: చూ, వాతెఱకెంపు; అం. 7; చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 8; చూ, కాలప్రాణము; అం. 9. ఒకనాటకలక్షణము (మధ్యమధ్య నవాంతరములు వచ్చినను సామర్థ్యముచేఁ జెడకుండునట్లుపలుకుట బిందువు); అం. 10:చూ; సంచారీవర్ణగతాలంకారములు.

బిందె. దే వి: చూ, రూ-బిందియ.

బింబకము సం. వి. అ పుం. ఊసరవెల్లి: చూ, సరటము.

బింబచ్ఛద సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శింశుప.*

బింబము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రతిబింబము. 1; 2 దొండపండు, ఓష్ఠి: చూ, రక్తఫల; 3. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 4: చూ సమానము. 2; పుం. 5; చూ, బింబకము; పుం, న. 6 (చంద్రసూర్యాది) మండలము: గోలము-గోళము, ర, మండలము. (తె).—బిల్ల బిల్లి-బిల్లిక-బిళ్ళ ("చూ, మండలము. 9") వా. 7. చూ, భగము, 12; 8. చంద్రబింబము: అ; 9. చూ, ఆగమములు (చూ. ఉపవిద్యలు 11-12).

బింబిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దొండ*: చూ, రక్తఫల.

బింబితము. సం. విణ. ప్రతిబింబించినది: చూ, వికారము. 1.

బింబోష్ఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దొండపండువంటి పెదవిగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బికారి. పై.విణ.=వికారి. రూ-బికాసి. 1.=వికిరవాన్. బిచ్చగాఁడు: చూ, యాచకుఁడు; 2. దరిద్రుఁడు: చూ, శాతుఁడు 3. వికృతవేషధారి; 4, అప్రయోజకుఁడు: చూ, వ్రిజె.

బికాసి. —పై.—

బికాశి. =వికారి. వికృతవేషధరుఁడు.

బికిరము. వై. వి.=వికిరమ్; చూ, వేఁడికోలు. వసు 1 ఆ.64.

బికిరాలమారి. ద్వ. విణ: చూ, బికారి. 1.

బిక్క. వా. వై. విణ. 1: చూ, పిఱుపేద: 2. బలహీనము. "రయితుబిక్క (లేక) చేసుబిక్క."

బిక్కి. దే. వి. అక్షోటము *; చూ, మృదుపుష్పము;

బిక్కిరించు. దే. స. క్రి; చూ, ఉక్కిరించు.

బిగ. దే. ద్రి. క్రి. విణ: రూ-బిగ్గ. బిగియు. "బిగఁగొట్టు-బిగఁబట్టు."

బిగఁబట్టు. వా. స. క్రి. కుంచించు.

బిగాది. దే. విణ. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

బిగి. దే. వి. 1. బిగువు; చూ, లవణి; 2. గర్వము: చూ, హంకారము; 3. దృఢత: చూ, స్థైర్యము. 1.

బిగించు. దే. ప్రే. బిగువుచేయు. పా. 3, ఆ. 4; రూ-బిగియించు, బిగుచు, ఇలః బచు- ఇల్క బచు-ఈలకబచు.

బిగితము. దే. విణ. (బిగి+ఇతము) దృఢము: చూ, బిగి.3.

బిగిబద్ద. ద్వ. వి. రెండుగాఁడికమ్ములకు నడుమవేయు బిగువు బద్ద: బిగువు.

బిగియు. దే. అ. క్రి. 1: పట్టుకొను,బిగువుకొను; 2 బిగువు చేయు.

బిగిసికొను. వా. అ. క్రి: అంకిఁచు. చూ, పట్టుకొను. 3

బిగుచు. దే. ప్రే: చూ, బిగించు.

బిగుతు దే. విణ. వదులునికానిది.

బిగువాళ్ళు. వా. వి. బ. కట్టెలమోపుకట్టెడు త్రాళ్ళు: చూ, సూత్రము. 1.

బిగువు దే. వి. 1: చూ, బిగి. 2; 2, చూ, బిగి. 3; 3: చూ, బింకము. 4: 4: చూ, బిగి బద్ద: 5. త్రాటికొలత; 6: చూ, బింకము. 2.

బిగువుకొను. దే. అ. క్రి: బిగియు.

బిగ్గ. దే ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-బిగ.

బిగ్గర. దే. ద్ర. క్రి. విణ 1: ఎత్తిలి, ఒత్తిలి, గట్టిగ: 2: పొరి, బిట్టు.

బిచానా. వా. వి. పడక.

బిచ్చ. వా. వి.=భిక్ష: చూ, వేఁడికోలు.

బిచ్చగాఁడు. వై. విణ.=భిక్షకుఁడు. (ద్వ. అని కొందఱు) 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, సన్న్యాసి.

బిచ్చపుజోగి. ద్వ. విణ.—పై.—

బిచ్చము. వై. వి.=భిక్షము: చూ, బిచ్చ.

బిచ్చమెత్తు. వా. వి: చూ, ఎత్తు. 26.

బిజుగు. దే. స. క్రి: చూ, బొంకు. సా. 3. ఆ. 214.

బిటారము. దే వి. ఒయ్యారము: చూ, విలాసము 2.

బిటారి. దే. వి. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ.

బిటికి. వా. వి. పలువభార్య: చూ, భార్య.

బిట్టబిఱ్ఱు దే. వి. (బిఱ్ఱు+బిఱ్ఱు) మిక్కిలి బిగువు. భో. 4, ఆ. 309.

బిట్టు. దే. అవ్య. 1: వేగము: చూ, స్యదము. 1; 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, బిగ్గర. 2; వా. 4. కొలతబద్ద.

బిట్టుబిఱ్ఱు. దే. అవ్య. తటాలున. భో. 5, అ. 77: చూ, స్యదము. 1.
బిడ ప్రై వి.=అపత్య. రూ-బిడ్డ-బిడ్డె: చూ, శిశువు. (ఇది అ-ఈ-ఏ శబ్దములకు అనుప్రయుక్తమై స్త్రీ వాచకమగును. ఉదా.—అబిడ- ఈబిడ-ఏబిడమొ.) (దేశ్యమని; శ. ర.)
బిడము. సం. వి. అ. న. అట్టుప్పు: చూ, లవణము. 1.
బిడలవణము. 1. —పై.— అం. 2; చూ, క్షారములు.
బిడాయించు. వా. స. క్రి. 1. కోపముతో మూఁతి పెదవులు గట్టిగా నొక్కి మూసికొను. 2. ఒకదానిలో మఱొకదాని నుంచు.
బిడారము. దే. వి. 1: చూ, పాళియము. 1. జై. 3. అ, 118; 2: చూ, పీడుపట్టు.
బిడారు. దే. వి. 1: చూ, బిడారము. 2. విజ. 1, అ. 195; 2. పనుప: చూ, లంబాడీతండా; 3: చూ, బిడారము. 1.
బిడాలకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హరిదళము; 2: చూ, పునుఁగు. 1; 3. కంటిమందు: చూ, మందు. 1.
బిడాలబ్రాహ్మణులు, అం. "శ్లో. యత్రకుత్ర ప్రతిగ్రాహి నిత్యం భ్రమణతత్పరః, స్వకార్యముద్దిశ్య సదాసబిడాలక ఉచ్యతే" (దురాన్న దుర్దానాదు లెచ్చటెచ్చట సంప్రాప్తమగునాయని వెదకుచు స్వకార్యము కొఱకు ఎల్లప్పుడు సంచరించెడు వారలు): చూ, దశవిధ బ్రాహ్మణులు.
బిడాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిల్లి: చూ, సూచకము. 5;2. కనుగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 3. కంటిరెప్పలు: చూ, హర్షణము. ౩-౫.
బిడాలవణము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బిడలవణము.
బిడాలవిణ్మోచనన్యాయము. న్యా. పిల్లి మలవిసర్జనము చేయునపుడు గోయిఁద్రవ్వి అందువిడిచి పూడ్చివేయుననురీతి.
బిడియము. వై. వి.=వ్రీడా. (దేశ్యమని శ. ర.) రూ-బిడెము: చూ, సిగ్గు.
బిడువు. దే. వి. 1. అవకాశము: చూ, సందు. 6; విణ. 2. అవకాశముగలది.
బిడెము. వై. వి.=వ్రీడా (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, రూ-బిడియము.
బిడౌజుఁడు. సం. వి. స్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ,
బిడ్డ. వై.వి.=అపత్య. (దేశ్యమని శ. ర.) 1. చూ,రూ-బిడ.భో. 1, అ. 70; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; 3. కూఁతురు: చూ, సూన. 1.
బిడ్డఁడు. దే. వి (వై, అనికొందఱు). 1. మగశిశువు: చూ, శిశువు: 2. కొడుకు. కాశీ. 4, అ. 13. చూ, సూనుఁడు.1;3. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.
బిడ్డకుట్టు. దే. వి. ప్రసవవేదన; చూ, వేదన. 1.
బిడ్డతల్లి. దే. వి. 1: చూ, బాలింత: 2. బిడ్డను గన్నతల్లి: చూ, నవిత 2.
బిడ్డలులేని గృహము. అం: చూ, అప్రకాశములు.
బిడ్డె. వై. వి.=చూ, రూ-బిడ్డ.
బిత్తరపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, సలించు.
బిత్తరము. దే. వి. 1. జోతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. శృంగార చేష్ట. నీలా, 3, అ, 10: చూ, విలాసము. 2: విణ. 3. చంచలము. స్వా. 2, అ. 33; చూ, వలితము. 3; 4: చూ, సరసము. అని. 2, ఆ. 27.
బిత్తరములాడు. దే. అ. క్రి: చూ, ప్రకాశించు.
బిత్తిరి. దే. వి. (బిత్తరము+ఇ) 1 శృంగార చేష్టలుగల ఆఁడుది. రాజ. 3, అ-64: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బిత్తరించు. దే. అ. క్రి. 1. సరసమాడు. కాశీ. 7, అ. 186; 2: చూ, బిత్తరములాడు; 3: చూ, సలించు; ఊఁగాడు: చూ, వేగిలాడు.
బిత్తరిజింకదాలుప్పు. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ; హిమాంశువు.
బిత్తల. దే. వి: అంగమొల, దిసమొల-దిస్సమొల.
బిత్తలి. దే. వి. 1: చూ, దిగంబరుఁడు. 3; విణ. 2. దిసమొలది.
బిత్తిరి. వా. వి. 1. మాయ. "వాఁడు నన్ను బిత్తిరి పెట్టి ఆట గెలుపొందినాఁడు."; 2: చూ, పిక్కిలి. 2. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక).
బిత్తిలి. దే. వి: చూ, దిగంబరుఁడు. 3. అం, భా. తృ. 12.
బిత్తెడ. దే. వి. చక్కిలములు లోనగువానినెత్తెడు లోహదళము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)
బిద్ద. వా. వి. రూ-బిద్దె, బిస్త, దుర్గతి, నరకము, రోవరము: చూ, సంహారము. 2.
బిద్దము. వై. వి.=భిన్నమ్: చూ, వేఱుపాటు. 1.
బిద్దు. దే. అ. క్రి. మరణించు. సా. 1, అ, 107. చూ, సమయు.
బిద్దె. దే. వి: చూ, రూ-బిద్ద.
బిద్దెమువాఁడు. వా. వి. ఆటలాడి జీవించువాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.
బిబ్బరించు. దే. అ క్రి. (పులి) కూయు. రూ-బిబ్బిరిల్లు: చూ, శబ్దించు.
బిబ్బరింత. దే. వి. పులికూఁత: చూ, స్వరము. 2.
బిబ్బరిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-బిబ్బరించు.
బిబ్బిలికాయ. దే. వి. ఆఁడుదానికాలి మూఁడవ వ్రేలినగ. కళా, 7, అ. 66: చూ, భూషణము.2.(బ.పిల్లెఱ్ఱ అని కొందఱు.)
బిబ్బీ, దే. వి. 1: చూ, తోరణము; 2. తురుష్కుల యంతఃపుర స్త్రీ. వసు. 1, ఆ. 45: చూ, స్త్రీ.
బిబ్బుకడుపువేల్పు. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.
బిబ్బోకము. అం. రూ-బివ్వోకము. నాయికకు గర్వాతిశయముచేత ఇష్టవస్తువు నందేనియు కలిగెడు అనాదరము: చూ, శృంగారచేష్టలు.
బిబ్బోకము. అం —పై.—
బిమ్మటి. దే. వి. 1. మనోవ్యథ: చూ, శోకము; 2. స్వవశము కానిబుద్ధి: చూ, హృల్లేకము. 2; 3: చూ, సంకోచము. 3. పాండు. 2, ఆ. 190; విణ. 4. స్వవశముకాని బుద్ధిగలది. హరి, ఉ. 7, అ. 230.
బిమ్మటిగొను. దే. అ. క్రి. వివశత్వమునొందు: బిమ్మటిపోవు

బిమ్మటివోవు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—: 2 చూ. సొమ్మసిల్లు
బియ్యము. దే. వి. పొట్టూడదంచిన ధాన్యము; పాలు-ప్రాలు (సం).—అక్షతము తండులము; తద్విశేషములు.—౧ అక్షతలకు. అక్షతలు—అక్షింతలు, తలఁబ్రాలు, దీవనఁబ్రాలు-దీవెనఁబ్రాలు, పచ్చఁబ్రాలు, పాలు-ప్రాలు, మెట్టుఁబ్రాఁలు, విఱుగని బియ్యము, సేసఁబ్రాలు, సేసలు. (సం).—అక్షతలు; ౨. ఈ సంవత్సరపు పంటబియ్యమునకు—పచ్చిబియ్యము; ౩ ఉప్పుడుచేయనిబియ్యమునకు. పచ్చిబియ్యము: ౪. ఉప్పుడు చేసిన బియ్యమునకు.-ఉప్పిళ్ళు-ఉప్పుడు; ౫. చేరుశ్శకు-చేరుడుబియ్యము, చేరుడులు- చేరుళ్లు, దంగ్గుడులు-దంగుళ్లు. ౬. చక్కఁగా ఉడకని బియ్యమునకు.- నసుఁబాయి నసుఁబ్రాయి-నన్బ్రాయి, నఱుకుబియ్యము; ౭. తండుల కణమునకు. - (చూ, శంబుకము); ౮. నానబియ్యమునకు. -నానఁబ్రాలు, నానబియ్యము, పచ్చిబియ్యము. (సం).—లాజము; పెండ్లివధూవరులపై చెరుగుబియ్యమునకు. - సుంకు; ౧౦. ప్రయాణపు బియ్యమునకు.-క్షేమతండులములు; ౧౧.యవల బియ్యమునకు.—(సం) -దీప్యకము. (మిగతవానికి "చూ, సేసఁబ్రాలు")
బిరడ, దే. వి. 1: చూ, పీఠానుబంధము; చూ, విణ. 1. పఱ. 2. మూఁతవేసెడు తటిమెనకొయ్యతునక: గట్టు, దిమ్మె, మూఁత.
బిరబిర, దే. ద్ర. క్రి. విణ. రూ-బిఱబిఱ. అతి త్వరితముగా: చూ, స్యదము.
బిరాన, రూ-బిఱాన.—పై.—
బిరికి, దే. వి. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; వా, వి. బ. 2: చూ, బాలికాక్రీడ.
బిరీన, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, బిరబిర.
బిరీలున, —పై.—
బిరుదము, సం వి. అ. పుం. 1.=బిరుదు: అభిజనము. (తె.) —ఆరిగ, వవాడము—పావాదము—పదాడము, పట్టము, బిరుదు; 2.=బిరుదు. సామర్థ్య చిహ్నము; 3.=బిరుదు. శౌర్య చిహ్నము.
బిరుదాఢ్యుఁడు, సం. విణ =బిరుదాయత్తు. బిరుదారి—బిరుదు -బిరుదులాఁడు: చూ, శూరుఁడు. 5.
బిరుదాయత్తు, వై. విణ.=బిరుదాఢ్య. —పై—
బిరుదారి, —పై.— (శు. పా.)
బిరుదులాఁడు, వై. విణ.—పై.— (ద్వ. అనియు)
బిరుదు, వై. వి. 1: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 2.=: చూ, బిరుదము. 1: 3.= చూ, బిరుదము 2; 4.= చూ, బిరుదము. 3; విణ. 5: చూ, సమర్థుఁడు; 6: చూ, సమర్థము. 3; 7.= బిరుదాఢ్య: చూ, శూరుఁడు. 5.
బిరుసగు, వా. అ. క్రి. 1. కఱకుగిలు, బిఱ్ఱు: వా. 2. సరిగాపచనముకానిదగు: బిఱ్ఱు.
బిరుసు, వై. వి. రూ-బిఱుసు (దేశ్యమని శ. ర.)=పరుష, 1. గట్టి. కళా. 3, ఆ. 243 : చూ, బెడిదము ; బ. 2. బిరుసుఁగ్రోవి, బిఱుసు; విణ. 3. కఠినము. జై. 7, ఆ. 39: చూ, బెడిదము; వా. 4. చిముడకుండునటుల ఉడకఁబెట్టుట. "బిరుసుపదును."
బిరుసుఁగ్రోవి, దే వి: చూ, బిరుసు. 2.
బిఱబిఱ, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-బిరబిర.
బిఱాన, చూ, రూ-బిఱబిఱ. (రూ-బిరాన).
బిఱీన, —పై.— (రూ-బిరీన).
బిఱీలున, —పై.— (రూ-బిరీలున).
బిఱుబిఱ్ఱు, దే. వి. బాల లోనగునవి పకుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బిఱుసు, వై. వి. విణ.=పరుష: చూ, రూ-బిరుసు. (దేశ్యమని శ. ర.) (కాఠిన్యమునకు.—కళా. 8, ఆ. 84.)
బిఱుసైనవాఁడు, వా. వి. 1. బెట్టుసరిగలవాఁడు; 2. కఠినహృదయుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
బిఱ్ఱు, దే, వి: చూ, బిగి. 1—2—3. (బిగువునకు.—భో. 4, ఆ. 309)
బిఱ్ఱుబిగియు, దే. అ. క్రి. (బిగియు+బిగియు) మిక్కిలి బిగిసికొను. కాశీ. 7, ఆ. 50.
బిఱ్ఱు, దే. వి. 1. తడిక బిగువుగా నిలుచుటకై దారముగట్టి యీడ్చి యానించెడు కొయ్య: బిసి; 2. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము: విణ. 3. గట్టి: చూ, బెడిదము; 4: ఉదుటు, దుడుకు, బెట్టిదము. (సం.) అవలిప్తము, ఉత్సిక్తము, ఉద్ధతము, ఉద్వృత్త; అ. క్రి. 5: చూ, బిరుసగు. 1 భో. 4, ఆ. 115; 6: చూ, బిరుసగు. 2.
బిలకము, సం. వి అ. పుం.=పల్లిక: చూ, పల్లిక.
బిలబిలలాడు, వా. అ. క్రి, ముద్దుపలుకులతో నాడుకొనుచు కలసి మెలసియుండు.
బిలబిలాక్షులు, వా. వి బ. ఒకజాతి పిట్టలు: చూ, శకుంతి (పక్షి)
బిలమెట్లు, వా. వి. బ: చూ, బిల్లచెప్పులు.
బిలము, సం. వి. అ. న. 1.=బెలము—విలము: చూ, రంధ్రము. 1 ; 2. గుహ: చూ, రంధ్రము. 1 ; పుం. 3. ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము.
బిలిబిలి, వా. వి: ముద్దుముద్దు.
బిలువము, వై. వి.=బిల్వ. 1: చూ, శ్రీఫలము. *; 2. మారేడుపండు: చూ, శ్రీఫలము.
బిలేశయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: రూ-బిలేశయము. అండజము, కోకడము, గోధ, గోధిక, గోలి, విహాక-విహాక, పంచనఖి, ముసలి. (తె).—ఉడుము, ఉఱుము, ఏవరి, తేలు మేవరి, తద్విశే.—౧. ఉడుపపిల్లకు.— గౌధారము, గౌధేయము. గౌధేరము. (తె)— ఉడుపపిల్ల ; ౨. పీరుడునకు.—గోదిక, విహాక-విహాక. (తె).—పీరుడుము. (మిగతవానికి "చూ, హలాహలము.")
బిలేశయము, సం. వి, అ. పుం. 1.—పై.—; 2. పాము: చూ, సర్పము; 3. ఎలుక: చూ. మూషికము.
బిల్కుమార్పు, వా. వి. కొల: చూ, హింస. 1.
బిల్మక్తా, వా. వి. 1. కొన్నిరాసులు కలిసిన మొత్తము; 2. కొన్నిసంవత్సరములమక్తా: కలిపినమొత్తము; 3. కొన్నింటి మొత్తము.
బిల్ల, దే. వి. రూ-బిళ్ల. 1. ఖండము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 99: చూ, శకలము. 4; 2. (సూర్యచంద్రాదుల) బింబము.

రూ-బిల్లి-బిల్లిక: చూ, బింబము 6; 3. గుండ్రపుతలగడ: చూ, లోడు; 4. కపిలెరాట్నము: చూ, రాటణము. 2; 5. చెవి నగ: చూ, భూషణము. 2; 6. పలుచని గుండ్రనివస్తువు; 7. జాళ్ళపనివాఁడు దిండునకంటించెడు చక్రము; 8 మెడ లోనగు చోట్లయం దు గుండ్రముగాలేచెడు నెత్తురుగడ్డ: చూ, నెత్తురుగడ్డ (సెగరోగముచేగజ్జలోపుట్టిన గడ్డఅనికొందఱు): 9. తపాలుబిళ్ల; విశ. 10. రూ—బిళ్ల. గుండ్రనిది.

బిల్లకట్టు, దే. వి. రూ-బిళ్లకట్టు. 1. మేడలోనగుచోట్ల యందు నెత్తురుగడ్డకట్టు; వా 2. పుటము పెట్టుటకుముందు మూఁకుళ్లలో నుంచెడు మంచుబిళ్ళల అమరిక.

బిల్లకట్టులు, దే. వి. బ. తములపాకులమడెలకు క్రిందను మీఁదను సంతనచేసి కట్టెడు కట్టులు.

బిల్లగోళ్ల, దే. వి. బ. చూ, బాలక్రీడ.

బిల్లచెప్పులు, దే. వి. బ. రూ - బిళ్లచెప్పులు. తోలుబిళ్లలకు కుచ్చులమర్చిన చెప్పులు: చూ, సమ్మాళిగలు.

బిల్లతలగడ, వా. వి: చూ, బిల్ల 3.

బిల్లవాలు, ద్వ వి. చక్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

బిల్లి, వా. వి. 1. (చంద్రసూర్యుల) బింబము: చూ, రూ-బిల్ల 2; 2. చెడుగుడు ఆటలోని కూఁత. "అల్లిబిల్లిచెంగలనాత్ బిల్లి బిల్లి బిల్లి (గుడుగుడుగుడు)": చూ, స్వరము. 2.

బిల్లిక, దే. వి. చూ, బిల్లి. 1.

బిల్లు, వా. వి. రావలసిన సొమ్మునకు చెక్కు. 'జీతపుబిల్లు" (చూ, బరావర్దు)

బిల్లుకలెక్టరు, వా. వి: చూ, సుంకరి.

బిల్వబిద్దెము, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బిల్వము, సం. వి. అ. న.=బిలువము. 1. మారేడుపండు: చూ, శ్రీఫలము; పుం. 2. మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము

బిస, దే. వి. 1. ఏతపు మ్రానిక్రింది యరభాగము: మీట; 2. యంత్రపు కీలు. స్వా. 4. ఆ. 37; 3: చూ, యంత్రము. 1.

బిసకంఠిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బలాక: (చూ, శకుంతి.)

బిసప్రసూనము, సం. వి. అ. న. తామర: చూ, సహస్రపత్రము.

బిసబిస, దే. వి: చూ, వేగము. 3.

బిసము, సం. వి. అ. న. 1. తామరతూఁడు, మృణాళము: చూ, సహస్రపత్రము 1; 2. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్రము 1;

బిసరుహము, సం. వి. అ. న: చూ, బిసప్రసూనము.

బిసాతు, వా. విశ. 1. నిర్లక్ష్యము; 2. బలాదూరు.

బిసాదు, వా. విశ.—పై.—

బిసి, దే. వి: చూ, బిట్టు. 1.

బిసిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, బిసము. 2; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు 1; 3: చూ, తామరతంపము. 1.

బిసిబిసి, దే. విశ. ఉగుపుబిగువుగలది. పర. 5, ఆ. 27.

బిసిపోవు, దే. అ. క్రి. పట్టుపదలు.

బిస్త, దే. వి: చూ, బిర్ర.

బిస్తము, సం. వి. అ. పుం. రూ-విస్తము-కర్షమెత్తు బంగారు, మాడ, సువర్ణము: చూ, లోహము. 1.

బిస్తి, వా. వి తోలుసంచులతో నీళ్ళుమోయువాఁడు (పకాళిఅని కొందఱు)

బిస్సు, దే. వి. వేగమునందగు ధ్వన్యనుకరణము. సా. 1, ఆ. 93 చూ, హుూహుూ.

బిళ్ళ, వా. వి. విశ: చూ, రూ-బిల్ల.

బిళ్లకట్టులు, వా. వి. బ: చూ, రూ-బిల్లకట్టులు.

బిళ్లకుడుములు, వా. వి. బ మోదకవిశేషము: చూ, భక్ష్యము.

బిళ్ళచెప్పులు, దే. వి. బ: చూ, రూ బిల్లచెప్పులు.

బిళ్ళదున్న, వా. వి: చూ, ముక్కొమ్ము మెకము.

బిళ్ళు, దే. వి: చూ, సోధ్రకము*.

బీ

బీఁట, దే వి. రూ-బీఁటిక. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 103: చూ, స్ఫోటము.

బీఁటగిలు, దే అ. క్రి. రూ బీఁటగిల్లు: చూ, స్ఫోటించు.

బీఁటగిల్లు, —పై.—

బీఁటలువాఱు, —పై.—

బీఁటలువోవు, —పై.—

బీఁటిక, దే. వి; చూ, రూ-బీఁట.

బీకము, వా. వి. ఊఁదెడువాద్యము: చూ, వీణ.

బీకర, వా. వి. బీఱ*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.

బీగము, దే. వి: తాలము—తాళము తద్వి.—౧. కుంచిక—కుంచెకోల. (సం.)—అంకుటము, కూర్చిక: ౨. తాళపుచెవికి.—తాళముచెవి, చెవి. (సం.) అంకుటము.

బీజకోశము, సం. వి. అ. పుం. తామరపూస: చూ, మిద్దె. 2

బీజపత్రము, సం వి. అ. పుం: చూ, హేమసాగర*.

బీజపూరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాదీఫలము*.

బీజమాతృక, సం వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బీజపత్రము*.

బీజము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, విత్తనము; 2. విత్తులునాటు: చూ, వెద. 2; 3 =బీరజము: చూ, వృషణము; 4: చూ, రేతస్సు. 1; 5 చూ, హేతువు. 1; 6. బలము: చూ, శక్తి. 1; అం. 7. ఫలాగమ కార్యములచే నిర్వహణసంధి యేర్పడియె. గొప్పదైన ప్రయోజనము కొఱకైన యుత్సాహమారంభము. మొదట స్వల్పముగ నుద్దేశింపఁబడి తర్వాతఁ దర్వాత శాఖోపశాఖలుగ విస్తరించిన నాయకోపనాయకుల యుత్సాహము బీజము: చూ, సంధులు.

బీజాంకురన్యాయము, న్యా. (చెట్టుముందా? విత్తనము ముందా? చెట్టులేక విత్తనములేదు. విత్తనములేక చెట్టుపుట్టదు.) గింజయందు మొలక అణఁగియున్నదను రీతి.

బీజాకృతము, సం. విశ. విత్తి దున్నినది (పొలము) ఉప్తకృష్టము: చూ, భూమి. 1.

బీజాక్షరములు, అం. (హ్రాం—హ్రీం—హ్రూం—హ్రాయాం—హ్రౌం—హ్రః): చూ, మంత్రము. 1. (బీజాక్షరములు పెక్కు రీతుల నుచ్చరింతురు.)

బీజావాపము, సం. వి. అ. న. విత్తుట, ఉప్తి: చూ, వెద. 2.

బీజావాపితము, సం. విణ. ఉప్తము: చూ, భూమి. 1.

బీజోదకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వడగల్లు.

బీజ్యుఁడు, సం. విణ: చూ, సత్కుల ప్రసూనుఁడు.

బీటినేల, వా. వి. చిరకాలమునుండి దున్నని నేల: చూ, భూమి. 1.

బీటిసరులు, వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

బీడు, దే. వి. 1: చూ, బీటినేల: 2. మట్టమైన యినుము (కాఁకరపువ్వువత్తులలోని మందులో బీడు కలిపెదరు): చూ, లోహము. 1; విణ. 3. నికృష్టము: చూ, హీనము 1; 4. ఉత్త: చూ. శూన్యము. 1.

బీతు, వై. వి. = భీతి: చూ, సాధ్వసము.

బీతుకొను, ద్వ. అ. క్రి. భయపడు. పు 2, ఆ. 82: చూ, ప్రుక్కు. 8.

బీద, వై. విణ. 1: చూ, సన్న్యసి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ. పేదరాలు; విణ. 4. = భీత. భయము నొందినది: చూ, భీతము.

బీదతనము, వై. వి: చూ, సీదరము. 1.

బీదలపెనుబాద, ద్వ. వి: చూ, వాయువు. సాం. దే. 13.

బీదవాఁడు, వా. వి: గాలిగ్రుడ్డు, గుల్లకాఁడు, పంజె, పరికట్టె, పేద, బికారి—బికాసి, బీద, బొబ్బలగొట్టు, బక్క, బ్రక్క, లొల్లెగాఁడు. (పం.)—అకించనుఁడు, అభావుఁడు, అర్థహీనుఁడు, ఇత్వరుఁడు, ఋూ, కంతేరుఁడు, కటుంబుకుఁడు. కాకరూకుఁడు—కాకలూకుఁడు, కీకటము, కీనాశుఁడు, ఝల్లికుఁడు, ఖ, ఖిద్రుఁడు, జాయాజీవుఁడు, జాయానుజీవుఁడు, దరిద్రుఁడు, దీనుఁడు, దుర్గతుఁడు, దుర్విధుఁడు, నిర్గ్రంథుఁడు, నిర్ధనుఁడు, నిర్భర్త్సితుఁడు, నిస్స్వకుఁడు, నిస్స్వుఁడు భీతుఁడు. తద్వి.— ౧. మికిలి బీదకు.— ఇరుపేద—నిలుపేద, బుక్కాపకీరు. ("చూ, లొల్లెగాఁడు.")

బీభత్సము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రసములు.

బీభత్సుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ. సుభ్రదేశుఁడు; విణ. 2. వికారము గలవాఁడు: చూ, వెట్టి. 5; 3 క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. కనికరముగలవాఁడు: చూ, సురతుఁడు.

బీర, వా. వి: చూ, బీఅ*.

బీరజము, వై. వి. = బీజ: చూ, బీజము. 3.

బీరతీఁగె, ద్వ. వి. కోశాతకీలత*; చూ, బీఅ.

బీరనరము, వా. వి: చూ రూ-బీఅనరము. (శ. పా.)

బీరము, వై. వి. = వీర్యమ్. 1: చూ, శౌర్యము. 1; 2: చూ, హంకారము.

బీరాజు, వా. స. క్రి. తుడిచికుప్పచేయు.

బీరింగు, వా. వి: చూ, నటుపెయిద్దు.

బీరిజము, వై. వి. = బీజ: చూ, బీజము. 3.

బీరు, వా. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఒక రకము సారాయము: చూ, సుర. 2.

బీరువ, వా. వి. రూ-బీరువా. లోపల అంతస్తు లమర్చిన పొడవగుపెట్టె: చూ, సందుకా. (అలమారునకు.— చూ, సందుకా)

బీరువా, వా. వి —పై.—

బీఅ, దే. వి. రూ-బీర*: చూ, హ్రస్వాంగవేధుక; విణ. 2. పెద్ద. "బీఎెండ": చూ, సుర. (3).

బీఅనరము, వా. వి. రూ-బీరనరము: చూ, సిర. 1.

బీఱు, దే విణ: చూ, వ్యర్థము. "బీఱువడు."

బీఱువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వ్యర్థమగు. హరి. ఉ. 3, ఆ. 8.

బీఱువాఱు, దే. అ. క్రి. —పై.—

బీఱువోవు, 1.—పై.—; 2. బెండువడు: చూ, వలియు. 2.

బు

బుంగ, దే. వి: 1. చిన్నమూతిగలకుఁడ: చూ, ఘంటము. 3; వా. 2. బుట్ట: చూ, సజ్జె. 1.

బుంగనామము, దే. వి. నడుమ ఎడములేక తీర్చిన తిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.

బుంద్రము, వా: వి. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

బుకము, సం. వి: అ. పుం: చూ, రూ-బకము. 2. *.

బుకాయించు, వా. స క్రి: చూ, బనాయించు. 2.

బుకాయింపు, వా. వి: దమాయింపు.

బుక్క, దే. వి. రూ-బుక్కా-బుక్కాము: చూ, సురుము.

బుక్కనము, సం. వి. అ. న. కుక్కకూఁత: చూ, స్వరము.2.

బుక్కము, సం. వి: న్. న, అ. పుం. 1. శొణితమునందు ప్రసిద్ధమైన మాంసము: చూ, శుక్తము. 2; 2. మేఁక పోతు: చూ, మేషము. 1.

బుక్కా, దే. వి: చూ. రూ-బుక్క.

బుక్కాపకీరు, వా. వి. 1: చూ, బీదవాఁడు: 2. ఒకానొకతురక.

బుక్కాము, దే. వి. 1: చూ, రూ-బుక్క. స్వా. 3, ఆ. 84; 2. పుష్పాదిః చూ, సుమనోరజము.

బుక్కావాఁడు, దే. వి. గంధవాడి లోనగునవి యమ్మెడువాఁడు.

బుక్కింగుఆఫీసు, వా. వి. టిక్కెట్లుఅమ్మెడుచోటు.

బుక్కు, వా. వి. పొత్తము: చూ, సంపుటము. "ఎకౌంటు బుక్కు."

బుగడ, దే. వి. ఆఁడుదానికొన చెవినగ. రూ-బొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బుగబుగ, దే. వి: బుగులు కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 2, ఆ. 78: చూ, హాహా.

బుగులు, దే. వి: చూ, రూ-గుబులు.

బుగులుకొను, దే. అ. క్రి. 1. గుబాళించు. వర. 3: ఆ. 239: చూ, వలచు, 1; 2: చూ, వ్యాపించు. కాశీ: 6. ఆ. 240; 3: చూ, విజృంభించు అచ్చ. యు. కాం. 280; 4. వీటి

బొట్టులోనగునవి లోపలనుండి పైకుబుకు. జై. 6. ఆ. 197: ఉప్పొంగు, ఒడ్డగిలు—ఒడ్డగిల్లు; చిదుకు, చిప్పిలు-చిప్పిల్లు. విగుడు—నివుడు, పిచ్చిలు—పిచ్చిల్లు.

బుగులుపుచ్చు, దే. ప్రే: చూ, బయలుపఱచు.

బుగులుపోవు, దే. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.

బుగులుబుగులు, దే. వి. క్రక్కుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బుగ్గ, దే. వి: చూ, రూ- ప్రక్క. 1—2—3. వా. 4-బుగ్గ యింటిపేరుగాఁగలవారు. "బుగ్గావారు".

బుగ్గి, దే. వి. 1. బూడిద: చూ, భస్మము; 2. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

బుచ్చి, దే. విణ. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

బుచ్చిగాఁడు, దే. విణ: చిన్నవాఁడు.

బుచ్చివోవు, దే. అ. క్రి: చూ, చిన్నవోవు.

బుజ్జ, దే. వి. 1. కుండలీకరణము: చూ, సున్న. 1; వై. వి. 2.=భుజ. రూ-బుజము: చూ, స్కంధము. 1.

బుజపత్త్రిరి, వై. వి.=భుజపత్ర. *: చూ, లేఖనము. 3.

బుజపత్రి, వై. వి.=—పై.—

బుజము, వై. వి.=భుజ: చూ, రూ-బుజ. 2.

బుజముపుట్టువు, ద్వ. వి. రాచవాఁడు. ఆచ్చ. బాల, కాం. 123, చూ, రాజు. 1.

బుజముబుజముకలుపుట, జా. కార్యమునకు సహాయమగుట; సవారిమోయువాఁడొకఁ డెగుబుజము మఱియొకఁడు దిగుబుజము వేయక సరిగాపట్టుట. "ఎన్నిగతులఁజూచిన దమరా వెన్నునితో బుజముబుజము గలుపుటయేమేలు." (ధర్మజ రాజసూయము).

బుజగము, దే. వి. 1. ఇచ్చకము, ఉపలాలనము. చూ, సమ వనము. 2; విణ. 2. మిక్కిలి మధురమైనది: చూ, సాంత్వము. 2.

బుజ్జగించు, దే. అ. క్రి: అచ్చికబుచ్చికలాడు, ఇచ్చకమాఁడు, చలివాపు, పుసలాయించు, బెల్లించు, బెల్లించుకొను. (సం)—ఉపలాలించు.

బుజ్జగింత, దే. వి: చూ, బుజ్జగము. 1—2.

బుజ్జగింపు, దే. వి:—పై.—

బుజ్జగింపుమాట, వా. వి: చూ, బెల్లింపుమాట.

బుజ్జనము, దే. వి: చూ, రూ-బుజ్జగము. 1—2.

బుటా, వా. వి. వస్త్రములమీఁద వేయుపువ్వు.

బుటుకు, దే. వి. రూ-బుటుకుక్క. మునుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. పాండు. 5, ఆ. 283: చూ, హూహూ.

బుటుక్కు, దే. వి.—పై.—

బుట్ట, వై. వి.=పుట: చూ, సజ్జ. 1

బుట్టి, —పై.—పాండు. 2. ఆ. 17.

బుట్టిక, —పై.—

బుతేశ్రీవు, వా. వి: చూ, బుంద్రము. ఆం, పదా ౯—౧6

బుడక, వా. వి: రూ-బుఱక: చూ, స్నానము.

బుడకోడి, ద్వ. వి. నీరుకోడి: చూ, పుంజు.

బుడగ, దే. వి: చూ, బుగ్గ.

బుడబుడ, దే. వి: నీళ్లలోనుండివెడలుట, క్రక్కుట, పొక్కుట, పొక్కుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (నీళ్ళలోనుండి వెడలుటకు.—స్వా. 4, ఆ. 17; క్రక్కుటకు.—భాగ. 3: స్కం. 702.)

బుడమ, దే వి: 1. (సం).—గవాక్షి, క్షుద్రఫల, గోతుంబ, గోపాలకర్కటి, గోపాలి, చిత్ర, మృగోర్వారువు; శద్వి.-౧. కారుబుడమకు. (సం).— తీవ్రగంధము; ౨. రామ బుడమకు.— (చూ, రామబుడమ) 3. ఉర్వారుకము-ఉర్వారువు, ఊర్వారుకము. పాటుకము. (తె) కూఁతురు బుడమ. బ. 2. బుడమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

బుడము, దే వి: చూ, మొదలు. 4.

బుడికిస్సు, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బుడిగ, దే. వి: 1; ఎద్దుమీఁది యొకవైపుసిద్దె: రూ-బుడిగె; 2. పిడత: చూ, పాత్రము. 6.

బుడిగి, దే. విణ: చూ, రూ-బుడుగు.

బుడిగె, వా. వి: చూ, రూ—బుడిగ. 1.

బుడిపి, దే. వి: రూ-బుడ్పి. 1. బొడప. మానియందలి ముడి: చూ, ముడుత; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6-౨౩; 3: చూ, బొప్పి; 4. చెఱకులోనగువాని కనుపు: చూ, బుడిపి. 1; 5: చూ, శిరోగ్రీవము.

బుడిబుడిదీర్ఘములు, వా. వి. బ. దొంగదొంగయేడ్పులు. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

బుడిబుడిపి, దే. వి. 1: చూ, సంభ్రమము. వసు, 4, ఆ. 65; విణ. 2: చూ, స్వల్పము.

బుడిబుడుక్క, వా. వి: చూ, రూ-బుడుబుడుక్క.

బుడివడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు. ఉ. హరి. 6, ఆ. 164.

బుడుక, దే. వి: చూ, రూ-బుడక.

బుడుకు, దే. వి. బ: చూ, భక్ష్యము. కాశీ. 7, ఆ. 186.

బుడుగు, దే. విణ. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము.

బుడుత, దే. వి. రూ-బుడుతఁడు. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు; విణ. 3. పొట్టి: చూ, బుడుగు; 4: చూ, వామనుఁడు. 2.

బుడుతఁడు, దే. వి: చూ, రూ-బుడుత. 1—2. (బాలునికి.—ఉ, రా. 6, ఆ: 190.)

బుడుతనెలతాల్పు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. దేవ. 6.

బుడుబుడుక్క, దే. వి. రూ-డుబుడక్క: హుడుక్క: చూ, పీఠ.

బుడుబుడుక్కవాఁడు, దే. విః చూ, పౌవలీఁడు.
బుడుబుడుక్కలవాఁడు, దే. వి. —పై—
బుడుమ, దే. విః చూ, రూ-బుడమ.
బుడ్డ, దే. వి, 1: చూ, వట్టవాఁపు ; 2. నీరుకాయ : చూ, స్ఫోటము. 2.
బుడ్డకాయలు, వా. వి. వేరుసెనగ కాయలు. (రాయల సీమలో వాడుక)
బుడ్డకొట్టు, వా. స. క్రి : ఎద్దుపట్టు, పిడిగొట్టు. (వి. అండాకర్షణము)
బుడ్డగించు, దే. అ. క్రి :. కోరాడు, కోరు.
బుడ్డగింపు, దే. వి. బుడ్డగించుట.
బుడ్డపక్కె, దే. విః చూ, మత్స్యము. 1.
బుడ్డపిడుఁదు, దే. వి. పశువుల మేననంటికొని రక్తముపీల్చెడి జంతువిశేషము. తద్వి.—౧. అంబారుపిడుఁజు, కొఱుఁజు—కొఱుఁడు—కొనుఁదురు, గోమారి ; ౨. చెక్క కొఱుఁజు—చెక్క కొఱుఁదురు—చెక్క పిడుఁజు, పిడుఁజు—పిడుఁదు పిఱుఁదు ; (సం.)—బృహదసృజ్మూర్తి ; ౩. జలగ—జెలగ, నల్లద్రాగుడు—నల్లద్రావుడు. (సం.)—అర్కుస్సు, ఉరగము, కారుండి, జలమక్షిక, జలసూచి, జలాటని, జలూక—జలౌక—జలౌకస—జలౌకసము, ఝల-ఝూలి, పటాలుక, వేణివేధిని ; ౪. ఏనుఁగుజలగ. (సం.)—గిరిక, దీర్ఘకోశిక, దుర్నామ ; ("చూ, వేణివేధిని.")
బుడ్డబుడుసర, దే. వి. రూ-బుడ్డబూసర, కొఁచర—కొఁజర—కొసర. (సం.)—కాళహర*.
బుడ్డబూసర, వా. వి.—పై.—
బుడ్డవాఁడు, దే. వి. అండవృద్ధి గలవాఁడు.
బుడ్డి, దే. వి. చిన్నమూతిగల నిడుపాటి కాచపాత్రము : చూ, పాత్రము. 6—౧౩ ; 2. కమండలము : చూ, పాత్రము. 6—౫౩.
బుడ్డిగ, —పై.—
బుడ్పి, దే. వి : చూ, రూ-బుడిపి.
బుత్త, వా. వి. ఆఁడుగుటి. సౌం. మా. 19: చూ, భగము. 12.
బుత్తి, వై. వి. = భుక్తి, తిండి, నీలా. 1. ఆ. 118 : చూ, సాపాటు.
బుదవారము, వై. వి. = బుధవాసర, సౌమ్యవారము, పెద్ద వారము : చూ, వారము : వారము. 2.
బుదుఁడు, వై. వి. = బుధ. 1 : చూ, నెలమాలి ; 2. పండితుఁడు : చూ, విద్వాంసుఁడు ; 3 : చూ, వేలుపు.
బుద్ది, వై. వి = బుద్ధి. 1. మతి. అచ్చ. సుం. కాం. 12 : చూ, హృల్లేఖము. 2; అం. 2: చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.
బుద్దిమెకము, వై వి. నక్క: చూ, సృగాలము.
బుద్దుఁడు, వై. వి. = బుద్ధ: చూ, బుద్ధుఁడు.
బుద్బుదము, సం. వి. అ. పుం. = బుద్బురము. 1. నీరుబుగ్గ : చూ, స్ఫోటము. 2; 2. గర్భమునందలి అవయవ విశేషము.

బుధవారము, సం. వి. అ. పుం. = బుదవారము : చూ, బుధవారము.
బుధితము, సం. విశ. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.
బుధుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = బుదుఁడు: చూ, సౌమ్యుఁడు.
బుద్ధము, సం. విశః చూ, బుధితము.
బుద్ధావతారము, అం: చూ, అవతారములు. (ప్రజలందఱును వేదమార్గములను, నీతిని విడిచిరి. జీవహింసల కలవాటు పడిరి. ఇదిచూచి సహింపలేక అహింసను బోధించుటకై దేవుఁడు బుద్ధుండై పుట్టెను. ఇదియె బుద్ధావతారము) (చూ, బుద్ధుఁడు.)
బుద్ధి, సం. వి. ఇ స్త్రీ = బుద్ది : చూ, బుద్ది. 1-2. (అంతఃకరణ వృత్తులు నాలుగింటిలో నొకటి. ఇది పంప, మేధ, చార్వి, గృహీతి, శ్రౌతి, చత్వరి అని ఆఱువిధములు.)
బుద్ధిగుణములు, అం. శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము. ధారణము, ఊహము, అపోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్త్వజ్ఞానము.(8)
బుద్ధిపెడతలఁబట్టుట, జా. బుద్ధిచెడుట. "పెద్దతనముఁబోయి బుద్ధి పెడతలఁబట్టెన్." తార. 4, ఆ. 15 ; "ఉవిదలకు బుద్ధి పెడతలనుండుఁగాదె," పాండు 3, ఆ. 81.
బుద్ధిమంతుఁడు, సం. విశ. (హిం. అకోల్) (ఫా = అకిల్ మంద్) : చూ, సహృదయుఁడు.
బుద్ధిహీనుఁడు, సంః విశః అక్కుపక్కి.
బుద్ధుఁడు, సం. వి. అ. పుం. =: అక్షచరణుఁడు, అద్వయవాది, అభిమానుఁడు, అర్కబంధువు, అష్టుఁడు, అసముఁడు, కనిష్ఠగుఁడు, కరుణాకూర్చుఁడు, కారభూషణుఁడు, కులిశాసనుఁడు, కేవలి, ఖసముఁడు, గుణాకరుఁడు, గోపీశుఁడు, గౌతముఁడు, చైత్యుఁడు, జితార్తి, జినుఁడు, తథాగతుఁడు, తమోఘ్నుఁడు, తమోపహుఁడు, తాపి, త్రిమూర్తి త్రిశరణుఁడు, తీర్థంకరుఁడు,— తీర్థకరుఁడు, దశబలుఁడు దశభూమీశుఁడు, దశార్హుఁడు, ద్వాదశాక్షుఁడు, ధర్మకాయుఁడు, ధర్మచక్షుఁడు, ధర్మధాతువు, ధర్మరాజు, నగ్నుఁడు, పంచజ్ఞానుఁడు, బహుక్షముఁడు, భగవంతుఁడు, భగవానుఁడు, మహాబలుఁడు, మహాబోధి మహాముని, మహాసుఖుఁడు, మాయాదేవీసుతుఁడు, మాయాసుతుఁడు, మారజిత్తు, ముని, మునీంద్రుఁడు, మైత్రీబలుఁడు, రాగశని, లోకజిత్తు, వజ్రి, వినాయకుఁడు, విశ్వబోధుఁడు, వీతరాగుఁడు, వ్యోమాభుఁడు, శంభువు, శాక్యముని, శాక్యసింహుఁడు, శాస్త, శౌద్ధోదని, శ్రీఘనుఁడు, శ్వేతకేతుఁడు, షడభిజ్ఞుఁడు, సంగుప్తుఁడు, సంబుద్ధుఁడు, సమంతభద్రుఁడు, సర్వజ్ఞుఁడు, సర్వదర్శి, సర్వార్థసిద్ధుఁడు, సాధువు, సుగతుఁడు, సునిశ్చితుఁడు, సుభాషితుఁడు: (చూ, సన్న్యాసి); తద్విశేషములు.- (౧) బుద్ధభేదములు.— అనంతుఁడు, అవలోకితుఁడు, అసితాభిశేఖరుఁడు, అహ్రీకుఁడు, అనీచదర్శి, కన్యారాముఁడు, కారండవ్యూహుఁడు, కీరకుఁడు, కుంథువు. కృపాద్వైతుఁడు, క్షపణకుఁడు, క్షపణుఁడు, ఖజిత్తు, ఖసర్పణుఁడు, గుణసాగరుఁడు, చక్రసంవరుఁడు, చింతామణి, జంభలుఁడు, జటాధరుఁడు, జినుఁడు, పద్మ

పాణి, పోతలకప్రియుఁడు, బహురూపుఁడు. బౌద్ధుఁడు, భిన్నకుఁడు, మహాశ్రమణుఁడు, మహావీర్యుఁడు, లోకనాథుఁడు, లోకేశుఁడు, లోకేశ్వరుఁడు, వజ్రసూర్యుఁడు, వైనాయికుఁడు, సరోజి, సుఖావతీశ్వరుఁడు. సుధావర్షి, హలాహలుఁడు. మఱిన్ని ౧. కబౌద్ధుఁడు: ౨. బౌద్ధమతస్థుఁడు.- కీరకుఁడు, క్షపణకుఁడు; ౩ బౌద్ధభిక్షుఁడు. — చీవరి, ౪. బౌద్ధబ్రాహ్మణుఁడు.— చైత్యుఁడు; ౫. బుద్ధశక్తివిశేషము.— కులిశాంకుశ, ఖదూరబుసిని. మహాశ్రీ; ౬. బుద్ధుని శిష్యులు.— ఏకచారిణుఁడు, ఖడ్గుఁడు, ప్రత్యేక బుద్ధుఁడు, సుదంతుఁడు, స్వయంభువు: ౭. బుద్ధభిక్షుకశిష్యులు.—గోమి, చేలుకుఁడు, చైత్రుఁడు, మహాపాసకుఁడు, శ్రమణేరుఁడు; ౮. బుద్ధునితల్లి — గౌరిపోత్రి, త్రిముఖ, రథాచన, మారాచి, వజ్రమూలిక, వజ్రవారాహి, వికట; ౯. పూర్వజైన విశేషము.— అష్టార చక్రవంతుఁడు, కుమారుఁడు, ఖడ్గి, జ్ఞానదర్పణుఁడు- జ్ఞానదర్పుఁడు, దండి, ధియాంపతి, నీలుఁడు, నిలోత్పలి, పంచవీరుఁడు, పూర్వజినుఁడు, ప్రజ్ఞాకాయుఁడు, బాలవ్రతుఁడు, మంజుఘోషుఁడు, మంజుభద్రుఁడు, మంజుశ్రీ, మహారాజు, వజ్రధరుఁడు, వాగీశ్వరుఁడు, వాదిరాట్టు, విభూషణుఁడు, శార్దూలవాహనుఁడు. శిఖాధరుఁడు, సింహకేళి, స్థిరచక్రుఁడు: (చూ, సన్న్యాసి.); 2: చూ, విద్వాంసుఁడు; విశే. 3. తెలియఁబడినవాఁడు.

బుధ్నము, సం. వి. పుం. 1. బ్రధ్నము: చూ, వేరు. 1; 2. ఊడ: చూ, శిఫ. 1.

బుధ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

బుబ్బుదము, వై. వి.=బుద్బుద; చూ, బుద్బుదము. 1.

బుభుక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: 1. అశనాయ, క్షౌరిక, క్షుతము, క్షుత్తు, క్షుధ, జిఘత్స భోగపిశాచిక. (తె.)—అంగద, ఆఁకలి, ఆఁకొంట, గొద, పసి. తద్వి.—మిక్కిలి క్షుత్తునకు. —(తె.)—అఱ్ఱాఁకలి.

బుభుక్షితః కిం, నకరోతిపాపమ్, న్యా. ఆఁకలిగొన్నవాఁ దేపాపమును జేయఁడు? "ఆఁకలిగొన్న కరణము పాఁతకవిలె చీసినాఁడు" అని ఆంధ్రజాతీయము.

బుభుక్షితః, కింద్వికరేణభుంక్తే? న్యా. ఆఁకలిగొన్నవాఁడు రెండుచేతులతో దినునా?

బుభుక్షితుఁడు, సం. విశే: అశనాయితుఁడు, క్షుధితుఁడు, జిఘత్సువు. (తె.)—ఆదనైనవాఁడు, ఆఁకొన్నవాఁడు.

బుభుత్స, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బోధగొననిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

బుయ్య, దే. వి: చూ, బుత్త.

బుయ్యారము, దే. వి: చూ, బంధనాలయము.

బురక, వా. విశే: చూ, వామనుఁడు.

బురకుఁడు, వై. వి.=పుత్రక: చూ, సూనుఁడు. 1.

బురకా, వా. వి. గవుసెన: చూ, వస్త్రము.

బురజు, దే. వి. చిఱుగజ్జె: చూ, భూషణము. 2.

బుర్దా, వా. వి: చూ, రూ-బురుడా.

బురద, దే. వి: చూ, సుబ్బలి.

బురదకమ్మి, ద్వ. వి. గడపక్రిందికమ్మి.

బురదఁగొట్టు, వా. అ. క్రి. బురదలో చిక్కుకొను.

బురదపాము, దే. వి. నీరుకట్టె: చూ, సర్పము.

బురబుర, వా. వి. 1. రొంపపట్టుట; 2. పొంగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బురబురలాడు, వా. అ. క్రి: చూ, బుసబుసలాడు. 2.

బురమా, వా. వి: చూ, పిడిసాన.

బురికి, వా. వి: చూ, వామనుఁడు.

బురుక, బు. వి. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; విశే. 2. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము; 3: చూ, వామనుఁడు; 4. గుఱ్ఱము తలయందుండెడు తురాయి.

బురుకుఁడు, వై. వి. 1.=పుత్రక. బిడ్డ. ఉ, భా. 6, ఆ. 139: చూ, శిశువు. (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి. 2. వేఁటకుక్క: చూ, శునకము; విశే 3: చూ, వామనుఁడు.

బురుజు, వా. వి. 1. గడి, కోటగోడ యందుండెడు దిబ్బ: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, గజ్జియ.

బురుడా, దే. వి. బొంకు: చూ, వితథము.

బురుసు, దే. వి.—వై.—

బురుడుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మేదరి.

బురుమా, దే: వి: చూ, రూ-బురమా.

బురుసా, దే. వి 1. ఎఱ్ఱపట్టు: చూ, సూత్రము. 1; 2 పట్టు. ఉ, రా. 6, ఆ. 128: చూ, సూత్రము. 1.

బురుసు, వా. వి. వెంట్రుకల కుంచె.

బుఅటకొమ్ము, దే. వి. రూ—బుఱ్ఱికొమ్ము—బుఱ్ఱికొమ్ము, చిమ్మనఁగ్రోవి: చూ, శృంగము. 3

బుఱ్ఱ, . వి. 1 దే: చూ, జీనుఁగ్రోవి; 2: చూ, పుఱియ; 3. కొబ్బెరకాయ మొదలగువాని గుల్ల; 4. ఎండినసొరకాయ; 5. వీణెలోనగువాని కాయ; 6. పాములవాని నాగసరము: చూ, నాగసరము 1; 7. తల: చూ, శిరము. 1; 8. సొరకాయ కమండలువు: బుఱ్ఱకాయ; 9. తాటిటెంక: చూ, డొక్కబుఱ్ఱ; విశే. 10. పెద్ద: చూ, సుర. (3) 11. శరీరములో నొక భాగము. ఇంటిపేరు గల వారు. "బుఱ్ఱావారు" (ఇట్లు ముక్కువారు—నోటివారు—గడ్డంవారు. ఇత్యాది.)

బుఱ్ఱఁడు, వా. వి. పిల్లవాఁడు. "బుఱ్ఱిబుఱ్ఱఁడు కథ": చూ, శిశువు.

బుఱ్ఱకత్తి, ద్వ. వి. మోటుకత్తి: చూ, రిష్టి 2.

బుఱ్ఱకాయ, ద్వ. వి. 1: చూ, బుఱ్ఱ. 8. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42; 2: చూ, బుఱ్ఱ. 7.

బుఱ్ఱకొమ్ము, దే. వి: చూ, రూ-బుఅటకొమ్ము.

బుఱ్ఱగుంజు, వా. వి. డొక్కబుఱ్ఱలోని గుంజు.

బుఱ్ఱటకొమ్ము, దే. వి: చూ, రూ-బుఅటకొమ్ము.

బుఱ్ఱజింక, దే. వి. బుఱ్ఱముక్కుగల జింక: చూ, హరిణము. 1.

బుఱ్ఱతలము, దే. వి. బుఱ్ఱయేతము: (చూ, తలము. (2))

బుఱ్ఱదోసె, వా. వి. ఏఱుదాఁటెడు పుట్టి: చూ, హోడము.

బుఱ్ఱపిట్ట, వా. వి ఒకానొక పారావతము: చూ, సురఁటి.

బుజ్జిపాడిస, ద్వ. వి. బాళ్లుచెక్కెడు పాడిస.
బుజ్జిముక్కు, దే. వి. పెద్ద రంధ్రముగల ముక్కు : చూ, ముక్కు.
బుజ్జిముక్కువాఁడు, దే. విణ. దొడ్డిముక్కువాఁడు : చూ, వాఁడిముక్కువాఁడు.
బుజ్జి, దే. వి. 1. తరిపి ఆవు; చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.) వా. 2. ఆఁడుపిల్ల. "బుజ్జిబుజ్జఁడు.": చూ, స్త్రీ. (కుట్టిపంటిది).
బుజ్జు, దే. వి. 1. పక్షి యెగురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ ; వా. 2. చీఁదుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బులాకి, వా. వి. రూ—బులాకు : చూ, అడ్డపాస : చూ, భూషణము. 2.
బులాకు, వా. వి. —పై.—
బులియు, దే. అ. క్రి: చూ, సుఖించు. కళా. 8, ఆ. 213.
బులియుచుండుట, జా. ఉబ్బుచుండుట. "ముక్తికన్యలను బెండ్లియాడి బులియుచున్న, క్రొత్త పెండ్లికొడుకు." (కళాపూర్ణోదయము.)
బులుపు, దే. వి. 1. సుఖము. కళా. 8, ఆ. 213 : చూ, హ్లాదనము; 2: చూ, విలాసము. 2. ఆం, భా, ప్ర. 139 ; వా. 3. దూల: చూ, విదర్చిక.
బుల్ల, దే. వి. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము.
బుల్లి, వా. వి. 1. పిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; విణ. 3. చిన్న: చూ, స్వల్పము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)
బువి, వై. వి. = భూ: చూ, భూమి. 1.
బువ్వ, దే. వి. కూడు, అన్నము: చూ, పాదము. (1)
బువ్వంబంతి, వా. వి. వివాహమునందు బంధువులయిన మగవారు ఆఁడువారు అందఱును ఒకటిగాఁ గూర్చుండి వేఁడుకగా భుజించుట, వివాహ చతుర్థ బంధుజనసజ్గ్ధి : బువ్వము—హరిబువ్వము. (చూ, సాపాటు.)
బువ్వకుడువు, దే. వి: (చూ,) అన్నప్రాశనము.
బుషము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బుసము.
బుస, దే. వి. పాముయొక్క ఫూత్కారము : చూ, స్వరము. 2; 2: చూ, నిట్టూరుపు, వసు. 1, ఆ. 75.
బుసకొట్టు, దే. అ. క్రి. 1: చిఱ్ఱుమను; 2: చూ, నిట్టూరుచు ; 3. (ఏనుఁగు తొండముతో) ఫూత్కారముచేయు. య. 1, ఆ. 122; 4. (సింహము) ఫూత్కారముచేయు; 5. (పాము) బుస్సను; వా. 6. మైమఱచి నిద్రించు. (చూ, నిద్రించు) ; 7. గుఱ్ఱుపెట్టు—గుర్వెట్టు—గుఱువెట్టు ; 8. బుసపెట్టు, బుసబుసలాడు, బుస్సకొట్టు.
బుసకొట్టు పుట్టువు, దే. వి: చూ, సర్పము. వేం, ఆ. 102.
బుసపెట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, బుసకొట్టు. 8.
బుసబుస, దే. వి. నీళ్లుపొంగుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బుసబుసలాడు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, బుసకొట్టు 8; వా. 2. రొంపచే ముక్కుగుండా చిమిడిలోనగునది ప్రసవించు : బురబురలాడు.
బుసము, సం. వి. అ. న. రూ-బుషము. 1. పొల్లు, బుసి, బూగర: చూ, ధాన్యము; 2. మీఁగడతీసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము ; 3 : చూ, పిడక ; 4. పొల్లుకసవు : చూ, తృణము. 1.
బుసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పశ్చిమసముద్రము నడుమనుండెడు వరుణోద్యాన నది : చూ, హ్రాదిని (నది) ; దే. వి. (1) నిగుఱు: చూ, భస్మము; (2) గడ్డిగలిగిన పొల్లుధాన్యము, బూగర. (సం.) ఉమాకటము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); (3) ధాన్యముమీఁది పొట్టు: చూ, తుంబ; (4) ఇండ్లవాసములకుఁ బట్టెడు బూసి: బూగర. (సం.)—ఉమాకటము.
బుసిపోవు, దే. అ. క్రి. చెడు: చూ, సమయు. 3.
బుసుకుజొన్న, ద్వ. వి, ఒకానొకజొన్న *; చూ, సస్యము. 1.
బుస్సకొట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, బుసకొట్టు 8.
బుస్సు, వా. వి. బుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. అచ్చ. యు, కాం. 149: చూ, హూహూ.

బూ

బూఁజము, వై. వి. = భూత: చూ, భూతము 2.
బూఁజు, దే. వి. 1. పూతిగంధము: చూ, వాసన; 2. ఎండ సోఁకమిచే తడివస్తువులమీఁదఁ గలుగు కొంచెము మాసిన తెలుపు: రూ-బూఁదు. (సం).—పూతము.
బూఁజుగులు, వా. వి. ఆయిరేని: చూ, భాండము, 3.
బూఁజుపట్టు, దే. అ. కి: బూఁదిచఱచు, బూఁదుపాఱు.
బూఁదిచఱచు, —పై.—
బూఁదు, దే. వి: చూ, రూ-బూఁజు. 2.
బూఁదుపాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, బూఁజుపట్టు. పాండు. 5, ఆ. 14; పాండు. ఆ. 163.
బూక, దే. విణ. 1. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము, 2; 2. బూటకము: చూ, వితథము.
బూగర, దే. వి. 1: చూ, బుసి (2); 2; చూ, బుసి (3); చూ, బుసి (4).
బూగరమండె, వా. వి. నూర్చినవరిరాశి.
బూచి, వై. వి. = భూత: చూ, భూతము. 2.
బూచికన్నులకచ్చు, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.
బూచిగాఁడు, ద్వ. వి. బూచివలెనుండుటచే కుక్కకియ్యఁబడిన పేరు: చూ, సివఁగి. 2.
బూచివాఁడు, ద్వ. వి: చూ, భూతము. 2.
బూచులతేఁడు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

బూటకము, దే. వి. 1: చూ, బూక. 1; 2: చూ, బూక. 2; 3: చూ, వంచనము. పు. 1: ఆ. 148; 4: చూ, మాయము: 1. నీలా. 2. ఆ. 41.

బూటకీఁడు, దే. విణ. (బూటకము+ఈఁడు) రూ-బూటకుఁడు. 1: చూ, ప్రతిహారకుఁడు; 2: చూ, వంచకుఁడు.

బూటకుఁడు, —వై.—

బూడిద, వై. వి. రూ-బూడిదె-బూద్ద = భూతి: చూ, భస్మము.

బూడిదరంగు, వా. వి: చూ, ధూసరము. 1.

బూడిదగుమ్మడి, వై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి *.

బూడిదపండు, ద్వ. వి: చూ, విభూతిపండు. పాండు. 5, ఆ.14.

బూడిదపన్ను, ద్వ. వి. శవముపై పన్ను: చూ, సుంకము. 1.

బూడిదె, వై. వి. = భూతి: చూ, రూ-బూడిద.

బూద్ద, వై. వి. = భూతి. చూ, రూ-బూడిద.

బూద్ది, —వై.—(వాడుక.)

బూతనాదుఁడు, వై. వి. = భూతనాథ. 1: చూ, బూచులతేఁడు; 2: చూ, బూచిగాఁడు.

బూతపిల్లి, వై. వి. (బూతము+పిల్లి) : చూ, పూతికము.

బూతము, వై. వి. 1.=భూత. య. 2: ఆ:80: చూ, భూతము. 2; 2. = భూత. (సం).—ప్రాణి, ఆత్మవీరుఁడు, చేతనము, భూతము.

బూతములసామి, వై. వి. చంద్రుఁడు; చూ, హిమాంశువు.

బూతాటము, దే. వి. (బూతు+ఆడుట) బూతులాడుట: చూ, శబ్దము. 2.

బూతి, వై. వి. 1. = భూతి: చూ, బూడిద; 2. = భుక్తి. తిండి: చూ, బుత్తి.

బూతు, దే. వి. 1. కుచ్చితపుతిట్టు: చూ, శాపము. 1; 2 కుచ్చితపుతిట్టు తిట్టువాఁడు; 3. అబద్ధోక్తి: చూ శబ్దము. 2; 4. బట్టువాఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 2.

బూద, దే. వి. పాలకుండ. వసు. 4,ఆ. 20: చూ, భాండము.3.

బూది, వై. వి. = భూతి: చూ, బూడిద. పాండు. 1, ఆ. 165.

బూదె, వై. వి. = భూత. 1. చతుర్దశితిధి: చూ, హరివాసరము, 2: చూ, శివరాత్రి.

బూబు, వా. వి తురకస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

బూమి, వై. వి. = భూమి: చూ, భూమి. 1.

బూమియు, వై. వి. రూ-బూమె. = భూమికా. కపటము; చూ, సూక్ష్మము. 2; 2: చూ, వంచనము; 3: చూ. బూటకము; 4. మాఱువేషము: చూ, వేసము. 1; 5. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బూమె, వై. వి.=—వై.—(మాఱువేషమునకు.-య.2: ఆ.58.)

బూమెకత్తియ, వై. విణ. బూమెలుకలది. రూ-బూమెకత్తె, బూమెలాఁడి. కాశీ. 5, ఆ. 316: చూ, స్త్రీ.

బూమెకత్తె, —వై.—

బూమెలాఁడి, —వై.—

బూమెకాఁడు, ద్వ. విణ. బూమెలుకలవాఁడు: బూమెలాఁడు

బూమెలాఁడు, —వై.—

బూర, వై. వి. 1. = పూర. (రూ-బూరగ-బూరా-బూరుగ) కాహళమను వాద్యము. అచ్చ. యు, కాం. 226: చూ, వీణె; విణ 2: చూ, స్థూలము. 2.

బూరఁడు, వై. విణ. విజృంభించినవాఁడు. పంచ వేం. 1; ఆ. 704.

బూరకాఁడు, ద్వ. విణ. ఏనుఁగు కాలివాఁడు.

బూరకాలు, ద్వ. వి. ఏనుఁగుకాలు ఉ. హరి, 2: ఆ. 122: చూ, హజ్జ.

బూరగ, వై. వి. 1: నాగసరమునకు సుతియిచ్చెడువాద్యము: చూ, బూర, 1; 2: సుషిరవాద్యము, ఆహికము, తార: చూ, స్వరము. 2.

బూరగడ్డి, ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.

బూరగొమ్ము, ద్వ. వి. కొమ్ము, శృంగము రామా. 8, ఆ, 69: చూ, వీణె.

బూరగొమ్ముతుపాసి, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1. వేం ఆం, 2;

బూరట, వై. వి. ఉల్బణము: చూ, హెచ్చు. 2.

బూరటించు, వై. ప్రే. బూరటిల్లఁజేయు.

బూరటిలు, వై. అ: క్రి. బూరటిల్లు. 1:=పూరణ. పూర్ణమగు: చూ, సంపూర్ణమగు; 2. ఉబ్బు: చూ, లేచు.

బూరటిల్లు, వై. అ. క్రి.—వై.—

బూరదిప్పకాయ, వా. వి: చూ, భక్ష్యము.

బూరా, వై. వి:=పూర: చూ, రూ-బూర. 1.

బూరినీసు, వా. వి. రూ-బూర్నీసు. మెత్తనికంబళి; చూ, రల్లకము.

బూరియ, వై. వి. = పూరికా, రూ-బూరె. నై. 6, ఆ. 124: చూ, భక్ష్యము. (పూర్ణము అని గుంటూరుప్రాంతమున వాడుక).

బూరుగ, వా. వి. 1: చూ, బూర. 1; 2. రూ-బూరుగు-బూరువు*: చూ, శాల్మలి.

బూరుగు, దే. వి: చూ, రూ-బూరుగ. 2*.

బూరుగుకాయ, ద్వ. వి. కర్కటము: చూ, శాల్మలి శలాటువు.

బూరుగుదీవి, ద్వ. వి: చూ, దీవములు.

బూరుగుబంక, దే. వి. అజమోద: చూ, శాల్మలీవేష్టము.

బూరువు, దే. వి: చూ, రూ-బూరుగ. 2*.

బూరె, వై. వి. = పూరికా: చూ, రూ-బూరియ.

బూరెలమూఁకుడు, వా. వి రూ-బూర్లెమూఁకుడు. (బూరెలు వండెడి వెడల్పు పాత్రము): చూ, పాత్రము 6; (కొన్ని దేశములయందీ శబ్దమునకు అపార్థము నుపపాదించుచున్నారు.)

బూర్నీసు, వా. వి: చూ, రూ-బూరినీసు.

బూర్లెమూఁకుడు, వా. వి: చూ, రూ-బూరెలమూఁకుడు.

బూల, దే. వి. 1. తాటిమానిలోని బొండు. (ఏకబీజదళ వృక్షజాతుల మ్రానులన్నియు నిట్టివే.) (చూ, ఏక, ద్వీబీజదళ వృక్షములు); వా. విణ. 2. విస్ఫారము: చూ, బెండు. 2.

బూలి, దే. విణ. నిస్సారమైనది: చూ, బెండు. 2.
బూసము, దే. వి: చూ, ధాన్యము. (ఇది చింత్యము.)
బూసి, దే. వి. 1. పాదట్టు-పాదొట్టు; వా. 2: చూ, సాలెపట్టు.

బృ

బృంద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తొళసి*: చూ, హరిప్రియ. 3.
బృందము, సం. వి. అ. న.=బిందము, పిండు: చూ, సమూహము.
బృందారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2: చూ, మనోజ్ఞుఁడు; 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.
బృందిష్టము, సం. విణ. మిక్కిలి మనోజ్ఞమైనది: చూ, హృద్యము.
బృంహితము, సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుయొక్క గీఁక: చూ, స్వరము. 2.
బృసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బ్రషి-బ్రుషి-బ్రుసి.(బ్రుసి అని శ. ర.)
బృహచ్చరణ బ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ద్రావిడులు. (సామవేదులు. దాహ్యాయణ సూత్రముగలవారు కొందఱు).
బృహచ్ఛదము, సం. వి. అ. పుం. బలురక్కసి*: చూ, స్వర్ణక్షీరి. 2.
బృహతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. ములక*: చూ, శ్రీకువు. 1; 3. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 4. విశ్వావసుని వీణ: చూ, వీణ; విణ. 5. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 6. తొమ్మిది అక్షరముల పాదముగల ఛందస్సు; చూ, ఛందస్సులు 7: చూ, తతవాద్యములు.
బృహతిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బృహతి. 3.
బృహత్కుక్షి, సం. విణ. (ఇ): చూ, బొజ్జవాఁడు.
బృహత్తు, సం. విణ. (త్. ఈ. త్.) 1: చూ, బృహతి. 4; 2: చూ, వట్టవాఁపు.
బృహత్పాటలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.
బృహత్త్రిలువు, సం. వి. ఉ. పుం. పెద్దవరగోఁగు*: చూ, వరగోఁగు.
బృహదసృఙ్మూర్తి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, బుడ్డపిడుఁదు.
బృహదారణ్యకము, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.
బృహదేల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రల.
బృహద్బీజము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వట్టవాఁపు; పుం. 2 అంబాళము*: చూ, మామిడి.
బృహద్భానువు, సం. వి. ఉ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
బృహన్నల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జునునికి వేషాంతరము నందలి నామము: చూ, పాండవులు: (చూ, సుభద్రేశుఁడు).
బృహన్నలము, సం. వి. అ. పుం. పెద్ద కిక్కస*: చూ, హారిత (తృణము. 1.)
బృహన్మరీచము, సం. వి. అ. న: చూ, మిరెపకాయ.
బృహస్పతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, సురాచార్యుఁడు; 2. గురుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు.
బృహస్పతివారము, సం వి అ. పుం. 1. గురువారము: చూ, వారము. 2; అం. 2: చూ, వారములు.
బృహస్పతిసవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, యజ్ఞము.
బృహస్పతిస్మృతి, అం: చూ, స్మృతులు.

బె

బెంగ దే. వి. 1. కూఁత. సా. 2, ఆ 4: చూ, స్వరము. 2; 2. విరహవ్యథ: చూ, శోకము.
బెండ, దే వి: ఎద్దునాలిక—ఎడునాలుక, (సం.)—ఖరస, ఖరశన్థి, ఖరపత్రి, గోగ్రంథి, గోజిహ్వ, గోజిహ్విక, ద్వారిదార్విక, మండూరపర్ణి.
బెండగిల్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెల్లగిల్లు. 1-2.
బెండు, దే. వి. 1. జీలుగు*: చూ, స్వర్ణపుష్పి; విణ. 2. సారములేనిది. హరి. పూ. 4, ఆ. 154. కాయికము, చివుకు-చీకు, బజ్జు, బ్రాబ, పోరచి,బూల, బూలి, మక్కి. (సం.—అహారము, నిస్సారము, ఫల్గువు.
బెండుమానిసి, ద్వి. వి: చూ, బక్క. 1.
బెండువడు, ద్వి. అ. క్రి. ఎత్తువడు: చూ, వలియు. 2.
బెందడి, వా. వి. 1. అడుసు: చూ, శాదము. 2; 2. కంకరి. చూ, లేపము.
బెంబెలు, వా. వి. బెదరు: చూ, సాధ్వసము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక)
బెంబెలువడు, వా. అ. క్రి. 1. బెదరు: చూ, స్రుక్కు. 6; 2. నిశ్చేష్టతనొందు. (ఉ॥ స॥ లలో వాడుక).
బెకబెకలాడు, దే. అ. క్రి. (కప్పలు) కూయు: చూ, శబ్దించు.
బెకబెకలు, వా. వి. బ (కప్పల) కూఁత: చూ శబ్దము. 2.
బెక్కణ, వై వి.=ప్రేంఖణ: చూ, పెరవణ.
బెక్కొట్టు, దే. అ. క్రి. (బెంగ+కొట్టు) వాపోవు: చూ, శబ్దించు.
బెగడు, దే. వి. 1. రూ-బెగ్గడు. భయము: చూ, బెంబేలు; అ. క్రి. 2. (రూ-బెగ్గడు-బెగడువడు-బెగ్గడిలు-బెగ్గడిల్లు-బెగ్గిలు-బెగ్గిల్లు-బెగ్గలించు) భయపడు: చూ, బెంబేలువడు. 1.
బెగడువడు, ద్వి. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-బెగడు. 2; ప్రే. 2. బెగడువఱుచు.
బెగద, వా. వి. భాగధేయము. అం.వదా.చర.48 :చూ,సిస్తు. 1.
బెగ్గడిలు, దే. అ. క్రి. రూ-బెగ్గడిల్లు: చూ, బెగడు. 2.
బెగ్గడిల్లు, —వై.— మార్క. 8, ఆ. 66.
బెగ్గడు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-బెగడు.
బెగ్గలము, వై వి. 1.=విక్లబ: చూ, బెగడు. 1; 2: (సం.)-విహ్వలత. మార్క. 1, ఆ. 239.
బెగ్గలించు, వై. అ. క్రి.=విహ్వల. 1. భయపడు: చూ, బెగడు. 2; 2. పెలుకుఱు: చూ, విహ్వలించు. విర్వ. 5, ఆ. 87.
బెగ్గలికము, వై. వి =విక్లబ: చూ, బెగడు. 1. హరి. పూ. 9, ఆ. 49.

బెగ్గిలు, వై. అ. క్రి. రూ-బెగ్గిల్లు. 1.=విహ్వల: చూ, దెగ్గలించు. 1; 2: చూ, బెగ్గలించు. 2; 3. చింతించు: చూ, స్రుక్కు 11; 4: చూ, సలించు; 5. చెదరు: చూ, వెల్లివిరియు. 1.

బెగ్గిల్లుట, వై. వి; చూ, బెగడు. 1.

బెగ్గిల్లు, వై. అ. క్రి. =: చూ, రూ-దెగ్గిలు. (చలించుటకు.—ఆచ్చ. బాల, కాం. 98.)

బెగ్గురము, వై. వి. =పుష్కర. సాం. తి. 11: చూ, సారసము. 2.

బెగ్గురు, —వై—

బెగ్గోడి, వా. వి. ఒకానొకకోడి: చూ, నెలుకాలుది. (పుంజు.)

బెజ్జము, దే. వి: తూటు: చూ, రంధ్రము. 1.

బెట్ట, దే. విణ. తీక్ష్ణము: చూ, వేంద్రము.

బెట్టించు, దే. స. క్రి. (నిర్బంధమునుండి) మరలించు.

బెట్టిదము, దే. వి. (బెట్టు + ఇదము) 1. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; 2. క్రౌర్యము: ప్రామిడి;వై. విణ. 3. కఠినము: చూ, బెడిదము. 5; 4. =భీతిదమ్. ఘోరము: చూ, బెగడు. 1; 5: చూ, బెట్ట; 6. క్రూరము. భో. 6 ఆ. 357: చూ, రౌరవము. 2; 7. ధృఢము: చూ, స్థైర్యము. 1; 8: చూ, బిఱ్ఱు. 4. ఐ. 9. నిష్ఠురోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బెట్టిదుఁడు, దే. విణ. (బెట్టు+ఇదుఁడు) 1. పొగరుఁబోతు: చూ, హేరంబుఁడు 2; 2. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బెట్టిదురాలు, దే. విణ. (బెట్టిద+ఆలు) బెట్టిదముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బెట్టు, దే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2. 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 3. గర్వము. ఉ, రా. 2, ఆ. 309: చూ, హంకారము; విణ. 4: చూ, బెట్టిదుఁడు. 1;క్రి. విణ. 5. అత్యంతము: చూ, మఱిమఱి; 6. గట్టిగా; 7. ధృఢముగా. హరి. పూ. 8, ఆ 46.

బెట్టుసరి, వా. విణ. రూ-బెట్రుసరి. 1. ఘోషణ: చూ, తెగనీలుగుట. 1; 3; చూ, తెగనీలుగుట. 2; 4: చూ, బెట్టు. 1; 5. చెప్పినవిషయము సరిగా గమనింపకుండుట; 5. బింకము, తలబిరుసుతనము.

బెట్రుసరి, వా. విణ.—వై.—

బెడఁకు, దే. వి. (రూ-బెణఁకు-బెణుఁకు.) 1: చూ, తలఁగుడు; 2. చలనము: చూ, లోలము; 3. కులుకు: చూ, విలాసము. 2; అ. క్రి. (రూ - బెణఁకు - బెణుఁకు.) 4. తొలఁగు. వసు. 4, ఆ. 50: చూ, విరియు. 3; 5: చూ, సలించు, కళా. 4, ఆ. 105; వా. 6. కీలుతప్పు; 7. నరముతప్పి నొప్పియెత్తు.

బెడఁగారు, దే. అ. క్రి: చూ, రమ్యమగు. స్వా. 3, ఆ. 71.

బెడఁగు, దే. వి. 1: చూ, విలాసము. 2. కళా. 3, ఆ. 33; 2: చూ, సౌందర్యము; విణ. 3. అధికము. వసు. 5, ఆ. 5: చూ, హేరాళము; 4: చూ, హృద్యము; అ. క్రి. 5: చూ, బెడఁగారు.

బెడఁద, దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 21; 3. అశుభము: చూ, హాని. 2; వా. 4: చూ, భారము. 1; 5. గందరగోళము: చూ, రద్దు. 2.

బెడక, దే. వి. 1. ధాన్యముపోసినగోనె, బస్తా: చూ, సంచి; 2. ఉత్తగోనె: చూ, సంచి.

బెడద, దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

బెడిగ, వా వి. రూ-బేడిగ: చూ, నిస్తు. 1.

బెడిదము, వై. వి. రూ-బేడిదము. = భీతిద. 1. భయంకరత్వము: చూ, సాధ్వసము; 2 కఠినత్వము: చూ, బెడిదము. 5; విణ. 3. భయంకరము; చూ. సాధ్వసము: 4. అధికము. వర. 3, ఆ. 46: చూ, హేరాళము; 5. గట్టిది: విణ.—రూ—బేడిదము, కటికి, కరకసా, క్రక్కన, గట్టి, గొట్టు, నిగ్గడి, బెట్టిదము, మొమక, మొప్పియ-మొప్పె;పి.- కక్కసము, కడిఁది, కఱుకుఁదనము, గొడ్డ, పెలుచు, బిరుసు-బిఱుసు, బెడిదము; వి, విణ — కఱకు, గడుసు, దురుసు; వి, ద్ర—పెల్చ—పెలుచన-పెల్చన; (సం).— విణ.—అచ్ఛిద్రము, అయోమయము. ఉపోఢము, కంకణము, కంఖటము, కఠరము, కఠలము, కఠినము, కఠోరము, కఠోలము, కర్కరము, కర్కశము. కిటకము, క్రూరము, గాటము, జరఠము, జరఠము, ఠ, ద్రఢము, న, నిర్వహము. నివాతము, నిషధము, నిష్ఠురము, నిస్పంధి, పరుషము, మూర్తము, మూర్తిమత్తు, వృత్తము; వి.—కంకణము, కార్కశ్యము, గఱగఱ, మూర్తి. (మిగతవానికి "చూ, వృత్తము. 6—10"); 6. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బెడిదుఁడు, వై. వి. 1: చూ, వెఱపరి. 1; 2. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బెడిదురాలు, ద్వ. విణ. (బెడిదము+ఆలు); చూ, బెటిదురాలు

బెడియు, దే. అ. క్రి. 1: బెసుకు, తప్పు: చూ, మిడివోవు; 2. బెసుకు: చూ, వైకల్యమగు.

బెడిసెకొట్టుట, వా. వి. 1. ఉగ్రదేవతలను క్రమవిరుద్ధముగా ఆరాధించినందున కలిగెడి హాని; 2. దేవతాదులు ఎదురుతిరుగుట.

బెడ్డ, వా. వి. రూ-బెడ్డు. మంటిగడ్డ: చూ, భూమి. 1.

బెడ్డు, వా. వి.—వై.—

బెణఁకు, దే. వి, అ, క్రి: చూ, రూ-బెడఁకు.

బెణుఁకు, వా. వి, అ. క్రి,—వై.—

బెత్త, వై. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెత్తము, వై. వి.=వేత్ర: చూ, పేము.

బెత్తిక, వై. వి. లోష్టము, ఎండిలేచినమట్టిపెళ్ల: చూ, భూమి.1.

బెత్తిలి, వై. వి. = భిత్తి. తర్జని మొదలైన నాలుగువ్రేళ్ల అడ్డకొలత. ఉ, రా. 3, ఆ. 123: చూ, హస్తము.

బెత్తు, వై. వి. 1: చూ, బెత్తిక; 2.=వేత్ర: చూ, బెత్తము; దే. వి. 3: చూ, సన్మానము.

బెత్తెడు, వా. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెదరించు, వా. స. క్రి: చూ, వెఱపించు.

బెదరింపు, దే. వి. బెదరించుట: చూ, సంకోపము. 3.

బెదురు, దే. వి. 1: చూ, బెగడు. 1; అ. క్రి.2: చూ, బెగడు. 2.

బెదరుచూపుట, అం: చూ, భేదోపాయములు.

బెదరుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, బెదరు. 2.

బెదరుపోతు, దే. విణ: చూ, వెఱపరి. 1—2.

బెబ్బులి, ద్వ. వి. (పెద్ద+పులి) పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము.

బెబ్బులుఁగు, వా. వి. వడ్లంగిపిట్ట: చూ, శతపత్రము. 4.

బెబ్బె, వా. అవ్య. లేదు. "నీకుబెబ్బె-నీఅబ్బకు బెబ్బె.": చూ, శూన్యము. 1.

బెరడు, వై. వి. = బర్బర. 1: రూ బరడు, అంట, అట్టి. కదవసము-కడాసము- కళవసము - కళాసము, చట్ట, చెక్క, తాఁట, తిత్తి, తొంట, తొక్క, తొక్కు, తొడప, తొడవసము, తొలక-తొలుక, తోడు, తోడుపట్ట, తోలు, తోలుక, నార, పట్ట, పీతోలు, పైపొర, పొప్పర; (సం).— అజినము—ఆజినము, అసృగ్ధర, అసృగ్వర, ఉక, ఐ, ఐక్యము, కటుచాతుర్జాతకము, కృత్తి, ఖల్లము, ఖల్లి, ఖేటము, చర్మము, చోచకము, చోచము, చోలకము, ఛిల్లి, జామ, తనువు, త్వక్కు, త్వచము, పట్టము, శకలము. (మిగత వానికి "చూ, శకలము. 1—2"); తద్వి - ౧. ఎండిన అరఁటిపట్టకు.— చొదుము; ౨. ఒలిచినుతిపోయుట కేర్పఱచిన తోలునకు.— తిత్తి. (సం).—శృతి సుతి, ౩. చర్మఖండమునకు.- అట్ట; ౪. చర్మములసమూహమునకు. (సం).— చార్మాణము; ౫. దేగలతోలుగంతకు.- తొపోరము- తోపారము; ౬. ద్రాక్షత్వక్కునకు.- కారపుఁజెక్క; ౭. పచ్చిచర్మమునకు.— కరుసు; ౮. పట్టెడవలె కోసిన తోలునకు.- అట్ట, పట్టెడ; ౯. పులితోలు. (సం).- ద్వీపము; ౧౦. పొరాటుచెక్క: (సం)- త్వక్కు; ౧౧. ప్రక్కతోలు, బరితోలు; ౧౨. మృగచర్మమునకు,—అట్ట, తిత్తి, తోలు; ౧౩. లవంగపుపట్టకు. (చూ, వరాంగకము. 1. ;) ౧౪. వింటినారిదెబ్బ కాపాడెడు ఉడుము తోలునకు: (సం.) గోధ; ౧౫. సన్నగాఁగోసిన తోలునకు,- వాఱు. (మిగత వానికి "చూ, శకలము. 1—2.") ; 2: చూ, రూ-బరడు. 1; 3: చూ, రూ-బరడు. 3.

బెరయు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించుహరి. పూ. 6. ఆ. 95; 2; చూ, సంభవించు. భాగ. 2. ఆ. 250; 3. చేరు, చెల్లుభార, శ్రీ. 1, ఆ. 73: చూ, సిద్ధించు; స. క్రి. 3. పొందు. కళా. 3, ఆ; 105: చూ, సక్తమగు.

బెరసు, వై. విణ. 1 =పరుష. క్రూరము. నీలా. 1, ఆ. 72: చూ, రౌరవము. 2: 2. ముతుక. నీలా. 3, ఆ. 49: చూ, స్థూలము. 4.

బైరికి, దే. వి. కొఱఁత: చూ, సొద్దు. 1.

బెడుసు, దే. వి. 1. భేదము: చూ, పేఱుపాటు. 1; 2. ప్రయోజనము: చూ, వ్యాపారము. 1.

బెడికి, దే. వి: చూ, బెడకి. 1.

బెలంచి, దే. వి: చూ, పరి (అప్ర.)

బెలము, వై. వి. 1 =బిల: చూ, రంధ్రము. 1; వా. 2. ఒకానొక ఎరువు. "పేడబెలముపోసిన పొలముపండును.": చూ, శుష్కగోమయము (గోదావరీమండలమున వాడుక.)

బెల్లయు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

బెల్లము, దే. వి. 1. గుడము; చూ, శర్కర. 1; వా. 2, మొగసాలి: చూ, శిశ్నము (పిల్లల ముద్దునం దుపయోగింతురు.)

బెల్లి, దే. విణ. 1: చూ, వంచకము. కళా. 3, ఆ. 34; 2. చూ, వంచకుఁడు; 3: చూ, జజ్జరకత్తియ.

బెల్లించు, దే. స. క్రి. 1: చూ, వచించు: వా. అ. క్రి 2: చూ, బుజ్జగించు.

బెల్లించుకొను, —పై.—

బెల్లింపు, దే. వి. 1: చూ, వంచనము ; 2. ఇచకము : చూ, బుజ్జగము. 1; విణ. 3: చూ, బుజ్జగము. 2.

బెల్లింపుమాట, వా. వి. 1. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ బెల్లింపు. 2.

బెసుకు, దే. అ. క్రి: చూ, బెడియు. 1—2.

బెస్త, దే. వి. బోయ: చూ, మోపరి.

బెసవాఁడు, దే. వి. —పై.—

బెహారము, వై. వి. =వ్యవహార. (రూ-బేహరము-బేహారము బేరము-బేవరము): చూ, వర్తకము.

బెహారి, వై. వి. = వ్యవహార. రూ-బేహరి-బేహారి-కళా. 6: ఆ. 97: చూ, సెట్టి. 2.

బెళఁకు, దే. వి. 1. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, విలాసము. 2; 3 : చూ, లోలము. అని. 5, ఆ. 29 : వా, 4. ఒకానొక డేగ: చూ, శ్యేనము; అ. క్రి. 5. రూ-బెడఁకు: చూ, సలించు; 6. ఒరయు, పాండు. 4, ఆ. 3: చూ, రుద్దు. వా. 7. తళతళమని ప్రకాశించు. రూ-బెళుఁకు : చూ, హావణిల్లు.

బెళఁగు, దే. వి: చూ, రూ-బెడఁగు.

బెళగువ్వ, దే. వి. (బెడస+గువ్వ) (స్వా. 4, ఆ. 58): కంపపులుఁగు-గంపపులుఁగు, గబ్బు, గబ్బులుఁగు, డబ్బు, బెళవ (సం) అలజము, కుక్కుటకము, కుక్కుభము, కులాలము, జీవంజీవము, భాసంతము, లజ్జాభాసము; తద్వి.- జలకుక్కుభమునకు. సం. గోభండీరము, జలకుక్కుభము. (చూ, శకుంతి.)

బెళవ, దే: వి. —పై.—

బెళుకు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, బెళకు. 1-2-3-4-5-6-7. (అధికప్రభకు.—కళా: 1, ఆ. 135 ; తళతళమని ప్రకాశించుటకు.— య. 5, ఆ. 65.)

బే

బే వై. వి: చూ, రూ-అంబే. భో. 6, ఆ. 44.
బేఁటు, దే. వి 1: చూ, బెత్తిక; (కొండలోనగు వానియందలి చీలిక. (పేఁటు అని వాడుచున్నారు.)
బేఁడ, దే. వి. కాకిబంగారు: చూ, శుభ్రము. 1.
బేగరి, వా. వి. గుజ్జువాఁడు: చూ, సాది. 1. (హయము.)
బేగి, వా. క్రి. విణ. వేగముగా. "బేగిరమ్మ."
బేగీరావులు, వా. వి. బ. వేగముగావచ్చువారు.
బేజరూరు, వా. విణ. తొందరలేనిది.
బేజారు, వా. వి. అలయిక. శ్రమము.
బేడ, దే. వి. వరకరూపాయి, (రు 0—2—0).
బేడలు, దే. వి. బ. కాయధాన్యములపప్పు: చూ, పప్పు. 1.
బేడిక, వా. వి. భాగధేయము: చూ, సిస్తు. 1.
బేడిగ, దే. వి.—పై.—
బేడిజము, దే. వి. టక్కు: చూ, వంచన.
బేడిదము, వై. వి.=భీతిద: చూ, రూ-బెడిదము.
బేడిమూఁక, వా. వి. అల్లరిమూఁక.
బేడిస, దే. వి. శఫరిఅనుమీను: చూ, మత్స్యము. 1.
బేడిసమీను, దే. వి.—పై.—
బేడీలు, వా. వి. బ. సంకెళ్లు: చూ, శృంఖలము. 3.
బేడౌలు, వా. వి వికారరూపము, దుస్తులుధరింపమి.
బేతాహాతు, వా. విణ. తాహాతులేనిది. (తాహాతు=గొప్ప.)
బేతాళము, సం వి అ. పుం. 1. పిశాచము: చూ, భూతము; 2. భూతావిష్ట మృత శరీరము: చూ, శరీరము.
బేతాళుఁడు, సం. వి. అ. పుం: యమకింకరుఁడు.
బేది, దే. వి: చూ, పాచనము. 3.
బేపరవా, వా. విణ. లక్ష్యములేనిది.
బేబాచెయ్యి, వా. విణ. గొప్పసమర్థతకలవాఁడు.
బేబేబ్రాహ్మణులు, అం. కన్యాకుబ్జులలో నొకరు. (సామవేదులు కొందఱు యజుర్వేదులొక కొందఱు). చూ, బ్రాహ్మణులు.
బేమరమ్మతు, వా. విణ. మరమ్మతులేనిది.
బేరకత్తె, వై. విణ. (బేరము+కత్తె) బేరమాడునది: చూ, స్త్రీ.
బేరకాఁడు, ద్వ. విణ: బేరమాడువాఁడు, అమాంతగాఁడు, చిల్లరబేరగాఁడు.
బేరజము, దే. వి. 1. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. కుత్సితపునడక; 4. కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ; బ. 5. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.
బేరమాడువాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, బేరకాఁడు,
బేరము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; వై. వి. (1)=వ్యవహార: చూ, బెహారము. పాండు. 1, ఆ. 111; (2) వెలకు వస్తువు నిచ్చుకొలఁది నడుగుట.
బేరి, వై. వి. 1.=వ్యవహార. (బేరము+ఇ.) 1: చూ, వైశ్యుఁడు; 2.=భేరీ. దుందుభి అచ్చ. యు, కాం. 205: చూ, వీణె.
బేరీజు, వా. వి. 1. రాబడిమొత్తము; 2. లెక్కవివరము.
బేరుండము, వై. వి = భేరుండ. గజములఁ దన్నుకొనిపోవు ఒకానొకపక్షి: చూ, శకుంతి (పక్షి)
బేల, వై. విణ.=బేల. 1. మూఢురాలు, ముగ్ధ: చూ, స్త్రీ; 2: మూఢుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు.
బేలతనము, వా. వి. అమాయికము. (హి) ఆత్యాబావన్.
బేలరి, దే. విణ. (బేలు+అరి): చూ, వంచకుఁడు. భాగ. 3, స్కం. 381.
బేలాయఖు, వా. విణ. తగనిది, పనికిరానిది.
బేలు, దే. వి. 1; చూ, వంచన; వా 2. జామీను; 2 ఇరువది రీములకట్ట: చూ, వటపత్రము.
బేలుపడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-బేల్పడు. 1: చూ, మోసపోవు; ప్రే. 2. బేలుపఱచు.
బేలుపోవు, దే.అ. క్రి. 1: చూ, బేలుపడు; ప్రే 2. బేలుపుచ్చు.
బేలువెట్టు, దే. స. క్రి. మోసపుచ్చు: చూ, వంచించు.
బేవరము, వై. వి.=వ్యవహార: చూ, బెహారము.
బేవారసు, వా. విణ. నాథుఁడులేనిది, హక్కుదారుఁడులేనిది.
బేషు, వా. వి (రూ-బేసు-భేషు) మంచిది.
బేసము, వై. వి.=పేశ. 1: చూ, పేసెము. భాగ. 8. స్కం. 450; 2=వేష. కోలము: చూ, వేసము.
బేసరి, దే వి. 1. ఒకరకముముక్కర: చూ, భూషణము. 2; 2. అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2; 3. లలంతికావిశేషము: చూ, భూషణము. 2.
బేసి, వై. వి.=విషమ. (దేశ్యమని శ. ర.) సమముకానిది: చూ, విషమము. (1-3-5 మొ.)
బేసికంటి, దే. వి (బేసి+కన్ను) విరూపాక్షుఁడు, ముక్కంటి. య. 1, ఆ. 85: చూ, శివుఁడు.
బేసికంటిమామ, ద్వ వి: చూ. పర్వతము.
బేసికంటివేల్పు, దే. వి: చూ, బేసికంటి.
బేసికైదువుజోదు, ద్వ. వి. అసమశరుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.
బేస్తవారము, వా. వి: చూ, బృహస్పతివారము.
బేస్తు, వా. వి. పేక, జూదములోనగువానియందలి కొద్దిగెలుపు. "బేస్తుకన్నతగ్గిన కుదేలు, బేస్తుకన్న హెచ్చినఆట"(వాడుక)
బేహారము, వై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ-బెహారము.
బేహరి, వై. వి.=వ్యవహార. 1: చూ, రూ-బెహారి; 2: చూ, వైశ్యుఁడు.
బేహారము, వై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ-బెహారము.
బేహారి, వై. వి.=వ్యవహార. (బేహారము+ఇ): చూ, రూ-బేహరి.
బేహరికుఁడు, వై. వి. = వ్యావహారిక, వ్యాపారము తెలిసినవాఁడు.

బై

బైండు, వా. వి. పుస్తకమునకు అట్టకట్టుట.
బైకలు, వా. వి. బ: చూ, రూ-బయ్యంకలు.

బైజ, వై. వి: చూ, రూ-బయిజ.
బైడాలము, దే. వి: చూ, రూ-బయిడాలము.
బైరవాసము, వై. వి =బహిర్వాస: చూ, రూ-బయిరవాసము. (బైరువాసముఅని కొందఱు)
బైరవుఁడు, వై. వి.=భైరవ: చూ, భైరవుఁడు.
బైరాగి, వై. వి.=విరాగి: చూ, రూ-బయిరాగి. (బ. 2. అ.175
బైరి, దే. వి: చూ, రూ-బయిరి.
బైలగు, ద్వ. అ.క్రి: చూ, రూ-బయిలగు. ఉ, రా. 2. అ. 137.
బైలు, వై. వి.=బహి: చూ, రూ-బయలు-బయిలు.
బెసణ, దే. వి: చూ, రూ-బయిసణ.
బైసి, వై వి.=భవిష్య 1. నియతి: చూ, సత్యము. 1; 2. గౌరవము, మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3 భాగ్యము. పంచ. నా. 1, ఆ. 183: చూ, సంపద; 4. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1
బైసికిలు, వా. వి: చూ, రూ-బయిసికిలు.
బైసుక, దే. వి: చూ, రూ-బయిసుక. రుక్మాం. 5. ఆ; ఉ, హరి. 3, ఆ. 124.

బొం

బొంకణము, వై. వి.=బోక్కాణ: చూ, బొక్కణము.
బొంకప్ప, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
బొంకరి, దే. విణ (బొంకు+అరి): చూ, బొంకులాఁడు.
బొఁకి, దే వి: చూ, రూ-బోఁకి.
బొంకించు, దే. స. క్రి. 1. మోసపుచ్చు: చూ, వంచించు; ప్రే. 2. బొంకఁజేయు.
బొంకు, దే. వి. 1 కల్లమాట. హరి. పూ. 5, ఆ, 234: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2 కల్ల: చూ, వితథము; స. క్రి. 3. అనృతమాడు: డబ్బు, బిఱుగు, బొల్లు.
బొంకులాఁడి, దే. విణ. అసత్యములాడునది: చూ, స్త్రీ.
బొంకులాఁడు, దే. విణ: అన్నెకాఁడు, కల్లరి-కల్లరీఁడు, జల్లికాఁడు, టక్కరి, బొంకరి. (సం.)—అన్యాయవాది.
బొంగ, వా. వి. 1. జలప్రసరణ విశేషము. "చేనుగట్టంతయు బొంగలే"; 2. చిన్నమూతిగల కుండ: చూ, భాండము. 3.
బొంగరము, వై. వి.=భ్రమరక. త్రాడుచుట్టి యాడెడువస్తువు: రూ-బంగరము - బొంగురము - బొమ్మరము. (సం).—గిరికము, భ్రమరకము.
బొంగరాలు, వా. వి. బ. (బొంగరాలు): చూ, భక్ష్యము.
బొంగు, దే. వి. ఎండిన లావుబోలువెదురు: చూ, వెదురు. 2: చూ, కొమ్మ. 7.
బొంగుగొంతుకవాఁడు, వా. వి. (సం).— అస్వరుఁడు, అసౌమ్యస్వరుఁడు.
బొంగురము, వై. వి.=భ్రమరక: చూ, రూ-బొంగరము.
బొంగువెదురు, ద్వ. వి. 1: చూ, బొంగు; 2. గాలిసోఁకున మ్రోఁగెడు బొంగువెదురు: చూ, బొంగు.
బొండ, వై. వి.=బంధ. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, బోను. 1.
బొండకొయ్య, వా. వి.—పై.—

బొండమ్రాను, వా. వి.—పై.—
బొండము, దే. వి. పెచ్చులోఁగూడిన టెంకాయ, కొబ్బరిబొండము: (రూ-బొండలము—బొండాము-బొండ్లము—బొండ్లాము—బొండ్లెము): చూ, స్కంధఫలము.
బొండలము, దే. వి.—పై.—
బొండాము, దే. వి: చూ, బొండము.
బొండిగ, దే. వి. లొడిమ: చూ, వృంతము 1.
బొందు, వా. వి. 1. కంఠము: చూ, మెడ; దే. విణ. 2. పరిమండలము,గుండ్రమైనది:"బొండుగంటలు": చూ,వర్తులము.
బొండుగ, దే. వి. కంఠనాళము. అప్ప. యు, కాం. 136: రూ-బొండువ. (సం).— కృకము.
బొండుమల్లె, ద్వ. వి. గుండుమల్లె*: చూ, మల్లె.
బొండువ, దే. వి: చూ, రూ బొండుగ.
బొండెము, దే. వి: చూ, తమకు. 2.
బొండ్లము, దే. వి: చూ, రూ-బొండము.
బొండ్లాము, —పై.—
బొండ్లెము, —పై.—
బొంత, వై, వి. 1.=కంథా: చూ, వస్త్రము; దే. విణ. 2. పెద్ద: చూ, సుర. (3)
బొంతకత్తియ, వా. వి. కుట్టని: చూ, శంభళి.
బొంతకాకి, ద్వ. వి. మాలకాకి: చూ, వాయసము.
బొంతజెముడు, ద్వ. వి. బొమ్మజెముడు*: చూ, స్నుహి.
బొంతరఁటి, దే. వి. పెద్దకాయల అరఁటి, మహేంద్రి *: చూ, రంభ. 2.
బొంతజాయి, దే. వి: చూ, తురకజాయి.
బొంతు, దే. వి. 1. చోడి జొన్న గంజె లోనగు వాని గింజలయడుగుననుండెడి కుదురువంటిపొట్టు; వా. 2: చూ,బొందు.4.
బొంద, దే, వి. 1: చూ, రంధ్రము. 1· 2. తాడులోనగువాని. చిన్నచెట్టు; వా. 3. తలనఱికిన అరఁటిమ్రాను: బొందియ—బొందె. (దీనిదొప్పలు విస్తళ్లకుపయోగింతురు;) విణ- 4: చూ, లంద.
బొందకోల, దే. వి. 1. సానకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; (ఇదెమల్లయుద్ధ సాధనాయుధము.)
బొందదము, ద్వ వి. (బొంత+దదము): రూ-బొందళము, కవచము: చూ. వారవారణము.
బొందదీఁడు, ద్వ. వి: చూ, వర్మితుఁడు.
బొందపక్కె, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
బొందపువ్వు, ద్వ. వి. తాటిమోవును పట్టియుండెడు మూఁగుపూవు: చూ, సుమము.
బొందళము, ద్వ. వి. (బొంత+దలము): చూ, రూ. బొందదము. ఉ, రా. 4, అ. 222.
బొంది, దే. వి. 1. మేను: చూ, శరీరము; 2, ఎముకలగూఁడు: చూ, శల్యము. 1.
బొందియ, వా. వి. రూ-బొందె. 1: చూ, బొంద. 3; 2. అరఁటిఊఁచ: ఊఁచ, దూఁట.
బొందిలి, దే. వి. 1. ఒకానొకజాతి; వా. 2. బొందిలీకులస్థుఁడు.

బొందివేఁట, వా. వి. గూఁడ్లలోనుంచెడి కౌఁజులు మొదలగు పక్షులతో నాడెడువేఁట.

బొందు, దే. వి. 1. చేరు. "పెండ్లి ప్రధానపు బొందు.": చూ, సూత్రము. 1; 2. చొక్కాయ ముడివేసెడు సన్ననాడా; 3. పుష్పసరము కళా. 4. ఆ. 82: చూ, భూషణము 2; 4. వెన్నుదీయుటకు యోగ్యముగాని వరిలోనగునది: రూ-బొద్దు.

బొందుపోవు, దే. అ. క్రి. 1. వరిలోనగునది వెన్నుదీయ యోగ్యముగాకపోవు; వా. 2. సూత్రముతెగు.

బొందులోపుస్తె బొందవంటిమగఁడు, లో పుస్తెమాత్రముకట్టి నిరుద్యోగియై భార్యను ఆదరించని భర్త.

బొందె, వా. వి: చూ, రూ-బొందియ.

బొంపిరి, వా. వి. 1: చూ, హెచ్చు. 2; విఀ. 2: చూ. సంపూర్ణము.

బొంపిరిపోవు, వా. అ. క్రి: చూ, బలకాయించు.

బొంబాయి, వా. వి. 1. ఒకానొక రాజధాని; 2. నీరు వెలువరించు గొట్టము, కుళాయి-కుళ్ళా. (పైప్)

బొంయి, వా. వి: చూ, రూ-బొయ్యి.

బొక్క, వై. వి. = భూకమ్. 1. బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 4. శవమును పూడ్చెడు గొయ్యి; దే. 5. నోరునిండిన పొడియగు తినుబండము. "వాఁడుఅడుకులు రెండు బొక్కలు బొక్కినాఁడు" (శ. ర.): బొక్కు.

బొక్కణము, వై. వి. = బోక్కాణ. విబూది సంచి: చూ, రూ-బొంకణము.

బొక్కనియ, వై. వి. = బోక్కాణ. రూ-బొక్కెన. గుఱ్ఱమునకు ఉలవలు పెట్టెడు బొక్కెన; (సం.)-బోక్కరము—బోక్కాణము.

బొక్కబెరడు, ద్వ. వి. ఒకపాము: చూ, సర్పము.

బొక్కలాఁడు, ద్వ. వి.(బొక్కలు + అఁడు) 1. కన్నగాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 3: చూ, సర్పము: వా. 4. ఎలుక: చూ, మూషికము.

బొక్కసము, దే. వి. 1: చూ, పంటసాల; 2. అర్థభారము. కాశీ. 5, ఆ. 67; అం.3: చూ, సప్తాంగములు.(అంగము 9)

బొక్కి, దే. వి. తొస్సె, బోసి; 2. మాంసములేనిది.

బొక్కితొమ్మవాఁడు, వా. వి: చూ, కుబ్జుఁడు.

బొక్కిస, దే.వి.1. బట్టలపెట్టె, కరోటకము: చూ, సందుకా; 2: చూ, రూ-బొక్కిసా.

బొక్కిసా, దే. వి. 1. చిన్నమూట; వా. 2: చూ, బొక్కెన. 4.

బొక్కు, దే. వి. 1. నిండిననోరు: చూ, బొక్క. 5; స. క్రి. 2. నోటినిండతిను: చూ, బొక్కులాడు.

బొక్కులాడు, దే. స. క్రి: చూ, బొక్కు. 2.

బొక్కెన, దే. వి. 1: చూ, నీరుపిప్పలి*; వై. వి. 2. = బోక్కాణ: చూ, బొక్కనియ; 3. = బోక్కాణ. నీళ్లెత్తిపోసెడు తోలుసంచి: (సం.)—కరకపత్రిక; 4.=బోక్కాణ. రూ-బొక్కిస-బొక్కిసా. నీరుచేఁదెడి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6-అ; తద్వి.- కఱ్ఱచేఁదకు.=(సం.) అంబువాహిని. (తె.) కఱ్ఱచేఁద.

బొగడ, దే. వి. 1: చూ, రూ-బుగడ; 2. మంచపు గోడు శిఖరము; బ. 3. చూచుకము కళా. 1, ఆ. 131: చూ, స్తవము; 4. గందపట్టెమీఁది గుబ్బ: గుబ్బ; 5. చెఱువుకట్ట లోనగువానియందు నీళ్లదూఱివచ్చెడు బొంగ: చూ, బొంగ.

బొగడము, వా. వి. సొగటాల పాళిగదులు నడపెడు కాయ.

బొగడసరులు, వా. వి. బ. చూ, ధాన్యము.

బొగిణి, వా. వి: చూ, దబరా.

బొగ్గరము, వా.వి. ఉక్కతోఁగూడిన వేఁడిమి: చూ, వేండ్రము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాఁడుక.)

బొగ్గు, దే. వి: నల్లి, మసి, నిప్పు. (సం.)— అంగారకము—అంగారము. ఆంగారము, అగ్నిచిత్తు, అఙ్ఝల, ఇంగాలము, ఉల్క, కాలిక-కాళిక-కాలికము-కాళి, కోకిలము. (చూ, వహ్ని. 1.)

బొగ్గుగరబుచుట, జా. (పూరిగబుచుట వంటిది) నీచదశకు వచ్చుట. "వారు కట్టకడకు సిగ్గుబడి బొగ్గు గబువకమానరు." (ధర్మజరాజసూయము.)

బొగ్గులకుప్ప, వా. వి. అంగార్య: చూ, వహ్ని. 1.

బొచ్చె, దే. వి. 1. కుండలోనగు వానిపెంకు: చూ, పెంకు. 3; 2. తలపుఱ్ఱె: చూ, పించు; 3. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము.1.

బొచ్చు, వా. వి. కేశము: చూ, వెండ్రుక.

బొచ్చుమెకము, ద్వ. వి: చూ, భల్లము. 2.

బొజుఁగు, వై. వి. = భుజంగ. అచ్చ. ఆర. కాం. 1: చూ, విటుఁడు.

బొజ్జ, దే. వి: చూ, పొట్ట. 1.

బొజ్జదేవర, వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు.1.

బొజ్జవాఁడు, దే. విఀ: చూ, లంద.

బొటనవ్రేలికొన, అం: చూ, కళాస్థానములు.

బొటనవ్రేలు, దే. వి: చూ, పెద్దవ్రేలు. (రూ-బొట్టనవ్రేలు—బొటవ్రేలు-బొట్టవ్రేలు-పొటవ్రేలు-పొట్టవ్రేలు.)

బొటనవ్రేలు, —పై.—

బొటవ్రేలు, —పై.—

బొటిమ, దే. వి. మొటిమ: చూ, స్థూలోచ్చయము.

బొట్ట, దే. వి. వెదురుబద్దలగాదె: చూ, పంటసాల.

బొట్టడి, దే. వి. దొర్లించెడు నల్లఱాయి: చూ, రాయి.

బొట్టనగోలలు, దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బొట్టనవ్రేలు, దే. వి. 1: చూ, రూ-బొటనవ్రేలు: అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.

బొట్టము, దే. వి. గోఁచి: చూ, లంగోటి.

బొట్టవ్రేలు, దే. వి: చూ, రూ-బొటనవ్రేలు.

బొట్టి, వా.వి.బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠవాచకము: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు.1.

బొట్టియ, వై. వి. 1.= పుత్రక. రూ-బొట్టె. కొడుకు. అచ్చ. యు, కాం. 70: చూ, సూనుఁడు. 1; 2.=పుత్రిక. రూ-

బొట్టె. కూఁతురు. అచ్చ. యు, కాం. 486: చూ, సూన. 1; వా. 3. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; దే. వి. 4. బాణము లోనగువాని చివర చేర్పఁబడెడు తామరమొగ్గవంటి ములికి: బొట్టె, బొట్టెకోల.
బొట్టియఁడు, వై. వి.=పుత్రకః చూ, రూ-బొట్టియ. 1.
బొట్టియకోల, వా. వి. డుపుడక్క-వాఁడు శకునము చెప్పునపుడు చేతితోఁబట్టుకొను చిన్న సన్నపుకఱ్ఱ.
బొట్టు, వై. వి. 1.=పుండ్రమ్. పుండ్రము. తద్వి -౧.చుక్క-బొట్టునకు.—చుక్క, చుక్క-బొట్టు, బొట్టు. (సం).—అపాంగము, కలాపకము, కశేరువు, చిత్రకము, చిత్రపత్రము, చిత్రము, తమాలపత్రము, తమాలము, తిలకము, నాభి, పుండ్రము, బిందువు, విశేషకము; ౨. (సం) — అంగులితోరణము; ౩: అడ్డబొట్టు; ౪: కావలిబొట్టు, కావిరిబొట్టు, కావు; ౫: చాఁదు. (సం) — జాషము; ౬:చారిక-చాటిక, పత్తిరిబొట్టు, ౭:చేరుచుక్క-చేర్చుక, చేఱుచుక్క, చుక్కచేఱు, పాపటచేఱు, పాపటబొట్టు. (సం).—పత్రపాశ్య, లలాటిక; ౮: తిరుచూర్ణము, తిరుమణి,తిరుమన్ను, ౯. తిరునామము, వంగనామము; ౧౦: నిలువుబొట్టు, పుదియబొట్టు. (సం).- ఊర్ధ్వపుండ్రము; ౧౧: (సం).—పటలము, పట్టవర్ధనము; ౧౨: నీటిబొట్టునకు — (చూ, "బొట్టు. 6"); ౧౩: అవిసెయాకుబొట్టు. ౧౪: అచ్చుత బొట్టు. (మిగతవానికి "చూ, విశేషము. 1."); 2: చూ, తాలిబొట్టు. 1: 3: చూ, తాలిబొట్టు. 2; 4. అనుస్వారము; చూ, సున్న. 1; 5: చూ, బుజ్జి 1; 6: నీటిబొట్టు, చుక్క. (బ) తొంగిళ్లు. (సం).—కంకణము, జలబిందువు, ద్రప్సము; (౧); తద్వి: అల్బొట్లు-నట్బొట్లు, వంగిళ్లు. 7=భట్ట. విప్రనామానుబంధము, భట్టు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు; వా. 8. ఒక కాని (రు 0-0-3.) (రాయలసీమలోవాడుక); 9. నేయి నూనెలోనగు వాని వడ్డనయం దుపయోగించెడిమాట. "నేతి బొట్టు, నూనెబొట్టు." మొ; 10. (పాయి-టు.) బిందువు; 11. మద్యము. "ఇదివీఁడుత్రాగిన బొట్టుమహిమయే": చూ, సుర. 2; 12; పచ్చబొట్టు (అంటిపీడనిది.)
బొట్టుగు, వై. వి. రూ-బొట్టువు *: చూ, నువ్వు. (నువ్వులు.)
బొట్టుదారము, ద్వ. వి. బొట్టునగ్రుచ్చెడు మంగళసూత్రము: చూ, భూషణము. 2.
బొట్టుపెట్టె, వా. వి. ఆఁడువారు కుంకుమాదుల నుంచుకొనెడు చిన్నపెట్టె: చూ, సందుకా.
బొట్టువు, వై. వి; చూ, రూ-బొట్టుగు *.
బొట్టె: చూ, రూ-బొట్టియ.
బొట్టెఁడు, వై. వి. =పుత్రీ. బాలుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 201: చూ, శిశువు.
బొట్టెకోల, దే. వి: చూ, బొట్టియ. 4. కళా. 7, ఆ. 129.
బొడబొడ, దే. వి. 1. కాఱుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. మ్రోయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బొడాబొడి, వా, విణ. పెల్లడిమైనట్టి. "బొడాబొడిమాటలు.": చూ.రూ-బొడాబొడి.
బొడిగ, వై. వి. =పృథుకః చూ, బొట్టెఁడు.
బొడిప, దే. వి: చూ, బుడిపి. 1.
బొడిమ, దే. వి. పావకోళ్ళబిరడ.
బొడియ, దే. వి. రెంపికిడైలసు వేసెడుపెన.
బొడ్డ, దే. వి, అత్తి *: చూ, మేడి
బొడ్డనభావి, ద్వ. వి. నడుమ పిల్లనూయిగల కోనేఱు. ప్రభా. 1, ఆ. 65: చూ, సరస్సు. 1.
బొడ్డసరము, దే. వి. పైరులో మొలచు మొక్క *: రూ—బోడసరము.
బొడ్డు, దే. వి. 1. (లక్ష్మి. 5, ఆ. 63): పొక్కిలి. (సం).—ఉదానము, గుల్మము, తుందకూపి, తుందికరము, న,నాభి. తద్వి —ఉఱుకుడుబొడ్డు, ఊఁదబొడ్డు. (సం). — తుండి-తుంది; అం. 2: చూ, కళాస్థానములు.
బొడ్డుగాలి, వా. వి. సమానవాయువు: చూ, వాయువు.
బొడ్డుచవిక, ద్వ. వి. చుట్టుకొల్లారము నడిమిచావడి: చూ, సదనము. 1.
బొడ్డుకాఁడ, దే. వి: బొడ్డుపుడక. (సం).— అమల.
బొడ్డుపుడక, —వై.—
బొడ్డుఱాయి, వా. వి. కోటగుమ్మమునదుమఱాయి: చూ, రాయి.
బొడ్డువాఁడు, వా. వి: గోందుఁడు, తుండిభుఁడు- తుందిభుఁడు-తుందిలుఁడు.
బొణిగ, దే. వి. సరుకుతోనున్న చేతిసిద్దె: చూ. సిద్దియ.
బొణిగలు, దే. వి. బ. 1. పొట్టుపీడి బ్రద్దలుకాని కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము; 2. దొంతుపీడనిజొన్న లోనగునవి; 3: చూ, భక్ష్యము.
బొత్త, దే. వి. 1. తామ్రాది పాత్రములబొంద: చూ, దొంద. 1; వా. 2. దండుగ: చూ, నేగి. 4; 3. నిలవసొమ్ములోని తఱుగు (తక్కువ.)
బొత్తము, వా. వి: బొత్తాను, గుండీ. (బటన్సు.) తద్వి.—పిన్నీసు.
బొత్తాను, వా. వి.—వై.—
బొత్తి, వా. వి: చూ, పౌర. 6.
బొత్తిగ, వై. ద్ర. క్రి. విణ. మొదలంట: చూ, వడారము.
బొత్తు, వా. వి. బాలతారము.
బొత్సోసాంతోబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, సాంతోబ్రాహ్మణులు. (చూ, ఉత్కలులు.)
బొద, దే. వి. మొదవ *: చూ, తృణము. 1.
బొది, దే. వి. 1. ఓడలుచేసెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2: చూ, పాదు. 1; 3. బొటియ: చూ, రంధ్రము. 1.
బొద్ది, దే. వి. 1: చూ, శ్యామము. 7. * ; వై. విణ. 2.=వృద్ధ. పెద్దది: చూ, సుర. (3).
బొద్దికూర, వా. వి: చూ, బొద్ది. 1. *
బొద్దీఁక, దే. వి: చూ, బరిడెపురుగు.
బొడ్డీఁగ, వా. వి.—వై.—

బొద్దు, దే. వి. 1. గోడలోనగువానియందలి అంచు తద్వి.-౧. గోడబొద్దునకు.—అడుగుబొద్దు, బొద్దు, మొలత్రాడు; ౨. పేముబొద్దునకు.—కమ్మి, బొద్దు; 2: చూ, గడ్డిబొద్దు: బ. 3. హస్తాభరణము: చూ, భూషణము. 2.

బొద్దుకీటు, వా. వి. పునాదిగోడపై పెట్టెడుకీటు.

బొనము, దే. వి. మెఱుఁగు.

బొప్పఁడు, దే. విణ: చూ, బేల. 2.

బొప్పటము, వా. విణ. లేకుండఁగచేయుట. "నీకుబొప్పటము అయినదా ?": చూ, శూన్యము.

బొప్పాయి, వా. వి. రూ-బొబ్బాయి*: చూ, వృక్షము. (దీని పండు తినిన స్త్రీలకు పాలుపడును. కడుపులోని బల్లలు కరుగును. మూలటశంకములు తగ్గును)

బొప్పి, దే. వి. కంతి, కదుము, గనుపు, గాదము, గ్రావ, పుంగుపు—ప్రుంగుడు, బుడిపి. బుడ్పి. (సం)—గ్రంథి.

బొబ్బ, దే. వి. 1. పెద్దఅఱపు: చూ, స్వరము. 2; 2. పొక్కు: చూ, వ్రణము; 3. సింహనాదము: చూ, స్వరము. 2; వా. 4. త్రాగెడునీరు: చూ, సలిలము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

బొబ్బట్టు, దే. వి. చూ, రూ-ఒబ్బట్టు.

బొబ్బము, వా. వి. రూ-బొబ్బాము: చూ, వంకము. 3.

బొబ్బమెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము.

బొబ్బర, వై. వి=బర్బర. 1: చూ, బరడు. 1; 2: చూ, బెరడు; 3. అలచందలను సస్యము: చూ, సస్యము. 1.

బొబ్బరబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కర్ణాటకులు.

బొబ్బరలు, వై. వి. బ: చూ. ధాన్యము. (చూ, రాజమాషము.)

బొబ్బరించు, దే. అ. క్రి. బొబ్బవేయు.

బొబ్బరింత, దే వి. బొబ్బరింపు: చూ, స్వరము. 2.

బొబ్బరింపు. వా. వి. —పై.—

బొబ్బలగొట్టు, వా. వి: చూ, బీదవాఁడు.

బొబ్బలి, వై. వి.=బర్బుర. అజభక్షము, కఫాంతకము*: చూ, విట్ఖదిరము.

బొబ్బాటము, దే. వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొబ్బాము, వా. వి: చూ, రూ-బొబ్బము.

బొబ్బాయి, వా. వి: చూ, రూ-బొప్పాయి*.

బొబ్బెట్టు, వా. వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొమ, వై. వి.=భ్రూ: చూ, రూ-బొమ్మ. (ప్రతిమకు.—విక్ర. 7, ఆ. 72.)

బొమముడి. దే. వి. రూ-బొమ్మముడి: చూ. భ్రుకుటి.

బొమముడిపాటు, ద్వ. వి: (సం.)—ఆకారము; ఇంగము, ఇంగితము.

బొమిక, దే. వి. ఎముక: చూ, శల్యము. 1.

బొమికలగోడ, వా. వి: (సం).—ఏడుకము—ఏడూకము: చూ, సరాతి.

బొమికము, దే. వి. (రూ-బొమిడికము-బొమిడీకము—బొమ్మికము—బొమ్మిడికము—బొమ్మిడీకము) కిరీటము: చూ, శీర్షకము. (1.)

బొమిడికము, —పై.—

బొమిడీకము, —పై.—

బొమ్మ, వై. వి. రూ-బొమ్మ. 1.=బ్రహ్మ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2.=భ్రూవు. కనుబొమ: చూ, భ్రూవు (దేశ్యమని శ. ర.), 3. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 4. బిరుదచిహ్నము: చూ; లక్షణము. 1; 5: అవమానచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; విణ. 6: చూ, స్వల్పము.

బొమ్మంచు, ద్వ. వి. 1. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱ్ఱరంగుబట్ట, ఎఱ్ఱఅంచుబట్ట (అని కొందఱు): చూ, వస్త్రము; విణ. 3. ఎఱ్ఱనిది. ఉ, రా. 7, ఆ. 44: చూ, వర్ణము. 6.

బొమ్మఁడు, వై. వి.=బ్రాహ్మణ. పాండు 3, ఆ. 80: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బొమ్మచీర, వా. వి. పొత్తి: చూ, వస్త్రము.

బొమ్మచారి, వై. వి =బ్రహ్మచారి. (రూ-బొమ్మసారి-బొమ్మాసారి-బమ్మచారి-బమ్మాచారి-బమ్మసారి-బమ్మాసారి): చూ, వటువు.

బొమ్మచుక్క, వై. వి. అభిజిన్నక్షత్రము, కానరానిచుక్క: చూ. రిక్క.

బొమ్మజెముడు, వై. వి. సింహుండము*: చూ, స్నుహి.

బొమ్మడాయ, దే. వి. మద్గురము: చూ, మత్స్యము. 1.

బొమ్మపెండ్లిండ్లు, దే. వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

బొమ్మపెట్టుట, జా. వెక్కిరించుట. "దేవతా నటీ మణులకు బొమ్మపెట్టు క్రియమర్దల తాళనినాద పద్ధతిన్." (రామాభ్యుదయము)

బొమ్మముడి, దే. వి: చూ రూ-బొమముడి.

బొమ్మమేడి, దే. వి. కాకోదుంబరిక*: చూ. వెట్టిమేడి.

బొమ్మర, వై. వి.=భ్రమ. 1. రూ-బమెర-బొమ్మఅ: చూ, భ్రాంతి 1; 2; చూ, భ్రాంతి. 2.

బొమ్మరక్కసి, వై. వి.=బ్రహ్మరక్షస్ (రూ-బొమ్మరాకాసి-బమ్మరక్కసి). 1: చూ, బ్రహ్మరాక్షసి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 2. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

బొమ్మరము, వై. వి.=భ్రమరక: చూ, రూ-బొంగరము.

బొమ్మరములు, వై. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బొమ్మరవోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, ఆమ్మరించు.

బొమ్మరాకాసి, వై. వి. =: చూ, రూ-బొమ్మరక్కసి.

బొమ్మరిక్క, వై వి: చూ, బొమ్మచుక్క.

బొమ్మరిల్లు, దే. వి. (బొమ్మ+ఇల్లు) బాలిక లాడుకొనెడు బొమ్మల చిన్నయిల్లు: చూ, సదనము. 1.

బొమ్మఱాయి, దే. వి. తెల్లని చిన్నఱాయి: చూ, రాయి.

బొమ్మలాట, వా. వి.1. పాంచాలికేళి; 2 (తోలుబొమ్మల) ఆట.

బొమ్మసారి, వై. వి. 1: చూ, రూ-బొమ్మచారి; వా. వి. 2. బొమ్మల తగవు.

బొమ్మసారె, —పై.—

బొమ్మాసారి, —పై.—

బొమ్మికము, దే. వి: చూ, రూ-బొమిడికము.

బొమ్మిడికము, —పై.—

బొమ్మిడీకము, —పై.—

బొమ్మెర, వై. వి. = భ్రమ. (రూ-బమ్మెర-బమ్మరి-బొమ్మర-భ్రామిత): చూ, రూ-బొమ్మర.

బొయ్యి, వా. వి. రూ-బొంయి. కుక్కకూత, బుక్కనము: చూ, స్వరము. 2.

బొరిగ, వా. వి. రూ-బొరిగె గుద్దలి: చూ, ముద్గరము.

బొరిగె, దే. వి. —పై.—

బొరియ, దే. వి: చూ, రూ-బొఱియ. (శు. పా.)

బొరిలింగకాయ, వా. వి: చూ, భక్ష్యము.

బొరుగులు, దే. వి. బ: రూ-బొరువులు బోరులు. (సం.)—ధాన: చూ, సాదము. (1)

బొరువులు, దే. వి. బ.—పై.—

బొరుసు, దే. వి. 1. కఱితి రాజ. 3, ఆ. 71: చూ, దద్రువు; 2 మంగలము: చూ, పాత్రము. 6.—ళం; వా. 3. గుత్తి: చూ, పీలమండ; 4. తాఁబేటి వీఁపుచిప్ప: చూ, చిప్ప. (సం.)—కటాహము; 5: చూ, దండ. 4.

బొఱియ, దే. వి. (రూ-బొరియ-బొత్తియ-బొత్ఱె.) కలుఁగు. అచ్చ. యు, కాం. 418: చూ, రంధ్రము. 1; 2. గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 3. పర్వతబిలము. అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 26: చూ, రంధ్రము. 1; 4. లోపల నీరింకిపోయి యెండిన నారికడపు బొండెము. (చూ, కురిడి-కురిడీ-కుర్డీ.)

బొఱియచూలి, దే. వి: చూ, పుట్టచూలు. అచ్చ. అ, కాం. 117.

బొజ్జి, దే. వి. 1. బొజ్జకడుపు. నీలా. 2, ఆ. 66: చూ, భ్రూణము. 1; 2. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1.

బొజ్జిపిట్ట, దే. వి: చూ, పక్షి.

బొజ్జివాఁడు, దే. వి: చూ, బొజ్జవాఁడు.

బొత్తియ, దే. వి: చూ, రూ-బొఱియ.

బొత్ఱె, —పై.—

బొల్లఁడు, దే. వి. బొల్లిగుఱ్ఱము. వైజ. 1, ఆ. 69: చూ, హయము.

బొల్లి, దే. వి. 1. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 2. తెల్లనివాఁడు; వా 3. సోబ: చూ, శోఫ. 1.

బొల్లికోడి, ద్వ. వి: చూ, నీరుకోడి.

బొల్లిగద్ద, ద్వ. వి. రూ-బొల్లిగ్రద్ద. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

బొల్లిగ్రద్ద, —పై.—

బొల్లినెమ్మొగముపిట్ట, —పై.—

బొల్లిపూస, దే. వి. ఇంద్రవల్లి*: చూ, సుపూరము.

బొల్లిబూసర, వా. వి: (సం.)—అర్ధచంద్రిక, కర్ణస్ఫోట, కోపలత, చంద్రిక, చిత్రపర్ణి, త్రిపుట*.

బొల్లిమోరమెకము, ద్వ. వి: చూ, వెలుఁగుబంటి.

బొల్లు, దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; అ. క్రి. 2: చూ, బొంకు 3.

బొల్లులమారి, వా. వి: చూ, ముఖరుఁడు.

బొసబొస, దే. వి. వెవలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ, రా 4, ఆ. 291: చూ, హూహూ.

బొసిక, దే. వి. ఔంకాయ మొదలగు వానిపైతోలు.

బొసుక, దే. విణ. 1. బలిసినవాఁడు. కై. 8, ఆ. 93: చూ, లావరి; 2: చూ, బొజ్జవాఁడు; విణ. 3. బలిసినది. కై. 8; ఆ. 93: చూ, స్థవిష్ఠము.

బొసుకు, వా. వి: చూ, సిగ్గు.

బొళాబొళి, వా. వి: చూ, రూ-బొళాబొళి.

బొళుకు, దే. వి. క్రక్కుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము. రూ-బొళుక్కు-బొళుకుబొళుకు: చూ, హూహూ.

బొళుకుబొళుకు, —పై.— రామా. 7, ఆ. 115.

బొళుక్కు, —పై.—

బొల్ల, వై. వి. 1.= పటోలికా*: చూ, రూ-బొట్ల; వా. విణ. 2 ఉత్తది: చూ, శూన్యము. 1; 3: చూ, బోలు.

బొళ్ళపాయ, వా. వి. కల్లుద్రాగెడు తాటాకు లోనగువానిపాయ: ఎద్దగిజడి, (చూ, పాత్రము. 6-ళ.)

బో

బోఁకి, దే. వి. కుత్సితపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6); 2. జలగడుగుదోనె; 3. తలపుట్టె: చూ, పించు; 4: చూ, పెంకు. 3.

బోఁకె, దే. వి. ఎముక: చూ, శల్యము. 1.

బోఁటి, దే. విణ. 1: చూ, వంటి. కళా. 7, ఆ. 222; 2: చూ, వంటివాఁడు. కళా. 7, ఆ. 222.

బోఁటిగాఁడు, వా. విణ: చూ, బోఁటి. 2.

బోక్కణము, సం.వి.అ. పుం. రూ-బోక్కాణము,=బొక్కనియ బొక్కెన.1: చూ, బొక్కనియ; 2.నీళ్లుపోసెడుబొక్కెన.

బోగపుచేడియ, వా. వి: చూ, వేశ్య

బోగమాట, ద్వ వి. బోగముదాని నృత్యము: చూ, వ్యంజకము.1.

బోగము, వై. వి.=భోగః. 1. లంజెవెల: చూ, శుల్కము. 3; 2. విక్రయము: చూ, వెల. 1. య. 4, ఆ. 75; 3. సుఖము: చూ, సంతోషము.

బోగముది, ద్వ. వి. (బోగము + అది): చూ, వేశ్య.

బోగములేమ, —పై.—వేం, అం. 34.

బోగి, వై. వి. 1.= భోగి. సంక్రాంతిపండుగకు తొలిదినము (వాడుక); వై. విణ. 2.= భోగి: చూ, సుఖి 2; 3. భోగముగలది: చూ, సుఖము. 2.

బోగిణి, వా. వి. ఒకరకముగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

బోగు, దే. వి. పూనిక. నీలా. 1: ఆ: 65: చూ, సన్నాహము.

బోగుబడి, దే. విణ: చూ, దూఁబుఁదిండి.

బోటి, దే. వి. 1. ఆఁడుది. భాగ. 3, స్కం. 31; చూ, స్త్రీ, 2. చెలికత్తె. విక్ర. 4, ఆ. 138: చూ, సఖి. 1; 3: చూ, దూతి. 1.

బోటికత్తియ, ద్వ. వి. రూ-బోటికత్తె. 1: చూ, బోటి. 2. వసు. 4: ఆ. 120; 2: చూ, బోటి. 3.

బోటికత్తె, ద్వ. వి.—పై.—
బోటిగాఁడు, వా. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2: చూ, సమానుఁడు.
బోటితనము, వా. వి: చూ, సమర్థనము.
బోటిపాళ్ళు, వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.
బోటు, వై. వి. 1. కొండమొదలగు వానియందుబ్బుగా నుండెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2.= ప్రౌఢ. ప్రౌఢుఁడు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 171: చూ, సమర్థుఁడు; 3: చూ, దుర్మదుఁడు. కళా. 7, ఆ. 222: వా. 4: చూ, తన్నుగోల; 5. పడవ: చూ, పోడము.
బోటొగ్గు, వా. అ. క్రి. తన్నుఁగోలనానించు.
బోడ, దే. వి. (రూ-బోడఁడు–బోడి–బోడు–బోడివాఁడు): చూ, ముండితుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42; 2; చూ, సన్న్యాసి.పాండు. 5, ఆ. 179; 3: చూ, మోడు; 4 బోడిది. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42: బోడు.
బోడఁడు, దే. విశః చూ, రూ-బోడ. 1.
బోడతరము, దే. వి. ముండిని * : చూ, హపుష.
బోడపత్రము, వా. వి. హామీలేని దస్తావేజు.
బోడమ్మ, వా. వి: చూ, బాణము. 1.
బోడసరము, దే. వి: చూ, రూ-బొడ్డసరము *
బోడసెనగలు, వా. వి. బ: చూ, కలాయము. 1.
బోడి, దే. విశ 1: చూ, రూ-బోడ; 2: చూ, సన్న్యాసి; 3: చూ, ముండితము.
బోడించు, దే. స. క్రి. బోడిచేయు.
బోడింపు, దే. వి. కోఁగట: చూ, ముండనము.
బోడిక, దే: వి. 1, బాలకుఁడు; చూ, శిశువు 2:చూ, సేవకుఁడు.
బోడిగ, వా. వి. 1. బిందెవంటికుండ: చూ, భాండము. 3;2. గాజుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.
బోడిగుండు, వా. వి. బోడితల; చూ, శిరము. 1.
బోడితల, వా. వి.—పై.—
బోడియ, వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బోడివాఁడు, వా. వి: చూ, బోడ. 1.
బోడు, వా. వి. 1.—పై.—; విశ. 2; చూ, బోడ. 4.
బోణి, దే. వి: చూ, రూ-బోణీ. 1-2-3.
బోణీ, వా. వి. రూ-బోణి. 1. మొట్టమొదటసరకు అమ్మగా వచ్చిన సొమ్ము: చూ, విత్తము. 1. 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బోద, వై. వి.=పోత. (రూ-బోదు-బోదులా-బోదలా-బోదె) పక్షిలోనగువాని పిల్ల: చూ, కందు. 3.
బోదకాలివాఁడు, వా. వి: చూ, వల్మీకపాదుఁడు.
బోదకాలు, వా.వి: పుట్టకాలు. (సం.)—అలసము: చూ, హజ్జ.
బోదన, వై. వి. = బోధనా. 1. దుర్బోధనము. సా. 2, ఆ. 125: చూ, బోధనము. వా. 2. మంచి బోధనము: చూ, బోధనము.
బోదలా, వై. వి.=: చూ, రూ-బోద. (వాడుక.)
బోదారసింగి, వా. వి. కేదారశృంగము*: చూ, మూర్ధజకరంభము.

బోదియ, దే. వి. రూ బోదె. 1: చూ, కాండము. 10. (శాఖ.1.) స్వా. 2, ఆ 29; 2. స్తంభముమీఁది అవయవ విశేషము; వా. 3. మిరెప లోనగు చేలయందు ఈవ లావల కాలువ లేర్పఱచి కట్టినకట్టు; 4: చూ, పరి. 8; 5. స్తంభముల మీఁది దూలములక్రిందనుండునది: బోదెపీఁట.
బోదు, వై. వి. 1 =పోత. చూ, రూ బోద. (దేశ్యమని శ.ర.); దే. వి. 2. నాగరము మోసెడు ఎద్దుగంత; 3. గోము. య. 4. ఆ. 146: చూ, సుకుమారము.
బోదులా, వై. వి. = పోత: చూ, రూ-బోద.
బోదె, దే. వి: చూ, రూ-పోదియ.
బోదెకొయ్య, దే. వి. కడపక్రిందికమ్మి.
బోదెపీఁట, వా. వి: చూ, బోదియ. 5.
బోధకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. వేఁకువను రాజుల మేల్కొలిపెడువాఁడు: చూ, వైతాళికుఁడు.
బోధకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు (పంతులు); విశ. 2. బోధించువాఁడు: అనుశాసకుఁడు, అవబోధకుఁడు, ఉపదేశకుఁడు, ఉపదేష్ట. (తె.)—నేర్పువాఁడు.
బోధచేయు, మి. స. క్రి: చూ, బోధించు.
బోధనము, సం:వి.అ.న. = బోదన: (ఇందు మంచిబోధనము చెడుబోధనము కలిసియుండును): అవబోధము, ఉపదేశము. (తె.) కఱపుట, బోదన; తద్వి.-౧. చెడుబోధనమునకు.— దుర్బోధనము, దుస్సలహా. (తె.)—బోదన; ౨. మంచి బోధనమునకు:—బోధనము. (తె.)—బోదన.
బోధనీయము, సం. విశ. బోధింపఁదగినది: బోధ్యము.
బోధపడు, మి. అ. క్రి. ఆకళింతకువచ్చు.
బోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2. అం. 2: చూ, సంచారిభావములు. ("రామునివిజయవార్త వినినంతనే సీతకుం దొల్లింటి మాంద్యమును గెంటు నవనవోద్భూతమగు తెలివి సెలకొనియె.")
బోధాయనము, అం: చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము.
బోధి, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ,రావి *; 2.సమాధివిశేషము.
బోధించు, సం. స. క్రి; నివేదించు. (తె).— ఎఱిఁగించు, కఱపు. ప్రే.— తెలుపు. (మి).— బోధచేయు. తద్వి. మిక్కిలి తెలుపుటకు.—ప్రబోధించు.
బోధితుఁడు, సం. విశ. బోధింపఁబడినవాఁడు.
బోధిద్రుమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బోధి. 1. *
బోధినీ, అం: చూ, కళలు.
బోధ్యము, సం. విశ. బోధనీయము.
బోనకత్తియ, వై. వి. (బోనము + కత్తియ) రూ-బోనకత్తె. 1. అన్నమువండిపెట్టునది: చూ, వంటలక్క (చూ స్త్రీ.): 2. దాసి: చూ, బానిసె.
బోనకత్తె, —పై.—
బోనకాఁడు, ద్వ. వి. (బోనము + కాఁడు.); చూ, పూఁటకాఁడు.

బోనపుటిక, వై. వి.=భోజనపుటి. రూ-బోనపుట్టిక: చూ, పాత్రము. 6.
బోనపుటిల్లు, వా వి: మహానసము: చూ, సదనము. 1.
బోనపుట్టిక, వై. వి=చూ, రూ-బోనపుటిక.
బోనము, వై. వి. 1. అన్నము: చూ, సాదము (1); 2.= భోజన: చూ, సాపాటు.
బోనముకత్తె, వై. వి: చూ, రూ-బోనకత్తియ.
బోనముపెట్టె, వై. వి.తోలుకప్పినగుండ్రనిపెట్టె:చూ,సందుకా.
బోను, దే. వి. 1: బొండ, బొండకొయ్య, బొండ్రమాను, మిడిబోను. (సం).—ఉన్మాదము, కూటము, కూటయంత్రము: తద్వి.— ౧. ఎలికెబోను, ఎలికెవల, ఎలుకబోను; ౨: కాలిబోను; ౩. పులిబోను; ౪: సాకిరిబోను; మొ; ("చూ, సాకిరిబోను."); 2: చూ, బండగు. 1; 3; చూ, బండగు. 2. ఉ, రా. 5: ఆ. 133.
బోనుపొయ్యి, దే. వి. అటునిటు తీసికొనిపోదగిన మంటిపొయ్యి: చూ హసంతి.
బోబు, వా. వి. కోడిపెట్ట: చూ, పుంజు.
బోమ, వా. వి: తిమిరి-కిమ్మిరి-తిమురు, (సం).- అంగభంగము, ఉన్మాదము,తిమిరము—తిమ్మిరము: చూ,స్వాపము.4.
బోము, దే. వి. బలవంతము: చూ, హఠము 2.
బోయ, దే. వి. (రూ-బోయడు-బోయి-బోయీ-బోయీడు.) 1. కైవర్తుడు: చూ, వలతేడు; 2. కిరాతుడు:చూ, వ్యాధుడు. 1; 3. భారవాహుడు: బోయడు, (సం-ఆ-పేదసాయి. చూ, బెస్త; వా. 4. కొమ్ముకాడు: చూ, బోయనేడు.
బోయడు, —పై.—
బోయత, దే. వి కిరాతస్త్రీ, రూ-బోయెత: చూ, స్త్రీ.
బోయనేడు, వా. వి: చూ, బోయ. 4.
బోయపల్లె, వా. వి. నిషాదులగ్రామము, కశ్మలము: చూ, దేశము.
బోయి, దే. వి: చూ, రూ-బోయ.
బోయీ, —పై.—
బోయీడు, —పై.— (స్వార్థమున ఈడు.)
బోయెత, దే. వి: చూ, రూ-బోయత.
బోర, దే. వి తొమ్ము: చూ, వక్షము.
బోరగించు, దే. ప్రే. బోరగిల్లజేయు.
బోరగిలు, దే అ. క్రి. రూ-బోరగిల్లు 1. తొమ్ముభూమినాను; 2. తొమ్ముభూమి నానబరుండు. హరి. పూ. 5, ఆ. 193.
బోరగిల్లు, దే. అ. క్రి.—పై.—
బోరతలుపు, వా. వి. నగరులోనగువాని వాకిటి పెద్దతెక్క తలుపు. రూ-బోరుతలుపు—బోర్తలుపు: చూ, వాకిలి.
బోరన, దే. ద్ర. క్రి. విణ. శీఘ్రముగా: చూ, వేగము. 3.
బోరప్రాకుడు, దే.వి: చూ, సర్పము. అచ్చ. బాల కాం 83.
బోరలించు, వా. స. క్రి: రూ-బోర్లించు, దబ్బడించు.
భోరిసము, వా. వి. కోలము: చూ, వేసము. 1.

బోరు, దే. వి. 1. వానకురియుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; విణ. 2. పెద్దది: చూ, పుర. 3.
బోరుకలగు, దే. అ. క్రి. మ్రోగు: స్కా ,౫, ఆ. 81; విజ. 3, ఆ. 112: చూ, శబ్దించు.
బోరుకాడించు, దే. ప్రే. బోరుకాడజేయు. రూ-బోర్కాడించు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 189.
బోరుకాడు, దే.అ. క్రి. (బోరుక+ఆడు) (పెద్దలు) స్నానముచేయు. రూ-బోర్కాడు: చూ, స్నానమాడు.
బోరుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, బోరుకలగు.
బోరుతలుపు, వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు.
బోరుమను, వా. అ. క్రి. వెక్కివెక్కి యేడ్చు. (వాడుమను).
బోరులు, వా. వి. బ: చూ, రూ. బోరుగులు.
బోరువ, ద్వ. వి. (బోరు+వా.) బోరువపిట్ట, బండు : చూ, హరివాహనుడు.
బోరెంపోతు, దే. వి. 1. తిండిపోతు: చూ, భక్షకుడు; 2. బలవంతుడు: చూ, శక్తుడు.
బోరెము, దే. వి. 1. దూదిలోనగువాని మూట; వా. 2. ధాన్యాదులనింపు గుండ్రని గోనెపట్టాల గాదె: చూ, పంటసాల
బోర్కాడించు, దే. ప్రే: చూ, రూ-బోరుకాడించు.
బోర్కాడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-బోరుకాడు.
బోర్తలుపు. వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు.
బోర్లగొట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, బోల్తాపడు.
బోర్లపక్కి, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.
బోర్లించు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-బోరలించు.
బోలతా, వా. వి: రూ-బోల్తా, బోకరా.
బోలతాకొట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, బోల్తాపడు.
బోలతాపడు, వా. అ. క్రి. —పై.—
బోలము, సం. వి. అ. పుం.=బోళము: చూ, సౌరభము. 3.
బోలు, దే. విణ. లోపల యేమియులేనిది: గులక, గుల్ల, డొలక, డొల్ల. బరడు, బెరడు, బొల్ల. (ఏకబీజదల వృక్షములు బోలుగలవి.)
బోలె, దే. వి. 1. తలపుట్టె: చూ, బోకి. 3; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6—౨౩; 3. ఓటికుండ: చూ, భాండము.3; 4. కుండబొచ్చె: చూ, పెంకు. 3.
బోలెడు, వా. విణ. లెక్కపెట్టలేనన్ని: చూ, సమృద్ధి.
బోల్తా, వా. వి: చూ, రూ-బోలతా.
బోల్తాపడు, వా. అ. క్రి: బండిగిలు-బండిగిల్లు. బోర్లగొట్టు, బోలతాకొట్టు, బోలతాపడు.
బోషాణము, వా. వి: చూ, రూ-భోషాణము.
బోసనము, వై. వి.=భోజన. అన్నము: చూ, సాదము(1).
బోసి, దే. వి: బొక్కి, తొస్సె.
బోసినోరు, వా. వి. పండ్లూడిననోరు.
బోసిపడు, ద్వ. అ. క్రి. బోసిపోవు.
బోసిపోవు, దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; ప్రే. 2. బోసిపుచ్చు. కాశీ. 7, ఆ: 85.

బోసేయు, వై. స. క్రి. (బోనము+చేయు) భుజించు. హంస. 4: ఆ. 32: చూ, సాపడు.
బోశము, వై. వి.=బోల. గంధరసము: చూ, సౌరభము.3.
బోళా, వై. విశ. కపటములేని, వెల్లడియైన బొడాబొడి-బొళా బొళి-బోళాబొళి.
బోళాబొళి, —పై.—

బౌ

బౌద్ధము, అం: చూ, బుద్ధావతారము. (చూ, అవతారములు)
బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు, అం. రూప, వేదనా, విజ్ఞాన, సంజ్ఞా, సంస్కారములు.
బౌద్ధుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

బ్యా

బ్యాంకి, వా. వి. ధనాగారము: చూ, రూ-బాంకి.
బ్యాంకినోటు, వా.వి. సొమ్ముచెలామణీ పత్రము: రూ-బాంకినోటు.
బ్యాండు, వా. వి. భజంత్రీలమేళము: రూ-బాండు.

బ్ర

బ్రక్క, దే. విశ: చూ, రూ-బక్క.
బ్రతికించు, దే. స. క్రి: చూ, పోషించు.
బ్రతిమాలు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-బతిమాలు.
బ్రతుకు, దే. వి. రూ-బ్రదుకు. 1. జీవనము. నీలా. 3, ఆ. 24: చూ, స్థితి. 5; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థితి. 5; అ. క్రి 3. (భో. 5, ఆ. 268) రూ-బ్రదుకు, మను, మిడుకు. (సం.)—ఉజ్జీవించు, జీవించు.
బ్రతుకుఁదెరువు, దే. వి: చూ, బ్రతుకు. 2.
బ్రదిమి, దే. వి: చూ, బ్రతుకు. 1—2.
బ్రదుకు, దే. వి, అ క్రి: చూ, రూ-బ్రతుకు. (జీవనమునకు. హరి, పూ. 1, ఆ. 164 ; జీవించుటకు.—భార ఉద్యో. 1, ఆ. 348.)
బ్రదుకుగొడ్డేలగుట, జా. వ్యర్థమగుట, పిల్లలేని కాలువయగుట. "ఏలా బిడ్డలులేని బ్రదుకు గొడ్డేఅయ్యెఁ జింతింపఁగన్." (కవికర్ణరసాయనము.)
బ్రద్ద, దే. వి. రూ-బద్ద. 1 తునక: చూ, శకలము. 4 ; 2. చీలిక: చూ, శకలము. 4; వై. వి. 3.=భిత్తమ్. పేడు: చూ, సమిధ. 1; 4. =వేత్ర: చూ, పేము.
బ్రద్దపరి, ద్వ. వి. పేముతోనల్లిన కేడెము: చూ, హరిగ.
బ్రద్దర, వై. వి.=భేద (బ్రద్ద+అర): చూ, బ్రద్ద. 1– 2. (ద్వయమని శ. ర.)
బ్రద్దలవారు, దే. వి. బ: చూ, వేత్రహస్తుఁడు.
బ్రధ్నము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుధ్నము. 1.
బ్రధ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1.=పొద్దు-ప్రొద్దు: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, శివుఁడు.

బ్రమయు, వై. అ. క్రి.=భ్రమ్: చూ, బమ్మరించు.
బ్రమరి, వై. వి.=భ్రమణ. తిరుగుడు: చూ, సంచారము. 1.
బ్రమరిదిరుగు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వేష్టించు. ఉ. హరి. 3, ఆ 62.
బ్రమరివాఱు, ద్వ. ఆ. క్రి.—పై.—హరి, పూ. 6, ఆ. 136.
బ్రమరులువాఱు, దే. అ. క్రి. —పై.—
బ్రమ్మమేడి, పౌ. వి. రూ-బమ్మమేడి*: చూ, వెఱ్ఱిమేడి.
బ్రమ్మి, వై. వి.=బ్రాహ్మి. సోమిదె*: చూ, సోమవల్లరి.
బ్రమ్మెత, వై. వి.=బ్రహ్మహత్య. విప్రుఁజంపుట.
బ్రల్లు, దే. వి. కూలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. వర. 5, ఆ. 228: చూ, హూహూ.
బ్రవేశనము, (ప్రవేశనము అనికొందఱు.) అం: చూ, తారాక్రియలు.
బ్రసి, సం.వి.ఈ స్త్రీ. వ్రతస్థులు కూర్చుండు. దర్భాద్యాసనము: రూ-బ్రసి-బృసి-బృషి.
బ్రహ్మ, సం. వి. న్. పుం=బమ్మ—బొమ్మ. (ప్రజలను వృద్ధిఁబొందించువాఁడు.) 1; అ,అంగడి, అంబుజగర్భుఁడు, అక్షరుఁడు,అగ్రజన్ముఁడు,అంబుజాసనుఁడు, అంభోజజనని, అంభోజజన్ముఁడు. అఘ్న్యుఁడు, అజితుఁడు, అజుఁడు, అబ్జజుఁడు, అబ్జభవుఁడు, అబ్జయోని, అష్టశ్రవసుఁడు, ఆ, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆనందాత్మ, ఇరేశుఁడు, ఈశానుఁడు, ఉన్మత్తుడు, ఊ, ఓ, క, కంజజుఁడు, కంజారుఁడు, కంజుఁడు, కజజుఁడు, కజాతజుఁడు, కజాతుఁడు, కజోత్థుఁడు, కమలాసనుఁడు, కమలుఁడు, కర్త, కర్దముఁడు,కుంజరుఁడు, క్షత్త, గిరీశుఁడు, గుణసాగరుఁడు, గోపతి, గోముఖుఁడు, గోవిందుఁడు, చతురాననుఁడు, చతుర్భుజుఁడు, చిరజీవి, జన్యువు, జ్ఞ, ఝ, డభీశుగుఁడు, ద్రుఘణుఁడు, ద్రుహణుఁడు-ద్రుహిణుఁడు, ధాత, నాభిజన్ముఁడు, నారాయణుఁడు, పరమేష్ఠి, పితామహుఁడు, పురాణగుఁడు, ప్రజాపతి, ప్రపితామహుఁడు, ప్రాణుఁడు, భూతాత్ముఁడు, మ, ముచికుందుఁడు, మూర్తి, మృగయుఁడు, లోకేశుఁడు, వాక్పతి, విధాత, విధాతృఁడు. విధి, విభుఁడు, విరించనుఁడు, విరించుఁడు, విశ్వరేతసుఁడు, విశ్వసృజుఁడు, వేదగర్భుఁడు, వేది, వేదీశుఁడు, వేధ, శంభువు, శతధృతి, శతానందుఁడు,సనాతనుఁడు, సరసిజభవుఁడు, సర్వతోముఖుఁడు, సురజ్యేష్ఠుఁడు, స్వయంభువు, స్రష్ట, హంసరథుఁడు, హంసవాహనుఁడు, హిరణ్యగర్భుఁడు. (తె. ప.)—అంచగుఱ్ఱపుజోదు, అంచరవుతు-అంచరౌతు, ఉద్దమోమువేలుపు, చదువుల ముదుకఁడు. చదువువేలుపు, చదువులవేలుపు, జగములబుట్టించు జాణఁడు, జన్నిగట్టు, తనంతగలయతఁడు, తమ్మిగద్దియ దళవాయి, తమ్మిచూలి, తమ్మిపుట్టు, తాత, తీవంచ మోములదిట్ట, తొలివేలుపు-తొలువేలుపు, దయ్యము, దుగినుఁడు, దురపు టొరెపు దాసరితండ్రి, నసవిలుకానన్న, నలువ, నల్మోము దేవర, నెన్నుదుళ్లమ వ్రాయుదుసేదు, పజిదొర, పలుకు వెలఁది మగఁడు, పాఱులకేకిమీఁడు, పెద్దవేలుపు, పొఖోరం.

వేల్పు, పొక్కిలిచూలి, పొక్కిలిపాపఁడు, బంగారుకడుపు వాఁడు, బమ్మ-బొమ్మ, మినుకులదణి, ముదియనివారిలోఁ బెద్ద, మొదటివేల్పు, మొదలు తామరఁ గన్నముద్దుకొడుకు, వెలుపుగమికాఁడు—వేల్పుగమికాఁడు, వేలుపుఁబెద్ద—వేల్పుఁ బెద్ద. మిగతవానికి ' చూ, హిరణ్యగర్భుఁడు" ; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. పాఱుఁడు: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు; 4: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1; వా 5. యాజ్ఞికుఁడు, పౌరోహితుఁడు: చూ, త్రైయుఁడు. (ఆంధ్ర వాచస్పత్యకర్తకు బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద నాగావధానులు గారు." అరట్లకట్ట; 6. పీఠికాకారుఁడు. "ఆంధ్ర వాచస్పత్యముయొక్క మొదటి ముద్రణపుపీఠికకు బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ కాశీభట్టబ్రహ్మయను బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిగారు." కాకినాడ; అం. 6: చూ, బ్రహ్మలు; 7: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు; 8: చూ, చేతనరత్నములు; 9: చూ, మూర్తులు; 10. వేదము (అని కొందఱు).

బ్రహ్మకైవర్తము. అం: చూ, పురాణములు.

బ్రహ్మఘ్నుఁడు, సం. విణ. భుజింపుచుండఁగా ముందు లేచి పోయిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రహ్మచర్యము, అం. 1; చూ, ఆశ్రమము. 2; 2: చూ, యోగ యమాంగములు (అంగము 9.); 3: చూ, సాత్త్విక గుణములు.

బ్రహ్మచారి, సం. వి. న్. పుం. 1.=బమ్మచారి- బొమ్మచారి- బొమ్మసారి: చూ, వటువు; 2. గంగరావి *: చూ, రావి.

బ్రహ్మచారులు, అం. గాయత్రీ బ్రహ్మచారి, ప్రాజాపత్యబ్రహ్మ చారి, వైదికబ్రహ్మచారి, నైష్ఠికబ్రహ్మచారి (4); చూ, వటువు. (ముంజిత్రాడు లోనగువాని ధరించి వేదము చదివి బ్రహ్మచర్య వ్రతమునందుండువాఁడు బ్రహ్మచారి. బ్రహ్మ= వేదము.)

బ్రహ్మజట, సం. వి. ఆ స్త్రీ: కుముదము *

బ్రహ్మజ్ఞానము, అం: చూ, మానసికపూజాకుసుమములు.

బ్రహ్మణ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మచారి. 2. *; విణ. 2. బ్రాహ్మణ్యహితము.

బ్రహ్మణ్యుఁడు, అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

బ్రహ్మత్వము, సం. వి. అ. న: చూ, బ్రహ్మభూయము.

బ్రహ్మదండము, అం: చూ, దానములు.

బ్రహ్మదండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వారాహి. 5.

బ్రహ్మదర్భ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, యవాని.

బ్రహ్మదారువు, సం. వి. అ. న. గంగరావి *: చూ, రావి.

బ్రహ్మనాడి, అం: చూ, నాడులు.

బ్రహ్మపుత్రము, సం. వి. అ. పుం. 1. హిమాలయమునుండి పడమరపాఱెడి యొకయేఱు: చూ, నది; 2. విషభేదము బ్రహ్మవలన (ఇది కపిలవర్ణమై మలయాద్రియందుఁ బుట్టి నది): చూ, హాలాహలము.

బ్రహ్మపురి. అం: చూ, దేశములు.

బ్రహ్మబంధువు, సం. విణ. ఉ. 1. గుఱింపఁబడువాఁడు; 2. దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, నిందితుఁడు. (ఈలాగుననే క్షత్రబంధు శబ్దమును తిరస్కారమందుఁ జెప్పఁబడును.)

బ్రహ్మబిందువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. వేదపాఠమందలి నోటి తుంపరి. (తె)— త్రస్సు, ప్రస్సు. తప్పు — ౧. బ్రహ్మ బిందువుతోఁగూడినది.— ౨. తుంపరలతోఁగూడిన మాట, అంబూకృతము. పృషతము-పృషత్తు. చూ, స్యందిని).

బ్రహ్మభూయము, సం. వి. అ. న. బ్రహ్మభావము నొందుట: బ్రహ్మత్వము, బ్రహ్మసాయుజ్యము.

బ్రహ్మము, సం. వి. న్. పుం, 1. చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, వేదము; 3. తపస్సుచేయుట; 4. చూ, అంసహారము. అం. 5. చూ, యోగములు.

బ్రహ్మమేఖలము, సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మచారి ముంజిత్రా ణము: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

బ్రహ్మయజ్ఞము, సం. వి. అ. పుం. 1. వేదపాఠము: చూ, వేదము; అం. 2. చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు ;3. చూ. దానములు.

బ్రహ్మరంధ్రము, సం. వి. అ. న. 1. నడునెత్తి: చూ, సోడు; అం. 2. చూ, చక్రములు.

బ్రహ్మరథము, సం. వి.అ. పుం. 1. మృతిపొందిన సన్న్యాసు లను తీసికొనిపోయెడు వాహనము: చూ, శవయానము; వా. 2. బ్రహ్మయొక్క తేరు. చూ, శకటము. 1.

బ్రహ్మలు, అం. ౧. భృగువు, ౨ పులస్త్యుఁడు. ౩. పులహుఁడు, ౪ అంగిరసుఁడు, ౫. అత్రి, ౬. క్రతువు, ౭. కల్యుఁడు, దక్షుఁడు, ౮. వశిష్ఠుఁడు, ౯. మరీచి. మఱి యొకవిధము.— ౧. మరీచి, ౨. భరద్వాజుఁడు, ౩. అంగి రసుఁడు, ౪. పులస్త్యుఁడు, ౫. పులహుఁడు, ౬. క్రతువు, ౭. దక్షుఁడు, ౮. వశిష్ఠుఁడు, ౯. వామదేవుఁడు.

బ్రహ్మవర్చసము, సం. వి. అ. న. సదాచారాధ్యయన సమృద్ధి.

బ్రహ్మవాదము, అం: చూ, కళలు.

బ్రహ్మవాది, సం. వి. న్. పుం: చూ, వేదాంతి. 1.

బ్రహ్మసర్పము, సం. వి. అ.న. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.

బ్రహ్మసావర్ణికము, అం: చూ, మనువులు.

బ్రహ్మసువర్చల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రొద్దుతిరుగుడు *.

బ్రహ్మసాయుజ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, బ్రహ్మభూయము.

బ్రహ్మసువు, సం. వి. ఊ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

బ్రహ్మసూత్రము, సం. వి. అ. న: చూ, యజ్ఞోపవీతము.

బ్రహ్మస్థాపనము. అం: చూ, సంతానములు.

బ్రహ్మహత్య, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): =బ్రమ్మెత. 1: చూ, బ్రమ్మెత: అం. 2: చూ, మహాపాతకములు.

బ్రహ్మాంజలి, సం. వి. ఇ. పుం. వేదాధ్యయన కాలమునందలి మ్రొక్కు: చూ, హజిగలు.

బ్రహ్మాండము, అం. చూ, పురాణములు: చూ, ఉపపురాణములు.

బ్రహ్మారణ్యము, సం. వి. అ. న. వేదపాఠభూమి: చూ. భూమి. 1.

బ్రహ్మావర్తము, సం. వి. అ. పుం. ఢిల్లీకి వాయవ్య భాగపు దేశము: చూ, దేశములు.

బ్రహ్మాసనము, సం. వి. అ. న. ధ్యానోపాయభూతమైన పద్మ స్వస్తిక దండాద్యాసనము: చూ, ఆసనములు.

బ్రహ్మి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొన్నగంటికూర *: చూ, రూ— బ్రాహ్మి. 4.

బ్రా

బ్రాంది, వా. వి: రూ-బాంది.

బ్రాఁతి, దే. వి. వై. వి. విణ: చూ, రూ-బాఁతి. (ప్రేమకు.— కళా. 6: ఆ. 215; స్వా. 6: ఆ. 70; ప్రియమునకు.— ఉ, హరి. 2, ఆ. 149; లక్ష్మీ. 3, ఆ. 73; అధికమునకు. భార. అర. 7, ఆ. 289.)

బ్రామిక, వై. వి.=భ్రమ: చూ, భ్రాంతి.

బ్రాహ్మణజాయీలు, అం: చూ, మహారాష్ట్రులు (బ్రాహ్మణులను కొనియెదరు. వేదవిహితాచారముననే వర్తించుచున్నారు. బ్రాహ్మణులకును బ్రాహ్మణేతరస్త్రీలకునుబుట్టినవారు.)

బ్రాహ్మణ పరివ్రాజకన్యాయము, బ్రాహ్మణశ్రమణ న్యాయము. న్యా. బ్రాహ్మణుఁడు గృహస్థధర్మమును విసర్జించి సన్న్యాసమును గ్రహించినను వానికిఁ గులభేదములు లేకున్నను బ్రాహ్మణుఁడనియే వ్యవహరింపఁబడును.

బ్రాహ్మణబ్రువుఁడు, సం. వి. అ. పుం. జాంమాత్రోపజీవియైన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు.

బ్రాహ్మణము, పా. 1. మంత్రాత్మకమైనవేదము బ్రహ్మమనఁబడును. దానికి సంబంధించినది బ్రాహ్మణము. 1. బ్రాహ్మణములందు. (విధి-అర్థవాదము-ఉపనిషత్తు అని మూఁడు భాగములుండును) విధులు.— కర్మ ప్రతిపాదకములు, కర్మవిధాయకములు, కర్మస్వరూపబోధకములు నగు వాక్యములు; అర్థవాదములు.—కర్మప్రరోచనాపరములైన వాక్యములు; ఉపనిషత్తులు.— ఇతిహాసరూపములు— సంవాదాత్మకములు— తత్త్వవిచారపరములు— బ్రహ్మప్రతిపాదకములునగు భాగములు; II. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణము హోతచేయుకృత్యములను, సామవేద బ్రాహ్మణ మృద్గాతృకృత్యములను, యజుర్వేదబ్రాహ్మణ మధ్వర్యుకార్యములను, అధర్వ బ్రాహ్మణము బ్రహ్మకార్యములను బోధించును. ౧. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణములు.— ఐతిరేయ బ్రాహ్మణము, మంత్రబ్రాహ్మణము, కౌషీతకీబ్రాహ్మణము; అనునవి ముఖ్యము; ౨ సామవేద బ్రాహ్మణములు. 3. ప్రౌఢము, షడ్వింశము, సామవిధి, ఆర్షేయము, దేవతాధ్యాయము, ఉపనిషత్తు, సంహితోపనిషత్తు. వంశము అనునవి— ఇందు (1) ప్రౌఢబ్రాహ్మణమునకు మహాబ్రాహ్మణము. తాండ్యబ్రాహ్మణము, పంచవింశతి బ్రాహ్మణము అను నామాంతరములు కలవు. ఇందు 25 అధ్యాయములు 350 ఖండములు కలవు. (2) షడ్వింశబ్రాహ్మణము.— ఇందు 6 ప్రపాఠకములు 68 ఖండములు 520 గ్రంథములు గలవు. (3) సామవిధాన బ్రాహ్మణము.— మూఁడు ప్రపాఠకముల చిన్నగ్రంథము. (4) ఆర్షేయబ్రాహ్మణము.—ఆర్షేయబ్రాహ్మణము కౌథుమమనియు జైమినీయము లేక తలవకారమనియు ద్వివిధము. (5) దేవతాధ్యాయ బ్రాహ్మణము.—దీనికి అగ్నిబ్రాహ్మణమని నామాంతరము కలదు. (6)ఉపనిషద్బ్రాహ్మణము.—ఇదియే ఛాందోగ్యోపనిషత్తు. బ్రహ్మవిద్యకు ముఖ్యమైన ఉపనిషత్తు. (7) సంహితోపనిష ద్బ్రాహ్మణము.—ఇది యైదను వాకముల చిన్న గ్రంథము. (8) వంశబ్రాహ్మణము.— సామవేద సంప్రదాయ ప్రవర్తకుల వంశపరంపరలు వక్కాణింపఁబడియె; III. (1) కృష్ణయజుర్వేద బ్రాహ్మణము.— (దీనికి మూఁడుశాఖలు.—కరశాఖ, మైత్రాయణీయశాఖ, తైత్తిరీయము.) (2) శుక్లయజుర్వేద బ్రాహ్మణము.—శతపథమను పేర వెలయుచున్న యీ బ్రాహ్మణము గుణమునందును బరిమాణమునందును గూడ గొప్పది. దీనికి మాధ్యం దినమనియు, కాణ్వమనియు రెండు పాఠములు గలవు. మాధ్యందినము 14 కాండములును, 6000 కండికలును, కాణ్వము 17 కాండములును, 7624 కండికలును ఉన్నట్లు కనఁబడుచున్నవి. ౧. మాధ్యందినములోని కాండములు 14 -హవిర్యజ్ఞము, ఏకపదిక, అధ్వరము, గ్రహము, సవము, ఉఖాసంభరణము, హస్తిఘటశతము, చితి, సంచితి, అగ్నిరహస్యము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము, ఆరణ్యకము; ౨. కాణ్వములోని కాండములు 17—హవ్యవాహము, ఏకవాయువు, ఉద్ధరము, అధ్వరము, గ్రహము, వాజపేయము, రాజసూయము, ఉఖాసంభరణము. హస్తిఘటము, చితి, శతరుద్రీయము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము, అగ్నిరహస్యము, ఆరణ్యకము, 17వ కాండము కానరాదు; IV.అధర్వ బ్రాహ్మణము. గోపథము. ఇది పూర్వబాగము, ఉత్తర భాగమునని ద్వివిధము. పూర్వభాగము నందైదును, ఉత్తరభాగము నందాఱును ప్రపాఠకములు కలవు. ఇత్యాది. (చూ, వేదము, ఉపవిద్యలు, యజుర్వేదము, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము, తైత్తిరీయ సంహిత, ఐతరేయ బ్రాహ్మణము. వాఙ్మయము, బ్రాహ్మణములు); 2. బ్రాహ్మణ సమూహము; బాడబ్యము— బాడవ్యము, బ్రాహ్మణ్యము. (చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.)

బ్రాహ్మణములు, అం. (చూ, బ్రాహ్మణము) ఇవి తత్తత్కాలమందలి మతధర్మములను వర్ణవ్యవస్థలను సాంఘికాచారములను దెలియఁజేయుచున్నవి. మంత్రములను యజ్ఞాది క్రియలకు సమన్వయింపఁజేయు వ్యాఖ్యాన రూపమైన గ్రంథము బ్రాహ్మణము, తైత్తిరీయ-శతపథ-ఋగ్వేద - సామవేద-యజుర్వేద-అధర్వ (గోపథము)- ఐతరేయ-కౌషీతకీ (శాంఖాయన) - మంత్ర - కృష్ణయజుర్వేద - శుక్లయజుర్వేద (శతపథము) బ్రాహ్మణములు. మఱియు అంతర్యామి బ్రాహ్మణము: (చూ, వేదము.)

బ్రాహ్మణయష్టిక, సం. వి. ఆ, స్త్రీ. బారంగి *: చూ, హంజిక.

బ్రాహ్మణాచ్ఛంసుఁడు, అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణాయనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. విద్వాంసుఁడును సత్కర్మపరుఁడునైన వంశకర్తవలనఁ బుట్టిన విప్రుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణార్థము, సం. విణ. పితృతిథులయం దాహ్వానింపఁబడినవారు మంత్రయుక్తముగఁజేయుభోజనము: చూ, పాదము(1).

బ్రాహ్మణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.= బాపనక్క.. బ్రాహ్మణుని భార్య: చూ, భార్య; 2. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము; 3: చూ, బ్రాహ్మణయష్టిక *.

బ్రాహ్మణుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=పాఱుఁడు - బాపఁడు— బొమ్మఁడు. (కాశీ. 3, ఆ. 89; "సత్యందాన మథాద్రోహ

మానృశంస్యంత్రపాఘృణా త్రపశ్చద్ృశ్యతేయత్రసబ్రాహ్మణ ఇతి స్మృతః" (భారతము.): చూ. స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణులు, అం. (౧. చూ, కల్పసూత్రములు) "శిక్షావ్యాకరణం ఛన్దోనిరుక్తంజ్యోతిషంతథా, కల్పశ్చేతి షడంగాని వేదస్యాహుర్మనీషిణః॥ శౌచాచారస్థితస్సమ్య గ్విఘసాశీగురుప్రియః। నిత్యవ్రతీ సత్యపరస్సవై బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే॥" అట్టి బ్రాహ్మణులలో.— "మహారాష్ట్రాన్ధ్ర ద్రవిడాః కర్ణాటాశ్చైవ ఘూర్జరాః, ద్రావిడాః పంచధాప్రోక్తా విన్ధ్య దక్షిణవాసినః." ౧. మహారాష్ట్రులు, ౨. ఆంధ్రులు, ౩. ద్రావిడులు, ౪. కర్ణాటకులు, ౫. ఘూర్జరులు వీరు పంచద్రావిడులు. అందు ౧. మహారాష్ట్రి బ్రాహ్మణులు.— చూ, మహారాష్ట్రి బ్రాహ్మణులు) వారిలో కౌణ్వులు, కర్ణాటక బ్రాహ్మణులు. కీర్షంతబ్రాహ్మణులు. కొంకణస్థ బ్రాహ్మణులు, ఝూదే బ్రాహ్మణులు, దేవిఋక్షబ్రాహ్మణులు, పళశబ్రాహ్మణులు, దేశస్థబ్రాహ్మణులు, మాధ్యందిన బ్రాహ్మణులు, బరాడీ బ్రాహ్మణులు, కళంకీ బ్రాహ్మణులు, పాధ్యా బ్రాహ్మణులు, బ్రాహ్మణజాయీలు, హావశాబ్రాహ్మణులు, సాపారాబ్రాహ్మణులు, గోముఖబ్రాహ్మణులు, కుండక బ్రాహ్మణులు. (వీరందఱు మరాహాష్ట్రి దేశమునఁగల బ్రాహ్మణ శాఖలలోని వారు.); ౨. ఆంధ్రులు.— (చూ, ఆంధ్రులు); ౩. ద్రావిడులు.— (చూ, ద్రావిడులు); ౪ కర్ణాటకులు.— (చూ, కర్ణాటకులు) కన్నడభాష మాట్లాడు దేశమందలి బ్రాహ్మణులు కర్ణాటకులు. వీరిలో.— (1) అరవత్తొక్కలు అను బ్రాహ్మణులు.— ఇందు ఉరిచి బ్రాహ్మణులు, కన్నడబ్రాహ్మణులు, కుమ్మెరబ్రాహ్మణులు, నగరబ్రాహ్మణులు, బొబ్బర బ్రాహ్మణులు చేరియుదురు. (2) అమలవాసీ బ్రాహ్మణులు మళయాళమున దేవాలయార్చకులు (3) నంబూరి బ్రాహ్మణులు మళయాళదేశపు వారే. (4) పొట్టిబ్రాహ్మణులు కన్నడదేశమున దేవాలయార్చకులుగ నున్నారు; (5) మూత్తదుబ్రాహ్మణులు కేరళదేశస్థులు. (6) పట్టుర బ్రాహ్మణులు (చూ, పట్టురబ్రాహ్మణులు); ౫. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు.— (తకారాది అనుబంధములో "చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు") వీరిలో ఆగస్త్యులువారు అను బ్రాహ్మణులు, అక్షయమంగళలను బ్రాహ్మణులు, అనావలులను బ్రాహ్మణులు, ఔదీచ్య బ్రాహ్మణులు, కపిల బ్రాహ్మణులు, ఖదాయతీ బ్రాహ్మణులు, ఖేడావాలురను బ్రాహ్మణులు, గయావళీ బ్రాహ్మణులు, గుగలీ బ్రాహ్మణులు, గోమతి వాలురను బ్రాహ్మణులు, చావిషులను బ్రాహ్మణులు, జంబు బ్రాహ్మణులు, ఝూశోరా బ్రాహ్మణులు, తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, తలాజీయ బ్రాహ్మణులు, దధీచి బ్రాహ్మణులు, నర్పిపర బ్రాహ్మణులు, పారాశర్య బ్రాహ్మణులు, ప్రేతవాలురను బ్రాహ్మణులు, భార్గవ బ్రాహ్మణులు, మొతాలలు అను బ్రాహ్మణులు, యాజ్ఞికవాలురను బ్రాహ్మణులు, రజవాలురను బ్రాహ్మణులు, వటులులను బ్రాహ్మణులు, వళాంద్ర బ్రాహ్మణులు, వాల్మీక బ్రాహ్మణులు, శ్రీమలి బ్రాహ్మణులు, సజోద్రా బ్రాహ్మణులు; తద్విశేషములు —(౧) శైవబ్రాహ్మణులు—(చూ, శైవబ్రాహ్మణులు—వీరిలో శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు చేరియున్నారు: చూ, శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు); (౨) పంచగౌడులు —౧. సారస్వతులు, ౨. కన్యాకుబ్జులు, ౩ గౌడులు, ౪ ఉత్కళులు, ౫. మైధిలులనియు పంచవిధములుగల గౌడబ్రాహ్మణులు వింధ్యకుత్తరమున వర్తింపుచున్నారు. అందు.—౧. సారస్వతులు. వీరిలో మొదటి తెగకు:—(చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు; రెండవతెగకు:—చూ, ఆచార్యే అను బ్రాహ్మణులు; మూఁడవ తెగకు:—చూ. ఆపుగోత్ర బ్రాహ్మణులు.); ౨. కన్యాకుబ్జులు.—(చూ, కన్యాకుబ్జులు): ౩. గౌడులు — (చూ, గౌడి (డ) బ్రాహ్మణులు); ౪. ఉత్కళులు.—(చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు); ౫. మైధిలులు. (చూ, మైధిలులు); (౩): చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు వారి జాతులయొక్క నామములు; (౪): చూ, దశవిధ బ్రాహ్మణులు. ఇత్యాది; 2: చూ, మనుష్య వర్ణములు.

బ్రాహ్మణోమమ దేవతా, లో. బ్రాహ్మణుఁడే నాదైవము. "దర్పమతి బ్రాహ్మణోమమ దైవమనెను, బుద్ధి." స్వా. 8, ఆ. 3.

బ్రాహ్మణ్యము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, బ్రాహ్మణము. 1; 2. బ్రాహ్మణ భావము; 3. బ్రాహ్మణకర్మము.

బ్రాహ్మణ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. శని: చూ, శని.

బ్రాహ్మము, సం, వి, అ. న. 1. పెద్దవ్రేలి మొదటనుండెడు బ్రహ్మతీర్థము; పుం. 2. విద్యయు నాచారముఁగల వరునిఁ డానేపిలిచి వధూసహితముగ వస్త్రాదులచే నలంకరించి పూజించి కన్యనిచ్చిచేయు వివాహము: చూ, వివాహము ; విణ. 3. బ్రహ్మసంబంధమైనది; అం.4: చూ, పురాణములు; 5: చూ, ఏకవిశంతి స్థానకములు.

బ్రాహ్మి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాతృకలు; 2: చూ, సరస్వతి; 3. బొఁపనచీమ: చూ, పిపీలిక; 4 రూ-బ్రహ్మి. పొన్నగంటి*: చూ, శీతసారము ; 5. బావంగి* : చూ, హంజిక: 6.=బ్రమ్మి*: చూ, సోమెద. (సోమెదకూర అనియు); అం. 7: చూ, మాతలు.

బ్రాహ్మీతంత్రము, అం: చూ, తంత్రములు.

బ్రాహ్మ్యము, అం: చూ, వివాహములు.

బ్రు

బ్రుంగు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మెందుకొను. 3; 2: చూ, మఱుఁగువడు; 3: చూ, స్నానమాడు; 4: చూ, మరణించు, అం, భా. తృ. 87.

బ్రుంగుడు, దే. విణ. 1. మఱిఁగినది. (సం.)—క్వథితము. నిష్పక్వము; 2. మునిఁగినది: చూ, విగాహితము.

బ్రుంగుడుపడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-బ్రుంగువడు: చూ, బ్రుంగు. 2. (ప్రే. బ్రుంగుడు పఱచు.)

బ్రుంగుడువాటు, ద్వ. వి. బ్రుంగుడు పడుట. భార విరా. 2 ఆ. 192.

బ్రుంగువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బ్రుంగుడువడు.

బ్రుంచు, దే. ప్రే. బ్రుంగఁజేయు.

బ్రుయ్యు, దే. అ. క్రి: చూ, నశించు.

బ్రువ, తేహిఫలేన సాధనోనతు కంఠేన నిజోపయోగితామ్. న్యా. సాధువులు దమ సాయమును గంఠముతోఁ దెలుపక ఫలముతోఁ జూపింతురు.
బ్రుషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బ్రషి.
బ్రుసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—

బ్రే

బ్రేణీలు, వా. వి. బః చూ, భక్ష్యము.
బ్రేవు, వా. వి. త్రేనుపునందలి ధ్వని.

బ్రో

బ్రోది, వై. వి =వృద్ధి: చూ, వృద్ధి 4.

బ్లా

బ్లాంకెటు, వా. వి. బనాతు పచ్చడము (దుప్పటి).
బ్లాకు, వా. వి. 1 నలుపు. "బ్లాకుబోర్డు"; 2. కొన్నిభాగములు కలిసిన భూఖండము; 3. ప్రతిబింబపుబొమ్మ; 3. అగౌరవ చిహ్నము. "బ్లాకుమార్కు."

భ

భ, ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, శుక్రుఁడు.
భమ్, సం. వి. అ. పుం. నక్షత్రము: చూ, రిక్క.
భంగ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బ. జనపవిత్తులు.
భంగపడు, మి. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. 2.
భంగపాటు, మి. వి. భంగపడుట. భార. విరా. 1, ఆ. 53.
భంగపెట్టు, మి. స. క్రి: చూ, భంగించు.
భంగము, సం. వి. అ. పుం. 1.=బన్నము. చెఱుపు: చూ, హాని. 2; 2. అల: చూ, వీచి. 1; 3. అగౌరవము: చూ, సడి. 3; 4. రోగము: చూ, హనువు. 4; 5. ఒకానొక రోగము: చూ, హనువు 4; 6: చూ, వహేలనము.
భంగి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, విధము. 1. భార. విరా. 1, ఆ. 296; ఈ. స్త్రీ. 2: చూ, భంగము. 3; 3: చూ, నేరుపు. 1; 4.=బంగి: చూ, బంగి. 1.
భంగించు, సం. స. క్రి: చూ, హేళనముచేయు.
భంగుర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివిష*: చూ, విష.
భంగురము, సం. విణ. 1. నశించినది: అంతరితము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము; తద్వి.—ం. నశించునది: చూ. నశ్వరము, అంతవంతము. 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2,
భంగ్యము, సం. విణ. రూ-భాంగీనము. భంగలు పండునది (పొలము): చూ, భూమి. 1.
భంజకము, సం. విణ. విఱుచునది.
భంజనము, సం. వి. అ. నః చూ, విఱుపు. 1.
భంజళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పామువలె వంకరగా పోయెడి అశ్వగతి. రూ-భంజళిక: చూ, హయము.
భంజళిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. —పై.— పా. 2, ఆ. 101.
భంజించు, సం. ప. క్రి: చూ, విఱుచు.
భంజిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బారంగి*: చూ, హంజిక.
భంటాకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ములక*.
భండకుఁడు, సం. విణ. =; చూ, బండగుఁడు.
భండనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము; 2. కవచము: చూ, వారవాణము; 3: దుశ్చేష్ట. (తె.)-కఱత, కల్లతనము.
భండారము, సం వి. అ.పుం.=బండరము. బొక్కసము: చూ, వంటసాల.
భండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-భాండి. 1. మంజిటి*: చూ, సమంగ. 1; 2. దిరిసెన*: చూ, శ్యామవర్ణ; 3: చిట్టికూర: చూ, భండీరము. 2.
భండించు, సం. అ క్రి. బండాటలాడు.
భండిరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-భండీరము. 1—2—3.
భండీయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భండీరము. 2
భండీరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భండి. 1; 2: రూ-భండిరము—భండి—భండీరి—భండీలము, అగ్రలోహిత, అల్పమారిషము, ఉలూకము, క్షణమారిషము, కీడేరము, గండీరము-గండీరి, ఘననామకము, ఘనస్వరము, ఘోష, చిల్లి-ఛిల్లి, జీవాంతకము, తండులి-తండులీకము-తండులీయకము-తండులీయము-తండులేరము, భండీయము. (తె.)—చిటి—చిట్టి, చిటికూర—చిట్టికూర, యవంతిక*. (చూ, వృక్షము); 3: చూ, భండి*. 2.
భండీరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—
భండీలము, సం. వి. అ. పుం. —పై.—
భండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఆకతాయి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
భంబు, సం. వి. అ. న. 1. నక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం 3. కిరణము: చూ హాయనము. 2.
భక్తము, సం. వి. అ. న. 1. అన్నము: చూ, సాదము. (1): విణ. 2. భాగింపఁబడినది: విభక్తము.
భక్తి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=బత్తి. కొలువు: చూ, సేవ. 1. (చూ, భక్తులు); 2.=బత్తి. ఆయముతోఁగూడిన స్నేహము. లక్ష్మి. 5, ఆ. 150: చూ, విరాళి. 2; 3. పాలు: చూ. భాగము. 1; వా. 4.=బత్తెము. కూలి: చూ, సంబళము.2: 5.=బాకి. నిలువ: చూ, శేషము.
భక్తిలక్షణములు, అం: శ్రవణము, కీర్తనము, స్మరణము, పాదసేవ, అర్చనము, వందనము, దాస్యము, సఖ్యము, ఆత్మనివేదనము. (9)
భక్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=బత్తుఁడు. భక్తిగలవాఁడు, డింగరీఁడు: చూ, సేవకుఁడు.
భక్తులు, అం. 1: భక్తి ఎనిమిదివిధములు: భాగవత వాత్సల్యము, భగవత్పూజయందనుమోదము, భగవదర్చన, భగవద్విష

యమునందదంభము, భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ, స్వరనేత్రాంగవికారము, సదా భగవదనుస్మరణము, అమాంసభక్షణము (8); 2: పరీక్షిత్తు, నారదుఁడు, ప్రహ్లాదుఁడు, భార్గవి, పృథుఁడు, అక్రూరుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, ధనంజయుఁడు, బలిచక్రవర్తి. (9)

భక్షకుఁడు, సం. విణ: 1. అగ్రభుక్కు, అగ్రభుజుఁడు అదత్తి, అదనశీలుఁడు, ఆద్మరుఁడు, ఔదరికుఁడు, ఖాదకుఁడు, ఘతనుఁడు, ఘస్మరుఁడు, చమలుఁడు, బహ్వాశిని, భోక్త. (తె.)—ఆబూతికాఁడు, తిండికాఁడు, తిండిపోతు, తిండీఁడు, బోరెంపోతు, మింగనగొండి, మేఁతరి, మేపరి; తద్వి.— ౧. ఒకరియింటి కూడుతినువాఁడు. — పరపిండాదుఁడు, పరాన్నుఁడు. (చూ, మేపరి.) ౨. మొదటతినువాఁడు: అగ్రభుక్కు — అగ్రభుజుఁడు. ౩. పనిచేయని తిండిపోతునకు. (తె.) అడవిపంది.

భక్షణము, సం. వి. అ న. తిండి: చూ, సాపాటు.

భక్షణీయము, సం. విణ: చూ, భక్ష్యము. 2.

భక్షించు, సం. స. క్రి: చూ, సాపడు. లక్ష్మి. 4, ఆ. 109.

భక్షితము, సం. విణ. తినఁబడినది: చూ, భుక్తము. 1.

భక్ష్యంకారుఁడు, సం. విణ. పిండివంటవాఁడు: చూ, సూపకారుఁడు.

భక్ష్యకారుఁడు, సం. విణ.—రూ.—పై.—

భక్ష్యము, సం. వి. అ. న. 1. = పండేరము— పణ్యారము. (తె).— తినుబండము, పండేరము-పణ్యారము, పిండివంట. తద్విశేషములు.— ౧. పంచభక్ష్యములు:—భక్ష్యము, భోజ్యము, లేహ్యము, చోష్యము, పానీయము; ౨: అంగరపోలిక, అంగారపాలి, అంగారపోణి. (తె).— అంగరపూవియ, అంగరుల్లె-అంగరొల్లె; ౩: అతిరసము. (తె).— అరిసియ-అరిసె-అఱిసియ-అఱిసె; ౪. అపూపము-అపూపికము-ఆపూపికము, అర్పటము, కాందవము, చర్పటము, పూపము, పూపళిక, భూరిరంధ్రము. (తె).—అట్టు, అప్పచి-అప్పచ్చి, అప్పము, అప్పడము-అప్పళము; ౫: అవంతికము, ఉదపక్వము. (తె) —ఇడ్డెన, వానెనకుడుము; ౬: (తె).— అవుఁగు-ఔఁగు; ౭: ఆఖ్య, ఉపకారిక. (తె). ఉక్కెడ, ఉక్కెఱ; ౮. (తె).— ఆమవడ-ఆవడ; ౯: (తె) —ఇంచిమంచి; ౧౦. ఇడి. ఇడికుడక, ఇడికుడుము; ౧౧. ఉఖ్యము, పిఠరము-పైఠరము; ౧౨. ఉత్రవడియము; ౧౩. ఉత్కారిక, కేకుందకము-కేకుందము, ఖండపాలము, ఖాండికము, మోదకము. (తె)—ఉండ్రము - ఉండ్రాలు, కుడుము; ౧౪. ఉపమ-ఉప్మ; ౧౫. ఉప్పుడుపిండి: ౧౬. ఉలుప-పులుప, ఊరుఁబిండి, ఊరుపు - ఊర్పు, తౌక్కు-తౌక్కుడు, వచ్చడి, పడిదియము-పడిదెము, పిండిమిరియము, బజ్జి; ౧౭. ఏలకికాయ; ౧౮. కడియపుటట్టు, ౧౯. కపోళి; ౨౦. కరంజము. (తె).— కజ్జకాయ; కజ్జాయము - కజ్జాయము - కజము - కజ్జియము - కజ్జెము; ౨౧. కవణము; ౨౨. (తె).— కూళ్ళాపిడలు; ౨౩. కైకుందికము; ౨౪. కోవా; ౨౫. కౌబేరము; ౨౬. (తె).— కొమ్ములు; ౨౭. ఖండఖండితము, పూరిక. (తె).—పూరి—పూరీ; ౨౮. గుదపిండము; ౨౯. పూరిక. (తె).— గారియ-గారె, వడ; ౩౦. (తె).— గోరుమీటులు; ౩౧. చరువ్రణము, చిత్రాపూపము; ౩౨. అర్ధరిక, చర్పటి. (తె) —ఒబ్బట్టు- బొబ్బట్టు; ౩౩. చామ్యము; ౩౪. (తె).— చిరమిడి, చలిమిడి; ౩౫. (తె).— చేగోడి; ౩౬. (తె).— చల్లగుత్తులు; ౩౭. (తె).— చాఁపట్టు; ౩౮. (తె).— జిలేబి; ౩౯. (తె). —జిల్లేడుకాయ; ౪౦. (తె).—జీడియ-జీడె; ౪౧. దోషకము. (తె).—దోసియ-దోసె; ౪౨ (తె). ద్రబ్బెడ; ౪౩. (తె).— నాస్తెల: ౪౪. (తె).— నిడికుడక; ౪౫. (తె).— నిప్పటి-నిప్పట్టు; ౪౬. (తె). —నీడువత్తిగ, నీరొట్టియ-నీరొట్టు-నీరొట్టె; ౪౭. (తె) — పకోడి-పకోడా; ౪౮. (తె).—పప్పు; ౪౯. (తె).-పాలకాయ; ౫౦ (తె).-పాలమీఁగడలు; ౫౧. (తె).— ఊరుఁబిండి, పిండివడియము; ౫౨. (తె)—పుటుఁకులు-పుఱుఁకులు; ౫౩. పూరణము-పూర్ణము. (తె).— పూర్ణము; ౫౪. పూరము; ౫౫ (తె).— పూసకజ్జము; ౫౬. పేనిక. (తె).—పేణి-ప్రేణి; ౫౭ (తె).- పొంగరము-పొంగరాలు- బొంగరాలు; ౫౮. (తె).—పోఁకపేరు- పోఁకఉండలు; ౫౯. (తె).—పోలె-పోళి-పోళె; ౬౦. (తె).—బటాసాలు; ౬౧. (తె).-బడికోడి; ౬౨. (తె).— బరిడెగవ్వ; ౬౩. (తె) — బిళ్లకుడుములు; ౬౪. (తె).—బుడుకు; ౬౫. (తె) — బూరియ-బూరె; ౬౬. (తె).—బెడద; ౬౭. (తె).— బొణిగలు; ౬౮. (తె). — బొరిలింగళాయ; ౬౯. (తె)- మడత; ౭౦. (తె) —మణుఁగుబూలు; ౭౧. (తె).— మిఠాయి; ౭౨. (తె).—మినుపపోఁక, మినుపసున్ని, సుకిని-సుకియ-సుసని-సున్ని; ౭౩. (తె .— ముక్కులు; ౭౪. (తె).—ముత్తెపుఁజిప్ప; ౭౫. మౌండము. (తె). — మోరుండ, కొబ్బరియుండ; ౭౬. యంత్రిక, సంయావము. (తె) -జంతిక, సారెసత్తు; ౭౭. (తె).— రొట్టియ-రొట్టె; ౭౮. (తె).—వెన్నపడిదము - వెన్నపాలకాయ - వెన్నప్పము, వెన్నమెఱుఁగు, వెన్నయుండ: ౭౯ (తె). — సడికుడక; ౮౦. (తె).— సరడాలు; ౮౧. సేవిక. (తె)- సేవ-సేవియ-సేవె; ౮౨. (తె). — సొజ్జబూరె; ౮౩. (తె —హోళిగ-ఓళిగ-కహోళి. (అనికొందఱు); ౮౪. అద్దనము, (తె).- అద్దణము. ౮౫. అద్దాణము; ౮౬. అమృతకలశము; ౮౭. అమృతఫలము; ౮౮ అర్పటము; ౮౯. ఖాద్యము: ౯౦ చంద్రకాంతము; ౯౧. తైతిలము ౯౨. పిష్టకము; ౯౩. పుస్తము. ఇత్యాది భక్ష్యవిశేషంబులు గలవు. (౧౩-౨౩ కడనున్న పదములు ఒకటేఅని కొందఱు) (చూ, సాపాటు: చూ, సొదము (౧.) (మిగత వానికి "చూ, హోళిగ."); విణ. 2.తినఁదగినది. ఖాద్యము భక్షణీయము.

భక్ష్యములు, అం: చూ, భక్ష్యము. 1.

భగంధరము, సం. వి. అ. పుం. మర్మస్థానమునందలివ్రణము: చూ, వ్రణము.

భగణము, అం. (ఒక గురువు-రెండు లఘువులు. ఉదా.—రాముఁడు.) చూ, అష్టగణలక్షణము.

భగము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-భాగ్యము. (శ్రీ: చూ, సంపత్తి. 1; 2. వీర్యము: చూ, రేతస్సు. 1; 3: చూ, వాంఛ; 4. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 5: చూ, వైరాగ్యము; 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1; 7: చూ, మాహాత్మ్యము; 8: చూ, సన్మానము; 9; చూ, యత్నము; 10 చూ, ధర్మము. 1; 11. చూ, మోక్షము; 12.=వంగు: అంకతి, అవాచ్యదేశము, ఆవకము, ఆళము, ఇ, ఉత్తమాంగము, ఉపస్థ, ఓ, కందర్పకూపము, కామమందిరము, కర్ణకోశము, కోశము-కోషము, క్షేత్రము, గుహ్యము, గూఢము. జ, జన్మవర్త్మ, పుష్పపథము, ప్రకృతి, బంధురము-బంధూరము, బంబము, యోని, రతము, రతి, రతికుహరము, రతిగృహము, సంధి, సంబాధము, సంసారమార్గము, స్మరకూపకము, స్మరాంగారము. (తె).—అచ్చోటు-అచ్చోటు, అఁడుగుటి, ఒడికట్లు, కచ్చ, కరి, గుంట, దుబ్బ, దూపె, వంగు. పాపలఁగనుతావు, బుత్త, బుయ్య, మరునిల్లు,సందు; తద్విశేషములు.— ౧. ఉపస్థలోపల నడుమ మొగ్గగలది.-తిర్యక్కోశము; ౨. పశుయోనికి. (తె).—ఒడి, కరి-కటి; ౩. యోనిమూలము:—ఉదకము, కల్మాషి. (తె).- కచ్చమొదలు; ౪. యోనిలోపలితావు:—కోశము; ౫ స్త్రీపురుషలగుటి.—అవకరము, అవస్కరము, కౌపీనము,కౌలీనము, గుహ్యము, గూఢము, వరాంగము, వ్యంజనము; ౬. స్త్రీల శోణితసంచారస్థానము:— జానువు, (మిగతవానికి "చూ, స్మరాంగారము."); 13. బలము: చూ, శక్తి. 1; 14. = బాగు: చూ, యోగ్యత; అం. 15: చూ, చుంబనస్థానములు; 16: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (భగము తాఁబేటివీఁపు—ఏనుఁగువీఁపు- రోమము- చిన్నకుక్కు-విస్తీర్ణము - తామరపువ్వుబోలు ఈయాఋను గలిగియున్న శుభగములు. ఖరపృష్ఠము-మండూకపృష్ఠము-రోమరహితము-దీర్ఘనాశికము-కుంకీర్ణము విరళము ఈయాఋను గలిగిన మధ్యమములు. కుడిప్రక్క నెత్తుగనున్న కొడుకులఁగనును. ఎడమప్రక్క నెత్తుగనున్న కన్యకలఁగనును. రావిచిగురాకువలెనున్న సౌభాగ్యవతియు పుణ్యాత్మురాలునునగు. కుడసుడియున్న రాజపత్నియగు. ఎడమసుడియున్న గొడ్రాలగు. మచ్చయున్న మగనిఁజంపును. తాఁబేటి వీఁపువలెనుండి సమమై నునుపు గలిగిన శుభప్రదమైన పుత్రప్రదమైన ధనధాన్యములు గలుగఁజేయును. చివరను కుంకుమవర్ణమై యెఱ్ఱని మచ్చయున్న నుత్తమురాలగు. ఈమచ్చ దక్షిణభాగమున నున్నను ప్రశస్తము. నిర్మాంసమై మిక్కిలిపొడవై తెల్లని నాడితోఁగూడిన,దౌర్భాగ్యురాలై దరిద్రదుఃఖమనుభవించును. దీర్ఘమైన మగని మామను మఱఁదిని జంపును.); 17: చూ, కళాస్థానములు.

భగవంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం. రూ-భగవానుఁడు. 1 : చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 4 : చూ, సన్మానితుఁడు.

భగవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నది: చూ, హ్రాదిని (నది); 2 : చూ, సరస్వతి; 3. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి); విణ. 4. పూజ్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ, అం: చూ, భక్తులు.

భగవత్పూజయందనుమోదము, అం: చూ. భక్తులు.

భగవదర్చన, అం. —పై.—

భగవద్విషయము నందలి దంభము, అం: చూ, భక్తులు.

భగవానుఁడు, సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ. భగవంతుఁడు.

భగిని, సం. వి. ఈ స్త్రీ. రూ-భగ్ని. 1 : చూ, సహోదరి ; అం. 2: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

భగినీపుత్రుఁడు, అం: చూ, భ్రాతృజుఁడు.

భగాలి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భగీరథప్రయత్నము, లో. ఎవరైన ఒకపనిని ఎక్కువపట్టుదలతో చేయునప్పుడు దీనిని వాడెదరు.

భగీరథుఁడు, అం: చూ, మహారాజులు (రాజు. 1.)

భగుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.

భగురు, అం. (భ+గ. ఉదా మాధవుఁడా): చూ, ఉపగణములు.

భగ్నచ్ఛందము, అం: చూ, వాక్యదోషము.

భగ్నమగు, మి. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. 1.

భగ్నము, సం. విణ.=బన్నము. భంగము నొందినది: (తె.) బజీతు.

భగ్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-భగిని.

భజన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-భజనము. 1: చూ, సేవ. "రామభజన"; 2. భాగించుట: చూ, విభజనము.

భజనము, సం. వి. అ. న. —పై.—

భజమానము, సం. విణ. 1. సేవించునది: చూ, సేవితము; 2. భాగించునది: చూ, విభాజకము; 3. న్యాయముతోఁగూడినది: చూ, యోగ్యము. 2.

భజించు, సం. స. క్రి. 1. కొలుచు: చూ, సేవించు; 2. భాగించు: చూ, విభజించు.

భజిష్యము, సం. విణ. 1. సేవింపఁదగినది: చూ, సేవ్యము ; 2. భాగింపఁదగినది: చూ, విభాజ్యము.

భటము, సం. వి. అ. పుం. దినముయొక్క పదునేనవ భాగము: చూ, దినభాగములు (వాసరము.)

భటిత్రము, సం. విణ. ఇనుపసలాకకు గ్రుచ్చి కాల్చినది: చూ, కఱకుట్లు: చూ, మాంసము.

భటుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=బంటు. 1. అతిరథుఁడు, అస్త్రజీవి-అస్త్రజీవుఁడు, ఆరభటుఁడు, ఉష్ణుఁడు, ఊష్మలుఁడు ఏకవీరుఁడు, క్షేపకుఁడు, పత్తి, పదికుఁడు, పదాజి—పదాతి, పద్గుఁడు, పాదాతికుఁడు, యోధ—యోధుఁడు—యోద్ధ, హాంవీరుఁడు. (తె.)—అంగజాల, ఒంటరులు, కాలరి, కాలిబంటు-కాల్బంటు, కాలుమానిసి, కాలురువు-కాల్వురు, జోదు, నడజోదు, పదగుఁడు, పరి, పేద, బంటు, మానిసి, లెంక—లేఁక, సిపాయి; తద్విశేషములు.-౧. పదాతిసేనకు. పాదాతము. (తె.)—కాలుబలము, మంది; ౨. రక్షణార్థము

కూడఁబోవుబంటునకు.—అంగరక్షకుఁడు, అంగరక్షుఁడు, పరిచరుఁడు, పరిధిస్థుఁడు. (తె.)—పారివాఁడు; ౩: (చూ, మహారథుఁడు.) (మిగతవానికి: "చూ, హంపీరుఁడు. 2."); 2. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; వా. 3 కార్పొరి: చూ, వ్యవహర్త. 2.

భట్టారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు: చూ, రాజు.1; 2: చూ, సన్న్యాసి;3: చూ, సూర్యుఁడు.

భట్టికావ్యము, అం. (ఈగ్రంథమును భట్టి వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భట్టిని, సం.వి.ఈ. స్త్రీ. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజుభార్య: చూ, భార్య; 2. బ్రాహ్మణుని భార్య: చూ; భార్య.

భట్టు, సం. వి. ఉ. పుం.= బొట్టు: చూ, బొట్టు. 7.

భట్టుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = బట్టు: చూ. పాఠకుఁడు.

భట్రాజులు, అం: చూ, సభాంగములు (అంగము. 9.)

భద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథి. 1; 2. గంగ: చూ, నది; 3. బౌద్ధదేవి: చూ, స్వాహా. 2; 4. కృష్ణుని అష్టమహిషులలో నొకతె: చూ, మహిషులు.

భద్రకము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (౧ ర-న-ర గణములు. 9వ ఛందస్సు; ౨. న-న-ర- వగణములు. 7 యతి. 11వ ఛందస్సు; ౩. భ-ర-న-ర-న-ర-న గురువులు. 12 యతి. 22వ ఛందస్సు అని త్రివిధము.)

భద్రకుంభము, సం. వి. అ. పుం: చూ. పూర్ణకుంభము.

భద్రదారువు, సం. వి ఉ. న: చూ, దేవదారి*.

భద్రపదము, అం: చూ, భద్రము. 8.

భద్రవర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గుమ్ముడు*: చూ, సర్వతోభద్ర.

భద్రబల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లంజెసవరము*.

భద్రము, సం. వి. అ. న. 1. కల్యాణము: చూ, శుభము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. నాగముస్తె*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.); అం. 4: చూ, కరణములు; పుం. 5 గజజాతివిశేషము: చూ, హస్తి. (ఈజాతిగజము శుభకార్యములయందు పురప్రచార యోగ్యమైనది); 6. ఎద్దు; చూ, వృషభము. 1; 7.కాటుకపిట్ట: చూ, శకుంతి (పిచ్చుక): 8. రూ-భద్రపదము-భాద్రపదము: చూ, మాసము. 1; విణ. 9. శుభకరము: చూ, శుభము. 1; 10 = పదిలము-బద్రము: చూ, హెచ్చరిక. 1; 11. = పద్దు. అంకెలవరుస: చూ, పద్దు.3; 12: చూ, శైఘ్ర్యము; అం. 13: చూ, గజజాతులు.

భద్రముస్తకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్రము. 3*.

భద్రయవము, సం. వి. అ. న. కొడిసెకాయ, (కొడిసెపండు అనియు): చూ, వత్సకము.

భద్రరేణువు, సం. వి. ఉ. పుం. ఇంద్రుని ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

భద్రశ్రీ, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చందనము: చూ, వాసన. 1.

భద్రసురము, సం. వి. అ. పుం. చేతికటారి: చూ, బాణము. 1.

భద్రాకరణము, సం. వి. అ. న: చూ, వపనము.

భద్రాశ్వము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నవఖండములు. 2. (చూ, ఇలావృతము); 2: చూ, వర్షములు.

భద్రాసనము, సం. వి. అ. న. మణులు మొదలగువానితోఁజేసిన రాజాసనము: చూ, ఆసనములు.

భద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పీఠమర్దుఁడు. (చూ, ప్రథ. 4.); 2: చూ, శివుఁడు; 3. = పదిలుఁడు: చూ, పురుషజాతులు. 1.

భద్రేల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్నయేలకి*: చూ, పత్రల.

భయంకరము, సం. విణ. భయమునుపుట్టించునది: చూ, రౌరవము. 2.

భయంకరుఁడు, సం. విణ: చూ, వెఱవరి.

భయద్రుతుఁడు, సం. విణ: చూ, వెసుదీయువాఁడు.

భయపడు, మి. అ. క్రి: చూ, స్రుక్కు. 6.

భయపెట్టు, మి. స. క్రి: చూ, వెఱపించు.

భయము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, సాధ్వసము; విణ 2: చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, శిక్షాకాలములు; 4: చూ, స్థాయీభావములు; 5: చూ, పాశములు.

భయముదీర్చినవాఁడు, అం. చూ, పితలు.

భయశీలుఁడు, సం. విణ: చూ, వెఱవరి.

భయానకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. రాహువు: చూ, రాహువు. 2: విణ. 3. భయానకరసముగలది: చూ, రౌరవము. 2; అం.4: చూ, రసములు.

భయావహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మండలేశ్వరుఁడు చూ, రాజు. 1.

భరంతు, వా. వి. ఇంటిమట్టము.

భరందు, వా. వి: ద్రాంది-బాంది-బరందు.

భరటుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1 = వరపుఁడు. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు; 2. కుమ్మరి: మృత్కారుఁడు.

భరణము, సం. వి. అ. న. 1. భరించుట; 2. రూ-భరణ్యము. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 3. జీతము: చూ, సంబళిక. 2; 4: చూ, మనోవృత్తి; 5. ఇరువదితూముల మానము.

భరణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఒకనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2: చూ, భూమి. 1; 3. = బరిణె-పక్కెణి: చూ, పాత్రము. 6.

భరణ్యము, సం. వి. అ. న. 1. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భరతము, అం. 1. నాట్యమునకు భరతమని పేరు: చూ, నాట్యము. 1; 2. = బరతపిట్ట: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు; అం. 3: చూ, నవఖండములు; 4: చూ, కళలు; 5: చూ, ఖండములు.

భరతసూత్రములు, అం. నాట్యమునకు భరతసూత్రము లాధారములు. (చూ, నాట్యము.)

భరద్వాజము, సం. వి. అ. పుం. రూ-భారద్వాజము, ఏట్రింత: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

భరద్వాజబ్రాహ్మణులు, అం. చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

భరద్వాజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. భరద్వాజుఁడను ముని: చూ, సన్న్యాసి; 2: చూ, ద్రోణుఁడు. 1; అం. 3: చూ, సప్తఋషులు (చూ, మహర్షులు); 4: చూ, బ్రహ్మలు.

భరము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పడువు. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2. 2 = బరువు: చూ, భారము. 1; 3. = బారు—జాపవ: చూ, రూ-భారము 3.

భరించు, సం. స. క్రి. 1. మోచు: చూ, రూ-సంభరించు; 2. ప్రోచు: చూ, సంతరించు. 1.

భర్గుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

భర్జనము, సం. వి. న: చూ, వేఁపు.

భర్జించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, వేఁచు; 2. శరీరమునయిముడు, ఒంటఁబట్టు.

భర్త, సం. వి. ఋ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2; విణ. 2: చూ, మోచువాఁడు; 3: చూ, సంరక్షకుఁడు.

భర్తి, వా. సం. విణ. పూర్తి: చూ, సంపూర్ణము.

భర్తృదారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (నాట్యపరిభాషయందు) యువరాజు: చూ, రాజు. 1.

భర్తృదారిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు కూఁతురు: చూ, సూన. 1.

భర్త్సనము, సం.వి.అ. న. బెదరింపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

భర్మము, సం. వి. అ. న్. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; సం. వి. న్. న. 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భర్మాణి, అం: చూ, పంచమిజపిశాచాలు.

భలము, అం. (భ + ల ఉదా.-కేశవుఁడు): చూ, ఉపగణములు.

భల్లము, సం. వి. అ. న. 1. = బల్లెము: చూ, బాణము 1; పుం. 2. (రూ-పల్లము-పల్లుకము-పల్లూకము-పల్లూరము—అచ్ఛపల్లము—అచ్ఛభల్లము—అచ్ఛము—భల్లీ-భల్లుకము-భల్లూకము-భాలూకము-భాల్లుకము.): చూ, ఎలుఁగుబంటి; అం. 3: చూ, బాణాగ్రములు.

భల్లాతకము, అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: బాణము. 1.

భల్లాతకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. జీడి*: చూ, స్ఫోటకోఫ; అం. 2: చూ, స్త్రీరాగములు.

భల్లారె, వా. సం. అవ్య. రూ-భల్లారే: చూ, సెబాసు.

భల్లారే, —పై.—

భల్లుంగ్గము, సం. వి. అ. పుం. గట్టివెదురు*: చూ, వెదురు. (చూ, చేపాటికఱ్ఱ)

భల్లుకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భల్లము. 2; 2. = మల్లుకోఁతి: చూ, వానరము.

భల్లూకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-భల్లుకము. 1.

భల్లూకముష్టిన్యాయము, న్యా. ఎలుఁగుబంటి పిడికిలి యెన్ని విధములను విడువదనురీతి.

భవంతి, వా. సం. వి. ఇ. పుం. = బవంతి. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2: చుట్టుకొల్లారము: చూ; సదనము. 1.

భవదీయము, సం. విణ. నీది.

భవనము, సం. వి. అ. న. 1: (తె.)—అగుట కావుట; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

భవనాసి, వా. వి. బిత్తుగానిగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6—౧౫.

భవము, సం.వి. అ. పుం. 1 = బాము. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4: చూ, భవికము; 5: చూ, శక్తి. 1.

భవాదృశుఁడు, సం. విణ (శ్.) నీవంటివాఁడు.

భవాని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భవికము, సం.వి. అ. న. (రూ-భవుకము-భావుకము-భవ్యము-భవిష్యము-భవితవ్యము) మేలు: చూ, శుభము. 1.

భవిత, సం. విణ. కాఁగల స్వభావముగలవాఁడు: భ. విష్ణువు, భూష్ణువు.

భవితవ్యము, సం. వి. అ. న. 1. = బయిసి-బవిసి, భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, భవికము; విణ. 3. కాఁదగినది.

భవిలుఁడు, సం. విణ: చూ, విటుఁడు.

భవిష్ణువు, సం. విణ. (ఉ): చూ, భవిత.

భవిష్యత్తు, సం. విణ. (త్.ఈ త్.) 1. కాఁగలది: భవిష్యము, భవ్యము, భావి; తద్వి. 1. అగ్రనిరూపణము. అం. 2: చూ, క్రియాకాలములు.

భవిష్యత్కాలము, సం. వి. అ. న. రాఁగలకాలము: చూ, సాంపరాయము. 3. (చూ, కాలత్రయము.)

భవిష్యత్ఫలము, సం వి.అ.న. ఉదర్కము: చూ, రాఁగలపంట.

భవిష్యదర్థకము, అం. రాఁగలకాలమును దెలుపును. (దీనిని ల్ఋట్టుఅందురు.)

భవిష్యము, సం. వి. అ. న. 1; చూ, భవికము; విణ. 2. కాఁగలది: చూ, భవితవ్యము. 3.

భవిష్యోత్తరము, అం: చూ, పురాణములు.

భవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

భవ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పార్వతి: చూ, హైమవతి(పార్వతి); 2 గజపిప్పలి *: చూ, కౌండి (పిప్పలి.)

భవ్యము, సం. వి. అ. న. 1: చూ—భవికము; 2. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; విణ. 3. శుభమైనది: చూ, శుభము. 1; 4. సత్యమైనది: చూ, సత్యము. 5; 5. యోగ్యమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 6. కాఁగలది: చూ, భవిష్యత్తు.

భషకము, సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ, శునకము.

భషణము, సం. వి. అ. న. కుక్కయొక్క మొఱుగు: చూ, స్వరము. 2.

భసలము, సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము. 1.

భసితము, సం. వి. అ. న. చూ, భస్మము.

భస్త్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: గర్భము, చర్మప్రవేశిక, దృతి, పాణింధమము, భస్త్రి. (తె)— కొలిమితిత్తి, తిత్తి, తోలుతిత్తి.

భస్త్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

భస్త్రికాలవిత్రన్యాయము, న్యా. తిత్తిసేదిపైచినను దానికి భంగములేదు. కానికొదవలియుంచినచోఁజీల్చివేయుననురీతి.

భస్మగంధిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేణుకయను గంధద్రవ్యము, హరేణువు: చూ, రాజార్హము.

భస్మగర్భ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కంపుటిరుగుడు *: చూ, శింశుప; 2. ఇరుగుడు *: చూ, శింశుప.

భస్మచ్ఛన్నాగ్నిన్యాయము, న్యా. బూడిదెచేఁ గప్పఁబడిన యగ్ని, పయికి లేనట్లుండి లోపలగణగణలాడుచుండుననురీతి.

భస్మము, సం. వి. న్. పుం=బసుమము: 1. అష్టటము, ఉల్కా, క్రతువు, క్షారము, పార్థటము, భసితము, భస్మము, భూతము, భూతి, రక్ష, (తె)— కరక, నిగుఱు—నివుఱు—నీఱు, పదడు, బగ్గి, బుగ్గి, బుసి, బసుమము, బూదిచ—బూడిదె-బూద్ద, బూతి-బూది-విబూది, వెలిమిడి-వెల్మిడి-వ్రేల్మిడి, సిగరి. తద్వి.— ౧: కుట్టు; ౨: తిరునీఱు: 3: భస్మము, భావము, విభూతి. (తె.)—విబూది; 3 పీనుఁగు పెంట; (మిగిలినవానికి "చూ, సిగరి. 1.")

భస్మములు, అం. సువర్ణ, రజత, తామ్ర, నాగవంగ, సత్తు, లోహ, రస, శంఖ, శృంగ, అభ్రక, తాళక, విమల, సౌవీర, ఇంగిలీక, శిలాజిత్తు, గంధక, తుత్థ, పాషాణాది భస్మములు (ఇవి అగ్నిపుటమువలన నగును.)

భస్మాంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భస్మీకరించు, సం. స. క్రి. భస్మముచేయు.

భళిరె, వా. సం. అవ్య. రూ-భళిరే: చూ, సెబాసు.

భళిరే, —పై.—

భా

భా, సం. వి. అ. న్.(స్త్రీ). 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2. (సూర్యుని) కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 3. (రూ-భాకు-భాజము-భాసము)=బాజు, కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

భాంగీనము, సం. విణ: చూ, రూ-భంగ్యము.

భాండపుష్పము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము. (త్రికాండశేషము.)

భాండము, సం. వి. అ. న. 1. తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2. గుఱ్ఱపుఁదొడవు: చూ, భూషణము. 2; 3. = బాండువ: అబ్ధము, ఆ, ఉఖ, కరీరము, కలశము-కలసము, కలశి—కలసి, కుంభకము—కుంభము, కుంభి, కుటము, కుహనము, క్షురిక, ఖపురము, గుల్మము, ఘటము, ఘటి, చులుకము - చులూకము, నిపము, పరిషము, భాజనము. (తె).-ఆలకి, కడవ, కుండ, పనఁటి - పరఁటి, ప్రప్వ, బాండువ, బాన, మఱువ; తద్విశేషములు —౧. అమృతకలశము; ౨. (తె).— అయిరేని-ఐరేని. అయిరేనికడవలు ఐరేని కడవలు, అరిమెన కుండలు-అటిమెనకుండలు, జాజుగులు, పూజెకుండలు, పూజెగులు, పెండ్లికుండలు, బూఁజుగులు; ౩. ఉఖ, ఉష్ట్రిక, కఠినము, కుండము, కుండి, కుంభము, కుంభి, పిఠరము, స్థాలి. (తె).— పంటి-పనఁటి, లోవి, వంటకుండ; ౪. పీతపుకడవకు. (తె).—బాన; ౫. కంఠాల, కలశి-కలసి, గర్గరి, జాలగోణిక, మంథని. (తె).— తరిగడవ, పెరుఁగుకడవ, పెరుఁగుముంత; ౬. (తె) —కడముంత-కడుముంత; ౭. (తె) —కావుపొంతలు; ౮. కున్నవము. (తె).—గూన; ౯. కుహనము, క్షురిక. (తె).—కుప్పియ-కుప్పె. జాడి-జాడీ, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప; ౧౦. (తె).—కూటికుండ; ౧౧. (తె) — కొడుము, బోడిగ; ౧౨. క్షుద్రకము, హండికాసుతము (తె) —అటిక; ౧౩. గంజ, గంధవాహము. (తె).—కల్లుపుంత, దొట్టి; ౧౪ (తె) —గల్లి; ౧౫ గుండ్రనికుండకు. (తె) —మూకుడు; ౧౬. (తె).—గురిగ-గురిగె-గురియ; ౧౭. గోలకము-గోళకము. (తె) — ఓటికుండ; ౧౮. ఘటి, చులుకము-చులూకము (తె).—గరగ-గరిగె, గరిగముంత, పిడత—పిడుత; ౧౯. (తె).— చెరవ-చెరవము - చెర్వము- చెర్వి; ౨౦ (తె).—చరికుండ; ౨౧. చరుపు; ౨౨. (తె).—చల్లకుండ; ౨౩. (తె).—చాకిబాన, దాన; ౨౪. నిండుకుండకు.—ఊ; ౨౫; నీళ్లకుండకు.—కలశి; ౨౬. పరిషము (ఇదెగాజుకుండ); ౨౭. పాలకుండ. బూది; ౨౮. (తె) -పొంతకడవ; ౨౯. (తె).— బిందము- బిందలము; ౩౦. (తె).—బొంగ; ౩౧. మెడమీఁదికలశమునకు. (తె).-కుండ; ౩౨. (తె).—మండిగ. (ఇందుఁగొన్ని లోహపాత్రము లయినను భాండములని వాడఁబడుటచే నిందు వ్రాయఁబడియె: చూ, పాత్రము. 6) (మిగతవానికి "చూ, హరివాణము." 4 =బండము. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 5: మొదలిసొమ్ము; 6 =బండాలము: చూ, సంచిమోదలు.

భాండశుద్ధి, అం: చూ. శుద్ధులు.

భాండాగారము, సం. వి. అ. న =బండారము: 1; బొక్కసము, ధనముండుచోటు: చూ, వంటసాల; వా. 2. గ్రంథములుండెడియిల్లు: గ్రంథకుటి "శ్రీసత్యవతీ పుస్తక భాండాగారము. కరప"; 3: చూ, సదనము 1,

భాండి, సం. వి ఈ. (స్త్రీ). మంజిటి *: చూ, సమంగ. 1.

భాండితము, అం. చూ, ఉద్ధతము.

భాకోషుఁడు, సం. వి. అ; పుం; చూ, సూర్యుఁడు.

భాగధేయము, సం. వి. అ. న. 1 భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; పుం. 2. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1.

భాగము, సం. వి. అ. పుం 1 =బాగము. పంపకము: అంశకము-అంశము-అంసము, అవచ్ఛేదము, ఏకదేశము, ఔ, కల, కళ, భక్తికంటకము, వాటము, (అవ్య) — అను, అభి. (తె).— అంపకము-పంపకము, పంపు, పాలు, వంతు, వాటా. (చూ, అంశనమువిభజనము) (మిగతవానికి 'వాటా" చూడుము.); 2;=బాగము. పాలు: చూ, వంతు. 5; (1—2 అర్థములు స్వల్పభేదము గలిగియుండును); 3. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; వా. 4.=వాయ. తోటిలోనొకతడవపంటు: చూ, వాయ; 5.=బాగాలు. పోఁకలు; 6 ముక్క: చూ. శకలము. 4.

భాగవతబ్రాహ్మణులు, అం. (చూ, బ్రాహ్మణులు): చూ, ద్రావిడులు. (వీరిలో ఋగ్వేదులును శుక్లయజుర్వేదులునుకలరు వీరు ఆశ్వలాయన కాత్యాయన ఆపస్తంబ బోధాయనాది సూత్రప్రవర్తకులై శివమతమును సమముగా చూచుచు వైష్ణవ చిహ్నములను ధరించెదరు.)

భాగవతము, అం. 1: చూ, పురాణము: 2, [ఈ గ్రంథము వ్యాసమునివ్రాసెను]:

భాగస్వామి, సం. విణ. సగంధుఁడు.

భాగస్థుఁడు, —పై.—
భాగవతవాత్సల్యము, అం: చూ, భక్తులు.
భాగహారము, వా. భాగహారముచేయుట: (భాగహారపుగుఱుతు ÷): చూ, హరణము. 3.
భాగించు, సం. స. క్రి: చూ, సంవిభాగించు.
భాగినేయుఁడు, సం. వి, అ. పుం. తోడఁబుట్టినదాని కొడుకు, మేనల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు.
భాగీరథి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గంగ: చూ, నది; అం 2: చూ, గంగలు.
భాగ్యంఫలతిసర్వత్ర, న్యా. ఎల్లెడలను అదృష్టము ఫలించును; విద్యాపౌరుషములుగావు.
భాగ్యము, సం. వి. అ, న. 1. అదృష్టము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, అదృష్టము. 1; 3.=బాగెము: చూ, సుకృతము. 1: విణ. 4. భాగింపఁదగినది: చూ, విభాజ్యము; 5. మేలైనది: చూ, సుకృతము. 3.
భాగ్యవంతుఁడు, సం. విణ: చూ, సంపన్నుఁడు.
భాగ్యశాలి, సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—
భాజనము, సం. వి. అ. న. 1.=బానసము: చూ, భవనాని; 2=బాన. కడవ: చూ, భాండము. 3: 3:చూ,యోగ్యము. 2.
భాటకము, సం. వి. అ; పుం.=బాడిగ. (తె|.— అదవ, అద్దియ-అద్దె, ఇంటికప్పము, ఇంటిపన్ను, ఇల్లరి, బాడిగ-బాడుగ.
భాట్టరహస్యము, అం. (ఈ గ్రంథము ఖండదేవుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.
భాణము, అం: చూ, నాటకము: చూ, దశరూపక లక్షణములు. చూ, రూపకములు, (ఇతివృత్తముత్పాద్యము. ధూర్త విటుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరములు సూచనామాత్రములు. భారతివృత్తి. ఏకాంకము, ముఖనిర్వహణములు రెండుసంధులు. ఇందుఁ బ్రణయ, కలహ, వంచనలే ముఖ్యములు. గానవాద్యములు మెండు.)
భాణికము, అం. చూ, నాటికలు. (ఒకఅంకము, హాస్యము, ప్రణయకలహము, కారణము: దూషణాదులు గలది)
భాతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1. 2. రీతి: చూ, విధము. 1.
భాతువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
భాద్రపద, సం.వి.అ.స్త్రీ.ఉత్తరభద్రపదానక్షత్రము: చూ, రిక్క.
భాద్రపదము, సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము. 1,
భాద్రపది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భాద్రపదపౌర్ణమి: చూ, హరివాసరము.
భాద్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భాద్రపదము.
భానుమంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; విణ. 2. కిరణములుగలవాఁడు.
భానువారము, సం. వి. అ. పుం. ఆదివారము: చూ, వారము. 1.
భానువు, సం.వి ఉ.పుం. 1. సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2: చూ, సూర్యుఁడు.
భానేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భామ, సం. వి. అ. స్త్రీ :ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
భామఁడు, సం. వి. అ. పు : చూ, సూర్యుఁడు.
భామము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోపము: చూ, రోషము; 2: చూ, భానువు, 1.
భామిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కోపన. క్రీడాసమయమునందు కోపముచూపెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడువి: చూ, స్త్రీ.
భాముఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, భామఁడు.
భారకము, సం. వి. అ. న. = భారకింపు. మేనిబరువు.
భారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బరువుమోసెడి కూలివాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.
భారతచంపు, అం. (ఈగ్రంథము లక్ష్మణకవి వ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు.
భారతపర్వములు, అం: చూ, పర్వములు. 2.
భారతము, సం వి. అ. న. 1. వ్యాసప్రోక్తమైన అయిదవ వేదము: చూ, వేదము; అం 2. హిమవత్పర్వతమునకును, దక్షిణ సముద్రమునకును నడుమైన ఒకవర్షము: చూ, వర్షములు. (గా, ఇలావృతము, నవఖండములు); 3. (ఈ గ్రంథము వ్యాసముని వ్రాసెను) అం. 4: చూ, వర్షములు.
భారతవర్షములు, అం: చూ, భారతము, 2.
భారతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1· చూ, సరస్వతి; 2, వాకు: చూ, వాక్కు; 3: చూ, వ్యోమనాసిక; అం. 4: చూ, కావ్యవృత్తులు. (వృత్తులు).
భారద్వాజ, అం. 1: చూ, గోత్రము. 13; 2: చూ, కల్పసూత్రము.
భారద్వాజము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏట్రింత: చూ, రూ-భరద్వాజము; 2: చూ, భారద్వాజ. 2.
భారద్వాజస్మృతి, అం: చూ, స్మృతులు.
భారద్వాజి, సం.వి.ఈ స్త్రీ. అడవిప్రత్తి *: చూ, సముద్రాంత.3.
భారద్వాజుఁడు, అం: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.
భారము, సం. వి. అ. పుం. 1. బరువు: చూ, వివధము. 3; 2. ఇరువదితులముల యెత్తుగల దానిపేరు(అని అమరుఁడు); 3: (తె.)—బారువ-బారు. (సం.)—భరము.
భారయష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కావడిబద్ద: చూ, విహంగిక.
భారవాహుఁడు, సం. వి. అ.పుం: ఉత్కాలుఁడు, ధురంధరుఁడు, ధురీణుఁడు, ధుర్యుఁడు, ధూర్వహుఁడు, ధౌరేయుఁడు, నిర్వాణుఁడు, నిర్వాహకుఁడు, భారకుఁడు, భారికుఁడు. (తె). ఉక్కలుఁడు, నిమితకాఁడు.
భారవి, అం: చూ, కావ్యములు.
భారీ, వా. వి. 1. గొప్ప. "మీ భారీ నేనెఱుఁగనిది కాదు"; 2. పొడవు. "వాఁడు భారీమనిషి". (బారీఅనికొందఱు) (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక).
భార్గవబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు : చూ, బ్రాహ్మణులు. (మాధ్యందితులు, శుక్లయజుర్వేదులు, భృగు మహర్షినిఁబట్టి వీరికీ నామము గలిగినది.)
భార్గవము, అం: చూ, ఉపపురాణములు.
భార్గవి, సం. వి.ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి. 1; 2: చూ, పార్వతి; 3. గరిక *: చూ, తృణము. 1; అం. 4: చూ, చక్రములు.

భార్గవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శుక్రుఁడు: చూ, పరశురాముఁడు.

భార్గి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=బారంగి*: చూ, హంజిక.

భార్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. (అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన పెండ్లాము.) పాండు. 3, ఆ. 11: అర్ధాంగి, ఆలి, కడత్రము-కలత్రము-కళత్రము, కులి. క్షేత్రము, గృహము, గృహిణి, గేహము, చింతాయన, జ, జమ్, జాని, జాయ, తల్పము, ద, దమ్, దార, ద్వితీయ, ధర్మపత్ని, పత్ని, పరిగ్రహము, పాణిగృహీతి, వధువు, వశ, సహచరి, సహధర్మిణి. (తె.)—ఆలు, ఇల్లాలు, గరిత, గేస్తురాలు, పెండ్లము-పెండ్లాము, పెళ్లము-పెళ్ళాము, ప్రోయాలు, రాణి, రాణివాసము. (మిగతవానికి "చూ, సహధర్మిణి") ; తద్విశేషములు. ౧ అగస్త్యునిపత్ని, కౌశీతకి-కాషీతకి, లోపాముద్ర. విదర్భజ ౨; . అగ్నిభార్య, అగ్నాయి, ఆగ్నాయి, గభస్తి, స్వాహా, హుతభుక్ప్రియ; ౩. అత్రిభార్య.— ఆత్రేయి, అనసూయ; ౪. అన్నభార్య.—ప్రజావతి, భ్రాతృజాయ. (తె)—వదిన-వదినియ-వదినె-వన్నె; ౫. అర్జునునిభార్య.-సుభద్ర ; ౬. ఆచార్యునిభార్య-ఆచార్యాణి, ఆచార్యాని ; ౭. ఇంద్రునిభార్య.-ఇంద్రాణి, ఐంద్రి, చారుధార, జయవాహిని, పులోమజ, పులోమి, వృషాకపాయి, శచి, శతావరి; ౮. ఉపాధ్యాయిని. (పాకశాస్త్రము సంగీతశాస్త్రము మున్నగునవి నేర్పువాని భార్య, బడిపంతులు భార్య.) ఉపాధ్యాయాని, ఉపాధ్యాయ, ఉపాధ్యాయి, ఉపాధ్యాయిని. (తె)- ఒజ్జసాని, పంతులమ్మ, సోమిదమ; ౯. కశ్యపునిభార్య.— అరిష్ట; ౧౦. కుబేరునిభార్య.—చార్వి, చిత్రరేఖ; ౧౧. కుశునిభార్య. కుముద్వతి; ౧౨. కోమటిభార్య.- అర్యి, వైశ్య; ౧౩. గరుఁడుని భార్య.—ఉన్నతి; ౧౪. గురుపత్ని —గుర్వి; ౧౫. గోపాలుని భార్య.—ఆభీరి, గోపాలిక, మహాశూద్రి; ౧౬. గౌతమునిభార్య.—అహల్య: ౧౭. చంద్రునిభార్య.—చారుకాంతి, చారుమతి; ౧౮. చేరివచ్చిన పెండ్లాము. (తె.)—చేరుగొండి; ౧౯. జరత్కారుని భార్య.—జరత్కారువు, మనసాదేవి; ౨౦. కృష్ణుని భార్య. — జాంబవతి ; ౨౧. తనభార్య.— కూర్చ; ౨౨. (తాను శూద్రురాలయినన) కోమటి భార్య. — అర్యి; ౨౩. తోడఁబుట్టిన వానిభార్య.— (చూ, భార్య. 1-౪); ౨౪. దశరథుని పత్నులు. (౧.) శ్రీరాముని తల్లి.—కోసలాత్మజ, కౌశల్య-కౌసల్య. (౨) భరతుని తల్లి.—కేకయి-కేకేయి, కైకయి-కైకేయి. (తె.) కయిక-కైక; [౩] లక్ష్మణశత్రుఘ్నుల తల్లి.— సుమిత్ర; ౨౫. ద్రోణుని భార్య.—కృపి; ౨౬. ధర్మరాజాదులభార్య. కృష్ణ, ద్రౌపది, పాంచాలి, సైరంధ్రి. (తె.) —ద్రోపది—ద్రోవది (చూ, సూన.1.); ౨౭. ధృతరాష్ట్రినిభార్య.గాంధారి; ౨౮ నట్టువుని భార్య.-కారిక, నటి; ౨౯. నలుని భార్య.-దమయంతి; ౩౦. (నాట్య పరిభాషయందు) రాజుభార్య.-భట్టిని; ౩౧. నారదునిభార్య.-సత్యవతి. ౩౨. పండితునిభార్య. —ప్రాజ్ఞి; ౩౩. పట్టాభిషిక్తురాలు కాని రాజుభార్య.—భోగిని; ౩౪. పలువ భార్య. (తె.)—బిటికి; ౩౫. పాండురాజు భార్య.-కుంతి, మాద్రి, (తె.)-గొంతి; ౩౬. పాకీవాని భార్య. (తె.)—పాకెత; ౩౭. పూజ్యుని భార్య-ఆర్యి; ౩౮. పెద్దభార్య.—అధివిన్న, ఆధ్యూఢ, కృతసాపత్నిక ; ౩౯. బిడ్డలుగల స్వజాతి భార్య.-కులపాలిక-కులస్త్రీ; ౪౦. బుధుని, భార్య.-ఇడ, ఇల-ఇళ; ౪౧. బుద్ధుని భార్య.—అనంత, ఓంకార, జయ, తార, తారిణి, త్రిలోచన, ధనందద, నీలసరస్వతి, భద్ర, మనోరమ, మహాతార, మహాశ్రీ, లోకేశ్వరాత్మజ, లోచన, వసుధార, వైశ్య, శంఖిని, శివ, శ్రీ, స్వదూరవాసిని, స్వాహా. (చూ, స్వాహా. 2 ; ౪౨. బృహస్పతి భార్య.—జాలిని, తార; ౪౩. బ్రాహ్మణుని భార్య.—బ్రాహ్మణి, భట్టిని. (తె.)—పాఱుటక్క, పాఱుత, బాఁపత, బాఁపనక్క, బాఁపనది (చూ, స్త్రీ); ౪౪. మంత్రిభార్య (తె.)-ప్రెగ్గడసాని, మంతుసాని; ౪౫. మగని తోడఁబుట్టిన వాని భార్య.—యాత. (తె.)-తోడికోడలు ; ౪౬. మనువు భార్య.—సరస్వతి; ౪౭. మన్మథుని భార్య.- కామి, కేనతి, కేలికళావతి, ప్రీతి, రతి, రాగలత, సే; ౪౮. మాఱుమనువు.—దిధిషవు, పునర్భువు; ౪౯. మేనమామ భార్య.—మాతుల, మాతులాని, మాతులి, (తె)-అత్త; ౫౦. ముని భార్య.-ఐరావతి, యమపత్ని; ౫౧. రాజుభార్య.-అసూర్యంపశ్య, క్షత్రియి, రాజ్ఞి. (తె.)—దొరసాని, రాణి; ౫౨. రావణుని భార్య.—సం.—మండోదరి—మందోదరి ; ౫౩. లక్ష్మణుని భార్య.—ఊర్మిళ; ౫౪. వరుణుని భార్య.-గౌరి ; ౫౫. వాయువు భార్య.-ఇడ, ఇల-ఇళ; ౫౬. వాలిభార్య -తార; ౫౭. విభీషణుని భార్య.-సరమ; ౫౮. శంతనుభార్య.-కాళి, చిత్రాంగదసువు, ఝషోదరి, దాసేయి, యోజనగంధిక, విచిత్రవీర్యసువు, వ్యాసమాత, సత్యవతి; ౫౯. శుక్రునిభార్య -శతపర్వ; ౬౦. శూద్రునిభార్య —శూద్రి; ౬౧ శ్రీరాముని భార్య.—కుమారి, భూమిజ, సీత. (తె.)—చాలుపేరింటి పూఁబోడి, నాఁగటి చాలుపేరియతివ ; ౬౨. సత్యవంతుని భార్య.-సావిత్రి; ౬౩. సవతి.—సపత్ని. (తె.)—ఏరలు-ఏరాలు, సవతాలు, సవతి: ౬౪. సుగ్రీవుని భార్య.—రుమ; ౬౫. సూర్యుని భార్యలు.—(పద్మిని ఉష ఛాయ లోనగువారు) కాలిందీసువు, ఛాయ, ప్రభ. మమసువు, మహావీర్య. యమసువు, రాజ్ఞి, రేవంతసువు, వివస్వత, సంజ్ఞ, సువర్చల, సూర్యస్వరేణువు, స్వాతి. మఱియు.—ఉష, తపసి, త్రసరేణువు, త్వాష్ట్రి, దస్రసువు, ద్యుమయి, పద్మిని, ప్రియ, ఇత్యాది. (తె.)—చాయ. (చూ, స్త్రీ.) (మిగతవానికి "చూ, స్వాతి. 1."); ౬౬. సోమయాజి భార్య.(తె.)-సోమిదమ—సోమిదమ్మ, సోమిసాని-సోమెసాని. ౬౭. వాయువుభార్య: అంజన. ౬౮. అంబష్ఠుని భార్య: అంబష్ఠి. ౬౯. వశిష్ఠుని భార్య: అరుంధతి అక్కమాల అశ్మంత (తె.) ఆం.. ఇత్యాది. (మిగిలిన వానికి "చూ, సహధర్మిణి."); అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

భార్యతల్లి, అం: చూ, మాతలు.

భార్యాటికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పెండ్లాముమాట జవదాఁటనివాఁడు.

భార్యాధికారి, అం: చూ, సప్తాధికరణములు (చూ, కామశాస్త్రము)

భార్యాభర్తృక్రమము, అం: చూ, వివాదములు.
భార్యాభర్తృ సంబంధము, అం: చూ, సంబంధములు.
భాలూకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలుగుబంటి.
భావ, సం. వి. అ. పుం: చూ, సంవత్సరములు.
భావక్రియ, అం: చూ, క్రియాంగములు (అంగము. 9.)
భావజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి: చూ, మన్మథుఁడు.
భావదూతిక, అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.
భావదూషితములు, అం. సార్గాలము, గార్దభము, ఔష్ట్రము, పౌండరీకము, విపరీతము, ఐణము, పారావతము, మాయూరము, మౌషకము, భేరుండము, గారుడము. (చూ, అదూషితములు, వ్యాకరణ బంధములు.)
భావాధ్యాయప్రమేయము, అ: చూ, ఉపవిద్యలు.
భావన, సం.వి. అ. స్త్రీ. 1. తలఁపు: చూ, యోచన; 2. వాసన కట్టుట; అం, 3: చూ, దూతీచతుష్టయము.
భావని, అం: చూ, పంచమిజ భాషలు: చూ, మాళవ పంచమిజ భాషలు.
భావప్రయోగము, అం: చూ, ప్రయోగములు.
భావబోధకము, సం.వి అ.పుం. అనుభావము: చూ, వ్యంజకము. 1.
భావము, సం. వి. అ. పుం. 1 సత్తు: చూ, శక్తి. 1; 2. మనోవికారము: చూ, వికారము. 1; 3. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 4. ఆత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ధాత్వర్థరూపక్రియ; 7: చూ, స్వభావము; 8: చూ, పదార్థము; 9: చూ, విభూతి. 1; అం. 10. రత్యాది (చూ, రతులు); 11: చూ, శుశ్రూషలు; 12. (నాటక లక్షణమున) భావమన మనోవికారము బహిర్వ్యక్తమవుట. (చూ, భావములు) ఇది యువయువతీజనముల మనసులనుండి రసమునుబుట్టించుచుండును. రసమనఁగా రతి. రసములుతొమ్మిది. (చూ, రసములు); 13: చూ, శృంగారచేష్టలు; 14: చూ, శుశ్రూషలు.
భావముదయించు, సం. అ. క్రి. తోఁచు: చూ, స్ఫురించు.
భావములు, అం. 1, (నాటక లక్షణమున) విభావ, అనుభావ, సాత్వికభావ, వ్యభిచారీభావ, స్థాయీభావములని భావము త్రైదు: చూ, స్థాయీభావములు; 2: తను, ధన, భ్రాతృ, పుత్త్రి, శత్రు, పితృ, భాగ్య, రాజ్య, లాభ, వ్యయ, వాహన, కళత్రభావములు.
భావవికారములు, అం. అస్తి, జాయతే, పరిణమతే, వర్ధతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి. (6).
భావశబలత, అం: చూ, రసవదలంకారములు.
భావి, సం. విణ. కాఁగలది: చూ, భవిష్యత్తు.
భావించు సం.అ.క్రి: చూ, యోచించు. లక్ష్మి.3, ఆ. 128,135.
భావికము, అం. 1: చూ, అలంకారము. 3. (భూతభవిష్యద్వంబులను ప్రత్యక్షంబులుగఁ జెప్పుట. ఉదా.- ఇదిగో యిప్పటికి సురాసురులు యుద్ధమొనర్చుచుండఁ జూచితి."); 2: చూ, గుణములు.
భావితము, సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ. సంపక్తము; 2. కర్పూరాదులచేత వాసనకట్టినది: చూ, వాసితము.
భావిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ, రూ-మానిని. 1. భావముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. 2, ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
భావుఁడు, సం. వి. అ. పుం =బాబు (నాట్యపరిభాషయందు) విద్వాంసుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.
భావుకము, సం. వి. అ. న.=బాగు: చూ, రూ-భవికము.
భావుకుఁడు, సం. వి. అ. పుం:=బావ: చూ, బావ. 1-2-3-4.
భావోదయము, అం. చూ, రసవదలంకారములు.
భావోక్తి, అం; చూ: భావికము. 1.
భావ్యము, సం. విణ. అవశ్యముకాఁదగినది.
భాష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భాస. సంస్కృతాది: చూ, భాషలు; 2. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 4. ప్రమాణము; చూ, శపథము; 5; చూ, సరస్వతి; అం. 6; చూ, అష్టాదశపదార్థములు.
భాషణము, సం. వి; అ; న.=బాస; చూ, సంభాషణము.
భాషలు, అం. (చూ, ఉపవిద్యలు) తద్విశేషములు.— ౧. అంధ్రము-ఆంధ్రము. (తె).— తెనుఁగు—తెలుఁగు; 2. అపభ్రంశము; 3; [తె]; — కనోజా-కన్నోజా, కన్నడము; 4; (తె);—గుజరాతి-గుజ్జరాతి; 5; గీర్వాణము, సంస్కృతము; ౬. ద్రావిడము. (తె)—అఱవము; అరము. ౭. (తె)— పారసి; ౮. ప్రాకృతాది.— సంస్కృతము, ప్రాకృతము, శౌరసేని, మాగధి, పైశాచి, చూళికాపైశాచి, అపభ్రంశము, అంధ్రము; ౯. హోరువు ౧౦. చూ, పంచమిజభాషలు; ౧౧. చూ, మాళవ కైశికిజ భాషలు; ౧౨. ఉత్కల (శ) కైశికిజభాషలు: (మాళవధి = కళిత); ౧౩. ఓఢ్రభాష = ఓఢ్రము;
భాషాంగములు, అం. 1. గాంధారి, కోహలి, శిశిర, ఉప్పలి, గౌరి, నాదాంతరి, నీలోత్పలి, ఛాయ, తరంగిణి, గాంధారగతిని, రంజని (11); అం. 2: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.
భాషాలిపిజ్ఞానము, అం: చూ, కళలు.
భాషావిశేషము, అం. చూ, కళలు.
భాషించు, సం. అ. క్రి: చూ, సంభాషించు.
భాషితము, సం. వి. అ. న. 1. మాట; చూ, శబ్దము. 2. విణ. 2. మాటాడినది: చూ, శబ్దము. 2.
భాష్యము, సం. వి. అ. న. 1. సూత్రవ్యాఖ్యానగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; విణ. 2.మాటాడఁదగినది:చూ,సంభాష్యము.
భాష్యసింహాసనము, అం: చూ, సింహాసనములు.
భాసంతము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, కెళగువ్వ; విణ. 2. చక్కనిది: చూ, సంస్థితము. 2.
భాసమానము, సం. విణ: చూ, ద్యోతమానము.
భాసిల్లు, సం. అ. క్రి; చూ, ప్రకాశించు. (ఇట్లు ఉద్భాసిల్లు, సముద్భాసిల్లు.)
భాసుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
భాసురము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పటికపుఱాయి; విణ. 2. ప్రకాశించునది. లక్ష్మి. 3. ఆ. 139: చూ, శుభ్రము. 5.
భాస్కరమాలిక, అం. చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

భాస్కరవిలసితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, న, జ, య, భ, న, న, స గురువుగలది. 13 యతి.25వఛందస్సు.")

భాస్కరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ. సూర్యుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

భాస్వంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం. 1. చూ. సూర్యుఁడు; విణ. 2. ప్రకాశించువాఁడు.

భాస్వరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, భాస్వంతుఁడు.

భి

భిండ, సం వి. ఆ. స్త్రీ. పొట్టి కొమ్మలాడలుగలచెట్టు: చూ, హ్రస్వశాఖాశిఫము.

భిండిపాలము, సం. వి. అ. పుం. రూ- భిండివాలము- భిందివాలము. హస్తప్రమాణమయిన విడిచివాటుగుదియ, ఇనుపయలుఁగు కట్టు, సృగము. రెండుమూఁడు చక్రములుగల మూదిగకత్తి (అనికొందఱు): చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: చూ, బాణము. 1.

భిండివాలము, —పై.—

భిందివాలము, —పై.—

భిక్ష, సం. వి ఆ. స్త్రీ.=బిచ్చము—బికిరము, రూ-భిక్షము. 1 బిచ్చము: చూ, వేఁడికోలు; 2. బిచ్చమెత్తినవస్తువు; 3. కడికొలఁది అన్నము; చూ, సాదము. (1); 4. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 5. కొలువు: చూ, సేవ. 1.

భిక్షము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భిక్షించు, సం. స. క్రి: చూ, యాచించు.

భిక్షుకసేవ, అం: చూ, శకునరహితములు.

భిక్షుకుఁడు, సం. వి. అ. పుం.= బిచ్చగాఁడు. 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ. సన్న్యాసి.

భిక్షువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు; 2: చూ, సన్న్యాసి. 1.

భిత్తము, సం. వి. అ. న.=బద్ద. తునుక: చూ, శకలము.4.

భిత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, భేదనము. 1; 2. గోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ; 3.=బెత్త; చూ, జొట్టి.

భిత్తిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిడుగు; 2: చూ, భిత్తి. 2: 3: చల్లగడ్డ * ; చూ, శతమూలి.

భిత్తిబిడాలన్యాయము, న్యా. గోడమీఁది పిల్లివలె నిటునటుగాకయుండెననురీతి. (గోడమీఁది పిల్లివాటము.)

భిద, సం. వి. ఆ. . 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు: 1: 2: చూ, భిత్తి. 1: 3. భేదోపాయము (వ్రక్కలొటకును,వ్రక్కలించుటకునుపేళ్ళు.): చూ, స్ఫుటనము. (చూ, భేదము.4.)

భిదురము, సం. వి. అ. న. జాతివాలు, వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

భిన్నకుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, బుద్ధుఁడు.

భిన్నగ్రంథిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ; చూ, పెద్దబోదతరము*.

భిన్నపంచమిజభాషలు, అం. దైవతభూషణ, శుద్ధభిన్న, వరాడి, వినాత. (4)

భిన్నపంచమి, అం; చూ, కకుజభాషలు.

భిన్నపంచమిజవిభాష, అం. కౌసలి. (1).

భిన్నము, సం. వి అ పుం. 1. విలంత్నదోషము; చూ, రాయి; విణ. 2.=భిద్రము, పగిలినది; 3 దారితము, చీలినది; చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 4. వికసినది; 5. వేఱుపడినది: చూ, వ్యస్తము. 1; 6. కూడినది: చూ, సహితము; అం. 7: చూ, అర్థదోషములు; 8: చూ, ప్రహారములు; పా. 9. భిన్నము; భాగము; అంశము; అపూర్ణము; కలాసవర్ణము.

భిన్నలింగము. అం; చూ, వాక్యదోషములు. (ఆఁడువానిని మగవానితోఁగాని, మగవానిని ఆఁడువానితోఁగానిఁ బోల్చుట మొ.)

భిన్నవచనము, అం: చూ, వాక్యదోషములు. (ఒకనిని అనేకులతోఁబోల్చుట.)

భిన్నవరాళి, అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

భిన్నషడ్జకజభాషలు, అం. గాంధారపంచమి, చేల్లి, స్వరవల్లి, నిషాదిని, శ్రావణ, మధ్యమ, శుద్ధ, దాక్షిణాత్య, పుళిందిక, తుంబురు, షడ్జభాష, కాళింది, లలిత, శ్రీకంఠిక, బంగాళి, గాంధారి, సైంధవి (17) (చూ, భాషలు).

భిన్నషడ్జజవిభాషలు, అం. భారాళి, మాళవి, కాళింది, ఆదిహేవాకవర్ధని (4) (చూ, భాషలు)

భిన్నావళిత, అం: చూ, ఉత్కలకైశికిజభాషలు.

భిల్లుఁడు, సం. వి. అ. పుం. బోయఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

భిషక్కు, సం వి. క్ పుం: చూ, వైద్యుఁడు.

భిషజాత్మ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అడ్డసరము*: చూ,సింహాస్యము.

భిస్స, సం. వి. ఆ. స్త్రీ అన్నము: చూ, సాదము. (1.)

భిస్సట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దగ్ధిక. మాడన్నము: చూ, సాదము (1.)

భీ

భీ, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భయము: చూ, సాధ్వసము.

భీకరము, సం. విణ: చూ, భయంకరము.

భీకరుఁడు, సం. విణ: చూ, వెఱపరి.

భీతము, సం. వి. అ. న. 1.=భీతు: చూ, భీ; విణ. 2. భయమునొందినది: చూ, సాధ్వసము.

భీతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.= భీతు: చూ, భీ; 2. వడఁకు: చూ, లోలము.

భీతిల్లు, సం. అ క్రి: చూ భయపడు

భీతుఁడు, సం. విణ.=పేద: చూ, బీదవాఁడు.

భీభత్సము, అం.(వికృతము=విప్పచ్చము): చూ. భీభత్సరసము.

భీభత్సరసము, అం. (జుగుప్సవలనఁబుట్టునది): చూ, రసములు, రసదృష్టులు.

భీభత్సుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=విప్పచ్చుఁడు. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు.

భీమకాశేశము, అం: చూ, లింగములు.

భీమము, సం. వి అ. పుం. 1. భయానకరసము: చూ, రసములు; విణ 2. భయానకరసముకలది: చూ, భీషణము 2.

భీమరథి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కాలరాత్రి: చూ, నది.
భీమలక్ష్మీప్రయోగము, అం: చూ, తంత్రములు.
భీమసేనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మారుతి: చూ, వృకోదరుఁడు.
భీమారామము, అం: చూ, ఆరామములు.
భీముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ధర్మరాజు తమ్ముఁడు: చూ, సామీరి; 2. భీముఁడనురాజు; చూ, రాజు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; అం. 4: చూ, పాండవులు; విణ 5. భయంకరుఁడు: చూ, వెఱపరి.
భీమేశలింగము, అం. చూ, జ్యోతిర్లింగములు.
భీరుకుఁడు, సం. విణ.=పిఱికి. రూ-భీలుకుఁడు; చూ, వెఱపరి
భీరువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. వెఱపరియగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; ఉ. స్త్రీ. 3: చూ, పిల్లపీఁచర*; విణ. 4: చూ, భీరుకుఁడు.
భీలుకుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ-భీరుకుఁడు.
భీషణము, సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, భీమము.
భీష్మము, —పై.—
భీష్మసువు, సం. వి. ఊ స్త్రీ. గంగానది: చూ, నది.
భీష్మించు, సం. అ. క్రి. మూర్ఖపుపట్టు పట్టు.
భీష్ముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, శాంతనవుఁడు; 3: తాటిడాల్‌దొర, తాటిపడగవాఁడు; విణ. 4: చూ, భీరుకుఁడు.

భు

భుక్తము, సం. విణ 1 తినఁబడినది: చూ, లీఢము. (తద్బో.-౧ అనుభవింపఁబడినది అనుటకు.—చూ, లీఢము) (౨. తినఁదగినది.—హిం- అఖార్య.)
భుక్తి, సం.వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బూతి. భోజనము: చూ, సాపాటు; 2.=బుత్తి: అనుభవము, అనుభుక్తి, అనుభూతి, అనభోగము, ఆస్వదనము-ఆస్వాదనము, ఉపభోగము, ఉపలంభము, నిర్వేశము. (తె).— కుడుపు.
భుక్తోజ్ఝితము, సం. వి. అ. న. ఎంగిలి: చూ, సంపర్కము
భుగ్నము, సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రిమము; 2. విఱిగినది, రుగ్ణము; చూ, వృక్ణము. 1; 3. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2.
భుజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బుజము. చేయి: చూ, హస్తము. 1.
భుజంగత్రస్తరేచితము, అం: చూ, కరణములు.
భుజంగత్రాసిత, అం: చూ, ఆకాశచారులు.
భుజంగప్రయాతము, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("య, య,య, యగణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.")
భుజంగభుక్కు. సం. వి. జ్. పుం. పాఁపమేపరి, నెమలి:చూ, శిఖి. 2.
భుజంగమము, సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ,సర్పము.1.
భుజంగము, సం వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2: చూ, నిగళము; అం. 3. గ్రహముల స్థిరరాసులలో మధ్యమూఁడు పాదముల యందున్న భుజంగము పట్టును. (చూ, నిగళము, పాశము.)

భుజంగవిజృంభిత, అం. చూ, వృత్తము. 1. ("మ, మ, త,న, న, న, ర, స, వగణములు. 9 వ యింటను 19వ యింటను యతి. 26 వ ఛందస్సు.")
భుజంగశిశురుతము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక్కొక్క పాదమునందు రెండు నగణములు ఒక యగణము గలిగినదై 9 వ ఛందస్సునందుఁ బుట్టినది.")
భుజంగాంచితము, అం: చూ, కరణములు.
భుజంగాక్షి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, సర్పాక్షి *.
భుజంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = బొజుఁగు. రూ - భుజగుఁడు: చూ, విటుఁడు.
భుజకీర్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, బాహుపురి.
భుజగమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భుజంగమము.
భుజగము, —పై.—
భుజగాశనుఁడు, సం. వి. అం. పుం. గరుడుఁడు : చూ, హరివాహనుఁడు.
భుజపత్రము, సం. వి. అ. పుం. = బుజపత్తిరి * : చూ, లేఖనము. 3.
భుజబంధము, సం.వి.అ పుం.=బాజుబందు :చూ, భూషణము.2
భుజమధ్యమము, అం; చూ, ఉత్తమక్షేత్రములు.
భుజములు, అం; 1. చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునకు.— కరికరసమములై మోఁకాళ్లవఱకు పొడవులైన భూపాలుఁడగు. కుఱచలైనదాసజీవి.); 2; చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.— తీఁగెలవలెను తామరతూండ్లవలెను మెత్తనైన సుఖవతియగు, దక్షిణావర్తమున్నఁ బతివ్రతయగు. వామావర్తమయిన దరిద్రురాలగు. రోమములేకున్న భోగియగు. రోమముగలిగి సన్నములైయున్న మగఁడు చచ్చును); పా. 3. వీనికి ఉపమానములు. — తామరతూండ్లు, పూవులదండలు, తీఁగెలు.
భుజశిరస్సు, సం. వి. స్. న మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1.
భుజాంతరము, సం. వి. అ. న. రొమ్ము: చూ, వక్షము.
భుజి, సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
భుజించు, సం. స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.
భుజిష్య, సం.వి.ఆ.స్త్రీ.1. పరిచారిక: చూ, స్త్రీ; 2: చూ, వేశ్య.
భుజిష్యము, సం. వి. అ. పుం. చేతకట్టుకొనెడు తోరము: చూ, సూత్రము. 1.
భుజిష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పరిచారకుఁడు; విణ. 2: చూ, స్వతంత్రుఁడు.
భువనము, సం. వి. అ. న. 1. జగము : చూ, దేశము; 2. ఉదకము: చూ, సలిలము; 3. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము
భువనేశ్వరము, సం.వి.అ.న. చుట్టుబవంతి: చూ, సదనము. 1.
భువర్లోకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు.
భువి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1: 2 : చూ, స్థానము. 1.
భుసుండిక, అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు ; (చూ, బాణము. 1.)

భూ

భూ, సం. వి. ఊ. స్త్రీ =బువి: చూ, భూమి. 1.
భూకదంబము, సం. వి. అ. పుం; చూ, నేలకడిమి*.
భూకము, సం. వి.అ న. 1.=బొక్క, బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కాలము: చూ, సమయము. 1.
భూగోళము, సం. వి. అ. పుం. 1 భూమండలము ; 2. లోక జ్ఞానమును కలిగించు గ్రంథము: చూ, సంపుటము, 3;అం. 3: చూ, దానములు.
భూగృహము, సం. వి. అ. న. చూ, నేలమరె.
భూచారులు, అం. సమపాద, అర్ధగతి, స్థిరావర్త, త్రయాషిత, ఊరూవృత్త, తాడిత, బద్ధ, జనిత, ఉచ్చండిత, స్యందిత, శకటాస్య, అవస్యందిత, సమాసాదితమత్తలీ, మత్తల్లి, ఏకాకి, క్రీడత. (16)
భూజము, సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.
భూజాని, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1: 2. రాజు: చూ, రాజు. 1.
భూజావధానము, అం: చూ, కళలు.
భూతకాలము, అం. కడచినది: చూ, కాలత్రయము.
భూతకేశము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మరులుజడ * : 2: చూ, మాంసి. 1. *:
భూతదయ, అం: చూ, మానసికపూజా కుసుమములు.
భూతధాత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేల. చూ, భూమి. 1.
భూతనాథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = చూ, బూతనాథుఁడు. 1.
భూతబలి, అం. బడిమి: చూ, యజ్ఞములు.
భూతమంజరి, అం: చూ, హిందోళజభాషలు.
భూతము, సం. వి. అ. న. 1. పృధివ్యాది : చూ, భూతములు; 2.= బూచి-బూతము, పిశాచాది: చూ, సోఁకుడు. 1. 3. ప్రాణి: చూ, హంసుఁడు. 2: అం. పుం. 4.= బూదె. కృష్ణచతుర్దశి. చతుర్దశి (అనికొందఱు): చూ, తిథులు; 5. (పిశాచము): చూ, దేవతాభేదము; విణ 6. తగినది: చూ, సమీచీనము. 4; 7. కడచినది: చూ, వృత్తము. 7; 8. నిక్కువమయినది: చూ, సత్యము. 5; 9. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 10. వెలసినది: చూ, సంభూతము; 11. (ఉత్తరపదమైనచో) సమానమైనది: చూ, సుషమ. 2; అ. న. 12.= బూది: చూ, భస్మము; అం. 13: చూ, క్రియా కాలములు.
భూతములు, అం. పృథివి, అప్పు. తేజము. వాయువు. ఆకాశము (భూమి, నీరు, కాంతి, గాలి, ఆకసము) (5)
భూతయజ్ఞము, అం. (భూతబలి); చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు.)
భూతవేశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లవావిలి *: చూ, వావిలి.
భూతశిలాపాతము, అం: చూ, కళలు.
భూతసర్గము, అం: చూ, సృష్టిసర్గములు
భూతాత్మము, అం: చూ, ఆత్మలు.
భూతాత్మకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శరీరము; అం. 2: చూ, ఆత్మలు.
భూతాత్ముఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.
భూతానికాలఃపచతి, న్యా. కాలము జీవకోటిని నుపచయాపచయములను బొందించును.
భూతానుగ్రహవిచ్ఛేదము, అం. చూ, వింశతి విగ్రహములు.
భూతార్థకము, అం: చూ, భూతకాలము (దీనినిలిట్టుఅండురు.)
భూతార్థవాదము, అం: చూ, అర్థవాదములు.
భూతావాసము, సం. వి. అ. పుం.తాండ్ర *:భూ,సంవర్తము 3.
భూతావిష్టుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రేతవాహితుఁడు.
భూతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఐశ్వర్యము: చూ, సంపత్తి. 1;2. సంపద: చూ, సంపత్తి. 1; 3.= బూడిద - బూది: చూ, భస్మము; 4. సత్త: చూ, సత్వము. 1; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ఏనుఁగు శృంగారము; చూ, హస్తి.
భూతికము, సం. వి. అ. న. రూ-భూతీకము. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. కర్పూరము: చూ, సిరము: 3. కామంచి కసవు; చూ, హరిత (తృణము. 1.); 4. చీఁపురుకసవు. చూ. హరిత (తృణము. 1.); 5. వాసనగడ్డి *;చూ, హరిత. (తృణము. 1); 6. నేలవేము *: చూ. భూనింబము.
భూతిలకము, అం; చూ, వృత్తము. 1. ("భ, భ, ర, స, జ, జ, గురువులు. 12 యతి. 19 వ ఛందస్సు.")
భూతికము, సం. వి. అ. న. చూ. రూ-భూతికము.
భూతుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, సూనుఁడు. 1.
భూతులసి, సం. వి. ఈ.(స్త్రీ). నేలతొళసి *: చూ,హరిప్రియ.
భూతృణము, సం. వి. అ. న; చూ, భూతికము. 5. *
భూతేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, బూచులజేఁడు.
భూతోడ్డామరము, అం; చూ, తంత్రములు.
భూతృప్తి, అం: చూ, రతిధ్వనులు
భూదారము, సం. వి. అ. పుం. పంది: చూ, సూకరము.
భూదేవుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
భూధరము, సం. వి. అ. పుం. నేలతాలుపు: చూ, హిమాలయము (పర్వతము.)
భూధాత్రి, సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). చూ, నేలయుసిరిక *.
భూనింబము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నేలవేము *.
భూనుతము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ర, న, భ, భ, గగ, ములు. 10 యతి. 14 వ ఛందస్సు.")
భూపతి, సం. వి. ఇ. పుం; చూ, నేలఱేఁడు.
భూపది, సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). మల్లె *: చూ, హసంతి. 2.
భూపాటలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలకలి గొట్టు. *
భూపుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, భూపతి.
భూపూగము, సం. వి. అ. పుం. తోఁటపోఁక *: చూ, పోఁక.
భూబదరి, సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, నేలరేను *.
భూభరణధురీణత్వము, అం: చూ, నాయకస్వరూపము.
భూభుజుఁడు, సం. వి. జ. పుం: చూ, భూపతి.
భూభృత్తు, సం. వి త్. పుం. 1. కొండ: చూ. పర్వతము; 2: చూ, భూపతి.

భూమి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. = బూమి (ఉదకమువలన బుట్టినది): అగ్నిగర్భ, అవి, అదితి, అనంత, అబ్ధిమేఖల, ఆవ్యధిష్ఠ, అవని, ఇజ్య, ఇడ, ఇడిక, ఇర; ఇల-ఇళ, ఉర్వర, ఉర్వి, కల్యాణి, కాశ్యపి, కీటకము, కు, కుంభిని, కేదరము - కేదారము, కేలి—కేళి. క్ష, క్షమ్, క్షమ-క్ష్మ, క్షితి, క్షేత్రము, క్షోణి, క్షౌణి, ఖండిని, ఖగవతి, ఖలము, ఖస్తని, గంజ, గంధమాత. గంధవతి, గహ్వరి, గిరికర్ణిక, గిరిస్తని, గోత్ర-గోత్రము, గోవు, గౌరి, ఘ ఘనశ్రోణి, చతురంత, చత్వరము, జగతి, జగద్వహా, జీవ, జ్యా, ట, తరి, దాక్షాయణి, దర, ధరణి, ధరిత్రి, ధాత్రి, ధాత్రేయి, ధారణి, నిశ్చల, పాంసుల, పృథవి - పృధివి-పృథ్వి, ప్రతిష్ఠ, భరణి, భువి, భూ, భూతధాత్రి, మధ్యమలోకము, మర్త్యము, మహాకాంత, మహి, మాత, మేదిని, రత్నగర్భ, రస, వసుంధర, వసుధ, వసుమతి, విపుల, విశ్వ, విశ్వంభర, సముద్రాంబర మేఖల, సర్వంసహ, సహ, స్థిర, స్వస్తని, హరిప్రియ. (తె.ప.)—నేల, పంటవలఁతి, వత్తు, పయిఁడిచూలాలు-పైఁడిచూలాలు, పుడమి, బువి-బూమి, మను—మన్ను, లచ్చి సవతి. తద్విశేషములు.-౧: అంతర్వేది, కుశస్థలి, కోటిఫలి, గయ, తీర్థము, పుష్కరము, ప్రయాగ-ప్రయాగము ఇత్యాది పుణ్యక్షేత్రములకు: చూ, క్షేత్రములు, దేశములు; ౨: అక్షతలు; ౩. అణవీనము, అణవ్యము; ౪: అధిత్యక; ౫. ఆనీకస్థము, రణఖలము. (తె) — పొలికలను; ౬: అనుపము-అనూపము. (తె).— కీనీరునేల క్రీనీరునేల, నీరుముంపు; ౭. అప్రహతము, అక్షేత్రము, ఇంద్రాసనము, ఇరిణము - ఈరణము - ఈరిణము, ఊషము-ఊషరము—ఔషరము, క్షారమృత్తిక, క్షారభూమి, ఖిలము, గుంజ. (తె)-ఉప్పన, ఉప్పుమన్ను, ఊసర-ఊసరము, కారపుమన్ను: కారము, కారు, చగ-చగడు-చగుడు-చవడు-చవుడు-చౌట-చౌడు, చవటినేల - చవుటినేల, పాండవబీడు - పాడవబీడు, పాడవ, బంజరు; ౮. అవతారము. (తె).—కరవాఁక; ౯. (తె).— అశము; ౧౦. అజి, ౧౧. ఆసితము, గవీనము; ౧౨. ఖని-ఖాని, గంజ, చామీకరము. (తె).—గని; ౧౩. ఆఢకికము; ౧౪. అలూనశాలికులము; ౧౫ ఆశితము, ఆసితము, గవీనము: ౧౬. ఆసురీణము; ౧౭. ఇక్షుశాకటము, ఇక్షుశాకినము; ౧౮. (తె)— అశము, ఉట్టు, ఉప్పశము, నట్టు - నెట్టు; ౧౯. ఉద్వాహనము, శంబాకృతము-సంబాకృతము; ౨౦ ఉపకుంతము; ఉపశల్యము, గ్రామాంతము; ౨౧. ఉపత్యక; ౨౨. ఉత్తకృష్టము, ఉప్తము, బీజాకృతము, బీజావాపితము; ౨౩ ఉమ్యము; ౨౪ అశ్మంతము. ఉర్వర-ఊర్వర. (తె).— పంటపొలము; ౨౫. ఇరిణము, (తె).— ఎడరు - ఎడారి - ఎడారు, పఱ - పఱ్ఱ, బయలు- బయిలు-బైలు; ౨౬. (తె).— ఒడ్డొలకము; ౨౭. ఔమీనము; ౨౮. కక్షము, కచ్ఛము. (తె).— కవెము-కవ్వెము; ౨౯. కచంగల; ౩౦. కర్మభూమి, కృష్ణభూమి, (తె).—నల్లనేల, రేగటినేల, రేగడ-రేవడ; ౩౧. (తె) — కడిమిడి; ౩౨. (తె).— కటినేల; ౩౩. కాంగవీనము; ౩౪. కాచము, క్షారము; ౩౫. కాపృథ్వి, కామృత్తిక; ౩౬. కామలము, కుముదము, ధన్వము, నిర్జలభూమి మరుధరిత్రి, మరువు. (తె)— ఎద్దడినేల, పుంజ; ౩౭; కంకుష్ఠమృత్తిక, కాలపాలకము, ౩౮, (తె)—కుంటనేల, ౩౯. కుట్టిమము, తలిమము, (తె)—నెలకట్టు; ౪౦. కూలకము-కూలము, జాంగలము, ధన్వము, స్థూపము, స్థలము, స్థలి (తె.)-ఇంకువ, గరపనేల - గరుపనేల, గరుము-గరువు గరుసు, దిబ్బ, మిట్ట, మిఱ్ఱు, మెండు, మెట్ట, మెరక, మేడు, వెలిగడ; ౪౧. కృష్టము, సీత్యము; ౪౨. కేదారము, క్షేత్రము, ఖంబు, గోత్రము, తటము, నిష్కుటము, వప్రము, వారటము, సీమ. (తె).— ఆవ, ఊడుపుమడి, కయ్య, గుడ్డము-గుడ్డాము, చెలక - చెలీక - చెల్క, చేను, నంజమడి, వరిమడి, పొలము, వేవిలి, సంజ; ౪౩. కైదారకము, కైదారము - కైదారికము - కైదారిణము - కైదార్యము, క్షైత్రము, పాంశుమధ్యము; ౪౪. (తె).— కొఱఁకు—కొఱను, చెలికె, పరిగెచేను; ౪౫. కౌద్రవీణము; ౪౬. కౌలుత్థీనము - కౌళుత్థీనము; ౪౭. (తె).— కీవాడ-క్రీవాడ; ౪౮. ఖండికము, హరేణువు. (తె).— కండిక, లంకనపల్లు, లంకపొలము; ౪౯. (తె).— గంజ, చేను, పొలము, మాగాణి, మాగిలి; ౫౦. గంభీరము-గభీరము, నిమ్నము. (తె).—ఆవ, ఉద్దరి, గొల్లము, బడవ—బడువ-బాడవ—బాడువ; ౫౧. (తె).—గయాళు; ౫౨. గోపిచందనము — గోపీచందనము; ౫౩. చరణము; ౫౪. చాణకీనము; ౫౫, (తె).— చిక్కమన్ను, బంకమన్ను, రేగడి-రేవడి; ౫౬. చిల్లము; ౫౭. (తె).— చలిగరువు, ౫౮. (తె).—జిపె; ౫౯. (తె).— జిరాయితీ; ౬౦. (తె). — జేడియ - జేడె; ౬౧. (తె).— తలపొలము; ౬౨. (తె).— తాఁకలి; ౬౩. తిల్యము, తైలీనము. (తె).— నూవుచేను; ౬౪. తృతీయాకృతము, త్రిగుణాకృతము, త్రిసీత్యము, త్రిహల్యము; ౬౫. (తె).— తొట్టు: ౬౬. (తె).—దుకాణము; ౬౭. (తె).—దొడ్డి, పెడలు, పెరడు, పెళ్ళు; ౬౮ ద్రోణికము; ౬౯. ద్వితీయాకృతము. ద్విసీత్యము, ద్విహల్యము, ద్విగుణాకృతము; ౭౦. నారట్టము, వివీతము. అవరోధకము, (తె).— కంచియ—కంచె, కర, కొరక, కొరవ, కొఱఁకు, కొఱను, చెలిక - చెల్క, దొడ్డి, పొలము, బీటినేల, బీడు, లంక; ౭౧. (తె).—పంపు; ౭౨. (తె).— పడవ; ౭౩. (తె). – పడువ, పల్లము: ౭౪. పరిసరము. (తె).—పరగడ-పరవడ-పఱగడ-పఱగడము: ౭౫. (తె)— పాటపొలము; ౭౬. (తె).— పాటినేల, పాండు; ౭౭. పార్థివము; ౭౮. (తె).—పాలగరువు, పాలమన్ను, సుద్ద—డల్లి; ౭౯. (తె).— పుల్లుడి: ౮౦. (తె).— పూడిక పూడు; ౮౧. (తె).— పొత్తెము; పొరంబోకు పోరం, బోకు; ౮౨. (తె).—పోడు; ౮౩. బ్రహ్మారణ్యము; ౮౪. భంగ్యము, భాంగీనము; ౮౫ బహిర్దేశము, బహిర్భూమి. (తె).—మఱుఁగుదొడ్డి, మఱుఁగుపెరడు; ౮౬. మృత్తాలకము-మృత్తాలకము, మృత్తిక, మృత్తు, మృత్స, మృత్స్న,

(తె).—తొగరి—తొవరి; ౮౭. మృత్తిక, మృత్తు. (తె).—పారి, మట్టి-మట్టియ, మను-మన్ను, మిత్తిక; ౮౮.మృత్స, మృత్స్న; ౮౯. లవణాకరము. (తె).—ఉట్టు, ఉప్పళము, ఉప్పిలము, ఉప్పునాము, ఉప్పుఁబట్టి, మహలు-మాలు,పఱవట్టి; ౯౦. (తె).—విగిరి, విరిగి - విరివి - విటిగి; ౯౧. వ్రైహేయము; ౯౨. శర్కర, శర్కిలము; ౯౩. క్రోణ మృత్తిక. (తె).— ఎఱ్ఱగరువు, ఎఱ్ఱమన్ను; ౯౪.సమోర్వి. (తె).-చదను—చదును; ౯౫. సర్వదుండాలా; ౯౬. సికిత, సైకతము. (తె.)—ఇసుక దిన్నియ-ఇసుక దిన్నె, ఇసుక దిబ్బ, ఇసుక నేల; ౯౭. స్థండిలము; ౯౮. హల్య; ౯౯. హస్తినిఖము. మాలకము. (తె.)—తిన్నె, దిబ్బ; ౧౦౦. సముద్రమున చొచ్చుకొనియుండు మొనలుగల భూభాగము. హిం. అంతరీప్; ౧౦౧ మంటిగడ్డకు. (తె.)--అంద, పెల్ల, మంటిగడ్డ (సం) లోష్టము, లోట్టువు, లోష్టువు, లేష్టువు, లోష్టము; ౧౦౨. అంతర్భూమి; ౧౦౩. బొడవైనది(నేల): ఇరిణము. (మిగతవానికి "చూ, హరిప్రియ. 2") (ఇందలి పదముల అర్థవివరణాదులను శీర్షికాపదములకడఁ జూడుము. మఱియు ఇందుగల శబ్దములకొన్ని 'ఒకానొక చోటు." అను నర్థమందుఁగూడ వర్తించును: చూ, స్థానము. 1.); 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; అం. 3: చూ, దానములు; 4: చూ, దిశలు.

భూమిక, సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మాఱువేషము : చూ, వేషము. 2; 2. రచన: చూ, విషయసూచిక; 3=బూమె. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2.

భూమికర్కారువు, సం. వి. ఉ. పుం. నేలగుమ్మడి* (ఇదె నల్లనేల గుమ్మడి): చూ, సర్వతోభద్ర. 1—౨.

భూమిచంపకము, సం. వి. అ. పుం. నేలసంపెఁగ* : చూ, సంపఁగి.

భూమిజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సీత. (శ్రీరామునిభార్య : చూ, భార్య; వా. 2: చూ, నాఁగటిచాలు; వా. 3: చూ, హ్రాదిని(నది)

భూమిజంబుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 : చూ, నేలనేరేడు*; 2. నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము.

భూమిజంబువు, సం. వి. ఉ పుం: చూ, నేలనేరేడు*.

భూమిజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు : చూ, సక్రుఁడు 1; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు

భూమిప్రధానహేతుకము, అం: చూ, శత్రువుతోడి సంధులు.

భూమిస్పృశుఁడు, సం. వి. శ్. పుం. 1 కోమటి: చూ, వైశ్యుఁడు; 2: చూ, మనుష్యుఁడు.

భూమ్యాలకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక: చూ. శివ. 4.

భూయస్సు, సం. విశ. (స్.) అధికము: చూ, హెరాళము.

భూయిష్ఠము, సం. విశ. —పై.—

భూరి, సం. వి. ఇ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; విశ. 2: చూ, భూయస్సు; అం. 3: చూ, సంఖ్యాభేదములు,

భూరిఫేన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సంబరేను*.

భూరిమాయము, సం. వి. అ. పుం. నక్క: చూ, సృగాలము.

భూరిమాయువు, సం. వి. ఉ. పుం. —పై —

భూరిరంధ్రము, సం. వి. అ. పుం. అట్టు: చూ, భక్ష్యము.

భూరుండి, సం. వి ఈ స్త్రీ. గుసగుస*: చూ, హస్తిని.

భూరుహము, సం వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.

భూర్జపత్రము, సం. వి. అ పుం. =బుజపత్తిరి*: చూ, లేఖనము. 3

భూర్జము, సం. వి అ. పుం —పై.—

భూలింగశకుని న్యాయము, న్యా. తానొకటికిఁగూడదని చెప్పిన కార్యము తానే చేయునను రీతి.

భూలోకము సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రపంచము: చూ, లోకము. 1; అం. 2: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు. (చూ, భూగోళము.)

భూవరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1.

భూవలయము, సం. వి. అ పుం న: చూ, కువలయము. 3

భూశయ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నేలపడక.

భూష, సం వి. అ స్త్రీ. చూ, భూషణము. 2-

భూషణధ్వని, సం. వి ఇ. స్త్రీ. ఆభూతము: చూ, స్వరము.2.

భూషణము, సం. వి.అ న.1. అలంకరణము: చూ, భూషణము. 2; 2: అ, అమ్, ఆంకము, అట్టము, అలంకారము, ఆలంకృతి, అలంక్రియ, అపలేపము,ఆకల్పము ఆబంధము, ఆబద్ధము, ఆభరణము, ఋ, కందళము, కలాపము. జ, నేపథ్యము-నైపథ్యము, పరిష్కారము, పరిష్కృతి, ప్రతికర్మము, ప్రతిసరము, ప్రసాధనము, భాండము, భూష, మండనము, మండము, లలామము, విభూషణము, వేషము, శ్రీ. (అవ్య).— అలము, ఆచ్. అంకు, అందము, (తె) —ఒదిమి—ఒదమె. ఒప్పిదము, కయిసేఁత-కైసేఁత, గ్రోవులు, చిన్నిదము, చిన్నిపువు. చిన్నిపూతేప, తొడవు-తొడువు-తొడుగు-తొడ్గు, నగ, నీటు, పాటన, మిన్న, రవణము, వన్నియ-వన్నె, వేసము, సొమ్ము, హవణిక. (మిగతవానికి "చూ, హవణిక. 2."); తద్విశేషములు.— ౧: ఆశ్వాభరణము, ఆదానము, గండము, భాండము. (తె).— గుఱ్ఱపుతొడవు; ౨: (తె).—గణెము ౩: గ్రంథి; ౪: (తె).— తిరుకాపు; ౫: ప్రసాదనము.(తె). పసదనము; ౬: కంఠభూషలు:— ౧. (తె)—అడ్డిగలు; ౨. (తె)—అఱడా—అఱడు; ౩. అ, ఉత్సాహము, కంఠసూత్రము, మంగళసూత్రము, శతమానము, సూత్రతంతువు. (తె).— తాలి, తాలిబొట్టు, పుస్తె, బొట్టు, బొట్టువారము, మినుకు; ౪. (తె)—ఉత్తండము - ఉత్తండాలు. ౫. ఉరస్సూత్రిక, కంఠభూష, భూషణము, కంఠమాల, కంఠసరము, కంఠాభరణము, కంఠి, కంఠిక, గ్రైవము, గ్రైవేయకము-గ్రైవేయము, చిలనీలిక-చిలిమోలిక; ౬. (తె)—కంటసరి, కంటియ-కంటె; ౭: (తె).— కట్టాణిగుండ్లు: ౮. (తె).— గజ్జెలపట్టెడ, దవురుగళ్ళు; ౯. గలమేఖల-గళమేఖల, సూత్రాలి. (తె)—కులికంటు-కుత్తికంటు; ౧౦: (తె).—గోదుమపూసలు; ౧౧. (తె).— గోళ్ళకుతికంటు; ౧౨. (తె).— చిలుకతాళి; ౧౩. (తె).— తరగతిగుండ్లు- ౧౪. (తె).— తీఁగ — తీఁగియ - తీఁగె - తీవ - తీవియ ; తీవె, తీఁగెమెడనూలు; ౧౫. (తె).—నాగ పడగలదండ; నాగపడగలు; ౧౬. (తె).— నాను, నాసు, క్రోవి; ౧౭. (తె).— పట్టెడ; ౧౮. (తె).— పయిఁడికంటి-పైఁడికంటి; ౧౯. (తె).— వలకసరి-పలుకసరి; ౨౦. (తె).—పుంజాల

దండ; ౨౧. (తె) —బికిరి; ౨౨. మకరకంఠి. ౨౩. (తె.)— మల్లెమొగ్గలు; ౨౪. (తె) — మెడనూలు; ౨౫. వ్యాఘ్రనఖము. (తె).— పులిగోరు; ౨౬. (తె).—సరడు; హారము, హారవిశేషములు:— ౨౭. అర్ధమాణవకము, ౨౮. అర్ధరశ్మి, కలాపకము; ౨౯. అర్ధహారము; ౩౦. గుచ్ఛకము-గుచ్ఛము-గుత్సము; ౩౧. గుచ్ఛార్ధము, గుత్సార్ధము; ౩౨. గోపుచ్ఛము, గోస్తనము. ౩౩. మాణవకము; ౩౪. ఏకయష్టిక, ఏకసరము, ఏకావళి. (తె).— ఒంటిపేట దండ; ౩౫ నక్షత్రమాల; మఱియు. ౩౬. కంకణము; ౩౭. కంఠసూత్రము, దామము, సరము, హారము. (తె).— ఉత్తరిగ, క్రోవ, చేరు-చేఱు, తావడము-తావళము, జిగిని, దండ, పేరు. వడము, సరి, సరిగ- సరిగె, సోగు; ౩౮. కకుప్పు. (తె). —సంపెంగదండ; ౩౯. (తె)—కట్లదండ, ఉత్తరిగ, గుబ్బసరము; చీరము, బన్నసరము—బన్నసరి ముత్తడము; ముత్తెసరము-ముత్తెసరి; మెఱుఁగునల్లలు; ౪౦. గర్భకము. ౪౧. చంద్రచ్ఛందము; ౪౨. చతుష్కి; ౪౩. చాటుకారము; ౪౪.(తె).టీకా; ౪౫. తరలము-తరళము ౪౬. (తె)- తిరుమణివడము; ౪౭. దండము, దండిక; ౪౮. దేవచ్ఛందము; ౪౯. నిష్కము, పతకము=పదకము; ౫౦. (తె).— నేవడము— నేవలము—నేవళము, నేహరము; (౫౧): పంచసరము. (తె).— బన్నసరి; (౫౨): (తె).— పుస్తెముడుపు; (౫౩): ప్రలంబము-ప్రాలంబము; (౫౪): ప్రాలంబిక; (౫౫): యష్టి. (తె).—పేట. (౫౬): లంబెస-లొంబ్బెస; ౫౭. లలంతి. (తె).— గొలుసు, జింజిరి, తాళి-తాళీ; ౫౮. (తె).— సరపణి-సరిపణ-సరిపెణ సరిపెన; ౫౯. ప్రతిసరము. (తె) — ఎత్తుపూదండ-పూలదండ. కటిభూషలు: ౧. అంగనము, ఈ,ఓఢ్యాణము, కక్ష్య, కటిత్రము, కటిసూత్రము, కాంచి, శక్వరి. (తె) — అంగళ, ఒడికట్టు, ఒడిదారము, ఒడ్డణము — ఒడ్డాణము, కమరు — కమ్మరు, తీఁగ-తీఁగియ-తీఁగె, తీవ - తీవియ - తీవె, పడదల, మొలకట్టు, మొలనూలు; ౨. (తె).— అంగబిల్ల; ౩. అత్యూహము, చిత్రమేఖల; ౪. కలాపము; ౫ (తె).— గద్దగోరు-గ్రద్దగోరు; ౬. (తె).—గునామొలనూలు; ౭. (తె).—పాలెలు. ౮. అంగిటిముల్లు; కర్ణభూషలు:- ౧. (తె).— అంటు, అంటుజోడు, అంటుపోఁగులు, కుంపెన - (సం), అవతంసము, ఉత్తంసము, కర్ణపత్రము, కర్ణదర్పణము, కర్ణపాలి, కర్ణపూరము, కర్ణముకురము, కర్ణలత, కర్ణవేష్టకము, కర్ణవేష్టనము, కర్ణాందువు - కర్ణేందువు, కర్ణిక, తాటంకము - తాడంకము, తాళపత్రము, పాళి, బాలిక; ౨; (తె).— ఆకు; ౩. కమ్మ, చెవియాకు-చెవ్వాకు, చెవులపూవులు; ౪. (తె).—కుంబెన, కుంబెనకుచ్చులు; ౫. (తె).— ఒంట్లు; ౬. (తె).— కంటీలు-గంటీలు; ౭. (తె).—కత్తెరబావిలీ; ౮. (తె),- కమ్మి, ౯. కుండలము, కుబ్రము. (తె).— కుండపోఁగులు, తమ్మంటు, తమ్మియ, పోఁగులు- ప్రోఁగులు. ౧౦: పాలిక, రత్నతాటంకము. (తె).— కమ్మపంజులు, పంజులకమ్మలు-పొంజులకమ్మలు; 1. అంచుకమ్మలు ౧౧.(తె).- కుంపెన, గుమ్మతీలు; ౧౨. (తె).— కుచ్చు; ౧౩.(తె).- కుట్టుకాడ, కుట్టుపోఁగులు, పోఁగులు; ౧౪, (తె).— గవుడసరము, చెంపకిల్లీ, చెంపసరులు; ౧౫. (తె).—చెందిరిక చెంద్రిక; ౧౬. (తె) — చేమంతిపువ్వు; ౧౭. (తె).— చవుకటులు- చౌకటులు, చవుకట్టులు- చౌకట్లు; ౧౮. (తె)- జంపులు; ౧౯. (తె).— దుద్దులు; ౨౦. (తె).—పడగ: ౨౧. (తె). — పూఁగమ్మ; ౨౨. (తె).— బవిర; ౨౩. (తె). — బావిలీ; ౨౪: (తె).— బావిలీగొలుసు; ౨౫. (తె).— బిల్ల; ౨౬. (తె). — బుగడ - బొగడ; ౨౭. (తె):—బుగడగొలుసు; ఈడుపులు (బ): ౨౮. మకర కుండలము; ౨౯. తె).— మద్దికాయలు, ౩౦. (తె):— రారేక - రావిరేక: ౩౧. (తె).— లక్కాకు; ౩౨. (తె).- విచ్చుటాకు; ౯. నాసాభరణములు:— ౧. అర్ధచంద్రిక; ౨. (తె).— కలావరు-కళావరు; ౩. (తె)— కోలాట కమ్మ; ౪. (తె).— నత్తు; ౫. నాసాభరణము, నాసామణి. (తె).— అడ్డబాస, ముంగర - ముక్కర - ముక్కఱ, ముక్కుముంగర; ౬. (తె) — ముక్కుఁగమ్మి - ముక్కుపోఁగు; ౭. (తె).— బులాకి. బులాకు; ౮. (తె).— బేసరి; ౧౦. పాదభూషలు- ౧. అందుకము, కంకణము, కేతయము, ఝు, తండికము, అందూకము, తులాకోటి, నూపురము, పాదకటకము, పాదాంగదము, మంజీరము. శింజిని, హంసకము. (తె.)-అందియ-అందె, గడపెండరము —గండపెండారము,పాగడము— పాడగము—పాడము — పాడహము—పాడిగము, పెండరము—పెండారము—పెండియము—పెండెము — పెండెరము — పెండేరము; ౨: కరవర్త్తక:; ౩: కింకిణము — కింకిణి, క్షుద్రఘంటిక, ఘు, ఘంటారవ, ఘుర్ఘురి. (తె.)—గజ్జియ—గజ్జె, చిఱుగంట, బరుజు, బురజ—బురుజు, మువ్వ— మూవ; ౪. (తె).— గజ్జెగొలుసు, పొంజేబు-పాఁజేబు; ౫. (తె).— గొలుసు, జల్లిపెండెము; ౬. (తె).— చుట్టు; ౭. (తె)— జంగియ జంగె; ౮. ఝుంఝుణి; ౯. (తె).— తోడా; ౧౦. పాదాంగుళీ క్రమవిభూషలు. (తె).— చిటికినబొద్దులు - చిటికెనబొద్దులు - చిటిబొద్దులు; పిల్లాఁడి - పిల్లాణి; గిలిపిల్లాఁడి, బిబ్బిలికాయ; మట్టియలు-మట్టెలు; (సం).— అనీకస్థము, వీరమధ్యములు. (తె).— వీరమద్దియలు - వీరమద్దెలు - వీరముద్దియలు - వీరముద్దెలు; ౧౧. (తె). — పారాణి; ౧౨. (తె).— స్త్రీకాలినగ: ౧౩. అందియ-అందె. (సం) అందుకము- అందూకము-, అందుపు. మట్టియ - మట్టె, మించు, మెట్టియ-మెట్టె; ౧౪. శిరోభూషలు.— ౧. అవతంసము, ఆపీడము, ఉత్తంసము: కభూషణము, త్రిశిఖరము, నాగరము, నిర్యూహము, పారితథ్య, పీడ, ప్రభ్రష్టకము, శిఖ, శేఖరము. (తె).— కచ్చు, కఱివాడు, కుప్పియ-కుప్పె, తలాటము, తురా-తురాయి, సిగదండ,

సిగబంతి; ౨. (తె). — ఒగిదిగ, కొప్పువల; (౩): (తె) — కుచ్చు, జడగంట; ౪. (తె).— చేమంతిపువ్వు; ౫. (తె)— చేరుచుక్క-చేయుచుక్క-చేర్చుక్క; ౬. (తె).— చందురు కానలు, చందురువంకలు; ౭, (తె).— జడబిళ్ల; ౮.(తె). జల్లి: ౯. (తె).— జిలిబిలిజల్లి; ౧౦. (తె).— తిరుగుడుబిల్ల, నాగసరము, నెల; ౧౧. (తె).—పల్లేరుపూవు-పల్లేరుఁబూవు, పల్లేరుఁగాయ; ౧౨. (తె).- పావటబొట్టు: ౧౩. పింఛము: ౧౪. (తె)- పాసికము: ౧౫. మకుటము (చూ, సీసకము. 1,): ౧౬. (తె.)— ముత్యాలకుచ్చు: ౧౭. (తె).— మొగలిరేకు: ౧౮. (తె).— రాగిడి: శంఖచరి. (తె).- తురా-తురాయి: ౨౦. (తె).— సూసక ౧౯. తురాయి,సూసకము: ౨౧.అనీకస్థము హస్తభూషలు:- ౧. అంగదము, కలశిణము, కేయూరము, గుంఫము, చూడ, బాహుదము, భుజబంధము. (తె).— జబ్బ, తాయిత-తాయిత్తు-తాయెతు-తాయెత్తు, తావీజు, దండకడియము, బాజుబంధు, సందికడియము, సందిదండ, సందిలిదండ, సరిదండ; ౨. అంగురీయకము - అంగుళిముద్ర, అంగుళిముద్రిక. అంగుళీముద్ర - అంగుళీటము, అంగుళీయకము, అంగుళీయము, ఊర్మిక, కరారోటము, ముద్రాంగుళీయకము, ముద్రిక, (తె).— ఉంగరము-ఉంగ్రము, ఉంకుటుంగరము, టాకు, పేరుంగరము, పేరుటుంగరము, బటువు, ముదుటుంగరము-ముద్దుటుంగరము - ముద్దుటుంగ్రము, వ్రేలినగ, సికాయుంగరము; ౩. (తె).- ఆకొత్తు, ఒత్తులు, కడియము, కడెము, సూడిగము: ౪. ఆవాపకము, ఆవాయకము, కంకణము, కంబువు, కటకము, కరభూషణము. ౫. తడాగము, పరిహార్యము—పారిహార్యము, వలయము. (తె) సూడిగము: ౫: కంబూత్తమము: ౬. (తె).— కనుపులగుండ్లు: ౭ (తె).— కయిదండ-కైదండ, కయిలాగు-కైలాగు, చేదండ: ౮. కిట్టాలము. (తె).— రాగిగాజు: ౯. కువలయము. ౧౦. (తె .— గాజు: ౧౧. (తె).— గిలుగాజులు: ౧౨.(తె)- గొలుసు: ౧౩. (తె).— గోటు: ౧౪, (తె).— చేకట్లు: ౧౫. (తె)— తేనెగాజు: ౧౬. (తె).— తోడా: ౧౭. దర్భముద్రిక. (తె).— దబ్బయుంగరము: ౧౮. (తె),- నక్కు: ౧౯. (తె).— పీలిదండలు: ౨౦. పుష్పకము. (తె) — పోఁచీలు: ౨౧. (తె).— పోటీలు; ౨౨, (తె). బొద్దులు; ౨౩. (తె).— ముంగాముదుగు; ౨౪. (తె).— మురిడీగొలుసు; ౨౫. (తె).— మురుగు-ముర్గు-మురువు-మురువు; ౨౬. (తె).— వంకీ; ౨౭. (తె).— సూలచేకట్లు: ౨౮. అనుసు. (మిగతవానికి "చూ, హావణిక. 2") (చూ, భూషణములు.)

భూషణములు, అం. (అలంకారములు) మజ్జనము, అనులేపనము, మాల్యము, వస్త్రము, ఆభరణము (5).

భూషణార్తి, అం. (అలంకారములఁ బొందుపఱచెడివాఁడు): చూ, కృతికర్త.

భూషించు, సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.

భూషితుఁడు, సం. విణ: చూ, సజ్జుఁడు, 1.

భూష్ణువు, సం. విణ. (ఉ.) కాఁగలస్వభావము గలవాఁడు.

భూసురుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, నేలవేలుపు.

భూస్ఫోటము, సం. వి. అ పుం: చూ, పుట్టగొడుగు*.

భూస్తృణము, సం. వి అ. న: చూ, తృణము. 1*.

భూస్వామి, సం. విణ: చూ, భూమికలవాఁడు.

భృ

భృంగము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వరాంగకము. 1*; పుం 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3: చూ, భృంగరాజము. 3; 4: చూ, భృంగరాజము. 1*.

భృంగరాజము, సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకము, కుంతలవర్ధనము, కేశరంజనము, కేశ్యము, కేసరాంజనము, భృంగము, భృంగారము, మహానీలము, మార్కవము—మార్గవము, మేషవిలోచనము, రాజ. (తె.)—కలగర, గుంటకలగర—గుంటగలగర—గుంటగలిజేరు*. ("చూ, రాజ".); 2. గండుతుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3 అటకము, కటము, కలవింకము, కలింగము-కళింగము, కలికారము, కావృకము, ధూమ్యాటము, పీతమస్తకము, భృంగము. (తె.) — కూఁకటిపువ్వె, కూఁకటిముచ్చు, కూఁకటిమూఁగ, లింగరాజు. తద్వి—మాందిలవము. (తె.)—పెద్దకూఁకటిమూఁగ. ("చూ, శకుని")

భృంగరోలము, సం. వి. అ. పుం. కందురీఁగ: చూ, మక్షిక.

భృంగామలకతైలము, అం: చూ, తైలములు.

భృంగారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగరాజము. 1; 2. బంగారుగిండి: చూ, పాత్రము. 6; 3. = బంగరు: చూ, లోహము. 1.

భృంగారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఈలపురుగు: చూ, రిల్లి.

భృంగి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. అతివస*: చూ, విష; న్. పుం. 2. భృంగీశ్వరుఁడు: చూ, శలుఁడు; అం. 3: చూ, దండలు. (భృంగిదండ)

భృంగిదండ, అం: చూ, దండలు. (భృంగి. 3.)

భృంగిపటలము, అం: చూ, దండలు.

భృంగిరిటుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగి. 2.

భృంగీశ్వరుఁడు. —పై.—

భృంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విటుఁడు.

భృంగుర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస*: చూ, విష.

భృగుమతము, అం: చూ, కళలు.

భృగువలి, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

భృగువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. కొండచఱియ: చూ, పర్వతము, 2. ఒకముని: చూ, సన్న్యాసి; 3. శుక్రుఁడు : చూ. రాహువు. 2; 4: చూ, శివుఁడు.

భృగుస్మృతి, అం: చూ, స్మృతులు.
భృతకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు;
భృతము, సం. విణ. 1. భరింపఁబడినది; 2: చూ, దుగ్ధము.
భృతి, సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. మోచుట; 2: కూలి: చూ సంబళిక. 2; 3. విలువ; చూ, వెల. 1.
భృతిభుజుఁడు, సం.వి.జ్.పుం. కూలివాఁడు: చూ. సంబళకాఁడు.
భృత్య, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, భృతి. 2.
భృత్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు, బంటు: చూ, సేవకుఁడు; అం. 1. (స్వపక్షమువాఁడు.): చూ, అహిభయము; 3. (ఐశ్వర్యములు): చూ, అష్టైశ్వర్యములు; 4; చూ, పుత్రులు.
భృశము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు; చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; అవ్య. 3: అగత్యము. అవశ్యము, నూనము. (తె.)-నెట్టన-నెట్టనము.
భృష్టము, సం. విణ. వేఁచఁబడినది.
భృష్టి, సం. వి. ఇ స్త్రీ 1: చూ, భర్జనము; 2. పాడడవి: చూ, విపినము.

భే

భేకము, సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, హరి. 12; 2: చూ, మేఘము. 1.
భేకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుకప్ప: చూ, హరి. 12.
భేకోపి పాద ప్రసారణాయచేష్టతే, న్యా. కప్పయును గాళ్లసాఁచుకొనుటకుఁ జూచుచున్నది. అసమర్థుఁడయ్యు సమర్థుల ననుకరింపఁ బోయినపుడు దీని నుపయోగింతురు.
భేతాళమతము, అం: చూ, కళలు.
భేదకుఁడు, సం. విణ. భేదించువాఁడు.
భేదతంత్రము, అం. (మిత్రభేదము): చూ, తంత్రములు. 1.
భేదనీయము, అం. స్నేహరాగాపనయము, సౌందర్యోత్పాదనము, సంతర్జనము. (3)
భేదనము, సం. వి. అ. న. 1. భేదించుట: చూ, స్ఫోటము. 1; పుం. 2. పుల్లబచ్చలి*: చూ, హీలమోచి; అం. 3: చూ, హస్తక్రియలు.
భేదపఱచుట, అం. చూ, గుణములు.
భేదము, సం. వి. అ. పుం. 1. = బద్ద: చూ, భేదనము. 1; 2. వేఱిమి: చూ, వేఱుపాటు. 1; 3: చూ, విశేషము. 2; అం. 4: చూ, భేదములు; 5: చూ, ఉపాయములు. 1; 6: చూ, ఉపాయములు. 3; 7: చూ, ఉపాయములు. 4.
భేదములు, అం: చూ, భేదోపాయములు.
భేదించు, సం. క్రి. భేదిల్లఁజేయు: స్ఫోటించు.
భేదితము, సం. విణ. భేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
భేదిల్లు, సం. అ. క్రి. ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు; 2. చీలు: చూ, భేదించు.
భేదోపాయములు, తం: ఒండొరుల మైత్రిచెఱుచుట, ఒండొరులకు రాయిడిపుట్టించుట బెదరుచూపుట (3)
భేద్యము, సం. విణ. భేదింపఁదగినది.
భేరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: = బేరీ: చూ, వీణె; అం 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు; 3: చూ, ప్రణవనాదములు.
భేరుండము, సం. వి. అ. పుం. 1. = భేరుండము: చూ, పక్షి; విణ. 2: చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, భావదూషితములు; 4: చూ, సంయుతహస్తములు.
భేల, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). = బేల. ముగ్ధ: చూ, (స్త్రీ).
భేలుఁడు, సం. విణ 1. మూర్ఖుఁడు: చూ. స్తబ్ధుఁడు: 2: చూ, వెఱపరి; 3. చలించువాఁడు.
భేషజము, సం. వి. అ. న. 1. ఔషధము: చూ, మందు. 1; 2. అల్లము*: చూ, శృంగబేరము.

భై

భైక్షము, సం. వి. అ. న. భిక్షసమూహము భిక్షాద్రవ్యము
భైరవము, సం. విణ. 1: చూ, భయానకము. 3; అం. 2: చూ, భయానకము. 4; 3: చూ, రాగాంగములు.
భైరవాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.
భైరవాదిప్రయోగము, అం: చూ, తంత్రములు.
భైరవి, సం వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి): 2. ఒకానొకరాగము (ఇందుకు సంబంధించిన రాగము ఆనందభైరవి): చూ, స్వరము. 2; వా 3. కండ్లు చీఁకట్లు క్రమ్ముట. "వానికండ్లు భైరవిక్రమ్మినవి."; 4. ఒకమందు. (భైరవులు.– ఆనందభైరవి, సన్నిపాతభైరవి, స్వచ్ఛందభైరవి మొ.)
భైరవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = భైరవుఁడు. 1; చూ, శివుఁడు; 2. కుక్క; చూ, శునకము; 3. రుద్రపుత్రుఁడు: చూ, సూనుఁడు. 1; విణ. 4, భయానకరసము గలవాఁడు: చూ, దిగంబరుఁడు. 2.
భైషజ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, భేషజము. 1.

భో

భో, సం. అవ్య. (భోః): చూ, సంబోధనార్థకములు.
భోక్త, సం. విణ. 1 భుజించువాఁడు. భక్షకుఁడు; 2. అనుభవించువాఁడు; వా. 3. బ్రాహ్మణార్థము చేయువాఁడు.
భోక్తవ్యము, సం. విణ. 1. భుజింపఁదగినది: ప్రాశితము, భోజ్యము; 2. అనుభవింపఁదగినది; భోగ్యము.
భోక్తృభోగ్యసంబంధము, అం; చూ, సంబంధములు.
భోగగృహము, సం. వి. అ. న. పడకఇల్లు; చూ, సదనము. 1.
భోగము, సం. వి. అ. పుం. 1 = బోగము. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. భోజనము: చూ, సాపాటు; 3. పాముయొక్కపడగ; చూ, సర్పము; 4. పాముయొక్కశరీరము;

చూ, సర్పము; 5. ధనము. చూ, హిరణ్యము. 3; 6 వేశ్యాదులకిచ్చెడు వెల; చూ, శుల్కము; 7. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; అం. 8: చూ, వ్యూహభేదములు; 9: చూ, ధనగతులు.

భోగములు, అం; చూ, అష్టభోగములు; ఇవి చతుర్విధము.— ౧. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు; ౨. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, అన్న, వస్త్ర, స్త్రీ, పానుపు, గానములు; ౩ గంధ, తాంబూల, పుష్ప, గృహ, వస్త్ర, స్త్రీ, ఆభరణ, శయ్యలు; ౪. ధన, ధాన్య, వాహన, భోజన,వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు.

భోగవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాతాళము; చూ, లోకము. 1; 2. పాతాళమునందలి యేఱు; చూ, నది; విణ. 3. భోగముగలది.

భోగవర్ధిని, అం. చూ, కకుబవిభాషలు.

భోగవ్యూహములు, అం. 1. చూ, ప్రకృతి వ్యూహములు; 2. గోమూత్రికము, అభిసారి. శకటము, మకరము, పతంతకము. (5).

భోగి, సం. వి. న్. 1. పాము. చూ, సర్పము; 2. రాజు; చూ, రాజు. 1; 3. చూ, మంగలి; విణ. 4. =బోగి చూ బోగి. 1; 5.=బోగి. సుకవాసి. బోగి. 2.

భోగించు, సం. అ. క్రి. 1; చూ, సుఖించు, వా. 2. కావలసి నంత భుజించు; చూ, సాపడు; 3; చూ, సంభోగించు.

భోగికాంతుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, వాయువు

భోగిని, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1 ఆఁడుఁబాము; చూ, సర్పము; 2; చూ, వేశ్య; 3. పట్టాభిషిక్తురాలుకాని రాజుభార్య; చూ, భార్య.

భోగివిలసితము, అం. (చూ, విలసితము): చూ, వృత్తము. 1. ("భ, స, జ గురువులు. 7యతి. 10 వ ఛందస్సు.)

భోగ్యము, సం. వి. అ. న, 1. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2. ధాన్యము; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); విణ. 3. భోగింపఁదగినది; భోక్తవ్యము.

భోజనపుటి, సం. వి. ఈ,(స్త్రీ).=దోనపుటిక. కంచము; చూ, హరివాణము [పాత్రము. 6.]

భోజనము, సం. వి. అ. న. 1.=బోనము-బోసనము: చూ, సాపాటు; (పవ్వి భోజనము ౨. భోజనముచేయని) హిం. అనాహార్) 3. భోజనముచే తృప్తుడగుట;- అఫ్ దానా. అం. 2; చూ, భోగములు; 3; చూ, శకునసమయములు.

భోజము, అం; చూ, దేశములు.

భోజ్యము, సం. విణ. 1. భుజింపఁదగినది; చూ, భోక్తవ్యము. 1; అం. 2; చూ, భక్ష్యములు,

భోటజభాష, అం. మాంగళి; చూ, సంస్కృతము.

భోటము, అం; చూ, దేశములు.

భోషాణము, వా. వి. పెద్దపెట్టె; చూ, సందుకా.

భౌ

భౌమ్యసుపుష్ప, అం. చూ సుపుష్పలు.

భౌతికము, సం. వి. అ. న. 1. ముత్తెము: చూ, రత్నము. 1; విణ. 2. భూతసంబంధమైనది.

భౌలికుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, శివుఁడు.

భౌమవారము, సం. వి.అ. పుం.మంగళవారము; చూ, వారము.

భౌమమండలములు, అం. భ్రమరము, శకటాస్యము, సమము, స్ఫురితము, అధ్యర్ధము, పృష్ఠకుట్టము, ఏకక్రీడితము, ఆస్పందితము, ఆవర్తము, అధోగతము. (10).

భౌముఁడు, సం. వి. అ.పుం. 1. అంగారకుఁడు; చూ,పక్షుఁడు: 2 నరకాసురుఁడు; చూ, మహీసుతుఁడు; విణ. 3. భూమి యందుఁబుట్టినవాఁడు; 4; చూ, రుద్రులు

భౌరికుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ: కనకాధ్యక్షుఁడు.

భ్ర

భ్రంశము, సం. వి. అ. పుం. 1. చలించుట. చూ, లోలము: 2. జాఱుట; చూ, స్ఖలనము. 2.

భ్రకుంసుఁడు, సం. వి. అ. పుం చూ, రూ-భ్రూకుంసుఁడు,

భ్రకుటి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ, చూ, రూ-భ్రూకుటి.

భ్రక్షము, సం. వి. ఆ. పుం. తనతప్పును మఱుఁగుపుచ్చుట.

భ్రమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మైకము: చూ, హామికి; వా. 2: చూ, సందేహము; 3: చూ, స్థాలిత్యము; 4: చూ, భ్రాంతి.1.

భ్రమణము, సం. వి. అ. న. 1. =భ్రమరి: చూ, విహారము. 1; పుం. 2 తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; అం. 3· చూ, తాళక్రియలు; 4: చూ, కళలు.

భ్రమణాంశము, అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

భ్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1. = బమ్మెర: చూ, భ్రాంతి. 1; 2 =బొమ్మర. తిరుగుడు: చూ, భ్రాంతి. 2; 3. బండికంటి తిరుగుడు; 4 జలనిర్గమము: చూ, వాహినము 2.

భ్రమరకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భ్రమరము. 1; 2= బంగరము: చూ, బొంగరము; 3: చూ, భ్రమరము. 2.

భ్రమరకీటన్యాయము, న్యా.ఒకపదార్థమును దీవ్రముగభావించిన దానియట్లే తానునగురీతి. (తుమ్మెద పురుపుందెచ్చి తన గూటి లోనుంచి దానిచుట్టు తిరిగి ధ్వనిచేయుచు నుండఁగా నుండగా నాపురుగు దీనియందే మనసునిల్పి తుమ్మెదయగుననురీతి.)

భ్రమరము, సం. వి అ. పుం. 1.=బమి. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 2. ముంగురులు: చూ, వెండ్రుక. 1—న; 3 అభినయ హస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1: అం. 4: చూ, భౌమ మండలములు; 5: చూ, కరణములు; 6: చూ, అసంయుత హస్తములు; 7: చూ, విపరీతి కరణబంధములు.

భ్రమర విలసితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, భ, న, వగణములు. 6. యతి. 11 వ ఛందస్సు".)

భ్రమరాంబ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అంబ. 5.

భ్రమరి, అం: చూ, ఆకాశచారులు.

భ్రమరించు, సం. అ. క్రి. తిరుగు. హరిశ్చ. 1, ఆ. 2: చూ, సంచరించు.

భ్రమి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ: చూ, భ్రమణము. 1.

భ్రమించు, సం. అ. క్రి. = బమ్మరిల్లు: చూ, సంభ్రమించు.

భ్రష్టము, సం. విణ. జారినది: చూ, స్రస్తము

భ్రష్టు, సం. విణ. రూ-భ్రష్టుఁడు. 1: చూ, వెలివాఁడు; 2: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

భ్రష్టుఁడు, —పై.—

భ్రా

భ్రాంతము, సం. విణ. 1. భ్రాంతినొందినది ; అం 2: చూ, చుంబనములు. 1; 3: చూ, ప్రచారములు; 4: చూ, చుంబనములు. 2.

భ్రాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. = బాఁతి—బ్రాంతి. మిథ్యామతి, ఉన్నది లేనట్టును లేనిది ఉన్నట్టును తలఁచుట. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 129: చూ. విభ్రమము. 1; 2: చూ, భ్రమణము. 1; అం. 3: చూ, అలంకారము. 3. (వస్తుభేదము తెలియక భ్రమించుట." తుమ్మెద "నీ మొగముఁగని పద్మమను కొన్నది." "నల్లనగు రాముని దేహచ్ఛాయం జూచి మేఘ మను నూహచే చాతకములు సంచరించుచుండెను,"

భ్రాంతిమత్తు, అం: చూ, భ్రాంతి 3.

భ్రాజితము, సం. విణ. ప్రకాశమునొందినది: చూ, శోభితము.

భ్రాజిష్ణువు, సం. విణ. (ఉ.) ప్రకాశించువాఁడు, రోచిష్ణువు : చూ, విభ్రాట్టు.

భ్రాత, సం. వి. ఋ. పుం. తోఁడఁబుట్టిన వాఁడు: చూ, సహోదరుఁడు; 2.

భ్రాతృజాయ, సం వి.అ స్త్రీ. ప్రజాపతి: చూ, భార్య. 1-౪-౨౩

భ్రాతృజుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, భ్రాత్రీయుఁడు.

భ్రాతృవ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భ్రాత్రీయుఁడు; 2: చూ, శత్రువు.

భ్రాతృసౌదాయికము, అం: చూ, స్త్రీధనములు.

భ్రాత్రీయుఁడు, సం. వి. అ. పుం తోఁడఁబుట్టినవాని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

భ్రామరము, సం. వి. అ. న. 1. భ్రమరములఁ గూర్చిన తెల్లని తేనె: చూ, మధువు. 5; పుం. 2. భ్రామరమనుజాయి: చూ, రాయి; విణ. 3. భ్రమరసంబంధమైనది; అం. 4: చూ, మధువులు.

భ్రామరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భ్రాష్ట్రము, సం. వి. అ. పుం. మంగలము: చూ, పాత్రము. 6.

భ్రు

భ్రుకుంసుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-భ్రూకుంసుఁడు.

భ్రుకుటి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-భ్రూకుటి; అం. 2: చూ, భ్రూక్రియలు.

భ్రువు, సం. వి. ఉ. న: చూ, కనుబొమ.

భ్రువులు, అం. రూ-భ్రూవులు. (కనుబొమలు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి.—కనుబొమలచివర గుండ్రముగా దక్షిణావర్తములు గలిగిన నూఱేండ్లు బ్రతికి యేకచ్ఛత్రాధిపతియగు, పార్శ్వ శిరోజముల నంటిన ముప్పదేండ్లు బ్రతుకును; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (బాలచంద్ర సమములైన మగని ధనవంతునిఁజేయును. చంద్రాయుధము వలెనున్న సుఖభోగియగు మచ్చయున్నఁ బుత్రనాశనమగు. మధ్యసుడియున్న అంకులాఁడి యగు. బొమల నడుమ వెంట్రుకలున్న మగనిఁ జంపును. కలిసియున్న దరిద్రురాలగు.)

భ్రూ

భ్రూకుంసుఁడు, సం. వి. అ. పుం. స్త్రీవేషధారియై నటనము చేయు పురుషుఁడు : రూ-భ్రుకుంసుఁడు—భ్రుకుంసుఁడు—భృకుంశుఁడు-భ్ర్వాకుంశుఁడు - భృకుంసుడు-భ్ర్వాకుంసుఁడు, కచర, పాత్రము, (చూ, నాటకము.)

భ్రూకుటి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: రూ-భ్రుకుటి-భ్రకుటి, భ్రూభంగము. (తె.)—బొమముడి—బొమ్మముడి.

భ్రూక్రియలు, అం. భ్రుకుటి, కుంచితము, రేచితము, పాతనము ఉత్క్షేపము, సహజము, చతురము. (7)

భ్రూణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, చూలాలు : అంతర్వత్ని, ఆపన్నసత్వ, గర్భవతి, గర్భిణి, గుర్విణి, (తె. ప.) : చూ, చూలాలు. తద్వి.— చూలాండ్ర గుంపునకు. గార్భిణము—గార్భిణ్యము: చూ, స్త్రీ.1-౨౫-౨. అంతరాపత్య, అంతస్సత్వ.

భ్రూణము, సం. వి. అ. పుం. 1. శుక్లశోణిత పిండము : అర్భకము, ఉదరము, ఉల్బము, కబంధము, కలలము-కలిలము, కృత్స్నము, కోశము, గరభము-గర్భము, చటువు, జఠర, దోహద లక్షణము, పిండము. (తె.)-కడుపు-కడ్పు, కరువు, చూఁడి, వేఁకటి-వ్రేఁకటి (మిగత వానికి "చూ, వ్రేఁకటి"); తద్విశేషములు.—౧. కడుపు (గర్భ కుహరము) నకు.— ఉదరము, కంజరము—కంజారము, కుక్షము, కుక్షి, కృత్స్నము, కృపీటకము—కృపీటము, జఠర—జఠరము, తుందము, తుంది, పిచండము. (తె.)—కడుపు—కడ్పు, డొక్క, పొట్ట, బొజ్జ, బొఱ్ఱ, వాలుగడుపు—వాల్గడుపు.— ౨. కడుపులోని పిండమునకు.—గర్భము, ప్రోథము. (తె) చూలు; ౩. క్రిఁగడుపునకు.—(చూ, వస్తి. 2); ౪. గుఱ్ఱము యొక్క గర్భస్థ పిండమునకు. (తె.)-చొబలము; ౫. జఠర కోశమునకు—జఠరము; ౬. తిండివేయనిఁగడుపునకు.— (తె.)—పరగడుపు; ౭. బొజ్జకడుపునకు. (తె.)—పొట్ట, బొజ్జ, బొఱ్ఱ; ౮. బ్రాహ్మణ స్త్రీగర్భమునకు— ఖరువు;

౯. లోఁగడుపునకు.-విణ. అంతర్గర్భము, కోష్ఠము. (మిగత వానికి "చూ, వ్రేఁకటి")
భ్రూభంగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రూకుటి.
భ్రూమధ్యము, సం. వి. అ. న: బిందువు.
భ్రూవు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ.= బొమ. 1: చూ, ఆవి. కూర్చిక. కోదండము. (తె.)—కనుబొమ, బొమ—బొమ్మ; అం. 2: చూ, చక్రములు.
భ్రూవులు, అం: చూ, రూ-భ్రువులు.

మ

మ, ఒకయక్షరము సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, బ్రహ్మ 1; 3: చూ, హిమాంశువు; 4: చూ, వహ్ని. 1; 5. ప్రాణి: చూ, సంతతి. 1; 6: చూ, యముఁడు; 7: చూ, సమయము. 1; 8: చూ, విషము; 9: చూ, విష్ణువు. 1; అం. 10: చూ, కవర్గము; 11: మధ్యమ స్వరస్థానము. మధ్యమము (మః) చూ, సంగీత స్వరములు (స్వరము. 2.)
మమ్, సం. వి. అ. న. జనము, మంది; చూ, సంతతి. 1.
మంకు, దే, విణ. 1.=మూర్ఖ; చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2; చూ, మొండి. 1.
మంకుతనము, దే. వి. 1. చండితనము; చూ, విలంబము. 1; 2. మూర్ఖత్వము; చూ, మౌర్ఖ్యము.
మంకెన, దే. వి. 1; చూ, రక్తకము 3. *. పాండు. 2, ఆ. 41; 2. ఎద్దుమీఁద నీళ్ళబిందెలు తెచ్చునపుడు ఆబిందెల క్రింద కుదురుగా సంతనచేసి యుంచఁబడు బెత్తపుబుట్టల జత; చూ, మట్టు. 3.
మంకెనలు, దే. వి. బ; చూ, ధాన్యము; 2. చూ, బాలక్రీడ.
మంక్షు, సం. అవ్య. శీఘ్రముగ: చూ, వేగము. 3.
మంఖుణము, సం. వి అ. న. పిక్కలకుఁదొడిగికొను కవచము; చూ, వారవారణము.
మంగ, దే, వి; చూ, శ్వసనము.*.
మంగల, దే. వి. క్షౌరకజాతి. (మంగలవాఁడు, మగలది.)
మంగలకత్తి, ద్వ. వి. క్షురము: చూ, రిష్టి. 2.
మంగలకత్తిరూపు, ద్వ. వి. కృత్తిక; చూ, ఠక్క.
మంగలపక్కి, దే. వి; చూ, మత్స్యము. 1.
మంగలపిట్ట, ద్వ. వి; చూ, వ్యాఘ్రాటము.
మంగలము, సం. వి. అ. న. చూ, రూ-మంగళము. 1—2; దే. వి. (1) వేఁపుడుచట్టి; చూ, పాత్రము. 6-౪౧.
మంగలవాఁడు, దే. వి; చూ, మంగలి.
మంగలి, దే. వి. (వై =మంగలి. మంగళప్రదుఁడు, మంగలి. సం. అనియు రూ-మంగళి అనియు కొందఱు.) 1. రూ-మంగలవాఁడు, మంగి. (సం).— అంతావశాయి- అంతావసాయి - అంతేవసాయి, అంబష్ఠుఁడు, కల్పకుఁడు, కేశచ్ఛిత్తు, క్షురమర్ది, క్షురి, క్షౌరికుఁడు, వండిలుఁడు, చండాలుఁడు—చాండాలుఁడు, దివాకీర్తి. నాపితుఁడు, ముండి ("చూ. శిల్పులు."); అం. 2; చూ, శిల్పులు.
మంగలికొప్పు, దే. వి. ఎ. సన్నాయి.కళా. 7. ఆ.75.చూ,పీఠె.
మంగలిపని, దే. వి. క్షౌరము; చూ. ముండనము.
మంగళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1; చూ, పార్వతి; 2. తెల్లగరిక*. చూ, హరిత (తృణము. 1.)
మంగళకౌశిక, అం: చూ, స్త్రీరాగములు.
మంగళదేవత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, లక్ష్మి.
మంగళమహాశ్రీవృత్తము, అం: చూ, వృత్తము. 1.
మంగళము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, శుభము. 1; వా. 2. ధ్వంసము.
మంగళముచేయు, వా. మి. స. క్రి. 1. శ్రేయస్కోరు: చూ, దీవించు; 2, ధ్వంసముచేయు.
మంగళ వాచకములు, అం: (తె.)—జేజే, జోహారు-జోహారు.
మంగళవారము, అం: చూ, వారములు.
మంగళసూత్రము, సం. వి. అ. న: బొట్టుదారము. కళా. 7, ఆ. 75: చూ, భూషణము. 2; 2. మాంగల్యము, పుస్తె: చూ, భూషణము. 2.
మంగళహారతి, వై. వి.=మంగళార్తి. రూ-మంగళారతి: చూ, హారతి.
మంగళారతి, వై. వి =—వై.—
మంగళార్తి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= మంగళహారతి. —వై.—
మంగళాశాసనము, సం. వి. అ. న. (వైష్ణవ పరిభాషయందు) ఆశీర్వాదము: చూ, దీవన.
మంగళుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుజుఁడు: చూ, వక్రుఁడు. 1.
మంగళ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గోరోజనము: చూ, రోచన. 1; 2. జమ్మి*: చూ, శమి. 1; 3. తెల్లవస*: చూ, విష; 4: చూ, సదాప*.
మంగళ్యకము, సం. వి, అ. పుం: చూ, రూ-మంగళ్యము. 6.
మంగళ్యము, సం. వి. అ. న. 1. మల్లెపూవాసనగల అగరు, మల్లెపూవాసనగల కృష్ణాగరు (నల్లఅగరు) (అనికొందఱు) చూ, రాజార్హము; 2 చూ, మీఁగడపెరుఁగు; పుం. 3 కలు క్రాంత*: చూ, వార్షికము. 1; 4: చూ, మారేడు*; 5: చూ, రావి*; 6. మంగళ్యకము, చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు; విణ. 7; చూ, శుభకరము.
మంగి, దే. వి; చూ, రూ-మంగలి.
మంగు, దే. వి. రూ-మంగుడు-మాఁగు. ముఖసిధ్మము; చూ, సిధ్మము.
మంచకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మంచె.
మంచము, సం.వి. అ. పుం. = మంచము. 1: చూ, మంచము; 2: చూ, మంచె,
మంచి, దే. వి. 1 యోగ్యత: చూ, సామర్థ్యము. 2; 2. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 3. బుజ్జగింపు: చూ, సమరసము 2; అం. 4. సామము: చూ, ఉపాయములు. (1-2-3-4); విణ. 5: చూ, సజ్జనుఁడు; 6: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 7: చూ, యోగ్యము. 2. (మఱియు దీనికి సందర్భానుసారముగా ననేకార్థములు చెప్పెదరు.)
మంచిగంధము, ద్వ. వి. శ్రీచందనము: చూ, వాసన. 1.

మంచిచెడ్డలు, దే. వి. బ: అవుగాములు — బోగాములు, కలిమి లేములు, సముగాములు, దాగుడుగులు, మేలుగీళ్ల (సం)— ఉచ్చనీచములు, సుఖదుఃఖములు, (వ్య.) కష్టసుఖములు మొదలగునవి.

మంచితనముచేయుట, అం: చూ, సామము. 3.

మంచితెలివి, అం: చూ, రాజలక్షణములు.

మంచిత్రోవ, దే. వి. సత్పథము: చూ, మార్గము. 1.

మంచిదారి, దే. వి: చూ, మంచిత్రోవ.

మంచిది, దే. అవ్య. మాబాగు: చూ, సమ్మతి. 1.

మంచినడత, దే.వి. 1: చూ, శీలము. 2; 2: చూ, వర్తనము. 1.

మంచినీరు, ద్వ. వి. కుడినీరు: చూ, సలిలము. 1.

మంచినూనె, ద్వ. వి. అంటునూనె: చూ, స్నేహము. 2.

మంచిపని, దే. వి: చూ, హితము. 1

మంచిపాము, దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము.

మంచిబెల్లము, దే. వి. చెఱకు రసముతోఁజేసిన బెల్లము: చూ, శర్కర. 1.

మంచిమాట, వా. వి. 1. పరిభాష: చూ, శబ్దము. 2; 2 ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము 2.

మంచిముత్తెము, ద్వ. వి. అకృత్రిమమైన మౌక్తికము: చూ, రత్నము. 1.

మంచియ, వై. వి =మంచ: చూ, రూ-మంచె.

మంచివాఁడు, దే. వి. 1· చూ, మంచి. 5; 2: చూ, సుకృతి. 1.

మంచె, వై. వి.=మంచ. రూ-మంచియ. అరప: చూ, శయ్య. 1,

మంచపుఁగోడు, వా. వి: చూ, కాలు. 3.

మంచము, వై. వి. = మంచ. పానుపు: చూ, శయ్య. 1.

మంచు, దే. వి. 1: చూ, హిమము; ప్రే. 2. (రూ-మనుచు— మనుపు) మనఁజేయు.

మంచుఁగొండ, ద్వ. వి. హిమవత్పర్వతము: చూ, పర్వతము.

మంచుకారు, దే. వి. హేమంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

మంచుగుబ్బలి, ద్వ. వి: చూ, మంచుఁగొండ.

మంచుటిలదాల్పు, దే. వి.—పై.—

మంచుతటి, దే వి: చూ, మంచుకారు.

మంచుత్రాగుడు పులుఁగు, దే. వి: చూ, వెన్నెల పులుఁగు.

మంజరి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. చిగిరించిన లేఁతకొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. బొట్టుగు*: చూ, శ్రీమాన్ (నువ్వు); 3. పెద్దముత్తెము: చూ, రత్నము. 1; 4. పూగుత్తి: చూ, స్తబకము; అం. 5: చూ, మహాకావ్యము; 6: చూ, క్షుద్ర ప్రబంధము; పా. 7: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున మూఁడింద్ర గణంబులును ఒక సూర్యగణంబును గలిగి మూఁడవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల వృత్తము. ద్విపదవలెనే నడచును కాని ప్రాసము లేదు. యతియున్న చాలును).

మంజిడి, వై. వి. 1. = మాంజిష్ఠమ్. చిత్రవర్ణవస్త్రము. పాండు 1, ఆ. 110; నై. 6, ఆ. 108: చూ, వస్త్రము; 2. నీల వస్త్రము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 171: చూ, నీలి (2.)

మంజిమ, సం. వి. న్. పుం. రూ-మంజిమము: చూ, మనోజ్ఞత.

మంజిష్ఠ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.=మంజటి: చూ, సమంగ. 1;2. మిక్కిలిప్రకాశించెడి యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.

మంజిష్ఠారాగము, సం. వి. అ. పుం. బయటికిని విశేషముగ కనఁబడుచు లోపలను ఎప్పటికిని వీడకుండెడు గాఢాను రాగము (చూ, పూర్వరాగము.)

మంజీరము, సం. వి. అ. పుం. అందె: చూ, భూషణము. 4.

మంజుఘోషుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజుభద్రుఁడు, —పై.—

మంజుభాషిణి, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("స-జ-స-జ గురువులు. 9 యతి. 13 వ ఛందస్సు.)

మంజులము, సం. వి. అ. న 1. పాఁచి: చూ, శైవలము 1; 2. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; పుం. 3. ఒకరకము కూకురుగుండెంగ: చూ, దాత్యూహము (చూ, శకుంతి): విణ. 4. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము; అం. 5: చూ, సంయుతహస్తములు.

మంజువు, సం. విణ. (ఉ): చూ, మంజులము. 4.

మంజుశ్రీ, సం. విణ: చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజూష, సం. వి. అ. స్త్రీ.=మంజస. పెట్టియ: చూ, సందుకా.

మంజటి, వై. వి.=మంజిష్ఠ*: చూ, సమంగ. 1.

మంజస, వై. వి.=మంజూష: చూ, మంజూష.

మంజాడి, దే. వి. రూ-మంజాళి. 1. వజ్రములతూనిక; వా. 2 బట్టతలతూనిక.

మంజాళి, వా. వి.—పై.—

మంజూరు, వా. వి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2. చెల్లుబడి.

మంట, దే. వి 1: చూ, రోషము; 2. జ్వాల: చూ, వహ్ని. 1: 3. చుఱుకుమనెడు నొప్పి. "గాయము మంట యెత్తుచున్నది."

మంటకము, సం. వి. అ. పుం.=మండెగ: చూ, భక్ష్యము.

మంటచమురు, దే. వి. కాలిన గరిఁటె చమురు: మంటనేయి.

మంటనేయి, —పై.—

మంటపము, సం. వి. అ. న. రమ్యభవనము: చూ, సదనము 1.

మంటఁబెట్టు, వా. స. క్రి: చూ, మండఁబెట్టు.

మంటమారి, దే. విణ. 1. జ్వలనశీలుఁడు; 2. కోపశీలుఁడు. వసు. 4, ఆ. 44.

మంటిగడ్డ, ద్వ. వి. గడ్డ: చూ, భూమి. 1—౧౦౦.

మంటిగోడ, ద్వ. వి: చూ, రూ-మట్టిగోడ.

మంటినూనె, ద్వ. వి. (మన్ను+నూనె): చూ, మట్టితైలము.

మండ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి. 1; దే. వి. (1.) కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; (2.) చిన్నకొమ్మ. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, శాఖ. 1; (3.) వితతశాఖ: చూ, శాఖ. 1; (4): చూ, నీలమండ.

మండఁబెట్టు, వా. స. క్రి. దహింపఁజేయు: చూ, వెలుఁగు. 5. (కోపమువచ్చినపుడుఁగూడ వాడెదరు.)

మండకంచము. ద్వి. వి. అంచుకట్టిన కంచము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

మండగబ్బ, వా. వి. రూ-మండ్రగబ్బ: చూ, వృశ్చికము. 1.

మండనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, భూషణము. 2; 2. అలంకరించుట: చూ, భూషణము 2; విణ 3 అలంకరించునది.

మండనుఁడు, సం. విణ: అలంకరిష్ణువు, అలంకర్త.

మండపము, సం. వి. అ పుం, న. 1. చవికె: చూ, సదనము. 1; 2. చావడి: చూ, సదనము. 1. వై. వి. (1). = మంటపము. చవికె: చూ, మండపము. 1.

మండపి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిన్నమండపము: చూ, సదనము 1.

మండము, సం. వి. అ. న. 1. మీఁగడ రూ-మండాము: చూ, స్తన్యము; పుం, న. 2. గంజి: చూ, సాదము. (1); 3. నెయ్యి నూనె లోనగువాని పై తేట: చూ, హవిస్సు. 1; పుం. 4 ఆముదము*: చూ, వ్యడంబకము; 5: చూ, భూషణము 2; 6. ఒకకూరాకు; దే. వి. (1). రూ-మండాము. చేఁపలఁబొడుచు చిల్లకోల: చూ, సర్వల.

మండలకము, సం. వి. అ న. ఎఱ్ఱపులుము: చూ, మండలము. 3

మండలగతి, అం: చూ, బాహుప్రచారములు.

మండలచ్ఛదము, సం. వి. అ. న. అటకమామిడి.* చూర మామిడి

మండలత్రయము, అం. సూర్య. చంద్ర, అగ్నులు (3)

మండలదూషణము, అం: చూ, విశంతివిగ్రహములు.

మండలము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వఱదగుడి; తద్వి: అంతరము, మధ్యము. (తె) — నడి-నడిమి-నడిమి చోటు; 2; = మాడెము: చూ, దేశములు; 3. కుష్ఠము: చూ, సితము. 1; 4. విలుకాఁడు రెండుకాళ్ళతో మండలాకారముగా నిలుచుట: చూ, స్థానము. 4. (చూ, విలుకాని స్థానములు.) 5. పన్నిద్దఱురాజులు (చూ, ద్వాదశరాజమండలము); పుం. 6: చూ, సమూహము; 7. వలయాకారముగఁ దీర్చిన యొక వ్యూహము: చూ, వ్యూహభేదములు; 8: చూ, శునకము; త్రి 9. సూర్యచంద్రాదుల బింబము: చూ, బింబము. 6. (చూ, వర్తులము): 10; చూ, పుంస్థానకములు.

మండలవికల్పము, అం; చూ, ప్రకరణములు.

మండలవ్యూహములు, అం. చూ, ప్రకృతివ్యూహములు.

మండలస్వస్తికము, అం: చూ, కరణములు.

మండలాగ్రము, సం. వి. అ. పుం. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మండలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సమూహము; వా. 2. సమితి; చూ, పరిషత్తు; న్. పుం 3: చూ, సర్పము; 4: చూ, మండలేశ్వరుఁడు; 5: చూ, సూర్యుఁడు; 6. పిల్లి: చూ, సూచకము. 5; 7. కుక్క; చూ, శునకము.

మండలూటి, దే. వి. రూ-మండిలూటి. మర్మవ్రణము: చూ, వ్రణము.

మండలేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అధీశ్వరసామంతాదుల కంటె ఇతరుఁడైన రాజు: చూ, రాజు. 1.

మండలేశ్వరుఁడు, — పై. —

మండవాయి, ద్వి. వి. గుల్మమారుతము: చూ, వాయువు.

మండహారకుఁడు, సం. వి అ పుం. కల్లమ్మువాఁడు: చూ, శౌండికుఁడు.

మండాటము, దే. వి. దైన్యముతో యాచించుట: చూ, యాచన.

మండాడు, దే. స. క్రి. దైన్యముతో యాచించు: చూ, వేఁడు. 4

మండాము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-మండము. 1: దే. వి. (1): చూ, రూ-మండము (1).

మండి, దే. వి. ఒకకాలు నేల మోఁకరించుట. రూ-మండీ.

మండిగ, వా వి 1. కుంపటి: చూ, హసంతి; 2. దాణసంచుల మందులనూరెడు మట్టిపాత్రము: చూ, భాండము. 3 — ౩౩

మండిగండ్రలు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మండిగము, దే. వి. వాకిటి క్రిందిఱప్పకొయ్య: చూ, శిల. 2,

మండిఁగలు, వై. వి. బ =మంటక. రూ-మండెఁగలు. చక్కెర వేయని గోదుమపూరి: చూ, భక్ష్యము.

మండితుఁడు, సం. విణ అలంకృతుఁడు: చూ, కట్టాఁడు. 2.

మండిపడు, దే అ. క్రి: చూ, మండు 1.

మండిపాటు, దే. వి: చూ, సంభ్రమము.

మండియ, దే. వి. రూ-మండె 1 జొన్నకంకులు పొగాకు లోనగునవి మగ్గుటకై ప్రోగుచేసి మీఁద కప్పిపెట్టుట ; 2. ఎగురఁబోయకముందు కళ్లములో ప్రోగుచేసిన ధాన్యపురాసి

మండిలూటి, దే. వి: చూ, రూ-మండలూటి.

మండీ, దే. వి: చూ, రూ-మండి.

మండీలు, దే. వి. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.

మండు, దే అ. క్రి. 1. జ్వలించు పాండు. 2, ఆ. 109; స్వా 4, ఆ. 88: చూ, వెలుఁగు. 5. (చూ, మండు. 3); 2. చుఱుకుమని నొచ్చు. "గాయము మండుచున్నది"; 3. ఈర్ష్యాదులచే తపించు: అడిచిపడు, ఎగసిపడు. (చూ, మండు. 1.)

మండునెల, దే. వి. వసంతఋతువు. ఉ. హరి. 2, అ. 194: చూ, మాసద్వయము.

మండువా, వై. వి. 1.=మండురా. ఒక తట్టుగోడలేని గుఱ్ఱాలసాల స్వా. 1 ఆ. 40: చూ, సదనము. 1; 2. చతురముగా స్తంభములమీఁద దించినది; 3. పాక : చూ, సదనము. 1; వా. 4. నాలుగిండ్ల బవంతినడుమను వెలుఁగు వచ్చుటకును వాననీరుపడుటకును తగిన కాళీభాగము "మండువాలోగిలి."

మండువాలోగిలి, వా. వి. నాలుగిండ్ల బవంతి: చూ, సదనము. 1.

మండూక తులాన్యాయము, న్యా, కప్పలను తక్కెడలోఁ బెట్టఁగా నిలువక పారిపోవుచుండు నమరీతి.

మండూక పర్ణము, సం. వి. అ. పుం. దుండిగము*: చూ, శోణకము.

మండూకపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పొన్నగంటి*: చూ, శీతసారము; 2: చూ, బెండ*; 3: చూ, మంజిష్ఠ* 1.

మండూక ప్లుతిన్యాయము, న్యా. కప్ప దాఁట్లువేసినట్లు కొంచెము పనిచేసి యదివిడిచి మఱికొంతచేయుట యనురీతి.

మండూక మక్షికాన్యాయము, న్యా. కప్ప పామునోటనుండియు నీఁగనుమ్రింగఁబోవు ననురీతి.

మండూకము, సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, హరి. 12; 2: చూ, మండూక పర్ణము.

మండూకుఁడు, సం. వి అ. పుం ఒక ఋషి: చూ, సన్న్యాసి. 1.

మండూరము, సం. వి. అ. న 1. ఇనుప చిట్టెము: చూ, శింఘాణము. 1; 2 ఇనుప చిట్టెముతోఁజేసిన సిందూరము: చూ, శింఘాణము. 1

మండె, దే. వి: చూ, రూ-మండియ.

మండెఁగలు, వై. వి. బ.=మంటక: చూ, రూ-మండిఁగలు. జై. 8, ఆ. 204; నై. 6, ఆ. 134.

మండెచేటనలుఁగు, వా. వి. ఎగురఁబోసిన వడ్లరాసిపైన చేటతో నునుపుఁబెట్టుట.

మండెము, వై. వి 1: చూ, రూ-మాడెము. దుర్గమస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, మాన్యము. 1.

మండెవెంటినలుఁగు, వా. వి. ఎగురఁబోయని వడ్లరాసిపైన చేటతో నలుఁగుఁబెట్టుట: చూ, వెంటినలుఁగు.

మండ్ర, దే. వి. ఒక ముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మండ్రగబ్బ, దే. వి: చూ, పుట్టతేలు.

మండ్రాటము, దే వి: చూ, సంతాపము. ఉ. హరి. 2, ఆ. 167.

మండ్రాడు, దే. అ. క్రి: చూ, సంతాపించు.

మంత, సం. విణ (ఋ. ఈ. ఋ.) ఆలోచించువాఁడు.

మంతనము, వై. వి.=మంత్రణమ్. 1. ఆలోచన, హరి. ఉ. 1, ఆ. 14: చూ, యోచన; 2. ఏకాంతము. అచ్చ సుం. కాం. 98: చూ, రహస్యము. 1; అం. 3. త్రిశక్తులలో మూఁడవది: చూ, జితనము; 4. (చూ, త్రయము.)

మంతరము, వై. వి. = మంత్రమ్. రూ-మంతు-మంత్రము 1. ప్రసవోపాయము; 2. జాలవిద్య: చూ, విద్యలు; 3. గాయత్రి లోనగునది: చూ, గాయత్రి (చూ, మంత్రము. 1;) 4.==: చూ, మంత్రము. 1.

మంతరసాని, వై. వి =మంత్రస్వామినీ. ప్రసవ మంత్రజ్ఞ: రూ-మంతురసాని—మంత్రసాని.

మంతవ్యుఁడు, సం. విణ. ఆలోచింపఁ దగినవాఁడు.

మంతిరి, వై. వి. =మంత్రీ. ప్రధానుఁడు. ఉ. రా. 2, ఆ. 220: చూ, సచివుఁడు. 1.

మంతిరించు, వై. అ. క్రి. 1. మంత్రమువేయు: చూ, మంత్రించు; వా. 2. మంత్రించు: చూ, పిలుచు.

మంతు, వై. వి. 1. = మంత్రి. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 6: చూ, రూ-మంతిరి; 2. చదరంగములోని రాజుతర్వాత నుండెడు కాయ, ద్యూతమంత్రి; 3: చూ, రూ-మంతరము. 1. కళా. 2, ఆ. 48; 4: చూ, రూ-మంతరము. 2; దే. వి. 5: చూ, ప్రసిద్ధి. 1.

మంతుకెక్కినవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, దొర. 5. అం, భా. తృ. 4.

మంతురసాని, వై. వి =మంత్రస్వామినీ: చూ, రూ-మంతరసాని.

మంతువు, సం. వి ఉ. స్త్రీ. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; పుం. 2: చూ, నేరము; 3: చూ, మనుష్యుఁడు; 4. రాజు: చూ, రాజు. 1.

మంతుసాని, వై. వి.=మంత్రస్వామినీ: చూ, రూ-మంతరసాని.

మంత్రకాఁడు, ద్వ. వి. (మంత్రము+కాఁడు) ఇంద్రజాలవిద్య నెఱిఁగినవాఁడు. అచ్చ. యు, కాం. 448: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మంత్రణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మంతనము. రూ-మంత్రణము. రహస్యాలోచన: చూ, యోచన.

మంత్రణము, సం. వి. అ. న —పై.—

మంతదీధితి, సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

మంత్రపదము, అం: చూ, ఆరూఢము.

మంత్ర బ్రాహ్మణము, అం ఋగ్వేద బ్రాహ్మణములలో నొకటి, ఇందలి మొత్తము 4000. (దీని వ్యాపకము గానరాదు): చూ, బ్రాహ్మణము.

మంత్రము, సం. వి. అ పుం. (విచారింపఁబడునది). 1.= మంతరము: అంకము, అస్త్రము, క్షిపణి, గుహ్యాభాషితము. మనువు. (తె)—మంతరము. తద్విశేషములు.— ౧. అన్నపూర్ణ పంచదశాక్షరి (ఐం హ్రీం సౌః శ్రీం క్లీం ఓం నమోభగ వత్యన్నపూర్ణే); ౨. దేవీపంచాక్షరి (ఓం ఈం ఈం నమః); ౩. నారాయణాష్టాక్షరి. (అష్టాక్షరి) (ఓమ్ నమోనారాయణాయ); ౪. రామాష్టాక్షరి (ఓమ్ శ్రీం రాం రామాయనమః); ౫. వాసుదేవ ద్వాదశాక్షరి (ఓమ్ నమో భగవతే వాసుదేవాయ); ౬. శివ షడాక్షరి (షడక్షరి) (పంచాక్షరి) (ఓమ్ నమశ్శివాయ); ౭. శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ పంచ దశాక్షరి (క, ఏ, ఈ, ల, హ్రీం, హ, స, క, హ, ల, హ్రీం, స, క, ల, హ్రీం); ౮. సూర్యాష్టాక్షరి (సౌరాష్టాక్షరి) ఓమ్ ఘృణిసూరియ ఆదిత్యోమ్); ౯. సౌభాగ్య విద్యేశ్వరీ పంచాక్షరి. (శ్రీం క్లీం హ్రీం బ్లూం ఐల); ౧౦ హయగ్రీవ ద్వాదశాక్షరి (ఓమ్ నమోభగవతేహయగ్రీవాయ) ఇత్యాది మంత్రంబులెల్ల యంత్రంబులతో నుపాసింపఁ దగినని. మఱియు:— ౧౧. గాయత్రి లోనగునది: చూ, అణ; ౧౨. అఘమర్షణము; ౧౩. అజప; ౧౪. అవసరము ౧౫ అర్షము; ౧౬. ఆవ్రర్చన; ౧౭. ఆశ్రుతము; ౧౮. ఆసురి; ౧౯. ఉపాంశువు; ౨౦ ఋజ్మంత్రము; ౨౧. ఐంద్రము; ౨౨. గాయత్రి; ౨౩. గారుడము. (తె.)—గారడము; ౨౪. జప్యము; ౨౫. తారక మంత్రము; ౨౬. దిగ్బంధము (మంత్రముచే కట్టెడు దిక్కుల కట్టు); ౨౭. ప్రతిసరము; ౨౮. బీజాక్షరములు; ౨౯. హంస; ౩౦. హృద్యము. ఇత్యాది (మిగతవానికి "చూ, హృద్యము. 5.") 2. ఏకాంతము: చూ; రహస్యము. 2; 3 అధర్వ వేదము: చూ, వేదములు; అం. 4: చూ, యోగములు (యోగ చతుష్టయము); 5: చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి; 6: చూ, శక్తులు; 7: చూ, క్రియలు; వై. వి. (1): చూ, రూ-మంతరము. 1; (2): చూ, రూ-మంతరము. 2.

మంత్రవాది, సం. వి. న్. పుం: చూ, మాంత్రికుఁడు.

మంత్రవికల్పము, అం: చూ, ప్రకరణములు.

మంత్రశక్తి, అం. 1; చూ, శక్తిత్రయము; 2; చూ, విశంతి విగ్రహములు.

మంత్రసాని, వై. వి.=మంత్రస్వామినీ. మంతరసాని-మంతురసౌని-మంతుసాని.

మంత్రసిద్ధి, అం; 1; చూ, కళలు; 2; చూ, సిద్ధిత్రయము (త్రయము.)

మంత్రాంగము, సం. వి, అ, న. మంత్రిత్వము.

మంత్రావృత్తి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. జపము: చూ, తపము. 2.

మంత్రి, సం. వి. న్. పుం=మంతిరి-మంతు 1 ధీసచివుఁడు చూ, సచివుఁడు; 2. చూ, సహాయుఁడు. 1.

మంత్రించు, సం. అ. క్రి=: చూ, మంతిరించు. 1—2.

మంత్రిసింహాసనము, అం. చూ, సింహాసనములు.

మంథజము, సం. వి. అ. న. చూ, కలంబుటము.

మంథదండము, సం. వి. అ పుం: చూ, మంధానము.

మంథనము, సం. వి. అ. న. 1: మథనము; పుం. 2. చూ, మంథానము.

మంథని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తరిగడవ: చూ, పాత్రము. 6.

మంథము, సం. వి. అ. పుం 1: చూ, మంథానము; 2. కంటి నొప్పి: హర్షణము; 3. అంబలి: చూ, సాదము (1); 4 వధము: చూ, హింస. 1.

మంథరజ్జువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, తరిత్రాడు.

మంథరము, సం. వి. అ పుం. 1: చూ, మంధానము; విణ 2. చొరవలేనిది: జిహ్మము, మందము. (తె).— మసలిక; 3. మెల్లగాఁబోవునది: జిహ్మగము, మందము. (తె).— మసలిక; 4. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము, 2; 5. విరివియైనది: చూ, సుర. 3.

మంథరుఁడు సం. వి అ.పుం. మెల్లగానడచువాఁడు:మందగామి.

మంథరువు, సం. వి. ఉ పుం. చామరపుగాలి: చూ, వాయువు.

మంథాద్రి, సం. వి. ఇ పుం. కవ్వపుఁగొండ: చూ, పర్వతము.

మంథానము, సం. వి. అ. పుం. రూ-మంథనము-మంథరము, మంథము, (తె).— కవ్వము: చూ, వైశాఖము. 2; తద్వి. (కవ్వపుగుత్తికి.— చూ, వైశాఖము. 2.)

మంథుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

మంద, దే. వి. 1. గొల్లపల్లె: చూ, దేశములు; 2. పసుల మంద: చూ. సౌరభేయి (ధేనువు); 3. ఊరికివెలుపల పసులుండుచోటు; 4. గోవులమంద యుండుచోటు, పశువులసాల (అని కొందఱు): చూ, సదనము. 1.

మందకట్టు, దే. వి. 1. గొల్లపల్లెవారు ఏర్పఱచుకొన్న యేర్పాటు: మందగట్టు; వా. 2: చూ, వెంటగట్టు; 3. వరిమళ్ళయందు బలమునకై పశువులను నిలుపుట:మందగట్టు.

మందగట్టు, దే. వా. వి. —వై.—

మందగామి, సం. విణ: చూ, మంథరుఁడు.

మందగించు, వై. అ. క్రి. 1. మందమగు. "ఆఁకలి మందగించెను": చూ, జంపారు. (సం.)—మందీభవించు; వా. 2: చూ, సన్నగిలు. ''నాడి మందగించినది"; 3. తగ్గు. ''ధర మందగించెను."

మందగొను, దే. అ. క్రి. మందగాఁగూడు.

మందట, దే. వి. 1. వ్యవహారయోగ్యము; 2: చూ, సమీపము 1. పంచ. నా. 1, ఆ. 662; 3: చూ, వినయము. 1. హరి, ఉ 7, ఆ 39.

మందటిలు, దే. అ. క్రి. రూ-మందటిల్లు. అడఁగు. య. 4, ఆ. 81: చూ, ముకుళి. 9.

మందడి, వై. వి. 1.=మందురా. లాయము: చూ, సదనము. 1; వా. 2. ఉమ్మడి. "మీకును మాకును వ్యవహారపు మందడి వికిపోవలయును." ''గోవమందడి" మొ.

మందడీఁడు, దే. వి. (మందడి+ఈఁడు) గుజ్జపువాఁడు: చూ, సాహిణి.

మందపిచ్చుక, దే. వి. కుంవక పులుఁగు: చూ, పిచ్చుక.

మందప్రోయాలు, ద్వి. వి. గొల్లది. పాండు. 2, ఆ, 15: చూ, త్రేత.

మందము, సం. వి. అ. పుం. 1. గజజాతి విశేషము. (యుద్ధకాలమందు వాహన యోగ్యమైనది): చూ, హస్తి; విణ. 2. చొరవలేనిది: చూ, మంథరము. 2; 3. మెల్లనిది: చూ, మంథరము. 3; అం. 4: చూ, గజజాతులు; 5: చూ, ముఖరజ్జువులు; 6: చూ, నాసికాక్రియలు; 7: చూ, శ్రుతులు; దే. విణ (1.) దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; (2.) లావు: చూ, స్థూలము. 2.

మందరము, సం. వి. అ. పుం. 1. కవ్వపుఁగొండ: చూ, పర్వతము; 2. మందారమను కల్పవృక్షము: చూ, కల్పవృక్షములు; 3: చూ, స్వర్గము; విణ 4. అలసము: చూ, విలంబము. 1; 5. బహుళము: చూ, హేరాళము.

మందరి, దే. వి: చూ, వైద్యుఁడు.

మందల, దే. వి 1. ఉనికి: చూ, ప్రాణము. 6; 2, మేర: చూ, విధము. 1; 3: చూ, సమీపము. 1; వా. 4. హద్దు: చూ, సీమ. 1.

మందలించు, దే. స. క్రి. 1. చెప్పు: చూ, వచించు; 2. ఆజ్ఞాపించు. భాగ. 2, స్కం. 186: చూ, సెలవిచ్చు; 3. మనవి చేయు. అని. 3, ఆ. 25: చూ, విన్నవించు; 4: చూ, హెచ్చరించు; 5. తలఁచు: చూ, యోచించు; వా. 6. అదమాయించు. (కొద్దిగా శిక్షించు): చూ, శిక్షించు.

మందలింపు, దే. వి. 1: చూ, వ్యవహారము. 3; 2: చూ, అదమాయింపు.

మందస, వై. వి.=మంజూషా రూ-మందసము పెట్టె: చూ, సందుకా.

మందసము, —వై.— నీలా. 3, ఆ. 86.

మందస్మితము, సం.వి.అ.పుం. చిఱునగవు: చూ, హాస్యము. 1.

మందహాసము, —వై.—

మందాకిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గంగ: చూ, నది; 2. ఆకాశగంగ: చూ, నది; 3. అఱువదేండ్ల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; అం. 4: చూ, వృత్తము. 1.

మందాకు, దే. వి. (మందు+అకు) ఓషధి: చూ, వృక్షము.

మందాక్రాంతము, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, భ, న, త, త, గగములు. 11 యతి. 15వ ఛందస్సు.")

మందాక్షము, సం. వి. అ. న: చూ, సిగ్గు.

మందాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం: అగ్నిమాంద్యము.

మందామణి, సం.వి.ఈ.స్త్రీ. పెద్దబాన: చూ, పాత్రము. 6-౧.

మందారము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఈఁగిమ్రాను: చూ, వేలుపుఁజెట్టు; 2. జిల్లేడు*: చూ, వికిరణము; 3. పారిభద్రము*: చూ, వారిదము. (1); అం. 4: చూ, కల్పవృక్షములు; దే. వి. (1) మేఘావరణము: చూ, మేఘము. 1.

మంది, దే. వి. 1. జనము: చూ, సంతతి. 1; వా. 2. సంతానము: చూ, సంతతి. 1; 3. గుమి. ఉ, రా. 6, ఆ. 105: చూ, పరివారము. 1; 4. కాలుబలము. య. 4, అ. 155: చూ, భటుఁడు; వా. బ. 5. చుట్టములు. "పెండ్లివారు ఎంత మందివచ్చిరి. (ఎంతమంది = ఎందఱు చుట్టములు)": చూ, సంబంధి. 1.

మందిరము, సం వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. పట్టణము: చూ, దేశములు; వా. 3. దేవగృహము: చూ, సదనము. 1; 4. అల్ప దేవాలయము, ఇంటిలోని దేవుని పీఠము (అని కొందఱు) "రామ మందిరము": చూ, సదనము. 1; పుం 4: చూ, సముద్రము.

మందీభవించు, సం. అ. క్రి. 1: చూ, మందగించు. 1; వా. 2: చూ, మందగించు. 2.

మందు, దే. వి. 1. (ఇందు భస్మములు, చూర్ణములు, లేహ్యములు, రసాయనములు, ఘృతములు, తైలములు, ద్రావకములు, ఘటికౌషధములు, అంజనములు, కషాయములు, ఆసవములు మొదలగునవి చేరును) (సం.)— అగదము, అజాయువు, ఔషధము, కమలము, గదారాతి, జయువు—జాయువు, తంత్రము, ప్రతిక్రియ, భేషజము—భైషజ్యము, యోగము; తద్విశేషములు— ౧. అతికించు మందునకు. (సం.)—జీవగట్టి, జీవానౌషధము, జీవాతువు; ౨. కంటి మందునకు. (సం.)-బిడాలకము; ౩ కుష్ఠమను మందునకు- (సం.)— అంగారకుష్ఠకము, కుత్సితము, కుష్ఠఘ్నము, కుష్ఠహంత్రి, వాకుచి, హితావళి; ౪. పుంటి మందునకు. (సం.), ఉపనాహము. (తె.)—మలాము—మొలాము-మొల్లాము; ౫. బాలెంత మందునకు. (తె.)-కాయము. (సం.)-సర్మ్య; ౬. బిడ్డల మందునకు. (సం.)—కారము; ౭. బెల్లముతో వండిన మందునకు. (సం.)—గుడకము, గుడేరము; ౮. విషమునకు.-(చూ, సంగరము. 6); (మిగతవానికి "చూ, రోగము. సంగరము. 6"); 2. వశ్యౌషధము. బుద్ది: చూ: రాజార్హము; వా. 3 చావునకు ఇచ్చెడి ఔషధము. "మందులవాఁడు మందుపెట్టి కాకిని చంపెను": చూ, సంగరము. 6; చికిత్స, ఉపక్రమము, ప్రక్రమము, ప్రతిక్రియ, ప్రతీకారముల 5: చూ, వెరవు; విణ. 6: చూ, వెక్కసము. 3.

మందుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1, శని: చూ, శని; 2: చూ, సోమరి; 3: చూ, హీనుఁడు; 4. ఇచ్చవచ్చినట్లు తిరుగువాఁడు: చూ, సంచారి 2; 5 నిర్భాగ్యుఁడు: చూ, వ్రాజె; 6: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 7: చూ, వ్యాధితుఁడు.

మందుపట్టడ, దే.వి. బాణసంచు చేసెడుశాల: చూ, సదనము. 1.

మందుభాయి, వా. వి. నల్లమందు తినెడి తెవులుగొంటు: చూ, వ్యాధితుఁడు.

మందుమల, ద్వ. వి. మందుచెట్లుండు కొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము).

మందుర, సం. వి, ఆ. స్త్రీ. 1. = మండువాలాయము: చూ, సదనము. 1; 2. పడక: చూ, శయ్య. 1.

మందురకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మందడీఁడు. విక్ర. 3, ఆ. 17.

మందురా, దే. వి, చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

మందులమారి, దే. విణ. 1. మర్లుమందు పెట్టునది; 2. మర్లు మందు పెట్టువాఁడు: చూ, మందులవాఁడు.

మందులవాఁడు, వా. విణ. 1: చూ, మందులమారి. 2; 2: మందులు అమ్మెడువాఁడు; 3. మందులు చేయువాఁడు; 4: చూ, మందరి; 5. ఒకానొక కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 1.

మందెమేలము, దే. వి. 1. ఉపేక్ష: చూ, సయాట; 2. చూ, పరిహాసనము; 3. ప్రేమము, స్నేహము (అనికొందఱు). భో. 4. ఆ. 157: చూ, స్నేహము. 1.

మందోదరి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. రావణుని భార్య: చూ, భార్య; అం. 2: చూ, కన్యకలు.

మందోష్ణము, సం.వి.అ.న, విణ. ఇంచుకవేఁడి: చూ, వేఁడిమి.

మంద్రతారప్రసన్నము, అం: చూ, అలంకారము. 3.

మంద్రమధ్యము, అం: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు.

మంద్రము, సం. విణ. 1 గంభీరమైనది (స్వరము): చూ, స్వరము. 2; అం. 2: చూ, స్థాయి

మంద్రస్థాయి, అం, చూ, ఉచ్చతమము. (హృదయమునందుండెడి మొదటి 7 శ్రుతులగుంపు.)

మంద్రాంతము, అం: చూ, సంచారివర్ణ గతా లంకారములు

మంద్రాది, అం. —పై—

మంపిలు, దే. అ. క్రి. రూ-మంపిల్లు: చూ, మబ్బుకొను.

మంపిల్లు, దే. ఆ. క్రి. —పై.— పా. 1, ఆ. 68.

మంపు, దే.వి. మత్తు, మైకము.విజ.1, ఆ, 147: చూ, హోమిక.

మంపుగొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మంపిలు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 26; ప్రే. 2. మంపుగొలుపు.

మంబరము, దే. వి. కాల్చుట. (సం.)—ఓషము, దహనము.

మంబరముసేయు, దే. స. క్రి: చూ, దహించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 153.

మంబె, దే. వి: అఱకడ-అఱకడము, ముబ్బె.

మంథము, సం. వి. అ. న: చూ, పొగ. (హా.)

మకతక్రియ, అం: చూ, క్రియాంగములు. (అంగము. 9.)

మకరందము, సం. వి. అ. పుం. 1: ఆసవము. కౌసుమము, పుష్పరసము, మరందము. (తె.)-కమ్మనీరు, పూఁదేనియ-పూఁదేనె-పూవుఁదేనియ. ("చూ, సుమనోరజము.") అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.

కరకంఠి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నదుమ మొసలిముఖ మేర్పఱచిన కంఠభూష: చూ, భూషణము. 2.
కరకుండలము, సం. వి. అ. న. మొసలి ముఖమేర్పడఁజేసిన పురుషుని కర్ణభూష: చూ, భూషణము. 2.
కరకేతనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరధ్వజుఁడు.
కరతము, సం. వి. అ. న. రూ-మరకతము ఉ, రా. 6, అ. 76: చూ, రత్నములు.
కరతోరణము, సం. వి. అ. పుం, న. మొసలి రూపమేర్పడఁ జేసిన తోరణము. (చూ, తోరణము).
మకరతోరణములు గట్టించుట, అం: చూ, శోభనములు
మకరధ్వజుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరాంకుఁడు
మకరము, సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి:చూ,మత్స్యము. 1; అం. 3. మకరమనునిధి: చూ, నిధులు: చూ, లిబ్బి. 1—2; 4. అభినయ హస్త విశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; 5. మొసలి రాసి: చూ, రాసులు; 6: చూ, ఆసనములు; 7: చూ, శస్త్రములు; 8: చూ, భోగవ్యూహములు; 9: చూ. ప్రధానవ్యూహములు; వా. వి. అ. పుం. 10. మట్టమధ్యాహ్నము, ఎండవేళ. "నెత్తి మాడుచుండఁగా మకరములో వచ్చితివి."
మకరాంకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.
మకరాలయము, సం. వి. అ. పుం చూ, సముద్రము.
మకరిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. స్త్రీలకు చెక్కిళ్ళ లోనగుతావుల యందు లత్తుకతో వ్రాసెడు మకరరూపమగురేఖ. ఉ. రా. 1, అ. 44: మకరికాపత్రము.
మకరికాపత్రము, సం. వి. అ. న.—పై—
మకరివల, మి. వి. మృగములనుబట్టెడువల: చూ, వల. 1.
మకాము, వా. వి. ప్రయాణమందు నిలుచుస్థలము, బస.
మకిలి, వై. వి 1. నలుపు; చూ, వర్ణము. 6; 2.=మలిన మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1.
మకిని, వా. వి: చూ, మకిల. 2.
మకుటము, సం. వి. అ. న. కిరీటము: చూ, సీసకము. (1.)
మకురము, సం. వి. అ పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; 2; చూ, పొగడ*; 3: చూ, మల్లెపువ్వు; 4. కుమ్మరి సారెఁద్రిప్పెడుకఱ్ఱ.
మకురు, దే వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.
మకురుతనము, —పై.—
మకుష్ఠకము, సం. వి. అ. పుం. బ (రు-ముకుష్ఠకము—మపుష్ఠకము-మయష్టకము- మయష్ఠికము) అడవిపెసలు: చూ, పెసర.
మకూలకము, సం వి. అ. పుం. దంతి*: చూ, విశల్య. 4.
మకూలము, —పై.—
మక్క, వై. వి. 1. నితంబైక పార్శ్వము: మలుగు-మల్లు; 2. బిడ్డలతల్లి పొత్తికడుపునఁ బుట్టెడి అపాయకరమగు నెత్తురుగడ్డ. మక్కనగాయ; చూ. వ్రణము. 1; 3. కాల ఖండము: చూ, యకృత్తు.
మక్కనగాయ, ద్వి. వి: చూ, మక్క. 2.
మక్కలు, వై. వి.=మఘీ మొక్కజొన్నలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)
మక్కల్లము, సం. వి. అ. పుం; చూ, మక్క. 2.
మక్కళించు, దే. అ. క్రి. 1. తిరుగుకొను: చూ, వెనుదీయు 2: చూ, సరిపడు; 2. నై. 6. ఆ. 108; 3; చూ, సరిపోలు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 250; అం. ప్రే. 4. మరుగుకొనఁజేయు. స్వా. 1, ఆ. 59; 5, సరిపఱచు. కాశీ. 3, ఆ. 118; 6. సరిపోల్చు ఉ. హరి. 5, ఆ. 50.
మక్కా, వై. వి.=మఘ. యవనదేశమందలి ముఖ్యపట్టణము చూ, సీమ. (1) (దేశములు.)
మక్కి, దే వి. నిస్సారము: చూ, జెంకు. 2.
మక్కికిమక్కి, జా. 1. ఉన్నదున్నట్లు; వా. 2. వారుచేసినట్లు వీరుచేయుట. "దెబ్బకుదెబ్బ యన్నటుల మక్కికిమక్కి చేసెను."; 3. అసలుకు సరియగునకలు.
మక్కు, దే. వి. 1. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1; 2. చింతఅంబలితో బొమ్మలకు పెట్టినఅతుకు; అ. క్రి. 3. కాంతిహీనమగు: చూ, మ్రక్కు; 4; చూ, శోషించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 179; 5: చూ, మరణించు. య 3, ఆ. 123; స. క్రి. 6. గీఱు. అవ్య. యు, కాం. 423: చూ, అక్కు; వా వి బ. 7. పునాదులయొక్కనూలిత్రాటికొనను కట్టెడు కఱ్ఱపుల్లలు; బ. 8. పునాదులయొక్కఆద్యంతముల నిటునటు గ్రుచ్చెడు కొయ్యతునకలు; బ. 9. ఎముకలు: చూ, శల్యము. 1.
మక్కువ, దే. వి. కూరిమి: చూ, స్నేహము, 1.
మక్కె దే. వి. బ: చూ, మక్కు. 9.
మక్తా; వా. వి. రైతు ఈనాందారునకిచ్చెడు ధాన్యాదికము.
మక్షిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: క్రిమిలూనము, క్షుద్ర,గంధలోలుప, చర్వణ, నీలంగువు. (తె).— ఈఁగ-ఈఁగె, ఈవ-ఈవె, నల్లనియీఁగ; తద్విశేషములు.—౧. అడవి యీఁగకు — క్షుద్ర, క్షుద్రిక, గోమక్షిక, దంశము, వనమక్షిక. (తె).— అడవియీఁగ—అడవీఁగ, జొట్టీఁగ-జోటీఁగ — జోఱుటీఁగ; ౨. కఱుఁదురీఁగకు.— కంటక, కంటకాసన, కణ, కాష్ఠకారి, గండోలి-గంథోలి, గృహిణి, తృణషట్పదము,భృంగరోలము, వరటము, వరోలము, విషస్పృక్కు, శూకకీటము. (తె).— కందురీఁగ - కందురు - కడుఁదురీఁగ; కఱుఁదురీఁగ, కడుఁదురు— కఱుఁదురు - కనుఁదురు- ౩. చిన్నయీఁగకు.— క్షుద్రదంశిక; ౪. తేనెటీఁగకు.— క్షుద్ర, పతంగిక, పుత్తిక, మధుమక్షిక, సరఘ. (తె).— జుంటీఁగ-తేనెటీఁగ, తూనీఁగ-తూనీఁగ, తెరయీఁగ, ఘెరయీఁగ; ౫. నీరుపట్టుయీఁగకు.— కుంభీరమక్షిక, ఘోణీ; ౬. పశుమక్షికకు-పశుమక్షిక. (తె).—జొట్టీఁగ-జోటీఁగ-జోఱుటీఁగ; ౭. బొద్దీఁగకు. (తె).—బరిడె పురుగు-బరిణిపురుగు-బరిణెపురుగు, బొద్దీఁక-బొద్దీఁగ; ౮. వల్మీకమక్షికకు. (తె).— ఈసలు (మిగతవానికి "చూ, సరఘ")
మక్షికాస్థానేమక్షికాపాతః, న్యా. అన్నములోపడిన ఈఁగను తీసిపారవేసినచో, మఱియొక ఈఁగ వెంటనేవచ్చి పడినట్లు

ఒకకష్టము తప్పినదనుకొనిన వెంటనే మఱియొక కష్టము ప్రాప్తించడము.

మఖము, సం. వి. అ. పుం. రూ-మఘము: చూ, యజ్ఞము

మఖవంతుఁడు, సం.వి.న్ పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మఖవుఁడు, సం. వి. న్. పుం. —పై.—

మగ, దే. వి పుంస్త్వము. "మగవాఁడు."

మగఁటమి, దే. వి: చూ, పౌరుషము. 1. (ఇదిచింత్యము.)

మగఁటిమి, 1. —పై —; 2: చూ, శౌర్యము. 1.

మగఁడు, దే. వి. పురుషుఁడు. నిర్వ. 1, ఆ. 4: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. భర్త: చూ, సామి. 2; 3. ప్రభువు. రామా. 5, ఆ. 204: చూ, స్వామి. 1; 4. శూరుఁడు: చూ, హఁవీరుఁడు. 2; (వృత్తియందంత్యవర్ణ లోపము. "మగపాటు, మగపొందు.") మొ.

మగఁడులేని యాఁడుది, అం: చూ, అప్రకాశములు.

మగచెయ్యులు, ద్వ. వి. బ: చూ, సంయోగము.

మగణము, అం. మూఁడుగురువులు. "పైకుంతా": చూ, అష్టగణలక్షణము.

మగతనము, దే. వి. 1: చూ, పౌరుషము. 1; 2: చూ, శౌర్యము. 1.

మగది, దే. వి. మొగది.

మగధము, అం: చూ, దేశములు.

మగధుఁడు, సం. వి. అ. వుం. వంశావళి చదివెడువాఁడు, రూ-మాగధుఁడు, మధుకుఁడు: చూ, వంది.

మగనాలు, దే. వి. (మగని + ఆలు): చూ, పతిపత్ని.

మగనిఅన్న, వా. వి: బావ, బావగారు.

మగని పేరెదనున్న వగలాఁడి, దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.

మగనిసైఁదోడు, వా. వి: చూ, దేవరుఁడు.

మగపనులు, వా. వి. బ: చూ, మగచెయ్యులు.

మగపాటి, దే. వి: చూ, మగఁటిమి. 2.

మగపాడి, దే. వి. 1. —పై.—; 2: చూ, పయికూటమి.

మగపోడుములు, దే. వి. బ: చూ, మగచెయ్యులు.

మగపోల్కికూటమి, దే. వి: చూ, మగపాడి. 2.

మగమానికపువాలు, ద్వ. వి. వజ్రాయుధము. నీలా. 3, ఆ. 8: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1.)

మగమానికము, ద్వ. వి. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1.

మగజాతివాలు, ద్వ. వి: చూ, మగమానికపువాలు.

మగజాయి, దే. వి: చూ, మగమానికము.

మగలాగు, దే. వి: చూ, పయికూటమి.

మగవాఁడు, దే. వి. 1: చూ, మగఁడు. 1. విజ. 1, ఆ. 78; 2: చూ, మగఁడు 4.

మగవాని నడక, అం. (దీనికి ఉపమానములు.—ఏనుఁగు, ఎద్దు, సింహము.)

మగవాని వక్షము, అం (దీనికి ఉపమానము—తలుపు.)

మగిడి, దే. వి. పాములవాఁడు ఊఁదెడు వాద్యము: చూ, నాగసరము. 1.

మగియించు, దే. స. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

మగుడ, దే. ద్ర. పునరర్థకము: చూ, వెండియు.

మగుడఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. మరలు: చూ, వ్రట్రిల్లు.

మగుడు, దే. అ. క్రి. —పై.—

మగుడుచు, దే. ప్రే. మగుడఁజేయు. రూ-మగుడ్చు.

మగుడ్చు, —పై.—

మగులు, దే. వి. గోడమీఁది కప్పు: మదురు-మదులు.

మగులుగోడ, ద్వ. వి. మదురుపెట్టిన గోడ—మదురు గోడ. కళా. 3, ఆ. 66: చూ. మఱుఁగుగోడ.

మగువ, దే. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. 1.

మగ్గపుగుంత, ద్వ. వి. సాలెవాఁడు నేయుటకుఁ గూర్చున్నపుడు కాలుచాఁచుకొనెడు పల్లము. హంస. 2. ఆ. 11. చూ, మగ్గము. 1—(3)

మగ్గము, దే. వి. సాలెవాఁడు నేసెడు యంత్రము. తద్విశేషములు (ఉపకరణములు).— ౧. అచ్చు; ౨. ఆసు; ఆసుఁగ్రోవి; ౩. కారపుఁబడుగు; ౪. కుంచియ-కుంచె; ౫. (సం) తంత్వాతర్చనము; ౬. పంటియ-పంటె, పంటికఱ్ఱ, పంటెకోల, పఱఁటె. (సం).— తసరము-త్రసరము; ౭. పడుగు (సం).— ఆతానము, తంత్రము; ౮. పలక; ౯. పేక; ౧౦. లాక, లాకచేయి, లాకబద్ద. (సం).— ప్రవాణి: ౧౧. లాకకట్టు; ౧౨. సరి; (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.") (౧) మగ్గముయొక్క ఉపకరణములు.— (ఇందుకొన్ని శీర్షికలు కానేరవు.) అచ్చు అతుకుట; అచ్చుబద్ద; అచ్చుత్రాడు; అరిక (తడుపుట); అర్చుట (చేయుట); ఊడితెలు; కండి; గడ్డపాఱ, గడ్డపలుగు; చేడు; చేడుముల్లు; చుట్టుకఱ్ఱలు, చుట్టుబద్దలు. గుదిబద్దలు; గోఁజు, గంజి; జువ్వలు-సువ్వలు; దోనియ-దోనె; నాడి; నాడిముల్లు; నేఁతలాకలు; బండి; మొలలాకలు; మోకు; మోకుగిలక: సుద్దకడ్డి. (౨) రాట్నములోని భాగములు.— అడ్డ; ఆకులు; ఇరుసు; ఊఁచలు; కదురు; గుంజలు; చెవులనడుమ దారము; చెవుల పీఁట; తొక్కుడుపీఁట; దారము, పోగు, తంతువు. (3); చూ, మగ్గములకు (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.")

మగ్గరి, దే వి. (మగ్గము + అరి): చూ, సాలెవాఁడు.

మగ్గు, దే. అ. క్రి. ఉక్కచే చెమ్మగిల్లిచెడు: మగ్గుడుపాఱు.

మగ్గుడు, దే. వి. మగ్గుట.

మగ్గుడుపాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, మగ్గు.

మగ్దూరు, వా. వి అధికారము.

మగ్నము, సం. విణ. మునిఁగినది: చూ, విగాహితము.

మఘ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మక్కలు; అం. 2. చూ, పితరులచుక్క.

మఘము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ- మఖము; 2. ఒక దీవి: చూ, లంక (1).

మఘవంతుఁడు, సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-మఖవంతుఁడు

మఘవుఁడు, సం, వి. న్. పుం.—పై.—

మఘాభువు, సం. వి ఊ. పుం: చూ, శుక్రుఁడు:

మచర్చిక, అం: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు.

మచ్చిక, దే. వి. రూ-మచ్చికె-మచ్చిగ. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము 1; 2. మోహము. భాగ. 7, స్కం. 46; మార్క. 5, ఆ. 200: చూ, వలపు. 2; 3; చూ, వాంఛ; 4: చూ, బుజ్జగము. 1.

మచ్చికపడు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, మరులుకొను. 1; 2: చూ, స్నేహించు.

మచ్చికె, దే. వి. చూ, రూ-మచ్చిక.

మచ్చిగ, —పై.—(వాంఛకు –విక్ర. 6 ఆ. 76.)

మచ్చెకంటి, ద్వ. వి, (మచ్చెము+కన్ను) 1 చేఁపలవంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. కళా. 3, ఆ. 129: చూ, స్త్రీ.

మచ్చెము, వై. వి.=మచ్చ. 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 3. చంద్రకళంకము. చూ, లక్షణము. 1.

మచ్చ, దే. వి. 1. రూ—మచ్చము. గాయపుగుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 2: చూ, పుట్టుమచ్చ; 3:చూ,రూ-మచ్చెము,3.

మచ్చమాయు, దే. అ. క్రి. చూ. నశించు.

మచ్చము, దే. వి: చూ, రూ-మచ్చ. 1. వసు, 6, ఆ. 73.

మచ్చరము, వై, వి.=మత్సరః. 1. చూ, మాత్సర్యము. 1; 2. చూ, విరోధము.

మచ్చరి, వై. విణ. (మచ్చరము+ఇ) 1.=మత్సర. ద్వేషి: చూ, శత్రువు; 2. చోరుఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1; 3; చూ, మాత్సర్యశీలుఁడు. భాగ. 6. స్కం. 273.

మచ్చరించు, వై. అ. క్రి. 1. చలపట్టు: చూ, సూడుకొను. 3; 2. చూ, ద్వేషించు. భాగ. 1, స్కం. 332.

మచ్చరికము, వై. వి.=మత్సర. 1: చూ, మచ్చరము. 1. హరిశ్చ. 1, ఆ. 84; 2: చూ, మచ్చరము. 2; 3; చూ, పోటి. 1. విక్ర. 5. ఆ. 62.

మచ్చరికించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-మచ్చరించు. 1.విక్ర. 8, ఆ. 8; 2: చూ, రూ-మచ్చరించు. 2. నై. 8, ఆ, 65.

మచ్చరీఁడు, వై. విణ.=మత్సర. (మచ్చరి+ఈఁడు): చూ, మచ్చరి. 3. ప్రభా. 1, ఆ. 77. (స్వార్థమున ఈఁడు.)

మచ్చవెన్నుఁడు, ద్వ. వి: చూ, వల్లునుఁడు.

మచ్చు, దే. వి. 1. మీఁదకట్టడములేని మిద్దెటిల్లు. అచ్చ. ఆ, కాం. 10: చూ, సదనము. 1; 2. చొక్కుపొడి: చూ,మైదు; 3: చూ, ప్రలోభనము. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1297; 4. వన్నెసరి చూచుకొనుటకు అగసాలెవాఁడిచ్చెడు వెండి బంగారముల ముక్క, మచ్చుముక్క: చూ, లోహము. 1; 5. మాదిరి: చూ, సామ్యము.

మచ్చుకత్తి, ద్వ. వి. మోటకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మచ్చుముక్క, దే. వి: చూ, మచ్చు. 4.

మచ్చులు, దే. వి. బ. వెండిబంగారముల మచ్చు కమ్ములు. హంస. 2, ఆ. 181: చూ, లోహము. 1.

మచ్ఛము, సం. వి. అ. పుం = మచ్చెము: చూ,మత్స్యము.1.

మజ్జ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, న్. పుం. 1. చెట్టుచేవ: చూ, సారము; న్. పుం. 2. ఎముకలయందలి నేయి, అస్థిస్నేహము: చూ, స్నేహము.

మజ్జనము, సం. వి. అ. న. 1.=మజ్జనము పాండు. 2, ఆ. 108 చూ, స్నానము; అం 2: చూ, భూషణము. 2.

మజ్జనోన్మజ్జనన్యాయము, న్యా. మునుఁగుట తేలుటకు అల మునుఁగుట తేలుట.

మజ్జము, అం: చూ, ధాతువులు.

మజ్జిగ, వై. వి. = మార్జికా: 1 చల్ల, మోరి. (సం).-అరిష్టము కాలశేయము - కాలసేయము, గోరసజము, గోరసము, ఘనరసము, /ఘోలము-ఘోళము, దండాహతము. తద్విశేషములు —౧. చల్లతో తడిపినది. (సం).— ఔదశ్వితము-ఔదస్విత్కము; ౨. చేమిరిపెట్టుచల్లకు.- తోడుచల్ల; / ౩. నీళ్ళుకలియనిచల్లకు.—కాను. (సం) - కోరము, ప్రమథితము; ౪. పాతికపాలు/ నీళ్లుచేర్చిన చల్లకు (సం).— కంకరము, కచ్చరము, కటురము-కట్వరము, తక్రము; ౫. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లుకలిసిన చల్లకు:- నీరుచల్ల-నీరుమజ్జిగ— నీరు మోరు, బక్క నీళ్లు-బక్కమజ్జిగ ; ౬. చల్లపులుసు, తిమ్మనము, మెంతిమజ్జిగ. (సం.)—తేమనము, మార్జిక ; ౭. సగమునీళ్లు చేర్చిన మజ్జిగకు. (సం.)—ఉదశ్విత్తు— ఉదస్విత్తు. (మిగతవానికి ''చూ, స్తన్యము.")

మజ, దే. అవ్య. (రూ-మజా—మజ్జ—మజ్జరె—మజ్జరే—మజ్జా—మజ్జారె-మజ్జారే-మజ్ఝారె-మజ్ఝారే.) ప్రశంసనార్థకము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 270: చూ, సెబాసు.

మజా, దే. అవ్య. —పై.— విక్ర. 8, ఆ. 18.

మజాకా, వా. వి. తమాషా-తడాకా, శక్తి.

మజుకూరు, వా. వి. పైనఉదహరించిన గ్రామము.

మజబుతు, వా. విణ: గట్టి.

మజూరి, వా. వి: చూ, మశాఖత్తు.

మజ్జ, దే. అవ్య: చూ, రూ-మజ.

మజ్జనము, వై. వి. = మజ్జన: చూ, మజ్జనము.

మజ్జరి, దే. వి: చూ, ధేనువు. 1-౨౩.

మజ్జరె, దే. అవ్య: చూ, రూ-మజ.

మజ్జరే, —పై.—

మజ్జా—పై —

మజ్జారె, —పై.—

మజ్జారే, —పై.—

మజ్జా, మి. అవ్య. —పై.—

మజ్జారే, మి. అవ్య. —పై.—

మటమట, దే. వి: చూ, రూ-మలమల.

మటమటలాడు, దే. అ. క్రి. మండు: చూ, వెలుఁగు. 5.

మటము, వై. వి.=మఠము. పరదేశులు సన్న్యాసులు లోనగువారు వసించు గృహము: చూ, సదనము. 1.

మటిక, దే. వి: రూ-మట్టిక, గోరుచిక్కుడు*: చూ, మొక్కచిక్కుడు.

మటిమము, అం. (మత్యము) పదియక్షరముల కాలము: చూ, తాళములు.

మటుమాయ, దే. విణ. (మాయదుము+మాయము)రూ-మటుమాయము. 1. మిక్కిలి మాయ; వా. 2. బొత్తిగా కనఁబడఁజేయుట

మటుమాయము, —పై.— సా. 2, ఆ, 114.

మటుమాయకాఁడు, దే. విణ. మిక్కిలి మాయలుగలవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మటుమాయలాఁడు, —పై.—

మట్ట, దే. వి. 1. తాటి, కొబ్బరి లోనగువాని ఆకుల కొమ్మ (వృంతము): చూ, శాఖ. 1; 2. ఆవులోనగువాని తోఁక. భార. విరా. 4, ఆ. 234: చూ, వాలము. 1; వై. వి. 3=మఠ: చూ, వామనుఁడు; 4. గోడకు సున్నముకొట్టెడు కుంచె: చూ, కుంచియ-కుంచె.

మట్టగించు, వై. స. క్రి.=మఠ. 1. మట్టుచేయు; వా. 2: మట్టముచేయు.

మట్టగిడుసు, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మట్టపలక, వై. వి. (మట్టము+పలక) శిల్పులు మట్టము చూచెడు పలక.

మట్టపు బంగారు, వై. వి: చూ, కోరాబంగారు.

మట్టమధ్యాహ్నము, మి. వి. (మధ్యాహ్నము+మధ్యాహ్నము): చూ, పట్టపగలు.

మట్టము, దే. వి. 1: చూ, పరిమితి; వై. విణ. 2.=మఠ. వెలితి: చూ, సొడ్డు. 1; 3.=మఠ. పొట్టి. భాగ. 8, స్కం. 542: చూ, హ్రస్వము; 4. చదును, సమము: చూ, సపాటము (వృత్తియందు హల్లుపరమగుచో మువర్ణము లోపించును.- మట్టపలక మొ.)

మట్టముచేయు, వా. స. క్రి. 1: చూ, మట్టగించు; 2. ఎన్నటికిని పైకిరాకుండఁగ అడఁగఁద్రొక్కు.

మట్టసము, వై. విణ.=మఠ. 1. కుఱుచైనది: చూ, హ్రస్వము; 2: చూ, పరిమితి. య. 2, ఆ. 87; 3: చూ, పరిమితము. 2.

మట్టని, వై. విణ.=మఠ: చూ, వామనుఁడు.

మట్టాడు. దే. అ. క్రి. (మట్టి+ఆడు) 1. గమనించు. భాగ. 3, స్కం. 414: చూ; వెళ్లు. 3; 2: చూ, సంచరించు; 3: చూ. వ్యాపించు.

మట్టి, వై. వి.=మృత్తికా. మన్ను: చూ, భూమి. 1.

మట్టిక, దే. వి: చూ, రూ-మటిక.

మట్టిగోడ, వా. వి: చూ, మఱుఁగుగోడ.

మట్టితైలము, అం. మట్టివలనఁ దీసెడుధృతి: చూ, తైలములు.

మట్టినూనె, అం. —పై.—

మట్టిపగడము, వై. వి: ఇటిక పగడము. (సం.)— ఇష్టక ప్రవాళము, తిక్కటిక—తిక్కణిక. (చూ, రత్నములు.)

మట్టియ, వై. వి. రూ-మట్టె. 1.=మృత్తికా: చూ, మట్టి; దే. వి. 2. మగవానికాలి రెండవ వ్రేలిమించు, రూ-మట్టెమించు, మెట్టియ-మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; బ: 3. ఆఁడుదానికాలి రెండవ వ్రేలిమెట్టె కళా. 7, ఆ. 66. చూ, భూషణము. 2.

మట్టు, వై వి.=మిత. పాండు. 2, ఆ. 161: చూ, మితి. 2; 2. పర్యంతము: చూ, వఱకు; 3. కుదురు. భార. విరా. 4, ఆ. 264: కుదురు, గడ్డిబొద్దు, చుట్టకుదురు-చుట్టుకుదురు, నెట్టియము-నెత్తైము. (సం.)—ఆధారకుండము; తద్వి.—౧. గుండుగ చుట్టిన చుట్టకు చుట్టు; ౨. మోఁపుక్రింద తలమీఁదుగా నుంచుకొనెడు చుట్టకు—చుట్ట; 4. తక్కువ: చూ, సొడ్డు. 1; దే. వి. 5: చూ, వామనుఁడు; 6: చూ, త్రొక్కుడు. 3. పా. 1, ఆ. 23; 7. ప్రదేశము: చూ, స్థానము. 1; 8. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; విణ. 9. మస్పితము: చూ, మితము. 1; స. క్రి.10: చూ, ఒత్తు. 20. హరి పూ 6, ఆ.88.

మట్టుకాఁకర. ద్వ. వి: చూ, పొట్టికాఁకర*.

మట్టుకొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మట్టుపడు. విక్ర. 1, ఆ. 139; ప్రే. 2. మట్టుకొలుపు.

మట్టుచేయు, వై. స. క్రి: మట్టగించు.

మట్టుపడు, వై. అ. క్రి. 1. అడఁగు. జై. 5, ఆ. 145: చూ, స్రుక్కు. 4; ద్వ. అ. క్రి. 2. అంటు, ఇరవుకొను, ఇరవుపడు, ఇఱుకుకొను, కుదురుకొను, కుదురుపడు—కుదుర్పడు, కొను, నట్టుకొను, నిలఁబడు-నిలువఁబడు-నిల్వఁబడు, నిలుచు—నిల్చు, నిలుచుండు-నిల్చుండు, నిలుచుకొను, నూలుకొను-నూల్కొను, నెక్కొను, నెప్పుకొను, నెలకొను-నెలవుకొను, పట్టుకొను, పాదుకొను, పాదునిలుచు, మట్టుకొను (మిగతవానికి "చూ, స్థిరపడు"); ప్రే. 3. మట్టుపఱచు. జై. 6, ఆ. 30.

మట్టుపెట్టు, ద్వ. స. క్రి. చంపు. ఉ, రా. 5, ఆ. 11; ఉ, రా. 2, ఆ. 13: చూ, సంహరించు.

మట్టుబచ్చలి, ద్వ. వి: చూ, దుంపబచ్చలి*.

మట్టుబీఱ, ద్వ. వి. ఒకబీఱ*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.

మట్టుమిగులు, ద్వ. అ. క్రి. అతిక్రమించు: చూ, వాలు. 12 (దాఁటు 6)

మట్టుమీఱు, —పై.—

మట్టె, వై. వి. 1: చూ, రూ-మట్టియ 1. కాశీ. 4, అ. 97; దే వి.2: చూ, రూ-మట్టియ. 2; బ. 3: చూ, రూ-మట్టియ. 3; విణ. 4. బట్టవాఱునిగలది. "మట్టెయావు" మొ.

మట్ర, ద్వ. వి. దున్నునపుడు కొంచ్రదతిరుగక నడుమనిలిచెకు కొంచెముతావు. పాండు. 3, అ. 24.

మఠము, సం. వి. అ. పుం.=మఠము ఆశ్రమము: చూ, సదనము. 1.

మఠ్యము, అం. 1: చూ, మఠిమము; 2: చూ, జన్యతాళములు.

మడ, దే. వి. 1. ప్రవాహమార్గము. హరి. పూ. 8, అ. 37: చూ, మార్గము. 1; 2. మడచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మడఁక, దే. వి. 1: మడత, మడుపు; 2: చూ, లాంగలము.

మడఁగు, దే. అ. క్రి. రూ-మణఁగు. 1: చూ, వంగు,2: చూ, నివర్తిలు. మార్క. 6 అ. 203.

మడఁచు, దే. ప్రే. మడఁగజేయు: మడుఁచు-మణఁచు.

మడఁతి, వై. వి.=మడవతి. (దేశ్యమని. శ. ర.) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మడఁతుక, —పై.— (దేశ్యమని శ. ర.) (స్వార్థమునఉక.)

మడకట్టు, దే. వి. 1. లావుకట్టు: చూ, నేత్రము. 1; వా. 2. వంటకట్టియ. "మీ అడుకులో మడకట్టులుకలవా ?": చూ, సమిధ. 2: 3. మడ, మడకట్టుచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మడత, దే. వి. 1. చలువ, ధౌతవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; 2. బట్టమడుపు: చూ, మడఁక. 1: 3. కడుపుమీఁది మడుపు: చూ, తౌన. 1; 4: చూ, భక్ష్యము: వా.౫:చూ,మతకము.1.

మడఁద్రొక్కు, దే. స. క్రి. (మడఁగన్+త్రొక్కు) తాటాకులు పంక్తివలె వరుసగా అణఁగద్రొక్కు.

మడమ, దే. వి. గుదికాలు. (సం).— పార్ష్ణి, ఘుటి. (ఉ, హరి. 6, అ. 108.) చూ, హజ్జ. (దీనికి ఉపమానము.— మట్టిపండు)

మడమపొల్లు, దే. వి. గాలిపాటు సరిగాలేక వరి వెన్నులో గింజలు కట్టినవిగాక పొల్లులయినది: మడవపొల్లు.

మడయు, దే. అ. క్రి: చూ, మరణించు.

మడవ, దే. వి. (మడ+వా.) మళ్ళకు పాదులకు నీళ్ళుపాఱెడి కాలువముఖము. కళా. 4, అ. 96.

మడవచేఁప, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

మడవపొల్లు, దే. వి: చూ, రూ-మడమపొల్లు.

మడవు, దే. అ. క్రి. 1. విముఖమగు; చూ, లేటమొగమువడు; 2. నిష్ఫలమగు.

మడి, దే. వి. 1. వడగ-పడిగమడ-పడిగమెడ-పడిగెమడ,చూ, హ్రాదిని (నది); 2: చూ, మడత. 1; 3. వరిపొలము; చూ, భూమి. 1; విణ. 4. పరిశుద్ధము: చూ, శుద్ధము. 3; 5. ఆచారము, శుచి: చూ, వర్తనము. 1; 6. (వృత్తియందుఉత్తర పదమైన మడుఁగు శబ్దమునకు ఆదేశముగావచ్చెడిరూపము. "ఇనుమడి-ముమ్మడి. మొ.")

మడికట్టు, ద్వా. వి. 1. రూ-మణికట్టు-మనికట్టు: చూ హస్తము. 1; వా. అ. క్రి. 2. రూ-మడిగట్టు. ఆరవేయఁబడినవస్త్రము ధరించు: మడిగట్టుకొను; 3. రూ - మడిగట్టు - నలుప్రక్కలను గట్టువేసి మడిగాచేర్పఱచు: మడిగట్టుకొను.

మడికాసు, దే. వి. వెండి: చూ, లోహము. 1.

మడికాసుగట్టు, దే. వి. కైలాసము: చూ, పర్వతము.

మడికాసుమంటేఁడు, దే. వి: చూ, ఱేఁడు.

మడిగట్టు, వా. వి. 1. చేనుగట్టు; అ. క్రి. 2: చూ, రూ-మడికట్టు. 2; 3: చూ, రూ-మడికట్టు. 3.

మడిగట్టుకొను, వా. అ. క్రి. చూ, మడికట్టు. 2-3.

మడిచేఁబు, ద్వ. వి. (మడిచిన+చేఁబు) వైష్ణవస్త్రీలు ముందుండియెత్తి వెనుకకు చెక్కుకొను కోకచేఁబు:చూ, పైజాఱు.

మడిపెసలు, దే. వి. మడియందు పైరగు నల్లపెసలు: చూ, స్తంబకరి (పెసర.)

మడిమ, అం: చూ, కళాస్థానములు.

మడిపంచె, వా. వి. ఆరవైచినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

మడిబట్ట, వా. వి.—పై.—

మడిమంచె, దే. విణ. బలహీనము. స్వా. అ.6. 28. రూ-మడిమంచము, నిస్సత్తువ-నిస్సత్తువు. (సం).— అశక్తి, గ్లాని.

మడిమంచము, —పై.—

మడియఁడు, దే. విణ. మూఢుఁడు. సా. 2, అ. 127: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మడియాలు, దే. వి. రూ-మడేలు: చూ, రజకి.

మడియించు, దే. స. క్రి,చంపు.సా. 2.అ.37.చూ,సంహరించు.

మడియు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు; 2:కివ్వ్-తునుఁగు.

మడియుట, దే. వి: చూ, మరణము.

మడియుగాలి, వా: వి. చూ, మమ్మ. 1.

మడిపాలు, దే. వి. చూ, రజకుఁడు.

మడిసంచి, దే. వి. (ఇతరులు అంటఁగూడనిది) ఆరవైచిన బట్టలు. దేవుఁడు లోనగునవిగల సంచి:చూ, సంచి.

మడిసంది, దే. వి. (రామా. 6, అ. 164): చంక - చంకిలి - చక్కిలి. (సం).—కక్షము, కక్ష్య, దోర్మూలము, బాహుమూలము. (చూ, హస్తము.)

మడుఁగు, దే. వి. (రూ-మడువు-మడ్గు-మణుఁగు-మణువు) 1. గుణము. "దీనికది యెన్నిమడుఁగులు హెచ్చు.": చూ. రెట్టి; 2. హ్రదము: చూ, సరస్సు. 1; 3. కొలను. పంచ. నా. 3, అ. 340: చూ, సరస్సు. 1; 4. పరిశుద్ధి: చూ,సుద్ది. 2; 5. పరిశుద్ధవస్త్రము. పా. 2, అ. 14: చూ, వస్త్రము: 6. ఎనిమిదివీసెల కొలఁది, బారువలో ఇరువదవవంతు; 7. అడఁకువ: చూ, వినయము. 1; బ. 8. ఆకుమడుపు. రుక్మి 5, అ. 57: చూ, వృత్తపర్ణము; విణ. 9: చూ,మడి.

4; అ. క్రి. 10: చూ, వంగు. హరిశ్చ.1, అ. 5,ఆ. 73; 11: చూ, క్రుక్కు. 4. ఉ, హరి.2,ఆ.58;ఉ.హరి.క.ఆ.13.

మడుఁచు, దే. క్రే. చూ, రూ-మడఁచు.

మడుపు, దే: వి. 1: చూ, మడుఁగు. 5. అని. 5, ఆ. 31; 2: చూ, మడఁక. 1; బ. 3: చూ, రూ-మడుఁగు. 8; స. క్రి. 4. చంపు: చూ, సంహరించు.

మడుపు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు.

మడేలు, వా. వి: చూ, రూ—మడియాలు.

మడ్గు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు. (గుణమునకు.—పాండు. 3, ఆ 137).

మడ్డి, దే.వి. 1: చూ, బంధురము. 4; విణ. 2: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మడ్డిపాలు, దే, వి. బంకగానుండు నొకరసము.

మడ్డు, దే. వి. ఇనుపగుండు. ప్రభా. 5, ఆ. 60: చూ, రాయి.

మడ్డుకత్తి, ద్వ. వి: చూ, మచ్చుకత్తి.

మడ్డువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. గుమ్మెట, తుడుము: చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధ వాద్యములు.

మణఁగు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మడఁగు. 1-2.

మణి, సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. రూ-మాణి. పచ్చఱాయి లోనగునది (అశ్మజాతి): చూ, రత్నము. 1; 2. ముత్యము లో నగునది (అనశ్మజాతి): చూ, రత్నము. 1; 3. రతనము: చూ, రత్నము. 1; 4. నంద, ముంత: చూ, పాత్రము. 6; 5.=మని: చూ, మడికట్టు; 6. గొఱ్ఱెమెడచన్ను: చూ, స్తన్యము; 7. మగవాని కామచివర: చూ. శిశ్నము; 8. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము; అం 9: చూ, క్రియలు; 10: చూ, అసంయుత హస్తములు.

మణికట్టు, వా. వి: చూ, రూ-మడికట్టు.

మణికము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాఁగు. ముంత (అని కొందఱు): చూ, పాత్రము. 6; అం. 2: చూ, రదక్షతములు.

మణికాచము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెంపలి*.

మణికారుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రత్నములను సానఁబట్టు వాఁడు: చూ, సానలవాఁడు.

మణిగ, దే. వి. (రూ—మళిగ—మళిగె—మణిగె): చూ, దుకాణము. 1.

మణిగణనికరము, పా: చూ, వృత్తము, 1. "న-న-న-న-న-స. 9 యతి. 15వ ఛందస్సు")

మణిగము, దే.వి. రూ మణివము. అధికారము: చూ, రపము.1.

మణిగాసనము, దే. వి. సన్నసన్నపు పూఁత: చూ, సమాలంభము.

మణితము, సం. వి. అ. న. రూ-మాణితము. 1. రతికాలము నందలి గళరవము: చూ, స్వరము. 2; 2. కోకిలధ్వని: చూ, స్వరము. 2; అం. 3: చూ, రతిధ్వనులు.

మణిదీపిక, పా: చూ, వృత్తము. 1. (మొదటి పాదము.—"న-భ భ-న-భ-స గణములు. 13 యతి; రెండవ పాదము—"న-న-న-స జ-భ సగణములు. 14 యతి; మూఁడవ పాదము.—"న-భ-ర-స-న-స-న-స గణములు. 12 యతి; నాలుగవ పాదము—"న-భ-ర-స-జ-జ-గురువు 12 యతి.)

మణిపూరకము, అం: చూ, చక్రములు. (వెన్నెముకయందలి షట్చక్రములలో నొకటి.)

మణిపూరము, అం. —పై.—

మణిప్రవాళము, సం. వి. అ. పుం, న. రెండుభాషలు కలిసిన కవిత్వము: చూ, మాటలల్లుట.

మణిబంధము, సం. వి అ. పుం. 1.=మని. చేతిమనికట్టు: చూ, హస్తము 1; అం. 2: చూ, అధమక్షేత్రములు.

మణిబంధములు, అం. (ముంజేతులు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు—ముడుసులు కనిపించుచున్న దుఃఖి. మిక్కిలి కుఱచయైన రాజు. మూఁడు రేఖలున్న మణిఖచిత భూషణముల ధరించును.) 2: చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు. (లావైన పతి చచ్చును.)

మణిబిందుమాలిక, అం: చూ, దంతక్షతములు.

మణిభూషణము, పా: చూ, వృత్తము 1. ("ర-న-భ-భ-ర గణములు. 10 యతి. 15వ ఛందస్సు").

మణిమంత్రౌషధాదిసిద్ధి, అం: చూ, కళలు.

మణిమాల, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("త-య-త-య గణములు. 7. యతి. 12వ ఛందస్సు")

మణిరంగము, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-స-స గురువులు. 6 యతి. 10వ ఛందస్సు").

మణిరంజనము, సం. వి. అ. న. వర్ణపుతేకు.

మణివకాఁడు, దే. విణ (మణివము+కాఁడు): చూ, పారుపత్తెపుకాఁడు.

మణివము, దే. వి: చూ, రూ-మణిగము.

మణిసరులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మణిసిల, వై. వి.=మనశ్శిలా. కటంభర. (శుద్ధి.—సున్నపు నీళ్ళతో రెండుజాములు దోలాయంత్రమున వండినశుద్ధి): చూ, రాయి.

మణిసూత్రన్యాయము, న్యా. పూసలలో దారమువలె లోపలకలిసి యుండునరీతి.

మణిస్థానప్రయోగము, అం: చూ, తంత్రములు.

మణీచకము, సం.వి.అ.పుం. చాదినీవెండి: చూ, లోహము. 1.

మణుఁగు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు.

మణుఁగుఁబూలు, ద్వ. వి. బ. కుబేరమూలమను భక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము.

మణుఁచు, దే. క్రే: చూ, రూ-మడఁచు.

మణువు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు.

మణేదారు, వా. వి. మునసబునకు సహాయకారి.

మతంగజము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మతంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకఋషి: చూ, సన్న్యాసి; 2. రూ-మాతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.

మతకము, దే. వి. 1. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2; 2: చూ, మాయము. 1; 3; చూ, స్నేహము. 1,

మతకరి, దే. విణ. (మతకము + అరి) మాయావి: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మతము, సం. వి. అ. న. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 2. అంగీకారము: చూ, సమ్మతి. 1; 3: చూ, శాస్త్రము. 1; 4. సమ్మతము: చూ, స్వీకృతము. 1; 5. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2; 6. పూజింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 7. కులాచార పద్ధతి. తద్వి.—జైనము మొదలగు మతములు పెక్కులు గలవు (చూ, మతములు, హిందూ మతము).

మతములు, అం. 1. వైష్ణవము, మాధ్వము, స్మార్తము; 2. వైష్ణవము, శైవము, శాక్తము, గాణపతము (గాణాపత్యము), సౌరము, కాపాలికము. (కాపాలము); 3. ద్వైతము, అద్వైతము, విశిష్టాద్వైతము. (చూ, త్రయము).

మతలబు, వా. వి. 1. ఉత్తరము పైవిలాసము వ్రాయురీతి: చూ, శిరోనామ. "మహారాజశ్రీ . . . వారికి, బ్రహ్మశ్రీ . . . వారికి". ఇత్యాది; 2. ఉత్తరములోని అంశముల గమనిక; 3: చూ, ముసాయిదా.

మతల్లిక, అం రూ-మాతల్లిక: చూ, శ్రేష్ఠ వాచకములు

మతాబు, దే. వి. రూ-మత్తాబు: చూ, బాణసంచు.

మతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1.=మది. శాస్త్రచింతనాదులచేఁ గలుగు నర్థనిర్ణయ జ్ఞానము: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2: చూ, వాంఛ; 3. తలఁపు: చూ, స్మృతి. 1; అం. 4: చూ, సంచారి భావములు. ("ఔనౌను. దాశరథి పరతత్వరూపమే కాకున్న నిట్లెల్లెడలం గాన్పించునే? యోసరమా: యిదియు నా కించుక భాగ్యమనియే తలంచెద").

మతిరేవబలాద్గరీయసీ, న్యా. బలముకన్న బుద్ధియే గొప్పది.

మతోత్తము, అం: చూ, తంత్రములు.

మత్కుణము, సం. వి. అ. పుం. 1.=మొగటి. నల్లి: చూ, రక్తాంగము. 4; 2. కొమ్ములులేని యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. నారికేళము*: చూ, స్కంధఫలము.

మత్కుణుఁడు, సం వి. అ. పుం. గడ్డము మీసము లేనివాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

మత్త, అం. (హంసశ్రేణి): చూ, వృత్తము. 1. ("మ-భ-స గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు").

మత్తకాశిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్తకాసిని. 1. మదము చేత ప్రకాశించునట్టి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2.ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మత్తకాసిని, —వై.—

మత్తకోకిల, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-స-జ-జ భ-ర. 11 యతి. 18వ ఛందస్సు").

మత్తగిలు, వై. అ. క్రి.=మత్త: చూ, మదించు. 1.

మత్తత, వా. వి: మదటతనము.

మత్తమయూరము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ-త-య-స గురువులు. 8 యతి. 13వ ఛందస్సు.")

మత్తము, సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 2. మదముపట్టినది,

మత్తల్లిక, అం: చూ, రూ-మతల్లిక.

మత్తలి, అం. 1: చూ, కిరణములు; 2: చూ, ఘోటాపలు.

మత్తవారణము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒఱగుబిండు: చూ, లోవు; 2: చూ, మత్తము. 1.

మత్తహంసిని, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-త-స-జ గురువులు. 7 యతి. 13వ ఛందస్సు").

మత్తా, వై. వి. = మద. మత్తు: చూ, మందు

మత్తాక్రీడ, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ-మ-త-న-న-న-న వగణములు. 9-17 యతులు. 23వ ఛందస్సు").

మత్తాబు, దే. వి: చూ, రూ-మతాబు.

మత్తాలంబము, సం. వి. అ. న: చూ, ఉపాశ్రయము. (తె.)—కటకటాలు, కటకటాకమ్ములు (మత్తాలంబము చింత్యము).

మత్తి, వై. వి. మదము: చూ, మత్తా.

మత్తికాఁడు, ద్వ. వి: చూ, వలపుకాఁడు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 149.

మత్తిల్లు, వై. అ. క్రి. = మత్త: చూ, మదించు. 1.

మత్తు, వై. వి. = మత్త-మద: చూ, మత్తి.

మత్తుఁడు, సం. విణ. 1. మదట: చూ, శౌండుఁడు; 2: చూ, హృష్టుఁడు; 3: చూ, సోమరి.

మత్తేభవిక్రీడితము, అం. (మత్తేభము): చూ, వృత్తము. 1. ("స-భ-ర-న-మ-య-వ. 14 యతి. 20వ ఛందస్సు")

మత్సరకృత్తు, అం: చూ, షడ్జగ్రామ గత మూర్ఛనలు.

మత్సరము, సం. వి. అ. పుం. 1 =మచ్చరము: చూ, హంస. 7. 2. క్రోధము: చూ, రోషము; విణ. 3. ఈర్ష్యకలది; 4. క్రోధము గలది: చూ, రోషము; అం. 5: చూ, హేయ గుణములు; 6. (మాత్సర్యము): చూ, అరివర్గములు.

మత్స్యండి, సం.వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్స్యంది. కండచక్కెర: చూ, శర్కర. 1.

మత్స్యంది, —వై.—

మత్స్యధాని, సం.వి. ఈ స్త్రీ. చేఁపలబుట్ట, కువేణి: చూ, వల. 1.

మత్స్యపిత్త, సం. వి. అ. స్త్రీ కటుకరోహిణి*: చూ, కటుకాదని.

మత్స్యబంధనము, సం. వి. అ. న: చూ, వల. 1.

మత్స్యబంధము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

మత్స్యము, సం. వి. అ. పుం. 1 (రూ-మచ్చము-మత్సము)= మచ్చెము. (మాంసము హరించువిచ్చచేత హర్షించునది); అండజము, అనిమిషము—అనిమేషము, అప్పుచరము, అంబుచరము, అత్మాశి, కచరము, క్షత, గోనర్దము, చపలము, జలపిప్పకము, ఝషము, పృథురోమము, పోటగళము, మీనము, విసారము, వైసారిణము, శంబరము, శకులి, (తె.)-చేఁప, (బ) తెఱగంటి, నీటికెదురెక్కు పుట్టువు, మచ్చము-మచ్చెము, మరునిడాలు, మిలు-మీను-మీలు, వాలుగ; తద్విశేషములు— ౧. అండాలువు; ౨. అంబుకీశము, అవసాధ్యము, ఉలూపి, జలకూర్మము, శిశుకము, మీనడింభము. (తె.)—ఉలచచేఁప, ఉలచమీను, ఉలస-ఉలుచ, ఉలుచమీను; ౩. అంబుగజము, అంబుకంటకము

అంబు కిరాతము, అంబు మర్కటము, అపహారము-అవహారము, అసిదంష్ట్రము, ఆరామము, కుంభి, కుంభీరము, క్షీరశుక్లము, గిలగ్రాహము, గ్రాహము, చపలాంగము, చులుక, జలకంటకము, జలకపి, జలజిహ్వము, జలరూపము, జలసూకరము, జలసూచి, ఝషము, ఝషాశనము, నక్రము, మకరము, మరోలి, మాయాదము, మీనరము, వార్ఘటము, శింశుమారము, శిశుకము, హ్రదగ్రహము. (తె.)—కడలిరా తత్తడి, పిడకమొసలి—పిడుకమొసలి, మరునిడాలు, మొసలి; ౪. కుంభీరము-కుంభీలము, గిలగ్రాహము, గోముఖము, నక్రము. (తె.)-కాలుమొసలి; ౫. అకూపారము, అపహారము-అవరాహము, అవహారకము, కూర్మరాట్టు, జలకిరాటము, జలగ్రహము, జలహస్తి, జలాంటకము, జలాండకము, తంతునాగము, తంతువు (తె.)—అగడు-నెగడు-నెవడు-నీటిదయ్యము; ౬. అతిశృంగకము, శృంగి. (తె.)—కొమ్ముచేఁప, పాఁపమీను; ౭. (తె.)—అరిజ, అరుజు. తద్వి.—కల్లరుజు, పుల్లరుజు మొ.; ౮. అష్ఠశఫరము, తిమింగిలము, దంతపాలము; ౯. అవహారము, గ్రాహము; ౧౦. అసిపృచ్ఛకము, చపలాంగము, జలకపి, జలచరము, జలౌకసము, నీరాటము, శింశుమారము. (తె.)-నీరుద్రిమ్మరి; ౧౧. అలస్యము, కిఘోణి, జలసూకరము. (తె)—నీరుపంది; ౧౨. ఇంచాకము, జలవృశ్చికము. (తె.)—చిఱుచేఁప, రెయ్య-రొయ్య; ౧౩. ఇల్లిశము-ఇల్లీశము, ఇల్వలము, గాంగేయము, జలతాలము, జలవాపికము, ప్రోష్ఠి, రాజశఫరము, వారికర్పూరము, శఫరాధిపము, శఫరి. (తె.)-ఇల్లవ, ఇల్లిసె, ఇల్లెము, ఇల్లెస, బేడిస; ౧౪. ఉచ్చింగటుఁడు, తృణగండము; ౧౫. ఉద్దండపాలము; ౧౬. ఉద్రము-ఉద్ధ్రము, జలమార్జారము, జలాఖువు-జలాఘువు, జలనకులము, జలబిడాలము, జలప్లవము, నకులప్లవము, నీరాఖువు. (తె.)—నీరుపిల్లి; ౧౭. ఉరగము; ౧౮. ఎట్టిమీను (చూ, సర్పము, రోహితము); ౧౯. ఏరంగము; ౨౦. కంకత్రోటము, జలవ్యధము, జలసూచి. (తె.)-గద్దముక్కుచేఁప; ౨౧. కంటకాష్ఠీలము, కుక్షిశము, కుడిశము, కులిశము-కులీశము-కులీరము, ఖలిశము-ఖలేశము-ఖలేశయము, ఖశేటము. (తె.)—గుడి, గుడిజెల్ల; ౨౨. కజ్జలి; ౨౩. కరండి, జలేశయము, మూకము, శంబరము; ౨౪. (తె.)—కరవాడు-కఱవాడు, వట్టిచేఁప, వరుగుఁజేఁప; ౨౫. కర్ణఫలము; ౨౬. కలకము, గండోలము, గణోత్సాహము, శకిలి-శకులి, శకులము, శకులార్భకము. (తె.)-కుచ్చుమీను, బేడిస, బేడిసమీను, లంజెబేడిస; ౨౭. కలభము; ౨౮. కవయి, కవిక, క్రకచపృష్ఠి, రాజీవము. (తె.)—కొఱవాసములు, చొఱ-చొఱ్ఱ-చోఱ, చోఱబుడుత, సొఱ-సొఱ్ఱ-సొఱచేఁప; ౨౯. కశ్యపము-కాశ్యపము; ౩౦. కాకోచి, కాకోచికము, జలవాపికము; ౩౧. కాతరము, కాతలము; ౩౨. కుంచిక, కుంభిలము, కుంభీరము, కుచికము; ౩౩. కుడుంగము; ౩౪. క్షుద్రజలచరములు.—కులాటము; (తె.)—ఎరచిల్ల పురుగు, కత్తెరి, కురుమిండ, కొయ, గవ్వము, చట్టుడుగుల్ల, తలకప్ప, తెలిదెమ్మకరి, నసిమిరి, నాఁచుడు, నిర్ఘాత, నీటికుమ్మరి పురుగు; నీటిఁగె, నీరుగుట్టు, నీరుపాప, నీరెన, నీర్చలి, నులిగుల్ల, ప్రాచిపురుగు, బంగరు పురుగు, రుండము, వెల్లిపోలిక; ౩౫. కోంకణము; ౩౬. క్రోడీముఖము, ఖడ్గము, గండకము—గడకము, గడము, గలానిలము, శకులార్భకము. (తె.)—గెండ-గెండె; ౩౭. క్షిణనిశ్వాసము, శింశుమారము—శిశుమారము; ౩౮. క్షుద్రాండమత్స్య సంఘాతము, పోతాధానము; ౩౯. గాంగటకము—గాంగటము—గాంగశేయము, గాంగేయము; ౪౦. గరఘ్ని; ౪౧. గండూపది. (తె.)—ఆఁడు ఎట్టి (ఆఁడెట్టి) (చూ, సర్పము); ౪౨. గర్గరము, గర్గాటము, యోగనాలిక; ౪౩. గర్జకము; ౪౪. గవాచి; ౪౫. గుడము; ౪౬. గుల్మము; ౪౭. గోమీనము; ౪౮. గ్రామమద్గురిక, మద్గురము, మద్గువు. (తె.)—బొమ్మడాయి; ౪౯. ఘర్ఘటము; ౫౦. చంద్రచంచల; ౫౧. చిత్రఫలకము, చిత్రఫలము, చిత్రఫలి, ఫలకి; ౫౨. చిరిచిమము-చిరీచిమము-చిలిచిమము-చిలీచిమము. (తె)—తేలుమీను; ౫౩. చులుంపి; ౫౪. చులుకి; ౫౫. చిత్రవదాలము, చిత్రవల్లికము, పాఠీనము, సహస్రదంష్ట్రము. (తె).—కొఱ-కొఱ్ఱ, కొఱ్ఱమీను, పాటీనము, బేడిస; ౫౬. చీరము; ౫౭. ఛాగలకము; ౫౮. డాత్యూకటము; ౫౯. చూ, తిమి; ౬౦ త్రికంటకము; ౬౧. నీరుకోడికి.-(చూ, పుంజు); ౬౨. నీటిగుఱ్ఱమునకు-(చూ, హయము); ౬౩. శాలము: ౬౪. సిధ్మల. (తె.)—ఉప్పుఁజేఁప; ౬౫. మఱికొన్ని చేఁపలరకములు-(తెలుఁగు పదములతో వ్యవహరింపఁబడునవి)— అంబుపక్కెర; అల్లెదము-అల్లెదమ్మ; ఆకుజెల్ల; ఇంగిలాయి; ఇసుకదొందు; ఈసపిట; ఉబుజు; ఉరుజ; ఉల్లాకుఁజేఁప; ఉల్లికుచ్చడము; ఎరచిల్లపురుగు; ఒల్లెంక; కడినెల; కదిర; కనుగుఁజేఁప; కల్లరుజు; కొగిస; కుంటముక్కు; కూరముక్కు; కొరదు; కొరద; గెజ్జె; గొల్లదొందు; గ్రుడ్డింగిలాయి, చందమామపక్కె; చందువాచేఁప; చాఱ, చాఱమీను; చిత్తర; చీరచింపు; చుక్కకొర; చుక్కపిల్ల; జెల్ల; టేఁకి; తిమిరమీను; తిరిర; తిఱికి; తూర-తూల; పండుఁజేఁప; తెల్లనార; తొల్లిక; దాసరికొయ్య; దొందు; నాగపెంజెర; నీరుపాపర; పక్కె; పయిజాఱుతట్ట; పల్లికతట్ట; పరిగియ-పరిగె, పత్తెమీను; పాలచేఁప; పాలచొఱ; పుత్తడికాసు; పులస; పులుచు; పుల్లరుజు; పులిమెకము: పూఁజేఁప; పూమేను; పూలమట్ట; పైజాఱుమట్ట; పొట్టపెంజెర: పొనుఁగుఁజేఁప; పొరకచేఁప; పొలస; పోసజెక్క; బుడ్డపక్కె; బొంకప్ప; బొందపక్కె; బొచ్చె; మంగలపక్కె; మట్టగిడుసు; మడవచేఁప; మలుఁగు; మాచెనపక్కె; మాతగొరక; మిసి; మిసికల్లు; ముకుదొమ్మి; ముచ్చింగి; ముత్తెచేఁప; ములువాలుగ; మెత్తడి; మేనమొత్తె; మోరపక్కె; రాతిగొరక; రామ; లత్తిచేఁప; వంజిరము-వజ్జరము, వంజు, వందొందు; వడగవ్వ; వాలుగ,

వాలుగతెంకి, వాలుగపాము, వాలుపు; విండిలి ; వెలిమొట్ట ; సోరంగి. ౬౬. మీనదింధము:—శిలాపి. అం. 2. మత్స్య దేశము: చూ, దేశములు; 3: చూ, మత్స్యావతారము ; 4: చూ, ఆసనములు.

మత్స్యాక్షి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పొన్నగంటికూర : చూ, శీతసారము; 2: సోమెడకూర.

మత్స్యావతారము, అం: చూ, అవతారములు.

మథనము, సం. వి. అ. న. ఉన్మంథము, దధిమథనము, దధిమథము. మంథనము. (తె)— చిలుకుట, చిలుకుడు, తరి, తరుచుట-త్రచ్చుట, త్రచ్చన.

మథించు, సం. స. క్రి: (తె)-గిలకరించు, చిలుకు, తరుచు-తర్చు-త్రచ్చు, పుడుకు.

మథితము, సం. వి. అ. న. 1. నీళ్ళుకలియని మజ్జిగ; విణ. 2. త్రచ్చఁబడినది; 3. ఒరయఁబడినది.

మదంతి, అం: చూ, శ్రుతులు.

మదకలము, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, మదపుటేనుఁగు; విణ. 2. మత్తుచేత వ్యక్తముకాని మాటలుకలది.

మదట, వై.విణ.1.=మద: చూ, మత్తుఁడు. 1; 2. మత్తురాలు, దిమ్మరి-దిమ్మరి: చూ, స్త్రీ.

మదటతనము, వై. వి.=మత్తత్వ: మత్తత.

మదటయేనుఁగు, ద్వ. వి. గంధీరవేది: చూ, మదపుటేనుఁగు.

మదనకంటకము, సం. వి. అ. పుం: ఉదర్కము. (తె.)— ఉమ్మెత్తముల్లు.

మదనకామేశ్వరిలేహ్యము, అం: చూ, లేహ్యములు.

మదనగంధులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మదనచేతులు, దే.వి. బ: 1 తనాబి, దంతియదంతె, దూలము. (సం.)-తండకము తుల, స్థూలము (చూ, స్తంభము.తద్వి. 2: అడ్డవాఁపు. 3: అడ్డదూలము. 4: ఓడంగి.

మదనదర్పణము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ,స,జ,ర,జ, గురువులు. 11 యతి. 16వ ఛందస్సు.)

మదనము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆమని: చూ, సంబరము. 3; 2. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము; 3. మంగ*: చూ, శ్వసనము. 3; 4.=మయినము: చూ, సిక్థకము; 5. ఒకపక్షి: చూ, కంజలము; 6: చూ, మర్లమాతంగి*; అం. 7: చూ, జన్యతాళములు.

మదనవిలసితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న, న, గ. యతిలేదు. 17వ ఛందస్సు")

మదనవృత్తము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఇది వసంత తిలకవలెనే నడచును. 9 యతి.)

మదని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జవాదిపిల్లి: చూ, సంకువు.

మదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

మదపుటేనుఁగు, ద్వ. వి: చూ, మదటయేనుఁగు.

మదమడఁచు, మి. స. క్రి. (మదము+అడఁచు) చంపు. జై. 5, ఆ. 58: చూ, సంహరించు.

మదము, సం. వి. అ. పుం. 1.=మత్త. క్రొవ్వు: చూ, హెమిక; 2. ఏనుఁగుక్రొవ్వు: చూ, హెమిక; 3. సాఁడు: చూ, రేతస్సు. 1; 4. ఏనుఁగురేతస్సు: చూ, రేతస్సు. 1. (చూ, హస్తి); 5. కస్తూరి: చూ, మదాహ్వము; 6: చూ, హంకారము; 7: చూ, సంతోషము; అం. 8: చూ, సంచారిభావములు. ("అమ్మహనీయంబునఁ గవిరులు మధురమధుపాన వ్యామత్తత్రై రాలుదు రేలుదు సోలుదు వివిధగతులఁ జెలంగొనాదఁగిరి"); 9: చూ. పేయగుణములు; 10: చూ, గణమదములు; 11: చూ, అరిషడ్వర్గములు.

మదములు, అం. 1. (ఏనుఁగునకు మదము ఎనిమిదిచోట్లఁ బుట్టును.)—౧. చెక్కిళ్లకు.—దానము, ౨. కన్నులకు.—సీధువు, ౩. చెవులకు.—సౌగంధము, ౪. తొండముచివరకు-శీకరము, ౫. చనుమొనలకు.-సిక్యము, ౬. మేహమునకు-మదము, ౭. హృదయమునకు —ఘర్మము, ౮. చరణములకు.—మేఘము పుట్టును: చూ, హస్తి; 2. తద్వి.— ౧. ఉత్కటము. (త్రిమదములు) — ౧. విద్యామదము, ౨. ధనమదము, ౩. కులమదము; 3 (అష్టమదములు).- ౧. అన్నమదము, ౨. అర్థమదము, ౩. స్త్రీమదము, ౪. విద్యామదము, ౫. కులమదము, ౬. రూపమదము, ౭. ఉద్యోగమదము, ౮. యౌవనమదము. (లేక) ౧. ధాన్య సంగ్రహ, ౨. ధన, ౩. మాన్యక్షేత్ర, ౪. విద్య, ౫. సత్కుల ప్రసూత, ౬. సౌందర్య, ౭. ఉత్తమ గ్రామనివాస, ౮. యౌవనమదములు.

మదయిత్నువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మేఘము. 1.

మదరేఖ, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మగణ సగణ గురువులతోఁగూడినది. 7వ ఛందస్సు.)

మదల, వా. వి. అలుచు: చూ, సోమరి.

మందలతనము, వా వి. చూ, విలంబము. 1.

మదస్ఖలితము, అం: చూ, కరణములు.

మదస్థానము, సం. వి. అ. న. కల్లుత్రాగెడి యిల్లు: చూ సదనము. 1.

మదహత్తి, వై.వి. మదహస్తి. మదపుటేనుఁగు: చూ, హస్తి;

మదాంబరము, సం.వి.అ.పుం. ఇంద్రుని ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మదావళము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మదాహ్వము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగమదము.

మది, వై. వి. 1. గుండె: చూ, హృదయము. 2; 2=మతి. బుద్ధి. ఉ, హరి. 5, ఆ. 191: చూ, హృల్లేఖము. 2.

మదించు, సం. అ. క్రి. 1. క్రొవ్వు: చూ, మబ్బుకొను; వై. అ క్రి. (1) తలఁచు. రా, వి. 3, ఆ. 52: చూ, సంకల్పించు. స. క్రి. (2) మదింపువేయు: చూ, తోఁచు. 4.

మదింపు, వై. వి: అంచన-అంచనా, దవులు-దౌలు.

మదింపుకాఁడు, వా. వి: అంచనదారుఁడు.

మదికొలంకు పులుఁగు, ద్వ.వి: చూ, హంస. సాంబి. తిర్య. 7.

మదికొలను నెక్కొనుపిట్ట, —వై.—

మదిమది, వై. వి. నెమ్మది. ఉ. హరి. 5, ఆ. 43: చూ, శాంతము. 1.

మదిర, సం.వి.ఆ. (స్త్రీ). 1. కల్లు: చూ, సుర. 2; 2. కుబేరుని కూఁతురు, కటమాలిని: చూ, సూన. 1; అం 3: చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.

మదిరాక్షి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మదముకప్పిన కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మదిరాగృహము, సం. వి ఆ. న: చూ, మదస్థానము.

మదీయము, సం. విణ (తె.)—నాది.

మదుగు, దే. వి. మదుము-మదువు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 758: చూ, పిదపిద. 2.

మదుపు, దే. వి. 1. ఆకుపచ్చ: చూ, వర్ణము. 6; వా. 2. మదుపుపెట్టిన సొమ్ములోనగునది.

మదుము, దే. వి: చూ, రూ-మదుగు.

మదురు, దే.వి.1: చూ, మగులు; ఆ. క్రి. 2: చూ, మాఁగు 3.

మదురుకమ్మ, వా. వి. గటికమ్మ-గటిగమ్మ: చూ, వృంతము. 1. (మట్ట).

మదురుగోడ, ద్వ. వి: చూ, మగులుగోడ.

మదురుపు, వై. వి. 1. మత్తు; చూ, హామిక; 2 =మధు. కల్లు: చూ, సుర. 2.

మదువు, దే. వి: చూ, రూ-మదుగు.

మదోత్కటము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మదపుటేనుఁగు; 2. కపోతము: చూ, సురటీ.

మద్గురము, సం.వి.అ.పుం. బొమ్మడాయి: చూ, మత్స్యము.1.

మద్గువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2: చూ, మద్గురము.

మద్దత్తు, వా. వి: చూ, సహాయము.

మద్దల, వై.వి.=మర్దల. మృదంగము. రూ-మద్దెల: చూ, వీణె.

మద్ది, దే. వి: చూ, సాలము*. (దీనిభేదములు—ఇనుమద్ది, ఏఱుమద్ది.)

మద్దికాయలు, దే.వి.బ. చెవితమ్మెఅనునగ: చూ, భూషణము.2.

మద్దెల, వై. వి =మర్దళ: చూ, రూ-మద్దల.

మద్దెలరూపురిక్క, వై. వి.=మర్దళరూపర్క్షధనిష్ఠ: చూ, రిక్క.

మద్దెలసంచు, అం: చూ, దండలు.

మద్దెలసంచుదండ, అం. —పై.—

మద్దెళన, అం. —పై.—

మద్యము, సం. వి. అ: న. కల్లు; చూ, సుర. 2.

మద్రంకరుఁడు, సం. విణ: చూ, శుభంకరుఁడు.

మద్రకము, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, ర, న, ర, స, స, న గురువులు. 11 యతి. 22వ ఛందస్సు").

మద్రము, అం: చూ, దేశములు.

మధుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తిప్పతీఁగ*: చూ, సోమవల్లి.

మధుకంఠము, సం. వి. అ. పుం. కోయిల: చూ, సాఁకుడు పులుఁగు.

మధుకము, సం. వి, అ. న. 1: చూ, యష్టిమధుకము*; 2. రూ-మధూకము. ఇప్ప*: చూ, వానప్రస్థము 2; 3. నెమలి: చూ, శిఖి. 2.

మధుకరము, సం. వి. అ. న. 1. భిక్షాన్నము: చూ, సాదము. (1); పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3. జీవకము, సర్జకము*: చూ, రాజార్హము.

మధుకరి, అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

మధుకుఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ, మగధుఁడు.

మధుకేశటము, సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము.

మధుక్రమము, సం. వి అ. పుం: చూ, మధువారము.

మధుఖర్జూరిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉబ్బలి: చూ, హిం. తాలము. 1-౧, ౨, ౩, ౪.

మధుతృణము, సం. వి. అ న. చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3

మధుదీపుఁడు, సం. వి. అ. పుం చూ, మన్మథుఁడు:

మధుద్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మధుకేశటము.

మధుద్రుమము, సం. వి.అ.పుం. ఇప్ప*: చూ, మధుకము. 2

మధుపటలము, సం. వి. అ. న. కరఁడము, క్షౌద్రపటలము. (తె)—తుట్టియ-తుట్టె, తెట్టియ-తెట్టె, తేనెతుట్ట-తేనెతెర. పెర-పెఱ. తద్వి —మధుపర్కము. ("చూ, సారఘము")

మధుపము, సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మెద, తేనెతిండి: చూ, షట్పదము; విణ. 2. మద్యపానముచేయునది.

మధుపర్కము, సం. వి. అ. న. 1. పెరుఁగుతోకలిసిన తేనె: చూ, సారఘము; 2. పెండ్లిలో వధూవరుల కిచ్చెడు నూతన వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

మధుపర్ణి, సం. వి. ఈ (స్త్రీ). 1: రూ-మదుకర్ణిక. 2: చూ, మధుక*; 3. నీలి*: చూ, రంజని.

మధుపర్ణిక, సం.వి.ఆ.స్త్రీ. రూ మధుపర్ణి*: చూ, సర్వతోభద్ర.

మధుపుష్పము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మధుద్రుమము*.

మధుప్రియుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

మధుమక్షిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.

మధుమక్షికాన్యాయము, న్యా. ఈఁగలుచేర్చిన తేనె మనుష్యుల యాధీనమగునను రీతి.

మధుమతి, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("నగణ భగణ గురువులు 7వ ఛందస్సు").

మధుమేహము, సం. వి. అ పు. మూత్రరోగము: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము.

మధుయష్టిక, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, మధుకము. 1.

మధుర, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. ఒకపట్టణము. కాశీ. 3, ఆ. 47: చూ, దేశములు; దేశములు: 2: చూ, సదాప*; 3. అడవిసదాప*: చూ, సదాప: అం. 4: చూ, వృత్తము. 1. (ప్రభాతవృత్తచ్ఛాయను మొదటిచరణమును, అపరాజిత వృత్తచ్ఛాయను రెండవ చరణమును, మాలినీవృత్తచ్ఛాయను మూఁడవ చరణమును, నాలవ చరణము కల్పితమును); అం. 5: చూ, క్షేత్రములు; 6: చూ, పుణ్య నగరములు; వా. 7. గ్రామనామము యింటిపేరుగా గలవారు.

మధురకవి యాళ్వారు, అం: చూ, ఆళ్వారులు

మధురగతి, పా: చూ, వృత్తము. 1. (నవవిధ రగడలలో నొకటి. పదునాలుమాత్రలు 9వమాత్రయతి.) (చూ, రగడ.)

మధురమీనాక్షి, అం: చూ, అక్షులు

మధురము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, విషము; 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; పుం. 3. తియ్యన: చూ, మాధుర్యము.1; విణ 4. తియ్యనిది: (తె.)—తియ్య-తీయ, తీఁపి తీఁపు. తద్వి.—ం మిక్కిలి తియ్యనిది.— అతిమధురము; 5. ఇంపైనది: చూ, హృద్యము.

మధురస, సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. చాఁగ*: చూ, స్రవ; 2. ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల; 3 పిన్నపాల*: చూ. సుమంగళ.

మధురాక్కర, అం: చూ, వృత్తము 1. ("ఒక సూర్యగణమును, మూఁడింద్ర గణంబులును, ఒక చంద్ర గణమును గలది. నాలవ గణాద్యక్షరంబుయతి,")

మధురామ్లఫలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దానింబ*.

మధురిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, 1. అడవి సదాప*: చూ, సదాప; 2: చూ, సదాప*; అం. 3: చూ, కకుజవిభాషలు.

మధురిపుఁడు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

మధురిను, సం. వి. న్. పుం. తియ్యన: చూ, మాధుర్యము.1.

మధురిమము, సం, వి. అ. పుం.—పై.— (రూ-మధురిను.)

మధులిహము, సం. వి, హ్. పుం. చూ, మధుపము. 1.

మధువారము, సం.వి.అ.పుం.మద్యపానక్రమము,మధుక్రమము.

మధువాసిని, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఏబుజాతి *: చూ, సుభిక్ష.

మధువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. పాలకూర * : చూ, సుమంగళ; న. 2. నీరు: చూ, సలిలము; 3. పాలు: చూ, స్తన్యము; పుం, న. 4.—మదురువు. కల్లు: చూ, సుర. 2. తద్వి.- ఇప్పకల్లునకు—మధ్వాసవము, మాధవకము-మాధ్వకము, మార్ద్వీకము; 5. తేనె (ఇది త్రివిధము.— మాక్షికము; భ్రామరము, సారఘము, పౌత్తికమనికొందఱు) మిగత విశేషములకు:— చూ, సారఘము; 6. పూఁదేనె: చూ, సారఘము; పుం; 7. చైత్రము. చైత్రికము:చూ,మాసము. 1; 8. వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము; 9. ఇప్ప.*: చూ, మధుకము. 2; 10. గోరఁట *: చూ, సహ 2; 11: పుప్పొడి: చూ, సుమనోరజము. (ఈయర్థమునకు మధుకము— మాధుకము - మధూళి - మాధూళి - మధూళిక —— మాధూళిక రూపాంతరములని కొందఱు. ఇది చింత్యము.); అం. 12: చూ, మాసములు.

మధువులు, అం. మాక్షికము, భ్రామరము, సారఘము. (3)

మధువ్రతము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మధులిహము.

మధుశిగ్రువు, సం. వి. ఉ. పుం: తేనెప్రధానమై యుండెడు ఎఱ్ఱపువ్వుల మునగ *: చూ, శిగ్రువు. 1.

మధుశ్రవ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లగురిజ *: చూ, శ్వేతపాకి.

మధుశ్రేణి, సం. వి. ఈ: స్త్రీ రూ-ధనుశ్రేణి- 1. చాంగ *: చూ, స్రవ. 2; 2. పిన్నయిప్ప *: చూ, వానప్రస్థము. 2.

మధుష్ఠీల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇప్ప *: చూ, వానప్రస్థము. 2.

మధుష్ఠీవము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మధుసారథి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

మధుసూదనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మధువ్రతము.

మధుసూదనాయనమః, అం. (మధుసూదనః = మధుంసూదయతి=నాశయతి అసురస్వభావ సంహారకర్తాత్.): చూ, ఓమ్.

మధుసూదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

మధుస్రవ, సం. వి. ఆ, స్త్రీ చూ, మధువు. 1. *

మధూకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ - మధుకము. 2. *: 2. నీరిప్ప *: చూ, మధూలకము.

మధూచ్ఛిష్టము, సం. వి. అ. న. చూ, మయినము.

మధూలకము, సం. వి. అ. పుం: మధూకము. (తె.)— నీరిప్ప *: (కొండయిప్ప అనికొందఱు): చూ, సుమంగళ.

మధూలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పుప్పొడి: చూ, సుమనోరజము; 2. చాఁగి *: చూ, స్రవ. 2.

మధూళి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 2; 2. పూఁదేనె: చూ, మధువు. 6.

మధూళిక, సం.వి.ఆ.స్త్రీ. పిన్నయిప్ప*: చూ, వానప్రస్థము.2.

మధ్య, అం 1: చూ, ఛందస్సులు; 2. స్వీయాంతర్భేద విశిష్ట నాయికావిశేషము. (ఉదయించిన యౌవనము గలది. పదుమూఁడేండ్లు మొదలు. పదునేనిమిదేండ్ల పర్యంతము వయసు గలది.) (ఇది పతియన్య సతీసక్తుఁడైనను గోపింపక తన పాతివ్రత్యభావము తప్పక యుండును); చూ, స్వీయ. (చూ, మధ్యా ప్రగల్భలు).

మధ్యదేశము, అం. కురుక్షేత్ర ప్రయాగ హిమాద్రి వింధ్యములకు నడిమిదేశము: చూ, సీమ. (1) (దేశములు).

మధ్యమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దుద్దు: చూ, మిద్దె. 2; 2. వాగ్భేదము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, నడిమివ్రేలు; 4. క్రొత్తగ సమర్తాడినది (ఆఁడుది) దుష్టరజః చూ, రజస్వల.

మధ్యమకాలము, అం మూఁడవ రాగము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, గానశాస్త్ర పండితుఁడు, చూ, సప్తస్వరములు).

మధ్యమక్షేత్రములు, అం. కపోలములు, అధరము, పృష్ఠము, కటి, ఊరులు. (5)

మధ్యమగ్రామ గతమూర్ఛనలు, అం. సౌవీరి, హారిణాశ్వము, కలోపనతము, శుద్ధమధ్యము, మారి, పౌరవి, హృష్యకము. (7)

మధ్యమగ్రామము, అం. 1: చూ, గ్రామములు; 2: చూ, కకుజభాషలు; 3: చూ, టక్కజభాషలు.

మధ్యమణిన్యాయము, న్యా. భూషణమధ్య స్థాపితమగు మణి యిరు వంకలకును గాంతినిచ్చునట్లు రెండు వైపులకును పదము లన్వయించునపుడు దీని నుపయోగింతురు. దేహళీదత్త దీప న్యాయమువంటిది.

మధ్యమ పాత్రలు, అం: పురోహిత బ్రాహ్మణాదులు: చూ, సూచ్యము.

మధ్యమము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. నడుము, కవును: చూ, వీఁగు. 1; పుం. 2: చూ, మధ్యదేశము; 3: చూ, మధ్యమ. 3; విణ. 4. నడిమిది, అంతస్థము; అం. 5: చూ, మధ్యమకాలము; 6. (మ): చూ, మ. 11; 7: చూ, హస్తక్షేత్రములు; 8: చూ, ఉత్తమ క్షేత్రములు; 9. నడుము: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు—సింహసమమైనఁ బ్రశస్తము); 10. నడుము: చూ, శుద్ధజాతులు. (అంశములు) 11: చూ, కకుజభాషలు.

మధ్యమముమత్స్యమోహము, అం: చూ, మోహచతుష్టయము.
మధ్యమస్థాయి, అం: చూ, ఉచ్చతమము. (కంఠమునందుం డెడు రెండవ శ్రుతిసప్తకము.)
మధ్యమాది, అం; చూ, రాగాంగములు.
మధ్యము, సం. వి. అ. న. 1. అవకాశము: చూ, సందు. 6; పుం, న. 2: చూ, మధ్యమము. 1; 3: చూ, మండలము. 1; పుం. 4. మానమున అరత్నిప్రమాణము హీనమైన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 5. నడిలరముది; 6. నడిమిది: చూ, మందలము. 1; అం; 7: చూ, లయలు: 8; చూ, పురుషములు; 9: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు. (తకారాది అనుబంధమున చూడుము); 10; చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు; 11: చూ, స్థాయి. (చూ, మధ్యమస్థాయి); 12: చూ, లయప్రాణములు; (చూ, స్వరము. 2) (విలంబిత, ద్రుత, మధ్యంబులనెడి లయ విశేషములు వరుసగా తత్వ, ఓఘ, ఘనములనఁబడును. (విలంబిత ద్రుతములయొక్క కూడికచేత రెంటినడుమనుండునది మధ్యము.)
మధ్యముఁడు, అం: చూ, ద్వాదశరాజమండలము.
మధ్యమోదీచ్యవ, అం. (జాతులు): చూ, అంశములు.
మధ్యరాత్రము, సం. వి. అ. న: చూ, నడికిరేయి.
మధ్యలోకము, అం. భూలోకము: చూ, లోకము. 1.
మధ్యవిత్తు, అం: చూ, హిందోళజభాషలు.
మధ్యవృత్తము, అం: చూ, ఊర్ధ్వవృత్తము.
మధ్యస్థుఁడు, సం. విణ. ఇరుకక్షలకు న్యాయము చెప్పువాఁడు: తగవుగోరి. (జడ్జి.)
మధ్యా, అం: చూ, ధారలు.
మధ్యాక్కర, అం: చూ, వృత్తము. 1. (రెండు ఇంద్రగణములు, ఒకసూర్యగణము. తిరిగి రెండింద్రగణములు ఒక సూర్యగణము. నాలవ గడణ్యాక్షరముయతి.)
మధ్యాప్రగల్భలు, అం. మధ్యాప్రగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడు తెఱఁగులైరి. (ధీర —ఇతరస్త్రీనిఁబొంది వచ్చిన పతినిఁజూచి దండించునది. అధీర.— అన్యాసక్తుఁడైనను పతినేమియనక పరాఙ్ముఖయౌనది. ధీరాధీర.— పతిని అన్నివిధములచేత దండించునది. ధీర—అధీర-ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠ భేదంబుచే నిరుదెఱంగులైరి. (చూ, స్వీయ, ముగ్ధ, మధ్య, ప్రగల్భ, పరకీయ, సామాన్య.)
మధ్యాహ్నము, సం. వి. అ. పుం. 1. (తె.)— పట్టపగలు, మిడసరలగ్గము. అంబటిప్రొద్దు, (మి).— మట్టమధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము; తద్వి.—మిడసరలగ్గము; అం. 2: చూ, కాలములు. 1; 3: చూ, కాలపంచకము.
మధ్వాసవము. సం. వి. అ. పుం. ఇప్పపువ్వు కల్లు: చూ, మధువు. 5.
మన, దే. స. మనము అనుదానికి ప్రాతిపదికము.
మనఃప్రభవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి: చూ, మన్మథుఁడు.
మనఏవమనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః, న్యా, మనుష్యుని బంధమోక్షములకు మనస్సేకారణము.
మనన, వా. వి. ఆయుస్సు: చూ, వయస్సు. 1.
మననము, సం. వి. అ- న. 1. చింతన, గమనము: చూ, సంత. 4; అం. 2: చూ, యోగాంగములు.
మనమఁడు, దే. వి. 1. కొడుకుకొడుకు: రూ-మనుమఁడు— మన్మఁడు, పట్టిపట్టి. (సం).— నప్త: చూ, సూనుఁడు. 1 2. కూఁతుకొడుకు: రూ-మనుమఁడు-మన్మఁడు, పట్టి పట్టి; (సం) — దౌహిత్రుఁడు, నప్త: చూ, సూనుఁడు. 1.
మనమరాలు, దే. వి. 1. కొడుకుకూఁతురు: రూ-మనుమరాలు. పట్టిపట్టి. (సం).— నప్త, నప్త్రి: చూ, సూన. 1; 2: కూఁతుకూతురు: రూ-మనుమరాలు పట్టిపట్టి. (సం).— దౌహిత్రి, నప్త. నప్త్రి: చూ, సూన. 1.
మనము, సం. వి. న్. న. రూ-మనస్సు. 1. గుండె: చూ, హృదయము. 2; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; బ. దే. వి. (1) నీవును నేనును; వా. (2). వితంతువునకిచ్చెడు భరణము; చూ, మనవృత్తి.
మనవృత్తి, వా. సం; వి ఇ. స్త్రీ: భరణము, మనోవృత్తి, మనువృత్తి, మనోవర్తి. (తె,)— మనము.
మనవి, దే. వి: చూ, విన్నపము. రాఘ. 1, ఆ. 34,
మనశ్శిల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, =మణిసిల: చూ, రాయి.
మనశ్శుద్ధి, అం: చూ, శుద్ధులు.
మనసరి, మి, విణ. (మనసు+అరి) 1. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు. 2; 2. బుద్ధిమంతుఁడు: చూ, సహృదయుఁడు.
మనసిజుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనఃప్రభవుఁడు.
మనసు, సం. వి. స్. న. (రూ-మనస్సు-మనము) 1: చూ, మనము. 1; 2: చూ, మనము. 2; విణ 3. ఇష్టము: చూ, వల్లభము. 2; అం. 4: చూ, మానసికపూజాకుసుమములు; 5: చూ, ఇంద్రియములు; 6: చూ, ద్రవ్యములు; 7: చూ, అంతఃకరణములు; 8: చూ, కరణములు; వై. వి. (1): చూ, మనసు. 1.
మనసుంచు, మి. అ. క్రి: చూ, మనసస్కరించు.
మనసు రగులుట, అం: చూ, మన్మథావస్థలు.
మనసు విఱుగుట, జా. ఇష్టముపోవుట. "అంతనామాట మనసు విఱిగి" (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము).
మనస్కరించు, సం. అ. క్రి; అవధరించు, చిత్తగించు, మనసుంచు.
మనస్కారము, సం. వి. అ. పుం. మనఃప్రయత్నము, మనఃపూర్తి (అనికొందఱు): చిత్తాభోగము.
మనస్వి, సం. విణ మంచిమనస్సుగలవాఁడు: చూ, సహృదయుఁడు.
మనస్సంగమము, అం. (మనస్సంగము) 1: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2: చూ, దశావస్థలు.
మనస్సంగము, అం.—వై.—
మనస్సు, సం. వి. స్. న. చూ, రూ-మనసు. 1.—2.
మనాయించు, వా. స. క్రి: చూ, విను. 2.
మని, వై. వి. = మణి: చూ, మడికట్టు.
మనికట్టు, ద్వా. వి.—వై.—ఉ. హరి. 6, ఆ. 108.
మనికి, దే. వి. రూ-మన్కి. 1: చూ, స్థానము. 1. వసు, 2,

ఆ. 4; 2. జీవనము. మార్క. 7, ఆ. 169. చూ, వర్తనము 2; 3. వాసస్థానము: చూ, విడుపట్టు; 4 జీవించుట: చూ, మనికి. 2. 5. వసించుట: చూ, మనికి. 3; 6. వాసగృహము: చూ, సదనము. 1.

మనికితపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, శోకించు. విక్ర. 6, ఆ. 142.

మనికితపాటు, ద్వ వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

మనికిపట్టు, దే. వి. 1. వాసగృహము చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1.

మనికిఱేఁడు, దే. వి. గృహస్థుఁడు: చూ, యజమానుఁడు (ఇంటికాఁపు.)

మనితము, సం. విణ. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము 2.

మనియకాఁడు, దే. వి. పాఱుపత్తెకాఁడు: చూ, స్వామి. 3.

మనియార్డరు, వా. వి. విలాసదారునకు తపాలులో పంపెడు పైకము.

మనిసి, వై.వి.=మనుజ. (రూ-మానిసి-మాని) చూ, మనుష్యుఁడు.

మనీష, సం. వి. ఆ స్త్రీ. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2.

మనీషి, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; ఎఱ. 2; చూ, బుద్ధిమంతుఁడు.

మను, వై. వి. రూ-మన్ను.=మృత్స్న. 1. నేల. స్వా. 2, ఆ. 11. చూ, భూమి. 1; 2. మట్టి: చూ, భూమి. 1; దే. 3: చూ, ముక్కొమ్ము మెకము; 4. ఋక్యవాచకమైనమన్ను శబ్దమునకు వృత్తియందు ద్విత్వము లోపించిన రూపము. "మనుఁబోతు." మొ; అ. క్రి. 5. జీవించు. మార్క. 7, ఆ. 169: చూ, బ్రదుకు. 3; 6. మెలఁగు: చూ, వర్తించు.

మనుఁగు, దే. అ. క్రి. చచ్చు: చూ, సమయు.

మనుకువ, దే. వి. 1. వాసస్థానము. య. 1, ఆ. 51: చూ, సదనము, 1; 2. ఇక్క: చూ, స్థానము. 1; 3. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1.

మనుగడ, దే. వి. 1. జీవనము: చూ, మనికి. 2; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థితి. 5.

మనుగుడుపు, దే. వి. (మనువు+కుడుపు) అల్లియము: చూ, విందు. 2.

మనుచు, దే. స. క్రి. 1: చూ, పోషించు; ప్రే. 2. మనఁజేయు: చూ, మంచు. 2.

మనుజసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వాలు.

మనుజాసనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మానిసిదిండి.

మనుజుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=మనిసి: చూ, మనుష్యుఁడు.

మనుజేంద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, మానిసిఱేఁడు.

మనుదిండి, ద్వ. వి: చూ, మాలుధానము.

మనుపరి, దే. విణ. (మనుపు+అరి): చూ, రక్షకుఁడు.

మనుపాల, దే. వి: చూ, పాలకూర *.

మనుపీనుఁగు, దే. వి. జీవచ్ఛవము: చూ, శవము.

మనుపు, దే. వి. 1. చూ, రక్షణము; ప్రే. 2. చూ, రూ—మంచు. 2.

మనుపెంపి, ద్వ. వి. అఁడుబుఱ్ఱమృగము: చూ, ముక్కొమ్ము మెకము.

మనుబిళ్ల, ద్వ. వి. బిళ్ళమన్ను: చూ, ముక్కొమ్ము మెకము.

మనుఁబోతు, ద్వ: చూ, మనుబిళ్ల.

మనుమఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మనమఁడు. అని. 5, ఆ 45.

మనుమరాలు, దే.వి. (మనుమ+ఆలు): చూ, రూ-మనమరాలు.

మనురాట్టు, సం. వి. ఙ్. పు. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

మనువృత్తి, వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మనస్ప్రీతి.

మనువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, మంత్రము. 1; 2. చూ, విష్ణువు. 1; బ. 3. కాలాగ్రజుఁడు: చూ, మనువులు=వైవస్వతాది; దే.వి. (1): చూ, మగఁడు. 2; (2). జీవనము. మార్క. 5, ఆ. 199: చూ, వర్తనము. 2; (3). మగని వరించుట; (4) నడవడి. భాగ. 2, స్కం. 74: చూ, సముదయము 2; అ. క్రి. (5). రూ-మనుఁగు: చూ, మరణించు; స. క్రి. (6): చూ, పోషించు సాంబో. 123. మనువులు అం: చూ, స్వాయంభువుఁడు, స్వారోచిషుఁడు, ఉత్తముఁడు, తామసుఁడు, రైవతుఁడు, చాక్షుషుఁడు, వైవస్వతుఁడు, సూర్యసావర్ణి (సూర్యసావర్ణిక), దక్షసావర్ణి (దక్షసావర్ణిక), బ్రహ్మసావర్ణి (బ్రహ్మసావర్ణిక), ధర్మసావర్ణి (ధర్మసావర్ణిక), రుద్రసావర్ణి (రుద్రసావర్ణిక), రౌచ్యుఁడు, భౌచ్యుఁడు. (14).

మనుష్యధర్ముఁడు, సం. వి. న్. పుం: చూ, మనురాట్టు

మనుష్యనాయకుఁడు, అం: చూ, నాయకత్రయము.

మనుష్యయజ్ఞము, సం. వి. అ. పుం. అతిథిపూజ: చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు).

మనుష్యవర్ణములు, అం. బ్రాహ్మణ (బ్రహ్మ), క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు. (4)

మనుష్యసర్గము, అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

మనుష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=మనిసి: 1, ఊ, ఏభతుఁడు, కర్మార్హుఁడు, కర్మి, కుండీరుఁడు, జనపదుఁడు, జానపదుఁడు, జాబాలుఁడు, ధవుఁడు, నరుఁడు, నావుఁడు, పంచజనుఁడు, పుమాంసుఁడు, పురుషుఁడు, పూరుషుఁడు, భూమిస్పృశుఁడు, మంతువు, మనుజుఁడు, మర్త్యుఁడు, మానవుఁడు, మానుషుఁడు, మానుష్యుఁడు, విశుఁడు. (తె.)—మగఁడు, మగవాఁడు, మనిసి-మానిసి-మాని, మిండగాఁడు, మిండగీఁడు, మిండఁడు. తద్వి.—౧: (తె.)-అడవి మానిసి· ౨: (సం.) అతికాయుఁడు, మహాకాయుఁడు; ౩: (తె)—పులుమానిసి; ౪. పుట్టినవానికి-(చూ, సంభూతుఁడు); ౫ నీళ్లమోయువాఁడు: అంబువాహి. ౬. మంచమును మించిన పొడవు గలవాఁడు: అతికట్వుఁడు. (మిగిలిన వానికి "చూ, సంభూతుఁడు").

మనెదారి, దే. వి. ప్రభువు, ఎకిమీఁడు: చూ, స్వామి. 2.

మనోగుప్త, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, మనశ్శిల.

మనోజన్మ, సం. వి. న్. పుం: చూ, మనోజుఁడు.

మనోజవసుఁడు, సం. విణ. రూ-మనోజవుఁడు, తండ్రిని బోలినవాఁడు (కొడుకు): చూ, సూనుఁడు. 1.

మనోజవుఁడు, సం. విణ. —పై.—

మనోజుఁడు, సం.వి.అ.పుం. తలఁపుచూలి: చూ, మన్మథుఁడు.
మనోజ్ఞ, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-భ-రగణములు. 10 యతి. 15వ ఛందస్సు")
మనోజ్ఞత, సం. వి. అ. న: మంజిమ-మంజిమము.
మనోజ్ఞమగు, మి. అ. క్రి: మనోరమమగు. (తె.)—ఇంచు.
మనోజ్ఞము, సం. విణ: చూ, హృద్యము.
మనోజ్ఞుఁడు, సం. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.
మనోదండము, అం: చూ, త్రిదండము. 1—2.
మనోభవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనోజుఁడు.
మనోమయ కోశము, అం: చూ, కోశములు.
మనోరథము, సం. వి. అ. పుం. కోరిక: చూ, వాంఛ.
మనోరథానామతటః ప్రవాహః, న్యా. మనోరథ ప్రవాహములకుఁ గట్టులులేవు.
మనోరథానాంగతిర్న విద్యతే, న్యా. మనోరథములకు దూఅరాని చోటులేదు.
మనోరమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-ర-జ గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు").
మనోరమమగు, మి. అ. క్రి: చూ, ఇంచు. 3.
మనోరమము, సం. విణ: చూ, హృద్యము.
మనోవర్తి, వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మనవృత్తి.
మనోవృత్తి, —పై.—
మనోహతుఁడు, సం. విణ మనసు చెడినవాఁడు: చూ, హతుఁడు. 3.
మనోహరము, సం. వి. అ. న. 1. బంగారు; చూ. లోహము. 1; 2: చూ, భక్ష్యము; విణ. 3: చూ, హృద్యము.
మనోహరవృత్తము, అం. చూ, వృత్తము. 1. ("ఇది కలితాంత వృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదములున్ను తోటక వృత్తచ్ఛాయను సరిపాదములున్ను నడచును").
మనోహరుఁడు, సం. విణ: చూ, మనోజ్ఞుఁడు.
మనోహిజన్మాంతర సంగతిజ్ఞమ్, న్యా. మనస్సు జన్మాంతర సంబంధమును దెలిసికొనును. ఇట్టిదే "వ్యక్తిజన్మాంతర ప్రీతిం మనస్సి న్నహ్యాదకారణం" అనునదియు,
మనోహ్వా, సం. వి. ఆ, స్త్రీ: చూ, మణిసిల.
మన్కి, దే. వి: చూ, రూ-మనికి.
మన్దిండి, ద్వ. వి: చూ, రూ-మనుదిండి.
మన్న, దే. వి. 1: చూ, సంరోధము. 1; వై. వి.2 =మన్యా. పడతలయందుండు నరము: మన్ని. (సం).— మన్యా: చూ, సిర. 1.
మన్నఁడు, దే. వి: చూ, మనెదారి.
మన్నన, వై. వి.=మానన, 1. బహుమానము, గౌరవము (అనికొందఱు): చూ, సన్మానము; వా.2.అపరాధక్షమము: చూ, మన్నింపు. 2.
మన్నా, వా. వి. అటకాయింపు. "దేవిడీమన్నా.": చూ, సంరోధము. 1.

మన్ని. వై. వి. 1.=మన్యా: చూ, మన్న. 2; దే. వి. 2: చూ, మనికి. 2.
మన్నించు, వై, స. క్రి. 1: చూ, సమ్మానించు; 2.ఆదరించు: చూ, సంభావించు; వా, 3. అపరాధమును క్షమించు: చూ, సహించు,
మన్నింపు, వై. వి. 1. మన్నించుట: చూ, మన్నన. 1; 2; చూ, మన్నన. 2.
మన్నిక, వై. వి. = మానన: చూ, మన్నన. 1.
మన్నిగొను, దే. స. క్రి. చంపు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 288. చూ, సంహరించు.
మన్నియ, వై. వి.=మాననీయ: చూ, మనెదారి. అచ్చ. అర, కాం. 73.
మన్నియఁడు. —పై.—(రూ-మన్నెఁడు)
మన్నియము, వై. వి.=మాన్య. (రూ - మన్నెము-మండెము-మన్యము) 1; చూ, మాన్యము. 1; వా. 2 కొండలనడుమనున్న భూమి. రోగభూయిష్ఠమగునేల (అనికొందఱు)— "గడుమన్నియములో కాఁపురంబు.": రూ - మన్నెము. (సం).—మన్యము.
మన్నీఁడు, వై. వి =మాననీయ. (ద్వ. అనికొందఱు): చూ, రూ-మన్నియ. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 56.
మన్ను, వై. వి. 1.=మృత్స్న. నేల: చూ, రూ-మను. 1; 2.=మృత్. మట్టి: చూ, రూ-మను. 2; దే. వి. 3; చూ, ముక్కొమ్ముమెకము. స్వా. 4, ఆ. 20; 4. యుద్ధసాధనము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 35: చూ, హేతి. 4
మన్నుకానుపు, ద్వ. వి: సీతాదేవి. అచ్చ. యు, కాం. 109: చూ, సీత. 1.
మన్నుమిన్ను, వా. వి: చూ, రోదసి. 3.
మన్నుమిన్నుఁగానకుండుట, జా. క్రిందుమీఁదుఁలు తెలియకుండుట. "మీరు మన్నుమిన్నుఁ గానకున్నారు." (ధర్మజరాజసూయము)
మన్నుఱేఁడు, ద్వ. వి: చూ, మన్నియ.
మన్నె, వై. వి.=మాన్య, (దేశ్యమని శ. ర) —పై.—
మన్నెఁడు, వై. వి = : చూ, మన్నుఱేఁడు.
మన్నెకాఁడు, ద్వ. వి = —పై.— అచ్చ. సుం, కాం. 11.
మన్నెడి, వై.వి.1 = —పై.—; 2. అరణ్యదేశమునకు దొర.
మన్నెము, వై. వి. 1 =మాన్య: చూ, మాన్యము. 1; 2: చూ, రూ-మన్నియము. 2.
మన్నెముల్లు, ద్వ వి. మేఁకల కాలిగిట్టలలోని ముల్లుతీసెడు పెద్దసూది: చూ, సూది.
మన్నెవాఁడు, ద్వ. వి,=మాన్య: మన్నియ.
మన్నెతికము, ద్వ. వి. మండలేశ్వరత్వము.
మన్నెలు, దే. వి. బ. నతివిశేషము; చూ, హణిగలు.
మన్మఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మనమఁడు.
మన్మథ, అం: చూ, సంవత్సరములు.
మన్మథబాణములు, అం: ౧. అరవిందము. (ఉన్మాదనము)

(ఐక్షవధనువు) (చెఱకువిల్లు) (స్త్రీ స్తనములయందుఁ బ్రయోగము); ౨. అశోకము. (రోదనము) (ప్రయోగస్థలము అధరము); ౩. చూతము. (సమ్మోహనము) (ప్రయోగస్థలము శిరస్సు); ౪. మల్లిక, నవమల్లిక. (శోణము) (ప్రయోగస్థలము నేత్రములు); ౫. నీలోత్పలము (మారణము) (ప్రయోగస్థలము గుహ్యము). (5): చూ, బాణము. 1—౬౩.

మన్మథబాణాలు, అం: చూ, ధాన్యము.

మన్మథము, సం. వి. అ. పుం. 1: కామచింత*; 2: చూ, వెలఁగ*.

మన్మథావస్థలు, అం. కనులఁజూచుట, మనసు రగులుట, సంకల్పించుట, నిద్ర పట్టకుండుట, చిక్కిపోవుట, అన్నింట విసుగుపుట్టుట, సిగ్గు విడుచుట, చిత్తభ్రమనొందుట, మూర్ఛనొందుట, యత్నించుట. (10)

మన్మథుఁడు, సం. వి. పుం. (బుద్ధినిఁ గలియఁబెట్టువాఁడు): అంగజుఁడు, అంగభవుఁడు, అంగభువు, అంగహీనుఁడు, అజుఁడు, అతనుఁడు, అనంగుఁడు, అనన్యజుఁడు, అన్యక్తుఁడు, అసమశరుఁడు. అసమేషువు, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని. ఆశయేశయుఁడు, ఇ, ఇక్షుధన్వుఁడు, ఇక్షుశరాసనుఁడు, ఇక్షుసాయకుఁడు, ఇష్మఁడు, ఈశ్వరుఁడు, ఋశ్యకేతువు, కంజనుఁడు, కంతుఁడు, కందర్పుఁడు, కమనుఁడు, కాలాకేలి—కలాకేళి, కామజుఁడు, కామదేవుఁడు, కాముఁడు, కాయజుఁడు, కార్ష్ణి, కింకిరాటుఁడు, కింకిరాతుఁడు, కింకిరుఁడు, కుసుమాయుధుఁడు, కుసుమేషువు, క్రోధుఁడు, గృత్సుఁడు, గృధువు, చేతోభవుఁడు, చోరుఁడు, జరాభీరువు, ఝషకేతుఁడు, ఝషధ్వజుఁడు, పంచశరుఁడు, పంచేషుఁడు, పుష్పకేతువు, పుష్పధన్వుఁడు, పుష్పశరుఁడు, ప్రద్యుమ్నుఁడు, ప్రసూనేషువు, బహురూపుఁడు, బ్రహ్మసువు, భావజుఁడు, మకరకేతనుఁడు, మకరధ్వజుఁడు, మకరాంకుఁడు, మదనుఁడు, మధుదీపుఁడు, మధుసారథి, మనసిజుఁడు, మనోజన్ముఁడు, మారుఁడు, మీనకేతనుఁడు, మురుర్మరుఁడు, రణరణకుఁడు, రతిపతి, రతిరమణుఁడు, రమణుఁడు, రవీషురుఁడు, రాగరజ్జువు, రాజమిత్రుఁడు, రూపాస్త్రుఁడు, వ, వాముఁడు, విధాత-విధాతృఁడు, విశ్వకేతువు, విషలు, వీరధన్వంతుఁడు, శంబరారి-సంబరారి, శమాంతకుఁడు, శూర్పకారాతి, శృంగారయోని, శ్రీపుత్రుఁడు, సంకల్పజన్ముఁడు, సంకల్పజుఁడు, సంకల్పభవుఁడు, సంకల్పయోని, సంసారగురువు, సురభిసాయకుఁడు, స్మరుఁడు, స్వయంభువు, స్వాదుధన్వుఁడు. (తె. వ.)—అంచయేనుఁగు మావంతు, అలరు విలుకాఁడు-అలరు విల్కాఁడు, అలరు విలుతుఁడు—అలరు విల్తుఁడు, ఇంచు విలుకాఁడు-ఇంచు విల్కాఁడు, ఇంచు విలుతుఁడు—ఇంచువిల్తుఁడు, ఇగురువిలుతుఁడు-ఇగురువిల్తుఁడు, ఎల్లపుడు ద్రిమ్మరు తేరుదొర, కందుఁడు, కన్నుల విలుకాఁడు-కన్నుల విల్కాఁడు, కన్నుల విలుతుఁడు- కన్నుల విల్తుఁడు, కమ్మవిలుకాఁడు—కమ్మవిల్కాఁడు, కమ్మవిలుతుఁడు—కమ్మవిల్తుఁడు, కలువముల గరితడిద్ద, కోయిల తేజదజీ, క్రౌంచిగురుల విల్కాఁడు, గాడ్పుటరదపు దొర, గాలితేరెక్కు మన్నీఁడు, గొరవంక తెగదజీ, చక్కెనమ్ము. చక్కెర విలుకాఁడు, చిగురాకువిలుకాఁడు——చిగురువిలుకాఁడు, చిలుకరవుతు-చిలుకరౌతు, చెఱకు విలుకాఁడు, చౌదంతయాఁపులజోదు, జమిలి ముకార్లి విలుకాఁడు, జాబిల్లి యల్లుఁడు, దెంపమ్ము మూలి, తలఁపు మూలి, తలిరు విలుతుఁడు, తామర తూపరి, తావివిలుకాఁడు, తియ్యవిలుకాఁడు, తీఁగవిలుకాఁడు, తుంట విలుతుఁడు, తూఁపు విల్తుఁడు, తెలి విల్తుఁడు, తేఁటి తెగదజీ, తేఁటి యల్లెవాఁడు, తేఁటి యల్లెవింటివాఁడు, నన విలుకాఁడు, ననవిలుతుఁడు, నెయ్యఁపుజేజే, నెలయల్లుఁడు, పంచదార తిండి, తేజిరౌతు, పచవాసపవు జోదు-పచవాల్వపు జోదు, పచ్చ విలుతుఁడు, పువ్విలుకాఁడు, పూల విలుతుఁడు, పూవింటి, పూవింటివాఁడు, పూవిలుకాఁడు, పూవిలుతుఁడు, వేసికైదువజోదు, మయిసున్నపజీరు, మరుఁడు, మీను మొసలి సిడెంబులమేటి, రాచిల్క నెక్కురౌతు, లేమావిలాయపు తేజిరౌతు, వలపురాయఁడు, వలదొర, వలరాజు, వలతేఁడు, వాలుగడాలు, విరివిలుకాఁడు—విరివి విలుకాఁడు, వెడవింటి, సత్తిరావగలు, సిరిచూలి-సిరపిల్లి, సొగసరి. (మిగతవానికి "చూ, స్వాదుధన్వుఁడు").

మన్మనము, సం. వి. అ. పుం. ఆలుమగలు సురతకాలమునందు దేశభాషతోఁ జెవిలో మెల్లఁగా చెప్పుకొనుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

మన్య, సం. వి. ఆ స్త్రీ.= మన్ని: చూ, సిర. 1.

మన్యము, వా. సం. వి. అ. న. = మన్నియము—మన్నెము. చూ, మన్నియము. 1; 2: చూ, మన్నియము. 2.

మన్యువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. క్రోధము: చూ, రోషము; 2: చూ, శోకము; 3. దైన్యము: చూ, వాదరము; 4: చూ, యజ్ఞము.

మన్వంతరము, సం. వి. అ. న. 1. డెబ్బదియొక్క దివ్యయుగములు: చూ, పురాణము. 6; అం. 2. మనుకాల మధ్యచరిత్రము: చూ, పంచలక్షణము.

మపుష్టకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మకుష్ఠకము.

మప్పితము, దే. వి. మట్టు: చూ, మితము. 1.

మప్పు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-మరపు.

మబ్బు, దే.వి.1: చూ, మేఘము. 1; 2. మద్యపాన మదము: చూ, హామిక; 3. చీఁకటి. రామా. 6, ఆ. 23: చూ, శ్యామిక. 1; 4. అజ్ఞానము: చూ, స్వాపము. 3.

మబ్బుకొను, దే. అ. క్రి: కావరించు, క్రొవ్వు, క్రొవ్వుగొను, దిమ్మగొను, దిమ్మవట్టు, పోతరించు, పొసరించు, మంపిలు-మంపిల్లు, మంపుగొను, మత్తిల్లు, మత్తుకొను; (సం.)—మదించు-మదియించు. (మిగతవానికి "చూ, హుంకరించు").

మబ్బుతోవ, దే. వి. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము.

మబ్బువగ, దే. వి: చూ, వాయువు. అం. పదా. సుర. 35.

మబ్బుపువ్వులవెల్లి, ద్వి. వి: చూ, సముద్రము.

మబ్బుపూనిసువు, ద్వ. వి. అగ్ని. అం, భా. ప్ర. 47; చూ, వహ్ని. 1.
మబ్బుమేపరి, దే.వి: చూ, మబ్బుపగ. అచ్చ. సుం, కాం.121.
మబ్బురపుతు, ద్వ. వి. మేఘవాహనుఁడు, ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
మబ్బురావుంటనము, వా. వి. మత్తువస్తువులఁ కలిపిచేసినమందు: మబ్బురావుంటు.
మబ్బురావుంటు, —పై.—అం, భా, ద్వి. 303.
మబ్బురూపరి, ద్వ. వి. ఐరావతము; చూ, హస్తి.
మబ్బువిప్పు, దే. వి; చూ, మబ్బుపగ.
మభ్యపెట్టు, మి. స. క్రి. 1; మోసపుచ్చు: 2. కమ్మీపెట్టు.
మమకారము, వా. సం. వి. అ. న. 1. ప్రేమము, దయ (అనికొందఱు); చూ, స్నేహము. 1: అం. 2; చూ, హేయగుణములు.
మమత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మమత్వము; చూ,మమకారము.1.
మమ్మ, దే. అవ్య. (రూ - మమ్మరె - మమ్మరే - మమ్మా - మమ్మారె - మమ్మారే.); చూ, సెబాసు.
మమ్మరె, —పై.—
మమ్మరే, —పై.—
మమ్మా, —పై.— రామా. 5, ఆ. 225.
మమ్మాయము, వా. వి. మహమ్మాయమనులేహ్యము.
మమ్మారె, దే. అవ్య; చూ, రూ-మమ్మ. శశాం. 5, ఆ. 29.
మమ్మారే, —పై.—
మమ్మ, దే. వి. 1. సముద్రముమీఁది ఓడలకు విఘాతముగా వీచెడు సుడిగాలి; చూ, వాయువు: 2. (రూ-మము-మమ్ము లను) అస్మదర్థక ద్వితీయా బహువచనము.
మయటము, సం. వి. అ. న. గడ్డిమేడ, గడ్డియిల్లు (అనికొందఱు); చూ, సదనము. 1.
మయము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒంటె; చూ, లొట్టిపిట్ట: 2. కంచరగాడిద; చూ, రాసభము. వా. వి. (1.) కవును: (2.) మధ్యభాగము, నట్టనడుము.
మయకష్టము, సం. వి. అ. పుం. బ, చూ, మకుష్టకము.
మయష్టకము, చూ, మయుష్టకము.
మయి, దే. వి. రూ-మై. 1; చూ, శరీరము: 2. చూ,విధము. 1: 3. తడవ; చూ, సారె. 7: 4; చూ, పార్శ్వము. 2: 5: వెన్నడి: చూ, వెంబడి. 2; అవ. 6. కొన్నియెడల తృతీయావిభక్తియందుండువచ్చెడు ప్రత్యయము: రూ-మై.
మయికము, దే. వి. రూ-మైకము. మత్తు: చూ, మంపు.
మయికొను, దే. అ.క్రి.(రూ-మెయికొను-మేకొను-మైకొను): చూ, సమ్మతించు.
మయికోలు, దే. వి. రూ-మైకోలు. ఇచ్చగింత:చూ, సమ్మతి1.
మయిజాఱు, దే. వి. కొంతయెడయెడముగా అడ్డకమ్ములు వాటించిన అఁడుదానిచీరకొంగు: చూ, రూ-మైజాఱు.
మయితాలుపు, దే. వి. (రూ- మైతాలుపు- మెయితాలుపు - మేతాలుపు-మేనుతాలుపు) ప్రాణి: చూ, శరీరి.

మయిద, పై వి. రూ-మైద. 1.=మాంద్య: చూ,మయికము; దే. వి. 2. రూ-మైద. గోరఁట *: చూ, సహ. 2.
మయిదానము, వా. వి. రూ-మైదానము. బహిఃప్రదేశము: చూ, వెలుపల. 1.
మయిదు, పై. వి. = మాంద్య. రూ-మైదు. 1. మంపు: చూ, హామిక; 2. మాయ: చూ, వంచన; 3. చొక్కు-పొడి: చూ, రూ-మైదు. 3.
మయినపువత్తి, పై. వి. మధూచ్ఛిష్టవర్తి. రూ-మైనపువత్తి: చూ, వర్తి. 1.
మయినము, పై.వి =మదన. రూ-మైనము: చూ, నాసిక్థకము.
మయిమయి, దే. వి. 1: రూ-మైమై-మెయిమెయి-మేమెయి-మైమయి. (సం.)— అనాయాసము; క్రి. విణ. 2. అనాయాసముగా: రూ-మైమై - మెయిమెయి - మేమెయి — మైమయి.
మయిమఱపు, దే. వి. రూ-మైమఱపు; చూ, విస్మృతి.
మయిమఱువు, దే. వి రూ-మైమఱువు: చూ, వాఁవాఁణము.
మయిల, పై. వి. రూ-మైల. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2 చీఁకటి: చూ, మబ్బు. 3; 3. = మలిన. (రూ-మకిల-మైల. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1. 4 అశుచిత్వము: అశౌచము, అసుము: రూ-మైల. 5. మైలకోక: చూ, వస్త్రము; విణ. 6: చూ, మలినము. 1; 7. అశుచి: చూ, రూ-మైల. 4.
మయిలకోక, ద్వ. వి. రూ-మైలకోక: చూ, మయిల. 5.
మయిలపడు, వా. అ. క్రి. రూ-మైలపడు: చూ,మలినమగు.
మయిలారు, దే. వి. ఒకక్షుద్రదేవత: రూ-మైలారు.
మయిలారువాఁడు, దే. వి. కోమట్లనడిగికొని జీవించువాఁడు: రూ-మైలారువాఁడు.
మయిలు, వా. వి. అరక్రోసుదూరము: రూ-మైలు.
మయిలుతుత్తము, పై.వి.=మయూరతుత్థము రూ-మైలుతుత్తము (పెరుఁగుతోనూఱి పుటమువేసినశుద్ధి. : చూ,రసాంజనము.
మయివడి, దే. వి. రూ-మైవడి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2: చూ, స్నేహము. 1; 3. చూ,విధము.1; 4: చూ,సౌమ్యత.
మయిసున్నవజీరు, వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
మయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అసురశిల్పి; చూ,స్వర్ణకారుఁడు.
మయువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. కిన్నరుఁడు. (చూ, దేవతాభేదము.); 2. మయువను మృగము.
మయూఖము, సం. వి. అ. పుం. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2: కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 3. జ్వాల: చూ, వహ్ని. 1.
మయూరకము, సం. వి. అ. న. 1. మయిలుతుత్తము: చూ, రసాంజనము; పుం. 2. ఉత్తరేను *: చూ, శైఖరికము.
మయూరతుత్థము, సం. వి. అ. న.=మయిలుతుత్తము: చూ, మయూరకము.
మయూరము, సం. వి. అ. పుం. 1, నెమలి: చూ, శిఖి. 2;2. నెమలిజుట్టు: చూ, శిక. 1: 3. ఓమము: చూ, యవాని; 4. చూ, మయూరకము. 2. *; 5. గురుంటకము,

తిలమయూరము ; అం. 6; చూ, ఆసనములు; 7 : చూ, అసంయుత హస్తములు.
మయూరలలితము, అం: చూ, కరణములు.
మయూరవిదళ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ: చూ, నల్లతెగడ *.
మయూరశిఖి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, దీపము. 4*
మయూరసారి, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-జ-ర గురువులు. 7 యతి 10 వ ఛందస్సు.")
మయూరాసనము, అం: చూ, ఆసనములు.
మయూరాస్యము, అం; చూ, అసంయుతహస్తములు.
మయ్యంకి, దే. వి: చూ, తాళము. 5.
మర, దే. వి. రూ-మఱ. 1. కీలు: చూ, మర్మము. 1; 2. తిరుగుడునొక్కు: చూ, హిండనము; 3. తిరుగుడుచీల: చూ, హిండనము.
మరందము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మకరందము. 1.
మరక, దే. వి: చూ, రూ-మఱక.
మరకతము, అం. (రూ - మరతకము - మకరతము): చూ, రత్నము. 1.
మరకత్తి, దే. వి. కీలుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.
మరకత్తిపీఁట, వా. వి. మరకత్తిని అడించు అనికిపీఁట (మామిడికాయలు తఱుగుటకు సులువుగనుండును.)
మరకము, వా. వి. ఎనిమిదిపళ్ళు, తూము.
మరకాఁడు, దే. వి. 1. నావికుఁడు స్వా. 5, ఆ. 47: చూ, సరంగు; 2 మరకములస్థుఁడు.
మరగాలు, దే. వి. కృత్రిమపాదము: చూ, హజ్జ.
మరగు, దే. అ. క్రి. 1. పరిచితమగు. మార్క. 3, ఆ. 419: చూ, స్నేహించు; 2. ఆశపడు: చూ, వాంఛించు; స. క్రి 3. ఆశించు, ఇచ్ఛించు; చూ, వాంఛించు.
మరగొమ్ము, దే. వి. గుజ్జుముమీఁది పల్లమునకు ముందు వెనుకల నానికకై యెత్తుగా నేర్పఱచియుండు భాగము. కళా. 3, ఆ. 81.
మరచుట్టు, దే. వి. చూ, తిరుగడ.
మరణము, సం. వి. అ. న. 1. చావు: చూ, పావు; అం. 2: చూ, ఊర్ములు; 3: చూ, అవస్థలు; 4: చూ, ద్వాదశావస్థలు.
మరణించు, సం. అ. క్రి. చచ్చు: చూ, సమయు.
మరణోద్యమము, అం. 1: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2: చూ, దశావస్థలు.
మరతకము, సం. వి అ న: చూ, రూ-మరకతము.
మరపు, వా. వి. 1: చూ, రూ-మఱపు; దే. ప్రే. 2. మరఁగఁజేయు. భాగ. 6, స్కం. 89.
మరమేకు, దే. వి. రూ-మరామేకు. తిరుగుడు చీల: చూ, మర. 3.
మరమ్మతు, వా. వి. భూమి లోనగువానిని బాగుచేయుట : చూ, మషాఖత్తు. 1.
మరల, దే అవ్య: రూ-మఱల: చూ, వెండియు. అం,భా,తృ. 69.
మరలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. నివర్తిలు: చూ, వర్తిలు,
మరలఁబాటు, ద్వ. వి. రూ—మరలుఁబాటు—మరలుఁబాటు, మాసుట, తిరుగుబడుట. (సం.)—అప్రవృత్తి, అర్ధము, అవరతి, ఆవర్తనము-ఆవర్తము, అవృత్తి, ఉపసంహారము, నివర్తనము, నివృత్తి, (అవ్య.)— అది; తద్వి.—గా. పునర యొక్క అవృత్తులకు—(సం.) పునః; మరి యొక్క అవృత్తికి. (సం.)—ఇతి. (ఇట్లు క్రియాపదములకు ఉపయో కొనును) (చూ, వెండియు).
మరలించు, దే. స. క్రి, ప్రే. మరలుచు-మరల్చు, మలుపు, క్రమ్మఱుచు (సం.)—ఉపసంహరించు.
మరలు, దే. అ. క్రి. రూ-మరలు. 1: చూ. మరలఁబాటు; 2. వెనుకకుఁదిరుగు. రాఘ 3, ఆ. 84.
మరలుచు, దే. ప్రే. రూ-మరల్చు: చూ, మరలించు.
మరల్చు, దే. ప్రే. —పై.— భో. 2, ఆ. 253.
మరలుఁబాటు, ద్వ. వి: చూ, రూ-మరలఁబాటు.
మరవలి, దే. వి. మనుఁగుడుపు: చూ, విందు. 2.
మరసాన, ద్వ. వి. దార్ల పదును పెట్టు సాధనము.
మరాటము, దే. వి. లాంగలి అను చెట్టు: చూ, లాంగలి. 1.
మరాటి, వై. వి. = మహారాష్ట్రి: రూ-మరాటీ, మరాటివాఁడు-మరాటీవాఁడు: చూ, మహారాష్ట్రుఁడు.
మరాటిమొగ్గ, వై. వి. ఒకానొక అంగడి వస్తువు.
మరాటివాఁడు, వై. వి: చూ, మరాటి.
మరాటీ, వై. వి. =: చూ, రూ-మరాటి.
మరాటీవాఁడు, వై. వి. చూ, రూ-మరాటివాఁడు.
మరామేకు, వా. వి: చూ, రూ-మరమేకు. "నిలుచుండిన మరామేకు, కూర్చుండిన మరామేకు" (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక).
మరి, దే వి.వి. రూ-మఱి. 1. పడవ, వాడు: చూ, వెండియు; అవ్య. 2. ఇంకను: మఱి. 2; 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1.
మరించు, సం. అ. క్రి: చూ, రూ-మరణించు.
మరిగొమ్ము, దే. వి. కలుఁజు: చూ, వాహనము. 2.
మరిచము, సం. వి. అ. న. మరీచము=మిరియము: చూ, వేల్లజము.
మరిడి మహాలక్ష్మి, మి. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
మరిడివ్యాధి, మి. వి. కలరా; చూ, విషూచిక.
మరిడెమ్మ, వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3. "మరిడెమ్మతీర్థము".
మరియాద. వై. వి. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2.= మర్యాదా. కట్టుపాటు: చూ, మర్యాద; 3: చూ, విధము. 1.
మరీచము, సం. వి. అ. న. =; చూ, రూ-మరిచము.
మరీచి, సం. వి. ఇ పుం, స్త్రీ. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; పుం. 2. మరీచి అను ఋషి: చూ, సన్న్యాసి; అం. 3: చూ, ఋషి శ్రేష్ఠులు (గోత్రము 13); 4: చూ, బ్రహ్మలు.
మరీచిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మృగతృష్ణ.
మరీచికాద్వయము, అం: మిరియములు తెల్లమిరియములు (2).
మరు, దే. వి. వృత్తియందు మారుశబ్దమున కాదేశరూపము. "షేమరు",

మరుండ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఉచ్చ లలాటిక.

మరుఁడు, వై. వి.=స్మరః చూ, మన్మథుఁడు.

మరుతేజి, ద్వ. వి. చిలుక: చూ, శుకము.

మరుతేరు, ద్వ. వి: చూ, వాయువు. సాంబ. దే. 13,

మరుత్తు, సం. వి. త్. స్త్రీ. 1. పిక్క*: చూ, స్పృక్క: చూ. రాజార్హము; పుం. 2. (రూ—మరుతము—మారుతము—మరుత్వంతము): చూ, మరుతేరు; 3: చూ, వేలుపు; అం. 4: చూ, మహారాజులు.

మరుత్మంతుఁడు, అం: చూ, మహారాజులు.

మరుత్వంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం: చూ, మబ్బురవుతు.

మరుద్రథము, సం. వి. అ. న. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

మరుద్వాహము, సం. వి. అ. న: చూ, పొగ. (హా,)

మరుధరిత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎద్దడి నేల: చూ, భూమి. 1.

మరునయ్యతేజి, ద్వ. వి. గరుడుఁడు: హరివాహనుఁడు.

మరునల్లె, ద్వ. వి: చూ: భ్రమరము.

మరునాఁడు, వా. వి: చూ, రూ-మరునాఁడు.

మరునిడాలు, ద్వ. వి. 1, చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.

మరునిల్లు, ద్వ. వి. (మరుని + ఇల్లు): చూ, భగము. 12.

మరునిసూఁడు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. 1. అం. పదా. సు 10

మరున్మాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మరుత్తు. 1*.

మరుపత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇంగువు*: చూ, హింగువు.

మరుపని, ద్వ వి. సురతము: చూ, సంయోగము.

మరుపు, దే. వి. రూ-మఱుపు: చూ, విస్మృతి.

మరుభువ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దేశములు. ౫౧.

మరుమరీచికన్యాయము, న్యా. ఎడారిలో నెండమావులు నీళ్ళవలెఁ గాన్పించి యెంతదూరము పోయిన నట్లే యుండునను రీతి

మరుమామ, వై. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

మరులు, దే. వి. 1. పిశాచము: చూ, సోఁకుడు. 1; 2. మోహము: చూ, వలపు; 3. తీరని ప్రేమ. అం, భా. ప్ర 136: స్నేహము. 1.

మరులుఁదీఁగ, ద్వ. వి: చూ, మరులుజడ*.

మరులుఁబాటు, దే. వి: చూ, రూ-మరలఁబాటు.

మరులుకొను, దే. అ. క్రి. 1. కామించు: చూ, వలచు. 2; ప్రే. 2. మరులుకొలుపు.

మరులుజడ, ద్వ. వి: చూ, మర్లమాతంగి*.

మరులుమాతంగి, దే. వి. —వై.—

మరులుమ్మెత, —వై.—

మరులుతేఁడు, దే. వి. పిశాచ వల్లభుఁడు: చూ, సోఁకుడు. 1,

మరువకము, సం. వి. అ. పుం. 1.=మరువము*. చూ, వాసనమొలక; 2. మంగ*: చూ, శ్వసనము.

మరువము, వై. వి=మరువకము*. రామా. 1. ఆ. 48: చూ, మరువకము. 1.

మరువు, సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, మరుధరిత్రి; 2. కొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము).

మరుహేతువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మధువానిని*.

మరోలి, సం. వి. ఇ. పుం. మొసలి: చూ, మత్స్యము. ౧—౩.

మర్కటకము, సం. వి. అ పుం. 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2: చూ, సాలెపురుగు.

మర్కటకిశోరన్యాయము, న్యా. కోఁతిపిల్ల తల్లియెంత యజాగ్రత్తగానున్నను తల్లికడుపును బట్టుకొని విడువదనురీతి. (స్వప్రయత్నము లేక భగవంతుఁడు కాపాడఁడు.)

మర్కటగృహము, సం. వి. అ. న. కోఁతిచెంగ్: చూ, సదనము. 1.

మర్కట పిపీలిక, సం.వి.ఆ. స్త్రీ. పెద్దనల్ల చీమ: చూ, పిపీలిక.

మర్కటము, సం. వి. అ. పుం 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2: చూ, సాలెపురుగు; అం 3: చూ, గతులు.

మర్కటవాసము, సం. వి. అ పుం: చూ, మర్కటగృహము.

మర్కటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. తీఁగకానుగ* : (మర్కటరోమములవంటి ముండ్లుగలది): చూ, శాదఘ్నము; 2. ధూలగొండి*: చూ, శూకశింబి.

మర్కారి, వా. వి. పడవ నడిపించువాఁడు: చూ, సరంగు.

మర్తబు, వా. విణ. రూ-మర్తరబు సమాప్తము.

మర్తరబు, —వై—

మర్త్యము, అం. (భూలోకము): చూ, లోకములు.

మర్త్యుఁడు, సం. వి, అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

మర్దనం గుణవర్ధనమ్, న్యా మందెంత మర్దించిన నంత దాని గుణము హెచ్చును.

మర్దనము, సం. వి. ఆ. న. 1. పిసుకుట: చూ, సంవాహనము; 2. నూఱుట: చూ, సురుము.

మర్దలబంధము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

మర్దలము, సం.వి.ఆ.పుం. 1.=మద్దెల (దీనిధ్వనిగుండిలము): చూ, వీణ; అం 2: చూ, వాద్యములు.

మర్దలాదులానద్ధములు, అం: చూ, వాద్యములు.

మర్దళరూపక్క, అం. = మద్దెలరూపురిక్క, ధనిష్ఠ: చూ, రిక్క. 1—౨౩.

మర్దించు, సం స. క్రి. నూఱు: చూ, సమ్మర్దించు.

మర్దితము, సం. విణ నూఱఁబడినది, పీడితము: చూ, సమ్మర్దితము.

మర్దిని, అం: చూ, కళలు.

మర్నాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మఱునాఁడు. పర. 5, ఆ. 35.

మర్మజ్ఞుఁడు, సం. వి. అ. పుం: (తె.)—ఆణికాఁడు—ఆణీకాఁడు. ఒళవరి, కీలరి, నెలవరి.

మర్మము, సం. వి. న్. న, 1. జీవస్థానము : చూ, ఆయువు-ఆయుస్సు. (తె.)—అంకిలి, అనరు, ఆణి-ఆణీ, ఆను, ఆయము, ఒళవు, కిటుకు, కీలకము, కీలు, కొఱనంది, గాయకము, గుట్టు, గురుసు, గుటికొండి. తాపి-తాపీ, నెఱఁకు, నెఱను, నెళవు, పిక్కు, మర, మారాటము, మఱువు, లోచెయి—లోచెయ్యి. ("చూ, లోచెయ్యి"); 2: చూ, రహస్యము. 1,

మర్మరము, సం. వి. ఆ. పుం=మొఱమొఱ. ఆకులు లోనగువానియొక్క మ్రోత: చూ, స్వరము. 2.

మర్మస్పృక్కు, సం. విణ. (శ్.ఈ.శ్.) మర్మమును దాఁకునది (మాట), అరుంతుదము: చూ, శబ్దము. 2.

మర్యాద, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పొలిమేర: చూ, హద్దు. 1; 2. తీరము: చూ, రోధస్సు: 3. = మరియాద, కట్టుపాటు; 4. = మరియాద: చూ, సత్యము. 1; 5: చూ, సన్మానము.
మర్యాదకుఁడు, సం. విణ: చూ, ఆర్య. మిత్రుఁడు.
మర్లమాతంగి, వా. వి. ముట్టినతోడనే మరులు పుట్టించెడి యోషధి*: రూ-మరులుమాతంగి, మరులుఁ దీఁగ, మరులు జెడ, మరులుమ్మెత. (సం.)—గోలోమి, భూతకేశము, మదనము.
మర్లుఁబాము, దే. వి: చూ, మనుదిండి.
మర్షము, సం. వి. అ. పుం ఓరుపు: చూ, శాంతము. 1.
మఱ, దే. వి: చూ, రూ-మర. 1-2-3.
మఱఁదలు, దే. వి. (మఱఁది+అలు) 1. తమ్మునిభార్య: చూ, రిత్తిక; 2. భార్య చెల్లెలు; 3. తనకంటె చిన్నదగు మేనత్త మేనమామల కూఁతురు.
మఱఁది, దే. వి. 1. చెల్లెలి మగఁడు; 2. భార్య తోఁబుట్టువు; 3. మేనమామ కొడుకు; 4. మగని తమ్ముఁడు. (సం.)—ఋ, దేవరుఁడు.
మఱక, దే. వి. 1: చూ, రూ-మరక, కఱ్ఱ-కాఱు-డాగు. 2. మేఁకపడ్డ, పంచ. నా. 5, ఆ. 11: చూ, మేషము. 1.
మఱకువ, దే వి. అజ్ఞానము. భార. ఆర. 1, ఆ. 326: చూ, స్వాపము. 3.
మఱగుజ్జు, ద్వ. విణ: చూ, రూ--మఱుగుజ్జు.
మఱచు, దే. స. క్రి. మఱపుఁజెందు. పా. 4, ఆ. 16,
మఱపు, దే. వి. రూ-మఱుపు. 1: చూ, విస్మృతి; 2: చూ, మఱకువ; 3; చూ, పారవశ్యము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 73; 4: చూ, ప్రమాదము. స్వా. 4, ఆ. 63.
మఱల, దే. అవ్య: చూ, రూ-మరల.
మఱలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మరలు, 1—2.
మఱి, దే. అవ్య. రూ-మరి. 1: చూ, రూ-మరి. 1; 2. ఇంకను. రూ — మరి అన-అనఁగ-అనఁగా-అనాఁగ-అనా; 3: చూ, మరి 3,
మఱిగ, దే. వి. జోడ్తవెలవలె బలపపు జాతితోఁ జేయఁబడిన పాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6)
మఱిమఱి, దే. అవ్య. 1, మఱియు-మఱియు, అందంద, అడాడ, అనయము, (సం.)—అత్యంతము; 2: అనయము, అఱిముఱి, ఎస, ఏప్రొద్దు, కడు, తరమిడి, నలి, పెద-పెద్ద, పొరి, బెట్టు, హాలెము. (సం.)—అనిశము. (మిగతవానికి "చూ, హాలెము")
మఱియు, దే. అవ్య. 1: అదిగాక, ఇంతేకాకుండ, కాక; 2: చూ, వెండియు.
మఱియొకటి, ద్వ.స. (మఱి+ఒకటి) అన్యము: చూ, వేఱు.3.
మఱియొకఁడు, ద్వ. స: చూ, వేఱయినవాఁడు,
మఱియొకనాఁడు, ద్వ. వి. మఱియొకదినము.
మఱు, దే. వి. వృత్తియందు మఱుఁగు-మఱుస-మాఱుశబ్దముల కాదేశరూపము. ("మఱుపడు, మఱునాఁడు, మఱుమాట" మొదలగునవి).
మఱుఁగు, దే.వి.1. చాటు కళా. 4, ఆ. 102: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మఱుఁగుచోటు; అ. క్రి. 3: పిసుకించు, కనుమొఱగు, దాఁగు, దాఁగురించు, దాఁగియుండు; 4. చాటగు: చూ, లాఁచు. 2; 5: చూ, సంతాపించు.
మఱుఁగుగోడ, వా. వి. 1. మన్ను ఇటుకలాయి లోనగువానిచే పెట్టబడినగోడ. తద్వి.— ౧. అంపగోడ, తన్నుగోడ, ముట్టుగోడ; ౨. అడ్డగోడ, అరగడి, మఱుఁగుగోడ. (సం.) ఆర్థకుడ్యము; ౩. అలవ, గోడ. (సం.)—౪. కుడ్యకము, కుడ్యము, కూడ్యము, కుడ్యము, భిత్తి-భిత్తిక; ౫. కణాతి గోడ-కనాతిగోడ, సరాతి; ౬. తడికె-తడిక-తడక-తడక-తడికె, దడి; అంతిక-అంచికె (చూ, వాకిలి); ౭. తల్లిగోడ; ౮. పునాది; ౯. పొరకటి; ౧౦. పంటిగోడకు.—(సం.)— కంథ; ౧౦. మగులుగోడ, మదురుగోడ; ౧౧. వెలుగునకు. (చూ, వెలుఁగు.) (మిగతవానికి "చూ, సరాతి").
మఱుఁగుదొడ్డి, దే. వి. విష్టావిసర్జన స్థానము: పాయకానా—పాయిఖానా, పీతిరిగుంట, మఱుఁగుపెరడు. (బోడహోలు మఱుఁగుదొడ్డి అని మఱియొకటి).
మఱుఁగుచోటు, దే. వి: అంతిరువు, అంతస్సు, ఓలము.
మఱుఁగుపడినవాఁడు, వా. వి: (సం.)—తిరోహితుఁడు.
మఱుఁగుపడు, ద్వ. అ. క్రి. మఱుఁగు: చూ, లాఁచు.
మఱుఁగుపెరడు, దే. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
మఱుఁగుమాట, దే. వి. అపలాపము: చూ, శబ్దము. 2.
మఱుఁగుపెట్టు, దే. స. క్రి: చాటుపెట్టు, మఱుపెట్టు, మాటు. (సం.)—అపలపించు, నిహ్నవించు.
మఱుకువ, దే. వి: చూ, సంతాపము.
మఱుగుజ్జు, ద్వ. విణ. (మఱు+గుజ్జు) గూనివాఁడు, గూనిది: చూ, వామనుఁడు.
మఱునాఁడు, దే. వి. (మఱుస+నాఁడు): (సం.)—అపర దినము, అన్యేద్యువు, ఇతరేద్యువు.
మఱుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మఱుఁగుపడు.
మఱుపు, దే. వి: చూ, రూ-మఱపు.
మఱుమాట, దే. వి. (మాఱు+మాట): చూ, ప్రతివాక్యము.
మఱుమ్రోఁత, దే. వి. (మాఱు+మ్రోఁత) రూ-మాఱు మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
మఱువ, ద్వ వి. (మఱుఁగు+వా) 1. కుండ: చూ, భాండము. 3; విణ. 2: చూ, మూఁగ. 1.
మఱువకందు, ద్వ. వి. కుంభసంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు. అచ్చ. అర, కాం. 7: చూ, సన్న్యాసి. 1.
మఱువు, దే. వి. 1. కవచము. మార్క. 8, ఆ. 107: చూ, వారవారణము; 2. చాటు: చూ, స్థగనము; 3: చూ, మర్మము. 1: *: చూ, పుట్టుమచ్చ.
మఱుపెట్టు, దే. స. క్రి: చూ, మఱుఁగుపెట్టు.
మఱుస, దే. విణ. ఆవలిది. జై. 8, ఆ. 93. (వృత్తియందు అంత్యవర్ణంబునకు వికల్పంబుగా లోపంబగు. "మఱునాఁడు మఱుపుట్టువు, మఱుమేనుపు." మొ.)

మఱుసంజ, ద్వ. వి. (మఱుస + సంజ) సాయంసంధ్య, మలుసంజ: చూ, సాయంకాలము.
మట్టి, దే. వి. 1. రూ-మట్టె *: భో. 2; ఆ. 61: చూ, వటము. 3; 2. రూ-మట్టెయ. అఱకము: చూ, రోగము. 1.
మట్టిపండు, వా. వి. నైయగ్రోధము: చూ, ఫలములు.
మట్టె, దే. వి. చూ, రూ-మట్టి. 1.
మట్టెయ, దే. వి: చూ, రూ-మట్టి. 2.
మల, వై. వి: చూ, పర్వతము. 1.
మలఁక, దే. వి: 1. చిక్కు: చూ, గ్రుక్కు. 3; 2: మెలిక: చూ, లంకె; 3. చుట్టు. కాశీ. 5, ఆ. 284: చూ, సంవృతము; విణ. 4. వంకర: చూ, వేల్లితము. 2.
మలఁకతూము, ద్వ.వి.పదికుంచములకొలఁదిగలమానవిశేషము.
మలఁకపుట్టి, దే. వి. ఇన్నూఱుకుంచముల కొలఁదిగల మానవిశేషము. (గరిసెకు మూఁడుమలఁకపుట్లు.)
మలఁకమెఱుపు, దే. వి. ధనురాకారమగు మెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1.
మలఁకవాలు, దే. వి. పాదరక్ష: చూ, సమ్మాళిగలు.
మలఁగ, దే. వి. ఎద్దుపైగంతతోడి సరుకుగోనె: చూ, సంచి.
మలఁగు, దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు: చూ, సంచరించు; 2: చూ, మరలఁబడు; 3: చూ, వంకరవోవు.
మలఁచు, దే. ప్రే. 1. మలఁగఁజేయు: మలఁపు; స. క్రి. 2: చూ, తొలుచు.
మలఁపు, దే. వి. 1. నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1; ప్రే. 2: చూ, మలఁచు. 1.
మలఁపుగొను, దే. అ. క్రి: ఆడు, గునియు, గునిపాడు, చిందాడు, చిందుద్రొక్కు-చిందులుద్రొక్కు, తుంపెసలాడు, నట్టాడు, పాతరలాడు-పాత్రలాడు, పింపిళ్ళాడు, పింపిసలాడు, పింపిళ్ళుగూయు. (సం).— నటించు, నర్తించు, నర్తిలు-నర్తిల్లు.
మలక, దే. వి. రూ-మల్కు. 1. మూఁకుడు; చూ, పాత్రము. 6-ఆఒ (6-ఆఒలోగల 'పలక" ను "మలక" గా సవరింపుము.); 2. తురక: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.
మలకడము, దే. వి: చూ, మలఁకవాలు.
మలగొంగ, ద్వ.వి. నగవైరి, ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
మలగొను, దే. అ. క్రి. (మలఁక + గొను) వెనఁగొను. జై. 5: ఆ. 32; కళా. 2, ఆ. 48: చూ, వెంటిగొను.
మలచము, దే. వి. 1. అధికము: చూ, హేరాళము. 1;. 2. గొప్పది. ఉ, రా. 3, ఆ. 128: చూ, సుర. (3)
మలదూషితము, సం. విణ: చూ, మలినము. 3.
మలవ, దే. వి. దూడచచ్చి పాలిచ్చెడుధేన్వాదికము: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)
మలపబఱ్ఱె, దే. వి. దూడచచ్చిపాలిచ్చెడుగేదె: చూ, హేరంబము.
మలపు, దే. వి. 1. ఆధిక్యము. ఉ, హరి. 6, ఆ. 29: చూ, హెచ్చు. 2; ప్రే. 2. మరలఁజేయు: చూ, మురించు; 3; చూ, మరలించు అచ్చ. ఆర, కాం. 100.
మలపువు, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-మలయువు. కుక్కమేడి* చూ, వెఱ్ఱిమేడి.
మలమనికి, ద్వ. వి. రూ-మలమన్కి. కోఁతి. అచ్చ. యు, కాం. 88: చూ, వానరము.
మలమన్కి, —పై.—
మలమల, దే. వి. రూ-మటమట. మూఁడుట మఱుగుటల యందగు ధ్వన్యను కరణము. చూ, హూహూ.
మలమాసము, సం. వి. అ. పుం: అధికమాసము. మలిమ్లుచము. (మాసము. 1.)
మలము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. విష్ఠ: చూ, శమలము; 2: చూ, కిట్టము. (చూ, మలములు); 3. దోషము: చూ, వృజినము; అం 4 (మ + ల.)"రాధానాథ.": చూ, ఉపగణములు.
మలములు, అం వస, శుక్లము, రక్తము, మజ్జము, మూత్రము, విష్ఠ, పిఁజూషము, నఖము, శ్లేష్మము, అశ్రువు, దూషి— దూషిక-దూషీక-దూషము, స్వేదము (క్రొవ్వు. రేతస్సు, నెత్తురు, మెదడు, ఉచ్చ, ఏరుగడము, గులిమి, గోరు, తెమడ, కన్నీరు, కంటిపుసి, చెమట) (12) (దీమిడి 13వ దని కొందఱు.): చూ, శమలము.
మలయ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. తెల్లతెగడ *: చూసర్వానుభూతి.
మలయస్త్రీ, అం. ఒకస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
మలయజము, సం. వి అ. పుం. 1. చందనము *: చూ, సుగంధము; 2. చందనము: చూ, వాసన. 1; పా. 3: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-న-స-న-న-భ-న-వగణము.8-15-22 యతులు. 26 వ ఛందస్సు.")
మలయమారుతము, సం. వి. అ. పుం. కమ్మగాడ్పు: చూ, వాయువు.
మలయము, సం. వి, అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2; ఆరామము: చూ, వనము. 2; 3: చూ, దేశములు: అం. 4. కులపర్వతము: చూ, పర్వతము. ౭.
మలయమ్మ, వై. వి, (మల + అమ్మ): చూ, పార్వతి. య. 2. ఆ. 3.
మలయిక, దే. వి: చూ, విహారము. 1.
మలయు, దే. అ. క్రి 1. తిరుగు. కాశీ. 7, ఆ. 93; చూ, సంచరించు; 2. పెనయు. పా. 1, ఆ. 22, చూ, వెంటిగొను; 3: చూ, వ్యాపించు. 4: చూ, యత్నించు; 5: చూ, విజృంభించు. వసు. 3, ఆ. 96: 6. తపించు య. 5, ఆ. 115: చూ, సంతాపించు.
మలయువు, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, మలపువు*.
మలవిలుకానితేరు, ద్వ. వి. గోపతి. వేం, అం. 96: చూ, వృషభము. 1:
మలహారి, అం. 1; చూ, స్త్రీరాగములు; 2: ఉపాంగము. 6. (అంగము. 9.); 3: చూ, స్వరము. 2.
మలాక, దే. వి. శ్రీఖండము: చూ, వాసన. 1;

మలామ, దే. వి. బంగారు నీరు మొదలగువానిపూఁత; చూ, సమాలంభము. 1.

మలాము, దే, వి: చూ, రూ-మెలాము. 1-2.

మలారము, దే. వి. 1. రూ-మల్లారము. మట్టిగాజులగుడి; 2. నిడుపు కొయ్యకొనను రెల్లులుకట్టి వీధిలోనగునది ఊడ్చెడు సాధనము: చూ, సమ్మార్జని.

మలికితము, దే. వి: చూ, సందేహము. య. 4, ఆ. 62.

మలిగ, దే. వి: అపణము: చూ, సదనము. 1.

మలిగఁడ్లు, దే వి.బ. గులచితియఁదగినరాయి: చూ, రత్నములు.

మలినత, సం: వి: ఆ: స్త్రీ: చూ, మలినము. 1.

మలినమగు, మి. అ. క్రి: అంటగు, అంటుపడు, కందుఁబారు-కందుబారు, మయిలపడు-మైలపడు, మాఁగుడు పారు, మాఁగువడు, మాఁగువారు, మాయు.

మలినము, సం.విణ.=మకిల. 1: అశుచి, అశుద్ధము, కశ్మలము. (తె.)—కసమూలము. మయిల—మైల; విశేష్యములు— అనాచారము, అశుద్ధత, పిసక, మలినత, మాలిన్యము (తె.) అంటు, కసటు, క్రచ్చు, ప్రాఁకు, మకిల-మకిలి, మక్కు, మలుకువ, మసటు-మస్టు, మసడు, మసి, మాఁగు-మాఁగుడు మాపు-మాపుడు, మాసి, మురికి-మఱికి, రొచ్చు. ("చూ. రొచ్చు. 4"); 2. నల్లనిది : చూ, వర్ణము. 6; 3. దూషిత మైనది: అనచ్ఛము, ఆలోడితము, ఆవిలకము, ఆవిలము, ఉద్వేజితము, కలుషము-కల్మషము, కశ్మలము-కస్మలము, మలదూషితము, మలీమసము. (తె.)—కారాకూరము; అం. 4: చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.

మలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ, చూ: ముట్టుత,

మలిమిడి, దే. వి. పశుపాదరోగము : చూ, హనువు. 4. (రోగము. 1.)

మలిమ్లుచము, సం. వి. అ. పుం. 1. దోమ : చూ, మశకము 1; 2: చూ, మలమాసము.

మలిమ్లుచుఁడు, సం. వి. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

మలివారము, వా. వి సోమవారము: చూ, వారము 2.

మలీమసము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, మలినము. 3.

మలు, దే. విణ. మఱుసకు ఆదేశరూపమైన మఱుశబ్దమునకు రూపాంతరము. ("మలుకారు—మలుసంజ" మొ.)

మలుఁగు, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

మలుకారు, ద్వ. వి: 1. చలికారు : చూ, మాసద్వయము; 2. ముక్కారు పంటలో రెండవకారు.

మలుకు, దే. వి. రూ-మల్కు. దారములోనగువాని నెదురెదురుగ తగిలించి మరల పెడమర్ల త్రిప్పినది.

మలుకువ, దే. వి. మఱికి: చూ, మలినము. 1.

మలుగు, దే. వి. రూ-మల్గు. 1. తుంటి: చూ, రొండి; 2: చూ, మక్క. 1; అ. క్రి. 3. ఉపశమిల్లు: చూ, ప్రుక్కు. 4; 4: చూ, నశించు.

మలుచు, దే. స. క్రి. రూ-మల్చు. 1: రోయు. పెరుగు; 2: తలిమెనఁబట్టు-పలిమెనఁబెట్టు; 3: చూ, రాచు. 2.

మలుపూలు, దే. వి. రెండవపూలు.

మలుపక్షము, ద్వ. వి. కృష్ణపక్షము: చూ, పక్షము. 1.

మలుపు, దే. ప్రే. మలుగఁజేయు. 1. ఆర్చు; 2. నలిపివేయు. అచ్చ. యు, కాం. 314; 3. (దూదిని లోనగు వానిని) మల్లించు మర్దించు, పలఁబోలు.

మలుసంజ, ద్వ, వి: చూ, రూ-మఱుసంజ.

మల్క, దే. వి. చూ, రూ-మలక.

మల్కు, దే. వి: చూ, రూ-మలుకు. శశా. 5: ఆ. 7.

మల్గు, దే. వి: చూ, రూ-మలుగు.

మల్చు, దే. స. క్రి. చూ, రూ-మలుచు (తలిమెనఁబెట్టుటకు. విజ 1. ఆ. 132)

మల్ల, వై. వి. = మల్లిక. మట్టికంచము: చూ, హరినామము. ఖాండము. 3.)

మల్లకము, సం. వి. అ. పుం: అ. స్త్రీ: 1. = మల్లి.—వై.— 2; దీపపు ప్రమిద: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.); వా. 3. అపరకర్మమందలి పిండివంట (చూ చతురంగులము)

మల్లకుఁడు, దే. విణ. కితిసుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

మల్లగుల్లము, దే. వి: వాదులాట.

మల్లచిప్ప, వా. వి: (సం).— పారి.

మల్లచఱచు, ద్వ. అ. క్రి. (మల్లట+చఱచు) భుజాస్ఫాలనముచేయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 136.

మల్లచఱచుట, ద్వ. వి. భుజాస్ఫాలనము: మల్లచఱపు

మల్లచఱపు, ద్వ. వి.—వై.—

మల్లట, ద్వ. వి: రూ-మల్లాట, పోరాట.

మల్లడి, దే. వి. 1: చూ, సంతాపము; 2. పెనఁకువ, గ్రుద్దులాట: చూ, యుద్ధము.

మల్లడించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటిగొను; 2. అతిశయించు. భాగ. 4: స్కం. 515: చూ, సందడించు.

మల్లడిగొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటిగొను. హరి. పూ. 7, ఆ. 156; 2: చూ. పరితపించు; ప్రే. 3. మల్లడిగొలుపు. పాండు. 4, ఆ. 292.

మల్లతాళము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

మల్ల బంధములు, అం. కుస్తీలు, జెట్టిపోరాటములు. భాగ. దశమస్కం. పూ. 133: ఇవి ౧౦౦.— (వీనిని శీర్షికలలో చేర్చలేదు. ఇవి ఒకదానితరువాత నొకటిఁ దోడుగ సంబంధించియు సక్రమముగ నుండును. అట్లు దీనికిఁదోడు అని ఒకదానికొకటి కలిపి చదువవలెను.): ౧ దస్తీ (హస్తము), ౨ ఒకయించి (కత్తరి), ౩ ఉల్‌తాడూప్ (బోరగిలవేసి ముంచుట), ౪ పఛాడ్ (నిపాతనము), ౫ కస్తీబార్ (పాద సంఘర్షణము), ౬ ఉల్‌తాబద్‌లీ (వ్యతిరేకముగామార్చుట), ౭ పిఛలీ (పృష్ఠము), ౮ ఫర్‌షీ (సమీకరణము),

ఫరేబా-ఫరేదా (మోషణము), ౧౦ లుకాన్ (ఊఁపు), ౧౧ ఝూలీ (ఉద్ధారణము), ౧౨ డగ్‌దేడ్ (గుల్ఫశృంఖల), ౧౩ కసోటా (గ్రీవాతాడనము), ౧౪ డూప్ (నిమజ్జనము) ౧౫ ఉల్‌టాకఫా (ప్రత్యామర్షము), ౧౬ ఉల్‌టాలుకాన్ (వ్యతిరేకముగా నూఁపుట), ౧౭ లప్టీ (చుట్టుచుట్టుట), ౧౮ డూకీ (కూర్పరాకర్షణము), ౧౯ కోనిటాల్ (కూర్పరాపనయనము), ౨౦ ఖైరా (బధిరము), ౨౧ భితర్ (బాహ్యాము), ౨౨ ఉతార్ (అవతారణము), ౨౩ ఝూలీ, ౨౪ డగ్‌బేటీ (చరణశృంఖల), ౨౫ కొమ్యూ (న్యో) ఖర్నా (కూర్పరాపూరణము). ౨౬ ఉల్టాబిఛాన్ (ఉత్తానపాతనము), ౨౭ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము), ౨౮ గిర్దెబాన్ (కక్షప్రవేశము): ౨౯ గావ్‌పఛాడ్ (ఆకస్మికనిపాతనము), ౩౦ గంధడా (గాఢభనిపాతనము), ౩౧ ఖఫా (ఆగ్రహాము), ౩౨ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము)(౨౩-౨౯), ౩౩ ఉల్‌రాబేడీ (ప్రతిశృంఖల), ౩౪ చౌబన్ (చతుర్దిశా వరణము), ౩౫ చాబూవ్ (విస్మారణము), ౩౬ ఉల్‌టాలప్టీ (వెనుకకుఁజుట్టుట), ౩౭ పయిరేకేదస్తీ (పాదతాడనము), ౩౮ ఉల్‌టాకసోటా (పృష్ఠనిబంధనము), ౩౯ డుప్కీ (అవగాహనము), ౪౦ సరేకసోటా-సర్‌కసోటా (శిరోబంధనము), ౪౧ అభేరాపట్ - అఘోరాపట్ (ద్విగుణబంధనము), ౪౨ బగేలీ (కక్షము), ౪౩ ఉలబ్‌దాన్ (శాతనిపాతనము) ౪౪ షత్‌రంజి (చతురంగము), ౪౫ ఉల్‌టాడూవ్ (వామపాదన్యాసము), ౪౬ కస్తీబార్ (౪౬)(అవలగ్నాకర్షణము), ౪౭ బహిర్‌వా (బధిరము), ౪౮ దడ్‌భరానా (కబంధపూరణము), ౪౯ రూమ్ (పరివేషము), ౫౦ గోది (బడి), ౫౧ బహిరా (శ్రవము), ౫౨ డుఫ్ (ముంపు), ౫౩ రూమ్ (౪౯ పరివేషము), ౫౪ పాంఖరానా (చరణపరివేషము), ౫౫ చౌకస్తీ (కకుప్పరివేషము), ౫౬ బహిర్‌వా (౪౭) (బధిరము), ౫౭ ధడ్‌భరాతి (వక్షత్యాగము), ౫౮ సీనేబన్ (ఊరోనిరోధము), ౫౯ నక్‌సూట్ (ముక్కునొక్కుడు), ౬౦ కిలావర్‌జంగ్ (జానువిన్యాసము), ౬౧ సీనేతడుఖ్ (ఊరోభగ్నము), ౬౨ నాగిన్ (నాశికానిరోధము), ౬౩ పాంఖరానా (వామపాద తాడనము), ౬౪ బందోటా (నిర్బంధము), ౬౫ లప్టీ (పరివేషము), ౬౬ డూలీ (ఉయ్యెల), ౬౭ ధోబిఘాట్ (రజకధావనము), ౬౮ సనారి—ధసాన (ప్రవేశము), ౬౯ సరోతా (హస్తాకర్షణము), ౭౦ చౌటాల్ భరానా (చతుశ్చరణబంధము), ౭౧ డగ్‌బేడీ (౧౨-౨౪) (చరణశృంఖల), ౭౨ గజ్‌బేడీ (గజశృంఖల), ౭౩ కస్తీబార్ (అపనుదపాదము), ౭౪ బాగ్‌లీ-బగ్‌లీ (కక్షము, ౭౫ గంధడా-గధడా! (సవ్యపాదతాడనము), ౭౬ ఉర్‌టా గజ్‌బేటీ (వ్యతిరేకగజశృంఖల), ౭౭ దండమొదోడి (కక్షనిపీడనము), ౭౮ ఉర్‌టాగజ్‌బేడీ (వ్యతిరేకద్విపశృంఖల), ౭౯ గిర్దెబాన్ (౨౮), ౮౦ ఉల్‌టాముఠ్ఠా (ప్రతికూలబంధము), ౮౧ ఢాక్‌లీ (కరతాడనము), ౮౨ చౌబన్ (౩౪) (దిశావరణము), ౮౩ లప్టీ (౧౩-౬౫) (పరివేషణము), ౮౪ ఉల్‌టాపఛేడీ (పృష్ఠనియాతనము), ౮౫ వన్‌ట్రట్ (ఉద్ధూతపాదము), ౮౬ కుర్చి (౧౦౦) (సింహాసనము), ౮౭ ఝూలీ (డోల, ౮౮ వన్‌ట్రట్టా (చరణవిమయము), ౮౯ కిలావర్ (౨౭-౩౨) (ఆకస్మికోపవేశనము), ౯౦ ఖప్‌ఛడ్ (కక్షన్యాసము), ౯౧ వన్ (ఏకము), ౯౨ భరాటీ (తిరుగుడు), ౯౩ ఆదాధడ్‌కా (అర్ధకంకాళము), ౯౪ ఏక్ లంగ్ (ఒంటికుంటి), ౯౫ లప్టీదాబ్ (నిహింసనము), ౯౬ జన్‌ధడా (పార్శ్వాకర్షణము), ౯౭ గజ్ మహర్ - గజమహిర్ (గజచంద్రుఁడు), ౯౮ నయ్‌ఫరా(ప్రకోష్ఠపీడనము), ౯౯ డుప్‌కీ (పాదద్వయాకర్షణము), ౧౦౦ సుడీ. "కుస్తీ మల్లయుద్ధబోధిని" అను గ్రంథమునందు వీనివివరణము లన్నియు చూడవలయును. కిమ్మతు రు 0-6-0 గ్రంథకర్త భాగవతుల లక్ష్మీవతి శాస్త్రిగారు, తాలూకా రామచంద్రపురము.) (ఈ శాస్త్రవిషయములంతరించినను గొన్ని లోకాచారంబుగానున్నవి ఇందు వివరింపఁబడియె.) మఱిన్ని తద్వి. — అంకిణి.

తద్వి.—౧ దండలు 12, ౨. గతులు 12, ౩. పరువళ్ళు 12, ౪. మొనలు 12, ౫. కాయమానములు 12, ౬ విసరులు 14, ౭ ఉపవీతములు 16, ౮. విన్నాణములు 32, (ఆం, భా. ద్వి. క. 209), ౯. ప్రచారములు 32, ౧౦. నలుకులు 3, ఇట్టిలక్షణములనేకములీములీమల్లశాస్త్రసాంప్రదాయము వలనఁ దెలియఁదగు.(వీని వివరములకుశీర్షికలంజూడుము.) వ. మఱియు కొన్ని తెనుఁగుఁ బేళ్ళఁ బరగుచున్నవానినిటఁ బొందుఁ పఱుపఁబడును. వానిని సందర్భమునుఁబట్టి పై వానితో సమన్వయించుకొనవలయును. ౧. ఆయుధము.—చేత్రాడు; ౨. ఆయుధాగ్రము.—ములు—ముల్లు; ౩ పరికరములు.- కంబము, కటిక-కట్టిక, కొణత—కొణతము-కొణిత, నీల గోతాము, బాలసంగడము. మోడు, లోడీ-లోషు, సంగడము; ౪. కుస్తీలతావునకు.- పెక్కణము - ప్రెక్కణము. (సం.) — ప్రేక్షణము; ౫. యుద్ధక్రియలు.- ఉప్పరించు, ఉప్పళించు. కలయు మెలఁకువ; ౬. మెలఁకువలకు.- ఇంగళింపు, కాలిపాదువ, జంపు, పెక్కు; ౭. విజ్ఞానమునకు.- ఉఫతాయి; ౮. విద్యాభేదములు.— కిన్నాతగస్తాలు, తాళాలు-దాళాలు, దండెములు, దింకలు, పావుపావులు, పుటములు, మండీలు, లాగులు ఇత్యాది.

మల్లము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మల్ల.

మల్లయుద్ధము, పా: చూ, మల్లబంధములు.

మల్లరము, దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; విణ. 2. మదించినది. కళా. 6, ఆ. 222.

మల్లశాస్త్రము, అం: చూ. మల్లబంధములు.

మల్లసాల, వై. వి. భోజనశాల. హరిశ్చ. 4, ఆ. 193: చూ, సదనము. 1.

మల్లాట, ద్వ. వి: రూ, మల్లట, పోరాట: చూ. యుద్ధము.

మల్లాడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను. స్వా. 4, ఆ. 115.

మల్లామడి, దే. విణ: 1. చూ. పీడితము; 2. పీడితుఁడు ఉ. హరి. 5, ఆ. 166.

మల్లారము, దే. వి: చూ, రూ-మలారము. 1.

మల్లిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మల్లియ *: చూ, మల్లె. 12;

మట్టిపాత్రము: చూ, భాండము. 3; అం. 3, (శోషణము): చూ, మన్మథబాణములు;4. (మత్తిక): చూ, జన్యతాళములు.

మల్లికము, సం. వి. అ. పుం. మాసిన ముక్కు కాళ్లుగల హంస: చూ, హంస. 1.

మల్లికాక్షము, సం. వి. అ. పుం, 1. మాసిన ముక్కు కాళ్ళు గల హంస: చూ, హంస; 2. తెల్లని కన్నులుగలగుఱ్ఱము. చూ, హయము.

మల్లికాఛదనము, సం. వి. అ. న: చూ, మల్లెఆకు.

మల్లికామోదము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

మల్లికార్జునలింగము, అం. చూ. జ్యోతిర్లింగములు.

మల్లియ, వై.వి.=మల్లికా.రూ-మల్లె,మల్లెతీఁగె*:చూ,హసంతి.2.

మల్లు, వై. వి. 1.=భల్లుక. కోఁతి: చూ, వానరము; 2. జెట్టి పెనఁకువ: చూ, యుద్ధము: వా 3, మల్లుతాను: చూ, వస్త్రము.

మల్లుఁడు, సం. వి. అ. పుం: 1. జెట్టి: చూ, సాదనకాఁడు. 1; విణ. 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మల్లుకట్టు, ద్వ. స. క్రి. అడ్డగించు: చూ, సంరోధించు.

మల్లుతాను, వా. వి. మల్లుబట్ట: చూ, మల్లు. 3.

మలుపెనఁగు, ద్వ. అ. క్రి. జెట్టిపెనఁకువగా పెనఁగు.

మల్లె. వై. వి =మల్లికా. రూ-మల్లియ. 1: చూ, హసంతి. 2; 2 =మల్లక: చూ, మల్లు; 3. ఉపశాఖ. చూ, శాఖ. 1.

మల్లెఆకు, వా. వి. (సం).—అశ్మంతకము, మల్లికాఛదనము.

మల్లెజేఁగులు, ద్వ. వి: చూ, రాబందు.

మల్లెపుష్వ, వై. వి: (సం.)—మ్రుకురము : చూ, హసంతి. 2.

మల్లెమొగ్గలు, ద్వ. వి. బ. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; 2. కుందముకుళములు, గువాకము—గూవాకము: చూ, హసంతి. 2.

మల్లెలగుది, ద్వ.వి. మల్లెపూగుత్తివలె మనోజ్ఞమగుటచే కుక్క కియ్యఁబడినపేరు. స్వా. 4, అ. 32: చూ, సివఁగి. 2.

మల్లెలు, దే.వి. బ. 1: చూ, ధాన్యము; 2. స్ఫోటకజనితక్రియ.

మల్లెశ్రీగంధులు, మి. వి. బ: చూ, ధాన్యము,

మవురి, దే. వి. రూ-మౌరి: చూ, నాగసరము. 1,

మవ్వము, దే. వి. 1. కోమలత, నిర్వ. 5, అ. 105: చూ, సౌకుమార్యము. 1; విణ. 2. కోమలము. కళా. 7, అ. 174: చూ, సుకుమారము. 2.

మశకము, సం.వి.అ.పుం. 1. ఘోషము, దంశి, మలిమ్లుచము, రణరణము, దోమ; తద్వి.— ౧. ఘోణి. (తె.)-ఏనికదోమ, తొండపుదోమ; ౨. చిన్నదోమకు— (తె.)—చీఁకటియీఁగ. ౩. అడవిదోమ; ౪. నుసమ-నుసుమ. (చూ, సరఘ); 2. దేహమువిరియు రోగము: చూ, రోగము. 1.

మశహరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చతుష్కి, జాలిక. (తె.)–దోమ తెర: చూ, వస్త్రము.

మశాకత్తు, వా. వి. 1. భూమికిపెట్టిన ఎరువు: రూ-మషాకత్తు, మసాకత్తు, మరమ్మతు-మరమ్మత్తు; 2. శిల్పులుచేసిన వస్తువులకు మజూరి: మషాకత్తు, మజూరి.

మషాకత్తు, వా. వి. —వై.—

మషాతు, వా వి. సేల్లకొల్లుఘటు, సర్వే.

మషాలు, వా. వి. కరదీపిక: చూ, స్నేహాశము.

మషాల్జి, వా. వి. దివిటీపట్టువాఁడు, దీపము వెలిగించువాఁడు.

మషి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. = మసి. రూ-మసి. కాకితము వ్రాసెడుమసి: మసి. (తె.)—మసి

మషిమణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (తె)—మసిబుడ్డి.

మస, దే. వి: చూ, విలాసము. 2.

మసఁగు, దే.అ.క్రి: చూ, విజృంభించు, హరి, పూ. 7, ఆ.167.

మసక, వై.వి. రూ-మసకన. 1.=మేచక: చూ, మునిచీఁకటి. జై. 7, ఆ. 193; స్వా. 4, అ. 37; 2.=మేచక. ఇంచుక నలుపు: చూ, వర్ణము. 6.

మసకన, వై. వి. = మేచక. —వై— (ఆమ్రేడితమందు మసమసకన)

మసకపుఁబాము, దే.వి. సురతమొనరించుపాము: చూ, సర్పము.

మసకము, దే.వి. 1. రతి. భో. 5, ఆ. 118: చూ, సంయోగము; 2. సంభోగేచ్ఛ. ఉ, హరి. 3, ఆ 64: చూ, వాంఛ; 3. అహిరతి: చూ, మసకలుపాఱుట,

మసకలు పాఱుట, దే. వి. అహిరతి: చూ, సంయోగము.

మసకొను, దే. అ. క్రి. (మసకము+కొను) 1. సంభోగేచ్ఛఁ గొను; ప్రే. 2. మసకొల్పు. అచ్చ. అ, కాం. 34.

మసటు, దే. వి. రూ-మస్టు. 1. ముఱికి. పాండు. 5, అ. 41: చూ, మలినము. 1; 2. ఏంపిరి: చూ, మలము. 1.

మసడు, —వై.—

మసనము, వై. వి.=శ్మశానమ్: చూ, శ్మశానము.

మసమసకన, వై. వి: చూ, మసక. 1—2. (మునిచీఁకటికి - జై. 2, ఆ. 101.)

మసర, దే. వి. 1. ధూసరవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. ధూసర వర్ణముగలది.

మసరు, దే. వి. ఆవేశము. మార్క. 6, ఆ. 66.

మసలిక, దే. వి. 1. మాంద్యము, ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; విణ. 2: చూ, మంథరము. 2; 3: చూ, మంథరము. 3.

మసలు, దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు: చూ, వివరించు. 3; 2. నీళ్లుమలమల (సలసల) కాగు; 3: చూ, విహరించు ; 4: చూ, వెనుకదీయు; 5: చూ, సంచరించు.

మసలుకొను, —వై.— (విహరించుటకు-భాగ. 3, స్కం. 508).

మసాకత్తు, వా. వి: చూ, రూ-మశాకత్తు.

మసారము, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రనీలము. పాండు. 2, ఆ. 44: చూ, రత్నము. 1.

మసాల, వా. వి. రూ-మసాలా. 1. పొగపు సరకులు : చూ, సంబారము; 2.పశువులు లోనగువాని వ్యాధులకిచ్చెడు మందు; 3. తాంబూలములోని పరిమళ ద్రవ్యముల గుండ; 4. కారపుసరకులు.

మసాలా, వా. వి. —వై.— "మసాలా కిల్లీ".

మసి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1.=మసి: చూ, రూ-మసి; ఈ. (స్త్రీ). 2. పెద్దసదాప*: చూ, సదాప; వై. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; (2)=మషి : చూ, బొగ్గు; (3) : చూ, మలినము. 1; (4)=మసి: చూ, మసి. 1.

మసికట్టు, ద్వ. వి. బంగారు లోనగువాని చిలుము.
మసికోఁతి, ద్వ. వి. నల్లకోఁతి: చూ, వానరము.
మసిబుడ్డి, మి. వి. (సం.)—మషీమణి.
మసిలె, దే. వి. టాకుబండి: చూ, శకటము. 1.
మసీదు, దే వి. తురకల ప్రార్థనామందిరము: చూ, సదనము.1.
మసుర, సం. వి ఆ. స్త్రీ. రూ-మసూర. 1: చూ, వేశ్య; పుం. స్త్రీ. 2. చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు,
మసూర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, పుం. స్త్రీ. —పై.—
మసూరము, సం. వి. అ. పుం. బిల్లతలగడ: చూ, లోడు.
మసూరవిదళ, సం.వి.ఆ.స్త్రీ. నల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.
మసూరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ రూ-మసూరిక. ఒకరకము గజ్జి: చూ, విదర్చిక. (చూ, వ్రణము).
మసూరిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మసూరి; 2. (రూ—మసూచిక-మశూచిక): చూ, స్ఫోటకము.
మసృణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లగిసె*: చూ, శుకనాసము. 1.
మసృణము, సం. విణ. 1. చిక్కనిది: చూ, స్నిగ్ధము 3; 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2. (మసృణ అని కొందఱు).
మసెల, దే. వి. అటక: చూ, సదనము. 1.
మసోదా, వా. విణ. చిత్తువ్రాసినది: చూ, ముసాయిదా.
మస్కరము, సం. వి. అ. పుం. వెదురు*: చూ, వేణువు.
మస్కరి, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సన్న్యాసి; 2: చూ, యాచకుఁడు. 1.
మస్టు, దే. వి: చూ, రూ-మసటు.
మస్తకము, సం. వి. ఆ. పుం, న. రూ-మస్తము. తల: చూ, శిరము. 1.
మస్తకి, వా. వి. ఒకరకము మందు.
మస్తము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మస్తకము.
మస్తరించు, దే. స. క్రి. లోఁబఱచు. కాశీ. 5, ఆ. 236: చేతులప్పళించు.
మస్తరు, దే. వి. 1. లోఁకువ: చూ, వశము. 1; వా. 2. పనివాండ్ర మొత్తముపద్దు.
మస్తి, వై. వి=మదహస్తి. మదించిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి.
మస్తిష్కము, సం. వి. అ. న. తలమెదడు: చూ, మెదడు.
మస్తీ, వై. వి. = మదహస్తి: చూ, రూ-మస్తి.
మస్తు, వై. వి. 1. = మత్త. మదము: చూ, హేమిక; దే. వి. 2: సమృద్ధి. 3 మీఁగడ: చూ, స్తన్యము; 4. చదరంగమందు రాజు తరువాత నొక జంతువును ఉంచి యాఁడెడు ఆట.
మస్తువాఁడు, ద్వ. వి. మత్తుఁడు: చూ, సోమారి.
మస్తువు, సం. వి. ఉ. న: చూ, మండము. 1.
మస్థికాస్థి, సం. కపికందుకము. శిరోస్థి: చూ, కల్యము. 1.
మహంతు, దే. వి, దేవస్థానమునకు ధర్మకర్తృత్వము జరిగించు బైరాగి, మఠాధిపతిగానుండుబైరాగి(అనికొందఱు): చూ, సన్న్యాసి.
మహజరు, వా. వి. పెక్కుమందిచేరి వ్రాసికొను ప్రార్థనాపత్రము. (పిటీషను, అర్జీ.)
మహజ్జోతులు, వై. వి. బ. దీపభేదము: చూ, స్నేహాశము.
మహతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నూఱు తంతులుగల నారదుని వీణ: చూ, వీణె; 2. తెలుఁగు వ్యాకరణమున తిర్యగేతర స్త్రీ వాచకశబ్దములకు సంజ్ఞ; విణ, 3. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 4: చూ, తతవాద్యములు,
మహతోనాస్తి పాతకమ్, న్యా. పెద్దలకుఁ బాపమంటదు.
మహత్తత్త్వము, అం; చూ, ఆవరణములు.
మహత్తు, సం. వి. త్, న. 1. దొరతనము: చూ, స్వారాజ్యము. పుం, 2. బుద్ధి తత్త్వము: చూ, స్వభావము; 3 పురుషవాచక శబ్దములకు సంజ్ఞ: పుంలింగము; విణ. 4. మహత్త్వమును తెలుపును: అఁట; 5: చూ, మహతి. 3; అం 6: చూ, ఆకాశములు.
మహత్త్వము, సం. వి. అ పుం: ఉదారత్వము. ఔదార్యము.
మహత్సర్గము, అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.
మహదాత్మ, అం: చూ, ఆత్మలు.
మహద్భయము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మహాభయము,
మహనీయుఁడు, సం. విణ. గొప్పవాఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.
మహమహానాఁడు, వా. వి. ఇప్పుడును కాదుగదా ఎల్లప్పుడును (ముందు వెనుకలయందును)
మహము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మహస్సు.
మహర్లోకము, అం: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు.
మహలక్ష్మి, అం. చూ, రూ మహాలక్ష్మి (వాడుక.)
మహలయము, వా. సం. వి: చూ, రూ-మహాలయము.
మహర్షులు, అం. 1: చూ, గోత్రము. 13; 2: చూ, ఋషి శ్రేష్ఠులు.
మహాలు, వా. వి. 1. దేశములోని భాగము; 2: చూ, రాజమందిరము; 3. ఉప్పుపండు భూభాగము: చూ, భూమి. 1.
మహసూలు, వా. వి. రూ-మహస్సూలు.పంట: చూ, సేద్యము.
మహసూలుదారు, వా. వి: చూ, నాయఁకవాడి.
మహస్సు, సం. వి. స్. 1. తేజము: చూ. వెలుతురు. 1; 2. ఉత్సవము: చూ, సంబరము. 3.
మహస్సూలు, వా. వి: చూ, రూ-మహసూలు.
మహస్సూలుదారు, వా. వి. చూ, రూ-మహసూలుదారు.
మహాంగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, లొట్టిపిట్ట.
మహాకందము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెల్లుల్లి*: 2. దురదకంద*: చూ, సూరణము.
మహాకరంజము, సం.వి,అ.పుం. క్రానుగు*: చూ,శాదఘ్నము.
మహాకాయుఁడు, వా. విణ: చూ, అతికాయుఁడు.
మహాకారము, అం: చూ, లక్ష్యములు.
మహాకారవేల్లము, సం. వి అ. పుం. పెద్దకాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.
మహాకాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, విషముష్టి*:
మహాకాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2. ఒక శివభటుఁడు.
మహాకాళీమతము, అం: చూ, తంత్రములు
మహాకావ్యము, అం. (అప్పుడప్పుడు కవి చెప్పిన పద్యములు గ్రంథస్థములుగావు.) ఇది సంఖ్యాబద్ధము, అసంఖ్యాబద్ధము అని యిఱుతెఱంగులు. (౧) సంఖ్యాబద్ధము ముక్తకాదికము. ౧.ముక్తకము, ౨.ద్వికము, ౩.త్రికము, ౪. పంచరత్నములు,

౮. వారణమాల, ౯. నవరత్నములు, ౧౨. భాస్కరమాలిక, ౧౬. శశికళ, ౨౭. నక్షత్రపంక్తి. ౩౦. త్రింశతి, ౩౨. రాగమాల. ౫౦. పంచాదశ, ౧౦౦. శతకము. ౧౦౮. అష్టోత్తరశతము, ౨౦౦. సప్తశతి; (౨) అసంఖ్యాబద్ధము రగడ, గద్య, ద్విపద, దండక, మంజర్యాదులు. పైనిఁజెప్పిన లక్షణములుగలది. మహాకావ్యము. (చూ, క్షుద్రప్రబంధము)

మహాకులీనత, అం: చూ, నాయకగుణములు.

మహాకులుఁడు, సం. విణ: చూ, సాధువు. 3.

మహాకోశాతకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్దబీర *:

మహాక్షితి, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహాక్షోణి, అం.—పై.—

మహాక్షోభము, అం.—పై —

మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతుకాకథా? న్యా. పెద్దపెద్ద ఏనుఁగులే పరుగిడుచుండ దోమలమాట చెప్పనేల?

మహాగణులు, పా. జంగాల గురువులబిరుదు.

మహాజంబువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పెద్దనేరేడు *:

మహాజాలి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. పచ్చ పువ్వుల ఆవడ *: చూ, హ్రస్వగవేధుక.

మహాజ్యోతిష్మతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. లతావిశేషము: చూ, లత. 1.

మహాఝురసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: శమల *:

మహాతండువు, సం. వి. ఉ. పుం, ఊ. స్త్రీ. పెద్దతెడ్డు: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

మహాతలము, అం; చూ, అధోలోకములు.

మహాతార, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనోరమ. 1.

మహాపిక్త, అక్షిపీడు. మహాపీడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అక్షీయనపిక్త.

మహాతిలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దనువ్వు *:

మహాతుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్నయేలకి *: చూ, పత్రల.

మహాత్మగుప్త, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్దదూలగోవెల*.

మహాత్ముఁలు, వా.వి. గొప్పవారు: చూ, హేమాహేములు.

మహాదంతము, సం. వి. అ పుం. ఏనుఁగుదంతము: చూ, పల్లు. 1

మహాదమనము, సం. వి. అ పుం: చూ, రుచి, 5.

మహాదానములు, అం: చూ, దానములు.

మహాదేవతంత్రము, అం: చూ, తంత్రములు.

మహాదేవతలు, అం: చూ, దేవతలు.

మహాదేవుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

మహాదైత్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం, పెద్దతొలివేలుపు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మహాద్రోణము, సం వి. అ. పుం: చూ, పెద్దతుమ్మి *:

మహాధనము, సం. వి. అ. న. 1. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. కృషి: చూ, సేద్యము; 4. గొప్పవెలగలబట్ట: చూ, వస్త్రము: 5. గొప్పవెలగల వస్తువు: చూ, సరకు. 2. విణ. 6. గొప్ప వెలగలది.

మహాన్‌మహత్సేవ కరోతి విక్రమమ్, న్యా. గొప్పవాఁడు గొప్పవానినే డీకొనును.

మహానటుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

మహానరకము, అం: చూ, నరకములు.

మహానసము, సం. వి. అ. న.—పాకసము, వంటయిల్లు: చూ, పచనము. 1.

మహానస శశన్యాయము, న్యా. వంటయింటి కుందేలు ఎక్కడికి పోఁగలదను రీతి.

మహానాదము, అం: చూ, శస్త్రములు.

మహానిధి, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహానిరయము, అం: చూ, నరకములు.

మహానిశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాత్రియొక్క రెండవజాముల వేళ: చూ, రాత్రి.

మహానీలము, సం. వి. అ. పుం. 1. సింహళ ద్వీపమునందుఁ గలిగిన యింద్రనీలమణి: చూ, రత్నము 1; 2: చూ, భృంగరాజము*.

మహానీలుఁడు, సం.వి.అ పుం. దేవయోనిసర్పము: చూ, సర్పము.

మహాపక్షము, సం. వి. అ. పుం. కన్నెలేడి: చూ, మృగ్యహము.

మహాపథము, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణాంతము; 2. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1; అం. 3: చూ, నరకములు.

మహాపద్మము, అం. 1: చూ, నిధులు; 2: చూ, సంఖ్యాభేదములు; 3. దేవయోని సర్పవిశేషము: చూ, సర్పము.

మహాపలంకష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్దపల్లేరు*.

మహాపాతకములు, అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీ గమనము, మహాపాతక సహవాసము, (చూ, పంచకము).

మహాపాతక సహవాసము, అం. —పై.—

మహాపారేవతము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దయీత*.

మహాపిండీతకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దమ్రంగ*.

మహాపీడ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మహాతిక్త.

మహాపుత్రజీవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్దమ్రంగ*.

మహాపురాణములు, అం: చూ, పురాణములు.

మహాప్రళయము, సం. వి. అ. పుం. లోకనాశనము, బ్రహ్మకల్పక్షయము: చూ, సంవర్తము. 1. (చూ, కల్పము. 1.)

మహాప్రస్థాన గమనము, అం: చూ, కలియుగ వర్జ్యములు.

మహాప్రాచీరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము.

మహాఫల, సం. వి. ఆ స్త్రీ. రాజజంబువు*: చూ, సురభిపత్ర.

మహాఫలము, సం. వి. అ, పుం. పినగుమ్మడు*: చూ, సర్వతోభద్ర. 1—3.

మహాబల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆవర్తని, చర్మరంగ. (తె.)— గూబతడ, నులితడ; తద్వి.— గాత్రవృక్షము. (తె.)—తడ.

మహాబలము, సం. వి. అ. న. సీసము: చూ, లోహము. 1.

మహాబలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వాయువు; 2: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 3. మిక్కిలి బలముకలవాఁడు: చూ, శక్తుఁడు.

మహాభయము, సం. వి. అ. న. రూ-మహద్భయము. మిక్కిలి వెఱపు: చూ, సాధ్వసము.

మహాభాగ్యము, సం. వి. అ. న. 1. గొప్పసంపద. "ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యము": చూ, సంపత్తి. 1; అం. 2: చూ, నాయకగుణములు.

మహాభూరి, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహాభైరవము, అం: చూ, తంత్రములు.

మహామాత్రుఁడు, సం వి. అ. పుం. 1. కార్యసహాయుఁడు: చూ, వ్యవహర్త. 2; 2. మావటివాఁడు: చూ, హస్త్యారోహుఁడు; 3: చూ, సంపన్నుఁడు.

మహాముండిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద బొడతరము*.

మహామాయాశంబరము, అం: చూ, తంత్రములు.

మహామిద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అనుధారిణి మహామేద*.

మహాముని, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మహామూలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దముల్లంగి*: చూ, ముల్లంగి.

మహామృగము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మహామేద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మహామిద*.

మహాయజ్ఞములు, అం. (చూ, యజ్ఞములు; చూ, పంచకము) బ్రహ్మ, దేవ, భూత, పితృ, మనుష్య యజ్ఞములు. (ఇంకను జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞములును గలవు).

మహాయమళపత్రిక, సం వి ఆ. స్త్రీ. ఊడు: చూ, అంకోడము-అంకోటము-అంకోలము.

మహారంభ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ పచ్చయరఁటి*: చూ, రంభ. 2.

మహారజతము, సం. వి. అ. న. బంగారు: చూ, లోహము. 1.

మహారజనము, 1. —పై.—; 2. కుసుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 2.

మహారణ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, పేరడవి.

మహారథుఁడు, సం వి అ. పుం. 1. పదునొకండు వేలమంది విలుకాండ్రతోఁ బోరెడి యోధుఁడు. తనను సారథిని గుఱ్ఱములను కాపాడుకొనుచు పోరెడియోధుఁడు (అని కొందఱు) (చూ, భటుఁడు): చూ, హంవీరుఁడు; విణ. 2. గొప్పరథము గలవాఁడు.

మహారాజికులు, అం: చూ, గణదేవతలు.

మహారాజు, సం వి అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; 2. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1.

మహారాజులు, అం: గయుఁడు, అంబరీషుఁడు, శశిబిందువు, అనంగుఁడు, పృథువు, మరుత్మంతుఁడు, మరుత్తు, సుహోత్రుఁడు, పరశురాముఁడు, శ్రీరాముఁడు, దిలీపుఁడు, నృగుఁడు, రంతిదేవుఁడు, యయాతి, మాంధాత, భగీరథుఁడు. (16) (చూ, రాజు. 1.)

మహారాత్రము, సం. వి. అ. పుం. అర్ధమరేయి: చూ, రాత్రి.

మహారాష్ట్రఘూర్జరి, అం: చూ ఘూర్జర్యుపాంగములు (అంగము. 9.

మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులు, అం. (మహారాష్ట్రులు): చూ, బ్రాహ్మణులు. (ఘూర్జరదేశమునకు దక్షిణముననను, కన్నడదేశమునకుత్తరముననను, ఆంధ్రదేశమునకు పశ్చిమముననను నుండు దేశము మహారాష్ట్రదేశము. ఈ దేశమున ప్రచారముగల భాషయు మహారాష్ట్రమే. ఆ దేశమందలి బ్రాహ్మణులు మహారాష్ట్రులనంబడుదురు).

మహారాష్ట్రము, అం: చూ, దేశములు.

మహారాష్ట్రస్త్రీ, అం. మహారాష్ట్ర దేశపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మహారాష్ట్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = మరాటి-మరాటీ, మరాటివాఁడు-మరాటీవాఁడు, అరె.

మహారౌరవము, అం: చూ, నరకములు.

మహాలయము, వా సం. వి: చూ, మాలయము "మహాలయ అమావాస్య".

మహాలక్ష్మి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మహాలక్ష్మి (వా.) 1: చూ, సరస్వతి; 2 కర్ణునిపెంపుడుతల్లి: చూ, రాధ. 2: 3. నారాయణశక్తి. తద్విశేషములు-గ్రామదేవతలు. ౧. (తె.)-అంకమ్మ-అంకాలమ్మ—అంకు: ౨. (తె.)—అసిరమ్మ; ౩. (తె.)—ఉప్పాలమ్మ; ౪ (సం.)—ఊతి; ౫. (తె.)—ఎఱ్ఱిపోతమ్మ; ౬. (తె.)—ఎఱ్ఱిమారికమ్మ; ౭. (తె)—ఎల్లమ్మ; ౮. (సం.)—కనకదుర్గ; ౯. (సం.)—కిరీసుత; ౧౦. (తె.)—కాటెఱ్ఱి-కాటేఱి; ౧౧. (సం.)—కామేశ్వరి; ౧౨. (సం.)—కాలిక-కాళిక; ౧౩. (సం.)—కులాంకుర; ౧౪. (తె.)—గంగనమ్మ—గంగమ్మ—గంగానమ్మ; ౧౫. (తె.)—గంటలమ్మ—గంటాలమ్మ; ౧౬. (తె)—గొంతెమ్మ-గొంతేనమ్మ-గొంతేలమ్మ; ౧౭. (తె.)—గొట్టాలమ్మ; ౧౮. (మి.)—ధనమ్మ; ౧౯. (తె)—నూకాలమ్మ; ౨౦. (తె.)—పల్లకమ్మ; ౨౧. (తె. —పళ్లాలమ్మ; ౨౨. (తె.)—పసుపులమ్మ; ౨౩. (తె.)—పెద్దింటమ్మ; ౨౪. (తె.)—పోలక-పోలకమ్మ; ౨౫. (తె.)—పోలేరమ్మ-పోలేరు; ౨౬. (సం.) మారి; ౨౭. (మి.)—మరిడిమహాలక్ష్మి; ౨౮. (తె.)—మరిడెమ్మ—మారెమ్మ; ౨౯. (తె.)-అమ్మవారు, అమ్మోరు, ఆటలమ్మ-ఆట్లమ్మ, పొంగులమ్మ; ౩౦ (తె.)-ముత్యాలమ్మ; ౩౧. (తె.)—ముసుళ్లమ్మ; ౩౨. (సం.)—మూలదేవి, మూలభద్ర; ౩౩. (తె.)-మొగదారమ్మ; ౩౪, (సం.)-శ్యామలాంబ; ౩౫. (తె.)—సోమాలమ్మ మొ. (మిగతవానికి "చూ, సోమాలమ్మ"); వా. 4. లచ్చి: చూ, లక్ష్మి. 1.

మహావాతగజన్యాయము, న్యా. గొప్పగాలిలో నేనుఁగులే కొట్టుకొని పోవుచుండఁగా నిఁక యల్ప జంతువుల లెక్కయేమిటనురీతి.

మహావాతము, సం. వి. అ. న. 1. గాలితోఁగూడిన పెద్దవాన; చూ, వాన. 1; వా. 2. చచ్చువాతము. (చంపివేయునది)

మహావాద్యములు, అం. భేరి, కాహళము, పటహము, శంఖము, జయఘంట. (5). (చూ, వీణ.)

మహావార్తాకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్దములక. *.

మహావిద్యలు, అం. వేదములు ౪, ఉపవేదములు ౪, అంతరంగవిద్యలు ౪, బహిరంగ విద్యలు ౬ = మొత్తము ౧౮. (ఈ మహావిద్యలవలన ౪౬ ఉపవిద్యలుగలిగి అన్నియు ౬౪ విద్యలయ్యె. ఈ ఉపవిద్యలయందొక్కొక్క దానియందవాంతర భేదములును గలిగియుండునట్టి శిక్షాది ఉపవిద్యలను 414 పొరటలో "ఉపవిద్యలు" అనుశబ్దముకడఁ జూచుకొనవలెను.)

మహావీర్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, బుద్ధుఁడు.

మహావ్రతము, అం: చూ, తానములు (చూ, రిహీనతానములు)

మహావ్రతి, సం. వి. న్. పుం: ఉరస్కటుఁడు, జోటింగుఁడు, పంచవటుఁడు, బాలయజ్ఞోపవీతుఁడు.

మహాశంఖము, సం. వి. అ. న. 1. నొసలు; చూ, లలాటము; 2. మనుష్యునియెముక: చూ, శల్యము. 1; అం. 3: చూ, సంఖ్యాభేదము.

మహాశతావరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపిల్లిపీచర *: చూ, శతావరి.
మహాశయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము:
మహాశయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: 1: చూ, సముద్రము; విణ. 2. గొప్ప యభిప్రాయముగలవాఁడు.
మహాశూద్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లది: చూ, ప్రేత; 2. గొల్లవానిభార్య: చూ, ఆభీరి. 2. (చూ, భార్య.)
మహాశూద్రుఁడు, సం. వి అ. పుం ఎఱ్ఱిగొల్ల: చూ, ప్రేఁడు.
మహాశ్యామ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: జంతుకారి *: చూ, సుంలి.
మహాశ్రావణిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మహాముండిని *:
మహాశ్రీ, సం వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, బుద్ధుఁడు.
మహాశ్వగంధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్దపెన్నేరు *:
మహాశ్వేత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ : నల్లనేలగుమ్మడు *: చూ, సర్వతోభద్ర.
మహాసంమోహనము, అం: చూ, తంత్రములు.
మహాసర్పము, సం. వి. అ. పుం. పెద్దపాము (సర్పరాజు) : చూ, సర్పము.
మహాసహ, సం. వి ఆ. స్త్రీ : చూ, మాషపర్ణి *: 2. చూ, గొజ్జంగ *: 3; చూ, పెద్దగోరంట *: (అమ్లానము, అధికమైన సమ్మర్దమును సహించునది)
మహాసుఖుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.
మహాసూపపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: పిల్లపెసర *: చూ, పెసర.
మహాసేనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: 1. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు; విణ. 2. గొప్పసేనగలవాఁడు: చూ, సైనికుఁడు.
మహాస్రగ్ధర, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("స, త, త, న, స, ర, ర గురువులు. 9-16 యతులు. 22 వ ఛందస్సు.")
మహాస్థానము, సం. వి. అ. న: చూ, పేరోలగము.
మహి, సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ: 1. పుడమి. చూ, భూమి. 1; 2. ఆవు: చూ, ధేనువు.
మహిక: సం. వి. ఆ. స్త్రీ : (రూ-మిహిక: హిమిక): చూ, హిమము.
మహితము, సం. వి, అ. న. 1. శివునిశూలము: చూ, హేతి (బాణము. 1-రా.) ; విణ, 2. గొప్పది: చూ, సుర (3); 3. పూజ్యము: చూ, సత్తు. 4.
మహిమ, సం. వి. న్. పుం. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత; అం. 2, ఒక ఐశ్వర్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు.)
మహిమము,—పై.—
మహిరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (రూ - మిహిరుఁడు). చూ, సూర్యుఁడు.
మహిషము, సం. వి, అ. పుం. 1. (బలముగలదౌటవలన నాదరింపఁబడునది): అనూపము, కక్షము, కటాదము, కలుషము, కాలితనయము, కాసరము.కృష్ణము, కృష్ణశృంగము, కోణము, క్రోధము, గజచ్ఛాయము, గద్గదస్వరము, జిడాత్మ, జరంతము, రక్తాక్షము, రజస్వలము,లులాయము, వాహద్విషము, సైరిభము. (తె).— ఎనుపోతు, కారెనుపోతు, జముసెక్కిరింత, దుంత, దున్న, దున్నపోతు, పోతు; తద్వి—ం. కోడె ఎనుపోతునకు— (తె).— కుఱ్ఱి, కోడియ-కోడె, కోడెదూడ: (చూ, వృషభము); ౨. నల్లయెనుపోతునకు.— గవలము. (మొదటివానికి "చూ, వృషభము."); అం. 2: చూ, గతులు; 3: చూ, దిక్పాలవాహనములు.
మహిషవాహనుఁడు, సం. వి అ. పుం. పోతురౌతు: యముఁడు చూ, హరి. 5.
మహిషాక్షము, సం వి అ, పుం. కాలాగసము *:
మహిషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పట్టపుదేవి: చూ, రాణి 1; 2. బఱ్ఱె: చూ, పేరంటము; 3 ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
మహిషీప్రసవోన్ముఖీ మహిషోయవనాయతే, న్యా. "గేదె యీననున్నది. దున్నపోతు దానిపై నెక్కుచున్నది.
మహిషాక్షి సం. వి. ఈ. స్త్రీ: గుగ్గిలపు ఉదాభేదము. జంబుకము. టుండుకము, పలంకష. (తె.—గుగ్గిలపుచెట్టు, గుగ్గిలము *:
మహిషులు,అం శ్రీకృష్ణుని అష్టమహిషులు, (భద్రలోనగువారు)
మహిళ, సం. వి. ఆ స్త్రీ: రూ - మహేల. 1. ఆఁడుది. (24 ఏండ్లుగల ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ; 2. ప్రేంకణము *: చూ, సన్నకదుపు.
మహీక్షితుఁడు, సం. వి. ద్. పుం. 1. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1; 2 ఱేఁడు: చూ, రాజు 1.
మహీధ్రము, సం. వి. అ. పుం.పుడమితాలుపు:చూ,పర్వతము.
మహీనతానములు, అం: (చూ, తానములు) ఇడ, పురుషమేధము, శ్వనము, వజ్రము.ఇషువు అంగిరస్సు,కింకి ము 7).
మహీరుహము, సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు:చూ,వృక్షము.
మహీలత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱగండూపదము.చూ,సర్పము.
మహీసుత, సం. వి. అ. స్త్రీ. భూమిజ: చూ, సీత. 1.
మహీసుతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు: చూ, వక్రుఁడు; 2. నరకాసురుఁడు. కుజుఁడు, భూమిజుఁడు, భౌముఁడు. (తె).- నేలపట్టి, పుడమిపట్టి.
మహేంద్రగిరి, అం: చూ, లింగములు.
మహేంద్రజాలము, అం, 1: చూ, కళలు; 2: చూ, అవాంతరములు; వి. 3. గారడీవిద్య: చూ, మాయము. 1.
మహేంద్రము, అం. కులపర్వతములలో నొకటి: చూ, పర్వతము. (చూ, కులపర్వతములు.)
మహేంద్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బొంతఁరటి *: చూ, రంభ. 2.
మహేంద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
మహేచ్ఛుఁడు, సం. విణ. గొప్పయభిప్రాయముగలవాఁడు.
మహేరణ, సం. వి. ఆ, స్త్రీ. అందుగు *: చూ, సల్లకి.
మహేశ్వరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2. గొప్పప్రభువు: చూ, ప్వామి. 1; అం. 3: చూ, మూర్తులు.
మహోక్షము, సం. వి. అ. పుం: ఆఁబోతు: చూ,వృషభము1.
మహోత్పలము, సం.వి.అ.న. తామర: చూ, సహస్రపత్రము.
మహోత్సాహుఁడు, సం. విణ. అద్భుతకార్యారంభము కలవాఁడు.
మహోదయము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, కన్యాకుబ్జము. 2. పుం; 2. ఆధిపత్యము: చూ, స్వారాజ్యము: 3. అభివృద్ధి: చూ, హెచ్చు, 2; 4: చూ, మోక్షము. 1.
మహోదరము, సం.వి.అ.పుం. ఒకరోగము; చూ, రోగము.1.
మహోద్యముఁడు, సం. విణ. మహోత్సాహుఁడు.

మహౌషధము, సం. వి. అ. న. 1. అతివస *: చూ, విష; 2: చూ, వెల్లుల్లి*: 3. రూ-మహౌషధి ఉషణము: చూ, సొంటి.
మహౌషధి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మహౌషధము. 3.
మళయాళస్త్రీ, అం. మళయాళదేశపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
మళయాళము, అం. మళయాద్రి చుట్టునుగల దేశము: చూ, దేశములు.
మళిగ, వై. వి. అంగడి. రూ-మళిగె: చూ, సదనము. 1.
మళిగె, వై. వి.—పై.—
మళ్ళా, వా. వి. మరల, తిరుగ, మళ్లీ.
మళ్ళించు, వా. ప్రే: రూ-మల్లించు: చూ, రూ-మలుపు. 3.
మళ్ళీ, వా. వి: చూ, రూ - మళ్లా.
మళ్ళు, వా వి: బ. 1. పరిమళ్ళు; దే. అ. క్రి. రూ - మరలు: చూ, వత్రిల్లు.

మా

మా, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి. 1; వై. విశ. (1) = మహత్. మిక్కిలి. "మాబాగాయె.": చూ, మఱిమఱి; దే. అవ్య. (2) బళిరె. నై. 6, ఆ. 95: చూ, సేబాసు: స. బ. (3) మాయొక్క. "మారాజ్యము."
మాంగల్యము, సం. వి. అ. న. 1. మంగళత్వము; 2: చూ, తాలిబొట్టు. 1: 3; చూ, తాళిబొట్టు. 2.
మాంగళి, అం, 1: చూ, పంచమజభాషలు; 2: చూ, మాళవకైశికిజభాషలు.
మాంజిష్ఠము, సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె గలచీర: చూ, వస్త్రము; పుం. 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 3. = మంజిటి *: చూ, సమంగ. 1; విశ. 4. ఎఱుపుమించినపసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము6
మాండూక్యము, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.
మాంత్రికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: కాలింగుఁడు. కాళింగుఁడు, మంత్రజ్ఞుఁడు, మంత్రవాది, మంత్రికుఁడు - మాంత్రికుఁడు. (తె) అంజనికాఁడు, అంజనకాఁడు.
మాంధాత, అం: చూ, మహారాజులు (రాజు. 1.)
మాందాళి, దే. వి. 1. రవా-రవాయి. "మాందాళివచ్చు.": చూ, రత్నము. 1; 2. బచ్చుపట్టుచీర. పంచ. వేం, 4, ఆ. 342: చూ, వస్త్రము.
మాందిలవము, సం. వి. అ. పుం. పెద్దకూఁకటిమూఁగ: చూ, భృంగరాజము. 3.
మాంద్యము, సం. వి అ. న.=మయిదు. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 2. = మయిదు: చూ, రూ-మయికము.
మాంసం మాంసేనవర్ధతే, న్యా. మాంసముమాంసముచేవర్ధిల్లును.
మాంసభక్షకుఁడు, సం. వి: అ. పుం: క్రవ్యాత్తు-క్రవ్యాదుఁడు, క్రవ్యాశి.
మాంసము, సం. వి. అ. న. 1. పొలసు. (మాంసమునకును ఇందలి విశేషములకును గల పర్యాయపదములకు "చూ, శుక్తము. 2." అం. 2: చూ, ధాతువులు.
మాంసలుఁడు, సం. విశ. 1. బలిసినవాఁడు: చూ, శక్తుఁడు; 2; బలిమిగలవాఁడు: చూ, బలుఁడు. 4. (చూ, శక్తుఁడు.)
మాంసాదని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ : అగ్నిదుహ*.
మాంసాశనుఁడు, సం. విశ: చూ, మాంసాహారి.
మాంసాహారి, సం. విశ: మాంసాశనుఁడు. (తె).— కాచుమేపరి, పొలసుదిండి.
మాంసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. (మాంసమువంటి అవయవములుగలది.): అంబార్ధవాచక, ఆమిషి, కాలిక, కృష్ణజట, కేశి, కోలవస, గంధమాంసి, గోలోమి, జట, జటామాంసి, జటిల, తపస్విని, పిశాచి, పిశిత, భూతకేశము, మిసి, లోమశ *: (చూ, లోమశ.); 2. కారుకొల్లి *: చూ, వాయసోలి.
మాంసికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సంహారకుఁడు.
మాఁకు, దే. వి. రూ-మ్రాఁకు. మ్రాను: చూ, వృక్షము.
మాఁగాయ, దే. వి. (మావి + కాయ) 1. మామిడికాయ; వా. 2. మామిడికాయ పొప్పరగించి రెండువైపులను తఱిగి ఉప్పుతో ఊరంబెట్టిన ఊరఁగాయ: చూ, రుచిఁగాయ,
మాఁగు, దే. వి. 1; చూ, మలినము. 1: 2: చూ,రూ-మంగు హరి. పూ. 5, ఆ. 120; అ. క్రి. 3: కనియు, కమియు, మదురు.
మాఁగుడు, దే. వి. 1, నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2, కసటు: చూ, మాఁగు. 1; వా. 3. మబ్బు. "ఆకాశము మాఁగుడుగానున్నది.": చూ, మేఘము. 1.
మాఁగుడుపాఱు, దే. అ. క్రి. (మాఁగుడు + పాఱు) (రూ— మాఁగువడు-మాఁగువాఱు.) మాయ. ప్రభా. 5, ఆ. 57: చూ, మలినమగు.
మాఁగువడు, ద్వి. అ. క్రి. (మాఁగు + పడు.) —పై.— మార్క. 1, ఆ. 169.
మాఁగువాఱు, దే. అ. క్రి. (మాఁగు + పాఱు) —పై.— ఉ, హరి. 6, ఆ. 157.
మాఁటినంగ, దే. వి. (మాఁటిన + నంగ) కాముకి. కాశీ. 3, ఆ. 62; కాశీ. 3. ఆ. 171: చూ, స్త్రీ.
మాఁటు, దే. వి. 1. కాంక్ష: చూ, వాంఛ; 2: చూ, మాఁతు; అ. క్రి. 3. తగులముగొను: చూ, మాఁటువడు.
మాఁటుమడఁగు, దే. అ. క్రి. జంజాట ముడిగి నిశ్శబ్దమగు. (రూ-మాఁటుమడుఁగు-మాఁటుమణఁగు-మాఁటుమణుఁగు.)
మాఁటుమడుఁగు, —పై.—
మాఁటుమణఁగు, —పై.—
మాఁటుమణుఁగు, —పై.—
మాఁటువడు, ద్వి. అ. క్రి: చూ, వాంఛించు.
మాఁడించు, దే. ప్రే: మాఁడుచు.
మాఁడు, దే. వి. 1: చూ, దగ్ధిక; 2. ఇంటి యొకభాగపు కప్పు: చూ, సదనము. 1; అ. క్రి. 3: చూ; దగ్ధమగు.
మాఁడుచు, దే. ప్రే. మాడఁజేయు. రామా. 7, ఆ. 242: మాఁడించు.

మాఁడె, వై. వి. 1: చూ, రూ-మండెము; 2: చూ, వాయసోలి*.
మాఁడెము, వై.వి. రూ-మండెము. మండలాధిపతులు భూమండలము. స్వా. 1, అ. 37: చూ, రూ-మండెము.
మాఁతు, దే. వి. చతురంగపు ఆటయందు బంటులోఁగాక తక్కినవానితో రాజునుగట్టుట: మాఁటు.
మాకందము, సం. వి అ. పుం: చూ, మామిడి*. (దీనికి దోహదక్రియ కరస్పర్శము).
మాకరి, వై. వి.=మాలాకర: చూ, రూ-మాలకరి.
మాకలి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-మాతలి.
మాకొను, దే. స. క్రి. కాటుచేయు. హరిశ్చ. 5, అ. 46. కఱచు, కొఱుకు.
మాక్షికము, సం. వి. అ. న. 1. తైలవర్ణముగల తేనె: చూ, సారఘము; అం. 2: చూ, మధువులు.
మాఖము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మాఘము.
మాగధి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అడవిమొల్ల*: చూ, యూధిక; 2: చూ, పిప్పలి*; 3: చూ, ప్రాకృతభాషా భేదములు; అం. 4: చూ, వ్యాకరణము; 5: చూ, భాషలు.
మాగధుఁడు, సం. వి. అ. పుం: మగధుఁడు, మధుకుఁడు.
మాగాణి, దే. వి. 1: చూ, నంజ; 2: చూ, దేశము.
మాగాని, —వై.—
మాగిలి, దే. వి: చూ, దేశము.
మాగుళ్లకట్టు, వా. అ. క్రి. మట్టితో దళసరియెక్కు.
మాఘము, సం. వి. అ. పుం. 1. మాఘమాసము: చూ, మాసము. 1; అం. 2: చూ, కావ్యములు.
మాఘుఁడు, అం. (ఇతఁడు శిశుపాలవధ వ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు.
మాఘ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, మొల్ల*.
మాచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కాఁచి*: చూ, వాయసి. 1; దే. వి. (1): చూ, మాచిపత్రి*.
మాచిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అంబాలిక, అంబష్ఠ*.
మాచిపత్త్రి, ద్వ. వి: చూ, రూ-మాచిపత్రి*.
మాచిపత్రి, ద్వ. వి: చూ, స్థౌణేయము. 2.
మాచెనపక్కె, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
మాచకమ్మ, ద్వ. వి. (మాచ+అక+అమ్మ). రూ—మాసకమ్మ: చూ, పోట. 1.
మాజుం, వా. వి. గంజాయి, (బెల్లము మొదలగునవి చేర్చి సిద్ధముచేసిన మత్తువస్తువు).
మాట, దే. వి. 1. పలుకు: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, వార్త. 1; 4: చూ, నింద. 1; 5. చూ, నింద.6. ప్రతిజ్ఞా వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 7. పిలుపు: "ఏమండోయి సత్యంగా మామాట"
మాటకాఁడు, దే. విణ. (రూ-మాటకారి-మాటలమారి): చూ, వాచాటుఁడు.
మాటకారి, దే. విణ. 1: చూ. వాగ్మి; 2: చూ, వాచాటుఁడు.
మాటతప్పుట, వా. వి వాగ్దత్తము నెఱవేర్చకపోవుట.
మాడతేదా, వా. వి: తేడామాట. (సం.)—ఇ.
మాటదాఁటనివాఁడు, దే. విణ: చూ, విధేయుఁడు.
మాటపట్టింపు, జా. వివాదము. "మాటపట్టింపులబట్టి" (రసికజన మనోరంజనము).
మాటయిచ్చుట, జా. కరారుచేయుట. "తమ యంకారాట్ప్ర పట్టాభిషిక్తుని గావింపఁగ మాటయిచ్చి". (రామాభ్యుదయము
మాటలమారి, దే విణ: చూ, వాచాటుఁడు.
మాటలల్లుట, వా. వి: కయిత-కయితము-కైత-కైతము. గుది, గుదికూర్పు. (సం.)—కవిత్వము. గద్యము, గుంఫనము — గుంథనము—గుంభము, గ్రంథనము, వచనము. (ఇది చతుర్విధము—౧. ఆశుకవిత్వము, ౨. బంధకవిత్వము, ౩. గర్భకవిత్వము, ౪. చిత్రకవిత్వము). లద్వి —౧. రెండు భాషలు కలిసిన కవిత్వమునకు—(సం.)—మణిప్రవాళము; ౨: (చూ, అవధానములు); ౩. గణపాదరహిత కవిత్వము-(సం.)—గద్యము, చూర్ణకము-చూర్ణి-చూర్ణిక, సత్తువు; ౪. గద్యపద్యాది సందర్భము. (సం.)—గ్రంథనము.
మాటల్లువాఁడు, వా. వి: కవి. ఆభీకుఁడు.
మాటలు చెవినినాటుట, జా. తెలియునట్లు దృష్టాంతముగాఁ జెప్పుట. "ఏవియో నాలుగుమాటలు నీ చెవినాటఁ బూనుకొన్నాఁడ", (ధర్మజ రాజసూయము).
మాటవరుసకు, జా. సంగతి తెలియుటకు. "నీవు కల్లు త్రాగుదువని మాటవరుసకు అన్నాఁడు.
మాటాడు, దే. అ. క్రి. 1. పలుకు: చూ, వచించు; స. క్రి. 2. అను: చూ, వచించు.
మాటికి, దే. ద్ర. 1: చూ, రూ-మాటిమాటికి; 2: చూ, వెండియు.
మాటిమాటికి, దే. ద్ర. ముహుర్ముహుర్థకము: చూ, శశ్వత్తు. 1.
మాటు, దే. వి. 1: చూ, మఱుఁగు. 1; 2: చూ, వెండియు; 3.వేఁటకాని దాఁగుడుపల్లము: అనుపు. (సం.)-ఉపాయము: చూ, రంధ్రము. 1; 4: చూ, టంకపుపోడి; స. క్రి. 5: చూ, మఱుఁగుపెట్టు; 6. అతికించు: చూ, సంధించు 3.
మాటుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మఱుఁగుపడు.
మాఠరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దండుఁడు; 2: చూ, వ్యాసుఁడు.
మాడ, దే.వి.1.పణదశకము; 2. అరవరా: చూ, సువర్ణము.2.
మాడపట్టు, దే వి: చూ, సోడు.
మాడి, దే. వి. అడవియులవ*: చూ, వాయసోలి.
మాడికి, దే. ద్ర. రూ-మాడ్కి: చూ, విధము. 1. (ఇది నేఁటుగా ప్రయోగింపఁ బడదు. "అమ్మాడికి, ఇమ్మాడికి, చెప్పినమాడికి" మొ.); వి. 2. ఉపమా వాచకము. (చూ, ఉపమ. 2.)
మాడు, దే. అ. క్రి. 1. మెలయు: చూ, వర్తించు; వా. 2. అడుగంటు.
మాడుగు, వై. వి=మాలికా. (రూ మాడువు). 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.
మాడువు, వై. వి=మాలికా. —వై.— (మేడకు.-మార్క. 2, అ. 292).

మాడె, పై. వి.=మండల. (రూ-మాడెము): చూ, మన్నెము.
మాడెము, —పై—
మాడ్కి, దే. క్రి: రూ-మాడికి
మాడ్పు, దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
మాణవకము, సం. వి. అ. పుం. ఇరువదిపేటల మణిహారము: చూ, భూషణము. 2.
మాణవకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (మనువుయొక్క- అల్పమైన అపత్యకము) బాలకుఁడు: చూ, శిశువు.
మాణవ్యము, సం. వి. అ. న. బాలురగుంపు: చూ, శిశువు.
మాణిక్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. = మానిక. కెంపు. (దీనికి సింహళము, కాలపురము, ఆంధ్రము, తుంబురము ఇవి నాలుగు జన్మదేశములు, సింహళమునందు పుట్టిన కెంపు రక్తవర్ణముకలది. అది పద్మరాగము. అది ఉత్తమము; కాలపురమునందు పుట్టినది పసుపుదాళుకలది. అది కురువిందము. అది మధ్యమము; ఆంధ్రమునందు పుట్టినది అశోకపు చిగురుదాళుగలది. అది సౌగంధికము. అదియు మధ్యమము. తుంబురమునఁ బుట్టినది నీలపు దాళుగలది. అది నీలగంధి. ఆది అధమము): చూ, రత్నములు; (చూ, రత్నము. 1.)
మాణితము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మణితము. 1—2.
మాణిబంధము, సం. వి. అ. న. రూ-మాణిమంథము. సైంధవ లవణము: చూ, లవణము. 1.
మాణిమంథము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మాణిబంధము.
మాత, సం. వి. ఋ. స్త్రీ. 1. (గర్భమీమె యందిమిడి యుండును): అంబాలిక, అంబ, అంబిక, అక్క, అత్త, ఆర్య, ఇజ్య, ఈ, జనని, జనయిత్రి, జాము, జ్యా, త్రాయంతి, ధాత్రి, ప్రసువు, మాతృక, సవిత్రి. (తె.)—అప—అప్ప, అమ-అమ్మ, అవ-అవ్వ, కన్నది, తలి-తల్లి, తాయి; తద్వి.- ౧. అసురులతల్లికి—దితి; ౨. ఉపమాతకు, అంకపాలి—అంకపాళి, ఉపమాత, ధన్య, ధాత్రి, మాతృక. (తె.)—దాది-దాదిలి; ౩. దేవతల తల్లికి—అదితి, ఋ; ఋనామ, ఋూ, ఞ. కరవీరి, దేవమాత; ౪. ధృతరాష్ట్రుని తల్లికి—అంబిక; ౫. పినతల్లి (తల్లి చెల్లెలు, పినతండ్రి భార్య)కి. (తె.)—పినతల్లి, పిన్నమ్మ, పిన్ని; ౬. రాక్షసులు తల్లికి.—నికష; ౭. శ్రీకృష్ణుని తల్లికి—దేవకి. (తె.)—దేకి; ౮. వ్యాసుని తల్లికి—సత్యవతి. (మిగతవానికి చూ, సవిత్రి.1.); బ. 2. బ్రాహ్మ్యాది: చూ, మాతృకలు; 3. చూ, లక్ష్మి. 1; 4: చూ, పార్వతి; 5. నేల: చూ, భూమి. 1; 6. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); పుం. 7: చూ, కొలగాఁడు; అం. బ. 8: చూ, మాతలు.
మాతంగజాతి, అం: చూ, జాతులు.
మాతంగము, సం. వి. అ, పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి. 1.
మాతంగి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2. వశిష్ఠునిభార్య: చూ, భార్య.
మాతంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=మాదిగ: రూ-మతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.
మాతగొరక, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
మాతరపితలు, సం వి.ఋ.పుం.ద్వి: రూ-మాతాపితలు, పితలు.
మాతరిశ్వుఁడు, సం. వి. న్. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. 1.
మాతలి, సం. వి. ఇ. పుం: రూ-మాకరి. ఇంద్రుని సారథి:
మాతలు, అం.1: చూ, మాతృకలు; 2: రాజుభార్య, అన్నభార్య, గురుభార్య, తనతల్లి, భార్యతల్లి (5) (చూ, పంచకము).
మాతాపితలు, సం వి. ఋ. పుం. ద్వి: చూ, రూ-మాతరపితలు.
మాతాబి, దే. వి. జలతాను, జరబాజు: చూ, వస్త్రము.
మాతామహుఁడు, సం. వి. అ. పుం: (తె.)—అమ్మయ్య, తల్లితండ్రి. తాత.
మాతామహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె.)—అమ్మమ్మ, తల్లితల్లి.
మాతుల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మేనమామభార్య. మాతులాని, మాతులి: చూ, భార్య.
మాతులము, సం. వి. అ పుం. 1. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము; 2. ముఙ్ఱఁబాము: చూ, సర్పము; బ. 3. కుసుమలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
మాతుల పుత్రకము, సం. వి అ. పుం: ఉమ్మెత్తకాయ.
మాతుల పుత్రకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మేనమామ కొడుకు: బావ, బావగారు.
మాతులాని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = మాత్ర. జనము, భంగ, కుసుమలు (అనికొందఱు): చూ, ధాన్యము; 2 మేనమామ భార్య: చూ, మాతుల (చూ, అత్త. 4); 3. లంకలు. (ఇది చింత్యము.)
మాతులాహి, సం.వి.ఇ.పుం. నెత్తురుపెనుపొడ, ముఙ్ఱఁబాము: చూ, సర్పము.
మాతులి, సం. వి. ఈ స్త్రీ 1: చూ, మాతులాని. 2; 2: చూ, మాతులాని. 1.
మాతులుంగము, సం. వి. అ. పుం. రూ-మాలుంగము=మాదీఫలము*: చూ, సుపూరము.
మాతులుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మేనమామ.
మాతులేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాతుల పుత్రకుఁడు.
మాతృక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తల్లి: చూ, మాత, 1; 2. దాది: చూ, మాత. 1—౨; 3: చూ, పార్వతి; 4: చూ, వర్ణమాల; 5. అసలు గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; బ. 6: చూ, మాతృకలు.
మాతృకము, సం. వి. అ. పుం. ఎడమప్రక్క కొమ్ము చెవిలోనగువానిచే కొఱవడిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి. (దీనిచే రాజునకు దారిద్ర్యము కలుగును).
మాతృకలు, అం: బ్రాహ్మి, మాహేశ్వరి. కౌమారి, వైష్ణవి, వారాహి, ఇంద్రాణి, చాముండ. (7).
మాతృష్వసేయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ తల్లితోడఁ బుట్టిన దాని కూఁతురు: చూ, సూన. 1.
మాతృష్వసేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-మాతృష్వస్రీయుఁడు. తల్లితోడఁ బుట్టిన దానికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
మాతృష్వస్రీయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తల్లితోడఁ బుట్టిన దాని కూఁతురు: చూ, సూన. 1.
మాతృష్వస్రీయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మాతృష్వసేయుఁడు.

మాతృసౌదాయకము, అం: చూ, స్త్రీధనములు.

మాత్ర, సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. అక్షరావయవము (దాణాకృతి గలది. లఘువు, లఘువేమాత్ర, మాత్రయన నొక చిటికా లము పలుకఁబడునది); 2 వృత్తాంశము : చూ, వృత్తము. 5; 3: చూ, స్వల్పము; 4. కొలఁది రూ-మాత్రము : చూ, వాసి. (6) (పరిమితి); 5: చూ, త్రుటి. 1 ; 6 : చూ. సంఘము. 1; 7. తొడవు: చూ, హవణిక (భూషణము.2); 8 ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; అ. న. 9 అవధారణము: చూ, వినుము; 10: చూ, సర్వము; దే. వి (1) చిన్న మందుంట: మందుకుప్పెకు —కరిన, కుహనము, గుడము, గులిక—గుళిక—గుళిగ, గోలము—గోళము, ఘనరసము, ఘుటిక. (తె.)—ఉంట, ఉండ, కొప్పియ-కొప్పె, గుండు, పూఁటె, పూదియ-పూదె, పూస ; (2) = మాతులాని. జనపనార సంచి: చూ, సంచి.

మాత్రము, వా. సం. వి. అ. న 1: చూ, మాత్ర. 4; అవ్య. 2. ఇతర వ్యవచ్ఛేదము.

మాత్సర్యము, సం వి.అ.న 1.= మచ్చరము: చూ, హంస. 7; అం. 2: చూ, అరివర్గములు.

మాత్సర్యశీలుఁడు, సం. విణ: (తె.)—అంకకాఁడు, చలపకారి, చలపాది, చలమరి, మచ్చరి, మచ్చరీఁడు.

మాత్స్యన్యాయము, న్యా. పెద్దచేఁప చిన్నచేఁపను దినుననురీతి.

మాత్స్యము, అం. (౧౪ ౦౦౦ కలది): చూ, పురాణములు.

మాద, దే. వి. వాఁపురోగము: చూ, వ్రణము.

మాదము, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ-మదము. (విద్యా ధనాదులవలన వచ్చిన గర్వము)

మాదరోచ్చీ, వా వి. దగా, మోసము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

మాదవళము, దే. వి. (రూ—మాదళము—మాదావళము మాదావళి) 1. కపిలవర్ణము: చూ. వర్ణము. 6 ; 2. కపిల వర్ణముగల చీర: చూ, వస్త్రము.

మాదళము, —పై.—

మాదావళము, —పై.—(కపిల వర్ణమునకు-కళా. 8, ఆ. 139)

మాదావళి, —పై.—

మాదిగ, వై. వి =మాతంగ: ఆసాది, గూబరి, గొడగరవాఁడు, గొడగరి, గొడారి, గొడారివాఁడు, గోసంగి—గోసఁగి, చచ్చుడి, ముచ్చెవాఁడు. (సం)-కురటుఁడు, గోహింసకుఁడు, చర్మకారుఁడు, చర్మరువు, పాదుకృతుఁడు-పాదూకృతుఁడు. పాదూవాహుఁడు, మతంగుఁడు-మాతంగుఁడు. తద్వి.— మాదిగజాతికి.—గొడగర, మాదిగ.

మాదిగకత్తి, వై. వి. మాదిగవాని కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మాదిపలము, వై. వి.= మాతులుంగ. రూ-మాదీపలము: చూ, సుపూరము.

మాదిఫలము, మి. వి. —పై.— ఉ, రా. 6, ఆ. 61; య. 2, ఆ. 47; య. 1, ఆ. 36.

మాదిరి, దే. వి. ఏ. రూ-మాద్రి. 1: చూ, సామ్యము; 2: చూ, విధము. 1. 3. ఉపమావాచకము: చూ, సామ్యము; విణ. 4: చూ, సమానము. 2.

మాదీపలము, వై. వి.= చూ, రూ-మాదిపలము.

మాదీఫలము, మి. వి: చూ, రూ-మాదిఫలము.

మాదృశుఁడు, సం. విణ. నావంటివాఁడు.

మాదెన, దే. వి: చూ, స్థాలపుష్పము*.

మాద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస *: చూ, విష.

మాద్రి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. పాండురాజుభార్య: చూ, దార్యి: దే. వి. ఏ. (1): చూ, రూ-మాదిరి. 1; వి. (2): చూ, రూ-మాదిరి. 2; (3): చూ, రూ-మాదిరి. 3; విణ. (4): చూ, రూ-మాదిరి. 4.

మాద్వీకము, సం. వి, అ. పుం: చూ, రూ-మాధవకము.

మాధవకబళము, వా. సం వి. అ. పుం. మధుకరసంబంధ మైన ముద్ద, భగవంతుని స్మరించుచు అడిగెడి భిక్షాన్నపు ముద్ద (అనికొందఱు) మాదాకబళము అనియు వాడుక). చూ, సౌదము (1).

మాధవకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇప్పపువ్వు కల్లు: చూ, మధువు 4; 2. కల్లు: చూ, సుర. 2;3 ద్రాక్షకల్లు: చూ, సుర 2.

మాధకరము, వా. సం. వి. అ. న: చూ, మాధుకరము.

మాధవము, సం. వి, అ. పుం. 1. వైశాఖమాసము: చూ, మాసము. 1; 2. వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

మాధవాయస్వాహా, అం. (మాధవః= మాయాః విద్యా యా స్తస్యాః, ధునోతి=కంపయతి; మౌనాద్ధ్యానాచ్చయోగాచ్చ విద్ధిభారత మాధవమ్): చూ, ఓమ్.

మాధవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పూలగురిగింజ*: 2 చూ, మాదిపలము *: 3: చూ, సదాప *: 4. కల్లు: చూ సుర. 2; 5. తేనె: చూ, సాఁఘము; 6 చక్కెర: చూ, శర్కర. 1; 7: చూ, లక్ష్మి 1; 8 గోమహిష్యాది సమృద్ధి: చూ, సమృద్ధి; 9. కుంకెనకత్తె: చూ, శంఖళి.

మాధవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. లచ్చిమగఁడు: చూ,విష్ణువు.1.

మాధుకరము, సం. వి. అ. న. మధుకరవృత్తి. భో. 3, ఆ. 33: మాధవకరము.

మాధురి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాధుర్యము: 1; 2: కల్లు: చూ, సుర: 2.

మాధుర్యము, సం. వి. అ. న. తీపు: (ఇందులవిశేష్య విశేష ణంబులకు: "చూ, సురసము. 2"); 2. పక్షులలోనగునవి వచ్చుటకు బోయవేసెడు ఈలః చూ, స్వరము. 2; అం. 3: చూ, కావ్యగుణములు; 4: చూ, గుణములు; 5: చూ, శృంగారచేష్టలు.

మాధ్యందిన బ్రాహ్మణులు, అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (శుక్ల యజుర్వేదమునకుఁ జేరినవారు, వీరు శతపథ బ్రాహ్మణము కాత్యాయన సూత్రము మాధ్యాహ్నికసంధ్య ప్రధానముగా గలవారు. మాధ్యాహ్నమునకు ముందు వీరినిఁ జూచఁగూడ దని కొందఱందురు. ఇది చింత్యము. కోలాపూరు, నాసికా, దక్షిణమహారాష్ట్ర దేశములందు వీరినిఁజూడనగు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

మాంధ్యదినము, అం: చూ, కల్పసూత్రములు.

మాధ్యస్థము, సం. వి. అ. న. మధ్యస్థుఁడుచేయు తీర్పు.
మాధ్యాహ్నిక సంధ్యావందనము, అం: చూ, సంధ్యావందనము.
మాధ్వబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ద్రావిడులు, (వీరు శుద్ధముగ అఱవలు. వీరు ఇతరబ్రాహ్మణులనుండి పడుచులను తీసి కొందురు గాని వారిపడుచులను ఇతరుల కియ్యనొల్లరు. వీరు కృష్ణయజుర్వేదులు, అపస్తంబ సూత్రులు. వీరినే వీర వైష్ణవులనికూడ చెప్పుదురు. వీరు ద్వైతమతమునకుఁ జెందినవారు. చూ, బ్రాహ్మణులు.)
మాధ్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మద్యము: చూ, సుర. 2; 2. మకరందము: చూ, సుమనోరజము.
మాద్వీకము, సం వి. అ: న. (రూ - మాద్వీకము - మార్ద్వీకము-మాధవకము): చూ, రూ-మాధవకము. 1-2-3.
మాన, వై. వి.=మానమ్. (రూ-మానిక-మానికె) రెండు తవ్వలు, కుడపము-కుడుపము: చూ, సేరు.
మానన, సం. వి. అ. స్త్రీ. = మన్నిక. 1: చూ, మన్నన. 1; 2: చూ, వినయము.
మాననీయము, సం. విణ. మన్నింపఁదగినది. క్షమింపదగినది: మాన్యము.
మానము, సం. వి అ. న. 1. త్రాసు, మూర, తూములోనగునవి: ద్రువయము, పాయ్యము, మాయ్యము, పౌతవము: చూ, (తె).—వస్తు. (ఇది త్రివిధము.—తులామానము, అంగుళీమానము, ప్రస్థమానము) 2. కొలఁది: చూ, వాసి (6) (పరిమితి); 3. మానిక: చూ, సేరు; పుం. 4. చిత్తౌన్నత్యము; 5. గర్వము: చూ, హంకారము; 6. స్త్రీలకు పురుషులయెడఁగలుగు కోపము: చూ, రోషము; అం. 7: చూ, హేయగుణములు; 8. (విశంతివిగ్రహము): చూ, విగ్రహములు.
మానములు, అం. 1: ౧ చాంద్రమానాబ్దము, ౨ నాక్షత్రమానాబ్దము, ౩ సౌరమానాబ్దము, ౪ బార్హస్పత్యమానాబ్దము, ౫ సావనమానాబ్దము; 2: చూ, మానము. 1.
మానవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మానముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3: చూ, స్వీయ.
మానవము, అం. 1: చూ, ఉపపురాణములు; 2: చూ, ప్రచారములు.
మానవాస్త్రము, అం: చూ, అస్త్రములు. (బాణము. 1.)
మానవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.
మానసము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, మనసు. 1; 2 మానస సరస్సు; చూ, సరస్సు. 1.
మానసించు, సం. అ. క్రి. తలంచు. ఉ, రా. 5, ఆ. 181: చూ, యోచించు.
మానసికపూజాకుసుమములు, అం. మనస్సు, బుద్ధి, వాక్కు, శమము, దమము, అక్రోధము, మౌనము, నిరాహారము, నిద్రాత్యాగము, భూతదయ, అభినివేశము, నైర్మల్యము, అచాంచల్యము, వేదాంతవిచారము, బ్రహ్మజ్ఞానము. ఆనందము. (16.)
మానసికము, అం. 1: చూ, స్వాధ్యాయము; 2: చూ, కర్మములు (కర్మలు.)
మానసౌకసము, సం. వి. స. పుం: చూ, హంస.

మానా, వా. వి. వరవడి, వెలువడి: చూ, మేలుబంతి.
మానావతి, వా. మి. వి, తనలోపములను కప్పిపుచ్చి మాటలాడెడు స్త్రీ.
మానావమానములు, అం: చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి.
మాని, సం. విణ మానము గలవాఁడు.
మానిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాన.
మానికదారి, వై. వి.=మాణిక్యధారిణీ. (మానికము+దారి). చూ, వేశ్య.
మానికము, వై. వి.=మాణిక్య. కెంపు, వసు. 1, ఆ. 2: చూ, రత్నములు 1; 2 మణి: చూ, రత్నము. 1.
మానికె, వై. వి. 1.=మాన: చూ, మాన; 2.=మావ. మణి: చూ, రత్నములు. 1.
మానితము, సం. విణ. 1. మన్నింపఁబడినది: చూ, సన్మానితము: అం. 2: చూ, తిర్యక్కరణ బంధములు.
మానిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మానవతి. 1—2; అం, 3: చూ, వృత్తము. 1. („భ, భ, భ భ, భ, భ, భ గురువులు. 13 యతి. 22వ ఛందస్సు).
మానిపసుపు, ద్వ. వి. రూ-మ్రానిపసుపు: చూ, హరిద్రుపు. (ఇదె ఎఱ్ఱికసిందవేరు లేక కాలేయకము).
మానిపుక్కిటి పులుఁగు, దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.
మానిపోటు పులుఁగు, —పై.—
మానిసి, వై. వి. 1.=మానుష: చూ, మనుష్యుఁడు; 2.= మానుషీ. మనుష్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 3: చూ, భటుఁడు. పర 5, ఆ. 62.
మానిసిదిండి, ద్వ. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ 262.
మానిసిరౌతు, వై. వి.=మానుషరాహుత్త, నరవాహనుఁడు, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
మానిసిఱేఁడు, ద్వ. వి. మనుజేంద్రుఁడు: చూ, రాజు. 1.
మానిసిసింగము, వై. వి.=మానుషసింహ. అచ్చ. యు, కాం. 466: చూ, సింగఁడు. 1.
మానీఁగ, దే. వి. భృంగవిశేషము: చూ, పౌరంగము. 3.
మాను, దే. వి. 1. రూ-మ్రాను. చెట్టు. వసు. 1. ఆ. 45: చూ, వృక్షము; 2. బోదె: చూ, రూ-మ్రాను; 3. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; 4. విసర్జనము: చూ, విమోచనము; విణ. 5. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము; స. క్రి. 6 విడుచు: చూ, విసర్జించు; వా. 7. (పుండు) హరించు: చూ, స్రుక్కు (9); 8. (బడికి) రాకుండఁగపోవు.
మానుచు, దే. ప్రే. మానఁజేయు, మానించు: రూ—మాన్చు-మానుపు.
మానుట, దే. అవ్య. నివృత్తి, ఆజ్ఞ: చూ, మరలఁబాటు.
మానుపు, దే. ప్రే: చూ, రూ-మానుచు.
మానుపసుపు, ద్వ. వి: చూ, రూ-మానిపసుపు.
మానుపోటువు, దే. వి; చూ, బెబ్బులుఁగు.
మానుషి, సం. వి ఈ. స్త్రీ.=మానిని. మనుష్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
మానుషుఁడు, సం. వి. అ. పుం.= మానిసి: చూ, రూ-మనుష్యుఁడు.
మానుషక్యము, సం. వి. అ. న. మనుష్యుల సమూహము.
మానేఁడు, ద్వ. వి. కుడపప్రమాణము.

మానెరు, దే. వి. రూ-మానేరు*: చూ, స్వర్ణవల్లి.
మానేజరు, వా. వి. కార్యనిర్వాహకుఁడు: రూ-మేనిజరు.
మానెరు, దే. వి: చూ, రూ-మానెరు*.
మాన్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-మానుచు.
మాసైనవాఁడు, దే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.
మానోజ్ఞకము, సం. వి. అ. న, మనోజ్ఞత: చూ, మాను. 3.
మాన్యక్షేత్రములు, అం: చూ, మదములు.
మాన్యము, సం. వి. అ. న.=మన్నియము-మన్నెము. 1. (తె)-ఇనాము-ఈనాము, కట్టుబడి, క్విటిరెంటు, మండెము-మన్నియము-మన్నెము; 2. కొండల నడమను అరణ్య మధ్యమునను గలభూమి, రోగభూయిష్ఠమగు భూమి (అని కొందఱు): (తె.)—మండెము-మన్నియము-మన్నెము; విణ. 3: చూ, మాననీయము.
మాపు, దే. వి. 1: చూ, పుంత; 2: చూ, రాత్రి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1050; 3. మైల: చూ, మలినము. 1; ప్రే. 4. మాయఁజేయు, పోఁగొట్టు.
మాపుడు, దే. వి. మైల: చూ, మలినము. 1.
మాపు, వా. వి. మన్నింపు, క్షమింపు.
మాపుచేయు, వా స.క్రి. 1. క్షమించు; 2. కనఁబడకుండఁగఁజేయు
మాబాగు, ద్వ. వి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; అవ్య. 2. మిగుల మంచిది: చూ, సమ్మతి. 1.
మామ, వై. వి. 1.=మామక. తల్లిసోదరుఁడు: చూ, మేనమామ; 2. ఆలుమగల తండ్రి: చూ, శ్వశురుఁడు; 3. తండ్రి తోఁబుట్టువుయొక్క భర్త, మేనత్తమగఁడు. (శూద్రులు కొందఱు తల్లిసోదరుని (మేనమామను) "నాన్న" అని పిలుచుచున్నారు.)
మామకీనము, సం. విణ. నాది, నాయది.
మామకుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=మామ. 1: చూ, మామ. 1; విణ. 2. నావాఁడు; వా. 3. పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.
మామమామ, వై. వి. 1: చూ, విష్ణువు. 1. (లక్ష్మీదేవిని పెండ్లాడుటచే తనకు మామయైన సముద్రునికి పెండ్లామగు గంగాదేవి తనకు కూఁతురు వరుసయగుటచే విష్ణువు సముద్రునకు మామ ఆయెనని యెఱుంగునది); 2. సముద్రుఁడు: చూ, సముద్రము.
మామమామబావ, వై. వి. చంద్రుఁడు. అం, పదా. సు. 23: చూ, హిమాంశువు.
మామా, దే. అవ్య. మానుమాను.
మామాటయే మాట, జా. నిజము. "మాభోగంబులె యాత్మభోగములుగా మామాటయే మాటగా" కళా. 5, ఆ. 215.
మామిడి, దే. వి: 1. రూ-మావిడి-మావి: (సం.)- అమ్రము-ఆమ్రము, కాంతము. కామవల్లభము, కామశరము, కామాంగము, కీరేష్టము, కేశవాయుధము, కోకిలానందము, కోకిలావాసము, గంధబంధువు, చామరపుష్పము, చూతకము—చూతము, మాకందము, రసాలము*; తద్విశేషములు.—౧. అంటుమామిడి; ౨. అంబాళము, నల్లమామిడి. (సం.)- అంబ, అంబరీషము, ఆమ్రాతకము, అమ్లపాటలము, ఆమ్లాతకము, కపి, కపిచూడ, కపిచూతము, కపిప్రియము, కపిరసాఢ్యము, కపీతనము, కీరము, [illegible], బంతము, పీతనకము, పీతము, బ్రహ్మకోటము, [illegible], స్నిగ్ధవృక్షము; ౩. అంటుమామిడి—అంటుమామిడి. (సం.)—కుంభఅప్పడము, ఉత్రాంత్రి, [illegible], రక్తపుష్పము, విశాలము, శ్యామాంగము: ౪. అడవిమామిడి, (సం.) అంబష్ఠ, ప్రియాలము; ౫. పులిమావి, [illegible]మామిడి, తేనెమామిడి. (సం.)—[illegible]; పుండరీకము. సహకారము; ౬. కట్టుమామిడి; ౭. [illegible]మామిడి, పుల్లమామిడి. (సం.)—[illegible], కోశామ్రము, క్షుద్రామ్రము, ఘనస్కంధము, జంతువృక్షము, [illegible]రము, లాక్షావృక్షము; ౮. కోఁడిపిట్టమామిడి, కోఁడిమామిడి; ౯. గుజ్జుమామిడి, రాచమామిడి. (సం.)-కామఫలము, కామాయుధము, కామేష్టము, కోకిలానందము, [illegible]త్సవము, రాజామ్రము; ౧౦. తుమ్మెదమామిడి. (సం.)-కోశామ్రము, క్రిమిద్రుమ; ౧౧. పచ్చిదియ్యపు మామిడి; ౧౨. పోఁత మామిడి. (సం.)—క్షీరామము, [illegible]ము; ౧౩. జీడిమామిడి, ముంతమామిడి. (సం.)—అగ్నికృతము; ౧౪. (సం.)—అక్షిబము—అక్షిబము; ౧౫. (సం.)—అద్భుదఫలము. ౧౬. మామిడిపిందె (ఇక్షే పలురకములు అంటుమామిడ్ల, పలురకముల మొక్కమామిడిఫలములు) ౧౭. చెట్టుపేరు యింటిపేరుగా గలవారు ("మామిడివారు, రావివారు, జామవారు, చింతావారు, వేపావారు)
మామిడిఅల్లము, దే. వి. అల్లములో భేదము. కస్తూరిపసుపు (అని కొందఱు) *: చూ, శృంగిబేరము.
మామిడిగుత్తులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
మామిడిపిందె, వా: వి. చూ, మామిడి. ౧౬.
మామిరీతు, వా. వి. పద్ధతి: మామిలీయతు.
మామిలీయతు, వా. వి.—పై.—
మామూలు, వా. వి. 1. వాడుక, అలవాటు: చూ, స్వభావము; 2. వాడుకగానిచ్చెడు విత్తము; 3. లంచముగానిచ్చెడు విత్తము; 4. బహుమతి.
మామెన, దే. వి: చూ, శారిబ *:
మాయ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: అజ, అజయ, ఉపాదానము, ప్రకృతి, ప్రత్యాహారము, ప్రధానము, (తె.)=మాయము;2; =మాయము. ఇంద్రజాలాదివిద్య: చూ, మాయము.1; 3.=మాయము: చూ, వంచన; 4. ఒకపట్టణము. కాశీ. 3, ఆ. 87: చూ, దేశములు; 5. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2;6: చూ, విష్ణువు. 1: అం. 7: చూ, ఉపాయములు. 1; 8: చూ,పుణ్యనగరములు; పా. 9. దీనికి ఉపమానము -రాక్షసులు.
మాయకాఁడు, దే. విణ. (వై.=మాయావి అనికొందఱు): 1: చూ, వంచకుఁడు.1.2 ఇంద్రజాలికుఁడు:చూ,వ్యాళగ్రాహి.
మాయదారి, ద్వ. విణ.—పై.—
మాయపోతు, దే. విణ.—పై —
మాయము, వై. వి. 1=మాయ: (దేశ్యమని శ. ర.) కనికట్టు-కనుకట్టు, కయిలాటము - కైలాటము, గారడము—గారడి, దందన, బూటకము, బూమియ, మతకము, మాయము, వేడబము. (సం).—కుహరము, కూటము,

చింతాయన, చిత్ర, జంత్రము, జాలము, మాయ, మాయోపాయము; తద్వి. — కర్కటముఖము, కాలకూటము, కుసృతి, కృష్ణాంగము, ఘాగతుండము, జాంగలి, మహేంద్రజాలము, శాంబరి: (చూ, ఐంద్ర జాలికము.) ఇత్యాది (మిగతవానికి "చూ, వేదబము"); 2.=మాయ: చూ, మాయ. 1; 3.= మాయ. చూ, వంచన; విణ. 4. అదృశ్యము. వై. 3, అ. 82: చూ, విచ్చుమొగము; అం. 5; చూ, మాయ. 7.

మాయలమారి, మి. విణ. (వై. అనికొందఱు = మాయావి): చూ, మాయకాఁడు. 1–2

మాయలాఁడి, మి. విణ. టక్కులాఁడి: చూ, స్త్రీ.

మాయలాఁడు, మి. విణ: చూ, మాయకాఁడు. 1-2. పాండు. 5, ఆ. 206

మాయాంశము, అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

మాయాకారుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయకాఁడు1-2.

మాయాదేవీసుతుఁడు, సం. వి. అ. పుం రూ-మాయాసుతుఁడు. శాక్యబుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు.

మాయావి. సం. విణ.=మాయదారి: చూ, మాయకాఁడు 1-2.

మాయాసుతుఁడు, సం.వి. అ. పుం:చూ,మాయాదేవీసుతుఁడు.

మాయి, సం. విణ. చూ, మాయకాఁడు. 1–2; దే. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6;2.మఱుఁగు.చూ, స్థగనము.

మాయికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయకాఁడు. 1–2.

మాయు, దే. అవ్య. 1. రూ - మాయురె: చూ, సెబాసు; అ. క్రి. 2: చూ, మలినమగు; 3: చూ, నశించు.

మాయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2. అసురుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మాయుకము, సం. వి. అ. పుం. సేనాపతికిని రాష్ట్రమునకును నాశము కలుగఁజేయు ఏనుఁగు. (నల్లని శరీరమును, నల్లని నాలుకయును, కుఱుచ దేహమును, అల్పములైన కర్ణవాలమేహనములును, దీర్ఘమగు తొండమును, కృశమగు గ్రీవమును, దుర్గంధమును గలది): చూ, హస్తి.

మాయురె, దే. అవ్య: చూ, మాయ. 1.

మాయువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. పిత్తము: చూ, రోగము. 1.

మాయూరము, సం. వి. అ. న. 1. నెమిళ్ళగుంపు: చూ, శిఖి. 2; విణ. 2; మయూరసంబంధమైనది; అం. 3: చూ, భావదూషితములు.

మాయోపాయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయము. 1.

మాయ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, మానము. 1.

మారకజిత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మారకము, సం. వి. అ. న. 1.=మార్కము: చూ, మరణము; వా. 2. (రూ-మారుగడ- మారకము- మార్కము- మార్పు-మాఱుపు.) ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, వినిమయము; 3. పెద్ద నాణ్యమును యిచ్చి దానికి సరిపడు చిన్ననాణ్యములను కోరువారు ఇచ్చెడు రుసుము. "రూపాయకు వైస మారకము." మొ; వా. 4. బంధకము, తాకట్టు: చూ, వారకము. 1.

మారకుఁడు, సం. విణ. చంపువాఁడు: చూ, హింసకుఁడు.

మారజిత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, మారకజిత్తు.

మారణము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1; 2: చూ, మారకము. 1; 3. మారణమనువిద్య; అం. 4.(నీలోత్పలము): చూ, మన్మధబాణములు; 5: చూ, విద్యలు; 6: చూ, కళలు: 7: చూ, అస్త్రములు; 8: చూ, ఉపవిద్యలు.

మారదుఁడు, సం. వి. అ. పుం; 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2;చూ, శివుఁడు; 1; 3: చూ, సంబంధి. 1.

మారాకు, వా. వి మొలకకు మొదటపుట్టిన ఆకునకు తరువాత పుట్టినఆకు.

మారాటము, దే.వి రూ—మాఱాటము.కలహము: చూ,యుద్ధము.

మారాము, వై. వి.=మర్మము. 1. చూ, మర్మము. 1; వా. 2. గారాబము. "మావాఁడు గారాముచే బడికిపోవుటలేదు." చూ, గారము. 3.

మారాముళ్ళు, వా. వి. బ: చూ, పుష్టాకులు.

మారి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: 1. చూ, మారకము; 2. మసూరిక: చూ, స్ఫోటకము; 3. వర్షము: చూ, వాన. 1; ఈ స్త్రీ. 4 జనక్షయము; 5: చూ, పార్వతి; అం 6; చూ,మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు; దే. వి (1) ఒకగ్రామదేవత:చూ, మహాలక్ష్మి. 3; అవ. 2. తాచ్ఛీల్యమునందు వచ్చెడి యొకానొక ప్రత్యయము. "కొట్లమారి, మొట్లమారి."

మారిణి, అం: చూ, తంత్రములు.

మారిమసలు, దే. స. క్రి. చంపు: చూ, హింసించు.

మారిష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దక్షునితల్లి: చూ, సవిత్రి. 1.

మారిషము, సం. వి. అ. పుం: 1 ఆరామశాకము. (తె).— తోఁటకూర. తద్విశేషములు.— ౧:అంబుబాష్పము, ఆకువక్రోష్టి, జలకూర్చిక, (తె).—నీరుతోఁటకూర; ౨. ఎఱ్ఱకులతోఁటకూరకు.— తైలపాయిక; తొగిణి; (తె. ఎఱ్ఱకుల తోఁటకూర; 3. కుటుంబము,ఛిక్కని-ఛిక్కిక-ఛిల్లిక-ఛిల్లిక, జీవంతిక—జీవాంతిక, జీవాంతకము, బాష్పము, రక్తనాళము, రోమశ. (తె)—కొయిగూర— కోయిగూర— కొయ్యగూర—కొయ్యుగూర, కొయ్య తోఁటకూర-కోయితోఁటకూర, తఱుగాకు; ౪ : మహాబాష్పము, జీవశాకము, శాకిని. (తె.)—చిలుక తోఁట కూర, పెరుఁగాకు-పెరుఁగుతోఁటకూర; ౫ : ములు తోఁటకూర (మిగతవానికి "చూ, శాకిని 2.")

మారిషుఁడు, అం. రూ మార్షుఁడు. 1: చూ, పారిపార్శ్వకుఁడు; 2. ఆర్యుఁడు, పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

మారీచము, అం: చూ, ఉపపురాణములు.

మారీపత్తు, వా. వి. రూ-మారీబత్తు. 1 : చూ, వశము. 1; 2. ద్వారా, పరంగా, గుజార్తున.

మారీబత్తు, —వై.—

మారు, దే. వి. 1. రూ-మాఱు. ప్రతి: చూ, సమాసము. 2; 2: చూ, మజ్జిగ; వా. స. క్రి. 3. రూ-మాఱు. (కట్టతో) కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2.

మారుఁడు, సం. వి.అ.పుం. రూ-మరుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

మారుగడ, దే. వి: చూ, మారకము. 2.

మారుతము, దే. వి. గాలి; చూ, వాయువు.

మారుతాపహ, సం.వి.ఆ.స్త్రీ. ఉలిమిడి*: చూ, శ్వేతపుష్పము.
మారుతి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. స్వాతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క ; ఇ. పుం. 2: చూ, భీమసేనుఁడు; 3. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము.
మారుతుఁడు, వా. వి రూ-మార్తుఁడు—మాఱుతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1.
మారెడు, వై.వి =మాలూర. రూ-మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము.
మారెమ్మ, వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
మారేడు, వై. వి.=మాలూర: చూ, రూ-మారెడు*.
మార్కండేయము, అం. (౯౨,౦౦౦ కలది): చూ, పురాణములు.
మార్కండేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, చిరజీవి. 4.
మార్కటకము, అం: చూ, స్థితకరణబంధములు.
మార్కము, వై. వి.= మారక: చూ, రూ-మారకము.
మార్కవము, సం. వి. అ. పుం. గుంటగలగర*: చూ, భృంగరాజము. 1.
మార్కు, వా. వి. 1 గుఱుతు; బ. 2. బడిపిల్లలు గెలుపునందు పొందెడు గుణములు.
మార్కొను, దే. అ. క్రి. రూ-మాఱుకొను; 1: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 2: చూ, స్పృశించు.
మార్గక్రియలు, అం: చూ, తాళక్రియలు.
మార్గణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ—మార్గణము-మృగణ) 1: చూ, వెదకుడు; 2: చూ, యాచన; అ. పుం. 3: చూ, బాణము. 1.
మార్గణము, సం. వి. ఆ. న, పుం. —వై.—
మార్గణుఁడు, సం. విణ: చూ, యాచకుఁడు.
మార్గదర్శకుఁడు, సం. విణ: చూ, ముందునడచువాఁడు.
మార్గదర్శి, సం. విణ. —వై.—
మార్గప్రాణము, అం: చూ, తాళమార్గములు.
మార్గము, సం.వి.అ.పుం. (దీనిచేతఁ బదార్థమును వెదుకుదురు తెరువరుల యడుగులచేత దుడవఁబడునది) 1: అధ్వము, అయనము, ఋతి, నిగమము, కాయస్థ,ఖనకము, ఖుల్లమము, గతి, గమము, గృహతటి, గోత్రము, ద్వారము, పంథ, పథము, పదవి, పద్య, పద్ధతి, పథ్య, వర్తని, వర్త్మము, వహము, వాటము, వివథము, విశిఖ, వీధి, వ్రజము, సరణి, సొనువు, సృతి. (తె.)—అంగడి, అంగళ్లవాడి, చనువ, చొప్పు, జాడ, డొంక, తెన్ను, తెరఁగు—తెఱవు-తెరువు—తెర్వు, తెరుకువ, త్రోవ, దారి, నడవ, నెరవు-నెఱవు, పొంత, వాడ, వాడకట్టు, రస్తా, వీది, వెంట, సడవ, సరవి. (మిగత వానికి "చూ. సృతి. 1"); తద్విశేషములు—౧. (తె.)—అంగడి, అక్కవాడ, అక్కలవాడ; ౨. అతిపథము, కల్యాణగోత్రము, సత్పథము, సన్మార్గము, సుపథము. (తె.)—మంచిత్రోవ; ౩. అపథము, ఉన్మార్గము. (తె.)—తప్పుత్రోవ, తప్పుదారి, పెడకంత, పెడదారి, పొరతెరవు, మాఱుదారి; ౪: అశ్వీనము—అశ్వినము—అశ్వీనము; ౫: (తె.)—ఇఱుకువీధి, కంత-క్రంత-గంత, గల్లీ, సందు. (చూ, సందు. ౯.); ౬: ఉపనిష్కరము-ఉపనిష్కరము, గుల్మము. (తె.)—ఉక్కళము; ౭: ఉపరథ్య, దర్శిని, పథమార్గము. (తె.)—పసులదారి, పసులపుంత, పుంత, వాలి; ౮: ఏకపది. (తె.)—కాలిత్రోవ; ౯: కదధ్వము, కాపథము, దురధ్వము, అధ్వము, వ్యధ్వము, విపథ, విపథము. (తె.)-చెడ్డత్రోవ; ౧౦: తరాంగణము, నిగమము, నిష్టటము; ౧౧: కాంతారము; ౧౨: క్రయారోహము, గ్రామముఖము, పంగలము, జన్యము, నిగమము, పణ్యవీథి, విపణి, హట్టము (తె.)—బజాఱు-బాజాఱు; ౧౩: గృహాంతరము, త్రికము. (తె.)—ముమ్మొలగొట్టు; ౧౪: గూఢమార్గము; ౧౫: ఘంటాపథము, రథ్య, విశిఖ, సంసరణము. (తె.)—తెట్టితెన, గొట్టెరువు, దండుదారి, దండువాట. నడువీది, పెండెరువు, పెద్దవీది, బండిబాట, బాట, రచ్చ, రహదారి; ౧౬: ఘుష్ఠరము, వర్షపథమార్గము. (తె.)—అరవ-నరవ, కురవ-కురువ; ౧౭: అధ్వము, చతుష్కము, చతుష్పథము, చత్వరము, జంఘాపథము, జలసూచి, పట్టము, ప్రవణము, శృంగాటకము. (తె.)—చదుకము; ౧౮: ఛాయాపథము, దేవపథము, నభస్సరిత్తు, సోమధార; ౧౯ (తె)—చుట్టు, చుట్టుదారి; ౨౦: ప్రచారము; ౨౧: ప్రాంతరము; ౨౨: (తె.)—దారి; ౨౩: (తె.)—మడ; ౨౪: మహాపథము; ౨౫: మురుత్రోవ; ౨౬: (తె.)—వంకదారి; ౨౭: వెలుపలకు పోవ దారిలేని సందునకు. (తె.)-ముట్టుసందు; ౨౮. సవారీమార్గము: ఆసివారు(ఱు)-కనివాఱు; ౨౯. మేఁకలత్రోవ: అజపథము, అజవీథి; ౩౦. ఆకాశమునందు ఛాయాపథవిశేషము: అజపథము, అజవీధి. (మిగతవానికి "చూ, సృతి. 1."); 2. మృగశీర్షనక్షత్రము: చూ, రిక్క ; 3. మార్గశీర్షమాసము: చూ, మాసము. 1; 4: చూ, వెదకుఁడు; 5. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; అం. 6. తాళమునకు ప్రాణములు పది. అందిది యొకటి: చూ, తాళప్రాణములు: (చూ, తాళమార్గములు).
మార్గములు, అం; కపిమార్గము, విహంగమార్గము, మార్జాలమార్గము, మీనమార్గము, కూర్మమార్గము (5).
మార్గవము, సం. వి. అ. పుం: చూ. మార్కవము*.
మార్గశీర్షము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ మార్గము. 3.
మార్గితము, సం. విణ. వెదకఁబడినది: చూ, మృగితము.
మార్గ్యము, సం. విణ. 1. వెదకఁదగినది: మృగ్యము; 2. తుడువఁదగినది: మార్జనీయము.
మార్చు, దే. స. క్రి. 1: వద్దించు; ప్రే. 2. నాశనముచేయు: చూ, సమయు 3; 3: తొరలుచు-తొరల్చు, బదలాయించు, విరాయించు పిరాయించు.
మార్జన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మురజధ్వని: చూ, స్వరము. 2.
మార్జనము, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. న. 1. తోముడు: చూ, శుద్ధి. 2; పుం. 2. లొద్దుగు*: చూ, లోధ్రము.
మార్జని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీఁపురు కట్ట: చూ, సమ్మార్జని; అం. 2: చూ, శ్రుతులు.
మార్జనీయము, సం. విణ: చూ, మార్గ్యము. 2.

మార్జారకర్ణి, సం.వి.ఈ.స్త్రీ. కర్ణమోటి, చాముండాదేవి: చూ, మాతృకలు.
మార్జారము, సం. వి.అ.పుం. 1. పిల్లి: చూ, రూ-మార్జాలము; అం. 2: చూ, వ్యాకరణ బంధములు.
మార్జారిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పునుఁగుపిల్లి: చూ, మార్జాలము.
మార్జాలకబళన్యాయము, న్యా. పిల్లి భోజనముచేయువారియొద్దఁ గూర్చుండి వారెత్తు కబళములన్నియుఁ దన నిమిత్తమేయని తలంచుచుండునను రీతి.
మార్జాలకిశోరన్యాయము, న్యా. పిల్లి తననోటితోఁ బండ్లుతగుల కుండ నతిజాగ్రతతోఁ బిల్లను దీసికొని పోవుననురీతి. (స్వప్రయత్నము లేకున్నను భగవంతుఁడే రక్షించును.)
మార్జాలగంధిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిల్లిపెసర *: చూ, పెసర.
మార్జాలము, సం. వి. అ. పుం. (మూషక గ్రహణముచేత గృహమును శుద్ధిచేయునది.) 1: రూ — మార్జారము, ఆఖుభుక్కు, ఓతువు, కాహళము, కుందమము, క్రందనము, గాత్రసంకోచి, జహరము, త్రిశంకువు, పతంగము. విశాచము, పృషదంశకము, బిడారకము, బిడాలము, మండలి, మేనాదము, వృషదంశకము, వృషాహారము, సూచకము. (తె).—చీలి, నాసి, పిల్లి; తద్విశేషములు.— ౧: కోహకము, హిహకము; ౨: కళము, కస్తూరి, గంధమృగము, పూతికము, మార్జారిక, మృగపాలిక. (తె) ఒత్తెడుపిల్లి, కమ్మఁబిల్లి, కస్తురిపిల్లి, చట్టపుమెకము, చెట్టపుమెకము, పునుఁగుపిల్లి-పుగ్గుపిల్లి, బూతపిల్లి; ౩: గంధలేశిక—గంధవేశిక, వేదముఖ్య, సంకువు. (తె) జవాజిపిల్లి, జవాదిపిల్లి—జవ్వాదిపిల్లి: ౪. పిల్లిమొగమునకు.— ఛద్గుపు; ౫. జవ్వాదిపిల్లి; చివుకపిల్లి, చుక్కపిల్లి; ౬: జంగలబిడాలము-జాంగలబిడాలము. (తె) జంగపిల్లి—జంగుపిల్లి; ౭: (తె) పిల్లికూన; ౮. (తె) బావురు - బావురుగాఁడు, బావురుఁబిల్లి: ౯.మానుఁబిల్లి. (మిగతవానికి "చూ, సూచకము. 5."); అం. 2. చూ, గతులు.
మార్జించు, సం. స. క్రి. తుడుచు, తొడయు:చూ,సమ్మార్జించు.
మార్జిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మజ్జిగ. 1. చల్ల: చూ, మజ్జిగ: 2. కొన్ని సంబారువులుచేర్చి పక్వముచేసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము; వా 3. మెంతిమజ్జిగ పోగుపుపెట్టినది: చూ, మజ్జిగ,
మార్తండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-మార్తాండుఁడు: చూ. సూర్యుఁడు.
మార్తాండుఁడు, సం. వి. అ. పుం.—పై.—
మార్తుఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మారుతుఁడు.
మార్తురు, వై. వి. బ. = మారక. శత్రువులు.
మార్దంగికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మృదంగము వాయించువాఁడు: మౌరజికుఁడు.
మార్దవము, సం. వి. అ. న. మృదుత్వము: చూ, మెత్తన. 1.
మార్దవానుగుఁడు, అం. (మృదుపదములలోనే విరళార్థమును రసమును జూపువాఁడు): చూ, కృతికర్త.
మార్దవేబహవోదోషాః, న్యా. మార్దవమునఁ బెక్కు-దోషములు గలవు. "మెత్తనివానినిఁ జూచిన మొత్తబుద్ధియగు" నని సజాతీయమగు నాంధ్రలోకోక్తి.
మార్ద్వీకము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ - మాధ్వీకము; విణ. 2. ద్రాక్షసంబంధమైనది.
మార్పడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-మాఱుపడు: చూ, వేఱుపడు. వై. 1; ఆ. 62.
మార్పు, దే. వి. రూ-మాఱుపు. 1. ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, మారకము. 2; వా. 2. బంధకము: చూ, వారకము. (1).
మార్పెట్టు, దే. అ. క్రి. రూ-మాఱుపెట్టు. ఎదిరించు: చూ, ప్రతిఘటించు. (చూ, వచించు.)
మార్మాట, దే. వి. రూ-మాఱుమాట. ప్రతివాక్యము: చూ, సమాధానము. 4.
మార్ష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ-మార్ష్ణి: చూ, మార్జనము. 1.
మార్ష్ణి, —పై.—
మాఅకము, దే. వి: చూ, మార్పు. 1—2.
మాఅట, దే. వి: చూ, మారు. 1. ఉ, హరి. 5, ఆ. 139; భార. ఉద్యో. 3, ఆ 107.
మాఱాకు, దే. వి. ప్రాఁకుడుఁగొయ్య. భాగ. 8, స్కం. 65: ప్రాఁకు. (సం.)—ఉపఘ్నము.
మాఱాట, దే. వి: చూ, రూ-మారాటము.
మాఱాటము, —పై.—భాగ. 8, స్కం. 321.
మాఱాడు, దే.అ.క్రి.1;చూ,మార్పెట్టు:2:చూ, మాఱుమ్రోయు.
మాఱి, వా. వి; చూ, రూ-మారి.
మాఱు, దే. వి. (రూ-మఱు) 1; ఈడు, ఉత్తి, బదులు, పెట్టు. (సం.)—ప్రతినిధి; 2. తడవ; చూ, వెండియు; 3. పలుమాఱు: చూ, శశ్వత్తు. 1; 4. రెండవతూరి పెట్టఁదగిన భోజ్యపదార్థము. వై. 6, ఆ. 133: చూ, సాదము (1); 5: చూ, శత్రువు. 1; ఏ. 6. ప్రతి: చూ, సమానము. 2; 7. అన్యము: చూ; వేఱు. 3; అ. క్రి. 8; చూ, నశించు; 9. చూ, మార్పడు; 10. వేఱురూపమగు: తొరలు; వా.11. చూ, రూ-మారు. 3.
మాఱుంచు, దే. స. క్రి; చూ, ఎడపెట్టు 2.
మాఱుఁదల్లి, దే. వి. 1. విమాత: చూ, సవిత్రి. 1: అం. 2: చూ, దూతిచతుష్టయము.
మాఱుకొను, దే. అ. క్రి. స. క్రి: చూ, రూ-మార్కొను.
మాఱుగడ, దే. వి: చూ, మారకము. 1—2.
మాఱుచెలఁగు, దే. అ. క్రి: చూ, ప్రతిధ్వనించు.
మాఱుచేఁత, వా. వి: చూ, ప్రతికారము.
మాఱుచు, దే. ప్రే. మాఱఁజేయు.
మాఱుతుఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మారుతుఁడు.
మాఱుదల, దే. వి. మాఱుపాటు: చూ, వ్యత్యయము,
మాఱుదెబ్బ, వా. వి. ప్రతిఘము: చూ, హతి.

బద్దె, వై. వి.=వస్త్రి: చూ, రూ-బద్దియ. 1-2-3.

బద్ర, వై. వి.=ద్వాదశ. ఉ, హరి. 3, ఆ. 122: చూ, ముచ్చొకము.

బద్రము, వై విణ.=భద్ర: చూ, మేలుకోలు.

బధిరజాపన్యాయము, పా. చెవిటివాని చెవిలో నేకాంతముజెప్పె ననురీతి.

బధిరవీణాన్యాయము, న్యా. చెవిటివానికి వీణె వినిపించుననురీతి.

బధిరశంఖాన్యాయము, న్యా చెవిటివానిచెవిలో శంకూదెననురీతి.

బధిరత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ చెవుడు: చూ, బాధిర్యము.

బధిరితము, సం. విణ బధిరముగా చేయఁబడినది: చూ, బాధిర్యము.

బధిరుఁడు, సం. విణ. అనేడమూకుఁడు, ఏడమూకుఁడు, ఏడుఁడు, కల్లఁడు, కల్యుఁడు. (తె).—చెవిటి, చెవిటి మూఁగ, పెద్దవిన్నపమువాఁడు, లవిటి, వినవివాఁడు; తద్వి.-మూఁగచెవుడుకలవానికి.— కలంబకుఁడు; ౨. చెవిటి వాండ్రవరుసః- ఏడాళి, 3. చెవిటివాండ్రకులముః- ఏడికుత్తు.

బద్ధ, అం: చూ, భూచారులు.

బద్ధకము, సం. వి. అ. పుం =:చూ, బద్ధము.

బద్ధమగు, మి అ. క్రి: కట్టుపడు.

బద్ధము, సం. విణ. కట్టఁబడినది: చూ, సందానితము. 1.

బద్ధాసనము, అం స్వస్తికాది: చూ, ఆసనములు.

బద్ధుఁడు, సం. విణ. కట్టువడినవాఁడు.

బధ్యమానకము, అం: చూ, గతివిశేషములు.

బధ్యము, సం. వి. అ. పుం. నీళ్ళురాకుండకట్టినకట్ట: చూ, సేతువు. 1.

బధ్యుఁడు, సం. విణ. చావఁదగినవాఁడు.

బనాతు, వా. వి. ఒకరకము ఉన్నిబట్ట: చూ, వస్త్రము. (బణాతు అనియు).

బనాయించు, వా. స. క్రి. 1. కల్పించు: చూ, సృజించు; వా. 2. డమాయించు: బుకాయించు.

బనారసు, వా. వి. కాశీపట్టణము: చూ, దేశములు.

బనియను, వా. వి. శరీరమును అంటియుండెడి చొక్కాయ: చూ, వస్త్రము.

బన్నపడు, వై. అ. క్రి. భంగపడు: చూ, మొక్కపోవు. 2.

బన్నము, వై. వి.=భంగ-భగ్న. 1. అవమానము: చూ, నది. 3. 2: చూ, విపత్తు; 3 అపజయము; చూ, వీఁక. 7.

బన్నసరము, వై. వి.=పంచసర: నానావిధమణులు గుచ్చిన హారము. పాండు. 4, ఆ 231: చూ, భూషణము. 2.

బన్నసరి, వై.—య. 4, ఆ 100.

బభ్రాజమానము, వా. వి. తెలివితక్కువతనము.

బభ్రువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కపిలగోవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); పుం. 2: చూ, వెంట్రువ; 3: చూ, విష్ణువు. 1; 4: చూ, శివుఁడు; 5: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 6. పచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6; 7: చూ, బట్టతలవాఁడు.

బమ, వై. వి =భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మ. 1-2.

బమపుర్వు, వై. వి: చూ, భ్రమరము. 1.

బమి, వై. వి.=భ్రమర,—వై—

బమ్మ, వై. వి. 1.=బ్రహ్మ. నలువ; చూ, బ్రహ్మ. 1; 2=భ్రమ: చూ, రూ- బమ్మర; 3.=ప్రతిమ: చూ, బొమ్మ.

బమ్మచారి, వై. వి.=బ్రహ్మచారి. (రూ-బమ్మాచారి-బమ్మాసారి): చూ, వటువు. 5.

బమ్మతండ్రి, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

బమ్మదేవరతండ్రి,—వై—

బమ్మదండి, వై. వి.=బ్రహ్మదండి.*. చూ, వారాహి. 5.

బమ్మమేడి, వా. వి: చూ, రూ-బ్రమ్మమేడి*.

బమ్మర, వై. వి =భ్రమ. రూ-బమ్మ: చూ, భ్రాంతి. 1.

బమ్మరక్కసి, వై. వి. =బ్రహ్మరక్షస్: చూ, పాఱుటసుర.

బమ్మరించు, వై. అ. క్రి=భ్రమ. రూ-బమ్మరిలు-బమ్మరిల్లు: చూ, సంభ్రమించు.

బమ్మరిలు, —వై.—

బమ్మరిల్లు, —వై.— విక్ర. 4, ఆ. 50.

బ్రమ్మాచారి. వా. వై. వి.=: చూ, రూ-బమ్మచారి.

బమ్మాసారి, —వై.—

బమ్మెర, 1. వై. వి.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర; 2. "బమ్మెర" యనునది గ్రామనామము; 3. "బమ్మెర" యను గ్రామనామము ఇంటి పేరుగ మాఱిన వారిలో "బమ్మెర" పోతన్న యను భాగవతకర్త యొకఁడు.

బమ్మెరపోక, ద్వ. వి. భ్రమపడుట: చూ, భ్రాంతి. 1.

బమ్మెరపోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, బమ్మరించు. హరి పూ. 9, ఆ. 49.

బయకాఁడు, ద్వ. వి. (బయలు+కాఁడు) 1. గాయకుఁడు. శశాం. 4, ఆ. 191; అని. 2, ఆ. 41; విజ. 1, ఆ. 184: చూ, సీకారి; 2. చూ, వైణికుఁడు; 3. గానవిద్యోపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు; వై. వి. 4.=భయకార, బోగముమేళము వెనుక శబ్దములంగొలుపువాఁడు.

బయకారము, ద్వ. వి. (బయలు+కారము) యౌవనమునందు బయలుపడు శృంగారచేష్ట: చూ, శృంగారచేష్టలు. (అలసాని పెద్దన్నగారి ఉత్పలమాలిక.)

బయకారి, ద్వ. విణ. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ.

బయట, వా. క్రి. బహిరర్థకము: చూ, వెలపట.

బయలు, వై. వి.=బహి. 1. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; 2. బహిఃప్రదేశము: చూ, వెలుపల. 1; 3. చెట్లుచేమలులేని విర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1; విణ. 4. ఏమియులేనిది: చూ, శూన్యము. 1.

బయలుదామర, వై. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

బయలుదేరు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, నిర్గమించు.

బయలుపడు, వై. అ. క్రి. రూ-బయల్పడు: చూ, సుబ్బు. 2.

బయలుపఱచు, వా. స. క్రి: చూ, వెలిపుచ్చు.

బయలుమెఱయు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.

బయలువెడలు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, బయలుదేఱు; 2. కదనుఁదొక్కు: చూ, పమర్దాదు; 3: చూ, నిష్టించు.

మాలిమి, దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2. చూ, వాత్సల్యము; 3 ఓడనడపుశాస్త్రము; చూ, మాలిమికాఁడు.

మాలిమికాఁడు, దే. వి. మాలిమి శాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, సరంగు.

మాలియ, వై. వి. రూ-మాలె. 1.=మాలికా. దండ: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము 2.); 2. మిద్దెటిల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1. (బ్రాహ్మణులు.)

మాలియె బ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు

మాలీషు, వా. వి. గుఱ్ఱమును తోముట: చూ, హయము.

మాలు, వా. వి. 1: చూ, రూ-మహాలు. 2; దే. అ. క్రి. 2. చెడు. భార. విరా. 2, ఆ. 192: చూ, నశించు.

మాలుంగము, సం. వి అ. పుం: చూ; రూ మాతులుంగము.

మాలుగఁబోతు, దే. విణ. రూ-మాలుగుఁబోతు: చూ, సోమరి.

మాలుగు, దే. వి. రూ-మాల్గు. 1: చూ, పాలుమాలిక; 2. బెస్తల బుజముమీఁది తడిమడతలపొత్తులు; అ. క్రి. 3. సోమరితనముఁ బొందు: చూ, రూ-మాల్గు.

మాలుగుఁబోతు, దే. విణ: చూ, రూ-మాలుగఁబోతు.

మాలుగుడు, దే. వి: చూ, రూ-మాలగుడు.

మాలుగులు, దే. వి. బ. రూ-మూలుగులు: చూ, మెత్త. 5.

మాలుచు, దే. ప్రే. మాలఁజేయు: రూ-మాల్చు.

మాలుధానము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ముఱ్ఱుఁబాము.

మాలూరము, సం. వి. అ. పుం: 1.=మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము; 2: చూ, వెలఁగ*.

మాలె, వై. వి.=: చూ, రూ-మాలియ.

మాలెత, ద్వ. వి. (మాల+ఎత) మాలది. (సం.) చండాలి: చూ, మాల. (1)

మాల్గు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మాలుగు. 1—2—3.

మాల్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-మాలుచు.

మాల్యము, సం. వి. అ. న. 1. (రూ-మాల-మాలి): చూ, హావణిక. 2. (భూషణము. 2); 2: చూ, పుష్పము. 1; అం. 3: చూ, భూషణములు.

మాల్యవంతము, సం. వి. త్. పుం. 1. క్రౌంచపర్వతము (ఇది మేరుపర్వతమునకు పడమట గంధమాదన సమ ప్రయాణమై యుండును): చూ, హిమాలయము (పర్వతము ౧౪); అం. 2: చూ, కులపర్వతములు.

మావంతి, వై. వి.=మావంత. ఏనుగుకాపరి: చూ, మావటి.

మావంతు, —వై.— వా. 2. మాయొక్క భాగము.

మావతుఁడు, వై. విణ.=మావంత. —వై.— (రూ—మావుతుఁడు-మావంతు-మావటి-మావటీఁడు-మావటివాఁడు).

మావటము, దే. వి: చూ, మోద. కళా. 7, ఆ. 59.

మావటి, వై. వి=మావంత. పా. 2, ఆ. 31: చూ, హస్త్యారోహుఁడు.

మావటికాఁడు, ద్వ. వి. —వై.— (వై. అని కొందఱు.)

మావటీఁడు, —వై.—మార్క. 3, ఆ. 318. (స్వార్థమున ఈఁడు)

మావలి, దే. వి; (సం.) సుగంధిమూల*.

మావి, దే. వి. 1: చూ, రూ-మామిడి*; 2. గర్భస్థ పిండమునకు రక్షకముగా మీఁద క్రమ్ముకొని యుండు తోలు. సంధి: (సం.) అపర-అమర-అవర, ఉల్బము, కలలము, గర్భాశయము, జరాయువు, ధర. తద్వి.—గర్భోత్పత్తిస్థానమునకు-(సం.) గర్భశయ్య, గర్భాశయము; (చూ, భ్రూణము. 1: చూ, వ్రేఁకటి).

మావికొమ్మయిలుపులుఁగు, ద్వ. వి. కోకిలము. సౌంబ. తి. 7: చూ, పోఁకుడుపులుఁగు.

మావిడి, దే. వి: చూ, రూ-మామిడి *.

మావు, దే. వి. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము: 2. అశ్వసంగమము: చూ, సంయోగము; 3. చేఁపలవల: చూ, వల. 1.

మావుతుఁడు, వై. విణ.=మావంత: చూ, రూ-మావతుఁడు;

మావుమోమువాఁడు, ద్వ. వి. కింపురుషుఁడు, తురంగవదనుఁడు (చూ, దేవతాభేదము.)

మావెలఁగ, ద్వ వి. ఉలిమిరి *: చూ, శ్వేతపుష్పము.

మాషపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కారుమినుము *: చూ, మినుము.

మాషము, సం. వి; అ. పుం; 1. మినుములు: చూ, ధాన్యము; 2. అయిదు గురిగింజలయెత్తు; 3. త్వగ్దోషభేదము; 4. మూర్ఖము: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మాషీణము, సం. విణ. రూ-మాష్యము. మాషములు పండునది (పొలము); చూ, హరిప్రియ. 2. (భూమి. 1)

మాష్టి, దే. వి. మాలవాండ్రలో నొకజాతి. "మాలమాష్టివాండ్రు."

మాష్యము, సం. విణ: చూ, రూ - మాషీణము.

మాస, దే. వి: చూ, పక్షి.

మాసకమ్మ, ద్వ, వి: చూ, రూ-మాచకమ్మ.

మాసటి, దే వి (రూ-మాసటీఁడు-మాస్టీఁడు.) 1. శూరుఁడు; చూ, హంవీరుఁడు. 2; 2. శస్త్రవిద్యాదక్షుఁడు: చూ, సాదనకాఁడు. 2; 3. మల్లుఁడు: చూ, సాదనకాఁడు. 1; విణ. 4: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మాసటీఁడు, దే. వి, విణ; — వై.— (మల్లునకు.—స్వా. 5ఆ. 47)

మాసద్వయము, అం: (చూ, ఋతువులు) ౧. వసంత (చైత్ర వైశాఖ):— పుష్పసమయము, మధువు, మాధవము, వసంతము, సురభి. (తె.)—ఆమని, ననకారు, పూఁదఱి; ౨. గ్రీష్మ (జ్యేష్ఠఆషాఢ):— ఉష్ణకము, ఉష్ణము, ఉష్ణోపగమము, ఊష్మకము, ఊష్మము, ఊష్మాగమము, ఊష్మోపగమము, గ్రీష్మము, ఘర్మము, తపనము, తపము-తపస్సు, నిదాఘము, శుచి, (తె).—ఆమని, ఎండకారు, విసరి, వెట్ట, వెట్టకారు, వెట్టికారు, వేసఁగి-వేసవి; ౩. వర్ష (శ్రావణ భాద్రపద);— ఘనకాలము, ఘనాకరము, జలార్ణవము, నభము, ప్రావృట్టు-ప్రావృష-ప్రావృషము, వర్షము. (తె).— కారు, చిత్తడి, చిత్తఱి, తొలకరి- తొలుకరి- తొల్కరి, తొలుకారు-తొల్కారు, సీరామని, వాన, వానతఱి; ౪. శరత్తు (ఆశ్వయుజ కార్తీక):— ఘనాత్యయము, శరత్తు. (తె). — వెన్నెలకారు; ౫. హేమంత (మార్గశీర్షపుష్య):— హేమంతము, సహ-సహము. (తె).—మంచుకాఱు, మంచుతఱి; ౬. శిశిర (మాఘఫాల్గుణ).— తపము. తపస్సు, శిశిరము. (తె).— చలికారు, చలితఱి, జలుబుకారు, మలుకారు, సీతు-సీతువు. (మిగతవానికి 'చూ, సంవత్సరము.')

మాసమానము, సం. వి. అ. పుం.ఏఁడాది: చూ, సంవత్సరము.
మాసము, సం. వి. అ. పుం. 1. (చూ, మాసములు): అహ ర్గణము, కలుషము, వర్షాంగము, వర్షాంశకము, శ్రామము. (తె.)—చందు, నెల. తద్వి.— ౧. అధికమాసమునకు.— అధికమాసము, అధిమాసము, మలమాసము; ౨. బిడ్డల కనునెలకు.—ఉల్బము, వైజననము. (తె) —ప్రొద్దునెల— ప్రొద్దులనెల. (మిగతవానికి "చూ, సంవత్సరము"); 2. మాషపరిమాణము; వై. వి. (1) రెండున్నర చిన్నమెత్తు.
మాసములు, అం. (ఇవిపండ్రెండు. ౧ చైత్ర:- చైత్రకము, చైత్రము, చైత్రికము, చైత్రి, సురభి. (తె) —మునైపు రిక్కనెల; ౨. వైశాఖ: —మాధవము, రాధము, వైశా ఖము (తె).— చేటరిక్కనెల; ౩. జ్యేష్ఠ:— జ్యేష్ఠము, జ్యేష్ఠామూలీయము, మిథునమాసము, శుక్రము, శుచి.(తె) తాటిరిక్కనెల, పెద్దనెల; ౪. ఆషాఢ:—ఆషాఢము, శుచి. (తె) నీటిరిక్కనెల; ౫. శ్రావణ:—నభము. శ్రావణము. (తె) తూపురిక్కనెల; ౬. భాద్రపద: —నభస్యము,ప్రోష్ఠ పదము-ప్రౌష్ఠపదము, భద్రము-భాద్రము, భద్రపదము- భాద్రపదము; ౭. ఆశ్వయుజ:— ఆశ్వయుజము, ఆశ్వి నము, ఇషము. (తె) తొలురిక్కనెల; ౮. కార్తిక:— ఊర్జము, కార్తికము-కార్తికికము, కౌముదము,బాహులము. (తె). కత్తెరనెల; ౯. మార్గశీర్ష :— అగ్రహాయణము, అగ్రహాయణికము, మార్గము, మార్గశిరము, మార్గశీర్షము, సహ, సహము, హైమనము. (తె) జింకతల చుక్కనెల' పొంగటినెల; ౧౦. పుష్య:—తిష్యము, తైషము, పౌషము సహస్యము; ౧౧. మాఘ:—కుంభమాసము, కుసుమాకర కరము, గోద్దాలము, తపము-తపస్సు, మాఘము, సమాలి. (తె) చలినెల, జన్నపురిక్కనెల; ౧౨. ఫాల్గుణ:—తప స్యము, ఫాల్గుణము - ఫాల్గునికము. (తె). చలినెల, ప్రొద్దు రిక్కనెల, (మిగతవానికి 'చూ, సంవత్సరము.') ("చూ, మాసము. 1.")
మాసరము, సం. వి. అం. పుం. వారుపుడు;చూ, సొదము (1; విణ. 2: చూ, వ్యాప్తము. 1; 3. దీర్ఘము. నై. 1, ఆ. 75): చూ, సోగ. 3.
మాసారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మసారము.
మాసి, వై. వి. 1. = మలిన: చూ, మలినము. 1; వా. 2.= మానుష: చూ, రూ - మానిసి.
మాసిక, దే. వి. 1. అతుకు: చూ. సంధానవసనఖండము; 2. 2. చిక్కు; చూ, స్రుక్కు. 3.
మాసికము, సం. వి. అ. న. అన్వాహార్యము, ఆబ్దికమువఅకు నెలనెలకు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ, సాంవత్సరికము. (శ్రా ద్ధము. 1); 2. ప్రతిఅమవసయందు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ, సాంవత్సరికము(శ్రాద్ధము.1):విణ. 3 మాససంబంధమైనది.
మాస్టీఁడు, దే. వి. విణ: చూ, రూ, మాసటి. (శూరునకు.— రామా. 8, ఆ. 91.)
మాహ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మాహేయి.
మాహాత్మ్యము, సం, వి. అ. న. 1. గొప్పతనము; చూ, సామర్థ్యము. 2; అం. 2: చూ, ఐశ్వర్యములు.
మాహిష్మతి, అం. మాహిష్మతీపురము: చూ, దేశములు.
మాహిష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అంతఃపుర కావలికి తగిన వాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
మాహేంద్రము, అం. దినముయొక్క పదుమూఁడవభాగము: చూ, దినభాగము (వాసరము).
మాహేంద్రుఁడు, సం. విణ మేదరి: చూ. వేణులావకుఁడు.
మాహేయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: ఆవు: చూ, ధేనువు.
మాహేశ్వరి, అం: చూ, మాతృకలు.
మాహేశ్వరీతంత్రము, అం; చూ, తంత్రములు.
మాళవ, అం:చూ,ఉత్కలకైశికీజభాషలు(రెండవదిభిన్నాపళిత.)
మాళవకైశికిజభాషలు, అం. 1. బంగాళి, మాంగళి, హర్ష, ప్రేరి, మాళవవేసరి, ఖంజరి, ఘూర్జరి, గౌడి, పౌరవి, అర్ధవేసరి, శుద్ధమాళవి, సైంధవి, ఆభీరిక (13); 2: కాం భోజి, హేవాకవర్ధని (2)
మాళవపంచమిజభాషలు, అం: వేదవతి, భావని, విభావని. (3)
మాళవము, అం. (రూ-మాలవము): చూ, దేశములు.
మాళవవేసరి, అం. 1: చూ, టక్కజభాషలు: చూ, హిందోళజ భాషలు; 3; చూ, మాళవకైశికిజ భాషలు.
మాళవ, శ్రీ. అం: చూ, రాగాంగములు (అంగము. 9,)
మాళవి, అం, 1: చూ, టక్కజ భాషలు; 2; చూ, భిన్నషడ్జజ విభాషలు.
మాళిగ, వై. వి.= మాలికా. 1: చూ, మాడుగు. 1. ప్రభు. 1, ఆ. 63; 2: చూ, మాడుగు. 2.

మి

మింగడ, దే. వి. (రూ-మీఁగడ-మీపడ) 1. కాఁగినపాల మీఁది తెట్టె, సంతానిక; చూ, స్తన్యము; 2. పెరుఁగు మీఁది తెట్టె, మస్తువు: చూ, స్తన్యము.
మింగనగొండి, దే. వి: చూ, భక్షకుఁడు.
మించినదానికి త్రవ్వుకొనుట, జా. వెనుకటిగాథలను మఱలఁ దలపోసికొనుట "చెవిం జెట్టక యూరకొంటినిటు మించిన దానిని ద్రవ్వుకొంటి." (రసికజన మనోరంజనము)
మించిలి, దే. వి. చూ, నిశాంకుశ *:
మించు, దే. వి. 1. చూ, విద్యుత్తు. 1: 2. కిరణము. అం, భా. ప్ర. 82: చూ, హాయనము. 2; 3. ప్రకాశము. హరి. ఉ. 7, ఆ. 55: చూ, వెలుతురు. 1; 4. ఆధిక్యము. రామా.7. ఆ. 192: చూ, హెచ్చు. 2; 5. పురుషపాదతర్జన్యాభర ణము. మట్టె - మెట్టియ - మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; ఆ. క్రి. 6: చూ, వర్ధిల్లు; 7. అతిక్రమించు: చూ, మట్టు మిగులు; 8. అతిశయించు: చూ, సందడించు.
మించుఁగాలు, దే.వి. కుడిపాదము.రామా. 5, ఆ.19:చూ,హజ్జ.

మించుఁబోఁడి, దే. వి. రూ-మించుఁబోఁణి. 1. మెఱుపువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2.ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మించుఁబోఁణి, దే. వి.—పై.—

మించుదల, దే. వి. 1. అతిక్రమణము: చూ, వ్యత్యయము; 2: చూ, మించు. 4.

మించుమలె, వా. అవ్య. మొత్తములో నొకపాలు.

మింటఁబెట్టిన దీపము, జా. గొప్పతనము, ప్రసిద్ధము "వాఁడు మింటఁబెట్టిన దీపమువలె మిటమిటలాడు చున్నాఁడు." (ధర్మజరాజసూయము.)

మింటముక్కిడివల, దే. వి. ఒకవల: చూ, వల 1.

మింటిఁజెట్టు, దే. వి. కల్పవృక్షము *: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

మింటికిమంటికిసూత్రముపన్నుట,జా.అసందర్భాలోచనసేయుట.

మింటిచూలి, దే. వి: చూ, వాయువు

మింటితెరువరి, దే. వి. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2.చూ, వేలుపు.

మిండఁడు, సం. వి. అ. పుం.=మిండఁడు: చూ, విటుఁడు.

మిండ, వై. విణ. 1. వృత్తియందు మిండఁడునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. ("మిండతపసి = విటతపస్వి. రామా, 2, అ. 110; మిండతుమ్మెద= మగ తుమ్మెద. పాండు. 2 ఆ. 11; మిండవడ్డి=అధికవడ్డి, పాండు. 3, ఆ. 16): దే. వి. 2: చూ, నలికండ్లపాము.

మిండఁడు, వై. వి. 1.=మింత (రూ - మిండగాఁడు-మిండ గీఁడు): చూ, మింతఁడు: 2. పురుషుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు; విణ. 3 అధికుఁడు: చూ, స్వామి. 3.

మిండకోర, ద్వ. వి కులట: చూ, స్వైరిణి.

మిండగాఁడు, ద్వ. వి: చూ, మిండఁడు. 1—2.

మిండగీఁడు, —పై.—

మిండత, ద్వ. వి. (మిండఁడు+త): చూ, రూ-మిండకోర.

మిండటీకము, ద్వ. వి. (మిండఁడు+టీకము) జారత్వము: చూ, అంకు.

మిండలకోర, ద్వ. వి: చూ,రూ - మిండకోర(36ఏండ్లుగలస్త్రీ)

మిండలకోరి, ద్వ వి.—పై.—

మిక్కటము, దే. విణ. (రూ-ముక్కటము-మిక్కిలి-మిగితి-మిమ్మటము) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3: చూ, శ్రేష్ఠము.

మిక్కిణ, దే. వి: చూ, పతిపత్ని.

మిక్కిలి, దే. విణ: చూ, మిక్కటము 1-2-3.

మిక్కిలికంటివేల్పు, దే. వి. ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.

మిక్కిలికను, దే. వి. రూ-మిక్కిలికన్ను. శివునిఫాలనేత్రము: చూ, లోచనము.

మిక్కిలికన్ను, —పై.—

మిక్కిలివాఁడు, దే. విణ. అధికుఁడు; చూ, స్వామి. 3.

మిక్కిలు. దే. అ. క్రి. అతిశయించు. ఉ, హరి. 6. ఆ 106: చూ, సందడించు.

ముక్కటము, దే. వి: చూ, రూ-మిక్కటము.

మిగత, దే. వి. (రూ-మిగితి-మిగులు-మిపులు) 1. ఒడుపు: చూ, లాభము. 1; 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3. మిగులు: చూ, శ్రేష్ఠము. 1.

మిగితి, దే. వి:—పై,—తద్వి-౧ అవ్య - అందంద.

మిగిలినది, దే, విణ. అవశిష్టము: చూ, శేషము. 1.

మిగులు, దే. వి: చూ, రూ-మిగత. 1-2 3; అ. క్రి. 4. అతిశయించు: చూ, సందడించు; 5. అతిక్రమించు. కళా. 6: అ. 265: చూ, మట్టుమిగులు; 5: చూ, శేషించు.

మిగులుచు, దే. ప్రే. మిగులఁజేయు: రూ-మిగుల్చు.

మిగుల్చు, దే. ప్రే. చూ, రూ-మిగులుచు. పర. 1, ఆ. 149.

మిటమిట, దే. వి. 1. కాయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 6, అ. 265: చూ, హూహూ; 2. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

మిటమిటన, దే. వి. క్రిందుమీఁదులఁ గానకుండుట. (విణ మిమిటని.)

మిటాయి, వా. వి రూ - మిఠాయి: చూ, భక్ష్యము.

మిటారము, దే. వి. 1. అతిశయము. అచ్చ బాల, కాం, 144: చూ, హెచ్చు. 2; 2 నిక్కు. నీలా. 2, ఆ 24: చూ, విలాసము. 2.

మిటారి, దే. వి. 1. మదముగల యాఁడుది; చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3. విలాసవతి, ఎవ్వె్నగాఁడి: చూ, స్త్రీ. 4. మదముగలది. "మిటారితొత్తు" మొ. 5. ఉన్నతిగలది. "మిటారిబల్పిఱుఁదు.";6 నిక్కుగలది."మిటారిగుబ్బ"మొ:

మిటారించు, దే. అ. క్రి. 1. నిక్కు. కళా. 7, అ. 76: చూ, వీఁగు; 2: చూ, విజృంభించు. య. 1, ఆ, 112; 3. అతిశయించు. ఉ, రా. 1. ఆ. 130: చూ, సందడించు.

మిటారింపు, దే. వి: చూ, మిటారము. 2.

మిట్ట, దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి. చిన్నకొండ (అనికొండలు). "మిట్టనేల", చూ, భూమి. 1; విణ. 2: చూ, తీక్ష్ణము, 1. "మిట్టకోల"; 3. ఉన్నతము. "మిట్టపండ్లు": చూ, సోగ.

మిట్టపండ్లవాఁడు, దే. వి. మిడిపండ్లవాఁడు (సం.)-దంతురుఁడు, ఉదగ్రదంతుఁడు, ఉద్దంతురుఁడు, ఉత్కటదంతుఁడు:

మిట్టపండ్లు, దే. వి. బ. ముందటికి వచ్చినపండ్లు: మిడిపండ్లు.

మిట్టపెత్తనములు, జా. మెరకను గూర్చుండి చేయు పెత్తనము, కట్టిపెత్తనము. "మిమ్ము మిట్టపెత్తనములకు విడిచిపెట్టుట యిది మాతప్పే" (ధర్మజ రాజసూయము.)

మిట్టమిఱ్ఱు, దే. వి. (మిఱ్ఱు+మిఱ్ఱు)1. అత్యున్నతమగునేల; చూ, భూమి. 1; విణ. 2. అత్యున్నతము.

మిట్టాడు, దే. అ. క్రి. (మిట్టి+అడు): చూ, సంచరించు. కాశీ. 5, అ. 267; స్వా. 4, అ. 68.

మిట్టించు, దే. అ. క్రి. మిట్టు, ఎగురు. కళా. 6, అ. 228: చూ, లంఘించు.

మిట్టిపడు, ద్వ. అ. క్రి. ఎగిరిపడు: చూ, లంఘించు.

మిట్టిపాటు, ద్వ. వి. మిట్టిపడుట, గర్వము: చూ, హంకారము,

మిట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, మిట్టించు. కాశీ. 5, ఆ. 22.
మిఠాయి, వా. వి: చూ, రూ-మిటాయి.
మిడసరలగ్గము, వా, వి. 1: చూ, మధ్యాహ్నము. 1; 2. మిట్ట మధ్యాహ్నమందుంచినమహూర్తము:చూ,మధ్యాహ్నము.1.
మిడి, దే. వి. 1: చూ, మిట్టిపాటు. ఉ, హరి 5, ఆ. 295; విణ 2. మిడిసిపాటు గలది. "మిడిబోను" 3. ఉన్నతము. "మిడిపండ్లు": చూ, మిట్ట. 3; 4. తీక్ష్ణము. "మిడిమధ్యాహ్నము": చూ, వేఁడిమి.
మిడిగ్రుడ్లవాఁడు, దే. విణ ఉన్నేత్రుఁడు.
మిడిగ్రుడ్లు, దే. వి. బ. ముందటికుఱికిన కనుగ్రుడ్లు.
మిడినాగు, ద్వ. వి. రూ-మిడినాగు, ఎగిరిఎగిరిపడు పాము: చూ, సర్పము.
మిడిపండ్లవాఁడు, దే. విణ: చూ, మిట్టపండ్లవాఁడు.
మిడిపండ్లు, దే. వి, బ: చూ, మిట్టపండ్లు.
మిడిబోను, దే. వి: చూ, బోను.
మిడిమాసి, ద్వ. వి: చూ, కూరుఁడు
మిడిమేలము, దే. వి. 1: చూ, దుస్సహము; 2. గర్వము ఉ, రా. 6, ఆ. 273: చూ, హంకారము.
మిడియ, దే.వి. వేదవాక్యము. వర. 2, అ.113: చూ, వేదము.
మిడియు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మిట్టించు; 2. వెలికుఱుకు.
మిడివోవు, దే. అ. క్రి. (మిడిసి+పోవు) 1: చూ, తొలఁగఁ బాఱు; 2. తక్కు. రాఘ. 4, ఆ. 198: గెంటువడు, చిక్కు, తక్కు, తప్పు, త్రిక్కు, వరియు, బెడియు, బెసుకు.
మిడిసిపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మిట్టిపడు.
మిడిసిపాటు, ద్వ. వి: చూ, మిట్టిపాటు.
మిడుఁగు, దే వి. అగ్నికణము: చూ, వహ్ని. 1.
మిడుఁగురుపురుపు, దే. వి. ఖద్యోతము: చూ, పురుగు.
మిడుఁగుఱు, 1. —పై.—; 2: చూ, మిడుఁగు.
మిడుఁగుఱుఁ బురువు, దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగురు పురువు.
మిడుఁగుఱుఁ బుర్వు, —పై.—
మిడుకు, దే. వి. 1: చూ, పరిదేవనము; 2 జీవము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 53: చూ, హంసుఁడు 2; అ. క్రి. 3 జీవించు. భాగ. 8, స్కం 216: చూ, బ్రదుకు; 4. త్రుళ్లు: చూ, లంఘించు; 5: చూ, సలించు. నిర్వ. 10, ఆ 28;ఉ, హరి. ఆ 44; 6: చూ,సంచరించు, మార్క. 2,ఆ. 291; 7.పరితపించు:చూ, సంతాపించు; 8. ఆఱు, ఎండు, క్రల్లవడు, డొంకు, తడితీయు, నీరింకు. (చూ, శోషించు. 2.)
మిడుకుమాలు, దే. అ. క్రి: చూ, మిట్టిపడు.
మిడుగు, దే. వి. కఠినశిల: చూ, రాయి.
మిడుగురాయి, దే. వి. —పై.—
మిడుచు, దే. స. క్రి. 1. అభిఘరించు: చూ, వర్ధించు; 2. నెటికవిఱుచు.
మిడుత, దే. వి: చూ. శలభము.
మిడుతంభొట్లు శకునము, జా. అనుకొనని పని నెఱవేఱుట.
మిణునాగు, ద్వ. వి: చూ, రూ-మిడినాగు.
మిణుమిణుకను, దే అ. క్రి. (మిణుకు-మిణుకు+అను): చూ, మిణుకు. 7. పా. 8, ... 231.
మిణకరము, దే. వి. పిమిడుకొనుట క్షమించుట.
మిణకరించు, దే. అ క్రి. సహించుకొను-ఓర్చుకొను.
మిణుఁగు, దే. వి. చూ, రూ-మిడుఁగు.
మిణుఁగుఱు, దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగుఱు.
మిణుఁగుఱుఁ బురువు (బుర్వు), దే. వి: చూ, మిడుఁగుఱుఁ బురువు.
మిణుఁగుఱుపూచి, —పై.—
మితంపచుఁడు, సం. విణ: చూ, లోభి.
మితద్రువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సముద్రము.
మితము, సం. విణ. 1. = మట్టు. కొలఁదియవఁబడినది: ఉచితము, పరిమితము; (తె.)—మట్టు, మప్పితము; 2. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.
మితాహారము, అం: చూ, యోగయమాంగములు (అంగము 9)
మితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరిమితి. (తె.)—ఎడ, కంతు, గడువు, గుటి, గుటికట్టు, మట్టు.
మిత్ర, వై. వి = మిత్రమ్: చూ, స్నేహితుఁడు. అచ్చ. యు. కాం. 219.
మిత్తి, వై. వి. 1. = మృత్యు: చూ, యముఁడు; 2: చూ, శంఖపుష్పి*; 3: చూ, మరణము.
మిత్తిక, వై. వి. = మృత్తికా. మన్ను: చూ, భూమి. 1.
మితిమీఱు, వా. స. క్రి: చూ, సుతిమించు.
మిత్తిగొంగ, ద్వ. వి మృత్యుంజయుఁడు: చూ, శివుఁడు.
మిత్తిమాలు, ద్వ. వి. కేతువు: చూ, సుకేశనము.
మిత్తిమిత్తి, వై. వి: చూ, మిత్తిగొంగ. సాంబ. దే. 3.
మిత్తివేఁటకాఁడు, ద్వ. వి.—పై.—అచ్చ. అ, కాం. 116.
మిత్తిసూఁడు, —పై.—
మిత్రకార్యతంత్రము, అం: చూ, పంచతంత్రము.
మిత్రబలము, అం. (స్వపక్షమువారు): చూ, అహిభయము.
మిత్రభేదము, అం: చూ, తంత్రములు.
మిత్రుఁడు, సం. వి. అ. న. 1. = మిత్ర. హితుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు; న. 2. దండెత్తి పోవువాని శత్రుదేశమున కావలి దేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 4: చూ, ఆదిత్యులు; 5. (అరిమిత్రుఁడని కొందఱు): చూ, ద్వాదశ రాజమండలము; 6: చూ, తారలు.
మిత్రమిత్రుఁడు, అం: చూ, ద్వాదశ రాజమండలము.
మిత్రలక్ష్మిప్రయోగము, అం: చూ, తంత్రములు.
మిత్రలాభము, అం: చూ, తంత్రములు.
మిత్రులు నశించుట, అం: చూ, నష్టములు.
మిత్రోత్సంగము, అం: చూ, సంయుత హస్తములు.
మిథము, సం. అవ్య. న్. 1: అన్యోన్యము, ఇతరేతరము, పరస్పరము. (తె.)—(సర్వ.)—ఒండొకటి. (ద్ర.)—ఒండొరు-ఒండొరుల. (అవ్య.)—చెరి-చెఱి; 2. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1.

మిథిలము, అం.=మిదిల: చూ, దేశములు.

మిథునము, సం. వి. అ. న. 1. ఆలుమగలజత, ద్వంద్వము, దొందము: చూ, సంగడి. 5; 2. ద్వయము: చూ, రెండు. 2; అం. 3. మిథునరాశి: చూ, రాసులు.

మిథ్య, సం. అవ్య. ఆ. మృష, అసత్యము (మిథ్యాదృష్టి = నాస్తికత్వము. మిథ్యామతి = భ్రాంతి) : చూ, వితథము.

మిథ్యాదృష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇహలోకమే కాని పరలోకము లేదనెడిబుద్ధి: నాస్తికత.

మిథ్యామతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఒకదానింజూచి మఱొకటియని తలంచుట: చూ, భ్రాంతి. 1.

మిదిల, వై వి =మిథిలా. జనకరాజు పట్టణము: చూ, దేశములు.

మిద్దియ, దే. వి. రూ-మిద్దె. 1. మాడవుమీఁద చదునుగా పలకలుకప్పి గచ్చుపూసినకప్పు. (రాయలసీమలో దర్దళము లందురు) అచ్చ. యు, కాం. 280: చూ, సదనము. 1 ; 2. తామరపూవు లోనగువాని లోపలి దిమ్మె. శకాం. 2. ఆ. 7: చూ, సహస్రపత్రము; 3. ఉంగరము మీఁద దిమ్మెవలె నేర్పఱచెడి తదవయవ విశేషము.

మిద్దె, దే. వి.—పై —(2 వ యర్థమునకు.—శకాం 2,ఆ. 7.

మిథ్యాధ్యవసితి, అం: చూ, అలంకారము. 3.(ఒ కబద్ధమును స్థిరపఱచుటకింకొ కబద్ధముఁ గల్పించుట. "గగనకుసుమము దాల్చినవాఁడు సుమీ వేశ్యను వశపఱచుకొనును.")

మిథ్యాభియోగము, సం.వి అ.న కల్లజగడము: చూ,యుద్ధము.

మిథ్యాభిశంసనము, సం వి అ పుం. అపదూఱు: చూ, నిందI-2.

మిన, దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమిన, దే. వి. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమినవాఁడు, దే. వి:గరగరనివాఁడు.(సం).—మేదురుఁడు

మినమినలాడు, దే. అ. క్రి. మినమినయని మెఱయు: మినుకు - మినుకుమినుకు మను - మినుకు మినుకుమను మినుక్కురను-మిను మినుకను, మిలమిలలాడు.

మినహాయింపు, వా. వి. తగ్గింపు, తీసివేత. వ్యవకలనము.

మిను, దే. వి. (రూ-మిన్ను, విను-విన్ను) ఆకాశము, చూ, సురవర్త్మము.

మినుకు, దే. వి. రూ-మిన్కు. 1. కిరణము. రామా. 6, ఆ. 42: చూ, హాయనము. 2; 2. తాలిబొట్టు: చూ, భూషణము. 2: 3. చిన్నబంగారునాణెము. పాండు. 4, ఆ. 165: చూ, లోహము, 1: 4. మినుకు మినుక్కుమను కాంతి: చూ, మినుకు. 1. (ఆమ్రేడితమందు మినుకుమినుకు.); అ. క్రి. 5: చూ, మినమినలాడు.

మినుకుఁజేడియ, ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి. పాండు 5,ఆ. 171.

మినుకుతెరువరులు, దే. వి. బ: చూ, వేలుపు. (వేం,ఆం 20.)

మినుకుమినుకుమను, దే. అ. క్రి. చూ, రూ-మినుకు. 5.

మినుకుమినుక్కుమను, —పై.—

మినుకులదణి, ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

మినుకులబరణి, ద్వ. వి. త్రయీతనువు. పాండు 5, ఆ.185: చూ, సూర్యుఁడు.

మినుకులయిక్క, దే. వి.—పై.—అచ్చ. కిష్కిం, కాం.31.

మినుకులు, దే. వి. బ. రూ-మిన్కులు. 1: చూ, వేదము; 2. వాక్కు: చూ, శబ్దము, 2.

మినుక్కురను, దే. అ. క్రి: చూ, మినుకు.5.పసు.4 ఆ.128.

మినుఁగులు, దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగులు,

మినుచూలు, దే. వి. నభస్వంతుఁడు: చూ, వాయువు

మినుపపోఁక, ద్వ. వి. (మినుము + పోఁక): చూ, భక్ష్యము.

మినుమినుకను, దే. అ. క్రి:చూ,మినుకు 5.ఉహరిత 5 6,16..

మినుము దే వి. 1. (సం) —కాకాండోలము, కురువిందము, ఘన, మాషము తద్వి.— కారుమినుము-కాఱుమినుము. (సం) — కల్యాణి, కాంభోజి. కుల్మాషము-కుల్మాసము, కృష్ణవృంత, మహాసహ, మాషపర్ణి, యవకము-యావకము, హయపుచ్ఛి. ("చూ, హయపుచ్ఛి"):అం 2 చూ,ధాన్యము.

మినువాఁకతోఁబుట్టువు, ద్వ వి: చూ, శూద్రుఁడు పొంబ.మా.3.

మినుసికగలాఁడు, ద్వ. వి. వ్యోమకేశుఁడు. అం, భా. ప్ర. 37: చూ, శివుఁడు.

మినుసిగవేల్పు, ద్వ. వి: చూ. మినుసికగలాఁడు.

మిన్కులచదువరి, దే. వి: చూ: బ్రాహ్మణుఁడు.

మిన్కు, వై. వి. 1. ఒకానొకనగ: చూ, భూషణము. 2; 2.= మణి: చూ, రత్నము. 1: 3. పదోత్తరఘటిత శ్లేష్మవాచకము; విణ. 4: చూ, శైత్యము.

మిన్నందుట, జా. ఉప్పొంగుట. "మిన్నంది వేఁగఁగైకొని." పారి. 1, ఆ. 77.

మిన్నక, దే. అవ్య. తూష్ణీమర్థకము: ఊరక-ఊరక

మిన్ను, దే. వి. చూ, రూ-మిను.

మిన్నుకొలఁకు, ద్వ. వి.ఆకాశగంగ రామా. 5,ఆ,19:చూ,నది.

మిన్నుమన్ను, ద్వ. వి: చూ, ద్యావాపృథువులు.

మిన్నువాఁక, ద్వ వి. రూ-మిన్వాఁక: చూ, మిన్నుకొలఁకు.

మిన్నువాఁకతాలుపు, ద్వ. వి. గంగాధరుఁడు: చూ, శివుఁడు.

మిన్నువిఱిఁగి మీఁదబడుట, జా. ఆపత్తు తటస్థించుట. "ఇప్పు డేమి మిన్నువిఱిగి మీఁదఁబడుననియెన్నుకొనుచు."(ధర్మజ రాజసూయము.)

మిన్నేటితాలుపు, దే. వి: చూ, మిన్నువాఁకతాలుపు.

మిన్నేఱు, దే. వి: చూ, మిన్నుకొలఁకు. పాండు.1,ఆ.148.

మిన్వాఁక, —పై.—నీలా. 2, ఆ. 76.

మిమ్మటము, దే. విణ: చూ, మిక్కటము. పాండు.5,ఆ.275,

మిర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మేర. మర్యాద, హద్దు:చూ,సీమ1.

మిరాశీ, వా. వి. రూ-మిరాసీ. 1. స్వల్పతీరువగల భూమి. "మిరాశీ యీనాములు"; 2. పారంపర్యముగ వచ్చినసొత్తు.

మిరాసీ, —పై.—

మిరిమిడి, దే. వి; చూ, తళతళ. 1.

మిరియము, వై. వి,=మరీచమ్, రూ - మిరెము - మిర్యము: చూ,శ్యామము.2.తద్వి. చలువమిరియము,తోఁకమిరియము.

మిరియాలు, అం: చూ, కటుకములు.

మిరెప, వై. వి. మిరెపచెట్టు; మిర్చి, (ఇదిద్వివిధము.—పొట్టిమిరెప,పొడుగు మిరెప ఎఱ్ఱమిరెప.)

మిరెపకాంౘ్ర, ద్వ. వి. ఒకముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము.
మిరెపకాయ, ద్వ. వి. బృహన్మరీచము.
మిరెము, వై. వి.=: చూ, రూ-మిరియము.
మిర్చి, వై వి: చూ, మిరెప.
మిర్మిట్లు, దే. వి బః చూ, రూ-మిఱుమిట్లు అచ్చ.యు,కాం.183.
మిర్యము, వై. వి.= చూ, రూ-మిరియము.
మిఱిమిఱి, దే.వి. 1: చూ, మించు. 1: ఆం. పద. సుర. 45; 2: చూ, తళతళ. 1. ఆం, పద. సుర. 22.
మిఱు, దే విణ. మిఱుమిట్లుగలది. భాగ. 8, స్కం. 722. (ఆమ్రేడితమందు మిఱుమిఱు.)
మిఱుమిట్టులు, దే. వి. బ. (మిట్లు+మిట్లు) (కన్నులు) మిక్కిలి మిట్టుటలు: రూ-మిర్మిట్లు-మిఱుమిట్లు.
మిఱుమిట్లు, దే. వి. బ.—పై.—
మిఱుమిట్లుగొను, దే అ. క్రి. కన్నులు మిక్కిలిచెదరు. పు. 1, ఆ 93 చిరుతలుకవియు,చిరుతలుక్రమ్ము,చిరుతలుపాఱు.
మిఱు, దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి: చూ, భూమి. 1; విణ. 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ.
మిఱ్ఱుచూపు, దే. వి ఊర్ధ్వదృష్టి.
మిఱ్ఱెతు, దే. వి: చూ, శిఖరము,
మిలమిల. దే. వి 1. అధికకాంతి. వసు. 4, అ. 23: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెదలుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 3. మెలఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 27: చూ, హూహూ.
మిలమిలన, దే. వి. మినమినలాడుట. (విణ. మిలమిలని).
మిలమిలలాడు, దే అ. క్రి. (మిలమిలలు+ఆడు): చూ, మినమినలాడు. అచ్చ. సుం. కాం. 22.
మిలాయించు. వా.స క్రి. కలుపు. (మెలాయించు-మెదాయించు).
మిలు, వై. వి. బ. = మీన. రూ-మీలు. చేఁపలు. సాం. స్థా. 12: చూ, మత్స్యము. 1.
మిల్లి, దే. వి. రూ-మిళ్ళి, మిక్కిలి చిన్నగరిఁటె: చూ, పాత్రము. 6—౧౧.
మిల్లు, వా వి. మర, యంత్రము, మిషను.
మివులు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మిగులు. (మట్టుమీఱుటకు— కళా. 7, ఆ. 80.)
మిశ్రకావ్యము, అం: చూ, కావ్యములు.
మిశ్రణము, సం. వి. అ. న. కలుపుట.
మిశ్రదధి, సం. వి. ఇ. న. కలపు: చూ, స్తన్యము.
మిశ్రమగు, మి, అ. క్రి. కలయు: చూ, మేళగించు. 1.
మిశ్రమము, అం. ప్రసిద్ధకథకుఁగొంత కల్పితము చేర్చుట: చూ. వస్తువు. 2.
మిశ్రము, సం. విణ. 1. కలిసినది: చూ, సంసృష్టము 1; అం. 2: చూ, తాళజాతులు (తాళము); 3: చూ, గమకములు; 4: చూ, కకుబభాషలు; 5: చూ, జాతిక్రియలు; 6: చూ, సమాసములు (సాంస్కృతికము, అచ్ఛికము, మిశ్రముఅనిసమాసములు త్రివిధము.)

మిశ్రలక్ష్మీప్రయోగము, అం, చూ, తంత్రములు.
మిశ్రితము, సం. విణ. 1: చూ, మిశ్రము. 1; అం. 2: చూ, ప్రచారములు.
మిశ్రీకరించు, సం. స. క్రి. కలుపు: చూ, సంధించు 3.
మిశ్రబ్రాహ్మణులు, అం. 1: చూ, కన్యాకుబ్జులు క్షత్రియులకు కాణ్వశాఖ ఋగ్వేదులు ఆశ్వలాయనసూత్రులు కొందఱుందురు); 2: చూ, ఉత్కళులు.(శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందినశాఖవారు)
మిశ్రేయ, సం. వి ఆ, స్త్రీ అవవిసదాప *: చూ, సదాప.
మిశ్రేయము, సం. వి. అ. పుం.— పై —
మిష, సం. వి. అ. న. కపటము: చూ. సూక్ష్మము. 2.
మిషను, వా. వి. మర, యంత్రము, మిల్లు.
మిషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: జటామాంసి *: చూ, మాంసి. 1.
మిస, దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1. (ఆమ్రేడితమందు మిసమిస - శళాం. 2, ఆ. 61.)
మిసమిస, దే. వి. మెఱుముటయందగు ధ్వన్యను కరణము; చూ, హూహూ.
మిసమిసను, దే. అ.క్రి.కాంతిగలదియగు:రూ-మిసమిసమను.
మిసమిసమను, —పై.—
మిసి, సం.వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ: 1. చూ, మిషి *; 2 ఓమము: చూ, యవాని.1; 3.మధుర: చూ, సదాప *; ఇ,ఈ. స్త్రీ. ఇ,పుం. 4. అవవిసదాప *: చూ, సదాప; దే. వి (1) మిసికల్లు అను చేఁప. హంస. 4, ఆ, 187: చూ, మత్స్యము. 1.
మిసికల్లు, దే. వి: చూ, మిసి. (1)
మిసిమి, దే. వి. 1. నూతనకాంతి: చూ, వెలుతురు 1; 2: చూ, నవనీతము. పాండు. 1, ఆ. 213; 3. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము.
మిసిమింతుఁడు, దే. విణ. అలసినవాఁడు. హరి. ఉ. 7, ఆ. 225: చూ, శ్రాంతుఁడు. 3.
మిసిమింతురాలు, దే. విణ. అలసినది, శ్రాంతురాలు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 140: చూ, స్త్రీ.
మిసుకు, దే. అ క్రి: చూ, సలించు.
మిహి, దే. విణ. 1: చూ, శైత్యము- స్వా 4, ఆ. 28: 2: చూ, మిసిమి. 3; 3. నవము. ఆం, భా. తృ. 23: చూ, హాస; 4. నటన, పచరణ: చూ, వర్తనము. 1.
మిహిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మంచు: చూ, హిమము.
మిహిరాణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
మిహిరుఁడు, సం: వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
మిళిందము, సం. వి. అ. పుం తుమ్మెద: చూ, షట్పదము.
మిళితము, సం. విణ.=మెలిక. 1, పేనఁబడినది; 2.కలిసినది: చూ, మిశ్రము. 1,
మిళ్ళి, దే. వి. 1: చూ, రూ-మిల్లి: వా. 2. మోసము: చూ, మిళ్ళింతలు.
మిళ్ళింతలు, వా. వి. బ. దగా, మోసము. "మిళ్ళింతలు చేయుచున్నాఁడు": చూ, వంచన.

మీ

మీ, దే. విణ. వృత్తియందు మీఁదుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (దీనికి పరుషములు పరము లగునపుడు నుగాగమంబగు. “ఉ. మీఁగడ,మీఁజెయిమొ)
మీఁగండ్లమెకము, ద్వ. వి. (మీఁదు+కన్నులు+మెకము) ఊర్ధ్వలోచనము: చూ, శరభము.
మీఁగడ, ద్వ. వి. (మీఁదు+కడ) చూ, రూ-మింగడ.
మీఁగడపెరుఁగు,ద్వ.వి.మంగళ్యము,శ్రీఘనము;చూ, స్తన్యము.
మీఁగాలు, దే. వి. (మీఁదు+కాలు) 1. పాదోపరిభాగము: చూ, హజ్జ; ఫా. 2. దీనికి ఉపమానములు:—తాఁబేలు.
మీఁజెయి, ద్వ. వి. (మీఁదు+చెయి) కరోపరిభాగము, పెడచేయి; చూ, హస్తము.
మీఁదికిదువ్వు, దే. స. క్రి: ఎగదువ్వు, పైకిదువ్వు.
మీఁదికిఁబ్రాఁకు, దే. అ క్రి: ఎగఁబ్రాఁకు.
మీఁదికెత్తు, వా. స. క్రి: ఎగనెత్తు, ఎత్తికొను, ఎత్తు, పైకెత్తు. (సం).—అభ్యుద్ధరించు, ఉత్పాదించు, ఉద్ధరించు.
మీఁదిగాలి, దే. వి. కించులికము-కించులుకము: చూ,వాయువు.
మీఁదిసాకిరి, ద్వ. వి. (మీఁదు+సాకిరి) ఉత్తరసాక్షి:చూ,సాక్షి.
మీఁదు, దే. వి. 1. పరము: చూ, మోక్షము. 1; 2. ఉపరిభాగము: అగ్రము, అపరము. ఉత్తరము.ఊర్ధ్వము. (అవ్య) ఉపరి, ఉపరిష్టాత్తు. (తె).— ఉప్పరము, ఎగుదల, ఎగువ, పయి - పై; 3. భవిష్యత్కాలము. స్వా. 3, ఆ. 134: చూ, సాంపరాయము. 3; 4: చూ, ముడుపు.3;5:చూ,ముడుపు 1,
మీఁదుచూచువాఁడు, దే. విణ: (సం).—ఉత్పశ్యుఁడు.
మీఁదుమిక్కిలి, దే. విణ కడుమిక్కిలి. విజ. 3, ఆ,158.
మీట, దే. వి. (ఏతపుమ్రాని క్రిందియరభాగము. (ఏతపుమ్రాని మీఁది యరభాగము మునస.)
మీటింగు, వా. వి. కూటమి, సమావేశము, సభ.
మీటు, దే. వి. 1, ఉద్రేకము: చూ, విజృంభణము; 2. పెంపు. య. 2, ఆ: 1'0: చూ, హెచ్చు, 2; విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము, స. క్రి. 4: ఎగఁజిమ్ము, ఉత్క్షేపించు; వా. 5. చూ, పొడుచు 2; 6: చూ, పొడుచు. 6; 7. (వీణెపిడేలు లోనగువాని తంతులఁగోరుతో) మీటించు; 8. (రూపాయలు లోనగు నాణ్యములను గోరుతో) మీటించు.
మీఢము, సం. విణ. విడువబడిన మూత్రము: మూత్రితము: (చూ, మూత్రము. 1.)
మీర్ధ, దే. వి. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.
మీనకేతనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.
మీనడింభము, సం. వి. అ. పుం. ఒకచేఁప: చూ,మత్స్యము1.
మీనము, సం. వి. అ. పుం.=మిలు.1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; అం. 2: చూ, రాసులు.
మీనరము, సం. వి. అ. న: చూ, మొసలి.
మీనరూపర్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మీనురూపు రిక్క, రేవతి: చూ, రిక్క. 1—౨౮.
మీనవల్లంకి, వై. వి.=మీనవల్లికా. నీటికుటికి మత్స్యములను బట్టెడు ఒకానొకపక్షి. (రూ - మీనుల్లంకి - మీనువల్లంకి) చూ, వర్తిక.
మీనవల్లిక, సం వి. ఆ. స్త్రీ =మీనవల్లంకి—పై —
మీను, వై. వి.=మీన చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1. (హల్లు పరమగుచో ఇందలి యుత్వమునకు వికల్పంబుగ లోపం బగు. “తనువు మీన్పొలవల్చు.” భార. ఆది 3, ఆ. 39.)
మీనురూపురిక్క, వై. వి.=మీనరూపర్ష. రేవతినక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—౨౮.
మీనుమొసలి సిడెంబులమేటి, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు సౌంబ. దేవ. 8.
మీనుల్లంకి, వై. వి =మీనవల్లికా: చూ, వర్తిక. (పురుషోత్తమ కవీయము.)
మీమాంస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (విచారణ) కర్మప్రతిపాదక శాస్త్రము: చూ, ఉపవిద్యలు: అం. 2; చూ, విద్యలు: 3: చూ, కళలు; 4; చూ, వేదోపాంగములు.
మీమాంసకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, అపూర్వవాది.
మీమాంసలు, అం: ఉత్తరమీమాంస, పూర్వమీమాంస. (2)
మీరు, దే. స. చేతురు,
మీఱు, దే. అ, క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు. ఆం. భా. తృ. 99; 2: చూ, సందడించు; 3. కడచు: చూ, సను. 3; స. క్రి. 4. అతిక్రమించు: చూ, దాఁటు. 9.
మీఱుట, దే. వి: చూ, పర్యయము.
మీలదొంగ, ద్వ. వి: చూ, మీనవల్లంకి.
మీలనము, సం. వి. అ. న. 1. కనుమూయుట; అం. 2. ఒక యర్థాలంకారము: చూ,అలంకారము. 3. (చూ,మీలితము.)
మీలముచ్చు, ద్వ. వి: చూ, మీనవల్లంకి.
మీలవల్లంకి, ద్వ. వి =మీనవల్లికా — పై.—
మీలితము, సం. విణ. 1. మూయఁబడినది: చూ, స్థగితము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (సామ్యమువలనసైన భేదము దెలియకుంట. “ఉ. సహజశోణములైన నీచరణముల లాక్షగానఁబడదు.”)
మీలినేశము, అం: చూ, తంత్రములు.
మీలు, వై. వి. బ: చూ, రూ-మిలు.
మీవడ, ద్వ. వి: చూ, రూ-మీగఁడ. పంచ, వేం. 1, ఆ. 590.
మీస, వై. వి. = శ్మశ్రు. రూ-మీసము: చూ, శ్మశ్రువు.
మీసకట్టు, ద్వా వి.(మీసము+కట్టు)మీసముయొక్క యేర్పాటు.
మీసము, వై. వి.=శ్మశ్రు: చూ, రూ-మీస. అని. 3, ఆ. 44. (తద్వి.—అరపమీసము.)
మీసర, వై. వి =మృగశీర్ష: జాబిలిరిక్క: చూ, రిక్క.
మీసరము, దే. విణ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. శశాం, 4, ఆ. 119:
మీసాలపైఁదేనియల్. జా. అల్పసుఖము. “మీసాలపైఁదేనియల్.” స్వా. 2, ఆ. 65. “మీసాలపైఁదేనియ, లాసలపుంజంబులిట్టి యైశ్వర్యంబుల్.” (కుచేలోపాఖ్యానము.)
మీసాలబువ్వ, జా. పైకిబటారము. లోపలలొటారము. (మీసాలకు పెఁరుగుతోఁగూడిన బువ్వపటించుకొని బయటకువచ్చి మీసములు దువ్వుకొనుచు పెరుగుజిడ్డును వర్ణించుట.)

ము

ము, దే. అప 1. అమహత్తులకును, మహన్నపుంసకముల కును ప్రథమైక వచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "డుమువులు" ప్రథమా విభక్తి. "వనము, అపత్యము, కళత్రము" మొ; విణ. 2. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దమునకు ఆదేశముగా వచ్చెడి రూపము "ముక్కాక, ముజ్జగము." మొ; 3. ముందుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "ముంగడ, ముంజెయి"; 4. నెట్టనాదులు త్రీక్లీబ సమంబులు. "ఉదా.— నెట్టన - నెట్టనము, అక్కటిక, అగ్గలిక, ఈరస, అచ్చిక, అటమట, అరమరి" మొ. నెట్టనాదులు వీనికి ముపర్ణముతోడ నొక రూపము; ముపర్ణకము లేక యొకరూపము; 5. కుశాదులకు (ము) లోపంబు, "కుశ, దర్భ, కుండ, పనస" మొ.

ముంగ, వై. విణ 1. = మూక.' రూ మూఁగ-మూవ-మూఁక-మూకు - మూగి.): చూ, మూఁగవాఁడు. 1; దే. వి. 2. ఎన్నులమోపు.

ముంగడ, ద్వ. వి. (ముందు + కడ) 1. ముందుచోటు, ఎదురు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 765: చూ, ముందర. 1: 2. పూర్వ కాలము, ముందు, తొలి: చూ, మొదలు. 4.

ముంగతనము, వా. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.

ముంగమురము, దే. వి. (ముందు + కయి + మురము.) ముంజేత ధరించెడు కటక విశేషము. (రూ - ముంగమురాము-ముంగమురారి-ముంగయిమురారి -ముంగామురము -ముంగామురారి-ముంగామురుగు- ముంగామురువు- ముంగైమురారి) చేతినగ: చూ, భూషణము. 2-౧౨ —(౨౩).

ముంగమురాము, —పై.—

ముంగమురారి, దే. వి: చూ, ముంగమురము.

ముంగయిమురారి, —పై.—

ముంగర, దే. వి. రూ-ముక్కర. అడ్డబాస. వసు. 5, ఆ.122: చూ, భూషణము. 2. ౯-(౫) (ముంగెర - ముక్కెర అని కొందఱు.)

ముంగల, ద్వ. వి. (ముందు + కలను) 1: చూ, రూ - ముంగడ. 1—2: దే. ద్ర. 3. పురార్థ పురోర్థము: చూ, మొగి.4.

ముంగలి, దే. విణ: 1; ముందునడచునది; 2: చూ, ముందు నడచువాఁడు. నిర్వ. 6, ఆ. 146:3. మీఁదటి. కాశీ.5, ఆ.161.

ముంగలు, దే. అ. క్రి: ముందునడచు.

ముంగాము, దే. వి. 1: పొట్లముగా మడచిన తాటాకుమట్ట: (ముంగముఅని వాడుక.) 2. బెల్లము మొదలగువాని నించిన బరువులో సగము.

ముంగాముచీర, ద్వ. వి. ఆఁడువారు కట్టుకొనెడు ఒకరకము నారచీర: చూ, వస్త్రము.

ముంగామురము, దే. వి: చూ, రూ-ముంగమురము.

ముంగామురారి, —పై.—

ముంగామురుగు, దే. వి. (ముందు + కయి + మురుగు)— పై,—(చూ, భూషణము. 2—౧౨— ౨౩).

ముంగామురువు, —పై —

ముంగాలు. దే: వి (ముందు + కాలు) ప్రపదము: చూ, పాదము.

ముంగి, దే. వి: చూ, రూ-ముంగిస.

ముంగి మూసానమ్మ, వా. విణ. మాటలాడనిది: మూఁగి మూసానమ్మ.

ముంగిలి, దే. వి. (ముందలి + ఇల్లు) 1. నలుచదరమునను నడిమిచోటు అని. 1. ఆ. 42; 2. నలుచదరపు చోటు; అంకణము, అంగళ, అంగిట్లు, ఓట్లు, రొట్టెపట్లు, లంక, లోవరి, (సం.)-(అమ.)-అ; (వి.) అ, అమ్, అంగణము-అంగనము, అజిరము, ఇయాంసము, ఉద్యానము, ఊ, ఓక్కి, కలంబిక, కలాపిక, చత్వరము, జలగుల్మము, జాము, ప్రకోష్ఠము. ప్రాంగణము. "చూ, నడనము 1." 3. నడిమిచోటు: చూ, స్థానము. 1.

ముంగిస, దే వి. రో-ముంగి. (సం)-అంగహషము. కోటీరము, కౌశికము, నకులము, పింగళము. తద్వి.— .. రముంగిసకు. (సం.)— వంచకము "చూ, వంచకము. 2."

ముంగిసమ్రాను, దే. వి. ముంగిసపూవుగల మునగ ఓపర: చూ, మునగ.

ముంగురులు, ద్వ. వి. (ముందు + కురులు) 1. నొసటిపై గునిసియాడెడు ఉంగరపు వెండ్రుకలు, భ్రమరకము. విజ. 1, ఆ. 106: చూ, వెండ్రుక. 1; పా. 2. వీనికి ఉపమానములు —ఇంద్రనీలములు, తుమ్మెదలు, చీఁకటి, నాచు, నీలమేఘము.

ముంగేలు, దే. వి. (ముందు + కేలు): చూ, ముంజెయి.

ముంగైమురారి, దే వి: చూ రూ-ముంగమురము. స్వా.6, ఆ.114.

ముంగొంగు, దే. వి. (ముందు + కొంగు) చెఱఁగుకొన. అని. 1, ఆ. 42: చూ, రూ-మునిగొంగు.

ముంగొంగుపసిఁడి, జా.(ముంగొంగు బంగారము, కొంగుపసిఁడి) ముంగొంగుననున్న బంగారమువలె సులభముగానభీష్టము తీర్చునది. "ముంగొంగుపసిఁడి శ్రీరంగశాయి" (కవికర్ణ రసాయనము); "ముంగొంగు బంగారంబవై" (ధర్మజరాజ సూయము;) "బుధకోటికిఁ గొంగుపసిండి" (విజయవిలాసము); "ముంగొంగు పసిండి గాదె". (సారంగధరచరిత్ర); "మాట ముంగొంగు బంగారుమూట మాకు". (రసికజన మనోరంజనము).

ముంగొన, ద్వ. వి. (ముంపు + కొన) ముందటికొన. రామా. 2, ఆ. 80.

ముంగోపము, మి. వి. (ముందు + కోపము) రూ-ముక్కోపము, ఓర్పులేకతటాలునవచ్చుకోపము. ఉ.రా.3, ఆ 7: చూ, రోషము.

ముంగోపి, మి.వి. ఓర్పులేక తటాలున కోపించువాఁడు: ముక్కోపి.

ముంగోలు, దే.విణ.(ముందు + కోలు) మొదటిది, ప్రాథమికము.

ముంచు, దే. ప్రే. 1. మునుఁగఁజేయు : రూ-మునుచు; స.క్రి. 2: అద్దించు, అద్దు.

ముంచుకొను, దే. స.క్రి. ఆక్రమించుకొను: చూ, మొగరించు.

ముంజకేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

ముంజము, సం. వి. అ. పుం. 1. ముంజగడ్డి*. పానిక: చూ, తృణము. 1: అం. 2: చూ, దర్భలు.

ముంజి, వై. వి 1. = మౌంజీ. బ్రహ్మచారి కట్టుకొనెడు ముంజ దర్భమొలత్రాడు, గడ్డిమొలత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ ముంజె.

ముంజికాఁడు, ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మచారి,

ముంజియ, దే వి. లేఁతతాటికాయలోని గిజురు. రూ-ముంజె: చూ రుంజ. 2.

ముంజె, —పై.—

ముంజెమొలనూలు, ద్వ. వి: (సం.) అష్ఠీలము, ఆదస్యము.

ముంజెయి, ద్వ వి. (ముందు + చెయి) (రూ—ముంజెయ్యి—ముంజే-ముంజేయి) ముంగేలు, ప్రకోష్ఠము: చూ, హస్తము

ముంజెయ్యి, —పై.—

ముంజెరము, ద్వ వి (ముందు + చెరము): చూ, రూ-ముంజెఱమ.

ముంజే, ద్వ. వి: చూ, రూ-ముంజెయి.

ముంజేయి, —పై.—

ముంజేయి యాడిన మోచేయి యాడును, లో. "ముంజేయును నాడెనేని మోచేయాడున్" (కు.చేలోపాఖ్యానము).

ముంజూరు, దే.వి (ముందు + చూరు) చూరు ముందటిభాగము. కొణిగ: చూ, వాచూరు.

ముంజీల్చు, వా. స. క్రి: పొంజు-పోఁజు-ప్రోఁజు.

ముండ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బోడతరము*: చూ, హపుష; దే.వి. (1): చూ, ముండమోపి; వా.(2): చూ, అంకులాఁడి. "అంకుముండ": చూ, స్వైరిణి; (3). తలవెంట్రుకలు తీయించుకొన్న ఆఁడుది; (4). మగఁడు చనిపోయిన ఆఁడుది; 5: చూ, వేశ్య.

ముండకము, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

ముండనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వపనము. 1; 2: చూ, సంరక్షణము.

ముండము, సం. వి. అ. పుం. 1. తల: చూ, శిరము. 1; 2.= మొండెము: చూ, మొండెము.

ముండమోపి, దే.వి.(వైధవ్యము నొందినదిముండ): చూ, విధవ.

ముండమోయు, దే. అ. క్రి. 1. వైధవ్యము నొందు; 2: చూ, వ్యర్థమగు.

ముండరి, దే.విశ. (ముండలు + అరి) వేశ్యాసంగమ శీలుఁడు: చూ, వైశికుఁడు. 1.

ముండరిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కదంబ పుష్ప, ముండలిక*.

ముండలిక, —పై.—

ముండలు, దే. వి. బ. వేశ్యలు: చూ, వేశ్య.

ముండి, సం. వి. న్. పుం. 1; చూ, మంగలి. 1; 2: చూ, బోడతరము*.

ముండితము, సం విశ. పరివాపితము. బోడి: చూ, వాపితము.1.

ముండితుఁడు, సం. విశ. (రూ-ముండుఁడు) 1. తల బోడియైన వాఁడు; 2. తలగొఱుగఁ బడినవాఁడు.

ముండిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ముండి. 2.

ముండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: రాహుగ్రహము; చూ. రాహువు; 2. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విశ, 3: చూ, బోడ. 1; 4. తెగిన కాళ్ళు చేతులు లోనగునవి కలవాఁడు.

ముండ్రెము, దే. వి: చూ, మొండెము.

ముండ్లకంచె, దే. వి. అలవ: చూ, వెలుఁగు.

ముండ్లగుంపు, దే. వి. 1. ముండ్లపొద: చూ, సితాగ్రము; 2. లంజెల సమూహము: చూ, వేశ్య.

ముండ్లదొంక, వా వి: చూ, ముండ్లగుంపు. 1.

ముండ్లపంది, దే. వి. రూ-ములుపంది. ఏదుపంది, శల్యము: చూ, సూకరము.

ముండ్లమంద, దే. వి: చూ, ముండ్లకంచె.

ముండ్లముస్తె, వా. వి: చూ, శుండ. 5.

ముండ్లయుచ్చిఁత, దే. వి —పై.—

ముంత, దే.వి. 1. జొత్తవెలవంటి మానిపాత్రము, నంద: చూ, పాత్రము. 6; 2. మానిక: చూ, సేరు. 1.

ముంతపొగ, దే.వి మూఁతికి కట్టుటకు కాల్చి ముంతలోవేసిన మిరెపకాయల పొగ.

ముంతమామిడి, దే.వి. అగ్నిబీజము*: చూ, మామిడి. 1-౧౩.

ముందర, దే. వి. రూ-ముందఱ. 1 పురోభాగము: అగ్గడి, ఎదురు, తల, తిరుగుమొగము, తొడరు, బరివాఁగె, ముంగడ-ముంగల, ముందు, మునుము-మున్ను, మొకము-మొగము-మోము, మొగదల, మ్రోల. (సం.)—అగ్రము, అభితము, అభిముఖము, ఇ, పురోభాగము. (అవ్య.)—అగ్రత, అభి, అ, అజ్; 2. పూర్వకాలము: చూ, మొదలు 4; 3. ఆరంభము: చూ, మొదలు. 1.

ముందరపడుగు వెనుకపెట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, వెనుదీయు. అం, భా. తృ. 105.

ముందఱ, దే, వి: చూ, రూ—ముందర. 1—2—3 (ఎదురు నకు.—కళా: 3; అ. 119.)

ముందటికాళ్లకు బందములువేయుట, జా: రాఁబోవుదానికి అడ్డు చెప్పుట. "ముందటికాళ్లకు బందాలువేయుట యెందెవరికేని ముందుగా నిన్నుఁజెప్పి చెప్పవలయును." (ధర్మజరాజ నూయము.)

ముందటిమ్రాను, దే; వి: అరిణనిలుపుటకై అడ్డముగా గట్టఁబడినమ్రాను.

ముందల, దే. వి: (ముందు + తల.): అవుదల—బొదల.

ముందిడుకొను, వా: స. క్రి: (సం) పురస్కరించు.

ముందు, దే: వి, ద్ర: చూ, ముంగడ. 1—2.

ముందునడచువాఁడు, వా.వి. ముంగలి.(సం.) అగ్రతస్సరుఁడు, అగ్రసరి — అగ్రసరుఁడు — అగ్రణము —అగ్రిముఁడు, అగ్రగుఁడు అగ్రయాయి, అగ్రేసరుఁడు, అగ్ర్యుఁడు, పురస్సరుఁడు, పురోగముఁడు, పురోగామి, పురోగుఁడు, ప్రష్ఠుఁడు, ప్రాగ్రసరుఁడు, మార్గదర్శకుఁడు, మార్గదర్శి.

ముందుపడు, ద్వ: అ, క్రి; ముందగు;మునుకొను-మున్కొను. మునుచు, మునుపడు.

ముందువెనుకలు, దే అవ్య. ఎడతెగక: చూ, సదా.

ముంపు, దే, వి: 1. ముంచుట రామా. 6, ఆ. 86: మునుగుడు; 2: గుంపు: చూ, సమూహము:

ముంపుగొను, దే: అ, క్రి: దాఁటుకట్టు: భాగ: 8, స్కం; 5.3:

ముకద్దమా, వా: వి, గ్రామ్యవ్యవహారము: రూ-మొకద్దమా.

ముకాబిలా, వా. వి: సంప్రతింపు: రూ-మొకాబిలా.

ముకాసా, వా. వి: వస్తులేకుండఁగ నియ్యఁబడిన గ్రామము. రూ - మొఖాసా.

ముకు, వై. వి: రూ-ముక్కు. 1. నాసిక: చూ, రూ-ముక్కు. 1; 2. పక్షిముక్కు, చంచువు: చూ, రూ-ముక్కు. 2; 3: చనుమొన: చూ, స్తనము; అ. క్రి. 4: రూ-ముక్కు: శ్వాస బిగఁబట్టు; దే. అ. క్రి: 5: చూ, నశించు: వా: 6: శ్లేష్మోద్రేకమున ఊపిరాడక శ్వాసించు.

ముకుందము, సం: వి: అ, న. 1. ఎఱ్ఱతామర: చూ, సహస్రపత్రము; 2. రూ - కుందము: పాలంక్య - పాలుక్య, కుందురువు *: చూ, రాజార్హము; 3: చూ, పాదరసము 4. ఒకానొకమణి: చూ, రత్నములు; అం: 5: చూ, నిధులు; 6: చూ, జన్యతాళములు.

ముకుందుఁడు, సం: వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

ముకుఁగోళ్ళు, ద్వ. వి: బ: (రూ - ముక్కుఁగోళ్ళు - ముక్కుఁగ్రోళ్ళు -ముకుఁగ్రోళ్లు.) నాసాపుటము: చూ, ముక్కుఁజెఱలు,

ముకుఁగ్రోళ్ళు, ద్వ, వి. బ.—వై.—కాశీ. 4, ఆ. 272.

ముకుఁజెఱలు, ద్వ. వి.—పై.—

ముకుఁద్రాడు, ద్వ. వి. (ముకు+త్రాడు) నాథము: చూ, రూ - ముక్కుఁద్రాడు;

ముకుటము, సం. వి: అ: న: 1. చూ, రూ - మకుటము; దే. వి; (1). రూ-ముక్కుటము. నారమడి, నారచీర, క్షౌమము: చూ, వస్త్రము.

ముకుదూలము, వై. వి: ముక్కునడిమియెముక, రూ-ముక్కుదూలము, ముక్కుకంబము: చూ, శల్యము. 1.

ముకుదొమ్మ, ద్వ. వి: ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1:

ముకుబంతి, వై. వి. ధేనువులకు శైత్యముచే నాసారంధ్రము లందుఁగలిగెడు కేశావృతపిండరూపవ్యాధి. హరి. పూ. 2, ఆ148.

ముకురము, సం: వి: అ; పుం: 1. రూ -మకురము, అద్దము, ఆత్మదర్శకము, ఆత్మదర్శము, ఆదర్శనము, ఆదర్శము, కర్కరము, కర్కము, కర్పరము, కురువిందము.(తె),—అద్దము, 2; పొగడ, మకురము *: చూ, వకుళము; 3: మల్లెపువ్వు, మకురము: చూ, హాసంతి: 2: 4: కుమ్మరిలాతము: చూ, మకురము. 4. గ్లాసు.

ముకులి, అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

ముకుష్ఠకము, సం. వి. అ, పుం: చూ, మకుష్ఠకము.

ముకుళము, సం. వి. అ, పుం. న. 1:=మొగడ-మొగ్గ; రూ-మకుళము: చూ, మొగ్గ. 1; పుం: 2: అభినయ హస్తవిశేషము (అయిదు వ్రేళ్లను కొనలుకూర్చి పట్టినది): చూ వ్యంజకము. 1; అం. 3: చూ, అసంయుత హస్తములు; 4, చూ, సంచారీభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.

ముకుళస్వస్తికము, అం. చూ, నృత్తహస్తములు.

ముకుళించు, సం. అ. క్రి.=ముడుఁగు. 1: చూ, ముడుఁచు. 1; అం. క్రే. 2. మొగుడ్చు.

ముకుళితము, సం. విం. ముకుళించినది: ముద్రితము.

ముకుళీభవించు, సం. అ. క్రి: చూ, ముకుళించు. 1.

ముకూలకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మకూలకము *:

ముక్క, దే. వి. తునుక: చూ, ఖండము. 4;

ముక్కంటి, దే. వి. (మూఁడు+కన్ను) త్రిలోచనుఁడు చూ, శివుఁడు.

ముక్కంటిచెలి, దే. వి. త్ర్యంబకసఖుఁడు. కుబేరుఁడు; చూ, శ్రీదుఁడు.

ముక్కంటిచుక్క, ద్వ. వి. ఉత్తరాభాద్రపదానక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—౨౭.

ముక్కంటితల, దే. వి: శివునిశిరస్సు: (సం)— ఉ.

ముక్కంటితలపువ్వు, ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

ముక్కంటిరొలిపట్టి, దే. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

ముక్కంటిపండు, దే. వి; కొబ్బరికాయ.

ముక్కంటి పండుల మెక్కెడు దిండీఁడు, ద్వ. వి: చూ. ముక్కంటిరొలిపట్టి.

ముక్కంటిమల, ద్వ. వి: కైలాసము: చూ, పర్వతము,

ముక్కంటియావు, దే. వి: అచ్చుటెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

ముక్కంటియమ్ములపొది, ద్వ. వి; చూ, సముద్రము.

ముక్కంటియిల్లు, దే. వి; చూ, ముక్కంటిమల.

ముక్కంటివెలఁది, దే. వి; చూ, పార్వతి.

ముక్కంటిసొమ్ము, దే. వి: చూ, సర్పము. వేం, అం. 102.

ముక్కడి, దే. వి. (మూఁగు+కాఁడి.) 1. అనేకులకు ఒక పెట్టున తగిలెడివ్యాధి. సాంక్రమికామయము: ముంగడి, ముడిచె: 2. దుక్కిచాలించి ఆహారమునకు పోవునపుడు అరకలన్నిటి నొక్కచో ప్రోగుచేసి యొక్క టిగాచేర్చి విడిచినట్టి యాఅరకలకాండ్ల మొత్తము.

ముక్కద్దము, వై. వి.(ముక్కు+అద్దము): చూ,సులోచనము.

ముక్కన్ను, దే. వి. (మూఁడు+కన్ను) మూఁడవకన్ను.

ముక్కపురుగు,ద్వ.వి.తవుటిపురుగు:చూ,సస్యసంహారి(పురుగు)

ముక్కర, ద్వ. వి: చూ, రూ-ముక్కఱ.

ముక్కరమాను, దే. వి. పుల్లిరును తిరుగుచట్టము.

ముక్కరము,ద్వ.వి. (ముక్కు+కాఱెము):చూ,ముక్కుఁగోళ్లు.

ముక్కఱ, ద్వ. వి. (ముక్కు+ఱాయి) రూ-ముక్కర, అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2.

ముక్కలిపీఁట, ద్వ. వి: చూ, రూ-ముక్కాలిపీఁట.

ముక్కస, దే. వి. మూఁడుకుంచములు: రూ—ముక్కాస.

ముక్కాక, ద్వ. వి: మూఁడుకాకల సమాహారము.

ముక్కాని, ద్వ. వి. (మూఁడు+కాని) మూఁడుకానులు.

ముక్కామల, వా. వి: గ్రామనామము. ఇంటిపేరుఅయ్యె.

ముక్కారు, ద్వ. వి. (మూఁడు+కారు) 1. మూఁడుకారులు; 2: ముక్కారుపంట, తొలుకారు. (ఇదేమొదటిపంట చూ, సారువా.

ముక్కారుపంట, వా. వి: చూ, ముక్కారు. 2.

ముక్కాలిపీఁట, ద్వ. వి: (మూఁడు + కాలు + పీఁట) రూ-ముక్కలిపీఁట. మూఁడు కాళ్ళమర్చిన యెత్తుబల్ల; చూ, సింహాసనము.

ముక్కాలు, దే. వి. (మూఁడు + కాలు) 1. మూఁడుకాళ్లు; 2. మూఁడుపాతికెలు.

ముక్కాలుగడియ, ద్వ. వి. త్రిపాదఘటిక.

ముక్కిఁడి, ద్వ. విశే. (ముక్కు + ఇఁడి) ముక్కుపోయినవాఁడు: చూ, విగ్రుఁడు.

ముక్కిడి, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కు, వై వి.1: రూ-ముకు. (సం.). గంధనాలి, గంధవహా-గంధవాహా—ఘోరణ, ఘ్రాణము, ఘ్రాతి, ణా, తనుభస్త్ర, నభము, నస, నాసిక. తద్వి.— ౧. ఈఁగముక్కునకు—తొండము; ౨. ఏనుఁగు ముక్కునకు—తొండము. (సం.) తుండము; ౩. గుఱ్ఱపు ముక్కునకు—(సం.) ఘోరణ, ప్రోథము; ౪. చేఁప ముక్కునకు—త్రోటి; ౫. చప్పట ముక్కునకు-చప్పట ముక్కు. (సం.) అవటీట-అవటీటము, అవనాట, అవభ్రట, నతనాసిక; ౬. పంది ముక్కునకు—పందిపీఁట. పందిముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ—ముట్టె; ౭. పక్షి ముక్కునకు—తొండము, త్రోటి. (సం.) చంచువు, తుండము; ౮. బుఱ్ఱి ముక్కునకు—దొఱ్ఱి ముక్కు, బుఱ్ఱి ముక్కు: ("చూ, వదనము.2.")2: చూ, ముకు. 2; బ. 3. చనుమొన: చూ, స్తనము; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-ముకు 4; దే.అ క్రి. 5: చూ, రూ-ముకు. 5; వా 6: చూ, రూ-ముకు. 6. "శిశువు ముక్కుచుండెను"; 7. "ముక్కు" అను ఇంద్రియము. ఇంటిపేరుగగా గల కవి "ముక్కు తిమ్మన కవి". (ఇక్లే ముక్కువారు: చూ, బుఱ్ఱి, నోరు).

ముక్కుఁగమ్మి, వై. వి: చూ, ముక్కుపోఁగు.

ముక్కుఁగ్రోళ్ళు, ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-ముకుఁగోళ్లు.

ముక్కుఁజెఱమ, ద్వ. వి: రూ-ముకుఁజెఱమ, ముకుఁగోళ్లు—ముకుఁగ్రోళ్లు—ముక్కుఁగోళ్ళు—ముక్కుఁగ్రోళ్ళు. (సం.) నాసాపుటము.

ముక్కుఁద్రాడు, ద్వ. వి: రూ-ముకుఁద్రాడు. (సం) నాథము: చూ, సూత్రము. 1.

ముక్కుఁ బట్టుకొని కూర్చుండుట, జా. జపము చేయుచుఁ గూర్చుండుట. "ముక్కుఁ బట్టుకొని కూర్చున్నట్టి" రామా. 8, ఆ. 182.

ముక్కుకంబము, ద్వ. వి: చూ, ముకుదూలము.

ముక్కుకొయ్య, ద్వ. వి. బాధాకరుఁడు: చూ, వేసరి.

ముక్కుకొలికి, ద్వ. వి: (సం.)—ఘంటాపథము, చర్వితము.

ముక్కుకోఁతలు, జా. చిక్కులుపెట్టుట. "అనుచున్ రైతులు ముక్కుకోఁతలకు లోనై మ్రొక్కఁగా దిక్కులేకసికిన్" (ధర్మజ రాజసూయము).

ముక్కుటము, దే. వి: చూ, రూ-ముకుటము (1.)

ముక్కుతెవులు, ద్వ. వి. ముక్కురోగము: చూ, శ్వాసము 1.

ముక్కుదాడిమ, వై. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కుదూలము, వై. వి: చూ, రూ-ముకుదూలము.

ముక్కుపూరెడు, ద్వ.వి. ఒకరకము పూరెడు: చూ, శకుంతి (పక్షి)

ముక్కుపై వ్రేలువేసికొనుచు, జా. ఆశ్చర్యపడుచు. "యెంతటివారును ముక్కుపై వ్రేలువేసికొనరు."(ధర్మజరాజసూయము)

ముక్కుపొడి, వా వి. పొడుము, ముక్కుపొడుము, (సం.)నస్యము. తద్వి.—అవపీడన, అవపీడనము

ముక్కుపొడుము, —వై.—

ముక్కుపోఁగు, ద్వ వి. ముక్కుఁగమ్మి: చూ, భూషణము. 2-౯.౬.

ముక్కుముంగర, ద్వ. వి. చూ, భూషణము. 2—౯. ౫.

ముక్కుమొగముఁ జూడక, జా. మొగమోటమి ఆలోచింపక. "ముక్కుమొగంబుఁ జూడ కటుముట్టను బొమ్మనెదేల" విజ. 3, ఆ. 30.

ముక్కులు, దే. వి. బ 1. చూచుకములు: చూ, ముక్కు. 3; బ. 2. చీరు, మిక్కిలి చిన్నమూకలు: చూ, శంబుకము; 3: చూ, భక్ష్యము కాశీ. 7, అ. 186.

ముక్కువిఱచుట, జా ఇష్టపడకపోవుట, ఆక్షేపించుట. "బాంధవులు ముక్కువిఱువం, బుత్రులు వేసరంగళత్రంబులు వేసరింప." (కవికర్ణ రసాయనము)

ముక్కుస, ద్వ.వి. (మూఁడు + కుంచము) చూ, రూ-ముక్కుస.

ముక్కూరు, దే. అ. క్రి. అజ్ఞానమును పొందు.

ముక్కెర, వా. వి, రూ ముంగర: చూ, భూషణము. 2.

ముక్కొటిక, ద్వ. వి. (మూఁడు + కొటిక) త్రిపురములు.

ముక్కొను, దే. అ. క్రి. (మును + కొను) ముందుకొను.

ముక్కొమ్ము మెకము, ద్వ వి. (ముందు + కొమ్ము మెకము): బిళ్లదున్న, మను-మన్ను, మనుఁబోతు, మనుబిళ్ళు. (సం.) ఋశ్యము-ఋష్యము. తద్వి.—ఆఁడు ఋశ్యమృగమునకు—(తె.)—మనుపెంటి.

ముక్కోటి కలకంటు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. ప. 1—10.

ముక్కోణము, మి.వి (మూఁడు + కోణము): చూ, త్రిభుజము.

ముక్కోపము, మి. వి: చూ, రూ-ముంగోపము.

ముక్కోపి, మి. వి: చూ, రూ-ముంగోపి.

ముక్కోల, దే వి. (మూఁడు + కోల): చూ, త్రిదండము, 1-2.

ముక్త, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) 1 = ముత్తెము. రూ-మౌక్తికము: చూ, రత్నములు. 1: 2. ఱంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; విశే. 3. ముక్తినొందినది; 4. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

ముక్తకంచుకము, సం. వి, అ. పుం; చూ, నిర్ముక్తము.

ముక్తకము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, కరయంత్రము; అం. 2: చూ, మహాకావ్యము.

ముక్తపదగ్రస్తము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (విడిచిన పదమే యప్రధానముగా మరలమరల వచ్చుట "ఉదా.—మేరుధరాధరధీరా । ధీరాళ్యానందకర"; "వానికీర్తి లోకమాక్రమించు, మించును, మించుతేజంబు, జంబునదీ జంబాలంబుంబోలుఁ దమకాంతిచే నాతఁడురంజిల్లు, జిల్లుల్పడఁ జేయు మదనుని గర్వంబురూపు, రూపుమాపు శత్రుయశంబుల నాతనిశక్తి") (చూ, హేతువు 2.)

ముక్తసరి, వా. వి. రూ-ముక్తసరు: చూ, సంగ్రహము. 2.

ముక్తసరు, —పై.—
ముక్తాయింపు, దే.వి. 1: చూ, ముగింపు; వా. 2. వాద్యముతోను ఆటతోను గూడిన (ముక్తాయింపు) పాట; 3. పాటవెనుక వాద్యము.
ముక్తావళి, సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. ముత్యాలదండ: చూ, హారణిక. 2. (భూషణము. 2 ల—(3౯.)
ముక్తాసనము, అం: చూ, ఆసనములు.
ముక్తాస్ఫోటము, సం.వి అ.పుం ముత్తెపుఁజిప్ప: చూ, శుక్తి. 1.
ముక్తాహారము, సం. వి అ పుం: చూ, ముక్తావళి
ముక్త్యారు, వా. వి: చూ, స్వతంత్రాధికారమును పొందినవాఁడు.
ముక్తి, సం. వి. ఇ స్త్రీ =ముగితి-ముత్తి. 1: చూ, సదాగతి. 2; 2. విడుపు: చూ, విమోచనము.
ముక్తిచతుష్టయము, అం: సామీప్యము, సాలోక్యము, సారూప్యము, సాయుజ్యము. (4).
ముక్తిత్రయము, అం,జీవన్ముక్తి, విదేహముక్తి, క్రమముక్తి(3)
ముక్తులు, అం. 1: చూ, ముక్తిత్రయము; 2: చూ, ముక్తిచతుష్టయము.
ముఖక్రియలు, అం: భుగ్నము, వ్యాభుగ్నము, ఉద్వాహము, వివృతము, వివృతము, వివివృత్తము, (6)
ముఖచపల, అం: చూ, వృత్తము. 1. (కందసద్యభేదములాఱింటిలో నొకటి) (చూ, కందము 3.)
ముఖత్రాణము, సం.వి.అ.న కవచభేదము: చూ, వారవాణము
ముఖము, సం. వి: అ. న. 1.= మొగము: చూ, వదనము. 2; 2: నోరు: చూ, వదనము. 1; 3. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 4: చూ, నిస్సరణము. 1; 5. ఉపాయము:చూ,వెరవు; 6. ప్రయత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; అం. 7: చూ, ముఖసంధి; 8. (మొగము: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునికి — ముఖము పూర్ణచంద్రసమమయిన దానధర్మశీలుఁడగు. కరాళమయిన దరిద్రుఁడగు. హయవక్త్రమయిన దుఃఖదరిద్రము లనుభవించును; 9. (మొగము). చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.—నిర్మలమై పూర్ణచంద్రసమమైన రాజపత్నియగు. రక్తిమగల్గిన భాగ్యవతియగు. పద్మసమమై నునుపుగలిగిన సుఖవతియగు. వికృతమయినను ఎండియున్నను విధవయగు. చక్రమువలెనున్నను గుజ్జుపు మొగమైనను దుర్గంధము గలిగినను దరిద్రురాలగు. పెద్ద పులిమొగమైన దాసియగు. రోమములను మొటిమలను గలిగి నుదురు మొగమును మించియున్నను వ్రేలుచున్నను దుర్లక్షణియగు. నోరుపెద్దదియైన మగనిఁజంపును.)
ముఖములు, అం. ఈశాన, తత్పురుష, వామదేవ, సద్యోజాత, అఘోరములు (5)
ముఖరజ్జువులు, అం. (వాగె): ఉత్క్షిప్తము, శిథిలము, ఉత్తరవతి, మందము. వైహాయసి, విక్షిప్తైకకరము, అర్ధకంథరము, సమము, ఉత్కీర్ణము, విభక్తము,అత్యుత్క్షిప్తతలము, ఉద్ధృతము, వ్యాగూఢము, గోకర్ణిక. (14)
ముఖరము, సం. విణ. 1.= మొగరి. మ్రోఁగునది. ధ్వనితము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధ వచనములాడునది.
ముఖరుఁడు, సం విణ: అబద్ధముఖుఁడు, అసత్యుఁడు, అహంకుఁడు, దుర్ముఖుఁడు, వాచాలుఁడు. (7).—కల్లరి, కల్లరీఁడు, జల్లికాఁడు, టక్కరి, టవళికాఁడు, తాపోటు,దబ్బర-దబ్బఱ-దబ్బరి- దబ్బఱకాఁడు, దొంటరి, దొంగలాఁడు, రజ్జులాఁడు. సద్వి.-(3)—పుట్టుపల్లరి ("చూ,పంచకుఁడు 3")
ముఖవాసన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం, నుకర్పూరాదివాసన. చూ, వాసన. 1.
ముఖపీఠ, సం. వి. స్త్రీ. మొగపీట: చూ, ...
ముఖశాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ = మొగసాల-మోసల. 1. దల వాకిటివాకిలి: చూ, సదనము. 1; వా.2: చూ, మొగవాకిలి.2.
ముఖసంధి, అం (ఆరంభవిషయములచే ముఖసంధి): చూ, నాటకసంధులు (సంధులు)
ముఖాసము, వా. సం. అవ్య: ముఖాముఖి (తె). ఎదురెదురు, చక్కనియెదురు.
ముఖాముఖి, వా. సం అవ్య. (ఇ)—పై.—
ముఖాస్తము, సం. వి. అ. పుం పీత: చూ, హరితాంభసము.
ముఖ్యతాళప్రాణము, అం: ౧. సద్యోజాతముఖమునఁ బుట్టిన చంచత్పుటతాళము, ౨. వామదేవముఖమునఁబుట్టిన చర్చపుట తాళము, ౩. అఘోరముఖమునఁబుట్టిన షట్పితాపుత్రతాళము, ౪. తత్పురుషముఖమునఁ బుట్టిన సంపద్వేష్టకతాళము, ౫ ఈశానముఖమునఁబుట్టిన యుద్ఘట్టతాళము (5) (ఈయైదింటియందే 96 తాళములుఁబుట్టి 101 తాళములయ్యెను): (చూ, అన్యతాళములు.)
ముఖేముఖే సరస్వతి, న్యా. "ప్రతివాని ముఖమందును సరస్వతిగలదు" అనఁగా సరస్వతి యొకరిసొత్తుగాదు. ఆమె బ్రహ్మ ముఖమునమాత్రమే యుండును. ఎల్లరి ముఖములందును గలదు.
ముఖ్యము, సం. విణ. గామికి: చూ, శ్రేష్ఠము.
ముఖ్యుఁడు, సం వి.అ.పు: చూ ప్రధానుఁడు.3.(హి. అధిష్ఠాత)
ముగండి, దే. వి: చూ, ముక్కుఁడి. 1.
ముగము, వై. వి.= ముఖమ్. (రూ - మొగ - మొగము - మోము.) మూతి: చూ, వదనము. 1.
ముగతి, దే. వి: చూ, పరిపత్తి.
ముగింపు, దే. వి: చూ, సమాప్తి. 1.
ముగితి, వై. వి=ముక్తి. యు. 2, ఆ. 44: చూ, సదాగతి. 2.
ముగియిక, దే. వి. చూ, ముగింపు.
ముగియు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు. అం, భా. దృ. 87; 2. అయిపోవు: చూ, సరిపోవు. 3; ప్రే. 3. ముగించు.
ముగుద, వై. వి.=ముగ్ధా. 1. ఆఁడుది. రామ. 3, ఆ. 85: చూ, స్త్రీ; 2. పంద్రెండేండ్ల పర్యంతమైన వయసుగల ఆఁడుది; చూ, స్త్రీ; విణ. 3. తెలివితక్కువది.
ముగురు, దే స. బ. మూఁడుశబ్దమునకు మహన్మహత్యర్థక బహువచనాంతాదేశము: రూ-ముగ్గురు-మువురు- ముగుఱు - మువ్వురు-మూగురు-మూవురు.
ముగుఱు, వా. స. బ.—పై.—
ముగ్గ, దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
ముగ్గవేయు. వా. స. క్రి. పండవేయు.

ముగ్గు, దే. వి. 1. రూ-ముగ్గు. ఇల్లుఅలికినపిమ్మట ముత్య ములు లోనగువానితో లతాద్యాకారముగా చేయు అలంకర ణము: చూ, రంగవల్లి; వా. అ. క్రి. 2. కాయపండు, కాయఫలించు.
ముగ్గుఱిని గూర్చెను ముండదయ్యము, లో. (పెండ్లికొమారు నికి నత్తి — పెండ్లికొమార్తెకు నత్తి — పౌరోహితునకు నత్తి. వీరి సంభాషణలనడుమ బాకావాఁడు బాకాపట్టుట. అనుచిత్ర కథ దీనికి ముడిపెట్టుచుందురు.) "ముగ్గురం, గూర్చెనె ముండదయ్యమని కుందిరి." (రామాభ్యుదయము.5,ఆ.146.)
ముగ్గురు, దే. స. బ. (మూఁడు+గురు): చూ,రూ-ముగురు.
ముగ్గులు, దే. స. బ —పై—
ముగ్గులు, వా. వి. బ: చూ, చిక్కులు. 1.
ముగ్గొయ్య, దే. వి. (ముందు+కొయ్య) 1. అగ్రదండము; 2: గండు, గడ్డు, గడుసు. (సం.) అసంభావ్యత. అసంభా వ్యము, అసాధ్యత, అసాధ్యము, ప్రచండము.
ముగ్ధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 = ముగుద-ముద్దియ, ముదిత. స్వీయాంతర్భేద విశిష్ట నాయికావిశేషము. (ఉదయించుచున్న యౌవనముగలది, పన్నెండేండ్ల వయస్సుగలిగి యౌవనో దయ మందుచున్నది: చూ, స్వీయ: (చూ, యౌవనభేద ములు): విణ. 2. = ముద్దు. చక్కనిది: చూ, హృద్యము; 3. తెలివిలేనిది: స్థూలము. 3; 4 క్రొత్తది:చూ,శారదము.5.
ముగ్ధుఁడు, సం, విణ.=ముద్దుఁడు, గోల: చూ, ముద్దుఁడు.
ముచపత్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆదార్వి (తె) జరూక.కోరింద.
ముచిక, ద్వ. వి. రూ-ముచ్చిక. కొబ్బరి తాటి మామిడిలోనగు వాని తొడిమక్రింది బిల్ల. (కాయపండిన వెంటనే రాలిపోవుట కనువుగ విభాజ్యకణములీ బిల్లనంటియుండును.)
ముచికకుడికి, వా. వి. చిట్టచివఱకు, అంతమునకు.
ముచికుందుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.
ముచుండ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱమల్లె *: చూ, హసంతి. 2.
ముచ్చి, దే. వి. 1: అంచులవాఁడు, జీనిగిరివాఁడు. (సం).— ఆలేఖ్యకృత్తు, కృణువు, చిత్రకరుఁడు, చిత్రకారుఁడు, చిత్ర కుఁడు, చిత్రకృత్తు, రంగాజీవుఁడు.("రూ-రంగాజీవుఁడు."). అం. 2. చూ, శిల్పులు.
ముచ్చిక, ద్వ. వి. (ముందు+సిక): చూ, రూ-ముచిక (సంధి వివర్ణవికారము.)
ముచ్చిచ్చు, ద్వ.వి.(మూఁడు+చిచ్చు)త్రేతాగ్ని:చూ,పహ్ని 1.
ముచ్చిముమ్మాటికి, జా. తప్పునిసరిగా మూఁడుమార్లు.
ముచ్చిరి, దే. విణ. 1. కోపి: చూ, రోషణుఁడు; 2 శోకము నొందినవాఁడు;3 దుఃఖమునొందినవాఁడు:చూ,విమనుఁడు.
ముచ్చిరితనము, దే. వి. మనోవ్యథ: చూ, విపత్తు.
ముచ్చిరు, దే. అ. క్రి: చూ, శోకించు.
ముచ్చిలకా, వా. వి. రూ—ముచ్చిలికా. 1. రయితు భూమిఖా మందునకు వ్రాసియిచ్చెడుసాగు షరతుపత్రము. కడపా; 2. ఉభయవాదుల నడుమపుట్టెడు ఒడంబడిక. [చూ,అపేటువు.
ముచ్చిలి, దే. వి. పెడతల. యందలిగుంట: ముచ్చిలిగుంట:
ముచ్చిలించు, దే. స: క్రి. రూ - ముచ్చిలించు. దొంగిలించు: చూ, సడపు.
ముచ్చిలిగుంట, దే. వి: చూ, ముచ్చిలి.
ముచ్చిలికా, వా. వి: చూ, రూ-ముచ్చిలకా.
ముచ్చిలిపాటు, ద్వ. వి. కునికిపాటు, ప్రమీల: చూ,స్వప్నము2.
ముచ్చిలు, దే. స. క్రి,రూ-ముచ్చిలు: చూ, రూ-ముచ్చిలించు.
ముచ్చివుక, దే, వి (మూఁడు+చివుక): ముద్దుగులము.
ముచ్చె, వై. వి = మోచకా, 1: చూ, పార్ష్ణిత్ర.
ముచ్చెబంగారు, వై. వి: చూ, బేగడ.
ముచ్చెలక, వా. వి. (మూఁడు+చెలక) దుగులముబేడ.
ముచ్చెవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, మాదిగ.
ముచ్చు, దే. వి. (ముడ్డి+పూస) 1: చూ, ముడ్డిపూస; (సంధివివర్ణవికారము); 2. తిగ: చూ, మూఁడు.
ముచ్చంగి, దే.వి ఒకచేఁప.హంస.4,అ 187: చూ.మత్స్యము1.
ముచ్చట, దే. వి. 1. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2;2. గుసగుస: చూ, సల్లాపము; 3. ప్రేమము. వసు. 4, ఆ.9: చూ, స్నేహము; 4. కోరిక. ఉ, రా. 8, ఆ. 178: చూ, వాంఛ; వా. 5. అల్లికతోఁగూడిన సికముడి, ముచ్చటముడి: చూ, సిక. 2.
ముచ్చటకాఁడు, దే. విణ.కోరికగలవాఁడు.పంచ. వేం.4,అ442.
ముచ్చటపడు, దే. అ. క్రి. కోరు. కళా. 3, ఆ. 101: చూ, వాంఛించు.
ముచ్చటముడి, వా. వి: చూ, ముచ్చట. 5.
ముచ్చటలాడు, దే. అ. క్రి: చూ, ముచ్చటించు.
ముచ్చటించు, 1.—పై.—; వా. 2. సమాచారమునుచెప్పు.
ముచ్చట్లు, దే. వి. బ (మూఁడు+చోట్లు) 1. మూఁడుప్రదే శములు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2. భార్యాభర్తలుగాని తదిత రులుగాని అనురాగముతో నాడుకొనెడు సంభాషణాదికము. "అచ్చట్లు ముచ్చట్లు చెప్పుకొనుచున్నారు."
ముచ్చుముడుఁగు, వై. అ. క్రి. (ముడుఁగు+ముడుఁగు) మిక్కిలిముడుఁగు. భో. 4, ఆ. 165; జై. 3, ఆ. 112.
ముచ్చవలము, దే. వి. (మూఁడు+చవలము) మూఁడు చవలములు.
ముచ్చవుక, వా. వి: చూ, రూ-ముచ్చివుక.
ముచ్చు, దే. వి. 1: చూ, ముచ్చు. 2: 2. రూ-మ్రుచ్చు. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 3. అరఁటిపువ్వులోని కాడ. (ఇదే స్త్రీకేసరము) దొంగ: చూ, రూ-మ్రుచ్చు. 2.
ముచ్చోకము, ద్వ. వి: ఇరాలు-ఈరాలు, నల్తిగ, పన్నెండు, పదిరెండు, బార-బారా, రెండాలు.. (సం.)— జగతి, ద్వాదశకము. ("చూ, రెండాలు").

ముజ్జిడ్డు, వా. వి. తెలిపికానిచిక్కు, ఇబ్బంది.

ముజరా. వా. వి. 1. తిరిగిరావలసిన పైకము లోనగునది; 2. పెత్తనదారిముదరా.

ముజుముదారు, వా. వి. లెక్కలను పరిశీలించు ఉద్యోగి.

ముజ్జగము, ద్వ. వి. మూఁడుజగములు.

ముఝూల బ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

ముటము, దే. వి: రూ—మూటము ముద్దపిడుక: చూ, శుష్కగోమయము (పిడుక)

ముటాలు, వా; వి బ వంటకట్టియలు: చూ, సమిధ.

ముట్టఁబడు, ద్వ. అ: క్రి. ఎత్తుపడు, బలహీనమగు. భో. 6, ఆ: 188; నిర్వ. 4, ఆ 76: చూ, వలియు.

ముట్టడము, వై. వి. = ముద్రణ. (దే. అని శ, ర.) 1.నిర్బంధము, కట్టు: చూ, హఠము. 2; 2. ముట్టడి:చూ,యుద్ధము

ముట్టడి, వై. వి. = ముద్రణ. (దే: అని శ. ర): చూ, ముట్టడము. 2: బ్ర 3, ఆ. 190.

ముట్టడించు, దే: స. క్రి. (కోటలోనగువాని) ముట్టడివేయు: చూ, సంరోధించు.

ముట్టణము, దే. వి: చూ, రూ - ముట్టడము. (ముట్టడికి.—భాగ. 10, స్కం. పూ. 1533.)

ముట్టనీయకుండును, అం: చూ, చిహ్నములు.

ముట్టించు, దే. ప్రే: 1. ముట్టఁజేయు; 2. కాల్చు: చూ, దహించు; 3. రగుల్చు: చూ, రవులుచు.

ముట్టికాళ్ళవాఁడు, దే. విణ: చూ, సంజ్ఞావు.

ముట్టికాళ్ళు, దే. వి: చూ, ముడికాళ్ళు.

ముట్టికోలు, వా. వి: చూ, రూ-ముట్టుకోలు.

ముట్టియ, దే. వి: చూ, రూ-ముట్టె.

ముట్టు, దే. వి. 1. అఁడుదానిరజస్సు, ముట్టునెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 2. తాఁకుడు. భార. శల్య. 1, ఆ. 337: చూ, స్పర్శము. 1; 3. కొలుముట్టు: చూ, సాధనము. 2; విణ. 4 ముట్టుది: చూ, రజస్వల; స. క్రి. 5: చూ, స్పృశించు; 6 శత్రువులను దాఁకు. నిర్వ. 7, ఆ. 46: చూ,స్పృశించు; 7. మర్మముదాఁకు; చూ, స్పృశించు; 8:చూ, ముట్టడించు. నిర్వ. 6. ఆ.14;9 కడముట్టు నిర్వ.3,ఆ.39.చూ,నరిపోవు 3.

ముట్టుకట్ట, వా. వి. ముట్టఁగూడనికట్ట: చూ, అంటుకట్ట.

ముట్టుకొను, దే. స. క్రి. 1: చూ, ముట్టడించు. నిర్వ. 3, ఆ. 6; 2. ఆక్రమించు: చూ, మొగరించు:ప్రే.3. ముట్టుకొలుపు.

ముట్టుకోలు, దే. వి: చూ, ముట్టడము. 2.

ముట్టుకోలుగాను, దే. స. క్రి. రూ—ముట్టుకోల్గాను: చూ, ముట్టడించు.

ముట్టుకోలుపట్టు, రూ-ముట్టుకోల్పట్టు.—పై.—(రామా.6, ఆ249)

ముట్టుకోలుపఱచు, —పై.—.

ముట్టుకోల్గొను, —పై,—(సా. 3, ఆ. 166)

ముట్టుకోల్పట్టు, —పై.—(సా. 3: ఆ. 168.)

ముట్టుగోవ, ద్వ. వి అంటగోవ.లొట్టగోవ చూ ముట్టుగోవ.

ముట్టుత, దే. వి: చూ. ముట్టు. 4.

ముట్టునీళ్లు, ద్వ. వి. బ. బహిష్ఠ యయిన ఆఁడుది నాలవ నాఁడుచేయు స్నానము: చూ, స్నానము. 1; (తద్వి.—మాటుసీర్చు: చూ, స్నానము 1.)

ముట్టుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంతాపించు.

ముట్టుపాటు, ద్వ. వి: చూ, సంపర్కము.

ముట్టుమోఁకొళ్ళవాఁడు, వా. వి: చూ నపుంసకుఁడు.

ముట్టుసంచు, దే. వి. వెలుపలకు పోవువారికిచ్చుసంచు: చూ, మార్గము, 1.

ముట్టె, దే. వి. రూ-ముట్టియ. 1. పందిముక్కు: చూ,ముక్కు. 1—౬; 2. పశ్వాదులమూతి

ముట్టెచేఁప, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

ముట్టెతోఁపు. వా. వి; నిదానములేని తొందర.

ముట్టెమెకము, ద్వ. వి: చూ, పంది.

ముట్టెమోపు, దే. వి. కార్యనిర్వాహక సమయము. (శ. ర.)

ముట్టైనది, వా. వి: చూ, ముట్టుత.

ముట్లచవిక, దే. వి. ముట్టువాండ్రుండెడి యిల్లు (గది): చూ, సదనము. 1. (ముట్లగది.)

ముట్లుడిగినది, వా, విణ నిష్క్రశ్రీ: చూ, స్త్రీ.

ముఠా, వా. వి. 1. కొన్నిగ్రామములు కలిసిన సంస్థానము; 2. జనులగుంపు: చూ, సమూహము.

ముడత, వా. వి: చూ, మడత. 3.

ముడి, దే. వి. 1. గ్రంథి, చెట్టులోనగువాని ముడి: చూ, ముడుత; 2 దారములోనగువాని ముడి. గంటు. (సం.)—గ్రంథి; 3. వెండ్రుకల ముడి. పా. 1, ఆ. 124. గంటు, దుయుముడి-దూముడి-దూయుముడి. (సం.)-కేశకలాపము, గ్రంథి: చూ, సిక. 1; తద్వి -(రాజులముడికి-చూ, సిక. 1; 4. రూకలముడి: గంటు; 5: గొంతుముడి. (సం.)కంఠమణి; 6. ఎద్దుమూఁపురము. "ముడిగిబ్బ": చూ, స్కంధము. 1; 7. కలహము: చూ, యుద్ధము; 8. ముడివల్లెవాపెడి కొన్ని హల్లుల రూపాంతరము. "తాముడి, గాముడి, మాముడి"; 9. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; 10: చూ,-రూ-ముద్ది; విణ. 11. ఖండముకానిది: అఖండము; 12. వికసింపనిది.

ముడికాఁడు, దే. విణ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వంచకుఁడు; 2. దంభకూరుఁడు: చూ, కూరుఁడు. 3; 3: చూ, సంధాయకుఁడు.

ముడికాళ్లవాఁడు, దే. వి. చూ, ముట్టికాళ్ళవాఁడు.

ముడికాళ్ళు, దే. వి: కంగటికాళ్లు, ముట్టికాళ్లు.

ముడికొక్కు, దే. వి. ఒకానొక పురుగు: చూ, సస్యసంహారి (పురుగు).

ముడిగాలి, దే.వి. రూ-మూడిగాలి, అపానము: చూ, వాయువు

ముడిగిబ్బ, దే. వి. ఆఁబోతు: చూ, వృషభము. 1,

ముడిగొను, దే. స. క్రి: చూ, ముడుచు.

ముడిచె, దే. వి: చూ, ముక్కాఁడి. 1.

ముడికట్ట, వా. వి: విత్తనాలకట్ట.

ముడినువ్వులు, వా. వి. బ. పప్పుచేయని నువ్వులు.

ముడిబట్ట, ద్వ. వి. అంచు కమ్ములులేని బట్ట: చూ, వస్త్రము.
ముడిబొమ, దే. వి. ముడివడ్డబొమ.
ముడియ, దే. వి. 1: చూ, మూట. రామా. 6, ఆ. 230 ; 2: చూ, పందెము. 1.
ముడియవిడుపు, దే. వి. రూ-ముడియవిడ్పు. ముడియవిడుచు దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
ముడియవిడ్పు, — పై —
ముడివడు, ద్వ. అ. క్రి. 1. ముడిగలది యగు; 2: చూ, సంధించు. స్వా. 3, ఆ. 34; 3. పెనఁగొను : చూ, వెంటిగొను; 4 అతిశయించు: చూ, సందడించు; 5. కలుగు: చూ, సంభవించు.
ముడివాటు, ద్వ. వి. ముడివడుట.
ముడివెట్టు, దే స. క్రి. 1. ముడివేయు. స్వా. 5, ఆ. 94; వా. 2. భార్యాభర్తలకు ముడిపెట్టు; 3. పుస్తెకట్టు ; 4. లంకెవేయు.
ముడివేయు, — పై. —
ముడివేయుట, జా. వాదమునకు బట్ట ముడివైచి ప్రతిజ్ఞచేయుట. "ముడియ వైవఁగవచ్చు మొన దారసించిన శూరత్వమున వెన్నుఁజూపఁ దనుచు". (పాండు. 1, ఆ. 63)
ముడుంబ (బా), వా. వి. 1. చిక్కు, తకరరు; 2. ఉమ్మడి. "ముడుంబా వదలలేదు" (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక).
ముడుఁగఁబాఱు, ద్వ.అ.క్రి: చూ, ముడుఁచు. 1 నై.2,ఆ.119.
ముడుఁగు, వై. అ. క్రి. = ముకుళ. (రూ-మునుగు — ముగ్గు, మ్రొగ్గు.) 1. — పై. — సౌ. 2, ఆ, 30; 2. తగ్గు: చూ, స్రుక్కు. 9; 3: చూ, సంకోచించు. వసు. 2, ఆ. 44 ; 4. చేష్టలుడుఁగు: చూ, వెఱఁగుపడు.
ముడుఁగుఁదామర, ద్వ. వి. (రూ-ముణుఁగుఁదామర-మొగడఁదామర): చూ, పొత్తిదామర.
ముడుఁచు, వై. ప్రే. 1. = ముకుళ. ముడుఁగఁ జేయు. వసు. 3, ఆ. 161 : చూ, స్రుక్కు. 8; 2 : ముడివెట్టు. (ఈ యర్థమౌపచారికము), గంటువెట్టు ముడిగొను, ముడివేయు.
ముడుకు, దే. వి: చూ, మోఁకాలు. ఆం, పదా. నర. 74.
ముడుచు, దే. స. క్రి: చూ, స్రుక్కు. 8.
ముడుచుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, సంక్షేపించు.
ముడుచుట, దే. వి. ముడివేయుట: రూ-ముడ్చుట. (సం.)— ఆకుంచనము.
ముడుత, దే. వి. 1: కంతి, కడింది, కణుపు - కనుపు - కన్ను, కొడుపు, గంటు, గనుపు, గుబ్బ, చిట్టియ-చిట్టె, బుడిపి — బుడ్పి, బొడప, బోటు, ముడి. (సం.) — కాండసంధి, కుటి, గడువు, గ్రంథి, పర్వము, పర్వరీణము: 2. వస్త్రపునెఱి : చూ, వళి. 2; 3. కడుపుమీఁది వళి: చూ, వళి. 1.
ముడుతపడు, దే. అ. క్రి: ఉగ్గుపడు.
ముడుపరి, దే. వి. (ముడుపు + అరి) ముడుపుపట్టినవాఁడు.
ముడుపు, దే. వి. 1. (శుభకార్యాదుల ఆరంభమునందు) ధనము ముడిచి మీఁదుకట్టిన మూట: మిఁదు, ముల్లియ — ముల్లె: 2. ధనము; చూ, హిరణ్యము. 3; వా. 3. దేవతాదుల నుద్దేశించి చెల్లించెడు ధనాదికము: మీఁదు, ముల్లియ-ముల్లె.
ముడుము, దే. వి: చూ, ముడుకు.
ముడుసు, దే. వి. 1. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; 2. గ్రంధిలాస్థి: చూ, శల్యము. 1; 3: చూ, ముడ్డిపూస.
ముడేకము, దే. వి: ఏగాని, అరకాని.
ముడ్చుట, దే వి: చూ, రూ-ముడుచుట.
ముడ్డి. దే. వి. 1. రూ - ముడి-మూడి, కట్టియ-కట్టె,గాఁడు, పట్టి-పట్టె, పూడ (సం).— అపానము, అవస్కరము, ఆధారము, ఉపస్థ, కల్మాషి, గుదము, గుహ్యము, తనుహృదము, పాయువు, పృష్ఠము. తద్వి.—౧గుదద్వారమునకు —(సం) చుతము, చుతి.
ముణుకరాములు, వా. వి. బ. ఎటుతోఁచనిస్థితి. (విశాఖపట్టణ ప్రాంతమున వాడుక.)
ముణుఁగుఁదామర, ద్వ వి: చూ, రూ - ముడుఁగుఁదామర.
ముతంగి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లగిసె *: చూ, శుకనాశము.
ముతరాచ, ద్వ. వి. సవారీలు వాహనములులోనగువాని మోయు నొకశూద్రజాతి: రూ - ముత్తరాచ - ముత్తిరాచ, ముత్తిరాచవాఁడు, ముత్తిరాజులు.
ముతుక, దే. విణ. 1: చూ, రూ - ముదుక. 1; 2: చూ,రూ-ముదుక. 2.
ముత్త, దే. విణ: చూ, ముదుక. 1. పాండు, 3, ఆ. 50.
ముత్తడము, దే వి. ఉత్తరిగ: చూ, భూషణము. 2.
ముత్తనియవ్రేలు, దే. వి. జుట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.
ముత్తయిదువ, దే. వి రూ - ముత్తైద -ముత్తైదువ-ముత్తో: చూ, స్త్రీ.
ముత్తర, అం. రూ -ముత్తెర-మెత్తర: చూ, విన్నాణములు. (మల్లశాస్త్రము.)
ముత్తరంగలు, దే. వి. బ. కడుపుమీఁది త్రివళులు: చూ, వళి.1.
ముత్తరము, దే. వి బ. మూఁడుతరములు.
ముత్తరాచ, ద్వ. వి: చూ, రూ—ముతరాచ.
ముత్తవపులగము, ద్వ. వి. చిట్టాముదపుఁజెట్టు: చూ, సహదేవ.
ముత్తవ, ద్వ. వి. వృద్ధపితామహి రూ-ముత్తవ్వ: చూ. సవిత. 2.
ముత్తవ్వ, ద్వ. వి. (ముత్త + అవ్వ) — పై —
ముత్తాత, దే. వి. (ముత్త + తాత) వృద్ధపితామహుఁడు: చూ, ప్రపితామహుఁడు; [సదాగతి. 2.
ముత్తి, వై. వి. = ముక్తి. మోక్షము. నీలా. 1. ఆ. 118: చూ,
ముత్తిగ, ద్వ.వి (మూఁడు + తిగ) తొమ్మిది: చూ, ముమ్మూఁడు.
ముత్తియము, వై. వి. = మౌక్తిక. రూ—ముత్తెము: చూ, రత్నము. 1.
ముత్తిరాచ, ద్వ. వి: చూ, రూ-ముతరాచ.
ముత్తిరాచవాఁడు, — పై. —
ముత్తిరాజులు, ద్వ. వి. బ. — పై. —

ముత్తము, ద్వ. వి. (మూఁడు + తూము) మూఁడుతూములు.
ముత్తువ, దే. వి: చూ, ముత్తవపుఁగము *.
ముత్తెపుఁజిప్ప, ద్వ. వి. (ముత్తెము + చిప్ప) 1: చూ, ముక్తాస్ఫోటము; 2: చూ, భక్ష్యము.
ముత్తెపుఁబంట, ద్వ. వి (ముత్తెము + పంట) చెఱకు *: చూ, రసాలము. 3.
ముత్తెపుఁదీఁగ, ద్వ. వి: రూ-ముత్తెపుతీఁగె. (సం) కటశర్కర, గాంగేష్ఠి. *.
ముత్తెపుతీఁగె, —పై.—
ముత్తెపురిక్కనెల, అం. చైత్రమాసము: చూ, మాసములు.
ముత్తెపుసవతు, వై. వి. చిత్రానక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1-౧-౪
ముత్తెము, వై. వి. = చూ, రూ-ముత్తియము.
ముత్తెర, అం: చూ, రూ-ముత్తర.
ముత్తెరువులాఁడి, దే. వి, ఆకాశగంగ: చూ, నది.
ముత్తెసరము, వై. వి. = ముక్తాహార. రూ-ముత్తెసరి. ముత్యాలదండ: చూ, భూషణము. 2.
ముత్తెసరి, 1. = పై—; 2. సస్యవిశేషము: చూ, సస్యము. 1.
ముత్తెసరులు, వై. వి బ: చూ, ధాన్యము.
ముత్తైద, దే. వి: చూ, రూ-ముత్తయిదువ.
ముత్తైదువ, —పై—
ముత్త్రావ, దే. వి: చూ, ముత్తువ *.
ముత్తో, దే. వి. (ముత్త + తోయలి): చూ, ముత్తయిదువ.
ముత్యమంతమాట, జా. కొలఁదిమాట. "సత్యమగు నీముత్యమంతమాట." (ధర్మజరాజ)
ముత్యము, వై. వి. = ముక్తా. 1: చూ, రూ-ముత్తియము. పాండు. 2, ఆ. 171; అం. 2: చూ, రత్నములు. వా. 3. ముత్యమను నామముగాగల "ముత్య" అను ఇంటిపేరుగలవారు
ముత్యాలకుచ్చు, ద్వ. వి. పారితధ్యావిశేషము, వాలపాశ్యావిశేషము; చూ, భూషణము. 2—౧౦-౧౬.
ముత్యాలమ్మ, వై. వి. ఒకగ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
ముత్త్రోవ, దే. వి. మూఁడుత్రోవలు.
ముత్త్రోవద్రిమ్మరి, దే. వి. (మూఁడు + త్రోవ + త్రిమ్మరి) త్రిపథగ: చూ, నది.
ముదము, సం. వి, న్. స్త్రీ: 1. రూ-ప్రమదము: చూ, సంతోషము; అం. 2. (మోదము): చూ, సంచారిభావములు. "(ఆహాహా. మున్ను నేనొనర్చిన నోములు నేఁటికిఁబండెనిట్టిసమయంబు చేకూరుననని తలంచనైతి. రాఘవేంద్రుండు సురవైరిందుని మెనఁట.")
ముదముద, దే వి: కొతుకు: చూ, సంకోచము.
ముదల, దే. వి. 1. ఆజ్ఞ. ప్రభా. 5.ఆ. 203: చూ, సెలవు; 2. గణుతి. ఉ, హరి. 4, ఆ. 269: చూ, లక్ష్యము. 1; 3. గనిమచేరికనేల: చూ, హరిప్రియ. 2. (భూమి. 1.)
ముదలకించు, దే. స.క్రి: చూ, మార్కొను 1 రామా.5.ఆ.198.
ముదలవెట్టు, దే. స. క్రి. అజ్ఞాపించు. కళా-1, ఆ. 188: చూ, సెలవిచ్చు.
ముదలించు, దే. స. క్రి. 1. ఆడుగు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 64. చూ, సవాలువేయు; 2. చూ, ముదలకించు. నిర్వ.7, ఆ.78:
ముది, దే. వి. (రూ-ముదిమి-ముదితనము.) 1. వార్ధకము. స్వా. 1. ఆ. 50; చూ, స్థావిరము; విణ. 2. వృద్ధ. వృద్ధుఁడు ఉ, రా. 4, ఆ. 306: చూ, స్థవిరుఁడు.
ముదికాకి, ద్వ. వి. అస్మకోన: చూ, వాయసము. 1.
ముదిగారము, దే. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.
ముదిగొండ, వా. వి. 1-2 ఒకానొకగ్రామము; 2. గ్రామనామము ఇంటిపేరుగాగలవారు. కందికొండవారు, జెల్లపుకొండవారు, ఇత్యాది.
ముదిత, సం. ఐ. ఆ. స్త్రీ. 1 = ముద్దియ. పరకీయాభేదము: చూ, ముగ్ధ. 1; దే. వి (1) ఆఁడుది. య. 2, ఆ. 100: చూ, స్త్రీ:
ముదితము, సం. విణ ఉల్లాఘము, ప్రతీతము, నిర్వృతము: చూ, హ్లాదనము.
ముదితనము, దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదిమి, దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదిమివాఁడు, దే. వి: చూ, ముది. 2.
ముదియ, వై. వి = ముగ్ధా. (రూ-ముద్ద - ముద్దియ - ముద్దుగుమ్మ): చూ, ముగ్ధ 1.
ముదియది, వై. వి ముసలిది, ముద్ది: చూ, వృద్ధ.
ముదియనివారిలోఁబెద్ద, ద్వ. వి: చూ. బ్రహ్మ. 1.
ముదియనివారు, ద్వ. వి. బ. దేవతలు. అం. పద. సుర. 38; చూ, వేలుపు.
ముదియు, దే. అ. క్రి: చూ, డొక్కు. 3.
ముదిరము, సం. వి: అ, పుం: చూ, మేఘము. 1.
ముదిరుఁడు, సం. వి: అ. పుం: చూ, విటుఁడు.
ముదివాఁడు, దే. విణ: చూ, ముది. 2.
ముదిసినవాఁడు, —పై.—సాం. మా. 4.
ముదుక, దే. విణ: 1. చూ, ముది. 2. జై. 4. ఆ. 44; 2. రూ-ముతుక హరి, పూ. 5, ఆ. 143; చూ, బెరసు. 2.
ముదుకఁడు, దే విణ: చూ, ముది. 2.
ముదుకసరులు, దే వి. బ: చూ, ధాన్యము.
ముదుగు, దే. విణ: చూ, ముదుక. 2.
ముదుగునూకలు, దే. వి. బ. గండ్రనూకలు: చూ, శంబుకము.
ముదుటుంగరము, వై వి. = ముద్రాంగుళీ. (ద్వ, అవి శ.ర.) రూ-ముద్దుటుంగరము: చూ, భూషణము. 2—౧౨-(౨).
ముదురు, దే. విణ 1: చూ, ముది. 1. పాండు. 2, ఆ 109; 2: చూ, ముది. 2; అ. క్రి. 3. (కాయలోనగునది) పరిణమించు: చూ, వికసించు; 4; చూ, వర్ధిల్లు.
ముదురుమొగ్గ, దే. వి. పుష్పించుటకు సిద్ధమైనమొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.
ముదుసరి, దే. విణ: చూ, ముది. 2.
ముదుసరితనము, దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదుసలి, దే. విణ: చూ రూ-ముదుసరి.
ముదుసరిది, దే. విణ: చూ, ముదియది.
ముద్గపర్ణి, సం. వి, ఈ, స్త్రీ. పిల్లిపెసర *: చూ, పెసర.

ముద్గభుక్కు, సం. వి. జ్. న. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
ముద్గము, సం. వి: అ. పుం, బ: పెసలు: చూ, పెసర.
ముద్గరము, సం, వి; అ, పుం, 1; అవదారణము, ఉద్ఘాతము, కర్కరము, కుద్దాలము - కుద్దాలము - కూద్దాలము, ఖనిత్రము, ఖాత్రము, ఘనము, టంక - టంకము - టంగము. (తె).— గుద్దలి. త్రవ్వుకోల - త్రవ్వుకోల, బొరిగ - బొరిగె. తద్విశేషములు.— ౧ అభ్రి (చూ, పీలి. 2.౨) కాష్ఠకుద్దాలము, రదని. (తె).—కట్టుగుద్దలి; ౨. (తె).—కోలుదుపాఱ-గోఁకుడుపాఱ, చెక్కుపాఱ, తవుకోల-తవ్వగోల, దోఁకుడుఁబాఱ; ౩. కర్కరము, కలిలము, కురారము, గాఢముష్టి, ఛిదిరము, ద్రుఘణము, పరశువు, పరశ్వథము, స్వధితి. (తె).- గండగొడ్డలి - గండ్రగొడ్డలి, గొడ్డలి; ౪, కాష్ఠలోహి, కూటము, ఖనిత్రము, ద్రుఘణము, వాతర్ధి. (తె) —ఇనుపగుదియ-ఇనుపదుడ్డు, గుదువ, గుదియ-గుదె గునపము-గునుపము, దుడ్డు; ౫. (సం).— ముసుండము, ముసుండి; ౬. (తె)— క్రుచ్చిక, (చూ, క్రుచ్చిక); ౭. (తె)— చిప్పగుద్దలి, చిప్పగొడ్డలి; ౮; కాఫాలము; ౯. ఖనిత్రము, ఖనిత్రి, విశిఖ, (తె)— గడ్డపాఱ,పార - పాఱ; ౧౦ (తె)—కొండగుద్దలి. (మిగతవానికి "చూ,స్వధితి.") 2: చూ, సమ్మెట. 1; 3. మల్లె *: చూ, హసంతి. 2; 4: చూ, అసనములు; 5: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (బాణము. 1.)
ముద్గలుఁడు, సం, వి: అ. పుం. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2.
ముద్ద, వై: వి. 1:=ముగ్ధా: చూ, రూ-ముదియ; దే. వి 2. కబళము: చూ, పిండము. 3: 3 పిసుచు: చూ, పిండము. 4.
ముద్దకట్టు, దే, అ. క్రి: అడకట్టు-అడగట్టు, అడగొను, కరుడుగట్టు, చిముడు, పాయుఁబాఱు, పాయు, మెత్తఁబడు.(సం) ఘనీభవించు. [చూ, స్వర్ణకారుఁడు.
ముద్దకమ్మరి, ద్వ. వి. బాయికరఁగి యినుము చేసెడు కమ్మరి:
ముద్దకవ్వము, దే. వి. మ్రానిబిల్లతగిలించిన కవ్వము: చూ, వైశాఖము. 2. (మంథానము)
ముద్దకొలిమి, దే. వి. బాయి యినుముగా కరఁగెడు కొలిమి (పల్లము): చూ, రంధ్రము. 1.
ముద్దఖర్జూరము, వా. వి: చూ, అశ్వభక్ష్య.
ముద్దతు, వా. వి కాలపరిమితి (ముద్దతుకవులు=కరారునామా; ముద్దతుక్రయము=అవధిక్రయము).
ముద్దపప్పు, దే. వి. వండినపప్పు: చూ, సూపము.
ముద్దబీగము, దే. వి: కప్పతాళము (చూ, బీగము).
ముద్దయ్య, వై. వి కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు.
ముద్దర, వై. వి.=ముద్రా 1. అచ్చు, చప్పు, ముద్దు, మొహరు: చూ, సికా; తద్వి.—వ్రేళ్లచేత అంకుశాకారముగ పెట్టెడి ముద్ర: సం. అంకుశముద్ర.
ముద్దరాలు, ద్వ. విఙ. ముగ్ధ: చూ, ముదియ.
ముద్దాడు, దే. స. క్రి. 1. చుంబనాది పూర్వకముగా లాలనము చేయు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 136: ముద్దిడు, ముద్దుపెట్టుకొను; 2. ఆదరించు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 6: చూ, సంభావించు.
ముద్దాయి, వా. వి. నేరము మోపఁబడినవాఁడు: ప్రతివాది
ముద్ది, దే వి. 1. ఆపద: చూ, విపత్తు; 2: చూ, ముదియది.
ముద్దిడు, దే. స. క్రి: చూ, ముద్దాడు. 1. విజ. 1, ఆ. 137.
ముద్దియ, వై. వి.=ముగ్ధా. చూ, రూ-ముదియ.
ముద్దీఁకె, దే. వి తోత్త్రము: చూ, ముల్లుకోల.
ముద్దు, వై. వి. 1. ప్రేమము అం, పదా. చర. 7: చూ, స్నేహము; 2. తామరదుద్దు. అం, భా. ప్ర. 165: చూ, మిద్దియ. 2; 3: (సం)-అన్వర్థము, చుంబనము. తద్వి.— దొంతరముద్దు; 4.=ముద్రా. చూ, ముద్దర. "ముద్దుటుంగరము"; విఙ. 5 ప్రియమైనది. (ఉ, హరి. 4, 7): అనుఁగు, పాటన, పాటింపు (సం.)—అదరము, అద్భుతి: చూ, సౌందర్యము; 6.=ముగ్ధ. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; విఙ. 7. మనోజ్ఞము."అలుక మొగుల ముద్దుగానున్నది": చూ, హృద్యము.
ముద్దుఁడు, వై. విఙ.=ముగ్ధ. ఉ, హరి. 3, ఆ. 100: చూ, స్తబ్ధుఁడు.
ముద్దుగల కాళ్లపురువు, ద్వి. వి. జంటముక్కాలి: చూ, షట్పదము.
ముద్దుగల తల్లులబిడ్డఁడు, ద్వ. వి: చూ, ముద్దయ్య.
ముద్దుగుమ్మ, ద్వ. వి.(రూ-ముద్దులగుమ్మ) 1. మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. 2. ఆఁడుబిడ్డ: చూ, స్త్రీ.
ముద్దుగురియుట, జా. మనోహరముగా నుండుట. "ముత్యాల సరులతో ముద్దుగురిసె" (శృంగార నైషధము); "ముద్దులు గురియరా ముదిపెండ్లికొడుకా అనిన పెండ్లికివచ్చిన స్త్రీలందఱు నా భార్యలే" అన్నట్లు. (లోకోక్తి).
ముద్దుగులము, వా. వి: చూ, ముచ్చివుక.
ముద్దుటుంగరము, వై. వి.=: చూ, రూ-ముదుటుంగరము. రామా. 6, ఆ. 186
ముద్దుటుంగ్రము, వై. వి.=: —పై.—
ముద్దుపెట్టుకొను, ద్వ. స. క్రి: (సం.)—చుంబించు.
ముద్దుప్రాలు, ద్వ. వి: చూ, ధాన్యము
ముద్దుముద్దు, వా. విఙ: చూ, జిలిబిలి 4.
ముద్దురాలు, ద్వ. వి. (ముద్దు+ఆలు): చూ, ముద్దుగుమ్మ.
ముద్దులగుమ్మ, ద్వ. వి: చూ, రూ-ముద్దుగుమ్మ.
ముదులాఁడి, ద్వ.వి.1.-పై.-; విఙ 2 మనోజ్ఞురాలు; చూ, స్త్రీ.
ముద్దులాఁడు, ద్వ. విఙ: చూ, మనోజ్ఞుఁడు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1253.
ముద్దులుగుల్కుట, జా: చూ, ముద్దుగురియుట. "ముదులుగుల్కు నీ భువనమోహన కుండలరత్న దీధితుల్." (కవికర్ణ రసాయనము); "ముద్దులు గుల్కుచున్న యుగ్మలి."(రసిక జన మనోరంజనము).
ముద్దులు మూటఁగట్టుట, జా: చూ, ముద్దుగురియుట. మఱికొన్ని సంగతులు ముద్దులు మూటఁగట్టఁ జాలు", (శ్రీనివాస విలాసము).
ముద్దె, దే. వి: చూ, ముద్దు. 2.
ముద్ర, సం. వి, ఆ. (స్త్రీ). = ముద్దు. 1; చూ, ముద్దర: 2,

ఉంగరము లోనగువానియందుఁ గల సంజ్ఞాక్షరములు. (రె.)- అచ్చు; 3. ధాన్యపు రాశిపై ముద్ర: బరగడ: అం. 4: చూ, అలంకారము. 3 ("చెప్పఁదలఁచినది పదములందుఁ జూపుట ఉదా. -నిత-బగుర్విత్స్వ"); 5: చూ, నృత్తహస్తములు.

ముద్రగిడ, మి. వి. రాజదండము.

ముద్రణము, సం. వి. అ. న. 1. ముద్రించుట; 2.=ముట్టడి. ఆక్రమించి నిర్బంధించుట: చూ, ముట్టడి.

ముద్రపత్ర సంపుటము, సం. వి. అ. పుం అచ్చు పొత్తము: చూ, సంపుటము. 3.

ముద్రపలక, వా. మి. వి. (ధాన్యపు రాశిపైన వేయు) ముద్ర బల్ల: చూ, ముద్రబల్ల.

ముద్రబల్ల, వా. మి. వి. —వై.— "ముద్రబల్లవద్ద దెబ్బతిన్నట్లు".

ముద్రలు, అం: ఖేచరి, భూచరి, మధ్యమ, షణ్ముఖి, శాంభవి. 5)

ముద్రాంగుళీయకము, సం. వి. అ. న. =ముద్దుటుంగరము: చూ, ముదుటుంగరము.

ముద్రాక్షరశాల, సం.వి.ఆ.స్త్రీ ముద్రాశాల, అచ్చుఁగూటము-అచ్చుకూటము: చూ, సదనము. 1.

ముద్రారక్షకము, అం: చూ, కళలు.

ముద్రాశాల, సం వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముద్రాక్షరశాల.

ముద్రించు, సం. స. క్రి. 1. ముద్రాకింతము చేయు: చూ, అచ్చుకొట్టు-అచ్చుగుద్దు-అచ్చువేయు; వా. 2. చక్రాంకితము చేయు; 3. ఉత్తరము లోనగువాని మీఁద సీలునునొక్కు (కొట్టు).

ముద్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముదుటుంగరము.

ముద్రికము, అం: చూ, ఆసనములు.

ముద్రితము, సం. విణ. 1. ముద్రింపఁబడినది; 2 ముకుళింపఁబడినది: ముకుళితము; అం. 3: చూ, గమకములు.

ముధ సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వ్యర్థము.

మున్, దే, అవ్య: చూ, ముంగల. 3.

మునక, దే. వి. రూ-మునుక: చూ, స్నానము. 1.

మునగ, వై. వి. = మురంగి. రూ-మునుగ*: చూ, శిగ్రువు.

మునస, దే. వి. ఏతపు మ్రానిమీఁది యరభాగము. (ఏతపు మ్రానిక్రింది యరభాగము మీట); తద్వి.—ముంగిసమ్రాను.

మునసబు(బు), వా. వి. రూ-మున్సిపు. 1. గ్రామాధికారి: అధ్యక్షుఁడు; 2: న్యాయాధికారి. "డిస్ట్రిక్టు మునసబు."

ముని, సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఋషి(వశిష్ఠాది): చూ, సన్న్యాసి; 2: చూ, బుద్ధుఁడు; 3. అగిసియ*: చూ, శుకనాసము; దే. వి. (1) అత్యగ్రము; (2)యత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; విణ. (3) వత్తియందు మునుశబ్దము యొక్క అంత్యోకారమునకు ఇకారము వచ్చినరూపము. "మునివ్రేళ్లు; మునిముచ్చు."

మునిఁగించు, దే. ప్ర. క్రి. 1. స్నానముచేయించు; వా. 2. (కనఁబడకుండునటుల పడవ లోనగునవి) నీటిలోమునుఁగునట్లుచేయు.

మునిఁగినవాఁడు, దే. విణ. అప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.

మునిఁగొలుగు, దే. వి: చూ, రూ-ముంగొలుగు.

మునికోల, దే. వి. 1: చూ, రూ-ముల్లుకోల; 2: కశ్యాసము, కమిచీ, కిసము, కొరడా. చబుకు, చిప్పు-చాకు, చేసుకోల-చేర్కోల-చేబుకోల-చేంబకోల-చేర్లకోల, జాటీ, టిటిట్టు-టియము, సంటెము-సమ్మెట, సాటి. (సం.)— అశ్వకి, కశ, ప్రతిపాదకము, తోత్రము, తోదనము, ప్రాజనము. (మిగత వానికి "చూ, సమ్మెట. 2.")

మునిచీఁకటి, దే. వి. (మును+చీఁకటి) ప్రొద్దుక్రుంకినరోజునే వచ్చెడుబలువని చీఁకటి, మునిమునిచీఁకటి (అసికొంచెము.) చూ, మేచకము. 1:

మునిబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, దశవిధబ్రాహ్మణులు. (కంద మూలాదు లశనముగ గ్రహించి దాంతులై తపోనిష్ఠగలిగి వేదశాస్త్రములను కర్తవ్య కర్మములను గుర్తెఱింగి విశేష జ్ఞానముచే సత్యవాక్కుగలవారే బ్రాహ్మణులు. "శ్లో. ఫల మూలాశనోదాంతో తపస్వీ వేదశాస్త్రవిత్, కృత్యాకృత్య విశేషజ్ఞో సత్యవాఙ్మునిరుచ్యతే.".

మునిమనుమఁడు, దే. వి. (మును + మనుమఁడు.) ప్రపౌత్రుఁడు,పరంపరుఁడు.రూ-ముమ్మనుమఁడు:చూ,మూనుఁడు 1.

మునిమనుమరాలు, దే. వి. ప్రపౌత్రి. రూ- ముమ్మనుమరాలు: చూ, మూన. 1.

మునిమాపు, దే. వి. (మును + మాపు): చూ, ప్రదోషము. 1. పా. 1, ఆ. 49.

మునిముంగల, ద్వ వి. (ముంగల + ముంగల) ఎట్టఎదుట: చూ, మొట్టమొదలు.

మునిముచ్చు, దే. వి. (మును + ముచ్చు) 1: చూ, పశ్యతోహరుఁడు. 2. కళా. 3, ఆ 188: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. పశ్యతోహరురాలు: చూ, హారకుఁడు. 1. ("చూ, స్త్రీ.")

మునియేఁడు, దే. వి. (మును+ఏఁడు) రూ - మున్నేఁడు. నిరుటికి తొలియేఁడు: చూ, సంవత్సరములు.

మునివేషి, వా.వి.1.తురకచదువుచెప్పువాఁడు;2:చూ, వ్రాఁతకాఁడు.

మునిసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

మునీంద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ఋషుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి (ఋషి.)

మునీనాంచ మతిభ్రమః,న్యా.మునులకునుమతిభ్రమముగలఁగును.

మును, దే. వి. 1. (రూ - మునుపు - మున్ను) పూర్వకాలము: చూ, మొదలు, 4; 2. (రూ-మునుపు-మున్ను) ఆరంభము: చూ, మొదలు 4; 3. అంతము. తుది. హరి: పూ. 7, ఆ. 193: చూ, సుద; అవ్య. 4: చూ, ముంగల.

మునుఁగు, దే. అ. క్రి. రూ-మున్గు. 1: చూ, మరణించు. సౌం. మా. 36; 2. మునుకవేయు: చూ, స్నానమాడు: 3. అడఁగు. భో. 1. ఆ. 101: చూ, క్రుక్కు. 4; 4: చూ, నశించు; 5. మఱుఁగుపడు: చూ, లాఁచు.

మునుఁగువాఁడు, దే. విణ. అప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.

మునుక, దే. వి. రూ-మనుక. మునుఁగుట.1: చూ,స్నానము 1; 2, మునుకవేయుట. విజ. 1, ఆ. 121:చూ,స్నానము1,

మునుకు, దే. అ. క్రి: 1; చూ, సంతాపించు. జై. 7, ఆ.115. 2. మాఱుపలుకు. భో. 5. ఆ. 66; 3. పలుకు. నై. 3, ఆ. 44: చూ, వచించు.
మునుకువ, దే. వి. పూనిక. య. 3,ఆ,16:చూ,సన్నాహము2.
మునుకొను, దే. అ. క్రి. రూ-మున్కొను: చూ,ముందుపడు.
మునుకోలు, దే. వి. మునుకొనుట.
మునుగ, వై. వి.=మురంగీ: చూ, రూ-మునగ *:
మునుగట్టు, ద్వ. వి. తూరుపుఁగొండ: చూ, పర్వతము.
మునుచీఁకటులవిచ్చుమొగ్గ, ద్వ. వి. చంద్రుఁడు. వేం. ఆం. 11: చూ, హిమాంశువు.
మునుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-ముంచు.
మునుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మునుకొను.
మునుపు, దే. వి. రూ-మున్పు: చూ, రూ-మును 1.—2.
మునుము, దే. వి. రూ-మున్ము 1. పైరుపండిన పిదపకోయుట కేర్పఱచుకొనిన పరిమితి: పాయ; 2. వరుస, పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 3. ఎదురు: చూ, ముందర. 1; 4. ఎదుటిచోటు; 5: చూ, సేనాముఖము; 6: తఱుమఁదనము-తఱుచుఁదనము, ఒత్తడి, ఒత్తు, జవరము; విణ. 7. తఱచు. హరి. ఉ. 9,ఆ. 46: చూ, మొత్తము; వా. వి. 8. నాఱునాటెడువరుస.
మునుముకొను, దే. అ. క్రి. వరుసపెట్టు.
మునులయిల్లు, వా. వి. ఆకుటిల్లు: చూ, సదనము. 1.
మున్కొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మునుకొను.
మున్గు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మునుఁగు. (మునుకవేయుటకు-పాండు. 4, ఆ. 196)
మున్నడి, దే. అవ్య. క్రి: విణ.(మున్ను+అడుగు)ముందుగా: రూ-మున్నాడి.
మున్నరక, దే వి. 1; తొలిధుక్కి: చూ, లాంగలము. 1; 2: ధైర్యము. విజ 3. ఆ. 144; చూ, స్థైర్యము. 1.
మున్నాడి, దే.అవ్య.క్రి.విణ:చూ, రూ-మున్నడి.పా.1:అ.103
మున్నీటిచూలి, ద్వ. వి. క్షీరసాగరకన్యక: చూ, లక్ష్మి. 1:
మున్నీటిపట్టి, ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు. సాం. దే. 10:
మున్నీటియగ్గి, ద్వ. వి: చూ, బడబానలము.
మున్నీరు, ద్వ. వి. (మును+నీరు): చూ, సముద్రము. పాండు. 2, ఆ. 109.
మున్ను, దే. వి: చూ, రూ-మును. 1—2.
మున్నూఱు, దే. స. బ. (మూఁడు+నూఱులు) మూఁడు నూఱులు.
మున్నూలు, దే. వి: త్రిసూత్రి: రూ-మూన్నూలు. ముప్పిరి, ముప్పేట: చూ, సూత్రము 1:
మున్నెరిక, దే. వి. పూర్వరాగమువలనఁగలిగినవిరహతాపము.
మున్నేఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మునియేఁడు.
మున్పు, దే. వి: చూ, రూ-మునుపు.
మున్ము, దే. వి: చూ, రూ-మునుము.
మున్సపు, వా. వి: చూ, రూ-మునసపు (బు.)
ముప్పండ్రు, ద్వ; వి. బ: ముప్పదిమంది.
ముప్పటిలు, దే. అ: క్రి.రూ-ముప్పటిల్లు.చల్లారు:చూ,ప్రుక్షు 4.
ముప్పటిల్లు, వా. అ. క్రి.—పై—
ముప్పది, ద్వ. స: (మూఁడు+పది)ముప్పై (30.)
ముప్పదియాఱేండ్లది, ద్వ, వి. నిరతము, లోల, మిక్కిలియిచ్చ గలది: చూ, స్త్రీ.
ముప్పదిరెంటిగుంపు, ద్వ. వి. రేవతి: చూ, రిక్క.1—౨౮.
ముప్పదిరెండాయుధములు, అం: (చూ, బాణము. 1. ౬౫) బాణము, ఖడ్గము (కటారి), తోమరము (కోదండము), స్తోమము, చేరి, సృగము, శక్తి, యష్టి, భిండివాలము, పరిఘము, పరశ్వథము, గద, ప్రాసము, ముద్గరము, ముసలము, శూలము, పాశము, చక్రము, ముసుండి, దండము, వజ్రము, అశని, హలము, అరిష్టము, క్రకచము,కుంతము, పరశువు, శంకువు, వేణువు, తోత్రము, కుసూలము, త్రిశూలము. (32). (చూ, ఆయుధనామవిశేషములు 657పొరట.)
ముప్పదిరెండు, ద్వ. వి: (సం.)—ఆకృతి.
ముప్పరువునేల, దే. వి క్రోశత్రయము: రూ - ముప్పర్వునేల.
ముప్పర్దు, వా. వి. చితాఅవర్జాలులేని వరుసపద్దుల పొత్తము.
ముప్పర్వునేల, దే. వి: చూ, రూ-ముప్పర్వునేల.
ముప్పలము, ద్వ. వి (మూఁడు+పలము)మూఁడుపలములు.
ముప్పాతిక, ద్వ. వి (మూఁడు+పాతిక) మూఁడు పాతికలు.
ముప్పావు, ద్వ. వి. (మూఁడు+పావు) మూఁడుపావులు.
ముప్పావులా, ద్వ. వి.(మూఁడు+పావులా) మూఁడుపావులాలు
ముప్పిడి, దే. వి. (మూఁడు+పిడి) చాఁకు: చూ, రిష్టి. 2.
ముప్పిర, దే. వి (మూఁడు+పిర) మూఁడుపిరలు.
ముప్పిరి, దే. వి. (మూఁడు+పిరి): చూ, మున్నూలు: విణ. 2 మూఁడుపిరులుగలది.
ముప్పిరిగొను, దే. అ క్రి: 1 మూఁడుపిరులుగా పెనఁగొను; 2. పెనఁగొను. నిర్వ. 10, ఆ. 140: చూ, వెంటిగొను.
ముప్పు, దే. వి. 1: వార్ధకము: చూ, స్థావిరము; 2: చూ, విపత్తు. రామా. 7, ఆ. 119.
ముప్పూఁట, దే. వి. (మూఁడు+పూఁట) మూఁడు పూఁటలు.
ముప్పె, వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
ముప్పేట, దే. వి: చూ, ముప్పిరి.
ముప్పేటపేరు, దే. వి: త్రిసరము: చూ, హవణిక. 2. (చూ, భూషణము. 2.)
ముప్పై, వా. వి: ముప్పది. (30.)
ముప్పొంగు, దే. అ. క్రి. (మూఁడు+పొఁగు) మూఁడు పొంగులు పొంగు.
ముప్పొత్తులు, దే. వి: బ. (మూఁడు+పొత్తులు) అసడ్డ: చూ, సయాట.
ముప్పోకలాఁడు, దే. వి. (మూఁడు + పోకలు + అడు.) త్రిగుణాత్మకుఁడు: చూ, వేలుపు.
ముబ్బడి, దే. విణ: చూ, రూ-ముమ్మడుగు.
ముబ్బడించు, దే. అ. క్రి. ముమ్మడియగు: రూ-ముమ్మడించు.
ముబ్బాసవాల్గీము, ద్వ వి: చూ, సూర్యుఁడు ఆం,పెదా.సుర21.
ముబ్బె, దే. వి. నితంబపార్శ్వము: చూ, మంబె.

ముబ్బేడ, వా. వి, (మూఁడు + బేడ) మూఁడుబేడలు.
ముముక్షుత్వము, అం: చూ, సాధనచతుష్టయము.
ముముక్షువు, సం. విణ. (ఉ) విడువనిచ్ఛగలవాఁడు.
ముమూర్ష, సం. వి, అ. స్త్రీ: చావనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.
ముమూర్షువు, సం. విణ. (ఉ) చావనిచ్ఛగలవాఁడు.
ముమ్మడి. దే. విణ: చూ, రూ-ముమ్మడుగు.
ముమ్మడించు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-ముబ్బడించు.
ముమ్మడుగు, దే. విణ. మూఁడురెట్లు: ముబ్బడి-ముమ్మడి.
ముమ్మనుమఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మునిమనుమఁడు.
ముమ్మనుమరాలు, దే. వి: చూ, రూ-మునిమనుమరాలు.
ముమ్మరము, దే. విణ: 1. అధికము. పంచ; నా. 3, ఆ. 84: చూ, హెరాళము. 2: చూ, విజృంభణము.
ముమ్మరించు, దే. అ. క్రి. అతిశయించు: చూ, సందడించు.
ముమ్మూఱు, దే. వి. (మూఁడు + మూఱు) మూఁడుమాఱులు.
ముమ్మూఁడు, దే. స. (మూఁడు + మూఁడు.) మూఁడుమూఁళ్లు రూ-ముమ్మూడు. తొమ్మిది, ము త్తిగ. (చూ, ఓమ్.) (సం) అంకము. ఖండము, నవకము.
ముమ్మూడు, దే. స. (మూడు + మూడు)—పై.—
ముమ్మూల, దే. వి. మూఁడుమూలలుగలది.
ముమ్మొన, అం; చూ, మొనలు.
ముమ్మొనవాలు, ద్వ. వి. (మూఁడు + మొనవాలు) త్రిశిఖము, త్రిశూలము: చూ, బాణము. 1—౩౪.
ముమ్మొనవాలుదాలుపు, ద్వ. వి. శూలి: చూ, శివుఁడు.
ముమ్మొనవాల్దంట, —పై—
ముమ్మోటు, దే. విణ: (మును + మోటు) మూఢశిరోమణి.
ముయ్యంచు, ద్వ. వి: (మూఁడు + అంచు) 1. మూఁడుమూలలు; విణ. 2. మూఁడుమూలలుగలది.
ముయ్యంచుతుంగ, ద్వ. వి. మూఁడంచుల తుంగ *: చూ, తృణము. 1.
ముయ్యగ్గి, ద్వ. వి. అగ్నిత్రయము: చూ, వహ్ని. 1.
ముయ్యడ, ద్వ. వి (మూఁడు + ఆడ) ఆఱు మానికలు, కుడపషట్కము.
ముయ్యాకుఁబొన్న, ద్వ. వి. (మూఁడు + ఆకు + పొన్న.) మువ్వంచాకు *: చూ, పొలపర్ణి.
ముయ్యాఱు, దే. స. (మూఁడు + ఆఱు) మూఁడుఆఱులు. $3 \times 6 = 18$.
ముయ్యెలగుట్ట, ద్వ. వి. (మూఁడు + ఎల్ల + గుట్ట) 1 మూఁడు ఎల్లలుకలియుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. మూఁడుదారులు కలియుచోటు, త్రికము, స్వా. 3. ఆ. 34: చూ-మార్గము. 1.
ముయ్యేఁడు, దే. స (మూఁడు + ఏఁడు) మూఁడేళ్లు. $3 \times 7 = 21$.
ముయ్యేఱు, దే. వి. (మూఁడు + ఏఱు) త్రిపథగ, గంగ: చూ, నది.
ముర, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) := మరువము. వాసనగలమొక్క: చూ, రాజార్హము. (చూ, సల్లకి.)
మురంగి, సం. వి. ఈ: స్త్రీ: = మునగ. కారుమునగ *: చూ, * పవు.
మురకనాటిబ్రాహ్మణులు, అం; చూ, అంగ్రఁ లు. 6౦౩ పాటు. (మురకనాడులు, వెన్నూరు మురకినాటిలు అని రెండు విధములు. శుక్లయజుర్వేదులు. కాత్యాయనసూత్రమువారు.)
మురజబంధము, అం. (మర్దలబంధము): చూ, శబ్దాలంకారములు. (హేతువు. 2.)
మురజము, సం. వి అ. పుం: 1; మృదంగము (దీనిమ్రోఁత మూర్జన.): చూ, వీణ; అం: 2 చూ: అనద్ధవాద్యములు.
మురటి, దే. వి: చూ, పుష్పము. అం. పదా. ౭—7.
మురదారుసింగు, వా. వి: కంకుష్ఠము కంకుష్ఠువు.
మురబ్బ, వా. వి: మురబ్బా 1. పెంకితనము. మురబ్బీ; 2. అల్లపుమురబ్బా అను లేహ్యము.
మురబ్బా, వా. వి —పై—
మురబ్బీ, వా. వి: చూ, మురబ్బ. 1.
మురమర్దనుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, విష్ణువు. 1:
మురము, దే. వి. అందుగు *: చూ, సల్లకి. (చూ, ముర.)
మురమురః దే. వి: 1. మూల్గుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము; చూ, హూహూ; 2. అణఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
మురళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1. పిల్లనఁగ్రోవి. పాండు, 1, ఆ. 164: చూ, వీణ; 2, అశ్వధారావిశేషము. పా. 2, ఆ. 101: చూ, హయము.
మురళించు, దే. స. క్రి: తిరస్కరించు: చూ, హేళనముచేయు.
మురళ్యాదులుసుషిరములు, అం: చూ, వాద్యములు.
మురాయింపు, వా, వి. బుకాయింపు: చూ, మొరాయింపు,
మురారి, సం. వి, ఇ. పుం: 1. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2: ఒకానొకకవి.
మురారేస్తృతీయః పంథాః, న్యా. మురారి. మూఁడవదారి.
మురాళము, దే. వి: దిగదుడుపు: చూ, సురాళము. 1.
మురాళించు, దే. స. క్రి. దిగఁదుడుచు: చూ, సురాళించు.
ముఱి, దే. వి. 1: కండకావరము, గర్వము. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 32: చూ, హంకారము; 2. నడకయందలి కులుకు: ముఱిపము - ముఱిపెము.
ముఱించు, దే. ప్రే: 1. అంకించు, త్రిప్పు, త్రిప్పియాడు, మలపు, ముఱకటించు. తద్వి.-౧. కడుపులో త్రిప్పునకు.—గుంభ్రించు గూంగ్రించు.
ముఱికాఁడు, దే. విణ. గర్విష్ఠుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 199: చూ, హేరంబుఁడు.
ముఱికి, దే. వి. రూ-ముఱికి. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1.
ముఱికొను, దే. స. క్రి. (ముఱియ + కొను.) ఖండించు. ఉ. హరి. 6, ఆ. 10: చూ, వెలగు.
ముఱిడీగొలుసు, దే. వి: ముంజేతవేసికొనెడి బంగారు మెలికల గొలుసు: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨౪)
ముఱిపము, దే. వి; చూ, ముఱి. 1-2. (గర్వమునకు.—ఉ. హరి. 1, ఆ. 57.)

మురిపెము, దే. వి.—పై.—; 3: చూ, విలాసము. 2; 4. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము.
మురియ, దే. వి. ముక్క: చూ, శకలము. 4.
మురియఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. అతిశయించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 282: చూ, సందడించు. 2.
మురియు, దే. అ. క్రి. 1. నడుచునప్పుడు కులుకు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 3. నివర్తిల్లు: చూ, పట్రిల్లు; 4. తెగు. హరి. ఉ, 2, ఆ. 60: చూ, ప్రకృ-వాఱు; 5. పాతముచెడు: చూ, విఱుగు. 5.
మురుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మురుఁడనురక్కసుఁడు: చూ; రాక్షసుఁడు. 1.
మురుగు, దే. వి. (రూ-ముర్గు-మురువు-మర్వు.) 1. ముంజేతి నగ: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨౫); 2. అల్లికవేసిన బంగారు కమ్మి.
మురుము, దే. వి. అందుగు*: చూ, సల్లకి. (రూ-మురిము.)
మురువనడ, దే. వి: చూ, మురళి. 2.
మురువు, దే. వి. రూ-ముర్వు. 1. గర్వము. య. 2. ఆ. 52; చూ, హంకారము; 2 : చూ, సౌందర్యము; 3. శృంగార గర్వము: చూ, హంకారము; 4: చూ, రూ-మురుగు. 1; 5: చూ, రూ-మురుగు. 2; 6: చూ, విలాసము. 2; విణ. 7. సుందరము. బ్ర. 5. ఆ. 29: చూ, సౌందర్యము; 8. మంజులము: చూ, హృద్యము.
ముర్గు, దే. వి: చూ, రూ-మురుగు.
ముర్మురము, సం. వి. అ. పుం. 1. కుమ్మ; 2. సూర్యుని గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
ముర్మురుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, మన్మథుఁడు.
ముర్వు, దే. వి. విణ: చూ, రూ-మురువు,
ముఱకటము, దే. వి. ముఱకటించుట.
ముఱకటించు, దే. స. క్రి: చూ, మురించు.
ముఱకము, దే. వి. నిక్కు: చూ, హంకారము.
ముఱముఱమను, దే. అ. క్రి. కోపవికారము చూపు: చూ, ముఱముఱలాడు.
ముఱముఱలాఁడు, దే. అ. క్రి: చూ, ముఱముఱమను,
ముఱి, దే. వి: 1: చూ, శౌర్యము; విణ. 2. అల్పము: చూ, స్వల్పము: 3. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1.
ముఱికి, దే. వి. 1; నింకిరి: చూ, మలము. 1; 2. కల్మషము చూ, మలినము. 1.
ముఱికికాలువ, వా. వి. ముఱికినీరుపోవుకాలువ. (ఇది పంటకు పనికిరాదు)
ముఱికిగుంట, వా. వి. పీతిరిగుంట; చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
ముఱికి చెమట, దే. వి: కొంచు: చూ, స్వేదము.
ముఱికినాఁడు, దే. వి: ఒకదేశము. రూ-ములికినాఁడు-మురికినాఁడు (ఆనికొండలు) (చూ, మురకనాటిబ్రాహ్మణులు:)
ముఱిచీఁకటి, దే. వి. గబ్బుచీఁకటి: చూ, మేచకము, 1.
ముఱిముఱి, దే. విణ. కొంచెముక్కొంచెము: చూ, స్వల్పము.
ముఱిముఱిచీఁకటి, దే. వి: చూ, ముఱిచీఁకటి.
ముఱియు, దే అ. క్రి: గర్వించు,రూ-మురియు.అచ్చ.కిష్కిం, కాం. 72: చూ, హంకరించు.
ముఱు, దే.వి రూ-ముఱ్ఱు.1:చూ, మురియ;2:చూ,పీయూషము.
ముఱుగు, దే. అ. క్రి. 1: కుళ్ళు—క్రుళ్ళు; 2: చూ, సదమదమగు. మార్క. 2, ఆ. 41.
ముఱుగుడు, దే.విణ:ముఱిగినది.స్వా.4,ఆ,37:చూ.వి.ముంపు.
ముఱుత్రోవ, దే. వి. (ముఱుగు+త్రోవ.) దుర్గంధమగుదారి: చూ, మార్గము. 1.
ముఱ్ఱు, దే. వి: చూ, రూ-ముఱు.
ముఱ్ఱుఁదాము, దే. వి: చూ, మాతులాహి.
ముఱ్ఱుఁదాలు, ద్వ, వి: చూ, రూ-ముఱు. 2.
ముఱ్వు, దే. వి: చూ, రూ-మురువు. 2.
ములక, దే. వి: రూ-ములుక *: చూ. సింహి. 2. (ఇది క్షుద్రములక, తెల్లములక, పెద్దములక అని త్రివిధము.)
ములకాలకఱ్ఱ, వా. వి; చూ, ములుకోల. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)
ములికి, దే వి. రూ-ముల్కి. 1. అంప: చూ, బాణము. 1; 2. బాణపుటలుఁగు: చూ, బాణము. 1; 3. బొంగరపుముల్లు; వా. 4. మనసుననాటిన మాట: చూ, శబ్దము. 2.
ములు, దే. వి. రూ-ముల్లు. 1: కంటకము: చూ, సితాగ్రము: 2, నీవారాదిశూకము: చూ, సితాగ్రము; 3 త్రాసుముల్లు, మొల:చూ,సితాగ్రము: 4.మల్లయుద్ధాయుధాగ్రము:(బ)ముళ్లు,
ములుక, దే. వి. చూ, రూ-ములక *.
ములుకత్తి, ద్వ. వి: ముల్లుతీసెడుకత్తి; చూ, రిష్టి. 2.
ములుకోల, దే. వి: 1. (ములకాలకఱ్ఱ): చూ, రూ-ముల్లుకోల: 2. తోత్రము: చూ, రూ-ముల్లుకోల.
ములుగ, పై. దే. వి: దరియ - గరుగు - గఱుగు *.
ములుగు, పై. వి. 1.=మూలక. బొక్కసము: చూ, పంటసాల; దే. వి. 2: చూ, రూ-మూలుగు, 1; అ. క్రి: (రూ-మూలుగు - మూల్గు.) 3. నొప్పిచే ధ్వనించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 77: చూ, రూ - మూలుగు. 3; 4. అఱచు:చూ,శబ్దించు.
ములుగొలిమిడి, దే. వి. ఇక్షురము * : చూ, మొగబీర.
ములుగోరఁట, ద్వ. వి. ఝింటి *: చూ, సహ. 2.
ములుచిఁత, దే. వి: చూ, రూ-ముల్లుచిఁత *: పర.5, ఆ.185.
ములుచ, దే. విణ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2: చూ, మూఢుఁడు. కళా.6,ఆ. 267; 3.తక్కువ:చూ,వెలితి.2.
ములుచఁదనము, దే. వి, గట్టిదనము: చూ, వృత్తము. 6. (బెడిదము. 5.)
ములుజెముడు, ద్వ. వి: (సం),—అలంబుషము.త్రికటము*:
ములుతారు, దే. వి: ఒకవల. హరిశ్చ. 2, ఆ. 15:చూ,వల.1.
ములుతోఁటకూర, దే. వి. ముళ్లతోఁటకూర*. చూ,మారిషము.
ములుత్రాసు, దే. వి: చిన్నత్రాసు: చూ, త్రాసు.
ములుదోస, దే. వి: రోమశి *: చూ, హరివాలుకము.
ములుదోసతీఁగె, —పై—

ములుపంది, దే. వి: ఏదు, శల్యము: చూ, సూకరము.
ములుబంతి, ద్వ. వి. ఒకానొకచోరసాధనము, గద్దగోరు-గ్రద్ద గోరు, గరుడిగోరు, తలముళ్ళు, బలపము: చూ, రిష్టి. 2.
ములుము, దే. వి. బావులనీళ్లు పాటించిపండించెడు పొలము: చూ, హరిప్రియ. 2 (భూమి. 1.)
ములుమోదుగు, దే. వి: చూ, రోహి. 2. *:
ములువాలుగ, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
ములువెంపలి, దే. వి: కంటకపుంఖి *: చూ, వెంపలి.
ములువెలఁగ, దే. వి: పుల్లవెలఁగ. చతురశ్రికము, గ్రంధిలము, కశేరుకము, కంటకకపిత్థము *: చూ, వెలఁగ.
ములువెలమ, దే. వి: చూ, వికంకతము. 1 *:
ములుసూపు, దే. అ. క్రి: 1. అతిశయించు: చూ, సందడించు; వా. 2. త్రాసుముల్లు బరువువైపుఒరగు.
ముల్కి, దే. వి: చూ, రూ-ములికి.
ముల్చు, దే. విణ; 1: చూ, రూ-ములుచు. 2. పర: 3, ఆ. 198; 2: చూ, ములుచు. 3,
ముల్లంగి, వై. వి.=మూలకిమ్: చూ, హస్తికంద. *:
ముల్లంగిపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, పక్షి.
ముల్లముస్తె, దే. వి: చూ, ముల్లుచింత *:
ముల్లాకుజాయి, దే. వి:ఒకరకముపత్రపరశువు:చూ,వృశ్చినము.
ముల్లియ, వై. వి: 1.=మూత, రూ-ముల్లె: చూ, మూట; 2: చూ, ముడుపు. 1; 3; చూ, ముడుపు 2;4:చూ,ముడుపు.3.
ముల్లియవిప్పు, ద్వ. వి. మూటలదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
ముల్లు, దే. వి: చూ, రూ-ములు.
ముల్లుకోల, వా. వి. రూ-ములుకోల: చూ, సిక్కు.
ముల్లుచింత, దే. వి. (ముల్లు+ఉచ్చింత) రూ-ములుచింత*: చూ, కుండ 5.
ముల్లుచూపుట, జా. పక్షపాతము లేకుండుట. "వెలయంగ నశ్వమేధంబులు ...., ధర్మమువలనన ములుసూపు." (భారతము) (చూ, ములుసూపు. 2)
ముల్లుపుచ్చికొట్టడచు, వా. అ. క్రి. మునుపటికంటె నెక్కువ బాధకలుగు.
ముల్లె, వై. వి.=మూఁత: చూ, రూ-ముల్లియ.
ముల్లెవిప్పువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, ముల్లియవిప్పు.
మువురు, దే. స. బ: చూ, రూ-ముగురు.
మువ్వ. ద్వ. వి. (మూఁడు+వా) 1. మొనలో మూఁడు సందులుగల పెద్దగజ్జె, గజ్జియ: చూ, భూషణము. 2-౧౦-(౩); 2. ఒకపట్టణము. రూ-మువ్వ: చూ, సీమ (1) (దేశములు).
మువ్వంచె, ద్వ. వి. (మూఁడు+పంచె) 1: మూఁడు పంచెలు; విణ. 2, మూఁడు పంచెలుగలది.
మువ్వంచాకు, ద్వ. వి. (మూఁడు+పంచె+ఆకు): చూ, ముయ్యాకుఁటొన్న*.
మువ్వంటు, దే.వి.(మూఁడు+అంటు) నెలకులోపలి మూఁడు పురుడులు. హరి, ఉ. 4, అ. 251.

ముష్పరోదె, దే, వి. ముష్పపసరము, కాఁడికిని గంటకును క్రొత్తగా అలవరించెడి యెద్దు: చూ, వృషభము 1.
ముష్పగలపన్నెమెకము, ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము.1.
ముష్పదోనె, ద్వ, వి. అడుగున ఒంటిపలుఁ గల దోనె: చూ, హోదము.
ముష్పన్నె, ద్వ. విణ. మూఁడు రంగులుగలది.
ముష్పన్నెకాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.
ముష్పన్నెమెకము, ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము. 1.
ముష్పన్నెపిల్లి, ద్వ. వి. ఇంద్రధనుస్సు: చూ, వాణము. 1.
ముష్పపసరము, దే. వి: చూ, ముష్పరోదె.
ముప్పిసము, దే. వి. మూఁడు పిసములు.
ముప్పూరు, దే. స. బ: చూ, రూ-ముపురు.
ముప్వేలుపులయిక్క, దే. వి: చూ, సూర్యుఁడు.
ముషిటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, విషముష్టి* (వీనిగింజలు చిప్పవేళ్లరసమున రెండుజాములు వండినముష్టి) (చర్మరోగములు హరించును).
ముషితము, సం. విణ. 1. దొంగిలఁబడినది: రూ-మూషితము: చూ, హృతము; 2. వఱకఁబడినది.
ముష్కకము, సం వి.అ.పుం=మొక్కము. (రూ-ముష్కరము-ముష్కకము*): చూ, మొక్కము.
ముష్కము, 1: —వై.—; 2: చూ, వృషణము; 3 : చూ, మొత్తము. 2.
ముష్కరము, సం. వి. అ. పుం. = మొక్కరము*: చూ, మొక్కము.
ముష్కరుఁడు, సం.విణ =మొక్కలుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.
ముష్కశము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ముష్కరము.
ముష్టి, సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1. కత్తిపిడి: చూ, రిష్టి. 2. (పిడి. 2); 2. పిడికిలి, సంగ్రాహము: చూ, పిడి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి; 4 =ముసిఁడి*: చూ, ముషిటి; పుం. 4. అభినయ హస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; వా. వి. 5. బిచ్చము: చూ, వేఁడికోలు; అం. 7: చూ, అసంయుత హస్తములు.
ముష్టితాడనము, అం: చూ, తాడనములు.
ముష్టింపచుఁడు, సం. విణ. దరిద్రుఁడు: చూ, లోల్లెగాఁడు (బీదవాఁడు.)
ముష్టిప్రకరణము, అం: చూ, ప్రమేయములు.
ముష్టిబంధము, సం.విణ.1.గట్టిగా పిడికిలించుట, సంగ్రాహము: చూ, హస్తము. 1; 2. పిడికిలి, సంగ్రాహము; చూ, హస్తము. 1.
ముష్టిస్వస్తికము, అం: చూ, నృత్తహస్తములు.
ముసగెన, దే. వి: చూ, గుసగుస.
ముసద్దీ వా. వి. 1: చూ, లెక్కవాఁడు: 2: చూ, లేఖకుఁడు.
ముసద్దీపేచి, వా వి. 1. వ్రాఁతరుసుము ముట్టని విషయములో వ్రాఁతకాఁడు వ్రాఁతయందు చూపెడు లోపము. "ముసద్దీపేచీయుండరాదు"; మధ్యవర్తియొక్క మడత సంభాషణము 3. ఉభయ వాదులయొక్క భావములు విడకపోవుట.

ముసనాబు, దే. వి. అందలముప్రక్క తెర.

ముసముస, దే. వి. 1. ముసురుట లోనగువాని యందలి ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూహూ; 2. కోపమునఁ గలుగు చిఱచిఱ; 3. పంది మూర్కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము భాగ. 3, ఆ. 413: చూ, హుహూహూ.

ముసముసమను, దే. అ. క్రి. రూ-ముసముసయను. 1. ముసముసయని శబ్దించు: చూ, శబ్దించు; 2. చిఱచిఱలాడు, మండు: చూ, వెలుఁగు. 5.

ముసముసయను, దే. అ. కి. —పై.—

ముసరు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు భో, 3, ఆ. 176.

ముసలఃకిసలాయతే, న్యా. "రోఁకలి చిగిరించినట్లు".

ముసలము, సం వి. అ. పుం. న. రూ-ముషలము. 1: చూ, రోఁకలి; అం. 2: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు; 3: చూ, అస్త్రములు.

ముసలి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. ఉడుము: చూ, బిలేశయ; 2. ఎలుకజీడి*: చూ. స్ఫోటశోఫ; 3: చూ, నేలతాడి*; 4 రూ-ముషలి. జల్లి: చూ, హాలాహలము. 2; న్. పుం. 5: చూ, బలరాముఁడు; దే. విణ. (1) వృద్ధు: చూ, స్థావిరము.

ముసలితనము, వా. వి: చూ, ముసలి (1).

ముసలిది దే విణ: చూ, ముదియది.

ముసలివాఁడు, దే. విణ: చూ, స్థవిరుఁడు.

ముసల్మాను, వా. వి తురక, మ్లేచ్ఛుఁడు.

ముసల్యుఁడు, సం, విణ రోఁకటిచేతఁ జంపఁదగినవాఁడు.

ముసాంబ్రము. దే వి. ఒకానొక మందువస్తువు: చూ, రాజార్హము

ముసాబు, వా. వి: చూ, నానుడు వాన.

ముసాయిదా, వా. వి చిత్తువ్రాఁత, మతలబు, మసోదా.

ముసి, దే.విణ బొంకు: చూ, వితథము. 1. రామా. 8, ఆ. 230.

ముసించు, దే: అ. క్రి: చూ, నశించు.

ముసిఁడి, వై. వి.= ముష్టిః చూ, ముషిణి*.

ముసిణి, —పై.—

ముసినగవు, దే. వి. చిఱునగవు: చూ, హాస్యము. 1.

ముసిముసి నగవు, —పై.—

ముసిముసి నవ్వు, —పై.—

ముసుండము, సం.వి.అ.పుం. కొయ్యగుదియ: చూ, ముద్గరము.

ముసుండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. —పై.—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

ముసుఁగు, దే. వి. కప్పుడు: చూ, వ్యవధానము. 3.

ముసుఁగుడు, —పై.—

ముసుఁగుడువడు, ద్వ. అ. క్రి. కప్పుడువడు: రూ-ముసుఁగువడు, ముసుఁగువాఱు.

ముసుఁగుబొంద, దే. వి. మట్టలుఊడని చిన్నతాడి*: చూ, శ్రీతాళము.

ముసుఁగువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-ముసుఁగుడు వడు. నిర్వ. 10, ఆ. 140.

ముసుఁగువాఱు, —పై.— పు. 1, ఆ. 101.

ముసురు, దే. వి. రూ-ముసువు. 1. చూ, నానుడు వాన; 2. వర్షము: చూ, వాన. 1.

ముసురుకవియు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

ముసురుకొను, —పై—

ముసురుమూతి, దే. వి: కోపవికారముగల మొగము: చూ, వదనము. 2.

ముసురుమూతివాఁడు, దే. విణ.కోపవికారముగలమూతివాఁడు.

ముసువు, దే. వి: చూ, రూ-ముసురు. 1—2.

ముస్త, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: (రూ - ముస్తకము - ముస్తియ - ముస్తె) 1. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; 2. కైవడి ముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 1.

ముస్తకము, సం. వి. అ. పుం: న. 1 = ముస్తా. తుంగముస్తె. (చూ, తృణము 1 లో తుంగముస్తె*) అంత్యా, అంత్యము, అంబుధరము, 1: అంబువాహి, అంభోదము అంభోదరము. 1. కుటంనటము—కుటన్నటము, కైవర్తము, కైవర్తముస్తకము-కైవర్తముస్తుకము, కైవర్తి-కైవర్తిక, కైవర్తిముస్తకము - కైవర్తీముస్తకము, గోనర్దము, గోపురము,ఘనము, జలదము, దాశపురము, నాగము, నాదేయము, పరిపేలనము, ప్లవము, ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, వానేయము (తె).—కయివడి, కైవడి, కయివడిముస్తె-కైవడి ముస్తె, ముస్తియ - ముస్తె.*; 2.నిడుముస్తె (చూ, తృణము 1లో తుంగగడ్డి) *: ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, రాజకశేరుక. (తె).—తుంగ, తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, ముస్తియ-ముస్తె. తద్వి.— ౧.భద్రము భద్రముస్తకము ; ౨. ఉచ్చట, చక్రల. (తె.) - వట్రువముస్తె (చూ, తృణము 1లో గుండ్రతుంగ); (మఱియు పచ్చతుంగముస్తె, కోలతుంగ ముస్తె మున్నగునవి.): చూ, హరిత. (తృణము. 1.)

ముస్తాదు, వా. విణ. 1. సిద్ధమైనది: రూ-ముస్తాబు; 2. ఆయుత్తము: చూ, సన్నాహము. 2.

ముస్తాబు, వా. విణ. —పై.— వి. 3. దుస్తులు లోనగునవి ధరించుకొనుట.

ముస్తియ, వై. వి.= ముస్తక: చూ, ముస్తకము. 1—2. *:

ముస్తీదు, దే. విణ: చూ, ముస్తాదు. 2. ఉదా. 4, ఆ. 278.

ముస్తీబు, వా. విణ: చూ, రూ-ముస్తీదు.

ముస్తె, వై. వి, = ముస్తక: చూ, రూ-ముస్తియ. *: (నిడుముస్తెకు.—స్వా. 2, ఆ. 7.)

ముస్తెలమేపరి, ద్వ. వి. పంది: చూ, సూకరము.

ముహుః, సం. అవ్య: చూ, మాటిమాటికి.

ముహూర్తము, సం. వి. అ. పుం, న: రూ - ముహూర్తము = మూరతము-మూరుతము-మూర్తము. 1. పండ్రెండు క్షణముల కాలము; 2. రెండుగడియల కాలము.

ముహుర్భాష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అనులాపము: చూ, శబ్దము. 2.

ముహూర్తము, సం. వి: అ. పుం: న. చూ, రూ-ముహుర్తము.

ముళ్ళమాటలు, జా. మాయమాటలు. "పలుదెఱఁగు ముళ్ళమాటల, కలహమె కల్యాణమని" పారి. 1, ఆ. 85.

ముళ్లయతి, మి. వి: నారదుఁడు: చూ, సన్న్యాసి.
ముళ్లవంగ, దే. వి. కత్తెరవంగ *; చూ, వంగ.
ముళ్ళు, వా. వి: బ. 1; చూ, ములు. 4; వా. 2. చిక్కులు. "మారాముళ్లు."

మూ

మూ, దే. విణ. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దమునకుమీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "మూన్నాళ్లు".
మూఁక, దే. వి. 1: చూ, సమూహము; 2. దండు: చూ, సేన. 1; అం. 3: చూ. దూతీచతుష్టయము.
మూఁకవిప్పు, దే. విణ: చెదరఁగొట్టునది. స్వా. 4, ఆ. 108.
మూఁకుడు, ద్వ. వి. (మూఁత+కుడుక) 1. తట్టువంటి మట్టి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6-౪౬; 2. ఇత్తడిమూఁకుడు. పాండు 3, ఆ. 201: చూ, పాత్రము. 6-౪౬; 3. మూయుటకుఁదగిన మూఁకుడులోనగునది: మూఁత.
మూఁగ, దే. వి: 1. చూ, దోమ; 2: చూ, పక్షి; వై. విణ. 3.=మూక: నోరుమెంగ, మఱువ, ముంగ, మూఁగవాఁడు మూఁగి, మూత, (సం.)—అభాషణుఁడు, అవాచీనుఁడు, మూకుఁడు. తద్వి —ఁ:పుట్టు మూఁగ;—:(సం) కలంబకుఁడు
మూఁగఁబాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.ఉ,హరి.4,ఆ.92.
మూఁగతీఁట, ద్వ. వి. ఒడలిపై దట్టముగా పేలినతీఁట: చూ, విదర్చిక.
మూఁగబోతు, ద్వ వి: తుషసమేతధాన్యములు:మూన,మూస: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)
మూఁగబిట్టుకోడి, ద్వ వి: చూ, పుంజు.
మూఁగమొగ్గలు, ద్వ. వి. వికసించనిమొగ్గలు.
మూఁగవాఁడు, ద్వ. వి. నాలుకలేనివాఁడు, కొండనాలుకలేని వాఁడు (అనికొందఱు): చూ, మూఁగ. 3.
మూఁగి, వై. విణ: చూ, మూఁగ. 3.
మూఁగిమూసానమ్మ, వా. వి: చూ,రూ-ముంగిమూసానమ్మ.
మూఁగు, దే. అ. క్రి; చూ, వ్యాపించు. కళా. 3, ఆ, 16.
మూఁడు, దే. స. రూ-మూఁడు: చూ, రెండొకటి; అ. క్రి: 2: కలుగు: చూ, సంభవించు; 3. ముగియు:చూ, సరిపోవు. 3.
మూఁడుఅంకములుగలవి, అం: చూ, త్రయము.
మూఁడుచు, దే. ప్రే.మూఁడఁజేయు,కలిగించు:రూ-మూడ్చు.
మూఁడునొకటి, వా, స: చూ, నాలుగు.
మూఁడుపూవులాఱుకాయలు, జా. అభివృద్ధి. ప్రతి పువ్వున కొక్కొకకాయ సహజము. (ఇచ్చటపువ్వునకు రెండు కాయలు చెప్పుట అతిశయకథనము. "మూఁడుపూవులాఱు కాయలుగా నున్నదని" (ధర్మజ రాజసూయము).
మూఁడుమాట లాఱుతప్పులు, జా. ఎక్కువ తప్పులు. (కళాపూర్ణోదయము.
మూఁత, దే. వి. 1. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మూఁకుడు. 3; 3. కనుతెప్ప మూఁత: చూ, పిహితము; వా. 4. (సీసాకువేయు) బిరడ: చూ, బిరడ. 2.

మూఁతబల్లి, దే, వి. వాహూడపక్షి
మూఁపు, దే. వి. అంసము, భుజశిరము: చూ, స్కంధము. 1.
మూఁపురము, దే. వి. ఎద్దు భుజశిరము: చూ, స్కంధము. 1.
మూకాంబ, అం: చూ, అంబ: 5.
మూకుఁడు, సం. వి. అ, పుం. 1. ఒకరక్కసుఁడు: చూ. రాక్షసుఁడు, 1; విణ. 2.=మూఁగ-మూంగ: చూ, మూఁగ.3.
మూగురు, దే. స: చూ, రూ-ముగ్గురు.
మూగేలు, దే. వి. చుంచు: చూ, మూషికము.
మూచూచు, దే. స. క్రి. (మూఁచు+చూచు): చూ, మూర్కొను.
మూచూచుట, దే. వి: చూ, మూర్కొనుట.
మూజువాని, వా. వి. నోటిమాట.
మూట, వై. వి.=మూఁత: చిప్పము-చిప్పెము, ముల్లియ—ముల్లె, బొక్కిసె. (సం.)— మూఁటము.
మూటఁగట్టుకొనుట, జా. సొగసుగానుండుట. "ముద్దులమూటఁ గట్టు తనపట్టి" (ధర్మజ రాజసూయము) "ముద్దులమూటఁ గట్టి" (రసికజన మనోరంజనము).
మూటికి ముడివేయుట, జా. మొండికెత్తుట. "మూటికి ముడి వేసినవారికి సిగ్గేమి, యెగ్గేమి" (ధర్మజ రాజసూయము).
మూటము, దే. వి: చూ, రూ-ముటము.
మూటికి, వా. వి. దాహమునకు. "పంతులుగారు! మూటికి వెళ్ళేదము అని బాలబాలికలు మూఁడువ్రేళ్లు చాఁపి చూపెదరు."
మూడమంచు, దే. వి. దట్టమైనమంచు, హిమాని: చూ. హిమము.
మూడవకాలము, ద్వ. వి. వైకల్యకలము.
మూడవకాలము మనిసి, ద్వ. వి: చూ, వైశ్యుఁడు.
మూడవమూల, దే. వి: (సం.)—అనంత, వాయవ్యము: చూ, హరిత్తు. 1.
మూడి, దే: వి: చూ, రూ-ముడ్డి. కళా. 2. ఆ. 79.
మూడిగాలి, దే. వి: చూ, రూ-ముడిగాలి.
మూడు, దే.స.(రూ-మూఁడు-మూర్) : చూ, రూ-మూఁడు.
మూడునొకటి, వా. స: చూ, రూ-మూఁడునొకటి.
మూడ్చు, దే ప్రే: చూ, రూ-మూఁడుచు.
మూఢం మూఢభాషయైన బోధయేత్, న్యా. మొరటివానిని మొరటిమాటలతోనే బోధపఱచవలెను. దుర్మార్గులకు చెడ్డ గుణములనే బోధపఱచవలెను.
మూఢః పరప్రత్యయనేయ బుద్ధిః, న్యా. మూఢుఁడు పరుల మాటలయందు విశ్వాసము గలవాఁడు. అనఁగా స్వయముగా నాలోచించి నిర్ణయింపఁజాలఁడు.
మూఢకము, అం.1: చూ,రదక్షతములు; 2: చూ దంతక్షతములు.
మూఢత్వము, సా: చూ, అశ్వహృదయ పరిజ్ఞానము.
మూఢుఁడు, సం, విణ.=మొండి-మోటు- మొద్దు. 1. తెలివి లేనివాఁడు: చూ, ప్రజ్ఞుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.
మూతము, సం. వి. అ.న. 1. రాజులు చేతిక్రింద మంచుకొను

తలగడ: చూ, లోడు; 2 = ముడి, బొక్కిసౌ, ముల్లె: చూ, మూట; విణ. 3 కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

మూతి, దే. వి. 1. నోటి పైభాగము: చూ, వదనము. 1; 2. ముఖము: చూ, వదనము. 2.

మూత్తదు బ్రాహ్మణులు, అం. వీరు కేరళదేశస్థులు: చూ, కర్ణాటకులు.

మూత్రకృచ్ఛ్రము, సం. వి. అ. న: 1. అశ్మరి. (తె)— ఉబ్బరము, నీరుకట్టు, నీరుకట్టుతెవులు; తద్వి.— ౧. ఆనాహము, నిబంధము. రూ-విబంధము. (తె.)— ఇరువాయి కట్టు; ౨. నీరుచుఱుకు; ౩. నీరుడి; ౪. మధుమేహము.

మూత్రకోశము, సం.వి.అ.న: క్లోమము. (తె,)—ఉచ్చబుడ్డ, నీరుతిత్తి.

మూత్రపిండము, సం.వి.అ:న ల. (కిడ్నీన్): చూ, వృక్క. 2.

మూత్రఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁతిదోస*: చూ, దోస.

మూత్రము, సం.వి.అ.న: ఉత్సము, ఏకాంగులము, కిల్కము, కాయజలము, గుహ్యనిష్యందము, జలము, ప్రస్రావము, మేహము. (తె.)—ఉచ్చ, కాలుమడి-కాల్మడి, నీరు, నీరు ముట్టు. తద్వి.—౧. ఆవు ఉచ్చకు —గోంబు, గోజలము, గోద్రవము, గోనిష్యందము, గోమూత్రము, గోవిరేచనము, పంచితము; ౨. విడువఁదగిన మూత్రమునకు.—మీఢము, మూత్రితము; అం. 2: చూ, లక్షణాంగములు. (ఉచ్చ)— పురుషునకు-విరివిగ దక్షిణావర్తముగ నొకధారయైన రాజగు. రెండుధారలైన ధనియగు. బహుధారలైన దరిద్రుఁడగు. ధ్వనియుక్తమైన సుఖియగు. నిశ్శబ్దమైన దరిద్రుఁడగు.)

మూత్రరంధ్రము, అం: చూ, రంధ్రములు.

మూత్రల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మూత్రఫల*.

మూత్రించు, సం. అ. క్రి: చూ, కాలుమడుచు.

మూత్రితము, సం. వి. అ. న: చూ, మూత్రము.

మూత్రితుఁడు, సం. విణ. నీరు (ఉచ్చ)విడిచిన వాఁడు.

మూదల, దే. వి. (మూల+తల) తారకాణ: చూ, రుజువు.

మూదలించు, దే. స. క్రి. 1; చూ, తారకాణించు. హరి. ఉ. 6. అ. 236: కళా. అ. 197: చూ, హెచ్చరించు. 1.

మూదలిక, దే. వి; చూ, రూ-మూదల.

మూదేవి, వా. వి; చూ: పెద్దమ్మ. 1.

మూన, దే. వి.1. వస్త్రగాలితముచేయఁగా రాలక నిలిచినది: 2. రాగులు, ఆముదాలు, మేలురానికాఁగా మిగిలినపొల్లు: 3; చూ, మూఁగబోతు.

మూను, దే. స. క్రి. వస్త్రగాలితముచేయు.

మూన్నాళ్ళపట్టపగలు, జా. మూఁడురోజుల మధ్యాహ్నము, స్వల్పకాలము. "మూన్నాళ్ళపట్టపగటి సిరికే పట్టపగ్గములు లేవు." (ధర్మజ రాజసూయము.)

మూన్నాళ్లముచ్చట, జా. —పై.—

మూన్నాలు, దే. వి: చూ, రూ-మున్నాలు.

మూయి, దే. వి. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము.

మూయు, దే స. క్రి కప్పు, మూఁతపెట్టు (అని కొందఱు): చూ, స్థగనముచేయు.

మూయుట, దే. వి. కప్పుట: చూ, స్థగనము.

మూర, దే. వి 1. రెండుజేనల కొలఁది: చూ, హస్తము; విణ. 2 నిడుపైనది: చూ, సోగ. 3.

మూరకోక, దే. వి: చూ, బారుచాఁపు.

మూరకోల, వా. వి. అరగజముబద్ద.

మూరతము, వై. వి = ముహూర్తము: చూ, ముహుర్తము.

మూరిఁబోవు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, విజృంభించు హరి. ఉ. 4, ఆ. 45; 2: చూ, సందడించు; 3: చూ, వర్ధిల్లు మార్క. 6, ఆ 235; 4: చూ, సిద్ధించు. మార్క. 7, ఆ. 185; 5: చూ, నశించు, భాగ. 6, స్కం. 135.

మూరు, దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు వి. పు 7, ఆ. 100.

మూరుకొండ, ద్వ. వి. రూ-మూర్కొండ: చూ, రూపగంధ*.

మూరుకొను, దే. స. క్రి: చూ, రూ-మూర్కొను.

మూరుకొనుట, దే. వి: చూ, రూ-మూర్కొనుట.

మూరుతము, వై.వి.=ముహూర్తము: చూ, ముహుర్తము 1-2.

మూరెఁడు, దే. అవ. మూరప్రమాణము.

మూర్కొండ, ద్వ. వి: చూ, రూ-మూరుకొండ*.

మూర్కొను, దే. స. క్రి. (రామా. 4, ఆ. 66,: రూ— మూరుకొను, మూచూచు, పట్టు. (సం.)—ఆఘ్రాణించు.

మూర్కొనుట, దే. వి. రూ-మూరుకొనుట—మూచూచుట. (సం)—ఆఘ్రాణము.

మూర్ఖము, సం. విణ: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మూర్ఖ, సం. విణ.=మంకు, మొఱకు-మొఱకుఁడు-మొఱటు: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మూర్ఖుఁడు, సం. విణ —పై.—

మూర్ఛ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రోగాదులచేత స్మృతిఁదప్పుట: చూ, సొమ్మ; అం 2: చూ, దశావస్థలు; 3: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 4: చూ, అవస్థలు.

మూర్ఛన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సంగీతమునందు క్రమముగా సప్తస్వరములయొక్క ఆరోహణావరోహణములు: చూ, స్వరము. 2; అం. 2: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

మూర్ఛనొందుట, అం: చూ, మనస్థితావస్థలు.

మూర్ఛాలుఁడు, సం. విణ. మూర్ఛరోగము గలవాఁడు, ప్రయాణపు బడలికలోనగు వానిచే సొమ్మసిలినవాఁడు (అని కొందఱు): చూ, సొమ్మసిలినవాఁడు.

మూర్ఛితుఁడు, సం. విణ. 1. —పై.—; 2: చూ, మూర్ఖ; 3. వృద్ధిఁబొందినవాఁడు.

మూర్ఛిల్లు, సం. అ. క్రి: చూ, సొమ్మసిల్లు.

మూర్ణము, సం. విణ: చూ, రూ-మూతము. 3.

మూర్తము, సం. విణ. 1. గట్టిది: చూ, బెడిదము. 5; 2. మూర్ఛరోగము గలది; 3. స్వరూపము గలది; వై. వి. రూ-మూరుతము. (1): చూ, ముహూర్తము. 1; (2): చూ, ముహూర్తము. 2.

మూర్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, శరీరము; 2. కాఠిన్యము: చూ, బెడిదము. 5; 3. ప్రతిమ: చూ, హరిదే 3 ; వా. బ. 4 బట్టలసంఖ్య. "మూర్తులెన్ని? "; 5. దేవుని స్వరూపము.
మూర్తిమత్తు, సం. వి. త్. న. గట్టిది: చూ, బెడిదము 5.
మూర్తుఁడు, సం. విశ: చూ, మూర్ఛాలుఁడు.
మూర్తులు, అం. 1: పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, సోమయాజి. (8); 2: బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుఁడు. (3)
మూర్ధజకరంజము, సం వి అ. పుం: కేదారశృంగము, (తె.)—బోదారసింగి*.
మూర్ధము, సం. వి. న్. పుం: చూ, మూర్తి. 1.
మూర్ధములు, అం. (మూర్ధన్యములు) ఋ-ౠ-ర-ష-ట వర్గములు.
మూర్ధాభిషిక్తుఁడు, సం. వి అ. పుం. 1. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజు 1; 2. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1; 3. మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1; వా. విశ. 4. శిరస్సునందు అభిషేకము చేయఁబడువాఁడు.
మూర్వ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, చాఁగ*: చూ, స్రవ.
మూల, సం. వి అ. స్త్రీ. 1. మూలానక్షత్రము: చూ, రిక్క; దే. వి. (1) రెండుదిక్కుల నడుమ : చూ, హరిత్తు. 1. తద్వి.—మాఱుమూల. (చూ, ఏంగిలు, కోణము. 1.); (2) గొంది: చూ, హరిత్తు. 1; (3) కొప్పు: చూ, వేనలి.
మూలకము, సం. వి. అ. పుం. న.=ముల్లంగి*: చూ. హిలమోచిక; 2. ములుగు: చూ, బొక్కసము.
మూలకర్మము, సం. వి. న్. న. కార్మణము, చిల్లింగి : చూ, హింసాకర్మము.
మూలక్రిమిన్యాయము, న్యా. వేరులో పురుగుఁబుట్టిన చెట్టంతయు చచ్చుననురీతి.
మూలగ, దే. వి. నెనడు: చూ. మజ్జ. 2.
మూలదుంప, మి. వా. వి. (మూలము + దుంప) 1. మొదటి గడ్డ; 2. మొదటి కారణము.
మూలదేవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఒక గ్రామదేవత : చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
మూలదేవుఁడు, సం. వి. అ.పుం: ఉగ్రసేనజుఁడు, కంసుఁడు. కర్ణీసుతుఁడు, కలాంకురుఁడు, మూలభద్రుఁడు.
మూలధనము, సం. వి. అ. న: చూ, సంచిమొదలు.
మూలనున్నవాని ముంగిటఁబెట్టుట. లో.ఎకుటఁబెట్టుట ‘ మూలనున్నవాని ముంగిటఁ బడవైచి." (కుచేలోపాఖ్యానము)
మూలఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (తె.)—కొమ్మన గొలిమిడి*: చూ, మొగబీర.
మూలబంధము, సం. వి. అ. పుం: (తె.)-పుట్ట, పునాది.
మూలబలము, అం. (స్వపక్షమువారు): చూ, అహిభయము.
మూలభద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒక గ్రామదేవత : చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
మూలభద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మూలదేవుఁడు.
మూలము, సం.వి. అ, న. 1: చూ, వేరు. 1; 2. మెట్టదామర దుంప: చూ, సహస్రపత్రము; 3. ఊడ : చూ, శిఫ. 1; 4. మొదలు: చూ, హట్టి; 5: చూ, సంచిమొదలు; 6: చూ, సమీపము. 1; 7. అడవిపెండె*: చూ, సూరణము; వా. 8. పద్యకావ్యము: 9. అసలుసంగతి; అం. 10. మూలా నక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—౧౯; 11: చూ. బంధకములు.
మూలమట్టము, దే. వి. గోడల మూలలను సరిచూచెడు మూఁడు మూలల మట్టపు పలక: చూ, సపాటు.
మూలముట్టు, మి అవ్య.క్రి.విశ ఆమూలము. స్కా 3.ఆ.1·4.
మూలయేలు నేర్పరి, దే. వి: చూ. నిర్మితి. 2.
మూలరోగి, సం. విశ. మొలరోగము గలవాఁడు: అర్శసుఁడు.
మూలదా, దే. వి. రూ-మూలదాయి. వజ్రము. హ. 2, ఆ, 58: చూ, రత్నములు. 1.
మూలదాయి, —పై.—
మూలవేఁడు, దే. వి: చూ, నిర్మితి. 2. ఉత్త. కుం. కాం. 41.
మూలలు, అం: చూ, హరిత్తు. 1, (చూ, మూల 1.)
మూలవాటు, దే వి. అయిమూల-ఐమూల, (సం.)—ఆగ్నేయ దిశము, విదిక్కు: చూ, హరిత్తు 1.
మూలసంక, వా. వి. పిలక-పిలుకు-పిల్క, మొటిమ, మొలక-మొల్క. (సం.)—అర్శము-అర్శస్సు, గుదకీలకము—గుదకీలము, గుదాంకురము, దుర్నామము, (వా) మూలశంఖ. (చూ, రోగము. 1.)
మూలస్మృతులు, అం. (స్మృతులు) (చూ, ధర్మశాస్త్రము): మను(స్వాయంభువ),బృహస్పతి, వశిష్ఠ, కశ్యప, భారద్వాజ, గౌతమ, యాజ్ఞవల్క్య: భృగు (ఉశన), నారద, కపిల, పరాశర, వ్యాస, కాత్యాయన, ఆపస్తంబ, ఆశ్వలాయన, కణ్వ, అత్రి, హారీత స్మృతులు. (18 (చూ, స్మృతులు).
మూలాధారము, అం. గుదస్థానమునందుండెడు నాలుగురేకుల ఆధారమైన చక్రము: చూ, చక్రములు.
మూలిక, సం. వి. అ. స్త్రీ.1: చూ, మందాకు*; 2 = మొలక: చూ, మొక్క. 1.
మూలికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. వృక్షమూలమునఁ గూర్చుండి తపముచేయుటయే వ్రతముగాఁ గలవాఁడు: చూ, వ్రతి. 2; అం. 2: చూ, గతిభేదములు.
మూలుగు, దే. వి: రూ - మూల్గు. 1. రూ-ములుగు: పీడాధ్వని కుంథనము: చూ, స్వరము. 2; 2: (సం).— అంబుదఫలి, ఆనీలయష్టిక, క్లీబని, ప్రసాదని *: అ. క్రి. 3: చూ, రూ-మూలుగు. 3: 4: చూ, రూ-ములుగు. 4.
మూలుగులు, దే. వి: బ, చూ, మూలుగులు.
మూలేఛిన్నే కుత్రశాఖో ప్రరోహః, న్యా. వేరుగొట్టివేయుఁగాఁ గొమ్మలెట్లు మొలచును ?
మూల్గు, దే. వి: అ. క్రి: చూ, రూ-మూలుగు 1-2-3-4.
మూల్యము, సం. వి అ. పుం. = మొల్లము.విలువ:చూ,వెల1.
మూవ, వై. విశ:=1. మూఁత: చూ, రూ-మూఁగ. 3; దే. వి. 2.=చూ, రూ-మువ్వ. 1; 3: చూ, రూ-మువ్వ. 2.
మూవురు, దే. స: చూ, రూ-మూగురు.
మూష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మూస: చూ, మూస. 1.
మూషకపర్ణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ : ఎలుకజీడి *:చూ,సుతశ్రేణి.
మూషకము, సం. వి. అ. పుం:=మూసకము:రూ-మూషికము,

1. అవి, ఆఖనికము, ఆఖువు, ఇలి, ఇలికము, ఉందురము-ఉందురువు-ఉదురువు, కర్వము, కొండము, కాచిఘము. ఖనకము, కుహనము, గర్తాటము, చండువు, తుటుమము, దీన, బిలేశయము, రంధ్రబభ్రువు, వృషము (తె).— మూసకము, ఎలక-ఎలికె-ఎలుక, గోడదొల్కు-లబ్రోడ, త్రాళ్ళరాసిగా(డు, రాళ్లరానిగాఁడు, బొక్కిలాఁడు, లాఁగ డాఁగుడు. తద్విశేషములు.- ౧. చిట్టెలుకకు.- అంజలిక, గిరిక, బాలమూషిక. (తె).—అరిపె. చిట్టెలుక, చూరెల్క; ౨. పందికొక్కునకు.— రూ-మూషికము, ఆఖువు, ఉందురము-ఉందురువు-ఉదురువు, ఖనకము - ఖానకము, గర్తాటము, గృహభూదారము, దీర్ఘదేహి, రోమశము. (తె).— కొక్కు, పందికొక్కు, మూసకము; ౩. రాజమూషకమునకు.— రాజమూషకము. (తె).— ఎల్లెలుక - ఎల్లెల్క, గరిమిడి, రాళ్లరాసిగాఁడు, వెల్లయెలుక-వెల్లెలుక; 4. చుంచునకు. అంజనిక, గంధమూషి, గంధమూషికము, గంధశుండిని, గంధాఖువు, చిక్కము, చుచుందరి - ఛుఛుందరి (తె).— కంపెలుక, కల్లెలుక - కల్లెల్క, చుంచు, చుంచెలుక, చుండు, చుండెలుక, చెంచు, మూగేలు. (మిగతవానికి "చూ, వృషము. 3.")

మూషకాహిమంజూషాన్యాయము, న్యా. ఎలుకపాముగల పెట్టెయందేమో కలదని కొఱికి పాముచేఁ దినఁబడె ననురీతి.

మూషణము, సం. వి. అ. న: చూ, మిరియము.

మూషికము, సం. వి. అ. పుం = మూసకము. 1 ఎలుక: చూ, రూ-మూషకము; 2. పందికొక్కు: చూ, రూ— మూషకము. ౨.

మూషికాంచనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వినాయకుఁడు.

మూషితము, సం. విణ. రూ-ముషితము: చూ, హృతము.

మూస, వై వి. 1 = మూషా; క్రోవి. (సం.)-అంగారకర్పరము. అగ్నిష్టము, తైజసావర్తిని, ష. మూతద్వి -౧. అంధమూష. వా. 2: చూ, మూఁగబోతు.

మూసకము, వై. స. = మూషకః చూ, మూషకము.

మూసనమురికి, దే. విణ: చూ, వ్రాజె.

మూసిక, దే. వి. మంగళసూత్రమునందు తాళిబొట్టునకు ఈవలావల గ్రుచ్చికట్టుకొనెడు నానుక్రోవి. నీలా.1,అ. 102.

మూసిగంతలు, దే. వి. బ. కనుమూసిగంతలు: చూ, బాలక్రీడ.

మూసినముత్తెము, జా. ఎక్కువజాగ్రత్తగా నుండుట. "మూసినముత్తెమై వెలుఁగు ముద్దుకుమారునిమీఁద" సారం.3,ఆ.53.

మృ

మృగణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వెదకుట.

మృగతృష్ణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఝల-ఝూలి, మరీచిక.(తె).— ఎండమావులు.

మృగదంశకము, సం. వి. అ. పుం: 1. కుక్క: చూ, శునకము; 2. ఎలుగు: చూ, వెలుగుబంటి.

మృగనాభి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, మృగమదము.

మృగపాలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కమ్మఁబిల్లి: చూ, మార్జాలము.

మృగప్లుతము, అం: చూ, ఆకాశచారులు.

మృగబంధని, సం. వి: ఈ. స్త్రీ: మృగములఁబట్టువల: చూ: వాగుర.

మృగమదము, సం. వి: అ. పుం: = మెకపుటాము: 1. అండజ, కస్తూరి, కామాంధ, కురంగనాభి, గంధకేలిక, గంధచేలిక, గంధధూళి, గంధవంతము, దర్పము, నాభి, నాభిజము, మదము మదాహ్వము, మృగనాభి, శ్వేతము, శ్వేతమృగాండజము. (తె)— ఇట్టిగోరజము, కస్తురి, జింకబొక్కిలి, మదము, మెకపుటాము. తద్వి.—౧ (తె).— కస్తురివీణియ; (మిగతవానికి "చూ, శ్వేతమృగాండజము.")

మృగమదవాస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, కస్తూరిమల్లిక.

మృగము, సం. వి. అ. పుం 1 = మెకము-మెగము. నాలుగుకాళ్ల జంతువు: గయము, పశువు. (తె).— మెకము— మెగము. తద్వి –౧ పశుకులమునకు.-: (చూ, పసులము) ౨. ప్రాయపుపశువునకు.— బర్కరము; ౩. వేటునకుం జిక్కని పశువునకు.-(తె).—గడిమెకము; ౪. మృగవిశేషములు.- కాశ్యపము, ఖురాకము, పార్వణము.ఇత్యాది("చూ, సింహము"); 2. జింక: చూ. హరిణము, 1; 3. అడవియందు తిరిగెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 4. మృగశీర్షము: చూ, రిక్క; 5: చూ, మృగణ; 6: చూ, మృగయ.1; 7: చూ, వేఁడికోలు; అం. 8: చూ, గజజాతులు.

మృగమోహము, అం. (ఇది అధమము): చూ, మోహచతుష్టయము.

మృగయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వేఁట. 3; 2: చూ, మృగణ.

మృగయుఁడు, సం. వి. అ. పుం; 1. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 2; చూ, బ్రహ్మ. 1; 3: చూ. వేఁటకాఁడు.

మృగరాజు, వా. సం. వి. న్: పుం; చూ, సింహము. 1.

మృగరిపువు, సం. వి. ఉ. పుం.— పై.—

మృగరోమజము, సం. వి. అ. పుం: మృగరోమములచేతఁ జేయఁబడినశాలువ, రాంకవము; చూ, వస్త్రము.

మృగవధాజీవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగయుఁడు1-3

మృగవాహనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: జిం: రౌతు: చూ, వాయువు.

మృగవ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, మృగయ. 1.

మృగవ్యాధుఁడు, అం: చూ, రుద్రులు.

మృగశిర, సం. వి. అ: స్త్రీ: = మీసర. రూ. మృగశిరము— మృగశీర్షము: చూ, రిక్క. 1—౫.

మృగశిరము, సం. వి. స్: న. = —పై.—

మృగశీర్షకము, అం. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము1

మృగశీర్షము, సం. వి. అ. న. = 1: చూ, మృగశిర; అం:2; చూ, అభినయహస్తములు.

మృగస్వామి, సం. వి. ఇ: పుం. = మెకములసామి; చూ, సింహము. 1.

మృగాంకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: జింకతాలుపరి, చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు

మృగాజీవుఁడు, సం. వి అ పుం. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.
మృగాదనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగాజీవము.
మృగాదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగాజీవుఁడు.
మృగితము, సం. విణ. వెదకఁబడినది: అన్విష్టము, అన్వేషితము, గవేషితము, మార్గితము.
మృగీ, అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమునను ఒకరగణముగలదై త్రృతీయఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము.)
మృగేంద్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగస్వామి.
మృగేంద్రుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, మృగేంద్రము.
మృగోర్వారువు, సం. వి. ఉ పుం; చూ, బుడమ *:
మృగ్యము, సం. విణ వెదకఁదగినది: మార్గ్యము.
మృచ్ఛకటిక, అం. (ఈ గ్రంథమును శూద్రకుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.
మృజ, సం. వి: ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-మార్జనము. 1.
మృడాని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.
మృడుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.
మృణాలము, సం. వి. అ. న. వట్టివేరు: చూ, సేవ్యము. 1: పుం, న. 2: బిసము: చూ, సహస్రపత్రము. 1.
మృతండుఁడు, సం. వి. అ. పుం: (రూ-మృతాండుఁడు-మార్తండుఁడు-మార్తాండుఁడు): చూ, సూర్యుఁడు.
మృతజీవుఁడు, సం. విణ చచ్చినను కీర్తి వహించినవాఁడు.
మృతము, సం. వి. అ. న, 1; చూ, మృతి. 1; 2 యాచితవృత్తి: చూ, యాచితము; 3. చచ్చినది: చూ, సమాప్తము2:
మృతశయ్య, సం. వి: ఆ. స్త్రీ; అంకశయ్య, అంతశయ్య, ఖటువు, భూశయ్య. (తె.)— నేలపడక.
మృతసంజీవని, అం: చూ, కళలు.
మృతస్నానము, సం: వి. అ: న; అపస్నానము. (తె).— చూ, చావుమునుక.
మృతస్నాతుఁడు, సం విణ: అపస్నాతుఁడు.
మృతాలకము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మృత్తాలకము.
మృతాశౌచము, సం. వి. అ. న. 1: అస్పృశ్యత్వము? ఆశౌచము (తె) — చావుమయిల - చావుమైల. తద్వి.—పక్షిణి; అం: 2: చూ, ఆశౌచములు.
మృతి, సం. వి. ఇ: స్త్రీ: 1; చావు; చూ, సావు; అం. 2: చూ, సంచారిభావములు. (ఇస్సిరో ? యీమే నేల ? నీ వేణీభరంబు కుత్తుకకు హత్తించి చుట్టిరాఁబెట్టి యొక్కపెట్టున బిగియ లాగి యీదొనఁగు టుసుకులుఁ దొలఁగించక నిలుపనేల ?)
మృతుఁడు, సం. విణ: చూ, పరేతుఁడు 2. మార్క. 3, ఆ. 175: (చూ, స్వర్గస్థుఁడు.)
మృత్కారుఁడు, సం. విణ: కుంభకారుఁడు, కులాలుఁడు, భరటుఁడు. (తె).— కుమ్మరవాఁడు, కుమ్మరి.
మృత్కిర, సం వి.ఆ.స్త్రీ:పంది; ముండ్లపి: చూ, సూకరము.
మృత్తాలకము, సం. వి: అ. పుం: రూ-మృతాలకము: చూ, సురాష్ట్రజము. 1—2—3.
మృత్తిక, సం. వి; ఆ. స్త్రీ = మట్టి. 1 తొగరిమన్ను: చూ, భూమి. 1—రాఁ; 2. మన్ను: చూ, భూమి. 1-రాఁ
మృత్తు, సం. వి: ద. స్త్రీ. = మిత్తిక.—పై—
మృత్యుంజయుఁడు, సం. వి.అ,పుం:మిత్తిగొంగ: చూ, శివుఁడు.1
మృత్యుఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అరఁటి *: చూ, కదళి. 2.
మృత్యుబీజము, సం. వి: అ. న: చూ, వేణువు. 1.
మృత్యువు, సం. వి. ఉ. పుం: న. = మన్ను. 1. చావు: చూ, సావు: పుం. 2. మరణాధిదేవత.
మృత్స, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మన్ను. 1. మంచిమన్ను: చూ, భూమి. 1—రాఁ; 2. తొగరిమన్ను: చూ, భూమి.1-రాఁ.
మృత్స్న, —పై—
మృథము, సం. వి. అ. న. రూ-మృధము: చూ, యుద్ధము.
మృదంగము, సం. వి. అ. పుం: 1.= మద్దెల: చూ, వీణె; 2. తప్పెట: చూ, వీణె; 3. సద్దు: చూ, స్వనము. 2; 4. వెదురు *: చూ, వేణువు. 1.
మృదుతీక్ష్ణతరం (రూ) మృదుస్సుతీక్ష్ణః, న్యా. మృదువైనది తీక్ష్ణముగానుండును (మెత్తనిపులి అన్నట్లు)
మృదుత, అం: చూ, నఖక్షతములు.
మృదుత్వక్కు, సం, వి: చ. పుం: చూ, బూజపత్తిరి *.
మృదుద్రుమము, సం వి.అ.పుం. 1 గోఁగు*: చూ, వంగోఁగు. అకరోటు 2. అక్రోటు, (అక్రోటువంపు):
మృదులము, సం. విణ. మెత్తనిది: చూ, మృదువు. 1.
మృదువు, సం. విణ. 1.= మెదుకు, మెత్తనిది: చూ, సుకుమారము. 2; 2: చూ, సోమరి.
మృద్ఘటన్యాయము, న్యా. మట్టికుండ తేలికగాఁబద్దలగునరీతి.
మృద్వంశము, అం. 1: చూ, షష్ట్యంశములు. ౧౫; 2: చూ, షష్ట్యంశములు. ౪౭.
మృద్విక, సం. వి.ఆ.స్త్రీ:రూ-మృద్వీక.ద్రాక్ష *: చూ, స్వాదుఫల
మృద్వీక, —పై—
మృధము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మృథము.
మృష, సం. అవ్య. బొంకు: చూ, వితథము.
మృషావాదము, అం: చూ, కళలు.
మృష్టము, సం. విణ. కడుగుటలోనగువానిచేత గరగరికైనది: చూ, శోధితము. "మృష్టాన్నము."

మె

మెంచ. వై. వి. = మ్లేచ్ఛ. తురక, మహమ్మదీయుఁడు: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.
మెండియము, దే. వి. రూ - మెండెము. చూపుడువ్రేలవేసికొనెడి యుంగరము: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.)
మెండీఁడు, దే. వి. (మెండెము + ఈఁడు.) చూపుడువ్రేలు: చూ, వేలు. 2.
మెండు, దే. వి. 1: ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అతిశయము. స్వా 3, ఆ. 28: చూ, హెచ్చు, 2; 3: చూ, మిఱ్ఱు 1: విణ. 4. అధికము: చూ, హేరాళము.

మెండుకొను, దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు; శశాం. 2.ఆ.90: చూ, సందడించు; 2. చూ, విజృంభించు; 3. నిండుకొను. ఉ. హరి. 5, ఆ. 84: చూ, సంపూర్ణమగు; ప్రే. 4. మెండుకొలుపు.

మెండెము, దే, వి; చూ, రూ-మెండియము.

మెందొడ్డు, దే. అ. క్రి: (మెంపు+ఒడ్డు) ఎదిరించు. శశాం. 4. ఆ. 32: చూ, వక్కాణించు.

మెంతి, వై. వి. = మేంధి. కుంచిక *: చూ, మేంధి *:

మెంతిమజ్జిగ, వా. వి. పల్లకిడి, తిమ్మనము, తేమనము,సిగరసిగరి: చూ, మజ్జిగ.

మెంతులు, వై. వి. బ = మేంధి: చూ, మెంతి.

మెంబరు, వా. వి: చూ, సభికుఁడు.

మెకపుటాము, వై. వి = మృగమద: చూ, మృగమదము అచ్చ. అ, కాం. 10.

మెకము, వై. వి. = మృగ. 1. రూ-మెగము: చూ,మృగము. 1; 2. జింక, అచ్చ. అర, కాం. 37: చూ, మృగము. 2.

మెకములకొలముసామి, వై. వి: చూ, మెకములఱేఁడు.

మెకములతిండి, ద్వ. వి:1 చూ,మృగాజీవనము; 2:చూ,పెద్దపులి.

మెకములఱేఁడు, ద్వ. వి. మృగేంద్రుఁడు: చూ, సింహము.

మెకములసామి, వై. వి. = మృగస్వామి.-పై—

మెకమెకపడు, ద్వ. అ. క్రి. గర్వించు: చూ, హంకరించు.

మెకమెకపాటు, ద్వ. వి. 1; గర్వము. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, హంకారము; 2. ఆఁకలి యోర్వనట్టి యార్తి.

మెక్కు, దే. స. క్రి: తిను, చూ, భక్షించు.

మెగము, వై. వి.= మృగ: చూ, రూ-మెకము. 1—2.

మెగ్గ, దే. వి. ఊట; చూ, సెలయూట.

మెచ్చు, దే వి: 1. శ్లాఘన: చూ, స్తోత్రము; 2. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 3: చూ, బహుమానము; విశ. 4: చూ, శ్లాఘ్యము; స. క్రి. 5: చూ, శ్లాఘించు: 6: గణించు: చూ, లక్ష్యపెట్టు; ప్రే: 7; మెచ్చించు-మెప్పించు.

మెచ్చులచెట్టు, దే. వి: చూ, పెట్టుఁజెట్టు.

మెచ్చులాఁడి, దే. వి. (మెచ్చులు+ఆఁడి) 1. మెచ్చుకొనఁదగిన ఆఁడుది ఉ, రా. 5, ఆ. 248: చూ, స్త్రీ: విశ. 2. మెచ్చుకొనఁదగినది.

మెచ్చులాఁడు, దే. విశ. (మెచ్చులు+ఆఁడు) మెచ్చుకొనఁదగినవాఁడు.

మెటిక, దే. వి: రూ-మెటికె-మెట్టిక.తంతియ:చూ,సోపానము

మెటికకాయ, వా. వి: గోరుచిక్కుడుకాయ, (రాయలసీమలో వాడుక.)

మెటికె, దే. వి: 1. చూ, రూ- మెటిక; 2. కీళ్ళు విఱుగుటచే కలుగుధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 3. పాదము: చూ, హజ్జ.

మెట్ట, దే. వి. 1; చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పర్వతము; 3: చూ, మెటికె. 3; 4. నీరాసలేక పండెడుచేను, మెరకపొలము: చూ, భూమి. 1.

మెట్టజీలుగు, దే. వి. ఒకసస్యము: చూ, సస్యము. 1.

మెట్టతమ్మి, ద్వ. వి: చూ, నేలతమ్మి *.

మెట్టదామర, —పై—

మెట్టనాఁగలి, వా. వి. మెరకను దున్నెడు నాఁగలి (చూ, దంపనాఁగలి.)

మెట్టపంటలు, దే. వి. బ: చోడి, జొన్న మొదలగునవి.

మెట్టపొంకండములు, జా. నిరుపయోగమగు మాటలు.

మెట్టవంగ, ద్వ. వి. పెద్దవంగ *: చూ, వంగ.

మెట్టవాలుపిట్ట, ద్వ వి. రూ-మెట్టవాల్పిట్ట. కోడి: చూ, పుంజు.

మెట్టవాల్పిట్ట, —పై— అచ్చ. బాల. కాం. 8.

మెట్టిక, దే. వి: చూ, రూ-మెటిక.

మెట్టినిల్లు, దే. వి: (మెట్టిన+ఇల్లు.) ఆఁడుదాని అత్తవారి యిల్లు: చూ, సదనము 1.

మెట్టియ, దే. వి: రూ- మెట్టె: చూ, మట్టియ. 2.

మెట్టు, దే. వి 1. వీణాసోపానము: చూ, సోపానము; 2: చూ, సోపానము; 3: పులిఁడుగు, పులిమజ్జిగ:చూ,ఛత్త్రము. 1; బ. 4. ఆకుచెప్పులు వసు. 5, ఆ. 77: చూ, సమ్మాళిగలు; 5 సుంకము పుచ్చుకొనెడు ఘట్టము: చూ, స్థానము 1. 6. కొండ: చూ, పర్వతము; 7. చిన్నకొండ: చూ, పర్వతము; 8 త్రొక్కుట. య. 2, ఆ. 56. "వాఁడు కాలితో మెట్టుటనేర్చెను."; 9. అనరు: చూ, సంకటము; 10. అంకెలయొక్క వెరసి: చూ, వెరసి. 1; స. క్రి: 11. మట్టు, ఒత్తు: చూ, త్రొక్కు. 3.

మెట్టుఁబ్రాలు, దే. వి. బ. తలఁబ్రాలు. స్వా. 5, ఆ. 79: చూ, సేసఁబ్రాలు.

మెట్టుకు, దే. ద్ర. 1. తుదకు, చివరకు; 2. మొత్తమునకు,

మెట్టుపాలు, దే. వి. గంగ: చూ, నది.

మెట్టె, దే. వి. రూ-మెట్టియ: చూ, రూ-మట్టియ. 2.

మెట్లగుంటక, దే.వి.గుంటకభేదము:చూ,హలము(పాపటము)

మెడ, దే. వి: 1. అఱు-అఱ్ఱు, కుతిక-కుతుక-కుత్తిక-కుత్తుక కొలికి, గొంతు-గొంతుక, పీక- పీకి- పీకె- పీకియ, బొండు మెడకాయ. (సం).—ఊ కంఠము, కంధర - కంధరము కంధి, కంబువు, కుహరము, కృకము, గళము, గాత్రము గిరి, గ్రీవ, ధమని, శిగరణము, ప్రగ్రీవము. తద్విశేషములు —౧: అంగిలి, లోకుత్తుక; ౨: అంటుమెడ, ఇఱుకమెడ, పొట్టిమెడ; ౩: (సం).—గల్య; ౪: (సం).—కంబగ్రీవ; ౫: (సం).—గ్రీవ ("చూ, శిరము."); అం. 2:చూ, నఖక్షతస్థానములు.

మెడకాయ, దె. వి. —పై—

మెడకొంకి, దే. వి. మెడముందటియడ్డయెముక:చూ.శల్యము1

మెడఁజుట్టుకొనుట, జా. అలముకొనుట. "మెడఁజుట్టుకొనియె నూరక." పాండు. 5, ఆ. 225: "కొమ్మనీమెడఁజుట్టు కొనుకున్నె." రామా. 1, ఆ. 147.

మెడనూళ్లు, దే, వి.బంగారుతీఁగెలహారము:చూ,భూషణము.2

మెడపొంపు, దే. వి. గ్రీవాగ్రభాగము: పొంపు, మెడవంపు.
మెడవంపు,—పై—
మెడపల, దే. వి. ఒకరకమువల; చూ, వల.
మెడవాలు, దే. వి. 1: చాకలత: చూ, రజకి; 2.చాకలవాఁడు: చూ, రజకుఁడు.
మెడిదము, దే. వి: ధ్వని. య. 1: ఆ. 116: చూ,స్వరము.2.
మెడుద, దే. వి: చూ, మెట్టు 3.
మెణకరి, దే. వి: చూ, బ్రహ్మచారి. ఉ, హరి. 5, ఆ. 26.
మెణత, దే. వి: చూ, మెల్లె.
మెతక, వై. విణ. చూ, రూ-మెతుక. 1-2.
మెతుక, వై. విణ. రూ-మెతక.=మృదు. 1. మృదువైనది. మెత్త: చూ, మెదువు. 1; 2. మందము: చూ, మెదువు. 2.
మెతుకు, దే. వి. 1. అన్నము: చూ, సాదము (1); 2. అన్నముయొక్క కణము, సిక్థము: చూ, సాదము (1.)
మెతువు, వై. విణ.=మృదు: చూ, రూ-మెతుక. 1—2.
మెత్త, వై. వి 1: చూ, శయ్య. 1: 2. గుడ్డపుపల్లము: చూ హాయము: 3 పఱపు: చూ, శయనము; 4. సాగరము మోసెడిమెద్దుగంతసుంది పఱపు; ఐ. 5. పల్లకిమోయువారు భుజముపై వేసికొను దూదివేసి కుట్టిన బిళ్ళ: మాలుగులు—మూలుగులు; విణ. 6: చూ, మెతుక. 1.
మెత్తఁబడు, వై. అ క్రి. (మెత్తన+పడు) 1. మృదువగు. భాగ. 7, స్కం. 288; 2. నమ్రమగు. విజ. 3, ఆ. 107; భార. విరా. 2, ఆ. 54: చూ, వంగు: వా. 3. చిముడు: చూ, ముద్దకట్టు,
మెత్తఁబడుట, దే. వి లొంగిపోవుట. భార ఉద్యో. 3,ఆ.199
మెత్తఁబాటు, వై. వి. 1. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము. 2; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1.
మెత్తఁబాఱు, ద్వ. అ, క్రి. (మెత్తన + పాఱు): చూ, మెత్తఁబడు. 1.
మెత్తగిల్లు, వై, అ. క్రి: మెత్తనగు.
మెత్తడము, దే. వి. మెత్తుట.
మెత్తడి, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
మెత్తన, వై. వి. 1.=మృదు. మార్దవము: చూ, మెత్తఁబాటు. 1; 2: చూ, శాంతి. 1. హరి. పూ. 3, ఆ. 148; విణ. 3. మృదువు: చూ, సుకుమారము. 2: క్రి. విణ, 4: తిన్నగా: చూ, మెల్ల. 3.
మెత్తనిది, వై. విణ: చూ, మెత్తన. 3.
మెత్తపఱచు, ద్వ. అ. క్రి: చూ. ఊను. 5.
మెత్తర, దే. వి: చూ, ముత్తర.
మెత్తినగోడ, ద్వ. వి: బొమికలగోడ. (సం)- ఏడుకము—ఏడూకము.
మెత్తు, దే. వి. 1. మన్నులోనగువాని దళముగాపూసినపూఁత: అలుకుట. (సం)—. ఉపలేపనము, గోముఖము; స. క్రి. 2. మన్నులోనగువాని దళముగా పూయు, అలుకు-అల్కు: చూ, లేపనముచేయు.
మెదడు, వై. వి. = మేదస్. తలయందుండు క్రొవ్వు:క్రొవ్వు. (సం).— మస్తిష్కము మేదస్సు. (ఇది చిన్నమెదడు, పెద్దమెదడు అని ద్వివిధము.) (చూ, [illegible]. 1.)
మెదరిక, దే. వి. [illegible].
మెదలు, దే. అ. క్రి. కొంచెము చలించు: చూ, చలించు; 2: చూ, సంచరించు.
మెదలుచు, దే. ప్రే. మెదలఁజేయు: రూ-మెదల్చు.
మెదల్చు, —పై—
మెదించు, వై. స. క్రి: = మర్దించు. రూ-మేదించు. [illegible], 2, ఆ. 26: చూ, సమ్మర్దించు.
మెదికాశ్య, దే వి మాదికాశ్య.
మెదుక, వై. వి: 1. [illegible], పిడక; 2. [illegible]. పాండు. 5, ఆ. 61: చూ, సోమరి; 3 మందము: చూ, విలంబము. 1
మెదుకగాను, ద్వి. అ. క్రి. పిడకపెట్టు హరి. పూ. 5,ఆ.143.
మెదుకు, వై. వి = మృదు (దే అని [illegible]: చూ. రూ-మెతుకు.
మెదుగు, దే, అ. క్రి: 1. పిండు-వండు; 2. సలఁగు: చూ, సదమదమగు.
మెదుగుడు. దే. వి ప్రాఁతబట్ట, పాండు. 2, ఆ. 19: చూ, వస్త్రము.
మెదుచు, వై. స. క్రి=మృద్ మర్ద: చూ, మెదించు. కాశి, 7, ఆ. 5; ఉ, హరి. 5, ఆ. 26
మెదుపు, దే. ప్రే. మెదుగఁజేయు. పాండు. 5, ఆ. 21.
మెదువు. వై. విణ. 1.=మృదు: చూ, మృదువు. 1; 2. మందము: చూ, మెదుక. 3.
మెనుపు, దే. స. క్రి: కష్టముతో ఎనుచు.
మెప్పు, దే. వి: 1, చూ, మెచ్చు. 1; 2; చూ, మెచ్చు. 2: 3. వరము. అచ్చ. ఆర, కాం 21. చూ, వరము. 3,
మెయి, దే. వి. (రూ-మయి-మై-మే-పే ను.) 1. దేహము. హరి. ఉ. 10, ఆ 78: చూ, శరీరము 2;చూ,పార్శ్వము. 2. కళా. 1, ఆ. 162; 3: చూ, విధము. 1; 4: చూ, వెంబడి; అప. 5. కొన్నిమొఱల తృతీయా విభక్తి యందు వచ్చెడు ప్రత్యయము.(ఉదా:-అలుకమెయి,చలముమెయి)
మెయికొను, దే. అ. క్రి. రూ-మయికొను. 1: చూ, సమ్మతించు: 2. కలుగు. భో. 1. ఆ. 103: చూ, సంభవించు; 3 పొందుపడు: చూ, సరిపడు. 1; స. క్రి. 4: చూ, సమ్మతించు. భార. అను. 4, ఆ. 202.
మెయికోలు, దే. వి: చూ, రూ-మయికోలు,
మెయితాలుపు, దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.
మెయిపాలు, దే. వి: సమభాగము.
మెయిమఱుపు, దే. వి: చూ, మూర్ఛ. 1.
మెయిమరుగు, దే. వి: కవచము.(రూ-మెయిమరువు—మెయిమర్వు— మెయిమఱుపు— మేమరుగు- మేమరువు- మేమర్వు-మేమఱుగు): చూ, వారవారణము.
మెయిమరువు, —పై —
మెయిమర్వు, —పై. —
మెయిమఱపు, దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱపు.

మెయిమఱువు, దే. వి: చూ, రూ-మెయిమరువు.
మెయిమెయి, దే. వి. విణ: చూ, రూ-మయిమయి.
మెయివడి, దే. వి, విణ. రూ-మైవడి: చూ, రూ-మయివడి.
మెర, దే. అవ్య. ప్రశంసనార్థకము: చూ, సేబాసు.
మెరక, వై. వి.=మరుక: చూ, భూమి. 1—ఠం.
మెరమెర, దే. వి. 1: చూ, సంశయము ; 2. మనోవ్యథ : చూ, శోకము; 3: చూ, భేదము. 2.
మెరమెరపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంశయించు.
మెరమెరలాడు, దే. అ. క్రి; చూ, బాధపడు.
మెఱఁగు, దే. వి. 1. మించు: చూ, విద్యుత్తు; 2. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1.
మెఱయు, దే. అ. క్రి. తళుక్కని ప్రకాశించు. ఉ, హరి. 3. ఆ. 144: చూ, హావణిల్లు.
మెఱపు, దే. వి: చూ, మెఱఁగు. 1—2. (విద్యుత్తునకు — పాండు. 4, ఆ. 286.)
మెఱపుఁదీఁగ, ద్వ. వి. 1. జ్యోతిష్మతీలత*: చూ, మానేరు; 2 తీఁగవంటి మెఱపు: చూ, విద్యుత్తు.
మెఱము, దే. వి. 1: చూ, పిల్లమెఱము. 1. జై. 3, ఆ. 103; స. క్రి. 2. నాటిన శల్యాదికము ఇటునటు మెదల్చు.
మెఱమెచ్చు, దే. వి. (మెచ్చు+మెచ్చు) మిక్కిలిమెచ్చు, పా. 1, ఆ. 118.
మెఱయు, దే.అ.క్రి.1: చూ, ప్రకాశించు; 2: చూ, వెలువడు; అం. ప్రే. 3. బయలుపఱచు.
మెఱవడి, దే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 3 : చూ, విజృంభణము. భాగ. 8 స్కం. 399; 4: చూ, రూ-మెఱవణి ; 5. చేవ: చూ, స్థైర్యము. 1; 6: చూ, సామర్థ్యము. ఉ, రా. 4, ఆ. 291; విణ. 7. ప్రకాశితము. విక్ర. 6. ఆ. 64.
మెఱవడివోవు, దే. అ. క్రి: రూ-మెఱవణివోవు, ఊరేగు.
మెఱవణి, దే. వి: రూ-మెఱవడి, ఊరేగింపు, ఏగుపెండ్లి.
మెఱవణివోవు, దే. అ. క్రి: రూ-మెఱవడివోవు.
మెటికలు, దే.వి.బ. పొట్టుపీడిపీడని బియ్యము. రూ-మెఱుకులు: చూ, సేసఁబ్రాలు (బియ్యము).
మెటికె, వా. వి. అందటికంటెను అధికుఁడు. "వీఁడు తన తరగతిలో మెటికె."
మెటియ, దే. వి. గుండ్రాయి: చూ, రాయి.
మెటియఁడు, దే విణ. చరింపనివాఁడు: చూ, రూ-మడియఁడు.
మెటియత, దే. విణ. చలింపనిది: చూ, స్థావరము. 3.
మెఱుఁగు, దే, వి. (రూ=మెఱఁగు — మెఱపు—మెఱము— మెఱుపు) 1: చూ, విద్యుత్తు; 2. కాంతి, అం, పదా. సు. 22: చూ, వెలుతురు. 1; 3. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 4. ప్రభ. అం. భా. ప్ర. 32: చూ, వెలుతురు. 1; 5; అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1; 6. నెయ్యి మొదలైనవాని జిడ్డు, చమురు: చూ, స్నేహము; వా. 7. బంగారు వెండి లోనగు నగలకు పెట్టు తళుకు; 8. వేషములు లోనగువాని పైగోఁటు. "సానిమెఱుఁగు-సంతమెఱుఁగు"; 9. సొంగరింపు. "కాళ్లు మెఱుఁగు చూపినవి".
మెఱుఁగుఁబోఁడి, దే వి. (మెఱుఁగు+బోఁడి). 1. మెఱుపువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ: 2. ఆఁడుది. ప్రభా. 3, ఆ. 47: చూ, స్త్రీ.
మెఱుఁగుఁడుఁ బురువు, ద్వ. వి: చూ, రూ-మిడుఁగురుఁ బురువు. రామా. 6, ఆ. 107.
మెఱుఁగుడుఁ బుర్వు, —పై.—
మెఱుఁగుజెట్టి, దే వి. కుటరాజము: చూ, సర్పము.
మెఱుఁగుడు నూనె, ద్వ వి. రూ-మెఱుఁగునూనె. మెఱుఁగు నకై పెట్టెలులోనగు వానిమీఁద పూసెడు పూఁతనూనె, వార్నిషు: చూ, స్నేహము. 2.
మెఱుఁగునల్లలు, ద్వ.వి.బ కట్లదండ: చూ, భూషణము2-౩౯.
మెఱుఁగు నూనె, వా. వి: చూ, రూ-మెఱుఁగుడు నూనె.
మెఱుఁగు రిక్క, ద్వ. వి 1. ప్రవాళము : చూ, రత్నములు; 2. కాంతిగల చుక్క: చూ, రిక్క. 1.
మెఱుఁగు ఱాయి, దే. వి. వెండికి మెఱుఁగుపెట్టు రాయి : చూ, రత్నములు.
మెఱుఁగు సున్నము, ద్వ. వి. మంచిసన్నని గచ్చు సున్నము: చూ, సున్నము.
మెఱుకు, దే. స. క్రి. పెల్లగించు. కాశీ. 5, ఆ. 152: చూ, విదారించు.
మెఱుకులు, వా. వి. బ: చూ, రూ-మెటికలు.
మెఱుపు, వా. వి. రూ-మెఱుము: చూ, విద్యుత్తు.
మెఱుము, దే. వి. 1.—పై.—; అ. క్రి. 2: చూ, మెఱయు; స. క్రి. 3. పొడుచు. ఉ, హరి. 3. ఆ.64: చూ, స్ఫోరించు: అం. 4: చూ, పాదక్రియలు.
మెలఁకువ, దే. వి. 1. (రూ-మెలుకువ, మేలుకాంచుట — మేలుకొంచుట-మేలుకొంట-మేల్కొంట-మేల్కనుట-మేల్గొనుట): చూ, మేలుకోలు; 2. నడక : చూ, వర్తనము. 1: 3. నడక: చూ, వర్తనము. 1. ఉ, హరి. 5, ఆ. 193; 4. జీవనము: చూ, బ్రదుకు. 1; 5: చూ, పొలయిక. 1.
మెలఁకువవాఁడు, దే. విణ: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు.
మెలఁగు, దే. అ. క్రి. 1; చూ, వర్తించు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 59; 2. జాగరూకతతో వర్తించు: చూ, మెలయు 3 : 3: చూ, సంచరించు; 4. జరగు. హరి. పూ. 5, అ. 193 : చూ, సాగు.
మెలఁచు, దే. ప్రే. మెలఁగఁజేయు. స్వా 4, ఆ. 115: చూ, రూ-మెలుచు.
మెలఁత, దే వి: రూ-మెల్త. 1. ఆఁడుది. నెలఁత: చూ, స్త్రీ; వా. 2. కపటము: చూ, సూక్ష్మము.2."మెలఁతబుద్ధి"
మెలఁతుక, దే. వి: (మెలఁత+ఉక.) (రూ-మెలఁత-మెల్త మెల్తుక): చూ, మెలఁత. 1.
మెలక, దే. వి. కపటపువంచన: చూ, సూక్ష్మము. 2.

మెలకు, దే. అ. క్రి: జ్వలించు. భాగ. 8, స్కం, 216: చూ, వెలుఁగు. 5.

మెలన, దే. వి. గ్రామముచుట్టునుండు బయలు: చూ, వెలుపల 1.

మెలపు, దే. వి. రూ-మెలుపు-మెల్పు. 1: చూ, మేలుకోలు; 2: చూ, మెత్తఁబాటు. 1: 3; చూ, పర్యటనము. అని. 2, ఆ 26; 4. చలింపమి. విక్ర. 4, ఆ. 17; ప్రే. 5: చూ, మెలుచు. పంచ. నా. 3, ఆ. 308.

మెలయు, వై, అ. క్రి. 1 = మిల్. పెనఁగు: చూ, సక్తమగు; దే. అ. క్రి: 2, ఉండు: చూ, వర్తించు; 3. జాగరూకతతో వర్తించు: చూ, వర్తించు.

మెలి, వై. వి: = మిళిత (రూ-మెలిక-మెలుసు) పెన: చూ, లంకె

మెలిక, —వై—

మెలిగొను, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను

మెలిగ్రుక్క, ద్వ. వి. కూకిపలుకు, మణితము: చూ, స్వరము. 2

మెలిదారము, ద్వ. వి. జాళ్ళపనివారు దిండుప్రక్క కొయ్యలకుఁ గట్టెడి బిగిదారము: చూ. సూత్రము 1.

మెలిపెట్టు, ద్వ. స. క్రి. మెలివేయు: రూ-మెలివెట్టు. పికిగొను.

మెలియు, వై. అ. క్రి; చూ, మెలయు. 1.

మెలివడు, పెనవేయు: చూ, వడివేయు.

మెలివెట్టు, ద్వ. స. క్రి. మెలిపెట్టు: చూ, లంకెవెట్టు. 1.

మెలుకువ, దే. వి: చూ, రూ మెలఁకువ. 1.

మెలుచు, వై. ప్రే. మెలియఁజేయు: రూ-మెలఁచు, పెనఁచు, పెనపు. మెలపు; మెలుపు.

మెలుపు, వా. వి. ప్రే: చూ, రూ-మెలపు.

మెలుసు, వై. వి = మిళిత: చూ, మెలి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 143.

మెల్త, దే. వి: చూ, రూ-మెలఁత.

మెల్తుక, దే. వి: చూ, రూ-మెలఁతుక.

మెల్పు, దే. వి. ప్రే: చూ, రూ-మెలపు.

మెల్ల, దే. విశ. 1. కంటికడకొఁ అగినది (చూపు.) "మెల్లకన్ను.": చూ, వీక్షణము; 2. మేలైనది. "వానిపని యిప్పుడు మెల్ల". 3. నెమ్మదిగా, "మెల్లగారమ్ము": చూ, మెల్లన; 4. నిశ్శబ్దముగా. "మెల్లగా మాట్లాడుము." 5, కొంచెము మేలైనది. "వానిపని గ్రుడ్డిలో మెల్ల."

మెల్లకంటి, దే. విశ. (మెల్ల + కన్ను.) 1. కేకరాక్షుఁడు, కేకరాక్షి: చూ, రేచీఁకు; 2. కాకి: చూ, వాయసము.

మెల్లకంటివాఁడు, దే వి: కేకరుఁడు: చూ, వశిరుఁడు.

మెల్లకన్ను, దే. వి: అపాంగము: చూ, లోచనము.

మెల్లచూపు, దే. వి: గిల్లచూపు: చూ, వీక్షణము.

మెల్లన, దే. వి: 1; తిన్నన; 2: అల్లన, ఒయ్యన-ఓయన, ఒల్లన. (విశ).—ఒయ్య. మెల్ల. (విశేషణమైనచో "మెల్లనినగవు, మెల్లనిమాట" మొ.) ద్ర. 3. కనైరర్థకము ఆం. భా. తృ. 76.

మెల్లము, దే. వి: ఎళ్ళము, ఒళ్ళము.

మెల్లా, వా. వి: చవిక: చూ, సదనము. 1,

మెల్లిగా, వా. విశ. నెమ్మదిగా.

మెల్లె, దే, వి: చివర, మొదలు: చూ, శాఖ. 1.

మెసఁగు, దే. స. క్రి. తిను. రుక్మి. 2. అ. 136: చూ, సాపడు.

మెసవు, —వై.—

మెసవుట, దే. వి: చూ, భుక్తి. 1 (భుక్తి 2 వ అర్థమునను వర్తించును.)

మెహదా, దే. వి. ఒకదానము: చూ, దానము. 1.

మెహనతు, వా. వి. ఒహుమతి. "కాపులదంటి మెహనతుగా యిచ్చెను."

మెహర్బాని, వా. వి. గొప్ప. ఘనత: చూ, పుర. (3.)

మే

మే, దే. వి: చూ, రూ-మేయి. 1-2-3-4.

మేండము, సం. వి. అ. పుం. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1.

మేండ్రించు, దే. స. క్రి: భేదించు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 124: చూ, స్ఫోటించు.

మేంధి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. = మెంధి *: కుంచిక. గంధఫల. (రె).— మెంతి.

మేఁక, వై. వి. = మేక, మేష. 1. ఆఁడుమేఁక: చూ, మేషము 1; 2: మగమేఁక: చూ, మేషము. 1.

మేఁకగడ్డము, వా. వి. మేఁకయొక్కగడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

మేఁకతిండి, ద్వ. వి. లోఁదేలు: చూ, వృకము.

మేఁకపద్ద, ద్వ. వి. మఱిఁ: చూ, మేషము 1.

మేఁకపోతు, ద్వ. వి. ఛాగము: చూ, మేషము. 1.

మేఁకపోతుగాంభీర్యము, జా. మేఁకపోతువంటి ధైర్యము, లోపల పసలేనిది: "మేఁకపోతు గాంభీర్యము నటినయించుచున్నాఁడు" (ధర్మజ రాజసూయము.)

మేఁకరాశి, వై. వి. = మేషరాశి: చూ, రాసులు.

మేఁకలఁ గాపరి, ద్వ.వి. కురుప, కురుమవాఁడు. కులిపి. (సం.) అజజీవికుఁడు—అజజీవుఁడు—అజపుఁడు — అజాజీవి— అజాజీవుఁడు-అజాజీవి-ఆజినుఁడు, జాబాలుఁడు.

మేఁకలమంద, వా. వి. అజకము, ఆజము: చూ, మేషము. 1.

మేఁకవన్నె పులి, జా. సాధువుగాఁ గాన్పించు నసాధువు. "ఈసర్వజ్ఞుఁడు మేఁకవన్నెపులి" (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

మేఁకసారము, వై. వి. మేఁకయొక్క "మేఁ" అను అఱపు: చూ, స్వరము. 2.

మేఁగు, దే. స. క్రి. రూ-మ్రేఁగు. 1. పూయు. పూయు. భో. 2, ఆ. 107: చూ, లేపనముచేయు: 2: చూ, వేష్టించు.

మేఁడి, వై. వి. నాఁగటి దుంపవెనుక నిలిపిన కొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడికట్టి, వా. వి. —వై.—

మేఁడికొయ్య, వా. వి. —వై.—

మేఁడికోరు, వై. వి: చూ, మేఁడిపాలు.

మేఁడికోల, ద్వ. వి. ఈశ: చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడిచీల, ద్వ. వి. మేఁడి జాఱిరాకుండ వేసిన చీలః చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడితోఁక, ద్వ.వి. మేఁడి చివరకొయ్యః చూ, లాంగలము.1.

మేఁడిపాలు, ద్వ. వి. 1. సేద్యగాని భాగముః చూ, సిస్తు 1; 2.నేల యొడయుని భాగము. చూ, సిస్తు 1. (చూ,సఁగోరు.)

మేఁడిపోగ, ద్వ. విః చూ, మేఁడితోఁక.

మేఁత, దే వి. పశ్వాద్యాహారముః మేపు. తద్వి.-దొంగమేఁతకు. తొడుకు.

మేఁతరి, దే. వి. (మేఁత + అరి) 1. కొందఱి శిల్పులలో ముఖ్యుఁడు; విణ. 2. తిండిపోతుః చూ, భక్షకుఁడు.

మేఁతలాడు, దే. అ. క్రి. మేఁతమేయుః రూ-మేఁతాడు, మేఁతాడు, —వై.—

మేకము, సం. వి. అ. పుం.=మేఁక. ఛాగముః చూ, మేషము 1.

మేకు, దే. వి. చీలః చూ, శూలము.

మేకుతల, దే. విః (సం.) — కుంభము = గుబ్బ.

మేకొను, దే. అ. క్రి (రూ-మైకొను-మయికొను-మెయికొను) 1ః చూ, సమ్మతించు; 2 ః చూ, సంభవించు, 3 ః చూ, యత్నించు; స. క్రి 4ః చూ, సక్తమగు. ఉ, రా. 7, ఆ. 167; ప్రే. 5ః మేకొలుపు.

మేకోలు, దే. వి. (రూ-మెయికోలు-మయికోలు-మైకోలు). 1. అంగీకారము ః చూ, సమ్మతి. 1; 2. యత్నము ః చూ, సన్నాహము.

మేఖల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుదాని యెనిమిది పేటల మొలనూలు ః చూ, హావణిక. 2. (భూషణము. 2.); 2. కొండనడుము ః చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 3. ఆయుధము జాఱకుండఁక మణికట్టునఁగట్టు కట్టు, చిలుకడ త్రాడుః చూ, సూత్రము. 1.

మేఖల కన్యక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నర్మదః చూ, నది.

మేఖలికా తంత్రము, అంః చూ, తంత్రములు.

మేగలి, దే. వి. యత్నముః చూ, సన్నాహము.

మేఘచాతక న్యాయము, అం. చాతకపక్షి మేఘమిచ్చునదే కాని త్రాగదనురీతిః (చూ, చాతః జీమూత న్యాయము.)

మేఘజ్యోతి, సం. వి. న్. పుంః చూ, ఇరమ్మదము.

మేఘద్వారము, సం. వి. అ న. విన్ను ః చూ, సురవర్త్మము.

మేఘనాదము, సం. వి. అ-పుం. 1. ఉఱుముః చూ, స్తనితము; 2. చిఱ్ఱికూర*ః చూ, ఖండీరము. 2 (చూ, వృక్షము)

మేఘనాదానులాసి, సం. వి. న్. పుంః చూ, నెమలి,

మేఘనాథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1, రావణుని కొడుకు ః చూ, సూనుఁడు. 1ః 2. ఒకానొక రక్కసుఁడుః చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3ః చూ, వరుణుఁడు.

మేఘనామము, సం. వి. న్. పుం. 1. నిడుముస్తె* ః చూ, ముస్తకము. 2; 2. ముస్త*ః చూ, ముస్తకము; 1.

మేఘనిర్ఘోషము, సం. వి. అ. పుంః చూ, మేఘనాదము. 1.

మేఘపుష్పము, సం. వి. అ. న. 1. నీరు ః చూ, సలిలము; 2. తూరః చూ, వాన. 1; పుం. 3. కృష్ణుని తేరిగుఱ్ఱము ః చూ, హయము; అం. 4ః చూ, రథ్యములు.

మేఘమాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మబ్బు ః చూ, మేఘము 1; 2. మేఘపంక్తిః చూ, మేఘము. 1.

మేఘము, సం. వి. అ. పుం. (తడుపునది) 1. = మొగులు ః అంబదము, అంబుదము. అంబుధరము, అంబుభృత్తు, అంబుముక్కు, అంబుముచము, అంబువాహిక, అంబువాహము, అంభోదము, అంభోధరము, అబ్దము, అభ్రము, అగ్నివర్షకము, అంబూకృతము, ఉద్గీథము, ఓ, కందము, కంథము, కంధరము, కజ్జలము, కమలాసనము, కరమాలము, కరము, కేతుభము, క్షరము, ఖచరము, ఖతమాలము, ఖద్యుతము-ఖద్యోతము, గడేరము, గగనధ్వజము, గడయంతము, గదాంబరము-గదాంవరము, గాడబము, ఘ, ఘనము, చరయువు, చషకము, జలకరంకము, జలదము, జలధరము, జలపోటనము, జలమసి, జలముచము. జీమూతము, జీవమూతము, తటిత్పతి, తటిత్వంతము, తరి, తోయదము, దర్దురము, ధారాధరము, ధూమయోని, నభము, నభోగజము, నాగము, నీరదము, పయోధరము, పాదోదకము, పారణ-పారణము, బలాహకము, భేకము, మదయిత్నువు, ముదిరము, వనదము, వర్షము, వలాహకము, వాతరథము, వాయుదారము, వాయుదారువు, వారిమసి, వారివాహము, వ్యోమధూమము, శ్యామము, సేచకము, స్తనయిత్నువు. (తె. ప.)—గాలిసూడు, జాలు దొడుకు, జేజేతేనియరదము, నీటితాలుపు, నీటిమోపరి, నీరుతాలుపు. పయిరులుసుఱు—పైరులుసుఱు, మబ్బు — మ్రొబ్బు, మూఁగుడు, మించుదారి, మొగిలు—మొగులు, మొయిలు-మొయులు. తద్విశేషములు.- మేఘములకు—౧ః చూ, మేఘములు; మఱికొన్నింటికి—౨ః అగ్నివర్షుకము, ఆవర్తము; ౩ః అపవరకము; ౪ః ఆనకము; ౫ః ఇంద్రచాపము; ౬ః ఐరావతము, రాజమేఘము; ౭ః కాలి, కాలిక (క్రొత్తమబ్బు) ; ౮ః కాలిక (మబ్బుగుంపు); ౯ః కౌశేయము; ౧౦ః ఖండాభ్రము; ౧౧ః ఘనాఘనము. (తె.) తొలుమొగులు; ౧౨ః జలవర్షుకము ; ౧౩ః పర్జన్యము; ౧౪ః (తె)- బడగొండ; ౧౫ః. మేఘముల వరుసకు—కాదంబిని, మేఘపంక్తి, మేఖమాల, మేఘశ్రేణి. (తె.) ఆగడపలు, ఆడెపలు-ఆడెబలు, ఆడెలు-ఆడేలు, మొగిలుదొంతికలు; మోడము ౧౬. మేఘావరణమునకు-(తె.)—మందారము, మోడము; ౧౭. నీటినిచ్చునది ః అంభోదము ; ౧౮. నీటఁ బుట్టినవాఁడు ః అంభోజుఁడు; ౧౯. నీటిని విడుచునది ః అంబుముక్తు.—అంబుముచము; ౨౦. నీరు మోయునదిః అంబువాహము; ౨౧. నీరుగా చేయఁబడినది ః అంబూకృతము; ౨౨. నీరు మోయువాఁడుః అంబువాహి. (మిగతవానికి "చూ, స్తనయిత్నువు. 1.") 2. ఏనుఁగు కాలియందలి మదముః చూ, హామిక; 3. ముస్తె* ః చూ, ముస్తకము. 1; 4. నిడుముస్తె*ః చూ, ముస్తకము. 2; అం. 5ః చూ, గజమదములు.

మేఘములు, అంః ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలము, ద్రోణము, కాలజము, నీలము, వరుణము, వాయువు, తమము (9). (ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలావర్తము, ద్రోణము, కాళమేఘము, నీలమేఘము (7) అని కొందఱు.)

మేఘల, అం: చూ, ఆగంతుకములు.
మేఘవహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (రూ—మేఘవాహనుఁడు—మేఘవాహుఁడు): చూ, మబ్బు రౌతు.
మేఘవాహనుఁడు, .—పై.—
మేఘవాహుఁడు, .—పై—
మేఘవిలసితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (మ—న—న—నగణములు 6 యతి. 12 వ ఛందస్సు.)
మేఘవిస్ఫూర్జితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (య—మ—న—స—ర—ర గురువులు. 13 యతి 19 వ ఛందస్సు.)
మేఘశ్రేణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మేఘము. 1—౧౬.
మేఘాస్థి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వడగల్లు.
మేచకము, సం. వి. అ. న. 1.= మసకన. చీఁకటి. (చీఁకటికిని, ఇందుల విశేషమునకును "చూ, శ్యామిక. 1."); పుం. 2. నెమలిపురికన్ను: చంద్రకము, మేచకము. (తె.) కన్ను, పించియము-పించెము; 3. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ 4. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.
మేచ, దే. వి. పడియ: చూ, పల్వలము.
మేజా, వా. వి. బల్ల: చూ, సింహాసనము.
మేజువాణి, వా, వి. రూ - మేజువాని. 1. భోగమువాండ్ర మేళము, నాగవాసము: చూ, వేశ్య; 2. భోగమువాండ్ర ఆటస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 3: విందు.
మేజువాని, వా. వి. —పై —
మేజోడు, వా. వి. పాదరక్షలకు లోపలఁగాలికి వేయుజోడు; చూ, సమ్మార్జిగలు.
మేట, దే. వి: చూ, ఎక్కలి. "ఇసుకమేట."
మేటరి, దే. విణ. (మేటి+అరి) మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
మేటి, దే. వి. 1. ఏలిక. హరి.పూ. 7, ఆ. 206: చూ, స్వామి. 1: 2: రూ-మేటు. కసవుఁ గుప్ప, గడ్డిమేటి, గడ్డివామి.(సం.) —అంశము, గరళము: చూ, వెంటి; విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; వా. 5 చిల్లరపనులు చేయుబంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1.
మేటినీరుచూలిమెయి దాలుపులసామి, ద్వ. వి: చూ, వరుణుఁడు. ఆం. సం దే. 21.
మేటిల్లు, దే. అ. క్రి. అతిశయించు. హరి. పూ. 9, ఆ. 13: చూ, సందడించు.
మేటు, వా. వి: చూ, రూ-మేటి.
మేడ, దే. వి. సౌధము. కళా. 6, ఆ. 133: చూ, సదనము. 1.
మేడగది, వా. వి. మేడమీఁదిగది.
మేడము, వై. వి. 1.= మేళ. కూడిక. ఉ, రా. 3, ఆ. 186: చూ, సంయోగము; 2: చూ, యుద్ధము.
మేడముపొడుచు, ద్వ. అ. క్రి. పెనఁగు: చూ. వాటులాడు.
మేడమెట్టు, వా. వి. మేడచీడీ: చూ, సోపానము.
మేడి, దే. వి. 1; అంజూరు, అత్తి, బొడ్డ. (సం).—అంజోళము, అపుష్పము, ఉదుంబరము, కాంచనము, కృమికంటకము — క్రమికంటకము — క్రిమికంటకము, క్షీరవృక్షము, క్షేమఫల – క్షేమాఫల, జంతుఫలము, ద్రుమము, పవిత్రకము, యజ్ఞాంగము, హేమదుగ్ధకము. లద్ది.—౧: (సం) ఫలిమోహనము; ౨: (సం) కుంకుమప్రియము; ౩: (సం) ఆద్యుదంబరి. ౪. మేడిపండు: (సం) అంతఃక్రిమి, అంతఃక్రిమి (మిగతవానికి 'చూ, హేమదుగ్ధకము."); వై. వి. 2.= మేర. నాఁగటికిఁజేర్చిన కొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.
మేడియము, దే. వి. పెక్కుడవు జామికీయంచు పసితనము: రూ - మేడెము.
మేతు, దే. వి. మిఱ్ఱు: చూ, భూమి. 1.
మేదుపడు, ద్వ. అ. క్రి. అజ్ఞతఁబొందు: రూ-మేద్పడు.
మేడెము, దే. వి: చూ, రూ-మేడియము.
మేద్పడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మేదుపడు.
మేఢ్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మగగుఱి.
మేదాయపు, దే. వి: చూ, రూ-మయతాలపు.
మేదకము, సం. వి. అ. పుం. పెళ్లెము: చూ, సుర. 2.
మేదకుఁడు, దే విణ. అంబష్టు, దమ్మఁడు. (సం). —అరౌటిబ్బుఁడు, నిష్కపటి—నిష్కపటుఁడు.
మేదతనము, దే. వి. సౌభుత్వము.
మేదర, దే. వి. వెదురు లోనగువానిని అమ్మి జీవించెడుజాతి.
మేదదరవాఁడు, దే, వి. (వై.= మేంద్ర. అనికొందఱు): చూ, మేదరి.
మేదరసాని, ద్వ. వి. మేదరవాని భార్య: చూ, సహధర్మిణి (భార్య.)
మేదరి, వై. వి = మాహేంద్ర. (దేశ్యమని శ. ర.) (మేదర+ఇ): చూ, వేణులావకుఁడు. పర. 1, ఆ. 126.
మేదస్సు, సం. వి. స్. న.= మెదడు—మేదు: చూ, మెదడు.
మేదావి, దే. వి. ఔపాసనాగ్ని మసి, కళా. 4, ఆ. 44: చూ, సిగరి. 1 (భస్మము).
మేదించు, వై. స. క్రి: చూ, రూ—మెదించు కాశీ. 3ఆ.118.
మేదిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. (న-జ-భ-జ-ర గురువులు. 11 యతి. 16వ ఛందస్సు.)
మేదు, వై. వి. = మేదస్: చూ, మేదస్సు.
మేదురము, సం. విణ. చిక్కనై నునుపైనది.
మేదురుఁడు, సం. విణ. (తె.)—గరగరనివాఁడు, మిన మిననివాఁడు.
మేధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అవలభ: చూ, హ్లాశ్లేషము. 2.
మేధము, సం. వి. అ. పుం: చూ, యజ్ఞము.
మేధావి, సం. వి. న్. పుం. 1. చిలుక: చూ, శుకము. 2: విణ. 2. ధారణాశక్తిగలగొప్పబుద్ధిగలవాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.
మేధి, సం. వి. ఇ. పుం. కట్టుగొట్టు: చూ, స్తంభము.
మేధ్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. ముంజికసవు*; చూ, హారిత (తృణము. 1.); విణ. 2 పవిత్రమైనది. (వస్తువు): పవిత్రము, పూతము: చూ: సమీచీనము.

మేన, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: మేనక; దే. వి. (1) తోడఁబుట్టిన దానియొక్కయు, తండ్రి తోడఁబుట్టిన దానియొక్కయు, తల్లితోడఁబుట్టిన వానియొక్కయు దేహసంబంధము, ఉదా,- మేనఁగోడలు (తోడఁబుట్టిన దానికూఁతురు), మేనత్త (తండ్రి తోడఁబుట్టినది), మేనబావ (తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామలకొడుకు), మేనమఱఁదలు (తనకంటె చిన్నదైన మేనత్త మేనమామల కూఁతురు), మేనమఱఁది (తన కంటె చిన్నవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు), మేన మామ (తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు), మేనల్లుఁడు (తోడఁబుట్టిన దానికొడుకు), మేనవదిన (తనకంటె పెద్దదైన మేనత్త మేనమామలకూఁతురు) (చూ, మేనటికము.)

మేనక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మేన. 1.

మేనకాత్మజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

మేనగోడలు: చూ, మేన. (1):

మేనత్త, దే. వి: అత్త అత్తమ్మ, అత్తయ్య. (సం). అంబిక. (చూ, మేన (1).

మేనత్తకొడుకు, వా. వి: చూ, మేనబావ,

మేనత్తమగఁడు. వా. వి: చూ, మామ. 3. (మేనత్తమగఁడు మేనమామకాఁడు. పినతల్లి మగఁడు పినతండ్రి కాఁడు. అఖిలోకోక్తి).

మేనబావ, దే. వి: మేనత్తకొడుకు. (సం).— పైతృష్వ సేయుఁడు. పైతృష్వసీయుండు (మేన. (1).

మేనమఱఁదలు, వా. వి. (చూ, మేన, (1).

మేనమఱఁది, వా. వి: (చూ, మేన 1.)

మేనమామ. దే. వి. 1. తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు: మామ. (సం).—ఆధీగవుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, పూజ్యుఁడు, మాతులుఁడు, మామకుఁడు; అం. 2: చూ, స్త్రీరక్షకులు;

మేనయల్లుఁడు, వా. వి: చూ, రూ— మేనల్లుఁడు.

మేనరికము, దే. వి. తోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రి తోడఁబుట్టిన దానియొక్కయు, తల్లితోడఁ బుట్టినవాని యొక్కయు దేహసంబంధభావము, శరీరసంబంధ బంధుత్వ భావము: చూ, మేన. 1.

మేనల్లుఁడు, దే. వి. రూ-మేనయల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు. (చూ, మేన. 1.)

మేనవదిన, దే. వి: చూ, మేన, 1.

మేనా, వా: వి. పల్లకి: చూ, సవారి.

మేనాదము, వా.వి.1. పిల్లి: చూ, మార్జాలము; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

మేనాధవము, సం. వి. అ. పుం, హిమాద్రి: చూ, పర్వతము.

మేని, దే.వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.(రూ-మయి-మై-మే.)

మేను, దే. వి. (రూ-మయి-మై-మే) 1: చూ, శరీరము; 2: చూ, సంభవము; 3: చూ, పార్శ్వము. 2.

మేనుతాలుపు, దే.వి:చూ, రూ-మయితాలుపు.అచ్చ.బాల.కాం.54.

మేనుతాలుపులసామి, ద్వ. వి: చూ, వరుణుఁడు.

మేనేజరు, వా. వి. పైయధికారి.

మేపచ్చన, ద్వ. వి. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1.

మేపరి, దే. విణ. (మేపు+అరి): చూ, భక్షకుఁడు.

మేపు, దే. వి. పశు పక్ష్యాద్యాహారము, పాండు. 4. ఆ. 227; మేఁత 2. దోసెపిండి మొదలైనదానికి నూఱికూడఁ జేర్చెడు మినువ పప్పులోనగునది; ప్రే. 3. మేయఁజేయు.

మేపుట్టువు, దే. వి. 1. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు.

మేపుమేయు, దే. అ. క్రి: గర్వాడు (భక్షించు).

మేమరుగు, దే. వి. (రూ-మేమరువు-మేమర్వు-మేమఱువు) కవచము: చూ, వారవారణము.

మేమరుపు, దే. వి: చూ, మూర్ఛ.

మేమరువు, దే వి: చూ, రూ-మేమరుగు.

మేమర్వు, —పై.—

మేమఱువు, —పై.—

మేము, దే. స. బ. అస్మచ్ఛబ్ద ప్రథమాబహువచనము.

మేముడు, దే. వి. మేకోలు: చూ, సమ్మతి 1.

మేమెయి, దే.వి.క్రి.విణ.(రూ-మెయిమెయి-మైమై-మైమయి-మయిమయి): చూ, రూ-మయిమయి:

మేయు, దే. స. క్రి. పశ్వాదులు మేఁతఁదిను. భాగ. 7. స్కం. 61; కాశి, 6, ఆ. 257; హరిశ్చ. 1, ఆ. 140.

మేర, వై. వి. = మిరా. 1. సీమాస్థలము: చూ, సీమ 1; 2. మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3. క్రమము: చూ, విధము. 1; 4. ఏర్పాటు. రాజ, 3, ఆ. 18: చూ, సత్యము. 1.

మేరగట్టు, ద్వ. వి. చక్రవాళాద్రి: చూ, పర్వతము. ౧౨.

మేరతప్పు, వా. స. క్రి. హద్దుమీఱు. ఆజ్ఞమీఱు.

మేరమీఱు, ద్వ. స. క్రి: చూ, దాఁటు. 9.

మేరు, దే. వి. రూ-మేరువు. 1. ఎక్కుటకును బరువెక్కించుట కును పొడుగుగా కట్టవలెవేయించెడి యిసుకలోనగువాని దిబ్బ: చూ, సారువ. 1; 2. శిఖరమునందుండెడి మణి: చూ, సారువ. 4; 3. హారమధ్యమందు ప్రేలెడుమణి: చూ, సారువ. 5.

మేరువ, దే. వి. వీణాగ్రము: చూ, వీణ.

మేరువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. హేమాద్రి: చూ, పర్వతము; అం. 2. వర్షపర్వతములలో నొకటి: చూ, పర్వతము. ౨౫; దే. వి. (1): చూ, రూ-మేరు. 1. య. 4, ఆ. 82; (2): చూ, రూ-మేరు. 2. వసు. 2,ఆ.42;(3): చూ, రూ-మేరు 3.

మేల్, దే. వి. రూ-మేలు. 1. క్షేమము. అం. భా. ప్ర. 98: చూ, శుభము. 1; అవ్య. 2: చూ, సెబాసు.

మేలమాడు, దే.స.క్రి. (మేలము + ఆడు) పరిహాసముచేయు: చూ, హసించు.

మేలము, దే. వి. చూ, పరిహసనము.

మేలిచ్చుపులుఁగు, దే. వి. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

మేలిమి, దే. వి. 1. అపరంజి: చూ, లోహము. 1; 2. ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు,2;3. గౌరవము: చూ, సన్మానము

మేలిమి మెట్టవిల్కాటి, దే. వి: చూ, శివుఁడు. 1.

మేలిల్లు, దే. వి. (మేలు + ఇల్లు): చూ, మేడ,

మేలు, దే. వి, 1. క్షేమము; చూ, శుభము. 1; 2. ప్రేమము. అం. భా. ప్ర. 136: చూ, స్నేహము; 3. చొక్కు. స్వా. 6, ఆ. 66: చూ, వలపు. 2; 4.ఒడుపు: చూ, లాభము.1.5.

మదము: చూ, హామిక; 6: చూ, సౌందర్యము; 7. పుణ్యము: చూ, సుకృతము 1; 8. ధర్మము, బాగు; చూ, సుకృతము. 1; 9 విశేషము. కళా. 2: ఆ. 12: చూ విశేషము. 4; విశ. 10. బాగు: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 11. అధికము. నిర్వ. 3, ఆ. 61: చూ, హేరాళము; వి. 12: చూ, ఉపకారము, ఉపకృతి, విశ. 12. ఉపరి: చూ, మీఁదు. 2; 14. మంచి: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 15: చూ, మంగళ్యము. 7; అవ్య. 16; చూ. సేవాసు. (అ(మేడిశమందు మేలు మేలు.—వసు. 1: ఆ. 5.)

మేలుకట్టు, దే. వి. 1: చూ, వితానము; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము.

మేలుకను, దే. అ. క్రి. రూ—మేల్కను. నిద్రతెలియు. విక్ర. 4, ఆ. 74: చూ, లేచు. 2.

మేలుకనుపు, దే. ప్రే రూ—మేల్కనుపు: భో. 1, ఆ. 20: చూ, మేలుకొలుపు.

మేలుకమ్మిచీర, ద్వ. వి. ఓరమూఁడంగుళముల వెడల్పు చాయనూలితో నేసిన అంచులుగల కోక; చూ, వస్త్రము.

మేలుకాంచు, దే. అ. క్రి: చూ, మేలుకను.

మేలుకాంచుట, దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేలుకాఁడు, దే. వి. చూ, శుభంకరుఁడు.

మేలుకొంచుట, దే, వి: చూ, మేలుకాంచుట.

మేలుకొంట, —పై.—

మేలుకొనియుండువాఁడు, వా. విశ: పదిలుఁడు, మెలఁకువవాఁడు. (సం.)— జాగరికుఁడు, జాగరిత, జాగరూకుఁడు, భద్రుఁడు.

మేలుకొను, దే. అ. క్రి. రూ—మేల్కొను. 1: చూ, లేచు. 2; స. క్రి. 2: చూ, మోహించు.

మేలుకొలుపు, దే. ప్రే. రూ—మేల్కొలుపు: చూ, శుభోదయము. "మేలుకొలుపులుపాడుచుండెను."

మేలుకొలుపువాఁడు, దే. విశ: (సం). — ఉద్బోధకుఁడు అవబోధకుఁడు.

మేలుకోలు, దే. వి: ఉపవడము—ఉప్పవడము, కనువిప్పు, జతనము: పదిలము, భద్రము మెలఁకువ—మెలకువ, మెలపు, మేలుకాంచుట—మేలుకొంచుట—మేలుకొంట—మేల్కంట—మేల్కనుట—మేల్కొనుట,హుసారు (సం)— అవబోధనము అవబోధము, ఉద్బోధము, జాగర—జాగర్య—జాగరణము—జాగరము, జాగ్రత్—జాగ్రత్త, ప్రబోధము. తద్వి.- రాత్రిమేలుకొనుటకు. -జాగారము.(సం.)-జాగరము అవబోధనము అవబోధము: (చూ, హుసారు. 2.")

మేలుగి(కీ)ళ్లు, వా. వి. బ: మంచిచెడ్డలు. అనుగాములు—అవుగాములు—బొగాములు.

మేలుచేయు, ద్వ. వి. 1. అధిక్యము: చూ, హెచ్చు: 1; విశ. 2. హెచ్చైనవాఁడు. నై. 1; ఆ. 28: చూ సమర్థుండు; 3. హెచ్చైనది: 4. గెలుపుగలది; 5. గెలుపుకాఁడు, విజయి: చూ, సమర్థుఁడు.

మేలుచేయువాఁడు, దే విశ: చూ, మేలుకాఁడు.

మేలుతరము, దే విశ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము

మేలుపడు, ద్వ అ క్రి. రూ×మేల్పడు. విజ. 3, ఆ. 31: చూ, వలపుఁగొను.

మేలుబంతి. ద్వ. వి. 1: బజ్జబంతి—మీఁజబంతి, బరవడి; తద్వి—మొదా. నెఱదడి—వఱవడి; 2. చూడమే కేని యొకరుని నేర్చుకొనుటకుఁగాని మొదలుసేర్పిన మాదిరి; 3; చూ, శ్రైష్ఠ్యము "కోరపువాంతికి మేలుబంతి." (కవికర్ణ రసాయనము); విశ. 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. 5: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేలుమచ్చు, దే. వి. 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. చంద్రశాల జై. 2, ఆ. 97: చూ, సదనము. 1.

మేలుమచ్చులు, దే. వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

మేలురాసి, ద్వ.వి. తూర్పారఁబట్టినధాన్యము: ప్రోవు: చూ,రాశి.1.

మేలువాఁడు, దే. విశ. 1: చూ, పెంపుగఁడు; 2: చూ, సుకృతి; 3: చూ, వలపుకాఁడు.

మేలైవచ్చు, వా. అ. క్రి: చూ, అచ్చివచ్చు.

మేల్కంట, దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేల్కనఁబోవు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యర్థమగు; వా. 2 మేలుచూడఁబోవు.

మేల్కను, దే. అ, క్రి: చూ, రూ—మేలుకను.

మేల్కనుపు, దే ప్రే: చూ, రూ — మేలుకనుపు.

మేల్కొను, దే. అ క్రి, స,క్రి:చూ,రూ-మేలుకొను.

మేల్దాసరి, దే. వి: చూ, వేశ్య.

మేల్పడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ; రూ-మేలుపడు. ఉ.రా.4.ఆ.193.

మేల్బంతి, ద్వ. వి విశ: చూ, రూ-మేలుబంతి.

మేల్మచ్చు, దే. వి: చూ. రూ-మేలుమచ్చు.

మేన, దే. వి. 1: చూ, సూదిదః 3: దేహ; చూ, మత్స్యము.1.

మేవడి, దే. వి. 1. నమ్రత. అవనతి: చూ, వంగుట; 2. ఉపాయము: చూ, వెరపు; 3: చూ, వినయము; విశ. 4: చూ, యోగ్యము.

మేవడికాఁడు, దే. విశ. 1: చూ, విధేయుఁడు; 2: చూ, సమర్థుఁడు; వా. 3. ఉపాయముగలవాఁడు.

మేవు, దే. స. క్రి: చూ. రూ-మేఁగు. (రూ-మేవు-మేఁగు.)

మేస్తరు, వా. వి. 1. బడిపంతులు: చూ, సురాచార్యుఁడు (పంతులు,); 2. పనిచేయువాండ్రమీఁద పెద్ద, మేస్త్రి: చూ, యజమానుఁడు. 3.

మేషపుచ్ఛన్యాయము, న్యా. మేఁకతోఁక యెప్పుడును బెత్తెఁడే. ఎడుగును బొదుగును లేనివిధము.

మేషము, సం. వి. అ. పుం. 1.=మేఁక: (హిం. అ. జ్.) అజము, అగ్నివాహనము, అగ్నివాహము, అతిరోమశము, అమీఢ, అమీఢురము, అల్పాయువు, ఇడిక్కము, ఉరణము, ఉరభ్రము, ఊర్ణము, ఊర్ణాయువు: ఋక్షౌసనము, ఏడకము ఏరకము, కేశటము, ఛగలము. ఛాగము, ఛాగలకము, తగరము, తుభము, దేవానాంప్రియము, నర్దరము,

పరిశ్రమసహము, పర్ణభోజనము, బస్తము, బర్కరము, బాలవాహ్యము, బుక్కము, మేంఢము, మేనాదము, లంబకర్ణము, లఘుకాయువు, వర్కరము, వల్గువు, వృష్టి, శివాప్రియము, (తె. ప) —అగ్గితత్తడి, ఇరుదలతేజి, ఏడిక, చింబోతు, తగరు, నేమము, పొటేలు-పొట్టేలు-పొట్టేలు, మేఁక, మేఁకపోతు, వేఁట. తద్విశేషములు. ౧. ఆఁడు మేఁకకు.—అవి, అజ, గలస్తని-గలేస్తని, చులుంప,ఛాగి-ఛాగిక, దేవానాంప్రియము, మేషి, సంజాచులుంప. (తె). ఆఁడుమేఁక, చింబు, చుచ్చు; ౨. అజౌఘము, అజథ్య అజకము, అజము, (తె). — మేఁకలమంద; ౩: (తె).— కంచిమేఁక; 4: కుల్మాషము—కుల్మాసము; ౫: (తె). కొదమ: ౬: (తె). మరక, మేఁకపడ్డ; ౭: వనచ్ఛాగము. (తె) —అడవిమేఁక; మఱిన్ని:—౮. మగగొఱ్ఱెకు,— అగ్నివాహనము, అగ్నివాహము, అజము, పశువు, బహు రోగము, మేషము, రోమశము, లోమశము, సంప్పాలము, హుడుపు; (తె). ఏఁట, ౯. ఆండుగొఱ్ఱెకు.–అవి, అమలు, అవిల, ఏడక. ఏరక, కురరి, గడ్డర, జాలకిని, ప్లవము. మేషి. (తె).—ఆఁడుగొఱ్ఱె, ఏడిక, ఏలిక, గొఱియ—గొఱె-గొఱ్ఱియ—గొఱ్ఱె; ౧౦: ఔరణము, ఔరభ్రకము, ఔరభ్రము. అవకటము, (తె) —గొఱ్ఱెలమంద; ౧౧: (తె). కురుపగొఱ్ఱె-కురుమగొఱ్ఱె; ౧౨: కణ్వము, రోహిషము—రౌహిషము, (తె).—కొండగొఱియ-కొండగొఱ్ఱియ — కొండగొఱ్ఱె. ౧౩. అవకతోరణము, (మిగతవానికి "చూ, హుడుపు") (మేషము=మగమేఁక, మగగొఱ్ఱెయనియు, మేషి=ఆఁడు మేఁక, ఆఁడుగొఱ్ఱెయనియు, రెండువిధములుగ వాడు చున్నారు.); 2 = మేఁకరాసి. మొదటిరాసి. "మీనమేష ములు లెక్కించుచున్నాఁడు.": చూ, రాసులు; 3. ఒక మందు: చూ, సంగరము 6. (చూ, మందు 1.)

మేషయుద్ధన్యాయము, న్యా. పొటేళ్ళు దెబ్బలాడుచుండఁగా మధ్యను నక్కపడి చచ్చెననురీతి.

మేషి, వా. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొఱ్ఱె, ఆండుగొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1; 2. మేఁక, ఆఁడుమేఁక: చూ, మేషము. 1.

మేస్త్రి, వా.వి. పనివాండ్రమీఁద పెద్ద: మేస్టరు, యజమానుఁడు.

మేహనము, సం.వి.అ.న.1: చూ, శిశ్నము 2: చూ, మూత్రము.

మేహము, సం.వి. అ.పుం. ఇరువది విధములుగల మేహము: చూ, రోగము. 1,

మేళకము, సం. వి. అ. పుం కూడిక: చూ, సంయోగము.

మేళగాఁడు, దే. విణ. (మేళము+కాఁడు) 1. మేళము వాయించువాఁడు: బజంత్రి; 2. వేశ్యకాంతలవెనుక మేళము వాయించువాఁడు: ప్రభా. 1. అ. 51,

మేళగించు, వై. అ. క్రి = మేలక : రూ-మేళవించు. 1. స్నేహము కలిగియుండు; రూ-మేళవించు, అనఁగిపెనఁగు, అనఁగు, ఒరుము, కదంబించు, కలయు, తగులు-తవులు-తొలు, తొరయు, దొరలు, పెనఁకువ, పెనఁగు, పెనయు, పొవు. (మి.)-మిశ్రమగు, సక్తమగు, 2. పొందు, కలియు: చూ, సక్తమగు. 1; అం. ప్రే. 3. జతగూర్చు. స్వా. 3. ఆ. 57: రూ-మేళవించు; 4. కలుపు: రూ-మేళవించు; 5. శ్రుతులఁగలుపు మేళవించు.

మేళనము, సం. వి. అ. న: చూ, మేళకము.

మేళము, సం. వి అ పుం. 1: చూ, మేళకము; 2. రాగాను గుణముగ స్వరస్థానములయందు మెట్లుకుదుర్చుట. వ.సు 2, ఆ. 30: చూ, స్వరము. 2; 3 = మేళము నటులగుంపు. "భోగపు మేళము, బజంత్రీ మేళము, సొనాయి మేళము" మొ: చూ, మేళము. (3); దే.వి. (1) నాగసరములోనగు వాద్యముల జత: చూ, వీణె: వా. (2) గుంపు: చూ, సమూహము;(3 = మేళము. నటులగుంపు: చూ, మేళము 3; వా. (4) దొంగల జట్టు.

మేళవించు, వై: అ. క్రి. అం ప్రే: చూ, రూ-మేళగించు. (స్నేహముకలిగి యుండుటకు.— జై. 5. అ. 111; కలియుటకు-నై. 7. ఆ. 93. కలుపుటకు-నై. 3,ఆ. 102).

మేళ్లు, వా. వి. బ. మంచివి. "భూములు కీడు మేళ్లవరుసను రెండు సమభాగములుగ పంచుకొనిరి"(చూ, మేలుగీ(కీ)ళ్లు)

మై

మై దే. వి. అపు: చూ, రూ-మయి. (దేహమునకు.—ఉ, రా. 4, ఆ. 115.)

మైఁగనురా, ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. అం, పదా - సుర, 26: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మైకము, దే. వి: చూ, రూ - మయికము.

మైకొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మయికొను.

మైకోలు, దే. వి: చూ, రూ-మయికోలు.

మైజాలు, దే వి: రూ—మయిజాలు, అంచు, ఓర, కొంగు, గుఱికట్టు, చుంగు—చెంగు, చెరఁగు—చెఱఁగు, టాకు, పయిఁట కొంగు—పైఁటకొంగు. (సం).—అంకపాలి—అంక పాలిక. అంకపాళి. అంచలము, అంబరాంపము, ఆళి, అణి, కుటము, కోటి, పాళి, యుతకము. తద్విశేషములు.— ౧: కమ్మి, చిట్టియ - చిట్టె; ౨. జిస; ౩. (సం)—పల్ల వము; ౪: మడిచేలు; ౫: ఉరుతచారంచు.

మైతాలుపు, దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.

మైత్రము, సం. వి. అ. పుం. దినముయొక్క మూఁడవ భాగము: చూ, వాసరము.

మైత్రావరుణి, సం. వి. ఇ. పుం అగస్త్యుఁడు: చూ, సన్యాసి. 1.

మైత్రావరుణుఁడు, అం; చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

మైత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిత్రభావము, మైత్ర్యము: చూ, స్నేహము; 2. మిత్రకర్మము, మైత్ర్యము; చూ, స్నేహ ము; 3. అనూరాధ: చూ, రిక్క; అం. 4: చూ, యతి మైత్రి: చూ, యతి. 1.

మైత్రీబలుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ: బుద్ధుఁడు.
మైత్ర్యము, సం. వి. అ. న: చూ, మైత్రి. 1. 2.
మైథునము, సం. వి. అ. న. 1. గ్రామ్యధర్మము: చూ, సంయోగము; 2. కూడిక: చూ, సంయోగము.
మైద, వై. వి దే. వి: చూ, రూ-మయిద. 1-2. (మయికమునకు.-హరి. పూ. 8, ఆ, 40.)
మైదగోరంట, వై. వి. కురంటకము*: చూ, సహ. 2. (మైనగోరంట అని కొందఱు)
మైదానము, వా. వి; చూ, రూ-మయిదానము.
మైదు, వై. వి =: చూ, రూ-మయిదు
మైథిలులు, అం: చూ, బ్రాహ్మణులు. (లక్ష్మ్యంశ సంభవురాలగు శ్రీసీతాదేవియొక్క జనకుఁడగు జనకమహారాజు పరిపాలించిన మిథిలారాజ్యమందలి బ్రాహ్మణులు మైథిలులనంబడుదురు. ఈ మిదిల గండకి, కౌశికీనదుల మధ్యముననున్నది. మైథిలులు పంచగౌడులలో నొక తెగవారు. వీరిలో ఒఝ్ఝుబ్రాహ్మణులు, కుమారబ్రాహ్మణులు, ఖాన్ బ్రాహ్మణులు, ఠాకూరుబ్రాహ్మణులు, పరిహస్తబ్రాహ్మణులు, రాయబ్రాహ్మణులు, శ్రోత్రియబ్రాహ్మణులు కలరు (ఈ మైథిలబ్రాహ్మణులందఱును మత్స్యములను మాంసమును మద్యమును స్వీకరించువారై యున్నారు ఇపుడిపుడు మానుకొనినట్లు వదంతి.)
మైనపుగుడ్డ, ద్వ. వి. అత్తు: చూ, వస్త్రము.
మైనపుజిడ్డు, —పై.—
మైనపువత్తి, వై. వి.=: చూ, రూ-మయినపువత్తి.
మైనము, వై. వి. = మదన. చూ, రూ-మయినము;
మైనరు, వా. వి. స్వాతంత్ర్యమునకుఁ దగిన ఈడురాని బాలుఁడు, వ్యవహార జ్ఞానము లేని పదియాఱు వత్సరముల లోపువాఁడు. (18 సం దాఁటవలెనని న్యాయచట్టము.)
మైనస్సు, వా. వి: చూ, వ్యవకలనము. '—'
మైనాకుఁడు, సం వి. అ. పుం. హిమవంతుని కొడుకు, మేనకాత్మజుఁడు.
మైనికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. జాలరి: చూ, వలజేఁడు.
మైపాలలు, అం: చూ, ధాన్యము. (వా. మైపాళలు).
మైపూఁత, దే. వి. అంగరాగము: చూ, సమాలంభము.
మైపోక, దే. విణ. తేలిక: చూ, లాఘవము. 1.
మైమయి, దే. వి. క్రి. విణ: చూ, రూ-మయిమయి.
మైమై, దే. వి. క్రి. విణ.—పై.—
మైమఱచు, దే. అ. క్రి: చూ, సొమ్మసిల్లు.
మైమఱపు, దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱపు.
మైమఱుపు, దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱుపు.
మైమోజు, దే. వి. గగురు: చూ, రోమాంచము,
మైరేయము, సం. వి. అ. న. 1. చెఱకురసమునఁ జేసినకల్లు: చూ, సుర. 2; 2. ఆరెపువ్వు బెల్లము కడుగునీళ్ళు వీనితోఁ జేసినకల్లు చూ, సుర. 2.
మైల, వై. వి =మలిన: చూ, రూ-మయిల.
మైలకోక, వా. వి: చూ, రూ-మయిలకోక.
మైలక్రోవి, ద్వ. వి: చూ, మురళి.
మైలబాయురౌంద, ద్వ. వి: చూ, దుష్ప్రధ.
మైలతుత్తము, వై. వి =మయూరతుత్థ: చూ, మయూరకము. 1.
మైలపడు, వై. అ క్రి: చూ, రూ మయిలపడు. (మలినమగు అనుటకు.—హై. 6, ఆ. 23.)
మైలవాఁడు, వై. విణ: చూ, అఘుఁడు 3.
మైలారి, దే. వి. కోమటులనడిగికొని జీవించువాఁడు: మయిలారువాఁడు - మైలారువాఁడు.
మైలారు, దే. వి: చూ, రూ-మయిలారు.
మైలారువాఁడు, దే. వి: చూ, మైలారి.
మైలావు, ద్వ. వి. (మైల+ఆవు) పొగచాయగల ఆవు శబలి—శబళి: చూ, సౌరభేయి (వేమన. ౨౪.)
మైలు, వా. వి: చూ, రూ-మయిలు.
మైలుతుత్తము, వై వి. =: చూ, రూ-మైలతుత్తము.
మైవడి, దే.వి:చూ, రూ-మయివడి.(విధమునకు-వై.6,ఆ.115)
మైసాక్షి, వా. వి. పొగవేయుట కుపయోగించు ఒకమందు వస్తువు. (దీనిచెట్టు-మహిసాక్షము, కాలరసము*)

మొ

మొంగ, దే. వి. ఎన్నులమోఁపు, ముంగ: చూ, సస్యము. 1.
మొంటి, దే. వి. రూ-మొంటె-మొరిఁటె-మొఱఁటి, బాలికలాడుకొను చిన్నచేట: చూ, శూర్పము. 1.
మొంటె, —పై —
మొండరి, ద్వ. విణ (మొండి+అరి): చూ, మొండికట్టె.3.
మొండాడు, ద్వ. అ. క్రి. (మొండి+ఆడు) మొండాటలాడు. య. 3 ఆ. 16.
మొండి, వై. విణ.=ముఁడ. (రూ-మొండియము-మొండెము) 1. చేతులు కాళ్లు తెగినవాఁడు. భో. 5. ఆ. 98: చూ, మొండియము; 2. ఛిన్నత్వము: మొండు, మొండుమొల, మొట్టి; 3=మూఢ. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 3. కొంత తెగినది (చేయికాలులో నగునది): మొండు; 4. ముక్కపోయినది. "మొండిగంటము" 6. వట్టిది. "మొండిమెడ=నగలులేనిది": మొండు.
మొండికట్టె, వై. విణ. 1. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 2: చూ, మొండి. 3; 3. మొండితనము కలవాఁడు: మొండరి: చూ, సర్వలింగి.
మొండియము, వై. వి. = ముండ: చూ, రూ-మొండెము.
మొండితనముగల, దే. విణ. బండతనముగల.
మొండిబండఁడు, వా. వి. పాషండుఁడు: చూ, సర్వలింగి.
మొండు, వై. విణ: చూ, రూ-మొండి. 2. 4. 5. 6.
మొండుమొల, ద్వ. వి: చూ, మొండి. 2.
మొండె, వై. వి.=ముండ: చూ, రూ-మొండెము.
మొండెపుగాము, వై. వి. రాహువు: చూ, రాహువు 1.

మొండెపు రక్కసుఁడు, వై. వి. కబంధుఁడు. అచ్చ. అర, కాం. 118: చూ, రాక్షసుఁడు 1.
మొండెము, వై. వి.=ముండ: రూ-=మొండి-మొండియము-మొండె-ముండ్రెము-మొండ్రెము, మొట్టె, అట్ట. (సం.)- కబంధము, కమంధము, ముండము, రుండము.
మొండ్రెము, వా. వై. వి.= —పై—
మొకద్దమా, వా. వి. -వ్యవహారము
మొకమలు, దే. వి. మేలగుపట్టు, రూ-మొహమలు—మొకమాలు: చూ, సూత్రము. 1.
మొకమాట, దే. వి. చూ, వాలక్రీడ.
మొకమాలు, దే. వి: చూ, రూ-మొకమలు.
మొకము, వై. వి.=ముఖ; చూ, రూ-మొగము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 216.
మొకరము, వై. వి.=ముష్కర (దే. అని శ. ర.) రూ— మొక్కరము. 1: చూ, స్తంభము. వసు. 6, ఆ. 76; 2. గర్రెమాను: చూ, విష్కంభము. 2.
మొకరరు, వా. విణ. 1. ఎదురు. "వాఁడు మొకరరై మాట్లాడెను"; 2. నిర్ణయింపఁబడినది; 3: చూ, రుజువు.
మొకరి, వై. విణ.=ముఖర. 1. మ్రోఁగునది, ధ్వనితము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధ వచనము లాడునది.
మొక్క, వై. వి. 1.=మూలికా*: ఇగురు-ఇవురు, ఈరిక, నసువు, మొటిక-మొట్టిక, మొలక—మొల్క—మొలవ— మోక, మోటిక, మోడు-మ్రోడు, మోసరిక- మోసేరిక— మోసు. (సం.)—అంకిలము, అంకురము—అంకూరము, అభినవోద్భిజ్జము, ఆరోహణము, ఉద్భిజ్జము, ఉద్భిత్తు, ఉద్భిదము, ఔద్భిదము, కందళము, కందరము, కలమము. ప్రరోహము, మూలిక, రోహము. తద్విశేషములు—౧. కొయ్యఁగాలునుండి మొలచిన మొలకకు: నామ. ౨. చిగురు మొలకకు: మొక్క, మొలక-మొల్క, మొలవ-మోక; ౩. తాటివిత్తునకు— కెంగట-గెంగెట, తేగ. (సం.)- అర్కోష్మి; ౪. తాటిమొలక; ౫. వెదురు మొలకకు.— వెదురు మొలక. (సం.)—కమరము, కరీరము, చోళకి. (మిగతవానికి "చూ, వృక్షము"); 2. చిగురు మొలక: హరి. 6, ఆ. 64; చూ, మొక్క. 1—౨;విణ.3.=మోఘ. చూ, వ్యర్థము; 4. మొనమడఁగినది: మొఅవ.
మొక్కఁడు, దే. విణ 1. బలిసినవాఁడు; చూ, లావరి; వై. విణ. 2.=ముష్కర. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
మొక్కచిక్కుడు, వా. వి: గోరుచిక్కుడు, మటిక-మట్టిక*. తద్వి.-(సం.)-కుద్వశించి (తె.) చిక్కుడు. (ఇందుపెక్క రకములు కలవు.)
మొక్కచెడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మొక్క పోవు. 2.
మొక్కజొన్నలు, ద్వ. వి. బ: చూ, మక్కలు.
మొక్కటీఁడు, దే. వి. 1. చిన్నకొమ్ములుగల యేనుఁగు; చూ, హస్తి: వై. 2.=ముష్కర రూ-మొక్కడీఁడు- మొక్కఁడి కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
మొక్కట్టు, ద్వ. వి. (మొకము+కట్టు) ముఖ వైఖరి.
మొక్కడము, వై. వి.=ముష్కర. 1. దిట్టతనము; 2. కాఠిన్యము: చూ, మొక్కలము. 5.
మొక్కఁడి, వై. వి=ముష్కర: చూ, రూ-మొక్కటీఁడు. 2.
మొక్కడీఁడు, వై. వి. = ముష్కర.—పై—
మొక్కపడు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, మొక్కపోవు. 2; ప్రే. 2. మొక్కపఱుచు. పా. 1. ఆ. 50.
మొక్కపోవు, ద్వ. అ. క్రి. 1. మొనమడఁగినదగు: అవియు, మొక్కలుపోవు, మొద్దువోవు, మొఅవవోవు, మోడుపడు-మ్రోడుపడు, ఎడరు. (మి)—భగ్నమగు; 2: గుల్లపడు, చటులువడు, పొలివోవు, బన్నపడు, మొక్కచెడు, మొక్కవడు. మొక్కవోవు-మొక్కలుపోవు, మొఅవవోవు, మ్రోడుపడు, (మి).—అవమానపడు, భంగపడు; ప్రే. 3. మొక్కపుచ్చు.
మొక్కపోవుట, ద్వ. వి: (సం.—కుంఠనము
మొక్కమామిడి, ద్వ. వి. 1. జీడిమామిడి*: చూ, ప్రవ. (చూ, సహకారము); వా. 2. విత్తువలనఁబుట్టినమామిడి: చూ, మామిడి.
మొక్కము, వై. వి.—ముష్కక.* (సం ప).—కాలముష్కకము, క్షారద్రువు, క్షారవృక్షము, క్షారాయము ఘంట, ఘంటాపాటలము, ఘంటాపాటలి గోలీఢము, గోలిహము, ఝూటలము, ముష్కకము—ముష్కము, మోక్షకము— మోక్షము, శిఖరి. ("చూ, శిఖరి. 4.")
మొక్కమొలచిపోవుట, జా. చెడుట. గింజ మొలచుటచేత చెడుట. "ఒక్కసారి యక్కడి కాలిక్కడకు వేసినచో మొక్కమొలచిపోరుగాని రండి."(ధర్మజ రాజసూయము.)
మొక్కరము, వై. వి. = ముష్కర. (దే. అని శ. ర.): చూ, రూ-మొకరము. 1—2.
మొక్కలము, వై. వి. 1. ఉత్సాహము. భో. 5, ఆ 260: చూ, సన్నాహము. 2; 2. రూ-మొగ్గలము. జై. 6. ఆ. 116; చూ, శౌర్యము. 1; 3 ధైర్యము. ఉ, హరి. 5. ఆ. 87: చూ, స్థైర్యము; 4. అప్రతిహతము, ముష్కరత్వము. కాశీ. 7, ఆ. 74: రూ-మొక్కళము, మొగ్గలము; విణ. 5.=ముష్కర. కాఠిన్యము. అచ్చ, కిష్కిం, కాం. 64: మొక్కడము, మొగ్గరము. (చూ, బెడిదము); 6. అప్రతిహతము, మొగ్గలము: చూ, శాశ్వతము; బ. 7. ముష్కర వచనములు. జై. 1, ఆ. 87: చూ, శబ్దము 2.
మొక్కలి, వై. విణ. (మొక్కలము+ఇ) 1,=ముష్కర. ముష్టరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2 = మూర్ఖ, మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు: 3. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు.
మొక్కలించు, వై. అ. క్రి. 1. ముష్కరముచేయు; 2. ఉత్సహించు: చూ, సమకట్టు. 2.
మొక్కలించుట, వై. వి. ముష్కరము చేయుట.
మొక్కలికాఁడు, ద్వ. విణ: చూ. మొక్కలి. 1.
మొక్కలీఁడు, వై. విణ.=ముష్కర. (ద్వ. అని. శ. ర.) చూ, మొక్కలి. 1—2—3.

మొక్కలు, వై. వి. బ. 1. పలురకముల చిన్నచెట్లు; 2. ఒకరకము జొన్నలు; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
మొక్కలుఁడు, వై. విణ.=ముష్కర: చూ, మొక్కలి. 1—2—3.
మొక్కవోవు, ద్వ, అ. క్రి: చూ, రూ-మొక్కపోవు.
మొక్కలుపోవు, ద్వ అ. క్రి. —పై.—
మొక్కళము, వై. వి =ముష్కర: చూ, రూ-మొక్కలము.4.
మొక్కళి, వై. వి. 1: చూ, పనికుచ్చె; 2. ఈడిగ: చూ, సురాజీవి; 3. ముందువెనుకలఁ జూడని వాఁడు; 4. తళుకు, కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.
మొక్కు, దే. వి. 1. రూ-మ్రొక్కు. నతి: చూ, హాణిగలు; బ. 2. పునాదుల మొక్కులు: (చూ, మక్కు. 7. చూ, నక్కు. 6). అ.క్రి. 3: రూ-మ్రొక్కు, అయిదుపదిచేయు-ఐదుపదిచేయు, ఎరఁగు—ఎఱఁగు, చేమోడుచు-చేమోడ్చు, చేవిచ్చు, జాగిలు. (సం.)—నమస్కరించు, నమించు; 4. ముకుళించు. భో. 1. ఆ. 101: చూ, స్రుక్కు. 8.
మొక్కుబడి, దే. వి. రూ-మ్రొక్కుబడి. 1. దేవతలకిచ్చెద నని మ్రొక్కుకొనిన కానుక. "తిరుపతిదేవునకు నిలుపు దోఁపు మొక్కుబడి చెల్లించితిని": (చూ, ముడుపు): 2. దైవప్రార్థన; గండ, యాచితకము. (చూ, ముడుపు)
మొక్షునొక్షుసామి, ద్వ. వి చూ, సూర్యుఁడు సాంబ. దే. 9)
మొఖాసా, వా. వి. 1. తీరువలేనిభూమి; 2. చిన్న జమీదారి.
మొఖాసాదారు, వా. వి. 1: చూ, పాలెగాఁడు; 2. చిన్న జమీదారుఁడు.
మొగ, వై. వి. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2.=ముకుళ. య. 4, ఆ. 26: చూ, రూ-మొగ్గ. 1; 3.=ముఖ: చూ, ముగము; 4. అప్రాణివస్తుముఖము. "మొగయక్కలి." 5 తొలి. జై. 2, ఆ. 42: చూ, మొదలు. 4; 6 నదీసముద్రాదులముఖము: మొగాళము; 7. చూ, మొన. 1.
మొగకట్టు, ద్వ. అ. క్రి. మ్రోఁగు వై. 6, ఆ. 1(2: చూ, శబ్దించు.
మొగకొను, ద్వ, అ. క్రి. 1. ఎదురగు: చూ, మోహరించు. 1; ప్రే. 2. మొగకొలుపు.
మొగచాటు, ద్వ. వి. వెగటు: చూ, విరసము. 2.
మొగడ, వై. వి. గణికాదుల వెలికిల మొగ్గ: చూ, రూ-మొగ్గ; 2.=ముకుళ. రామా. 4, ఆ. 66: చూ, రూ-మొగ్గ. 1.
మొగడదామర, వై. వి: చూ, సౌఁకుడుముడుఁగు*.
మొగడించు, వై. అ. క్రి: చూ, మొక్కు. 4.
మొగడు, దే. వి. కొప్పు, ఇంటినడికొప్పు. భాగ. 3. స్కం. 809: చూ, సదనము. 1.
మొగతనము, వా. వి: చూ, రూ-మగతనము.
మొగతప్పు, ద్వ. అ. క్రి. పెఱుతివియు: చూ, స్రుక్కు. 7.
మొగతిరుగు, ద్వ. అ. క్రి.—పై.—
మొగదల, ద్వ. వి. 1. ఎదుర్లు: చూ, ముందఱ. 1; 2. ముందఱ భాగము.
మొగదారమ్ము, అం: చూ, మహాంక్రి. 3.
మొగనాళము, ద్వ వి. రూ—[illegible]ళము—మొగవాళము: చూ, నిస్సరణము.
మొగపడు, వై. స. క్రి. చూచు. హరి. పూ. 8, ఆ. 205: చూ, వీక్షించు:
మొగపాళము, ద్వ. వి: చూ, రూ-మొగనాళము.
మొగపిటికి, ద్వ. వి. (మొగము+పిటికి) తాఁదేలు చూ, వృత్తము. 4.
మొగపు, ద్వ. వి. (మొగ+పూస) హారముల ముఖభాగము. ప్రభా. 1, ఆ. 3: చూ, హావణిక. 2. (చూ, భూషణము 2.
మొగపుతీఁగె. ద్వ. వి. ముఖభూష. చూ, హావణిక. 2. (చూ, భూషణము).
మొగపోల్కికూటమి, ద్వ. వి; చూ, వయికూటమి.
మొగపుముత్యము, ద్వ. వి. కొలికిముత్యము. (చూ, కొలికి పూస.): చూ, రత్నములు.
మొగబీర, ద్వ. వి.*: కొలిమిడి-గొలిమిడి-గొల్మిడి, గొబ్బి. (సం).—ఇక్షుగంధ, ఇక్షురము, కాండేక్షువు, కోకిలనయనము, కోకిలాక్షకము — కోకిలాక్షము, క్షురము, క్షురకము, క్షురము. తద్విశేషములు.—౧: కొమ్మనగొలిమిడి. (సం).—మూలఫల; ౨: నల్లగొలిమిడి; (సం).—నీలదూర్వ ౩: నీరుగొబ్బి; ౪: నేలగొలిమిడి. (సం).—గోలోమి: ౫: పాలగొలిమిడి. (సం).—తూలకంటకము, స్థూలకంటకము. ("చూ, స్థూలకంటకము.")
మొగమాట, ద్వ. వి. (రూ—మొగమాటము—మొగమోట—మొగమోటము మోమోట—మోమోటము) 1 దాక్షిణ్యము: చూ, హార్దము. 2. (చూ, దయ. 1) ; 2. ముఖప్రీతి: చూ, మోమోటమి; 3: చూ, సంకోచము,
మొగమాటము, —పై —
మొగమిచ్చు, —పై.—
మొగమిచ్చు, ద్వ. అ. క్రి. సుముఖుఁడగు.
మొగము, వై. వి.=ముఖ. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. రూ-ముగము: చూ, వదనము. 2. 3. ఎదురు ఉ, రా. 4. ఆ. 130: చూ, ముందఱ 1; విణ. 4. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
మొగముట్టు, వై. వి.=ముఖపట్ట. (ద్వ. అని కొందఱు.) అశ్వముఖభూష. ఉ, రా. 7, ఆ. 397; మొగసరి, మోముట్టు: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము 2, —౧)
మొగము తెలుపుమొగము, ద్వ. వి; చూ, భల్లూకము.
మొగమున, వై. ప్ర తోడుతో, కూడ: చూ, సైతము.
మొగమోట. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొగమాట. 1—2—3.
మొగమోటము, ద్వ. వి. —పై.— (సంకోచమునకు—ఉ. హరి. 4, ఆ. 189)
మొగమోడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-మోమోడు 1. దాక్షిణ్యపడు; 2: చూ, సంకోచించు.
మొగరంబము, దే. వి. ఈ మ్మెద: చూ, షట్పదము.

మొగరము, దే. వి. రూ-మొగ్గరము. 1. నికేతనాగ్రిమ స్తంభము : చూ, స్తంభము. 1; 2. ఒడ్డణము : చూ, వ్యూహము: 2.

మొగరాడు, దే. వి: చూ, మొగరము. 1.

మొగరించు, దే.స.క్రి; (ఉ, హరి. 4. ఆ. 167): అప్పళించు, ఆఱుము, అలము, ఇడుముకొను, ఒత్తరించు, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కదుము, చెఱచు, ముట్టుకొను (సం.)—ఆక్రమించు, క్రమించు. ("చూ, వ్యాపించు")

మొగలి, దే. వి.* (య. 4,ఆ.26:) గేదంగి-గేదఁగి, వన్నియ-వన్నె. (సం.)—కంటదళ, కనకచ్ఛద. కృష్ణసర్పము, కేతకము, కేతకి, కైతకము, కైరవము, గంధపుష్ప, క్రకచ, క్రకచచ్ఛదము, గుప్తరాగము, చక్షుష్యము, చామరపుష్పము, జంబుకము, రజఃపుష్పము, వర్ణపుష్పము: వర్ణపుష్పి, వలీనకము, సుగంధము, సుపత్త్రికము, సూచీపుష్పము* తద్వి.-౧: పచ్చపూమొగలి. (సం.) కనకచ్ఛద, కనకప్రసవ; ౨: మొగలిపండు. (సం.)— తృణశూన్య-తృణశూన్యము. ("చూ, సూచీపుష్పము")

మొగలిపండు, ద్వ. వి: చూ, మొగలి. ౨.

మొగలింగ, దే. వి. వరుణము*: చూ, శ్వేతపుష్పము.

మొగలిపువ్వు, వా. వి. కేతకి. (వ్యు.-వానకాలపువ్వు)

మొగలిపనస, ద్వ. వి. ఒకానొక పనస*. తద్వి.—అనాస, అనాసపనస. (సం.)—అనానిక, గోపిత, శీతల. ("చూ, శీతల, 2.")

మొగలిరేకు, దే. వి. 1. కంఠనఖక్షతము : చూ, శారిక. 2. (నఖక్షతము): 2. తములపాకు అను నగకు వెనుక బ్రహ్మరంధ్రము నంటి యడ్డుగనుండు స్త్రీ శిరోభూషణము: చూ, హవణిక. 2. (భూషణము. 2.)

మొగలివాకిలి, ద్వ. వి; చూ, తలదువారము.

మొగలేఱు, దే. వి. (మొగలి+ఏఱు) సువర్ణముఖీనది : చూ, హ్రాదిని (నది).

మొగపడము, వై. వి. (మొగ+పడము) ఏనుఁగుమీఁద కప్పెడు నల్లకంబళము. హరి. పూ. 6, ఆ. 110 : చూ, రల్లకము.

మొగవాళము, ద్వ, వి; చూ, మొగనాళము.

మొగవీణె, వై. వి.=ముఖవీణా: చూ, వీణె.

మొగసరి, వై. వి. =ముఖహార (మొగము+సరి) : చూ, మొగముట్టు.

మొగసల, వై. వి.=ముఖశాలా, (రూ-మొగసాల-మోసల-మోసాల) 1. నగరి తలవాకిటి చావడి: చూ, సదనము. 1; 2. తలవాకిటి పంచ: చూ, సదనము. 1; 3. ఏనుఁగుసాల : చూ. సదనము. 1.

మొగసాల, —వై—

మొగసిరి, వై. వి. వశ్యక్రియ.

మొగాళము, వా. వి నదీసముద్రాదుల ముఖము: మొగ.

మొగి, వై. వి. 1. మొత్తము : చూ, సమూహము; 2. యత్నము: చూ, సన్నాహము; 3 : చూ, విధము. 1. ఉ, హరి. 6, ఆ. 69; ద్ర. 4. పురార్థ పురోర్థకము: ఇఁక, ఇఁకమీఁద—ఇఁకమీఁదట, తలికె, ముంగల, ముందఱ, ముందు, మును — మున్ను.

మొగిటి, వై. వి,=మత్కుణ. (సాం. తి. 13): గోడపురుగు, నల్లి, మొగిటిపురువు. (సం.)— ఉత్కుణము, ఉద్దంశము, చర్మదంశము, మత్కుణము.

మొగిటిపురువు, వై. వి. —పై.—

మొగియు, వై: అ. క్రి. 1. యత్నించు : చూ, సమకట్టు 2; 2: చూ, వ్యాపించు.

మొగిలివిరుపీరు, ద్వ. వి, ప్రశస్త జలము: చూ సలిలము.

మొగిలు దొంతికలు. వా వి బ. ఆగడపలు: చూ, మేఘము. 1.

మొగుచు, వై. ప్రే.=ముకుళన, మొగుడఁజేయు. వై. 2, ఆ. 7: రూ-మొగుడుచు—మొగుడ్చు-మోడుచు—మోడ్చు, ముడుగు.

మొగుడు, వై. అ. క్రి =ముకుళన. ముడుగు: చూ, ప్రసుప్త.8.

మొగుడుచు, వై. ప్రే.=ముకుళన. రూ-మొగుడ్చు : చూ, మొగుచు.

మొగుడుఁదామర, వై. వి: చూ, ముడుఁగుఁదామర*.

మొగుడ్చు, వై. ప్రే=; చూ, రూ-మొగుడుచు.

మొగుపు, వై. వి, నతి: చూ, హిశిగలు. (రూ-మొగుపు).

మొగులు, దే. వి. 1. కదంబము*: చూ, హలిప్రియము; వై. వి. 2=మేఘ. మబ్బు. రామా. 6,అ. 16 (రూ-మొగిలు-మొయిలు- మొయులు): చూ, మేఘము. 1.

మొగులుకడిమి, ద్వ. వి. ధారాకదంబము, నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము.

మొగులుదారి, ద్వ. వి. ఆకసము: చూ, సురవర్త్మము.

మొగులువిరి, దే; వి. జలము: చూ, సలిలము.

మొగులువిరిపొది, దే. వి: చూ, సముద్రము. వేం. అం. 16.

మొగులెక్కుప్రోడ, ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మొగుల్పుట్టువు, దే. వి: చూ, మించు. 1.

మొగువు, దే. వి: చూ, రూ-మొగువు.

మొగ్గ, వై. వి.=ముకుళ: రూ-మొగ-మొగడ, నన, పూమొగ్గ. (సం.)—అంకురము, అంకూరము, కలిక, కూర్పిక, కోరకము, కోశము—కోషము, జాలకము, జాలము, ధాన, ముకుళము. తద్వి.—౧, పసరు మొగ్గకు.— పసరు మొగ్గ—పసి మొగ్గ-పసిరిక మొగ్గ, లేత మొగ్గ. (సం.)—క్షారకము, జాలకము; ౨. వికసించుటకు సిద్ధమైన మొగ్గకు.—అరవిరి, ముదురు మొగ్గ. (సం)—కలి, కుట్మలము—కుడ్మలము, కోరకము; ౩. మొగ్గలగుంపునకు. (సం.)—జాలకము ; ౪. మోదుగు మొగ్గకు.— మోదుగుమొగ్గ. (సం.)—అంగారిక, అంగారిత-అంగారితము, ఉత్కలిక (చూ, మోదుగు): ౫. పసరుమొగ్గల గుత్తికి. (సం.)—జాలకము; 2. గణికాదులు శిరము పాదములతోఁజేర విల్లువలె వెలికిలవంగుట: రూ-మొగడ. పిల్లిమొలము, మొలము, డింకీలు.

మొగ్గపట్టు, వై. వి: చూ, దసిలీ. 1.
మొగ్గరము, దే. వి: చూ, రూ-మొగరము. 1—2. (భార. విరా. 3, అ. 180)
మొగ్గలము, దే. విణ: చూ, రూ-మొక్కలము. (అప్రతిహత మునకు — నిర్వ. 8, అ. 87 .
మొగలు, 1 అః: చూ, పాదక్రియలు.
మొగ్గవాలు, ద్వ. అ. క్రి. గణికాదులు శిరము పాదములోఁజేర విల్లువలె వెలికిలవంగు: చూ, వంగు.
మొగ్గవిచ్చు, ద్వ అ. క్రి. 1: చూ, వికసించు; 2. యథాయథ లగు; వా. 3. పుష్పవతియగు: చూ, సమర్తాడు,
మొగ్గు, వా. వి. 1. గౌరవము. "ఎందుకు చెప్పితినో మొగ్గ నిలుపుకొనుము": చూ, సన్మానము; వా అ. క్రి. 2. బరువు వైపువంగు "త్రాసుమొగ్గెను"; 3. చూపునిలుచు. "దృష్టి మొగ్గెను".
మొటిక, దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. రూ — మొట్టిక: చూ, మొక్క. 1.
మొటిమ, దే. వి. 1: రూ = మొటిమె-బొటిమ (సం.) — అవగండము. యువగండము, కచ్ఛపి, వదనఖరువు ("చూ, వదన ఖర్వు"); విణ. 2. పొట్టి. రూ-మొటిమె: చూ, హ్రస్వము.
మొటిమె, — పై. —
మొట్ట, దే.వి. రూ-మొట్టె ప్రోష్ఠి నీటిలోనుండి యెగిరిపడెడు చేప: చూ, సొరంగి (మత్స్యము. 1—౧౩: చూ, మొట్టె).
మొట్టమొదలు, దే. వి. (మొదలు + మొదలు) అన్నిటికి మొదలు: మునిముంగల.
మొట్టి, వై. విణ = మఠ (దే. అని శ.ర.): చూ, వామనుఁడు.
మొట్టిక, దే. వి: చూ, రూ-మొటిక.
మొట్టికాయ, దే. వి. త-మీఁదఁ బిడికిటి పొడుపు: మొట్టు.
మొట్టికాయల మెప్పు, దే. వి: చూ. వినాయకుఁడు.
మొట్టిమెకము, ద్వ. వి. (రూ — మోటుమెకము — మోటువా మెకము) అడవిపంది: చూ, సూకరము.
మొట్టు, దే. వి. 1: చూ, మొట్టికాయ; అ. క్రి. 2, తలమీఁద పిడికిటఁబొడుచు.
మొట్టె, దే. వి 1: చూ, మొండెము. ఆం.పదా. నవ. 98; 2: (చూ, రూ-మొట్ట). (దీని భేదములు—బడిమొట్టె). వాన మొట్టి చూ, మత్స్యము. 1.
మొట్లమారి, దే. విణ. మొట్టికాయలు తినువాఁడు.
మొతాలులను బ్రాహ్మణులు, అం. (చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. చూ; బ్రాహ్మణులు,) (వీరిలో యజుర్వేదులును, ఋగ్వేదు లును కలరు. సూరతు దేశములోని మొతాయను పట్టణములో నుఁడి నందున వీరికీపేరు వచ్చినదై యుండును): చూ, బ్రాహ్మణులు. ౫,
మొత్త, దే. వి. 1. వాకిటి లోపలిప్రక్క గోడ: చూ, సరాతి (మఱుఁగుగోడ); 2. గూడతోడువాని కాలిక్రింది మిట్టు; బ. 3. మొలస్థానము, పిఱ్ఱి (అనికొందఱు): చూ, శ్రోణి. 1.
మొత్తపిరి, దే. వి. ఏతపు కడపక్రింద మెత్తగానుండుటకై అరిచి మొదటనుంచెడు అడ్డిపికి.
మొత్తము, వై. వి. 1: చూ, సమూహము; 2. ఒటమి: చూ, హేరాళము; 3. వెలసి: చూ, ... ; విణ 4. పోకు. తఱచైనది: చూ, హేరాళము. 5.
మొత్తు, దే. వి. 1. రూ-మోదు. దెబ్బ: చూ, హతి; స. క్రి 2. రూ-మోదు. కొట్టు. భాగ 2, స్కం. 25: చూ, శ్రేయము. 1; 2. నలుగు: చూ, నలగు.
మొత్తుకోల్లు, దే. వి. బ: చూ, పెడబొబ్బ. 2.
మొత్తులాడు, దే. అ. క్రి: చూ, పాటులాడు.
మొత్తువడు, ద్వ. అ క్రి. దెబ్బతిను. వై. 8, అ 74.
మొదటిచూపు, దే. వి. ఎలగోలచూపు: చూ, వీక్షణము.
మొదటిది, దే. విణ: మొదలు, ఆది: చూ, లోను. 2
మొదటిదిక్కు సురదారి, ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. ... దే. 11: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
మొదటిపంట, వా. వి: చూ, సాగుబా.
మొదటి పలుకులు, దే. వి. బ చూ, వేదము.
మొదటి పుట్టుక, దే వి. సంతు: చూ, సంతతి. 1.
మొదటి పెండ్లాము, దే. వి: (సం) — అధివిన్న, అధ్యూఢ, కృతసాపత్నిక: చూ, సహధర్మిణి (భార్య)
మొదటివాఁడు, దే. వి. 1. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; 2. అగ్రగణ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2; వా. విణ. 3: ప్రాగ్రసరుఁడు, ప్రాథమికుఁడు, అగ్రిముఁడు, అగ్రయాయి:
మొదటివేల్పు, దే. వి. (మొదలు + వేల్పు) 1: చూ, బ్రహ్మ: 1. స్వా. 1. అ. 50; 2: చూ, వినాయకుఁడు. సాంబ. దే.1.
మొదటిహస్తి, ద్వ. వి. ఐరావతము: చూ, హస్తి.
మొదలారి, దే. వి. అరవహద్రులలో నొకతెగవాఁడు.
మొదలిగాము, ద్వ.వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, పదా. సుర. 21.
మొదలిసొమ్ము, వా. వి: చూ, భాండము. 5.
మొదలు, దే. వి. 1. రూ-మొద్దు: చూ, ప్రకాండము; 2. మూల ధనము: చూ, సంచిమొదలు; 3. మొదటిది. వై. 7, అ. 213: చూ, లోను. 2; 4. పూర్వము, తొలి: చూ, లోను. 2; 5. మూలము, అను: చూ, లోను. 2; 6: ఉండి. (సం.) — ప్రభృతి.
మొదలుకొను, దే. అ. క్రి. 1. యత్నించు: చూ, సమకట్టు.2; స. క్రి. 2. మొదలుచేయు, తొట్టు: చూ, వహించు.
మొదలు తామసఁగన్న ముద్దుకొడుకు. దే. వి: చూ, బ్రహ్మ.1.
మొదలుపెట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, ప్రారంభించు.
మొదవ, దే. వి: చూ, రూ-మొదువు.
మొదవు, దే. వి. 1. పాడియావు: చూ, ధేనువు; 2. కడుపు, పదుపు: చూ, ధేనువు. ౩౪. 3. ప్రథమగర్భిణియగు ఆవు పెయ్య. ఆం, భా. ద్వి. 264: చూ, ధేనువు.
మొదుక, దే. విణ. 1. కఱకు: చూ, బెడిదము; 2. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.
మొదుకన, దే. వి. 1. కఱకుఁదనము. హరి. పూ. 5, అ.143; 2. బరువు: చూ, వివధము. 3.
మొదుపు, దే. వి. జల్బజము, బొధ*: చూ, తృణము. 1.

మొద్దఁడు, వై. విణ. 1. మూఢుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, లావరి.

మొద్దు, వై. వి. 1. = స్థాణువు. మ్రాని మోడు: చూ, వృక్షము; విణ. 2.=మూఢ: చూ, మొద్దఁడు; 3. మూఢురాలు, మోట: చూ, స్త్రీ; 4. వాఁడిలేనిది, మోట; 5. లావు: చూ, స్థూలము.

మొద్దువోవు, ద్వ. అ. క్రి. వాఁడిలేనిదగు. నై. 8, ఆ. 139: చూ, మొక్కపోవు.

మొన, దే. వి. 1. మొగ, అగ్రము: చూ, సుద. 3; 2. దండు: చూ, సేన. 1; 3 సేనాముఖము: చూ, సేన. 1; 4: చూ, వ్యూహము: 1; 5. ముందు; చూ, మొదలు. 4; 6: సూదిమొన; 7: కత్తిమొన.

మొనకట్టు, దే. వి. 1. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము; 2. ఒకానొక స్తంభనమూలిక: చూ, వృక్షము; విణ. 3. ఉత్సాహకరము; అ. క్రి. 4. ఉత్సహించు. హరిశ్చ. 1. ఆ. 141: చూ, సమకట్టు 2.

మొనకాఁడు, దే. వి. 1, సేనాధిపతి: చూ, సైనికుఁడు; విణ. 2. శూరుడు; చూ, హంవీరుఁడు; 3 ముఖ్యుఁడు; చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.

మొనకొను, దే. అ. క్రి: చూ, మొనకట్టు. 4.

మొనగాలు, దే. వి. ఆస్కందిత విశేషము: చూ, హయము.

మొనచేయు, దే అ. క్రి. అభిముఖమగు: చూ, మోహరించు.

మొనదప్పు, దే. అ. క్రి. విముఖమగు: చూ, స్రుక్కు. 7.

మొనపు, దే. వి. 1. పూనిక. విక్ర. 6, ఆ. 73: చూ, సన్నాహము; ప్రే. 2. పూనఁజేయు; 3. కలుగఁజేయు, రామా. 1, ఆ. 180.

మొనయించు, దే. స. క్రి: చూ, ఒడ్డు. 15.

మొనయు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మొనకట్టు. 4; 2: చూ, సంభవించు. పా. 4, ఆ. 12.

మొనరు, దే. అ. క్రి. ఒప్పు. కళా. 6, ఆ. 194: చూ, సమ్మతించు.

మొనలు, అం. (చూ, కాయమానములు.): లోమొన, వెలిమొన, ఉసిమొన, చతురుమొన, పుణ్యంపుమొన, పాపంపుమొన, చాటడుగుమొన, ధాఁటడుగుమొన, కదులుమొన, అరమీటుమొన. నెరమీటుమొన, సరితాళంపుమొన (12) అనికొందఱు.)

మొనసరి, దే. విణ. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు.

మొన్న, దే. వి. (మొదలు + నాఁడు) కడచిన దినమునకు ముందుదినము: చూ, వాసరము.

మొప్పలు, దే. వి. బ. చేఁపమెడ కిరుప్రక్కలనుండు ద్వారములు.

మొప్పియ, దే. విణ. రూ—మొప్పె. 1. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. కఱకు: చూ, బెడిదము.

మొప్పు, దే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2.

మొప్పె, దే. విణ: చూ, రూ-మొప్పియ. 1—2; 3 మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

మొయమొయ్యగా, వా. అవ్య. కచ్చాపచ్చాగా-తగిలీతగులనట్లుగా.

మొయిలు, వై. వి. = మేఘ: చూ, మేఘము. 1. (దే. అని. శర.)

మొయిలుఱేఁడు, దే. వి. చూ, వరుణుఁడు.

మొయులు, వై. వి. = మేఘ: చూ, మొయిలు (దే. అని. శ. ర.)

మొర, దే. వి. రూ—మొరసు—మోర. 1. పశ్వాదుల దీర్ఘముఖము: చూ, వదనము. 2; 2 నిందయందు మనుష్య ముఖము: చూ, వదనము. 2.

మొరడు, దే. వి. మ్రోడు: చూ, వృక్షము.

మొరప, దే. వి, (రూ — మొరము — మొర్ము — మొరసు.) శర్కరాశిల: చూ, రాయి.

మొరపనేల, దే. వి. శర్కిల—శర్కిలము: రూ—మొరపు. నేల — మొరసునేల: చూ, హరిప్రియ: 2 (భూమి. 1-కా-ఐ.)

మొరపము, దే. వి. మ్రోఁత; చూ, సర్వము. 2.

మొరపునేల, దే వి: చూ, రూ—మొరపనేల.

మొరము, దే. వి: చూ, రూ—మొరప.

మొరయిక, దే. వి: చూ, మొరపము.

మొరయు, దే. అ. క్రి: చూ, శబ్దించు.

మొరలి, దే వి మోరటి: చూ, సన్నకద్రువు*.

మొరసు, దే. వి. 1: చూ, రూ, మొరప; 2: చూ, మొర 1; 3: చూ. మొర. 2; 4: చూ, మొప్పియ, 1; 5. మూర్ఖము; చూ, మోటు 6.

మొరసునేల, దే. వి: చూ, రూ — మొరపనేల.

మొరిఁకె, దే. వి: చూ, రూ—మొంకె.

మొర్మ, దే. వి: చూ, రూ—మొరము. హరి. ఉ. 7, ఆ 20.

మొఱ, దే. వి. రూ—మొఱ్ఱ. ఆర్తధ్వని. కాశీ. 4, ఆ. 64: చూ, స్వరము 2.

మొఱఁగు, దే. వి. రూ—మొఱ్ఱ. 1. కుక్కకూఁత: రూ—మొఱుఁగు—మొఱుఁగుడు—మొఱువు: చూ, బొయ్యి; 2. మోసము. రూ—మొఱఁగుడు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 80: చూ, వంచన; విణ 3: చూ, వంచకుఁడు. భాగ. 8, స్కం, 87; స. క్రి. 4: చూ, వంచించు. కాశీ. 4, ఆ. 36; 5, పొంచు రామా. 5. ఆ. 31: చూ, లాఁచు.

మొఱఁగుడు; దే. వి. చూ, వంచన.

మొఱఁటి, వా. వి; చూ, రూ—మొంటి.

మొఱక, దే. వి, 1. న్యూనత: చూ. హీనము 1; విణ. 2, న్యూనము: చూ, హీనము. 1.

మొఱకడము, దే. వి. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యళీకము, 2.

మొఱకు, వై, విణ. 1.= మూర్ఖ (రూ — మొఱ్ఱ — మొరకుఁడు — మోఱకు — మోఱకుఁడు): చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. పరుషము; చూ, శబ్దము 2.

మొఱకుఁడు, వై విణ: చూ, రూ — మొఱకు. 1.

మొఱకుతనము. వై. వి. = మూర్ఖత్వ. (దే. అని. శ. ర.): చూ, మౌర్ఖ్యము.

మొఱఁగుసాగు మెకము, దే. వి. కుక్క: చూ, శునకము.

మొఱటు, వై. విణ. = మూర్ఖ. (దే. అని శ, ర.): చూ, రూ—మొరకు, 1.

మొఱటుతనము, వై. వి: చూ, రూ—మొఱకుతనము.

మొఱపు, దే. వి: చూ: మొఱ.

మొఱపెట్టు, దే అ. క్రి: రూ-మొఱ్ఱపెట్టు (సం).-ఉద్ఘోషించు.

మొఱమొఱ, వై: వి.=మర్మర. 1: చూ, మర్మరము; 2. కోపవికారము, చిఱచిఱ, రవరవ: చూ, రోషము.

మొఱమొఱలాడు, ద్వ. అ. క్రి, వస్త్రములు లోనగునవి 'మొఱమొఱయని మ్రోయు.

మొఱయిడు, దే. అ. క్రి. రోదనముచేయు; చూ శోకించు.

మొఱవ, దే. విణ: చూ, మొక్క. 4.

మొఱవవోవు, దే.అ. క్రి: చూ, మొక్కవోవు కాశీ 6,ఆ.83.

మొఱపడము, దే. వి: చూ, ఉడుపకుక్క.

మొఱి, దే వి. (రూ—మొఱికి-మొఱ్ఱి) 1. అంగన్యూనత: నవుకు—నొకు; విణ. 2. అంగన్యూనము: నవుకు—నొకు.

మొఱికి, దే. వి, విణ.—పై.—

మొఱుగు, దే. వి. రూ—మొఱువు. 1. కుక్కకూత: చూ, రూ-మొఱుగు. 1; 2. కూత: చూ, స్వరము. 2; అ. క్రి. రూ-మొఱవు 3. కుక్కకూయు: చూ, శబ్దించు; 4 కూయు: చూ, శబ్దించు.

మొఱుగుడు, దే. వి. కుక్కకూత: చూ, రూ-మొఱుగు 1.

మొఱుములు, వా. వి. బ. చేటచే తనవైపు కోడగావచ్చిన పెద్దగింజలు నూకలు లోనగునవి: గుండ్రలు: చూ, శంబూకము.

మొఱువు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మొఱుగు.

మొఱ్ఱ, దే, వి. 1: చూ. రూ-మొఱ. పర. 4, ఆ. 110; 2: చూ, మొండి. 2; విణ. 3: చూ, మొఱకు. 1; 3. చూ, మొఱకు 2; వా. వి. 4:చూ, విన్నపము "నా మొఱ్ఱవినిరి,"

మొఱ్ఱపెట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ—మొఱపెట్టు.

మొఱ్ఱి, దే. వి, విణ: చూ. రూ-మొఱి. 1-2.

మొఱ్ఱివోవు, దే. అ. క్రి. అంగన్యూనమగు. "కుండ మొఱ్ఱి వోయినది."

మొల, దే. వి.1 కటిప్రదేశము:(సం)-అంకము,కటము, కటి, కటీరము, జఘనము; 2. చీల: చూ, బందికన్ను; 3. త్రాసు ముల్లు, చుంబకము: చూ, సితాగ్రము.

మొలక, వై. వి.=మూలికా. రూ—మొల్క: చూ, మొక్క. 1-2.*; 3. ఆసనమునందలి దుర్మాంస విశేషము: రూ.—మొల్క, పిలక: చూ, మూలసంక; 4. వ్రణమునందలి దుర్మాంస విశేషము: మొల్క; విణ. 5. లేత, "మొలక నవ్వు.": చూ, సుకుమారము.

మొలకకట్టు, ద్వ. స. క్రి. రొంపియందు చల్లుటకుగాను విత్తనము మొలకలెత్తతడిపిముడియకట్టు.పాండు.3,ఆ.194.

మొలకట్టు, దే. వి. 1: చూ, మొలనూలు; 2. కట్టుకోక: చూ, వస్త్రము.

మొలకత్తి, ద్వ. వి. చిల్లాడము. శశాం. 5, ఆ. 14: చూ, బాణము. 1.

మొలకబంగారు, వై. వి. పుట్టలలో పురుగులవల్ల కలిగెడు బంగారు, పుట్టబంగారు: చూ, లోహము 1.

మొలకిడియమ్మ, ద్వ. వి. కొలంబోవుకొను గుజ్జరోలు.

మొలకెత్తు, ద్వ. అ. క్రి. అంకురించు: చూ, సంభవించు.

మొలికొలికి, వా. వి. బ: చూ, మొలగులికలు.

మొలగులికలు, దే. వి బ.—పై.—

మొలగులికి, దే. వి. (మొల+కులికి): చూ, సక్థము. 1.

మొలచు, వై. అ. క్రి,=ముల్: చూ, మొలకెత్తు.

మొలతెంచు: ద్వ. అ. క్రి. (మొలచు+తెంచు.) పుట్టు, కాశీ. 7, ఆ. చూ, సంభవించు.

మొలత్రాడు, దే. వి. 1. పురుషుని కటిసూత్రము. (సం): అందుకము, కటిసూత్రము; 2: చూ, అడగుబొద్దు 3: చూ, మొలనూలు. 2.

మొలత్రాసు, దే. వి. మొలగలత్రాసు, హంస,2, ఆ. 181: చూ, త్రాసు.

మొలదట్టి, దే. వి: మొలకట్టుకొనెడు: చూ, వస్త్రము.

మొలనూలు, దే. వి. 1. ఆడువాండ్రు అలంకారార్థము ధరించెడు కటిసూత్రము. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2; వా. 2; చూ, సూత్రము. 1.

మొలవ. వై. వి.=మూలికా: చూ, రూ—మొక్క. 1-2.

మొలవేయు, ద్వ. స. క్రి. (మొలక+వేయు) అంటు, ఆడు, ఊడుకొను, ఊడుచు, ఊడ్చు, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కాడు—గాడు, కీలుకొను, కొను, గ్రుచ్చు, చెరుపు, తొట్టు, తొలుచు, నాటు, నాడు,నాఱునాటు,పనుపడు-పన్నుపడు,పెట్టు,పొడుచు.

మొలాము, దే. వి. (రూ-మలాము-ముల్లాము-మోళము—మోలము), 1. బంగారులోనగు వానిపూత: చూ, సమాలంభము. 1; 2. పంటికిపూసెడుమందు: చూ, మందు.1-ఆ.

మొలుగు, దే. వి. నల్లచాయచెక్క: రూ-మోలుగు.

మొల్క; వై. వి =మూలికా; చూ, రూ—మొలక.

మొల్చు, వై. అ. క్రి: చూ, రూ-మొలచు.

మొల్ల, వై. వి:=ముల్ల, కుందము*. (దే. అని శ. ర.) (మొల్లకును మిగత విశేషములకును "చూ,హసంతి. 2")

మొల్లతీగె, ద్వ. వి. కుందలత*; చూ, హసంతి. 2.

మొల్లమి, దే. వి. రూ-మొల్లము. 1: చూ, సమూహము; 2. సాంద్రత. కళా. 6. ఆ. 222: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 3. అచ్చము. స్వా. 3. ఆ. 28: చూ, సాంద్రము. 2; వై వి. 4. = మూల్య. వెల: చూ, విక్రయము; 5. = మూల్య. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4.

మొల్లము, వై. వి. 1. = మూల్యధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; దే. వి. 2: చూ, మొల్లమి. 1; 3: చూ, మొల్లమి. 2; 4. తఱచు. స్వా. 4, ఆ 37: చూ, హేరాళము; విణ: 5. తఱచైనది. వర. 2, ఆ, 144: చూ, హేరాళము; 6. అధికము. రుక్మి. 4, ఆ. 44: చూ, హేరాళము; వై. వి. 7.=మూల్య: చూ, మొల్లమి. 4; 8. = మూల్య: చూ, మొల్లమి. 5.

మొల్లాము, దే. వి: చూ, రూ-మొలాము.

మొవు, దే.వి.కాళతరుణపత్రము; రూ-మోవు-మొవ్వు.మోసు.

మొవుడు, వై. అ. క్రి. = ముకుళన; చూ, రూ — మొగుడు.

మొవ్వ, దే. వి. చూ, రూ—మొవు.

మొసము, వా. వి. చివర: చూ, సుద.

మొసలి, దే. వి. నక్రము; చూ, మత్స్యము, 1—3. (బ. మొసలులు-మొసళులు-మొసళ్ళు-మొసళ్ళులు.)

మొసలికాటు, దే. వి: చిమటా: చూ, మొసలి వాయి.

మొసలిగుజ్జుపరౌతు, దే. వి: చూ, వరుణుఁడు. సాం. దే.19.

మొసలిదోరణము, ద్వ. వి: చూ, మకరతోరణము.

మొసలిరాసి, ద్వ. వి: చూ, మకరము. 5.

మొసలివా, ద్వ. వి; చూ, రూ-మొసలివాయి.

మొసలివాపోఁగులు, ద్వ. వి బ. మకరకుండలములు అప్ప. బాల, కాం. 62; మొలిసవాయొఁట్లు. చూ, హవణిక. 2, (భూషణము. 2—౨౮.)

మొసలివాయి, ద్వ. వి. 1. రూ-మొసలివా, చిమటా, మొసలి కాటు; 2. చూ, చిమటా. 1.

మొసలివాయొంట్లు, ద్వ. వి: చూ, మొసలివా పోఁగులు.

మొసలివాయొంట్లదాల్పు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

మొహతాదు, వా. వి. గ్రామనౌకరు: చూ, మోతాదు. 1.

మొహదా, దే. వి: చూ, పట్టిసము. 1.

మొహమలు, వా. వి: చూ, రూ-మొకమలు.

మొహరము, వా. వి. తురకల పీర్లపండుగ: (చూ, పీర్లు.)

మొహరించు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-మోహరించు. 1-2-3.

మొహరీ, దే. వి. (రూ-మొహూరి-మోహరీ,) తులమెత్తు స్వర్ణముద్రిక, ముప్పదిచిన్నములయెత్తు బంగారునాణెము.

మొహరు, వా. వి. ముద్ర: చూ, సికా.

మొహళము, దే. వి. కూరాకుచెట్టు; మోహనము.

మొహూరి, దే. వి: చూ, రూ-మోహరీ,

మో

మోఁకటించు, దే. అ. క్రి. మోఁకాళ్ల నేలనాని ముందటి కొఱగు: మోఁకటిలఁబడు-మోఁకటిల్లఁబడు, మోఁకటిలు-మోఁకటిల్లు, మోఁకారించు, మ్రొగ్గతిలఁబడు - మ్రొగ్గతిల్లఁబడు, మ్రొగ్గతిలు—మ్రొగ్గతిల్లు, మ్రొగ్గఁబడు, మ్రొగ్గు; చూ, వంగు.

మోఁకటిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. —పై.— భాగ. 8. స్కం. 363.

మోఁకటిల్లఁబడు, —పై— హరి. 3. ఆ. 65.

మోఁకటిలు, దే. అ. క్రి. —పై.—

మోఁకటిల్లు, —పై.—

మోఁకారించు. —పై.—

మోకాలు, దే. వి. (మోఁద+కాలు) 1. ముడుకు, ముడుము. (సం.)—జానువు: చూ, హజ్జ; అం. 2: చూ, కళలుండు స్థలములు.

మోఁకాలుచిప్ప, దే.. వి. మోఁకాలిఎముక: చూ, శల్యము.

మోఁచెయి, దే. వి: (మోఁద+చేయి) రూ-మోఁచెయ్యి—మోఁచేయి, కూర్పరము: చూ, హస్తము.

మోఁచేతిమడ్పుటిల్లు, ద్వ. వి. రెండిండ్లు కలిపికట్టిన కట్టడము: చూ, సదనము. 1.

మోఁచేతివంపుటిల్లు, —పై.—

మోఁచేయి, ద్వ. వి: చూ, రూ-మోఁచెయి.

మోఁత, దే. వి. బరువు: చూ, వివధము. 3.

మోఁద, దే.వి. మోఁదుచేతకట్టిన నెత్తురుగడ్డ: చూ, వ్రణము.1.

మోఁదకట్టు, దే. అ. క్రి. మోఁదుచేత నెత్తురు గడ్డగట్టు.

మోఁదు, దే. వి. 1. దెబ్బ: చూ, హతి; స. క్రి. 2. కొట్టు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 108: చూ, వ్రేయు.

మోక, వై. వి. = మూలికా: చూ, మొక్క. 1—2.

మోకు, దే. వి. లావుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

మోక్షణము, అం: చూ, హస్తక్రియలు.

మోక్షదము, అం: చూ, తానములు (ని-గ-హీన తానములు.)

మోక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. అక్షరము, అజన్మము అపవర్గము, అపవర్జనము. అపునర్భవము, అమృతము, కలాపము, కైవల్యము, నిర్యాణము, నిర్వాణము, నిర్వృత్తి, నిస్సరణము, పరము, భగము, ముక్తి, మోచనము, శివము, శ్రేయము, సదాగతి, స్థిరము, స్వర్గము. (తె.)—పెంద్రోవ, మీఁదు, ముగితి-ముత్తి. (మిగతవానికి "చూ, స్వర్గము: 2.") 2. విడుపు. చూ, విమోచనము; 3 = మొక్కము. రూ—ముంక్షము*: చూ, మొక్కము; అం, 4: చూ, పురుషార్థములు,

మోఘ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, రూ-అమోఘ. కలిగొట్టు: చూ: స్థాలి.2.

మోఘము, సం. విణ. = మొక్క. 1. చూ, వ్యర్థము; 2: చూ, దీనము.

మోచ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అరఁటి*: చూ, రంభ. 2; 2: చూ, బూరుగు*; 3. చిల్లి*: చూ, సల్లకి.

మోచక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, ముచ్చె: చూ, సమ్మాళిగలు.

మోచకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మోచ*. 1; 2: చూ, మునగ*; విణ. 3. విడుచునది; 4. విసుగునది.

మోచనము, సం. వి. అ. న: చూ, మోక్షము. 1.

మోచని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మోచక.

మోచము, సం. వి. అ. పుం: చూ మోచకము. 2*.

మోచితము, సం. విణ. విడిపింపఁబడినది. (ఇట్లు పరిమోచితము.

మోచు, దే. అ. క్రి. 1. అను: చూ, సంభరించు; స. క్రి. 2, ఊను: చూ, వహించు; 3. మొదలుకొను, మొదలఁజేయు. స్వా. 5, ఆ. 44: చూ, వహించు.

మోచువాఁడు, వా. విణ. మోపుకాఁడు. (సం.)—భర్త. (చూ, భారవాహుఁడు).

మోజా, వా. వి. అకుచెప్పులు: చూ, సమ్మాళిగలు.

మోజు, వా. వి. 1. ఇష్టము: చూ, సమ్మతి. 1; 2: చూ, వాంఛ.

మోట, వై. విణ. = మూఢ: చూ, మొద్దు. 2-3-4-5; దే. వి. 5: చూ, మొద్దు. 1; 6: చూ, కపిలె.

మోటకత్తి, వై. వి: చూ, మచ్చుకత్తి.

మోటగూన, వా. వి: చూ, మోటబాన.

మోటజారుమేకము, ద్వ. వి: చూ, రూ-మొట్టిమేకము.

మోటనము, సం.వి.అ న. 1. ఆక్షేపించుట; 2. పొడిచేయుట; అం. 3; చూ, హస్తక్రియలు.

మోటపని, ద్వ. వి. కర్మాగారపుపని: చూ, కామాటము.

మోటపాటిరెడ్లు, ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-మోటా[ఱె]డ్లు.

మోటబరి, ద్వ వి. బరువు మోసెడియెద్దు: చూ, వృషభము.1.

మోటబాన, ద్వ. వి. ఏతమునకు గట్టి సీలతోడుగూన (ఏతపు కడవ, బాన; చూ, భాండము. 3-౪): చూ, హరివాణము.

మోటవాఁడు, వా. వి. 1. బండగుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2: చూ, శత్రుఁడు; 3. రసగ్రహణము లేనివాఁడు:చూ,వ్రాజె.

మోటారు, వా వి: చూ, బండి. (రూ-మోటార్కారు)

మోటార్కారు, వా. వి. —పై.— (ఇదేబస్)

మోటించు, దే. స. క్రి. పోటీగా నిలుపు. "దూలముక్రింద స్తంభమును మోటించెను."

మోటిక, దే. వి: చూ, రూ-మోటిక.

మోటు, వై. వి. 1: చూ, మొద్దు. 1; 2, తట్టువ: చూ, హయము; 3. మూఢకము: చూ, హయము; 4. పంది కెదుటను మనుష్యాకారముగా నిలిపిన కపటలక్ష్యము. స్వా. 4. అ. 34; విణ. 5.=మూఢః: చూ, మొద్దు. 6. మొరసు: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మోటుకాఁడు, ద్వ. వి. దళపతి: చూ, సైనికుఁడు.

మోటుతనము, వై. వి.=మూఢత్వః చూ, మౌర్ఖ్యము.

మోటుమేకము, వై. వి: చూ, రూ-మొట్టిమేకము.

మోటువామేకము, —పై.—

మోట్టాయితము, సం. వి. అ. న. ప్రియుని కథాదులయందు మనసుతగిలి యుండుటను తెలియఁజేసెడు స్త్రీలయొక్క కర్ణకండూయనాది శృంగార చేష్టావిశేషము: చూ, శృంగార చేష్టలు.

మోడము, దే. వి. మేఘావరణము: చూ, మేఘము. 1—౧౬.

మోడి, దే. వి. బిగువు, బింకము శశాం. 4, అ. 62: చూ, లవణి; 2. గణికాదులు మొగ్గవాలి కాలికి సమీపమందుంచిన వస్తువునెత్తుట; 3. వ్రాఁతయొక్క వైఖరి, జిలుగు, గొలుసు మోడివ్రాఁత: చూ: వ్రాఁత.

మోడు, దే. వి. రూ-మ్రోడు. 1; చూ, మొద్దు. 1; 2. కిర్మి: చూ, పలాలము. 2; వా. 3. మొలక: చూ, మొక్క. 1; 4: తల నఱికినచెట్టు; 5 (చేసుకోసిన) కొయ్యగాలు; అం. 6. చూ, మల్లబంధములు (తద్విశేషములలో 3 చూడుము).

మోడుచు, వై. ప్రే: చూ, రూ-మొగుడుచు. కాశీ. 6, అ. 5.

మోడుపడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ- మోగ్పడు. 1. మోడగు: చూ, మొక్కపోవు; 2. మొక్కయగు; 3. తునుఁగు. హరి ఉ. 8. అ. 186: కివ్వు, మడియు; 4. ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కవాఱు; ప్రే, 5. మోడుపఱచు.

మోడుపు, దే. వి. రూ-మోడ్పు. 1. నతి: చూ, హణిగలు; 2. మొగుడుట.

మోడ్చు, వై. ప్రే: చూ, రూ-మోడుచు.

మోడ్పుచు, ప్రే. అ క్రి: చూ, రూ-[illegible].

మోతాదు, వా. వి. 1: చూ, రూ-మొహతాదు; 2. [illegible]. "ఎందుకుచెప్పితినో [illegible] యూ మోతాదు నిలుపు[illegible]": చూ, మొగ్గ. 1; 3. ఒక్కసారి యిచ్చెడు మందుపాలతి.

మోతుబరీ, వా. వి. మంచిస్థితి.

మోతుబరు, వా. వి. స్థితిపరుఁడు.

మోద, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. కదలి*: చూ, [illegible]. 2; దే. వి. (1) [illegible]కట్ట: మాపటము

మోదకము, సం. వి. అ. పుం. 1. కుడుము: చూ, భక్ష్యము. (చూ, ఉండ్రము); 2. లడ్డు: చూ, భక్ష్యము.

మోదకీగద, అం. (గద, ౧ఖరిగద): చూ, అస్త్రములు.

మోదమానము, సం. విణ. సంతోషించుచున్నది: చూ, హ్లాదీనము. 2.

మోదము, సం. వి. అ. పుం. ముదము: చూ, హ్లాదనము.

మోదయము, దే. వి. బల్బజము*: చూ, తృణము. 1.

మోది, వా. వి పెచ్చుమిచ్చువాఁడు: రూ-మోదీ.

మోదీ, వా. వి.—పై.—

మోదించు, సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించు.

మోదిలు, సం. అ. క్రి, రూ-మోదిల్లు —పై.—

మోదిల్లు, —పై.—

మోదుగు, దే. వి. (య. 4, అ. ౯.)* రూ-మోదువు, పప్పర. (సం.)—కనకము, కాష్ఠద్రువు, కింశుకము, కింశులుకము, కిర్మి, క్షారద్రువు, క్షారశ్రేష్ఠము, జుహూతరువు, పర్ణము, పలంకష, పలాశము, బీజస్నేహము, బ్రహ్మతరువు, రక్తపుష్పము, రుమ, వాతపోథము, సమిత. (చూ, సమిత); తద్వి.—మోదుగు మొగ్గతొడగినదు:— అంగారితము, ఉత్కలిక.

మోదుగుతొడిమలు, దే.వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

మోదుగుమాడలు, దే వి బ.1. —పై.—; 2. మోదుగువిత్తులు

మోదుగుమొగ్గ, వా. వి: చూ, మొగ్గ. 1—౨

మోదుగుమొగ్గపుల్లు, ద్వ. వి: చూ, శుకము. వేం అం. 99.

మోదువు, దే. వి: చూ, రూ-మోదుగు*.

మోదెన, దే. వి. రూ-మోదెనము: చూ, శివమల్లి*.

మోదెనము, —పై.—

మోపరి, దే. విణ.(మోపు+అరి) 1. మోపు మోయువాఁడు; 2: చూ, బెస్త. అం. భా. ద్వి. 288.

మోపాది, దే.వి.(మోపు+అది) అపాయము: చూ, హాని.2.

మోపి, దే. వి: చూ, ముండమోపి.

మోపించు, వా. ప్రే: చూ, మోపు. 8.

మోపిక, దే. వి. భారము (ఓపికవంటిది): చూ, వివధము. 3.

మోపిడు, దే. స. క్రి. (మోపు+ఇడు) విల్లు ఎక్కిడు: చూ, మోపెట్టు.

మోపు, దే. వి. 1. (పుల్లల)కట్ట: 2: చూ, మోపిక; 3: చూ, మౌర్వి. 1; 4: మోపుదల 1; 5: చూ, (సం.)—తృణ్యా: విణ. 6: అధికము: చూ, హేరాళము; ప్రే. 7: కట్టు, పొదపెట్టు, పెట్టు. (సం.)—ఆరోపించు; 8. మోయఁజేయు:

మోపించు; 9. అనించు (చూ. పిసుకు. 2—3): చూ, సమ్మర్దించు.

మోపుకాఁడు, దే. విణ: చూ, మోచువాఁడు.

మోపుదల, దే. వి. 1: మోపు. (సం.)—ఆరోపణము, ఆరోపము. (అవ్య.)-అతి; విణ: అధిజ్యము; 2: చూ, మోపిక.

మోపెట్టు, దే. స. క్రి. (మోపు+పెట్టు): ఎక్కిడు, ఎక్కుడు పెట్టు-ఎక్కుపెట్టు-ఎక్కువెట్టు: మోపిడు.

మోబత్తులు, వా. వి. బ ఒక కరదీపిక: చూ, స్నేహాశము.

మోమిచ్చు, వా. విః చూ, మోమోటమి.

మోము, వై. వి. = ముఖ: చూ, రూ-మొగము.

మోముముట్టు, ద్వ.వి: చూ, రూ-మొగముట్టు. రామా.2 ఆ.20.

మోమోట, ద్వ.వి: చూ, రూ-మొగమోట (దాక్షిణ్యమునకు.—శశాం. 4, ఆ. 25).

మోమోటము. ద్వ. వి. — పై — (సంకోచించుటకు — ఉ, హరి. 6, ఆ. 102)

మోమోటమి, ద్వ. వి. ముఖప్రీతి: రూ - మొగమాట - మొగమాటము, మొగమోట - మొగమోటము, మోమోట మోమోటము, మొగమిచ్చు-మోమిచ్చు,గరుసు పుయిలోట.

మోమోడు, ద్వ. అ. క్రిః చూ, రూ - మొగమోడు. (దాక్షిణ్యపడుటకు - కాశీ. 2, ఆ. 37).

మోయిను, వా. వి. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2: చూ, బత్తియము. 1.

మోయు, దే. స. క్రి. (భారము) ఊను: చూ, వహించు

మోర, దే. విః చూ, రూ - మొర. 1-2 (పశ్వాదుల దీర్ఘముఖమునకు - కాశీ. 4, ఆ. 271; స్వా. 4, ఆ. 27).

మోరచెంగు, వా. విణ. చిన్నముఖవీణ. రూ - మోర్చింగు: చూ, వీణ.

మోరట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చెరగ*: చూ, స్రవ; 2=మోరు మజ్జిగ: చూ, స్తన్యము (మజ్జిగ)

మోరటి, దే. వి: చూ, ప్రియాలము. 1. *.

మోరటిలు, దే. అ. క్రి. రూ - మోరటిల్లు. మోముమీఁదికెత్తు.

మోరటిల్లు, — పై. —

మోరత్రోపు, దే. విః చూ, వైముఖ్యము.

మోరపక్కె, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మోరపాక, దే. వి. (రూ - ఓరపాక-దోరపాక) చోపిడి, చిన్న గోడలయిల్లు: చూ. సదనము. 1.

మోరా, వా. వి. కాలిపీఁట: చూ. సింహాసనము.

మోరి, వా. వై. వి = మోరట. రూ - మోరు: చూ. మజ్జిగ.

మోరు, వై. వి. 1 = మోరట—పై—ఉ, రా. 6, అ. 122; దే. వి. 2. పర్వతశిఖరము, పేటు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 76: చూ, హిమాలయము (పర్వతము).

మోరుండ, ద్వ. విః చూ, భక్ష్యము.

మోర్చింగు, వా, విః చూ, రూ - మోరచెంగు.

మోఱకము, వై. వి = మౌర్ఖ్య. 1. మూర్ఖత్వము: చూ, మౌర్ఖ్యము; విణ. 2. మూర్ఖము: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మోఱకకత్తె, వై. విణ. (మోఱకము+కత్తె) మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

మోఱకు, వై. విణ = మూర్ఖ. మూర్ఖుఁడు. భో. 1, ఆ. 115: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మోఱకుఁడు—పై—

మోలము, దే. వి. రూ - మోళము: చూ, రూ - ములాము.

మోలుగు, దే. వి: చూ, రూ - ములుగు.

మోవి, దే. వి. 1. పెదవి: చూ, వాతెఱ; 2. మోవి అను చెట్టు: చూ, వృక్షము.

మోవు, దే. విః రూ - మొవు - మొవ్వు, మోసు.

మోష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ = మోసము. 1. దొంగతనము: చూ, హరణము. 1; 2, కీడు: చూ, హాని. 2.

మోషకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; వా. 2. కంసాలి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు. (ఇట్లు మూషకుఁడు వాడుక).

మోస, వై. వి = మోషా. రూ-మోసము. 1: చూ, మోష. 1. కాశీ. 5, ఆ. 67; 2: రూ, ప్రమాదము. 1. కాశీ. 6, ఆ. 6; 3: చూ, వంచన.

మోసగాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, వంచకుఁడు.

మోసపుచ్చు, వా. స. క్రి. మభ్యపెట్టు. వేం, ఆం. 65: చూ, వంచించు.

మోసపోవు, ద్వ. అ. క్రి. 1: ఓటుపడు, బేలుపడు - బేల్పడు బేలుపోవు. (సం)—ప్రమాదపడు; 2; చూ, వంచింపఁబడు

మోసము, వై. వి = మోషః చూ, రూ - మోస. (ప్రమాదమునకు—మార్క. 7, ఆ. 203)

మోసరిక, వా వి. అంకురము: చూ, రూ - మోసేరిక.

మోసల, వై: వి=ముఖశాలా: చూ, రూ - మొగసల. 1—2—3. (నగరితలవాకిటి చావడికి—సా. 3, ఆ. 199).

మోసాల, —పై—(నగరితలవాకిటి చావడికి—కాశీ. 2, ఆ 41)

మోసు, దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. అంకురము. పర. 3, ఆ 153: చూ, మొక్క. 1; 3: చూ, మూలము. 1; 4: చూ, మోవు.

మోసేను, వా. వి. పిటీషను.

మోసేరిక, వా. వి: చూ, మోసు. 2.

మోస్తరు, వా. వి. 1. మాదిరి, 2 స్వభావము.

మోహచతుష్టయము, అం; లజ్జామోహము, విభవమోహము, కరుణామోహము నిజమోహము. (4) (మతాంతరమున-ఉత్తమము కూర్మమోహము, మధ్యమము మత్స్యమోహము, అధమము మృగమోహము).

మోహన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒకానొకరాగము: చూ స్వరము. 2.

మోహనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, మూర్ఛ. 1; అం. 2: చూ, విద్యలు; 3: చూ, మన్మథబాణములు; 4: చూ, అస్త్రములు; 5 చూ, ఉపవిద్యలు; వా. వి. (1): చూ, మొహశము.

మోహనపుసరులు, అం: చూ, ధాన్యము.

మోహనబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

మోహము, సం. వి. అ. పుం. 1. అజ్ఞానము: చూ, స్వాపము. 3; 2: చూ, మూర్ఛ 1; 3: చూ, వలపు 2; అం. 4: చూ, ఊర్ములు; 5: చూ, సంచారిభావములు. (ఓరసిక శేఖరా! ఆ సరసిజాక్షి మరుశరంహతులచే ధరణికి నొరఁగి మమ్మెల్లఁ బలుమారు వెతలం గుందించుచుండె); 6: చూ, అరివర్గములు.

మోహరము, దే. వి: చూ, వ్యూహము. 1.

మోహరించు, దే. అ. క్రి. (వై. 4, అ; 23). 1. రూ — మొహరించు, ఎదురగు, ఎదురుకొను—ఎదుర్కొను, ఎదురుపడు—ఎదుర్పడు, ఎదురేగు, తేలు, తోఁచు, పొడచూపు, మొగకొను, మొనచేయు. (మి)-అభిముఖమగు; 2. వ్యూహముపన్ను: రూ - మోహరించు; స. క్రి. 3. మాఱొడ్డు: ,చూ వక్కాణించు.

మోహరీ, దే. వి: చూ, రూ - మొహరీ.

మోహించు, సం. అ. క్రి. 1. అజ్ఞానముపొందు; 2. మూర్ఛిలు: చూ, సొమ్మసిల్లు; 3. కామించు: చూ, వలచు. 3.

మోహితుఁడు, సం. విణ: చూ, వలపుకాఁడు.

మోహిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1, మోహింపఁజేసెడు స్త్రీ దేవతా విశేషము: చూ. స్త్రీ; 2. పిశాచ స్త్రీ విశేషము: చూ, స్త్రీ; 3. నల్లఉమ్మెత్త. *: చూ, హాలాపుష్పము.

మోళంగి, దే, వి: చూ, ములక *.

మోళము, వా. వి: చూ, రూ - మొలాము.

మోళా, వా. వి: 1. రీతి; 2. తరగతి.

మోళీ, వా. వి. గారడీవానివిద్య: (చూ, మాయము. 1).

మౌ

మౌంజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ = ముంజి. ముంజుదర్భ మొలత్రాడు: చూ, సూత్రము 1.

మౌంజె, వా. వి. (మవుంజె) గ్రామముక్రింద చేరినపల్లె: చూ, శివారు.

మౌంటు, వా. వి. 1. మొత్తము; 2. సొమ్ము మొత్తము.

మౌండము, సం. వి. అ. న. కొబ్బరియుండ, మోరుండ: చూ, భక్ష్యము. 1—౭౫.

మౌకలి, సం వి. ఇ. పుం. కాకి: చూ, వాయసము.

మౌక్తికఫల, సం. వి, ఆ, స్త్రీ. తెల్లయుప్పి*: చూ, లవణి. 2.

మౌక్తికమాల, అం: చూ. వృత్తము 1, (భ, త, న, గగములు. 7-11 యతులు. 11వ ఛందస్సు.)

మౌక్తికము, సం. వి అ. న = ముత్తియము: చూ, రత్నములు (ముత్తెములు, ఏనుఁగు కుంభస్థలము, మేఘము, పందికోఱ, శంఖము, మత్స్యశిరము, పాఁవపడగ, ముత్తెపుచిప్ప, చెఱకు, బొంగువెదురు వీనియందు పుట్టును. ముత్తెపుచిప్పయందు పుట్టినవే తఱచుగావాడఁబడును.); అం. 2: చూ, రత్నములు.

మౌఖరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ రూ-మౌఖర్యము. ముఖరభావము, ముఖరత్వము, అప్రయోజకత.

మౌఖర్యము, సం. వి. అ. న.—పై.—

మౌఖ్యము, సం. వి. అ. న. ముఖభావము, ముఖ్యత్వము.

మౌద్గలి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మౌకలి.

మౌద్గీనము, సం, విణ పెసలు పండునది (పొలము): చూ, హరిప్రియ. 2 (భూమి. 1)

మౌనం పండితలక్షణమ్, న్యా సభలోఁ వాచుపుంటు వవరుసు, పండితుంటు పలుకకుండుసు. "నిండుకుండ తొణకదు" అని ఆంధ్రభాషీయము

మౌనత్రయము, అం: వాఙ్మౌనము, అక్షిమౌనము, కాష్ఠమౌనము. (3,

మౌనము. సం. వి. అ న. అభాషణము. (అస్తు తూష్ణీకామ్. తూష్ణీం. (తె).—పలుకనిమౌని. సం. వి. న్. పుం మౌనవ్రతుఁడు, ముని: చూ, సన్న్యాసి.

మౌనేనకలహోనాస్తి, న్యా మౌనముచలనఁగలహమంతరించును

మౌరజికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: మార్దంగికుఁడు (తె). మద్దెలకాఁడు.

మౌరి, దే వి. రూ-మవురి. 1. నాగసరము; చూ, పీకె; 2. జీనుఁగ్రోవి: చూ, పీకె.

మౌరీబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు (మౌరీ, వహతే,వాఘీబ్రాహ్మణులు సామవేదులు.ద్రాహ్యాయణగోభిల సూత్రములకుఁ జెందినవారు. పండాబ్రాహ్మణులలో చేరిన తెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు మాధ్యందినశాఖకుఁజెందిన వారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

మౌర్ఖ్యము, సం. వి. అ. న. = మొఱకము. మూర్ఖభావము, మూర్ఖత్వము: మాషము. మూర్ఖము. (తె).—తఱటు, త్వాష్ట్రము, పెడసరము, ముదిగారము, మొఱకుతనము-మొఱటుతనము. మంకుతనము, మకురు, మకురుతనము, ముంగతనము, మోటు, మోటుతనము, మోఱకము, విడూరము. తద్వి.—౧. (తె)—మొరసు, మోటు; ౨. (విడ) మూర్ఖమునకు.- (తె) తఱటు, విడూరము ("చూ, విడూరము. 1.—2".) 3. అంధతామిస్రము.

మౌర్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అల్లియ: చూ, స్థావరము 1; 2: చూ, వన. (1).

మౌర్వీవిధావకరణములు అం: చూ, ప్రమేయములు.

మౌల్యము, సం. వి. అ. న. మూలబలము.

మౌషకము, అం; చూ, క్ష్వేళదూషితములు.

మౌష్కర్యము; సం. వి. అ. న, ముష్కరభావము, ముష్కరత్వము.

మౌసలము, అం: చూ, అస్త్రములు,

మౌహూర్తికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: రూ-ముహూర్తుఁడు, మౌహూర్తుఁడు, జోస్యుఁడు.

మౌహూర్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మౌళి, సం. వి.ఇ.స్త్రీ.1. నేల: చూ, హరిప్రియ (భూమి.1.): పుం. స్త్రీ. 2: చూ, సిగ. 2; 3. కొప్పు: చూ, వేనలి, 2; 4. కిరీటము: చూ, సీసకము (1);పుం. 5.అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

మ్ర

్రమంగ, దే. వి. రూ-మంగ*: చూ, శ్వసనము. 3.
్రమంగఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. ్రమంగు, ్రకుంకు, హరి, ఉ. 2, ఆ. 122: చూ: ్రసుక్కు. 4.
్రమంగు, దే. అ. క్రి.—పై—
్రమందలి, దే. విణ. నొచ్చినది.
్రమందు, దే. అ క్రి. 1. చచ్చు: చూ, మరణించు; 2 చదియు: చూ, సదమదమగు; 3. నొచ్చు: చూ, వేసరు. 4; 4; చూ, సోలు, మార్క. 1, ఆ. 246.
్రమెక్కు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మక్కు. 1.
్రమక్షము. సం. వి, అ. పుం: తనతప్పును మఱుఁగుపుచ్చుట.
్రమగ్గు, వై. అ. క్రి.=మృజ్. 1. చచ్చు: చూ, మరణించు; 2 నష్టమగు, చూ, వమ్మవోవు; 3. చూ, విహ్వాలించు, పంచ. నా. 3, ఆ. 86
్రమదిమము, సం. వి. న్. పుం: చూ. మెత్తన. 1.
్రమబ్బు, దే. వి: చూ, రూ—మబ్బు. రా. వి. 2, ఆ. 60.

మ్రా

్రమాఁకు, దే. వి. రూ. మాకు, మాను-్రమాను, చెట్టు*: చూ, వృక్షము.
్రమాఁగన్ను, దే. వి. (్రమాఁగు+కన్ను) సోలినకన్ను. భో. 5, ఆ. 117: చూ, లోచనము.
్రమాఁగన్నువడు. ద్వ. అ. క్రి. ్రమాఁగన్నగు, కొర్దిసిద్దుర మొదలిడు.
్రమాఁగు, దే అ. క్రి: చూ, సోలు.
్రమానిపసుపు, దే. వి: చూ. రూ-మానిపసుపు*.
్రమానిపోటుపులుఁగు, దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.
్రమానిబంక, వా. వి. నిర్యాసము: చూ, బందన.
్రమాను, దే.వి.1:చూ, రూ-్రమాఁకు*; 2: చూ, కాండము.10.
్రమానుగోయిల, దే. వి: చూ, ్రమానిపోటుపులుఁగు.
్రమానుతొలుచుపిట్ట. ద్వ వి. - పై. - సాం. తి. 11.
్రమానుదేలు, దే.అ. క్రి:చూ.్రమానుపడు. విక్ర. 4,ఆ. 219.
్రమానద్రిమ్మరి, దే. వి. రూ-్రమాన్ద్రిమ్మరి: చూ, వానరము.
్రమానుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించు. 1.
్రమానుపాటు, ద్వ. వి: చూ, స్తంభనము. ఉ, హరి, 5, ఆ. 112
్రమానుపిలు, దే. అ. క్రి. రూ-్రమానుపిల్లు: చూ, ్రమానుపడు.
్రమానుపిల్లు, —పై.—
్రమానుపెట్టు, దే. స. క్రి. ్రమానుపడఁజేయు. భాగ. 8, స్కం. 32.
్రమానుమనికి, దే. వి. రూ-్రమాన్మనికి, కోఁతి. అచ్చ. యు, కాం. 101: చూ, వానరము.
్రమానుసెందు, దే. అ. క్రి: చూ, ్రమానుపడు.
్రమాన్పడు, ద్వ. అ. క్రి —పై—
్రమాన్ద్రిమ్మరి, దే. వి: చూ, రూ-్రమానుద్రిమ్మరి.
్రమాన్మనికి, —పై.—
్రమాలు, దే. అ. క్రి: చూ, సోలు. మార్క. 5, ఆ 82.
్రమాలుదెంచు, —పై.—విక్ర 7, ఆ. 102.
్రమాలుచు, దే. ్రపే. ్రమాలఁజేయు: రూ-్రమాల్చు.
్రమాల్చు, —పై.—

మ్రి

్రమింగు, దే. స. క్రి: ఎరగొను, కడిగొను, కముచు, కవ్వు, ్రగుక్కకొను, ్రతెక్కొను, (సం).—కబళించు, ్రగసించు: తద్వి.—గుటకవేయుటకు.—(సం). ్రగసించు. (మిగత వానికి "చూ, సావడు.")
్రమింగుడు, దే. వి: కమి, ్రమింగుట-్రమింగుడు. తద్వి —గుక్క-్రగుక్క. (సం)—ఉద్గిరి, ఉద్గిరణము, కబళనము, గిరణము, నిగరణము, నిగరము. (చూ, సాపాటు.)
్రమింగుడువడు, ద్వ. అ. క్రి. కబళితమగు.
్రమింగువాఁడు, వా. వి. నమలకనే తినువాఁడు: చూ. ్రగసిష్ణువు. తద్వి —నమలితినువానికి.- (తె) తినువాఁడు. (సం)—్రగసిష్ణువు.

మ్రు

్రముక్క, దే. విణ. ముక్కిపోయినవడ్లు పాండు. 4, ఆ 147: చూ, స్తంబకరి ధాన్యము.) "్రముక్కపాయలకు ధర తక్కువ." (ముక్కపాయలనియే వాడుక.)
్రముక్కడి, దే. విణ. క్షుద్రము: చూ: స్వల్పము.
్రముగ్గు, దే. వి, రూ-ముగ్గు. పరిక: చూ, రంగవల్లి.
్రముగ్గులు, వా. వి బ. (రూ-ముగ్గులు.) 1. పేచీలు; 2. చిక్కులు; 3. తంత్రములు.
్రముచ్చిమి. దే. వి. దొంగతనము; చూ, హరణము. 1.
్రముచ్చిలి. —పై.—
్రముచ్చిలించు, దే. స. క్రి. (రూ-ముచ్చిలించు, ముచ్చిలు—్రముచ్చిలు.) అపహరించు: చూ, సడపు.
్రముచ్చిలిపోటు, దే. వి. నిద్రపోవుచుండఁగా పైఁబడి చేయు యుద్ధము: చూ, యుద్ధము.
్రముచ్చిలు, దే. స. క్రి. 1: చూ, ్రముచ్చిలించు; 2: చూ, వంచించు.
్రముచ్చు, దే. వి. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. అరఁటి పువ్వులోని స్త్రీకేసరము; చూ, దొంగ. 2.
్రముచ్చుగోర, దే. వి. పెద్దదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

మ్రుచ్చుప్రొద్దు, ద్వ. వి. అర్ధరాత్రము; చూ, రాత్రి.
మ్రుచ్చుపోవు, వా. అ. క్రి: కొల్లపోవు, చెడు, చూఱపోవు, దొద్దవోవు. పఱివోవు.

మ్రే

మ్రేగు, దే. స. క్రి: చూ, రూ—మేగు. (ఆవరించుకొనుటకు.—నిర్వ. 3, ఆ. 7.)
మ్రేవు, దే స. క్రి.—పై.—(రూ—మేవు) (పూయుటకు.-కాశీ. 5, ఆ. 195.)

మ్రొ

మ్రొక్కు, దే. వి. స. క్రి: చూ, రూ—మొక్కు. 1—3. (అ. క్రి. మొక్కు; స. క్రి. మ్రొక్కు అని. శ. ర.) (నమస్కరించుటకు,— జై. 5, ఆ. 169.)
మ్రొక్కుడు, దే. వి; చూ, రూ—మొక్కు. 1. మ్రొక్కుబడి. దే. వి: చూ, రూ—మొక్కుబడి. 1—2.
మ్రొక్కువాఁడు, వా. వి: చూ, వందారువు.
మ్రొగ్గఁబడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మోఁకరించు.
మ్రొగ్గతిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ—మ్రొగ్గతిల్లఁబడు: చూ, మోఁకఱించు.
మ్రొగ్గతిల్లఁబడు, —పై.—
మ్రొగ్గతిలు, దే. అ.క్రి: చూ, మోఁకఱించు.(రూ-మ్రొగ్గతిల్లు).
మ్రొగ్గతిల్లు, దే. అ. క్రి—పై.—
మ్రొగ్గు, దే. వి. 1. ఎక్కువ. కళా. 3, ఆ. 264: చూ, హేరాళము; అ. క్రి. 2: చూ, మోఁకఱించు. ఉ, హరి 6, ఆ. 166; 3, అడఁగారు, డిందు, చూ, క్రుక్కు. 4.

మ్రో

మ్రోఁగు, దే. అ క్రి: చూ, మొరయు. రామా. 8, ఆ. 117.
మ్రోఁగుడు, దే. వి. మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
మ్రోఁత, దే. వి.—పై.—భో. 4, ఆ. 6.
మ్రోడు, దే. వి. రూ—మొరడు. 1: చూ, మొక్క. 1; 2: చూ, మొద్దు. 1. హం. 3, ఆ. 46; 3. మూర్ఖుఁడు. రామా. 8, ఆ. 149: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 4: చూ, రూ—మోడు. 5.
మ్రోడుపడు, ద్వ అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు 1.
మ్రోయు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ—మొరయు.
మ్రోల, దే. వి. 1. ఎదుట. విజ.3,ఆ. 128: చూ, ముందట. 1; క్రి. 2. పురోభాగము: ఎదుట, ఎదురుకట్టల,ఎదురుకట్ల.
మ్రోలు, వా. వి. ఉరుమ, ఊఁదెడువాద్యము; చూ, పీకె,
మ్రోవు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ—మ్రోఁగు.

మ్ల

మ్లంక్షణము, సం. వి. అ. న. కలయంటు: చూ, స్నానము. 1

మ్లా

మ్లా[illegible], సం. విశే. వాడినది: మ్లిష్టము.
మ్లా[illegible] వి ఇ. (స్త్రీ). (పుష్పాదులు) వాడుట: క్లమథము.
క్లి[illegible]ము: చూ, సొగటు.

మ్లి

మ్లిష్టము, సం. విశే. 1: చూ, మ్లానము; 2. స్పష్టముకానిది (మాట), అవిస్పష్టము, చూ ,కల్లము2.

మ్లే

మ్లేచ్ఛదేశము, సం. వి. అ. పుం. భారతవర్షమునకు తుదనుండెడు కామరూపాది ప్రత్యంత దేశము: చూ, సీమ (1) (దేశములు).
మ్లేచ్ఛముఖము, సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.
మ్లేచ్ఛుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1.= మెంచ. గోమాంసభక్షకుఁడై సమస్తాచారములను వదలి యవ్యక్తముగా మాటలాడుచు వర్తించువాఁడు. తురుష్కుఁడు,మహమ్మదీయుఁడు, అంత్యుఁడు, అజమీ శాఖి (తె.)—తురక, మలక, మెంచ 2. పాపరతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.